GÜNEŞ & GÜNEŞ HUKUK BÜROSU

2025

AYM Bireysel Başvuru Kararları

Bölüm 6 / 19 | 100 karar

Kararlar Bilgi Bankasındaki yayımlanmış kararların resmî tam metinlerinden hazırlanmış bağımsız okuma derlemesi.

Bu dosya, AYM'nin yıllık "Bireysel Başvuru Seçme Kararlar" kitabının kopyası değildir. Kararların sözcükleri ve kaynak künyeleri aktarılmış; sayfa düzeni yeniden oluşturulmuştur.

Sıralama: karar tarihi, ardından başvuru numarası. İçindekiler ve PDF yer imleri kararların başlangıcına bağlanır. Kitap yılı ile karar yılı farklı kavramlardır.

Arşiv kesiti: 12 Ekim 2026. Anonimleştirilmiş başvuru adları resmî kaynakta olduğu gibi korunmuştur.

İçindekiler

001 2021/21545 16.04.2025
NEŞET SAKARYA

002 2021/24152 16.04.2025
MEHMET DANSIK

003 2021/28722 16.04.2025
İSA ARITÜRK

004 2021/28773 16.04.2025
ŞÜKRAN TOLGA

005 2021/30630 16.04.2025
ENGİN ÖZKOÇ

006 2021/32769 16.04.2025
KENAN UNUS

007 2021/33648 16.04.2025
ABDULKERİM SEVİNİK VE DİĞERLERİ

008 2021/34852 16.04.2025
E.S.

009 2021/52130 16.04.2025
OSMAN SEZER

010 2021/55119 16.04.2025
ZİHNİ GÜL

011 2021/61058 16.04.2025
YEŞİLIRMAK ELEKTRİK DAĞITIM A.Ş.

012 2022/5887 16.04.2025
SERKAN AYDEMİR

013 2022/46587 16.04.2025
FEYAZ ÇANAK

014 2022/47914 16.04.2025
AHMET BATUR VE DİĞERLERİ

015 2022/72926 16.04.2025
S.G.

016 2022/100931 16.04.2025
N.T.

017 2023/76159 16.04.2025
ŞAHİN AĞRALİ

İçindekiler - devam

018 2019/31177 17.04.2025
C.T.

019 2020/8665 17.04.2025
E.A. A.Ş.

020 2021/20360 17.04.2025
MENDUH ATAÇ (2)

021 2021/25399 17.04.2025
RIDVAN AKBAŞ

022 2021/41378 17.04.2025
MUHSİN TAŞKIRAN

023 2024/11 17.04.2025
FATİH DİLBAZ

024 2018/35195 29.04.2025
MURAT AKSOY (2)

025 2019/16006 29.04.2025
FATİH ÇATAL

026 2019/20028 29.04.2025
DURSUN YAŞAR ULUTAŞ

027 2019/34183 29.04.2025
ERDEM KAPLAN VE DİĞERLERİ

028 2019/35406 29.04.2025
SAVAŞ İLHAN

029 2019/41568 29.04.2025
ALİ HIZLI

030 2020/3354 29.04.2025
MAZHAR GÜLER VE DİĞERLERİ

031 2020/12486 29.04.2025
ORPET GÜMRÜK MÜŞAVİRLİĞİ LTD. ŞTİ. VE UNİFOOD GIDA ENDÜSTRİYEL MADDELER SANAYİ VE TİCARET LTD. ŞTİ.

032 2020/16568 29.04.2025
BÜLENT GEDİK

033 2020/23342 29.04.2025
ERDAL TEMİZKAN

034 2020/31577 29.04.2025
ÖMER AKGÜN

İçindekiler - devam

035 2020/32355 29.04.2025
İSMAİL ACAR VE DİĞERLERİ

036 2020/39919 29.04.2025
ZEKİ EMRAH YILMAZ

037 2021/2576 29.04.2025
FİDAN GÜNEŞ

038 2021/4724 29.04.2025
AYDIN AKSAKDEMİR

039 2021/5855 29.04.2025
ŞENEL YORULMAZ

040 2021/6757 29.04.2025
M.A.

041 2021/10176 29.04.2025
KEMAL KARAHAN

042 2021/10787 29.04.2025
İSMAİL SERTAÇ TİRYAKİ

043 2021/23374 29.04.2025
ALİ İHSAN BUDAK

044 2021/26855 29.04.2025
OGBONNA BEDE NNAJI

045 2021/29035 29.04.2025
SERDAR AKSOY

046 2021/32845 29.04.2025
NAZIM ŞAFAK KORKMAZ

047 2021/43411 29.04.2025
ERGİN BAŞ

048 2021/43756 29.04.2025
SENA NUR ALTINKAYNAK

049 2021/48133 29.04.2025
HASAN BASKAK VE COUNTRY CLUB SİTESİ YÖNETİMİ

050 2021/65278 29.04.2025
ÖZGÜR KÖROĞLU VE EĞİTİM VE BİLİM EMEKÇİLERİ SENDİKASI

051 2022/3982 29.04.2025
KENAN GEZİCİ

İçindekiler - devam

052 2022/6786 29.04.2025
BÜLTEN BASIN YAYIN REKLAMCILIK TİC. LTD. ŞTİ.

053 2022/27185 29.04.2025
MELİK MÜJDECİ

054 2022/46325 29.04.2025
O.V.A.

055 2022/80119 29.04.2025
ALİ ACAR

056 2023/3212 29.04.2025
AYTUNÇ ERKİN VE DİĞERLERİ

057 2023/51611 29.04.2025
HAYKO BAĞDAT (3)

058 2023/70052 29.04.2025
REBER ALTUNTAŞ

059 2019/14427 30.04.2025
ABDULKADİR ÇELİK

060 2019/19453 30.04.2025
A.K.

061 2020/3107 30.04.2025
AKPET AKARYAKIT DAĞITIM A.Ş.

062 2020/28956 30.04.2025
ELİF YEŞİL

063 2020/32716 30.04.2025
O.I.M.S.H.

064 2020/36021 30.04.2025
MURAT KOÇYİĞİT

065 2020/39352 30.04.2025
TAMER AYDINCİOĞLU

066 2021/298 30.04.2025
FATİH SEVER

067 2021/564 30.04.2025
ABDULLAH GÜÇYENER

068 2021/6156 30.04.2025
ABDULKADİR ÇEVİK VE DİĞERLERİ

İçindekiler - devam

069 2021/6581 30.04.2025
HARUN TUĞCU

070 2021/6931 30.04.2025
ÖNDER BOZKURT

071 2021/7500 30.04.2025
AZİZ TEMEL

072 2021/10012 30.04.2025
NURAN KUDAY

073 2021/10145 30.04.2025
NAZMİ ÖZCAN VE DİĞERLERİ

074 2021/14248 30.04.2025
H.G.

075 2021/16187 30.04.2025
MUHAMMET ATILGAN

076 2021/16890 30.04.2025
SEYİT ALİ GEDİK

077 2021/16968 30.04.2025
GÜLŞEN KAYA VE DİĞERLERİ

078 2021/24828 30.04.2025
RECEP GÜDER

079 2021/25364 30.04.2025
İMMİHAN ÖZTÜRK

080 2021/29117 30.04.2025
ABİDİN YILMAZ

081 2021/30730 30.04.2025
FİLİZ KERESTECİOĞLU DEMİR (5)

082 2021/47434 30.04.2025
SERKAN BULUŞ

083 2021/53177 30.04.2025
ABDURRAHMAN GÜNGÖR

084 2021/56627 30.04.2025
AHMET KANDIRMAZ VE MUZAFFER BAYRAM

085 2021/60377 30.04.2025
MAHSUM ŞİMŞEK

İçindekiler - devam

086 2022/5840 30.04.2025
AHMET YUNTAR

087 2022/41702 30.04.2025
BEKİR AĞARTIOĞLU

088 2022/42006 30.04.2025
VOLKAN BAYAR

089 2022/69602 30.04.2025
CÜNEYT DEMİR

090 2022/84854 30.04.2025
MUHAMMED CİHAD CEMRE

091 2022/94010 30.04.2025
ELİF EMEK

092 2023/3347 30.04.2025
E.Ç.

093 2019/35739 13.05.2025
BATUHAN SEYİTOĞLU VE DİĞERLERİ

094 2020/18757 13.05.2025
SANCER EKİM (2)

095 2020/20839 13.05.2025
R.A. VE DİĞERLERİ

096 2020/25033 13.05.2025
UĞUR ELDEMİR (3)

097 2020/25066 13.05.2025
SANASARYAN VAKFI (2)

098 2020/32414 13.05.2025
BARKIN TİMTİK (2)

099 2020/38957 13.05.2025
A.T.U.

100 2020/39074 13.05.2025
ÖZBAK GERİ DÖNÜŞÜM SANAYİ VE TİCARET LTD. ŞTİ.

NEŞET SAKARYA

B. No: 2021/21545 | Karar tarihi: 16.04.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/21545

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

NEŞET SAKARYA BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/21545)

Karar Tarihi: 16/4/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Rıdvan DEMİR

Başvurucu : Neşet SAKARYA

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumunun koşulları ve özellikle kalabalık odada tutulma nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, silahlı terör örgütüne üye olma suçu kapsamında İzmir 2 No.lu F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda barındırılırken 22/1/2020 tarihinde kapasite aşımı sebebiyle İzmir 1 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna (Ceza İnfaz Kurumu), buradan da 13/2/2021 tarihinde aynı gerekçeyle Bolvadin T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna sevk edilmiştir.

3. Başvurucu; Ceza İnfaz Kurumunda tutulduğu süre içinde kalabalık koğuşta barındırıldığından, yerde yatmak zorunda kaldığından ve söz konusu durumun sonlandırılması gerektiğinden bahisle Ceza İnfaz Kurumuna başvurmuştur. Başvurucunun iddialarına göre kapasitesi 14 kişi olan koğuşlarda 25 kişi barındırılmakta, sıcak suya erişim ve kişisel ihtiyaçların giderilmesinde aksaklık yaşanmakta, yatakların yerde olması sebebiyle hareket alanı kısıtlanmaktadır.

4. Başvurucunun başvurusu, COVID-19 pandemisi sebebiyle Ceza İnfaz Kurumunda karantina uygulaması olduğu, yedi koğuşun karantina koğuşu olarak belirlendiği, bu sebeple koğuş kapasitelerinin artırılmasının kaçınılmaz olduğu gerekçeleriyle Ceza İnfaz Kurumu

tarafından reddedilmiştir.

5. Anılan karara karşı başvurucu 11/1/2021 tarihinde Karşıyaka 1. İnfaz Hâkimliğine (Hâkimlik) şikâyette bulunmuştur. Hâkimlik, Ceza İnfaz Kurumunda fazla sayıda hükümlü ve tutuklu olmasının idarenin sorumluluğunu ortadan kaldırmayacağı, yeterli alan sağlanması gerektiği, kimsenin yerde yatmak zorunda bırakılamayacağı gerekçeleriyle başvuruyu kabul etmiş; Ceza İnfaz Kurumunun kararını 14/1/2021 tarihli kararıyla iptal etmiştir.

6. Cumhuriyet savcısı karara itiraz etmiş, Karşıya 1. Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme) kararın kaldırılmasına ve Ceza İnfaz Kurumunun kararın onanmasına kesin olarak 29/1/2021 tarihinde karar vermiştir. Mahkeme, Ceza İnfaz Kurumunun gönderilen hükümlü veya tutukluları reddetme hususunda bir yetkisinin olmamasını, COVID-19 tedbirlerinin alınmasının zorunluluk olmasını ve barındırılanların keyfî olarak bir arada tutulduğuna dair delil bulunmamasını kararına gerekçe olarak göstermiştir.

7. Nihai karar başvurucuya 3/3/2021 tarihinde tebliğ edilmiş, başvurucu 26/3/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

9. Anayasa Mahkemesi, İnfaz Kurumundan başvurucunun tutulduğu sürece ilişkin ayrıntılı bilgi talep etmiştir. Ceza İnfaz Kurumunun ve Adalet Bakanlığının (Bakanlık) gönderdiği cevaplarda;

- Başvurucu, resmî kapasitesi 14 kişi olan C-5 ve A-15 No.lu koğuşlarda kalmıştır. Başvurucunun barındırıldığı koğuşların yatakhanelerinin 34 m², ortak kullanım alanının 26,21 m² olduğu, ortak kullanım alanının 1,22 m², tuvaletin, 1,21m² banyonun ve 2,54 m² lavabonun ortak kullanım alanına dâhil edilmeden net olarak 26,21 m² olarak ölçüldüğü, başvurucunun kaldığı odaların 34 m²lik havalandırması olduğu, havalandırmaların gün aydınlandığında açılıp havanın kararmasıyla kapatıldığı, hükümlü ve tutukluların gün içinde istedikleri saatlerde açık havadan yararlandığı,

- Kuruma kabulü yapılan tüm hükümlü ve tutuklara odalara yerleştirilme işlemi yapılmadan önce kişisel bir yatak ve yatak takımı verildiği, ayrıca talep etmeleri durumunda kurum kantininden de yatak takımı temin edebilecekleri, doğal olarak başvurucunun da barındırıldığı süre içinde kendisine ücretsiz olarak teslim edilmiş bir yatağı ve yatak takımı olduğu,

- Hükümlü ve tutukluların barındırıldıkları odaların yatakhane kısmında açılabilir dört (117x47 cm), sabit dört (120x50 cm), ortak kullanım alanlarında açılabilir iki (117x47 cm) ve sabit iki (120x50 cm) olmak üzere toplam on iki cam ile her odanın tuvalet ve lavabo kısmında üstten aşağıya doğru açılan birer cam (59x57 cm) olduğu,

- Barındırılan tüm hükümlü ve tutukluların hem kendi temizliklerini hem de barındırıldıkları odaların temizliğini sağlamakla yükümlü olduğu, ihtiyaç duyulan tüm temizlik malzemelerine kurum kantininden ulaşabilecekleri, talep edenlerin kıyafetlerini iş yurtları bünyesinde faaliyet gösteren çamaşır yıkama ve kurutma atölyesinde yıkatabilecekleri, maddi durumu yeterli olmayanlara ise kurumun genel bütçesinden karşılanmak üzere temizlik malzemesi ve kıyafet yardımı yapıldığı,

- Başvurucunun kurumda barındırıldığı dönemde hükümlü ve tutukluların kullanımına sunulan sıcak suyun gün içinde 05.00-08.00, 11.00-16.00 ve 19.00-23.30 saatleri arasında

verildiği ifade edilmiştir.

10. Ceza İnfaz Kurumunca gönderilen cevabi yazıdan da anlaşılacağı üzere, koğuş içi sıhhi tesisler ve havalandırma bahçesi dışında yaşam alanının 60,21 m² olduğu anlaşılmıştır. Başvurucunun hangi koğuşta, kaç kişiyle, ne kadar süre barındırıldığına ilişkin ayrıntılı duruma ilişkin verilen cevabi yazılara göre başvurucu barındırıldığı sürenin tamamında (1 yıl 21 gün) 3 m²nin altında (2, 15 m² ile 2,86 m² arasında değişen) bir kişisel alana sahip olmuştur.

II. DEĞERLENDİRME

11. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

12. Başvurucu, barındırıldığı koğuşun çok kalabalık olması nedeniyle asgari yaşam ve hijyen koşullarının sağlanamadığını ileri sürmüştür. Bakanlık görüşünde; hükümlü/tutuklu sayısının artış gösterdiği zamanlarda kurum fiziki şartlarında geçici olarak yer sıkıntılarının yaşanabildiği ancak bu sıkıntıların en kısa sürede giderilmesi için önlemlerin alındığını belirterek başvurunun kabul edilebilirliği ve şikâyetin esası bakımından Anayasa'nın, mevzuat hükümlerinin, Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarının yapılacak tespit ve değerlendirmelerde dikkate alınması gerektiğini beyan etmiştir. Başvurucu; karşı beyanında ihlal iddialarının Bakanlık cevabi yazısı ile de doğrulandığını, mağduriyetinin devam ettiğini beyan etmiştir.

13. Başvuru, kötü muamele yasağı kapsamında incelenmiştir.

14. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

15. İnsan onurunun korunması amacıyla Anayasa’nın 17. maddesinin ilk fıkrasında maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkı güvence altına alınmış; aynı maddenin üçüncü fıkrasıyla da kişilere işkence ve eziyet yapılması, kişilerin insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulması yasaklanmıştır. Bu yasak için herhangi bir istisnanın kabul edilmemesi ve Anayasa’nın 15. maddesinde savaş, seferberlik veya olağanüstü hâllerde de maddi ve manevi varlığının bütünlüğüne dokunulamayacağının ifade edilmesi, yasağın mutlak niteliğini ortaya koymaktadır (Cezmi Demir ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/293, 17/7/2014, § 80; Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, §§ 72, 74; K.K. [GK], B. No: 2020/34532, 29/5/2024, § 26).

16. Anılan yasak kapsamında kalan hususlar, ceza infaz kurumlarında farklı şekillerde tezahür edebilir. Bunlar ceza infaz kurumu idaresi ve görevlilerinin kasıtlı davranışlarından kaynaklanabileceği gibi yönetimsel hatalar veya yetersiz kaynaklar sebebiyle de ortaya çıkabilir (Turan Günana [1. B.], B. No: 2013/3550, 19/11/2014, § 37).

17. Anayasa’nın 17. maddesi, tutuklu ve hükümlülerin tutulma koşullarının da insan onuruna yakışır bir şekilde olmasını koruma altına alır. Bu nedenle tutuklu ve hükümlüler özgürlükten mahrum kalmalarının doğal sonucu olan kaçınılmaz elem seviyesinden daha fazla sıkıntı veya eziyet çekecekleri bir duruma sokulmamalıdır. Ayrıca bu kişilerin sağlık ve esenlikleri yeterli bir şekilde güvence altına alınmalı ve bu kişilere gerekli duydukları tıbbi yardım sağlanmalıdır (Turan Günana, § 39).

18. Bir muamelenin Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının kapsamına girebilmesi,

asgari bir ağırlık derecesine (ciddiyet seviyesine) ulaşmasına bağlıdır. Ceza infaz kurumundaki tutulma koşullarının bahsi geçen asgari ağırlık eşiğine ulaşıp ulaşmadığı konusunda yapılacak değerlendirmede tutulma süresi, açık havada egzersiz yapma olanakları, koşulların neden olduğu fiziksel ve psikolojik etkiler, bazı durumlarda mahpusun yaşı, cinsiyeti, sağlığı ve davanın tüm koşulları gibi bir çok faktörün önemli rol oynadığı belirtilmelidir. Bunlarla birlikte tutulma koşullarının kötü muamele oluşturup oluşturmadığı belirlenirken kişisel alan faktörünün temel bir unsur olarak dikkate alınması gerektiği vurgulanmalıdır (Cengiz Yetgin [GK], B. No: 2019/39068, 14/6/2023, § 58; geri gönderme merkezindeki tutulma koşulları yönünden yapılan benzer değerlendirme için bkz. K.A. [GK], B. No: 2014/13044, 11/11/2015, § 93).

19. Ceza infaz kurumlarındaki aşırı kalabalıklaşma ve buna bağlı oluşan kişisel alan eksikliğine ilişkin şikâyetlerin incelenmesinde dikkate alınacak temel ilkeler Levent Cantekin ([GK], B. No: 2019/34408, 9/10/2024, §§ 33, 34) kararında ortaya konmuştur. Sözü edilen ilkelere göre tutuklu ve hükümlülerin tutulduğu çok kişili koğuşlarda bir kişi için yüzey alanı en az 3 m² olmalıdır. Bir mahpus için olması gereken yüzey alanının hesabında banyo ve tuvalet gibi sıhhi tesis bölümü ile havalandırma bahçesi yaşam alanına dâhil edilmese de mobilyaların kapladığı alan dâhil edilir. Çok kişili koğuşlarda mahpus başına düşen yüzey alanı 3 m²den az ise ya da her tutuklu ve hükümlünün ayrı bir uyku yeri yoksa veya koğuşun genel yüzeyi tutuklu ve hükümlülerin mobilyalar arasında serbestçe hareket etmesine izin vermiyor ise tutulma koşullarının kötü muamele yasağını ihlal ettiği yönünde güçlü bir karine oluşur. Bu karine ancak üç unsurun bir arada bulunması durumunda ortadan kaldırılabilir. İlk unsur asgari kişisel alanın 3 m²nin altına düşmesinin kısa süreli, küçük çaplı ve ara sıra olmasıdır. İkinci unsur bu tür azalmaların koğuş dışı yeterli dolaşım özgürlüğü ve yeterli koğuş dışı etkinliklerle desteklenmesidir. Son unsur tutuklu ve hükümlünün genel olarak uygun nitelikte olan ve tutulma koşullarını ağırlaştırıcı başka bir unsur taşımayan bir ceza infaz kurumunda tutulmasıdır.

20. Mahpusların 3 m² ile 4 m² arasında kişisel alana sahip olduğu hâllerde alan faktörü, tutulma koşullarının yeterliliğinin değerlendirilmesinde önemli bir faktördür ve bu durumun uygunsuz tutulma koşullarının diğer yönleriyle birleşmesi hâlinde kötü muamele yasağı ihlal edilmiş olur. Mahpusların daha fazla kişisel alana sahip olmaları nedeniyle kişisel alana ilişkin herhangi bir sorunun ortaya çıkmadığı durumlarda ise tutulma koşullarının yeterliliği konusunda tutulma koşullarının diğer yönleri değerlendirilmelidir. Tutulma koşullarının diğer yönleri arasında temel sıhhi ve hijyen gereklerine uygunluk, tuvalet ve banyonun mahrem kullanılması, açık hava egzersizine, doğal ışık veya havaya erişim, havalandırma ve ısıtma sistemlerinin yeterliliği yer almaktadır. Belirtilen koşullar altında tutulmanın süresi de dikkate alınmalıdır (Levent Cantekin, § 35).

21. Başvurucu, şikâyetçi olduğu Ceza İnfaz Kurumunda 22/1/2020-13/2/2021 tarihleri arasında barındırılmıştır. Başvurucuya barındırıldığı süre boyunca 3 m²nin altında kişisel alan sağlandığı cevap yazılarından anlaşılmıştır. Başvurucuya sağlanması gereken asgari kişisel alanın toplam 1 yıl 21 gün boyunca 3 m²nin altında olduğu görülmüştür. Asgari kişisel yaşam alanındaki bu azalma kendi başına tutulma koşullarının kötü muamele yasağını ihlal ettiği yönünde güçlü bir karine oluşturmaktadır.

22. Anayasa’nın 17. maddesinin ihlaline yönelik olarak ortaya çıkan güçlü karine üç unsurun bir arada bulunması hâlinde ortadan kaldırılabilecektir. İlk olarak değerlendirilmesi gereken, asgari kişisel alanın 3 m²nin altına düşmesinin süresi, sıklığı ve çapıdır. Bu kapsamda başvurucuya 1 yıl 21 gün 3 m²nin altında kişisel alan tahsisinin kısa süreli, küçük

çaplı ve ara sıra olduğu söylenemeyecektir. Bu nedenle meydana gelen alan azalmalarının -tutulma koşullarının ayrı ayrı ve başvurucu üzerindeki toplu etkileri de hesaba katılarak- Anayasa'nın 17. maddesi anlamında kötü muamele yasağı olarak nitelendirilmesi için gerekli olan ağırlık seviyesine ulaştığı sonucuna varılmıştır. Güçlü karinenin ortadan kalkması için aranan ilk unsurun sağlanmadığı anlaşıldığından asgari kişisel alandaki azalmaların koğuş dışı yeterli dolaşım özgürlüğü ve yeterli koğuş dışı etkinliklerle desteklenmesine, başvurucunun genel olarak uygun nitelikte bulunan ve tutulma koşullarını ağırlaştırıcı başka bir unsur taşımayan bir ceza infaz kurumunda tutuluyor olmasına ilişkin diğer iki unsurun değerlendirilmesine gerek görülmemiştir.

23. Sonuç olarak başvurucunun tutulma koşulları, başvurucuyu özgürlüğünden yoksun kalmanın doğasında olan kaçınılmaz acı düzeyinin ötesinde zorluklarla karşı karşıya bırakmış; dolayısıyla kötü muamele yasağı ihlal edilmiştir.

24. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan kötü muamele yasağının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

25. Başvurucu, ihlalin tespiti ile 1.000.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

26. Başvurucunun ceza infaz kurumundan başka bir ceza infaz kurumuna nakledildiği dikkate alındığında ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır.

27. Öte yandan ihlalin niteliği dikkate alınarak başvurucuya 150.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan kötü muamele yasağının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvurucuya net 150.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Karşıyaka 1.Ağır Ceza Mahkemesine (Değişik İş No.2021/373) ve Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 16/4/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET DANSIK

B. No: 2021/24152 | Karar tarihi: 16.04.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/24152

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET DANSIK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/24152)

Karar Tarihi: 16/4/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Murat İlter DEVECİ

Başvurucu : Mehmet DANSIK

Vekili : Av. Azad KAYASIZ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; terör saldırısının önlenmesi için gerekli tedbirlerin alınmaması sonucu meydana gelen ağır yaralanma ve bu olaydan doğan zararların tazmini istemiyle açılan tam yargı davasının titiz bir incelemeye tabi tutulmadan reddedilmesi nedeniyle yaşam hakkının, davanın reddine ilişkin karardaki bazı ifadeler nedeniyle de masumiyet karinesinin ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 23/3/2021 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen belgelere göre ilgili olaylar özetle şöyledir:

A. Başvurucu Hakkında Yürütülen Soruşturmalar ve Başvurucunun Yaralanmasıyla İlgili Süreç

5. Cizre Cumhuriyet Başsavcılığı 1999 doğumlu başvurucu ile suça sürüklenen İ.B.nin 10/8/2014 tarihinde Şırnak'ın Silopi ilçesinde karıştığı bazı olaylar nedeniyle devletin birliğini ve ülke bütünlüğünü bozma, silahlı terör örgütüne üye olma, tehlikeli maddelerin izinsiz olarak bulundurulması veya el değiştirmesi, nitelikli mala zarar verme, nitelikli hırsızlık, görevi yaptırmamak için direnme, 6/10/1983 tarihli ve 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'na muhalefet suçlarını işledikleri iddiasıyla 13/6/2016 tarihli iddianameyle Çocuk Mahkemesi sıfatıyla Cizre 1. Ağır Ceza Mahkemesinde (Ceza Mahkemesi) kamu davası açmıştır. İddianameye göre başvurucu ile İ.B.;

i. PKK/KCK terör örgütünün haberleşme organlarından yapılan çağrıya uyarak 14.50'ten 20.30'a kadar Silopi İlçe Jandarma Komutanlığı önünde ve caddelerde yapılan gösterilere katılmış ve uyarılara rağmen gösteriyi terk etmemiştir.

ii. Silopi İlçe Jandarma Komutanlığı nizamiye girişinde bulunan nöbet kulübesindeki sensörlü projektör ile güvenlik kamerasını, bir kamu bankasına ait olup kullanımları gereği banka şubesinin dışında bulunan alarm kutusu ile güvenlik kamerasını yerlerinden söküp çalmıştır.

iii. Başkomiser A.K.nın yaralanması, kolluk binası içindeki elektrik trafosunun molotofkokteyliyle yakılması, kamu malları ile kişilerin mallarına zarar verilmesi olaylarına iştirak etmiştir.

6. İddianamenin kabul edilmesi üzerine dava, Ceza Mahkemesinin 2016/277 Esas sırasına kaydedilmiştir.

7. Şırnak'ın Silopi ilçesinde 22/10/2015 Perşembe günü saat 19.15'ten 23/10/2015 Cuma günü saat 09.00'a kadar geçen sürede asayişi bozan bir dizi olay yaşanmıştır. Çok sayıda polis tarafından düzenlenen tutanağa göre patlayıcı düzeneği oluşturmak amacıyla bazı yerlere tüp bırakılıp kablo çekildiği, ayrıca PKK/KCK terör örgütü unsurlarının güvenlik güçlerinin geçişini engellemek amacıyla yollarda kazı çalışması yaptığı yönünde bilgi edinilmiştir. Kazı çalışması yapıldığı söylenen bölgeye saat 20.30 sıralarında intikal eden üç polis ekibine barikat arkasında ve çevredeki evlerin çatılarında bulunan terör örgütü unsurları uzun namlulu silahlarla ve el yapımı patlayıcılarla saldırmış, polis ekibi de saldırıya karşılık vermiştir. Çevrede yapılan kontrolde iki tüp, elektrik ara kablosu ve kürek bulunmuştur. Yüzleri maskeli 4-5 kişi, 53. Cadde üzerindeki bir evin bahçesine doğru kaçmıştır. Polisler bu eve yaklaştığında terör örgütü unsurları caddeye piknik tüpüyle güçlendirilmiş patlayıcı atmış ancak patlama olmamıştır. İlerleyen saatlerde ilçenin bazı bölgelerinde çatışma yaşanmıştır. Terör örgütü unsurlarınca atılan tüple güçlendirilmiş patlayıcı maddeler bir polis aracına zarar vermiştir. 01.55 sıralarında polislere ateş eden bir kişi vurulmuş ancak bu kişinin yaşam durumu tespit edilememiştir. Terör örgütü mensupları vurulan kişiyi barikatlı ve bomba ile tuzaklanmış bölgeye kaçırmıştır. Saat 06.17 sıralarında 710. Sokak üzerinde bulunan barikatlı bölgenin yakınında bir kişinin yerde yattığı yönünde bilgi alınmıştır. Polis ekibi bölgeye varmış ancak terör örgütü mensupları yoğun bir şekilde ateş ederek ekibin yaralıyı hastaneye götürmesine fırsat vermemiştir. Sonrasında toplanan kadın ve çocuklardan oluşan grup yapılan uyarılara ve havaya açılan ateşe rağmen yolu

açmamış ve yaralıyı kaçırmıştır. Saat 08.15 sıralarında silahla yaralanmış bir kişinin Silopi Devlet Hastanesine götürüldüğü bilgisi edinilmiştir. Yapılan yoklamada boynunda giriş, sırtında çıkış yarası olan ve hayati tehlikesi olan bu kişinin başvurucu Mehmet Dansik olduğu anlaşılmıştır.

8. Silopi Cumhuriyet Başsavcılığının olay nedeniyle yürüttüğü soruşturma kapsamında kolluk görevlilerince alınan ifadelerden olay tarihinde sivil bir kişinin aracına terör örgütü mensuplarınca ateş edildiği, 13-14 yaşındaki bir çocuğun bir kamu kurumunun nizamiye kapısına yaklaşıp kapının üstünden el yapımı bir patlayıcı attığı, aynı kamu kurumuna terör örgütü mensuplarınca ateş edildiği anlaşılmıştır.

9. Olay yerleri, bu yerleri incelemekte uzman olan polislerce incelenmiş; başvurucunun üzerinden çıkan eşya ile başvurucunun ellerinden svap örnekleri alınmıştır. Ayrıca olay yerlerini görmesi muhtemel Kent Güvenlik Yönetim Sistemi kameralarının kaydettiği görüntüler temin edilmiştir.

10. Bir başka soruşturma kapsamında şüpheli sıfatıyla ifadesine başvurulan C.D. başvurucuyla ilgili beyanlarda bulunmuştur. C.D.nin ifadesinin ilgili kısmı şöyledir:

“...Karşıyaka mahallesinden ailesine komşu olmamız dolayısıyla tanıdığım ancak şuan ismini hatırlamadığım bir şahıs çatışmalar sırasında boynundan yaralanmış Diyarbakır ilinde bilmediğim bir hastanede tedavi altına alınmıştır. Bu şahıs ydg-h üyesidir. Kendisinin diğer gençlere emir verirken görmüştüm. Elinde kelleş, el bombası ve telsiz vardı. Şahsın fotoğrafını görsem tanırım. Bu şahıs ikamet ettiği Karşıyaka mahallesinde faaliyet göstermektedir. (adliyede bulunan TEM Bürosunda görevli ... sicil sayılı polis memuruna konu hakkında bilgi verilerek anlatılan şekilde yaralanan şahsın isim bilgilerine ulaşılması yönünde talimat verildi. Şahsın çatışma sırasında yaralanarak boynundan vurulması neticesinde felç olan ve hakkında Cumhuriyet Başsavcılığımızca ayrıca tahkikat yürütülen Mehmet DANSIK olabileceği bilgisi alındı.)

...”

11. Başvurucu, suça sürüklenen çocuk sıfatıyla 19/4/2017 tarihinde Cumhuriyet savcısına ifade vermiştir. İfadesinde başvurucu, bahçe işlerini yapmak üzere yolda giderken saat 07.30 sıralarında yaşanan bir patlama nedeniyle yaralandığını ve kendisini kimin hastaneye götürdüğünü bilmediğini savunmuştur. İfadesinin devamında başvurucu; terör örgütüyle ilgisinin olmadığını, güvercinlerini çaldığı için ettikleri kavga sebebiyle C.D. ile arasında husumet bulunduğunu, bu kişinin hiçbir zaman komşusu olmadığını ve Karşıyaka Mahallesi’nde hiç ikamet etmediğini öne sürmüştür.

12. Silopi Cumhuriyet Başsavcılığı 6/7/2017 tarihinde, sivil bir kişinin aracına yapılan saldırı ile kamu kurumuna yapılan saldırılar yönünden kimlik bilgileri tespit edilemeyen şüpheliler hakkında daimi arama karar vermiş ve başvurucu hakkında tehlikeli maddeleri izinsiz olarak bulundurma veya el değiştirme suçu ile silahlı terör örgütüne üye olma suçu yönünden yürüttüğü soruşturmayı mevcut soruşturmadan ayırmıştır. Başvurucu hakkında yürütülen soruşturmada ise soruşturmanın suçun işlendiği yerin bağlı olduğu ilin adıyla anılan Cumhuriyet başsavcılığınca yürütülmesi gerektiği gerekçesiyle 6/10/2017 tarihinde görevsizlik kararı verilerek soruşturma evrakı Şırnak Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmiştir.

13. Hakkında terör örgütüne üye olma suçu yönünden soruşturma yürütülen S.Y., Cumhuriyet savcısı huzurunda yaptırılan fotoğraftan teşhis işlemi sırasında başvurucuyu

fotoğraflarından YDG-H sorumlularından biri olarak teşhis edip başvurucunun uzun namlulu silahının bulunduğunu söylemiştir.

14. Şırnak Cumhuriyet Başsavcılığı, başvurucunun 22/10/2015 tarihinde tehlikeli maddeleri izinsiz olarak bulundurma veya el değiştirme, devletin birliğini ve ülke bütünlüğü bozma, nitelikli mala zarar verme ve genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması suçlarını işlediği iddiasıyla 18/10/2017 tarihinde çocuk mahkemesi sıfatıyla Şırnak 2. Ağır Ceza Mahkemesinde kamu davası açmıştır. İddianamede başvurucudan alınan svap örneklerini inceleyen Diyarbakır Kriminal Polis Laboratuvarı Müdürlüğünce düzenlenen raporun içeriğine yer verilmiş ve başvurucunun güvenlik güçlerince çatışmaya girdiği değerlendirilmiştir. İddianamenin ilgili kısmı şöyledir:

"...

Suça sürüklenin üzerinden çıkan eşyalar ile her iki elinden alınan svap örneklerinde Diyarbakır Kriminal Polis Laboratuvarınca yapılan inceleme sonucunda; suça sürüklenenin sağ-sol el avuç içi ve sağ el üstü svaplarında atış atıklarında bulunan Antimon elementine rastlanıldığının, yine suça sürüklenene ait tşört ile atletinde atış atıklarında bulunan antimon elementine rastlanıldığının tespit edildiği, raporun açıklama kısmına göre; atış atığının el üstünde olması halinde o elin ateş ettiğinin- atış esnasında silaha yakın mesafede bulunduğunun veya yoğun atış atığı ihtiva eden cisim ve yüzeylere temas ettiğinin, atış atığının avuç içinde olması halinde o elin silah tuttuğunun, atış esnasında silaha yakın konumda olduğunun veya yoğun atış atığı ihtiva eden yüzeylere temas ettiği şeklinde değerlendirileceğinin belirtildiği,

...

Suça sürüklenenin yaralanmasından sonra Diyarbakır Gazi Yaşargil E. A. Hastanesinde tedavi gördüğünün ve olayda sonra %98 engelli olduğunun tespit edildiği,

Kriminal raporuna göre Suça sürüklenenin sağ ve sol eli avuç içi ve üzerinde atış atığında bulunan antimon elementine rastlanıldığı, buna göre suça sürüklenenin silah veya paylayıcı maddeye temas ettiğinin ve Devletin Birliğini ve Ülke Bütünlüğünü Bozmaya yönelik güvenlik güçleri ile çatışmaya girdiğinin değerlendirildiği, olay günü saat 01.00 den itibaren ilçenin farklı ve birden fazla mahallesinde terör örgütü mensupları ile güvenlik güçleri arasında tutanaklarda belirtilen çatışmalar yaşanmakta iken sabah erken saatlerde suça sürüklenenin bahçe işlerini yapmak üzere dışarı çıktığına dair savunmasının da hayatın olağan akışına uygun olmadığı, yanısıra birlikte [C.D.nin] beyanının da iddiaları kuvvetlendirdiği, buna göre suça sürüklenenin atılı suçu işlediğinin sabit olduğu... [anlaşılmıştır.]"

15. Şırnak 2. Ağır Ceza Mahkemesi, dava dosyaları arasında fiilî ve hukuki irtibat bulunduğu gerekçesiyle dava dosyasının Ceza Mahkemesinin 2016/277 Esas sayılı dava dosyası ile birleştirilmesine karar vermiştir.

16. Cizre Cumhuriyet Başsavcılığı bazı teşhis işlemlerine dayanarak başvurucu ile İ.B.nin devletin birliğini ve ülke bütünlüğü bozma, tehlikeli maddeleri izinsiz olarak bulundurma veya el değiştirme, kamu görevlisini görevinden dolayı öldürmeye teşebbüs etme ve kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçlarını işlediği iddiasıyla 15/3/2019 tarihinde ceza mahkemesi nezdinde kamu davası açmıştır. İddianamenin başvurucu hakkındaki teşhislerle ilgili kısmı şöyledir:

“...

SSÇ [suça sürüklenen çocuk] MEHMET DANSIK HAKKINDAKİ TEŞHİSLERDE:

1-Teşhis tanığı [S.M.]: Ssç’nin 2014 yılı içerisinde Barbaros mahallesinde YDG-H’a bağlı faaliyet yürüten A... M... timinde aktif olarak faaliyet yürüttüğünü, 2014 yılı içerisinde gümrük lojmanları civarında gerçekleşen yol kesme, molotoflama ve polis araçlarının taşlanması olaylarında yüzünü kapatarak yer aldığını beyan ettiği,

2-Teşhis tanığı [N.E.]: 2014 kış aylarında Silopi genelindeki molotof ve taşlı eylemlere katıldığını, YDG-H içerisinde faaliyetler yürüttüğünü beyan ettiği,

3-Gizli tanık B...: Ssç’nin arkadaşları arasında H... olarak bilindiğini, kod adını A... olarak bildiğini, Yeşiltepe Mahallesinde hendek açma olaylarında yer aldığını, sanığın YDG-H grubundan çıkarıldığı için kendi temin ettiği pompalı tüfekle güvenlik güçlerine ateş açtığını, son dönemde B... kod isimli örgüt mensubundan silah istediğini, ayrıca 10-15 Ağustos 2015 tarihleri arasında Başköy tarafında tır yakma olayında olduğunu beyan ettiği,

4-Gizli tanık A...: O... Timi (Yeşiltepe Mahallesi)’nin sorumlusunun K... F... olduğu, yardımcılığını A... Ç...’ın yaptığı, bu timin Yeşiltepe Mahallesinde terör örgütü adına gerçekleştirilecek her türlü yasa dışı sokak eylemlerini (güvenlik güçleri ile kamu kurum ve kuruluşlarına yönelik, taşlı molotof kokteyli, el yapımı patlayıcılı saldırılar) yaptığı, bu tüm içerisinde A... Ç..., MEHMET DANSIK ve M... K...’nun olduğu, SSÇ’nin YDG-H Timi içerisinde faaliyet yürüttüğü, Yeşiltepe Mahallesi içerisinde eylem ve faaliyetlerde bulunduğu, olaylar sırasında emirleri K... F...’ndan aldığını beyan ettiği,

5-Teşhis tanığı [A.E.]: Ssç’nin Başak Mahallesinde açılan hendeklerde pompalı tüfekle nöbet tuttuğunu beyan ettiği,

6-Gizli tanık K...: Ssç’nin Habur sınır kapısından gelen PKK terör örgütü mensuplarının cenazesinde ve komvoylarına katıldığı, PKK adına komvoyda sloganlar attığı, YPG’nin Kobani’ye Işıd’dan geri aldığında Kobane kutlamalarına katıldığını, henden barikat operasyonlarından önce molotof zamanlarında polis araçlarına molotof attığını, henden barikar zamanlarında Zap mahallesinde kaleşnikof silah ile nöbet tuttuğu, elinde dürbün ile gözetleme yaptığını, güvenlik güçleriyle yaşanan çatışmaların sanığın bulunduğu mevzide gerçekleştiğini beyan ettiği,

7-Teşhis tanığı [S.Y.]: Ssç’nin Silopi ilçesi Başak Mahallesinde bulunan YDG-H sorumlularından olduğunu, üzerinde kaleşnikof uzun namlulu silah olduğunu, güvenlik güçleri ile çatışmalara girdiğini beyan ettiği... [anlaşılmıştır].”

17. Ceza Mahkemesi, dava dosyaları arasında fiilî ve hukuki irtibat bulunduğu gerekçesiyle dava dosyasının 2016/277 Esas sayılı dava dosyası ile birleştirilmesine karar vermiştir. Böylece başvurucu hakkında açılan tüm kamu davaları Ceza Mahkemesinde birleştirilmiştir.

18. Silopi Cumhuriyet Başsavcılığınca başvurucu hakkında terör örgütüne üye olma suçundan ayrı soruşturma yürütüldüğü gerekçesiyle 25/1/2023 tarihinde ayırma kararı veren Ceza Mahkemesi, aynı tarihte İ.B. hakkında bazı suçlar yönünden düşme, bazı suçlar yönünden ise beraat hükmü kurmuştur.

19. Başvurucu hakkında yürütülen yargılamada S.M., N.E., E.A., C.D. ve gizli tanık K... başvurucuyu tanımadığını iddia etmiştir. Tanık S.Y. ise başvurucunun YDG-H sorumlularından olduğunu ve polislere molotofkokteyli ile saldırdığını bildiğini ancak

başvurucunun uzun namlulu silah taşıyıp güvenlik güçleriyle çatışmaya girmesi konusunda görgüsünün olmadığını beyan etmiştir.

20. Ceza Mahkemesi 9/10/2024 tarihinde, bazı suçlar yönünden dava zamanaşımı süresinin dolması nedeniyle düşme, bazı suçlar yönünden ise beraat kararı vermiştir. Öte yandan Ceza Mahkemesi, başvurucunun görevi yaptırmamak için direnme ve örgüte üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleme suçlarından hapis cezasıyla cezalandırılmasına ancak hükümlerin açıklanmasının geri bırakılmasına karar vermiştir. Bu kararı vermesinde 10/8/2014 tarihli kolluk tutanağındaki tespitler ile başvurucunun yüzünü kapatıp elinde tuttuğu taşı fırlattığı ana ilişkin görüntüler bulunduğuna yönelik tespitler etkili olmuştur. Kararın başvuruyu ilgilendiren kısmı şöyledir:

"...

...[S]uça sürüklenen çocuğun aşamalarda değişmeyen bir biçimde atılı suçu işlemediğine yönelik beyanları, yaralı olarak götürüldüğü hastaneden temin edilen svap örneklerinin incelendiği Uzmanlık Raporu'nda kişideki antimon izinin oluşma durumuna dair yapılan tespitler dikkate alındığında hastaneye ateşli silah yaralanması ile getirilmiş olan suça sürüklenen çocuğun ellerinde ve tişört ile atletinde yer alan antimon izlerinin yaralandığı bölge dikkate alındığında ilgili bölgeyi tutarken oluşmuş olma ihtimalinin mevcudiyeti, patlayıcı maddeler hakkında tanzim edilen Uzmanlık Raporu'nda ve Olay Yeri İnceleme Tutanaklarında suça sürüklenen çocuğa ait herhangi bir vücut izinin tespit edilememiş olması, telefon incelenmesi neticesinde hazırlanan CD İnceleme ve Tespit Tutanağı'nda suça sürüklenen çocuğun atılı suçu işlediğine dair herhangi bir mesajlaşma ya da konuşma gerçekleştiğini gösterir bir tespite ulaşılmamış olması, tanık [C.D.nin] soruşturma aşamasındaki beyanlarından ve gerçekleştirdiği teşhis işleminden mahkememiz huzurunda dönmüş olması birlikte dikkate alındığında ceza hukukunda failin cezalandırılması için gereken her türlü şüpheden uzak kesin kanaate mahkememiz heyetince varılamamış...[tır.]"

21. Ceza Mahkemesince verilen karara karşı sadece başvurucu istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Başvurucunun talebi hakkında henüz bir karar verilmemiştir.

B. Başvurucunun Açtığı Tam Yargı Davasıyla İlgili Süreç

22. Başvurucu, yaralanması nedeniyle uğradığını iddia ettiği maddi ve manevi zararların tazmini için 10/1/2017 tarihinde İçişleri Bakanlığına karşı Mardin 2. İdare Mahkemesinde (İdare Mahkemesi) tam yargı davası açmıştır. Açtığı davada evinden işine giderken yaralandığını, olayın meydana geldiği yerde ve tarihte çokça terör olayı meydana geldiğini öne sürüp 15.000 TL maddi tazminat ile 100.000 TL manevi tazminat talep eden başvurucu şu iddialarda bulunmuştur:

i. Olay yerinde uzun süre bekletilmiş ve ambulans geç gelmiştir. Ayrıca devlet, genel güvenlik hizmetlerini gerektiği gibi ifa etmemiştir zira gerekli istihbarat, araştırma ve inceleme faaliyeti yapılmamış; yeteri kadar personel çalıştırılmamıştır.

ii. Yaralanmasına neden olan olay terör ve terörle mücadeleden doğmuştur. Zararlarının sosyal risk ilkesi gereği tazmin edilmelidir.

23. Maddi zararlarının çalışma gücü kaybı ile bakıcı giderleri ile tedavi giderlerinden oluştuğunu belirten başvurucu, maddi zarar hesabı için bilirkişi incelemesine başvurulmasını talep etmiştir.

24. İdare Mahkemesi Silopi'de 2015 yılında hangi tarih aralıklarında ve ne şekilde (gün

boyu yahut kısmi) sokağa çıkma yasağının uygulandığı konusunda bilgi edinip başvurucunun yaralanmasına ilişkin olayla ilgili her türlü bilgi ve belgenin onaylı ve okunaklı örnekleri ile Ceza Mahkemesinin 2016/277 Esas sayılı dava dosyasında bulunan ve başvurucuyla ilgili olan belgelerin temini için gerekli yazışmaları yapmıştır.

25. İdare Mahkemesi 10/5/2019 tarihinde başvurucu hakkında yürütülen soruşturmalar kapsamında verilen ifadeler ve teşhis işlemleri ile Ceza Mahkemesinin 2016/277 Esas sayılı dava dosyasının kapsamına işaret ederek davalı idarenin başvurucunun uğradığını iddia ettiği zararlardan kusurlu ve/veya kusursuz sorumluluk ilkeleri uyarınca sorumlu tutulamayacağı gerekçesiyle davanın reddine oyçokluğuyla karar vermiştir. Karar gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

“...

...[S]osyal risk ilkesinin uygulanabilmesi; zarara uğrayanın, zararın doğmasında, derecesi ne olursa olsun herhangi bir kusurunun bulunmaması koşuluna bağlı kılınmıştır...

...

Uyuşmazlıkta; 23/10/2015 günü saat 01.00 civarında Şırnak İli, Silopi İlçesi, Başak Mahallesi, Tansu Çiller Caddesi ile 404 sokak kesişiminde yaklaşık 10 kişilik bir grubun sokak girişine mevzi çalışması yaptıklarına dair Silopi İlçe Emniyet Müdürlüğü Haber Merkezi’ne gelen bildirim üzerine güvenlik kuvvetlerince söz konusu çevrenin emniyete alınması çalışmalarına müteakip 404. sokağa intikal edildiğinde PKK/KCK terör örgütü mensubu şahıslarca uzun namlulu silahlarla çok sayıda saldırı yapıldığı ve sokak üzerinde bulunan bir binadan tüple güçlendirilmiş patlayıcı atıldığı, emniyet güçlerince verilen karşılık neticesinde saat 01.55’de bir örgüt mensubunun vurulduğu, söz konusu şahsın diğer örgüt mensuplarınca Başak Mahallesinin iç kısmında bulunan barikatlı ve bombayla tuzaklanmış alana doğru kaçırıldığı, konu ile ilgili günün nöbetçi Cumhuriyet Savcısından yaralı ve ölü bir şahsın hastaneye getirilmesi halinde tahkikat başlatılması talimatı alındığı, saat 06.17’de Karşıyaka Mahallesi 710. sokak üzerinde bulunan hendek ve barikatlı alanın yakınında bir erkek şahsın yaralı olarak yerde yattığı bilgisinin alındığı, adı geçen kişinin alınarak hastaneye sevki sağlanmak istendiğinde çevrede bulunan örgüt mensupları tarafından ateş açıldığı, bilahare bölgede çok sayıda sivilin biriktiği, yapılan anons ve uyarı atışlarına rağmen sivil halkın yaralı şahsı alarak bölgeden uzaklaştırıldığı, saat 08.15 sıralarında Silopi Devlet Hastanesi’ne yaralı bir şahsın intikal ettirildiği bilgisinin verildiği, burada yapılan incelemede şahsın davacı ‘Mehmet DANSIK’ olduğunun anlaşıldığı, davacıda boyun bölgesinden giriş sırt bölgesinden çıkış yapan bir adet ateşli silah yarası bulunduğunun görüldüğü, değinilen hususların aynı gün saat 09.00’da emniyet birimlerince tutanak altına alındığı, Mahkememizin 29/06/2018 tarihli ara kararı gereği Silopi İlçe Emniyet Müdürlüğü’nce dava dosyasına sunulan ’Araştırma Tutanağı’nda; Silopi TEM Büro Arşiv kayıtlarında olay öncesi ve sonrasına tekabül eden tarihlerde bir dönem terör örgütü içinde faaliyet gösteren birden çok şahsa ve diğer tanıklara yaptırılan fotoğraf teşhislerinde davacının PKK/KCK bölücü terör örgütünün gençlik yapılanması olan YDG-H içinde faaliyet yürüttüğünün beyan edildiği; 09/12/2014 tarihinde YDG-H mensuplarına yönelik yapılan planlı ve eş zamanlı operasyon dahilinde gözaltına alındığı, yine aynı terör örgütünün faaliyetleri kapsamında taşlı, havai fişekli, molotof kokteylli, EYP’li saldırılarda bulunduğu, hendek kazma çalışmalarına ve korsan gösterilere katıldığına dair istihbari bilgilerin bulunduğu hususlarının belirtildiği, 10/08/2014 tarihli eylemleri nedeniyle davacı hakkında yürütülen soruşturma neticesinde Cizre Cumhuriyet Başsavcılığı’nca ’Devletin birliğini ve

Ülke bütünlüğünü bozma, silahlı terör örgütüne üye olma, tehlikeli maddelerin izinsiz olarak bulundurulması ve el değiştirilmesi, kamu malına zarar verme, yakarak mala zarar verme, kamu kurumunda bulunan eşya hakkında hırsızlık, kullanımları gereği açıkta bırakılmış eşya hakkında hırsızlık, görevi yaptırmamak için direnme, 2911 sayılı Kanuna muhalefet' suçlarından hakkında iddianame düzenlendiği, anılan iddianamenin kabulü ile başlayan kovuşturmanın Cizre 1. Ağır Ceza Mahkemesi'nin 2016/277 sayılı esas sayılı dosyasında derdest olduğu anlaşılmaktadır.

Mahkememizce Ulusal Yargı Ağı Projesi [UYAP] üzerinden Cizre 1. Ağır Ceza Mahkemesi'nin 2016/277 sayılı dosyasının incelenmesinden, davacı ve dava dışı İ.B isimli kişi hakkında yürütülen soruşturma neticesinde düzenlenen iddianamede özetle; 10/08/2014 tarihinde PKK/KCK bölücü terör örgütünün haberleşme organlarından bir sosyal medya hesabından Işid militanı olduğu iddia edilen iki erkek şahsın yakalanarak İlçe Jandarma Komutanlığı'na götürüldüğüne dair yapılan paylaşım ve çağrılar üzerine davacının da aralarında bulunduğu eylemci grubun Silopi İlçe Jandarma Komutanlığı önünde ve caddelerde gösteri yapmaya başladığı, İpekyolu Caddesinin Cizre istikametini trafiğe kapatıldığı, söz konusu eylemin 2911 sayılı Kanun aykırılık teşkil etmesi nedeniyle emniyet güçlerince ikaz edildiği, akabinde yapılan müdahaleye rağmen grup tarafından dağılmamakta ısrar edildiği ve taşlı-molotoflu saldırıda bulunulduğu, gerçekleştirilen saldırı sonucunda bir emniyet personelinin yaralandığı, çok sayıda araç, kamu malı yahut özel eşyanın zarar gördüğü, olay sırasında kayıtta olan güvenlik kamera görüntülerinin incelenmesi neticesinde davacının taş attığı ana ilişkin kaydın tespit edildiği ve görüntü inceleme tutanağı tanzim edildiği hususlarının belirtildiği, gerçekleştirilen yargılama kapsamında Adli Tıp Kurumu nezdinde söz konusu görseller ile davacıya ait görüntü örnekleri üzerinde yaptırılan inceleme neticesinde 'inceleme konusu medyalardaki analizi yapılan görüntü örnekleri, mukayese konusu görüntü örnekleriyle (+1) düzeyinden benzerlik gösterdiği' bir diğer mukayesede ise 'inceleme konusu medyalardaki analizi yapılan görüntü örneklerinden elde edilen veri karar vermek için yetersizdir(0)' değerlendirilmesinin yapıldığı görülmektedir.

Yukarıda da belirtildiği üzere, kural olarak idarenin hukukî sorumluluğu kusur esasına dayanmaktadır. Sözü edilen kuralın şartlarının oluşmadığı bazı hallerde, idarenin önlemekle yükümlü olduğu halde önleyemediği bir takım zararların, nedensellik bağı ve kusur koşulu aranmadan karşılanması gerekmektedir. Objektif sorumluluk anlayışına dayalı sosyal risk adı verilen bu ilke, bilimsel ve yargısal içtihatlarla da kabul edilmiştir. Temelde, devletin anayasal düzenini yıkmayı amaçlayan terör eylemlerinin zarar gören kişilere karşı kişisel husumetten ileri gelmemesi, terör eylemlerine hedef olan kişilerin kendi kusur ve fiilleri sonucu değil, toplumun bir bireyi olarak zarar görmesi nedeniyle bu eylemler ve devletin bu eylemlerle mücadele faaliyetleri sırasında zarar gören vatandaşların zararının karşılanması kabul edilmiş olmakla beraber, toplumu ve devleti hedef alan terör eylemleri içinde bizzat yer alan kişilerin veya bu kişilerin yakınlarının, terörle mücadele faaliyetleri sırasında ortaya çıktığı iddia edilen mağduriyetlerin karşılanması yönündeki taleplerinin sosyal risk ilkesinin temelinde bulunan hakkaniyet ve fedakarlığın denkleştirilmesi esaslarıyla bağdaşmayacağı da açıktır.

Bu durumda, dosya kapsamıyla mevcut tanık ifade ve teşhis tutanakları ile Cizre 1. Ağır Ceza Mahkemesi'nin 2016/277 sayılı esas sayılı dosyasının birlikte değerlendirilmesi sonucunda; 23/10/2015 tarihinde güvenlik güçleri ile terör örgütü mensupları arasında çıkan silahlı çatışma neticesinde bir şahsın yaralandığı, emniyet birimlerince yaralı şahsın

bulunduğu noktadan alınmak istendiğinde kimliği belirsiz kişilerce kaçırıldığı, olay günü durumun nöbetçi Cumhuriyet Savcısına bildirilmesi üzerine ateşli silahla yaralanmaya bağlı olarak hastaneye ölü yahut yaralı bir şekilde bir şahsın getirilmesi halinde gerekli tahkikat işlemlerinin yapılması adına talimat verildiği hususlarının sabit olduğu, olay günü sabah saatlerinde Silopi Devlet Hastanesi'ne getirilen yaralı şahsın davacı olduğu, daha önce terör örgütü içerisinde faaliyet yürüten şahısların verdiği farklı tarihli ifadelerde PKK/KCK terör örgütü ve bu örgütün aparatlarından olan YDG-H içerisinde aktif faaliyet gösterdiğinin belirtildiği, anılan tüm bu somut tespitler nazara alındığında, uğranıldığı ileri sürülen zararlardan kusurlu ve/veya kusursuz sorumluluk ilkeleri uyarınca davalı idarenin sorumlu tutulabilmesinin mer'i mevzuat kapsamında mümkün olmadığı ve anılan nedenlerle maddi ve manevi tazminat taleplerinin reddi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

..."

26. Karara katılmayan üye, Ceza Mahkemesinin 2016/277 Esas sayılı davanın sonucunun beklenmesi gerektiğini ifade etmiştir.

27. Başvurucu; örgüt üyesi olmadığını ve güvenlik güçleriyle çatışmaya girmediğini, örgüt üyesi olsa dahi zararla örgüt faaliyeti arasında illiyet bağı bulunmadığını, aleyhinde beyanda bulunan tanıkların kovuşturma aşamasında beyanlarından döndüklerini ve Ceza Mahkemesi dosyasının bekletici mesele yapılması gerektiğini belirterek istinaf kanun yoluna başvurmuştur.

28. Başvurucunun istinaf başvurusu Gaziantep Bölge İdare Mahkemesi Üçüncü İdari Dava Dairesince (Dava Dairesi) 26/1/2021 tarihinde reddedilmiştir. Dava Dairesi verdiği kararda İdare Mahkemesince verilen kararın gerekçenin hukuka uygun olduğunu açıklamıştır.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

29. Anayasa Mahkemesinin 16/4/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi

30. Başvurucu, yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğunu belirterek adli yardım talebinde bulunmuştur.

31. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. YaşamHakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

32. Başvurucu; evine doğru yürüdüğü sırada uzun namlulu bir silahtan çıkan ve nereden geldiği belli olmayan bir kurşunla yaralandığını, %100 engelli hâle geldiğini belirterek idari makamların yaşamını koruma konusunda ihmali olduğundan yakınmıştır. Başvurucuya göre idari makamlar yaralanmasına neden olan saldırıyı önlemekle yükümlüdür. Başvurucu ayrıca güvenlik güçleriyle çatışmaya girdiği yönünde somut kanıt bulunmadığına ve soruşturma evresinde aleyhinde beyanda bulunan kişilerin kovuşturma evresinde beyanlarından döndüklerine işaret etmiş, idari yargı mercilerinin varsayıma dayanarak karar verdiğini öne sürmüş, olayda idarenin kusur olmasa bile uğradığı zararların sosyal

risk ilkesi uyarınca tazmin edilmesi gerektiğini iddia etmiştir.

33. Bakanlık görüşünde; başvurunun kabul edilebilirliğinin değerlendirilmesinde İdare Mahkemesinin kararındaki gerekçelerin, yaşam hakkının ihlal edildiği iddiasının değerlendirilmesinde ise Anayasa Mahkemesinin yaşam hakkı kapsamındaki içtihadının ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınmasının uygun olacağı belirtilmiştir.

2. Değerlendirme

a. Uygulanabilirlik ve İddiaların Nitelendirilmesi Yönünden

34. Ölümün gerçekleşmediği bazı hâllerde de başvuru; kişiye karşı kullanılan gücün derecesi ile türü, güç kullanımının ardında yatan niyet ve amaç ile maruz kalınan eylemin mağdurun fiziki bütünlüğü üzerindeki sonuçları gibi hususlar birlikte değerlendirilerek yaşam hakkı kapsamında incelenebilir (Mehmet Karadağ [2. B.], B. No: 2013/2030, 26/6/2014, § 20; Mustafa Çelik ve Siyahmet Şeran [2. B.], B. No: 2014/7227, 12/1/2017, § 69; Yasin Ağca [1. B.], B. No: 2014/13163, 11/5/2017, § 110).

35. Somut olayda başvurucu, boynuna girip sırtından çıkan bir ateşli silah mermisiyle yaralanmış ve hayati tehlike atlatmıştır (bkz. § 7). Bu sebeple yaşam hakkını güvence altına alan Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasının başvuruya uygulanabilir nitelikte olduğu değerlendirilmiştir. Ayrıca olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eden Anayasa Mahkemesine göre başvurucunun bütün iddiaları yaşam hakkı kapsamında değerlendirilmelidir.

36. Anayasa'nın iddianın değerlendirilmesinde dayanak alınacak "Kişinin dokunulmazlığı, maddî ve manevî varlığı" kenar başlıklı 17. maddesinin birinci fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes, yaşama... hakkına sahiptir."

37. Anayasa'nın "Devletin temel amaç ve görevleri" kenar başlıklı 5. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Devletin temel amaç ve görevleri, ... kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır."

b. İncelemenin Kapsamı Yönünden

38. Uygulanabilirlik ve başvurucunun iddialarının nitelendirilmesinden sonra değerlendirilmesi gereken husus, incelemenin kapsamıdır.

39. Anayasa Mahkemesi yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetleri devletin negatif ve pozitif yükümlülüklerini dikkate alarak maddi ve usul boyutları bakımından ayrı ayrı incelemektedir. Devletin negatif yükümlülüğü, kamusal bir yetkiyle güç kullanan görevlilerin kasıtlı ve hukuka aykırı bir şekilde hiçbir bireyin yaşamına son vermeme ödevini (öldürmeme yükümlülüğü) içerirken pozitif yükümlülük hem her türlü tehlikeye karşı bireylerin yaşam hakkını korumayı (yaşamı koruma yükümlülüğü) hem de olayın niteliğine -yaşam hakkının kasten ihlal edilip edilmediğine- bağlı olarak cezai, hukuki ve idari nitelikte soruşturmalar yürüterek olayı soruşturma ve gerektiğinde ihlale uygun karşılık gelen yeterli yaptırımlara karar verme (usul yükümlülüğü) yükümlülüğünü içermektedir. Dolayısıyla devletin bir ölümden kusursuz sorumluluk ilkeleri gereğince sorumlu olunduğuna ilişkin iddianın yaşam hakkı kapsamında incelenmesi mümkün değildir (Aziz Biter ve diğerleri [1.

B.], B. No: 2015/4603, 19/2/2019, §§ 58, 59). Bu sebeple başvurucunun olayda idarenin kusur olmasa bile uğradığı zararların sosyal risk ilkesi uyarınca tazmin edilmesi gerektiği yönündeki iddiasının yaşam hakkı kapsamında incelenmesi mümkün görülmemiştir.

40. Anayasa'nın yaşam hakkını güvence altına alan 17. maddesinin kendisine yüklediği pozitif yükümlülükler uyarınca devlet; yetki alanındaki bireylerin yaşamlarını kamu görevlileri ile diğer bireylerin eylemlerinden hatta kişilerin kendi eylemlerinden kaynaklanabilecek risklere karşı koruma ödevi altındadır (Gökhan Yiğit Koç ve diğerleri [GK], B. No: 2019/25727, 28/7/2022, § 35).

41. Koruma ödevinin yerine getirilebilmesi için devletin; yaşam hakkına yönelen tehdit ve risklere karşı caydırıcı ve koruyucu yasal ve idari çerçeve oluşturması (İpek Deniz ve diğerleri [2. B.], B. No: 2013/1595, 21/4/2016, § 149; T.A. [GK], B. No: 2017/32972, 29/9/2021, § 135), bir kişinin yaşamına yönelik gerçek ve yakın bir tehlikenin bulunduğunun kamu makamlarınca bilindiği ya da bilinmesi gerektiği durumlarda organları veya görevlileri aracılığıyla makul ölçüler çerçevesinde ve bu tehlikenin gerçekleşmesini önleyebilecek şekilde önlemler alması (T.A., § 136; Gökhan Yiğit Koç ve diğerleri, § 36) ve hatta önceden belirlenebilir bir veya daha fazla bireyin yaşamına yönelik bir tehdit söz konusu olmasa bile kişilerin yaşamını korumak için genel güvenlik tedbirleri alması gerekir (Mehmet Çetinkaya ve Maide Çetinkaya [1. B.], B. No: 2013/1280, 28/5/2014, § 59). Öte yandan yetkili makamlardan yaşamla ilgili her türlü potansiyel tehdidin gerçekleşmesini önlemek için somut tedbirler alması beklenemeyeceği (Mehmet Çetinkaya ve Maide Çetinkaya, § 60) gibi özellikle insan davranışlarının öngörülemezliği, öncelikler ve kaynaklar değerlendirilerek yapılacak işlem veya yürütülecek faaliyet tercihi dikkate alındığında koruma yükümlülüğünün kamu makamları üzerinde aşırı yük oluşturacak şekilde yorumlanması da mümkün değildir. Ayrıca hak ve özgürlüklerin güvence altına alınması adına pek çok yöntem benimsenebilir ve mevzuatta düzenlenmiş herhangi bir tedbirin yerine getirilmesinde başarısız olunsa bile pozitif yükümlülükler diğer bir tedbirle yerine getirilebilir. Unutulmaması gerekir ki yaşam hakkının gerektirdiği pozitif yükümlülüklerin yerine getirilmesi kapsamında alınacak tedbirlerin belirlenmesi, idari ve yargısal makamların takdirindedir (T.A., §§ 136, 137; Gökhan Yiğit Koç ve diğerleri, § 37).

42. Genel koruma yükümlülüğünün söz konusu olduğu hâllerde de devletin bir ölüm olayından sorumlu tutulabilmesi, ölüm neticesinin yetkili ulusal makamların bildikleri ya da bilmeleri gereken yaşama yönelik gerçek ve yakın bir riskin gerçekleşmesini önlemek için kendilerinden yetkileri dâhilinde makul olarak beklenebilecek önlemleri almamalarının sonucu olmasına bağlıdır (Ali Sadet ve diğerleri [2.B.], B. No: 2018/6838, 8/6/2021, § 86).

43. Başvurucu, yaralanmasından idarenin kusuru nedeniyle sorumlu olduğunu iddia ederek yaşam hakkının koruma yükümlülüğüne ilişkin maddi boyutunun da ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Ne var ki bu iddia hakkında değerlendirme yapılmasına imkân sağlayacak nitelikteki kanıt, Anayasa Mahkemesinin elinde bulunmamaktadır. Bu nedenle yaşam hakkı kapsamında yapılacak inceleme yaşam hakkının usul boyutuyla sınırlı olacaktır.

c. Kabul Edilebilirlik Yönünden

44. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka neden de bulunmadığı anlaşılan yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

d. Esas Yönünden

i. Genel İlkeler

45. Pozitif yükümlülüğü kapsamında devletin yaşam hakkını korumak için oluşturulan yasal ve idari çerçevenin gereği gibi uygulanmasını ve bu hakka yönelik ihlallerin durdurulup cezalandırılmasını sağlayacak etkili bir yargısal sistem kurma yükümlülüğü de bulunmaktadır. Bu yükümlülük, kamusal olsun veya olmasın, yaşam hakkının tehlikeye girebileceği her türlü faaliyet bakımından geçerlidir (T.A., § 134; Gökhan Yiğit Koç ve diğerleri, § 38).

46. Yaşam hakkının ihlaline kasten sebebiyet verilmemiş ise etkili bir yargısal sistem kurma yönündeki pozitif yükümlülük her olayda mutlaka ceza davası açılmasını gerektirmez. Mağdurlara hukuki, idari hatta disiplinle ilgili hukuk yollarının açık olması yeterli olabilir (Nafia Sevin Ergün Sefada ve diğerleri [GK], B. No: 2014/14844, 1/12/2016, § 63).

47. Yaşam hakkı kapsamındaki sorumluluğu ortaya koymak adına adli ve idari yargıda açılan tazminat talepli davalarda makul derecede ivedilik ve özen şartının yerine getirilmesi gerekmektedir (Perihan Uçar ve diğerleri [2. B.], B. No: 2013/5860, 1/12/2015, § 52; Gökhan Yiğit Koç ve diğerleri, § 39) ancak yargı mercilerinin özenli inceleme yapma yükümlülükleri, yaşam hakkı ile ilgili her davada mutlaka mağdurlar lehine sonuca varılmasını garanti etmez (Aysun Okumuş ve Aytekin Okumuş [1. B.], B. No: 2013/4086, 20/4/2016, § 73; Gökhan Yiğit Koç ve diğerleri, § 40).

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

48. Başvurucu 23/10/2015 tarihinde boynuna girip sırtından çıkan bir ateşli silah mermisiyle yaralanmış ve engelli hâle gelmiştir. Açtığı tam yargı davasında başvurucu, olayın meydana geldiği yer ve tarihte çokça terör olayı meydana geldiğine işaret ederek devletin genel güvenlik hizmetlerini gerektiği gibi ifa etmediğini iddia etmiştir.

49. Başvurucunun iddiası dikkate alındığında İdare Mahkemesince değerlendirilmesi gereken mesele, başvurucunun yaralanmasının yetkili ulusal makamların bildikleri ya da bilmeleri gereken yaşama yönelik gerçek ve yakın bir riskin gerçekleşmesini önlemek için kendilerinden yetkileri dâhilinde makul olarak beklenebilecek önlemleri almamalarının sonucu olup olmadığıdır. Bu konuda yapılacak değerlendirmede başvurucunun olay tarihinde güvenlik güçleriyle terör örgütü mensupları arasında yaşanan çatışmaya katılıp katılmadığı şüphesiz dikkate alınabilir. Nitekim İdare Mahkemesi başvurucu hakkında yürütülen ceza soruşturmaları kapsamındaki teşhis ve ifadeler ile başvurucu hakkında açılan kamu davasındaki bilgi ve belgeleri dikkate alıp başvurucunun 23/10/2015 tarihinde güvenlik güçleri ile terör örgütü mensupları arasında yaşanan silahlı çatışma sırasında yaralandığını değerlendirerek davayı reddetmiştir. Ne var ki Şırnak Cumhuriyet Başsavcılığınca başvurucu hakkında düzenlenen 18/10/2017 tarihli iddianamede başvurucunun güvenlik güçlerince çatışmaya girdiği değerlendirilse de Ceza Mahkemesi, bu eylem yönünden mahkûmiyet kararı vermemiş; konuyla ilgili yargısal süreç de henüz sona ermemiştir. Dolayısıyla İdare Mahkemesi, başvurucunun nasıl yaralandığı konusunda sonuca varmak için acele etmiştir. Oysa İdare Mahkemesinin vardığı sonucun -kanun yolundan geçerek kesinleşmesi hâlinde- Ceza Mahkemesince varılan sonucun çelişme ihtimali söz konusudur. Bu bakımdan Anayasa Mahkemesine göre İdare Mahkemesi, başvurucu hakkındaki kamu davasının sonucunu beklemeli ve başvurucunun yaralanmasının yetkili ulusal makamların bildikleri ya da bilmeleri gereken yaşama yönelik gerçek ve yakın bir riskin gerçekleşmesini önlemek için kendilerinden yetkileri dâhilinde makul olarak beklenebilecek önlemleri almamalarının sonucu olup olmadığını değerlendirmelidir. O hâlde

başvurucunun iddiaları hakkında özenli bir inceleme yapıldığı söylenemez.

50. Açıklanan gerekçelerle yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. Masumiyet Karinesinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

51. Başvurucu, hakkındaki suç isnatlarıyla ilgili yargılama henüz kesin hükümle sonuçlanmamasına rağmen bu iddialar gerekçe gösterilerek tam yargı davasının reddedildiğini belirterek masumiyet karinesinin ihlal edildiğini iddia etmiştir.

2. Değerlendirme

52. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

53. Anayasa'nın 38. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar, kimse suçlu sayılamaz."

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

54. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan masumiyet karinesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Genel İlkeler

55. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre bireysel başvurunun incelenebilmesi için kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) ve Türkiye'nin taraf olduğu Sözleşme'ye ek protokoller kapsamına da girmesi gerekir (Onurhan Solmaz [1. B.], B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18). Masumiyet karinesi Anayasa'nın 38. maddesinin dördüncü, Sözleşme'nin ise 6. maddesinin (2) numaralı fıkralarında düzenlenmiştir (Ahmet Altuntaş ve diğerleri [GK], B. No: 2015/19616, 17/5/2018, § 7). Masumiyet karinesi, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının bir unsuru olmakla beraber suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar kimsenin suçlu sayılamayacağı belirtilmek suretiyle Anayasa'nın 38. maddesinin dördüncü fıkrasında ayrıca düzenlenmiştir (Galip Şahin [1. B.], B. No: 2015/6075, 11/6/2018, § 37).

56. Masumiyet karinesi, kişinin suç işlediğine dair kesinleşmiş bir yargı kararı olmadan suçlu olarak kabul edilmemesini güvence altına alır. Hiç kimse, suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar yargılama makamları ve kamu otoriteleri tarafından suçlu olarak nitelendirilemez ve suçlu muamelesine tabi tutulamaz (Kürşat Eyol [2. B.], B. No: 2012/665, 13/6/2013, § 26).

57. Adil yargılanma hakkının bir unsuru olan masumiyet karinesinin sağladığı güvencenin iki yönü bulunmaktadır (Galip Şahin, § 38). Güvencenin birinci yönü kişi hakkındaki ceza

yargılaması sonuçlanıncaya kadar geçen, bir başka ifadeyle kişinin ceza gerektiren bir suçla itham edildiği (suç isnadı altında olduğu) sürece ilişkin olup suçlu olduğuna dair hüküm tesis edilene kadar kişinin suçluluğu ve eylemleri hakkında erken açıklamalarda bulunulmasını yasaklar. Güvencenin bu yönünün kapsamı sadece ceza yargılamasını yürüten mahkemeyle sınırlı değildir. Güvence aynı zamanda diğer tüm idari ve adli makamların da işlem ve kararlarında, suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar kişinin suçlu olduğu yönünde ima ya da açıklamalarda bulunmamasını gerekli kılar. Dolayısıyla sadece suç isnadına konu ceza yargılaması kapsamında değil ceza yargılaması ile eş zamanlı olarak yürütülen diğer hukuki süreç ve yargılamalarda da (idari, hukuk, disiplin gibi) masumiyet karinesinin ihlal edilmesi söz konusu olabilir (Galip Şahin, § 39). Masumiyet karinesinin ikinci yönü ceza yargılaması sonucunda mahkûmiyet dışında bir hüküm kurulduğunda devreye girer ve daha sonraki yargılamalarda ceza gerektiren suçla ilgili olarak kişinin masumiyetinden şüphe duyulmamasını, kamu makamlarının toplum nezdinde kişinin suçlu olduğu izlenimini uyandıracak işlem ve uygulamalardan kaçınmasını gerektirir (Galip Şahin, § 40).

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

58. Başvurucu, hakkındaki ceza muhakemesi süreçleri tamamlanmadığı hâlde İdare Mahkemesi kararındaki gerekçede yer alan ifadelerin (bkz. § 25) masumiyet karinesini ihlal ettiğini iddia etmiştir.

59. İdare Mahkemesinin karar gerekçesine bu yönüyle bakıldığında gerekçede başvurucu hakkındaki iddianamede yer alan bazı değerlendirmelere atıf yapılıp ilgili ceza muhakemesinde elde edilen tanık delili gibi birtakım delillerden bahsedilerek başvurucunun terör örgütünün faaliyetlerine katıldığına ilişkin tanık ifadelerinin ceza muhakemesi sürecinde yer aldığının açıklandığı görülmüştür. Söz konusu gerekçeli kararda, ceza muhakemesi sürecinde elde edilen birtakım delillere isnat edildikten sonra somut olayda devletin yaralanmadan kaynaklanan zararları tazmin sorumluluğunun doğması için gereken yasal koşulların oluşmadığı sonuca varılmıştır. Başvurucuya isnat edilen fiiller sadece idare hukuku yönünden tartışılmış, bu fiillerin ceza hukuku kapsamında terör örgütüne üye olma suçu olarak nitelendirilip nitelendirilmeyeceği hususunda yorum yapılmamış ya da herhangi bir kanaat belirtilmemiştir. Dolayısıyla suç isnadına konu ceza yargılaması ile eş zamanlı olarak yürütülen idari yargılamada verilen kararın gerekçesinde yer alan şikâyete konu ifadelerin başvurucunun suçlu olduğu yönünde bir ima ya da bir açıklama olduğunun, başka bir deyişle masumiyet karinesini ihlal edecek mahiyette kabul edilmesinin mümkün olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

60. Açıklanan gerekçelerle masumiyet karinesinin ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

V. GİDERİM

61. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile maddi ve manevi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

62. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde

yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

63. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

64. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. Yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Masumiyet karinesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. 1. Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının usul boyutunun İHLAL EDİLDİĞİNE,

2. Anayasa’nın 36. maddesi ile Anayasa’nın 38. maddesinin dördüncü fıkrasında güvence altına alınan masumiyet karinesinin İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin yaşam hakkının usul boyutuna ilişkinihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Mardin 2. İdare Mahkemesine (E.2017/327, K.2019/946) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

F. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 16/4/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

İSA ARITÜRK

B. No: 2021/28722 | Karar tarihi: 16.04.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/28722

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

İSA ARITÜRK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/28722)

Karar Tarihi: 16/4/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Ayşenur TUNCER

Başvurucu : İsa ARITÜRK

Vekili : Av. Özge ÜNAL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, evlatlık ilişkisinin tespiti davasının reddedilmesi nedeniyle aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, F.Ç.nin evlilik dışı birlikteliğinden dünyaya gelmiş ancak biyolojik anne F.Ç. başvurucuyu kendi nüfusuna kaydettirmemiştir. Başvurucu biyolojik annesi olmayan Ay.K. ve biyolojik babası olmayan A.K. isimli kişilerin nüfusuna onların çocuklarıymış gibi kaydedilmiştir. Bu kişiler vefat ettikten sonra Ay.K.nin çocuğu mirasçı sıfatıyla başvurucunun nüfus kaydının düzeltilmesi için dava açmıştır. Açılan nüfus kayıt düzeltim davasında alınan raporla başvurucunun biyolojik annesinin F.Ç. olduğu tespit edilmiştir. Böylelikle açılan davanın kabulüyle başvurucunun nüfus kaydının düzeltilmesine karar verilmiştir. Anılan karar 3/11/2015 tarihinde kesinleşmiştir. Kesinleşen karar gereğince başvurucunun nüfus kaydı miras bırakan Ay.K. ve A.K.nin hanesinden silinmiştir. Başvurucu ile biyolojik annesi olan F.Ç. arasında soy bağı kurulmuştur.

3. Anılan davanın akabinde ise başvurucu 25/6/2015 tarihinde Antalya 1. Aile

Mahkemesinde evlatlık ilişkisinin tespiti talepli dava açmıştır. Başvuru konusu bu yargılamada, taraf tanıkları dinlenmiş ve deliller toplandıktan sonra davanın reddine karar verilmiştir. Kararın gerekçesinde, evlat edinme işleminin geçerli olması için mevzuatta öngörülen esasa ilişkin asli kurucu ve biçimsel koşulların gerçekleşmiş olmasının zorunlu olduğu ifade edilmiştir. Bunun yanında dava konusu olayda taraflar arasında herhangi bir evlat edinme sözleşmesi bulunmadığı gibi icap ve kabulden de söz edilemeyeceği belirtilmiştir. Böylelikle evlatlık ilişkisinin kurucu unsurunun gerçekleşmediği vurgulanmıştır. Ayrıca evlat edinme sözleşmesinin geçerli olabilmesinin diğer koşulunun ise tarafların sahih nesepli çocuklarının bulunmaması olduğuna ancak dava konusu olayda murislerin sahih nesepli çocuklarının bulunduğuna işaret edilmiştir. Sonuç olarak evlat edinme şartlarının mevcut olmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir.

4. Bu karar üzerine başvurucu istinaf kanun yoluna başvurmuştur. İstinaf dilekçesinde; başvurucu ve murislerin çocuklarının yıllarca murisler ve başvurucu arasındaki ilişkiyi bilerek yaşadıkları, miras söz konusu olduğu için başvurucunun nüfus kaydının düzeltilmesi için dava açıldığı belirtilmiştir. Bu durumun hakkın kötüye kullanılması olarak değerlendirilmesi gerektiği vurgulanarak murisler ile başvurucu arasında evlatlık ilişkisinin varlığının tespiti talep edilmiştir. Antalya Bölge Adliye Mahkemesi istinaf başvurusunun esastan reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde, evlat edinme için bir kısım şekil şartlarının kanunda zorunlu olarak arandığı ve taraflar arasında evlat edinme amacına yönelik herhangi bir resmî işlem mevcut olmadığı ifade edilmiştir. Ayrıca başvurucunun fiilen murislerin çocuğu gibi bakılıp büyütülmüş olmasının onun murisler tarafından evlat edinildiği anlamına gelmeyeceği sonucuna ulaşılmıştır.

5. Başvurucunun aynı gerekçelerle temyiz yoluna başvurması üzerine Yargıtay 8. Hukuk Dairesince 8/2/2021 tarihinde onama kararı verilmiştir.

6. Başvurucu, nihai hükmü 16/3/2021 tarihinde öğrendikten sonra 20/4/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Başvurucu; murislerin nüfus kaydına kaydedildiğini ve fiilen çocukları gibi büyütüldüğünü ancak murislerin ölümünden sonra açılan nüfus kaydının düzeltilmesi davasıyla murisler ile arasındaki soybağının kaldırıldığını belirtmiş olup evlatlık ilişkisinin tespiti davasının da reddi nedeniyle aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

9. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, başvurucunun aile hayatına saygı hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

10. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca başvuru yollarının tüketildiği, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde bireysel başvuru yapılması gerekir.

11. Yargılama sürecinde nihai karar olan Yargıtay 8. Hukuk Dairesi ilamının başvurucunun

yargılama aşamasındaki vekili Av. Özge Ünal tarafından e-tebligatın açıldığı 16/3/2021 tarihinde öğrenildiği tespit edilmiştir. Bu durumda bireysel başvuru süresinin bu tarihten itibaren işlemeye başladığının kabul edilmesi gerekir. Nitekim ilgili usul kuralları uyarınca sürenin münhasıran tebliğden itibaren işlemeye başlayacağının kabul edildiği uygulamaların aksine bireysel başvuru yolunda başvuru süresi, ihlalin öğrenilmesi esasına bağlanmıştır (Mehmet Özcan, B. No: 2019/6266, 15/1/2020, § 27). Ayrıntıları Mehmet Özcan kararında açıklandığı üzere nihai kararın öğrenilmesinin e-tebligatın alıcısı tarafından açılması suretiyle de olabileceği kabul edilmektedir.

12. Somut başvuruda her ne kadar nihai kararın 21/3/2021 tarihinde tebliğ edildiği bildirilmiş ise de e-tebligatı açan başvurucu vekilinin nihai karardan 16/3/2021 tarihinde haberdar olduğu sabittir. Bu durumda tespit edilen öğrenme tarihinden itibaren otuz günlük bireysel başvuru süresinden sonra 20/4/2021 tarihinde başvuru yapıldığı anlaşılmakla başvurunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 16/4/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ŞÜKRAN TOLGA

B. No: 2021/28773 | Karar tarihi: 16.04.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/28773

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ŞÜKRAN TOLGA BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/28773)

Karar Tarihi: 16/4/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mutlu ALAF

Başvurucu : Şükran TOLGA

Vekili : Av. Nejat Can POLATCAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, vasi tayinine ilişkin görülen davada duruşmada hazır bulunma hakkının ve aleni yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu, babası hakkında kısıtlılık kararı aldırmış ve babasına vasi olarak atanmıştır. Daha sonraki süreçte başvurucunun vasilik sıfatı kaldırılmış ve A.Y. vasi olarak tayin edilmiştir. Başvurucu, bu karara karşı itiraz etmiş; itirazı denetim makamı tarafından reddedilmiştir.

3. Başvurucu, nihai hükmü 27/5/2021 tarihinde öğrendikten sonra 2/6/2021 tarihinde süresinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

4. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

5. Başvurucu, denetim makamı tarafından itirazın duruşmalı olarak incelenmesi kararı

alındığını ancak kendisine tebligat yapılmadığını, yokluğunda karar verildiğini, duruşmada hazır bulunma hakkı ile aleni yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

6. Başvuru, duruşmada hazır bulunma hakkı kapsamında incelenmiştir.

7. Başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir sebebin olmadığı kanaatine varılması hâlinde başvurunun düşmesine karar verilebilir. Bununla birlikte İçtüzük'ün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrası gereği Anayasa'nın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı hâllerde başvurunun incelenmesine devam edilebileceği öngörülmüştür (Ömer Bahar [1. B.], B. No: 2014/4573, 20/9/2017, § 17).

8. Daha önce vasi olan başvurucu, esasen vesayet altında bulunan babası M.D. adına bireysel başvuruda bulunmuştur. Somut davaya konu olayda başvurucu, kısıtlı yönünden vasinin değişmesinin kendisinin hak ve menfaatlerini olumsuz etkilediği yönünde somut ve kabul edilebilir bir iddia ileri sürmemiştir. Dolayısıyla ihlal iddiasına konu olguların doğrudan başvurucunun babasının hak ve yükümlülükleri ile ilgili hususlar olduğu anlaşılmaktadır. Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden bireysel başvuruya konu dosya incelendiğinde başvurucunun babasının başvuru tarihinden sonra 3/2/2022tarihinde vefat ettiği, bu nedenle 8/3/2022 tarihli mahkeme kararıyla başvurucunun babası M.D hakkında verilen kısıtlama kararının kaldırıldığı görülmüştür. Bu açıdan ihlal iddiasına konu olaylardan hak ve menfaatinin menfi yönde etkilendiği belirtilen M.D.nin vefatı ile başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir nedenin kalmadığı anlaşılmıştır (benzer mahiyette Aynur Bakırcı [1. B.], B. No: 2016/935, 24/10/2019).

9. Öte yandan Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrasında öngörülen başvurunun incelenmesinin devamında Anayasa'nın uygulanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı herhangi bir durumun da söz konusu olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

10. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin düşmesine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden kalmamış olması nedeniyle DÜŞMESİNE,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 16/4/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ENGİN ÖZKOÇ

B. No: 2021/30630 | Karar tarihi: 16.04.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/30630

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ENGİN ÖZKOÇ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/30630)

Karar Tarihi: 16/4/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mutlu ALAF

Başvurucu : Engin ÖZKOÇ

Vekili : Av. Celal ÇELİK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; Cumhurbaşkanlığı kararı ile yapılan özelleştirme işlemine karşı açılan iptal davasında davaya konu işlemle ilgili bilgi verilmemesi nedeni ile bilgi edinme hakkının, davanın süre aşımından reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu, Millî Savunma Bakanlığı Askerî Fabrikalar Genel Müdürlüğü 1. Ana Bakım Fabrika Müdürlüğü işletmesinde yer alan mal ve hizmet üretim birimlerinin mülkiyet hariç diğer haklarının Cumhurbaşkanlığı kararıyla bir şirkete devredildiğini ileri sürmüştür. Bu kararın ne Resmî Gazete'de yayımlandığını ne de yazılı olarak bildirim yapıldığını, devir bilgisini 19/08/2019 tarihli bir gazetede yer alan köşe yazısından öğrendiğini beyan etmiştir. Başvurucu; Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezine ve Bilgi Edinme Değerlendirme Kuruluna başvurduğunu, vekil olarak yazılı soru verdiğini ancak bu soruya yanıt alamadığını ileri sürmüştür.

3. Başvurucu, Cumhurbaşkanlığı kararının iptali için 8/10/2019 tarihinde dava açmıştır.

Dava dilekçesinde öncelikle idari işlemin nasıl öğrenildiğine ilişkin sürece işaret edilmiştir. Daha sonra işlemin hangi unsurlar bakımından hukuka aykırı olduğu anlatılmıştır. Dava, Danıştay 13. Dairesi tarafından ilk derece mahkemesi sıfatıyla görülmüştür. 17/9/2020 tarihli ve E.2020/1672, K.2020/2156 sayılı kararda oy çokluğu ile davanın süre aşımından reddine karar verilmiştir. Kararın gerekçesinde ilk olarak dava konusu işlemin 24/11/1994 tarihli ve 4046 sayılı Özelleştirme Uygulamaları Hakkında Kanun uyarınca tesis edildiği tespit edilmiştir. Dolayısıyla bu davanın 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 20/A maddesinde uyarınca ivedi yargılama usulüne tâbi bir dava olduğu değerlendirilmiştir. Buna göre başvurucu tarafından öğrenme tarihi olarak belirtilen 19/08/2019 tarihinden itibaren otuz günlük dava açma süresi içinde dava açılması gerekirken süresinde açılmadığı gerekçesiyle süre aşımı nedeniyle davanın reddine karar verilmiştir. Karşı oy gerekçesinde ise uyuşmazlığın ivedi yargılama usulüne tâbi olup olmadığı noktasındahukuki belirsizlik olduğuna değinilmiş ve ilgililere herhangi bir yazılı bildirimin yapılmadığı ve idari işlemin bir şekilde öğrenilmesi üzerine dava açıldığı durumda, bu kişilerin kaç gün içinde hangi merciye başvuracaklarını bilmelerinin beklenemeyeceğine işaret edilmiştir. Sonuç olarak dadava açma süresinin hesabı açısından genel dava açma süresinin işletilmesi gerektiğine işaret edilmiştir. Başvurucu, bu karara karşı 24/11/2020 tarihinde temyiz kanun yoluna başvurmuştur.

4. Danıştay İdari Dava Daireler Kurulu 22/2/2021 tarihli ve E.2020/3177, 2021/329 sayılı kararı ile kararın hukuka uygun olduğu gerekçesiyle kararı oy çokluğu ile onamıştır. Karşı oy gerekçesinde; ilgililere herhangi bir yazılı bildirimin yapılmadığı ve idari işlemin bir şekilde öğrenilmesi üzerine dava açıldığı durumda, bu kişilerin kaç gün içinde hangi merciye başvuracaklarını bilmeleri beklenemeyeceğinden, dava açma süresinin hesabı açısından öğrenme tarihinin başlangıç alınması ve aynı şekilde özel dava açma süresinin değil genel dava açma süresinin işletilmesi gerektiğine işaret edilmiştir.

5. Başvurucu nihai hükmü 24/6/2021 tarihinde öğrendikten sonra 16/7/2021 tarihinde süresinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Mahkemeye Erişim Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

6. Başvurucu, Anayasa'nın 125. maddesine göre idari yargıda dava açma süresinin yazılı bildirimle başlayacağını, yine idari yargıda dava açma süresinin 60 gün olduğunu ileri sürmüştür. Ayrıca mahkemenin özelleştirmeye ilişkin Cumhurbaşkanı kararının, Özelleştirme Yüksek Kurulu (Kurul) kararı niteliğinde olduğu değerlendirmesinin de hatalı olduğunu, genelge ile Kurulun yetkilerinin Cumhurbaşkanlığı makamınca kullanılamayacağını, bunun normlar hiyerarşisine aykırı olduğunu beyan etmiştir. Yine Anayasa'nın 40. ve 125. maddeleri gereğince idarenin işlemlerinde hangi kanun yollarına ve mercilerine başvurulacağını bildirmesi gerektiğini, sürenin yazılı bildirim tarihinden itibaren başlaması gerektiğini, genel dava açma süresinin işletilmesinin gerektiğini, 2577 sayılı Kanun'a göre idareye başvuru yaptığını ve sürenin 60 gün boyunca durduğunu, bu kapsamda davanın süresinde açıldığını, mahkemeye etkili başvuru hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

7. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; Danıştayın öncelikle davanın nitelemesini yaparak özelleştirmeişlemlerinden kaynaklanan uyuşmazlığın ivedi yargılama usulüne tabi olduğunu saptadığını ve dava süresinin bu uyuşmazlık için 2577 sayılı Kanun uyarınca otuz gün olarak

belirlendiğini, Danıştayın ilgili kuralı somut olaya uyguladığını beyan etmiştir. İdareye başvurunun süreyi durduğuna yönelik şikâyet yönünden ise bu şikâyetin temyiz aşamasında ileri sürülmediğini, dolayısıyla bireysel başvuru incelemesinde değerlendirilemeyeceğini ileri sürmüştür. Başvurunun aynı işleme karşı daha önce dava açtığını, şu an yargılamanın devam ettiği bilgisini de vermiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

8. Adil yargılanma hakkının en temel unsurlarından biri olan mahkemeye erişim hakkı, bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına gelir. Kişinin mahkemeye başvurmasını engelleyen veya mahkeme kararını anlamsız hâle getiren, bir başka ifadeyle mahkeme kararını önemli ölçüde etkisizleştiren sınırlamalar mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (Özkan Şen [2. B.], B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52).

9. Mahkemeye erişim hakkı, mahkemeye başvuru konusunda etkili bir sistemin var olmasını ve dava açmak isteyen kişilerin mahkemeye ulaşmada açık, pratik ve yeterli fırsatlara sahip olmasını gerektirir. Özellikle hukuki ya da uygulamadaki belirsizlikler kişilerin mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (Aktif Elektrik Müh. İnş. San. ve Tic. Ltd. Şti. [1. B.], B. No: 2012/855, 26/6/2014, § 34). Bu nedenle mahkemelerin usul kurallarını uygularken yargılamanın hakkaniyetine zarar getirecek ölçüde katı şekilcilikten kaçınmaları gerektiği gibi kanunla öngörülmüş usul şartlarının ortadan kalkmasına neden olacak ölçüde aşırı esneklikten de kaçınmaları gerekir (Kamil Koç [1. B.], B. No: 2012/660, 7/11/2013, § 65). Bu kapsamda mevzuatta öngörülen dava açma süresine ilişkin kuralların hukuka açıkça aykırı olarak yanlış uygulanması veya bu sürelerin hatalı hesaplanması nedenleriyle kişilerin dava açma ya da kanun yollarına başvuru haklarını kullanmasına engel olunması mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti. [2. B.], B. No: 2014/13156, 20/4/2017, § 38).

10. Vurgulamak gerekir ki dava açma süresinin hangi tarihte başlayacağını belirlemek ve mevzuatı bu yönüyle yorumlamak görevi esasen yargı mercilerine aittir. Bireysel başvurunun ikincillik ilkesi gereği, dava açma süresinin başlatılacağı tarihin belirlenmesi noktasında Anayasa Mahkemesinin bir görevi bulunmamaktadır. Anayasa Mahkemesinin bu hususta üstleneceği rol, dava açma süresinin hangi tarihten itibaren başlatılması gerektiğiyle ilgili yargı mercilerinin yorumlarının mahkemeye erişim hakkına etkisini somut olayın şartları ışığında incelemektir (Ahmet Yıldırım [1. B.], B. No: 2014/18135, 20/9/2017, § 46).

11. Somut olayda davanın süre aşımından reddedilerek esasının incelenmemesi nedeniyle başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yönelik bir müdahalede bulunulduğu görülmektedir. Bu sebeple müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen kanun tarafından öngörülme, meşru bir amaca dayanma, ölçülülük ilkesine aykırı olmama şartlarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

12. Danıştay On Üçüncü Dairesinin davayı esastan incelememesinin nedenini, 2577 sayılı Kanun'un 20/A maddesine dayandırdığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla müdahalenin kanuni dayanağının bulunduğu görülmektedir.

13. Dava açmanın bir süreye bağlanmasının meşru amacı incelendiğinde ise hukuki işlem ve kuralların sürekli dava tehdidi altında olmasının hukuk devletinin unsurları olan hukuki güvenlik ve istikrar ilkeleriyle bağdaşmayacağı sonucuna varılmaktadır. Bu nedenle mahkemeye erişim hakkı ile hukuki güvenlik ve istikrar gerekleri arasında makul bir denge

gözetilmelidir (AYM, E.2014/177, K.2015/49, 14/5/2015). Dava açılmasının belli bir süre koşuluna bağlanmasının hukuki güvenlik ve istikrarın sağlanması ile mahkemeye erişim hakkı arasında makul bir denge kurulmasına yönelik ve Anayasal açıdan meşru bir amaca dayalı olduğu değerlendirilmiştir.

14. Kanunilik ve meşru amaç şartlarını sağladığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkına yönelik müdahale, ölçülülük ilkesi bakımından da değerlendirilmelidir. Ölçülülük ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik öngörülen müdahalenin ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, gereklilik ulaşılmak istenen amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2013/66, K.2014/19, 29/1/2014; E.2016/16, K.2016/37, 5/5/2016; Mehmet Akdoğan ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 38).

15. Hak arama özgürlüğünün bağlandığı usul kurallarına uyulmaması nedeniyle uyuşmazlıkların esası hakkında karar verilmemesi suretiyle mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin idari istikrarın sağlanması amacının gerçekleştirilmesi bakımından elverişli ve gerekli olduğu söylenebilir. Somut olaydaki müdahalenin ölçülülüğünün değerlendirilmesi bakımından asıl üzerinde durulması gereken husus ise müdahalenin orantılı olup olmadığıdır.

16. Somut olayda, Danıştay Onüçüncü Dairesi tarafından ilk derece mahkemesi sıfatıyla yapılan yargılamada; davaya konu 1105 sayılı Cumhurbaşkanı kararının, 4046 sayılı Kanun uyarınca Kurul kararı mahiyetinde tesis edildiği, 2577 sayılı Kanun'un 20/A maddesinin 1. fıkrasının (c) bendinde ise, ivedi yargılama usulünün Kurul kararlarından doğan uyuşmazlıklar hakkında da uygulanacağı kurala bağlandığından, 1105 sayılı Cumhurbaşkanı kararının iptali istemiyle açılandavanın da 2577 sayılı Kanun'un 20/A maddesi uyarınca ivedi yargılama usulüne tâbi bir dava olduğunun açık olduğu gerekçesine dayanılmıştır. Gerekçenin devamında, dava dilekçesinde dava konusu kararın 19/8/2019 tarihinde öğrenildiğinin beyan edildiğine, dava açma süresinin hesabında öğrenme tarihinin esas alınması gerektiğine, davanın ise 30 günlük dava açma süresi geçtikten sonra 7/10/2019 tarihinde açıldığına işaret edilerek dava süre aşımından reddedilmiştir.

17. Başvurucu, idari işleme karşı idareye başvuru yaptığını ve bunun dava açma süresini durduğunu ileri sürmüşse de bu itirazlarını temyiz aşamasında dile getirmemiştir. Yargılama aşamasında ileri sürülmeyen bu şikâyetler, bireysel başvuru aşamasında değerlendirilemeyeceğinden bu hususlar yönünden ayrıca bir değerlendirme yapılmamıştır.

18. Danıştayın yargılama konusu işlemi 4046 sayılı Kanun uyarınca Kurul kararı mahiyetinde değerlendirdiği, 2577 sayılı Kanun'un 20/A maddesinin 1. fıkrasının (c) bendine göre Özelleştirme Yüksek Kurulu kararlarından doğan uyuşmazlıklar hakkında ivedi yargılama usulünün uygulanmasının hüküm altına alındığı, bu işlemlere karşı da aynı madde gereğince 30 gün içinde dava açılması gerektiğine işaret edilmiştir. Dava konusu işlemin niteliği dikkate alındığında, başvurucunun kendisine tebliğ ya da bildirim yapılmasını gerektiren bir zorunluluğun olmadığı, bu itibarla başvuruya konu süre koşulunun başvurucuya orantısız bir külfet yüklediği söylenemeyecektir. Bu nedenlemahkemeye erişim hakkına yönelik bir ihlal olmadığının açık olduğu anlaşılmaktadır.

19. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması

nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. İfade Özgürlüğünün İhlal Edildiğine İlişkin İddia

20. Başvurucu, Cumhurbaşkanlığı kararının Resmî Gazete'de yayımlanmadığını, kararın öğrenilmesi için yetkili makamlara yaptığı başvuruların olumlu/olumsuz karşılanmadığını, bilgi edinme hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

21. Bakanlık görüşünde; başvurucunun Bilgi Edinme Kuruluna yaptığı başvurunun kurul tarafından usulden reddedildiğini, bu karara karşı dava açıldığına yönelik bilginin olmadığını, bu karara karşı başvuru yollarının tüketilmediğini bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

22. Anayasa Mahkemesi, Yaman Akdeniz ([GK], B. No: 2016/6815, 15/2/2023) kararında bilgi edinme hakkı kapsamında resmî makamlardan talep edilen bilgi ve belgelerin hangi durumlarda Anayasa'nın 26. maddesi kapsamında görülmeye uygun olduğunu incelemiştir. Anayasa'nın 26. maddesinin kişilere resmî makamlarca tutulan bilgiye ulaşma şeklinde genel bir hak tanıdığı, devlete de elindeki veri ve belgelerle ilgili bilgi verme ve/veya talep edilen bilgiyi toplama yükümlülüğü yüklediği şeklinde anlaşılamayacağını, bununla birlikte kesin nitelikteki bir yargı kararıyla devlete bilgi verme yükümlülüğü yüklenmesi ve resmî makamlarca tutulan verilere erişimin düşüncenin açıklanması özgürlüğünün kullanılmasında araçsal bir işlev üstlenmesi olmak üzere her iki durumda da bilgi edinme talebinin reddedilmesinin ifade özgürlüğüne yönelik bir müdahaleye yol açabileceğini kabul eden Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihadını gözönünde bulundurmamak için bir neden görmediğini açıklamıştır (aynı kararda bkz. § 52).

23. Bu nedenlerle bilgi edinme hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetler ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilmiştir.

24. Bireysel başvuru yolunun ikincillik niteliği gereği Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur. Başvurucunun bireysel başvuru konusu şikâyetini öncelikle ve süresinde yetkili idari ve yargısal mercilere usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve delilleri zamanında bu makamlara sunması, bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir (İsmail Buğra İşlek [1. B.], B. No: 2013/1177, 26/3/2013, § 17).

25. Somut olayda, başvurucunun açtığı davanın süre aşımı nedeniyle reddedildiği dikkate alındığında, hukuk sisteminde düzenlenen başvuru yollarını usulünce tüketmediği ve süresi içinde dava açmadığı, bu şekilde süresinde olağan kanun yollarına başvurmadığı anlaşılmıştır. Dolayısıyla başvurucunun, hukuk sisteminde düzenlenen başvuru yollarını usulünce tüketmeden bireysel başvuruda bulunduğu belirlenmiştir.

26. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının; hukuk sisteminde düzenlenen başvuru yolları usulüne uygun olarak tüketilmeden ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasının bireysel başvuru konusu yapıldığı anlaşıldığından, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun

olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 16/4/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

KENAN UNUS

B. No: 2021/32769 | Karar tarihi: 16.04.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/32769

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

KENAN UNUS BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/32769)

Karar Tarihi: 16/4/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Şeyda Nur ÜN

Başvurucu : Kenan UNUS

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumunda bulunan başvurucunun belirli gazetelere abonelik talebinin reddedilmesi nedeniyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, başvuru tarihinde silahlı terör örgütüne üye olma suçundan hükümözlü olarak Aydın E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Ceza İnfaz Kurumu /İdare) bulunmaktadır.

3. Başvurucu 27/10/2020 tarihinde ücreti emanet hesabından karşılanmak üzere 'Yeni Asya ve Karar' gazetelerine abone olma talebinde bulunduğunu ancak Ceza İnfaz Kurumu tarafından anılan taleplerine herhangi bir cevap verilmediğini belirterek infaz hâkimliğine başvurmuş ve bir karar verilmesini talep etmiştir. Aydın İnfaz Hâkimliği (İnfaz Hâkimliği) 5/11/2020 tarihinde "başvurucunun talebi hususunda öncelikle Ceza İnfaz Kurumu tarafından bir karar verilmesi gerektiğini" belirterek şikâyetin reddine karar vermiştir.

4. Başvurucu, İnfaz Hâkimliğinin kararı üzerine yeniden Ceza İnfaz Kurumundan talepte bulunmuş; Ceza İnfaz Kurumu 9/11/2020 tarihinde "talep edilen gazetelerin ceza infaz kurumunun gazete temini konusunda anlaşmalı olduğu gazete bayisinde satılmadığı" gerekçesiyle talebin reddine karar vermiştir.

5. Başvurucu, Ceza İnfaz Kurumunun kararına karşı şikâyette bulunmuş, şikâyeti inceleyen İnfaz Hâkimliği 1/2/2021 tarihinde "her ne kadar bayilikte ilgili gazetenin satılmadığı gerekçesiyle talep reddedilmiş olsa da gerekçenin gazetenin temin edilmesini gerektirecek düzeyde engel teşkil etmediğinin anlaşıldığı, bu hâlde ceza infaz kurumunun ilgili gazeteler ile yazışma yaparak teminin sağlanabileceği bayilere gazetelerin tesliminin yapılıp yapılamayacağının veya gazetelerin doğrudan ceza infaz kurumuna posta ile gönderilip gönderilemeyeceğinin sorulmasının istenilmesi, yazışmaların olumsuz sonuçlanması hâlinde teminin önünde engel oluşacağının kabul edilebileceği" gerekçesiyle şikâyetin kabulüne ve Ceza İnfaz Kurumu kararının iptaline karar vermiştir.

6. İnfaz Hâkimliğinin anılan kararı üzerine Ceza İnfaz Kurumu 17/2/2021 tarihinde "anlaşmalı gazete bayii dışında 3 ayrı bayii ile daha yazışma yapıldığı, bu bayiler tarafından kuruma kargo ya da posta aracılığı ile gazete gönderemeyeceklerinin belirtildiği, mevcut covid-19 salgın riski, personelin izolasyonda olması ve yetersizliği ile birlikte başka bayilerden de gazetenin temin edilemeyeceği" gerekçesiyle talebin reddine karar vermiştir. Başvurucu anılan karara karşı yeniden İnfaz Hâkimliğine şikâyette bulunmuş, İnfaz Hâkimliği 1/3/2021 tarihinde Ceza İnfaz Kurumu ile benzer gerekçeye dayanarak şikâyetin reddine karar vermiştir.

7. Başvurucu, İnfaz Hâkimliğinin kararına itiraz etmiş; itirazı inceleyen Aydın 1. Ağır Ceza Mahkemesi 16/3/2021 tarihinde kararın usul ve kanuna uygun olduğu gerekçesiyle başvurucunun itirazını kesin olarak reddetmiştir.

8. Başvurucu, nihai hükmü 24/3/2021 tarihinde öğrendikten sonra 7/4/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

11. Başvurucu; ücreti emanet para hesabından karşılanmak üzere anılan gazetelere abone olmak istediğini ancak söz konusu gazetelerin tedarikçi firmada bulunmadığından ve farklı gerekçelerden hareketle hukuka aykırı olarak talebinin reddedildiğini belirterek ifade özgürlüğünün ihlal edildiğini iddia etmiştir. Başvurucu ayrıca farklı ceza infaz kurumlarında bulunanlara anılan gazetelerin verildiğini belirterek eşitlik ilkesinin, somut olay öncesinde yazdığı dilekçelere Kurum tarafından cevap verilmemesi nedeniyle de dilekçe hakkı ile hak arama özgürlüğünün ihlal edildiğini iddia etmiştir.

12. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; mevcut başvuruda başvurucunun ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine yönelik şikâyetleri incelenirken Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının göz önüne alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

13. Anayasa Mahkemesi daha önce verdiği birçok kararında, hükümlü ve tutuklulara posta/kargo yoluyla gelen, ziyaretçilerin getirdiği veya hükümlü ve tutukluların kendi satın aldıkları süreli ya da süresiz yayınların ceza infaz kurumlarına kabul edilmemesini ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirmiştir (ilgili kararlar için bkz. İbrahim Kaptan (2) [2. B.], B. No: 2017/30723, 12/9/2018, § 23; Recep Bekik ve diğerleri [GK], B. No: 2016/12936,

27/3/2019, § 24; Ahmet Sil ve Taner Yay[2. B.], B. No: 2017/35227, 30/9/2020, § 31). Bu nedenle başvurucunun belirli gazetelere abone olma talebinin reddedilmesine yönelik iddialarının bir bütün hâlinde ifade özgürlüğü kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

14. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

15. Tutuklu ve hükümlüler, Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak alanı kapsamında kalan temel hak ve hürriyetlerin tamamına kural olarak sahiptir (Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri [2. B.], B. No: 2013/583, 10/12/2014, § 65). Bu bağlamda tutuklu ve hükümlülerin ifade özgürlüğü de Anayasa ve Sözleşme kapsamında koruma altındadır (Murat Karayel (5) [2. B.], B. No: 2013/6223, 7/1/2016, § 27).

16. Tutuklu ve hükümlülerin süreli veya süresiz yayınlara ulaşabilmesi de bilgi ve kanaatlere ulaşma özgürlüğünün somut yansıması olarak ifade özgürlüğünün koruması altındadır (İbrahim Bilmez[1. B.], B. No: 2013/434, 26/2/2015, § 74; Kamuran Reşit Bekir [GK], B. No: 2013/3614, 8/4/2015, § 43; Hüseyin Sürensoy [1. B.], B. No: 2013/749, 6/10/2015, § 44). Bu doğrultuda bir ceza infaz kurumunda bulunan başvurucunun belirli gazetelere abone olmak yoluyla ulaşmak istemesinin kabul edilmemesinin haber veya fikir alma özgürlüğüne, dolayısıyla ifade özgürlüğüne yönelik bir müdahale olduğu kabul edilmiştir.

17. Anayasa Mahkemesi Recep Bekik ve diğerleri kararında, benzer müdahalelerin hukuki dayanağı olan 13/12/2004 tarihli 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 62. maddesinin kanunla sınırlama ölçütünü karşıladığı ve başvuruya konu süreli yayınların ceza infaz kurumlarının düzeninin ve güvenliğinin sağlanması, suçun önlemesi ve mahkûmun ıslahı amaçlarıyla başvuruculara verilmemesi şeklindeki müdahalelerin Anayasa’nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında öngörülen kamu düzeni ve kamu güvenliği kapsamında meşru bir amaç taşıdığı sonucuna varmıştır (Recep Bekik ve diğerleri, §§ 32, 33) Mevcut başvuruda da anılan tespitten ayrılmayı gerektiren bir yön bulunmamaktadır. Bundan sonra yapılması gereken, müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olup olmadığını değerlendirmektir.

18. Temel hak ve özgürlüklere yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı olması gerekir (Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 53-55; Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 70-72; AYM, E.2007/4, K.2007/81, 18/10/2007). Müdahaleyi oluşturan tedbirin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığının kabul edilebilmesi için amaca ulaşmaya elverişli olması, başvurulabilecek en son çare ve alınabilecek en hafif önlem olarak kendini göstermesi gerekmektedir (bazı farklılıklarla birlikte bkz. Bekir Coşkun, § 51; Mehmet Ali Aydın, § 68; Tansel Çölaşan [1. B.], B. No: 2014/6128, 7/7/2015, § 51).

19. Somut olayda başvurucu ücreti emanet para hesabından karşılanmak üzere Yeni Asya ve Karar isimli gazetelere abone olma talebinde bulunmuş ancak talebi kabul edilmemiştir. Anayasa Mahkemesi daha önce verdiği birçok kararda tutuklu ya da hükümlülerin süreli veya süresiz yayınlardan yararlanma yöntemlerini sıralamıştır. Bu yöntemlerden biri, kanunun açık hükmünün de emrettiği gibi ücretinin hükümlü ve tutuklularca karşılanması şartıyla herhangi bir yayının kurumca satın alınmasıdır (İbrahim Kaptan (2), § 31; Recep Bekik ve diğerleri, § 38; Ahmet Sil ve Taner Yay, § 45). Somut olayda başvurucunun

talebinin de bahis konusu yöntem kapsamında olduğu açıktır.

20. Anayasa Mahkemesi, Recep Bekik ve diğerleri kararında; ücreti emanet para hesabından karşılanmak suretiyle kurum aracılığıyla süreli yayın satın alma talepleri reddedilen hükümlü ve tutukluların ifade özgürlüklerinin ihlal edildiği iddiasını incelemiştir. Anayasa Mahkemesi bu kararda Halil Bayık ([GK], B. No: 2014/20002, 30/11/2017) ve Sinan İyit ([1. B.], B. No: 2014/292, 19/7/2017) kararlarında öngörülen kriterleri karşılamayan değerlendirmeler yapıldığını, ayrıca ceza infaz kurumlarında süreli yayınlara erişime ilişkin mevcut sistemde bir yeknesaklığın sağlanamadığını tespit etmiştir (Recep Bekik ve diğerleri, §§ 50-54). Anayasa Mahkemesi sonuç olarak ceza infaz kurumlarında süreli yayınlara erişime ilişkin mevcut sistemde uygulamadan kaynaklanan bir yapısal sorun yaşandığını, idari ve hukuki tedbirler alınarak yayınların yeknesak, hakkaniyete uygun ve Anayasa Mahkemesinin öngördüğü kriterleri karşılayan bir yöntemle mahpuslara tesliminin sağlanması yönünden etkin bir düzen kurulmadığı takdirde söz konusu yapısal sorunun devam edeceğini ve bunun Anayasa'nın 26. maddesinde korunan ifade özgürlüğünün devamlı ihlali anlamına geleceğini ifade etmiştir (Recep Bekik ve diğerleri, §§ 55-61). Yavuz Şen ve diğerleri kararında da aynı gerekçelerle, henüz tespit edilen yapısal sorunun çözümüne ilişkin olarak bir düzenleme yapılmadığı da görüldüğünden kurum aracılığıyla gazete satın alma talepleri reddedilen başvuruculların ifade özgürlüğü şikâyetlerinin bulunduğu 1.846 bireysel başvuru dosyası birleştirilmiş ve başvuruculların ifade özgürlüklerinin ihlal edildiğine karar verilmiştir (Yavuz Şen ve diğerleri [1. B.], B. No: 2017/20009, 12/1/2022, §§ 42-45, 49).

21. Akabinde 14/4/2020 tarihli ve 7242 sayılı Kanun'un 32. maddesiyle 5275 sayılı Kanun'un 62. maddesinin (4) numaralı fıkrası yürürlüğe girmiş ve Basın İlan Kurumu (BİK) aracılığıyla resmî ilan ve reklam yayımlama hakkı bulunmayan gazetelerin ceza infaz kurumuna kabul edilmeyeceği düzenlenmiştir.

22. Anayasa Mahkemesi de Mustafa Koca ([1. B.], B. No: 2021/38039, 26/7/2022) kararında kanuni dayanağı 5275 sayılı Kanun'un 62. maddesinin (4) numaralı fıkrası olan müdahalenin ifade özgürlüğünü ihlal ettiği iddiasını incelemiş ve yaptığı inceleme neticesinde resmî ilan yayım hakkı bulunmayan gazetenin satın alınma talebinin kanuna dayanarak reddedilmesinin ifade özgürlüğü yönünden haksız bir sınırlama oluşturmadığı, kurum düzeni, disiplini, güvenliği ve mahkûmların ıslahı meşru amaçlarını gerçekleştirmek yönünden zorunlu bir sosyal ihtiyacı karşıladığı, başvurucuya katlanması gerekenden fazla bir külfet yüklemediği, dolayısıyla orantısız da olmadığı ve demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olduğu sonucuna vararak ifade özgürlüğünün ihlal edilmediğine karar vermiştir. Bu kapsamda BİK tarafından resmî ilan ve reklam yayınlama hakkı bulunmadığı tespit edilen gazetelerin ceza infaz kurumlarına alınmaması ifade özgürlüğünü ihlal etmemektedir.

23. Bununla birlikte somut olayda müdahalenin 5275 sayılı Kanun'un 62. maddesinin (4) numaralı fıkrasının yürürlüğe girmesinden önce (14/4/2020 tarihinden önce) gerçekleştiği ve bu sebeple Mustafa Koca kararında yer alan tespit ve ilkelere göre inceleme yapılamayacağı anlaşılmakla, somut olay yönünden Anayasa MahkemesininRecep Bekik ve diğerleri kararı ile sonraki benzer kararları ışığında değerlendirme yapılması ihtiyacı hasıl olmuştur.

24. Bu kapsamda ücretleri tutuklu ve hükümlüler tarafından ödenmek ve kurum tarafından temin edilmek suretiyle istenen süreli veya süresiz yayınların öncelikle kuruma getirilmesi

için gerekli işlemler yapılır. Yayınlar kuruma geldiğinde ise kamu otoritelerinin 5275 sayılı Kanun'un 3. ve 62. maddeleri uyarınca ve Anayasa Mahkemesi içtihadında kabul edilen ilke ve kriterler ışığında (Halil Bayık § 45, Recep Bekik ve diğerleri, §§ 41-45) bir denetim yapması beklenir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. İbrahim Kaptan (2), § 32; Ahmet Sil ve Taner Yay, § 46).

25. Somut olayda Ceza İnfaz Kurumu başvurucunun ilk talebini anılan gazetelerin tedarikçi firmada bulunmadığı gerekçesiyle reddetmiştir. İnfaz Hâkimliğinin anılan gerekçenin yeterli olmadığına ve gerekli araştırmaların yapılarak sonucuna göre karar verilmesine yönelik kararı sonrasında ise Ceza İnfaz Kurumu; üç ayrı bayi ile yazışma yapıldığını ve tedariğin sağlanamayacağının bildirildiğini, aynı zamanda pandemi koşulları ve personel yetersizliği hususlarını belirterek talebin reddine karar vermiştir. Ceza İnfaz Kurumunun anılan kararını inceleyen İnfaz Hâkimliği de söz konusu araştırmanın yeterli olduğu kanaatiyle başvurucunun itirazını reddetmiştir.

26. Bu kapsamda Ceza İnfaz Kurumu idaresinin mevcut olayda İnfaz Hâkimliğinin ilk kararı üzerine söz konusu gazetelerin temin edilebilmesi adına gerekli inceleme ve araştırmada bulunduğu, nitekim Ceza İnfaz Kurumunun anlaşmalı bayi haricinde diğer bayilerle iletişime geçtiği, anılan gazetelerin bulunup bulunmadığı ve gazetelerin doğrudan ceza infaz kurumuna posta/kargo ile gönderilip gönderilemeyeceği hususlarında yazışma yaptığı, gelen cevabi yazılarda da ilgili gazetelerin posta/kargo yoluyla gönderilemeyeceğinin bildirildiği ve bunun üzerine Ceza İnfaz Kurumunun başvurucunun talebini reddettiği görülmektedir. İnfaz Hâkimliğinin de Ceza İnfaz Kurumu gerekçesine dayanarak başvurucunun itirazını reddettiği görülmüştür.

27. Bu hâliyle somut olayda Ceza İnfaz Kurumu idaresinin başvurucunun talebine yönelik üzerine düşen yükümlülüğü yerine getirdiği ve temin noktasında gerekli araştırmayı yaptığı, İnfaz Hâkimliğinin de başvurucunun talebini reddederken Kurum gerekçesini dikkate alarak başvurucunun ifade özgürlüğünün sınırlanması yönünden ilgili ve yeterli bir gerekçe oluşturduğu ve bu kapsamda zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığı görülmüştür. Bu hâliyle müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli olmadığı söylenemez.

28. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 26. maddesiyle güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun Adli Yardım talebinin KABULÜNE,

B. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

D. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA,

E. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 16/4/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ABDULKERİM SEVİNİK VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/33648 | Karar tarihi: 16.04.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/33648

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ABDULKERİM SEVİNİK VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/33648)

Karar Tarihi: 16/4/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Soner GÖÇER

Başvurucular : 1. Abdulkerim SEVİNİK

2. Abdulmelik SEVİNİK

3. Esra SEVİNİK

4. Fuat SEVİNİK

5. İslam SEVİNİK

6. Saimet SEVİNİK

Vekili : Av. Hamza SEYREK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; Cizre'de terör örgütüne yönelik operasyonlar sırasında ölüm olayı meydana gelmesi ve konuya ilişkin etkili soruşturma yürütülmemesi nedeniyle yaşam hakkının, ölüm olayına ilişkin açılan tazminat davasının uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının, davanın reddedilmesi nedeniyle de hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 20/4/2021 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

4. PKK terör örgütü 12/8/2015 tarihinden itibaren bazı il ve ilçe merkezlerinde öz yönetim ilan etmiştir. Öz yönetim ilan ettiği bölgelerde patlayıcıyla tuzaklanmış hendekler kazmak ve barikatlar kurmak suretiyle yalıtılmış bölgeler oluşturmaya çalışan PKK terör örgütü, kamuoyunda hendek olayları olarak adlandırılan ve aylarca devam eden bu süreçte roketatarlar, keskin nişancı tüfekleri, patlayıcılar ve otomatik saldırı tüfekleri kullanarak terör saldırıları düzenlemiştir. Okullar, hastaneler, barajlar, adliye binaları, ambulanslar gibi temel kamu hizmetlerini sağlayan eşya ve binaların yanında sivilleri de hedef alan bu terör saldırılarında 335 sivil hayatını kaybederken 2.106 kişi yaralanmıştır. Terör saldırılarında 859 güvenlik görevlisi ve Derik kaymakamı şehit olmuş, 4.711 güvenlik görevlisi yaralanmıştır. Bu terör eylemlerinin engellenmesi, halkın can ve mal güvenliğinin sağlanması amacıyla sözde öz yönetim ilan edilen bazı bölgelerde mülki idare amirliklerince sokağa çıkma yasakları uygulanarak terörle mücadele operasyonları başlatılmıştır (hendek olayları, öz yönetim ilanları, PKK terör örgütünün şehir savaşı stratejisi ve sokağa çıkma yasakları hakkında arka plan bilgisi ile ayrıntılı açıklamalar için bkz. Gazal Kolanç ve diğerleri [GK], B. No: 2017/37897, 5/7/2022, §§ 16-28, 67, 346-348).

5. Başvuru konusu olay, operasyonların gerçekleştirildiği ve sokağa çıkma yasaklarının uygulandığı dönemde yaşanmış olup başvuru formu ve ekleri ile Bakanlık görüşü ve eklerinde ifade edildiği şekliyle özetle şöyledir:

6. Başvuruculara göre yakınları olan B.S. 8/9/2015 günü evinde iken güvenlik güçleri ve terör örgütü mensupları arasında devam eden çatışmada evine isabet eden roketatar benzeri ateşli silah ve mühimmat parçaları nedeniyle yaralanmış; aynı binada ikamet eden A.A. ve S.S., B.S.yi hastaneye götürmek için sokağa çıktıklarında çatışma arasında kalmış, nihayetinde B.S. ve S.S. ölmüş, A.A. ise yaralanmıştır.

7. Kolluk personelince tanzim edilen Olay Tutanağı'na göre ise olay şöyle gelişmiştir: Olay günü akşam saatlerinde Kobra 18 telsiz kodlu ekip Botaş Caddesi üzerinde Özkan Sokak girişinde, Kobra 19 ve Doğan 3 telsiz kodlu ekipler ise Kantin Sokak girişinde, zırhlı araçlar içinde görev yapmaktadır. Nur Mahallesi'ndeki bu cadde ve sokakta elektrik olmadığı için etraf karanlıktır. 8/9/2015 günü saat 20.55 sıralarında Doğan 3 telsiz kodlu ekibin içinde bulunduğu zırhlı aracın yanına nereden atıldığı görülemeyen el yapımı bir bomba atılmış, akabinde Doğan 3 ve Kobra 19 telsiz kodlu ekiplerin bulunduğu araçlara farklı noktalardan uzun namlulu silahlarla yoğun şekilde ateş açılmıştır. Bu sırada beyaz renkli bir araca şüpheli şahısların gizlice binmeye çalıştığı fark edilmiş, aracın bulunduğu bölgeden, yaklaşık 70-80 metre mesafeden, uzun namlulu silahlarla Doğan 3 telsiz kodlu ekibin içinde olduğu zırhlı araca ateş açıldığı çıplak gözle görülmüştür. Doğan 3 telsiz kodlu ekip önce durumu Kobra 19 telsiz kodlu ekibe anons etmiş, ardından araç içindeki şahısların teslim olmalarını sağlamak amacıyla ateş açan şahısların etrafındaki kör noktalara, zırhlı aracın üzerinde takılı silah vasıtasıyla ateş açılmıştır. Şahısların ısrarlı bir şekilde aracı üzerilerine sürerek bulundukları yere doğru gelmeye, aynı zamanda aracın geldiği bölgeden ve farklı noktalardan ekibe ateş açılmaya devam edildiği görülmesi üzerine ateş edilen bölgeye ve

aracın olduğu istikamete doğru saldırıyı bertaraf etmek ve etkisiz kılmak amacıyla ateş edilmiş, açılan karşı ateş neticesinde araç hareketsiz kalmıştır. Aracın çevresinde kalabalık bir grup olduğu, gruptakilerin koşarak farklı yönlere doğru gelip gittiğinin görülmesi, farklı noktalardan sürekli uzun namlulu silahlarla ateş açılmaya devam edilmesi nedeniyle ilk etapta şahısların bulunduğu araca yaklaşılamamıştır. Kobra 19 telsiz kodlu ekip, zırhlı araç ile yaklaştığında kapıları açık olan aracın koltuğu üzerinde şüpheli bir cisim olduğunu fark ederek zırhlı araçtan inmemiştir. Bir süre sonra aracın çevresinde bulunan şahısların olay yerinden kaçmaları üzerine aracın yanına gelen ekip, araçta erkek şahsın olduğunu, üzerinde örgüt mensuplarının giydiği kıyafet bulunan bir erkek şahsın ise aracın arka kısmında yerde yattığını görmüştür. Araç içinde bomba araması yapılabilmesi amacıyla olay yerine bomba imha ve inceleme uzmanı çağrılmıştır. Saat 23.00 sıralarında olay yerine intikal eden bomba imha ve inceleme uzmanı, aracın arka koltuğu üzerinde bir adet el bombası olduğunu görmüş, inceleme ve imha işlemleri için el bombasını muhafaza altına almıştır. Araçta ve çevresinde yapılan arama neticesinde başka herhangi bir bombaya, patlayıcı maddeye ve silaha rastlanmamıştır. Aracın dışında cesedi bulunan şahsın üzerinde S.S. adına düzenlenmiş nüfus cüzdanı çıkmış, araçta bulunan ceset üzerinden ise kimliğini ispata yarar bir belge çıkmamıştır. Cesetler gerekli devlet hastanesinde sevk edilmiş, araç ise olay yerinden kaldırılarak Emniyet Müdürlüğünün bahçesine getirilmiştir.

A. Olaya İlişkin Yürütülen Soruşturma Süreci

8. Cizre Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) olaya ilişkin olarak derhâl resen soruşturma başlatmıştır.

1. Olay Yeri ve Araç İnceleme Faaliyetleri

9. Olay yeri inceleme raporu formuna göre Olay Yeri İnceleme ekibi 8/9/2015 günü saat 23.00 sıralarında olay yerine intikal etmiştir. Olay yerinde yapılan incelemede, Botaş Caddesi üzerinde bulunan 18 numaralı binanın önünde, dörtlüleri yanar, arka sürgü kapıları ve ön kapısı açık, sağ arka kapıdan ölü bir şahsın ayağı dışarı sarkmış vaziyette beyaz renkli bir araç bulunduğu görülmüştür. Aracın arka kısmında 18 numaralı binanın bahçesinin açık olan sürgülü kapısının rayı üzerinde yüzüstü yatar vaziyette, aracın arka sağ köşesine 7 metre mesafede yerde ölü bir şahıs vardır. Araç içinde bulunan bir adet el bombası bomba imha ve inceleme uzmanı tarafından muhafaza altına alınmış, araçta ve şahısların üzerilerinde başkaca patlayıcı madde veya silah bulunmadığı tespit edilmiştir. İlçe genelinde güvenlik güçleri ile terör örgütü mensupları arasında silahlı çatışmaların devam etmesi ve olay yerinin güvenli olmaması nedeniyle sadece fotoğraflama ve kamera kaydı yapılmış, cesetler de aracın içine alınarak araç, çekici vasıtasıyla İlçe Emniyet Müdürlüğü bahçesine getirilmiştir. Araç üzerinde gündüz inceleme yapılmasının daha uygun olacağı kanaatine varılarak incelemeye son verilmiştir.

10. 9/9/2015 günü gündüz saatlerinde Olay Yeri İnceleme ekibi, araç üzerinde de fotoğraflama ve kamera kaydı yapmak suretiyle inceleme yapmıştır. Aracın arka tarafında ateşli silaha ait olduğu düşünülen (araç diyagramına göre sekiz adet) giriş izi, ön camında ise çıkış izleri, yine sol ön kapı iç kısmında bir adet isabet izi, ayrıca aracın içinde kan olduğu düşünülen lekeler görülmüş; aracın sol arka ve ön camlarının yerinde olmadığı anlaşılmıştır. Araçta üç adet metal parça ve üç adet de deforme olmuş nüve bulunmuştur (Araçta tespit edilen biyolojik izler transfer edilerek muhafaza altına alınmış ancak Cizre İlçe Emniyet Müdürlüğü Kimlik Tespit Grup Amirliğinin ekspertiz raporuna göre tasnife elverişli herhangi bir vücut izi tespit edilememiştir.).

11. Soruşturma dosyasındaki tutanaklardan anlaşıldığı kadarıyla 13/9/2015 tarihinden itibaren olayın meydana geldiği binanın önünde olay yeri incelemesi yapılmak istenmiş ancak bölgede güvenliğin tam olarak sağlanamaması nedeniyle inceleme yapılamamış ve durum her gün tutanağa bağlanmıştır (Son tutanağın tarihi 20/10/2015'tir).

12. Olay Tutanağı'nda olay yerinde bulunduğu kayıt altına alınan, Doğan 3 telsiz kodlu ekibin kullandığı zırhlı araç üzerinde 13/9/2015 günü, Kobra 18 telsiz kodlu ekibin kullandığı zırhlı araç üzerinde ise 16/9/2015 günü Olay Yeri İnceleme ekibi incelemede bulunmuştur. Doğan 3 telsiz kodlu ekibin kullandığı zırhlı araç üzerinde beş, Kobra 18 telsiz kodlu ekibin kullandığı zırhlı araç üzerinde ise on sekiz adet mermi isabet izi tespit edilmiştir. İkinci araç üzerinde patlama sonucu oluştuğu kanaati uyandıran izlere de rastlanmıştır.

2. Adli Ölü Muayene ve Otopsi İşlemleri

13. 9/9/2015 günü devlet hastanesinde, Cumhuriyet savcısı huzurunda ve fotoğraf çekimi yapılmak suretiyle her iki ceset üzerinde ölü muayene işlemi yapılmıştır. Adli Ölü Muayene Tutanağı'na göre cesedi aracın dışında bulunan S.S.nin üzerinde gri, uzun kollu gömlek, gömlek üzerinde yelek ve altında şalvar, cesedi aracın içinde bulunan kimliği belirsiz şahsın üzerinde ise mavi tişört, atlet ve altında koyu mavi bir şalvar vardır. Ölü muayene işlemi neticesinde kesin ölüm nedeninin tespit edilememesi nedeniyle klasik otopsi işlemi yapılması gerektiği mütalaa edilmiştir.

14. Aynı gün, cesedi aracın içinde bulunan kimliği belirsiz şahsın cesedi üzerinde Cumhuriyet savcısı huzurunda yapılan otopsi sırasında hazır bulundurulan kimlik tanığı H.A. cesedin eniştesi B.S.ye ait olduğunu ifade etmiştir. Fotoğraf çekimi ve kamera kaydının yapıldığı işlem sırasında vücudun muhtelif yerlerinde çok sayıda metalik imaj ve çok parçalı kırıklar gözlemlenmiş; cesetten iki adet ateşli silah mermi çekirdeği gömlek parçası ele geçirilmiştir. Yapılan otopsi neticesinde kişiye iki adet ateşli silah mermi çekirdeği ve çok sayıda yabancı cisim isabet ettiği, bahsi geçen ateşli silah mermi çekirdeği yaralarının öldürücü nitelikte olduğu, atışların uzak atış mesafesinden yapıldığı, kişinin ölümünün çoklu ateşli silah mermi çekirdeği yaralanmasına bağlı ayak parmak kemikleri ve kafa kemik kırıkları ile birlikte beyin kanaması ve beyin doku harabiyeti sonucu meydana geldiği mütalaa edilmiştir. İşlem sonrasında, atış artığı tespiti için her iki elin içinden ve dışından svap örnekleri alınmış; kıyafetler atış artığı ve atış mesafesi tespiti için, ateşli silah mermi çekirdeği gömlek parçaları ise kriminal inceleme için alıkonmuştur.

3. Müşteki, Müşteki/Şüpheli ve Tanık Beyanları

15. Aynı olayda yaralandığı anlaşılan A.A. sokağa çıkma yasaklarının kaldırıldığı 13/9/2015 günü devlet hastanesine başvurmuştur. Yapılan muayenesinde sol elinden ve gözünden yaralandığı tespit edilen A.A.nın kollukta ve Cumhuriyet Başsavcılığında beyanı alınmıştır:

i. A.A.nın hastaneye başvurduğu gün müşteki sıfatıyla kollukta ifadesi alınmıştır. İfade Tutanağı'na A.A.nın avukat istemediği kaydedilmiştir. A.A. ifadesinde olay günü komşusu B.S.nin evinden bağrışma sesleri gelmesi üzerine dışarı çıktığında B.S.nin kafasından yaralandığını gördüğünü, B.S.nin kardeşi H.nin B.S.yi hastaneye götürmek istediğini ancak araba kullanmayı bilmediğini söyleyerek kendisinden yardım istemesi üzerine evin bahçesindeki beyaz renkli aracın arka koltuğuna B.S.yi yatırdıklarını, bu sırada H.nin evin 30 metre kadar uzağındaki polis araçlarına telefonun ışığını kullanarak ve "İmdat!" diye bağırarak uyarıda bulunduğunu ifade etmiştir. A.A.ya göre sonrasında kendisi arabayı geri

geri evin bahçesinden çıkarmış, H. ise kendisine aracın dışından yön tarif etmiştir. Aracın yönünü henüz düzeltmemişken bir anda silah sesleri gelmiş, gözünden ve direksiyondaki sol elinden yaralanmıştır. Sağ eliyle kapıyı açarak araçtan inmiş, kendisini önce bahçeye, sonra eve atmıştır. A.A., yaralanmasına rağmen sokağa çıkma yasağı olduğu ve sürekli silah sesleri geldiği için hastaneye gidemediğini, sokağa çıkma yasağının bitmesi üzerine hastaneye başvurduğunu ileri sürmüştür. Olay anında araçla bahçeden dışarı çıktığında yaklaşık 30 metre ileride iki zırhlı araç olduğunu ancak bu iki zırhlı araçtan kendilerine herhangi bir silahlı faaliyette bulunulmadığını, zaten araçların üzerindeki silahların namlularının kendilerine dönük olmadığını, kendisini kimin yaraladığını bilmediğini, yaralanmasıyla ilgili olarak herhangi bir şikâyeti bulunmadığını belirtmiştir.

ii. A.A.nın Cumhuriyet savcısı huzurunda ifadesi müşteki/şüpheli sıfatıyla alınmıştır. İfade sırasında müdafii de hazır bulunmuştur. A.A. İfadesinde kendisinin B.S.nin kiracısı olduğunu, aynı binanın zemin katında ikamet ettiğini, B.S.nin ise bir üst katta oturduğunu belirtmiştir. A.A.nın anlatımına göre olay günü akşam saatlerinde evin yakınından silah sesleri gelmiş ve akabinde üst kattan "Yardım edin." şeklinde bağrışmalar duyulmuştur. Hemen sonra B.S.nin kardeşi H.S. aşağı gelmiş ve kendisinden yardım istemiştir. Yukarı çıktığında B.S.yi bir odada başından yaralanmış hâlde yatarken görmüştür. Bu esnada odada duman gibi bir sis bulutu vardır ve dışarıdan çatışma sesleri gelmeye devam etmektedir. B.S.yi güçlükle odadan çıkararak kan gelen başını bir eşarp ile bağlamıştır. B.S.yi aşağıya indirdikleri esnada H.S. eline cep telefonunu alarak balkona çıkmış ve telefonun ışığını açarak Türkçe ve Kürtçe "İmdat, abimi vurdunuz!" diye bağırmıştır. Daha sonra B.S.yi bahçeye çıkarıp kendisini bir battaniyeye sarmışlardır. B.S.yi bahçede duran ve normalde kendisinin kullanımında olan beyaz renkli araca bindirmişlerdir. Sonrasında aracın şoför mahalline oturmuş, aracı bahçeden dörtlülerini ve farlarını yakarak çıkarmıştır. Bu esnada H.S. elindeki cep telefonunun ışığını açarak bahçeden dışarı çıkmış ve kendisine gelmesi yönünde işaret vermiştir. Aracı bahçeden çıkardıktan sonra aracın sağ koltuğuna olaydan hemen sonra yanlarına gelen M.S.A oturmuştur. H.S. ve eşinin aracın arkasına bineceği esnada komşuları S.S. koşarak aracın yanına gelmiş ve oturduğu şoför tarafındaki camdan başını sokarak "Ne oldu B... nerede?" diye sormuştur. Tam bu esnada aracın ön camından kurşunlar gelmeye başlamış, elinden ve gözünden yaralanmış, aracın çevresindekiler evin içine kaçmıştır. S.S. aracın yanında yere düşmüş, kendisini ise güçlükle eve atmıştır. Üzerindeki tişörtü çıkararak yaralandığı eline sarmıştır. Hep birlikte kapıyı kilitleyerek sabaha kadar evde beklemişlerdir. Gece ilerleyen saatlerde polisler zırhlı araçlarla gelerek arabanın fotoğraflarını çekmiş, sonrasında aracı ve cesetleri alarak gitmiştir. H.S.nin kendisine pansuman yaptığını, sokağa çıkma yasağı kalktıktan ve olaylar durulduktan sonra hastaneye başvurduğunu söylemiş; yaralanmasına sebep olanlardan şikâyetçi olduğunu ifade etmiştir.

16. Soruşturma kapsamında B.S.nin kardeşi H.S.nin 16/9/2015 günü müşteki sıfatıyla kollukta ifadesi alınmıştır. H.S. ifadesinde, olayın yaşandığı binanın üçüncü katında kendisi ve ailesinin, ikinci katında ise kardeşi B.S. ve ailesinin ikamet ettiğini, olay günü elektriklerin kesik olduğunu, yatsı ezanından sonra tüm aile fertleri ile birlikte B.S.nin ikametgâhına indiklerini ve yatsı namazını kıldıklarını, kendisinin ilaçlarını almak için üçüncü kata çıktığı esnada büyük bir patlama sesi duyduğunu, ikinci kattan çığlık sesleri geldiğini, aşağı indiğinde B.S.yi namaz kıldıkları odada kanlar içinde bulduklarını söylemiştir. Şebekeden kaynaklanan sorun nedeniyle telefonlar çekmediği için telefonla yardım isteyemediklerini, dışarı çıkıp bağırarak yardım istediğini ancak yardıma gelen olmadığını, bunun üzerine kapının önünde park hâlinde olan B.S.nin kullanımındaki beyaz

renkli araç ile B.S.yi hastaneye götürmeye karar verdiklerini ifade etmiştir. H.S.ye göre sonrasında olaylar şöyle gelişmiştir: B.S.yi bir battaniyeye sarmışlar, kendisi, eşi ve komşuları A.A., B.S.yi aracın arka koltuklarına koydukları anda üzerilerine doğru ateş açılmıştır. Bunun üzerine B.S.yi araçta bırakarak binaya sığınmış, tekrar dışarı çıkamamışlardır. Bu nedenle sonrasında neler olduğunu görmemiştir. Bir gün sonra komşularından öğrendiği kadarıyla komşuları S.S. aracın yanında vurularak öldürülmüş, araç ve cesetler gece olay yerine gelen güvenlik kuvvetlerince götürülmüştür. Kardeşi B.S.nin vurulduğu odanın caddeye bakan tüm camlarının kırılmış, cam ve şarapnel parçaları tüm odaya yayılmıştır. Ayrıca üniversitede memur olan B.S.nin terör örgütüyle bir iltisakı olmadığı gibi tam tersi farklı zamanlarda ailecek terör örgütü mensuplarının saldırılarına maruz kalmışlar ve bunları savcılık nezdinde şikâyet konusu etmişlerdir.

17. Aynı olayda hayatını kaybeden ve cesedi aracın yanında bulunan S.S.nin eşi Ş.S.nin de 6/10/2015 günü müşteki sıfatıyla kollukta ifadesi alınmıştır. S.S. ifadesinde eşinin kasap olduğunu, olay günü eşi, gelini ve çocukları ile birlikte ikametgâhında bulunduğunu, akşam 21.00 sıralarında dışarıdan yardım çağrıları gelmesi üzerine Ş.S.nin dışarı çıktığını ve sesin geldiği yöne doğru gittiğini ancak saatler geçmesine rağmen dönmediğini, eşi S.S.nin B.S.nin evlerine 200-300 metre mesafedeki hastaneye götürülmesi esnasında öldürüldüğünü sonradan öğrendiğini ifade etmiştir.

18. B.S.nin olay anında evde bulundukları anlaşılan yeğeni N.S., başvuruculların komşuları Ay.A. ve N.A.nın da Cumhuriyet savcısı huzurunda tanık sıfatıyla ifadeleri alınmıştır. Onlar da daha önce beyanları alınan müştekiler ve müşteki şüpheli ile benzer yönde beyanda bulunmuştur.

19. Aynı olayda yaralandığı anlaşılan A.A.nın beyanlarında adı geçen M.S.A. kolluk ile yaptığı şifai görüşmede, olay günü komşusu H.S.nin kendisine seslenerek dışarı çıkmasını istediğini, "Ne oldu?" diye sorduğunda B.S.nin yaralandığını söylediğini, B.S.nin evine gittiğinde B.S.nin aşağı indirilerek araca konulduğunu gördüğünü, B.S.ye baktığında öldüğünü anladığını ifade etmiştir.

20. Başsavcılık, İlçe Emniyet Müdürlüğüne yazdığı müzekkere ile olay mahallinde bulunan ve olaya ilişkin bilgisi olabilecek komşuların tespitini talep etmiş, kollukça bilgi sahibi olabilecek bir kısım komşunun ismine ulaşılmış ancak beyanları kendileri bulunamadığı için alınamadığı yönünde bilgi verilmiştir.

4. Kolluk Personelinin Beyanları

21. Olay yerinde bulunduğu anlaşılan Doğan 3,Kobra 18 ve Kobra 19 telsiz kodlu ekipte yer alan kolluk personelinin müşteki sıfatıyla kollukta ifadesi alınmıştır:

i. Olay günü Doğan 3 telsiz kodlu ekipte ekip amir vekili olduğu anlaşılan polis memuru ifadesinde, olay anında zırhlı araçta kendisi dışında şoför, kuleci (silahçı) ve üç de ekip memuru olmak üzere altı kişi olduklarını beyan etmiştir. Ekip amir vekili polis memuruna göre olay şu şekilde gelişmiştir: Olay akşamı Doğan 3telsiz kodlu ekip, Kobra 19telsiz kodlu ekiple birlikte Botaş Caddesi ile Kantin Sokak kesişiminde görevlendirilmiştir. Botaş Caddesi ile Özkan Sokak kesişimine yakın bir yerde ise Kobra 18 telsiz kodlu ekip görev yapmaktadır. Ekipler üç farklı zırhlı araçta bulunmaktadır. Mahallede elektrikler kesik olduğu için etraf karanlıktır. Ekiplerin gözetleme faaliyetine devam ettiği sırada Doğan 3 telsiz kodlu ekibin içinde olduğu zırhlı aracın yanına nereden ve kim tarafından atıldığı görülemeyen el yapımı bir patlayıcı atılmış, ardından eş zamanlı olarak hem Doğan 3 hem

de Kobra 19 telsiz kodlu ekiplerin içinde olduğu zırhlı araçlara farklı yönlerden uzun namlulu silahlarla yoğun şekilde ateş açılmıştır. İfade sahibinin iddiasına göre tam bu sırada şüpheli şahısların Botaş Caddesi üzerindeki beyaz renkli bir araca gizlice binmeye çalıştıklarını ve aracın bulunduğu yönden yaklaşık 70-80 metre mesafeden, kendilerine doğru yoğun şekilde ateş edildiğini görmüştür. Durumu Kobra 19 telsiz kodlu ekibe anons etmiş, aracın kulecisi (silahçısı) olan personele ateş açması talimatı vermiştir. Ardından kuleci personel, içinde oldukları zırhlı aracın kulesindeki silahla ateş edilen, beyaz renkli aracın da bulunduğu bölgeye doğru ateş açmıştır. Beyaz renkli araç ekiplerin içinde olduğu zırhlı araçlara doğru gelmekte, aynı anda aracın geldiği yönden ve farklı noktalardan ekiplere yoğun şekilde ateş edilmeye devam edilmektedir. Bunun üzerine Doğan 3 telsiz kodlu ekip üyeleri zırhlı aracın yan ve arka mazgallarını açarak kendi silahları ile ateşe karşılık vermiştir. Açılan ateş sonucu beyaz renkli araç durmuştur. Kalabalık bir grubun aracın etrafına farklı noktalardan gelmesi ve zırhlı araçlara yönelik ateşin sürmesi nedeniyle beyaz renkli araca zırhlı araçlarla dahi yaklaşmak mümkün olmamıştır. Aynı anda Poyraz telsiz kodlu ekip, örgüt mensuplarının gruplar hâlinde bölgede bulunduğu, yol kenarlarına bomba bıraktıkları, bu nedenle personelin araçtan inmemesi gerektiği yönünde Botaş ve İdil Caddesi üzerindeki ekipleri uyarmıştır. Kobra 19 telsiz kodlu ekip ilk etapta araca yaklaşmak istediğinde aracın koltuğunda el bombasına benzer bir cisim gördüğünü, bu nedenle araca çok yaklaşamadığını anons etmiştir. Bir süre sonra Kobra 19 telsiz kodlu ekip, beyaz renkli aracı kontrol etmek maksadıyla zırhlı araçla beyaz araca yaklaşmıştır. Kobra 19 telsiz kodlu ekip, araca yaklaştığında aracın kapılarının açık olduğunu, aracın dışında arka tarafta bir erkek şahsın, araç içinde ise üzerinde örgüt mensuplarının giydiği kıyafet olan ikinci bir erkek şahsın hareketsiz şekilde yattığını, aracın koltuğu üzerinde ise el bombasına benzer bir cisim bulunduğunu anons etmiştir. Olay yerine bomba imha ve inceleme uzmanı çağrılmıştır. Nihayet bomba imha ve inceleme uzmanının olay yerine intikal ettiği 23.00 sıralarında inceleme yapılabilmesini sağlayacak düzeyde emniyet tedbiri alınabilmiştir.

ii. Doğan 3 telsiz kodlu ekibin diğer üyeleri de ekip amir vekili ile benzer yönde beyanda bulunmuştur ancak ekip memuru olarak görevli olan üç personel, ekip amirinin kendilerine beyaz renkli bir araca şüpheli şahısların gizlice binmeye çalıştığını, aracın bulunduğu yönden yaklaşık 70-80 metre mesafeden, kendilerine doğru yoğun şekilde ateş edildiğini çıplak gözle gördüğünü, ayrıca uyarı ateşi sonrası da şüpheli aracın ısrarla ekiplerin içinde olduğu zırhlı araçlara doğru gelmeye devam ettiğini söylediğini beyan etmiştir. Ekipte şoför olarak görev yapan polis memuru ve ekibin kulecisi ise bu hususta ekip amir vekilinin beyanlarına benzer yönde ifade vermiştir.

iii. Olay günü Kobra 19 telsiz kodlu ekipte ekip amir vekili olduğu anlaşılan polis memuru ifadesinde, zırhlı araçta olay anında kendisi dışında şoför, kuleci ve üç de ekip memuru olmak üzere altı kişi olduğunu ifade etmiştir. Ekip amir vekili polis memuruna göre olay şu şekilde gelişmiştir: Olay akşamı Kobra 19 telsiz kodlu ekip, Doğan 3 telsiz kodlu ekiple birlikte Botaş Caddesi ile Kantin Sokak kesişiminde görevlendirilmiştir. Botaş Caddesi ile Özkan Sokak'ın kesiştiği yere yakın bir yerde ise Kobra 18 telsiz kodlu ekip görev yapmaktadır. Ekipler üç farklı zırhlı araç içindedir. Mahallede elektrikler kesik olduğu için etraf karanlıktır. Ekiplerin gözetleme faaliyetine devam ettiği bir anda Doğan 3 telsiz kodlu ekibin içinde olduğu zırhlı araç tarafından şiddetli bir patlama sesi gelmiş, ardından eş zamanlı olarak hem Doğan 3 hem de Kobra 19 telsiz kodlu ekiplerin içinde olduğu zırhlı araçlara farklı yönlerden uzun namlulu silahlarla yoğun şekilde ateş açılmıştır. Bu sırada Doğan 3 telsiz kodlu ekip; Botaş Caddesi üzerindeki beyaz renkli araca şüpheli şahısların gizlice binmeye çalıştığını, aracın bulunduğu yönden yaklaşık 70-80 metre mesafeden,

kendilerine doğru yoğun şekilde ateş edildiğini anons etmiştir. Kobra 19 telsiz kodlu ekibin ekip amir vekili de durumu anons etmek suretiyle bildirmiştir. Ardından Doğan 3 telsiz kodlu ekip, ateşin geldiği yöne, beyaz renkli aracın bulunduğu tarafa doğru zırhlı aracın kulesindeki silahla ateş açmıştır. Eş zamanlı olarak Kobra 19 telsiz kodlu ekip de zırhlı aracın kulesindeki silahla çıplak gözle tespit ettiği, namlu alevlerinin çıktığı noktalara doğru ateş açmıştır. İfade sahibinin iddiasına göre beyaz renkli araç ekiplerin içinde olduğu zırhlı araçlara doğru gelmekte, aracın geldiği yönden ve farklı noktalardan ekiplere yoğun şekilde ateş edilmeye devam edilmektedir. Zırhlı araçlardan açılan ateş sonucu beyaz renkli araç durmuştur. Farklı noktalardan koşarak gelen kalabalık bir grubun aracın etrafına gelmesi ve zırhlı araçlara yönelik ateşin sürmesi nedeniyle beyaz renkli araca yaklaşmak zırhlı araçlarla dahi mümkün olmamıştır. Aynı anda Poyraz telsiz kodlu ekip, örgüt mensuplarının gruplar halinde bölgede bulunduğu, yol kenarlarına bomba bıraktıkları bu nedenle personelin araçtan inmemesi gerektiği yönünde Botaş ve İdil Caddesi üzerinde bulunan ekipleri uyarmaktadır. Bir süre sonra Kobra 19 telsiz kodlu ekip, içinde bulundukları zırhlı araçla beyaz renkli araca kontrol etmek maksadıyla yaklaşmış; aracın kapılarının açık olduğunu, aracın dışında arka tarafta bir erkek şahsın, aracın içinde ise üzerinde örgüt mensuplarının giydiği kıyafet bulunan ikinci bir erkek şahsın hareketsiz şekilde yattığını, aracın koltuğu üzerinde ise el bombasına benzer bir cisim bulunduğunu görmesi üzerine araca daha fazla yaklaşmamış ve durumu telsiz ile anons ederek güvenli bir mesafeye çekilip aracı ve çevresini gözetlemeye devam etmiştir. Olay yerine bomba imha ve inceleme uzmanı çağrılmıştır. Uzman, olay yerine intikal edene kadar zaman zaman ekiplere ateş açılmış, nihayetinde bomba imha ve inceleme uzmanının olay yerine intikal ettiği 23.00 sıralarında inceleme yapılabilmesini sağlayacak düzeyde emniyet tedbiri alınabilmiştir.

iv. Kobra 19 telsiz kodlu ekibin diğer üyeleri de ekip amir vekili ile benzer yönde beyanlarda bulunmuştur. Ancak ekibin kulecisi olan polis memuru, beyaz renkli aracın ısrarla ekiplerin içinde bulunduğu zırhlı araçlara doğru geldiğini ekip amir vekilinin kendilerine söylediğini beyan etmiş, ekip memuru üç personel de bu hususta bir beyanda bulunmamıştır. Aracın şoförü olan polis memuru ise ekip amir vekilinin bu hususstaki beyanlarına benzer yönde beyanda bulunmuştur.

v. Olay günü Kobra 18 telsiz kodlu ekipte ekip amir vekili olduğu anlaşılan polis memuru ifadesinde; olay anında şoför, kuleci ve üç de ekip memuru olmak üzere zırhlı araç içinde altı kişi olduklarını beyan etmiştir. Ekip amir vekili polis memuruna göre olay şu şekilde gelişmiştir: Olay akşamı Kobra 18 telsiz kodlu ekip Botaş Caddesi ile Özkan Sokak girişinde görevlidir. Kobra 19 telsiz kodlu ekip ile Doğan 3 telsiz kodlu ekip ise Botaş Caddesi ile Kantin Sokak kesişiminde görevlendirilmiştir. Ekipler üç farklı zırhlı araç içinde görev yapmaktadır. Ekiplerin gözetleme faaliyetine devam ettiği bir anda Kobra 19 ve Doğan 3 telsiz kodlu ekiplerin bulunduğu bölgede önce şiddetli bir patlama sesi duyulmuş, ardından uzun namlulu silahlarla yoğun bir şekilde ateş açılmıştır. Telsiz konuşmalarında caddede şüpheli bir araç bulunduğunu duyan ekip, aracın kaçışını engellemek maksadıyla hareket ettiği sırada kendi zırhlı araçlarına dauzun namlulu silahlarla yoğun bir şekilde ateşe başlanmıştır. Ekip, şüpheli aracın bulunduğu yönde doğru 10 metre kadar ilerleyerek aracı göz temasına almıştır. İfade sahibinin iddiasına göre ekibin kulecisi (silahçısı) şüpheli araçtan kaçabilecek şahısları engellemek maksadıyla aracın çevresindeki kör noktalara uyarı atışı yapmıştır. Sonrasında ekip, Kobra 19 telsiz kodlu ekibin çevre güvenliğini sağlamıştır.

vi. Kobra 18 telsiz kodlu ekibin diğer üyeleri de ekip amir vekili ile benzer yönde beyanlarda

bulunmuşlardır.

5. Telsiz Kayıtları

22. Soruşturma sırasında Başsavcılık, olay anında bölgede olan ekiplerin telsiz muharebelerini CD ortamında ve kollukça fiziki dökümü yapılmış bir şekilde celp etmiştir. Fiziki döküm incelendiğinde olay akşamı 20.38 ile 23.59 arası telsiz konuşmalarını içerdiği anlaşılmaktadır (CD örneği başvurucular ya da Bakanlık tarafından dosyaya sunulmadığı için teyit edilememiştir). Telsiz konuşmalarının olaya ilişkin kısımları özetle şu şekildedir:

i. Olay yerinde olduğu anlaşılan Doğan 3, Kobra 18 ve Kobra 19 telsiz kodlu ekiplere ilişkin olarak dökümde yer alan ilk muharebe Kobra 19 tarafından saat 20.53'de yapılan -muhatabı belli olmayan- "atma, atma kobra" şeklindeki 3 saniyelik anonstur.

ii. Bahsi geçen ekiplerin yukarıdaki anonsu takip eden ilk anonsu, Kobra 19 tarafından saat 20.54'de yapılan "doğan 3 beklemede kal" şeklindeki 2 saniyelik anonstur.

iii. Doğan 3, Kobra 19 nolu ekibi muhatap alarak saat 20.54'de "amirim ilerideki arabaya faaliyet yaptık" şeklinde anons geçiyor;Kobra 19 "araçtan faaliyet var mı şuan, az önce faaliyet vardı" şeklinde karşılık veriyor; Doğan 3 ise soruya "karşı taraftan da yapılıyordu amirim, araçtan içeriye giriyorlardı faaliyet yaptım, aldım bir tanesini" şeklinde yanıtlıyor.

iv. Doğan 3 ve Kobra 19 nolu ekipler sırası ile Kobra 18 nolu ekibe yönelik olarak saat 20.55'de "karşı taraftan atma, faaliyeti biz alıyoruz" şeklinde anons geçiyor.

v. Doğan 3, saat 20.55'de Avcı 1'i muhatap alarak "botaş caddesi üzeri özkanlı sokağa yakın bir bölgede araca binmeye çalışan ivedi bir şekilde şahıslar sivil araca, tarafımızca faaliyet yapıldı efendim, bilginiz olsun" şeklinde anons geçiyor; Avcı 1 "ellerinize sağlık aynı şekilde devam edin, bu tarz olaylarda araçtı araç kullanmaktan...etmeyelim arkadaşlar" (konuşma dökümünü yapan personel tarafından mesajın bir kısmının anlaşılamadığı belirtilmiştir) şeklinde yanıtlıyor. Saat 20.56'da Doğan 3, saat 20.55'de Avcı 1'i muhatap alarak "bir tanesi duvarın dibinde şu anda etkisiz halde sanırım" şeklinde anons geçiyor; bunun üzerine Avcı, Avcı 1'i muhatap alarak "arkadaşlarımız bir teröristi etkisiz hale getirdi, doğru mu?" diye soruyor, Avcı 1 "doğrudur sayın başkanım, araca bnip kaçmaya çalışırken müdahale etmişler bir tanesi..." (konuşma dökümünü yapan personel tarafından mesajın bir kısmının anlaşılamadığı belirtilmiştir) şeklinde yanıtlıyor. Daha sonra Doğan 3, Avcı'yı muhatap alarak "botaş caddesi üzeri özkanlı sokakta araca binmeye çalışan ve inmeye çalışan şahıslara tarafımızdan faaliyet yapıldı, bir tanesi cadde üzerinde yatıyor, araç farları yakık vaziyette" şeklinde anons geçiyor.

vi. Telsiz konuşmalarından anlaşıldığına göre daha sonra Doğan 3 ve Kobra 19 nolu ekiplerin içerisinde bulunduğu zırhlı araçlar ile -Kobra 18'in gözetiminde- şüpheli araca doğru yaklaşılmıştır. Saat 20.53 Doğan 3 "bir tane etkisiz halde yatıyor aracın kenarında" şeklinde anons geçiyor. Saat 20.59'da Kobra 19, Doğan 3'ü muhatap alarak "aracın tahminen orta koltukta da bir ayak gözüküyor" şeklinde uyarıda bulunuyor; Doğan 3 ise "muhtemelen o da eks" şeklinde yanıtlıyor ve "araca yaklaşıyoruz kontrollü bir şekilde" diye ekliyor. Saat 21.03'de Avcı 1, Doğan 3'ü muhatap alarak "patlayıcı yüklü olabilir araç, bir müddet kontrollü müdahale yapın" ve "araca fazla yaklaşmayın" şeklinde anonslar geçiyor. Saat 21.26'da Kobra 19 "şu an koltuk üzerinde muhtemelen el bombası tarzı bir şey gördük, fazla yaklaşmıyoruz" şeklinde anons geçiyor; Avcı 1 "güvenli mesafede beklemede kalın" talimatı veriyor.

vii. Telsiz konuşmalarından bomba imha uzmanının 23.40 sularında olay yerine intikal ettiği anlaşılıyor, 23.42'de bahse konu yerde birisi aracın içinde birisi dışında olmak üzere iki ceset bulunduğunu bildiren bomba imha uzmanı 23.42'de Merkez'e hitaben "araç içerisinde bir adet el bombası var" ve "el bombasını muhafaza altına aldım aracı buradan çektirmemiz lazım" şeklinde anonslar geçiyor.

viii. Telsiz konuşmalarından anlaşıldığına göre daha sonra şüpheli araç, Kobra 19 telsiz kodlu zırhlı araç vasıtasıyla garnizona çekiliyor.

6. Zırhlı Araç Kamera Kayıtları

23. Başsavcılık, Cizre İlçe Emniyet Müdürlüğüne (Emniyet Müdürlüğü) yazdığı 15/9/2015 tarihli müzekkere ile olaya ilişkin kamera görüntülerinin (olay yerinde görevli araçlara ait kameraların kaydettiği görüntüler dahil) CD ortamına aktarılması ve görgü tanıklarının ifadelerine başvurulması talimatı vermiştir. Emniyet Müdürlüğü verdiği 16/10/2015 tarihli yanıtta, zırhlı araçların ve insansız hava araçlarının kameralarının kaydettiği görüntülere ulaşılması için çalışmaların sürdüğünü bildirmiştir.

24. Başsavcılığın 30/11/2016 tarihli müzekkere ile Doğan 3 ve Kobra 19 telsiz kodlu ekiplerin içerisinde bulundukları zırhlı araçların olay günü kaydettiği kamera görüntülerinin gönderilmesini talep etmiştir. Araçların esas görev yeri olan Şırnak İl Emniyet Müdürlüğü 16/2/2017 tarihinde; Doğan 3 telsiz kodlu ekibin olay günü kullandığı zırhlı aracın 12/9/2016 günü görev dönüşü motor kısmında çıkan yangın neticesinde komple yandığı; Kobra 19 telsiz kodlu ekibin olay günü kullandığı zırhlı aracın ise 22/11/2016 tarihinde Siirt Özel Harekat Şube Müdürlüğü emrine tahsis edildiği şeklinde yanıt vermiştir.

7. Kriminal İnceleme Raporları

25. Diyarbakır Kriminal Polis Laboratuvarı Müdürlüğünün iki ayrı uzmanlık raporu ile cesetten ele geçen 2 (iki) adet ateşli silah mermi çekirdeği gömlek parçasının tespit ve teşhise elverişli nitelikteki karakteristik izleri yitirdiği, bu nedenle hangi silah yada silahlardan atıldığının tespiti yönünde mukayeseli bir inceleme yapılamadığı; araçtan ele geçen3 (üç) adet nüve üzerinde hangi silah yada silahlardan atıldığının tespiti yönünde mukayeseli bir inceleme yapılmasının mümkün olmadığı, araçtan ele geçen toplam 3 (üç) adet mermi çekirdeği ve mermi çekirdeği nüve parçasının üzerinde ise kısmi yapıda izler bulunduğu ancak kovan olmadığı için bunlar üzerinde de bir karşılaştırma yapılamadığı bildirilmiştir.

26. Aynı Müdürlüğün diğer bir uzmanlık raporunda ise B.S.nin cesedinden alınan sol el avuç içi ve sol el üstü svaplarında atış artığı tespit edildiği, diğer svaplarda atış artığına rastlanmadığı (cesedi olay yerinde aracın dışında bulunan S.S.nin cesedinden alınan svapların hiçbirinde atış artığına rastlanmadığı); yine B.S.nin cesedinden ele geçen tişört üzerinde bulunan muhtelif sayıda delikler etrafında atış artığı tespit edildiği bildirilmiştir.

27. Başsavcılık, uzmanlık raporunda tespit edilen atış artığının nasıl bulaştığına dair görüş sormuş, Diyarbakır Kriminal Polis Laboratuvarı Müdürlüğü; atış artıklarının büyük bir kısmının silaha, fişeğe, mermi giriş deliği etrafına ve namlu ağzına yakın bölgelere bulaştığını; ateş eden kişinin ellerine, elbiselerine ve kovan atma boşluğuna yakın bölgelere de bulaşacağını; atış artığı bulunan bölgelere ya da materyallere dokunma veya atış artığı ihtiva eden materyalleri tutma gibi nedenlerden dolayı şahsın temas ediş şekline bağlı olarak, ellerin ve giysilerin değişik bölgelerine farklı oranlarda atış artıklarının bulaşma olasılığı bulunduğu; ilkyardım amacıyla yaralı şahsın giriş deliği bölgesine dokunma, kartuşa

dokunma, atış yapılan silahlara dokunma gibi durumlarda da atış artıklarının bulaşma olasılığı olduğu yönünde görüş bildirmiştir.

28. Araç içerisinde ele geçen 1 (bir) adet el bombası üzerinde parmak izi incelemesi yapılıp yapılmadığının sorulması üzerine, ele geçen el bombası üzerinde vücut izi çalışması yapılmasının hatta muhafazasının tehlike arz edecek olması nedeniyle Cumhuriyet savcısının talimatı doğrultusunda imha edildiği bildirilmiştir.

8. B.S. ve Olayda Ölen/Yaralanan Diğer Kişilerin Terör Örgütü İle İltisakı Olup Olmadığına Yönelik Yapılan Araştırmalar

29. Başsavcılık, İlçe Emniyet Müdürlüğüne yazdığı müzekkere ile olayda ölen ve yaralanan şahısların hakkında teşhis işlemi bulunup bulunmadığı ve terör örgütüne mensubiyetleri olup olmadığı hususlarında araştırma yapılmasını istemiştir. İlçe Emniyet Müdürlüğünce yapılan araştırma neticesinde; B.S. ve aynı olayda hayatını kaybeden S.S ile aynı olayda yaralanan A.A. hakkında herhangi bir teşhis/beyan kaydı bulunmadığı ayrıca iltisaklı kurumlardan iletilen bilgi notlarında da şahıslarla alakalı herhangi bir bilgi ve belgenin bulunmadığı, şahısların parmak izlerinin, faili meçhul olay yeri parmak izleri ile yapılan karşılaştırmasında da da herhangi bir eşleşmeye rastlanmadığı şeklinde yanıt verilmiştir.

9. Başvuruculların ve Soruşturmada Yer Alan Diğer Müştekilerin Dosyaya Sunduğu Görüntü CD'leri, Belgeler ve Dile Getirdikleri Talepler

30. Soruşturma dosyasında mevcut tutanak ve dilekçelerden anlaşıldığı kadarı ile:

i. B.S.nin yeğeni N.S. 16/9/2015 tarihinde kendi telefonunda kayıtlı olan fotoğraf ve videoları kolluğa teslim etmiştir.

ii. B.S.nin oğlu, başvuruculardan Abdulmelik SEBVİNİK 29/9/2015 tarihinde; olay yerinde inceleme yapılamamış olması nedeniyle, kendi imkânları ile çektikleri ikametlerinin fotoğraflarını kolluğa teslim etmiştir. Kollukça düzenlenen tutanağa göre fotoğraflarda ikametin balkon cam ve kapı camının tamamen kırılmış olduğu, balkon doğramasının dış yüzeyinde şarapnel parçaları bulunduğu, salon olduğu söylenen odanın muhtelif duvarlarında şarapnel parçaları ve izleri bulunduğu, odada serili halı üzerinde yanmadan dolayı zarar oluştuğu, ayrıca halı üzerinde roketatar parçaları olduğu görülmüştür.

iii. Soruşturmada yer alan diğer müşteki/şüpheli vekili bila tarihli dilekçesi ekinde bir kısım ses ve görüntü kayıtlarını içerdiğini belirttiği CD sunmuştur.

iv. B.S.nin yeğeni N.S. 13/11/2015 ve 18/8/2016 tarihli dilekçelerinde -özetle- olayın yaşandığı ikameti gösterir fotoğraf ve videoları daha önce kolluğa ibraz ettiklerini, amcası B.S.nin devlet memuru olduğunu, 55 yaşında, dindar, hacca gitmiş, medrese eğitimi almış, alim bir kişi olduğunu, değil örgüt üyesi olmak, örgüte sempatisi olan siyasi partiye üyeliği dahi bulunmadığını hatta B.S.nin ve B.S.nin yeğeni olan kendisinin evine daha önce terör örgütünce molotofkokteyli atıldığını ve kurşunlandığını, bu olaylara ilişkin soruşturmaların sürdüğünü ileri sürmüştür. N.S.ye göre kolluk tarafından tanzim edilen olay tutanağı gerçeğe aykırıdır. Olay tutanağında araca uyarıda bulunmasına rağmen üzerlerine gelmeye devam ettiği yazılmıştır, oysa araç bahçe kapısından bir metre bile ayrılamamış ve ateşe tutulmuştur. Yine aracın içinde ve dışında bir tane dahi mermi kovanı bulunmadığı dikkate alındığında güvenlik kuvvetlerine araçtan ya da etrafından ateş açıldı iddiası da gerçekçi değildir. N.S. araç içerisinden ele geçirildiği söylenen el bombasının üzerinde parmak izi incelemesi yapılmadan imha edilmesini de delillerin karartılması olarak yorumlamıştır.

31. Başvurucular ve soruşturmada taraf olan kimselerin sunduğu fotoğraf ve videolara ilişkin Başsavcılıkça yapılan bir işlem olup olmadığı anlaşılamamıştır.

10. Başsavcılıkça Alınan Kararlar

32. Soruşturma konusu olaya ilişkin olarak Başsavcılıkça birden fazla suça ilişkin olarak yürütülen soruşturmada sırası ile şu kararlar alınmıştır:

i. B.S.nin ölümüne ilişkin olarak "faili meçhul" şüpheli hakkında "kasten öldürme" suçundan yürütülen soruşturma, 2/11/2017 tarihli "ayırma kararı" ile "B.S.nin, S.S.nin ölümüne ve A.A.nın yaralanmasına sebep olan eylemden bağımsız, başka bir eylem sebebiyle öldürüldüğünün anlaşılması sebebiyle" tefrik edilmiş ve yeni bir soruşturma numarasına kaydedilmiştir. Aynı gün, yeni soruşturma dosyası üzerinden verilen "daimi arama kararı" ile olayın faillerinin zamanaşımı tarihine kadar sürekli aranmasına ve yılda bir düzenli olarak araştırma raporu düzenlenmesine karar verilmiştir. Bahsi geçen daimi arama kararında B.S.nin "...ikametinde bulunduğu esnada ikametlerine PKK/KCK terör örgütü mensuplarınca atılan roketin isabet etmesi neticesinde hayatını kaybettiği..." kabul edilmiş ve "Bu eylemi gerçekleştiren şüpheli veya şüphelilerin yapılan tüm aramalara rağmen kimliklerinin tespitinin mümkün olmadığı..." ifade edilmiştir.

ii. Aynı olayda öldürülen S.S.ye karşı "kasten öldürme"; aynı olayda yaralanan A.A.ya karşı "silahla yaralama" ve A.A. hakkında ise "silahlı terör örgütüne üye olma" suçlarından yürütülen soruşturma neticesinde ise "...soruşturmaların suçun işlendiği yerin bağlı olduğu ilin adıyla anılan Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülmesinin gerektiği..." gerekçesiyle 24/10/2018 tarihinde "görevsizlik kararı" verilmiştir. Kararda şu tespit ve kanaatlere yer verilmiştir:

"...

Dosya kapsamı incelendiğinde [S.S]'nin elinde antimon elementi bulunduğunun, üzerinde terör örgütü mensuplarınca giyilen kıyafetin bulunduğunun, akşam vakti sokağa çıkma yasağı bulunduğu sırada ve çatışma yaşanan güvenli olmayan bir mahallede dışarıda bulunmasının hayatın olağan akışına aykırı olduğu, araçta bulunan el bombasının daha sonra araca yaklaşan kalabalık grup tarafından polislere tuzak kurmak amacıyla konmuş olabileceğinin, el bombasının koyan şahsın tespitinin mümkün olmadığının, müşteki şüpheli [A.A]'in terör eylemlerine katıldığına dair dosyada herhangi bir delil bulunmadığı anlaşılmıştır."

...

...güvenlik güçleri tarafından gerçekleştirilen operasyon esnasında öldürüldüğü değerlendirilen [S.S]'ın ölümünde güvenlik güçlerinin...yetkili bir merciden almış oldukları hukuka uygun bir emri yerine getirdikleri, bu emrin yerine getirilmesi esnasında...meşru müdafaa hakkı kapsamında hareket ettikleri değerlendirilmiş...buna göre terör örgütü üyesi olan ve güvenlik güçlerine karşı silahlı faaliyet yürüttüğü dosyadaki delil durumundan anlaşılan [S.S]''a yönelik fiilde meşru müdafaa şartlarının oluştuğu, olayda hukuka uygunluk sebebi bulunduğu, bu sebeple eylemi gerçekleştiren kişiye ceza verilemeyeceği anlaşılmıştır."

...

...müşteki şüpheli [A.A]''in terör örgütü ile bir bağlantısının tespit edilemediği anlaşıldığından kamu adına kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmesi gerekmektedir."

B. Olaya İlişkin Açılan Tam Yargı Davası Süreci

33. Başvurucular, İçişleri Bakanlığı nezdinde 27/7/2016 tarihinde kayda giren bila tarihli dilekçeleri ile B.S.nin yaşamını kaybetmesi nedeniyle uğradıkları maddi ve manevi zararın tazmini talep etmişlerdir.

34. İçişleri Bakanlığın yasal süresinde cevap vermemesi üzerine başvurucular, 18/7/2016 tarihinde Mardin 2. İdare Mahkemesi (İdare Mahkemesi) nezdinde tam yargı davası açmıştır. Başvurucular açtıkları davada, B.S.nin güvenlik güçleri ile örgüt mensupları arasında yaşanan çatışma sırasında ikametinde iken ateşli silah ve şarapnel parçaları isabet etmesi sonucunda hayatını kaybettiğini, meydana gelen olaydaB.S.nin tamamen kusursuz olduğunu; yerleşik Danıştay içtihatlarına göre, güvenlik güçleri ile girilen çatışma sonucunda arada kalan veya çatışma sonucu zarar gören vatandaşların mağduriyetlerinin "sosyal risk ilkesi" gereğince karşılanması gerektiğini, zararın kendileri üzerinde bırakılamayacağını ileri sürmüşlerdir.

35. İçişleri Bakanlığı davaya karşı cevabında, B.S.nin güvenlik güçlerine uzun namlulu silahlarla ateş açılan beyaz renkli bir arabanın içerisinde iken güvenlik güçlerine yönelik terör eylemi veya girişimi sırasında etkisiz hâle getirildiğini, masum bir vatandaş olmadığını, davanın reddi gerektiğini ileri sürmüştür.

36. İdare Mahkemesi yargılama sırasında; B.S hakkında, Diyarbakır Kriminal Polis Laboratuvarı Müdürlüğü tarafından tanzim edilen uzmanlık raporunun bir örneğini celp etmiş; ayrıca olaya ilişkin Başsavcılıkça yürütülen soruşturma dosyasının akıbetini sormuştur. Başsavcılık 10/11/2017 tarihli yanıtında, B.S.nin ölümüne ilişkin dosyanın tefrik edilerek, ayrı bir soruşturma dosyasına kaydedildiği ve bu dosya üzerinde daimi arama kararı verildiğini bildirerek; daimi arama kararının ve dosya kapsamında bulunan evrakların birer örneğini göndermiştir.

37. İdare Mahkemesi 6/7/2018 tarihinde taraf vekilleri huzuru ile icra ettiği duruşma sonrasında, aynı tarihli kararı ile istinaf yolu açık olmak üzere "davanın reddine" karar vermiştir. İdare Mahkemesi, B.S.nin terör olayları nedeniyle yürütülen operasyonlar sırasında evine isabet eden ateşli silah şarapnel parçaları nedeniyle yakınları tarafından hastaneye götürülmek istendiği sırada hayatını kaybettiği ileri sürülmüş ise de olayın bu şekilde gelişmediğini kabul etmiştir. İdare Mahkemesi "Cizre Cumhuriyet Başsavcılığı'nca yürütülen soruşturmaya ait soruşturma dosyası ve ekinde yer alan bilgi ve belgeler"den hareketle "...içinde...[B.S.] ile S.S. isimli şahısların bulunduğu anlaşılan...beyaz renkli...araçtan polis ekiplerinin bulunduğu yere doğru...uzun namlulu silahlarla ateş açıldığı" nı kabul etmiştir. Kararda -özetle- şu tespit ve kanaatlere yer verilmiştir:

i. Olay günü Botaş Caddesi üzerinde bulunan güvenlik güçlerinin içerisinde bulunduğu araçlara el bombası atılmış ve uzun namlulu silahlarla yoğun bir şekilde ateş açılmıştır. Ardından içinde B.S. ve S.S.nin bulunduğu beyaz renkli araçtan polis ekiplerinin bulunduğu yere doğru yine uzun namlulu silahlarla ateş açılmıştır. Saldırının etkisiz hale getirilmesi amacıyla araçta bulunan şahıslara müdahalede bulunulmuştur.

ii. Saldırının bertaraf edilmesinin ardından araç içerisinde yapılan aramada bir adet patlamamış el bombası ele geçirilmiştir. Ayrıca B.S.nin sol elinin içinde ve dışında atış artığı tespit edilmiştir.

iii. B.S.nin ikametinde iken vurulduğu ve hastaneye götürülmek istendiği sırada bahse konu araca bindirildiği ileri sürülmüş ise de 112 veya 155 ihbar hatlarına çağrıda bulunduğuna

ilişkin herhangi bir bilgi ve belgeye rastlanılmamıştır.

iv. B.S. yoğun çatışmaların yaşandığı bir caddede, emniyet güçlerine saldırı hâlinde olduğu tespit edilen bir araç içerisinde vurularak öldürülmüştür.

v. Uğranıldığı ileri sürülen zararlardan, kusurlu veya kusursuz sorumluluk ilkeleri kapsamında davalı idarenin sorumlu tutulabilmesi mümkün değildir.

38. Başvurucular karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuşlardır. Başvurucular, Başsavcılığın B.S.nin ölümüne ilişkin daimi arama kararında, B.S.nin evinde iken yasadışı örgüt ile güvenlik güçleri arasında çıkan çatışmada, terör örgütünün atmış olduğu roketataın evine isabet etmesi neticesinde öldüğünü kabul ettiğini ileri sürmüşlerdir. Başvuruculara göre otopsi raporu da B.S.nin roket atar mermi parçalarının isabeti neticesinde öldüğünü teyit etmektedir; İdare Mahkemesi, Başsavcılığın ulaştığı delilleri ve sonucu değil, kolluk tarafından -kendilerini sorumluluktan kurtarmak için yanlı bir şekilde- hazırlanan fezlekeyi kararına esas almıştır. Başvuruşlardan Esra SEVİNDİK ise verdiği ek dilekçe ile olay tarihinde telefon hatları ve şebekeler kesik olduğu için 112 ve 155'i arama imkanı bulunmadığını; dosyadaki fotoğraflar incelenirse B.S.nin üzerindeki pijamalarıyla öldürüldüğünün görüleceğini; B.S.nin Cizre'de terör karşıtı olarak bilindiğini, akrabalarının korucu olduğunu, daha önce evinin terör örgütünün saldırısına uğradığını ileri sürmüştür.

39. Gaziantep Bölge İdare Mahkemesi 3. İdari Dava Dairesi, 18/2/2021 tarihinde istinaf başvurusunun kesin olarak reddine karar vermiştir.

40. İstinaf kararı başvuruculara 22/3/2021 tarihinde tebliğ edilmiş, başvurucular 20/4/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

41. 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun "İdari dava türleri ve idari yargı yetkisinin sınırı" kenar başlıklı 2. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"1. İdari dava türleri şunlardır:

...

b) İdari eylem ve işlemlerden dolayı kişisel hakları doğrudan muhtel olanlar tarafından açılan tam yargı davaları,

..."

42. 2577 sayılı Kanun'un “Doğrudan doğruya tam yargı davası açılması” kenar başlıklı 13. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"İdari eylemlerden hakları ihlal edilmiş olanların idari dava açmadan önce, bu eylemleri yazılı bildirim üzerine veya başka suretle öğrendikleri tarihten itibaren bir yıl ve her halde eylem tarihinden itibaren beş yıl içinde ilgili idareye başvurarak haklarının yerine getirilmesini istemeleri gereklidir. Bu isteklerin kısmen veya tamamen reddi halinde, bu konudaki işlemin tebliğini izleyen günden itibaren veya istek hakkında altmış gün içinde cevap verilmediği takdirde bu sürenin bittiği tarihten itibaren, dava süresi içinde dava açılabilir."

43. Sosyal risk ilkesine ilişkin Danıştay içtihatları ile konuya ilişkin uluslararası hukuk için bkz. Murat Beydilli [GK], B. No: 2019/14642, 17/6/2021, §§ 26 -28, 29-31.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

44. Mahkemenin 16/4/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Yaşam Hakkının Usul Boyutunun İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucuların İddiaları ve Bakanlık Görüşü

45. Başvurular, B.S.nin öldürülmesi olayında etkili bir soruşturma yürütülmediğini ileri sürmüştür.

46. Bakanlık görüşünde, olaya ilişkin yürütülen soruşturma neticesinde olayın kimlikleri belirlenemeyen PKK/KCK terör örgütü mensupları tarafından gerçekleştirildiği anlaşılsa da kesin ve net olarak kimlik bilgileri belirli faillere ulaşılamadığı için daimi arama kararı verildiği ifade edilmiştir. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı beyanlarında başvuru formundaki beyanlarını tekrarlamıştır.

2. Değerlendirme

47. Doğal olmayan bir ölümle ilgili başlatılan soruşturmada ilerleme yoksa veya soruşturma artık etkisiz bir hâl almışsa, başvurucular, gerekli özeni göstermeli ve şikâyetlerini çok uzun süre geçirmeden Anayasa Mahkemesine sunmalıdır (Rahil Dink ve diğerleri, B. No: 2012/848, 17/7/2014, § 77). Böyle bir durumda başvurucular, etkili bir soruşturma yürütülmediğinin farkına vardıkları veya varmaları gerektiği andan itibaren otuz gün içinde bireysel başvuruda bulunmalıdır (Abdulkerim Şen ve diğerleri, B. No: 2014/15441, 9/6/2020, § 80.) Doğal olarak başvurucuların etkili bir soruşturma yürütülmediğinin ne zaman farkına varması gerektiği her başvurunun şartlarına bağlı olarak değerlendirilecektir (Adle Azizoğlu ve Sadat Azizoğlu, B. No: 2014/15732, 24/1/2018, § 87).

48. Başvuruculların verilen daimî arama kararlarıyla soruşturmanın etkisiz olduğunun farkına varması kural olarak beklenir (Önder Asan, B. No:2018/18685, 16/3/2023, § 58).

49. Somut olayda; B.S.nin öldürülmesine ilişkin yürütülen soruşturmada son olarak 12/7/2017 günü bir kısım tanıkların beyanları alınmış, 26/10/2017 tarihinde ise -zaten daha önce celp edilmiş olan- telsiz kayıtlarına ilişkin bir yazışma yapılmış ve nihayetindeBaşsavcılıkça2/11/2017 tarihinde daimi arama kararı verilmiştir (bkz. § 32). Daimi arama kararı sonrası da dosyada etkili bir işlem yapılmamıştır. Daimi arama kararı, başvuruculların açtığı tam yargı davasına Başsavcılığın 10/11/2017 tarihli yazısı ile bildirilmiş ve örneği de gönderilmiştir (bkz. § 36). Bireysel başvuru ise 20/4/2021 tarihinde yapılmıştır.

50. Bu durumda başvurucular, 2017 kasım ayından bu yana ceza soruşturmasında ilerleme kaydedilemediğini bildiği veya bilmesi gerektiği hâlde İdare Mahkemesi kararından sonra 2021 nisan ayında yaptığı bireysel başvuruda etkili soruşturma yükümlülüğünün ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Dolayısıyla başvurunun -etkili soruşturma yükümlülüğünün ihlal edildiği iddiası yönünden- süresinde yapılmış olduğu kabul edilemez.

51. Açıklanan gerekçelerle, yaşam hakkının usul boyutu ile ihlal edildiği iddiasının, diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Yaşam Hakkının Maddi Boyutunun İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvuruculların İddiaları ve Bakanlık Görüşü

52. Başvurular, Cizre'de terör örgütüne yönelik gerçekleştirilen operasyonlar sırasında gerekli güvenlik önlemleri alınmadığı için B.S.nin öldürüldüğünü, devletin koruma yükümlülüğünün ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

53. Bakanlık görüşünde, açılan tam yargı davasının idarenin olayda, kusurlu veya kusursuz sorumluluk ilkeleri kapsamında sorumlu tutulmasının mümkün olmadığı gerekçesiyle reddedildiği ifade edilmiştir. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı beyanlarında -özetle- davanın reddedilmesinin haksız olduğunu, Danıştayın yerleşik içtihatlarına göre sosyal risk kapsamında idarenin tazmin yükümlülüğü bulunduğunu ifade etmiştir.

2. Değerlendirme

54. Bireysel başvurunun yaşam hakkı kapsamında değerlendirilebilmesi için kamu makamlarının yaşam hakkının koruma alanına kasıtlı eylemleri veya ihmal suretiyle tezahür eden eylemsizlikleri ile bir müdahalesinin gerçekleştiği iddia edilmelidir. Başka bir anlatımla yaşam hakkı kapsamında yapılacak bir inceleme ancak yetkili makamların kusura dayalı sorumluluğunun ileri sürüldüğü hâllerde söz konusudur. Bir ölümden kusursuz sorumluluk ilkeleri gereğince sorumlu olunduğunun ileri sürülmesi hâlinde ise bireysel başvurunun açıklanan gerekçelerle yaşam hakkından incelenebilmesi mümkün değildir (Aziz Biter ve diğerleri, B. No: 2015/4603, 19/2/2019, §§ 58, 59).

55. Somut olayda, başvurucular; İdare Mahkemesi nezdinde açtıkları tam yargı davasında ölüm olayı nedeniyle oluşan zararlarının "sosyal risk ilkesi" gereğince karşılanması gerektiğini ileri sürmüşlerdir (bkz. § 34). Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı yanıtlarında da (bkz. § 47) aynı görüşü yinelemişlerdir.

56. Anayasa Mahkemesinden önce başvurulan tazminat yolunun en azından özü itibarıyla ihlali tespit edebilecek nitelikte bir başvuru yolu olarak kabul edilmesinin mümkün olmadığı, başvuruculların söz konusu şikâyetleri açısından gerekli başvuru yolunu tüketmeden bireysel başvuruda bulundukları sonucuna ulaşılmıştır (Hadice Akyürek ve Hasan Akyürek, B. No: 2015/13867, 9/5/2019, § 59).

57. Açıklanan gerekçelerle, yaşam hakkının koruma yükümlülüğüne ilişkin maddi boyutun ihlal edildiği iddiasının, diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvuruculların İddiaları ve Bakanlık Görüşü

58. Başvurular, açılan tam yargı davasının uzun sürdüğü için makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

59. Anayasa Mahkemesi Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu

tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda da anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

60. Açıklanan gerekçelerle, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

D. Hakkaniyete Uygun Yargılanma Hakkı

1. Başvurucuların İddiaları ve Bakanlık Görüşü

61. Başvurular, B.S.nin öldürülmesi nedeniyle açtıkları tam yargı davasının, Başsavcılığın daimi arama kararındaki tespitlerine rağmen B.S.nin terör örgütü üyesi olduğu gerekçesi ile reddedilmesi nedeniyle masumiyet karinesi ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuruculara göre, İdare Mahkemesi, Başsavcılığın daimi arama kararını göz ardı etmiş hatta yanlış yorumlamıştır.

62. Bakanlık görüşünde -özetle- olaya ilişkin yürütülen soruşturma neticesinde olayın kimlikleri belirlenemeyen PKK/KCK terör örgütü mensupları tarafından gerçekleştirildiği anlaşılsa da kesin ve net olarak kimlik bilgileri belirli faillere ulaşılamadığı için daimi arama kararı verildiği; açılan tam yargı davasının ise idarenin olayda, kusurlu veya kusursuz sorumluluk ilkeleri kapsamında sorumlu tutulmasının mümkün olmadığı gerekçesiyle reddedildiği ifade edilmiştir. Bakanlık görüşünde ayrıca Başsavcılık tarafından yapılan soruşturma sonucunda, içinde B.S ile S.S. isimli şahısların bulunduğu anlaşılan araçtan polis ekiplerinin bulunduğu yere doğru uzun namlulu silahlarla ateş açıldığının anlaşıldığı belirtilmiştir.

63. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı beyanlarında -özetle- Başsavcılıkça yürütülen soruşturmada, B.S.nin terör örgütü üyeleri ile güvenlik güçleri arasında çıkan çatışma sırasında, evinde iken eve roket atar isabet etmesi nedeniyle vefat ettiği sonucuna varılarak daimi arama kararı verildiğini; davanın reddedilmesinin haksız olduğunu, Danıştay'ın yerleşik içtihatlarına göre sosyal risk kapsamında idarenin tazmin yükümlülüğü bulunduğunu ifade etmişlerdir.

2. Değerlendirme

64. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

''Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.”

65. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun şikâyeti bir bütün olarak incelendiğinde şikayetin, delillerin takdirinde açık ve bariz hata yapıldığına yönelik olduğu anlaşılmaktadır. Bu itibarla meselenin özünün, derece mahkemesinin yaptığı tespit ve ulaştığı sonucun adaleti ve sağduyuyu açıkça hiçe sayan tarzda bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içerip içermediğine ilişkin olduğu ve dolayısıyla şikayetin, hakkaniyete uygun yargılanma hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

66. Başvuruculaların, B.S.nin terör örgütü üyesi olduğu gerekçesi ile reddedilmesi nedeniyle masumiyet karinesinin de ihlal edildiği iddiası da esasen derece mahkemesinin yaptığı tespit ve ulaştığı sonuca ilişkin olduğundan bu iddianın da hakkaniyete uygun yargılanma hakkı

kapsamında incelenmesi gerekmektedir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

67. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Genel İlkeler

68. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı maddi adaleti değil şeklî adaleti temin etmeye yönelik güvenceler içermektedir. Bu bakımdan adil yargılanma hakkı davanın taraflardan biri lehine sonuçlanmasını garanti etmemektedir. Adil yargılanma hakkı temel olarak yargılama sürecinin ve usulünün hakkaniyete uygun olarak yürütülmesini teminat altına almaktadır (M.B. [GK], B. No: 2018/37392, 23/7/2020, § 80).

69. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlık konusunda varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren tespit ve sonuçlar bu kapsamda değildir (konuya ilişkin birçok karar arasından bkz. Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013).Bu çerçevede, derece mahkemelerinin delilleri değerlendirmesinde ve hukuk kuralını yorumlamasında bariz bir takdir hatası bulunmadıkça Anayasa Mahkemesinin bu takdire müdahalesi söz konusu olamaz. (Kenan Özteriş, B. No: 2012/989, 19/12/2013, § 48).

70. Ancak temel hak ve özgürlüklere müdahalenin söz konusu olduğu durumlarda derece mahkemelerinin takdir ve değerlendirmelerinin Anayasa'daki güvencelere etkisini nihai olarak değerlendirecek merci Anayasa Mahkemesidir. Bu itibarla Anayasa'da öngörülen güvenceler dikkate alınarak bireysel başvuru kapsamındaki temel hak ve özgürlüklerin ihlal edilip edilmediğine ilişkin herhangi bir inceleme kanun yolunda gözetilmesi gereken hususun incelenmesi olarak nitelendirilemez (Şahin Alpay (2) [GK], B. No: 2018/3007, 15/3/2018, § 53).

71. Diğer taraftan Anayasa Mahkemesi çok istisnai durumlarda temel hak ve özgürlüklerden biri ile doğrudan ilgili olmayan bir şikâyeti kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin yasak kapsamına girmeden inceleyebilir. Açık bir keyfîlik nedeniyle yargılamanın hakkaniyetinin temelden sarsıldığı ve adil yargılama hakkı kapsamındaki usule ilişkin güvencelerin anlamsız hâle geldiği çok istisnai hâllerde, aslında yargılamanın sonucuna ilişkin olan bu durumun bizatihi kendisi usule ilişkin bir güvenceye dönüşmüş olur. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesinin derece mahkemelerinin değerlendirmelerinin usule ilişkin güvenceleri anlamsız hâle getirip getirmediğini ve açık bir keyfîlik nedeniyle yargılamanın hakkaniyetinin temelden sarsılıp sarsılmadığını incelemesi, yargılamanın sonucunu değerlendirdiği anlamına gelmez. Sonuç olarak Anayasa Mahkemesi derece mahkemelerinin delillerle ilgili değerlendirmelerine ancak açık bir keyfîlik ve adil yargılanma hakkı kapsamındaki usule ilişkin güvenceleri anlamsız hâle getiren bir uygulama varsa müdahale edebilecektir (Ferhat Kara [GK], B. No: 2018/15231, 4/6/2020, § 149; M.B., § 83; Murat Beydili, § 58).

72. Anayasa Mahkemesi Mehmet Geçgel (B. No: 2014/4187, 18/4/2019) kararında, başvurucu hakkında hükmedilen cezanın 21/12/2000 tarihli ve 4616 sayılı 23 Nisan 1999 Tarihine Kadar İşlenen Suçlardan Dolayı Şartla Salıverilmeye, Dava ve Cezaların Ertelenmesine Dair Kanun kapsamında ertelenmiş olması nedeniyle hakkında ceza hukuku ilkelerine göre mahkûmiyet hükmü bulunmamasına rağmen idare mahkemesinin ortada gerçek bir mahkûmiyet varmış gibi değerlendirme yaparak başvurucunun tazminat talebini reddettiği kararının bariz takdir hatası içerdiği kanaatine ulaşmış ve başvurucunun hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varmıştır.

73. Anayasa Mahkemesi, başvuruculaların murisinin terör örgütü mensuplarınca öldürülmesi sebebiyle meydana gelen zararın tazmini talebiyle açılan davanın, murisin terör örgütü ile bağlantısının olduğuna ilişkin bilgiler gerekçe gösterilmek suretiyle reddedilmesi nedeniyle, hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkin olan Şirin Fidan (B. No: 2016/5523, 17/6/2020) başvurusunda; hakkında bir mahkûmiyet hükmü bulunmadığı hususunda ihtilaf bulunmayan başvurucular murisi hakkında yapılan değerlendirmenin murisin terör örgütü üyeliğinden mahkûm olduğu izlenimi verdiği gerekçesiyle, derece mahkemesinin başvurucunun tazminat talebinin reddedilmesine ilişkin kararının hakkaniyete uygun yargılanma hakkını ihlal edecek şekilde bariz takdir hatası içerdiği sonucuna varmıştır.

74. Anayasa Mahkemesi İsmet Murtezaoğlu kararında (B. No: 2018/17312, 18/10/2022, § 40) aşağıdaki hâllerde aslında yargılamanın sonucuna ilişkin olan bir durumun bizatihi kendisinin usule ilişkin bir güvenceye dönüştüğünün kabul edilebileceğini ifade etmiştir:

i. Somut olayda uygulanan veya uygulanması gereken hukuk kurallarının kabul edilebilir herhangi bir yorumuna dayanılmaması,

ii. Delil ile bu delilin ispat aracı olarak kullanıldığı vakıa arasında kurulan bağın kabul edilebilir bir muhakemeye dayanmaması veya mantık dışı bir çıkarıma dayanması,

iii. Açıkça yanlış olan olguların hükme esas alınması,

iv. Somut olayın açıkça belirli olan koşullarının gözetilmemesi,

v. Belirli bir hususu ispat ettiğinde kuşku bulunmayan bir delilin açıkça keyfî olarak dikkate alınmaması,

vi. Maddi olayın tespitinde aksi ispat edilemeyecek ve savunma yapmayı anlamsız kılacak varsayımlara dayanılması,

75. Anayasa Mahkemesi aynı kararda (İsmet Murtezaoğlu, § 40) yargılamanın sonucuyla ilgili hususları usule ilişkin bir güvenceye dönüştüren durumların yukarıda belirtilenlerle sınırlı olmadığını, bunlara benzer hâllerde de Anayasa Mahkemesince bireysel başvuru kapsamında denetim yapılabileceğini; bununla birlikte belirtilen eksikliklerin adil yargılanma hakkının ihlaline yol açabilmesi için bunların ayrıca yargılamanın hakkaniyetini zedelediğinin tespit edilmiş olması gerektiğini de ifade etmiştir.

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

76. Başvuruculaların, B.S.nin ölümü nedeniyle uğradıkları zararın sosyal risk ilkesi gereğince karşılanması talebi ile açtıkları tam yargı davası; İdare Mahkemesi'nce, içinde B.S.nin de bulunduğu beyaz renkli araçtan polis ekiplerine ateş açıldığı gerekçesiyle reddedilmiştir (bkz. § 37). İdare Mahkemesi, B.S.nin evine isabet eden ateşli silah şarapnel parçaları

nedeniyle hayatını kaybettiği iddiasını kabul etmemiş; B.S.nin de içinde bulunduğu araçtan polis ekiplerine ateş açılması nedeniyle güvenlik güçlerinin karşılık vermesi üzerine B.S.nin öldürüldüğünü kabul etmiştir. İdare Mahkemesi kararında, Başsavcılıkça yürütülen soruşturmada elde edilen bilgi ve belgelerden hareketle bu sonuca ulaşıldığı ifade edilmiştir. Böyle olmakla birlikte, bu kabul; Başsavcılığın yürüttüğü soruşturmada elde edilen deliller ve ulaştığı sonuç ile açıkça çelişmektedir. Şöyle ki:

i. Başvurucular, soruşturma dosyasında beyanı alınan diğer müştekiler ve tanıklar; B.S.nin evde iken bulunduğu odaya isabet eden roketatar mermisi sonucu hayatını kaybettiğini iddia etmişlerdir. B.S.nin cesedi üzerinde yapılan otopside, vücudun muhtelif yerlerinde çok sayıda metalik imaj ve çok parçalı kırıklar gözlemlendiği şeklindeki tespit (bkz. § 14) bu durumu teyit ettiği gibi, başvuruculaların soruşturma dosyasına sundukları fotoğraflarda odanın zemininde roketatar parçaları olduğu ve balkon cam ve kapı camının tamamen kırıldığı odada, balkon doğramasının dış yüzeyinde ve odanın muhtelif yerlerinde şarapnel parçaları bulunduğu tutanak altına alınmıştır (bkz. § 30).

ii. İdare Mahkemesi'nce, içinde B.S.nin de bulunduğu beyaz renkli araçtan polis ekiplerine ateş açıldığı kabul edilmiştir. Oysa Olay tutanağında (bkz § 7) bu yönde bir kayıt yoktur. Olay tutanağında "aracın bulunduğu bölgeden, yaklaşık 70-80 metre mesafeden" zırhlı araçlara ateş açıldığı ifade edilmiştir. Dahası, soruşturma sırasında, olay yerinde bulunduğu anlaşılan Doğan 3,Kobra 18 ve Kobra 19 telsiz kodlu ekip içerisinde yer alan kolluk personelinin ifadeleri alınmış olup (bkz § 21); bu ifadelerin hiçbirisinde, araçtan kendilerine ateş açıldığı yönüne bir beyan yoktur. İfadelerde ortak nokta "aracın bulunduğu yönden yaklaşık 70 - 80 metre mesafeden" kendilerine doğru yoğun şekilde ateş edildiği şeklindedir. Daha da önemlisi olay tutanağı ve araç inceleme tutanağında araç içerisinde veya aracın civarında boş kovan bulunduğuna dair bir kayıt yoktur. Oysa araçtan ateş açılması ihtimalinde araç içerisinde ve aracın civarında çok sayıda boş kovan bulunması gerekir idi.

iii. İdare Mahkemesi kararında Başsavcılıkça yürütülen soruşturmada elde edilen bilgi ve belgelerden hareket edildiği ifade edilmiştir. Oysa Başsavcılık, B.S.nin ikametinde bulunduğu esnada ikametlerine PKK/KCK terör örgütü mensuplarınca atılan roketin isabet etmesi neticesinde hayatını kaybettiğini kabul etmiş ve faillerin tespitinin mümkün olmadığı gerekçesiyle daimi arama kararı vermiştir (bkz § 32). Başsavcılık aynı olayda yaralanan -ve beyaz renkli aracın şoför mahallinde bulunduğu kabul edilen- A.A.nın terör eylemlerine katıldığına dair dosyada herhangi bir delil bulunmadığını, A.A hakkında kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmesi gerektiğini kabul etmiştir (bkz § 32). Bir önemli hususta Başsavcılığın araçta bulunan el bombasının daha sonra araca yaklaşan kalabalık grup tarafından polislere tuzak kurmak amacıyla konmuş olabileceğini kabul etmiş olmasıdır (bkz § 32).

77. Yukarıda da değinildiği üzere Anayasa Mahkemesinin kural olarak somut davadaki delilleri değerlendirme ve hukuk kurallarını yorumlama gibi bir görevi yoktur. Ancak mahkemelerin yargılama sırasında taraflarca ileri sürülen argümanların gerçekliğinin tespitine yönelik gerekli ve etkili incelemeleri yapması, elde edilen deliller çerçevesinde ilgili ve yeterli bir gerekçeyle değerlendirme yapılarak ulaşılan sonucun bariz takdir hatası içermemesi adil yargılanma hakkının bir gereğidir. Aksi durum adil yargılanma hakkının usul güvencelerini anlamsız kılar (İsmet Murtezaoğlu, § 47).

78. Somut olayda İdare Mahkemesi, B.S.nin evine isabet eden ateşli silah şarapnel parçaları nedeniyle hayatını kaybettiği iddiasını kabul etmemiş; B.S.nin de içinde bulunduğu araçtan

polis ekiplerine ateş açılması nedeniyle güvenlik güçlerinin karşılık vermesi üzerine B.S.nin öldürüldüğünü kabul etmiştir. Gerekçeli kararda, Başsavcılıkça yürütülen soruşturmada elde edilen bilgi ve belgelerden hareketle bu sonuca ulaşıldığı ifade edilmiştir. Oysa Başsavcılık, B.S.nin ikametinde bulunduğu esnada ikametlerine PKK/KCK terör örgütü mensuplarınca atılan roketin isabet etmesi neticesinde hayatını kaybettiğini kabul etmiş ve faillerin tespitinin mümkün olmadığı gerekçesiyle daimi arama kararı vermiştir. Başsavcılık aynı yaklaşımla, olayda yaralanan -ve beyaz renkli aracın şoför mahallinde bulunduğu kabul edilen- A.A hakkında da kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmesi gerektiğini kabul etmiştir. Nitekim, soruşturma dosyasında beyanı alınan müşteki ve tanıklar B.S.nin evde iken bulunduğu odaya isabet eden roketatar mermisi sonucu hayatını kaybettiğini ifade etmişler; otopside B.S.nin vücudun muhtelif yerlerinde çok sayıda metalik imaj ve çok parçalı kırıklar tespit edilmiş ayrıca evin isabet aldığı söylenen odasının zemininde roketatar parçaları görülmüştür. Dahası olay tutanağında B.S.nin içinde bulunduğu beyaz renkli araçtan polis ekiplerine ateş açıldığı yönünde bir kayıt bulunmadığı gibi olay yerinde bulunana kolluk personelinin ifadelerin hiçbirisinde, araçtan kendilerine ateş açıldığı yönüne bir beyan da bulunmaktadır. İdare Mahkemesi öngörülemeyecek bir şekilde, bu delilleri ve olguyu gözardı etmiş, ancak aksi bir kanaate nasıl ulaştığı hususunda herhangi bir açıklamada bulunmamıştır. Buna göre mahkeme, somut olayın açıkça belirli olan koşullarını gözetmeden sonuca ulaşmıştır.

79. Dolayısıyla İdare Mahkemesinin öngörülemeyecek bir yaklaşımla, B.S.nin de bulunduğu beyaz renkli araçtan polis ekiplerine ateş açıldığını kabul etmesinin; davanın sonucuna doğrudan etki eden ve usul güvencelerini anlamsız kılan bariz bir takdir hatası olduğu kanaatine ulaşılmıştır.

80. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

VI. GİDERİM

81. Başvurucular toplam 500.000 TL maddi, 1.250.000 TL ise manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

82. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan ([GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

83. Öte yandan ihlalin niteliğine göre yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvuruculların tazminat talepleri kabul edilmemiştir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Yaşam hakkının usul boyutu ile ihlal edildiğine ilişkin iddianın süre aşımı nedeniyle

KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Yaşam hakkının koruma yükümlülüğü boyutunun ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

4. Hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Mardin 2. İdare Mahkemesi'ne (E.2016/546, K.2018/1951) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvuruculara tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin BAŞVURUCULARA MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE, 16/4/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

E.S.

B. No: 2021/34852 | Karar tarihi: 16.04.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/34852

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

E.S. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/34852)

Karar Tarihi:16/4/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Aydın DEMİREL

Başvurucu : E.S.

Vekili : Av. Ali Turab AKMAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, suç tarihinden uzun süre geçtikten sonra tutuklama ve tutukluğun devamına dair kararlar verilmesi nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Türkiye 15 Temmuz 2016 tarihinde askerî bir darbe teşebbüsüyle karşı karşıya kalmış, bu nedenle 21/7/2016 tarihinde ülke genelinde olağanüstü hâl ilan edilmesine karar verilmiştir. Olağanüstü hâl 19/7/2018 tarihinde sona ermiştir. Kamu makamları ve yargı organları -olgusal temellere dayanarak- bu teşebbüsün arkasında Türkiye'de çok uzun yıllardır faaliyetlerine devam eden ve son yıllarda Fetullahçı Terör Örgütü (FETÖ) ve/veya Paralel Devlet Yapılanması (PDY) olarak isimlendirilen bir yapılanmanın olduğunu değerlendirmişlerdir (Aydın Yavuz ve diğerleri [GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017, §§ 12-25).

3. Darbe teşebbüsü sırasında ve sonrasında ülke genelinde darbe girişimiyle bağlantılı ya da

doğrudan darbe girişimiyle bağlantılı olmasa bile FETÖ/PDY'nin kamu kurumlarındaki örgütlenmesinin yanı sıra eğitim, sağlık, ticaret, sivil toplum ve medya gibi farklı alanlardaki yapılanmasına yönelik olarak Cumhuriyet başsavcılıkları tarafından soruşturmalar yürütülmüş; çok sayıda kişi hakkında gözaltı ve tutuklama tedbirleri uygulanmıştır (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 51, Mehmet Hasan Altan (2) [GK], B. No: 2016/23672, 11/1/2018, § 12).

4. Darbe girişimi sırasında başvurucu, asteğmen olarak görev yapmaktadır. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılığı) tarafından İstanbul/Maltepe 2. Zırhlı TugayKomutanlığında (Tugay Komutanlığı) 15 Temmuz 2016 tarihinde gerçekleşen olaylar kapsamında başvurucu ve 120 kişiyi aşan diğer şüpheliler hakkında bazı suçlardan soruşturma başlatılmıştır. Başvurucuya anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs suçu isnat edilmiştir.

5. Soruşturma sürecine ilişkin olarak yapılan incelemede her yıl düzenli aralıklarla şüphelilere, görev yaptıkları yerlere ve yürütülen idari tahkikatlara ilişkin bilgi ve belge temin edilmeye çalışıldığı, şüphelilerin bağlantılı bulundukları değerlendirilen kişiler hakkındaki soruşturma ve kovuşturmaya ilişkin bilgi ve belge talebinde bulunulduğu anlaşılmıştır. Buna göre;

- 2018 yılında başvurucuya, diğer şüphelilere ve görev yaptıkları yerlere ilişkin bilgi talep edilmiş, ayrıca darbe teşebbüsüne ilişkin soruşturma dosyasıyla bağlantılı diğer soruşturma dosyaları ile idari tahkikat raporları istenmiş,

- 2019 yılında darbe teşebbüsüne ilişkin diğer soruşturma dosyalarındaki yeni bilgi ve belgeler yanında şüphelilere ilişkin olarak ilgili kurumlardan bilgi istenmiş, ardışık arama, HTS inceleme tutanağı ve tanık ifadeleri soruşturma dosyasına girmiş,

- 2020 yılında darbe teşebbüsüne ilişkin diğer soruşturma dosyalarındaki yeni bilgi ve belgeler yanında şüphelilere ilişkin bilgi istenmiş, bir kısım şüpheli yönünden ifade alınmak üzere talimat yazılmış, şüphelilerin adreslerinde arama kararı verilmiş, kurumlardan gelen belgeler ışığında bilirkişi raporu düzenlenmiş,

- Ayrıca farklı tarihlerde dosya ile bağlantısı olduğu ifade edilen şahısların tanık beyanları dosyaya kazandırılmış, yürütülen yargılamalara ilişkin belgeler ile başka savcılıklarca yürütülen soruşturma dosyalarında verilen yetkisizlik, birleştirme ve tefrik kararları ile düzenlenen iddianameler soruşturma dosyasına katılmıştır.

6. Başsavcılık 19/9/2020 tarihinde başvurucu ve diğer on dört şüpheli hakkında tutuklama talebinde bulunmuştur. İstanbul 1. Sulh Ceza Hâkimliği (Hâkimlik) 19/9/2020 tarihinde, bir şüphelinin adli kontrol altına alınmasına, başvurucu ve diğer şüphelilerin tutuklanmasına karar vermiştir. Gerekçenin ilgili kısmı şöyledir:

"15/7/2016 tarihinde FETÖ silahlı terör örgütü tarafından gerçekleştirilen darbe girişimi nedeni ile 2. Zırhlı Tugay Komutanlığı'nda meydana gelen olaylarla ilgili olarak yürütülmekte olansoruşturmaya esas olmak üzere;... şüphelilerden; ... [E.S]'ın Teğmen, ... rütbesi ile suç tarihinde kışlada görev yaptıkları, darbe girişimine aktif olarak katılan ve hakkında kamu davası açılan Yarbay [F.K.nin] sıkıyönetim ilan edildiğine dair konuşması üzerine, darbe girişiminin açık olarak ortaya çıktığı zaman diliminde gece 00:00'dan sonra (01:00-02:00), Yarbay [F.K.nın] şüpheli [E.O.ya] verdiği, şüpheli [E.O.nun] da sevk kapsamındaki şüphelilere verdiği emri üzerine şüphelilerin, Sabiha Gökçen Havalimanını işgal eden askeri birliklere takviye olmak amacı ile ile 14 adet tankın hazırlanmasına yardımcı oldukları, şüpheli [E.O.nun],Yarbay [F.K.nın] 'acele edin' şeklindeki emirlerini

personele tekrarladığı,... 2. Tank Bölük garajına giderek mühimmatları tanklara dağıttıkları, tankların çalıştırıldığı, tankların hazırlanarak arka arkaya dizilmek sureti ile kol düzeni oluşturulduğu, ancak vatandaşlarımızın darbe girişimini engellemek amacı ile kışla önünde bulunması nedeni ile tankların dışarı çıkamadığı, şüphelilerin darbe girişimi kapsamında kanunsuz emirleri yerine getirdiği, konusunda dosyada mevcut tespitler, o güne ait tutanaklar ve aleyhe beyan içerikleri, bir kısım şüpheliler aleyhine ankesörlü arama olarak tabir edilen arama içerikleri raporlarının mevcudiyeti, şüphelilerin emniyet aşamasında ve sorgu esnasında 15 temmuz darbe girişimine ilişkin beyanlarının aynı olaya ilişkin olmasına rağmen çelişkiler içermesi, şüphelilerin o gece darbe girişimine katılma konusunda herhangi bir eylemlerinin olmadığına ilişkin tanıklarının olduğu beyanlarının bu aşamada teyide muhtaç olduğu, şüphelilerin üzerlerine atılı suçu işlediği yönünde kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren somut deliller bulunduğu, yüklenen suçun yasada öngörülen ceza miktarı, işlendiği iddia edilen suçun önemli ve ciddi sayılan katalog suçlardan olması nedeniyle tutuklama nedenin 'kanun gereğince' var sayıldığı, alması muhtemel cezagöz önüne alındığında kaçma şüphesinin bulunduğu, soruşturmanın henüz tamamlanmaması nedeniyle şüphelilerin delilleri yok etme, gizleme, tanık ve mağdurlar üzerinde baskı oluşturma şüphesinin bulunduğu, işin önemi, verilmesi beklenen ceza veya güvenlik önlemi değerlendirildiğinde, türkiye cumhuriyetianayasasının 13. maddesindeifade olunan‘ölçülülük’ ilkesi uyarınca, daha hafif koruma önlemi olan adli kontrol tedbiri uygulanmasının bu aşamada soruşturmaya konu suç ve bu şüpheliler açısından ‘yetersiz’ kalacağı ve amaca hizmet etmeyeceği kanaatine varılarak şüpheliler ve müdafisinin serbest bırakılma istemlerinin reddi ile tüm şüphelilerin üzerine atılı olan anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs etme suçundan 5271 sayılı cmk’nın 100 ve devamı maddeleri uyarınca ayrı ayrı tutuklanmalarına,

7. Başsavcılık 21/12/2020 tarihinde, başvurucunun anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs suçundan cezalandırılması talebiyle kamu davası açmıştır. İddianamede, başvurucu dışında 127 şüpheli daha bulunmaktadır. İddianamede, başvurucunun ismi gece yarısından sonra havalimanına takviye gönderilmek üzere on adet tankın hazırlanmasına ilişkin olay kısmında geçmektedir. İddianameye göre darbe teşebbüsünün başlaması sonrasında gece saatlerinde havalimanının kontrol altına alınması amacıyla Tugay Komutanlığında görevli bir yarbayın idaresindeki gruba takviye güç olarak askerî personel ve zırhlı araçlar gönderilmesi için hazırlık yapılmış, vatandaşların kışla önünde bulunması nedeniyle sıraya giren tankların çıkması mümkün olmamıştır. İdari tahkikat raporuna göre ise normal şartlarda tankların kışla dışına çıkmaması gerektiğini profesyonel askerlik görevinde olan şüphelilerin bilmesi gerektiği hâlde şüpheliler darbe girişimi dışında kanunsuz emri yerine getirmiştir.

8. 30/12/2020, 26/2/2021, 7/5/2021, 3/6/2021, 16/4/2021, 9/7/2021 tarihli kararlarla başvurucunun tutukluluk hâlinin devamına karar verilmiştir. Bu kararlara karşı yapılan itirazlar da reddedilmiştir. Başvurucunun 9/7/2021 tarihli tutukluluğun devamına itirazı İstanbul 26. Ağır Ceza Mahkemesince (Ağır Ceza Mahkemesi) 27/7/2021 tarihinde reddedilmiştir.

9. Ret kararı başvurucuya 27/7/2021 tarihinde tebliğ edilmiş olup başvurucu 4/8/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

10. Ağır Ceza Mahkemesince 15/10/2021 tarihinde başvurucunun tahliyesine karar verilmiştir. Tahliye kararında; tutuklulukta geçirilen süre, mevcut delil durumuna göre suç vasfının lehe değişme ihtimalinin bulunması, savunmanın alınmış olması hususlarının

gözetilerek haftanın belirli günlerinde imza atma şeklindeki adli kontrol tedbirinin yeterli olacağı kanaatine varıldığı belirtilmiştir.

11. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından 15/12/2022 tarihinde, başvurucu hakkında kaçınılmaz bir hataya düştüğü gerekçesiyle anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs suçundan ceza verilmesine yer olmadığına karar verilmiştir. Hükmün gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"...

5. GECE YARISINDAN SONRA SABİHA GÖKÇEN HAVALİMANINA TAKVİYE GÖNDERİLMEK ÜZERE (14) ADET TANKIN HAZIRLANMASI OLAYI:

...

...sanıkların olay tarihinde Yarbay [Ş.Ç.nin] 2.Tank Tabur Garajlar bölgesinde içtima düzeninde sıkıyönetim ilan edildiğine, Hükümetin Anayasal düzeni koruyamadığına, TSK'nın yönetime el koyduğuna, polislerin itaat ettiğine, polislerin yardım edeceğine, karşı çıkan olursa gereğinin yapılmasına, 1.Tank Taburunun köprülere ve Sabiha Gökçen Havalimanına gideceğine dair sanıklara yaptığı konuşma sonrasında [Ş.Ç.nin] hazırlanan tanklarla birlikte Sabiha Gökçen Havalimanına intikal ettiği, tank taburunun emir ve komutasını [E.O.ya] bıraktığı, darbe girişiminin açık olarak ortaya çıktığı zaman diliminden sonra, Kurmay başkanı Yarbay [F.K.nın] sanık [E.O.ya] Sabiha Gökçen Havalimanını işgal eden askeri birliklere takviye olmak amacı ile 14 adet tankın hazırlanması emrini verdiği ve bu kapsamda iş bu olaya konu sanıkların da verilen emir doğrultusunda tankları hazırladıkları, tanklara mühimmat yükledikleri ve bu suretle tankları hazır hale getirerek tankların çalıştırıldığı, arka arkaya dizilmek sureti ile kol düzeni oluşturdukları ve bu şekilde eylemlere iştirak ettikleri sübut bulan eylemlerde bulundukları anlaşılmış olup;

...

Sanıklar [E.S.], [diğer sanık isimleri] ise ankesörlü telefonlardan arandıklarına ilişkin bir veriye rastlanılmadığı anlaşılmış ve havuz sorgularında sanıkların FETÖ/PDY iltisakını gösterir herhangi bir bulguya rastlanılmadığı görülmüştür.

...

Sanıkların olay tarihinde üstleri veya kendi rütbelerindeki askerlere verilen görev/iş bölümü uyarınca kışlaya çağrıldıkları, sanıkların ilgili görev yerlerine tatbikat, terör saldırısı, denetleme adı altında çağrıldıkları ve görev yerlerine intikal ettikleri, bir kısım sanıkların kışlaya geç intikali veya başkaca sebeplerle Yarbay [Ş.Ç.nin] içtima alanındaki konuşmasında bulunmadıkları, sanıklardan [E.S], [diğer sanık isimleri] ise 2. Tank Taburu Garajlar Bölgesinde bulundukları ve [Ş.Ç.nin] sıkıyönetim söylemini duyduğu, ... ilerleyen saatlerde Kurmay başkanı Yarbay [F.K.nın] sanık [E.O.ya] Sabiha Gökçen Havalimanını işgal eden askeri birliklere takviye olmak amacı ile 14 adet tankın hazırlanması emrini verdiği ve bu kapsamda iş bu olaya konu sanıkların da verilen emir doğrultusunda tank hazırladıkları, tanklara mühimmat yükledikleri, yine mühimmat ve tank hazırlığı yapan sanıkların Yarbay [F.K.nın] baskısı ve Yüzbaşı [E.O.], Teğmen [H.D.] ve Akademiden gelen 1 yüzbaşı ve 1 binbaşı rütbesindeki kişilerin nezareti altında hazırlık yapmaya başladıkları, sanıkların ilerleyen saatlerde gerek sosyal medya gerekse eş dost ve akrabalarından aldıkları telefonlardan olayın darbe girişimi olduğunu anlamaları ile öncelikle hazırlıkları yavaşlattıkları,... anlaşılmış olup;

Bu şekliyle hukuka aykırı fakat bağlayıcı emir altında suç işleyen sanıklar; [E.S],[diğer sanık

isimleri] hukuki durumu ve yasal mevzuat göz önüne alındığında;

Bağlayıcı Emir Sorunu

...

Hata Hükümlerinin (TCK 30) Uygulama Alanı

...

Bu açıklamalar ışığında; dosya kapsamında dinlenen erlerin beyanları, bu beyanlarla sanıkların örtüşen savunmaları; ve kamera kayıtları birlikte değerlendirildiğinde; Yarbay [Ş.Ç.nin] 2.Tank Tabur Garajlar bölgesinde içtima düzeninde sıkıyönetim ilan edildiğine, ... TSK'nın yönetime el koyduğuna, polislerin itaat ettiğine, polislerin yardım edeceğine, karşı çıkan olursa gereğinin yapılmasına, 1.Tank Taburunun köprülere ve Sabiha Gökçen Havalimanına gideceğine dair yaptığı konuşma sonrasında[Ş.Ç.nin] hazırlanan tanklarla birlikte Sabiha Gökçen Havalimanına intikal ettiği, tank taburunun emir ve komutasını[E.O.ya] bıraktığı, darbe girişiminin açık olarak ortaya çıktığı zaman diliminden sonra, Kurmay başkanı Yarbay [F.K.nın] sanık [E.O.ya] Sabiha Gökçen Havalimanını işgal eden askeri birliklere takviye olmak amacı ile 14 adet tankın hazırlanması emrini verdiği ve bu kapsamda iş bu olaya konu sanıkların da verilen emir doğrultusunda tankları hazırladıkları, tanklara mühimmat yükledikleri ve bu suretle tankları hazır hale getirerek tankların çalıştırıldığı, arka arkaya dizilmek sureti ile kol düzeni oluşturdukları ve bu şekilde eylemlere şeklindeki eylemleri yönünden sanıkların kanunsuz emrin gerçek amacını önceden bildiklerinin kanıtlanamadığı, yine sanıkların sıkı yönetim ilan edildiğinde dair de kesin bir delilin olmadığı, bu şekliyle sanıkların; yaşları, rütbeleri, mesleki bilgi ve tecrübeleri, olayın gerçekleştiği yer ve zaman itibariyle yasalar çerçevesinde verilen emrin hizmete müteallik olmadığını ve amirin emrinin adli ve askeri bir suç maksadını ihtiva eden bir fiile müteallik olduğu ve verilen emirlerin darbe yapılmasına yönelik olduğu bilincine varıp sorgulamalarına dair sanıkların o anki hal ve şartlara göre bilebilecek durumda olmadıkları, bu itibarla sanıkların eylemlerinin bir bütün olarak TCK'nın 309/1 maddesi uyarınca; zarar tehlikesi açısından ortaya koyduğu katkı-önem derecesine göre, eylemlerinin kül halinde 'yardım etmek' olarak TCK'nın 39/2-c maddesi delaletiyle 309.maddesinde düzenlenen Anayasayı ihlal suçunu oluşturduğu, ancak sanıkların konusu suç teşkil eden emrin ifasını askeri hiyararşi içinde mutlak itaat ve emrin muhtevasını sorgulayamama ilkelerinin sonucu olarak bağlayıcı olduğu hususunda kaçınılmaz bir yanılgıya düştüğü kanaatine varıldığından TCK'nın 30/3 maddesi kapsamında ceza sorumluluğunu kaldıran neden olarak TCK'nın 24/1- 4 maddesinde yer alan 'yerine getirilmesi görev gereği zorunlu bir emrin uygulanması' nedenine ait koşulların gerçekleştiği hususunda kaçınılmaz bir hataya düştüğü anlaşılmakla; CMK'nın 223/3-d maddesi uyarınca kusurluluğu ortadan kaldıran hataya düşülmesi nedeniyle sanıklar hakkında ayrı ayrı ceza verilmesine yer olmadığına dair hüküm kurulmuştur.

..."

12. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 3. Ceza Dairesi başvurucu yönünden istinaf kanun yolu başvurusunun esastan reddine karar vermiştir. Bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla başvurucu hakkındaki ceza yargılamasının temyiz kanun yolu aşamasında derdest olduğu tespit edilmiştir.

13. Komisyon, başvurucunun iddialarının kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Tutuklamanın Hukuki Olmaması Nedeniyle Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

14. Başvurucu; hakkında soruşturma başlatıldıktan üç yılı aşkın bir süre sonra kendi rızasıyla ifade vermeye geldiği ve hakkındaki adli kontrol tedbirine uyduğu, kaçma ya da delilleri karartma şüphesi bulunmadığı hâlde hukuka aykırı olarak tutuklandığını, adli kontrol tedbirinin niçin yetersiz kalacağının gerektiği şekilde açıklanmadığını belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, başvurucunun tahliye olması nedeniyle tazminat davası açma imkânının bulunduğunun kabul edilebilirlik incelemesinde gözetilmesi gerektiğini, iddianın esası bakımından yapılacak incelemede ise Mahkemenin ifadeleri ve isnat edilen suçun katalog suçlardan olduğunu gözeterek tutuklama kararı verdiğinin dikkate alınması gerektiğini bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

15. Başvurunun bu kısmı kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmiştir.

16. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yapılan müdahale Anayasa’nın 13. maddesinde belirtilen ölçütlere uygun olmadığı takdirde Anayasa’nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan söz konusu hakkı ihlal edecektir. Bu sebeple müdahalenin Anayasa’nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen kanun tarafından öngörülme, meşru amaç taşıma ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir (bazı ekleme ve farklılıklarla birlikte bkz. Mehmet Baydan, § 70).Dahası, Anayasa’nın 19. maddesinde ek olarak getirilen güvencelerle uyumlu olmayan müdahaleler de -Anayasa’nın sözüne aykırı olacağı için- kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlaline sebebiyet verebilecektir (bazı farklılıklarla birlikte bkz. AYM, E.2014/101, K.2017/142, 28/9/2017, § 84).

17. Başvurucu, anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs suçundan 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 100. maddesi uyarınca tutuklanmıştır. Diğer yandan başvurucu, adli kontrol tedbirlerine uymasına rağmen yargılama aşamasında tutuklanmasının hukuka aykırı olduğunu ileri sürmektedir. Adli kontrol tedbirlerine uyulsa bile soruşturma veya kovuşturma aşamasında şüpheli ya da sanıklar hakkında tutuklama tedbirine başvurulmasının önünde kanundan kaynaklanan bir engelin bulunduğu tespit edilmemiştir (aynı yöndeki değerlendirme için bkz. Eren Erdem [1. B.], B. No: 2019/9120, 9/6/2020, §§ 138, 143; Ahmet Ali Ala [1. B.], B. No: 2020/5156, 10/3/2021, § 38). Tüm bu verilere göre başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin kanuni dayanağı bulunmaktadır.

18. Suçun işlendiğine dair kuvvetli belirtinin bulunup bulunmadığı bakımından yapılan incelemede, dosyada mevcut deliller uyarınca derece mahkemesinin başvurucuya isnat edilen suçun işlendiğine dair kuvvetli belirtinin bulunduğunun kabulünden ayrılmayı gerektirecek bir husus bulunmadığı değerlendirilmiştir.

19. Diğer taraftan başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir. Bu değerlendirmede tutuklama kararının verildiği andaki genel koşullar gözardı edilmemelidir.

20. Darbe teşebbüsü sonrasında teşebbüsle bağlantılı veya doğrudan teşebbüsle olmasa da FETÖ/PDY ile bağlantılı suçlara ilişkin soruşturmalarda delillerin sağlıklı bir şekilde toplanabilmesi ve soruşturmaların güvenlik içinde yürütülebilmesi için tutuklama dışındaki

koruma tedbirlerinin yetersiz kalması söz konusu olabilir. Yine FETÖ/PDY ile bağlantılı kişilerin teşebbüs sırasında veya sonrasında ortaya çıkan kargaşadan yararlanmak suretiyle kaçma imkânı ve bu dönemde delillere etki edilmesi ihtimali normal zamanda işlenen suçlara göre çok daha fazladır (Aydın Yavuz ve diğerleri, §§ 271, 272; Selçuk Özdemir [GK], B. No: 2016/49158, 26/7/2017, §§ 78, 79).

21. Başvurucunun tutuklanmasına karar verilen anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs suçu, Türk hukuk sistemi içinde en ağır cezai yaptırım öngörülen suç tipleri arasında olup isnat edilen suça ilişkin olarak kanunda öngörülen cezanın ağırlığı kaçma şüphesine işaret eden durumlardan biridir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Hüseyin Burçak [2. B.], B. No: 2014/474, 3/2/2016, § 61; Devran Duran [GK], B. No: 2014/10405, 25/5/2017, § 66). Ayrıca anılan suç 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesinin (3) numaralı fıkrasında yer alan ve kanun gereği tutuklama nedeni varsayılabilen suçlar arasındadır.

22. Somut olayda Hâkimlik tarafından başvurucunun tutuklanmasına karar verilirken işlendiği iddia olunan anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs suçunun 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesinin (3) numaralı fıkrasında yer alan katalog suçlar arasında olmasına, Kanun'da suça ilişkin olarak öngörülen yaptırımın ağırlığına göre kaçma şüphesinin ve delilleri karartma şüphesinin bulunmasına ve adli kontrolün yetersiz kalacak olmasına dayanıldığı görülmektedir.

23. Dolayısıyla tutuklama kararının verildiği andaki genel koşullar ve somut olayın yukarıda belirtilen özel koşulları ile Hâkimlik tarafından verilen kararın içeriği birlikte değerlendirildiğinde aradan geçen uzun süreye rağmen başvurucu yönünden kaçma ve delilleri karartma tehlikesine yönelen tutuklama nedenlerinin olgusal temellerinin bulunduğu anlaşılmaktadır.

24. Başvurucu hakkındaki tutuklama tedbirinin ölçülü olup olmadığının da belirlenmesi gerekir. Bir tutuklama tedbirinin Anayasa'nın 13. ve 19. maddeleri kapsamında ölçülülüğünün belirlenmesinde somut olayın tüm özellikleri dikkate alınmalıdır (Gülser Yıldırım (2), [GK], B. No: 2016/40170, 16/11/2017, § 151).

25. Öncelikle terör suçlarının soruşturulması kamu makamlarını ciddi zorluklarla karşı karşıya bırakmaktadır. Bu nedenle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı, adli makamlar ve güvenlik görevlilerinin -özellikle organize olanlar olmak üzere- suçlarla ve suçlulukla etkili bir şekilde mücadelesini aşırı derecede güçleştirmeye neden olabilecek şekilde yorumlanmamalıdır (aynı yöndeki değerlendirmeler için bkz. Süleyman Bağrıyanık ve diğerleri [2. B.], B. No: 2015/9756, 16/11/2016, § 214; Devran Duran, § 64). Özellikle darbe teşebbüsüyle veya FETÖ/PDY ile bağlantılı soruşturmaların kapsamı ve niteliği ile FETÖ/PDY'nin özellikleri (gizlilik, hücre tipi yapılanma, her kurumda örgütlenmiş olma, kendisine kutsallık atfetme, itaat ve teslimiyet temelinde hareket etme) de dikkate alındığında bu soruşturmaların diğer ceza soruşturmalarına göre çok daha zor ve karmaşık olduğu ortadadır (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 350).

26. Başvurucu dışında çok sayıda şüphelinin bulunduğu soruşturma dosyasına göre Başsavcılığın başvurucu dâhil çok sayıda şüpheli ile eylemlerini içeren ve soruşturulması kamu makamlarını ciddi zorluklarla karşı karşıya bırakacak nitelikteki suçlamaları konu alan bu soruşturma sürecinde usule ilişkin birçok işlem yaptığı, yaklaşık üç yıllık süreçte hareketsiz kalmadığı değerlendirilmektedir. Başsavcılık, isnat edilen suçlara ilişkin bilgi ve belge toplamanın yanı sıra esasen şüphelilerin eylemlerine ve katıldıkları olaylara yönelik

araştırma yapmış, soruşturma sürecinde elde ettiği bilgi ve belgelere göre yeni delil durumuna dayanarak başvurucunun da tutuklanmasını talep etmiştir. Böylelikle başvurucu, İstanbul 1. Sulh Ceza Hâkimliğinin 19/9/2020 tarihli kararıyla tutuklanmıştır. Sonuç olarak başvurucuya isnat edilen suçların gerçekleştiği tarih ile tutuklama tedbirinin uygulandığı tarih arasında uzun bir süre geçmiş olmasına rağmen belirtilen tüm bu hususlar (bkz. § 5) ile somut olayın özellikleri, isnat edilen suçlar için öngörülen yaptırımın ağırlığı ve işin niteliği gözetildiğinde uygulanan tutuklama tedbirinin ölçülü olduğu görülmektedir.

27. Somut olayın yukarıda belirtilen özellikleri dikkate alındığında Hâkimliğin isnat edilen suç için öngörülen yaptırımın ağırlığını, işin niteliğini ve önemini de gözönünde tutarak başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin ölçülü olduğu ve adli kontrol uygulamasının yetersiz kalacağı sonucuna varmasının keyfî ve temelsiz olmadığı anlaşılmaktadır.

28. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun tutuklamanın hukuki olmadığı iddiasına ilişkin olarak bir ihlalin bulunmadığı açık olduğundan başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

29. Buna göre başvurucunun kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına tutuklama yoluyla yapılan müdahalenin Anayasa'da bu hakka dair (13. ve 19. maddeler) yer alan güvencelere aykırılık oluşturmadığı görüldüğünden Anayasa'nın 15. maddesinde yer alan ölçütler yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek bulunmamaktadır.

B. Tutukluluğun Makul Süreyi Aşması Nedeniyle Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

30. Başvurucu; tutukluluğun devamına ilişkin kararların ilgili ve yeterli gerekçe içermediğini, bu kararlara karşı yapılan itirazların incelenmeden ve adli kontrol tedbirinin niçin yetersiz kalacağına ilişkin değerlendirme olmaksızın şablon gerekçelerle reddedildiğini belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı ile adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

31. Anayasa Mahkemesi, tutukluluğun kanunda öngörülen azami süreyi veya makul süreyi aştığı iddiasıyla yapılan bireysel başvurular bakımından bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla başvurucu tahliye edilmiş veya hükümlü hâle gelmiş ise asıl dava sonuçlanmamış da olsa -ilgili Yargıtay içtihatlarına atıf yaparak- 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde öngörülen tazminat davası açma imkânının tüketilmesi gereken etkili bir hukuk yolu olduğu sonucuna varmıştır (Erkam Abdurrahman Ak [2. B.], B. No: 2014/8515, 28/9/2016, §§ 48-62; İrfan Gerçek [1. B.], B. No: 2014/6500, 29/9/2016, §§ 33-45; Ahmet Kubilay Tezcan [2. B.], B. No: 2014/3473, 25/1/2018, § 26). Somut olayda 15/10/2021 tarihinde tahliye edilen başvurucu yönünden anılan kararlardan ayrılmayı gerektiren bir durumun olmadığı anlaşılmıştır.

32. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

B. 1. Tutuklamanın hukuki olmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal

edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Tutukluluğun makul süreyi aşması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 16/4/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

OSMAN SEZER

B. No: 2021/52130 | Karar tarihi: 16.04.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/52130

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

OSMAN SEZER BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/52130)

Karar Tarihi: 16/4/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Şeyda Nur ÜN

Başvurucu : Osman SEZER

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumunda bulunan başvurucunun odasında yapılan aramada ele geçirilen dokümanların içeriğinden ötürü disiplin cezasıyla cezalandırılması nedeniyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, başvuru tarihinde silahlı terör örgütüne üye olma suçundan hükümlü olarak Afyonkarahisar 1 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Ceza İnfaz Kurumu/ İdare) bulunmaktadır.

3. Ceza İnfaz Kurumunda güvenlik ve disiplin zaafiyeti yaşanmaması adına ceza infaz kurumu iç güvenlik görevlileri tarafından 24/6/2021 tarihinde başvurucunun bulunduğu koğuşta kısmi arama yapılmış, yapılan arama esnasında başvurucuya ait olduğu iddia edilen Büyük Cevşen isimli kitabın içine yapıştırılan ve beddua içerdiği anlaşılan notlar, 7 adet defter, şeffaf notlar, Osmanlıca fotokopi niteliğinde yazılar ve Bylock konuşma kayıtlarının olduğu fotokopi kağıtlar bulunmuştur. Bulunan dokümanlar üzerine başvurucu hakkında disiplin soruşturması başlatılmıştır.

4. Başvurucu, disiplin soruşturmasına yönelik verdiği savunmasında 2020 yılının Ekim

ayında başka bir ceza infaz kurumundan nakil geldiğini ve tüm eşyalarının kurum kontrolünden geçtiğini, Bylock konuşmalarına ait kağıtların yargılandığı dava ile ilgili ve mahkemece kendisine gönderilen kağıtlar olduğunu, defterlerin kendi notlarını içeren defterler olduğunu, Osmanlıca yazıların da çeşitli dualar ve dini kitaplardan alıntılar olduğunu" belirtmiştir. Başvurucu "Büyük Cevşen" isimli kitapla ilgili olarak ise "kendisine ait olan kitabın Hayrat yayınlarına ait olduğunu ve nakil geldiği esnada emanet eşya birimindeki diğer eşyaları ile birlikte ceza infaz kurumuna gönderildiğini, odasında bulunan kitabın ise Nesil yayınlarına ait olduğunu ve kendisinin olmadığını, bu durumu birden çok kez kurum görevlilerine bildirdiğini ancak işlem yapılmadığını, kendisinin de bulunan kitabın içeriğine dokunmadığını beyan etmiştir.

5. Ceza İnfaz Kurumu Disiplin Kurulu Başkanlığı (Disiplin Kurulu) 8/7/2021 tarihinde 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 44. maddesinin (3) numaralı fıkrasının (l) bendinde düzenlenen "suç örgütlerinin eğitim ve propaganda faaliyetlerini yapmak veya yaptırmak" eylemini gerçekleştirdiği gerekçesiyle başvurucuya 15 gün hücreye koyma cezası verilmesine karar vermiştir. Kararın gerekçesi özetle şöyledir;

"...A-18 nolu koğuşta muhafaza altına alınan Nesil Yayınlarına ait Eylül 2015 basımlı Büyük Cevşen [isimli kitap] içerisinde sayfa aralarına yapıştırılmış birçok Arapça ve Türkçe fotokopi kağıdı görülmüştür. Fotokopi kağıtlarının bazılarının bant ile Büyük Cevşen sayfalarına yapıştırıldığı tespit edilmiştir. Bant ile yapıştırılan fotokopi kağıtlarının katlanmış olduğunun görülmesi üzerine yapılan detaylı incelemede sayfaya kamufle edilerek yapıştırılmış 'TEVHİTNAME M. FETHULLAH GÜVEN' yazısı tespit edilmiş, bu şekliyle terör örgütünün sözde liderinin propagandasını yapmasından dolayı.... cezalandırılmasına..."

6. Başvurucu, Disiplin Kurulunun kararına karşı infaz hâkimliğine şikâyette bulunmuştur. Şikâyeti inceleyen Afyonkarahisar İnfaz Hâkimliği (İnfaz Hâkimliği) 9/9/2021 tarihinde "itiraz edenin eylemini gerçekleştirme şekli, eyleminin sübutuna ilişkin kabulde, cezanın uygulanış şekli ve kullanılmasında bir isabetsizlik bulunmadığı" gerekçesiyle şikâyetin reddine karar vermiştir.

7. Başvurucu, İnfaz Hakimliğinin kararına itiraz etmiş; itirazı inceleyen Afyonkarahisar 1. Ağır Ceza Mahkemesi (Ağır Ceza Mahkemesi) 17/9/2021 tarihinde" kararın usul ve yasaya uygun olduğu" gerekçesiyle başvurucunun itirazını kesin olarak reddetmiştir.

8. Başvurucu, nihai hükmü 7/10/2021 tarihinde öğrendikten sonra 25/10/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Komisyon, başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Başvurucu; baştan beri disiplin cezasına konu kitabın kendisine ait olmadığını belirttiğini, kendisine ait kitabın emanet biriminde ve farklı bir yayınevine ait olduğunu, odasında bulunan kitabın kurum tarafından hatalı olarak kendisine verildiğini, bu hususu da kurum görevlilerine birçok kez belirttiğini ancak kendisine ait olmayan bir kitap nedeniyle hakkında disiplin cezası uygulandığını ifade etmiştir. Başvurucu devamında hakkında verilen cezaya konu ifadelerin neler olduğunun açıklanmadığını, disiplin cezasına konu ifadenin yalnızca bir örgüt liderinin isminin yazılı olmasına dayandırıldığını, tanık ifadelerinin dikkate alınmadığını, eksik inceleme ile karar verildiğini ve bu hâliyle hukuka aykırı ve

gerekçesiz bir şekilde karar verildiğini iddia etmiştir.

11. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; mevcut başvuruda başvurucunun ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine yönelik şikâyetleri incelenirken Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının göz önüne alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

12. Odasında bulundurduğu dokümanlarda yer alan ifadeler nedeniyle başvurucu hakkında verilen disiplin cezasına yönelik şikâyetlerin bir bütün olarak ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır (benzer yöndeki kararlar için bkz. Eşref Arslan[2. B.], B. No: 2014/14655, 18/7/2018, § 33; Gıyasettin Aydın (2) [1. B.] , B. No: 2017/17252, 1/7/2020, § 26).

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

14. Ceza İnfaz Kurumunda bulundurduğu dökümanların içeriğinde yer alan ifadeler nedeniyle hakkında disiplin cezası uygulanan başvurucunun ifade özgürlüğüne bir müdahalede bulunulmuştur. Müdahaleye dayanak olan 5275 sayılı Kanun'un 44. maddesinin (3) numaralı fıkrasının (l) bendinin kanunla sınırlama ölçütünü karşıladığı, müdahalenin Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan kamu düzeninin korunması meşru amacı kapsamında kaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Bundan sonra yapılması gereken, müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olup olmadığını değerlendirmektir. Temel hak ve özgürlüklere yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı bir müdahale olması gerekir (Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 33-35; Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 42, 43; Ferhat Üstündağ [1. B.], B. No: 2014/15428, 17/7/2018, § 45).

15. Herkes gibi hükümlü ve tutuklular da Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak alanı kapsamında kalan temel hak ve hürriyetlerin tamamına (Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri [2. B.], B. No: 2013/583, 10/12/2014, § 65) ve bu bağlamda ifade özgürlüğüne de sahiptir (Murat Karayel (5) [2. B.], B. No: 2013/6223, 7/1/2016, § 27). Öte yandan ifade özgürlüğünün mutlak bir hak olmadığı ve Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci maddesinde öngörülen sebeplerle sınırlandırılabileceği unutulmamalıdır. Bu bağlamda ceza infaz kurumunda bulunmanın kaçınılmaz sonucu olarak suçun önlenmesi ve disiplinin sağlanması gibi kurumda güvenliğin ve düzenin korunmasına yönelik kabul edilebilir gerekliliklerin olması durumunda, mahpusların sahip olduğu haklara sınırlama getirilebilecektir (Murat Karayel (5), § 29).

16. Disiplin suç ve cezaları yönünden genel hüküm niteliğinde olan 5275 sayılı Kanun'un 37. maddesi uyarınca, Kanun kapsamındaki bir disiplin suçunun oluşabilmesi ve cezasının uygulanabilmesi için sadece her bir disiplin suçu yönünden belirlenen özel hükümdeki şartların gerçekleşmesi yeterli olmayıp ayrıca 37. maddedeki şartların da gerçekleşmesi gerekmektedir. 5275 sayılı Kanun'un 37. maddesine göre ceza infaz kurumunda düzenli bir yaşamın sürdürülmesi, güvenliğin ve disiplinin sağlanması bakımından kanun, tüzük, yönetmelikler ile idarenin uyulmasını emrettiği veya gerekli kıldığı davranış ve tutumları, kusurlu olarak ihlal ettiğinde eyleminin niteliği ile ağırlık derecesine göre hükümlü hakkında kanunda belirtilen disiplin cezaları uygulanacaktır (AYM, E.2013/6, K.2013/111, 10/10/2013; Memiş Berber [1. B.], B. No: 2017/38744, 20/10/2021, § 22).

17. Bu doğrultuda Anayasa Mahkemesi, ceza infaz kurumunda yapılacak bir eylemin 5275 sayılı Kanun'un 39. ile 44. maddeleri arasında öngörülen disiplin suçunu oluşturduğu açık olsa dahi bu durumun disiplin cezası verilmesi için tek başına yeterli olmayacağını, eylemin ceza infaz kurumundaki güvenliği veya disiplini bozacak ya da düzenli yaşamın sürdürülmesini önleyecek şekilde gerçekleştirilmesi gerektiğini kabul etmiştir (AYM, E.2013/6, K.2013/111, 10/10/2013; Murat Karayel (5), §§ 43, 44; Cihat Özdemir [2. B.], B. No: 2015/214, 9/5/2018, § 22). Dolayısıyla somut olayda başvurucunun bulundurduğu dokümanların kurumdaki güvenliği veya disiplini bozacak ya da düzenli yaşamın sürdürülmesini önleyecek nitelikte kabul edilmesinin mümkün olup olmadığı incelenmelidir.

18. Somut olayda Disiplin Kurulu başvurucunun odasında ele geçen ve başvurucuya ait olduğunu belirttiği bir kitabın içerisine yapıştırılan bir ifadenin terör örgütünün propagandasını yapma mahiyetinde olduğunu kabul etmiş ve başvurucunun 15 gün hücre hapsi disiplin cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir.

19. Bununla birlikte başvurucu gerek disiplin soruşturması esnasında gerekse de İnfaz Hâkimliğindeki yargılama esnasında disiplin cezasına konu kitabın kendisine ait olmadığını, kendisine ait kitabın emanet eşya biriminde ve farklı bir yayınevine ait olduğunu, kurum görevlileri tarafından kendisine farklı bir kitabın verildiğini ve bu hususu kurum görevlilerine defaatle söylediğini ifade etmiştir. Buna karşın ne Ceza İnfaz Kurumu ne de İnfaz Hâkimliği başvurucunun söz konusu iddialarına yönelik herhangi bir araştırma ve inceleme yapmıştır. Başvurucunun iddialarının aksini kanıtlayacak bir değerlendirmenin de İnfaz Hâkimliği kararında yer almadığı görülmektedir.

20. Diğer yandan başvurucuya ait olduğu iddia edilen kitapta yer alan ve disiplin cezasına konu olan ifadenin "tevhitname M. Fethullah Güven' şeklindeki yazı olduğu görülmektedir. Söz konusu yazının tek başına terör örgütünün propagandasını yapmaya elverişli olup olmadığı ilekurum düzeni ya da güvenliğini nasıl tehlikeye düşüreceği de İdare ya da İdarenin kararını denetleyen İnfaz Hâkimliğince gösterilebilmiş değildir. Nitekim Ceza İnfaz Kurumunun disiplin cezasına yönelik kararında yalnızca ilgili ifadeye yer verilerek söz konusu ifadenin terör örgütünün propagandasını yapma niteliğinde olduğu belirtilmiş, İnfaz Hakimliğinin kararında ise herhangi bir değerlendirme yapılmaksızın kararın usul ve yasaya uygun olduğu belirtilmekle yetinilmiştir. Bunun yanında ilgili idare ve İnfaz Hâkimliğinin kararlarına bakıldığında kitapta yer alan ifadenin kurum düzeni ve güvenliği üzerindeki etkisi yönünden de herhangi bir değerlendirme yapılmadığı görülmüştür.

21. Anayasa Mahkemesi ifade özgürlüğüne yapılan bir müdahalenin kamu makamları tarafından ortaya konulan gerekçelerinin ilgili ve yeterli olup olmadığını denetler (diğerleri arasından bkz. Kemal Kılıçdaroğlu [1. B.], B. No: 2014/1577, 25/10/2017, § 58; Bekir Coşkun, § 56; Tansel Çölaşan [1. B.], B. No: 2014/6128, 7/7/2015, § 56; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri [GK], B. No: 2018/17635, 26/7/2019, § 120; Sırrı Süreyya Önder [GK], B. No: 2018/38143, 3/10/2019, § 60; hükümlü ve tutuklulara uygulanan disiplin cezaları bağlamında bkz. Eşref Arslan, §§ 50-54; Abdulhamit Babat (3) [1. B.], B. No: 2015/3370, 9/1/2020, §§ 33-37). Somut olayda idare ve İnfaz Hâkimliği, başvurucunun eylemi nedeniyle disiplin cezası ile cezalandırılmasının zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığına ilişkin ilgili ve yeterli bir gerekçe gösterememiştir. Bu kapsamda başvurucunun ifade özgürlüğüne hücre hapsi disiplin cezası vermek suretiyle yapılan gerekçesiz müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olduğu kabul edilemez.

22. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan

ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

23. Başvurucu; ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması ile 500.000 TL manevi tazminata karar verilmesini talep etmiştir.

24. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

25. Ayrıca ihlalin niteliği dikkate alınarak başvurucuya net 20.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin ifade özgürlüğünün ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Afyonkarahisar İnfaz Hâkimliğine (E. 2021/4318, K.2021/4618) GÖNDERİLMESİNE,

D. Net 20.000 TL manevi tazminatın başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 16/4/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ZİHNİ GÜL

B. No: 2021/55119 | Karar tarihi: 16.04.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/55119

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ZİHNİ GÜL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/55119)

Karar Tarihi: 16/4/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mehmet Yavuz YAŞAR

Başvurucu : Zihni GÜL

Vekili : Av. Yalçın TORUN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru kesinleşen mahkeme kararının icra edilmemesi nedeniyle kararın icrası hakkının, kararın kesin olarak verilmesi nedeniyle hükmün denetlenmesini talep etme hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

A. Bireysel Başvurudan Önceki Süreç

2. Başvurucu, Jandarma Genel Komutanlığının (İdare) uzman çavuşluk alımı kapsamında yaptığı yazılı ve sözlü sınavlarını başarı ile geçmiş ve sağlık muayenesine tabi tutulmuştur. Muayenesi sonucunda Tokat Devlet Hastanesi tarafından düzenlenen 11/4/2018 tarihli rapor ile hakkında "komando uzman erbaş olur" kararı verilmiştir.

3. Başvurucu hakkında tüm bu işlemelerin sonucunda İdarece 12/4/2000 tarihli ve 24018 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Güvenlik Soruşturması ve Arşiv Araştırması Yönetmeliği'nin (Mülga Yönetmelik) 12. maddesi uyarınca güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması yaptırılmıştır. Yönetmelik'in 15. maddesi uyarınca yapılan değerlendirme sonucunda başvurucunun güvenlik soruşturmasının olumsuz olduğu

sonucuna varıldığından bahisle ataması yapılmayarak adaylığı sonlandırılmıştır.

4. Başvurucu, söz konusu işlemin iptali istemiyle 5/4/2019 tarihinde dava açmıştır.

5. Ankara 10. İdare Mahkemesi (İdare Mahkemesi) 3/12/2019 tarihinde işlemin iptaline ve işlem sebebiyle mahrum kalınan parasal hakların dava tarihinden itibaren hesaplanacak yasal faiziyle birlikte davalı İdarece başvurucuya ödenmesine karar vermiştir. Mahkeme; kararında, başvurucu hakkında terör örgütleri ile iltisakına dair bilgiye rastlanmadığını, babası hakkında 10/7/1953 tarihli ve 6136 sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanun'a muhalefet etme ve kasten yaralama suçlarından, ağabeyi hakkında ise esrar kaçakçılığı suçundan kaydın bulunduğunu belirtmiştir. Mahkeme, bu tespitlerle birlikte başvurucunun yakınları hakkında elde edilen bilgilerin tek başına güvenlik soruşturmasını olumsuz kılacak ağırlıkta bulunmadığını ifade ederek işlemin hukuka aykırı olduğu sonucuna varmıştır. İdare Mahkemesi son olarak başvurucunun hukuka aykırı işlem sebebiyle yoksun kaldığı parasal haklarının açıkta kaldığı dönemde gelir getirici bir çalışması mevcut ise elde ettiği gelir mahsup edilmek suretiyle hesaplanarak dava tarihinden itibaren yasal faiziyle birlikte tarafına ödenmesi gerektiğine hükmetmiştir.

6. İdare karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Ankara Bölge İdare Mahkemesi 1. İdari Dava Dairesi (istinaf mercii) 25/12/2020 tarihinde istinaf talebini gerekçe eklemek suretiyle kesin olarak reddetmiştir. Kararda, işlemin dayanağını oluşturan 26/10/1994 tarihli ve 4045 sayılı Güvenlik Soruşturması Kanunu'nun 1. maddesinin ikinci fıkrasının 28/04/2020 tarihli ve 31112 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 19/02/2020 tarihli ve E:2018/163, K:2020/13 sayılı Anayasa Mahkemesi kararıyla Anayasa'ya aykırı bulunarak iptal edildiğini ve kararın yayımlandığı tarihte yürürlüğe girdiğini belirtmiştir. Kararda ayrıca Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun 29/05/2017 tarihli ve E:2016/852, K:2017/2326 sayılı kararında da belirtildiği gibi Anayasa'ya aykırı bulunarak iptal edilmiş olduğu bilindiği hâlde görülmekte olan davaların Anayasa'ya aykırılığı saptanmış hükümler dikkate alınarak çözümlenmelerinin Anayasa'nın üstünlüğü ve hukuk devleti ilkesine aykırı olacağı vurgulanmıştır. Son olarak kanun koyucu tarafından bu konuda henüz düzenleme de yapılmamış olduğu, Anayasa Mahkemesinin anılan iptal kararı ile ortaya çıkan bu durum sonucunda yasal dayanağı kalmayan dava konusu işlemin bu yönüyle de hukuka uygun olmadığı belirtilmiştir.

7. Kesinleşen yargı kararı üzerine İdare, işlemlere devam etmiştir. Bu kapsamda daha önce Tokat Devlet Hastanesinden alınan 11/4/2018 tarihli sağlık kurulu raporunun bir yıllık süresinin dolduğu gerekçesiyle başvurucu MSY 33-3 Türk Silahlı Kuvvetleri Jandarma Genel Komutanlığı, Sahil Güvenlik Komutanlığı Personelinin Sağlık Muayene Yönergesi (Yönerge) uyarınca tekrar rapor almak üzere hastaneye sevk edilmiştir. Bunun üzerine başvurucunun sevk edildiği Gülhane Eğitim ve Araştırma Hastanesinden almış olduğu 6/2/2020 tarihli sağlık kurulu raporunda Astigmatizma ve Düz taban tanısı ile "uzman erbaş olamaz, komando olamaz" kararı verilmiştir. İdare anılan ikinci rapor üzerine başvurucuyu göreve başlatmamıştır.

B. Bireysel Başvuru Süreci

8. Başvurucu, lehine kesinleşen İdare Mahkemesi kararı sonrası doğrudan uzman erbaşlığa kabul edilmeyerek sağlık rapor aldırılmak üzere tekrar hastaneye sevk edilmesine ilişkin işlemin iptali istemiyle 19/3/2020 tarihinde dava açmıştır.

9. Ankara 11. İdare Mahkemesi (Mahkeme) 17/12/2020 tarihinde işlemin iptaline karar

vermiştir. Mahkeme kararda, yargı kararının geçmişe etkili olarak sonuç doğuracağına ve sınavlardan başarılı olup sağlık şartlarını taşıdığını sağlık kurulu raporuyla ispat eden başvurucunun güvenlik soruşturmasının olumsuz olduğu gerekçesiyle adaylıkla ilişiğinin kesilmesine dair işlemi tesis edildiği tarihten itibaren tüm hukuksal sonuçlarıyla beraber ortadan kaldıracağına vurgu yapmıştır. Mahkeme bu tespitten hareketle başvurucunun adaylıkla ilişiğinin kesilmesi işleminden önce, gerekli olan sağlık koşullarını taşıdığını usulüne uygun bir şekilde aldığı sağlık kurulu raporuyla ispatladığını ve yargı kararı sonrasında davacının adaylık işlemlerinin kaldığı yerden devam etmesi gerektiğine vurgu yaparak adaylık işlemlerinin devamı için tekrar sağlık kurulu raporu alınmak üzere hastaneye sevkine ilişkin dava konusu işlemde hukuka uygunluk bulunmadığını belirtmiştir.

10. İdare, karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Ankara Bölge İdare Mahkemesi 1. İdari Dava Dairesi (Bölge İdare Mahkemesi) 26/10/2021 tarihinde istinaf talebini kabul ederek mahkeme kararını kaldırmış ve davayı kesin olarak reddetmiştir. Kararda; MSY 33-3 Türk Silahlı Kuvvetleri Jandarma Genel Komutanlığı, Sahil Güvenlik Komutanlığı Personelinin Sağlık Muayene Yönergesinde temin faaliyetleri için alınan sağlık raporunun geçerlilik süresinin bir yıl olduğu, bu raporun yargı kararı gereğince eğitime başlatılacağı tarih itibarıyla geçerlilik süresinin dolduğu ve başvurucu hakkında daha önce sona erdirilmiş olan adaylık işlemlerinin yargı kararı doğrultusunda kaldığı yerden yeniden başlatıldığı tespiti yapılmıştır. Bölge İdare Mahkemesi ayrıca kişilerin adaylığa kabul sonrasında her zaman sağlık şartının denetiminin idarece yapılabileceği ve gerektiğinde adaylardan yeniden rapor alınmasının istenebileceğini vurgulamıştır. Bölge İdare Mahkemesi bu tespitlerden hareketle aradan geçen süre içinde başvurucunun sağlık durumunun yeniden tespit edilerek sağlık durumunda bir değişiklik olup olmadığının belirlenmesi için yeniden sağlık kurulu raporu almak üzere sevkinin istenilmesinde mevzuata aykırılık bulunmadığını vurgulamıştır. Ayrıca olayda yargı kararının uygulanmadığı sonucunun doğmadığını, henüz adaylık eğitimine başlamadan işlemleri sonlandırılmış olan başvurucu yönünden verilmiş olan yargı kararının bu hâliyle başvurucunun doğrudan atanması sonucunu doğurmayacağını belirtmiştir. Bölge İdare Mahkemesi, gerekçesinde son olarak davanın başvurucunun geçerli sağlık kurulu raporu alması için hastaneye yeniden sevk edilmek üzere müracaat etmesi gerektiğinin bildirilmesi yönünde tesis edilen işlemin iptali istemiyle açıldığını, 06/02/2020 tarihli olumsuz rapor üzerine başvurucunun adaylık işlemlerinin sonlandırılması yolunda tesis edilen işlemin bakılan davanın konusu olmadığını ve bu aşamada dava dilekçesinde yer almayan bir istemle talebin genişletilmeyeceğini vurgulamıştır.

11. Nihai kararın başvurucuya 18/11/2021 tarihinde tebliği üzerine 2/12/2021 tarihinde süresi içerisinde bireysel başvuru yapılmıştır.

12. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Kararın İcrası Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

13. Başvurucu, kesinleşen yargı kararının tam olarak yerine getirilmediğini şeklen yargı kararının uygulandığı izlenimi oluşturulduğunu iddia etmiştir. Başvurucu, tekrar rapor almak üzere hastaneye sevkinin haksız olduğunu oysaki sürecin başında bu raporun alındığını belirtmiştir.

14. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, uzman erbaşlık sınavında başarılı olan başvurucunun adaylık süreci, güvenlik ve arşiv araştırması sonuçlarının olumsuz olması nedeniyle sona erdirildiği, bu işlemin iptali istemiyle açtığı davada, dava konusu işlemin iptaline karar verilmesi üzerine başvurucunun atamasının yapılması için gerekli olan işlemlerin yeniden başlatıldığı, dolayısıyla idarenin yargı kararlarını etkisiz kılması gibi bir durumdan bahsetmenin mümkün olmadığı belirtilmiştir. Bakanlık tarafından ayrıca başvurucunun sağlık muayenesi için hastaneye tekrar sevk edilerek sonucuna göre işlem yapılması, ilgili mevzuata göre zorunlu olduğundan henüz adaylık eğitimine başlamadan işlemleri sonlandırılmış olan başvurucu yönünden verilmiş olan yargı kararının bu hâliyle başvurucunun doğrudan atanması sonucunu doğurmadığı ileri sürülmüştür.

15. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvuru formundaki iddialarını tekrarlamıştır.

16. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Anayasa Mahkemesince kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Bu bağlamda başvurucunun ihlal iddialarını temellendiremediği, temel haklara yönelik bir müdahalenin olmadığı veya müdahalenin meşru olduğu açık olan başvurular ile karmaşık veya zorlama şikâyetlerden ibaret başvurular açıkça dayanaktan yoksun kabul edilebilir (Hikmet Balabanoğlu, B. No: 2012/1334, 17/9/2013, § 24).

17. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında; herkesin yargı organlarına davacı veya davalı olarak başvurabilme ve bunun doğal sonucu olarak da iddia, savunma ve adil yargılanma hakkı güvence altına alınmıştır. Anılan maddeyle güvence altına alınan adil yargılanma hakkı, kendisi bir temel hak niteliği taşımasının ötesinde diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmayı ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden biridir. Bu bağlamda Anayasa'nın yasama ve yürütme organları ile idarenin mahkeme kararlarına uyma zorunluluğunu ve mahkeme kararlarının değiştirilemeyeceği ile uygulanmasının geciktirilemeyeceğini ifade eden 138. maddesinin de adil yargılanma hakkının kapsamının belirlenmesinde gözetilmesi gerektiği açıktır (Arman Mazman, B. No: 2013/1752, 26/6/2014, § 57).

18. Anayasa'nın 36. maddesinde ifade edilen hak arama özgürlüğü ve adil yargılanma hakkı, sadece yargı mercileri önünde davacı ve davalı olarak iddia ve savunmada bulunma hakkını değil yargılama sonunda hakkı olanı elde etmeyi de kapsayan bir haktır (AYM, E.2009/27, K.2010/9, 14/1/2010).

19. Kararın icrası hakkı; mahkemeye erişim hakkı ve karar hakkı ile birlikte adil yargılanma hakkının güvencelerinden olan mahkeme hakkının bir unsurunu oluşturmaktadır. (Filiz Fırat, B. No: 2014/10305, 5/12/2017, § 29). Mahkeme kararlarının uygulanması yargılamanın dışında olmakla birlikte onu tamamlayan ve yargılamanın sonuç doğurmasını sağlayan bir unsurdur. Karar uygulanmazsa yargılamanın da bir anlamı olmayacaktır. Bu nedenle yargı kararlarının uygulanması mahkeme hakkı kapsamında değerlendirilmektedir. Buna göre yargılama sonucunda mahkemenin bir karar vermiş olması yeterli değildir, ayrıca bu kararın etkili bir şekilde uygulanması da gerekir. Hukuk sisteminde, nihai mahkeme kararlarını taraflardan birinin aleyhine sonuç doğuracak şekilde uygulanamaz hâle getiren düzenlemeler bulunması veya mahkeme kararlarının icrasının herhangi bir şekilde engellenmesi hâllerinde mahkeme hakkı da anlamını yitirecektir (benzer yöndeki değerlendirmeler için Ahmet Yıldırım, B. No: 2012/144, 2/10/2013, § 28).

20. Kural olarak mahkeme kararlarının uygulanması, ilam zamanaşımı dolmadığı sürece her zaman talep edilebilir. Bu yöndeki bir talebe rağmen mahkeme kararı uygulanmamışsa olumsuz kamu gücü işleminden kaynaklanan bir süregelen ihlalden söz edilebilir. Bu durumda başvurucu, mahkeme kararının uygulanması talebini müteakiben makul bir süre bekledikten sonra Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilir. Başvurucunun talebinden vazgeçtiği ya da takipsiz bıraktığı anlaşılmadıkça bu tür başvuruların süresinde yapıldığını kabul etmek gerekir (Ahmet Yıldırım, § 29).

21. Olayda, başvurucunun eğitim yerine atanmayarak işlemlerinin sonlandırılmasına ilişkin idari işlem iptal edilmiş ve hüküm kesinleşmiştir. Bu ilk mahkeme hükmünün uygulanması amacıyla İdarece işlemlere yeniden başlandığı belirtilerek sağlık şartları yönetmeliğine göre yenilenmesi gereken sağlık raporunun temini amacıyla başvurucu tekrar hastaneye sevk edilmiştir. Ancak alınan yeni raporda Astigmatizma ve Düz taban tanısı ile "uzman erbaş olamaz, komando olamaz" kararı verilmiştir. Bunun üzerine başvurucu tarafından doğrudan uzman erbaşlığa kabul edilmeyerek sağlık raporu aldırılmak üzere tekrar hastaneye sevk edilmesine ilişkin işlemin iptali talebiyle yeniden dava açılmıştır. İdare, anılan ikinci rapor üzerine başvurucuyu göreve başlatmamıştır.

22. Kararın icrası hakkının ihlal edildiği iddiasına konu edilen hükmün uygulanıp uygulanmadığının anlaşılabilmesi için hükmün içeriğinin saptanması gerekir. Bu bağlamda hükmün gerekçesinde yer alan hukuki değerlendirmenin belirleyici olacağı izahtan varestedir. Somut olayda uygulanmadığı ileri sürülen mahkemenin 3/12/2019 tarihli iptal kararının gerekçesinde öz olarak, başvurucunun yakınları hakkında elde edilen bilgilerin tek başına güvenlik soruşturmasını olumsuz kılacak ağırlıkta olmadığı ifade edilmiştir. Yine bu karara karşı yapılan istinaf talebi üzerine davayı inceleyen istinaf mercii tarafından verilen 25/12/2020 tarihli kararda da, Anayasa Mahkemesinin belirtilen iptal kararı ile ortaya çıkan durum sonucunda yasal dayanağı kalmayan dava konusu işlemin hukuka uygun olmadığı belirtilmiştir. Başka bir ifadeyle anılan iptal kararı, Anayasa Mahkemesi kararı ile Anayasa'ya aykırı bulunarak iptal edilen 4045 sayılı Kanun'un 1. maddesinin ikinci fıkrasına dayanılarak tesis edilen dava konusu işlemin hukuka aykırılığını tespit etmektedir. Bununla birlikte iptal kararı güvenlik soruşturmasının olumsuz sonuçlandırılmasına neden olan olguya dair bir irdeleme, esasa dair bir değerlendirme içermemektedir.

23. Bu hâle göre idari işlemi, tesis edilmesine ilişkin usuli süreç yönünden hukuka aykırı bularak iptal eden hükmün idareye ilk tesis edildiği andan itibaren işlemin hukuki varlığını ortadan kaldırmak yönünde bir yükümlülük yüklediği açık ise de idarenin usule ilişkin eksiklikleri gidererek yeni bir işlem tesis etmesi mümkündür. Nitekim somut vakada idarenin, iptal kararına istinaden işlemlere yeniden başladığı ve sağlık şartları yönetmeliğine göre yenilenmesi gereken sağlık raporunun temini amacıyla başvurucunun tekrar hastaneye sevk edildiği, raporun olumsuz olması üzerine de yargı denetimine açık yeni bir idari işlem tesis ettiği dosya içeriğinden anlaşılmaktadır. Öte yandan yapılan Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) incelemesinde 6/2/2020 tarihli olumsuz rapor üzerine adaylık işlemleri sonlandırılan başvurucu tarafından tesis edilen işleme karşı herhangi bir dava açılmadığı görülmüştür.

24. Bu itibarla Mahkeme tarafından verilen iptal kararının uygulanmadığından söz edilemeyeceğinden kararın icrası hakkına yönelik bir ihlalin olmadığının açık olduğu sonucuna varılmıştır.

25. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması

nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Hükmün Denetlenmesini Talep Etme Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

26. Başvurucu; Mahkeme tarafından davanın kabulüne karar verilmesine rağmen istinaf incelemesi sonucunda Bölge İdare Mahkemesi tarafından davanın reddine kesin olarak karar verildiğini, temyiz veya karar düzeltme hakkının verilmemesi sebebiyle hak arama hürriyetinin ve mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

27. Bakanlık görüşünde; yargılamaların kaç dereceli yapılacağı ile ilgili olarak devletlerin takdir hakkına sahip olduğu, 1/6/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun somut olaya ilişkin iki dereceli yargılama yapılmasını düzenlediği ve yargılamanın da bu düzenlemeye göre yapıldığı belirtilmiştir. Bakanlıkça ayrıca iki dereceli yargılanma hakkının medeni hak ve yükümlülüğe ilişkin şikâyetler bakımından zorunlu olmadığı ifade edilmiştir.

28. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, § 16). Başvurucunun şikâyetlerinin özünün aleyhine karar veren Bölge İdare Mahkemesi, kararının temyiz/karar düzeltme yolunun kapalı olması sebebiyle söz konusu hükmün denetlenememesine ilişkin olması sebebiyle iddianın hükmün denetlenmesini talep etme hakkı kapsamında incelenmesi gerektiğinmi değerlendirmiştir.

29. Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddia edilen hakkın Anayasa’da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin (Sözleşme) ve Türkiye’nin taraf olduğu ek protokollerin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle Anayasa ve Sözleşme’nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (Onurhan Solmaz, B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

30. Anayasa Mahkemesi Ömer Şanlı (B. No: 2015/7304, 22/1/2019) başvurusuna ilişkin kararında hükmün denetlenmesini talep etme hakkının Anayasa'da güvence altına alınmış olmakla birlikte Sözleşme ve ülkemizin taraf olduğu ek protokoller, medeni hak yükümlülüklere ilişkin yargılama süreçleri (hukuk yargısı ile idari yargı alanı) yönünden söz konusu hakka dair bir güvence içermediğini belirtmiştir. Dolayısıyla medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıklar yönünden hükmün denetlenmesini talep etme hakkının Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanının dışında kaldığı, bu nedenle anılan hakka dair bir ihlal iddiasının incelenebilmesi için yargılamanın ceza hukuku alanına ilişkin olması gerektiği vurgulanmıştır. Ayrıca kararda, bir yaptırımın veya hukuki bir tasarrufun/işlemin hangi koşullarla suç isnadı niteliğinde sayılıp suç ve cezalara ilişkin güvenceler kapsamında değerlendirilebileceği Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) ve Anayasa Mahkemesi kararlarında açıkça ifade edildiği belirtilmiştir (Engel ve diğerleri/Hollanda [GK], B. No: 5100/71, 5101/71, 5102/71, 5354/72, 5370/72, 8/6/1976; Benham/Birleşik Krallık [BD], B. No: 19380/92, 10/6/1996; Anayasa Mahkemesi kararları için bkz. B.Y.Ç., B. No: 2013/4554, 15/12/2015; D.M.Ç, B. No: 2014/16941, 24/1/2018; Selçuk Özbölük, B. No: 2015/7206, 14/11/2018).

31. Sözleşme’ye ek 7 No.lu Protokol’ün 2. maddesinde cezai konularda iki dereceli yargılanma hakkı tanınmış olup başvuru konusu edilen sürecin ceza yargılamasına ilişkin olmadığı açıktır.

32. Somut bireysel başvuruya konu yargılama sürecinin suç ve cezalara ilişkin güvenceler kapsamında değerlendirilebilecek şekilde ceza yargılamasına veya bir suç isnadına ilişkin bulunmadığı açıktır.

33. Bu hâle göre başvuru dilekçesinde ifade edilen Bölge İdare Mahkemesi kararına yönelik hükmün denetlenmesini talep etme hakkı Anayasa ve Sözleşme'nin, Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerin ortak koruma alanı kapsamı dışında kaldığından bu hakka ilişkin ihlal iddiasının incelenmesi Anayasa Mahkemesinin konu bakımından yetkisi dışında bulunmaktadır.

34. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Adil yargılanma hakkı kapsamındaki kararın icrası hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Hükmün denetlenmesini talep etme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 16/4/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

YEŞİLIRMAK ELEKTRİK DAĞITIM A.Ş.

B. No: 2021/61058 | Karar tarihi: 16.04.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/61058

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

YEŞİLIRMAK ELEKTRİK DAĞITIM A.Ş. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/61058)

Karar Tarihi:16/4/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mehmet Yavuz YAŞAR

Başvurucu : Yeşilırmak Elektrik Dağıtım A.Ş.

Vekili : Av. Beşir Fatih DOĞAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; taraflar arasında düzenlenen sözleşmede belirtilen hükme dayanılarak tesis edilen ceza faturasının iptali talebiyle açılan davada sözleşmenin hatalı nitelendirilmesi nedeniyle hakkaniyete uygun yargılanma hakkının, kanun yolu incelemesi talebinin reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu ile Türkiye Elektrik İletim Anonim Şirketi Genel Müdürlüğü (TEİAŞ) arasında, başvurucunun yetki ve sorumluluğunda bulunan trafo merkezleri için 26/4/2012 ve 30/4/2013 tarihli Sistem Kullanım Anlaşmaları imzalanarak Enerji Piyasası ve Düzenleme Kurumunca (EPDK) onaylanmıştır.

3. Sistem Kullanım Anlaşmasının 2. maddesinin 2. fıkrasında, "Kullanıcının maksimum enerji alış kapasitesini ihlal etmesi durumunda TEİAŞ'ın bu anlaşmanın 9'uncu maddesi kapsamındaki yaptırımları uygulayacağı, kullanıcıya TEİAŞ tarafından kesilen ve aldığı gücü belirten faturaların bildirim yerine geçeceği" belirtilmiştir. Yine aynı Sistem Kullanım Anlaşmasının 9. maddesinde, kullanıcının bağlantı noktasından maksimum enerji alış

kapasitesinin üzerinde elektrik enerjisi alması hâli için "Her takvim yılında, kullanıcının sistemden aldığı gücün anlaşmada yer alan maksimum alış kapasitesini aştığı değerlerin en yükseği dikkate alınarak, ilk aşımın gerçekleştiği aydan itibaren ilgili takvim yılı sonuna kadar ceza uygulanacağı, bu cezanın, anlaşmada yer alan maksimum alış kapasitesini aşan kısım için (MW), ilgili takvim yılının son ayı veya ilgili takvim yılı sonundan önce ise anlaşmanın son ayı için geçerli olan sistem kullanım fiyatı üzerinden uygulanacağı" belirtilmiştir. Belirlenen hususlar taraflarca imzalanmak suretiyle karşılıklı olarak kabul edilmiştir.

4. Sistem Kullanım Anlaşmasının ekinde Samsun iline yönelik iletim/dağıtım tesisi kapsamında elektrik enerjisi azami alış kapasitesi Çarşamba Transformatör Merkezi için 58 megawatt ve Merzifon Transformatör Merkezi için 34 megawatt olarak belirlenmiştir. Ancak TEİAŞ tarafından yapılan incelemede, başvurucu tarafından Çarşamba Transformatör Merkezi için kabul edilen azami kapasite aşılarak 2014 yılı Temmuz ve Ağustos aylarında 58,160 ve 60,680 MW, yine Merzifon Transformatör Merkezi için kabul edilen azami kapasite aşılarak 2014 yılı Ocak ayında 37,720 MW enerji alındığının tespiti yapılmıştır. Bunun üzerine sistem kullanım anlaşmasının 2. ve 9. maddelerine dayanılarak 47.892,47 TL tutarındaki maksimum güç aşımı ceza faturası başvurucu adına düzenlenmiştir.

5. Başvurucu, bunun üzerine sistem kullanım ceza faturası tutarı ve söz konusu faturanın dayanağı olan 26/4/2012 ve 30/4/2013 tarihli Sistem Kullanım Anlaşmaları'nın 2. maddesinin ikinci fıkrası ve 9. maddesinin iptali istemiyle Ankara 10. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) dava açmıştır. Mahkeme 16/1/2020 tarihli kararıyla davanın reddine hükmetmiştir. Kararın gerekçesinde; uyuşmazlığa konu anlaşma maddelerinin ve ceza faturasının cezai şarta ilişkin olduğu ve idari para cezası niteliğinde olmadığının altı çizilmiştir. Mahkeme, başvurucu ile TEİAŞ arasında imzalanan sistem kullanım anlaşmasının 2/2. ve 9. maddelerine uygun olarak elektrik enerjisi alımında azami sınırın aşılması hâli için cezai şart belirlendiğini, başvurucu tarafından bu konudaki yükümlülüğün haklı bir mazeret bulunmaksızın ihlal edilerek azami sınırın üzerinde elektrik enerjisi alındığının tespit edildiğini belirlemiştir. Mahkeme; bu tespitten hareketle Sistem Kullanım Anlaşması'nın 9. maddesine uygun olarak aşım değeri üzerinden dörder aylık süre için olmak üzere iki trafo merkezi için cezai şart uygulanmak suretiyle fatura düzenlendiği, anlaşmanın dava konusu olan maddelerinde ve buna dayanılarak düzenlenen faturanın maksat ve mahiyeti itibarıyla hukuka aykırı olmadığını belirtmiştir.

6. Başvurucu, anılan karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Ankara Bölge İdare Mahkemesi 8. İdari Dava Dairesi (istinaf mercii) 31/12/2020 tarihinde istinaf başvurusunun temyiz yolu açık olmak üzere reddine karar vermiştir.

7. Başvurucu tarafından karar temyiz edilmiştir. Danıştay Onüçüncü Dairesi (Danıştay) 8/11/2021 tarihli kararıyla temyiz isteminin incelenmeksizin reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde, dava konusu 26/4/2012 ve 30/4/2013 tarihli Sistem Kullanım Anlaşmaları'nın 2. maddesinin 2. fıkrası ve 9. maddesinin iptali isteminin düzenleyici ve denetleyici Kurul tarafından alınan kararlardan olmadığı ve başvurucu adına tahakkuk ettirilen ceza faturası tutarının (47.892,47 TL) 2020 yılı için miktar itibarıyla öngörülen temyiz sınırının altında kaldığı belirtilmiştir.

8. Başvurucu, Danıştay kararını 24/11/2021 tarihinde öğrenmesinin ardından 22/12/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Hakkaniyete Uygun Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

9. Başvurucu, kanuni dayanak olmadan sadece anlaşma ile idari para cezası düzenlemesi yapılamayacağı ve idari para cezası verilemeyeceğini iddia etmiştir. Başvurucu ayrıca fatura miktarına esas ölçümün mevzuata uygun olarak yapılmadığını, Mahkemenin eksik inceleme ile karar verdiğini belirterek hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal ettiğini vurgulamıştır. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

10. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlık konusunda varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren tespit ve sonuçlar bu kapsamda değildir (konuya ilişkin birçok karar arasından bkz. Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013).

11. Ancak temel hak ve özgürlüklere müdahalenin söz konusu olduğu durumlarda derece mahkemelerinin takdir ve değerlendirmelerinin Anayasa'daki güvencelere etkisini nihai olarak değerlendirecek merci Anayasa Mahkemesidir. Bu itibarla Anayasa'da öngörülen güvenceler dikkate alınarak bireysel başvuru kapsamındaki temel hak ve özgürlüklerin ihlal edilip edilmediğine ilişkin herhangi bir inceleme kanun yolunda gözetilmesi gereken hususun incelenmesi olarak nitelendirilemez (Şahin Alpay (2) [GK], B. No: 2018/3007, 15/3/2018, § 53).

12. Diğer taraftan Anayasa Mahkemesi, çok istisnai durumlarda temel hak ve özgürlüklerden biri ile doğrudan ilgili olmayan bir şikâyeti kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin yasak kapsamına girmeden inceleyebilir. Açık bir keyfîlik nedeniyle yargılamanın hakkaniyetinin temelden sarsıldığı ve adil yargılama hakkı kapsamındaki usule ilişkin güvencelerin anlamsız hâle geldiği çok istisnai hâllerde, aslında yargılamanın sonucuna ilişkin olan bu durumun bizatihi kendisi usule ilişkin bir güvenceye dönüşmüş olur. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesinin derece mahkemelerinin değerlendirmelerinin usule ilişkin güvenceleri anlamsız hâle getirip getirmediğini ve açık bir keyfîlik nedeniyle yargılamanın hakkaniyetinin temelden sarsılıp sarsılmadığını incelemesi yargılamanın sonucunu değerlendirdiği anlamına gelmez. Sonuç olarak Anayasa Mahkemesi derece mahkemelerinin delillerle ilgili değerlendirmelerine ancak açık bir keyfîlik ve adil yargılanma hakkı kapsamındaki usule ilişkin güvenceleri anlamsız hâle getiren bir uygulama varsa müdahale edebilecektir (Ferhat Kara [GK], B. No: 2018/15231, 4/6/2020, § 149; M.B. [GK], B. No: 2018/37392, 23/7/2020, § 83).

13. Somut olayda, lisanslı elektrik dağıtım şirketi olan başvurucu ile TEİAŞ arasında imzalanan Sistem Kullanım Anlaşmaları'nda belirlenen azami kapasitenin aşıldığının tespiti üzerine maksimum güç aşımı ceza faturası düzenlenmiş ve bu işlem ile Sistem Kullanım Anlaşması'nın ilgili maddelerinin iptali istemiyle dava açılmıştır. Mahkeme, uyuşmazlığa konu anlaşma maddelerinin ve ceza faturasının cezai şarta ilişkin olduğunu ve idari para cezası niteliğinde olmadığını belirttikten sonra taraflar arasında imzalanan sistem kullanım anlaşmasına aykırı olarak azami sınırın aşıldığına vurgu yaparak aşım değeri üzerinden cezai şart uygulanmak suretiyle tesis edilen işlemde ve dayanağı anlaşma maddelerinde hukuka aykırılık olmadığına karar vermiştir.

14. Öncelikle belirtmek gerekir ki idari işlemlerin hukuka uygunluğunu tespit etmek, hukuk kurallarını yorumlamak yetkisi derece mahkemelerinindir. Anayasa Mahkemesinin görevi derece mahkemesinin yorumlarının açıkça keyfî veya bariz takdir hatası içerecek nitelikte olup olmadığını incelemekten ibarettir.

15. Olayda Mahkemenin uyuşmazlığa konu anlaşma maddelerinin ve ceza faturasının cezai şarta ilişkin olduğuna, taraflar arasında imzalanan sistem kullanım anlaşmasına aykırı olarak azami sınırın aşıldığına ve aşım değeri üzerinden cezai şart uygulanmak suretiyle tesis edilen işlemde ve dayanağı anlaşma maddelerinde hukuka aykırılık bulunmadığına yönelik değerlendirmesi hukuk kurallarının somut olaya uygulanmasına yönelik olup bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan bir unsur içermediği anlaşılmaktadır.

16. Bu itibarla başvuru konusu olayda başvurucunun ileri sürdüğü iddiaların yargılama mercilerince delillerin değerlendirilmesine ve hukuk kurallarının yorumlanmasına ilişkin olduğu, mahkeme kararında bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan bir durumun da bulunmadığı dikkate alındığında ihlal iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu anlaşılmıştır. Dolayısıyla başvurucunun şikâyetinin açıkça dayanaktan yoksun olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

17. Öte yandan başvurucu tarafından, kanuni dayanak olmadan sadece anlaşma ile idari para cezası düzenlemesi yapılamayacağı iddia edilerek suç ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiği ileri sürülmüşse de, Mahkemenin gerekçesinde belirttiği gibi dava konusu ceza faturası ve dayanağı anlaşma maddeleri cezai şarta yönelik olduğundan suç ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiği iddiası yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

18. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Mahkemeye Erişim Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

19. Başvurucu; Bölge İdare Mahkemesinin temyiz yolu açık olmak üzere verdiği karara karşı Danıştayın dava değeri itibarıyla temyiz yolu kapalı olduğu gerekçesiyle talebini incelenmeksizin reddettiğini, temyiz yoluna başvuru imkânının engellenmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

20. Başvuru formunda ifade edilen, dava değeri itibarıyla kesin nitelikte olan karara karşı temyiz yoluna başvurulamaması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın mahkemeye erişim hakkı kapsamında değerlendirilmesi uygun görülmüştür.

21. Adil yargılanma hakkının en temel unsurlarından biri olan mahkemeye erişim hakkı, bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına gelir. Kişinin mahkemeye başvurmasını engelleyen veya mahkeme kararını anlamsız hâle getiren, bir başka ifadeyle mahkeme kararını önemli ölçüde etkisizleştiren sınırlamalar mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (Özkan Şen, B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52). Öte yandan mahkemeye erişim hakkı, sadece ilk derece mahkemesinde dava açma hakkını değil eğer iç hukukta itiraz, istinaf veya temyiz gibi kanun yollarına başvurma imkânı tanınmış ise üst mahkemelere başvurma hakkını da içerir (Ali Atlı, B. No: 2013/500, 20/3/2014, § 49).

22. Gereksiz başvuruların önlenerek dava sayısının azaltılması ve böylece mahkemelerin

gereksiz yere meşgul edilmeksizin uyuşmazlıkların makul sürede bitirebilmesi amacıyla bir kısım mahkeme kararına karşı temyiz/karar düzeltme yolunun kapalı tutulmasının anayasal hakları ihlal ettiği söylenemez (Abdurrahman Şanda, B. No: 2014/3907, 7/12/2016, § 32).

23. Bu ilkeler ışığında somut olay incelendiğinde, davaya konu edilen Sistem Kullanım Anlaşmaları düzenleyici ve denetleyici Kurul tarafından alınan kararlardan olmadığı gibi başvurucu adına tahakkuk ettirilen ceza faturası tutarının 47.892,47 TL olduğu ve 2020 yılı için miktar itibarıyla öngörülen temyiz sınırının altında kaldığı açıktır. Dava konusu uyuşmazlığın niteliği ve miktarı nazara alındığında Kanun'da öngörülen bu sınırın adalet duygusunu rencide edecek boyutta olmadığı, bu itibarla başvuru konusu kararın temyiz edilmemesi dolayısıyla başvurucuların mahkemeye erişim hakkına yönelik bir ihlalin bulunmadığının açık olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

24. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 16/4/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SERKAN AYDEMİR

B. No: 2022/5887 | Karar tarihi: 16.04.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/5887

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

SERKAN AYDEMİR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/5887)

Karar Tarihi: 16/4/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mutlu ALAF

Başvurucu : Serkan AYDEMİR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; beden eğitimi öğretmeni olarak atanma talebinin reddine ilişkin işlemin iptali için açılan davanın reddi nedeniyle eşitlik ilkesinin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu 21/7/2009-26/7/2009 tarihleri arasında Sırbistan'da yapılan Yıldız Erkekler Avrupa Güreş Şampiyonasında birinci olan millî sporcudur. 3/5/2002 tarihli ve 24744 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Kamu Görevlerine İlk Defa Atanacaklar İçin Yapılacak Sınavlar Hakkında Genel Yönetmelik'in (Yönetmelik) ek 4. maddesi uyarınca beden eğitimi öğretmeni olarak 28/1/2019 tarihinde atanma talebinde bulunmuştur. Başvurucunun talebi idare tarafından yıldızlar kategorisinin yönetmelik kapsamı dışında olduğu gerekçesiyle reddedilmiştir.

3. Başvurucu, bu işlemin iptali için idare mahkemesinde dava açmıştır. Ankara 16. İdare Mahkemesi (Mahkeme) 19/3/2021 tarihli kararı ile yıldızlar kategorisinde olan ve başvurucu ile benzerşartlarda bulunan kişilerin atamalarının yapıldığı ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiği gerekçesiyle davayı kabul etmiştir. Anılan kararın istinaf edilmesi üzerine Ankara Bölge İdare Mahkemesi 1. İdari Dava Dairesi (Daire) 17/11/2021 tarihli kararı ile başvurucunun güreş dalında yıldızlar kategorisinde yarıştığı, her bir spor dalının kendine özgü koşulları

olduğu, başvurucunun yönetmelikte aranan şartları taşımadığının açık olduğu gerekçesiyle kararı kaldırmış ve davanın reddine karar vermiştir.

4. Başvurucu, nihai hükmü 22/12/2021 tarihinde öğrendikten sonra 17/1/2022 tarihinde süresinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

5. Başvurucu; B sınıfı sporcu belgesini hak ettiğini ancak yıldızlar kategorisinde olması nedeniyle talebinin reddedildiğini, judo gibi branşlarda bu kategoride olanların atamalarının yapıldığını ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini iddia etmiştir.

6. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; ilk derece mahkemesinin kararı üzerine başvurucunun 28/7/2021 tarihinde atandığını, mağdur sıfatının olmadığını, eşitlik ilkesine ilişkin şikâyetlerin ise temellendirilmediğini, ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğunu ileri sürmüştür. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

7. Anayasa'nın 10. maddesinde düzenlenen eşitlik ilkesi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 14. maddesinde düzenlenen ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine yönelik iddiaların soyut olarak değerlendirilmesi mümkün olmayıp mutlaka Anayasa ve Sözleşme kapsamında yer alan diğer temel hak ve özgürlüklerle bağlantılı olarak ele alınması gerekir (Onurhan Solmaz [1. B.], B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 33).

8. Somut olayda başvurucu tarafından ayrımcılık yasağının ihlal edildiği ileri sürülmekte ise de söz konusu ayrımcılığın hangi temel hak ve özgürlüğe yönelik olarak gerçekleştiği belirtilmemiştir. Başvuru konusu olayın Anayasa ve Sözleşme kapsamındaki hak ve hürriyetlerden biri ile bağlantısı da bulunmamaktadır.

9. Açıklanan gerekçelerle, başvurunun konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun, konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ olduğuna,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 16/4/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

FEYAZ ÇANAK

B. No: 2022/46587 | Karar tarihi: 16.04.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/46587

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

FEYAZ ÇANAK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/46587)

Karar Tarihi:16/4/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Hasan HÜZMELİ

Başvurucu : Feyaz ÇANAK

Vekili : Av. Abdullah BİŞAROĞLU

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; yetkili makamlardan izin alınmaksızın pankart asılması sonucu idari para cezası uygulanması nedeniyle ifade özgürlüğünün, lehe vekâlet ücretine hükmedilmemesi nedeniyle de mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Kolluk görevlilerince düzenlenen tutanağa göre, polis, 29/6/2021 tarihinde başvurucunun da aralarında bulunduğu dört kişinin, Galata Köprüsü'nün demirleri üzerine "Üniversiteyi Savunduğumuz İçin Kredi/bursumuz Kesildi... #krediyutmakkurumu Bankalarınız, Kasalarınız. Bizim Olanı Alacağız Üniversite Öğrencileri KYK" şeklinde yazıların bulunduğu 4x6 metre boyutlarında bir pankart astığını tespit etmiştir. Bunun üzerine pankart asıldığı yerden indirilmiş ve şahıslar, Cumhuriyet savcısının talimatıyla 30/3/2005 tarihli ve 5326 sayılı Kabahatler Kanunu uyarınca işlem yapılması için Emniyet Amirliğine götürülmüştür.

3. Fatih Kaymakamı, başvurucu hakkında 5326 sayılı Kabahatler Kanunu'nun 42. maddesi uyarınca 13.237 TL idari para cezası uygulanmasına karar vermiştir. Ancak idari para cezası karar tutanağında, "İdari Para Cezasının Gerekçesi" ve "Kabahat İle İlgili Elde Edilen

Deliller/ Yetkili Merci Emir ve Kararları" bölümlerinin boş bırakıldığı görülmüştür.

4. Başvurucu, idari para cezasının hukuka aykırı olduğunu ileri sürerek, kaldırılması talebiyle Sulh Ceza Hâkimliğine (Hâkimlik) başvurmuştur. Başvurusunda; söz konusu yaptırımın aynı Kanun'un 42. maddesi kapsamında kolluk veya belediye zabıta görevlileri tarafından uygulanması gerekirken yetkisiz şekilde Kaymakam tarafından uygulandığını, idari para cezasının gerekçesiz olarak üst sınırdan belirlendiğini ve düzenlenen tutanağın Kanun'un öngördüğü asgari şartları taşımadığını ileri sürmüştür. Ayrıca, hangi fiili nedeniyle cezalandırıldığının tutanakta açıkça belirtilmediğini ve idari para cezasına herhangi bir gerekçe gösterilmediğini savunmuştur. Başvurucu ayrıca ani tepki gerektiren durumlarda afiş asmak için idareden izin alınmasının ve izin sürecinin işletilmesinin, tepkinin amacı ve mantığıyla bağdaşmadığını belirterek, idari para cezasına ilişkin kararın kaldırılmasını talep etmiştir.

5. Hâkimlik, başvurucunun yetkili makamlardan izin almaksızın afiş astığının sabit olduğunu belirterek, uygulanan idari para cezasının miktarı yönünden yapılan başvuruyu kısmen kabul etmiş ve cezanın 427 TL olarak düzeltilmesine karar vermiştir. Başvurucunun bu karara ve lehine vekâlet ücreti hükmedilmemesine yönelik yaptığı itiraz ise, hâkimlik kararının usul ve kanuna uygun olduğu, ilgili kararı değiştirmeyi gerektirecek bir husus bulunmadığı ve itiraz gerekçelerinin yerinde olmadığı gerekçesiyle reddedilmiştir.

6. Başvurucu, nihai hükmü 23/3/2022 tarihinde öğrendikten sonra 19/4/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvuruculların adli yardım taleplerinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. İfade Özgürlüğünün İhlal Edildiğine İlişkin İddia

9. Başvurucu, kamuoyunda "Boğaziçi olayları" olarak bilinen eyleme katılım nedeniyle eğitim süresince faydalanılan kredi/burs ödeneklerinin Gençlik ve Spor Bakanlığı tarafından kesildiğini ve bu durumu basından ve arkadaşlarından öğrendiğini iddia etmiştir. Ödeneklerin iptaline yönelik derhâl tepki göstermek amacıyla pankart asan arkadaşlarının yanına gittiğini ve akabinde hakkında idari yaptırım uygulandığını belirten başvurucu, bu sebeple cezalandırılmasının hak arama hürriyeti ile ifade özgürlüğünü ihlal ettiğinden yakınmıştır.

10. Adalet Bakanlığı (Bakanlık); Anayasa Mahkemesi kararlarına atıfta bulunarak, ifade özgürlüğünün mutlak ve sınırsız bir hak olmadığını, meşru amaçlarla sınırlandırılabileceğini belirtmiştir. Somut başvuruda ifade özgürlüğüne bir müdahalenin bulunduğunun kabul edilmesi hâlinde, müdahalenin meşruluğu, orantılığı ve demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluğu açısından yapılacak değerlendirmelerde, atıf yapılan kararlardaki ilkelerin dikkate alınması gerektiği görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı, bireysel başvuru formundaki hususları yinelemiştir.

11. Başvurucunun şikâyetinin özü, izin almaksızın pankart asılması nedeniyle idari para cezası verilmesidir. Başvurucunun, hukuka aykırı olduğunu düşündüğü bir idari işleme karşı kamu makamlarına sesini duyurmak amacıyla pankart asması bir düşünce açıklaması

niteliğindedir. Bu nedenle, başvurucunun iddiaları ifade özgürlüğü kapsamında incelenmiştir.

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

13. İfade özgürlüğüne yapılan müdahalenin dayanağı olan 5326 sayılı Kanun'un 42. maddesinin kanunilik ölçütünü karşıladığı değerlendirilmiştir. Müdahalenin Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında öngörülen sınırlama sebeplerinden kamu düzeninin korunması amacıyla yapıldığı anlaşılmıştır. Bu belirlemenin ardından, müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluğu yönünden inceleme yapılacaktır.

14. Anayasa Mahkemesi, izinsiz afiş asılması nedeniyle idari para cezası uygulanmasının anayasal hakları ihlal edip etmediğini incelediği önceki kararlarına ve bu konuda benimsediği ilkelere Bermal Can ve diğerleri ([2. B.], B. No: 2021/936, 5/10/2023)kararında yer vermiştir (Bermal Can ve diğerleri, §§ 23-28). Mahkeme; izinsiz afiş asma nedeniyle uygulanan idari para cezalarına ilişkin kararlarında, afişlerin asılması suretiyle kullanılmak istenen hak ile sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkı arasındaki makul dengeyi gözeterek bir değerlendirme yapmıştır. Bu bağlamda, afiş asma nedeniyle gerçekleştirilen müdahaleler farklı anayasal haklar çerçevesinde değerlendirilmiş ve her somut olayın kendi koşulları içinde incelenmesi gerektiği sonucuna varılmıştır (sendika hakkı kapsamında yapılan değerlendirmeler için bkz. Abdulvahap Can ve diğerleri [2. B.], B. No: 2014/3793, 8/11/2017, § 53; toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı kapsamında yapılan değerlendirmeler için bkz. Sinan Cem Öztürk [1. B.], B. No: 2016/13477, 9/1/2020, § 43; Burcu Bardakcı ve Erdem Yinanç [1. B.], B. No: 2016/13475, 11/9/2019, § 44; ifade özgürlüğü kapsamında yapılan değerlendirmeler için bkz. Gökçe Ekin Baran [1. B.], B. No: 2016/13539, 9/1/2020, § 31).

15. Anayasa Mahkemesi ayrıca somut başvuru ile benzer nitelikte olan İbrahim Hallaç ([1. B.], B. No: 2016/9009, 7/11/2019) kararında, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına yapılan müdahalenin anayasal çerçevede nasıl değerlendirilmesi gerektiğine ilişkin ilkeleri belirlemiştir. Anılan kararda, afiş asma yoluyla yapılan düşünce açıklamalarının anayasal güvencelerden yararlandığı ancak kamuya ait alanlara afiş asılmasının belirli ön koşullara bağlanabileceği ifade edilmiştir. 5326 sayılı Kanun'un 42. maddesi kapsamında izinsiz afiş asma yasağının kamu düzenini koruma ve görüntü kirliliğini önleme amacı taşıdığı kabul edilmekle birlikte, Mahkeme, yalnızca izin şartının ihlalinin tek başına idari yaptırım için yeterli olamayacağını vurgulamıştır. Buna göre, kamuya ait alanlara afiş asılmasına ilişkin yasakların ve bunlara yönelik yaptırımların demokratik bir toplumda meşru olabilmesi için idari ve yargısal makamların belirli kriterleri sağlaması gerektiğini belirtmiştir. Özellikle, kamu düzeninin bozulup bozulmadığı, çevre kirliliğine neden olup olmadığı veya böyle bir riskin doğduğuna ilişkin ilgili ve yeterli gerekçelerin kamu makamlarının kararlarında ortaya konulması gerektiği ifade edilmiştir (İbrahim Hallaç, §§ 42, 43, 45; ifade özgürlüğü bağlamında benzer yönde değerlendirmeler için bkz. Özkan Kuplay [1. B.], B. No: 2021/13005, 21/11/2023, §§ 9-12). Dolayısıyla, mevcut başvuruda da izinsiz afiş asılması nedeniyle uygulanan idari para cezası uygulanırken, çatışan haklar arasında makul bir denge kurulup kurulmadığı, temel hak ve özgürlüklerin gerektiği ölçüde korunup korunmadığı ve bu durumun yeterli bir gerekçe ile ortaya konulup konulmadığının incelenmesi gerekmektedir. Bu inceleme sonucunda, müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olup olmadığısonucuna varılacaktır.

16. Somut olayda başvurucu, yalnızca barışçıl bir etkinliğe katıldığı için kendisinin de dâhil olduğu öğrencilerin burs ve kredilerinin kamu makamları tarafından kesilmesine karşı seslerini duyurmak amacıyla pankart astıklarını ve bu nedenle cezalandırıldığını ileri sürmüştür. Ayrıca, eylemin kamu makamlarının işlemiyle ilgili gecikmeksizin tepki gösterme amacı taşıdığını, bu nedenle izin almak için yeterli sürenin bulunmadığını iddia etmiştir.

17. Başvuruya konu eylemin, başvurucunun da aralarında bulunduğu öğrencileri ekonomik ve sosyal yönden doğrudan etkileyen bir meseleye ilişkin pankart asılması olduğu dikkate alındığında, Anayasa'nın 26. maddesinin yalnızca ifade edilen düşünce ve bilgilerin içeriğini değil, bunların açıklanma biçimlerini de koruma altına aldığı göz önünde bulundurulmalıdır (kıyaslamak için bkz. Fatih Taş [GK], B. No: 2013/1461, 12/11/2014, § 105; İrfan Sancı (2) [2. B.], B. No: 2018/5652, 30/3/2022, § 58; Meki Katar [GK], B. No: 2015/4916, 3/10/2019, § 58).

18. Somut olayda, ne idari para cezası karar tutanağında ne kolluk tutanağında ne de hâkimlik kararlarında, pankartın asılmasının toplumsal düzenin bozulmasına, çevre kirliliğine neden olmasına veya sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkını korumaya yönelik hukuk normlarının ihlal edilmesine yol açtığına dair herhangi bir değerlendirme yapılmıştır. Kolluk tutanağından, tek parçadan oluşan pankartın köprüye asıldığı anda kolluk kuvvetleri tarafından fark edilerek derhal bulunduğu yerden kaldırıldığı anlaşılmaktadır. Bu durum dikkate alındığında, pankartın görüntü kirliliği oluşturacak şekilde uzun süre asılı kaldığı veya çevre kirliliğine yol açtığı yönünde bir değerlendirme yapılabilmesi zordur.

19. Öte yandan, idari yaptırımın hukuka uygunluğu açısından kamu makamlarının müdahalenin zorunluluğunu yeterli ve somut gerekçelerle ortaya koyma yükümlülüğü bulunduğu gözönüne alındığında, somut olayda idari yaptırımın gerekliliğini haklı gösterecek herhangi bir olgunun kamu makamlarınca ortaya konulmadığı görülmektedir. Ayrıca, Anayasa Mahkemesine sunulan bilgi ve belgeler arasında, pankartta yer alan ifadeler nedeniyle başvurucu hakkında kamu makamlarınca herhangi bir adli soruşturma başlatıldığına dair bir bulguya da rastlanmamıştır.

20. Ayrıca "derhal tepki" verilmesi makul olan hâllerde, kamu makamlarına yönelik ifadelerin iletilmesi belirli bir aciliyet arz edebilir. 5326 sayılı Kanun, bu tür durumlara ilişkin özel bir hüküm içermemekte ise de aciliyet gerektiren olaylar karşısında önceden izin alınması şartının aranmasının, ifade özgürlüğüne ölçüsüz bir sınırlama getireceği konusunda tereddüt bulunmamaktadır (farklı bağlamda benzer değerlendirme için bkz. Ramazan Düğer ve diğerleri [2. B.], B. No: 2018/31211, 2/10/2024, § 73). Somut olayda başvurucu, ekonomik durumunu doğrudan etkileyen ve ani gelişen bir olay nedeniyle kamu makamlarından izin alma fırsatı olmadan pankart astığını ileri sürmüş olmasına rağmen, yargı mercileri, pankart asma eyleminin "derhâl tepki" kapsamında değerlendirilip değerlendirilemeyeceğine ilişkin herhangi bir inceleme yapmamış; bu hususun haklı bir gerekçe teşkil edip etmediğini tartışmamıştır. Dolayısıyla kamu makamlarının, yaptırıma konu pankartın kamu düzenini bozduğu veya görüntü kirliliğine yol açtığına dair herhangi bir somut tespitte bulunmaksızın, yalnızca izinsiz asıldığı gerekçesiyle başvurucu hakkında idari para cezası uyguladığı anlaşılmaktadır.

21. Sonuç olarak somut olayın koşullarında, başvurucu yönünden ekonomik ve sosyal etkileri olan bir kamu işleminin protesto edilmesi amacıyla pankart asılması nedeniyle başvurucunun idari para cezası ile cezalandırılmasının zorunlu bir toplumsal ihtiyacı

karşıladığına dair idari ve yargı makamlarınca ilgili ve yeterli bir gerekçenin sunulmadığı değerlendirilmiştir. Bu itibarla, uygulanan yaptırımın demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun bir müdahale olarak değerlendirilemeyeceği sonucuna ulaşılmıştır.

22. Açıklanan gerekçelerle, Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

23. Başvurucu; itirazının kısmen kabul edilmesine rağmen lehine vekâlet ücretine hükmedilmediğini belirterek anayasal hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ise de, ifade özgürlüğünün ihlal edildiği sonucuna ulaşıldığı için mülkiyet hakkına ilişkin şikâyetin ayrıca incelenmesine gerek olmadığına karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

24. Başvurucu; ihlalin tespiti ile 10.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

25. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

26. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

27. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Mülkiyet hakkı yönünden İNCELEME YAPILMASINA YER OLMADIĞINA,

C. Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin ifade özgürlüğünün ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul 3. Sulh Ceza Hâkimliğine (2022/1232 D.İş) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

F. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE, 16/4/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AHMET BATUR VE DİĞERLERİ

B. No: 2022/47914 | Karar tarihi: 16.04.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/47914

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

AHMET BATUR VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/47914)

Karar Tarihi: 16/4/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Hasan HÜZMELİ

Başvurucular : 1. Ahmet BATUR

2. Aysel DİNÇ SOYDAN

3. Cemile TUNÇ

4. Fahrettin ER

5. Gülay ÇAPİK

6. Mahmut TAŞÇI

7. Mehmet DAYAN

8. Perihan ADIYAMAN BARANSEL

9. Remzi ÖZER

10. Serkan EROL

Vekil : Av. Linda Sevinç HOCAOĞULLARI

11. Hacı ERÇİN

Vekili : Av. Öztürk TÜRKDOĞAN

12. Emrah ÇİFTÇİ

Vekili : Av. İddamin KARAHANCI

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, sendikanın çağrısı üzerine yapılan basın açıklamasının, idarenin yasaklama kararına aykırı olduğu gerekçesiyle emre aykırı davranıştan idari para cezası uygulanması nedeniyle sendika hakkının ihlal edildiği iddiasına iddiasına ilişkindir.

2. Hakkâri Valiliği; millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlığın, genel ahlâkın ve başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amacıyla 10/6/1949 tarihli ve 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu'nun 11. maddesi ile 6/10/1983 tarihli ve 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'nun 17. ve 19. maddeleri uyarınca il genelindeki tüm etkinlik ve eylemleri 28/11/2021 ila 12/12/2021 tarihleri arasında on beş gün süreyle yasaklamış ve resmî internet sitesinden duyurmuştur. Valiliğin resmî internet sitesindeki bilgilere göre bu tarihler öncesinde ve sonrasında da aynı gerekçelerle on beş gün süreli yasaklama kararları verilmiştir.

3. Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonuna (KESK) bağlı Sağlık ve Sosyal Hizmet Emekçileri Sendikası (SES/Sendika) 2/12/2021 tarihinde,sağlık çalışanlarına yönelik 1/12/2021 tarihli yasal düzenlemenin protesto edilmesi ve çalışanların ekonomik, sosyal ve mesleki hakların korunması, iyileştirilmesi amacıyla kurum binaları önünde toplanma, iş yavaşlatma ve iş bırakma kararı almıştır.

4. Başvuruculardan Remzi Özer ve Cemile Tunç SES Hakkari Şubesi eş başkanı, diğer başvurucular ise SES üyesidir. Başvurucu Remzi Özer 6/12/2021 tarihinde Hakkâri Devlet Hastanesi bahçesinde "sadece hekimlere yapılan maaş düzenlemesini protesto" konulu bir basın açıklaması yapmış diğer başvurucular da anılan eyleme katılmıştır. İnternet haber sitesinde de yer alan etkinlik, güvenlik görevlilerinin açık kaynak araştırmasıyla tespit edilmiştir.

5. Bireysel başvuru dosyasındaki açık kaynak araştırma raporunda; katılımcıların kimliğine, yapılan basın açıklamasının konusuna ve içeriğine yer verilmekle birlikte etkinliğin nasıl sona erdiğine dair bir bilgi bulunmamaktadır. Ayrıca anılan raporda etkinliğin barışçıl olmadığına ya da barışçıl olmaktan sonradan çıktığına dair bir tespit de yapılmamıştır.

6. Başvurucular hakkında, idarenin yasaklama kararına aykırı olarak izinsiz basın açıklaması yapılması nedeniyle 30/3/2005 tarihli ve 5326 sayılı Kabahatler Kanunu'nun 32. maddesi uyarınca emre aykırı davranışta bulunmaktan 427 TL idari para cezası uygulanmıştır. Başvurucular; Sendika'nın aldığı karar üzerine barışçıl şekilde etkinlik gerçekleştirildiğini, idarenin sürekli olacak şekilde verdiği yasaklama kararları nedeniyle temel hak ve özgürlüğün kullanımının imkânsız hâle geldiğini belirterek idari para cezası kararlarının kaldırılması için başvurmuştur.

7. Başvuruları inceleyen sulh ceza hâkimliği, etkinliğin idarenin yasaklama kararına aykırı olarak yapılması nedeniyle uygulanan yaptırımın usul ve kanuna uygun olduğu gerekçesiyle ret kararları vermiştir.

8. Başvurular süresi içinde yapılmıştır. 2022/48354, 2022/48797, 2022/48860, 2022/49090, 2022/49326,2022/49521, 2022/49679,2022/49998, 2022/52430, 2022/58714, 2022/51392 numaralı başvuruların 2022/47914 numaralı başvuru ile birleştirilmesine, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına Komisyonca karar

verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Başvurucular; üye veya yöneticisi oldukları ve sağlık hizmet kolunda örgütlü olan Sendikanın aldığı karar üzerine, ekonomik ve özlük haklarının iyileştirilmesi ve seslerini duyurmak amacıyla basın açıklaması yaptıklarını ve bu etkinliğe katıldıklarını, ayrıca idarenin hakkın özüne dokunmama güvencesini ihlal ederekuzun süredir aynı gerekçelerle kesintisiz şekilde yasaklama kararları verdiğini belirterek barışçıl nitelikte biretkinlik yapılması sonucu haklarında idari para cezası uygulanması nedeniyle toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenlenme hakkı ile sendika hakkının ihlal edildiğinden yakınmıştır. Başvurucular ayrıca idarenin cevabının taraflarına tebliğ edilmemesi ve hâkimliğin itirazlarını gerekçesiz ve sistematik biçimde reddetmesi nedenleriyle adil yargılanma hakkının da ihlal edildiğinden şikâyet etmiştir.

10. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, toplanma hakkının bildirim usulüne bağlanabileceğini ve toplanma özgürlüğünün kullanımından kaynaklanan kamu düzenine yönelik tehditlerin gerçeklik değeri taşıması hâlinde yetkili makamların bu tehditleri bertaraf etmek amacıyla belli bir takdir yetkisine sahip olduğunu açıklayan Anayasa Mahkemesi kararlarına atıf yapmıştır. Ayrıca, toplantı ve gösterilere yönelik belirli koşullarda gerçekleştirilen müdahaleler nedeniyle ileri sürülen ihlal iddialarının dayanaktan yoksun bulunduğuna dair Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarını da hatırlatmıştır. Bakanlık, bu bağlamda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri çerçevesinde somut olayın kendine özgü koşullarının gözönüne alınması gerektiği görüşünü bildirmiştir. Bir kısım başvuruculaın vekili, Bakanlığın görüşüne karşı beyanında; hukuka uygun şekilde alınmış bir yasaklama kararı bulunmadığı aksi kabul edilse dahi bu durumun tek başına idari yaptırıma dayanak teşkil edemeyeceğini belirtmiş ve başvuru formunda ileri sürülen iddialarını yinelemiştir.

11. Başvuru, Sendikanın üyelerinin mesleki, ekonomik, sosyal çıkarlarını ve çalışma hayatını korumaya yönelik, diğer bir ifadeyle Sendikanın çekirdek faaliyet alanı kapsamında kalan bir konuda aldığı karar doğrultusunda yapılan basın açıklaması nedeniyle başvuruculaın idari para cezası ile cezalandırılmasına ilişkindir. Bu nedenle Sendika yöneticisi veya üyesi olan başvuruculaın şikâyetlerinin bir bütün olarak Anayasa’nın 26. ve 34. maddelerinin ışığında Anayasa'nın 51. maddesinde güvence altına alınan sendika hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir (benzer yönde değerlendirme için bkz. Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri [GK], B. No: 2014/920, 25/5/2017, § 72; toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkından değerlendirildiği kararlar için bkz. İhsan Uğraş [1. B.], B. No: 2015/5365, 3/4/2019, § 24; Hüseyin Doğan ve Yusuf Kaya [2. B.], B. No: 2020/4741, 5/10/2023, § 8; Songül Eriş ve Bedriye Kuş [2. B.], B. No: 2020/38552, 30/3/2022, § 25).

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan sendika hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

13. Anayasa Mahkemesi daha önce birçok kararında; barışçıl bir eylem nedeniyle idarece verilen idari para cezasının temel hakka yönelik bir müdahale olduğunu (sendika hakkı bağlamında bkz. Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri, § 48; Bülent Hatun [2. B.], B. No: 2014/3536, 24/5/2018, § 28; ifade özgürlüğü bağlamında bkz. Nursel Tanrıverdi [1. B.], B. No: 2020/26374, 4/7/2022, § 22; Engin Karataş [2. B.], B. No: 2018/3488,

13/9/2022, § 11; Türkan Albayrak [1. B.], B. No: 2019/1628, 28/12/2021, §§25, 26; toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı bağlamında bkz. Dursun Soydan ve diğerleri [1. B.], B. No: 2015/2948, 14/11/2018, § 39; Songül Eriş ve Bedriye Kuş, § 28; Canan Yüce ve diğerleri [1. B.], B. No: 2020/37789, 4/7/2022, § 24) ve hafif de olsa verilecek cezanın sendika hakkını kullanan kişilerde caydırıcı etki doğurabileceğini kabul etmiştir (Hikmet Aslan, [2. B.], B. No: 2014/11036, 16/6/2016, § 62; Tayfun Cengiz [2. B.], B. No: 2013/8463, 18/9/2014, § 62; ifade özgürlüğü bağlamında İlyas Bulcay [2. B.], B. No: 2020/24527, 9/2/2023, § 39; İlker Erdoğan, [1. B.] B. No: 2013/316, 20/4/2016, § 57). Bu nedenle Anayasa Mahkemesi -somut olayda olduğu gibi-temel hak ve özgürlüğe yönelik bir müdahalenin varlığı hâlinde eylem nedeniyle kamu düzeninin bozulup bozulmadığı, bozulma tehlikesinin bulunup bulunmadığı ya da böyle bir tehlikenin ortaya çıkıp çıkmadığını incelemiştir (ifade özgürlüğü bağlamında Mahmut Konuk (2) [2. B.], B. No: 2021/21730, 15/11/2023, §§ 42-48; Engin Karataş, §§ 16-19; farklı bağlamda benzer değerlendirmeler için bkz. Halil Cihan Özbilen ve diğerleri [2. B.], B. No: 2020/5038, 16/3/2023, § 39-49; Songül Eriş ve Bedriye Kuş, § 49; Rıza Gökçen Erus ve diğerleri [2. B.], B. No: 2014/17391, 19/4/2018, § 63).

14. 5326 sayılı Kanun'un 32. maddesinin kanunilik ölçütünü karşıladığı kabul edilmiştir. Müdahalenin Anayasa'nın 51. maddesinin ikinci fıkrasında öngörülen sınırlama sebeplerinden millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlığın, genel ahlâkın ve başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amacıyla yapıldığı anlaşılmıştır. Bu belirlemenin ardından demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk yönünden inceleme yapılacaktır.

15. Anayasa Mahkemesi birçok kararında, temel hakka müdahaleyi haklı kılacak meşru gerekçe ile çatışan hak ve özgürlük değerleri arasında kurulan adil dengenin kamu gücünü kullanan yetkili mercilerin kararlarında ortaya konulması gerektiğini vurgulamıştır (birçok karar arasından bkz. Dilan Ögüz Canan [GK], B. No: 2014/20411, 30/11/2017 §§ 51, 53; Songül Eriş ve Bedriye Kuş, §§ 49, 50; Zülküf Yıldız ve diğerleri [2. B.] , B. No: 2019/35399, 16/3/2022, § 53; İsmail Sarıkabadayı ve diğerleri [2. B.], B. No: 2016/23696, 8/6/2021, § 45). Nitekim kamu düzeninin bozulduğunun ilgili ve yeterli bir gerekçe ile gösterilemediği, temel haklara müdahalenin gerçekleştiği her kamu gücü eylem ve işlem; temel hak ve özgürlükleri ihlal edebilir (Cengiz Fırat ve diğerleri[1. B.], B. No: 2019/36358, 10/5/2022, § 52).

16. Anayasa Mahkemesi yerleşik içtihatlarında usulüne uygun olarak verilmiş bir emre aykırı davranışın varlığının tek başına temel hak ve özgürlüklere müdahale için yeterli olmadığını belirtmiştir. Bu çerçevede temel hakka müdahaleyi haklı kılacak olan -kamu güvenliğinin, kamu düzeninin, genel sağlığın bozulduğunun veya bozulma tehlikesinin bulunduğunun- meşru gerekçe ile çatışan hak ve özgürlük değerleri arasında adil bir denge kurulduğunun kamu gücünü kullanan yetkili mercilerin kararlarında ortaya konulması, aksi hâlde barışçıl bir gösteri veya basın açıklaması nedeniyle kural olarak cezai bir yaptırım uygulanmaması gerektiği vurgulanmıştır (birçok karar arasında bkz. Dilan Ögüz Canan, §§ 51, 53; Songül Eriş ve Bedriye Kuş, §§ 49, 50; İbrahim Bilen ve diğerleri [1. B.], B. No: 2019/23334, 22/2/2022, § 54; Zülküf Yıldız ve diğerleri, § 53; Rıza Gökçen Erus ve diğerleri, §§ 52, 56, 68, 73; farklı bağlamda benzer değerlendirmeler için bkz. İsmail Sarıkabadayı ve diğerleri § 45; Ali Orak ve İrfan Gül [1. B.], B. No: 2014/10626, 18/4/2018, §§ 62-67).

17. 2021 yılında Türkiye Büyük Millet Meclisi ilgili komisyonu tarafından sağlık çalışanlarının mali ve özlük haklarının iyileştirilmesine yönelik bir yasal düzenleme teklif edilmiştir. SES Yönetim Kurulu anılan düzenlemenin tüm sağlık çalışanlarını kapsamaması, ekonomik ve çalışma koşullarına yönelik eksik ve yetersiz nitelikte olması nedenleriyle

3/12/2021 tarihinde işi yavaşlatma ve kurum önlerinde bir araya gelme 6/12/2021 tarihinde işe gelmeme eylemleri yapılmasına karar vermiştir. Sendikanın üye veya yöneticileri olan başvurucular da teklif edilen düzenlemenin geri çekilerek çalışanların lehine olacak şekilde yeniden ele alınması için basın açıklaması yapmış ve anılan eyleme katılarak sendika hakkını kullanmıştır.

18. Somut olayda ne kolluk tutanağında ne de hâkimlik kararlarında, söz konusu basın açıklaması veya başvuruculaların eylemleri nedeniyle kamusal bazı faaliyetlerin aksadığı, kamu düzeninin bozulduğu ya da bu yönde ciddi bir tehlike doğduğu yönünde herhangi bir değerlendirme yapılmıştır. Üstelik bazı tutanaklardan anlaşıldığı üzere, söz konusu basın açıklaması esnasında olay yerinde kolluk kuvvetleri dahi bulunmamış, sonradan açık kaynak araştırması sonucu tespit edilen eylem nedeniyle başvurucular hakkında idari para cezası uygulanmıştır. O hâlde müdahaleye dayanak basın açıklamasının barışçıl şekilde tamamlandığı, bu esnada kolluk güçleri tarafından müdahale edilmesini gerektirecek bir durum da yaşanmadığı kabul edilmelidir. Nitekim aksi yönde bir durumun varlığı kamusal makamlar tarafından ortaya konulmamıştır.

19. Ayrıca başvuruculaların idarenin sürekli olacak şekilde verdiği yasaklama kararları nedeniyle temel hak ve özgürlüklerin kullanımının imkânsız hâle geldiğini ileri sürmelerine ve Valiliğin resmî internet sitesinde bu iddianın araştırılmasını gerektirecek sayıda yasaklama kararı olmasına rağmen hâkimliğin bu konuda herhangi bir değerlendirme yapmaması da not edilmelidir. Oysaki Anayasa Mahkemesi Genel Kurulu Adnan Vural ve diğerleri kararında, şablon gerekçelerle birbiri ardına alınan yasaklama kararlarının kullanılmak istenen hakkı anlamsız ve imkânsız kılacak bir dereceye ulaştırması hâlinde bu durumun temel hakkı ihlal edeceği sonucuna ulaşmıştır (Adnan Vural ve diğerleri [GK], B. No: 2017/36237, 10/3/2022, §§ 60-62).

20. Başvuruya konu somut olay yukarıdaki kararda belirtilen ilkeler çerçevesinde değerlendirildiğinde gerek idarece düzenlenen tutanakta gerekse hâkimlik kararında başvuruya konu idari para cezasının zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığına ve yarışan haklar arasında adil bir denge kurulduğuna ilişkin ilgili ve yeterli bir gerekçe içermediği anlaşılmıştır. Bu nedenle çalışma hayatına ilişkin ortak çıkarlara yönelik Sendikanın çekirdek faaliyet alanı kapsamında kalan bir konuda yapılan basın açıklaması nedeniyle başvuruculara verilen idari para cezasının demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

21. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 51. maddesinde güvence altına alınan sendika hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

22. Sendika hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşıldığı için, kararda varılan sonuç ve uygun görülen giderim dikkate alınarak adil yargılanma hakkına ilişkin diğer şikâyetlerinin ayrıca incelenmesine gerek olmadığına karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

23. Başvurucular; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve 20.000TL manevi tazminat talebinde bulunmuşlardır.

24. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen

ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan GK, B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1.B], B. No: 2016/12506, 7/11/2019,§§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) GK, B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

25. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

26. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Sendika hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 51. maddesinde güvence altına alınan sendika hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Diğer ihlal iddiasının İNCELENMESİNE GEREK BULUNMADIĞINA,

D. Kararın bir örneğinin sendika hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Hakkari Sulh Ceza Hâkimliğine (2022/492-493-494-495-501-502-503-511-512-513-514-540 D. İş) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvuruculaların tazminat talebinin REDDİNE,

F. 30.000 TL vekâlet ücretinin başvurucular Ahmet BATUR, Aysel DİNÇ SOYDAN, Cemile TUNÇ, Fahrettin ER, Gülay ÇAPİK, Mahmut TAŞÇI, Mehmet DAYAN, Perihan ADIYAMAN BARANSEL, Remzi ÖZER ve Serkan EROL'a MÜŞTEREKEN, diğer başvuruculara AYRI AYRI; 664,10 TL harçtan oluşan yargılama giderinin ise AYRI AYRI başvuruculara ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE, 16/4/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

S.G.

B. No: 2022/72926 | Karar tarihi: 16.04.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/72926

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

S.G. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/72926)

Karar Tarihi: 16/4/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Muhammed Cemil KANDEMİR

Başvurucu : S.G.

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, yapılan haber nedeniyle şeref ve itibarın korunması hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 28/6/2022 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

5. Olayların yaşandığı tarihte başvurucu Diyarbakır Eğitim ve Araştırma Hastanesinde doktor olarak görev yapmaktadır.

6. 28/2/2019 tarihinde bir medya organının internet haber sitesinde "Diyarbakır'da doktor ve tutukluların da bulunduğu 55 kişi hakkında dava" başlığı ile yayımlanan haberde

başvurucunun da adı geçmektedir. Haberin -hâlen ulaşılabilen- içeriği şu şekildedir:

"Diyarbakır ve Türkiye'nin çeşitli illerindeki Açık cezaevlerinde bulunan tutuklular izinli olarak geldikleri Diyarbakır'da izinlerinin bitimine 3 gün kala hasta olmadıkları halde hastaneye yatış yaptırdı. Cezaevine gitmeyen ve resmi kayıtlara göre hastanede yatan hasta görünen bu tutuklular dışarıda dolaşırken polis uygulamasına takıldı. GBT sorgulamaları yapılan bu kişilerin cezaevinde olmaları gerekirken dışarıda oldukları tespit edilince başlatılan soruşturmada aralarında gardiyan, doktor ve tutukluların da bulunduğu 55 kişi hakkında dava açıldı.

Türkiye'nin çeşitli illerindeki kapalı cezaevlerinde cezalarının bir kısmını tamamlayıp açık cezaevine geçmeye hak kazanan bazı tutukluların Diyarbakır'a ailelerini görebilmek için izinli olarak geldikleri ancak bu izinlerinin bitmesine kısa süre kala para karşılığında bazı gardiyanları ayarlayıp hastaneye yatış yaptırılmasını sağladıkları ortaya çıktı. Gardiyanlarında Diyarbakır Gazi Yaşargil Eğitim Araştırma Hastanesindeki bazı doktorlara menfaat karşılığı bu tutukluların "Ağır hasta" tanısıyla yatışını yapmalarını istedi. Yatışı yapılan ve hastane kayıtlarına göre, hastanede olmaları gereken bazı tutukluların eğlence merkezlerinde polis uygulaması sırasında yakalanmaları üzerine gerçek ortaya çıktı. GBT kayıtları sorgulanan bu kişilerin kayıtlara göre tutuklu olmaları gerekirken dışarıda dolaşmaları üzerine konu savcılığa bildirildi.

DOKTOR YATIŞ YAPIYOR, GARDİYAN DIŞARI GÖNDERİYOR

Gardiyan, doktor ve tutuklulardan oluşan 55 sanık hakkında, "Rüşvet almak, vermek, denetim görevini kötüye kullanmak, sahtecilik yapmak" suçlarından 10 yıldan 25 yıla kadar hapis istemiyle dava açıldı. İddianamede, 8 infaz koruma memurunun hastanede görevli olup, aynı hastanedeki 2'si memur 8'i doktor 10 hastane çalışanından açık cezaevindeki 30 tutuklunun hastaneye yatışını yaptırmalarını istedikleri bildirildi. Rüşvet karşılığındaki bu anlaşmaya 7 kişinin de doktorlar ve hükümlü tutuklular arasında kurye ve arabuluculuk yaptıkları belirlendi. Hükümlülerin izinlerinin bitimine 2 gün kala rüşvet karşılığı doktor ve gardiyanlarla anlaştıktan sonra hastanede yatan hasta görünmelerine rağmen ayrılarak günlük yaşantılarına devam ettikleri kaydedildi.

Genel Cerrahi, Göğüs hastalıkları, Beyin Cerrahi, Ortopedi, Enfeksiyon hastalıkları, Fizik Tedavi ve Üroloji kliniklerinde yatış yaparak hiçbir rahatsızlıkları olmadığı tespit edilmesine rağmen kayıtlarda 3 ila 4 ay arasında değişen sürelerle yatan hasta göründükleri tespit edildi.

Üye CEZAEVİNE GİTMEMEK İÇİN KLİNİK KLİNİK DOLAŞMIŞLAR

Hükümlülerin bu süre zarfında hastanede kalmayıp evlerine giderek aileleriyle birlikte kaldıkları, gündüzleri de dışarıda sıradan vatandaş gibi yaşamlarını sürdürdükleri ifade edildi. Hükümlerin 1 aylık Fizik Tedavi kliniğine yatış yaptırdıkları, bu 1 aylık sürenin dolmasına 2 gün kala bu kez 1 aylık Ortopedi, ardından Üroloji kliniklerine yatış yaparak cezaevine gitmedikleri, rüşvet çarkının doktorlar, gardiyanlar ve mahkûmlar ile bu işe arabuluculuk edenler arasında pediyodik olarak döndüğü kaydedildi.

Hükümlü [İ.Y.]nin 2 ay 25 gün hastanede kaldıktan sonra firar edince hastaneye yatışını yapan doktor [Ş.Ö.nün] hastane çalışanlarını telefonla arayarak hastane kayıtlarında yeniden düzenleme yapmasını istediği telefon dinlemeleriyle ortaya çıktı.

8 AY BOYUNCA HASTANEDE GÖRÜNDÜ

Hiçbir rahatsızlığı olmadığı halde Fizik Tedavi Uzmanı [A.T.] tarafından hastaneye yatışı yapılan [K.B.] adlı hükümlünün 2 ay 13 gün hastanede yatan hasta olarak kaldığı, Bolu Açık Cezaevinin kendisini araması üzerine doktor [T.nin] hastane çalışanını arayarak hükümlü [B.nin] taburcu edilmesini istediği belirlendi. Hükümlü [M.E.B.nin] 6 ay boyunca hiçbir rahatsızlığı olmadan Ortopedi Servisine doktor [M.G.] tarafından yatışının yapıldığı, taburcu edilmeden bu kez doktor [M.B.] tarafından Fizik Tedavi kliniğine yatışı yapılarak 8 ay 9 gün boyunca yatan hasta göründüğü belirtildi.

BAYBURT CEZAEVİNDEN GELDİ 1 YIL 15 GÜN HASTANEDE YATTI

Bayburt Açık Cezaevinde hükümlüyken izinli gelen [N.M.nin] yatışının yapıldığı bildirildi. Bu servisten taburcu edilmesine az zaman kala bu kez uzman Doktor [Ü.Ç.] tarafından Kalp Damar Cerrahi servisine yatışı yapılan hükümlü [M.nin] 1 yıl 15 gün yatan hasta olarak kayıtlara girdiği belirlendi. Burdur Açık cezaevindeyken izinli gelen [S.K.nın] ise doktor [Y.A.] tarafından Beyin Cerrahi kliniğine yatışının yapıldığı, buradan taburcu olmadan bu kez doktor S.G. [başvurucu] tarafından Enfeksiyon Hastalıkları kliniğine yatışı yapılarak 68 gün yatan hasta göründüğü belirtildi.

ÖNCE YATIŞ, SONRA DIŞARI

Hükümlü [V.G.nin] hiçbir rahatsızlığı yokken uzman doktor [Ş.Ö.] tarafından Fizik Tedavi merkezine yatışının yapıldığı, ardından da taburcu edilmeden bu kez uzman doktor [H.T] tarafından Ortopedi servisine yatışı yapılarak 6 ay 26 gün boyunca kayıtlarda yatan hasta göründüğü kaydedildi. Hükümlü [G.nin] gardiyanlar tarafından hastane dışına çıkmasına göz yumularak dışarıda vakit geçirdiği ve tekrar geri hastaneye dönerek bu kez uzman doktor [E.B.] tarafından Göğüs Hastalıkları servisine yatışının yapıldığı ifade edildi. Doktorların para karşılığı hükümlülerin hastaneye yatışını yaptırdıkları, gardiyanların da para karşılığı yatışı yapılan sözde hasta hükümlülerin hastane dışına çıkmalarına para karşılığı göz yumdukları bildirildi."

7. Bu haber üzerine başvurucu, yayıncı şirket ve içerik üretici yazar aleyhine 50.000 TL manevi tazminata ve davaya konu haberi düzelten ve kınayan metnin aynı yolla yayımlanmasına karar verilmesi talepleriyle dava açmıştır. Bu davada hakkında asılsız iddialarda bulunulduğunu, kendisine iftira atıldığını, haberin yayımı sonrasında aile yaşamı ve yaşantısı ile sosyal çevresinde baskı ve tavırlarla karşılaştığını, davalıya yaptığı başvurulara rağmen haberin kaldırılmadığını ileri sürmüştür. Ayrıca şahsına yönelik saldırıların sonlandırılması ile bir daha saldırıda bulunulmamasına karar verilmesi talebiyle ayrı bir dava daha açmıştır. Söz konusu iki dava birleştirilerek görülmüştür.

8. Asliye Hukuk Mahkemesi, manevi tazminat davasının kısmen kabulüne, birleşen davanın ise kabulüne karar vermiştir. Kararın gerekçesinde başvurucunun soruşturma kapsamında şüpheli olmadığını, davaya konu haberde kullanılan başlıklar ve sonrasında haberin içeriğiyle ilgili verilen bilgilerde başvurucunun isminin geçmesinin iddianameye konu fiili işlediği algısı oluşturduğunu, başvurucunun kişilik haklarına saldırı gerçekleştirildiğini, davaya konu haberin hâlen yayında olup kişilik haklarına saldırının devam ettiğini belirtmiştir.

9. Davalılar, bu karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Bölge Adliye Mahkemesi (BAM) ilk derece mahkemesi kararını kaldırarak her iki davanın da kesin olarak reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesi şöyledir:

"...dava konusu yayında 'Burdur Açık cezaevindeyken izinli gelen [S.K.nın] ise doktor [Y.A.] tarafından Beyin Cerrahi Kliniğine yatışının yapıldığı, buradan taburcu olmadan bu kez doktor S.G. [başvurucu] tarafından Enfeksiyon Hastalıkları kliniğine yatışı yapılarak 68 gün yatan hasta göründüğü belirtildi.' şeklindeki ifadelere yer verildiği, yukarıdaki açıklamalar doğrultusunda, davaya konu yayın bir bütün olarak değerlendirildiğinde, Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığı'nın 2013/20785 Soruşturma Sayılı iddianamesinin 27. Sayfasında 21-Şüpheli [S.K.] Olayı başlığı altında; "... şüpheli [S.K.nın] 13/08/2013 tarihine kadar fizik tedavi kliniğinde hastanede yatan hasta olarak bulunduğu, taburcu edilmeden 09/09/2013 tarihinde Diyarbakır Eğitim ve Araştırma Hastanesi Enfeksiyon Hastalıkları Kliniğinde uzman doktor olarak görev yapan S.G. [başvurucu] tarafından Enfeksiyon Hastalıkları Kliniğine yatışının yapıldığı, şüpheli [S.K.nın] 27/09/2013 tarihinde taburcu olduğu, şüpheli [S.K.nın] toplamda 68 gün hastanede kaldığına..."yönelik bilgilerin olduğu gibi paylaşıldığı, yayında davacıyı suçlayıcı ya da küçük düşürücü herhangi bir ifadeye yer verilmediği, buna göre dava konusu yayında kullanılan ifadelerin basın ve ifade özgürlüğü kapsamında kaldığı,basının haber verme hakkı, toplumun da haber alma hakkının bulunduğu,haberin yayın tarihi itibari ile kamu yararının ve toplumsal ilginin bulunduğu ve kişilik haklarına saldırı niteliğinde bulunmadığı anlaşılmıştır...."

10. Başvurucu, nihai kararı 22/6/2022 tarihinde öğrendikten sonra 28/6/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

11. Başvuruya konu BAM kararında yer verilen Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığının 30/10/2018 tarihli ve 2013/20785 soruşturma numaralı iddianamesinde başvurucunun şüpheliler arasında yer almadığı görülmektedir. Söz konusu iddianamede başvurucunun adının geçtiği kısım şöyledir:

"21-ŞÜPHELİ [S.K.] OLAYI:

Şüpheli [S.K.nın] olay tarihinde Burdur Açık Ceza İnfaz Kurumunda hükümlü olduğu, 14/07/2013 tarihinde izinli olarak ceza infaz kurumundan ayrılarak Diyarbakır iline geldiği, şüpheli [S.K.nın] 19/07/2013 tarihinde Diyarbakır Eğitim ve Araştırma Hastanesi Beyin Cerrahi Kliniğinde uzman doktor olarak görev yapan [M.Y.A.] tarafından hastaneye yatışının yapıldığı, şüpheli [S.K.nın] 10 gün beyin cerrahi bölümünde yatan hasta olarak kaldığı, daha sonra şüpheli [S.K.nın] herhangi bir rahatsızlığı olmadığı halde taburcu edilmeden 29/07/2013 tarihinde Diyarbakır Eğitim ve Araştırma Hastanesi Fizik Tedavi Kliniğinde uzman doktor olarak görev yapan şüpheli [M.B.] tarafından Fizik Tedavi Kliniğine yatışının yapıldığı, şüpheli [S.K.nın]13/08/2013 tarihine kadar fizik tedavi kliniğinde hastanede yatan hasta olarak bulunduğu, taburcu edilmeden 09/09/2013 tarihinde Diyarbakır Eğitim ve Araştırma Hastanesi Enfeksiyon Hastalıkları Kliniğinde uzman doktor olarak görev yapan S.G. [başvurucu] tarafından Enfeksiyon Hastalıkları Kliniğine yatışının yapıldığı, şüpheli [S.K.nın] 27/09/2013 tarihinde taburcu olduğu, şüpheli [S.K.nın] toplamda 68 gün hastanede kaldığı,

Dosya kapsamında bulunan iletişimin tespiti kayıtları, fiziki takip tutanakları, hastane evrakları, ceza infaz kurumu kayıtları, şüphelilerin beyanları bir bütün olarak incelendiğinde;

Şüpheli [M.B.], görevinin gereklerine aykırı olarak şüpheli [S.K.nın] hastaneye yatışını yapmak için şüpheli [S.K.] ile vardığı anlaşma çerçevesinde kendisine yarar sağladığı, şüpheliler [M.B.] ile [S.K.] arasındaki rüşvet sözleşmesinin yapılmasında şüpheliler [F.Ö.nün] aracılık ettikleri,"

IV. İLGİLİ HUKUK

12. İlgili hukuk (ulusal mevzuat, yargı kararları, uluslararası düzenlemeler ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararları) için bkz. Sadi Yıldırımoğlu, B. No: 2021/24447, 20/12/2023, §§ 16-38.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

13. Anayasa Mahkemesinin 16/4/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

14. Başvurucu;

i. Söz konusu habere erişimin engellenmesi talebiyle sulh ceza hâkimliklerine yaptığı başvuruların kabul edilmesine rağmen kararların uygulanmadığını, sulh ceza mahkemelerinin verdiği yayın durduruma kararlarının haklılığını ortaya koyduğunu, haberde yer verilen hastanın 68 günlük yatışının tamamına kendisinin karar vermediğini, hastanın üç ayrı doktor kararı gereği bu süreyi hastanede geçirdiğini, söz konusu yatışın 18 günün kendisi tarafından sağlandığını ileri sürmüştür.

ii. Soruşturmada şüpheli olmamasına rağmen haberde 55 şüpheli yerine ismine yer verildiğini, ilgisinin bulunmadığı bir soruşturma ile ilişkilendirildiğini, mahkeme kararının yeterli gerekçe içermediğini, şeref ve haysiyetine yapılan saldırı nedeniyle kişilik haklarının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

iii. Haberde ismen tanıtılması ve haberin sürekli karşısına çıkması nedeniyle özel hayatın gizliliği hakkının, korunmayı isteme ve manevi tazminatın şartlarının oluşmasına rağmen davalarının reddedilmesi nedeniyle hak arama hürriyetinin ve etkili başvuru hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

15. Bakanlık görüşünde Anayasa Mahkemesi kararlarına atıfta bulunulmuş; yapılacak incelemede somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiğinin değerlendirildiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında kişilik haklarının ihlal edildiğini belirterek başvuru formundaki şikâyetlerini tekrarlamıştır.

B. Değerlendirme

16. Anayasa'nın iddianın değerlendirilmesinde dayanak teşkil eden "Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı" kenar başlıklı 17. maddesinin birinci fıkrası şu şekildedir:

"Herkes, [...] manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir."

17. Anayasa’nın 5. maddesi şöyledir:

"Devletin temel amaç ve görevleri, … Cumhuriyeti ve demokrasiyi korumak, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır."

18. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun şikâyetlerinin özünde, ilgisinin olmadığı bir soruşturmaya ilişkin haberde şüpheli olduğu izlenimi uyandırılacak şekilde ismine yer verilmesi nedeniyle kişilik haklarının ihlal edildiği iddiası bulunmaktadır. Şu hâlde başvurunun Anayasa'nın 17. maddesinde düzenlenen manevi varlığın korunması kavramının önemli bir parçası olan şeref ve itibarın korunması hakkı kapsamında değerlendirilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

19. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan şeref ve itibarın korunması hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Genel İlkeler

i. Bireyin Şeref ve İtibarının Korunmasında Devletin Pozitif Yükümlülüğü

20. Bireyin şeref ve itibarı, Anayasa'nın 17. maddesinde yer alan manevi varlık kapsamında yer almaktadır. Bu çerçevede kişinin hakkında doğru bilgi verilmesine ve kamu nezdinde kendisinin doğru tanıtılmasına ilişkin menfaatleri zedelendiğinde bu durum, şeref ve itibara yönelik bir saldırı teşkil eder. Devletin bireyin manevi varlığının bir parçası olan kişisel şeref ve itibarına üçüncü kişilerin saldırılarını önlemek şeklinde pozitif yükümlülüğü vardır (Adnan Oktar (3), B. No: 2013/1123, 2/10/2013, § 32). Şeref ve itibara yönelik olarak basın ve yayın yolu ile yapılan saldırılara karşı bireyin korunmaması hâlinde Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrası ihlal edilmiş olabilir (İlhan Cihaner (2), B. No: 2013/5574, 30/6/2014, § 42; Kadir Sağdıç [GK], B. No: 2013/6617, 8/4/2015, § 36).

21. Pozitif yükümlülükler özel hukuk kişilerinin birbirleriyle olan uyuşmazlıklarının çözümüne ilişkin yasal altyapının oluşturulmasını, söz konusu uyuşmazlıkların adil yargılama gereklerine uygun ve usul güvencelerini haiz bir yargılama kapsamında incelenmesini ve bu yargılamalarda temel haklara ilişkin anayasal güvencelerin gözetilip gözetilmediğinin denetlenmesini gerektirir. Bu doğrultuda derece mahkemelerince söz konusu güvenceler gözardı edilmemeli, taraflar arasındaki çatışan çıkarlar adil biçimde dengelenmeli, kişilerin temel haklarına yönelik müdahalenin meşru amaca dayalı ve ölçülü olup olmadığı değerlendirilmeli, ulaşılan sonuç hakkında hüküm kurulurken ilgili ve yeterli gerekçeler sunulmalıdır (Ömür Kara ve Onursal Özbek, B. No: 2013/4825, 24/3/2016, §§ 47-50; Alper Erarslan [GK], B. No: 2018/16857, 29/9/2022, § 28).

ii. Demokratik Toplum Düzeninin Bir Gereği Olarak İfade ve Basın Özgürlüğü

22. Anayasa Mahkemesi Anayasa'nın 26. maddesinde yer alan ifade özgürlüğü ile onun özel güvencelere bağlanmış şekli olan ve Anayasa'nın 28. maddesinde düzenlenen basın özgürlüğünün demokratik bir toplumun zorunlu temellerinden olduğunu, toplumun ilerlemesi ve her bireyin gelişmesi için hayati unsurlardan birini oluşturduğunu pek çok kez ifade etmiştir (Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, § 69; Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 34-36). Bu bağlamda ifade özgürlüğü ile basın özgürlüğü herkes için geçerlidir ve demokrasinin işleyişi için yaşamsal önemdedir (Bekir Coşkun, §§ 34-36). Basın özgürlüğünün kamuya çeşitli fikir ve tutumların iletilmesi, bunlara ilişkin bir kanaat oluşturulması için en iyi araçlardan birini sağladığı açıktır (İlhan Cihaner (2), § 63).

iii. Basının Ödev ve Sorumlulukları

23. Bununla birlikte Anayasa'nın 26. ve 28. maddeleri sınırsız bir ifade özgürlüğü garanti etmemektedir. Anayasa'nın 12. maddesinin "Temel hak ve hürriyetler, kişinin topluma, ailesine ve diğer kişilere karşı ödev ve sorumluluklarını da ihtiva eder." şeklinde düzenlenen ikinci fıkrası, kişilerin sahip oldukları temel hak ve özgürlükleri kullanırken ödev ve sorumluluklarına da gönderme yapmaktadır. 26. maddenin ikinci fıkrasında yer alan sınırlamalara uyma yükümlülüğü, ifade özgürlüğünün kullanımına basın için de geçerli olan bazı görev ve sorumluluklar getirmektedir (basının görev ve sorumluluklarına ilişkin olarak bkz. Fatih Taş [GK], B. No: 2013/1461, 12/11/2014, § 67; R.V.Y. A.Ş., B. No: 2013/1429, 14/10/2015, § 35; Erdem Gül ve Can Dündar [GK], B. No: 2015/18567, 25/2/2016, § 89; Orhan Pala, B. No: 2014/2983, 15/2/2017, § 46; Önder Balıkçı, B. No: 2014/6009, 15/2/2017, § 43). Bu görev ve sorumluluklar başkalarının şöhret ve haklarının zarar görme ihtimalinin bulunduğu ve özellikle ismi verilen bir şahsın itibarının söz konusu olduğu durumlarda özel önem arz eder (Orhan Pala, § 47).

24. Demokratik bir toplumda basının işlevlerini tam anlamıyla yerine getirebilmesi için özgür olması kadar sorumluluk bilinci ile hareket etmesi şarttır. Basın özgürlüğünde belli ölçüde abartıya hatta tahrik yoluna başvurmak mümkün olsa da bu özgürlük aynı zamanda ilgililerin meslek ahlakına saygı göstererek doğru ve güvenilir bilgi verecek şekilde ve iyi niyetli olarak hareket etmelerini de zorunlu kılmaktadır (İlhan Cihaner (2), § 60; Orhan Pala, § 48; Medya Gündem Dijital Yayıncılık Ticaret A.Ş. [GK], B. No: 2013/2623, 11/11/2015, § 42; Kadir Sağdıç, § 53).

25. Gerçekten de kötü niyetli olarak gerçeğin çarpıtılması bazen kabul edilebilir eleştiri sınırlarını aşabilir. Gerçeğe uygun bir beyana kamunun gözünde yanlış bir imaj uyandırabilecek vurgular, değer yargıları, varsayımlar hatta imalar eşlik edebilmektedir. Dolayısıyla haber verme görevi zorunlu olarak ödev ve sorumluluklar ve basın kuruluşlarının kendiliğinden uymaları gereken sınırlar içermektedir. Bu durum, özellikle basında yer alan söylemlerde isimleri zikredilen kişilerin ciddi şekilde itham edilmeleri hâlinde geçerlidir (İlhan Cihaner (2), § 61; Orhan Pala, § 48; Medya Gündem Dijital Yayıncılık Ticaret A.Ş., § 43; Kadir Sağdıç, § 54).

26. Olgusal isnatlar içeren ifadeler kapsamında basının gazetecilik etik ilkelerine uygun olarak ve iyi niyetle topluma doğru ve güvenilir bilgi sağlama ödev ve sorumluluğunu yerine getirip getirmediği belirlenirken ileri sürdüğü olgusal iddiaların doğruluğu konusunda yeterli araştırmayı yapıp yapmadığı denetlenmelidir (benzer değerlendirmeler için bkz. Mehmet Doğan Uğurlu ve diğerleri, B. No: 2015/954, 12/9/2018, § 54; Çetin Doğan (2) [GK], B. No: 2014/3494, 27/2/2019, § 63; Uğurlu Gazetecilik Basın Yayın Matbaacılık Reklamcılık Ltd. Şti. (2) [GK], B. No: 2016/12313, 26/12/2019, § 51). Bu denetleme gazetecinin olgusal isnatlar konusunda yeterli kaynak gösterip göstermediğine, gösterdiği kaynağa yayının yapıldığı zamanda ne dereceye kadar güvenebileceğine ve bu güvenle orantılı olarak kaynağın doğruluğunu teyit etmek açısından imkânları dâhilinde harekete geçip geçmediğine ilişkin bir değerlendirme içermelidir. Bu değerlendirmede gösterdiği olgusal isnadın konusu ve ifade ediliş biçimi de kuşkusuz gözönüne alınmalıdır (Çetin Doğan (2), § 58).

iv. Çatışan Haklar Arasında Dengeleme

27. Anayasa Mahkemesi mevcut başvuruya benzer olaylarda başvurucunun Anayasa’nın 17. maddesinin birinci fıkrasında koruma altına alınan şeref ve itibarın korunması hakkı ile

ihtilaflı haberi yapan gazetecinin Anayasa'nın 28. maddesinde güvence altına alınan basın özgürlüğü ve bu özgürlükle bağlantılı olarak Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğü arasında adil bir denge gözetilip gözetilmediğini değerlendirmektedir (Nilgün Halloran, B. No: 2012/1184, 16/7/2014, § 27; Ergün Poyraz (2) [GK], B. No: 2013/8503, 27/10/2015, § 49; İlhan Cihaner (2), § 49; Kemal Kılıçdaroğlu, B. No: 2014/1577, 25/10/2017, §§ 56-58). Şüphesiz ki bu değerlendirme soyut değildir.

28. Çatışan haklar arasında dengeleme yapılabilmesi için mevcut olaya uygulanabilecek kriterlerden bazıları şöyledir:

i. Yayında kamu yararı bulunup bulunmadığı, yayının genel yarara ilişkin bir tartışmaya katkı sağlayıp sağlamadığı

ii. Toplumsal ilginin varlığı ve konunun güncel olup olmadığı

iii. Haberin yayımlanma şartları

iv. Haberin konusu, kullanılan ifadelerin türü, içeriği, şekli ve sonuçları

v. Basın özgürlüğünün korumasından faydalanan kişilerin meslek ahlakına saygı gösterip göstermedikleri, doğru ve güvenilir bilgi verecek şekilde ve iyi niyetli olarak hareket edip etmedikleri

vi. Hedef alınan kişinin kim olduğu, ünlülük düzeyi ile önceki davranışları

vii. Kamu ile diğer kişilerin kullanılan ifadeler karşısında sahip oldukları hakların ağırlığı

29. Anayasa Mahkemesi başvurunun koşullarına göre yukarıda sayılan kriterlerin derece mahkemelerince gerektiği gibi değerlendirilip değerlendirilmediğini denetler (Nilgün Halloran, § 44; Ergün Poyraz (2), § 56; Kadir Sağdıç, §§ 58-66; İlhan Cihaner (2), §§ 66-73). Şüphesiz ki bu denetim, başvurucu hakkındaki haberlerin -yayımlandığı bağlamdan koparılmaksızın- olayın bütünselliği içinde incelenmesini gerektirir (Nilgün Halloran, § 52; Önder Balıkçı, § 45). Anayasa Mahkemesince ortaya konulan kriterleri karşılayan değerlendirmelerin yapılmaması başvurucunun iddia ettiği üzere anayasal haklarını ihlal edecektir.

b. İlkelerin Olaya Uygulanması

30. Somut olayda derece mahkemelerinin başvurucunun şeref ve itibarının korunması hakkı ile davalıların basın özgürlükleri arasında adil bir denge kurup kurmadıkları incelenmelidir.

31. Başvurucunun Diyarbakır'da bir hastanede doktor olarak çalıştığı sırada yayımlanan haberde; Diyarbakır ve Türkiye'nin çeşitli illerindeki açık ceza infaz kurumlarında bulunan tutukluların izinli olarak geldikleri Diyarbakır'da izinlerinin bitimine üç gün kala hasta olmadıkları hâlde hastaneye yatışlarının yapıldığı, ceza infaz kurumuna gitmeyen ve resmî kayıtlara göre hastanede yatan hasta görünen bu tutukluların dışarıda dolaşırken polis uygulamasına takıldığı, bu kişilerin ceza infaz kurumunda olmaları gerekirken dışarıda olduklarının tespit edilmesi üzerine aralarında gardiyan, doktor ve tutukluların da bulunduğu 55 kişi hakkında dava açıldığı ifade edilmiştir. Haberde, Burdur Açık Ceza İnfaz Kurumundan izinli olarak gelen bir mahkûmun beyin cerrahi servisindeki yatışı sonrasında başvurucu tarafından enfeksiyon hastalıkları servisine yatışının yapıldığı ve söz konusu hastanın hastanede 68 gün yatan hasta olarak göründüğü belirtilmiştir.

32. Somut olaya konu haberin 55 şüpheli hakkında muhtelif suçlardan düzenlenen bir

iddianameye dayandığı görülmektedir. Haber, açık ceza infaz kurumunda bulunan ve izinli olan kişilerin usulsüz olarak hastaneye yatışlarının yapıldığı şüphesi üzerine açılan ceza davasına ilişkindir. Haberde, geniş çaplı bir usulsüzlük haberleştirilirken iddianamede yer alan bilgilerin aktarıldığı, buna göre iddianamede başka servisteki yatışı sonrasında başvurucunun yatışını yaptığı bir mahkûmun 68 gün yatan hasta olarak göründüğü bilgisinin yer aldığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla haberde başvurucunun eylemine ilişkin olarak iddianamede yer almayan herhangi bir bilgiye yer verilmediği gibi başvurucuya şüpheli veya sanık ya da mahkûm gibi bir isnatta da bulunulmadığı görülmektedir.

33. BAM kararında, başvurucuyu suçlayıcı veya küçük düşürücü herhangi bir ifadeye yer verilmeden iddianamedeki bilgilerin paylaşıldığı belirtilerek başvurucunun açtığı davalar reddedilmiştir. Kararda, haberde kullanılan ifadelerin basının haber verme hakkı kapsamında kaldığı, yayım tarihi itibarıyla haberde kamu yararı ve olaya toplumsal ilginin bulunduğu ve haberde kişilik haklarına saldırı niteliğinin de bulunmadığı değerlendirilmiştir.

34. Bu durumda; ifade ve basın özgürlüğü ile şeref ve itibarın korunması hakkı arasında adil bir denge kurmakla görevli yargılama merciinin başvurucunun davalarının reddine yönelik verdiği kararda ilgili ve yeterli gerekçe ortaya konulmuştur. Basın özgürlüğünün yaşamsal önemi ve bu konudaki kamu makamlarının takdir yetkisi de gözetildiğinde, devletin başvurucunun şeref ve itibarının korunması hakkı bağlamındaki pozitif yükümlülüklerine aykırı davranmadığı sonucuna varılmıştır.

35. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 17. maddesinin birinci fıkrasında güvence altına alınan kişinin şeref ve itibarının korunması hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Şeref ve itibarın korunması hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan şeref ve itibarın korunması hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 16/4/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

N.T.

B. No: 2022/100931 | Karar tarihi: 16.04.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/100931

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

N.T. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/100931)

Karar Tarihi: 16/4/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Hüseyin Özgür SEVİMLİ

Başvurucu : N.T.

Vekili : Av. Fatih TOPAL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, beyanları belirleyici ölçüde hükme esas alınan tanığın başvurucu tarafından sorgulanmasına imkân verilmemesi nedeniyle tanık sorgulama hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu bireysel başvuruya konu olayların geçtiği tarihte Kayseri hâkimi olarak görev yapmakta iken Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun (HSYK) 16/7/2016 tarihli kararı ile başvurucunun görevden uzaklaştırılmasına ve 24/8/2016 tarihinde meslekten çıkarılmasına karar verilmiştir.

3. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) genel soruşturma hükümleri doğrultusunda yürütüp tamamladığı soruşturma sonucunda başvurucunun FETÖ/PDY silahlı terör örgütü üyesi olma suçundan cezalandırılması talebiyle 13/10/2017 tarihinde iddianame düzenlemiştir. İddianamede;

i. Başvurucunun HSYK'nın 24/8/2016 tarihli kararı ile meslekten ihraç edildiği,

ii. Örgütle irtibatlı oldukları gerekçesiyle meslekten çıkarılan eski yargı mensupları H.E., K.Y. ve F.B.nin kendileri hakkında ayrı yürütülen soruşturmalar kapsamında alınan ifadelerine göre;

- H.E.nin, Ergenekon davası sürecinde görev alan eski yargı mensubu M.F.U. aracılığıyla başvurucunun bu yapıya mensup olduğunu bildiğine,

- K.Y.nin, başvurucu 2007 yılında Akseki'ye geldiğinde birlikte sohbet yaptıklarına, başvurucunun sohbet ve grup sorumlusu olarak örgütte faaliyet gösterdiğine,

- F.B.nin, başvurucunun 2007 ila 2011 yılları arasında örgütle irtibatlı olup Erzincan grubu adı altında yapılan toplantılara katıldığına dair beyanda bulundukları,

iii. F.B.nin eşi olan eski yargı mensubu E.D.B.nin HSYK'ya verdiği dilekçede 2007 yılında Erzincan'da görev yaptığı sırada orada bulunan başvurucunun örgütle irtibatlı olduğunu söylediği,

iv. Başvurucunun örgütün amaç ve politikaları doğrultusunda Yargıçlar ve Savcılar Birliğine (YARSAV) 14/10/2010 tarihinde üye olduğu, üyeliğinin dernek kapatılana kadar devam ettiği ve aidatlarını kısmî olarak ödediği,

v. Başvurucunun İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesinde üye hâkim olarak görev yaptığı dönemde kamuoyunda Ergenekon davası olarak bilinen davada görülen yargılamaya katıldığı, bu dava sürecinde gerçekleştirdiği iddia edilen hukuka aykırı adlî işlemler nedeniyle hakkında Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığı nezdinde ayrı soruşturma yürütüldüğü belirtilmiştir.

4. Ankara 23. Ağır Ceza Mahkemesinde (Mahkeme) görülen yargılama sırasında 17/10/2017 tarihinde duruşma hazırlığı işlemleri yapılmıştır. Tensip Tutanağı'nda, iddianamede anlatımlarına yer verilen Ankara'da ikâmet ettiği belirlenen tanıkların zorla getirtilmelerine, Ankara dışında olan tanıkların ifadelerinin istinabe yoluyla alınmasına, tanıkların tutuklu olmaları hâlinde ise duruşmaya katılımlarının Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) aracılığıyla sağlanmasına karar verilmiştir. Bu karar doğrultusunda tanıklardan H.E. yargılamanın ilk celsesinde hazır edilmiş, tanıklar F.B., E.D.B. ve K.Y.nin istinabe yoluyla alınıp ilk celseden önce dosyaya sunulan ifadeleri ise anılan celsede başvurucu ve müdafiine okunmuştur. Tanıkların istinabe yoluyla alınan ifadeleri şöyledir:

i. Tanık F.B.; başvurucu ile aynı üniversitede okuduklarını, o dönemde başvurucunun örgütle irtibatlı olup olmadığını bilmediğini, 2007 yılında yaz kararnamesi ile Erzincan'a atandığını, başvurucunun da aynı yere 2008 ya da 2009 yılında atandığını, burada görev yaptıkları sırada örgüt tarafından ara sıra sohbet adı altında toplantılar düzenlendiğini, bu toplantılarda sadece dinî konuların konuşulduğunu, başvurucunun da bu toplantılara birkaç kez dinleyici olarak katıldığını, bunun dışında bir faaliyette bulunduğuna tanık olmadığını, o dönem bu yapının örgütsel niteliğini bilmediğini ve kimsenin kod adı da kullanmadığını beyan etmiştir.

ii. Tanık E.D.B.; başvurucuyu Erzincan'da görev yaptığı 2007 ila 2011 yılları arasında tanıdığını, o dönem cemaat olarak adlandırdığı yapının düzenlediği dinî toplantılara başvurucunun eşiyle birlikte katıldığını, başvurucuyla doğrudan görüşmediğini, başvurucunun bu yapı ile irtibatlı olduğunu onun eşinden öğrendiğini ve örgütte aktif bir görev alıp almadığını bilmediğini söylemiştir.

iii. Tanık K.Y.;

- Başvurucu ile birlikte Pervari'de görev yaptıklarını, o dönem Siirt'te yargı mensubu olarak görev yapan S.B.nin kendisine başvurucunun iyi bir insan olduğunu söyleyerek başvurucunun bu yapıya mensup olduğunu işaret ettiğini, kendisinde de başvurucunun konuşmalarından bu yapıya mensup olduğuna dair kanaat oluştuğunu beyan etmiştir.

- Akseki'ye tayini çıktığında orada önceden cemaatle irtibatlı yargı mensuplarından oluşan bir grubun bulunduğunu, yargı mensuplarından M.B. önderliğinde K.U. ve M.T.nin bu grupla görüşmekte olduğunu, tayin olduktan sonra başvurucunun K.U.yu arayıp kendisini de toplantılara çağırabileceklerini söylemesi üzerine K.U.nun kendisini dinî sohbetler yaptıklarını söyleyip evine davet ettiğini, bu kişilerle birlikte birkaç kez K.U.nun evinde buluştuklarını ve Fetullah Gülen'in kitapları okunduktan sonra dinî içerikli sohbet edip yemek yediklerini söylemiştir.

- Başvurucunun bir yıl sonra Akseki'ye gelip aynı grupla hareket etmeye başladığını, K.U., M.T. ve M.B.nin tayini çıkınca bu kez A.Ö., M.E.K. ve M.M.D. ile başvurucudan ibaret yeni bir grubun oluştuğunu, farklı ilçelerde çalışan kişilerden oluşan bu grubun önderinin M.M.D. olduğunu, başvurucunun o dönemde de sohbet adı altında yapılan toplantılara katılmaya devam ettiğini ileri sürmüştür.

- M.M.D.nin tayini çıktıktan sonra bu grubun önderliğini başvurucunun üstlendiğini, onun yönlendirmesiyle A. adlı yargı mensubunun M.M.D. ile birlikte odasına gelip tayin için İstanbul'u tercih etmesi için telkinde bulunduğunu ancak bu telkine rağmen farklı bir yer için tayin talebinde bulunduğunu, kararnamede kendisinin Reyhanlı'da, başvurucunun da Erzincan'da görevlendirildiğini söylemiştir.

5. Yargılamanın ilk celsesinde başvurucu ile birlikte hazır bulunan H.E.nin tanık sıfatıyla ifadesi alınmıştır. H.E.; kamuoyunda Ergenekon davası olarak bilinen davada görevli hâkimlerle ilgili o dönem basında yer alan haberlerden dolayı başvurucunun da örgüt üyesi olabileceğine dair kendisinde kanaat oluştuğunu, önceki ifadesinin aksine M.F.U. ile görüşmesinde ondan başvurucunun örgüt içinde yer aldığına dair bir şey duymadığını beyan etmiştir.

6. Başvurucu ilk celsede alınan ifadesinde; örgütle irtibatı bulunmadığını, YARSAV'a örgütsel amaçla üye olmadığını, tanıklar F.B. ve E.D.B.nin kendisi hakkındaki fikirlerinin duyuma dayalı ve soyut olduğunu, örgütsel toplantılara katılmadığını, diğer yandan tanık beyanlarında söz konusu toplantıların yapıldığı belirtilen tarihlerin bu yapının örgüt olarak nitelendirilmediği dönemlere ilişkin olduğunu savunmuştur. Başvurucu ayrıca İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesinde yedek üye hâkim olarak görevlendirildiği için bu mahkemece verilen kararların çoğuna kendisinin katılmadığını, sadece bazı duruşmalara üye hâkim sıfatıyla çıktığını ileri sürmüştür.

7. Yargılamanın ikinci celsesinde tanık H.E.nin ifadesinde adı geçen M.F.U. ile tanık K.Y.nin ifadesinde adı geçen M.B. ile M.E.K. hazır bulunmuş, yine tanık K.Y.nin ifadesinde adları geçen K.U. ile A.Ö.nün istinabe yoluyla ve tanık sıfatıyla alınan ifadeleri de celse arasında dosyaya sunulmuştur. Duruşmada hazır bulunanların tanık sıfatıyla alınan ifadeleri şöyledir:

i. Tanık M.F.U. ifadesinde; 2011 yılında İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesine atandığını, kendisinden bir süre sonra başvurucunun da aynı mahkemede görevlendirildiğini, H.E.ye başvurucunun örgüt mensubu olduğuna ya da örgüt faaliyetlerine katıldığına dair herhangi bir şey söylemediğini beyan etmiştir.

ii. M.B. ifadesinde; örgüte bağlı bir yapıda önderlik etmediğini, tanık K.Y.nin beyanlarının doğru olmadığını, başvurucu ile Akseki'de 2007 yılında kısa süre birlikte çalıştıklarını, kimseyle örgüt toplantısı yapmadıklarını söylemiştir.

iii. M.E.K. ifadesinde; K.Y. ile aynı dönemde staj yaptıklarını, bu kişinin ifadelerinin doğru olmadığını ve kimseyle örgütsel toplantı yapmadıklarını ileri sürmüştür.

8. K.U. ile A.Ö.nün celse arasında dosyaya sunulan ifadeleri de şöyledir:

i. K.U. ifadesinde;

- 2007 yılının Eylül ayında Akseki'den Yargıtay tetkik hâkimliğine tayin olduğunu, bu tarihten önce Akseki'de M.T. ve M.B. ile birbirlerinin evinde toplanarak namaz kılıp sohbet ettiklerini, bu sohbetler sırasında Sait Nursi'nin ve Fetullah Gülen'in kitaplarının okunduğunu, K.Y.nin de Akseki'ye tayin olduktan sonra bu toplantılara katıldığını söylemiştir.

- Kendisinin yerine Pervari'den başvurucunun atandığını ancak onunla birlikte toplantılara katılmadığını, K.Y.den duyduğuna, başvurucunun hâl ve hareketlerine, ortak arkadaşlarına ve kendisinin cemaat içindeki tecrübelerine göre başvurucunun da bu toplantılara katılmış ve aynı yapıya mensup olabileceğini düşündüğünü beyan etmiştir. Ancak başvurucunun örgüt içerisinde aktif olup olmadığını, onunla aynı toplantı gurubunda yer almadıklarını ve ne gibi faaliyetlerde bulunduğunu bilmediğini, 2007 yılından sonra da başvurucuyla bir araya gelmediğini ifade etmiştir.

ii. A.Ö. ifadesinde; K.Y.nin ifadelerinin doğru olmadığını ve başvurucuyu tanımadığını söylemiştir.

9. Başvurucu huzurda alınan ve kendisine okunan tanık beyanlarına yönelik olarak tanık K.Y.nin beyanlarının çelişkili olduğunu ve onun suçlayıcı ifadelerinin diğer tanıkların anlatımlarıyla doğrulanmadığını söylemiştir.

10. HSYK; yargı mensubu N.E.nin 13/3/2017 ve 15/3/2017 tarihlerinde HSYK müfettişi tarafından tanık sıfatıyla aldığı ifadelerine ilişkin tutanakları, 481727 ByLock user-ID numaralı başka bir ByLock kullanıcısının bu program üzerinde yaptığı yazışmaları içeren ByLock Tespit ve Değerlendirme Tutanağını ve Ergenekon davasında görevli yargı mensupları hakkında yürütülen disiplin soruşturmasına ilişkin belgeleri başvurucuyla ilgisi olduğundan bahisle celse arasında Mahkemeye sunmuştur. Söz konusu belgelerde başvurucu hakkında yer verilen açıklamalar şöyledir:

i. N.E. ifadesinde; 1996 yılında üniversitede okurken cemaate ait evde aralarında başvurucunun da bulunduğu kişilerle bir yıl boyunca birlikte kalıp sonra bu evden ayrıldığını, bu evde örgüt toplantıları düzenlendiğini, başvurucunun örgüt içerisinde abi konumunda olduğunu, ancak örgüt içerisinde hangi faaliyetleri yürüttüğünü bilmediğini, öğrenciler arasında saygı görmesi nedeniyle başvurucunun bu abilik görevini yaptığı kanaatine vardığını söylemiştir.

ii. 481727 user-ID numaralı kullanıcı tarafından 14/2/2016 tarihinde ByLock programı üzerinden gönderilen "Sukru abi dosyalar" başlıklı elektronik posta içeriği "Ergenekon savcısı [N.T.], [M.A.P.] ve hakim [N.T.], özelde [P.] ve genelde Ergenekon ile ilgili çok güzel makale çalışmaları yapabilirler. Bu kişiler adrese teslim ve tam tekmil makale/yazı dizisi mahiyetinde çalışma yapabilme kapasitesine fazlasıyla sahiptirler. Muhakkak değerlendirilmeli ve üzerinde durulmali. BU ABILER SU AN NEREDE GOREVLILER

BILIYORMUSUNUZ [S.] Bey. Bu abileri bu kabiliyetini ve özelliğini bilelim diye yazdım Emin...bu abileri bu konularda çalıştıracağız. Siz gerekli lojistikleri düşünürseniz bilgisi vs gibi Emin [...]" şeklindedir.

11. Mahkeme HSYK tarafından gönderilen tutanakları, yargılamanın son celsesinde hazır bulunan başvurucu ve müdafiine okumuş. Başsavcılık da bu celsede sunduğu esas hakkındaki mütalaada başvurucunun atılı suçtan cezalandırılmasını talep etmiştir. Başvurucu, disiplin soruşturmasına dair belgelerin çok büyük kısmının kendisiyle ilgili olmadığını, N.E.yi ve 481727 user-ID numaralı ByLock kullanıcısı tanımadığını, N.E.nin ifadesinin yalan olup ByLock yazışmasında geçen konudan da haberinin bulunmadığını söylemiştir.

12. Mahkeme, yargılama sonunda başvurucunun silahlı terör örgütü üyesi olma suçundan 7 yıl 6 ay hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar vermiştir. Gerekçeli kararda tanıklar H.E., K.U., A.Ö., M.F.U., M.B. ve M.E.K.nın başvurucunun örgüt üyesi olduğuna dair somut bilgiler vermedikleri gerekçesiyle bu kişilerin beyanlarının delil olarak değerlendirilmediği belirtildikten sonra tanıklar K.Y., F.B., E.D.B. ve N.E.nin ifadelerinin şu gerekçeyle başvurucu aleyhinde delil olarak kullandığı belirtilmiştir:

"Tanıklar [K.Y., F.B., E.D.B. ve N.E.nin] yer, zaman, sebep-sonuç ilişkisi göstererek ayrıntılı somut bilgi ve görgülerine dayalı beyanlarda bulundukları, alınan tanık beyanlarının başlangıcından beri tutarlı olmaları, tanıkların bu beyanları ile; sanığın fetö terör örgütü üyesi olduğu, örgütün sohbet toplantılarına katıldığı, bir dönem örgütün sohbet grubunun önderliğini yaptığı, örgüte ait evlerde kaldığı, örgüt içerisinde abi düzeyinde bir görev yürüttüğü, tanıkların beyanlarının somut veriler ile desteklendiği, tanık beyanlarının birbiri ile ve dosya kapsamı ile örtüştüğü, yine tanık beyanlarının örgüt evleri, sohbet grupları, örgüt toplantıları gibi sanığın örgütsel faaliyetine ilişkin açıklayıcı, aynı zamanda yer, zaman, kişi bakımından ayrıntılı oldukları, ayrıca sanık ile tanıklar arasında bir husumetin bulunduğuna dair dosyada herhangi bir iddia ve delilin bulunmadığı, tanıkların yalan söylemelerini gerektiren veya iftira atmaları için bir sebebin bulunmadığı, mahkememizce yukarıda isimleri geçen tanıkların beyanlarına üstünlük tanınıp itibar edil[miştir.]"

13. Mahkeme anılan tanıkların beyanları ve Ergenekon davası sürecinde bu davanın görüldüğü mahkemede görev yapması doğrultusunda başvurucu hakkında şu tespitte bulunmuştur:

"Sanığın fakülte yıllarından itibaren hakim olarak görev yaptığı sürede örgütün sohbet toplantılarına katıldığı, bir dönem örgütün sohbet grubunun önderliğini yaptığı, örgüte ait evlerde kaldığı, örgüt içerisinde abi düzeyinde görev yürüttüğü, Fetullahçı silahlı terör örgütünün ideolojisini, amaçlarını, faaliyetlerini benimsediği, örgütün sohbet adı altında gerçekleştirilen toplantılarına katıldığı, örgütle organik bağ kurduğu, bir dönem Feto/pdy mensuplarının kümelendiği özel yetkili ağır ceza mahkemelerinde görevlendirildiği, özel yetkili bu mahkemelerin ve bu mahkemelerde çalışan hakim ve savcıların Feto/Pdy lehine verdikleri kararların da tüm kamu oyunun malumu olduğu, bu manada sanığın bu mahkemelerde görev yapmış olmasının da bundan bağımsız düşünülemeyeceği, dosya kapsamındaki delil ve beyan içeriklerine göre sanığın örgütle kuvvetli sıkı bir organik bağ içerisinde olduğu hususları birlikte değerlendirildiğinde, sanığın bu eylemlerinin örgüte sempati boyutunu aştığı ve örgüt üyeliği suçunun sübutuna delil niteliğindeki örgütsel eylemler olduğunun açık olduğu, örgüt için gizliliği oldukça önemli olan ve gizliliğin sağlanması adına her türlü tedbirlerin alındığı sohbet toplantılarına katılan ve fakülte

yıllarından itibaren örgüt ile irtibatını kesmeyen sanığın örgütün iç yüzünü bilmemesinin mümkün olmadığı, sanığın örgütsel kast ile hareket ettiğinin açık olduğu anlaşılmıştır."

14. Gerekçeli kararda ayrıca İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesinde görülen E.2013/191 sayılı Ergenekon davasına ilişkin yargılama sürecine ilişkin aralarında başvurucunun da bulunduğu eski yargı mensupları hakkında görev suçlarına ilişkin HSYK nezdinde soruşturma yürütülmekte olduğuna değinilmiş, bunun yanı sıra HSYK tarafından dosyaya sunulan ByLock yazışmaları itibarıyla da örgütün başvurucuyu sahiplendiği ve bu durumun da başvurucunun örgüte mensubiyetine işaret ettiği belirtilmiştir.

15. Başvurucu, mahkeme kararına karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. İstinaf dilekçesinde başvurucu; -diğerlerinin yanı sıra- HSYK tarafından tanık sıfatıyla alınan ifadesi dosyaya sunulan N.E.nin duruşmaya getirtilmemesi nedeniyle bu tanığı sorgulayamadığını ve diğer tanıkların beyanlarında geçen lehe hususların dikkate alınmadığını, aleyhe beyanları hükme esas alınan tanıkların ifadeleri arasında da çelişkiler bulunduğunu ileri sürmüştür. Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 20. Ceza Dairesi (Daire) 20/11/2019 tarihinde başvurucunun istinaf kanun yolu başvurusunu esastan reddetmiştir. Başvurucu benzer itirazlar ileri sürerek Daire kararına karşı temyiz kanun yoluna başvurmuş, Yargıtay 3. Ceza Dairesi 18/10/2022 tarihinde Daire kararını onamıştır. Yargıtay kararında şu açıklamaya yer verilmiştir:

"Duruşmada dinlenilmeyen [N.E.] isimli şahsın, Hakimler ve Savcılar Kuruluna tanık sıfatıyla verdiği beyanlarının hükme esas alınması, dosyadaki diğer delillerin atılı suçun sübutu için yeterli olduğu görülmekle, sonuca etkili görülmemiştir."

16. Başvurucu nihai hükmü 16/11/2022 tarihinde öğrendikten sonra 25/11/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

17. Komisyon, adli yardım talebinin kabulüne ve adil yargılanma hakkı dışındaki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna, anılan hakka ilişkin şikâyetin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Tanık Sorgulama Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

18. Başvurucu; tanıklar F.B., E.D.B., A.Ö., K.U., K.Y. ve N.E.nin duruşmada hazır edilmediğini, bu nedenle kendisine anılan tanıklara soru sorma imkânı verilmediğini belirterek tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

19. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde;

i. Kabul edilebilirlik incelemesinde iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olup olmadığının dikkate alınması gerektiği,

ii. Esasa ilişkin ise istinabe yoluyla alınan tanık beyanlarının duruşmada okunması üzerine başvurucunun bu beyana karşı itirazlarını etkili şekilde ileri sürebildiği, ayrıca mahkûmiyet kararının yalnızca tanık beyanlarına dayanmadığı, bu bakımdan söz konusu ifadelere kararda belirleyici delil olarak yer verilip verilmediğinin de değerlendirilmesi gerektiği,

iii. İlgili mevzuata ve Anayasa Mahkemesi içtihadına yer verilerek başvuru incelenirken Anayasa'nın, anılan mevzuat ve içtihadın yanı sıra somut olayın kendine özgü şartlarının değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

20. Başvurucu; Bakanlık görüşüne karşı beyanında, söz konusu tanıkların beyanlarının mahkûmiyet kararında belirleyici delil olarak kabul edildiğini aktardıktan sonra bireysel başvuru formunda ileri sürdüğü itirazlarını yinelemiştir.

21. Başvurucunun iddiaları adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkı yönünden incelenmiştir.

22. Anayasa Mahkemesi, birçok kararında tanık kavramını sanığa isnat edilen fiil hakkında bilgi veren herhangi bir kişi şeklinde özerk olarak yorumlamış ve tanık sorgulama hakkı ile ilgili ilkeleri belirlemiştir. Anayasa Mahkemesi, tanık sorgulama hakkıyla ilgili olarak verdiği kararlarında somut bir yargılama öncesinde veya haricinde elde edilen tanık beyanlarının delil olarak kabulünün yargılamanın adilliğine zarar verip vermediğini değerlendirmek için üç aşamalı bir test uygulanması gerektiğini ifade etmektedir. Buna göre ilk olarak tanığın mahkemede hazır edilmemesinin geçerli bir nedeninin varlığına bakılmalıdır ancak buna ilişkin geçerli bir nedenin ortaya konulmamış olması, tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğinin kabul edilmesi için yeterli değildir. İkinci olarak sanığın sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı tanık tarafından verilen beyanın mahkûmiyetin dayandığı tek veya belirleyici delil olup olmadığı değerlendirilmelidir. Sorgulama veya sorgulatma imkânı tanınmayan tanığın beyanının tek veya belirleyici delil olduğunun tespit edilmesi durumunda ise üçüncü aşama olarak savunma tarafının maruz kaldığı bu zorlukların telafi edilmesi amacıyla yeterli düzeyde karşı dengeleyici güvenceler sağlayan bir usulün yürütülüp yürütülmediği ortaya konulmalıdır (Atila Oğuz Boyalı [2. B.], B. No: 2013/99, 20/3/2014, §§ 34-56; Selçuk Demir [2. B.], B. No: 2014/9783, 22/1/2015, §§ 27-46; AZ. M. [2. B.], B. No: 2013/560, 16/4/2015, §§ 45-67; Baran Karadağ [2. B.], B. No: 2014/12906, 7/5/2015, §§ 49-76; Orhan Güleryüz [1. B.], B. No: 2019/30221, 28/12/2021, §§ 33-42; Abdurrahim Balur [2. B.], B. No: 2013/5467, 7/1/2016, § 80; Onur Urbay [1. B.], B. No: 2014/6222, 6/3/2019, §§ 36, 40; Zekeriya Sevim [2. B.], B. No: 2018/18989, 16/6/2021, §§ 44, 51; Metin Akdemir (2) [1. B.], B. No: 2020/3964, 21/9/2022, § 36; Uğur Özcan [1. B.], B. No: 2021/12137, 26/7/2022, § 40).

23. Başvurucu; bireysel başvuru formunda tanıklar F.B., E.D.B., A.Ö., K.U., K.Y. ve N.E.nin mahkeme huzurunda ifadelerinin alınmadığını ileri sürmüşse de istinaf ve temyiz kanun yolu başvuru dilekçelerinde bu itirazını N.E. dışındaki diğer tanıklar açısından dile getirmemiş ve N.E. dışındaki diğer tanıkların beyanlarındaki lehe hususlarla beyanlar arasındaki çelişkilerin değerlendirilmediğini ve bu tanıkların etkin pişmanlıktan yararlanan sanıklar olduğunu ve beyanlarının hukuki değerinin bulunmadığını savunmuştur. Diğer bir ifadeyle başvurucunun anılan dilekçelerdeki tanık sorgulama hakkına yönelik tek itirazı, yalnızca tanıklardan N.E.nin HSYK müfettişi tarafından alınan ifadesinin aleyhe delil olarak değerlendirilmesi ve kendisine duruşmada hazır edilmeyen bu tanığı sorgulama imkânının verilmediğine yöneliktir (bkz. § 15). Dolayısıyla kanun yollarına başvuru dilekçeleri ile tanık sorgulama hakkına yönelik bireysel başvuru formunda yer verilen anlatımlar birlikte değerlendirildiğinde tanıklar F.B., E.D.B., A.Ö., K.U. ve K.Y.nin beyanlarıyla ilgili olarak tanık sorgulama hakkı yönünden başvuru yolları usulüne uygun tüketilmemiş olduğundan başvurucunun anılan hakka yönelik ihlal iddiası yalnızca N.E.nin HSYK müfettişi tarafından alınıp yargılama sırasında dosyaya sunulan ve mahkûmiyet kararına esas alınan beyanıyla sınırlı olarak incelenmiştir.

24. Başvuru konusu olayda incelenmesi gereken ilk sorun, beyanı delil olarak kabul edilen tanık N.E.nin duruşmada dinlenmemesinin geçerli bir nedene dayanıp dayanmadığıdır. Mahkeme celse arasında dosyaya giren tanık N.E.nin beyanını yargılamanın son celsesinde

başvurucu ve müdafiine okumakla yetinmiş, bu tanığın bizzat duruşmada hazır edilerek veya SEGBİS aracılığıyla dinlenip dinlenmeyeceği yönünde bir değerlendirme yapmamıştır. Buna göre tanık N.E.nin savunmanın da hazır bulunduğu bir celsede dinlenmemesinin geçerli bir nedene dayandığını söylemek mümkün gözükmemektedir. Ancak buna ilişkin geçerli bir nedenin ortaya konulmaması, tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğinin kabul edilmesi için yeterli değildir. İkinci olarak hükmün tek başına veya belirleyici ölçüde başvurucunun sorgulama veya sorgulatma imkânına sahip olmadığı bir tanık tarafından verilen ifadeye dayalı olup olmadığı ortaya çıkarılmalıdır.

25. Gerekçeli karar içeriğinden Mahkemenin -duruşmada dinlenmeyen tanık N.E.nin beyanı dışında- tanıklar F.B., E.D.B. ve K.Y.nin istinabe yoluyla alınan ifadelerinde verdiği; başvurucunun örgüt toplantılarına katıldığına ve örgüt içerisinde grup sorumlusu olarak yer aldığına dair beyanlarının yanı sıra örgütsel amaçla YARSAV'a üye olduğuna, İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesinde görülen davada üye hâkim olarak görev almasına, bu süreçteki eylemleri nedeniyle hakkında ayrı soruşturma yürütülmesine ve başka bir ByLock kullanıcısına ait ByLock yazışmaları uyarınca başvurucunun örgüt tarafından sahiplenildiğine dair değerlendirmelere dayalı olarak mahkûmiyet hükmü kurduğu anlaşılmaktadır. Kaldı ki Yargıtay da dosyadaki diğer deliller doğrultusunda tanık N.E.nin duruşmada hazır edilerek ifadesinin alınmamasının sonuca etkili olmadığı kanaatine ulaşmıştır. Bu kapsamda Yargıtay kararında da değinilen ve Mahkemece aleyhe delil olarak kabul edilen diğer olgulara göre duruşmada sorgulanamayan tanık N.E.nin beyanlarının mahkûmiyet kararına götüren tek veya belirleyici nitelikte delil olduğunun kabulü mümkün görünmemektedir. Başvurucunun sorgulama veya sorgulatma imkânı bulmadığı bu tanığın beyanının tek veya belirleyici delil olarak mahkûmiyette kullanılmadığının tespit edilmesi nedeniyle tanık sorgulama hakkıyla ilgili uygulanan testin üçüncü aşamasıyla ilgili bir inceleme yapılmamıştır.

26. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Adil Yargılanma Hakkı Kapsamındaki Diğer İhlal İddiaları

27. Başvurucunun adil yargılanma hakkı kapsamında ileri sürdüğü;

i. Yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararı doğrultusunda başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle,

ii. Yargılama ve kanun yolu incelemesi yapan makamların doğal hâkim güvencesine sahip, tarafsız ve bağımsız mahkeme olmadıklarına ilişkin iddiasının Mustafa Başer ve Metin Özçelik ([1. B.], B. No: 2015/7908, 20/1/2016, §§ 119-133), Süleyman Bağrıyanık ve diğerleri ([2. B.], B. No: 2015/9756, 16/11/2016, §§ 183-197) ve Adnan Şen ([GK], B. No: 2018/8903, 15/4/2021, §§ 91-99) kararları doğrultusunda açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle,

iii. YARSAV ile ilgili soruşturma veya kovuşturma yürütülüp yürütülmediğine dair araştırma yapılması talebi hususunda değerlendirme yapılmaması nedeniyle silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine ilişkin iddiasının Hikmet Balabanoğlu ([2. B.], B. No: 2012/1334, 17/9/2013) ve Yüksel Hançer ([1. B.], B. No: 2013/2116, 23/1/2014, § 19) kararları doğrultusunda açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle,

iv. Kararın sonucunu değiştirebilecek nitelikteki esaslı iddiaların yanıtsız bırakılması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının Abdullah Topçu ([1. B.],

B. No: 2014/8868, 19/4/2017, §§ 77, 78) ve Yasemin Ekşi ([1. B.], B. No: 2013/5486, 4/12/2013, §§ 53-59) kararları doğrultusunda açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle,

v. Etkin pişmanlıktan yararlanan sanıkların tanık olarak alınan beyanlarının hükme esas alınması suretiyle hukuka aykırı elde edilen ve hatalı olarak değerlendirilen delillere dayalı olarak mahkûmiyet kararı verilmesi nedeniyle hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının da Ahmet Sağlam ([2. B.], B. No: 2013/3351, 18/9/2013, §§ 43-46) ve Yasemin Ekşi ([1. B.], B. No: 2013/5486, 4/12/2013, §§ 23-36) kararları doğrultusunda açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun gizlilik talebinin kabulüne ve kimlik bilgilerinin kamuya açık belgelerde GİZLİ TUTULMASINA,

B. 1. Tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Adil yargılanma hakkı kapsamındaki diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 16/4/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ŞAHİN AĞRALİ

B. No: 2023/76159 | Karar tarihi: 16.04.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/76159

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ŞAHİN AĞRALİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/76159)

Karar Tarihi: 16/4/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Tolga BAŞBOZKURT

Başvurucu : Şahin AĞRALİ

Vekili : Av. Abdurrahman BAYAR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1- Başvuru, bir gösteride terör örgütünü simgeleyen sözde bayrak ve pankart asılması nedeniyle silahlı terör örgütünün propagandasını yapma suçundan cezalandırılmanın ifade özgürlüğünü ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

2- Kolluk tarafından tanzim edilen 27/4/2015 tarihli fezlekede; Mersin Üniversitesi Çiftlikköy Yerleşkesi'nde 9/3/2015 tarihinde bir grup öğrenci tarafından Cumhuriyet alanında gösteri yapılacağı bilgisinin alınması üzerine gerekli emniyet tedbirleri alınmış, bu kapsamda gösterinin yapılacağı alanda Suriye bölgesinde DAEŞ terör örgütüyle çatışma sırasında ölen üç PYD/YPG silahlı terör örgütü mensubunun isim ve fotoğraflarının bulunduğu posterler ile "Ji Bo Li Hemberi Mirine Jiyan Li Hemberi Kedxwariye Edalet Le Hemberi Şer Aşati-Ölüme Karşı Yaşam Sömürüye Karşı Adalet Savaşa Karşı Barış İçin Alanlardayız" şeklindeki yazılı pankartın bir grup öğrenci tarafından asıldığı tespit edilmiştir.

3- Diğer yandan, aynı kolluk fezlekesine göre üniversite kampüsü içinde toplanan yaklaşık 100 kişilik öğrenci grubunun gösterinin yapılacağı alana kadar PKK/KCK silahlı terör örgütü

elebaşısı A.Ö.nün resmi bulunan ve üzerinde “ÖRGÜTLÜ GENÇ KADINLA ÖZGÜR ÖNDERLİĞE DEK-YÖM” ibaresi yazılı pankartı taşıyarak yürüyüş gerçekleştirmiş ve yürüyüş sırasında “BİJİ SEROK APO-JİN JİYAN AZADİ-ÖZGECANIN HESABI SORULACAK-KADINLAR MEYDANA HESAP SORMAYA-BİJİ BERXWADENE YPG” şeklinde sloganlar atmıştır. Cumhuriyet alanına kadar yapılan yürüyüşün ardından kalabalık yaklaşık 200 kişiye ulaşmış ve grup tarafından zafer işareti yapılarak "ÇERXA ŞOREŞE (Devrim Çarkı)" marşı söylenmiştir. Ardından grup içinden bir öğrenci basın açıklaması yapmıştır. Grup tarafından “BİJİ SEROK APO-JİN JİYAN AZADİ-ÖZGECANIN HESABI SORULACAK-KADINLAR MEYDANA HESAP SORMAYA-BİJİ BERXWADENE YPG-GENÇLİK APONUN FEDAİSİDİR-BE SEROK JİYAN NABE” şeklinde sloganlar atılmasının ardından gösteriye son verilmiştir.

4- Kolluk fezlekesinde, olay günü tespit edilen görüntüler doğrultusunda tanzim edilen görüntü ve tespit tutanağı dikkate alınarak yirmi üç kişinin eylemlerine ayrı ayrı yer verilmiştir.Bu kapsamda, başvurucunun da PYD/YPG silahlı terör örgütünün sözde bayrağı ile aynı örgütün ölen mensuplarından birinin posterini gösteri alanındaki bir ağaca asarken görüntülendiği belirtilmiştir.

5- Başsavcılık, başvurucunun da içinde bulunduğu yirmi üç kişi hakkında "terör örgütü propagandası yapmak" suçundan soruşturma başlatmıştır. Başvurucu; soruşturma aşamasında kolluk tarafından alınan beyanında herhangi bir eyleme katılmadığını ve pankart asmadığını, görüntü inceleme ve tespit tutanağındaki pankart astığı tespit edilen kişinin kendisi olmadığını beyan etmiştir.

6- Başsavcılık, başvurucuyla birlikte yirmi üç kişi hakkında 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu’nun 7. maddesinin (2) fıkrası uyarınca terör örgütünün propagandasını yapmak suçundan 21/5/2015 tarihinde iddianame tanzim etmiştir. İddianamede PKK/KCK silahlı terör örgütü hakkında birtakım genel açıklamalara yer verildikten sonra soruşturmaya konu olayda şüphelilerin görüntü kaydıyla delillendirilen eylemlerinden bahsedilmiştir.

7- İddianameyi kabul eden Mersin 2. Ağır Ceza Mahkemesinin (Mahkeme) yaptığı yargılamada, başvurucu 11/11/2015 tarihli ilk duruşmadaki savunmasında gösteriye katıldığını ancak pankart asan kişinin kendisi olmadığını belirtmiştir. Mahkeme duruşma sonunda, olaya ilişkin görüntü kayıtlarının bilirkişiye tevdi edilerek başvurucunun da içinde bulunduğu üç kişi hakkında bilirkişi raporu aldırılmasına karar vermiştir.

8- Bilirkişi tarafından hazırlanan rapor 15/12/2015 tarihinde Mahkeme dosyasına sunulmuştur. Raporda, olay görüntülerinde pankart asan üzerinde kırmızı renkli kıyafet bulunan şahsın başvurucuya yakın oranda benzediği tespit edilmiştir.

9- Mahkemenin 6/6/2017 tarihli duruşmasında, Cumhuriyet savcısı esas hakkındaki mütalaasını açıklamıştır. Mütalaada, iddianamede belirtilen eylemler ve tanzim edilen bilirkişi raporlarına yer verilerek terör örgütü propagandası yapma suçundan sanıkların cezalandırılması talep edilmiştir.

10- Mahkeme yaptığı yargılama sonucunda, başvurucu hakkında terör örgütünün propagandası yapmak suçundan mahkûmiyet kararı vermiştir. Mahkeme başvurucu hakkında 2 yıl hapis cezasına hükmetmiştir. Mahkeme gerekçesinde şu hususları belirtmiştir;

"Sanıkların sübuta eren terör örgütünün propagandasını yapmak suçuna yönelik

mahkememizce yapılan değerlendirmede;

MLKP terör örgütü mensuplarının Suriye'nin kuzeyinde PKK/PYD isimli terör örgütü saflarında BÖG (Birleşik Özgürlük Güçleri) adı altında Suriye'deki iç savaşa katıldıkları ve bu örgütle birlikte silahlı eylemlerde bulundukları, bu suretle bu terör örgütünün cebir ve şiddet kullanarak; baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemleriyle, Anayasada belirtilen Cumhuriyetin niteliklerini, siyasî, hukukî, sosyal, laik, ekonomik düzeni değiştirmek, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devletinin ve Cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmek, Devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, Devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini bozmak amacıyla kurulmuş olan ve bu amaçlar doğrultusunda askeri, sivil hedeflere yönelik birçok silahlı eylem gerçekleştirmiş ve bu tür eylemleri gerçekleştirmeye de devam eden silahlı terör örgütü olduğu hususu Emniyet Genel Müdürlüğü'nün yazıları ve dosya kapsamı ile de sabit olmuştur.

...

Bu bilgiler ışığında incelenen dosya kapsamında sanıklardan [Z.D.] dışındaki diğer sanıkların üniversite yerleşkesi içerisine alınan bilirkişi raporu ve her sanık yönünden anlatılan eylemlerde dikkate alındığında PKK/KCK Terör Örgütünün Suriye kolu olan YPG’nin sözde bayrağı ve üzerinde ölen örgüt mensubu [Ş.D.A] ([H.Ö.]) yazılı ve resmi olan posteri asmalarının, PKK/KCK terör örgütünün sözde bayrağının üzerinde [S.Z.] ([R.A]) yazılı ve resmi olan posteri üniversite meydanında bulunan bayrak direklerine asmalarının, yine PKK/KCK terör örgütü elebaşısının posterini açarak yürüyüş yapmalarının, dosya arasında Türkçe tecümesi bulunan Oramar, Ha Gerilla ve Devrim isimli marşları söylemelerinin ve 'Yaşasın Başkan Apo' şeklinde slogan atmalarının terör örgütü PKK/KCK'nın eylem ve faaliyetlerini destekleyici, cebir ve şiddet içeren eylemelerini meşru gösterip sahipleni nitelikte olduğu, bu nedenle düşünce ve ifade hürriyeti kapsamında değerlendirilemeyeceği anlaşıldığından [Z.D.] dışındaki diğer tüm sanıkların sübuta eren terör örgütünün propagandasını yapmak suçundan eylemine uyan 3713 sayılı yasanın 7/2 maddesi gereğince cezalandırılmasına,

11- Başvurucu, mahkeme kararından sonra istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Bölge Adliye Mahkemesi 23/11/2018 tarihinde başvurucunun istinaf talebinin esastan reddine kesin olarak karar vermiştir.

12- Bölge Adli Mahkemesi kararından sonra temyiz kanun yoluna ilişkin yapılan yasa değişikliği kapsamında başvurucu, Mahkemeye 24/10/2019 tarihinde infazının durdurması ve hakkında hükmedilen kesin kararın temyiz edilmesi talebinde bulunmuştur. Mahkeme 28/10/2019 tarihinde başvurucunun taleplerinin kabulüne karar vermiştir.

13- Yapılan temyiz incelemesi sonucunda Yargıtay, 1/6/2023 tarihinde başvurucunun temyiz talebinin esastan reddiyle hükmün düzeltilerek onanmasına karar vermiş ve mahkûmiyet hükmü böylece kesinleşmiştir.

14- Başvurucu, nihai hükmü 9/9/2023 tarihinde öğrendikten sonra 11/9/2023 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

15- Adli yardım talebinin kabulüne ve başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten geçici olarak muaf tutulmasına Komisyonca karar verilmiştir. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

16- Başvurucu hakkında isnat edilen eylemlerin propaganda yapmaya elverişli olmadığı gerekçesiyle ifade özgürlüğünün, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir. Ayrıca, yargı mercileri kararlarında suçu oluşturan unsurların gereği gibi açıklanmadığını ve yargılama sırasında ileri sürülen iddiaların yargı makamları tarafından yeterli gerekçeyle ortaya konulamadığını belirten başvurucu adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Son olarak başvurucu, aynı dosyada yargılanan sanıklara zincirleme suç hükümlerinin uygulanması konusunda yargı mercileri tarafından farklı uygulamalar yapıldığını belirterek eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

17- Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; konuya ilişkin mevzuat hükümleri ile yargısal içtihatlara değindikten sonra ifade özgürlüğüne ilişkin ihlal iddiaları incelenirken söz konusu hükümler ve içtihatların yanı sıra somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiğini belirtmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı ihlal iddialarını yinelemiştir.

18- Başvurucu, toplantı sırasında PYD/YPG silahlı terör örgütünün sözde bayrağını ve ölen örgüt mensubunun isminin ve fotoğrafının bulunduğu posteri gösteri yapılan alana astığının tespit edilmesi, PKK/KCK terör örgütü elebaşısının posterini açarak yürüyüş yapması ve PKK/KCK terör örgütünü öven marş söyleyip slogan atması nedenleriyle terör örgütünün propagandasını yapma suçundan cezalandırılmıştır. Dolayısıyla, başvurucuya yönelen müdahalenin gösteri sırasındaki bir eylem nedeniyle olmadığı dikkate alındığında, başvurucunun şikayetleri bir bütün olarak ifade özgürlüğü kapsamında incelenecektir (benzer yönde bkz. Candar Şafak Dönmez [GK], B. No: 2015/15672, 5/11/2020, § 42).

19- Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

20- Başvurucunun anılan eylemleri nedeniyle mahkûmiyetine karar verilmesinin başvurucunun ifade özgürlüğü hakkına yönelik bir müdahale olduğu açıktır. Anılan müdahale, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşulları yerine getirmediği müddetçe Anayasa'nın 26. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Anayasa'nın 13. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, ... yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, ... demokratik toplum düzeninin ... gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

21- Bu doğrultuda müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanunlar tarafından öngörülme, Anayasa'nın ilgili maddesinde belirtilen nedenlere dayanma ve demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk koşullarını sağlayıp sağlamadığının belirlenmesi gerekir. Buna göre somut olayda öncelikle müdahalenin kanuni dayanağının bulunup bulunmadığı incelenecektir.

22- Somut olayda, yargı mercileri kararında diğer sanıklarla birlikte başvurucunun da birden fazla eylemini sayarak terör örgütü propagandası yapma suçundan ceza vermiş olsa da başvurucuya ilişkin tek somut belirlemenin sözde bayrak ve poster asma eylemi olduğunu belirtmiştir. Her ne kadar, bazı sanıklar yönünden ilk derece mahkemesi tarafından açıklama yapılmışsa da başvurucunun bu eylemlere nasıl dâhil olduğuna ilişkin açıklama bulunmamaktadır. Nitekim, kolluk evrakında ve iddianamede de başvurucunun suça konu

eylemi, örgütün sözde bayrağını ve ölen bir örgüt mensubunun posterini asmak şeklinde tarif edilmiştir. İlk derece mahkemesi kararında delil olarak esas alınan bilirkişi raporunda başvurucunun örgüt elebaşı A.Ö.nün posterini taşıdığı, marş söylediği veya slogan attığı yönünde bir tespitten bahsedilmemiştir. Bu hâlde Anayasa Mahkemesi, başvurucunun cezalandırılmasına esas olarak alınan sözde bayrak ve poster asma eylemlerinin ifade özgürlüğü kapsamında korunup korunmayacağını değerlendirecektir.

23- Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ahmet Aslan ([1. B.], B. No: 2021/23949, 6/10/2022, §§ 43-59) kararında kanunilik ilkesi açısından uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu ilkeler doğrultusunda ilk olarak çözümlenmesi gereken mesele, PYD/YPG silahlı terör örgütünün hangi tarihten itibaren terör örgütü olarak kabul edildiği ve bu durumun bilinir hâle geldiğinin incelenmesidir. Anayasa Mahkemesi Ahmet Aslan kararında, kuruluşundan bir süre sonra PYD'nin PKK terör örgütünce alınan karar doğrultusunda kurulduğunun tespit edildiği ve bu kapsamda PYD-YPG'nin Türkiye tarafından PKK terör örgütünün Suriye kolu olarak faaliyet gösteren bir terör örgütü olarak kabul edildiği ve yargı makamlarını da birçok kez PYD-YPG'nin bir terör örgütü olduğuna karar verildiği belirtmiştir. Aynı zamanda, Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 21/5/2015 tarihli kararıyla söz konusu durumun yargısal bir içtihat hâline geldiği vurgulanmıştır (Ahmet Aslan, § 8).

24- Somut olayda başvurucu YPG silahlı terör örgütünün sözde bayrağı ve ölen terör örgütü mensubunun ismi ve resminin bulunduğu posteri 9/3/2015 tarihinde gösteri alanına astığının tespit edilmesi üzerine hakkında terör örgütünün propagandası yapmak suçundan mahkûmiyet hükmü kurulmuştur. Her ne kadar, başvurucu gösteri sırasında terör örgütünü simgeleyen sözde bayrağı ve örgüt mensubuna ait posteri asmadığını, görüntülerde tespit edilen kişinin kendisi olmadığını iddia etmişse de bilirkişi raporları ve dosyada bulunan diğer bilgi ve belgeler doğrultusunda ilk derece mahkemesi tarafından başvurucunun savunmalarına itibar edilmemiştir. Yapılan yargılama sonucunda da başvurucu PYD/YPG silahlı terör örgütünün propagandasını yapmak suçundan hapis cezasına mahkûm edilmiştir (bkz. §§ 4-12).

25- Başvurucunun mahkûmiyetine konu eylemlerin PYD/YPG'nin bir terör örgütü olduğunun kesinleşmiş yargı kararıyla tespit edildiği ve bilinir hâle geldiği 21/5/2015 tarihinden önce gerçekleştiği konusunda ihtilaf bulunmamaktadır. Bu itibarla, başvurucunun eylem tarihi itibarıyla PYD-YPG'nin bir terör örgütü olduğunu öngörerek doğrudan cezai yönden sorumluluk altına sokulması beklenemeyecektir (Ahmet Aslan, § 8; disiplin cezası yönünden benzer yönde değerlendirmeler için bkz. Necbir Atılgan ve Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası [1. B.], B. No: 2018/37932, 12/4/2023, §§ 14-15.).

26- Öte yandan, her ne kadar başvurucunun eylem tarihi itibarıyla PYD/YPG'nin bir terör örgütü olduğunu doğrudan öngörmesi beklenemese de ilk derece mahkemesinin başvurucu hakkındaki mahkûmiyet kararında bunun aksini, yani PYD/YPG'nin anılan tarihten önce de bir terör örgütü olduğunu başvurucunun bilebilecek konumda olduğunu ilgili ve yeterli bir gerekçeyle ortaya koyması elbette mümkündür. Bu doğrultuda, somut olay açısından yargı mercileri tarafından ortaya konulan gerekçelerin dikkatli şekilde incelenmesi gerekmektedir. Bu kapsamda, başvurucu hakkında tanzim edilen iddianamede sadece PKK/KCK silahlı terör örgütü hakkında, ilk derece mahkemesinin kararında ise MLKP silahlı terör örgütü ve uzantıları hakkında genel birtakım bilgilere yer verildiği gözlemlenmiştir. Bunun ötesinde ilk derece mahkemesinin bir değerlendirme yapmadığı, sadece başvurucunun eylemini anlatırken PYD/YPG'nin PKK/KCK terör örgütünün Suriye kolu

olduğunu belirtilmekle yetindiği, başvurucunun eylem tarihinde PYD/YPG'nin terör örgütü olduğunu niçin bilebilecek konumda olduğundan bahsetmediği görülmektedir. Diğer bir ifadeyle Mahkeme, suça konu eylemleri değerlendirerek eylem tarihi itibarıyla başvurucunun; PYD/YPG'nin silahlı terör örgütü olduğunu bilebilecek durumda olduğunu veya önceki eylemleriyle bağlantı kurarak terör örgütünün faaliyetlerini öngörebilecek durumda olduğunu makul bir gerekçeyle ortaya koymamıştır. Buna bağlı olarak başvurucunun eylemlerinin gerçekleştiği tarih itibarıyla tek başına şiddete teşvik olarak yorumlanabilecek, doğrudan veya dolaylı yollardan terör suçunun işlenmesi tehlikesine yol açabilecek nitelikte olduğu kabul edilemez (benzer yönde değerlendirmeler için bkz. Ahmet Aslan, § 57).

27- Yukarıdaki değerlendirmeler kapsamında somut olay bakımından, Anayasa Mahkemesinin Ahmet Aslan kararındaki değerlendirmeleri ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir hususun bulunmadığı anlaşılmaktadır. Zira, yargı mercileri tarafından başvurucunun eylemleri nedeniyle ceza yaptırımı ile karşılaşabileceğini makul olarak öngörebilecek durumda olduğu ilgili ve yeterli bir gerekçeyle ortaya konulamamıştır. Bu kapsamda, başvurucu hakkında -yorumlandığı hâliyle- hükmedilen terör örgütü propagandası yapma suçunun belirli olduğundan söz edilemeyecektir. Sonuç olarak, Anayasa Mahkemesi 3713 sayılı Kanun'un 7. maddesinin ikinci fıkrasının yorumundan kaynaklanan müdahalenin kanunilik şartını sağlamadığı kanaatine ulaşmıştır (benzer yönde değerlendirmeler için bkz. Ahmet Aslan, § 59).

28- Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Muhterem İNCE bu sonuca katılmamıştır.

III. GİDERİM

29- Başvurucu, ihlalin tespiti, yeniden yargılama ile 200.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

30- Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

31- Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucunun manevi zararı karşılığında 34.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE Muhterem İNCE'nin karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Kararın bir örneğinin ifade özgürlüğünün ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Mersin 2. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2015/298, K.2017/153) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuya net 34.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

E. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 16/4/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Bir gösteride terör örgütünü simgeleyen sözde bayrak ve pankart asılması nedeniyle silahlı terör örgütünün propagandasını yapma suçundan cezalandırılan başvurucu, ifade özgürlüğünün ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Mahkememiz çoğunluğu, başvuruya konu müdahalenin Anayasa’nın 13. maddesinde öngörülen kanunilik şartını karşılamadığı gerekçesiyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır.

2. Somut olayda, başvurucu Mersin Üniversitesi kampüsünde PYD/YPG silahlı terör örgütü mensuplarını anmak amacıyla gerçekleşen gösteriye katılmıştır. Gösteri sırasında, ölen örgüt mensuplarının resimleri ve isimlerinin yazılı olduğu pankartlar teşhir edilmesinin yanı sıra PKK/KCK silahlı terör örgütü ve elebaşısı lehine sloganlar atılmıştır. Bunun üzerine Mersin Cumhuriyet Başsavcılığı olayla ilgili terör örgütü propagandası yapmak suçundan soruşturma başlatmıştır. Yapılan araştırmalar kapsamında, başvurucunun PYD/YPG silahlı terör örgütünün sözde bayrağı ile aynı örgütün ölen mensuplarından birinin posterini gösteri alanındaki bir ağaca asarken görüntülendiği tespit edilmiştir. Bu doğrultuda yargı mercileri tarafından başvurucu hakkında ceza davası yürütülmüş ve yargılama sonucunda atılı suçtan 2 yıl hapis cezasına mahkum edilmiştir. Bu karar istinaf ve temyiz kanun yollarından geçerek kesinleşmiştir.

3. Anayasa Mahkemesi daha önce pek çok kararında propaganda suçunun soyut tehlike suçu olarak kabul edilmesinin başta ifade özgürlüğü olmak üzere anayasal hak ve özgürlükler üzerinde bir baskı oluşturma potansiyeli olduğuna dikkat çekmiştir. Bu sebeple bir propaganda faaliyetinin cezalandırılabilmesi için olayın somut koşullarında belirli oranda tehlikeye neden olduğunun gösterilmesi gerektiğini belirtmiştir (Ayşe Çelik [2. B.], B. No: 2017/36722, 9/5/2019, § 47; Sırrı Süreyya Önder [GK], B. No: 2018/38143, 3/10/2019, § 64).

4. Terörörgütleri ve destekçileri, görüşlerinintoplumiçinde yayılmasınıve fikirlerinin kökleşmesini hedefler ve bu amacın gerçekleşmesine yönelik her türlü vasıtaya başvurabilir. Terörün veya terör örgütlerinin propagandasının da söz konusu vasıtalardan biri olduğunda kuşku yoktur. Terör, başta ifade özgürlüğü olmak üzere demokratik toplumun tüm değerlerine düşmandır. Bu nedenle terörizmi, terörü ve şiddeti meşrulaştıran, öven ya da bunlara teşvik eden sözler ifade özgürlüğü kapsamında görülemez Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri [GK], B. No: 2018/17635, 26/7/2019; Ayşe Çelik, § 43; Sırrı Süreyya Önder, § 61).

5. Somut olayda, başvurucununmahkumiyetine esas alınan eylemleri Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 21/5/2015 tarihli PYD/YPG'nin bir terör örgütü olduğuna ilişkin kesinleşmiş yargı kararından önce gerçekleşmiştir. Ancak mahkumiyete esas eylemler bu tarihten önce olsa bile başvurucunun PYD/YPG'nin terör örgütü olduğunu bilebilecek konumda olduğunun tespiti halinde başvurucunun üzerine atılı olan suçtan mahkum edilebileceği konusunda da bir şüphe bulunmamaktadır. Bu doğrultuda, başvuruya konu gösteri PKK/KCK silahlı terör örgütünün uzantısı olan PYD/YPG silahlı terör örgütünün ölen mensuplarını anmak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Gösteri sırasında grup tarafından PKK/KCK silahlı terör örgütü ve elebaşısı lehine sloganlar atılıp destekleyici pankartlar açılmıştır. Yapılan araştırmalarda da başvurucunun bu gösteriye katıldığı ve PYD/YPG silahlı terör örgütünün sözde bayrağıyla ölen mensuplarından birinin posterini gösteri alanına astığı tespit edilmiştir. Bu itibarla, başvuruya konu gösterinin muhtevası ve başvurucunun aktif eylemleri dikkate alındığında, başvurucunun gösteriye katılan grupla birlikte hareket ederek terör örgütünün propagandası yaptığı aşikârdır. Dolayısıyla, başvurucunun PKK/KCK silahlı terör örgütünün uzantısı olan PYD/YPG'nin terör örgütü olduğunu bilebilecek durumda olduğu kabul edilmelidir.

6. Öte yandan, unutulmamalıdır ki şiddet tonu yüksek sloganların atıldığı, terör örgütünün lehine marşların söylendiği ve övücü pankartların açıldığı gösteride başvurucunun eylemleri bir bütün olarak gözetildiğinde, şiddetin övülmesi ve terörizme destek anlamına geldiğinin, mevcut ve olası saldırılar yönünden kışkırtıcı ve şiddete başvurmayı cesaretlendirici nitelikte olduğunun kabulü gerekir.

7. Bu itibarla, başvurucunun terör örgütünün propagandasını yapma suçundan hapis cezasıyla cezalandırılmasının yargı mercilerince ilgili ve yeterli gerekçelerle ortaya konulduğu, zorunlu toplumsal bir ihtiyaca karşılık geldiği ve orantılı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu nedenlerle, başvurucunun cezalandırılmasının demokratik toplum düzeninin gereklerine aykırı olmadığı kanaatinde olduğumdan, başvurucunun Anayasanın 26. maddesinde düzenlenen ifade özgürlüğü hakkının ihlal edildiği şeklindeki çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

Üye Muhterem İNCE

C.T.

B. No: 2019/31177 | Karar tarihi: 17.04.2025

Genel Kurul

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/31177

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

GENEL KURUL

KARAR

C.T. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/31177)

Karar Tarihi: 17/4/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 30/9/2025 - 33033

GENEL KURUL

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkanvekili : Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Recai AKYEL Yusuf Şevki HAKYEMEZ Yıldız SEFERİNOĞLU İrfan FİDAN Kenan YAŞAR Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Muhammed Cemil KANDEMİR

Başvurucu : C.T.

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, tehlike hâli taşıyan tutuklu grubuna dâhil edilme üzerine getirilen kısıtlamaların uzun süredir devam etmesi ve belli aralıklarla gözden geçirilmemesi nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 6/9/2019 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

4. Birinci Bölüm, başvurunun Genel Kurul tarafından incelenmesine karar vermiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ile eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

6. Başvurucu, Türk Silahlı Kuvvetleri bünyesinde albay rütbesiyle görev yapmaktayken 15 Temmuz 2016 tarihinde gerçekleşen darbe girişimi sonrasında Ankara 3. Sulh Ceza Hâkimliğinin 20/7/2016 tarihli kararıyla anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs etme suçundan tutuklanmıştır.

7. 6/6/2017 tarihli ve 2017/450 sayılı Sincan 1 No.lu Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü İdare ve Gözlem Kurulu (Kurul) kararına istinaden başvurucunun tehlike hâli taşıyan tutuklu statüsüne alınmasına karar verilmiştir. Söz konusu Kurul kararının ilgili kısmı şöyledir:

" ...

15 Temmuz 2016 tarihinde gerçekleştirilen darbe girişimi olayının sanıklarından olduğu ve üst düzey örgüt yöneticisi konumunda yargılamalarının devam ettiği, kurumumuzun yüksek güvenlikli yapıya sahip oluşu ve bu amaçla tek kişilik odaların yüksek risk taşıyan hükümlü ve tutukluların barındırılmasında büyük öneme sahip olduğu bilinmektedir.

...

5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 24/1 maddesinde 'hükümlüler:

a) İlk defa suç işleyenler, mükerrirler, itiyadî suçlular veya suç işlemeyi meslek edinenler,

b) Aklî ve bedensel durumları nedeniyle veya yaşları itibarıyla özel bir infaz rejimine tâbi tutulması gerekenler,

c) Tehlike hâli taşıyanlar,

d) Terör suçluları,

e) Suç örgütlerine veya çıkar amaçlı suç örgütlerine mensup olan suçlular,

gibi gruplara ayrılırlar.' hükmü yer almaktadır.

Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük'ün 76. maddesi;

'Suçun nitelik ve işleniş şekline göre, toplum için ciddi bir tehlike oluşturan veya kurumun güvenlik ve düzenini ihlal edebileceği konusunda delil veya ciddi emareler olan hükümlüler tehlikeli hükümlü sayılır.' maddeleri gözönünde bulundurularak;

Ceza İnfaz Kurumumuzda tekli odalarda kalmakta olan tutukluların işledikleri isnat olunan suçun işleniş şekli, niteliğinin toplum içinde infial oluşturan bir suç olması, hem kurumun güvenliği ve düzeni hem de tutukluların kendisinin ve diğer tutukluların güvenliğinin sağlanabilmesi amacı ile tehlike hâli taşıyan tutuklular grubuna dâhil edilmelerine,

Kurumumuzda tekli odalarda barındırılan ve tehlike hâli taşıyan tutuklu grubuna dâhil edilen tutukluların günlük havalandırma saatlerinin bir saat olarak düzenlenmesine ve tutuklulara tebliğ edilmesine oybirliği ile karar verilmiştir."

8. 2017/450 sayılı Kurul kararının başvurucuya yahut başka belirli bir kişiye ilişkin olarak

alınmış bir karar olmadığı, bu karar ile kategorik olarak belirli tutukluların tehlike hâli taşıyan tutuklu grubuna dâhil edilmesinin öngörüldüğü anlaşılmıştır.

9. Kurulun 11/8/2017 tarihli ve 761, 769 sayılı kararlarıyla-mezkûr 2017/450 sayılı karara ve 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 24. maddesi ile Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük'ün 40., 75., 76. ve 186. maddelerine atıf yapılarak başvurucu hakkında havalandırma saatlerine ve televizyon yayınlarına ilişkin olarak bazı kısıtlamalar getirilmiştir. Kurulun 11/8/2017 tarihli ve 761, 769 sayılı kararlarında, mezkûr Tüzük'ün İdare ve Gözlem Kurulunun yetkilerini düzenleyen 40. maddesi gereğince, tutuklu olan başvurucunun diğer tutuklu ve hükümlüler ile karşılaşmamasına özen gösterilmesine, havalandırma bahçesinin tedbiren günde bir saat açık tutulmasına, kurum içi faaliyetlere çıkarılırken gerekli önlemlerin alınmasına ve televizyon yayını imkânlarından yararlanmasının kısıtlanmasına karar verilmiştir.

10. Başvurucunun bu kısıtlamalara karşı yaptığı şikâyet ve itirazlar İnfaz Hâkimliğince ve Ağır Ceza Mahkemesince reddedilerek kesinleşmiştir. Başvurucunun bu kararlara karşı bireysel başvuruda bulunmadığı anlaşılmıştır.

11. Başvurucu; İnfaz Hâkimliğine sunduğu 18/6/2019 tarihli dilekçeyle tehlikeli tutuklu statüsüne dâhil edilmesini gerektirecek somut bir durum olmadığını, 2017 yılında getirilen kısıtlamaların iki yıldır uygulanmaya devam edildiğini belirtmiştir. Başvurucu ayrıca önceki kısıtlamalara ek olarak getirilen yeni kısıtlamalarla ceza infaz kurumu kantininde satılan radyoları satın almasının ve spor tesislerinden yararlanmasının engellendiğini ileri sürmüştür. Başvurucu getirilen yeni kısıtlamalara ilişkin olarak kendisine herhangi bir karar tebliğ edilmediğini ileri sürerek tehlikeli tutuklu statüsünden çıkarılmasını, radyo ve televizyon kullanımına izin verilmesini, havalandırma saatindeki kısıtlamanın kaldırılmasını ve spor tesislerinden yararlandırılmasını talep etmiştir.

12. İnfaz Hâkimliği başvurucunun spor tesislerinden yararlandırılması talebini esastan, diğer taleplerini ise 2017 yılında incelediği ve verdiği kararların kesinleştiği gerekçesiyle reddetmiştir. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

"...tutuklu hakkında yapılan uygulamanın ceza infaz kurumu kurallarına uygun olduğu, mevzuata aykırı bir uygulamanın veya hukuka aykırılığın söz konusu olmadığı, tutuklunun tehlikeli tutukluluk grubuna dâhil edilmesi ve havalandırma saatlerinin kısıtlanmasına ilişkin itirazına Hâkimliğimizin 2017/4823 esas sayılı dosyasında reddine karar verildiği, Ankara Batı 3. Ağır Ceza Mahkemesinin 2017/1249 D.iş sayılı kararı ile kararın kesinleştiği, tutuklunun televizyon ve radyo yayınları hakkında yapılan kısıtlamalara ilişkin Hâkimliğimizin 2017[/]4819 esas sayılı dosyasında itirazının reddine karar verildiği, Ankara Batı 3. Ağır Ceza Mahkemesinin 2017/1250 D.iş sayılı kararı ile kararın kesinleştiği, tutuklunun spor tesislerinden yararlanma talebinde ise tutuklunun işlediği isnat olunan suçun işleniş şekli, niteliğinin toplum içerisinde infial oluşturan bir suç olması, ceza infaz kurumunda güvenlik zaafiyeti oluşmaması gerektiği, tutuklunun açık havada egzersiz yapma gibi sportif faaliyetlerde bulunabileceği..."

13. Başvurucu, bu karara karşı Ankara 1. Ağır Ceza Mahkemesine (Mahkeme) itiraz etmiştir. Başvurucunun itirazı 31/7/2019 tarihli kararla reddedilmiştir.

14. Nihai karar, başvurucuya 7/8/2019 tarihinde tebliğ edilmiş; başvurucu 6/9/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

15. Başvurucu hakkında 20/6/2019 tarihinde anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs etme, nitelikli kasten öldürme, nitelikli öldürme, kişiyi hürriyetinden yoksun kılma, nitelikli kasten öldürmeye teşebbüs suçlarından mahkûmiyet kararı verilmiştir. Mahkûmiyet kararına karşı yapılan istinaf başvurusu Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 21. Ceza Dairesince 13/10/2020 tarihinde reddedilmiştir. Söz konusu karar Yargıtay 3. Ceza Dairesince 17/7/2024 tarihinde onanmıştır.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

16. 5275 sayılı Kanun'un "Hükümlülerin gözlem ve sınıflandırılması" başlıklı 23. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Hükümlülerin gözlem ve sınıflandırılması aşağıdaki esaslara göre yapılır:

a) Hükümlülerin kişisel özellikleri, bedensel, aklî ve sağlık durumları, suç işlemeden önceki yaşamları, sosyal çevre ve ilişkileri, sanat ve meslek faaliyetleri, ahlâkî eğilimleri, suça bakış açıları, hükümlülük süreleri ve suç türleri belirlenerek, durumlarına uygun infaz kurumlarına ayrılmaları ve bunlara göre saptanacak infaz ve iyileştirme rejimi; gözlem, inceleme ve değerlendirme yöntemiyle çalışan gözlem ve sınıflandırma merkezlerinde veya kapalı ceza infaz kurumlarının bu hizmete ayrılan bölümlerinde yapılır. Hükümlüler, işledikleri suç tiplerine, gösterdikleri eğilimlere, tutum ve davranışları nedeniyle sıkı gözetim ve denetim altında bulundurulmaları gerekip gerekmediğine göre yüksek güvenlikli ceza infaz kurumlarına veya normal güvenlikli ceza infaz kurumlarına veya açık ceza infaz kurumlarına gönderilirler.

...

f) Hükümlü; kişiliğine, sair hâllerine, suçun işlenmesindeki özelliklere göre gerektiğinde gözleme tâbi tutulmayabilir.

g) Gözlem sonunda, gözlem merkezi hükümlüye ait dosyayı görüşü ile birlikte Adalet Bakanlığına gönderir. Gözlem sonucuna göre hükümlünün gönderileceği infaz kurumu Bakanlıkça belirlenir. (Ek cümle: 25/5/2005-5351/2 md.) Ancak, yapılan gözlem ve sınıflandırma sonunda idare ve gözlem kurulunca aynı ceza infaz kurumunda veya o yer Cumhuriyet Başsavcılığına bağlı diğer ceza infaz kurumlarında kalması uygun bulunan hükümlülerin dosyaları Bakanlığa gönderilmez ve cezalarının infazına, bulundukları veya Cumhuriyet Başsavcılığınca gönderilecekleri bağlı ceza infaz kurumlarında devam olunur.

..."

17. 5275 sayılı Kanun'un "Hükümlülerin gruplandırılması" başlıklı 24. maddesi şöyledir:

"(1) Hükümlüler;

a) İlk defa suç işleyenler, mükerrirler, itiyadî suçlular veya suç işlemeyi meslek edinenler,

b) Aklî ve bedensel durumları nedeniyle veya yaşları itibarıyla özel bir infaz rejimine tâbi tutulması gerekenler,

c) Tehlike hâli taşıyanlar,

d) Terör suçluları,

e) Suç örgütlerine veya çıkar amaçlı suç örgütlerine mensup olan suçlular,

gibi gruplara ayrılırlar.

(2) Hükümlüler ayrıca yaşları, hükümlülük süreleri ve suç türleri itibarıyla da gruplandırılırlar."

18. 5275 sayılı Kanun'un "Hükümlünün radyo, televizyon yayınları ile internet olanaklarından yararlanma hakkı" başlıklı 67. maddesi şöyledir:

"(1) Hükümlü, ceza infaz kurumlarında merkezî yayın sistemi bulunduğu takdirde bu sisteme bağlı olarak radyo ve televizyon yayınlarını izleme hakkına sahiptir.

(2) Merkezî yayın sistemi bulunmayan kurumlarda, yararlı olmayan yayınların izlenmesini ve dinlenmesini engelleyecek önlemler alınmak suretiyle bağımsız anten kullanılarak televizyon ve radyo izlenmesine ve dinlenmesine izin verilir. Bu cihazlar, bedeli kendisi tarafından ödenmek koşuluyla hükümlü adına kurumca satın alınır. Her ne biçimde olursa olsun dışardan gelenler tarafından getirilen radyo, televizyon ve bilgisayarlar kuruma alınmaz.

(3) Kapalı ve açık ceza infaz kurumları ile çocuk eğitimevlerinde ancak, eğitim ve iyileştirme programları çerçevesinde kurum yönetimince belirlenen yerlerde görsel ve işitsel eğitim araç ve gereçlerinin kullanımına izin verilebilir. Eğitim ve iyileştirme programları gerekli kıldığı takdirde denetim altında internetten yararlanılabilir. Hükümlü, odasında bilgisayar bulunduramaz. Ancak, Adalet Bakanlığının uygun görmesi hâlinde eğitim ve kültürel amaçlı olarak bilgisayarın ceza infaz kurumuna alınmasına izin verilebilir.

(4) Bu haklar, tehlikeli hâlde bulunan veya örgüt mensubu hükümlüler bakımından kısıtlanabilir."

19. 5275 sayılı Kanun'un "Beden eğitimi" başlıklı 87. maddesi şöyledir:

"(1) Hükümlünün toplumsal, ruhsal ve bedensel gelişmelerini sağlamak amacıyla fizik ve ruhsal sağlık durumlarının elverdiği ölçüde spor, beden eğitimi ve eğlendirici etkinliklere katılmasına müsaade olunur ve olanaklar ölçüsünde yer ve araç sağlanır.

(2) Açık havada çalışmayan veya kapalı ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlüye, hava koşulları elverdiği ölçüde, günde en az bir saat açık havada gezinmek olanağı verilir. Bu süre içerisinde bireysel spor da yapılabilir. Kurum dışındaki etkinliklere açık ceza infaz kurumları ile çocuk eğitimevlerinde bulunan hükümlüler katılabilirler."

20. 5275 sayılı Kanun'un "Tutuklama kararının yerine getirildiği kurumlar" başlıklı 111. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Tutuklular, iç ve dış güvenlik görevlisi bulunan, firara karşı teknik, mekanik, elektronik veya fizikî engelleri olan, 34 üncü maddede sayılan hâller dışında oda ve koridor kapıları sürekli olarak kapalı tutulan ve yasal zorunluluklar ayrık, dışarıyla irtibat ve haberleşme olanağı bulunmayan normal güvenlik esasına dayalı tutukevlerinde veya maddî olanak bulunmadığı hâllerde diğer kapalı ceza infaz kurumlarının bu amaca ayrılmış bölümlerinde tutulurlar.

(2) Eylem ve davranışları ile 9 uncu madde kapsamına giren tutuklular, yüksek güvenlikli tutukevlerinde veya buna olanak bulunmadığı hâllerde yüksek güvenlikli kapalı ceza infaz kurumlarının tutuklulara ayrılan bölümlerinde barındırılırlar.

..."

21. 5275 sayılı Kanun'un "Tutukluların barındırılması" başlıklı 113. maddesi şöyledir:

"(1) Tutuklular, maddî olanaklar elverdiğince suç türlerine ve taşıdıkları güvenlik riskine göre ayrı odalarda barındırılırlar. Aralarında husumet bulunanlar ile iştirak hâlinde suç işlemiş olanlar aynı odalarda barındırılmazlar ve birbirleri ile temas etmelerini engelleyecek tedbirler alınır."

22. 5275 sayılı Kanun'un "Tutukluların hakları" başlıklı 114. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"...

(2) Soruşturma ve kovuşturma evrelerinde tutuklular, kurumun bu hususta genel düzenine uymak suretiyle ziyaretçi kabul edebilirler. Ancak soruşturma evresinde Cumhuriyet savcısı, kovuşturma evresinde hâkim veya mahkeme, soruşturmanın veya davanın selameti bakımından tutuklunun ziyaretçi kabulünü yasaklayabilir veya bu hususta kısıtlamalar koyabilir.

(3) Tutukluların yazılı haberleşmeleri ile telefonla görüşmeleri, soruşturma evresinde Cumhuriyet savcısı, kovuşturma evresinde hâkim veya mahkemesince kısıtlanabilir.

..."

23. 5275 sayılı Kanun'un "Kısıtlayıcı önlemler" başlıklı 115. maddesi şöyledir:

"(1) Tehlikeli hâlde bulunan, delil karartma tehlikesi olan, soruşturmanın amacını veya tutukevinin güvenliğini tehlikeye düşüren veya suçun tekrarına olanak verecek davranışlarda bulunan tutuklulara soruşturma evresinde Cumhuriyet savcısı, kovuşturma evresinde hâkim veya mahkemesince aşağıdaki tedbirler uygulanabilir:

a) Tutuklunun tek başına, sıkı bir rejim altında muhafaza edilmesi ve kaldığı odanın kamera ile izlenmesi.

b) Belirli süre ile dışarıyla ilişkisinin, ziyaretçi kabulünün ve telefon görüşmelerinin kısıtlanması.

c) Gerekiyorsa kendisine veya başkalarına zarar vermesini önleyici biçimde hazırlanmış özel bir odada barındırılması ve kaldığı odanın kamera ile izlenmesi.

d) Saldırganlık göstermesi hâlinde belirli süreyle kelepçelenmesi veya hareketlerinin engellenmesi.

e) Yüksek güvenlikli bir kuruma nakledilmesi."

24. 5275 sayılı Kanun'un "Tutukluların yükümlülükleri" başlıklı 116. maddesinin (1) numaralı fıkrasının başvurunun yapıldığı tarihte yürürlükte olan hâli şöyledir:

"(1) Bu Kanunun; yüksek güvenlikli kapalı ceza infaz kurumları, hapis cezasının infazının hastalık nedeni ile ertelenmesi, kuruma alınma ve kayıt işlemleri, hükümlüler ile yakınları ve ilgililerin bilgilendirilmesi, cezayı çekme, güvenlik ve iyileştirme programına ve sağlığın korunması kurallarına uyma, bina ve eşyaların korunması, kapıların açılmaması ve temasın önlenmesi, oda ve eklentilerinde bulundurulabilecek kişisel eşyalar, arama, disiplin cezalarının niteliği ve uygulanma koşulları, kınama, bazı etkinliklere katılmaktan alıkoyma, ücret karşılığı çalışılan işten yoksun bırakma, haberleşme veya iletişim araçlarından yoksun bırakma veya kısıtlama, ziyaretçi kabulünden yoksun bırakma, hücreye koyma, çocuk hükümlüler hakkında uygulanabilecek disiplin tedbirleri ve cezaları, disiplin soruşturması, disiplin cezasını gerektiren eylemlerin tekrarı, disiplin cezalarının infazı ve kaldırılması, yönetim tarafından alınabilecek tedbirler, zorlayıcı araçların kullanılması, ödüllendirme,

şikâyet ve itiraz, nakiller, disiplin nedeniyle nakil, zorunlu nedenlerle nakil, hastalık nedeniyle nakil, nakillerde alınacak tedbirler, avukat ve noterle görüşme hakkı, kültür ve sanat etkinliklerine katılma, ifade özgürlüğü, kütüphaneden yararlanma, süreli veya süresiz yayınlardan yararlanma hakkı, telefonla haberleşme hakkı, radyo, televizyon yayınları ile internet olanaklarından yararlanma hakkı, mektup, faks ve telgrafları alma ve gönderme hakkı, bu Kanunda sayılan günlerde dışarıdan gönderilen hediyeyi kabul etme hakkı, din ve vicdan özgürlüğü, muayene ve tedavi istekleri, hükümlülerin beslenmesi, iyileştirme programlarının belirlenmesi, hükümlülerin sayısı ve uygulanacak güvenlik tedbirleri, eğitim programları, öğretimden yararlanma, muayene ve tedavileri, sağlık denetimi, hastaneye sevk, infazı engelleyecek hastalık hâli, kendilerine verilen yiyecek ve içecekleri reddetmeleri, ziyaret, yabancı hükümlüleri ziyaret, ziyaret ve görüşlerde uygulanacak esaslar, beden eğitimi, kütüphane ve kurslardan yararlanma konularında 9, 16, 21, 22, 26 ilâ 28, 34 ilâ 53, 55 ilâ 62, 66 ilâ 76 ve 78 ilâ 88 inci maddelerinde düzenlenmiş hükümlerin tutukluluk hâliyle uzlaşır nitelikte olanları tutuklular hakkında da uygulanabilir.

..."

25. 5275 sayılı Kanun'un başvurunun yapıldığı tarihte yürürlükte olan hâliyle "Koşullu salıverilmede iyi hâlin saptanması" başlıklı 89. maddesi şöyledir:

"Hükümlünün, Kanunun 107 nci maddesinde öngörülen süreleri, ceza infaz kurumlarının düzen ve güvenliği amacıyla konulmuş kurallara içtenlikle uyarak, haklarını iyi niyetle kullanarak, yükümlülüklerini eksiksiz yerine getirerek geçirmiş ve uygulanan iyileştirme programlarına göre de toplumla bütünleşmeye hazır olduğunun disiplin kurulunun görüşü alınarak idare kurulunca saptanmış bulunması gerekir."

26. Aynı maddenin 14/4/2020 tarihli ve 7242 sayılı Kanun'la değişik "Hükümlülerin değerlendirilmesi ve iyi hâlin belirlenmesi" başlıklı mevcut hâlinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Hükümlüler, ceza infaz kurumlarında bulundukları tüm aşamalarda, ceza infaz kurumlarının düzen ve güvenliği amacıyla konulmuş kurallara uyup uymadığı, haklarını iyi niyetle kullanıp kullanmadığı, yükümlülüklerini eksiksiz yerine getirip getirmediği, uygulanan iyileştirme programlarına göre toplumla bütünleşmeye hazır olup olmadığı, tekrar suç işleme ve mağdura veya başkalarına zarar verme riskinin düşük olup olmadığı hususlarında idare ve gözlem kurulu tarafından iyi hâlin belirlenmesine esas olmak üzere en geç altı ayda bir değerlendirmeye tabi tutulur."

27. 5275 sayılı Kanun'un "Gözlem ve sınıflandırma merkezleri" başlıklı 13. maddesi şöyledir:

"(1) Hükümlülerin durumlarına uygun kurumlara ayrımı, 23 üncü maddede belirtilen gözlem ve sınıflandırma merkezlerince yapılır.

(2) Gözlem ve sınıflandırma merkezlerinin kuruluş, görev, çalışma esas ve usûlleri yönetmelikte gösterilir."

28. Başvurunun yapıldığı tarihte yürürlükte olan, 17/6/2005 tarihli ve 25848 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan mülga Gözlem ve Sınıflandırma Merkezleri Yönetmeliği'nin (Yönetmelik) (29/12/2020 tarihli ve 31349 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Gözlem ve Sınıflandırma Merkezleri ile Hükümlülerin Değerlendirilmesine Dair Yönetmelik ile yürürlükten kaldırılmıştır.) "Gözlem ve sınıflandırma merkezlerinin görev ve yetkileri" başlıklı 6. maddesi şöyledir:

"Gözlem ve sınıflandırma merkezi, ağırlaştırılmış müebbet hapis, müebbet hapis veya iki yıldan fazla süreli hapis cezasına mahkûm olan hükümlülerin kişisel özellikleri, bedensel, aklî ve sağlık durumları, suç işlemeden önceki yaşamları, sosyal çevre ve ilişkileri, sanat ve meslek faaliyetleri, ahlâkî eğilimleri, suça bakış açıları, hükümlülük süreleri ve suç türleri belirlenerek, durumlarına uygun infaz kurumlarına ayrılmaları ve bunlara göre saptanacak infaz ve iyileştirme rejiminin uygulanmasını; işledikleri suç tiplerine, gösterdikleri eğilimlere, tutum ve davranışları nedeniyle sıkı gözetim ve denetim altında bulundurulmaları gerekip gerekmediğine göre yüksek güvenlikli ceza infaz kurumlarına veya normal güvenlikli ceza infaz kurumlarına veya açık ceza infaz kurumlarına gönderilmelerini sağlamakla görevli ve yetkilidir.

Gözlem ve sınıflandırma merkezlerinde, yargısal, sosyal, tıbbi, kriminolojik, psiko-teknik, psikiyatri ve ceza hukuku bakımından veya gerekli görülecek konularda her türlü inceleme yapılır."

29. Yönetmelik'in "İdare ve gözlem kurulu" başlıklı 7. maddesi şöyledir:

"İdare ve gözlem kurulu; kurum müdürünün başkanlığında, gözlem ve sınıflandırmadan sorumlu ikinci müdür, idare memuru, tabip, psikolog, psikiyatr, sosyal çalışmacı, öğretmen, infaz ve koruma başmemuru ile teknik personel arasından seçilen bir görevliden oluşur. Ayrıca, ceza infaz kurumunda bulunması hâlinde, eğitim uzmanı veya eğitim rehberi de kurula üye olarak katılır.

İdare ve gözlem kurulunun oluşturulmasına imkân bulunmayan ceza infaz kurumlarında, bu kurul o yer Cumhuriyet başsavcısının başkanlığında idare memuru, hükümet tabibi, öğretmen, infaz ve koruma başmemuru ile infaz ve koruma memurundan oluşur.

Yukarıdaki fıkralarda sayılan personelin tamamının veya bir kısmının ceza infaz kurumunda bulunmaması hâlinde, kurul; mevcut olanlarla oluşturulur.

İdare ve gözlem kurulu, gözlem ve sınıflandırma merkezlerinin görev ve yetkilerini kullanır."

30. Yönetmelik'in "İdare ve gözlem kurulunun görevleri" başlıklı 8. maddesi şöyledir:

"İdare ve gözlem kurulu, gözlem ve sınıflandırma merkezlerinde veya Bakanlıkça gözlem ve sınıflandırma merkezi olarak ayrılan ceza infaz kurumlarında, kanun ve tüzükle verilen diğer görevlerinin yanında, gözlem ve sınıflandırmayla ilgili olarak sadece aşağıda sayılan görevleri yapar:

a) Hükümlülerin suç türlerini belirlemek,

b) Hükümlüleri gruplandırmak,

c) Durumlarına uygun infaz kurumlarına ayrılmalarına karar vermek,

d) Uygulanacak infaz ve iyileştirme rejimini saptamak."

31. Yönetmelik'in "Gözlem ve sınıflandırma formu" başlıklı 17. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Gözlem ve sınıflandırma formu, hükümlünün tanınması, davranışlarının değerlendirilerek hakkında uygulanacak rejimin belirlenmesi, kişinin durumuna uygun ceza infaz kurumuna ayrılması, infazın bireyselleştirilmesi ile iyileştirme programlarına katılması, hükümlülük süresi içerisinde davranışlarının izlenmesi ve sonucunda hükümlüye iyi hal kararının verilmesine dayanak oluşturması amacıyla düzenlenen belgedir.

Hükümlülerin, gözlem sonucu gönderildikleri eğitimevleri ile açık ceza infaz kurumları dâhil, tüm ceza infaz kurumlarında koşullu salıverilecekleri tarihe kadar, altı ayda bir olmak üzere gözlem ve sınıflandırma formunun doldurulmasına devam olunur.

Kurum müdürü, hükümlü hakkında altı aylık dönemlere ait görüşünü yazılı olarak bildirir.

..."

32. Yönetmelik'in "İdare ve gözlem kurulunun incelemesi" başlıklı 19. maddesi şöyledir:

"İdare ve gözlem kurulu, hükümlünün dosyası üzerinde gerekli incelemeyi yapar. Talebi hâlinde veya resen hükümlüyü dinler.

İdare ve gözlem kurulu, hükümlünün gönderileceği kurum ve hakkında uygulanacak rejim ile ilgili değerlendirmesini yapar ve önerisini kapsayan kararı verir.

Hükümlünün, gözlem sonucu gönderildiği ceza infaz kurumunda, koşullu salıverileceği tarihe kadar, altı ayda bir olmak üzere doldurulan bu formun, her dönem sonunda değerlendirmesini yaparak, infazın bulunduğu veya başka bir kurumda devamına veya iyi hal kararına esas teşkil edecek kararı verir."

33. Yönetmelik'in "Hükümlülerin gruplandırılması" başlıklı 22. maddesi şöyledir:

"Hükümlüler, bulundukları veya gönderildikleri kurumlarda;

a) İlk defa suç işleyenler, mükerrirler, itiyadî suçlular veya suç işlemeyi meslek edinenler,

b) Aklî ve bedensel durumları nedeniyle veya yaşları itibarıyla özel bir infaz rejimine tâbi tutulması gerekenler,

c) Tehlike hâli taşıyanlar,

d) Terör suçluları,

e) Suç örgütlerine veya çıkar amaçlı suç örgütlerine mensup olan suçlular

gibi gruplara ayrılırlar."

34. 6/4/2006 tarihli ve 26131 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan, başvurunun yapıldığı tarihte yürürlükte olan mülga Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi İle Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük'ün (Tüzük) (29/3/2020 tarihli ve 31083 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Cumhurbaşkanı kararı ile yürürlükten kaldırılmış ve Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi İle Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Yönetmelik yürürlüğe girmiştir.) "İdare ve gözlem kurulu" başlıklı 34. maddesi şöyledir:

"(1) İdare ve gözlem kurulu; kurum müdürünün başkanlığında, gözlem ve sınıflandırmadan sorumlu ikinci müdür, idare memuru, cezaevi tabibi, psikiyatrist, psikolog, sosyal çalışmacı, öğretmen, infaz ve koruma başmemuru ile kurum müdürü tarafından teknik personel arasından seçilen bir görevliden oluşur.

(2) Birinci fıkrada sayılan personelin tamamının kurumda bulunmaması hâlinde, kurul mevcut olanlarla oluşturulur."

35. Tüzük'ün "İdare ve gözlem kurulunun görev ve yetkileri" başlıklı 40. maddesi şöyledir:

"(1) İdare ve gözlem kurulu aşağıda sayılan işleri yapmakla görevli ve yetkilidir;

a) Hükümlülerin suç türlerini belirleyerek, durumlarına uygun kurumlara ayrılmaları ve

bunlara uygun olacak infaz ve iyileştirme rejimini saptamak,

b) Hükümlülerin kurumlara kabullerinden sonra kalacakları odaları belirlemek,

c) Kurumlarda kalmakta olan hükümlüleri gruplandırmak,

d) Hükümlülerin kalmakta oldukları odaları değiştirmek,

e) Hükümlülerin bireysel olarak, psiko-sosyal yardım servisince hazırlanan iyileştirme programlarına uyumunu ve sonuçlarını değerlendirmek,

f) İyileştirme programları kapsamında spor alanları, çok amaçlı salon, kütüphane ve iş atölyelerinden yararlanma gibi faaliyetlere katılabilecek durumdaki hükümlüler ile kurumun iç hizmetlerinde çalıştırılacak hükümlülerin belirlenmesi ile ilgili karar almak,

g) Tehlikeli hâli bulunan ya da örgüt mensubu olan hükümlülerle ilgili olarak, telefon görüşmeleri ile radyo, televizyon yayınları ve internet olanaklarından yararlanma hakkının kısıtlanmasına karar vermek,

h) Açık kurumlar ile eğitimevlerinde bulunan hükümlülerin kurum dışındaki eğitim, ağaçlandırma, çevre düzenlemesi ve temizliği, doğal afet sonrası yardım, tiyatro çalışmaları gibi sosyal, kültürel ve sportif etkinliklere katılacak hükümlülerin kurum dışına çıkabilmeleri için karar almak,

ı) Açık kurumlarda ve eğitimevlerinde kalan hükümlülerin, oda ve eklentilerinde bulundurabilecekleri eşyaların cinsleri ve miktarlarını belirlemek,

j) Koşullu salıvermeye ve uygulanacak infaz rejimine esas teşkil edecek iyi hâl kararını almak,

k) Mevzuatla verilen diğer görevleri yerine getirmek.

(2) İdare ve gözlem kurulu yukarıda sayılan görevlerini yerine getirirken diğer kurulların önerilerini de dikkate alır.

(3) İdare ve gözlem kurulunun (b) ilâ (ı) bentlerinde sayılan görevleriyle ilgili olarak aldığı kararlarla diğer kurulların kararları arasında uyumsuzluk bulunması durumunda, psiko-sosyal yardım servisinde çalışan personelin görüşü de alındıktan sonra, idare ve gözlem kurulu tarafından verilecek karar uygulanır."

36. Tüzük'ün "Hükümlülerin gruplandırılması" başlıklı 75. maddesi şöyledir:

"(1) Hükümlüler, 5275 sayılı Kanunun 24 üncü maddesinde gösterilen esaslara göre gruplandırılır.

(2) Hükümlülerin gruplandırılmasına ilişkin esas ve usuller yönetmelikle gösterilir."

37. Tüzük'ün "Tehlikeli hükümlü" başlıklı 76. maddesi şöyledir:

"(1) Suçun nitelik ve işleniş şekline göre, toplum için ciddi bir tehlike oluşturan veya kurumun güvenlik ve düzenini ihlal edebileceği konusunda delil veya ciddi emareler olan hükümlüler tehlikeli hükümlü sayılır."

38. Tüzük'ün "Kısıtlayıcı önlemler" başlıklı 185. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tehlikeli hâlde bulunan, delil karartma tehlikesi olan, soruşturmanın amacını veya tutukevinin güvenliğini tehlikeye düşüren veya suçun tekrarına olanak verecek davranışlarda bulunan tutuklulara soruşturma evresinde Cumhuriyet savcısı, kovuşturma

evresinde hâkim veya mahkemesince aşağıdaki tedbirler uygulanabilir:

a) Tutuklunun tek başına, sıkı bir rejim altında muhafaza edilmesi ve kaldığı odanın kamera ile izlenmesi,

b) Belirli süre ile dışarıyla ilişkisinin, ziyaretçi kabulünün ve telefon görüşmelerinin kısıtlanması,

c) Gerekiyorsa kendisine veya başkalarına zarar vermesini önleyici biçimde hazırlanmış özel bir odada barındırılması ve kaldığı odanın kamera ile izlenmesi,

d) Saldırganlık göstermesi hâlinde belirli süreyle kelepçelenmesi veya hareketlerinin engellenmesi,

e) Yüksek güvenlikli bir kuruma nakledilmesi."

39. Tüzük'ün "Tutuklulara uygulanacak hükümler ve yükümlülükleri" başlıklı 186. maddesi şöyledir:

"(1) Tüzüğün; 1, 4, 6, 9 ilâ 14, 22, 24 ilâ 27, 29 ilâ 31, 40 ilâ 46, 67 ilâ 73, 75 ilâ 96, 99 ilâ 108, 110 ilâ 117, 119 ilâ 132, 143 ilâ 171, 174, 176 ilâ 179, 185, 188, 189 uncu maddelerinde düzenlenmiş hükümlerin tutukluluk hâliyle uzlaşır nitelikte olanları tutuklular hakkında da uygulanabilir."

B. Uluslararası Hukuk

40. 22/7/2016 tarihli ve 667 sayılı Olağanüstü Hâl Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararname'nin 23/7/2016 tarihinde yürürlüğe girmesinin ardından Cumhuriyet savcılarına tutukluların avukatlarıyla görüşmelerinin gizliliğine ilişkin olarak bazı kısıtlamalar getirme yetkisi verilmiştir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) Canavcı ve diğerleri/Türkiye (B. No: 24074/19, 14/11/2023) kararında, avukatlarıyla yaptıkları görüşmeleri izlenen ve kaydedilen başvurucuların özel hayata saygı haklarının ihlal edildiği iddiasıyla yaptıkları başvuruda; avukatla yapılan görüşmelerin izlenip kaydedilmesi şeklindeki tedbire ilişkin iç hukuk düzenlemelerinde bu tür tedbirlerin ne zaman sona ereceğinin belli olmadığını ve bu tedbirlerin gözden geçirilmesini öngören bir mekanizmanın mevcut olmadığını, bunun yanı sıra şikâyet konusu tedbirin dayanak düzenlemede öngörülen Cumhuriyet savcısı tarafından alınan bir karara dayanma şartını da taşımadığını ve tedbirlere ilişkin kararlarda bireyselleştirilmiş gerekçelerin bulunmadığını belirtmiştir. Anılan kararda söz konusu müdahalenin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 8. maddesinin (2) numaralı fıkrası anlamında kanunla öngörülmediği tespitine yer vererek ihlal sonucuna ulaşmıştır (Canavcı ve diğerleri/Türkiye, §§ 91-109).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

41. Anayasa Mahkemesinin 17/4/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

42. Başvurucu, bireysel başvuru harç ve masraflarını karşılama imkânı olmadığını belirterek adli yardım talebinde bulunmuştur.

43. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay ([2. B.], B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun açıkça

dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Özel Hayata Saygı Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

44. Başvurucu, tehlikeli tutuklu statüsüne dâhil edilmesi nedeniyle getirilen kısıtlamaların bazı haklarını ihlal ettiğini ileri sürmüş; havalandırma saatlerinin azaltılması nedeniyle özgürlük ve güvenlik hakkının, televizyonunun alınması ve radyo yasağı nedeniyle haberleşme hürriyetinin, kısıtlamaların uzun süreden beri devam etmesi ve daha önceki başvurularından farklı olan hususların değerlendirilmemesi nedeniyle adil yargılanma hakkının, suç isnadına dayanılarak uygulanan yasak ve kısıtlamalar nedeniyle masumiyet karinesinin ihlal edildiğini iddia etmiştir.

45. Başvurucu; şikâyetinin 2017 yılındaki şikâyetinden farklı olarak kısıtlamaların uzun süredir devam etmesine ilişkin olduğunu belirterek kısıtlamaların ne kadar daha devam edeceğinin belirli olmamasının hak ihlalini artırdığından yakınmıştır. Ayrıca radyo yasağına ilişkin olarak daha önce verilmiş bir kurul yahut mahkeme kararı olmadığını ve benzer durumdaki tutuklulara kısıtlama uygulanmadığını ileri sürmüştür.

46. Bakanlık görüşünde; başvurucunun şikâyetinin konusunu Kurulun 2017/450, 2017/761 ve 2017/769 sayılı kararlarının oluşturduğu ancak bu kararlara ilişkin itirazları inceleyen Mahkemenin kararlarına karşı süresi içinde bireysel başvuru yapılmadığı belirtilmiştir. Başvurucunun sadece kurum kantininde satılan radyoları satın alması ve radyo dinlemesine izin verilmemesi ile spor tesislerinden yararlanma hakkının kısıtlanmasını yeni bir itiraz olarak ileri sürdüğü ifade edilmiştir. Ayrıca Kurul kararlarında ve bu kararlara karşı itiraz üzerine verilen İnfaz Hâkimliği ile Ağır Ceza Mahkemesi kararlarında başvurucunun üzerine atılı suçları işlediği yönünde masumiyetine şüphe düşürecek nitelikte herhangi bir ifadenin bulunmadığı belirtilmiştir.

47. Başvurucu; Bakanlık görüşüne karşı beyanlarında özetle şikâyetlerinin öncekilerden farklı hususlar içerdiğini, başta 2017 yılında başlatılan ve iki yıldır devam eden kısıtlamaların uzun sürmesinden ve bu durumun ne zaman sona ereceğinin belli olmamasından yakındığını, söz konusu kısıtlamaların dört buçuk yıldan fazla sürdüğünü, ayrıca yeni kısıtlamaları şikâyet konusu yaptığını, Kurul kararının daha önce Anayasa Mahkemesinin masumiyet karinesinin ihlal edildiği sonucuna ulaştığı başvurulardaki benzer ifadeleri içerdiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

48. Anayasa'nın başvurunun değerlendirilmesinde dikkate alınacak "Özel hayatın gizliliği" başlıklı 20. maddesi şöyledir:

"Herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz."

49. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucu; ceza infaz kurumu idaresince tehlikeli tutukluluk statüsüne alınarak havalandırma saatlerine, spor yapmasına ve haberleşmesine getirilen kısıtlamalardan ve bu kısıtlamaların uzun süredir devam etmesinden şikâyet etmektedir. Özel hayata saygı hakkının kapsamının belirlenmesinde bireyin kişiliğini geliştirmesi ve gerçekleştirmesi kavramının yer aldığı, başvurucu hakkındaki kısıtlamaların mahiyeti ve söz konusu kısıtlamaların uzun süredir

devam ettiği birlikte değerlendirilerek başvuru özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenmiştir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

50. Somut olayda başvurucu, tehlike hâli taşıyan tutuklu grubuna dâhil edilmesi üzerine getirilen kısıtlamaların uzun süredir (yaklaşık 2 yıldır) devam etmesi nedeniyle söz konusu statü ve kısıtlamaların kaldırılması talebiyle İnfaz Hâkimliğine başvurmuştur (bkz. § 11). Bu başvuru salt Kurul kararlarına karşı yapılan bir şikâyet olmayıp şikâyetin özü, getirilen kısıtlamaların uzun süredir devam etmesine ilişkindir. Dolayısıyla başvurunun süresinde olduğu ve başvurucunun olağan kanun yolunu tükettikten sonra bireysel başvuruda bulunduğu değerlendirilmiştir (bkz. §§ 12-14).

51. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Hakkın Kapsamı ve Müdahalenin Varlığı

52. Özel hayat, eksiksiz bir tanımı bulunmayan geniş bir kavramdır. Bu kapsamda korunan hukuki değer esasen kişisel bağımsızlıktır. Özel hayata saygı hakkının kapsamının belirlenmesinde bireyin kişiliğini geliştirmesi ve gerçekleştirmesi kavramı temel alınmaktadır. Anılan hak; herkesin istenmeyen bütün müdahalelerden uzak, kendine özel bir ortamda yaşama hakkına sahip olduğuna işaret etmekle birlikte kişiliğin serbestçe geliştirilmesiyle uyumlu birçok hukuki menfaati de içermektedir (Serap Tortuk [1. B.], B. No: 2013/9660, 21/1/2015, §§ 31-36; Bülent Polat [GK], B. No: 2013/7666, 10/12/2015, §§ 61-63; Ata Türkeri [1. B.], B. No: 2013/6057, 16/12/2015, §§ 30-32; Tevfik Türkmen [GK], B. No: 2013/9704, 3/3/2016, §§ 50-52).

53. Anayasa'nın 19. maddesi gereğince hükümlü ve tutukluların (mahpusların) özel ve aile hayatının sınırlanması hukuka uygun olarak ceza infaz kurumunda tutulmanın kaçınılmaz ve doğal bir sonucudur. Bununla birlikte ceza infaz kurumunda bulunan mahpuslara açık havaya çıkmaya, spor yapmaya ve radyo, televizyon imkânlarından yararlanmaya ilişkin bazı haklar tanınmıştır. Söz konusu haklara kamu makamlarının keyfî bir şekilde müdahale etmelerinin önlenmesi, özel hayata saygı hakkı kapsamında Anayasa'nın 20. ve Sözleşme'nin 8. maddesiyle sağlanan güvenceler arasında yer almaktadır.

54. 5275 sayılı Kanun'da ceza infaz kurumunda bulunan mahpuslara açık havaya çıkmaya, spor yapmaya, radyo ve televizyon imkânlarından yararlanmaya ilişkin olarak bazı haklar tanındığı ancak tehlikeli hâlde bulunanların bu haklarına bazı sınırlamalar getirilebildiği görülmüştür.

55. Somut olayda başvurucunun tehlikeli tutuklu grubuna dâhil edilmesi sonrasında getirilen havalandırma, spor ve haberleşmeye ilişkin sınırlandırmaların yaklaşık iki yıldır devam etmesinin -bir bütün olarak değerlendirildiğinde- özel hayata saygı hakkına müdahale oluşturduğu sonucuna varılmıştır.

ii. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

56. Anayasa'nın 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde

belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

57. Yukarıda belirlenen müdahale, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı takdirde Anayasa'nın 20. maddesini ihlal edecektir. Bu sebeple sınırlamanın Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanun tarafından öngörülme, meşru amaç taşıma, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama kriterlerine uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir (Halil Berk [1. B.], B. No: 2017/8758, 21/3/2018, § 49; Süveyda Yarkın [2. B.], B. No: 2017/39967, 11/12/2019, § 32; Şennur Acar [1. B.], B. No: 2017/9370, 27/2/2020, § 34; R.G. [GK], B. No: 2017/31619, 23/7/2020, § 82).

(1) Kanunilik

(a) Genel İlkeler

58. Anayasa'nın temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması rejimini düzenleyen 13. maddesinde hak ve özgürlüklerin ancak kanunla sınırlanabileceği temel bir ilke olarak benimsenmiştir (kanunilik şartına başka bağlamlarda dikkat çeken kararlar için bkz. Sevim Akat Eşki [1. B.], B. No: 2013/2187, 19/12/2013, § 36; Tuğba Arslan [GK], B. No: 2014/256, 25/6/2014, § 82; Hayriye Özdemir [2. B.], B. No: 2013/3434, 25/6/2015, §§ 56-61; Halk Radyo ve Televizyon Yayıncılık A.Ş. [GK], B. No: 2014/19270, 11/7/2019, § 35; Hamit Yakut [GK], B. No: 2014/6548, 10/6/2021, § 76; Atilla Yazar ve diğerleri [GK], B. No: 2016/1635, 5/7/2022, § 100).

59. Hak ve özgürlüklerin, bunlara yapılacak müdahalelerin ve sınırlandırmaların kanunla düzenlenmesi bu haklara ve özgürlüklere keyfî müdahaleyi engelleyen, hukuk güvenliğini sağlayan demokratik hukuk devletinin en önemli unsurlarından biridir (Tahsin Erdoğan [2. B.], B. No: 2012/1246, 6/2/2014, § 60).

60. Müdahalenin kanuna dayalı olması öncelikle şeklî manada bir kanunun varlığını zorunlu kılar. Şeklî manada kanun, Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) tarafından Anayasa'da belirtilen usule uygun olarak kanun adı altında çıkarılan düzenleyici yasama işlemidir. Hak ve özgürlüklere müdahale edilmesi ancak yasama organınca kanun adı altında çıkarılan düzenleyici işlemlerde müdahaleye imkân tanıyan bir hükmün bulunması şartına bağlıdır. TBMM tarafından çıkarılan şeklî anlamda bir kanun hükmünün bulunmaması hakka yapılan müdahaleyi anayasal temelden yoksun bırakır (Ali Hıdır Akyol ve diğerleri [GK], B. No: 2015/17510, 18/10/2017, § 56; Tuğba Arslan, § 96; Fikriye Aytin ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/6154, 11/12/2014, § 34).

61. Kanunun varlığı kadar kanun metni ve uygulaması da bireylerin davranışlarının sonucunu öngörebileceği ölçüde hukuki belirlilik taşımalıdır. Bir diğer ifadeyle kanunun niteliği de kanunilik koşulunun sağlanıp sağlanmadığının tespitinde önemlidir (Necmiye Çiftçi ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/1301, 30/12/2014, § 55). Müdahalenin kanuna dayalı olması, iç hukukta müdahaleye ilişkin yeterince ulaşılabilir ve öngörülebilir kuralların bulunmasını gerektirir (Türkiye İş Bankası A.Ş. [GK], B. No: 2014/6192, 12/11/2014, § 44).

62. Mahkemelerin yorumlarının ve uygulamalarının kanunun açık lafzıyla çeliştiği veya kanun metni dikkate alındığında bireyler tarafından öngörülmesinin mümkün olmadığı sonucuna ulaşıldığı hâllerde yapılan müdahalenin kanuni dayanağının bulunmadığı kanaatine varılması mümkündür (bazı farklılıklarla birlikte bkz. Ziya Özden [1. B.], B. No:

2016/67737, 19/11/2019, § 59; Ramazan Atay [1. B.], B. No: 2017/26048, 29/1/2020, § 29; Wısam Sulaıman Dawood Eaqadah [GK], B. No: 2021/2831, 15/2/2023, § 81). Dolayısıyla kanunilik ölçütü açısından Anayasa Mahkemesince yapılması gereken, incelemeye konu kuralların yargı organlarınca yapılan yorumlarının kişilerce öngörülebilecek belirlilikte olup olmadığının veya kanunun açık lafzıyla çelişip çelişmediğinin tespit edilmesidir (bazı eklemelerle birlikte bkz. Mehmet Demircioğlu [GK], B. No: 2020/35797, 14/9/2023, § 33).

(b) İlkelerin Olaya Uygulanması

63. Somut olaya konu süreçte başvurucu 11/8/2017 tarihli Kurul kararıyla tehlikeli tutuklu grubuna dâhil edilmiş ve aynı kararla başvurucunun ceza infaz kurumundaki haklarına birtakım sınırlamalar getirilmiştir (bkz. § 9). Tüzük'ün İdare ve Gözlem Kurulunun yetkilerini düzenleyen 40. maddesine atıfla alınan bu kararla başvurucunun havalandırma bahçesine çıkış saatinin düzenlenmesine, diğer tutuklu ve hükümlülerle karşılaşmamasına özen gösterilmesine, kurum içi faaliyetlere çıkarılırken gerekli önlemlerin alınmasına karar verilmiştir. Kurul aynı tarihli bir başka kararla başvurucunun televizyon yayınlarından yararlanmasını da kısıtlamıştır.

64. 5275 sayılı Kanun'un 23. maddesi "Hükümlülerin gözlem ve sınıflandırılması" ve 24. maddesi "Hükümlülerin gruplandırılması" başlığını taşımaktadır. 23. maddede hükümlülerin gözlem ve sınıflandırılmasının hangi esaslara göre yapılacağı, 24. maddede ise hükümlülerin suç türleri, suçun işleniş şekilleri ve diğer kriterlere göre nasıl gruplanacağı düzenlenmiştir. 24. maddenin (1) numaralı fıkrasının (c) bendi tehlike hâli taşıyan hükümlüler grubunu düzenlemektedir.

65. 5275 sayılı Kanun'un 116. maddesi, Kanun'un tutukluluk hâliyle uzlaşır nitelikte olan bazı hükümlerinin tutuklular hakkında da uygulanabileceğini düzenlemektedir. Anılan madde incelendiğinde 5275 sayılı Kanun'un 23. ve 24. maddelerinin tutuklular hakkında da uygulanabilecek maddeler arasında sayılmadığı anlaşılmaktadır.

66. 5275 sayılı Kanun'un 111. ve 113. maddelerinde tutukluların barındırılacakları ceza infaz kurumunun belirlenmesinde suç türlerinin gözetileceği hüküm altına alınmış ise de aynı Kanun'un 115. maddesinde tehlikeli hâlde bulunan, delil karartma tehlikesi olan, soruşturmanın amacını veya tutukevinin güvenliğini tehlikeye düşüren ya da suçun tekrarına olanak verecek davranışlarda bulunan tutukluların yararlandıkları haklara ek sınırlamalar getirme yetkisi hükümlülerden farklı olarak idareye değil soruşturma evresinde Cumhuriyet savcısı, kovuşturma evresinde hâkim veya mahkemeye verilmiştir.

67. Buna göre Cumhuriyet savcısı, hâkim ya da mahkeme tarafından tutuklunun tek başına, sıkı bir rejim altında muhafaza edilmesine ve kaldığı odanın kamerayla izlenmesine, belirli süreyle dışarıyla ilişkisinin, ziyaretçi kabulünün ve telefon görüşmelerinin kısıtlanmasına, gerekiyorsa kendisine veya başkalarına zarar vermesini önleyici biçimde hazırlanmış özel bir odada barındırılmasına ve kaldığı odanın kamerayla izlenmesine, saldırganlık göstermesi hâlinde belirli süreyle kelepçelenmesine veya hareketlerinin engellenmesine, yüksek güvenlikli bir kuruma nakledilmesine karar verilebilir.

68. Görüldüğü üzere hükümlülerin durumlarına uygun infaz kurumlarına ayrılmaları, uygulanacak infaz ve iyileştirme rejimlerinin saptanması amaçlarıyla gruplandırılması ile tutuklular yönünden ek tedbirler getirilmesi 5275 sayılı Kanun'da ayrı şekillerde düzenlenmiştir. Tutuklular yönünden bu kişilerin tehlike arz etmesi, delil karartma riski bulunması, soruşturmanın amacını veya tutukevinin güvenliğini tehlikeye düşürmeleri ya da

suçun tekrarına olanak verecek davranışlarda bulunmaları hâlinde sıkı bir rejim altında tutulmalarına karar verme yetkisi Cumhuriyet savcıları, mahkeme ya da hâkime verilmiştir.

69. Tüzük'ün "Hükümlülerin gruplandırılması" başlıklı 75. maddesi gruplandırmanın 5275 sayılı Kanun'un 24. maddesine göre yapılacağını belirttikten sonra gruplandırmaya ilişkin esasların yönetmelikle düzenleneceğini ifade etmiştir. Tüzük'ün "Tehlikeli hükümlü" başlıklı 76. maddesinde ise 5275 sayılı Kanun'a paralel olarak suçun nitelik ve işleniş şekline göre, toplum için ciddi bir tehlike oluşturan veya kurumun güvenlik ve düzenini ihlal edebileceği konusunda delil veya ciddi emareler olan hükümlülerin tehlikeli hükümlü sayılacağı düzenlenmiştir. Tüzük hükümlerinden hangilerinin -tutukluluk hâliyle uzlaşması şartıyla- tutuklulara uygulanabileceğini düzenleyen Tüzük'ün 186. maddesinde ise 76. maddenin sayıldığı görülmektedir. Bununla birlikte Tüzük'ün 185. maddesinde tehlikeli hâlde bulunan, delil karartma tehlikesi olan, soruşturmanın amacını veya tutukevinin güvenliğini tehlikeye düşüren veya suçun tekrarına olanak verecek davranışlarda bulunan tutuklular hakkında tedbir alma yetkisi ayrıca düzenlenmiş ve bu yetki 5275 sayılı Kanun'a uygun olarak soruşturma evresinde Cumhuriyet savcısına, kovuşturma evresinde hâkim veya mahkemeye verilmiştir. Buna göre sayılan adli makamlar tarafından tutuklunun tek başına, sıkı bir rejim altında muhafaza edilmesine ve kaldığı odanın kamerayla izlenmesine, belirli süreyle dışarıyla ilişkisinin, ziyaretçi kabulünün ve telefon görüşmelerinin kısıtlanmasına, özel bir odada barındırılmasına, saldırganlık göstermesi hâlinde belirli süreyle kelepçelenmesi veya hareketlerinin engellenmesine veya yüksek güvenlikli bir kuruma nakledilmesine karar verilebilmektedir.

70. Anılan mevzuat incelendiğinde haklarındaki yargılamanın devam etmesi ve suçlulukları yönünde kesin olarak hüküm verilmemesi nedeniyle tutuklular için hükümlülerden farklı düzenlemeler getirildiği anlaşılmaktadır.

71. Hükümlüler yönünden işledikleri suç, suçun işleniş biçimi gibi unsurlar esas alınmak suretiyle idari makamlarca bir gruplandırma yapılması öngörülmüşken tutuklular için bu yönde bir gruplandırma yapılması kanunda öngörülmemiştir.

72. Hükümlüler ve tutuklular arasında mevzuatta bu şekilde ayrım yapıldığı, tutukluların barındırılması sırasında bu kişiler yönünden ek önlemler alınması ihtiyacının doğabileceği öngörülmüş ve bu yetki idareye değil soruşturma evresinde Cumhuriyet savcısı, kovuşturma evresinde hâkim veya mahkemeye verilmiştir.

73. Özel hayata saygı hakkına yönelik bir müdahalenin Anayasa'nın öngördüğü güvencelere uygun kabul edilebilmesinin ilk ve temel şartı müdahalenin kanuni dayanağının olmasıdır. Kanuni düzenlemelerde hükümlülerin idari makamlarca belirli unsurlar dikkate alınarak gruplandırılması ve bu gruplandırma sonucuna göre bazı durumlarda kısıtlamalara tabi tutulması öngörülmüşken tutuklular yönünden ek önlem ihtiyacı (tehlikeli hâlde bulunma gibi) doğması durumunda bu yetki adli makamlara verilmiştir. Tutukluların tehlikelilik hâlinin belirlenmesinde İdare ve Gözlem Kurulunun yetkisi yoktur. Somut olayda başvuru tarihinde tutuklu olan başvurucunun tehlikeli tutuklu statüsüne alınması İdare ve Gözlem Kurulunun yetkisinde olmadığından başvurucuya bu statü uyarınca bazı kısıtlamalar getirilmesi şeklindeki müdahalenin kanuni dayanağı bulunmamaktadır.

74. Başvuruya konu müdahalenin kanunilik koşulunu sağlamadığı anlaşılmakla birlikte bir kanuni düzenleme yapılsa bile özel hayata saygı hakkına yönelik bir müdahale açısından keyfîliğe engel olacak hukuki güvenceler de sağlanmalıdır. Tehlikeli statüsüne alınan tutukluya belirli bir süre öngörülmeden getirilen kısıtlamaların karara dayanak oluşturan

koşulların devam edip etmediğine dair belirli aralıklarla da değerlendirilmemesi hususu kanunilik ölçütü açısından sorun oluştursa bile bu konu "Demokratik Toplum Düzeninin Gereklerine Uygunluk ve Ölçülülük" başlığı altında daha ayrıntılı olarak değerlendirilecektir.

(2) Meşru Amaç

75. Başvuru konusu olayda İnfaz Hâkimliğinin anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs suçundan tutuklu olan başvurucuya diğer tutuklu ve hükümlülerle karşılaşmaması amacıyla getirdiği sınırlandırmaların kamu düzeninin ve güvenliğinin sağlanması ile suç işlenmesinin önlenmesi kapsamında uygulandığı ve anılan müdahalenin meşru amaç taşıma koşulunu karşıladığı değerlendirilmiştir.

(3) Demokratik Toplum Düzeninin Gereklerine Uygunluk ve Ölçülülük

(a) Genel İlkeler

76. Temel hak ve özgürlüklere yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı olması gerekir. Açıktır ki bu başlık altındaki değerlendirme, sınırlamanın amacı ile bu amacı gerçekleştirmek üzere başvurulan araç arasındaki ilişki üzerinde temellenen ölçülülük ilkesinden bağımsız yapılamaz. Çünkü Anayasa'nın 13. maddesinde demokratik toplum düzeninin gereklerine aykırı olmama ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama biçiminde iki ayrı kritere yer verilmiş olmakla birlikte bu iki kriter bir bütünün parçaları olup aralarında sıkı bir ilişki vardır (Ferhat Üstündağ [1. B.], B. No: 2014/15428, 17/7/2018, § 45).

77. Müdahaleyi oluşturan tedbirin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığının kabul edilebilmesi için amaca ulaşmaya elverişli olması, başvurulabilecek en son çare ve alınabilecek en hafif önlem olarak kendisini göstermesi gerekir. Amaca ulaşmaya yardımcı olmayan veya ulaşılmak istenen amaca nazaran bariz bir biçimde ağır olan bir müdahalenin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığı söylenemeyecektir (Ferhat Üstündağ, § 46).

78. Orantılılık ise sınırlamayla ulaşılmak istenen amaç ile başvurulan sınırlama tedbiri arasında dengesizlik bulunmamasına işaret etmektedir. Diğer bir ifadeyle orantılılık, bireyin hakkı ile kamunun menfaatleri veya müdahalenin amacı başkalarının haklarını korumak ise diğer bireylerin hak ve menfaatleri arasında adil bir dengenin kurulmasına işaret etmektedir. Dengeleme sonucu müdahalede bulunulan hakkın sahibine terazinin diğer kefesinde bulunan kamu menfaati veya diğer bireylerin menfaatine nazaran açıkça orantısız bir külfet yüklendiğinin tespiti hâlinde orantılılık ilkesi yönünden bir sorunun varlığından söz edilebilir (Ferhat Üstündağ, § 48).

79. Hükümlü veya tutukluların, Anayasa'nın 19. maddesi kapsamında hukuka uygun olarak bir mahkûmiyet kararına bağlı olarak tutma olarak değerlendirilebilecek kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı dışında (İbrahim Uysal [2. B.], B. No: 2014/1711, 23/7/2014, §§ 29-33) Anayasa'nın 19. maddesi gereği hükümlü ve tutukluların özel ve aile hayatına birtakım sınırlamaların getirilmiş olması, hukuka uygun olarak ceza infaz kurumunda tutulmanın kaçınılmaz ve doğal bir sonucudur. Bu bağlamda idarenin tutuklu ve hükümlülerin özel ve aile hayatına müdahale konusunda takdir yetkisinin daha geniş olduğu gözetilmelidir. Burada mühim olan, ceza infaz kurumunun güvenliğinin sağlanması amacı ile hükümlünün özel ve aile hayatına saygı gösterilmesi hakkı arasında adil bir dengenin sağlanmış olmasıdır (Mehmet Koray Eryaşa [2. B.], B. No: 2013/6693, 16/4/2015, § 89; Ahmet Çilgin [1. B.], B.

No: 2014/18849, 11/1/2017, §§ 30, 32).

80. Hükümlü ve tutukluların temel haklarına yapılan müdahalelere gerekçe olarak gösterilebilecek makul nedenlerin somut olayın tüm koşulları çerçevesinde olaya özgü olgu ve bilgilerle gerekçelendirilmesi gerekmektedir. Bunun yanı sıra yapılacak değerlendirmede kişinin itham edildiği suçun ve tutuklama sebeplerinin de dikkate alınması gerekmektedir (Mehmet Zahit Şahin [1. B.], B. No: 2013/4708, 20/4/2016, § 63).

81. Bununla birlikte bir müdahale belirli ve öngörülebilir bir kanuna dayansa ve meşru amacı bulunsa bile bu müdahalenin ölçülü olması, bu kapsamda keyfîliğe engel olacak hukuki güvencelerin de sağlanmış olması gerekir (bazı farklılıklar ve eklemelerle birlikte bkz. AYM, E.2020/30, K.2023/12, 25/1/2023, §§ 110-130).

(b) İlkelerin Olaya Uygulanması

82. Somut olayda başvurucunun anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs etme suçundan tutuklu olduğu, tehlikeli tutukluluk statüsüne alındığı ve bu kapsamda bazı haklarının kısıtlandığı görülmüştür.

83. Tutuklu ve hükümlülerin bazı temel haklardan yararlanması ana kural ise de bu kuralın kamu düzeninin ve kurumun güvenliğinin sağlanması ile suç işlenmesinin önlenmesi gibi meşru sayılacak amaçlar bağlamında kısıtlanmasının mümkün olduğu vurgulanmalıdır (Turan Günana [1. B.], B. No: 2013/3550, 19/11/2014, § 35). Ancak bu durumda uygulanacak kısıtlamaların süreli olması, hakkın kullanımını ortadan kaldıracak şekilde genel bir uygulamaya dönüştürülmemesi ve gerekli olduğunun ilgili kararlarda yeterli bir gerekçe ile ortaya konulması gerekir (Çetin Arkaş ve Nasrullah Kuran [2. B.], B. No: 2016/371, 13/1/2021, § 81).

84. Bu bağlamda hükümlü ve tutukluların hakları ile ilgili belirli koşullara bağlı olarak kısıtlama kararı verilirken uygulamaya dair bir süre belirlenerek koşulların devam edip etmediği konusunda elde edilen güncel ve somut veriler gözetilmek suretiyle belirli aralıklarla değerlendirme yapılmasının sağlanması kısıtlama kararının sonuçlarının görülebilmesi açısından önemlidir. Ayrıca kısıtlama kararının somut bilgi ve belgelere bağlı olarak belirli aralıklarla değerlendirme yapılıp gözden geçirilmesinin sağlanması uygulamanın ve idarenin denetimi açısından da gereklidir (benzer kararlar için bkz. Veysi Aktaş (2) [2. B.], B. No: 2015/15982, 6/2/2019, § 52). Bu çerçevede hükümlü ve tutukluların temel haklarına kısıtlama getirecek mevzuatın da mezkûr sınırlar içinde idarenin keyfîliğini önleyecek şekilde açıklık içermesi gerektiği söylenebilir.

85. Somut olay değerlendirildiğinde başvurucunun tehlikeli tutuklu statüsüne dâhil edildiği ve bu statü gerekçe gösterilerek başvurucuya bazı kısıtlamalar uygulanmaya başlandığı anlaşılmıştır. Ceza infaz kurumunda anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs etme suçundan tutuklu bulunan kişilerin birbirleriyle ve diğer mahpuslarla karşılaşmaması amacıyla mevzuat dâhilinde belirli hakların kısıtlanmasının terör örgütleriyle mücadele kapsamında kamu düzeni ile güvenliğinin sağlanması amacına yönelik gerekli ve amacı gerçekleştirmeye elverişli bir tedbir olmadığı söylenemez. Bununla birlikte müdahalenin ölçülü olup olmadığı da ortaya konulmalıdır.

86. Tehlikeli tutukluların Kurul tarafından belirlendiği ve kısıtlamalarla ilgili olarak herhangi bir süre öngörülmediği anlaşılmıştır. Bir mahpusun tehlikeli tutuklu statüsüne dâhil edilmesi ve bu statüye dayanılarak getirilen kısıtlamalar Kurul kararıyla yapıldığından bu işlemlere karşı süresi içinde İnfaz Hâkimliğine başvurulabilmektedir. Ancak -somut

olayda olduğu gibi- uzun süren tehlikeli tutuklu statüsünün ve getirilen kısıtlamaların süreçte kişilerin talebi üzerine yargılama mercilerince yahut kısıtlamaları getiren Kurul tarafından belirli aralıklarla denetlenip denetlenmediği değerlendirilmelidir.

87. Somut olayda başvurucunun tehlikeli tutuklu statüsüne alınmasına ilişkin kararda ve bu karar üzerine getirilen kısıtlamalarda belli bir süre sınırı öngörülmemiştir. Netice itibarıyla 11/8/2017 tarihinde alınan söz konusu kısıtlama kararlarının somut başvurunun yapıldığı 6/9/2019 tarihine kadar yeniden bir değerlendirme yapılmadan uygulandığı, kısıtlamaların uzun süre devam ettirildiği anlaşılmıştır. Başvurucunun -18/6/2019 tarihinde yaptığı- yaklaşık iki yıldır uygulanan tehlikeli tutuklu statüsünün ve kısıtlamaların kaldırılması talebi ise İnfaz Hâkimliğince 2017 yılında verdiği kararlar gerekçe gösterilerek incelenmeden reddedilmiştir.

88. Özetle başvurucunun tehlikeli tutuklu statüsüne alınmasına ve getirilen kısıtlamalara ilişkin olarak -2017 yılında yaptığı başvuru üzerine İnfaz Hâkimliğince yapılan değerlendirme sonrasında- idarece kendiliğinden değerlendirme yapılmadığı gibi İnfaz Hâkimliğince başvurucunun şikâyeti üzerine de bir değerlendirme yapılmamıştır.

89. 5275 sayılı Kanun'un 89. maddesi ve somut başvurunun yapıldığı tarihte yürürlükte olan Gözlem ve Sınıflandırma Merkezleri Yönetmeliği'nin 17. ve devamındaki maddeler gereğince hükümlülere ilişkin gözlem ve sınıflandırma formları altı ayda bir doldurulmalıdır. Bu kurallar uyarınca, hükümlülerin gözlem ve sınıflandırmasına ilişkin formun belirli periyotlarla doldurulması gerekir. Ancak bu uygulamada hükümlülerin tehlike hâli taşıyan gruba dâhil edilmelerine ilişkin gruplandırmada yapılan tespitin gözden geçirilip geçirilmediği belirsizdir.

90. Anayasa Mahkemesi Veysi Aktaş (2) kararında mahpusların tutulma koşullarına dair kısıtlamalarla ilgili olarak belirli aralıklarla, somut ve güncel veriler gözetilerek değerlendirme yapılması gerektiğini kural olarak kabul etmiştir (Veysi Aktaş (2), § 52). Benzer şekilde AİHM de Canavcı ve diğerleri/Türkiye kararında, başvuruculların avukatlarıyla görüşmelerine getirilen kısıtlamaların ne zaman sona ereceğinin belli olmadığını ve bu kısıtlamanın gözden geçirilmesini öngören bir mekanizmanın bulunmadığını tespit etmiş, özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut olayda da başvurucunun tehlikeli tutuklu statüsünün ne zaman sona ereceği belirsiz olduğu ve bu koşulların devam edip etmediğinin güncel veriler de gözetilerek belirli aralıklarla denetlenmediği anlaşılmıştır. Tehlikeli tutuklu statüsünün ve bu statü nedeniyle getirilen kısıtlamaların belirli aralıklarla gözden geçirilmesini öngören bir mekanizma öngörülmemiştir.

91. Başvurucunun tehlikeli tutuklu statüsüne alınması ve başvurucu hakkındaki kısıtlamalara ilişkin kararın bir süreyle sınırlanmadan ve karara dayanak oluşturan koşulların devam edip etmediğine dair belirli aralıklarla güncel bilgi ve belgeler gözetilerek yeniden değerlendirme yapılmadan uzun süre uygulanmasının orantısız olduğu ve ölçülülük ilkesine uygun olmadığı sonucuna varılmıştır.

92. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

93. Başvurucu ayrıca İnfaz Hâkimliği kararında esası incelenerek reddedilen spor kısıtlamasından ve daha önceki başvurularında yer almadığı hâlde İnfaz Hâkimliğince incelenmediğini ileri sürdüğü radyo kısıtlamasından şikâyet etmektedir. Söz konusu

kısıtlamaların da başvurucunun tehlikeli tutuklu statüsünde olduğu gerekçesiyle verildiği görüldüğünden özel hayata saygı hakkına ilişkin şikâyet yönünden ulaşılan sonuç gözetildiğinde başvurucunun bu iddiaları hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek olmadığına karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

94. Başvurucu ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması ile 100.000 TL maddi ve 500.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

95. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

96. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

97. İhlalin niteliği dikkate alınarak başvurucuya net 34.000 TL manevi tazminat ödenmesine, başvurucu, maddi zarara ilişkin olarak bilgi/belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

C. Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

D. Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

F. Kararın bir örneğinin özel hayata saygı hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara Batı 1. İnfaz Hâkimliğine (E.2019/1856, K.2019/1984) GÖNDERİLMESİNE,

G. Başvurucuya net 34.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

H. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

İ. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 17/4/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

E.A. A.Ş.

B. No: 2020/8665 | Karar tarihi: 17.04.2025

Genel Kurul

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/8665

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

GENEL KURUL

KARAR

E.A. A.Ş. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/8665)

Karar Tarihi: 17/4/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 29/7/2025 - 32970

GENEL KURUL

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkanvekili : Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Yıldız SEFERİNOĞLU

İrfan FİDAN

Kenan YAŞAR

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Özge ULUKAYA

Başvurucu : E.A. A.Ş.

Vekili : Av. Ahmet MUTLU

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; işletme hakkı tanınan hidroelektrik santralinde üretilen ve serbest piyasaya belirlenen orandan fazla satılan elektrik enerjisinin satış bedelinin iadesinin istenmesine ve serbest piyasaya satılabilecek enerji miktarının yeniden belirlenmesine ilişkin Enerji Piyasası Düzenleme Kurulu kararının uygulanmaması nedeniyle mülkiyet hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 9/3/2020 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı süresi geçtikten sonra beyanda bulunmuştur.

4. Birinci Bölüm, başvurunun Genel Kurul tarafından incelenmesine karar vermiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

6. Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu (EPDK) tarafından başvurucuya 14/11/2003 tarihinde Oymapınar Hidroelektrik Santrali'nde (HES) 49 yıl süreyle, lisans tarihi itibarıyla yürürlükte olan adıyla otoprodüktör olarak faaliyet göstermesi için 20/2/2001 tarihli ve 4628 sayılı Elektrik Piyasası Kanunu kapsamında otoprodüktör lisansı verilmiştir.

7. Enerji Piyasası Düzenleme Kurulu (Kurul) 31/12/2007 tarihli kararıyla bir otoprodüktör ya da otoprodüktör grubu lisansı sahibi tüzel kişilerin rekabet ortamında satabilecekleri elektrik enerjisi miktarına ilişkin olarak 2007 yılı dâhil olmak üzere 31/12/2008 tarihine kadar %50 olarak belirlenen oranın 31/12/2009 tarihine kadar uygulanmaya devam edilmesine karar vermiştir. Başvurucunun serbest piyasaya satılabilecek enerji oranının yükseltilmesi için yaptığı başvurular EPDK ve Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı (idare) tarafından uygun görülmemiştir.

8. Elektik Üretim A.Ş. Genel Müdürlüğü (EÜAŞ) başvurucuya gönderdiği 31/12/2009 tarihli yazıyla, rekabetçi piyasa ortamında satılabilecek oranı aşacak şekilde satışı yapılan elektrik enerjisinin tespit edilen satış bedelinin ödenmesini talep etmiştir. Başvurucu, her türlü hukuki hakkının saklı kaldığını şerh düşmek suretiyle ödeme yapmıştır. EÜAŞ 20/1/2010 tarihli yazı ile de başvurucudan Aralık 2009 döneminde rekabetçi piyasa ortamında satılabilecek oranı aşan ve satışı yapılan elektrik enerjisi satış bedelinin ödenmesini talep etmiştir.

9. Kurul 6/1/2011 tarihli ve 3003-44 sayılı kararıyla yenilenebilir kaynaklara dayalı elektrik üretimi yapan otoprodüktörlerce dengeleme ve/veya acil durumların giderilmesi amaçlı yük alma ve yük atma talimatları sonucu sisteme verilen fazla ve üretilmeyen eksik elektrik enerjisi miktarlarının belirtilen kapsamdaki otoprodüktörlerin piyasada satabilecekleri oran dışında değerlendirilmesine karar vermiştir. Başvurucu, idareye başvurarak Kurulun 3003-44 sayılı kararı doğrultusunda 2009 yılı üretim ve satışlara ilişkin hesabın yeniden yapılmasını talep etmiştir. İdare 16/3/2011 tarihli işlemiyle başvurucunun talebini reddetmiştir.

10. Başvurucu, 17/3/2011 tarihinde Ankara 17. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) 16/3/2011

tarihli işlemin iptali talebiyle dava açmıştır. Mahkeme 18/7/2012 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Başvurucunun temyiz talebi Danıştay Onüçüncü Dairesinin (Daire) 12/2/2019 tarihli kararıyla reddedilmiştir. Başvurucu karar düzeltme talebinde bulunmuş, Daire 16/12/2019 tarihinde karar düzeltme talebinin reddine karar vermiştir.

11. Başvurucu, nihai hükmü 9/2/2020 tarihinde öğrendikten sonra 9/3/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuş; 14/3/2025 tarihli dilekçeylede bireysel başvurudan feragat ettiğini bildirmiştir.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

12. Anayasa Mahkemesinin 17/4/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

13. Başvurucu; Kurul'un 3003-44 sayılı kararının 2009 yılı hesap döneminde uygulanması yönündeki talebinin Mahkemece 2011 yılı için uygulanan oranların değiştirilmesi yönünden değerlendirdiğini, böylece davaya ilişkin iddialarının karşılanmadığını, Mahkemenin 3003-44 sayılı Kurul kararının sadece 2011 yılına münhasır olduğuna ilişkin yorumunun açık keyfîlik içerdiğini iddia etmiştir.Başvurucu; imtiyaz hakkına dayanarak Oymapınar HES'te üretilen elektriğin satışı neticesinde elde ettiği bedele hiçbir hukuki dayanak olmaksızın el konulmasıyla mülkiyet hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

14. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (5) numaralı fıkrası şöyledir:

"Davadan feragat hâlinde, düşme kararı verilir."

15. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün "Düşme kararı" başlıklı 80. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Bölümler ya da komisyonlarca yargılamanın her aşamasında aşağıdaki hâllerde düşme kararı verilebilir:

a) Başvurucunun davadan açıkça feragat etmesi.

…

(2) Bölümler ya da Komisyonlar; yukarıdaki fıkrada belirtilen nitelikteki bir başvuruyu, Anayasanın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı hâllerde incelemeye devam edebilir."

16. Başvurucu, başvurunun Bölüm tarafından Genel Kurula sevk edilmesinden sonra sunduğu 14/3/2025 tarihli dilekçeyle Anayasa Mahkemesine yaptığı bireysel başvurudan feragat ettiğini belirtmiştir. Somut olayda başvurudan feragat edilmesine rağmen başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden bulunmamaktadır.

17. Açıklanan gerekçelerle başvurunun kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin feragat nedeniyle düşmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

B. Başvurunun feragat nedeniyle DÜŞMESİNE,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 17/4/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MENDUH ATAÇ (2)

B. No: 2021/20360 | Karar tarihi: 17.04.2025

Genel Kurul

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/20360

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

GENEL KURUL

KARAR

MENDUH ATAÇ BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2021/20360)

Karar Tarihi: 17/4/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 4/12/2025 - 33097

GENEL KURUL

KARAR

Başkanvekili : Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Recai AKYEL Yusuf Şevki HAKYEMEZ Yıldız SEFERİNOĞLU İrfan FİDAN Kenan YAŞAR Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Mustafa ŞENOCAK

Başvurucu : Menduh ATAÇ

Vekili : Av. Enver AYHAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; kararın soncunu değiştirebilecek nitelikteki esaslı iddiaların karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 7/4/2021 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

4. Birinci Bölüm, başvurunun Genel Kurul tarafından incelenmesine karar vermiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

6. Başvurucu hakkında sahibi ve yetkilisi olduğu işyerinde müştekinin bilgisi ve rızası olmadan müşteki adına 0535 ... 46 ve 0535 ... 41 numaralı abonelik sözleşmelerinin düzenlendiği iddiasıyla 5/11/2008 tarihli ve 5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu'na muhalefet suçundan Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığınca iddianame düzenlenmiştir.

7. Bakırköy 9. Asliye Ceza Mahkemesi (Mahkeme) E.2020/468 sayılı dosyada 16/11/2020 tarihli Tensip Tutanağı'yla basit yargılama usulünün uygulanmasına karar vermiştir. Mahkeme 6/1/2021 tarihli kararı ile başvurucunun kişinin bilgisi dışında abonelik işlemi yapma suçundan 5809 sayılı Kanun'un 56. maddesinin (4) numaralı fıkrasının atfıyla 63. maddesinin (10) numaralı fıkrası gereği 740 TL adli para cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir.

8. Başvurucu, itiraz yolu açık olarak verilen karara itiraz etmiş; 13/1/2021 tarihli itiraz dilekçesinde üst bayi olarak görev yaptığını, bu nedenle sorumlu tutulmaması gerektiğini, yine aynı suça ilişkin olarak ekte sunduğu İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi ve Yargıtay emsal kararlarına göre kendisi gibi üst bayi konumunda olan kişilere beraat kararı verildiğini ileri sürmüştür.

9. İtiraz üzerine Mahkeme 2021/36 Esas sayılı dosyada 15/1/2021 tarihli tensip tutanağı ile yargılamanın genel hükümlere göre yapılmasına karar vermiştir.

10. Başvurucu; yargılama aşamasında alınan savunmasında sözleşme düzenleme yetkisinin alt bayilerde olduğunu, kendisinin üst bayi konumunda olduğunu, sözleşme düzenlemediğini, sadece hat açma işlemi yaptığını, 13/1/2021 tarihli itiraz dilekçesinde belirttiği gibi hakkında aynı suçtan başka mahkemede yapılan yargılamada beraat kararı verildiğini, İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi ve Yargıtay emsal kararlarına göre üzerine atılı suçun oluşmadığını, bu nedenlerle üzerine atılı suçlamayı kabul etmediğini belirtmiştir.

11. Yapılan yargılama sonunda Mahkeme 9/3/2021 tarihli kararla başvurucunun kişinin bilgisi dışında abonelik işlemi yapma suçundan 5809 sayılı Kanun'un 56. maddesinin (4) numaralı fıkrasının atfıyla 63. maddesinin (10) numaralı fıkrası gereği 1.000 TL adli para cezası ile cezalandırılmasına kesin olarak karar vermiştir. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şöyledir:

"...sanığın üzerine atılı suçun unsurlarının '...kişinin bilgisi ve rızası dışında abonelik tesisi veya işlemi yapmak, yaptırmak veya bunun için gerçeğe aykırı bir belge düzenlemek, usulüne uygun düzenlenen evrakta değişiklik yapmak veya gerçek dışı hazırlanan bir evrakı kullanmak...' olduğu, suçun sübutu bakımından sanığın adı geçen sözleşmeyi mutlaka kendi el yazısı ile düzenleyip imzalaması şartı aranmadığı, adı geçen evrakta değişiklik yapmak veya gerçek dışı hazırlanan evrakı kullanmak fiillerinden herhangi birini gerçekleştirmesi abonelik sözleşmesi hazırlamak dışında herhangi bir abonelik tesisi veya işlemi yapması veya yaptırması hâlinde de suçun maddi unsurlarının oluşacağı, [A.İ.D.] A.Ş.'nin yetkilisi olan sanığın bizzat sözleşme oluşturma fiilini gerçekleştirmese dahi hattın aktivasyonunu sağlayacak onay işlemlerini gerçekleştirdiği anlaşılmakla..."

12. Başvurucu, nihai hükmü 9/3/2021 tarihinde tebliğ ile öğrendikten sonra 7/4/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

1. İlgili Mevzuat

13. 5809 sayılı Kanun'un "Abone ve cihaz kimlik bilgilerinin güvenliği" başlıklı 56. maddesinin (4) numaralı fıkrası şöyledir:

"Kişinin bilgisi ve rızası dışında işletmeci veya adına iş yapan temsilcisi tarafından abonelik tesisi veya işlemi veya elektronik kimlik bilgisini haiz cihazların kayıt işlemi yapılamaz ve yaptırılamaz, bu amaçla gerçeğe aykırı evrak düzenlenemez, evrakta değişiklik yapılamaz ve bunlar kullanılamaz."

14. 5809 sayılı Kanun'un "Cezai hükümler" başlıklı 63. maddesinin (10) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bu Kanunun 56 ncı maddesinin birinci fıkrası hükümlerine aykırı hareket edenler bin günden beş bin güne kadar; ikinci, üçüncü, dördüncü ve beşinci fıkralarına aykırı hareket ederek bu işi bizzat yapanlar elli günden yüz güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır."

2. Yargıtay İçtihadı

15. Yargıtay 7. Ceza Dairesinin 29/9/2022 tarihli ve E.2022/7215, K.2022/13076 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...suça konu abonelik sözleşmelerini düzenleyen [D.T.P. ve D.T.L.Ş.nin] %20 oranında hissedarı olduğunu, bu şirketin alt bayileri olduğunu, hissedarı olduğu şirketin söz konusu alt bayilerinin distribütörü olup aktivasyon işlemi yaptıklarını ve katılan adına hiçbir hat düzenlemediğini beyan etmesi ve sanık müdafiinin kanun yararına bozma dilekçesi ve ekinde sanığın şirket yetkilisi olmadığına ilişkin İstanbul Ticaret Odasına ait firma detay bilgilerini içerir yazıya yer verdiğinin anlaşılması karşısında, sanığın atılı suçtan beraatine karar verilmesi gerektiği gözetilmeden..."

16. Yargıtay 11. Ceza Dairesinin 26/1/2022 tarihli ve E.2019/10890, K.2022/1335 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...alt bayi sorumlusu sanık [R.Y.nin] abonelik sözleşmelerini düzenlediği, üst bayinin ise genel merkeze göndererek aktivasyon işlemini sağladığının anlaşıldığı, bu bağlamda suçtan elde edilecek menfaatin sanık [R.Y.ye] ait olduğu gözetilerek..."

17. (Kapatılan) Yargıtay 19. Ceza Dairesinin 16/10/2019 tarihli ve E.2018/8061, K.2019/12874 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...sanığın üst bayi olarak sadece aktivasyon işlemi yaptığı, adına hat çıkarılan kişiyi görmediğini beyan ederek atılı suçlamayı kabul etmemesi, suça konu belgedeki imzanın sanık ve katılana ait olmaması, alt bayi olan [P.T.] sahiplerinin dinlenmemesi ve bu kişiler yönünden imza ve yazı incelemesi yaptırılmamış olması karşısında; gerçeğin kuşkuya yer vermeyecek şekilde belirlenmesi açısından suça konu belge üzerindeki imzanın aidiyeti bakımından [P.T.] sahiplerinin imza ve yazı örnekleri temin edilerek üzerinde bilirkişi incelemesi yaptırılması, bu kişilerin tanık olarak dinlenilmelerinden sonra üst bayilerin sözleşme düzenleme yetkilerinin bulunup bulunmadığının sorulmasından sonra hukuki durumunun takdir ve tayini gerekirken eksik incelemeyle yazılı şekilde hüküm kurulması..."

B. Uluslararası Hukuk

18. Gerekçeli karar hakkına ilişkin uluslararası hukuk için bkz. Yasemin Ekşi, §§ 56-57.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

19. Anayasa Mahkemesinin 17/4/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

20. Başvurucu, yeterli araştırma ve inceleme yapılmadan hakkında adli para cezası kararı verildiğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

21. Bakanlık görüşünde; başvurucunun yargılama aşamasında lehine olan hususları ileri sürebildiği, aleyhine olan delillere karşı çıkabildiği ve yargılamaya konu olaya ilişkin kendi anlatımını mahkemeye sunabildiği, yargılama sonucunda başvurucunun eylemine uyan 5809 sayılı Kanun'a muhalefet etme suçunu işlediğinden bahisle mahkûmiyet kararı verildiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne ilişkin beyanında genel olarak bireysel başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

B. Değerlendirme

22. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

''Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

23. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun yukarıda yer verilen şikâyetlerinin özü, iddia ve itirazları karşılanmadan hakkında adli para cezasına karar verilmesine ilişkindir. Bu nedenle bu kısımdaki ihlal iddialarının adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli hakkı yönünden incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

24. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

25. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı, Anayasa'nın 141. maddesi de dikkate alındığında kişilerin adil bir şekilde yargılanmalarını sağlamayı ve denetlemeyi amaçlar. Gerekçeli karar hakkı, yargılamada ileri sürülen tüm iddialara ayrıntılı şekilde yanıt verilmesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Bu nedenle gerekçe gösterme zorunluluğunun kapsamı kararın niteliğine göre değişir. Tarafların uyuşmazlığın sonucuna etkili nitelikteki iddia ve itirazlarının mahkemesince ilgili ve yeterli bir gerekçe ile karşılanması gerekir. Diğer taraftan kanun yolu incelemesi yapan mercinin yargılamayı yapan mahkemeyle aynı sonuca ulaşması ve bunu aynı gerekçeyi kullanarak veya aynı atıfla kararına yansıtması kararın gerekçelendirilmiş olması bakımından yeterlidir. Bununla birlikte ilk derece mahkemesince karşılanmayan iddia ve itirazların bu defa kanun yolu merciince de değerlendirilmemesi gerekçeli karar hakkının ihlaline yol açar (Muhittin Kaya ve Muhittin Kaya İnşaat Taahhüt Madencilik Gıda Turizm Pazarlama Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti. [2. B.], B. No: 2013/1213, 4/12/2013, §§ 25, 26; Yasemin Ekşi [1. B.], B. No: 2013/5486, 4/12/2013, §§ 56, 57; Vesim Parlak [2. B.], B. No: 2012/1034, 20/3/2014, §§ 33, 34; Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31-39; Münür Ata [2. B.], B. No: 2014/4958, 22/1/2015, §§ 37-43;

Hikmet Çelik ve diğerleri [2. B.], B. No: 2013/4894, 15/12/2015, §§ 54-59; Şah Tarım İnşaat Turizm Seyahat Yatçılık San. ve Tic. Ltd. Şti. [2. B.], B. No: 2013/7847, 9/3/2016, §§ 36-48).

26. Yargılama merciinin aynı maddi veya hukuki olguyla ilgili olarak başka bir yargı merciinin vardığından farklı bir sonuca ulaşması hâlinde bunun dayanaklarını gerekçeli kararında göstermesi beklenir. Anayasa'da güvenceye bağlanan tüm temel hak ve özgürlüklerin yorumunda gözetilmesi gereken temel bir ilke olarak düzenlenen hukuk devleti ilkesi, yargı organlarının aynı maddi veya hukuki olgularla ilgili olarak çelişkili kararlar vermekten mümkün olduğunca kaçınmasını gerekli kılar. Aynı maddi veya hukuki vakıalarla ilgili olarak farklı kararlar verilmesi hukuk devleti ilkesini zedeleyebileceği gibi kişilerin hukuka olan inancını da zayıflatabilir. Bu nedenle bir maddi veya hukuki vakıa ile ilgili olarak başka bir yargı mercii tarafından bir kimse lehine karar verildiği ancak diğer bir yargı merciinin aynı olgu hakkında farklı bir sonuca ulaştığı durumlarda bunun gerekçesinin belirtilmesi gerekir. Yargı merciinin bu gibi durumlarda gerekçe gösterme yükümlülüğü, kişilerin hukuka olan güvenlerinin sarsılmaması için hayati önemdedir (Mehmet Okyar [2. B.], B. No: 2017/38342, 13/2/2020, § 29).

27. Başvurucu, basit yargılama usulünün uygulanmasına karar verilmesi üzerine Mahkeme tarafından 6/1/2021 tarihinde verilen 740 TL adli para cezası kararına itiraz etmiş; itiraz dilekçesinde, üst bayi olarak görev yaptığını ve yine aynı suça ilişkin olarak ekte sunduğu İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi ve Yargıtay emsal kararlarına göre kendisi gibi üst bayi konumunda olan kişilere beraat kararı verildiğini belirtmiştir. Başvurucu, yargılama aşamasında alınan savunmasında da itiraz dilekçesinde belirttiği hususları tekrarlamıştır.

28. Yine Yargıtay, abonelik sözleşmelerinin alt bayiler tarafından düzenlenmesi durumuna ilişkin olarak çeşitli kararlar da vermiştir. Anılan kararlarda üst bayinin aktivasyon işlemi yapmasından dolayı sorumlu tutulabilmesi için yapılması gereken işlemler belirtilmiştir (bkz. §§ 15-17).

29. Somut olayda başvurucunun üzerine atılı suçun sübutu bakımından müştekinin bilgisi ve rızası dışında oluşturulan sözleşmeyi mutlaka kendi el yazısı ile düzenleyip imzalaması şartı aranmadığı, başvurucunun yetkilisi olduğu şirket bizzat sözleşme oluşturma fiilini gerçekleştirmese dahi şirketin hattın aktivasyonunu sağlayacak onay işlemlerini gerçekleştirmesi neticesinde kişinin bilgisi dışında abonelik işlemi yapma suçundan başvurucu hakkında hüküm kurulmuştur. Ancak verilen kararda davanın sonucunu etkileyebilecek nitelikteki sözleşmeyi alt bayinin düzenlemesine ve sorumluluğun alt bayide olmasına, üst bayinin bu sözleşmenin düzenlenmesi aşamasına dair bir bilgisinin olmamasına, yine başvurucunun yine aynı suça ilişkin olarak ekte sunduğu İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi ve Yargıtay emsal kararlarına dair itirazları hakkında bir değerlendirme yapılması gerekirken bu yükümlülüğün yerine getirilmediği görülmüştür (bkz. § 11). Öte yandan yukarıda anılan konuyla ilgili Yargıtay içtihatları da gözetildiğinde (bkz. §§ 15-17) bu değerlendirmenin gerekliliği daha belirgin hâle gelmektedir.

30. Böylece başvurucunun sözleşmenin alt şirket tarafından düzenlendiğine bu nedenle belgenin düzenlenmesinden sorumlu olmadığına yine aynı suça ilişkin olarak ekte sunduğu İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi ve Yargıtay emsal kararlarına göre de hakkında beraat kararı verilmesi gerektiğine yönelik savunmalarının Mahkemece değerlendirilmediği anlaşılmıştır (bkz. § 11). Diğer bir ifadeyle yargılama merciinin üst bayinin sorumluluğu hususunu yeterli açıklıkta ortaya koyan somut bir gerekçe oluşturmadığı görülmüştür.

31. Eldeki başvuruda Mahkeme, kanuna aykırı olarak düzenlenen sözleşmeyi, üst bayi olan

şirketin yetkili temsilcisi başvurucunun onaylamasını mahkûmiyet için yeterli görmüştür (bkz. § 11). Şirket yetkilisi olan başvurucunun sözleşmeyi bizzat düzenlememesi, sadece hat açma işlemini gerçekleştirmesi karşısında mahkemece mahkumiyete esas alınan fiillerin başvurucuyu cezai yönden sorumluluk altına sokmasının gerekçeleri kararda yeterince ortaya konulamamıştır.

32. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

33. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve 10.000 TL maddi, 100.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

34. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

35. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın neticesiyle ilgili bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

36. Başvurucu; maddi zarara ilişkin olarak bilgi/belge sunmadığından maddi tazminat talebinin, ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından da manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Bakırköy 9. Asliye Ceza Mahkemesine (E.2021/36, K.2021/141) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 17/4/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

RIDVAN AKBAŞ

B. No: 2021/25399 | Karar tarihi: 17.04.2025

Genel Kurul

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/25399

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

GENEL KURUL

KARAR

RIDVAN AKBAŞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/25399)

Karar Tarihi: 17/4/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 11/11/2025 - 33074

GENEL KURUL

KARAR

Başkanvekili : Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Recai AKYEL Yusuf Şevki HAKYEMEZ Yıldız SEFERİNOĞLU İrfan FİDAN Kenan YAŞAR Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Aydın DEMİREL

Başvurucu : Rıdvan AKBAŞ

Vekili : Av. Fatih GÖKÇE

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, kanuni gözaltı süresinin aşılması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 20/4/2021 tarihinde yapılmıştır. Komisyon; başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

4. İkinci Bölüm, başvurunun Genel Kurul tarafından incelenmesine karar vermiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve ekleri ile Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgelere göre ilgili olaylar özetle şöyledir:

A. Ceza Soruşturması Süreci

6. DHKP/C silahlı terör örgütüne üye olma, terör örgütünün propagandasını yapma, 6/10/1983 tarihli ve 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'na muhalefet, görevi yaptırmamak için direnme ve mala zarar verme suçlarından hakkında soruşturma yürütülen İ.G.nin 8/5/2020 tarihinde düzenlenen cenaze töreninde meydana gelen olaylar nedeniyle İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) soruşturma başlatmıştır.

7. Olay ve Yakalama Tutanağı'na göre Cumhuriyet savcısı şüphelilerin yakalanması ve arama yapılması talimatı vermiştir. Aralarında başvurucunun da olduğu on yedi şüpheli 8/5/2020 tarihinde saat 13.05'te yakalanmıştır. Saat 15.00'te Cumhuriyet savcısı yakalanan şahısların dört gün süreyle gözaltına alınması talimatı vermiştir.

8. Kolluktaki işlemlerinin tamamlanmasından sonra 12/5/2020 tarihinde saat 11.30'da başvurucunun da aralarında olduğu şüpheliler, adliyedeki işlemlerinin yapılması için İstanbul Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şube Müdürlüğü nezarethanesinden çıkarılmıştır. Başvurucunun da aralarında olduğu şüphelilerin ifadesini almayan Başsavcılık, yapılan aramada DHKP/C silahlı terör örgütünün kullanımına tahsis edilen silah ve materyallerin ele geçirilmesi, şüpheliler hakkındaki diğer soruşturmalar nedeniyle örgütle bağının olduğu iddiasıyla başvurucu da dâhil on beş şüphelinin tutuklanmasını, diğer iki şüphelinin ise haklarında adli kontrol tedbiri uygulanmasını talep etmiştir.

9. Başvurucu, tutuklanması istemiyle saat 16.12'de İstanbul 6. Sulh Ceza Hâkimliğine sevk edilmiş; dosya saat 16.14'te İstanbul 3. Sulh Ceza Hâkimliğine (Sulh Ceza Hâkimliği) tevzi edilmiştir.

10. Sulh Ceza Hâkimliği 12/5/2020 tarihinde tutuklama talebinin reddine, başvurucunun adli kontrol tedbirleri uygulanarak salıverilmesine karar vermiştir. UYAP kayıtlarına göre sorgu zaptı saat 17.19'da oluşturulmuş olup saat 19.36'da hâkim tarafından imzalanarak sorgu sonlandırılmıştır.

11. UYAP'tan yapılan inceleme neticesinde silahlı terör örgütü üyeliği suçunu işlediği iddiasıyla başvurucu hakkında kamu davası açıldığı ve davanın derdest olduğu tespit edilmiştir.

B. Tazminat Davası Süreci

12. Başvurucu 11/6/2020 tarihli dilekçeyle 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. maddesi uyarınca gözaltı süresinin aşıldığından bahisle tazminat davası açmıştır. Dava dilekçesinde 8/5/2020 tarihinde saat 13.05'te hakkında yakalama işlemi gerçekleştirildiğini, sonrasında dört günlük gözaltı kararı verildiğini, 12/5/2020 günü öğlen saatlerinde İstanbul Adliyesine getirildiğini, saat 13.05'i geçmesine ve hakkında gözaltı süresinin uzatılması kararı bulunmamasına rağmen Başsavcılıkta ifadesi alınmadan tutuklanması talebiyle sulh ceza hâkimliğine sevk edildiğini, saat 19.30 sıralarında serbest bırakılmasına karar verildiğini belirterek yaklaşık altı saat haksız şekilde özgürlüğünden mahrum bırakıldığını ileri sürmüş; 20.000 TL manevi tazminat talep etmiştir.

13. Bafra Ağır Ceza Mahkemesi (Ağır Ceza Mahkemesi) 23/12/2020 tarihinde tazminat

talebinin reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"... 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 91. maddesinde yakalanan kişinin Cumhuriyet Savcılığınca bırakılmaması durumunda soruşturmanın tamamlanması için gözaltına alınmasına karar verilebileceği, gözaltı süresinin, yakalama yerine en yakın hâkim veya mahkemeye gönderilmesi için zorunlu süre hariç, yakalama anından itibaren yirmidört saati geçemeyeceği, yakalama yerine en yakın hâkim veya mahkemeye gönderilme için zorunlu sürenin oniki saatten fazla olamayacağı, toplu olarak işlenen suçlarda, delillerin toplanmasındaki güçlük veya şüpheli sayısının çokluğu nedeniyle Cumhuriyet savcısının gözaltı süresini üç gün kadar uzatabileceği, gözaltına alınan kişinin bırakılmaması durumunda en geç bu süreler sonunda sulh ceza hâkimi önüne çıkarılıp sorguya çekileceği belirtilmiştir.

İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığının 23/9/2020 tarihli müzekkeresine göre davacı Rıdvan Akbaş'ın toplu olarak işlemiş olduğu iddia edilen suç nedeniyle 8/5/2020 tarihinde gözaltına alındığı, ilgili Cumhuriyet savcısınca gözaltına alınma talimatının saat 15.00'de verildiği, İstanbul 3. Sulh Ceza Hâkimliğinin aynı tarihli müzekkeresine göre de 12/5/2020 tarihi saat 16.12 itibarıyla silahlı terör örgütüne üye olma suçundan tutuklama istemiyle Sulh Ceza Hâkimliğine sevk edildiği görülmüştür. Davacının temin edilen nezarethane defterinde ise saat 11.30 itibarıyla nezarethaneden çıkarıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Bu bilgiler ışığında yürütülen yargılamada; hakkında DHKP-C silahlı terör örgütüne üye olma suçundan gözaltına alınmasına karar verilen davacının, bulunduğu İstanbul şehrinin nüfusu, ulaşım ağı, iş yükü gibi özellikleri nazara alındığında kanunda öngörülen yol süresi içerisinde tutuklamaya sevk edildiği, gözaltı süresine şüphelinin yakalama yerine en yakın hâkim veya mahkemeye gönderilmesi için zorunlu tutulan sürenin dâhil edilemeyeceği, davacının kanunda toplu suçlar için öngörülen gözaltı süresinin sona ermesini takiben makul bir süre içerisinde hâkim önüne çıkarıldığı kanaatine varılarak koşulları oluşmayan manevi tazminat isteminin reddine karar verilmiştir..."

14. Samsun Bölge Adliye Mahkemesi 2. Ceza Dairesi başvurucunun istinaf talebini 5/4/2021 tarihinde kesin olarak reddetmiştir.

15. Başvurucu, nihai kararı 16/4/2021 tarihinde öğrendiğini bildirmiş olup 20/4/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

16. İstanbul İl Emniyet Müdürlüğünün 27/3/2025 tarihli yazısına göre 12/5/2020 günü saat 11.30'da nezarethaneden çıkarılan başvurucu, hastaneye götürülmüş ve saat 12.11'de hakkında adli muayene çıkış raporu düzenlenmiştir. Anılan yazıya göre adli muayene çıkış raporu sonrası hastane ile adliye arasındaki yolculuğun yaklaşık 20-30 dakika sürdüğü ve bu kapsamda başvurucunun da aralarında olduğu şüphelilerin saat 12.40 ila 12:50'de Başsavcılık nezdinde hazır edildiğinin değerlendirildiği belirtilmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

17. 5271 sayılı Kanun'un "Tanımlar" başlıklı 2. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"k) Toplu suç: Aralarında iştirak iradesi bulunmasa da üç veya daha fazla kişi tarafından işlenen suçu,

...

İfade eder."

18. 5271 sayılı Kanun'un "Gözaltı" başlıklı 91. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Yukarıdaki maddeye göre yakalanan kişi, Cumhuriyet Savcılığınca bırakılmazsa, soruşturmanın tamamlanması için gözaltına alınmasına karar verilebilir. (Değişik ikinci cümle: 25/5/2005 – 5353/8 md.) Gözaltı süresi, yakalama yerine en yakın hâkim veya mahkemeye gönderilmesi için zorunlu süre hariç, yakalama anından itibaren yirmidört saati geçemez. (Ek cümle: 25/5/2005 – 5353/8 md.) Yakalama yerine en yakın hâkim veya mahkemeye gönderilme için zorunlu süre oniki saatten fazla olamaz.

...

(3) Toplu olarak işlenen suçlarda, delillerin toplanmasındaki güçlük veya şüpheli sayısının çokluğu nedeniyle; Cumhuriyet savcısı gözaltı süresinin, her defasında bir günü geçmemek üzere, üç gün süreyle uzatılmasına yazılı olarak emir verebilir. Gözaltı süresinin uzatılması emri gözaltına alınana derhâl tebliğ edilir.

...

(5) Yakalama işlemine, gözaltına alma ve gözaltı süresinin uzatılmasına ilişkin Cumhuriyet savcısının yazılı emrine karşı, yakalanan kişi, müdafii veya kanunî temsilcisi, eşi ya da birinci veya ikinci derecede kan hısımı, hemen serbest bırakılmayı sağlamak için sulh ceza hâkimine başvurabilir. Sulh ceza hâkimi incelemeyi evrak üzerinde yaparak derhâl ve nihayet yirmidört saat dolmadan başvuruyu sonuçlandırır. Yakalamanın veya gözaltına alma veya gözaltı süresini uzatmanın yerinde olduğu kanısına varılırsa başvuru reddedilir ya da yakalananın derhâl soruşturma evrakı ile Cumhuriyet Savcılığında hazır bulundurulmasına karar verilir.

...

(7) Gözaltına alınan kişi bırakılmazsa, en geç bu süreler sonunda sulh ceza hâkimi önüne çıkarılıp sorguya çekilir. Sorguda müdafii de hazır bulunur."

19. 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun geçici 19. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren dört yıl süreyle; 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun İkinci Kitap Dördüncü Kısım Dördüncü, Beşinci, Altıncı ve Yedinci Bölümünde tanımlanan suçlar ile 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu kapsamına giren suçlar veya örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlar bakımından:

a) Gözaltı süresi, yakalama yerine en yakın hâkim veya mahkemeye gönderilmesi için zorunlu süre hariç, yakalama anından itibaren kırk sekiz saati, toplu olarak işlenen suçlarda dört günü geçemez. Delillerin toplanmasındaki güçlük veya dosyanın kapsamlı olması nedeniyle gözaltı süresi, birinci cümlede belirtilen sürelerle bağlı kalmak kaydıyla, en fazla iki defa uzatılabilir. Gözaltı süresinin uzatılmasına ilişkin karar, Cumhuriyet savcısının istemi üzerine yakalanan kişi dinlenilmek suretiyle hâkim tarafından verilir. Yakalama emri üzerine yakalanan kişi hakkında da bu bent hükümleri uygulanır.

b) Şüphelinin aynı olayla ilgili olarak yeniden ifadesinin alınması ihtiyacı ortaya çıktığında bu işlem, Cumhuriyet savcısı veya Cumhuriyet savcısının yazılı emri üzerine kolluk

tarafından yapılabilir.

..."

20. 5271 sayılı Kanun'un "Tazminat istemi" başlıklı 141. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Suç soruşturması veya kovuşturması sırasında;

...

b) Kanunî gözaltı süresi içinde hâkim önüne çıkarılmayan,

...

Kişiler, maddî ve manevî her türlü zararlarını, Devletten isteyebilirler."

B. Uluslararası Hukuk

21. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) "Özgürlük ve güvenlik hakkı" başlıklı 5. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"1. Herkes özgürlük ve güvenlik hakkına sahiptir. Aşağıda belirtilen hâller dışında ve yasanın öngördüğü usule uygun olmadan hiç kimse özgürlüğünden yoksun bırakılamaz:

...

c) Kişinin bir suç işlediğinden şüphelenmek için inandırıcı sebeplerin bulunduğu veya suç işlemesine ya da suçu işledikten sonra kaçmasına engel olma zorunluluğu kanaatini doğuran makul gerekçelerin varlığı hâlinde, yetkili adli merci önüne çıkarılmak üzere yakalanması ve tutulması;

...

3. İşbu maddenin 1.c fıkrasında öngörülen koşullar uyarınca yakalanan veya tutulan herkesin derhâl bir yargıç veya yasayla adli görev yapmaya yetkili kılınmış sair bir kamu görevlisinin önüne çıkarılması zorunlu olup, bu kişi makul bir süre içinde yargılanma ya da yargılama süresince serbest bırakılma hakkına sahiptir. Salıverilme, ilgilinin duruşmada hazır bulunmasını sağlayacak bir teminat şartına bağlanabilir.

...

5. Bu madde hükümlerine aykırı bir yakalama veya tutma işleminin mağduru olan herkes tazminat hakkına sahiptir."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

22. Anayasa Mahkemesinin 17/4/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

23. Başvurucu; dört günlük azami gözaltı süresinin dolması nedeniyle gözaltı işleminin yasal dayanağının kalmadığını, Başsavcılığa sunduğu salıverilme talepleriyle ilgili bir işlem yapılmadığını, aynı olaydaki diğer şüphelilerin tazminat talepleri başka mahkemelerce kabul edilmesine rağmen kendi talebinin haksız olarak reddedildiğini belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının, adil yargılanma hakkının ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

24. Bakanlık görüşünde; başvurucunun 8/5/2020 tarihinde saat 15.00 itibarıyla gözaltına

alındığı, Sulh Ceza Hâkimliğine sevkinin ise 12/5/2020 günü saat 16.12 itibarıyla gerçekleştiği, başvurucuya isnat edilen suçun toplu olarak işlenen suç olması nedeniyle hakkında uygulanan gözaltı tedbirinin süresinin dört gün olduğu, başvurucunun bu sürenin bitiminden itibaren kanunda belirtilen on iki saatlik hâkim önüne çıkarılma süresi içinde sulh ceza hâkimliğine sevk edildiği belirtilip bu hususların gözönünde bulundurularak değerlendirme yapılması gerektiği bildirilmiştir.

25. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

B. Değerlendirme

26. Anayasa'nın "Kişi hürriyeti ve güvenliği" başlıklı 19. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes, kişi hürriyeti ve güvenliğine sahiptir.

Şekil ve şartları kanunda gösterilen :

...

Yakalanan veya tutuklanan kişi, tutulma yerine en yakın mahkemeye gönderilmesi için gerekli süre hariç en geç kırksekiz saat ve toplu olarak işlenen suçlarda en çok dört gün içinde hâkim önüne çıkarılır. Kimse, bu süreler geçtikten sonra hâkim kararı olmaksızın hürriyetinden yoksun bırakılamaz. Bu süreler olağanüstü hal (...) ve savaş hallerinde uzatılabilir.

...

Bu esaslar dışında bir işleme tâbi tutulan kişilerin uğradıkları zarar, tazminat hukukunun genel prensiplerine göre, Devletçe ödenir."

27. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun şikâyetlerinin özü dikkate alındığında başvuru, bir bütün olarak Anayasa'nın 19. maddesi kapsamında değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

28. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve Anayasa Mahkemesinin kanunda öngörülen gözaltı süresinin aşıldığı iddiasına ilişkin olarak bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla asıl dava sonuçlanmamış da olsa 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde öngörülen tazminat davası açma imkânının tüketilmesi gereken etkili bir hukuk yolu olduğu içtihadı (Hikmet Kopar ve diğerleri [GK], B. No: 2014/14061, 8/4/2015, §§ 64-72) uyarınca somut olayda başvuru yolu tüketildiğinden kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Genel İlkeler

i. Gözaltına İlişkin Olarak

29. Yakalama kamu güvenliğine, kamu düzenine veya kişinin vücut ya da hayatına yönelik

olarak var olan bir tehlikenin giderilmesi için denetim altına alınması gereken veya suç işlediği yönünde hakkında kuvvetli iz, eser, emare ve delil bulunan kişinin gözaltına veya muhafaza altına alma işlemlerinden önce özgürlüğünün geçici olarak ve fiilen kısıtlanarak denetim altına alınması şeklinde tanımlanmaktadır. Gözaltı ise yakalanan kişi hakkındaki işlemlerin tamamlanması amacıyla kişinin yetkili hâkim önüne çıkarılmasına veya serbest bırakılmasına kadar kanuni süre içinde özgürlüğünün geçici olarak kısıtlanmasını öngören bir koruma tedbiridir (Emre Soncan [2. B.], B. No: 2016/73490, 11/3/2020, § 54).

30. Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci ve üçüncü fıkraları bir bütün olarak değerlendirildiğinde suç isnadına bağlı olarak bir kimsenin kamu makamlarınca özgürlüğünden yoksun bırakılmasının tutuklama veya yakalama yolu ile gerçekleştirilebileceği anlaşılmaktadır. Anılan fıkralarda sözü edilen yakalama kavramının özerk bir anlamı olup 5271 sayılı Kanun'da düzenlenen yakalama müessesesinden daha geniş bir içeriktedir. Anayasal anlamda suç isnadına bağlı yakalama, kişinin fiziksel özgürlüğünden yoksun bırakıldığı andan tutuklandığı veya tutuklanmaksızın serbest bırakıldığı ana kadar devam eden tüm süreci kapsar. Bu bağlamda Anayasa'nın 19. maddesinde düzenlenen yakalama kurumunun 5271 sayılı Kanun'daki gözaltını da kapsadığı söylenebilir (Hasan Akboğa [GK], B. No: 2016/10380, 27/3/2019, § 49). Bu yönüyle gözaltı tedbiri yakalamanın özel bir görünümüdür (AYM, E.2015/41, K.2017/98, 4/5/2017, § 138).

31. Hâkim kararı olmaksızın Cumhuriyet savcısı veya yetkili kolluk amiri tarafından gözaltına alınarak özgürlüğünden yoksun bırakılan kişinin keyfî uygulamalara maruz kalmaması için bir an önce hâkim önüne çıkarılması gerekir. Bu nedenle gözaltı süreleri olabildiğince kısa tutulmuş, Anayasa'da ve kanunlarda gözaltı için belirli sınırlamalar öngörülmüştür (AYM, E.2018/137, K.2022/86, 30/6/2022, § 276).

32. Anayasa'nın 19. maddesinin beşinci fıkrasına göre yakalanan veya tutuklanan kişi, tutulma yerine en yakın mahkemeye gönderilmesi için gerekli süre hariç en geç kırk sekiz saat ve toplu olarak işlenen suçlarda en çok dört gün içinde hâkim önüne çıkarılır. Kimse, bu süreler geçtikten sonra hâkim kararı olmaksızın hürriyetinden yoksun bırakılamaz (Emre Soncan, § 55). Gözaltı süresi kişinin fiilî olarak ya da yetkili mercinin emri üzerine yakalanmasıyla başlar. Gözaltına alınan kişi, belirlenen süreler sonunda serbest bırakılmalı ya da sulh ceza hâkimine sevk edilerek sorguya çekilmelidir (AYM, E.2018/137, K.2022/86, 30/6/2022, § 275).

33. 5271 sayılı Kanun'un "Gözaltı" başlıklı 91. maddesine göre de gözaltı süresi, yakalama yerine en yakın hâkim veya mahkemeye gönderilmesi için zorunlu süre hariç yakalama anından itibaren yirmi dört saati geçemez. Yakalama yerine en yakın hâkim veya mahkemeye gönderilme için zorunlu süre on iki saatten fazla olamaz. Toplu olarak işlenen suçlarda, delillerin toplanmasındaki güçlük veya şüpheli sayısının çokluğu nedeniyle Cumhuriyet savcısı gözaltı süresinin her defasında bir günü geçmemek üzere, üç gün süreyle uzatılmasına yazılı olarak emir verebilir. Toplu suç anılan Kanun'un 2. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (k) bendinde aralarında iştirak iradesi bulunmasa da üç veya daha fazla kişi tarafından işlenen suç olarak tanımlanmıştır.

34. 3713 sayılı Kanun'un geçici 19. maddesine göre ise silahlı terör örgütü üyeliği suçu bakımından gözaltı süresi -yakalama yerine en yakın hâkim veya mahkemeye gönderilmesi için zorunlu süre hariç- yakalama anından itibaren kırk sekiz saati, toplu olarak işlenen suçlarda dört günü geçemez.

35. Anayasa'nın 19. maddesinin beşinci fıkrasında geçen "en yakın mahkemeye gönderilmesi

için gerekli süre hariç" ibaresinin "toplu olarak işlenen suçlarda en çok dört gün" ibaresini de bağladığı açıktır. Kanun hükümlerinden de toplu olarak işlenen suçlar için öngörülen azami dört günlük gözaltı süresine tutulma yerine en yakın mahkemeye gönderilme için gerekli sürenin ekleneceği anlaşılmaktadır. Nitekim 5271 sayılı Kanun'un 91. maddesinin (3) numaralı fıkrasında "uzatılma"dan söz edilmektedir. Uzatılan süre ise (1) numaralı fıkradaki "Gözaltı süresi, yakalama yerine en yakın hâkim veya mahkemeye gönderilmesi için zorunlu süre hariç, yakalama anından itibaren yirmidört saati geçemez." hükmünün geçerli olduğu gözaltı süresi olup bu süreye "yakalama yerine en yakın hâkim veya mahkemeye gönderilmesi için zorunlu süre" dâhil değildir.

36. Dolayısıyla Anayasa ve Kanun maddelerindeki gözaltı süreleri ile yakalananın en yakın hâkim veya mahkemeye gönderilmesi için gerekli süreler birbirinden bağımsızdır. Bu nedenle yakalanan veya tutuklanan kişinin tutulma yerine en yakın mahkemeye gönderilmesi için gerekli süre gözaltı sürelerine ilave olarak ayrıca düzenlenmiştir (Emre Soncan, § 57). Buna göre Anayasa'nın 19. maddesindeki ifadesiyle "tutulma yerine en yakın mahkemeye gönderilmesi için gerekli süre", 3713 sayılı Kanun'daki ifadesiyle "yakalama yerine en yakın hâkim veya mahkemeye gönderilmesi için zorunlu süre" 5271 sayılı Kanun'un 91. maddesi gereğince en fazla on iki saattir. Bu süre soruşturma birimlerine verilmiş bir açık çek olmayıp keyfî olarak kullanılamaz.

37. Yukarıda anılan Kanun hükümlerinde başvurucuya isnat edilen suç bakımından gözaltı süresinin en çok dört gün olduğu ve bu süreye zorunlu yol süresinin ilave edileceği ancak yol süresinin toplam on iki saati geçemeyeceği belirtilmiştir. Buna göre yol süresi dâhil toplam gözaltı süresinin azami 4 gün 12 saat olabileceği anlaşılmaktadır (azami tutukluluk süresiyle ilgili olarak benzer değerlendirmeler için bkz. Murat Narman [2. B.], B. No: 2012/1137, 2/7/2013, § 46; Selahattin Demirtaş (3) [1. B.], B. No: 2017/38610, 9/6/2020, § 161).

ii. İnceleme Yöntemine İlişkin Olarak

38. Kişilerin keyfî olarak hürriyetinden yoksun bırakılmaması, hukukun üstünlüğüyle bağlı olan bütün siyasal sistemlerin merkezinde yer alan en önemli güvenceler arasındadır. Bireylerin özgürlüklerine yönelik müdahalenin keyfî olmaması olağanüstü yönetim usullerinin benimsendiği dönemlerde de uygulanması gereken temel bir güvencedir (Aydın Yavuz ve diğerleri [GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017, § 347). Dolayısıyla Anayasa'nın 19. maddesinde düzenlenmiş olan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı bireylerin keyfî olarak özgürlüklerinden yoksun bırakılmalarını önlemeye yönelik güvenceler içeren temel bir hak niteliğindedir (Erdem Gül ve Can Dündar [GK], B. No: 2015/18567, 25/2/2016, § 62).

39. Anayasa'nın 19. maddesinin birinci fıkrasında herkesin kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına sahip olduğu belirtilmiş; ikinci ve üçüncü fıkralarında özgürlüğün kısıtlanabileceği durumlar sayılmış, dördüncü, beşinci, altıncı, yedinci ve sekizinci fıkralarında ise hürriyetinden yoksun kalan kişilere tanınan güvencelere yer verilmiştir (Safkan Aydoğdu [2. B.], B. No: 2014/7498, 5/4/2017, § 43; M.E. [2. B.], B. No: 2018/696, 9/5/2019, § 44; Şenel Çelik [1. B.], B. No: 2019/16560, 18/1/2022, § 36).

40. Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasında ise bu esaslar dışında bir işleme tabi tutulan kişilerin uğradıkları zararların tazminat hukukunun genel prensiplerine göre devlet tarafından ödeneceği ifade edilmiştir. Anılan fıkrada yer alan “bu esaslar dışında bir işleme tâbi tutulan kişiler” ifadesi ile maddenin diğer tüm fıkralarında yer verilen kurallara aykırı bir işleme tabi kılınmanın kişiye tazminat hakkı doğurduğu belirtilmiştir. Buna göre

maddenin ikinci veya üçüncü fıkralarında belirtilen durumlara aykırı şekilde kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına müdahalede bulunulması ya da kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına müdahale edilen kimsenin maddenin dördüncü, beşinci, altıncı, yedinci ve sekizinci fıkralarındaki güvencelerden yararlandırılmaması hâlinde uğranılan zararlar devlet tarafından ödenecektir (Safkan Aydoğdu, § 44; M.E., § 45; Şenel Çelik, § 37).

41. Anayasa Mahkemesinin Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasında güvence altına alınan tazminat hakkının ihlal edilip edilmediğini belirleyebilmesi için öncelikle başvurucunun anılan maddenin diğer fıkralarında belirtilen esaslar dışında bir işleme tabi tutulup tutulmadığını incelemesi gerekir. Yapılacak bu inceleme sonucunda başvurucunun Anayasa'nın 19. maddesinin ilk sekiz fıkrasında belirtilen esaslara aykırı bir işleme tabi tutulduğu ve bu kapsamda uğradığı zararın devlet tarafından tazminat hukukunun genel prensiplerine göre ödenmediği tespit edilirse Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasında güvence altına alınan tazminat hakkının ihlali söz konusu olabilecektir (Safkan Aydoğdu, § 45; M.E., § 46; Şenel Çelik, § 38).

42. Bu nedenle başvurucunun Anayasa'nın 19. maddesinin ilk sekiz fıkrasında yer alan esaslara aykırı bir işleme tabi olduğu mahkemelerce ve Anayasa Mahkemesince tespit edilmeden kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı bağlamında tazminat hakkının ihlal edildiği sonucuna varılamaz (Şenel Çelik, § 38). Bir başka ifadeyle Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasının uygulanabilmesi için başvurucunun anılan maddenin diğer fıkralarında belirtilen esaslar dışında bir işleme tabi tutulup tutulmadığı mahkemelerce ya da Anayasa Mahkemesince tespit edilmelidir (M.E., § 46).

43. Kişinin Anayasa'nın 19. maddesinin ilk sekiz fıkrasında belirtilen esaslara aykırı bir işleme tabi tutulduğu mahkemeler tarafından tespit edilmişse Anayasa Mahkemesinin yapacağı inceleme tazminat miktarının yeterli olup olmadığını belirlemekle sınırlı olacaktır (M.E., § 47).

44. Somut olayda bu konuda mahkemelerce yapılmış bir tespit yoktur. Dolayısıyla başvurucunun gözaltıyla ilgili esasların belirlendiği Anayasa'nın 19. maddesinin beşinci fıkrasına aykırı bir işleme tabi tutulup tutulmadığı, belirtilen esaslar dışında bir işleme tabi tutulmuşsa bu kapsamda uğradığı zararın devlet tarafından tazminat hukukunun genel prensiplerine göre ödenip ödenmediği incelenecektir.

45. Başvurucu, dört günlük azami gözaltı süresinin aşıldığını iddia etmiştir. Diğer bir ifadeyle başvurucunun iddiası azami gözaltı süresinin aşıldığına yönelik olup başvurucunun gözaltının hukukiliğine yönelik bir şikâyeti yoktur. Başvurucu, sorguya hazırlık ve sorgu işlemlerinin makul süre de tamamlanmadığına yönelik bir itirazda da bulunmamıştır.

46. Yakalama ve gözaltı suretiyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yönelik müdahale -Anayasa'nın temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin ölçütlerin belirlendiği 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı müddetçe- Anayasa'nın 19. maddesinin ihlalini teşkil edecektir (Hasan Akboğa, § 50). Somut başvurudaki şikâyet kapsamında Anayasa Mahkemesinın yapacağı inceleme, azami gözaltı süresinin aşılıp aşılmadığının tespitinden ibarettir. Bu tespitten sonra meşru amaç ve ölçülülük incelemesi yapılmayacaktır.

b. İlkelerin Olaya Uygulanması

47. Olay ve Yakalama Tutanağı'na göre aralarında başvurucunun da olduğu çok sayıda şüpheli 8/5/2020 tarihinde saat 13.05'te güvenlik güçleri tarafından yakalanmış, saat 15.00

itibarıyla da Cumhuriyet savcısının emriyle dört gün süreyle gözaltına alınmıştır. UYAP'tan yapılan incelemeye göre aralarında başvurucunun da bulunduğu şüpheliler hâkim önüne çıkarılmak üzere işlemlerinin yapılması için 12/5/2020 tarihinde saat 11.30 itibarıyla İstanbul Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şube Müdürlüğü nezarethanesinden çıkarılmıştır. Akabinde adli rapor alınması ve adliyeye intikal işlemleri gerçekleştirilmiştir. Başsavcılık nezdinde başvurucu da dâhil olmak üzere şüphelilerin ifadelerine başvurulmamış, başvurucunun da aralarında olduğu şüphelilerin tutuklanması taleplerine yönelik olarak zorunlu usul işlemleri gerçekleştirilmiştir. Başvurucu, tutuklanması istemiyle İstanbul 6. Sulh Ceza Hâkimliğine sevk edilmiş; dosya saat 16.14'te İstanbul 3. Sulh Ceza Hâkimliğinin uhdesine geçmiştir. UYAP kayıtlarına göre sorgu saat 19.36'da tamamlanmıştır.

48. Başvurucuya isnat edilen terör örgütü üyeliği suçu bakımından yol süresi dâhil toplam gözaltı süresi azami 4 gün 12 saat olduğuna göre somut olayda başvurucunun şikâyet ettiği tutmanın başlangıcı olan 8/5/2020 tarihi saat 13.05 ile tutmanın sona erdiği 12/5/2020 tarihi 19.36 saatleri arasında kanunda belirlenen bu azami gözaltı süresinin aşılmamış olduğu görülmektedir. Nitekim Ağır Ceza Mahkemesi de başvurucunun iddialarına ilişkin olarak yol süresini azami gözaltı süresine eklemiş ve iddiaları gerekçeli şekilde reddetmiştir.

49. Başvurucu, azami gözaltı süresinin aşıldığı iddiası dışında tutulma yerine en yakın mahkemeye gönderilmesi için gerekli süreye (yol süresine) ilişkin bir şikâyette de bulunmamıştır. Dolayısıyla bu aşamada gözaltının hukuka aykırı olup olmadığıyla veya gözaltı süresine ilave edilen yol süresinin keyfîliğiyle ilgili bir değerlendirme yapılmamıştır.

50. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 19. maddesinin -beşinci fıkrasıyla bağlantılı olarak- dokuzuncu fıkrası bağlamındaki kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

Hasan Tahsin GÖKCAN, Basri BAĞCI, Engin YILDIRIM, Rıdvan GÜLEÇ, Yusuf Şevki HAKYEMEZ ve Kenan YAŞAR bu sonuca katılmamıştır.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa'nın 19. maddesinin -beşinci fıkrasıyla bağlantılı olarak- dokuzuncu fıkrası bağlamındaki kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE Hasan Tahsin GÖKCAN, Basri BAĞCI, Engin YILDIRIM, Rıdvan GÜLEÇ, Yusuf Şevki HAKYEMEZ ve Kenan YAŞAR'ın karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 17/4/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Başvuran yasal gözaltı süresi dolduğu halde tutulmaya devam edilerek özgürlük ve güvenlik hakkının ihlal edildiğini ileri sürmektedir. Mahkememiz çoğunluğu başvuranın 8.5.2020 günü saat 13.05 itibarıyla yakalanıp tutulduğu, başka deyişle gözaltının bu saatte başladığını, tutmanın sona erdiği 12.05.2020 günü saat 17.36 saatleri arasında yol süresi dahil 4 günlük gözaltı süresinin aşılmamış olduğunu kabul etmiştir. Kararın 46. paragrafında açıklandığı üzere başvuran Emniyet Müdürlüğü TEM nezarethanesinden 12 Mayıs günü saat 11.30'da çıkartılmış ve adli rapor alınması ve adliyeye nakil işlemleri başlatılmıştır. Başvurucu Adliye'de C. Başsavcılığı tarafından tutuklanması talebiyle saat 16.14'te sulh ceza hakimliğine sevk edilmiş, sevk yazısı üzerine saat 16.14'te Sistem üzerinden 3. Sulh Ceza Hakimliği görevlendirilmiş ve hakimlikteki sorgu da 17.36'da tamamlanmıştır.

2. Anayasanın 19. maddesinde toplu suçlar için öngörülen gözaltı süresi 15 gün iken 2001 yılında 4709 sayılı Kanunla yapılan değişiklikle AİHS içtihadına uyum amacıyla 4 güne indirilmiştir. Başka deyişle aynı fıkra önceki şekliyle okunduğunda cümle şöyledir: "Yakalanan kişi, tutulma yerine en yakın mahkemeye gönderilmesi için gerekli süre hariç en geç kırksekiz saat ve toplu olarak işlenen suçlarda en çok onbeş gün içinde hakim önüne çıkartılır." Kanun koyucunun 15 günlük gözaltı süresine ek olarak yol süresi öngörmesinin makul bir yorum olmadığı düşüncesindeyim. Cümle yapısı bu şekilde okunduğunda ve 2001 yılında yalnızca onbeş rakamının dört olarak değiştirildiği gözetildiğinde Kanundaki olağan bir veya iki günlük sürenin uzatıldığı durumda yol süresinin söz konusu olmadığı değerlendirilmelidir.

3. Anayasa'daki yol süresine ilişkin kuralın genel geçer yorumdaki gibi kabul edildiğinde de çoğunluk gerekçesi hukuken sorunludur. Bu kabulle her ne kadar Kanunda 4 güne ek olarak hakim önüne gönderilmesi için zorunlu olan ve 12 saati geçmeyen yol süresi de öngörülmüş ise de bu sürenin her olayda mutlak şekilde uygulanması söz konusu değildir. Bu süre, somut olay bakımından nezarethaneden hakim önüne çıkarılması için gereken zorunlu süreyi kapsamaktadır. Anayasa'nın 19/5. maddesinde de "tutulma yerine en yakın mahkemeye gönderilmesi için gerekli süre hariç" ibaresiyle bu konu düzenlenmiştir. Bu düzenlemenin amacı yakalanan kişinin huzuruna çıkartılacağı mahkeme/hakim ile yakalama yeri arasındaki mesafenin uzaklığı nedeniyle zorunlu sürenin ek olarak dikkate alınması içindir. Yoksa aynı il/ilçe sınırları içerisinde yakalanan ve gözaltına alınan bir şüphelinin hakim önüne çıkartılabilmesi için ek olarak süre verilmesi şeklinde yorumlanamaz. Böyle bir yorum anayasal özgürlük ve güvenlik hakkını zedeler.

4. Gözaltı kararı verildiğinde C. Başsavcılığının şüpheliyi gözaltı süresi içinde hakim önüne çıkartması gereken tedbiri alması, kolluğa bu yönde gereken talimatı vermesi gerekir. Şüphesiz fiili bir zorunluluk varsa gereken yol süresi de hesap edilir. Başka deyişle C. Savcısının veya kolluğun zaman yönetimindeki kusuru özgürlüğün kısıtlanmasının mazereti olamaz. Öte yandan Emniyet Müdürlüğü yazısından başvuranın saat 11.30'da tutulduğu yerden çıkartıldığı ve adliyeye en geç saat 12.50'de ulaştığı anlaşılmaktadır (bkz. par.16). Yani yol süresi de kullanılmıştır. Dört günlük gözaltı süresi ise saat 13.05'te dolmaktadır. Diğer bir anlatımla başvuran adliyeye ulaştırıldığında henüz gözaltı süresi dolmamıştır. Bu nedenle somut olayda gerekmediği halde teorik olarak hakim önüne çıkartılması için ayrıca yol süresinin bu süreye eklenmesi gerektiği gibi bir yorum, gözaltı süresine ilişkin kuralın

yorumla genişletilmesi ve dolayısıyla kişi özgürlüğünün yorumla daraltılması anlamına gelmektedir. Sonuç olarak toplu işlenen suçlarda gözaltı süresinin 4 gün olduğu gözetildiğinde aynı idari sınırlar içerisinde yol süresi tanınması özgürlük ve güvenlik hakkını kanunsuz sınırlama anlamına gelmektedir. Bu nedenle incelenen olayda başvurucunun özgürlük ve güvenlik hakkı ihlal edilmiştir.

Başkanvekili Hasan Tahsin GÖKCAN

KARŞIOY

1- Başvurucu 8.05.2020 tarihinde meydana gelen bazı olaylar nedeniyle kolluk kuvvetleri tarafından saat 13:05'te yakalanmış soruşturmayı yürüten Cumhuriyet Savcılığı tarafından şahsın dört gün süreyle gözaltında tutulması talimatı verilmiştir.

2- Dört günlük sürenin sona erdiği 12.05.2020 günü saat 11:30'da başvurucu Emniyetten Cumhuriyet Savcılığına sevk edilerek saat 12:50 itibari ile adliyeye getirilmiştir. Cumhuriyet Başsavcılığı'ndaki işlemlerinin tamamlanmasının ardından tutuklama talebiyle 16:12 itibari ile Sulh Ceza Hakimliği sevki yapılmış, söz konusu evrak 16:14 itibari ile hakimliğin kayıtlarına düşmüştür.

3- Savcılık işlemlerinin devamı sırasında başvurucunun vekili 15:17 itibari ile Başsavcılığı sunduğu dilekçe ile "kanuni gözaltı süresinin tamamlandığını bu nedenle şüpheli başvurucunun tutulmasının hukuki olmaması nedeniyle salıverilmesi gerektiğini" bildirmiştir.

4- Somut olaydaki hukuki sorun başvurucunun yasal süreler dolmasına rağmen serbest bırakılmamasının hak ihlali oluşturup oluşturmadığı noktasında düğümlenmektedir.

5- Anayasanın 19. maddesinin beşinci fıkrasında "Yakalanan veya tutuklanan kişi, tutulma yerine en yakın mahkemeye gönderilmesi için gerekli süre hariç en geç 48 saat ve toplu olarak işlenen suçlar da en çok dört gün içinde hakimin önüne çıkarılır. Kimse, bu süreler geçtikten sonra hakim kararı olmaksızın hürriyetinden yoksun bırakılamaz bu süreler olağanüstü hal ve savaş hallerinde uzatılabilir." denilmektedir.

6- Bu düzenlemeye göre toplu olarak işlenen suçlar da azami gözaltı süresi dört gün olup bu süreye dahil edilmeyecek tek bir istisna da yakalanan kişinin tutulma yerine en yakın mahkemeye gönderilmesi için geçecek süredir.

7- 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 91. maddesinin birinci fıkrasında gözaltı süresinin hesaplanmasında yakalama yerine en yakın hakim veya mahkemeye gönderilmesi için zorunlu süre hariç tutulmuş, ayrıca yol süresi olarak adlandırılan bu sürenin azami miktarınında 12 saatten fazla olamayacağı hüküm altına alınmıştır.

8- Aynı maddenin üçüncü fıkrasında da gözaltı süresinin en fazla üç gün süreyle

uzatılmasına imkan tanınmak suretiyle toplu olarak işlenen suçlarda toplam süre dört gün olarak düzenlenmiştir.

9- Bu düzenlemeler çerçevesinde toplu olarak işlenmiş bir suç azami gözaltı süresi dört gün olup bu süreye en fazla 12 saat süreyle en yakın hakim veya mahkeme önüne götürülmek için geçecek yol süresi ilave edilebilmektedir.

10- Somut olayımızda başvurucu 8.05.2020 tarihinde saat 13:05'te gözaltına alınmış ve dört günlük süre 12.05.2020 tarihinde saat 13:05'te tamamlanmıştır. Bu süreye gerek Anayasa gerek Ceza Mahkemesi Kanununun düzenlemeleri çerçevesinde ancak yol süresi ilave edilmelidir.

11- Başvurucunun emniyetten adliyeye götürülmesi için geçen süre 11:30 ila 12 50 saat diliminde olup bu süre 1 saat 20 dakikalık bir zaman dilimine tekabül etmektedir.

12-12.05.2020 tarihi saat 13:05'te dolan dört günlük süreye Kanun ve Anayasa gereği ilave imkanı olan 1 saat 20 dakikalık sürenin de eklenmesi suretiyle ulaşılan zaman saat 14:25 olup bu an itibarıyla başvurucunun Sulh Ceza Hakimliği önüne çıkartılması gerekmektedir.

13- CMK.nın 91. maddesinin birinci fıkrasını düzenlenen azami 12 saatlik yol süresi otomatik olarak her olayda maksimum kullanılabilecek bir süre değildir. Kanunun cevaz verdiği ve Anayasanın lafzınada uygun düşen yorum fiili olarak hakim önüne götürülmesi gereken süre ne kadar ise yol süresinin hesaplanmasında da buna riayet edilmesidir. Aksinin kabulü yol süresi uygulanması gereken her olayda gözaltı süresinin her halükarda dört gün 12 saat olarak hesaplanmasını gerekli kılar ki böyle bir yorumun hukuk güvenliği açısından da büyük sakıncalara neden olma potansiyeli bulunmalıdır.

14- Kolluk ve savcılık makamı gözaltı süresinin azami dört gün olduğu bilinci ile hareket etmek suretiyle yürütülmesi gereken soruşturma işlemlerini bu süre zarfında sonuçlandırmakta yükümlüdürler.

15- Dosyamızda yol süresi 1 saat 20 dakika olup bu süre dört günlük gözaltı süresinin dolduğu an olan 13:05'e ilave edildiğinde saat 14:25 itibari ile başvurusunun hakim önüne çıkartılması gerekmektedir.

16- Fiili uygulamalarda nazara alındığında hakim önüne çıkartılmak tabirinin kişinin hakimliğin egemenlik ve kontrol alanına girmesi olarak kabul edilmesi gerekmektedir. Bunun fiili olarak hakimle şahsın temas kurması değil soruşturma evrakının hakimliğe intikal ettirilmesi ve her an kişinin hakim huzuruna çıkabilecek konumda bulundurulması olarak algılanması gerekmektedir.

17- Hakim öne çıkartılma kavramının fiili olarak hakim huzurunda bulunma şeklinde algılanmaması gerekmektedir zira toplu olarak işlenen suçlarlarda sulh ceza hakimliklerinin her bir şüpheli ayrı ayrı sorguladığı dikkate alındığında şahısların hakim huzuruna çıkartılmasında doğal bir gecikme ortaya çıkacaktır ki bu da hak ihlallerini kaçınılmaz kılacaktır.

18- Bu bilgiler çerçevesinde somut olayımızda başvurucunun evrakının 14:25 itibari ile hakimlikte hazır olması gerekirken bu işlem ancak 16:14 itibari ile gerçekleşmiş olup aradaki 1 saat 49 dakikalık gecikme kişinin hukuksuz olarak tutulduğu bir zaman dilimine tekabül etmektedir.

19- Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi K.F.-Almanya (B. No: 144/1996/765/962,27.101.997

paragraf 73) kararında gözaltı süresinin 45 dakika aşılmış olmasını sözleşmenin 5/1-c maddesinin ihlali anlamına geleceğini kabul etmiştir.

20- Somut olaydaki 1 saat 49 dakikalık süre makul olmaktan uzak olup kişi açısından Anayasanın 19. maddesinin son fıkrasında sözü edilen tazminatlar kapsamında değerlendirilmesi gerekirken tazminat talebinin reddi yönündeki Ağır Ceza Mahkemesi kararı yerinde değildir.

21- Ağır Ceza Mahkemesi tazminat talebini reddederken İstanbul ilinde ulaşımın ciddi zaman aldığını, tutuklamaya sevk işleminin yol süresi içerisinde gerçekleştiğini bu nedenle yapılan işlemlerin makul olduğu gerekçelerine dayanmıştır ki bu durum dosya muhtevasına uygun değildir. Bu nedenlerle çoğunluğun somut olayın ihlali olmadığı yönündeki görüşüne iştirak edilmemiştir.

Başkanvekili Basri BAĞCI Üye Rıdvan GÜLEÇ

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Başvuru, kanuni gözaltı süresinin aşılması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, 8.5.2020 tarihinde bir terör soruşturması kapsamında saat 13.05’te yakalanmış ve 4 gün süreyle gözaltına alınmıştır. 12.5.2020 günü saat 11.30’da nezarethaneden çıkarılmış, saat 16.12’de tutuklama talebiyle hâkimliğe sevk edilmiş ve saat 19.30 civarında adli kontrolle serbest bırakılmıştır. Başvurucu, gözaltı süresinin dolmasından sonra 6 saat 30 dakika daha tutulduğunu belirterek tazminat davası açmış; mahkemeler, sevk süresinin makul olduğunu belirterek talebi reddetmiştir.

3. 5271 sayılı CMK'nın 91. ve 141. maddeleri ile 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu’nun geçici 19. maddesi, gözaltı sürelerine ilişkin düzenlemeler içermektedir. AİHS’nin 5. maddesi ve AİHM kararları, makul süre içinde hâkim önüne çıkarılma güvencesini öngörür.

4. Çoğunluk, başvurucunun gözaltı süresi sona erdikten sonra hâkim önüne çıkarılmasına kadar geçen sürenin, yakalama yerine en yakın mahkemeye gönderilme için gerekli süre kapsamında değerlendirilebileceğini kabul ederek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edilmediğine karar vermiştir.

5. Aşağıda gerekçeleri açıklanacağı üzere, başvurucunun gözaltı süresi dolmasına rağmen serbest bırakılmaksızın yaklaşık 6 saat 30 dakika daha tutulmuş olması, Anayasa'nın 19. maddesi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin 5. maddesi kapsamında açık bir hak ihlali olduğu kanaati ile çoğunluk görüşüne iştirak etmiyoruz.

6. Anayasa'nın 19. maddesinin beşinci fıkrası uyarınca, toplu suçlarda dahi gözaltı süresi en fazla dört gün olup, bu sürenin bitimini müteakip kişinin hâkim önüne çıkarılması

zorunludur. Bu hükümde öngörülen sürelere uyulmaksızın kişilerin özgürlüklerinden yoksun bırakılması, ancak "tutulma yerine en yakın mahkemeye gönderilmek için gerekli süre" gibi çok istisnai durumlarda sınırlı ölçüde mümkün olabilir. Bu istisnai sürenin makul sayılabilmesi için kamu makamlarının gerekli dikkat ve özeni göstermeleri zorunludur.

7. Dosya kapsamından anlaşıldığı üzere başvurucu, gözaltı süresinin dolmasından sonra geçen 6 saat 30 dakikalık süre boyunca özgürlüğünden yoksun bırakılmıştır. Bu süre, somut olayın koşulları gözetildiğinde, “makul sevk süresi” olarak nitelendirilemeyecek kadar uzundur.

8. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin istikrarlı içtihatları da bu değerlendirmeyi desteklemektedir:

• Giulia Manzoni/İtalya (B. No: 19218/91, 1/7/1997, § 25) kararında Mahkeme, özgürlükten yoksun bırakma hâllerinin dar yorumlanması gerektiğini, keyfîliğe karşı güçlü güvenceler sağlanması gerektiğini belirtmiştir.

• K.-F./Almanya (B.No: 144/1996/765/962, 27/11/1997, § 73) kararında ise iç hukukta öngörülen gözaltı süresinin yalnızca 45 dakika aşılması, 5/1(c) kapsamında ihlal sayılmış, bu sürenin “mutlak sınır” teşkil ettiğine vurgu yapılmıştır.

• Mooren/Almanya [BD] (B. No: 11364/03, 9/7/2009, §§ 72, 77, 78) kararında, iç hukuka uygun bile olsa kötü niyetli veya hileli işlemlerle yapılan özgürlük kısıtlamalarının Sözleşme’ye aykırı olduğu açıkça belirtilmiştir.

• Nestak/Slovakya (B. No: 65559/01, 27/2/2007, § 74) kararında, müdahalenin gerekliliği ortadan kalktığında kişinin tutulmasının orantısız olacağı ve ihlale yol açacağı belirtilmiştir.

• Brogan ve diğerleri/Birleşik Krallık (B. No: 11209/84 ve diğerleri, 29/11/1988, §§ 62-63) kararında AİHM, terörle mücadele gibi olağandışı koşullarda bile, 4 gün 6 saatlik gözaltı süresinin hâkim önüne çıkarma yükümlülüğünü karşılamadığına ve bu nedenle ihlal oluştuğuna karar vermiştir.

• Oral ve Atabay/Türkiye (B. No: 39686/02, 23/6/2009) kararında, 4 günü aşan 2 saat ve 4 saatlik gecikmelerin bile, gerekli ivediliğin gösterilmemesi nedeniyle özgürlük ve güvenlik hakkının ihlali sonucunu doğurduğu tespit edilmiştir.

9. Anayasa'nın 19. maddesi, kişi hürriyeti ve güvenliği hakkını güvence altına alır. Suç isnadına dayalı yakalama ve tutuklamalarda belirli şekil ve şartlar öngörülmüştür. Bu çerçevede, yakalanan veya tutuklanan kişi, tutulma yerine en yakın mahkemeye gönderilme süresi hariç olmak üzere, en geç kırk sekiz saat içinde; toplu suçlarda ise en fazla dört gün içinde hâkim önüne çıkarılmalıdır. Aksi hâlde, hâkim kararı olmaksızın kişinin özgürlüğünden yoksun bırakılması yasaktır.

10. Anayasa’nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasına göre, belirtilen usullere aykırı şekilde özgürlüğünden yoksun bırakılan kişilerin uğradıkları zarar, devlet tarafından tazminat hukukunun genel ilkeleri uyarınca karşılanmalıdır.

11. Anayasal “yakalama” kavramı, Ceza Muhakemesi Kanunu’ndaki düzenlemeden daha geniş yorumlanmakta olup gözaltı sürecini de kapsamaktadır (Hasan Akboğa, B. No: 2016/10380, 27/3/2019). Kişi özgürlüğüne yapılan müdahale keyfî olamaz; bu güvence olağanüstü hâl dönemlerinde dahi geçerliliğini korur (Erdem Gül ve Can Dündar, B. No: 2015/18567, 25/2/2016; Aydın Yavuz ve diğerleri, B. No: 2016/22169, 20/6/2017).

12. Anayasa’nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasında güvence altına alınan tazminat hakkından yararlanılabilmesi için, aynı maddenin ilk sekiz fıkrasında öngörülen güvencelere aykırılık ve bu aykırılık nedeniyle giderilmemiş bir zararın bulunması gerekmektedir (M.E., B. No: 2018/696, 9/5/2019).

13. 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 91. maddesi uyarınca bireysel suçlarda gözaltı süresi yirmi dört saat, toplu suçlarda ise Cumhuriyet savcısının yazılı emriyle her defasında bir günü geçmemek üzere en çok üç gün uzatılabilir. 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu’nun geçici 19. maddesine göre ise, terör suçlarında gözaltı süresi dört günü geçemez. Bu sürenin aşılması, Anayasa’nın 13. maddesinde öngörülen ölçülülük ilkesine aykırılık teşkil eder ve Anayasa’nın 19. maddesinin ihlali sonucunu doğurur (Murat Narman, B. No: 2012/1137, 2/7/2013).

14. Anayasa'nın 13. ve 19. maddeleri uyarınca, kişi hürriyetine yönelik bir müdahalenin hem kanuni bir temele dayanması hem de müdahale şeklinin açıkça belirlenmiş olması gerekir (bkz. Hasan Akboğa, § 51). Bu nedenle Anayasa Mahkemesi öncelikle müdahalenin kanuni dayanağını incelemelidir.

15. Başvurucu, 8/5/2020 günü saat 13.05’te gözaltına alınmış, dört günlük gözaltı süresi 12/5/2020 günü saat 13.05’te sona ermiştir. Ancak UYAP kayıtlarına göre tutuklamaya sevk işlemleri 12/5/2020 günü saat 16.12’de tamamlanmıştır. Sorgu tutanağına göre ise sorgu saat 18.00’de başlamış, 19.36’da tamamlanmıştır. Başvurucu, bu sürenin hukuka aykırı şekilde gözaltının uzatılması anlamına geldiğini iddia etmiş ve tazminat talebinde bulunmuştur. Ağır Ceza Mahkemesi ise bu sürenin “yakalama yerine en yakın mahkemeye gönderilme süresi” kapsamında değerlendirilmesi gerektiği görüşüyle talebi reddetmiştir.

16. Anayasa Mahkemesi daha önceki kararlarında (Emre Soncan [2. B.], B. No: 2016/73490, 11/3/2020); Süleyman Bağrıyanık ve diğerleri, B. No: 2015/9756, 16/11/2016) gözaltı süresinin ancak kişinin fiilen hâkim önüne çıkarılmasıyla sona ereceğini belirtmiştir. Kişinin sadece sevk edilmesi yeterli olmayıp, sorguya alınması gerekir. Bununla birlikte, terör suçları gibi karmaşık soruşturmaların kamu makamlarına zorluk çıkardığı da gözetilmelidir.

17. Somut olayda başvurucu 12/5/2020 günü saat 11.30’da nezarethaneden çıkarılmış, saat 16.09’da tutuklama talebiyle sevk edilmiştir. Gözaltı süresi, sevk işleminin tamamlandığı saat 16.12 itibarıyla sona ermiştir. Bu andan sonraki tutma, sorgu hazırlığı ve sorgu işlemleri ile ilgilidir. Bu işlemlerin süresi makul olduğunda, Anayasa’nın 19. maddesi yönünden ihlal oluşturmaz.

18. Ancak burada önemli olan husus, dört günlük gözaltı süresinin aşılmasıdır. Anayasa’nın 19. ve CMK’nın 91. maddeleri ile 3713 sayılı Kanun’a göre bu süre toplu suçlarda azami dört gündür. Bu süre yalnızca “gerekli ve zorunlu” hâllerde 12 saate kadar uzatılabilir. Başvurucu, gözaltı süresinin sona erdiği saat 13.05’ten sonra hâkim önüne ancak saat 16.09’da çıkarılmıştır.

19. Ağır Ceza Mahkemesi aşkın süreyi soyut ve genel olarak İstanbul'un nüfusu, ulaşım ağı, İstanbul'daki iş yükü gibi nedenlere atıfla yol süresi olarak kabul etmiş ve açılan tazminat davasını reddetmiştir. Ağır Ceza Mahkemesi kararında başvurucunun azami gözaltı süresini aşan kısmının neden hâkim önüne çıkarılmak için öngörülen gerekli ve zorunlu süre olarak kabul edilmesi gerektiğine dair ilgili ve yeterli bir gerekçe sunulmamıştır.

20. Sonuç olarak, başvurucunun tutulduğu fazla sürenin zorunlu ve gerekli olduğu gösterilemediğinden, Anayasa’nın 19. maddesinin beşinci fıkrası ile bağlantılı olarak

dokuzuncu fıkrası ihlal edildiği kanaati ile çoğunluğun aksi yöndeki kararına katılmıyoruz.

Üye Engin YILDIRIM Üye Kenan YAŞAR

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Kanuni gözaltı süresinin aşılması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasıyla yapılan başvuruda Mahkememiz çoğunluğunun başvurucunun Anayasa'nın 19. maddesinin -beşinci fıkrasıyla bağlantılı olarak- dokuzuncu fıkrası bağlamındaki kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edilmediği yönündeki kararına katılmamaktayım.

2. Başvurucu, DHKP/C silahlı terör örgütüne üye olma, terör örgütünün propagandasını yapma ve başka bazı suçlardan hakkında soruşturma süreçleri devam eden bir kişinin cenaze töreninde meydana gelen olaylar esnasında diğer şüphelilerle birlikte yakalanmış ve yakalanan bu kişilerin Cumhuriyet savcısı tarafından dört gün süreyle gözaltına alınması talimatı verilmiştir.

3. Başvurucunun da aralarında bulunduğu on yedi şüpheli 8/5/2020 tarihinde saat 13.05'te yakalanmış olup, kolluktaki işlemlerinin tamamlanmasından sonra 12/5/2020 günü saat 11.30'da hâkim önüne çıkarılmak üzere işlemlerinin yapılması için İstanbul Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şube Müdürlüğü nezarethanesinden çıkarılmışlardır. Başvurucunun da bulunduğu sekiz şüpheli silahlı terör örgütüne üye olma suçundan tutuklanma talebiyle aynı gün saat 16.12'de İstanbul 6. Sulh Ceza Hakimliğine sevk edilmiştir.

4. Bu arada başvurucu ile aynı olayda yakalanan diğer şüpheli vekili Başsavcılığa sunduğu 12/5/2020 tarihli (saat 15.17) dilekçede, şüphelilerin 8/5/2020 tarihi saat 13.05 sıralarında gözaltına alındıklarını, dilekçenin yazıldığı saat 15.17 itibarıyla hâlâ Başsavcılıktaki işlemlerinin başlamadığını, şüphelilerin hukuka aykırı olarak tutulmaya devam edildiklerini belirterek salıverilmelerini talep etmiştir. Sulh Ceza Hâkimliği ise 12/5/2020 tarihinde, tutuklama talebinin reddine ve adli kontrol tedbirleri uygulanarak başvurucunun salıverilmesine karar vermiştir. UYAP kayıtlarına göre sorgu zaptı saat 17.19'da oluşturulmuş olup 19.36'da hâkim tarafından imzalanarak sorgu sonlandırılmıştır.

5. Başvurucu 11/6/2020 tarihli dilekçeyle 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. maddesi uyarınca tazminat davası açmıştır. 8/5/2020 tarihinde saat 13.05'te hakkında yakalama işlemi gerçekleştirildiğini, sonrasında dört günlük gözaltı kararı verildiğini, 12/5/2020 tarihinde öğlen saatlerinde İstanbul Adliyesine getirildiğini, saat 13.05'i geçmesine ve hakkında gözaltı süresinin uzatılması kararı bulunmamasına rağmen serbest bırakılmadığını, aynı tarihte saat 17.30 sıralarında Başsavcılıkta ifadesi alınmadan tutuklanması talebiyle Sulh Ceza Hâkimliğine sevk edildiğini, saat 19.30 sıralarında serbest

bırakılmasına karar verildiğini belirterek haksız bir şeklide 6 saat 30 dakika özgürlüğünden mahrum bırakıldığını iddia etmiş ve 20.000 TL manevi tazminat talep etmiştir. Açılan tazminat davası ise Bafra Ağır Ceza Mahkemesi tarafından reddedilmiştir.

6. Mahkeme kararında, somut olayda başvurucu ile birlikte diğer kişilerin gözaltına alınmasından hakimin huzuruna çıkarılmaya kadar olan tarih ve saatler belirtilmiş ve bu veriler ışığında hakkında DHKP-C silahlı terör örgütüne üye olma suçundan gözaltına alınmasına karar verilen başvurucunun bulunduğu İstanbul şehrinin nüfusu, ulaşım ağı, iş yükü gibi özellikleri nazara alındığında kanunda öngörülen yol süresi içerisinde tutuklamaya sevk edildiği, gözaltı süresine şüphelinin yakalama yerine en yakın hâkim veya mahkemeye gönderilmesi için zorunlu tutulan sürenin dahil edilemeyeceği, başvurucunun kanunda toplu suçlar için öngörülen gözaltı süresinin sona ermesini takiben makul bir süre içerisinde hakim önüne çıkarıldığı gerekçeleriyle tazminat talebinin reddedildiği ifade edilmiştir.

7. Başvurucu, Anayasa Mahkemesine yaptığı bireysel başvuruda kanuni gözaltı süresi dolduğu hâlde 6 saat 30 dakika haksız olarak tutulduğunu, Başsavcılığa sunduğu salıverilme talepleriyle ilgili bir işlem yapılmadığını belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

8. Kanaatimizce eldeki bireysel başvurunun incelenmesi sürecinde açıklığa kavuşturulması gerekli önemli bir anayasal sorun bulunmakta olup öncelikle bunun netleştirilmesi bireysel başvuruda ileri sürülen anayasal hak ihlali iddiası bağlamında önem arz etmektedir. Bireysel başvuruya konu olayda uygulanan gözaltı toplu olarak işlenen bir suç kapsamındaki gözaltı niteliğinde olduğundan Anayasa’nın 19. maddesinde gözaltı süresinin ne şekilde düzenlendiğinin ve toplu olarak işlenen suçlarda anayasal düzeyde maksimum gözaltı süresinin ne olduğunun ortaya konulması gerekmektedir.

9. “Kişi hürriyeti ve güvenliği” başlıklı Anayasa’nın 19. maddesinin beşinci fıkrasında bu konu ile ilgili hüküm şu şekilde yer almaktadır: “Yakalanan veya tutuklanan kişi, tutulma yerine en yakın mahkemeye gönderilmesi için gerekli süre hariç en geç kırksekiz saat ve toplu olarak işlenen suçlarda en çok dört gün içinde hâkim önüne çıkarılır. Kimse, bu süreler geçtikten sonra hakim kararı olmaksızın hürriyetinden yoksun bırakılamaz. Bu süreler olağanüstü hal … ve savaş hallerinde uzatılabilir”.

10. Maddenin ilk şeklinde yakalanan kişilerin toplu olarak işlenen suçlarda hakim önüne çıkarılma süresi en çok onbeş gün biçiminde öngörülmüş iken 2001 yılında gerçekleştirilen Anayasa değişikliği ile bu süre kuralda olduğu şekilde en çok dört güne indirilmiştir.

11. Bu bağlamda Anayasa’nın bu hükmünde netleştirilmesi gereken husus toplu olarak işlenen suçlarda öngörülen en çok dört günlük süreye yakalanan kişinin tutulma yerine en yakın mahkemeye gönderilmesi için gerekli olan yol süresinin dahil edilip edilmeyeceğidir.

12. Mahkememiz çoğunluk kararında yakalanan kişinin tutulma yerine en yakın mahkemeye gönderilmesi için gerekli olan sürenin bu dört günlük süreye dahil olmadığı şu gerekçeyle kabul edilmiştir:

“Anayasa'nın 19. maddesinin beşinci fıkrasında geçen ‘en yakın mahkemeye gönderilmesi için gerekli süre hariç’ ibaresinin ‘toplu olarak işlenen suçlarda en çok dört gün’ ibaresini de bağladığı açıktır. Kanun hükümlerinden de toplu olarak işlenen suçlar için öngörülen azami dört günlük gözaltı süresine tutulma yerine en yakın mahkemeye gönderilme için gerekli sürenin ekleneceği anlaşılmaktadır. Nitekim 5271 sayılı Kanun'un 91. maddesinin (3) numaralı fıkrasında ‘uzatılma’dan söz edilmektedir. Uzatılan süre ise (1) numaralı

fıkradaki ‘Gözaltı süresi, yakalama yerine en yakın hâkim veya mahkemeye gönderilmesi için zorunlu süre hariç, yakalama anından itibaren yirmidört saati geçemez.’ hükmünün geçerli olduğu gözaltı süresi olup bu süreye "yakalama yerine en yakın hâkim veya mahkemeye gönderilmesi için zorunlu süre" dâhil değildir”. (bkz.: § 35).

13. Çoğunluk kararındaki bu tespite rağmen kanaatimizce burada Anayasa’nın sözü bağlamında önemli bir sorun bulunmaktadır. Fıkradaki düzenlemeye tekrar dikkatle bakmak gerekirse, fıkranın ilgili kısmı aynen şu şekildedir: “Yakalanan veya tutuklanan kişi, tutulma yerine en yakın mahkemeye gönderilmesi için gerekli süre hariç en geç kırksekiz saat ve toplu olarak işlenen suçlarda en çok dört gün içinde hâkim önüne çıkarılır”.

14. Görüldüğü üzere bu hükümdeki “tutulma yerine en yakın mahkemeye gönderilmesi için gerekli süre hariç” ibaresi bireysel olarak işlenen suçlardaki maksimum süre olan kırksekiz saatin önünde yer almaktadır. Ancak yine fıkradaki düzenleme biçimine bakıldığında bu “kırksekiz saat” ibaresi sonrasında “içinde” şeklinde bir ifade yer almamakta olup burada “ve” bağlacı yer almakta ve hemen akabinde toplu olarak işlenen suçlardaki “en çok dört gün içinde” ibaresine yer verilmektedir. Dolayısıyla bu hususlar dikkate alındığında bahse konu yol süresinin toplu olarak işlenen suçlardaki en çok dört günlük gözaltı süresine dahil olmadığı görüşü savunulmaktadır.

15. Ancak burada kuraldaki düzenleme biçiminden kaynaklanan önemli bir noktalama ve ifade bağlamındaki bir yazım sorunu kendisini göstermektedir. Kuraldaki “tutulma yerine en yakın mahkemeye gönderilmesi için gerekli süre hariç” ibaresinin sadece bireysel olarak işlenen suçlara mı yoksa toplu olarak işlenen suçlara da mı uygulanabileceği noktasında fıkra hükmündeki ifade bu sorunu gözler önüne sermektedir.

16. Bu yönüyle bakıldığında 19. maddenin beşinci fıkrasındaki bahse konu hüküm, ifade tarzı ve kullanılan noktalama işaretleri nedeniyle hem yukarıda belirtildiği üzere yol süresinin toplu olarak işlenen suçları da kapsadığı şeklinde hem de sadece bireysel olarak işlenen suçları kapsadığı şeklinde anlaşılmaya müsait anlam belirsizliğini ortaya çıkaran bir metin özelliği taşımaktadır. Bu hükmün “tutulma yerine en yakın mahkemeye gönderilmesi için gerekli süre hariç” kısmının toplu olarak işlenen suçları da kapsadığı görüşünde olanlar bile hükmün düzenleniş biçimi itibariyle esasında kendi bünyesinde imla sorunu ihtiva ettiğini de fark edebilmektedir.

17. Kuralla ilgili temel sorunun bu cümle içinde “yakalanan veya tutuklanan kişi”den hemen sonra “virgül” kullanılmasından kaynaklandığını belirtmek gerekir. Zira kuralda “tutulma yerine en yakın mahkemeye gönderilmesi için gerekli süre hariç” ibaresinin bireysel suçlar yanında toplu olarak işlenen suçları da kapsadığı şeklinde bir anlam öngörülüyor olsaydı bu durumda “virgül” yerine “noktalı virgül” kullanılmalıydı.

18. Nitekim Türk Dil Kurumu Yazım Kılavuzuna göre de noktalı virgülün kullanılacağı yerler arasında “İkiden fazla eş değer öğeler arasında virgül bulunan cümlelerde özneden sonra noktalı virgül konabilir” şeklinde bir değerlendirme yer almaktadır (bkz.: Yazım Kılavuzu, 27. Baskı, Türk Dil Kurumu Yay., Ankara, 2012, s.31).

19. İlgili Anayasa hükmünde noktalı virgül yerine virgül kullanıldığına ve bahse konu kural da bir Anayasa hükmü olduğuna göre, mevcut haliyle kuralın, Türkçe dil bilgisi kuralları ve hükümdeki ifade tarzından hareketle çok rahat biçimde yol süresinin toplu olarak işlenen suçları da kapsadığı şeklindeki bir anlama sahip olduğunu söyleyebilmenin mümkün olmadığı kanaatindeyim. Bu nedenle, bu şekilde iki farklı anlama yol açma ihtimali

bulunduğunda, Anayasa'nın söz konusu hükmünün anlamını netleştirmek için şu iki hususun da dikkate alınması gerekmektedir:

20. Birinci olarak kuralın anlam itibariyle iki farklı şekilde yorumlanma ihtimalinin varlığı durumunda ve özellikle de kuralın temel hak ve özgürlüklere müdahale eden bir niteliğe sahip olduğu dikkate alındığında kuralın daha fazla özgürlük lehine olan anlamını tercih etmek gerekir. Özellikle de bahse konu durumun Anayasa Mahkemesinin bir bireysel başvuru incelemesi sürecinde gündeme geldiği düşünüldüğünde burada özgürlükçü yaklaşımın bir gereği olarak Anayasa Mahkemesinin özgürlük lehine yorum yapması ve dolayısıyla yol süresinin toplu olarak işlenen suçlarda hakim önüne çıkarılmak için öngörülen dört günlük süreye dahil olduğunu ve bunun dışında ayrı bir sürenin toplu olarak işlenen suçlarla ilgili maksimum gözaltı süresinin hesabına dahil edilemeyeceğini ifade etmek gerekir. Bu biçimdeki bir yorum Anayasa Mahkemesinin varlık nedeni olan özgürlükler lehine bir yaklaşım sergilemesinin de gereği olarak görülmelidir.

21. Hatta, Anayasa'nın 19. maddesinin beşinci fıkrasında yakalanan kişilerin hâkim huzuruna çıkarılmaları için öngörülen asgari süreler ele alınırken, fıkra gereği toplu olarak işlenen suçlarda bireysel suçlara kıyasla zaten daha uzun bir süre tanındığı dikkate alındığında, hâkim huzuruna çıkarma için gereken yol süresinin de niteliği gereği bu uzun dört günlük süreye dâhil olduğunu kabul etmek pekala mümkündür. Zira hakim huzuruna çıkarma konusundaki zaman sıkışıklığı gibi bir sorun daha ziyade kısa süre öngörülmüş olması nedeniyle sadece bireysel suçlar için geçerli olabilir. Bu nedenle fıkradaki bahse konu yol süresinin münhasıran bireysel olarak işlenen suçları kapsamakta olduğu söylenebilir.

22. İkincisi ve daha önemlisi ise şudur: Anayasa hükmünün anlamının net bir biçimde belirlenmesi, somut örnekte olduğu gibi anayasal normun düzenleniş biçimi nedeniyle sağlanamıyorsa bu durumda Anayasa hükmünün gerekçesine bakılarak bu hükmün ne anlama geldiğini tespit etmek gerekir. Bu durum anayasal yorum teknikleri açısından da bir zorunluluktur.

23. Nitekim Anayasa Mahkemesi, anayasal bir normun anlamı ve kapsamına ilişkin tereddüt yaşadığı veya mevcut lafzi düzenlemenin anlamını ortaya çıkarmak bakımından yeterli olmadığını değerlendirdiği durumlarda söz konusu anayasal normun gerekçesini de değerlendirme unsuru yapmaktadır. Örneğin bir Anayasa Mahkemesi kararında Anayasa'nın "Özel hayatın gizliliği" başlıklı 20. maddesinin, aile hayatı içerisinde eşlerin birbiri ile olan ilişkileri ve karşılıklı yükümlülüklerinin belirlenmesine ilişkin kurallar bakımından ölçü norm olarak değerlendirilebilmesinin dayanağı olarak anılan Anayasa maddesinin gerekçesine de yer verilmiştir (bkz. AYM, E.2023/42, K.2024/114, 30/05/2024, § 10.vd.). Benzer şekilde kamu hizmetine girme hakkına ilişkin (bkz. AYM, E.2021/104, K.2021/87, 11/11/2021, § 44) ve yabancıların temel hak ve özgürlüklerinin sınırlandırılmasında esas alınacak ölçütlerin Anayasa'nın 16. maddesinde belirtilmiş olmasına karşın anılan maddenin gerekçesine de yer verilerek (bkz.: AYM, E.2020/30, K.2023/12, 25/01/2023, § 186-187) bu ölçütlerin belirginleştirilmesi yoluna gidilmiştir.

24. Dolayısıyla, eldeki konu ile ilgili olarak 2001 Anayasa değişikliğinde bu meselenin niçin bu biçimde yeniden düzenlendiğine dair gelişmeleri incelemek büyük önem taşımaktadır.

25. Yukarıda da ifade edildiği üzere 1982 Anayasası'nın ilk şeklinde yakalanan kişinin toplu olarak işlenen suçlarda en çok onbeş gün içinde hakim huzuruna çıkarılacağı öngörülmekte iken 2001 Anayasa değişikliği ile bu konu yeniden düzenlenmiştir. Hem Anayasa Komisyonu

raporunda hem de teklife ilişkin madde gerekçesinde, yakalanan veya tutuklanan kişilerin hakim önüne çıkarılma sürelerinin “Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 5 inci maddesindeki esaslar doğrultusunda” düzenlenmesi şeklindeki amaca özellikle vurgu yapılmaktadır (bkz.: Türkiye Cumhuriyeti Anayasası (Gerekçeli), Haz.: Y.E. Yılmazoğlu / İ. E. Perdecioğlu, Anayasa Mahkemesi Yay., Ankara, 2018, s. 110).

26. Yine Anayasa değişikliğinin Genel Kurul görüşmelerinde fıkra hükmüne son şekli verilirken açık bir vurguyla, Genel Kuruldaki değişiklik önergesi gerekçesi de dikkate alınarak, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararları, Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi tavsiyeleri ışığında Anayasa’nın 19. maddesinde öngörülen sürenin dört güne indirilmesinin “insan hakları ve uluslararası standartlara uygun bir düzenleme” olacağına yer verilmiştir (bkz.: Türkiye Cumhuriyeti Anayasası (Gerekçeli), s.111).

27. Görüldüğü üzere konumuzla ilgili 2001 Anayasa değişikliğinin amacının yakalanan veya tutuklanan kişilerin hakim önüne çıkarılma sürelerinin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararları ve Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi tavsiyelerindeki uluslararası standartlara uygun hale getirilmesi olduğu madde gerekçesinde açıkça ifade edilmektedir. Bu nedenle bu konudaki AİHM içtihadına bakılması gerekmektedir.

28. AİHM, iç hukukta on iki saat olarak belirlenen gözaltı süresinin kanunla düzenlenmiş olması nedeniyle mutlak olduğuna, bu sürenin kırk beş dakika aşılmış olmasının Sözleşme'nin 5. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (c) bendinin ihlal edilmesi sonucunu doğurduğuna karar vermiştir (K.-F./Almanya, B. No: 144/1996/765/962, 27/11/1997, 73).

29. Brogan ve Diğerleri/Birleşik Krallık başvurusunda AİHM, terörle mücadele gibi özel koşulların varlığı gibi istisnai durumların Sözleşmenin 5. maddesinin üçüncü fıkrası kapsamında derhal hakim önüne çıkarılma güvencesinin geciktirilmesini haklı kılmayacağı, azami gözaltı süresinin aşılmadığı halde dahi dört gün altı saatlik gözaltı süresinin Sözleşmeye aykırılık teşkil ettiğini belirtmiştir (B. No: 11209/84, 11234/84, 11266/84 ve 11386/85, 29/11/1988, §§ 62, 63). Oral ve Atabay/Türkiye (B. No: 39686/02, 23/6/2009) başvurusunda da AİHM Brogan ve diğerleri kararına atıfla dört günü aşan her gözaltı süresinin, terörle mücadele kapsamında dahi olsa prima facie çok uzun olduğunu belirtmiştir (§ 43). AİHM bu davada teröre ilişkin soruşturma kapsamında dört gün iki saat ve dört gün dört saat süreyle gözaltında tutulan başvuruculaların "ivedilikle" hakim önüne çıkarılmadığını kabul ederek özgürlük ve güvenlik hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. AİHM İpek ve diğerleri/Türkiye kararında yargı denetimi olmadan gözaltında tutma için öngörülen sıkı zaman kısıtlamasının azami dört gün olduğunu yinelemiştir (B.No: 17019/02 30070/02, 3/2/2009, § 36). Görüldüğü üzere AİHM bu başvurularda 4 günlük azami süreye yol süresi gibi bir istisna tanımamıştır.

30. Dolayısıyla eldeki bireysel başvurunun incelenmesi sürecinde ölçü norm olarak ele alınan Anayasa’nın 19. maddesinin beşinci fıkrası hükmünün anlamının kuraldaki ifade ediliş, imla ve yazıma dair sorunlar nedeniyle net bir biçimde ortaya konulamadığı bir durumda, kuralın anlamını ortaya koyma hususunda gerçekleştirilen Anayasa değişikliğine ilişkin madde gerekçesine başvurmak Anayasal yorum açısından bir gerekliliktir. Bu konuda madde gerekçesinde de açıkça yakalanan veya tutuklanan kişilerin hakim önüne çıkarılma sürelerinin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarındaki uluslararası standartlara uygun hale getirilmesi amacı belirtildiğine ve bu

standartta toplu olarak işlenen suçlardaki azami dört günlük gözaltı süresine ek bir yol süresi öngörülmediği rahatlıkla söylenebildiğine göre hakim önüne çıkarılma ile ilgili sürenin hesabını buna göre yapmanın Anayasal bir zorunluluk olduğu kanaatindeyim.

31. Öte yandan, ulaşım noktasında yaşanan teknolojik gelişmelere rağmen toplu olarak işlenen suçlarda Anayasa'nın bu fıkrasına ilişkin 2001 yılı değişiklik gerekçesi de aşikar iken yol süresinin de azami dört günlük gözaltı süresine dahil olmadığı hususunda halen ısrar etmenin Anayasa hükümlerinin dinamik yorumu boyutu ile de sorunlu bir yaklaşım olduğunu ifade etmek gerekir.

32. Yukarıda sıralanan gerekçeler dikkate alındığında Anayasa'nın 19. maddesinin beşinci fıkrası hükmüne göre toplu olarak işlenen suçlarda yakalanan kişinin en geç dört gün içinde hakim huzuruna çıkarılması gerekmektedir. Kurala ilişkin madde gerekçesi ve kuralın 2001 Anayasa değişikliğinin amacı kuraldaki düzenlemenin bu şekilde anlaşılmasını gerektirmektedir. Dolayısıyla toplu olarak işlenen suçlarda yakalanan kişinin hakim huzuruna çıkarılması noktasındaki azami dört günlük gözaltı süresine kişinin tutulma yerine en yakın mahkemeye gönderilmesi için gerekli süreyi de dahil etmek gerekir.

33. Burada Mahkememiz çoğunluğunun Anayasa'nın 19. maddesinin beşinci fıkrası hükmünden hareketle, toplu işlenen suçlarda yol süresinin dört günlük gözaltı süresine dahil edilip edilmeyeceği meselesini ilk olarak Anayasa hükmü üzerinden ortaya koyup daha sonra kanun hükmüne dayanarak bu görüşünü netleştirmesinin (bkz.: § 35), anayasal özerk yorum yöntemiyle uyumlu olmadığını da belirtmek gerekir. Bu itibarla, ilgili sürenin doğrudan Anayasa hükümleri esas alınarak belirlenmesi ve sonuca ulaştırılması yönteminin benimsenmesi gerektiği vurgulanmalıdır.

34. Anayasanın bu hükmünün anlamı bu şekilde belirtildikten sonra eldeki bireysel başvuruyla ilgili ihlal iddiasını bu çerçevede değerlendirmek gerekir. Somut olayda Olay ve Yakalama Tutanağı dikkate alındığında aralarında başvurucunun da bulunduğu on yedi şüpheli 8/5/2020 tarihinde saat 13.05'te yakalandığına göre gözaltı süresinin bu tarihte başladığı açıktır. 12/5/2020 tarihinde ise UYAP kayıtlarına göre sorgu zaptı saat 17.19'da oluşturulmuş olup 19.36'da hâkim tarafından imzalanarak sorgu sonlandırılmıştır.

35. Bu da göstermektedir ki başvurucu, gözaltına alındığı tarihten itibaren dört gün geçtikten sonraki bir zamanda hakim huzuruna çıkarılmıştır. Dosyadaki veriler dikkate alındığında başvurucunun Anayasa'da öngörülen dört günlük azami gözaltı süresi geçtikten sonra hakim huzuruna çıkarıldığı konusunda bir tereddüt bulunmamaktadır.

36. Bu yönü ile bakıldığında Anayasa'nın 19. maddesinin dördüncü fıkrasının açık hükmü karşısında somut dosyada başvurucunun bu süre geçtikten sonra hakim huzuruna çıkarılması Anayasa hükmünün lafzı ile bağdaşmamaktadır. Bu yönü ile somut başvuruda kişi özgürlüğüne yönelik bahse konu sınırlamanın kanunilik koşulunu sağlamadığı kanaatindeyim.

37. Ek olarak, bir an için Anayasa'nın 19. maddesinin beşinci fıkrasındaki dört günlük süre çoğunluk kararındaki gibi kabul edilerek yorumlansa bile, eldeki başvuruda yine de ihlal sonucuna ulaşmak gerekir. Zira, başvurucu, 12/5/2020 günü saat 11.30'da hâkim önüne çıkarılmak için gerekli işlemler yapılmak üzere İstanbul Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şube Müdürlüğü nezarethanesinden çıkarılmış ve adliyeye getirilerek öğle saatlerinde hazır edildikleri Cumhuriyet Başsavcılığınca ifadeleri alınmaksızın silahlı terör örgütü üyeliği suçundan tutuklanmaları talebi ile saat 16.09'da Sulh Ceza Hâkimliğine sevk

edilmişlerdir.

38. Dolayısıyla İstanbul Emniyet Müdürlüğünden adliyeye ulaşmaları yol süresi olarak değerlendirmede dikkate alınması gerektiğine göre, burada başvurucunun saat 11.30'dan tutuklanma talebiyle ile saat 16.09'da Sulh Ceza Hâkimliğine sevkine kadar geçen 4 saat 39 dakikalık sürenin yol süresi olarak kabul edilmesi doğru değildir. İstanbul gibi bir şehirdeki yoğun trafik sorunu ve Emniyet Müdürlüğü ile adliye arasındaki mesafe dikkate alındığında dahi bu sürenin Anayasa'nın 19. maddesinin beşinci fıkrasında yer verilen "tutulma yerine en yakın mahkemeye gönderilmesi için gerekli süre" kapsamında görülmesi mümkün değildir.

39. Nitekim başvurucunun açtığı tazminat davasına bakan mahkeme de dört günlük süreyi aşan kısmı "tutulma yerine en yakın mahkemeye gönderilmesi için gerekli süre" kapsamında gördüğünü ortaya koyan ilgili ve yeterli bir gerekçeye kararında yer verebilmiş değildir. Mahkeme kararında bu konuya ilişkin olarak sadece başvurucunun bulunduğu "İstanbul şehrinin nüfusu, ulaşım ağı, iş yükü gibi özellikleri nazara alındığında kanunda öngörülen yol süresi içerisinde tutuklamaya sevk edildiği" biçimindeki bir gerekçeye yer verilmiştir. Ancak dört günü aşan sürenin ne şekilde yolda geçen süre içinde değerlendirildiğine dair bir gerekçeye kararda rastlamak mümkün değildir.

40. Sonuç olarak, yukarıda sıralanan gerekçelerle somut bireysel başvuruda kanuni gözaltı süresinin aşılması nedeniyle başvurucunun Anayasa'nın 19. maddesinin -beşinci fıkrasıyla bağlantılı olarak- dokuzuncu fıkrası bağlamındaki kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerektiği gerekçesiyle Mahkememiz çoğunluğunun aksi yöndeki kararına katılmamaktayım.

Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ

MUHSİN TAŞKIRAN

B. No: 2021/41378 | Karar tarihi: 17.04.2025

Genel Kurul

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/41378

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

GENEL KURUL

KARAR

MUHSİN TAŞKIRAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/41378)

Karar Tarihi: 17/4/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 16/2/2026 - 33170

GENEL KURUL

KARAR

Başkanvekili : Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Recai AKYEL Yusuf Şevki HAKYEMEZ Yıldız SEFERİNOĞLU İrfan FİDAN Kenan YAŞAR Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Hikmet Murat AKKAYA

Başvurucu : Muhsin TAŞKIRAN

Vekili : Av. Kazım OLUÇ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurma suçu kapsamında yürütülen soruşturma neticesinde kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 8/7/2021 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, süresi içinde Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

4. Birinci Bölüm, başvurunun Genel Kurul tarafından incelenmesine karar vermiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

6. Başvurucu 1997 doğumlu olup Aydın'ın Çine ilçesinde ikamet etmektedir. Aydın'ın merkez ilçesindeki bir mahallede görev yapan kolluk görevlileri, Aydın 1. Sulh Ceza Hâkimliğinin önleme arama kararına istinaden 30/1/2021 tarihinde yaptıkları kontroller sırasında başvurucuyu saat 20.45'te durdurmuştur. Kolluk görevlileri tarafından aynı tarihte saat 22.00'de düzenlenen ve başvurucunun da imzasının bulunduğu tutanakta başvurucu hakkında şu açıklamalara yer verilmiştir:

"... Seyir hâlindeki kontrollerde bir şahsın durumundan şüphelenilerek yanına intikal edildiği sırada şahıs ... kesiminde bulunan metruk binaya doğru tedirgin ve panik hâlinde biz görevlileri görünce şüpheli tavırlar sergilemiş, şahsa dur polis ikazımızdan sonra durmuş şahsın yanına intikal edildiğinde hemen arkasındaki metruk bina kapısının dibinde beyaz [İ]ngilizce yazılı kâğıt içerisinde 2 parça hâlinde bir şeyler görülmüş, İngilizce beyaz yazılı kâğıt geçici olarak muhafaza altına alınmıştır. ... Şahsın yapılan UYAP sorgusunda aranmadığı anlaşılmış. Beyaz [İ]ngilizce yazılı kâğıt parçaları içerisi açılıp kontrol edildiğinde 2 parça hâlinde renk ve görünüm itibarıyl[a] uyuşturucu madde olabileceği değerlendirilen yeşil bitki parçacıkları olduğu görülmüş. Şahıs bizce bilinen bir şahıs olması sebebi ile hemen arkasında bulmuş olduğumuz yeşil bitki parçacıkları ile birlikte geçici olarak muhafaza altına alınmış. Şahsa yasal hakları yüzüne karşı okunup Dr. raporu alındıktan sonra 2 parça hâlinde olan yeşil bitki parçacıkları ile birlikte Narkotik Suçlarla Mücadele Şube Müdürlüğü ekibine teslim edilmiş[tir.]"

7. Aydın Cumhuriyet Başsavcılığının (Başsavcılık) başvurucu hakkında yürüttüğü soruşturma sırasında talimatı doğrultusunda başvurucudan alınan idrar örneğinde yapılan incelemede uyuşturucu veya uyarıcı madde tespit edilememiştir. Diğer yandan Başsavcılığın başvurucunun vücudundan örnek alınmasına ve ele geçirilen maddelere el konulmasına dair kararı Aydın 2. Sulh Ceza Hâkimliği tarafından onaylanmıştır.

8. Başvurucu; aynı tarihte müdafii hazır bulunmaksızın kolluk görevlileri tarafından alınan ifadesinde bir aydır ara sıra uyuşturucu kullandığını, olay gecesi uyuşturucu almak için tutanakta belirtilen yere geldiğini, tanımadığı bir kişiden 20 TL karşılığında iki parça hâlinde, kâğıda sarılmış uyuşturucu satın aldığını, olay yerinden ayrılırken polisleri görüp paniklediğini, ve kâğıtları yere attığını söylemiştir. Başvurucuya idrar tahlilinin sonucu açıklanıp kendisine bu durum sorulduğunda başvurucu, yaklaşık iki gün önce uyuşturucu kullandığını beyan etmiştir.

9. Başvurucu, müdafii aracılığıyla Başsavcılığa sunduğu 1/3/2021 tarihinde yazılı dilekçesinde;

i. Aydın'a iş görüşmesi için geldiğini, yemek yiyip bira içtikten sonra geri dönmek üzere yola çıktığını, yolda kolluk görevlilerinin kontrol noktalarına denk geldiğini, alkollü olduğu için sürücü belgesinin alınmasından ve o tarihlerde sokağa çıkma yasağı olmasından dolayı korkup otomobilini ara sokağa park ettiğini, yürüyerek ana yola çıkıp kolluk görevlilerini gözlediğini,

ii. Görevliler gittikten sonra otomobiline doğru yürüyerek olay yerine geldiği sırada kolluk görevlilerinin kendisini durdurduğunu, metruk binada uyuşturucu madde bulduklarını

söyleyip bunun kendisine ait olduğunu iddia ettiklerini, görevlilere polis veya astsubay olacağını, herhangi bir adli olaya karışmadığını söylediğini,

iii. Kolluk görevlileri tarafından alınan ifadesine dair tutanağın kendisine zorla imzalatıldığını, ifade sırasında uyuşturucu maddenin kendisine ait olmadığını söyleyip parmak izi incelemesi yapılmasını talep ettiği hâlde ifadeyi yazan kolluk görevlisinin bu savunmalara itibar etmeyip suçunu ikrar ettiğine dair açıklamaları tutanağa yazdığını, tutanağı okumasına da fırsat verilmediğini, bu nedenle tutanağı okuyamadan imzaladığını beyan etmiştir.

iv. Ele geçirilen kâğıtlar üzerinde parmak izi incelemesi yapılmasını ve dilekçesinde belirttiği iki kişinin tanık sıfatıyla ifadelerinin alınmasını talep etmiştir.

10. İzmir Bölge Kriminal Polis Laboratuvarı Müdürlüğünün (İzmir KPL) 15/3/2021 tarihli raporunda, ele geçirilen maddelerin sentetik kannabinoidler grubunda yer alan MDMB-4EN-PINACA etken maddesini içerdiği, etken maddenin 12/6/1933 tarihli ve 2313 sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun hükümlerine tabi maddelerden olduğu belirtilmiştir.

11. Soruşturma sonucunda Başsavcılık 18/5/2021 tarihinde başvurucu hakkında 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 191. maddesinde düzenlenen kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma suçundan kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar vermiştir. Kararda Başsavcılık, başvurucunun olay tarihinde kullanmak için uyuşturucu madde bulundurduğunun tespit edildiği gerekçesiyle atılı suçu işlediği hususunda kamu davası açmaya yeterli delil bulunduğuna dair açıklamada bulunmuş ancak 5237 sayılı Kanun'un 191. maddesinin (2) numaralı fıkrasında 18/6/2014 tarihli ve 6545 sayılı Kanun'un 68. maddesi ile yapılan değişiklik doğrultusunda başvurucu hakkında kamu davasının açılmasının ertelenmesine ve denetimli serbestlik tedbiri uygulanmasına karar verilmesi gerektiğini belirtmiştir. Başsavcılık söz konusu kararda sonuç olarak;

i. Başvurucu hakkında 5237 sayılı Kanun'un 191. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca beş yıl süreyle kamu davasının açılmasının ertelenmesine,

ii. Aynı Kanun'un 191. maddesinin (3) numaralı fıkrası gereğince, uyuşturucu maddenin etkisinden kurtulmak maksadıyla denetimli serbestlik süresi içinde tedaviye tabi tutularak takdiren bir yıllık süreyle denetimli serbestlik tedbiri uygulanmasına,

iii. Karar örneklerinin 25/5/2005 tarihli ve 5352 sayılı Adlî Sicil Kanunu'nun 6. maddesi ile 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 171. maddesinin (5) numaralı fıkrası uyarınca adli sicil kaydına işlenmesi için tali karar fiş

düzenlenerek ilgili adli sicil memurluğuna, denetimli serbestlik tedbirinin uygulanması için de ilgili denetimli serbestlik şube müdürlüğüne gönderilmesine karar vermiştir.

iv. Erteleme süresi zarfında başvurucunun yüklenen yükümlülüklere veya uygulanan tedavinin gereklerine uygun davranmamakta ısrar etmesi, tekrar kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alması, kabul etmesi veya bulundurması, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanması hâlinde 5237 sayılı Kanun'un 191. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince hakkında kamu davası açılacağına, yine bu süre içinde yükümlülüklerine aykırı davranmadığı, yasakları ihlal etmediği takdirde ise atılı suçla ilgili olarak hakkında kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verileceğine dair başvurucuya ihtarda

bulunmuştur.

12. Başvurucu söz konusu karara itiraz etmiştir. İtiraz dilekçesinde, önceki yazılı beyanında dile getirdiği hususlara ek olarak;

i. Kolluk görevlilerinin uyuşturucu maddelerin kendisine ait olduğunu kabul etmesi hususunda psikolojik baskı yaptıklarını, aksi hâlde uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti yapma suçundan işlem yapılacağını söylediklerini,

ii. Kolluk görevlilerinin ifadesini müdafi huzurunda almaması nedeniyle ifadenin geçerli sayılamayacağını, idrar örneğinde de uyuşturucu veya uyarıcı madde tespit edilememesinin atılı suçu işlemediğini kanıtladığını,

iii. Tutanakta yer verilen "bizce bilinen bir şahıs olması" şeklindeki ifadenin dayanaktan yoksun olup bu ibarenin kendisi hakkında anılan kararın verilmesinde aleyhe etki gösterdiğini ve masumiyet karinesini ihlal ettiğini, ilerleyen zamanda polis olmak istediğini, ancak anılan kararın polis olmasına engel teşkil edeceğini,

iv. 5237 sayılı Kanun'un 191. maddesinin (2) numaralı fıkrasındaki düzenlemenin kamu davası açılması için yeterli şüphenin varlığı koşulunu ortadan kaldırmadığını, dolayısıyla somut olaydaki delil durumu itibarıyla hakkında kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmesi gerekirken kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilmesinin hukuka aykırı olduğunu ileri sürmüş; parmak izi incelemesi yapılmasına ve tanık dinlenmesine dair taleplerini yinelemiştir.

13. Aydın 1. Sulh Ceza Hâkimliği (Hâkimlik) başvurucunun itirazını 22/6/2021 tarihinde kesin olarak reddetmiştir. Hâkimlik; kararında, başvurucu hakkında kamu davası açmaya yeter delil bulunması nedeniyle kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verildiği, böylelikle yargılama yapılmadığı, başvurucunun denetime uymaması veya erteleme süresi içinde tekrar uyuşturucu madde kullanması hâlinde kamu davası açılabileceği gerekçesiyle Başsavcılığın kararının usul ve kanuna uygun olduğu açıklamasına yer vermiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

14. 5237 sayılı Kanun'un "Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak" başlıklı 191. maddesinin yürürlükteki hâli şöyledir:

"(Değişik: 18/6/2014 – 6545/68 md.)

(1) Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alan, kabul eden veya bulunduran ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Bu suçtan dolayı başlatılan soruşturmada şüpheli hakkında 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 171 inci maddesindeki şartlar aranmaksızın, beş yıl süreyle kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar verilir. Cumhuriyet savcısı, bu durumda şüpheliyi, erteleme süresi zarfında kendisine yüklenen yükümlülüklere uygun davranmadığı veya yasakları ihlal ettiği takdirde kendisi bakımından ortaya çıkabilecek sonuçlar konusunda uyarır. (Ek cümle:28/3/2023-7445/18 md.) Erteleme kararı kolluk birimlerine de bildirilir.

(3) (Değişik:28/3/2023-7445/18 md.)Erteleme süresi zarfında şüpheli hakkında asgari bir yıl süreyle denetimli serbestlik tedbiri uygulanır. Bu süre denetimli serbestlik müdürlüğünün teklifi üzerine veya resen Cumhuriyet savcısının kararı ile altışar aylık sürelerle en fazla iki yıl daha uzatılabilir. Hakkında denetimli serbestlik tedbiri verilen kişi, gerek görülmesi hâlinde denetimli serbestlik süresi içinde tedaviye tabi tutulabilir. Cumhuriyet savcısı, erteleme süresi zarfında uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanıp kullanmadığını tespit etmek için yılda en az iki defa şüphelinin ilgili kuruma sevkine karar verir.

(4) Kişinin, erteleme süresi zarfında;

a) Kendisine yüklenen yükümlülüklere veya uygulanan tedavinin gereklerine uygun davranmamakta ısrar etmesi,

b) Tekrar kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alması, kabul etmesi veya bulundurması,

c) Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanması,

hâlinde, hakkında kamu davası açılır.

(5) Erteleme süresi zarfında kişinin kullanmak için tekrar uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alması, kabul etmesi veya bulundurması ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanması, dördüncü fıkra uyarınca ihlal nedeni sayılır ve ayrı bir soruşturma ve kovuşturma konusu yapılmaz.

(6) Dördüncü fıkraya göre kamu davasının açılmasından sonra, birinci fıkrada tanımlanan suçun tekrar işlendiği iddiasıyla açılan soruşturmalarda ikinci fıkra uyarınca kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilemez.

(7) Şüpheli erteleme süresi zarfında dördüncü fıkrada belirtilen yükümlülüklere aykırı davranmadığı ve yasakları ihlal etmediği takdirde, hakkında kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilir.

(8) Bu Kanunun;

a) 188 inci maddesinde tanımlanan uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti,

b) 190 ıncı maddesinde tanımlanan uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma,

suçundan dolayı yapılan kovuşturma evresinde, suçun münhasıran bu madde kapsamına girdiğinin anlaşılması hâlinde, sanık hakkında bu madde hükümleri çerçevesinde hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilir.

(9) Bu maddede aksine düzenleme bulunmayan hâllerde, Ceza Muhakemesi Kanununun kamu davasının açılmasının ertelenmesine ilişkin 171 inci maddesi veya hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına ilişkin 231 inci maddesi hükümleri uygulanır.

..."

15. 5271 sayılı Kanun'un "Kamu davasını açmada takdir yetkisi" başlıklı 171. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"...

(2) (Değişik:17/10/2019-7188/19 md.) Uzlaştırma ve önödeme kapsamındaki suçlar hariç olmak üzere, Cumhuriyet savcısı, üst sınırı üç yıl veya daha az süreli hapis cezasını

gerektiren suçlardan dolayı, yeterli şüphenin varlığına rağmen, kamu davasının açılmasının beş yıl süre ile ertelenmesine karar verebilir. Suçtan zarar gören veya şüpheli, bu karara 173 üncü madde hükümlerine göre itiraz edebilir.

(3) Kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar verilebilmesi için;

a) Şüphelinin daha önce kasıtlı bir suçtan dolayı hapis cezası ile mahkûm olmamış bulunması,

b) Yapılan soruşturmanın, kamu davası açılmasının ertelenmesi hâlinde şüphelinin suç işlemekten çekineceği kanaatini vermesi,

c) Kamu davası açılmasının ertelenmesinin, şüpheli ve toplum açısından kamu davası açılmasından daha yararlı olması,

d) Suçun işlenmesiyle mağdurun veya kamunun uğradığı ve Cumhuriyet savcısı tarafından tespit edilen zararın, aynen iade, suçtan önceki hale getirme veya tazmin suretiyle tamamen giderilmesi,

koşullarının birlikte gerçekleşmesi gerekir.

(4) Erteleme süresi içinde kasıtlı bir suç işlenmediği takdirde, kovuşturmaya yer olmadığına karar verilir. Erteleme süresi içinde kasıtlı bir suç işlenmesi hâlinde kamu davası açılır. Erteleme süresince zamanaşımı işlemez.

(5) Kamu davasının açılmasının ertelenmesine ilişkin kararlar, bunlara mahsus bir sisteme kaydedilir. Bu kayıtlar, ancak bir soruşturma veya kovuşturmayla bağlantılı olarak Cumhuriyet savcısı, hâkim veya mahkeme tarafından istenmesi halinde, bu maddede belirtilen amaç için kullanılabilir.

..."

B. Uluslararası Hukuk

1. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi

16. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"1. Herkes davasının, medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamaların esası konusunda karar verecek olan, yasayla kurulmuş, bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından, kamuya açık olarak ve makul bir süre içinde görülmesini isteme hakkına sahiptir...

2. Bir suç ile itham edilen herkes, suçluluğu yasal olarak sabit oluncaya kadar masum sayılır.

..."

2. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihadı

17. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) adil yargılanmanın bir unsurunu teşkil eden mahkemeye erişim hakkının mutlak olmadığını, doğası gereği devletin düzenleme yapmasını gerektiren bu hakkın belli ölçüde sınırlanabileceğini kabul etmektedir. Ancak bu sınırlamaların kişinin mahkemeye erişimini, hakkın özünü zedeleyecek şekilde ve genişlikte kısıtlamaması, zayıflatmaması gerektiğini ifade etmektedir. AİHM'e göre meşru bir amaç taşımayan ya da uygulanan araç ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir orantılılık

ilişkisi kurmayan sınırlamalar Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasıyla uyumlu olmaz (Sefer Yılmaz ve Meryem Yılmaz/Türkiye, B. No: 611/12, 17/11/2015, § 59; Eşim/Türkiye, B. No: 59601/09, 17/9/2013, § 19; Edificaciones March Gallego S.A./İspanya, B. No: 28028/95, 19/2/1998, § 34).

18. Kurallar, hukuki kesinlik ve adaletin düzgün şekilde yerine getirilmesi amaçlarına hizmet etmeyi bıraktığında ve davacının davasının yetkili mahkeme tarafından esastan karara bağlanmasını engelleyen bir tür bariyer oluşturduğunda mahkemeye erişim hakkı zedelenmiş olur (Kart/Türkiye [BD], B. No: 8917/05, 3/12/2009, § 79).

19. AİHM, hafif suçların kovuşturulması ve cezalandırılması görevinin idari makamlara verilmesinin Sözleşme'ye aykırı olmadığını ancak kişinin 6. maddenin güvencelerini sağlayan bir mahkeme önünde aleyhinde verilen karara itiraz etme fırsatına sahip olması gerektiğini belirtmektedir (Lauko/Slovakya, B. No: 4/1998/907/1119, 2/9/1998, § 64).

20. Masumiyet karinesi yönünden ilgili uluslararası hukuk kaynakları için bkz. A.A. [2. B.], B. No: 2019/25041, 14/9/2021, §§ 19-21.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

21. Anayasa Mahkemesinin 17/4/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Mahkemeye Erişim Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

22. Başvurucu; kolluk ifadesinin hukuka aykırı delil niteliğinde olduğunu, dosyadaki delil durumuna göre atılı suçu işlediğine dair yeterli şüphenin bulunmadığını, dolayısıyla hakkında kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmesi gerekirken delil toplatmaya dair talepleri adli makamlar tarafından karşılanmadan ve etkili bir soruşturma yürütülmeden kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar verilerek cezalandırıldığını, 5237 Kanun'un 191. maddesinin (2) numaralı fıkrasındaki düzenlemenin atılı suçtan kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilebilmesi için suçun işlendiği hususunda yeterli şüphenin varlığının aranmayacağı şeklinde yorumlanamayacağını, anılan kurumun bu suçla ilgili olarak özel olarak düzenlenmesinin her olayda mutlaka uygulanacağı anlamına gelmediğini, Başsavcılık ve Hâkimlik kararlarında ise yeterli şüpheye dayanak olan olguların açıklanmadığını, bu nedenle adil yargılanma hakkı başta olmak üzere çeşitli anayasal haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

23. Bakanlık görüşünde, başvurunun bu kısmına ilişkin olarak başvurucu hakkında ceza yargılaması yürütülmediğinin belirtilmesiyle yetinilmiştir.

24. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında benzer iddialarını dile getirmiş; deliller toplanmadan ve etkili soruşturma yapılmadan kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verildiğini belirtmiştir.

2. Değerlendirme

25. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" başlıklı 36. maddesi şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.

Hiçbir mahkeme, görev ve yetkisi içindeki davaya bakmaktan kaçınamaz."

26. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun ihlal iddialarının özü, kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararının suçlamaya ilişkin yeterli araştırma ve inceleme yapılmadan soruşturma evresinde Cumhuriyet savcısı tarafından karar verilmesidir. Bu nedenle başvurucunun iddiaları, adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkı yönünden incelenmiştir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

27. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Hakkın Kapsamı ve Müdahalenin Varlığı

28. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddiada bulunma ve savunma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla mahkemeye erişim hakkı, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğünün bir unsurudur. Diğer yandan Anayasa'nın 36. maddesine "...ile adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılanma hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Sözleşmeyi yorumlayan AİHM, Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının mahkemeye erişim hakkını içerdiğini belirtmektedir (Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti. [2. B.], B. No: 2014/13156, 20/4/2017, § 34).

29. Mahkemeye erişim hakkı, suç isnadına ilişkin uyuşmazlıklarda da uygulanabilir bir haktır. Buna göre mahkemeye erişim hakkı hakkında suç isnadı bulunan bir kimsenin bu isnatla ilgili olarak bir mahkeme tarafından bu isnadın yerinde olduğu ya da olmadığı yönünde bir karar verilmesini isteme hakkını kapsamaktadır (Mehmet Şafak [1. B.], B. No: 2019/35740, 19/1/2023, § 42).

30. 5237 sayılı Kanun'un 191. maddesi kapsamında başlatılan soruşturmalarda 5271 sayılı Kanun'un 171. maddesindeki şartlar aranmaksızın Cumhuriyet savcısı tarafından beş yıl süreyle kamu davası açılmasının ertelenmesine karar verileceği, erteleme kararının kolluk birimlerine de bildirileceği, bu süre içinde şüpheliler hakkında asgari bir yıllık süreyle denetimli serbestlik tedbiri uygulanacağı düzenlenmiştir. Maddede bu sürenin belirli durumlarda altışar aylık sürelerle en fazla iki yıl uzatılabileceği, gerekli görülmesi hâlinde şüphelinin denetimli serbestlik süresi içinde tedaviye tabi tutulabileceği ifade edilmiştir. Ayrıca Cumhuriyet savcısının erteleme süresi zarfında uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanıp kullanmadığını tespit etmek için yılda en az iki defa şüphelinin ilgili kuruma sevkine karar vereceği, şüphelinin erteleme süresi içinde yükümlülüklerine uygun davranması durumunda hakkında kovuşturmaya yer olmadığı kararı verileceği belirtilmiştir. Kişinin erteleme süresi içinde yükümlülüklerine aykırı davranmakta ısrar etmesi veya tekrar aynı suçu işlemesi hâlinde ise hakkında kamu davası açılacağı ancak erteleme süresi içinde tekrar işlenen suçun ertelemeye ilişkin yükümlülüklerin ihlali sayılacağı, ayrı bir soruşturma ve kovuşturma konusu yapılamayacağı, ertelemeye ilişkin yükümlülüklerin ihlali nedeniyle kamu davası açılmasından sonra aynı suçun tekrar işlendiği iddiasıyla açılan soruşturmalarda kamu davası açılmasının ertelenmesi kararı verilemeyeceği hükme bağlanmıştır (bazı değişikliklerle birlikte bkz. AYM, E.2015/52, K.2016/1, 13/1/2016, § 8).

31. 5237 sayılı Kanun'un 191. maddesinin (9) numaralı fıkrasında yer alan "Bu maddede aksine düzenleme bulunmayan hâllerde, Ceza Muhakemesi Kanununun kamu davasının açılmasının ertelenmesine ilişkin 171 inci maddesi veya hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına ilişkin 231 inci maddesi hükümleri uygulanır." şeklindeki düzenleme de genel hükümlerden ayrıksı durumların olduğunu göstermektedir.

32. Bu bağlamda, isnat edilen söz konusu suç kapsamında özel bir usul öngörülmek suretiyle ilgili maddenin kapsamına giren ve olaylardan önce adli sicil ve arşiv kaydı bulunmayan başvurucu hakkında doğrudan kamu davası açılması mümkün değildir. Dolayısıyla ceza soruşturmasının durdurulması nedeniyle kural olarak beş yıllık süre zarfında başvurucu hakkında suçlamanın esası ile ilgili olarak bir kovuşturma yapılamayacaktır. Bu nedenle somut olayda başvurucu hakkında kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar verilmesiyle mahkemeye erişim hakkına yönelik bir müdahalede bulunulduğu kabul edilmelidir.

ii. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

33. Yukarıda anılan müdahale, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı müddetçe Anayasa'nın 36. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Anayasa'nın 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

34. Müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanunlar tarafından öngörülme, Anayasa'nın ilgili maddesinde belirtilen nedenlere dayanma ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir. Bu çerçevede bir hak ya da özgürlüğe müdahale söz konusu olduğunda öncelikle tespiti gereken husus, müdahaleye yetki veren bir kanun hükmünün mevcut olup olmadığıdır.

(1) Kanunilik

35. Başvurucu hakkında kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alma, kabul etme veya bulundurma ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma suçundan yürütülen soruşturmada kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar verilmesi 5237 sayılı Kanun'un 191. maddesinin suç tarihinde yürürlükte bulunan (2) numaralı fıkrasına dayanmaktadır. Dolayısıyla anılan müdahalenin kanunilik ölçütünü karşıladığı sonucuna varılmıştır.

(2) Meşru Amaç

36. Anayasa Mahkemesi, norm denetimi kapsamında verdiği 16/12/2021 tarihli ve E.2021/70, K.2021/98 sayılı kararında, kamu davasının açılmasının ertelenmesi ile ilgili kuralların kurumun tamamı gözetilerek değerlendirilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Anayasa Mahkemesi söz konusu kararda, kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alma, kabul etme veya bulundurma ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma suçundan yürütülen soruşturmalarda kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı sonrasında beş yıllık bir sürenin öngörülmesinin ve belirli bir süre denetimli serbestlik tedbiri olarak bazı yükümlülüklerin yüklenmesinin, kanun koyucunun suç ve suçlulukla mücadele, caydırıcılık ve suç işlenmesinin önlenmesi amacıyla takdir yetkisi kapsamında

kabul ettiği bir sistem olduğu sonucuna ulaşmıştır (AYM, E.2021/70, K.2021/98, 16/12/2021, § 17). Kararda yer verilen değerlendirmeler doğrultusunda somut başvuru açısından da müdahalenin meşru amacının bulunduğuna dair anılan karardan ayrılmayı gerektiren bir neden bulunmamaktadır.

(3) Ölçülülük

(a) Genel İlkeler

37. Anayasa'nın 13. maddesi uyarınca hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasında dikkate alınacak ölçütlerden biri olan ölçülülük, hukuk devleti ilkesinden doğmaktadır. Hukuk devletinde hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması istisnai bir yetki olduğundan bu yetki ancak durumun gerektirdiği ölçüde kullanılması koşuluyla haklı bir temele oturabilir. Bireylerin hak ve özgürlüklerinin somut koşulların gerektirdiğinden daha fazla sınırlandırılması kamu otoritelerine tanınan yetkinin aşılması anlamına geleceğinden hukuk devletiyle bağdaşmaz (AYM, E.2013/95, K.2014/176, 13/11/2014).

38. Ölçülülük ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik, öngörülen müdahalenin ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, gereklilik, ulaşılmak istenen amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2013/66, K.2014/19, 29/1/2014; E.2016/16, K.2016/37, 5/5/2016; Mehmet Akdoğan ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 38).

39. Mahkemeye erişim hakkının sınırlanması için seçilen aracın öngörülen amaca ulaşılabilmesi bakımından elverişli olması gerekir. Ayrıca seçilen araç bu hakkı en az zedeleyici nitelikte olmalıdır. Bununla birlikte hakkı daha az zedeleyen aracın tercih edilmesi gerektiğinin söylenebilmesi için söz konusu araç aynı amacı gerçekleştirmeye elverişli olmalıdır. Daha hafif sınırlama teşkil eden aracın tercih edilmesi hâlinde öngörülen amaç gerçekleşmeyecek ise daha ağır müdahale oluşturan aracın seçimi hususundaki tercih, Anayasa'ya aykırı olmaz. Bunun dışında hangi müdahale aracının tercih edileceği hususunda kamu otoritelerinin belli ölçüde takdir yetkisi bulunmaktadır (Mustafa Berberoğlu [2. B.], B. No: 2015/3324, 26/2/2020, § 48).

40. Öte yandan mahkemeye erişim hakkına yönelik müdahaleler orantılı olmalıdır. Orantılılık, amaç ile araç arasında adil bir denge kurulmasını gerektirir. Buna göre mahkemeye erişim hakkına getirilen sınırlamayla ulaşılmak istenen meşru amaç ve başvurucunun mahkemeye erişim hakkından yararlanmasındaki bireysel yarar arasında makul bir orantı kurulmalıdır. Hedeflenen amaca ulaşıldığında elde edilecek kamusal yararla kıyaslandığında sınırlama ile kişiye yüklenen külfet aşırı ve orantısız olmamalıdır (Mustafa Berberoğlu, § 49).

(b) İlkelerin Olaya Uygulanması

41. Mahkemeye erişim hakkı kapsamında ölçülülük yönünden ilk olarak incelenecek husus, müdahale için seçilen aracın amaca ulaşılmasını sağlayıp sağlamadığıdır. Anayasa Mahkemesi 5237 sayılı Kanun'un 191. maddesi kapsamında yürütülen soruşturmalarda, uyuşturucu veya uyarıcı madde bağımlısı olma potansiyeline sahip kişilerin topluma kazandırılmasını sağlamak üzere kamu davasının açılmasının ertelenmesine dair yapılan düzenlemeyle kanun koyucunun uyuşturucu veya uyarıcı maddelerle ve bu maddelere

bağımlılıkla mücadele gibi toplumun tamamını ilgilendiren bir konuda doğrudan cezalandırma yerine belirli bir süre tanıyarak topluma kazandırma yöntemini tercih ettiğini vurgulamıştır (bazı değişikliklerle birlikte bkz. AYM, E.2015/52, 2016/1, 13/1/2016, § 18). Anayasa Mahkemesi ayrıca doğrudan kamu davasının açılmasının ertelenmesi kurumuna yönelik olmamakla birlikte 5237 sayılı Kanun'un 191. maddesinin şüphelilerin erteleme süresi içinde uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanıp kullanmadığını tespite imkân tanıyan (3) numaralı fıkrasının son cümlesine ilişkin norm denetimi kapsamında verdiği kararında da bu kuralın hem şüphelinin kendisinin hem de toplumdaki diğer kişilerin maddi ve manevi varlıklarının korunmasına katkıda bulunacağını, dolayısıyla kuralın ulaşılmak istenen amacın gerçekleştirilmesi bakımından elverişli olduğunu değerlendirmiştir (AYM, E.2024/56, 2024/166, 24/9/2024, § 27). Söz konusu kararlarda yer verilen değerlendirmeler doğrultusunda kamu davasının açılmasının ertelenmesinin mahkemeye erişim hakkına yönelik müdahale ile öngörülen amaca ulaşılması açısından elverişli bir araç olduğu söylenebilir.

42. İkinci olarak müdahalenin gerekli olup olmadığı incelenmelidir. Bu bağlamda söz konusu düzenlemeyle kişilerin cezalandırılması yerine öncelikle topluma kazandırılmalarının tercih edilmesi ve erteleme süresi içinde kişiler için öngörülen tedbirler birlikte değerlendirildiğinde 5237 sayılı Kanun'un 191. maddesinde düzenlenen suç açısından öngörülen kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararıyla, suç ve suçlulukla mücadele edilmesine yönelik meşru amaçlar bakımından mahkemeye erişim hakkına yönelik gerçekleştirilen müdahalenin gerekli olmadığı söylenemez.

43. Müdahalenin orantılı olup olmadığı ise bu konuda üçüncü olarak incelenecek hususdur. Orantılılık ilkesi bağlamında 5237 sayılı Kanun'un 191. maddesinin (2) numaralı fıkrasında yer alan "5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 171 inci maddesindeki şartlar aranmaksızın" ibaresine kamu davası açmak için yeterli şüphenin de dâhil olup olmadığı, bu karara karşı etkili şekilde itiraz etme imkânı bulunup bulunmadığı değerlendirilmelidir.

44. Anayasa Mahkemesi norm denetimi kapsamında verdiği 16/12/2021 tarihli ve E.2021/70, K.2021/98 sayılı kararında kamu davasının açılmasının ertelenmesi kurumuyla, kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alma, kabul etme veya bulundurma ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma suçundan yürütülen soruşturmalarda Cumhuriyet savcısının soruşturma evresi neticesinde elde ettiği delillerle suçun işlendiği konusunda yeterli şüphenin var olduğu sonucuna ulaşması hâlinde dahi iddianamenin düzenlenmesi yerine şüphelinin bağımlısı olduğu maddeden kurtularak hayatına devam edip ailesine ve topluma katkı sağlaması için şüpheli hakkında dava açılmasının ertelendiğini, böylece kişinin denetim süresine ve gerekli görülmesi hâlinde bu süre içinde tedaviye tabi tutulmasına imkân tanındığını değerlendirmiştir. Kararda ayrıca kamu davasının açılmasının ertelenmesi kurumundan bir kez daha yararlanamayan kişi hakkında yürütülen soruşturmada söz konusu suçun işlendiği konusunda yeterli şüpheye ulaşılamaması hâlinde kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmesinin ya da yeterli şüphenin varlığı durumunda açılacak davada kişinin beraat etmesinin de mümkün olduğunu vurgulamıştır (AYM, E.2021/70, K.2021/98, 16/12/2021, §§ 18-19). Anılan karardaki değerlendirmeler ve 5271 sayılı Kanun'un 172. maddesinin (1) numaralı fıkrasının açık hükmü karşısında Cumhuriyet savcısının soruşturma evresi sonunda kamu davasının açılması için yeterli şüphe oluşturacak delil elde edememesi hâlinde kovuşturmaya yer olmadığına dair karar vereceği kuşkusuzdur.

45. Diğer yandan Anayasa Mahkemesi 5271 sayılı Kanun'un 191. maddesinin (2) numaralı

fıkrası uyarınca hakkında kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilen şüphelinin bu karara karşı itiraz kanun yoluna başvurabilmesinin mümkün olduğunu, başka bir ifadeyle söz konusu suçtan dolayı başlatılan soruşturmada kamu davası açılması için yeterli şüpheye ulaşılıp ulaşılmadığının denetlenebilir nitelikte olduğunu değerlendirmiştir (AYM, E.2024/56, 2024/166, 24/9/2024, § 30).

46. Somut olayda Başsavcılık ve Hâkimlik tarafından verilen kararlarda, kolluk görevlilerinin düzenlediği tutanağın başvurucunun yakalandığı yerde ele geçirilen kâğıt parçaları içindeki maddelerin uyuşturucu olduğuna dair bilirkişi raporunun ve başvurucunun kolluk ifadesinin bir bütün olarak dikkate alındığı görülmüştür. Bu bağlamda başvurucunun kullanmak için uyuşturucu madde bulundurduğuna ilişkin olarak yeterli şüphe bulunduğuna dair kanaate varıldığı, kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verildiği anlaşılmıştır. Bu durumda somut olayda yeterli şüphe olduğu konusunda Başsavcılık tarafından ulaşılan -denetlenebilir nitelikteki- kanaatin ve Hâkimliğin kamu davası açmaya yeter delil bulunduğu gerekçesiyle itirazı reddetmesinin keyfî ve temelsiz olmadığı, somut olayın şartlarında mahkemeye erişim hakkına yönelik gerçekleştirilen müdahalenin orantılı olduğu değerlendirilmiştir.

47. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

Hasan Tahsin GÖKCAN, Basri BAĞCI, Engin YILDIRIM, Yusuf Şevki HAKYEMEZ ve Kenan YAŞAR bu sonuca katılmamıştır.

B. Masumiyet Karinesinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

48. Başvurucu; olay öncesinde kendisi hakkında bir ihbar yapılmadığı ya da iletişimin dinlenmesi tedbiri uygulanmadığı hâlde kolluk görevlilerinin düzenledikleri tutanakta "bizce bilinen bir şahıs olması sebebiyle" şeklinde ibareye yer verildiğini, bu anlatımın kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararına etki ettiğini, anılan kararın adli sicil kaydına işlendiğini ve memuriyet hayatının engellendiğini, bu nedenlerle masumiyet karinesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

49. Bakanlık görüşünde, kamu davasının açılmasının ertelenmesine dair karar sonucunda oluşan kaydın yargı makamları dışında başkalarına verilemeyeceği, bu nedenle anılan kararın masumiyet karinesine aykırı bir sonuç doğurmayacağı vurgulanmıştır. Diğer yandan, tutanakta yer alan bazı ibarelerin de somut olayın şartları çerçevesinde değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Bu doğrultuda Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru kapsamında verdiği önceki kararları ile mevzuat hükümlerinin dikkate alınması talep edilmiştir.

50. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında polis ya da astsubay olmak istediğinde hakkında verilen kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı nedeniyle bu haklardan mahrum bırakılacağını ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

51. Başvurucunun iddiaları, masumiyet karinesi kapsamında incelenmiştir.

52. Adil yargılanma hakkının bir unsuru olan masumiyet karinesinin sağladığı güvencenin

iki boyutu bulunmaktadır: Güvencenin ilk boyutu kişi hakkındaki ceza yargılaması sonuçlanıncaya kadar geçen, bir başka ifadeyle kişinin ceza gerektiren bir suçla itham edildiği (suç isnadı altında olduğu) sürece ilişkin olup suçlu olduğuna dair hüküm tesis edilene kadar kişinin suçluluğu ve eylemleri hakkında erken açıklamalarda bulunulmasını yasaklar (Galip Şahin [1. B.], B. No: 2015/6075, 11/6/2018, § 39). Güvencenin ikinci boyutu ise ceza yargılaması sonucunda mahkûmiyet dışında bir hüküm kurulduğunda devreye girmekte ve daha sonraki yargılamalarda kişinin masumiyetinden şüphe duyulmamasını, kamu makamlarının toplum nezdinde kişinin suçlu olduğu izlenimini verecek işlem ve uygulamalardan kaçınmasını gerektirmektedir (ayrıntılı açıklamalar için bkz. Galip Şahin, § 40; Mustafa Akın [1. B.], B. No: 2013/2696, 9/9/2015, § 38; K.Ş. [2. B.], B. No: 2016/3267, 28/1/2020, §§ 28, 29).

53. Masumiyet karinesinin birinci boyutunun sağladığı güvencelerinden biri de hukuki veya fiilî karinelerden yararlanılarak ispat yükü ters çevrilmek suretiyle kişilerin otomatik olarak suçlu sayılmalarının önlenmesidir. Somut olayda başvurucunun yakalandığı yerden uzak, Aydın'ın bir ilçesinde ikamet ettiği, başvurucu hakkında kesinleşmiş bir mahkûmiyet kararı olmadığı dikkate alındığında kamu gücünü kullanan kolluk mensuplarının düzenlediği ilk tutanakta ne anlama geldiği anlaşılamayan özensiz bir dil kullanıldığının belirtilmesi gerekir. Ancak kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararının içeriğinde başvurucunun suçlu olduğuna dair veya bunu çağrıştıran bir ibare bulunmamaktadır. Başsavcılık soruşturma çerçevesinde elde ettiği deliller doğrultusunda 5237 sayılı Kanun'un 191. maddesi kapsamında kamu davası açılması için yeterli delil olduğunu tespit etmekle yetinmiştir. Başvurucu, kolluk görevlilerinin düzenlediği ilk tutanakta yer alan ibarelerin sonuca etkili olduğunu ileri sürmüşse de soruşturma kapsamında ele geçirilen maddelerin uyuşturucu madde olduğu yönündeki bilirkişi raporu dosyaya girdikten sonra dosyada yer alan tüm delillerin dikkate alınması suretiyle kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verildiği açıktır. Bu kapsamda tutanaktaki özensiz dil kullanımının başvurucuyu otomatik olarak suçlu hâle getirmediği, tutanağın düzenlenme nedeni ve niteliği de gözönüne alındığında masumiyet karinesinin ihlal edilmediğinin açık olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

54. Açıklanan gerekçelerle masumiyet karinesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

Engin YILDIRIM, Yusuf Şevki HAKYEMEZ ve Kenan YAŞAR bu sonuca katılmamıştır.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

2. Masumiyet karinesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA Engin YILDIRIM, Yusuf Şevki HAKYEMEZ ve Kenan YAŞAR'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE Hasan Tahsin GÖKCAN, Basri BAĞCI, Engin YILDIRIM, Yusuf Şevki HAKYEMEZ ve Kenan YAŞAR'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinden BIRAKILMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 17/4/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararının dayandığı hususlar; polis memurlarınca düzenlenen olay tutanağında, ele geçirilen maddenin sarılı şekilde başvuranın yol kenarında durduğu yerin yakınında bulunduğunun belirtilmesi, ele geçirilen parçaların uyuşturucu madde olduğuna dair bilirkişi raporu, başvurucunun görevlilerce yazılıp okutulmadan baskı altında imzalattıklarını iddia ettiği ve müdafi eşliğinde alınmayan ikrar niteliğindeki ifadesidir. Diğer taraftan başvurunun vücudundan alınan biyolojik örnek üzerinde yapılan incelemede uyuşturucu madde kullanılmasına ilişkin bir bulgu elde edilememiştir. Başvuran C. Savcısının kararına itiraz etmiştir. Başvuranın hiçbir zaman uyuşturucu madde kullanmadığına yönelik itirazı ve ele geçen maddeyi saran kağıt üzerinde parmak izi araştırması yapılması talebi sulh ceza hakimliğince kabul görmemiştir. Mahkememiz çoğunluğunca bu delillerin dikkate alınması neticesinde yeterli şüphe olduğuna yönelik olarak varılan kanaatle mahkemeye erişim hakkının ihlal edilmediği sonucuna varılmıştır. Bu karara aşağıdaki sebeplerle katılamamaktayım.

2. 5237 sayılı Kanun’un 191. maddesinde öngörülen usul kendine özgü bir niteliğe sahiptir. Kanun koyucunun aşamalarda yaptığı değişikliklerden sonra en son yapılan düzenleme ile hakkında yeterli şüphe bulunan bir kişi hakkında bu suç dolayısıyla doğrudan kamu davası açılması artık mümkün değildir. Bu durumda Cumhuriyet savcısının ertelemeye dair kararı ilk bakışta şekli anlamda da olsa uyuşmazlığı sona erdiren bir karardır. Nitekim Cumhuriyet savcısı, kararla birlikte tedaviye hükmedebilmektedir. Ayrıca şüpheliler hakkında kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararıyla birlikte bir mahkeme kararı olmaksızın denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak zorundadır. Bu kapsamda 5402 sayılı Denetimli Serbestlik Hizmeti Kanunu'nun 12/A maddesi bu suç için özel olarak düzenlenmiştir.

3. Diğer taraftan denetimli serbestlik tedbiri sırasında yükümlülüklerinin ısrarla yerine getirilmemesi ya da beş yıllık süre zarfında benzer şekilde aynı suç kapsamında uyuşturucu madde kullanıldığı ya da kullanmak için bulundurulduğu anlaşılır ise soruşturma dosyasındaki deliller kapsamında kamu davasının açılması zorunludur. Bu hâlde iddianamenin iadesi müessesesi de söz konusu değildir. Bu ara süreçte meydana gelebilecek ihmali bir durumda delillerin kaybolma ihtimaline binaen ileride telafisi güç ya da imkânsız sonuçlar doğabilir. Ayrıca sulh ceza hâkimliğinin yeterli şüphe olup olmadığını incelerken soruşturmanın derinleştirilmesini istemesinin önünde bir engel bulunmamaktadır (CMK m. 173/3). Bunun yanında kurulan sistem gereği şüphelinin adil yargılanma hakkının güvencelerinden bir feragatinin olup olmadığına da hiç bakılmamaktadır. Mehaz Alman Ceza Muhakemesi Kanunu’nun aksine kamu davasının açılmasının ertelenmesi için herhangi bir rıza da aranmadığından itiraz incelemesi sırasında adil yargılanma hakkının asgari gerekliliklerinin sağlanması önem taşımaktadır. Böylesi bir durumda asgari adil yargılama hakkı güvencelerinin sağlanması kamu makamlarının pozitif yükümlülüğü içerisindedir.

4. Uyuşturucu madde kullanılması nedeniyle mevzuatın değerlendirilmesi sonucunda tedavi tedbirine ve ertelemeye dair C. Savcısının kararının şüpheli üzerinde birtakım hukuki ve

sosyal sonuçlarının olduğu görülmektedir. Sabıka oluşturmasa dahi bu kararlar ile şahıs toplum nezdinde uyuşturucu kullanan kişi olarak damgalanmaktadır. Öte yandan ister erteleme ve tedavi kararı, isterse bu kararlara temel olan olgu esas alınsın, söz konusu karar ve olgunun hukuken kabul edilmesi bireyin iş ve özel hayatına olumsuz yansımalarının olabileceğini göstermektedir. Hayatı bakımından böylesi önemli sonuçlar doğuran hukuki işlemler karşısında yargılama alternatifi hakkında kişiye tercihi sorulmamaktadır. Ayrıca kural ile öngörülen yöntemde maddi olgunun yeterli şüphe nedeni oluşturmadığına dair şüphelinin itirazlarının incelenmesine ilişkin asgari güvenceler de tanınmamaktadır. Kanunda öngörülen sistemde öncelikle C. Savcısının tedavi tedbirine ve ertelemeye karar verebilmesi için dosyadaki delillerin yeterli şüphe oluşturması zorunlu görülmelidir. Tedbir ve erteleme kararına ancak kamu davası açılması şartları oluştuğunda başvurulabilmelidir. Başka deyişle tedbir ve erteleme kararı iddianamenin alternatifi olarak değerlendirilmelidir. Nitekim tedbir kararının gerektirdiği yükümlülüklere uyulmaması durumunda dosyadaki yeterli şüphe nedeniyle kamu davası açılmaktadır.

5. Kanuna göre elde edilen delillerin “yeterli şüphe” oluşturması durumunda kamu davası açılmak zorundadır (CMK m. 170/2). Delil, suçla zanlı arasında ilişki kurulmasını sağlayan ispat vasıtadır. Kanunda zanlının suç işlediği konusunda duyulan ciddi şüphenin yargılamayı gerektirdiği kabul edilmektedir. Şüphenin zanlının lehine veya aleyhine tam olarak giderilmesi ise yargılama sonunda mahkemece giderilecektir. Demokratik hukuk devleti ilkesi (AY m. 2) doğrultusunda Ceza muhakemesinin temel haklara ilişkin güvence işlevi bakımından yeterli şüphe kavramının, mahkumiyet kararı verilmesinin güçlü bir olasılık olduğu durumu ifade ettiği kabul edilmelidir. Öte yandan söz konusu şüphe, deliller ile suç kabul edilen maddi olay arasındaki ilişki hakkındadır. Yoksa maddi vakanın hukuken suç oluşturup oluşturmadığı (hukuki niteleme) konusunda duyulan şüphe nedeniyle kamu davası açılamaz. C. Savcısı bu konudaki kişisel şüphesini gidermek zorundadır. C. Savcısının bu konudaki hukuki değerlendirmeyi yanlış veya eksik yaparak suç oluşturmayan bir eylem hakkında kamu davası açması, yetkinin keyfi kullanımına işaret eder.

6. Kanunun 191. maddesi ile CMK’nın anılan hükümleri karşısında C. Savcısının bu tür uyuşmazlıkları belirttiğimiz yönde değerlendirmesine bir engel bulunmamaktadır. Bununla birlikte başvuruya konu olayda başvurucunun adli raporunda madde kullandığına dair bulgunun bulunmaması ve şüphelinin kolluktaki ifadenin görevlilerce yazılıp avukatı olmadığından baskı altında imzalandığına ilişkin itirazı karşısında C. Savcısının şüphelinin ifadesine başvurması gerekirdi. Başka deyişle kolluk işlemlerinin adli süzgeçten geçirilmeden otomatik olarak savcılık kararına dönüşmesi, kanunda öngörülen C. Savcısı kararı güvencesini ortadan kaldırabilir.

7. Öte yandan başvuranın karar aleyhine yaptığı itiraz üzerine sulh ceza hakimi tarafından bu olayda tedbir kararı verilmesi için kanunda aranan şartların ve yeterli şüphenin bulunup bulunmadığı yönünde bir inceleme yapılmalıdır. Kanun koyucu tarafından uyuşmazlığın ceza adaleti sisteminden çıkartılarak tedbir, erteleme kararı ve özel sisteme kayıt ile izleme yöntemiyle çözümlenmesi biçimindeki usulün adil yargılanma hakkının zorunlu asgari güvencelerini bünyesinde taşıması gerekir. Bu güvencelerin C. Savcısına yönelik kısmına değinilmişti. İkinci güvence, C. Savcısı kararının denetimiyle ilgilidir. Kanunda bunun için sulh ceza hakimine itiraz imkanı tanınmıştır. Ancak bu güvencenin asgari etkinliği sağlaması da gerekir. İtiraz durumunda sulh ceza hakiminin önüne gelen uyuşmazlık, somut olayda yeterli şüphenin bulunup bulunmadığının tespiti hakkındadır. Nitekim Anayasa Mahkemesi TCK m. 191/1. maddeyle ilgili norm denetimi kararında kuralın teorik düzeyde söz konusu

güvenceyi sağladığını değerlendirmiştir.

8. Başvurucu, tedavi tedbirine başlanması için zorunlu olan yeterli şüphenin tespiti amacıyla Cumhuriyet savcısının gereken araştırmayı yapmadığını, delilleri toplamadığını ileri sürmektedir. Bu anlamda özel olarak da uyuşturucu maddelerin kendisine ait olmadığını ısrarla dile getirmekte ve parmak izi incelemesi yapılmasını talep etmektedir. Olayın kabul ediliş şekline ve karara göre başvurucunun uyuşturucu madde bulundurma kapsamında hakkında kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verildiği görülmektedir. Başvurucu hakkındaki test sonucunun negatif çıkması karşısında ifadesinin doğruluğu noktasında şüphe olduğu değerlendirilmelidir. İfadesinin müdafi eşliğinde alınmadığı da gözetildiğinde sulh ceza hâkimliğinin başvuru konusu olayda sadece soyut biçimde "yeter delil" bulunduğunu belirtmekle yetinmesinin ilgili ve yeterli bir inceleme ve gerekçe olarak kabul edilmesi yönündeki çoğunluk kararına katılamamaktayım.

9. Son olarak kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararının etkilerine bir bütün olarak bakılması gerektiği, nitekim kişilerin yaşamı sırasında özel hayatını etkileyen mesleğe giriş sınavlarında ceza soruşturmasındaki olguların dikkate alındığı, eksik bir soruşturmanın amaçlanan hususlardan öteye sonuçlar doğurabilmesinin ve masumiyet karinesinin ihlaline yol açılmasının mümkün olduğu gözetilmelidir. Ayrıca başvuranın kolluk görevlisi olmak istediğini ve artık olamayacağını ileri sürdüğü ve güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması mevzuatı uyarınca artık bunun mümkün olmayacağı gözetildiğinde itiraz kurumunun bu yapısıyla mahkemeye erişim hakkını orantısız sınırladığı sonucuna varılmaktadır. Açıklanan sebeplerle somut olayda adli makamların temel hakkın gerektirdiği özenli inceleme gerekliliğine aykırı karar ve işlemleri nedeniyle başvurucunun adil yargılanma hakkının ihlal edildiği görüşündeyim.

Başkanvekili Hasan Tahsin GÖKCAN

KARŞIOY

1- Hakkında uyuşturucu kullanmak suçundan soruşturma yapılan başvurucu kollukta alınan beyanında olay mahallinde bulunan uyuşturucu maddenin kendisine ait olduğunu kabul etmesine rağmen bu beyanını sonraki aşamalarda inkar etmiştir. Ayrıca soruşturma sırasında ele geçirilen materyaller üzerinde parmak izi araştırması yapılmasını talep ederek 5271 sayılı Kanun'a göre müdafisi olmadan alınan ifadesinin hâkim huzurunda doğrulanmadıkça delil olarak değerlendirilemeyeceğini, ifadesinin alınması sırasında uyuşturucu madde ticareti suçu kapsamında yargılanacağına dair korkutulduğunu, test sonucunun negatif çıktığını belirtip gösterdiği tanıklarında dinlenilmesini talep etmiştir.

2- Hakkında verilen kamu davasının ertelenmesi kararının Yargıtay içtihadına aykırı olarak işin aslını yansıtmayan ve hukuki olmayan delillere dayandığını ileri sürmüştür. Suçu işlediği konusunda yeterli şüphenin olmaması gerektiğini, nitekim üzerinde uyuşturucu

madde bulunmadığını, talebine rağmen parmak izi incelemesi de yapılmadığını, söz konusu hususları belirtmesine rağmen gerekçesiz olarak talebinin kabul edilmediğini ifade etmiştir. Somut olayda tanıklarının da dinlenmesi gerektiğini, netice olarak hakkaniyete uygun bir şekilde yapılmayan yargılama neticesinde hakkında dava açılmadan ceza verildiğini ifade ederek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

3- Ayrıca ertelemenin bu suçla ilgili olarak özel olarak düzenlenmesinin her olayda mutlaka uygulanacağı anlamına gelmediğini, kanun maddesinin bu şekilde kullanımının amaca aykırı olarak kötüye kullanım anlamına geldiğini, beş yıllık süreçte -ihtimal vermese de- uyuşturucuyla ilgili bir suçlama olması hâlinde somut delil olmasa bile erteleme kararının mevcut olmasından ötürü kendisi hakkında bu soruşturma kapsamındaki deliller incelenmeden dava açılma yetkisi verildiğini belirtmiştir. Haklara yönelik müdahalenin keyfî olmaması gerektiğini, kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının zedelendiğini belirtmiştir.

4- Şüpheli hakkında verilen kamu davasının ertelenmesi kararı TCK.nun 191/2. maddesinde düzenlenmiş olup, kullanmak amacıyla uyuşturucu madde bulunduran kişiler hakkında doğrundan kamu davası açılması yerine denetimli serbestlik tedbirleri uygulanmak suretiyle şüphelilere bir şans daha verilmesi bu süre zarfında da kişinin uyuşturucu kullanma alışkanlıklarının sona erdirilmesi hedeflenmiştir. Bu bağlamda denetimli serbestlik tedbiri uygulanması da bu amacı gerçekleştirmek amacıyla sistemin bir parçası haline getirilmiştir.

5- Diğer taraftan kamu davasının açılmasının ertelenmesi genel olarak 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 171/3. maddesinde düzenlenmiş olup belirli şartlara tabi kılınmıştır. Bu şartlar:

“a) Şüphelinin daha önce kasıtlı bir suçtan dolayı hapis cezası ile mahkûm olmamış bulunması,

b) Yapılan soruşturmanın, kamu davası açılmasının ertelenmesi halinde şüphelinin suç işlemekten çekineceği kanaatini vermesi,

c) Kamu davası açılmasının ertelenmesinin, şüpheli ve toplum açısından kamu davası açılmasından daha yararlı olması,

d) Suçun işlenmesiyle mağdurun veya kamunun uğradığı ve Cumhuriyet savcısı tarafından tespit edilen zararın, aynen iade, suçtan önceki hale getirme veya tazmin suretiyle tamamen giderilmesi,”

şeklinde tadadi olarak sayılmıştır.

6- TCK.nun 191/2. maddesinin hükmü gereğince uyuşturucu kullanmak suçu açısından bu şartlar aranmaksızın erteleme kararı verilmesi zorunludur.

7- Verilen bu karar CMK.nın 173. maddesi kapsamında itiraza tabi bir karar olup sulh ceza hakiminin esasa girerek bir inceleme yapması önünde bir engel de bulunmamaktadır.

8- Kamu davasının açılmasının ertelenebilmesi için ön koşul elde kamu davasının açılmasını gerektirecek kadar delil ve yeterli şüphe bulunmasıdır.

9- Yeterli delil bulunmaması halinde verilmesi gereken karar kovuşturma yapılmasına yer olmadığı kararıdır.

10- Erteleme kararı verilebilmesi için dava açmayı gerekli kılacak yeterli şüphenin varlığı ise eldeki delil durumu ve bu delilerin güvenilirliliğine bağlıdır.

11- Somut olayımızda ilk anda ele geçirilen uyuşturucunun kendisine ait olduğunu kolluk beyanında kabul eden başvurucu sonraki aşamalarda bu beyanından rücu etmiş aynı zamanda soruşturmanın derinleştirilmesi için bazı taleplerde bulunmuştur.

12- Konuya dair itiraz incelemesi yapan sulh ceza hakimliği ise bu taleplere duyarsız kalarak itirazı reddetmiştir. Halbuki başvurucunun itiraz aşamasında dile getirdiği hususlar esasa müessir konularda olup yeterli şüphenin varlığını etkileyecek mahiyettedir. Söz gelimi başvurucunun yapılan tahlillerinde uyuşturucu tespit edilmemiştir. İkrar mahiyetindeki beyanı kollukta verdiği ifadesinde yer almakta olup müdafi eşliğinde alınmamış, hakim huzurunda da yinelenmemiştir. Ele geçen materyaller üzerinde parmak izi analizi yapılmamış, tanık dinletme isteğine olumlu yanıt da verilmemiştir. Tüm bu hususlar birlikte değerlendirildiğinde kamu davasının ertelenmesinin doğal ön şartı olan dava açılmasını gerektirecek yeterli şüphenin varlığı noktasında ciddi şüpheler olup kanun yolu denetiminde de bu hususlar gözardı edildiğinden Anayasanın 36. maddesi kapsamında güvence altına alınan silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkesinin ihlal edildiğini değerlendirdiğimizden aksi yöndeki çoğunluk görüşüne iştirak edilmemiştir.

Başkanvekili Basri BAĞCI

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Başvuru, kişisel kullanım amaçlı uyuşturucu madde bulundurma soruşturmasında kamu davasının açılmasının ertelenmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, 30/1/2021 tarihinde Aydın merkezinde kollukça şüphe üzerine durdurulmuş; bitişikteki metruk binada kâğıda sarılı halde 0,85 g bitki materyali ele geçirilmiştir. Savcılık talimatıyla alınan idrar örneği negatif sonuç vermiş; müdafii huzuru olmaksızın alınan hastane ifadesinde başvurucu ara sıra uyuşturucu kullandığını ve maddeyi 20 TL karşılığında temin ettiğini beyan etmiştir. İzmir Bölge Kriminal Laboratuvarının 15/3/2021 tarihli raporu, maddenin MDMB-4EN-PINACA içeren sentetik kannabinoid olduğunu ortaya koymuştur. Aydın Cumhuriyet Başsavcılığı, TCK m. 191 kapsamında yeterli şüphe bulunduğu kanaatiyle kamu davasının beş yıl süreyle ertelenmesine; başvurucunun bir yıl denetimli serbestlik ve tedavi tedbiri altına alınmasına karar vermiş, yükümlülüklere aykırılık hâlinde dava açılacağını ihtar etmiştir.

3. Başvurucu, ifadesinin baskı altında ve müdafii olmaksızın alındığını, polis tutanağındaki “bizce bilinen şahıs” ibaresinin masumiyet karinesine aykırı olduğunu, kâğıdın kendisine ait olmadığını, parmak izi incelemesinin yapılmadığını ve kararın meslekî geleceğini (polis olma hedefi) olumsuz etkileyeceğini ileri sürerek karara itiraz etmiştir. İtiraz reddedilmiş ve başvurucu süresi içinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

4. Mahkememiz çoğunluğu başvurucun adil yargılanma hakkının ve masumiyet karinesinin ihlal edilmediğine karar vermiştir. Aşağıda açıklanan sebeplerle çoğunluk kararına iştirak edilmemiştir.

5. Somut olayda başvurucu, TCK m. 191 çerçevesinde beş yıl erteleme ve bir yıl denetimli serbestlik-tedavi tedbirine tabi kılınmış; ifadesinin müdafisiz ve baskı altında alındığını, delil taleplerinin reddedildiğini ve tutanakta yer alan “bizce bilinen şahıs” ibaresinin masumiyet karinesini zedelediğini ileri sürmüştür. Ayrıca erteleme kaydının adlî sicil nedeniyle meslekî geleceğini olumsuz etkilediğini beyan etmiştir.

6. Erteleme rejimi, yükümlülük ve düzenli kontrol şartları sebebiyle “suç isnadı” niteliği taşımakta olup savcının zorunlu takdiri bireyin mahkemeye erişimini daraltabilmektedir.

7. Alternatif uyuşmazlık çözüm yolları (uzlaşma, tahkim, arabuluculuk) taraf iradesine dayansa da erteleme müessesesinde esas yetki Cumhuriyet savcısına aittir (AYM, E.2006/57, K.2009/123).

8. Anayasa Mahkemesi, şikâyete bağlı ve üst sınırı bir yıl hapis cezasını aşmayan suçlarda ertelemeyi Anayasa’ya uygun görmüş (E.2007/14, K.2009/48); ancak TCK m. 191’in rıza aranmaksızın beş yıl erteleme öngören özel rejiminin, yeterli usul güvencesi sağlanmadığında adil yargılanmayı zedeleyebileceğini belirtmiştir (E.2021/70, K.2021/98).

9. Erteleme kararının kolluğa bildirilmesi ve sicile işlenmesi, 7315 sayılı Kanun kapsamındaki güvenlik soruşturmalarında kamu görevine girişte olumsuz sonuç doğurabilmektedir (Danıştay 12. D., E.2023/117, K.2023/7121). Böylece erteleme, yalnızca yargılamayı durdurmakla kalmayıp denetimli serbestlik, düzenli test ve kayıt etkileriyle temel haklara müdahale potansiyeli taşımaktadır.

10. Bu nedenle sulh ceza hâkimliğinin itiraz incelemesinde yapılması gereken, yalnızca “yeterli şüpheyi” denetlemekle yetinmeyip; şüphelinin ileri sürdüğü delil, savunma ve usul güvencelerini gözeterek işlemin ölçülülüğünü değerlendirmektir. Aksi hâlde otomatik erteleme rejimi, silahların eşitliği, çelişmeli yargılama ve masumiyet karinesini ihlâl ederek Anayasa m. 36’da güvence altına alınan adil yargılanma hakkını zedeleyecektir.

11. Somut olayda sulh ceza hâkimliği, itirazı incelerken başvurucuyu dinlememiş; müdafisiz alınan beyanı hâkim huzurunda doğrulatmadan delil kabul etmiştir. Uyuşturucu test sonucunun negatif çıkması, parmak izi incelemesi yapılmaması ve tanık dinlenilmemesi hususlarında ileri sürülen savunmalar esasa etkili biçimde tartışılmamıştır. 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 148. maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan “Müdafi hazır bulunmaksızın kollukça alınan ifade, hâkim veya mahkeme huzurunda doğrulanmadıkça hükme esas alınamaz.” hükmü somut gerekçe gösterilmeksizin bertaraf edilmiştir. Başvurucunun usul güvencelerinden feragat ettiğine dair açık bir irade de ortaya konulamamıştır. Böylece silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri işlevsiz bırakılmıştır.

12. Öte yandan kolluk tutanağında yer alan “bizce bilinen şahıs” ve benzeri ibareler başvurucu hakkında daha soruşturma evresinde “suçlu” izlenimi uyandıracak niteliktedir. Bu tarz peşin kabul içeren ifadeler, Anayasa’nın 38. maddesinin dördüncü fıkrasında ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin 6. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan masumiyet karinesiyle bağdaşmamaktadır. İtiraz merciinin, tutanak dilindeki bu sakınca hakkında hiçbir değerlendirme yapmaması, masumiyet karinesini koruma yükümlülüğü ile bağdaşmamıştır.

13. Sonuç olarak, Cumhuriyet savcısının yeterli şüphe tespiti ile beş yıllık erteleme rejimine geçilmesine rağmen, şüphelinin sürece etkin katılımını sağlayacak dengeleyici güvenceler tanınmamış; savunma delilleri toplanmamış ve masumiyet karinesini zedeleyen tutanak ibaresi denetlenmemiştir. Bu eksiklikler, silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin yanı sıra masumiyet karinesini de ihlâl etmiştir.

14. Başvurucunun, Anayasa'nın 36. ve 38. maddeleri bağlamında korunan adil yargılanma hakkı ihlal edildiği kanaati ile çoğunluğun aksi yöndeki kararına katılmıyoruz.

Üye Engin YILDIRIM Üye Kenan YAŞAR

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak suçu kapsamında yürütülen soruşturma kapsamında kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkı ve masumiyet karinesinin ihlal edildiği iddiasıyla yapılan başvuruda Mahkememiz çoğunluğunun başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamında mahkemeye erişim hakkının ihlal edilmediğine ve Anayasa'nın 36. ve 38. maddesinde güvence altına alınan masumiyet karinesinin ihlal edildiğine dair iddiasının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerektiği şeklindeki kararına katılmamaktayım.

2. Görevde bulunan polis memurlarınca şüphe üzerine başvurucunun yanına yaklaşılması ve sonrasında yapılan araştırma neticesinde elde edilen delillere yönelik bir kısım işlemler gerçekleştirilmiştir. Akabinde olayda ele geçirilen maddenin kriminal polis raporuna göre sentetik kannabinoidler grubunda yer alan MDMB-4EN-PINACA etken maddesini içerdiği tespit edilmiş olup bunun 12/6/1933 tarihli ve 2313 sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakebesi Hakkında Kanun hükümlerine tabi maddelerden olduğu belirtilmiştir.

3. Bunun üzerine Aydın Cumhuriyet Başsavcılığı, olay tarihinde başvurucunun kullanmak için uyuşturucu madde bulundurduğunun tespit edildiğini belirterek atılı suçu işlediği hususunda kamu davası açmaya yeterli delil bulunduğuna karar vermiştir. Savcılık bu minvalde başvurucu hakkında 5237 sayılı Kanun'un 191. maddesinin (2) numaralı fıkrası gereğince beş yıl süreyle kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar vermiştir. Karara yapılan itiraz da Aydın 1. Sulh Ceza Hâkimliği tarafından reddedilmiştir.

4. Başvurucu müdafisiz şekilde alınan ifadesinin hâkim huzurunda doğrulanmadıkça delil olarak değerlendirilemeyeceğini, ifadesinin alınması sırasında uyuşturucu madde ticareti suçu kapsamında yargılanacağına dair korkutulduğunu, üzerinde uyuşturucu madde bulunmadığından suçu işlediği konusunda yeterli şüphenin olmaması gerektiğini, talebine rağmen parmak izi incelemesi yapılmadığını, tanıklarının da dinlenmesi gerektiğini, netice

olarak hakkaniyete uygun bir şekilde yapılmayan yargılama neticesinde hakkında dava açılmadan ceza verildiğini ifade ederek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ve kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararının adli sicil kaydına işlendiğinden memuriyet hayatının engellendiğini, polis ya da astsubay olmak istediğinde hakkında verilen kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı nedeniyle bu haklardan mahrum bırakılacağını ileri sürmüştür.

5. Bu bağlamda başvurucunun bireysel başvuruda ileri sürdüğü iki ayrı ihlal iddiasını sırasıyla şu şekilde değerlendirmek gerekir:

6. İlk olarak, mahkemeye erişim hakkı bağlamında, başvurucunun fiili ile ilgili olarak savcılık tarafından 5237 sayılı Kanun'un 191. maddesinin (2) numaralı fıkrası gereğince beş yıl süreyle kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararına yapılan itirazın reddi üzerine artık başvurucunun bu iddiaları ile ilgili olarak uyuşmazlığın esasını mahkemeler önünde inceletmesi imkanı elinden alınmış olmaktadır.

7. Oysa kişi ile ilgili suç isnadının inceletilmesine engel olan bu durum kişinin mahkemeye erişim hakkına bir müdahalede bulunmaktadır. Her ne kadar uyuşturucu kullanma suçu bağlamında verilen kamu davasının açılmasının ertelenmesine ilişkin karar uyuşturucuyla mücadele noktasında kişilerin ıslah edilerek yeniden topluma kazandırılması yönüyle meşru bir amaca dayanıyor ve bu amaç bağlamında somut olayın özellikleri çerçevesinde elverişli ve gerekli bir müdahale olarak görülebiliyor ise de özellikle başvurucunun iddiaları bağlamında düşünüldüğünde bu müdahalenin ölçülü olup olmadığının da değerlendirilmesi önem arz etmektedir.

8. Başvurucu, ihlal iddiası ile ilgili olarak olay yerinde elde edilen uyuşturucu maddenin kendisine ait olup olmadığı hususunda adil yargılanma hakkının güvencelerine aykırılıklar ileri sürmüş ve yine adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ve kendisiyle ilgili verilen kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararının adli sicil kaydına işlendiğinden memuriyet hayatının engellendiğini, polis ya da astsubay olmak istediğinde hakkında verilen kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı nedeniyle bu haklardan mahrum bırakılacağını iddia etmektedir. Dolayısıyla burada yapılan itiraz üzerine başvurucunun geleceği açısından önemli olan bu biçimdeki iddiaların karşılığında kendisine yargısal denetim yolunun açılması önem arz etmektedir.

9. Zira başvurucu, bu fiilin gerçekleşmesine dair iddiaları mahkeme önünde inceleterek hakkında adil yargılanma hakkı güvencelerinin uygulandığı bir süreç sonucunda karar verilmesini talep etmektedir. Belirtmek gerekir ki uyuşturucu madde kullanımı nedeniyle verilen bir kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı her ne kadar bir mahkumiyet sonucu doğurmuyorsa da kişi üzerinde bir kayıt olarak durmakta ve olumsuz çağrışımlara ve sonuçlara sebebiyet verebilmektedir.

10. Özellikle de kendi belirttiği üzere memuriyet hayatını olumsuz yönde etkileyeceği şeklindeki kaygı bağlamında düşünüldüğünde mahkemeye erişim hakkına yönelik müdahalenin ne derece ölçüsüz bir sınırlama niteliğinde olduğu daha bariz biçimde ortaya çıkmaktadır.

11. Zira 7315 sayılı Güvenlik Soruşturması ve Arşiv Araştırması Kanunu’nun 4. ve 6. maddesi hükümleri gereğince arşiv araştırması ve güvenlik soruşturması yapılması sürecinde kişi hakkında 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 171. maddesinin beşinci fıkrası kapsamında alınan kamu davasının ertelenmesi kararlarının hem güvenlik

soruşturmasında hem de arşiv araştırmasında dikkate alınacağı öngörülmektedir.

12. Bu nedenle gerek somut olayın özellikleri bağlamında fiilin sübutu ile ilgili ve gerekse kendisi ile ilgili verilen kovuşturmanın ertelenmesi kararının kendi geleceği ile ilgili doğurabileceği sakıncalar dikkate alındığında somut olay bağlamında başvurucu hakkındaki itirazın reddi şeklindeki karar başvurucunun mahkemeye erişim hakkına ölçüsüz bir müdahalede bulunmaktadır.

13. Sonuç olarak başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı bağlamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerektiği gerekçesiyle çoğunluğun aksi yöndeki kararına katılmamaktayım.

14. İkinci olarak masumiyet karinesi bağlamında başvurucu hakkında kullanılan "...bizce bilinen bir şahıs olması sebebiyle..." ibaresinin değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu ibare polislerin başvurucu hakkında düzenlediği tutanakta yer almakta olup başvurucu hakkında karar verilirken bu tutanak da ilgili belgeler arasında yer almaktadır.

15. Bilindiği üzere masumiyet karinesi, hakkında suç isnadı bulunan bir kişinin adil bir yargılama sonunda suçlu olduğuna dair kesin hüküm tesis edilene kadar masum sayılması gerektiğini ifade etmekte ve hukuk devleti ilkesinin de bir gereğini oluşturmaktadır (bkz.: AYM, E.2013/133, K.2013/169, 26/12/2013). Anılan karine, kişinin suç işlediğine dair kesinleşmiş bir yargı kararı olmadan suçlu olarak kabul edilmemesini güvence altına almaktadır. Ayrıca hiç kimse, suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar yargılama makamları ve kamu otoriteleri tarafından suçlu olarak nitelendirilemez ve suçlu muamelesine tabi tutulamaz (Kürşat Eyol, B. No: 2012/665, 13/6/2013, § 26).

16. Bu bağlamda adil yargılanma hakkının bir unsuru olan masumiyet karinesinin sağladığı güvencenin iki yönü bulunmaktadır. Güvencenin ilk yönü; kişi hakkındaki ceza yargılaması sonuçlanıncaya kadar geçen, bir başka ifadeyle kişinin ceza gerektiren bir suçla itham edildiği (suç isnadı altında olduğu) sürece ilişkin olup suçlu olduğuna dair hüküm tesis edilene kadar kişinin suçluluğu ve eylemleri hakkında erken açıklamalarda bulunulmasını yasaklar. Güvencenin bu yönünün kapsamı sadece ceza yargılamasını yürüten mahkemeyle sınırlı değildir. Güvence aynı zamanda diğer tüm idari ve adli makamların da işlem ve kararlarında, suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar kişinin suçlu olduğu yönünde ima ya da açıklamalarda bulunmamasını gerekli kılar. Dolayısıyla sadece suç isnadına konu ceza yargılaması kapsamında değil ceza yargılaması ile eş zamanlı olarak yürütülen diğer hukuki süreç ve yargılamalarda da (idari, hukuk, disiplin gibi) masumiyet karinesinin ihlali söz konusu olabilir (Galip Şahin [1.B.], B. No: 2015/6075, 11/6/2018, § 39).

17. Masumiyet karinesinin sağladığı güvencenin ikinci yönü ise ceza yargılaması sonucunda mahkûmiyet dışında bir hüküm kurulduğunda devreye girer ve daha sonraki yargılamalarda ceza gerektiren suçla ilgili olarak kişinin masumiyetinden şüphe duyulmamasını, kamu makamlarının toplum nezdinde kişinin suçlu olduğu izlenimini uyandıracak işlem ve uygulamalardan kaçınmasını gerektirir (Galip Şahin, § 40).

18. Dolayısıyla masumiyet karinesine ilişkin Mahkememiz yerleşik içtihadında da ortaya konulduğu üzere kişiler hakkında yürütülen kamusal süreçlerde yargılama makamları ve kamu otoriteleri tarafından kişinin mahkumiyet kararı olmaksızın suçlu olarak nitelendirilmemesi ve bunu çağrıştıracak bir dil kullanılmaması gerekmektedir. Başvurucu hakkında tutulan resmi tutanakta başvurucu ile ilgili kullanılan "...bizce bilinen bir şahıs olması sebebiyle..." şeklindeki ibarenin masumiyet karinesi bağlamında kullanılan dil boyutu

ile özensiz olduğunu ifade etmek gerekir. Burada kullanılan ve masumiyet karinesinin sağladığı güvenceyi ortadan kaldıracak nitelikteki özensiz dilin masumiyet karinesi ile bağdaşmadığı açıktır.

19. Yukarıdaki gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 38. maddesinin dördüncü fıkrasında güvence altına alınan masumiyet karinesinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerektiği gerekçesiyle Mahkememiz çoğunluğunun ihlal iddiasının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerektiği şeklindeki kararına katılmamaktayım.

Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ

FATİH DİLBAZ

B. No: 2024/11 | Karar tarihi: 17.04.2025

Genel Kurul

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2024/11

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

GENEL KURUL

KARAR

FATİH DİLBAZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2024/11)

Karar Tarihi: 17/4/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 29/7/2025 - 32970

GENEL KURUL

KARAR

Başkanvekili : Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Yıldız SEFERİNOĞLU

İrfan FİDAN

Kenan YAŞAR

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Hüseyin Özgür SEVİMLİ

Başvurucu : Fatih DİLBAZ

Vekili : Av. Osman SEÇKİN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin ihlal kararına dayanılarak yapılan

yargılamanın yenilenmesi talebinin reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Bursa Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) başvurucu hakkında Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) üyesi olduğu iddiasıyla yürüttüğü soruşturma sonucunda başvurucunun bu suçtan cezalandırılması talebiyle iddianame düzenlemiştir.

3. Bursa 8. Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme) 14/11/2018 tarihinde başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan 8 yıl hapis cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir. Mahkûmiyet gerekçesinde, aleyhe delil olarak diğerlerinin yanı sıra ByLock Tespit ve Değerlendirme Tutanağı'nda aktarılan veriler doğrultusunda başvurucunun örgütsel amaçla ByLock programını kullandığına dair tespitlere dayanmıştır. Anılan karar, istinaf ve temyiz kanun yollarından geçtikten sonra Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 29/11/2021 tarihli onama kararıyla kesinleşmiştir.

4. Başvurucu, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AİHM) Yüksel Yalçınkaya ([BD], B. No: 15669/20, 26/9/2023) kararını gerekçe göstererek 5/10/2023 tarihinde yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunmuştur. Mahkeme 26/10/2023 tarihinde başvurucunun talebinin kabule değer bulunmadığına karar vermiştir. Başvurucunun anılan karara itirazı da Bursa 9. Ağır Ceza Mahkemesinin 9/11/2023 tarihli kararıyla kesin olmak üzere reddedilmiştir.

5. Başvurucu, nihai hükmü 15/11/2023 tarihinde öğrendikten sonra 12/12/2023 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. Komisyon, başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetinin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

7. Birinci Bölüm başvurunun Genel Kurul tarafından incelenmesine karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Başvurucu; ByLock programını kullandığına dair tespitin kendisi hakkındaki mahkûmiyet kararında aleyhe delil olarak kabul edildiğini, AİHM'in ByLock deliline ilişkin olarak Yüksel Yalçınkaya başvurusunda adil yargılanma hakkı yönünden ihlal kararı verdiğini, bu kararın kendisi açısından da emsal teşkil ettiği hâlde ve Anayasa Mahkemesinin İbrahim Er ve diğerleri ([GK], B. No: 2019/33281, 26/1/2023) kararında değinilen ihlal kararlarının objektif işlevine ilişkin değerlendirmelere aykırı olarak yargılamanın yenilenmesi talebinin reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

9. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, konuya ilişkin olarak değindiği yargısal içtihatlar doğrultusunda başvurunun konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerektiğini değerlendirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

10. Başvurucunun iddiaları adil yargılanma hakkı kapsamında incelenmiştir.

11. Suç isnadına ilişkin uyuşmazlıklarda Anayasa Mahkemesi Nihat Akbulak ([GK], B. No: 2015/10131, 7/6/2018) kararıyla yargılamanın yenilenmesine karar verilmeden önceki aşamalarda başvurucunun suç isnadı altında olmadığı, dolayısıyla bu aşamalarda verilen kararların konu bakımından yetkisizlik nedeniyle adil yargılanma hakkı kapsamında incelenemeyeceği sonucuna varmıştır (Nihat Akbulak, §§ 30-39). Diğer yandan Anayasa

Mahkemesi İbrahim Er ve diğerleri kararında, Yılmaz Çelik ([GK], B. No: 2014/13117, 19/7/2018) başvurusunda ve devamında verdiği aynı nitelikteki ihlal kararlarından sonra Türk yargı sistemi içinde Hizb-ut Tahririn neden bir terör örgütü olarak kabul edildiğine ilişkin bir değerlendirme yapılmadığını ve meselenin Anayasa Mahkemesince ortaya konan kriterler gözetilerek çözüme kavuşturulmadığını tespit etmiştir. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi, ihlal kararının gereklerinin yargı mercilerince yerine getirilmeyerek başvuruculara cezalarının infaz edilmeye devam edilmesinin daha önce verilen ihlalin devam ettiği anlamına geldiğini vurgulamış ve aynı olguyla ilgili olarak verilen ihlal kararlarının gereklerinin yerine getirilmediğine ilişkin iddiaları incelemenin görev alanına girdiği sonucuna ulaşmıştır (İbrahim Er ve diğerleri, § 53).

12. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi Naciye Çoruh ([GK], B. No: 2024/15819, 21/11/2024) kararında, İbrahim Er ve diğerleri kararının olayın kendi özel şartları değerlendirilerek verildiğini kabul etmiştir. Bu nedenle eldeki başvuruda Anayasa Mahkemesinin Nihat Akbulak ve Naciye Çoruh kararlarından ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla başvurucunun yargılamanın yenilenmesi talebinin reddine ilişkin olarak dile getirdiği ihlal iddiaları suç isnadının değerlendirildiği bir yargısal sürece ilişkin olmaması nedeniyle adil yargılanma hakkı kapsamı dışında kalmaktadır.

13. Açıklanan gerekçelerle başvurunun konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

Yusuf Şevki HAKYEMEZ bu sonuca katılmamıştır.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA Yusuf Şevki HAKYEMEZ'in karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

B. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 17/4/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin ihlal kararına dayanılarak yapılan yargılamanın yenilenmesi talebinin reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasıyla yapılan bireysel başvuruda Mahkememiz çoğunluğunca başvurunun konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerektiği şeklindeki kararına katılmamaktayım.

2. Mahkememiz çoğunluğunun benzer bir başvuru olarak Anayasa Mahkemesinin verdiği ihlal kararlarına dayanılarak yapılan yargılamanın yenilenmesi talebinin reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasıyla yapılan bireysel başvuruda (bkz.: Naciye Çoruh, [GK], B. No: 2024/15819, K.T.: 21.11.2024) başvurunun konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerektiği şeklindeki kararına ilişkin karşıoyda belirttiğim gerekçeler (bkz.: Naciye Çoruh kararındaki Yusuf Şevki Hakyemez'in karşıoyu, §§ 3-12) bu başvuru için de geçerlidir.

3. Aynı gerekçelerle eldeki başvuruda da Mahkememiz çoğunluğunun ulaştığı başvurunun konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna ilişkin kararına katılmamaktayım.

Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ

MURAT AKSOY (2)

B. No: 2018/35195 | Karar tarihi: 29.04.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/35195

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MURAT AKSOY BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2018/35195)

Karar Tarihi: 29/4/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Ceren Sedef EREN

Başvurucu : Murat AKSOY

Vekili : Av. Sevgi KALAN GÜVERCİN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, gazeteci olan başvurucunun terör örgütüne yardım etme suçundan mahkûm edilmesi nedeniyle ifade ve basın özgürlüklerinin; hakkında karar veren mahkeme üzerinde yaratıldığını ileri sürdüğü caydırıcı etki nedeniyle ise bağımsız ve tarafsız mahkemede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvurular 23/11/2018 ve 12/6/2020 tarihlerinde yapılmıştır. Komisyonca başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

3. Kişi ve konu yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle 2020/16333 numaralı bireysel başvurunun 2018/35195 numaralı bireysel başvuru ile birleştirilmesine, incelemenin 2018/35195 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yapılmasına karar verilmiştir.

4. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü sunmuştur. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formları ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

6. Başvurucu, birçok farklı gazetede yazı ve makaleleri yayımlanmış olan bir gazetecidir. Başvurucu; Yeni Şafak gazetesinde çalışmış, Taraf gazetesinde "HerTaraf" sayfasının editörlüğünü üstlenmiş, daha sonra Millet gazetesi, Yeni Hayat gazetesi ve T24 isimli internet haber sitesinde köşe yazarlığı yapmıştır. Başvurucunun ayrıca yazılarını yayımladığı kişisel bir internet sitesi de bulunmaktadır.

7. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) tarafından başvurucuyla birlikte otuz beş kişi hakkında Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasının (FETÖ/PDY) medya ayağıyla bağlantılı olabilecekleri şüphesiyle soruşturma başlatılmıştır. Başsavcılık 30/8/2016 tarihinde başvurucunun gözaltına alınmasına karar vermiş, başvurucu aynı gün gözaltına alınmıştır. Başvurucu, İstanbul 1. Sulh Ceza Hâkimliğinin 3/9/2016 tarihli kararıyla, örgüte bilerek ve isteyerek yardım etme suçundan tutuklanmıştır.

8. Başsavcılık tarafından hazırlanan 16/1/2017 tarihli iddianame, İstanbul 25. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından kabul edilmiş ve başvurucu hakkında terör örgütüne üye olma suçlamasıyla kamu davası açılmıştır. 31/3/2017 tarihinde Cumhuriyet savcısı, başvurucu da dâhil on üç sanığın tahliyesine karar verilmesini talep etmiştir. İstanbul 25. Ağır Ceza Mahkemesi aynı tarihte, başvurucu dâhil yirmi bir sanığın yurt dışına çıkış yasağı adli kontrol hükümleri uygulanarak tahliyesine karar vermiştir.

9. Tahliye kararından birkaç saat sonra İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca yeni bir soruşturma başlatılmış, bu yeni soruşturmada başvurucu hakkında yakalama ve gözaltı kararı verilmiştir. Yakalama ve gözaltı kararları Silivri Ceza İnfaz Kurumuna 1/4/2017 tarihinde gönderilmiştir. Başvurucu, aynı gün bilinmeyen bir saatte Silivri Ceza İnfaz Kurumundan İstanbul Emniyet Müdürlüğüne götürülmüş ve on dört gün İstanbul Emniyet Müdürlüğünde gözaltında tutulmuştur.

10. Hâkimler ve Savcılar Kurulu (HSK) İkinci Dairesi 3/4/2017 tarihli ve 2017/20 sayılı kararıyla başvurucuyla birlikte yirmi sanığın tahliyesine karar veren İstanbul 25. Ağır Ceza Mahkemesi Başkanı ve iki üyesi ile tahliye talep eden Cumhuriyet savcısını, görevlerine devam etmelerinin soruşturmanın selametine, yargı erkinin nüfuz ve itibarına zarar vereceğine kanaat getirildiğinden bahisle tedbiren üç ay süreyle görevden uzaklaştırmıştır.

11. İstanbul Emniyet Müdürlüğünde on dört gün gözaltında tutulduktan sonra26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 309. ve 312. maddelerinde düzenlenen anayasal düzeni ve hükûmeti cebren değiştirme ve yıkmaya teşebbüs suçlamasıyla başvurucunun tutuklanması talep edilmiştir. İstanbul 2. Sulh Ceza Hâkimliği 14/4/2017 tarihinde başvurucunun tutuklanmasına karar vermiştir (başvurucu hakkında yapılan soruşturmalara ilişkin daha detaylı bilgi için bkz. Murat Aksoy [GK], B. No: 2016/30112, 2/5/2019, §§ 14-37).

12. 5/6/2017 tarihinde Başsavcılık tarafından başvurucu hakkında ikinci soruşturma kapsamında iddianame hazırlanmıştır. İddianamede; FETÖ/PDY'nin elinde bulundurduğu medya organlarıyla ters algı operasyonları yaptığı, başvurucunun da örgütün amacı doğrultusunda gerek yazılı gerek görsel medyada gerekse internet ortamında algıya yönelik eylemler yaptığı, örgütün algı faaliyetlerine katılarak anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs etme, Türkiye Cumhuriyeti Hükûmetini ortadan kaldırmaya veya Hükûmetin görevini yapmasını engellemeye teşebbüs etme suçunu işlediği iddia edilmiştir.

13. Bu kapsamda başvurucuyla ilgili olarak olağanüstü hâl kapsamında kapatılan Taraf gazetesinde çalıştığı, 8/1/2016-30/1/2016 tarihlerinde yurt dışına çıkış yaptığı, Asya Katılım Bankası A.Ş.de 27/10/2010 tarihinde açılan ve kapatıldığına dair herhangi bir bilgi bulunmayan banka hesabında hesap hareketinin olmadığı, FETÖ/PDY'yle bağlantılı olan kişilerle (on dört kişi) irtibatının olduğu, kamuoyunda "Tahşiye Operasyonu" olarak bilinen soruşturma kapsamında yapılan gözaltına alma işlemlerini protesto etmek amacıyla 14/12/2016 ila 18/12/2016 tarihlerinde Vatan Caddesi Emniyet Müdürlüğü ve Zaman gazetesi binası çevrelerinde, 18/12/2014 ila 22/12/2014 tarihlerinde ise İstanbul Adliyesi çevresinde kalabalığın toplandığı, başvurucunun cep telefonundan da 14/12/2014 ila 22/12/2014 tarihlerinde Bugün televizyon kanalı binası ve İstanbul Adliyesi çevresinde bulunan baz istasyonlarından sinyal alındığı şeklinde değerlendirmelerde bulunulmuştur. İddianamede, başvurucunun FETÖ/PDY ile bağlantılı olan kişilerle olan irtibatının içeriğine yer verilmemiştir.

14. İstanbul 25. Ağır Ceza Mahkemesinin yeni heyeti tarafından 16/6/2017 tarihinde iddianame kabul edilmiştir. Başvurucu 18/8/2017 tarihinde Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) aracılığıyla yaptığı savunmasında özetle;

i. Taraf gazetesinde çalışmasıyla ilgili olarak iddianamede Balyoz kumpasını yapan ve bunları yayımlayan kişiymiş gibi gösterilmeye çalışıldığını, anılan gazeteye 2008 Temmuz ayında girdiğini, 2009 Şubat ayında yaptığı tek haberin yalanlanması üzerine gazeteden istifa ettiğini, Balyoz belgelerinin istifa etmesinden sonra 2011 yılında yayımlandığını ifade etmiştir.

ii. Yurt dışına giriş çıkışlarıyla ilgili olarak bu seyahatlerin gazetecilik faaliyetleriyle bağlantılı olduğunu, seyahatlerini devlet ve hükûmet yetkililerinin, siyasetçilerin, sivil toplum örgütlerinin daveti üzerine gerçekleştirdiğini ve gittiği yerlerle ilgili olarak da gazete yazıları yazdığını, öğretim üyesi olabilmek amacıyla 10/10/2015 tarihinde Bahçeşehir Üniversitesinin daveti üzerine Washington'a gittiğini ve 30/1/2016 tarihinde de ekonomik nedenlerle Washington'dan dönmek zorunda kaldığını beyan etmiştir.

iii. Bank Asya hesabıyla ilgili olarak anılan Bankada hesabı olduğunu iddianameyle öğrendiğini, bu Bankada hesap açmadığını ve Bankaya para yatırmadığını, banka hesabının bilgisi dışında açılmış olabileceğini, kaldı ki anılan hesapta herhangi bir para hareketinin de olmadığını, varlığından haberi olmadığı için bu hesabı kapatmak gibi bir girişimde de bulunmadığını belirtmiştir.

iv. FETÖ/PDY ile irtibatlı kişilerle yaptığı telefon görüşmelerine ve mesajlaşmalarına ilişkin olarak ise bu görüşmelerin ve mesajlaşmaların tamamen mesleki nitelikte olduğunu, hiçbirinin süreklilik arz etmediğini, dolayısıyla bu görüşmelerin yoğunluğundan bahsedilemeyeceğini ifade etmiştir.

v. FETÖ/PDY lehine yapılan protesto gösterilerinin gerçekleştiği yerlerdeki baz istasyonlarından telefonunun sinyal aldığı iddiasıyla ilgili olarak o tarihlerde protestolara katıldığı için değil anılan yerlerin gittiği dil okulunun güzergâhında olması nedeniyle telefonundan sinyal alındığını, otobüsle geçerken anılan yerlerden sinyal alınmasının normal olduğunu belirtmiştir.

15. Başvurucu, iddianamede yer verilen para transferlerine ilişkin olarak ise hakkında açılan 2017/67 Esas sayılı ilk dava kapsamında yaptığı savunmasında; bu ödemelerin gazetelerdeki yazıları nedeniyle aldığı telif ücretleri olduğunu, himmet parası değil tamamen emeğinin

karşılığı olduğunu ifade etmiştir. E.U.ya gönderdiği 800 TL'ye ilişkin olarak Dünya Üniversiteler Konseyinin uluslararası bir toplantı düzenlediğini, kendisinin de bu toplantıya gazeteci olarak katıldığını, Dünya Üniversiteler Konseyinin genel sekreteri olan E.U.ya eşini ve çocuğunu da getirip getiremeyeceğini sorduğunu, bu talebinin masrafları kendisine ait olmak kaydıyla kabul edildiğini, 800 TL'lik bu ödemenin de eşinin ve kızının konaklama ve uçak parası olduğunu ifade etmiştir.

16. 24/10/2017 tarihli duruşmada başvurucunun tutuklulukta geçirdiği süre ve suç vasfının değişme ihtimali gözönünde bulundurularak yurt dışına çıkış yasağı konulmak ve her ay iki defa kolluk biriminde imza atmak suretiyle adli kontrol altına alınarak tahliyesine karar verilmiştir.

17. İstanbul 25. Ağır Ceza Mahkemesi 8/3/2018 tarihinde, başvurucunun FETÖ/PDY'nin hiyerarşik yapısına dâhil olmamakla birlikte örgüte bilerek ve isteyerek yardım etme suçundan 1 yıl 13 ay hapis cezasıyla cezalandırılmasına; anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs etme, Türkiye Cumhuriyeti Hükûmetini ortadan kaldırmaya veya Hükûmetin görevini yapmasını engellemeye teşebbüs etme suçlarından ise beraatine karar vermiştir. Gerekçeli kararın başvurucuyla ilgili kısmı şöyledir:

"Sanık Murat AKSOY'un Yeni Şafak Gazetesinde çalıştığı, Taraf gazetesinde HerTaraf sayfasının editörlüğünü yaptığı, daha sonra Millet Gazetesi, Yeni Hayat Gazetesi ve T24 isimli internet sitesinde köşe yazarlığı yaptığı, yazılarını yayınladığı www.murat-aksoy.com isimli web sitesinin bulunduğu tespit edilmiştir.

Sanık SAVUNMASINDA özet olarak: yaptığı paylaşım ve yazıların Yeni Şafak Gazetesinde çalıştığı süreden bu güne kadar özgür fikirlerini içerdiğini, ne cemaatle ne de örgütle hiçbir alakası olmadığını, millet gazetesinde ekonomik nedenlerle çalıştığını, suçlamaları kabul etmediğini beyan etmiştir.

Alınan masak raporunda sanık Murat AKSOY'un 25.01.2016-26.04.2016 tarihleri arasında hakkında FETÖ kapsamında soruşturmalar bulunan ve haberdar isimli internet sitesinde SGK kaydı olan E. B. adlı şahıstan 'erkam-' işlem açıklamasıyla 4 işlemde 8.000 TL EFT aldığı; 07.03.2014-08.12.2015 tarihleri arasında 668 sayılı KHK ile kapatılan FEZA GAZETECİLİK A.Ş.'den 26 işlemde telif ödemesi açıklaması ile 64.216 TL EFT aldığı; 31.12.2014-27.10.2015 tarihleri arasında FETÖ kapsamında yönetimine kayyum atanan Koza İpek Basın ve Basım Sanayi Ticaret A.Ş.'den 6 işlemde 36.000 TL havale aldığı; 25.07.2011 tarihinde hakkında aynı örgüt kapsamında soruşturma olup firari durumdaki E. U. adlı şahsa tek işlemde 800 TL havale gönderdiği tespit edilmiştir.

Sanığın FETÖ/PDY silahlı terör örgütünün finansman kaynağı olan Bank Asya ile irtibatının 2010 yılında başladığı, Bayrampaşa şubesinde hesapları bulunduğu ancakkredi kartı ödemesi, çok az işlem bulunduğu, 2013 yılı sonrasında hiç işlem yapılmadığı, sanığın örgüt elebaşısının talimatı üzerine para yatırdığına ilişkin bir emare bulunmadığı anlaşılmaktadır.

Sanığın el konulan digital materyallerinin incelenmesinde FETÖ/PDY silahlı terör örgütü ile bağlantılı herhangi bir bulguya rastlanmamıştır.

Sanık Murat AKSOY tarafından kullanıldığı anlaşılan "murataksoy" kullanıcı adlı profil rapor yazım tarihi itibarı ile kontrol edildiğinde, 25 Temmuz 2015 ve 26 Temmuz 2016 tarihleri arasında paylaştığı bütün paylaşımların silindiği tespit edilmiştir.

Sanığın iddianamede belirtilen ve kendisine aidiyeti sanık tarafından kabul edilen çok sayıda

yazı ve twit şeklindeki paylaşımlarında FETÖ/PDY silahlı terör örgütünü övücü, hükümeti ve Cumhurbaşkanını çok sert bir dille eleştirir içerikler bulunduğu, sanığın anılan örgütün fikir ve ideolojisine paralel olarak örgüte destek verdiği görülmektedir. Özellikle;

...

Her ne kadar sanık MURAT AKSOY'un telif karşılığı köşe yazarlığı yaptığı Millet Gazetesi, Yeni Hayat Gazetesi ve T24 isimli internet sitesinde vewww.murat-aksoy.com isimli web sitesinde yazdığı yazılar ve paylaşımlarında, FETÖ/PDY'nin görsel medyası olan Can Erzincan TV'de katıldığı programlardaki söylemlerinde, örgütle mücadele kapsamında yapılan soruşturmaları itibarsızlaştırıp görev alan kamu görevlilerini suç işlemekle itham ettiği, örgütün insanlara hizmet etmekten başka bir gayesi olmayan bir yapı olarak haksızlığa uğradığını anlattığı, ve terör örgütü olduğu ortaya çıkan yapının toplumsal meşruiyetinin geri kazandırılması yönünde algı faaliyetinde bulunduğu, AK partiyi DAEŞ terör örgütünü desteklemekle itham ettiği, yazı ve twitleriyle örgütün amacı ve ideolojisi doğrultusunda örgütün propagandasını yaparak hedef kitle üzerinde hükümeti ve Cumhurbaşkanını itibarsızlaştırmaya yönelik faaliyetlerde bulunduğu, her aşamada örgütün yanında saf tuttuğu görülmekte ise de;

Silahlı örgüte üyelik suçunun oluşabilmesi için örgütle organik bağ kurulması ve kural olarak süreklilik, çeşitlilik ve yoğunluk gerektiren eylem ve faaliyetlerin bulunması gereklidir. Ancak sanığın, örgüt amacını benimsediği, örgütün hiyerarşik yapısına dahil olduğu ve bu suretle verilecek görevleri yerine getirmeye hazır olmak üzere kendi iradesini örgüt iradesine terk edip, örgütle organik bağ kurduğuna dair kanıtların bu yönde kesin kanaat oluşturmak için yeterli olmadığı, örgüt üyeliği için aranan süreklilik, çeşitlilik ve yoğunluk unsurlarının bir arada gerçekleşmediği, sanığın adı geçen örgütle geçmişe dayalı bir iltisakının ve örgütsel geçmişinin bulunmadığı, sabit olan eylemlerinin, devleti ve anayasal düzeni ortadan kaldırmaya yönelen bir terör örgütü olduğu o tarihler itibariyle artık tüm halk tarafından anlaşılmış olan örgütün amacını ve faaliyetlerinde kullanılacağını bilerek, örgütün halk nezdinde yok olan dini cemaat algısının yeniden oluşturulması ve örgüte yönelik tasfiye operasyonlarının durdurulmasını sağlamaya yönelik, örgütün amacını gerçekleştirmeye hizmet edecek yardım niteliğindeki bulunduğu, örgüt içindeki hiyerarşik yapıya dahil olmamakla birlikte, örgüte bilerek ve isteyerek yardım etme suçunu oluşturduğunun kabulü gerektiği kanaatiyle sanığın TCK. nın 220/7 maddesi göndermesiyle 314/2 maddesi uyarınca cezalandırılmasına karar verilmiştir."

18. İlk derece mahkemesinin başvurucunun terör örgütüne yardım etme suçunu oluşturduğuna kanaat getirdiği ve gerekçesinde yer verdiği gazete yazıları şu şekildedir:

- 14/3/2014 tarihinde T24 adlı internet gazetesinde yayımlanan 'Berkin'in Gösterdiği Gerçek: Türkiye Zihnen Bölünüyor' başlıklı yazı:

'...Darbe ama nasıl? Ardından 17 Aralık geldi. 17 Aralık'ta ortaya çıkan basit değil ciddi yolsuzluk iddiaları soruşturmaları oldu. Hükümet ortaya çıkan yolsuzluk iddiaları konusunda hukuki süreci işletmede imtina ederken; bu soruşturmaları kendisine yönelik 'darbe' görüp, emniyetten yargıya ciddi bir tasfiyeye ve yer değişikliğine gitti. Bu da yetmedi, yargı fiili olarak yürütmeye bağlandı. Yetmedi, bu süreçte çıkan tüm yasalar neredeyse tüm Türkiye'nin temel hak ve özgürlüklerini daraltan düzenlemeler oldu. Yakın geçmişe kadar ortak olduğu cemaati sadece devlette değil kamu ve kamusal alanda da çıkarıp özel alana hapsetmeye yöneldi. Fethullah Gülen'e, cemaatin önde gelenlerine nefret suçuna girecek derecede sert eleştiriler yönetti. Gezi'de laik seküler kesimi karşısına almaktan çekinmeyen

Erdoğan. 17 Aralık ile birlikte muhafazakâr cemaati de karşısına aldı...'

- Millet Gazetesi'nde 17/12/2014 tarihinde yayımlanan '17-25 Aralık ve Ortadoğulu Türkiye' başlıklı yazı:

'Bugün 17 Aralık. Geçen yıl ortaya çıkan 17 ve 25 Aralıkta gerçekleşen operasyonla birlikte ortaya çıkan iddiaların üzerinden 1 yıl geçti. Bu 1 yıl içinde 17-25 Aralık iddialarına ilişkin dosya, hukuk içinde çürütülmesine fırsat tanınmadan takipsizlikle sonuçlandı. İktidar bu iddialara 'darbe' dedi ama bugüne kadar © savcı, darbe girişimi iddiasıyla soruşturma açmadı. AKP, Gezi protestoları gibi 17-25 Aralık'ı da hükümete darbe olarak algıladı. Yaşananları, tepkileri, iddiaları anlamak yerine açıklamayı tercih etti. Darbe iddialarını meşrulaştırmak için de pek çok komplo teorisi ortaya koydu. 17 Aralık'ın 1. Yılında Türkiye'ye baktığımızda demokratikleşmiş, zenginleşmiş, sivilleşmiş ve normalleşmiş bir ülke görmüyoruz. Tam tersine adım adım otoriterleşen, parti devletinin inşa edildiği bir ülke görüyoruz. Siyasi iktidar, Meclis'i işlevsizleştirip siyasi alanı daraltıyor. Yargıyı parti devletine bağlı hale getiriyor ... 14 Aralıkta E.D. ve H.K.ya yapılan operasyon, bu kutuplaşmada önemli bir yer tutuyor. Bu operasyonlara, ABD'den AB'ye, düşünce ve ifade özgürlüğü kurumlarından basın özgürlüğü kurumlarına, herkes tepki gösterdi...'

- Millet Gazetesi'nde 6/2/2015 tarihinde yayımlanan 'Bank Asya: Müsaderenin Son Kurbanı' başlıklı yazı:

'Salı gecesi polis eşliğinde Bank Asya'ya yapılan baskın ve bankanın yönetimin değiştirilmesi; ülkeyi yönetenlerin siyasi ve kültürel kimliği değişse de zihniyetin değişmediğini gösterdi...'

- Millet Gazetesi'nde 27/4/2015 tarihinde yayımlanan 'Modern İstiklal Mahkemeleri' başlıklı yazı:

'Önceki gece 32. Asliye Ceza Mahkemesi Samanyolu Yayın Grubu Başkanı H.K. ve 75 tutuklu polis hakkında tahliye kararı verdi. Tahliye kararı henüz gerçeklemiş değil çünkü iktidar kararı, yetkisiz ve hukuksuz bulduğu için uygulanmasını da istemiyor. Uygulanmaması için de tüm gücünü kullanıyor ve kullanacak da. Düşünün ki, hakimin verdiği kararı, savcı inceliyor ve hakimin verdiği kararı tanımıyor. Bir de buna hukuk, hukuk devleti diyoruz, öyle mi? Hakimin verdiği kararın savcı tarafından incelendiği ve tanınmadığı bir süreçte, kimse bu kararın arkasındaki tartışmaları hukuki metinler, yasa maddeleri üzerinden açıklamaya ve anlamaya çalışmasın. Çünkü tahliye kararının infazının gerçekleşmemesi hukuki değil siyasi bir kararıdır. Hukuk, siyasetin aracı haline getirilmişti Bakunin'e atfedilen o meşhur sözle 'hukuk iktidarın fahişesi' haline getirilmiştir. Başbakan Davutoğlu dün Gümüşhane de; 'Bir hafta önce Pensilvanyadan tahliye edilsinler talimatı aldı. Elimizde kayıtlan var'. Kabataşta da Dolmabahçe'de de vardı o kayıtlar ama bir biz görmedik ... Torba yasalarla Meclis'i işlevsizleştiren AKP, 17-25 Aralık soruşturmalarından sonra hukuku adım adım yürütmeye bağlamıştır. Son olarak Sulh Ceza Hakimlikleri adı altında AKP, kendi silahsız hukuk gücünü kurmuş ve muhalif olan herkesi sigaya çekmeye başlamıştır. Cemaat başta olmak üzere öteki, hasım olarak gördüğü herkesi, hukuk üzerinden tasfiye etmeye çalışıyor. Bunun alt yapısını da 'makul şüphe' kurduğunu unutmayalım. Oysa hukuk toplum olmanın, farklılıkların bir arada yaşamasının teminatıdır. Hukuku bir kez ihlal ettiğinizde, bu ihlalin ortaya çıkmaması için daha büyük ihlaller yapmak zorunda kalırsınız. Bugün yaşadıklarımız budur AKP, hukuk cinayeti işliyor ve buna devam edecek...'

- Millet Gazetesi’nde 5/5/2015 tarihinde yayımlanan 'Hukukun Cesedine Tecavüz' başlıklı yazı:

'Bu tür tabirleri kullanmaktan kaçınırım ancak son günlerde yaşadığımız fecaati ve absürtlüğü çok iyi anlattığı için hukukçu ve gazeteci G.A.dan bu kavramı ödünç alarak kullanıyorum. 17/25 Aralıktan sonra iktidar yürütme faaliyetlerini örtbas etmek ve hukuksuzlukları yok etmek için hukuku katletti; kuvvetler ayrılığını bitirdi. Ancak hukukun/adaletin katili olmakla yetinmediler. Cinayetten pişmanlık duymadıkları gibi bunu alışkanlık haline getirdiler Hukukun toparlanmasına dirilmesine de müsaade etmediler. İşledikleri suçlar onları nasıl baskı altına aldıysa ve hesap verme korkusu yüreklerini nasıl sardıysa öldürdükleri hukuka habire bıçak saplıyor, ateş ediyor, tekme atıyorlar ... hâkimlik teminatına rağmen iktidarın istemediği bir karar verdi diye bu ülkede 2 hâkim bir gecede açığa alındı ve tutuklandı ...'

- Millet Gazetesi’nde 3/6/2015 tarihinde yayımlanan '[C.D.] ya da Özgürlük Sorumluluktur' başlıklı yazı:

'Cumhuriyet gazetesi ve C.D. gazetecilik adına iyi bir iş çıkardı. Suriye sınırında durdurulan MİT tırlarının içinde hükümetin iddia ettiği gibi insani yardım değil silah ve mühimmat olduğunu belgeleriyle kanıtladılar. Bu malumun ilanı oldu. Çünkü tırları durduran savcılar ve savcılara eşlik eden Askeri yetkililerin tutulan tutanaklarında da bu gerçek yazılıydı. Bu yüzden savcılar ve askeri yetkililer önce görevden alındılar sonra tuluklandılar ...'

" - Millet Gazetesi’nde 22/7/2015 tarihinde yayımlanan 'AKP: Soft Işid' başlıklı yazı:

“... IŞİD [DEAŞ]: AKP’NİN İYİ ÇOCUKLARI

Katliamdan [20/7/2015 tarihinde Şanlıurfa’nın Suruç ilçesinde, Suriye’deki çatışmalara ilişkin bir basın açıklaması sırasında DEAŞ tarafından gerçekleştirildiği belirtilen bombalı intihar saldırısında çok sayıda kişi hayatını kaybetmiş ve yaralanmıştır.] sonra gerek AKP çevresinden gerek Erdoğan’dan gelen açıklamalar patlamayı sıradanlaştırma eğiliminde. Bunun nedeni çok açık. IŞİD’in Ortadoğu’da bir tehlike haline gelmesinde en büyük pay bizatihi AKP’nin dış politikası ve politika yapıcılarınındır. DAEŞ’e ‘bizim iyi çocuklar’ muamelesi yapan AKP, artık o çocukları kontrol edemez hale gelmiştir...”

- Millet Gazetesi’nde 2/9/2015 tarihinde yayımlanan 'Hukuk Kılıfıyla Medya Susturma Operasyonu' başlıklı yazı:

'Twitter fenomeni Fuat Avni’nin geçtiğimiz günlerde paylaştığı kıyamet senaryosu gerçek olmaya başladı. Gazetemizin bağlı olduğu Koza Grubuna yönelik ‘makul şüphe’ gerekçesi ile yapılan baskını, kimse hukuki bir gerekçe ile meşrulaştıramaz. Bu baskın, Erdoğan ve AKP’ye eleştirel duran medyaya yönelik siyasi bir baskın ve sindirme operasyonudur. Benden olmayan, olmasın zihniyetinin bir yansımasıdır. Fuat Avni’nin yazdığı gibi bu operasyonların devamı başka gruplara yönelik olarak devam edebilir ...'

-Millet Gazetesi’nde 28/10/2015 tarihinde yayımlanan 'Silahsız Talan Örgütü' başlıklı yazı:

'Gerçekten aklın, mantığın, rasyonelleğin bittiği yerdeyiz. Olan her şey artık insanda ‘bu kadar da olmaz’ hissi uyandırıyor. ‘Askerlik nedir’ dendiğinde hep aynı cevabı duyardık; ‘aklın/rasyonelliğin bittiği yer’. Bunu Erdoğan ve vesayetindeki AKP’nin, yargı eliyle hayata geçirdikleri hukuksuzluklar için de söylemek mümkün. Bank Asya’ya el koydukları gibi gurubumuza da aynı yöntem ve araçlarla el koymak istiyorlar. İlk aşama soruşturmalardı, ikinci aşama kayyum atanması oldu. Geriye bir son aşama yani el koyma kaldı. Yani devlet

eliyle özel mülke el koyma, müsadere etme. Bu bildik bir Osmanlı yöntemiydi. Osmanlı, bunu ‘öteki’ gördüğü gayrimüslümlere yapardı çoğunlukla. Bugün Erdoğan ve AKP, bu yöntemi kendisinde farklı düşünenlere, kendisini eleştirenlere, biat etmeyenlere uyguluyor. Bu haliyle AKP artık siyasi partiden çok iktidarı gaspetmiş, silahsız talan örgütüne dönüşmüştür. Kayyum olarak atananların kökenlerine ve daha önceki konumlarına baktığımızda bunun hukuki değil keyfi ve siyasi bir karar olduğunu görüyorsunuz ... İşledikleri suçları hukuku ortadan kaldırarak, saklayacaklarını sanıyorlar. Bunu iktidarda oldukları sürece yapabilirler. Onun için iktidarı bırakmak istemiyorlar. Artık tarihin sizi iyi sayfalara yazma şansı yok. Siz tarihte kötülükler sayfasında, insanlığın lanet ettiği sayfada yer alacaksınız. Siz bunu istediniz. 1 Kasım’da seçim sonucu ne olursa olsun Türkiye’de başka bir dönem başlayacak. Bu dönem geride bıraktığımızdan daha zor olacak. 1 Kasım’dan sonra Erdoğan ve AKP iktidardan gitmemek, toplum ise özgürlük isteyecek.'

- Yeni Hayat gazetesinde 3/7/2016 tarihinde yayımlanan 'AKP’nin İyi Çocuklarının Küresel Cihadı' başlıklı yazı:

'AKP’nin iyi çocukları Arap Baharı’ndan sonra siyasal İslamcı İhvan ile kurulan ideolojik ortaklığın Suriye’deki ortaklarından biri o dönem IŞİD’in de içinde olduğu El Nusra oldu. Türkiye, Suriye’de başlayan isyan sonrasında Batı ile kurduğu ittifak gereği Özgür Suriye Ordusu (ÖSÖ) destek verdi. Ancak bununla yetinmedi. IŞİD’in de içinde olduğu El Nusra’ya kimi zaman doğrudan kimi zaman dolaylı yoldan destek verdi. IŞİD, EL Nusra’dan ayrıldıktan sonra bölgede daha etkili bir terör örgütü haline geldi. Hem 2004’de kurulduğu Irak’ta hem de Suriye’de etkili oldu. IŞİD’in Irak ve Suriye’de kurduğu düzen ve Batı’ya ve dünyaya terör üzerinden başlattığı savaş, dünyanın farklı bölgelerinde geri kalmış Müslüman ülkeler tarafından dolaylı desteklendi; kimi ülkelerdeki terör örgütleri tarafından da açık biçimde sahiplenildi ve bu örgütler IŞİD’e bağlılıklarının ilan etiler. Bu anlamda adı konulmamış bir küresel cihadı başlatmışlardır. Erdoğan/AKP iktidar bloku ile IŞİD’in ideolojik ortalığı, Batı’ya ve dünyaya İslam adına meydan okuması oldu. IŞİD’in elindeki silah gücü ve terör yöntemleriyle, İslam adına Batı’ya ve dünyaya yaptığı meydan okumayı; AKP, sandıktan elde ettiği plebisiter çoğunlukla yumuşak biçimde yapmaya çalışıyor. Türkiye’yi demokratik meşruiyet zeminini çoğunlukçu bir anlayışla, otoriter bir tek adam rejimine dönüştürüyor. Sadece içeriye değil, aynı şekilde dünyaya düzen vermeye soyunuyor. AKP-IŞİD arasındaki ideolojik hattın özü de bu oldu. AKP, bu açıdan her zaman soft IŞİD oldu...'

19. İlk derece mahkemesinin başvurucunun terör örgütüne yardım etme suçunu oluşturduğuna kanaat getirdiği ve gerekçesinde yer verdiği sosyal medya ve internet sitesi paylaşımları şu şekildedir:

"Sanık Murat AKSOY tarafından kullanılan 'murataksoy' hesaptan yapılan FETÖ/PDY ile alakalı paylaşımların bazıları aşağıdaki gibidir:

'Cemaat belki de ilk defa kurumsal olarak devletin ötekisi oldu. Bu cemaatin ilk defa siyasetle tanışması demek' ; 'Devletin ötekisi sınıfına güçlü ve örgütlü bir öteki olarak cemaat eklenmiştir. Onun için cemaat siyaset yapmalı' ; 'Bugün AKP’nin yaptığı, devleti paralel yapıdan temizleme değil kendi devletini inşa etmektir. Bunu eleştirenleri ve önüne duranlarıtasfiye etmektir. Hedef, sadece cemaat değil AKPliler dışında herkestir. 17-25 Aralık iddiaları öncesinde, gündem değiştirme, topluma gözdağı verme, tartışmaların önüne geçme hedefini taşıyan bu operasyonun tam tersine sonuçlanacağına kimse endişe etmesin.'; 'AKP iktidarı, bu zihniyette devam ettikçe zamana yayılan darbe kalıcı hale gelir.

Bu açık' ; 'CHP lideri Kılıçdaroğlu 'Yaşanan Süreç bir darbe sürecidir' derken haksız mı?' Bana kalırsa haklı değil. O yüzden darbeden korkmayın çünkü içinde yaşadığımız süreç yazının başlığı: Sivil post-moderndarbe'

Sanığın kullandığı Murat Aksoy@murataksoy hesabı üzerinden 27 Ekim 2015 tarihinde 'Torba yasalarla meclisi işlevsizleştiren AKP, 17-25 Aralık soruşturmalarından sonra hukuku adım adımyürütmeye bağlamıştır. Son olarak Sulh Ceza Hakimlikleri adı altında AKP, kendi silahsız hukuk gücünü kurmuş ve muhalif olan herkesi sigaya çekmeye başlamıştır. "Cemaat başta olmak üzere 'öteki', 'hasım' olarak gördüğü herkesi, hukuk üzerinden tasfiye etmeye çalışıyor.' şeklinde twitler paylaşmıştır.

Sanığın kullandığı Murat Aksoy@murataksoy hesabı üzerinden 21 Eylül 2015 tarihinde 'ADIM ADIM AKP DEVLETİ bugün AKP'nin yaptığı, devleti paralel yapıdan temizleme değil kendi devletini inşa etmektir. "Bunu eleştirenleri ve önünde duranları tasfiye etmektir. Hedef, sadece cemaat değil AKP liler dışında herkestir.' şeklinde twitler paylaşmıştır.

Sanığın kullandığı Murat Aksoy@murataksoy hesabı üzerinden 06 Temmuz 2015 tarihinde 'İnsan sormadan edemiyor @fuatavni_f daha ne yapsın?' şeklinde paylaşımda bulunmuştur.

...adresinden 01 Haz 2015 tarihinde paylaşılmış 'Ülke diktaya gidiyor, ortacılar hala muhalefeti adam etmeye çalışıyor. Ne çektiniz bee! Korkmayın bu kadar yahu :-)' şeklinde atılmış twiti retwit yaptığı anlaşılmıştır.

Murat Aksoy@murataksoy hesabından 29 Mayıs 2015tarihinde 'BankAsya'ya el koyan hukuk değil siyasettir' şeklinde paylaşımda bulunmuştur.

Murat Aksoy@murataksoy hesabından 19 Mayıs 2015tarihinde 'Ankara Cumhuriyet savcısının AKP'yi kendisini eleştiren medyayı susturun talimatının demokraside kabul edilemez. O savcı suç işliyor.' ; 'Medyanın susturulmaya çalışılması anayasal bir suçtur. Yargı anayasaya değil Erdoğan'a bağlı.' şeklinde paylaşımda bulunmuştur.

Murat Aksoy@murataksoy hesabından 21 Şubat 2015tarihinde 'Gidişleri gelişlerinde daha gürültülü olacak ve insan içine çıkmaya çekinecekler o günden sonra. Ki şimdi farklı değiller ya neyse' şeklinde paylaşımda bulunmuştur.

GazeteOku @Gazeteoku hesabından 21 Şubat 2015tarihinde paylaşılmış 'Bank Asya: müsaderenin son kurbanı..' şeklindeki twiti retwit yapmıştır.

... hesabından 12 Kasım 2014tarihinde paylaşılmış ' AK-Saray'ın aylık elektrik faturası.. 10 bin aileninkine denk..' şeklindeki twiti retwit yapmıştır."

20. Gerekçeli kararda; başvurucunun FETÖ/PDY'nin görsel medyası olan Can Erzincan TV'de katıldığı programlarda da örgütle mücadele kapsamında yapılan soruşturmaları itibarsızlaştırıp görev alan kamu görevlilerini suç işlemekle itham ettiği, örgütün insanlara hizmet etmekten başka bir gayesi olmayan bir yapı olarak haksızlığa uğradığını anlattığı ve terör örgütü olduğu ortaya çıkan yapının toplumsal meşruiyetinin geri kazandırılması yönünde algı faaliyetinde bulunduğu kabul edilmişse de başvurucunun söz konusu kanalda hangi tarihlerde, hangi programlarda ne şekilde konuşmalar yaptığına ilişkin somut hiçbir bilgiye ne iddianamede ne de gerekçeli kararda yer verilmiştir.

21. Anılan mahkûmiyet kararına karşı istinaf kanun yoluna başvurulmuştur. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 2. Ceza Dairesi 22/10/2018 tarihli ilamıyla istinaf başvurusunun esastan reddine karar vermiştir.

22. Başvurucunun temyiz talebi ise Yargıtay 16. Ceza Dairesi tarafından 16/3/2020 tarihinde reddedilmiş ve mahkûmiyet kararı onanmıştır.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

1. Mevzuat

23. İlgili mevzuat için bkz. Hanifi Yaliçli [GK], B. No: 2014/5224, 10/6/2021, §§ 21-33.

2. Anayasa Mahkemesi İçtihadı

24. Anayasa Mahkemesi 5237 sayılı Kanun'un 220. maddesinin (7) numaralı fıkrasında yer alan örgüte yardım etme suçuna yönelik açılan bir iptal davasını 2013 yılında karara bağlamış ve dava konusu kuralın Anayasa'nın 2. maddesine aykırı olmadığı sonucuna varmıştır. Söz konusu 220. maddenin (7) numaralı fıkrasının mükerrer yargılama yasağı ve ceza sorumluluğunun şahsiliği ilkesine aykırı olduğu iddialarını inceleyen Anayasa Mahkemesi; dava konusu kuralda, örgütlü suçlarla etkin mücadele edilmesinin sağlanması amacıyla örgütün hiyerarşik yapısına dâhil olmasa bile örgütün amacına ulaşmasını sağlamak üzere örgüte bilerek ve isteyerek yardım edenler yönünden bağımsız bir suç tipi oluşturulduğunu ve bu fiilin örgüte üye olmakla ortaya çıkan tehlikeye eş değer görüldüğünü, dolayısıyla kuralda aynı eyleme ilişkin mükerrer bir yargılamanın ve cezalandırmanın söz konusu olmadığını ifade etmiştir. Anayasa Mahkemesi ayrıca kanun koyucunun izlediği ceza politikası uyarınca yaptığı değerlendirme sonucunda örgüte yardım etme eylemini bağımsız bir suç olarak nitelemesinde ve bu eylemi suç olarak tanımladığı başka bir eylemle aynı tehlikede görerek aynı şekilde cezalandırmasında Anayasa'ya ve ceza hukukunun genel ilkelerine aykırı bir yön bulunmadığını da belirtmiştir (AYM, E.2012/100, K.2013/84, 4/7/2013).

3. Yargıtay İçtihadı

25. Yargıtay Ceza Genel Kurulunun ve ceza dairelerinin birçok kararı içinde terör örgütüne yardım etme suçu bakımından genel açıklamalara yer verdiği kararların ilgili kısmı şöyledir:

"...

'Uyuşmazlıkla ilgili silahlı terör örgütüne yardım etme suçuna ilişkin olarak;

...Silahlı terör örgütü üyesi olmasa bile bu örgüte bilerek ve isteyerek yardım edenler, TCK'nın 314. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca cezalandırılacaklardır.

765 sayılı Türk Ceza Kanunu sistematiğinden tamamen farklı bir anlayışla düzenlenen 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda, örgütün faaliyetleri doğrultusunda işlenen suçlardan da ayrıca sorumluluk esası kabul edilmiş, yardım etme eylemleri de yaptırım açısından örgüt üyeliği kapsamında değerlendirilerek, bağımsız bir şekilde örgüte yardım suçuna yer verilmemiştir.

Örgüt içindeki hiyerarşik yapıya dâhil olmamakla birlikte, örgüte bilerek ve isteyerek yardım eden kişilerin örgüt üyesi olarak cezalandırılacağı hüküm altına alınırken, örgüte yardım sayılan eylemlerin nitelik bakımından örgüt üyeliğine denk sorumluluğu gerektirdiği kabul edilmiştir. Buna göre, örgüt üyesi olmaksızın, bilerek ve isteyerek örgütün bir iş, görev ya da hizmetinin yerine getirilmesi eylemi örgüt üyeliği olarak cezalandırılmakta iken; TCK'nın 220. maddesinin 7. fıkrasında 6352 sayılı Kanun ile yapılan değişiklikle, yapılan yardımın niteliğine göre cezanın üçte birine kadar indirilebileceği hüküm altına alınmıştır.

Silahlı terör örgütüne yardım fiilinin oluşması için, failin örgüt üyeleriyle önceden bir anlaşma yapması veya yapılan planlara dahil olması zorunlu değildir. Yardım fiilinin örgüt üyelerinin tamamına veya üyelerden birine yapılması arasında bir fark bulunmamaktadır. Fakat, örgütün amacı ve kollektif faaliyetleri bilinerek ve istenerek yardım edilmesi zorunludur (Osman Yaşar, Hasan Tahsin Gökcan, Mustafa Artuç, Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu, 6. Cilt, Adalet Yayınevi, Ankara, 2014, s. 8934). Yardım edenler zamanlarının büyük bir bölümünü örgüte hasretmiş kişiler olmayıp kendi hayatlarının akışı içerisinde bazen örgüte ait işleri kabul eden şahıslardır.

Örgüte yardım etme suçuna ilişkin olarak öğretide; 'Suç işlemek amacıyla kurulmuş örgüte bilerek ve isteyerek yardım edilmiş olması gerekir. Başka bir ifadeyle, yardım fiilinin örgütün suç işlemek amacıyla kurulmuş bir örgüt olduğu bilinerek gerçekleştirilmiş olması gerekir. Fıkra metninde geçen 'bilerek' ibaresi doğrudan kastı ifade eder. Doğrudan örgüte değil de örgüt mensuplarına yardım edilmesi halinde, yardım edilen kişilerin suç işlemek amacıyla kurulmuş bir örgüt mensubu olduklarının da bilinmesi gerekmektedir. Örgüt mensuplarına yapılan yardım, aynı zamanda örgüte yapılan yardım olarak değerlendirmek gerekir. Ancak, bu yardımın örgütün amacını gerçekleştirmeye hizmet eden bir yardım olması gerekmektedir' (İzzet Özgenç, Suç Örgütleri, Seçkin Yayıncılık, 7. Baskı, s. 38-39); 'Yardımın maddî bir yardım olması gerekli değildir. Örneğin suç örgütüne belli bir hususta bilgi ve belge sağlanması da yardım olarak kabul edilmelidir. Ancak burada dikkat edilmesi gereken husus yardımın örgüte yapılmasıdır. Kanun koyucu, yardımın niteliğini belirlemediği için örgüte bilerek ve isteyerek herhangi bir yardımda bulunan kişi bile bu durumda örgüt üyesi olarak cezalandırılacaktır. Örgüte sadece bir kez önemsiz nitelikte bir yardımda bulunan kişi bile, örneğin örgüt üyeleri arasında bir kez iletişim sağlayan kişi, bu hüküm nedeniyle örgüt üyesi gibi cezalandırılabilecektir' (Feridun Yenisey, Örgütlü Suçlar ve Terör Suçları Eğitim Modülü, s. 70) şeklinde görüşler ileri sürülmüştür.' (YCGK, E.2018/16-437, K.2019/203, 12/3/2019).

'...Yardım fiilini işleyen failin örgütün hiyerarşik yapısına dahil olmaması, yardımda bulunduğu örgütün TCK'nın 314. maddesi kapsamında silahlı terör örgütü olduğunu bilmesi, yardımın örgütün amacına hizmet eder nitelikte bulunması, yardım ettiği kişinin örgüt yöneticisi ya da üyesi olması gereklidir. Yardımdan fiilen yararlanmak zorunlu değildir. Örgütün istifadesine sunulmuş olması ve üzerinde tasarruf imkanının bulunması suçun tamamlanması için yeterlidir.

Yardım fiilleri örgüte silah sağlama ve terörün finansmanı dışında tahdidi olarak sayılmamıştır. Her ne surette olursa olsun örgütün hareketlerini kolaylaştıran ve yaşantısını sürdürmeye yönelik eylemler yardım kapsamında görülebilir (Yargıtay Ceza Genel Kurulu 11.11.1991 tarih, Esas 9-242, Karar 305). Yardım teşkil eden hareketin başlı başına suç teşkil etmesi gerekmez. Yardım bir kez olabileceği gibi birden çok şekilde de gerçekleşebilir. Ancak yardım teşkil eden faaliyetlerde devamlılık, çeşitlilik veya yoğunluk var ise örgüt üyesi olarak da kabul edilebilecektir.' (Yargıtay 16. Ceza Dairesi, E.2019/501, K.2020/1954, 11/3/2020)."

26. Yargıtay ceza dairelerinin terör örgütüne yardım etme suçunun unsurlarının oluşmadığına dair verdiği bazı kararlar ise şunlardır:

" ...Bir siyasi partinin il başkanı olan sanığın olay tarihinde devlet hastanesi önünde topluluğa hitaben yaptığı konuşma ile aynı gün yurtdışından yayın yapan bir TV kanalının canlı yayınlanan haber bültenine bağlanarak yaptığı konuşmanın yüklenen suçu unsurları

itibariyle oluşturmadığı gibi Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 26. ve Avrupa İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşmenin 10. maddelerinde öngörülen ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları ile de desteklenen ifade özgürlüğünün kullanılması kapsamındaki konuşma içeriğinin de gerçekleştirildiği ortam ve bağlam nazara alındığında başka bir suçu oluşturmadığı gözetilerek, sanığın beraati yerine, yazılı şekilde mahkumiyetine karar verilmesi..." (Yargıtay 9. Ceza Dairesi, E.2013/17814, K.2014/7167, 11/6/2014).

...Sanığın kendisine yüklenen terör örgütünün propagandasını yapma, açıklamasını yayınlama ve suçu ve suçluyu övme suçlarını örgüt adına işlediğine ya da dergi yayınlamak eylemini terör örgütüne yardım kastı ile gerçekleştirdiğine dair her türlü kuşkudan uzak, kesin, inandırıcı ve yeterli delil elde edilemediği gözetilmeden, atılı suçtan beraati yerine yazılı şekilde mahkumiyetine karar verilmesi..." (Yargıtay 9. Ceza Dairesi, E.2012/9218, K.2013/4944, 2/4/2013)."

27. Daha fazla Yargıtay kararı için bkz. Hanifi Yaliçli, §§ 35, 36.

B. Uluslararası Hukuk

28. İlgili uluslararası hukuk için bkz. Hanifi Yaliçli, §§ 39-47.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

29. Anayasa Mahkemesinin 29/4/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Bağımsız ve Tarafsız Mahkemede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

30. Başvurucu, kendisi hakkında tahliye kararı veren İstanbul 25. Ağır Ceza Mahkemesi üyelerinin görevden uzaklaştırıldığını ve haklarında soruşturma açıldığını, yaklaşık 4.500 hâkimin de görevlerinden çıkarıldığı böyle bir dönemde HSK tarafından göreve atanan yeni üyelerin kendisi hakkında vicdani kanaatlerine uygun karar vermesinin imkânsız hâle geldiğini, tüm yargıçlar üzerinde caydırıcı bir etki yaratıldığını ileri sürmüş; bu nedenle bağımsız ve tarafsız bir mahkemede yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

2. Değerlendirme

31. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında, açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Anayasa Mahkemesince kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Bu bağlamda başvurucunun ihlal iddialarını kanıtlayamadığı, temel haklara yönelik bir müdahalenin olmadığı veya müdahalenin meşru olduğu açık olan başvurular ile karmaşık veya zorlama şikâyetlerden ibaret başvurular açıkça dayanaktan yoksun kabul edilebilir (Hikmet Balabanoğlu [2. B.], B. No: 2012/1334, 17/9/2013, § 24).

32. Somut olayda genel bir kanuni düzenlemeye dayanılarak ve HSK tarafından yapılan atama sonucunda ilgili hâkimlerin görev yaptıkları anlaşılmaktadır. Bu nedenle gerçekliği ve niteliği kesin olarak tespit edilemeyen olgulardan hareketle başvurucuya yönelik olarak somut şekilde ön yargılı bir işlem ve tutum gösterilmeksizin ilgili hâkimlerin bağımsız ve tarafsız davranmadıklarını kabul etmek mümkün değildir. Öte yandan bu mahkemelerin ihtilafın doğmasından sonra kurulan mahkemeler olmayıp görev ve yetkileri daha önceden kanunla belirlenmiş mahkemeler olduğu dikkate alındığında başvurucunun iddiasının makul

ve kabul edilebilir olmadığı, dolayısıyla bu iddia yönünden açık ve görünür bir ihlalin bulunmadığı sonucuna varılmıştır (aynı olay hakkında tutuklama kararlarıyla bağlantılı olarak yapılan benzer bir değerlendirme için bkz. Bayram Kaya [2. B.], B. No: 2017/26981, 28/11/2018, §§ 109-111).

33. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. İfade ve Basın Özgürlüklerinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

34. Başvurucu; terör örgütüne yardım olarak kabul edilen eylemlerinin tamamının gazete ve internet sitesi yazıları ile sosyal medya paylaşımlarından oluştuğunu, bunların ise gazetecilik faaliyetleri kapsamında kaldığını, herhangi bir suç oluşturmadığını belirtmiştir. Başvurucu 2013-2016 yılları arasında çeşitli güncel olaylarla ilgili yazdığı yazılarda hükûmeti ve Cumhurbaşkanı'nı eleştirmesi nedeniyle terör örgütüne yardım etme suçundan cezalandırılacağını öngörmesinin mümkün olmadığını, mahkemelerin ilgili hükmü bu şekilde yorumlamalarının keyfî bir müdahale oluşturduğunu, bu nedenle hakkındaki mahkûmiyet kararı şeklindeki müdahalenin kanunilik ölçütünü karşılamadığını ileri sürmüştür. Başvurucu ayrıca terör örgütüne yardım etme olarak değerlendirilen yazılarda şiddeti meşrulaştıran ya da şiddete teşvik edici bir içeriğin veya nefret söyleminin bulunmadığını, yazıları nedeniyle cezalandırılmasının demokratik toplum düzeninin gereklerine de uygun olmadığını ifade etmiştir. Başvurucu, gazetecilik faaliyetleri kapsamında kalan yazı ve paylaşımları nedeniyle mahkûm edilmesinin ifade ve basın özgürlüklerini ihlal ettiğini öne sürmüştür.

35. Başvurucu, FETÖ/PDY'nin 2016 yılı Temmuz ayında şiddete başvurduğunu ve bu tarihten sonra bir terör örgütü olduğuna karar verildiğini, bu döneme kadar bilerek ve isteyerek söz konusu örgüte yardım etme suçunun işlenmesinin mümkün olmadığını, Mahkemece kendisinin terör örgütüne yardım etme kastının bulunduğunun da gösterilemediğini belirtmiş; hakkındaki mahkûmiyetin suçta ve cezada kanunilik ilkesini ihlal ettiğini iddia etmiştir. Başvurucu, bunun yanında esasa ilişkin argümanlarının ve savunmalarının gerekçeli kararda hiçbir şekilde dikkate alınmadığını ve tartışılmadığını, terör örgütüne yardım etme kastı bulunduğunun da gerekçeli kararda hiçbir şekilde ortaya konulamadığını ifade etmiş, bu nedenle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini belirtmiştir.

36. Başvurucu, Anayasa Mahkemesinin Murat Aksoy kararında, kendisinin tutuklanmasına ilişkin kararların hukuki olmaması nedeniyle kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı ile ifade ve basın özgürlüklerinin ihlal edildiğine karar verdiğini belirtmiştir. Başvurucu anılan kararda, tutuklanmasında dikkate alınan delillerin terör örgütüne yardım etme suçunun işlendiğine dair kuvvetli belirti oluşturmadığı sonucuna varılmasına rağmen tamamen aynı delillerle hakkında terör örgütüne yardım etme suçundan mahkûmiyet hükmü kurulmasının karar hakkını da ihlal ettiğini iddia etmiştir.

37. Son olarak başvurucu; hakkında tahliye kararı veren hâkimleri görevden uzaklaştıran HSK kararının içeriğinden de anlaşıldığı üzere kendisinin suçlu olduğu yönünde bir ön yargı bulunduğunu, bazı siyasilerin açıklamalarının da hem toplum hem de HSK ve hâkimler nezdinde bu ön yargıyı beslediğini, bu doğrultuda tahliye kararına rağmen hukuka aykırı şekilde tahliye edilmediğini, dolayısıyla masumiyet karinesi ile kişi özgürlüğü ve güvenliği

hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

38. Bakanlık görüşünde öncelikle başvurucunun iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olup olmadığının değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Bunun yanında başvuru konusu mahkeme kararının önce istinaf, sonra temyiz incelemesinden geçerek kesinleştiği ifade edilmiştir. Bu noktada Bölge Adliye Mahkemesi ve Yargıtayın; dosya ve duruşma tutanakları içeriğine, hukuken geçerli ve elverişli delillere, kovuşturma sonucunda oluşan inanç ve takdire, suçun oluşumuna ve niteliğine uygun kabul ve uygulamaya dayanarak yasal ve yeterli olarak açıklanan gerekçeye göre istinaf ve temyiz istemlerinin reddine karar vermiş olmalarının önemli olduğu vurgulanmıştır. Ayrıca bu doğrultuda somut olayda başvurucu hakkında dosya içeriğinde bulunan delilleri değerlendiren Mahkeme, Bölge Adliye Mahkemesi ve Yargıtayın başvurucunun eylemlerinin terör örgütüne üye olmamakla birlikte örgüte bilerek ve isteyerek yardım etme suçunu oluşturduğu yönünde bir kanaate varırken toplumun terörsüz bir ortamda yaşama hakkı ile başvurucunun ifade özgürlüğü arasında adil dengeyi gözetip gözetmediği ve bu hususu karar gerekçelerine ilgili ve yeterli şekilde yansıtıp yansıtmadığına ilişkin incelemede ilgili Anayasa ve mevzuat hükümleri ile Anayasa Mahkemesi içtihatları ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği düşüncesine yer verilmiştir. Bakanlık görüşünde son olarak başvurucunun şikâyetine konu olayların olağanüstü hâl (OHAL) döneminde gerçekleşmesi nedeniyle yapılacak incelemede Anayasa'nın 15. maddesinin de dikkate alınması gerektiği ileri sürülmüştür.

39. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında bireysel başvuru formunda ileri sürdüğü iddiaları yinelemiştir.

2. Değerlendirme

40. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Bu doğrultuda başvurucunun gerekçeli karar hakkı ile suçta ve cezada kanunilik ilkelerinin ihlal edildiğine ilişkin şikâyetleri, ifade ve basın özgürlükleri kapsamında değerlendirilecektir.

41. Anayasa’nın “Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti” kenar başlıklı 26. maddesi ile “Basın hürriyeti” kenar başlıklı 28. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“Madde- 26 Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir. Bu hürriyet resmi makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak ya da vermek serbestliğini de kapsar. Bu fıkra hükmü, radyo, televizyon, sinema veya benzeri yollarla yapılan yayımların izin sistemine bağlanmasına engel değildir.

Bu hürriyetlerin kullanılması, millî güvenlik, kamu düzeni, kamu güvenliği, Cumhuriyetin temel nitelikleri ve Devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünün korunması, suçların önlenmesi, suçluların cezalandırılması, Devlet sırrı olarak usulünce belirtilmiş bilgilerin açıklanmaması, başkalarının şöhret veya haklarının, özel ve aile hayatlarının yahut kanunun öngördüğü meslek sırlarının korunması veya yargılama görevinin gereğine uygun olarak yerine getirilmesi amaçlarıyla sınırlanabilir.

…

Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyetinin kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunla düzenlenir.”

…

Madde 28- Basın hürdür, sansür edilemez…

…

Devlet, basın ve haber alma hürriyetlerini sağlayacak tedbirleri alır.

Basın hürriyetinin sınırlanmasında, Anayasanın 26 ve 27 nci maddeleri hükümleri uygulanır.

…”

42. Başvurucu hakkında 5237 sayılı Kanun'un 220. maddesinin (7) numaralı fıkrası uyarınca verilen mahkûmiyet hükmü, ülkede OHAL uygulaması sona erdikten sonra 16/3/2020 tarihinde kesinleşmiştir. Bunun yanında başvuru konusu müdahale, süre olarak da OHAL'i aşan sonuçlar doğurduğundan başvurucunun ifade özgürlüğünün ihlal edilip edilmediğine dair inceleme Anayasa'nın 13. maddesi uyarınca yapılacaktır (Aydın Yavuz ve diğerleri [GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017, § 324).

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

43. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir nedeni de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Müdahalenin Varlığı

44. Anayasa Mahkemesi Murat Aksoy kararında, soruşturma mercilerince yöneltilen sorular ve hakkında verilen tutuklama kararının gerekçelerine bakıldığında başvurucunun esas olarak gazete yazıları ve sosyal medya paylaşımları nedeniyle suçlandığını, bu bağlamda başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin -bu yazıların ve paylaşımların içeriğinden bağımsız olarak- kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı yanında ifade ve basın özgürlüklerine yönelik bir müdahale de oluşturduğunu kabul etmiştir (Murat Aksoy, § 110).

45. Başvurucunun terör örgütüne yardım etme suçundan mahkûmiyetine hükmeden derece mahkemeleri, başvurucu hakkındaki tutuklama kararlarında yer alan delillerden farklı hiçbir delile dayanmamış veya delillerle ilgili tutuklama kararlarında yer verilen gerekçeden farklı bir yorumlama ya da değerlendirmede bulunmamışlardır. Bu durumda somut başvuruda da Murat Aksoy kararında ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektirir bir durum bulunmadığı görüldüğünden yazdığı yazılar ve sosyal medya paylaşımları terör örgütüne yardım olarak nitelendirilen ve mahkûm edilen başvurucunun ifade ve basın özgürlüklerine müdahale edildiği kabul edilmiştir.

ii. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

46. Yukarıda anılan müdahale, Anayasa’nın 13. maddesinde belirtilen şartlara uygun olmadığı müddetçe Anayasa’nın 26. ve 28. maddelerinin ihlalini teşkil edecektir. Anayasa’nın 13. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, ...yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, ...demokratik toplum düzeninin ...gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.”

47. Sınırlamanın Anayasa’nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanun tarafından öngörülme, Anayasa’nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen haklı sebeplerden bir veya daha fazlasına dayanma ve demokratik toplum düzeninin

gereklerineaykırı olmama şartlarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

(1) Kanunilik

48. Anayasa Mahkemesi Hanifi Yaliçli kararında, somut müdahalenin dayanağı olan 5237 sayılı Kanun'un 220. maddesinin (7) numaralı fıkrası ve bu hükmün uygulaması bağlamında kanunilik ölçütünün sağlanıp sağlanmadığına ilişkin olarak oldukça detaylı bir inceleme yapmıştır. Sonuç olarak Anayasa Mahkemesi müdahaleye konu kuralın belirsiz ve öngörülemez olmadığı, kişilerin davranışlarına yön vermelerini imkânsız kılacak derecede geniş bir yelpazeye yayılmadığı, bu gerekçelerle 5237 sayılı Kanun'un 220. maddesinin (7) numaralı fıkrasının kanunla sınırlama ölçütünü karşıladığı kanaatine varmıştır (Hanifi Yaliçli, §§ 57-105).

49. Somut olayda da müdahalenin dayanağı olan 5237 sayılı Kanun'un 220. maddesinin (7) numaralı fıkrasının kanuniliği ile ilgili olarak Hanifi Yaliçli kararında varılan sonuçtan ayrılmayı gerektirir bir durum bulunmadığı, başvurucunun mahkûmiyetine ilişkin bu bağlamdaki tüm şikâyetlerinin demokratik toplum düzeninin gereklerine aykırılık olup olmadığı yönünden incelenmesinin uygun olacağı değerlendirilmiştir.

(2) Meşru Amaç

50. Başvuruya konu müdahalenin Anayasa’nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan millî güvenlik, kamu düzeninin korunması ve suçların önlenmesi meşru amaçları kapsamında kaldığı anlaşılmıştır.

(3) Demokratik Toplum Düzeninin Gereklerine Uygunluk

(a) Demokratik Toplumda İfade Özgürlüğünün Önemi

51. İfade özgürlüğü; kişinin haber ve bilgilere, başkalarının fikirlerine serbestçe ulaşabilmesi, düşünce ve kanaatlerinden dolayı kınanmaması ve bunları tek başına veya başkalarıyla birlikte çeşitli yollarla serbestçe ifade edebilmesi, anlatabilmesi, savunabilmesi, başkalarına aktarabilmesi ve yayabilmesi anlamına gelir. Çoğunluğa muhalif olanlar da dâhil olmak üzere düşüncelerin her türlü araçla açıklanması, açıklanan düşünceye paydaş sağlanması, düşünceyi gerçekleştirme ve gerçekleştirme konusunda başkalarını ikna etme çabaları, bu çabaların hoşgörüyle karşılanması çoğulcu demokratik düzenin gereklerindendir. Dolayısıyla toplumsal ve siyasal çoğulculuğu sağlamak, her türlü düşüncenin barışçıl bir şekilde ve serbestçe ifadesine bağlıdır. Bu itibarla düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğü demokrasinin işleyişi için yaşamsal önemdedir (Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 33-35; Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 42, 43; Tansel Çölaşan [1. B.], B. No: 2014/6128, 7/7/2015, §§ 35-38).

(b) Müdahalenin Demokratik Toplum Düzeninin Gereklerine Uygun Olması

52. Temel hak ve özgürlüklere yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı bir müdahale olması gerekir (Bekir Coşkun §§ 53-55; Mehmet Ali Aydın, §§ 70-72; AYM, E.2007/4, K.2007/81, 18/10/2007; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri [GK], B. No: 2018/17635, 26/7/2019, § 73; Ferhat Üstündağ [1. B.], B. No: 2014/15428, 17/7/2018, § 45). Müdahaleyi oluşturan tedbirin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığının kabul edilebilmesi için amaca ulaşmaya elverişli olması, başvurulabilecek en son çare ve alınabilecek en hafif önlem olarak kendisini göstermesi gerekmektedir (Sırrı Süreyya Önder [GK], B. No: 2018/38143, 3/10/2019, § 58; Ferhat Üstündağ, § 46; bazı farklılıklarla birlikte

ayrıca bkz. Bekir Coşkun, § 51; Tansel Çölaşan, § 51). Orantılılık ise bireyin hakkı ile kamunun menfaatleri veya müdahalenin amacı başkalarının haklarını korumak ise diğer bireylerin hak ve menfaatleri arasında adil bir dengenin kurulmasına işaret etmektedir (Ferhat Üstündağ, § 48; bazı farklılıklarla birlikte ayrıca bkz. Tansel Çölaşan, §§ 46, 49, 50; Hakan Yiğit [1. B.], B. No: 2015/3378, 5/7/2017, §§ 59, 68). Bir olayda meşru amaçların bulunmasının hakkı ortadan kaldırmadığı vurgulanmalıdır. Önemli olan, bu meşru amaçla hak arasında olayın şartları içinde bir denge kurmaktır (Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri, § 74; Bekir Coşkun, §§ 44, 47, 48; Hakan Yiğit, §§ 58, 61, 66).

(c) Terör Örgütüne Yardım Etme Suçu ve Bu Suç Bağlamında Yarışan Değerler Arasında Denge Kurulması

53. Modern dünyada özellikle teknolojik gelişmelere ve terör örgütlerinin değişen yöntemlerine bağlı olarak terörle mücadelenin de buna ayak uydurması gerekmiş ve klasik yöntemler dışında çeşitli askerî, teknolojik, finansal ve istihbari mücadele yöntemleri oluşturulmuş ya da var olan yöntemler geliştirilmiştir. Devletlerin bu değişim ve gelişime ayak uydurma zorunluluğuna bağlı olarak terör suçları çok geniş bir eylem yelpazesine yayılmakta olup her geçen gün genişlemekte ya da değişmektedir. Terör faaliyetleri bu şekilde dinamik bir özellik gösteriyorken kişiler örgütün hiyerarşik yapısına dâhil olmasa da barınma olanağı verme, araç ve erzak temini, istihbarat sağlama gibi çok çeşitli yollarla söz konusu örgütün etkinliğinin artmasına, eylem kapasitesinin genişlemesine ve faaliyetlerinin kolaylaşmasına katkıda bulunabilmektedirler. Demokratik toplumlarda terör örgütlerinin amaçlarını gerçekleştirmeye hizmet eden yardım ya da destek niteliğindeki söz konusu eylemlere bir müdahale baskısı oluşmakta ve kanun koyucular buna göre bir suç ve ceza politikası izlemektedir. Türk hukukunda örgütün amacını gerçekleştirmeye hizmet eden söz konusu eylemler terör örgütüne yardım etme suçu olarak isimlendirilmiş ve bağımsız bir suç tipi olarak düzenlenmiştir (Hanifi Yaliçli, §§69, 70).

54. Bu suç tipinde fail, örgütün hiyerarşik yapısına bizzat dâhil olmamakla birlikte örgütle ilişki içine girmekte ve bu ilişki örgüte bir yarar sağlamaktadır. Hâliyle bu tarz fiillerin diğer örgütlenme fiillerinden tamamen bağımsız özel bir örgütlenme kategorisini teşkil ettiği konusunda kuşku yoktur. Örgüte yardım edenlerin zamanlarının büyük bir bölümünü örgüte hasretmiş kişiler olması gerekmez. Bunların kendi hayatlarının akışı içinde bazen örgüte ait işleri kabul eden şahıslar olması da mümkündür. Somut olayda başvurucu hakkında uygulanan 5237 sayılı Kanun'un 220. maddesinin (7) numaralı fıkrasında yer alan düzenlemede kanun koyucu, terör örgütüne yardım etme suçunun hangi hareketlerle gerçekleştirilebileceğine ilişkin bir açıklamaya yer vermemiş veya yardım suçunu oluşturması muhtemel eylemleri tek tek saymamış, genel ve soyut bir düzenleme getirmiştir. Terör faaliyetlerindeki değişim ve gelişim süreci ile terör örgütlerine yardım neticesini doğuracak eylem çeşitliliğinin son derece geniş bir alana yayılması nedeniyle önceden öngörülmesinin zorluğu kanun koyucuyu bu suçu serbest hareketli bir suç olarak kabul etmeye zorlamıştır. Dolayısıyla eldeki başvuruya konu örgüte yardım suçu serbest hareketli suç olarak kabul edilmiş olduğundan yeterince belirli bir kural olup olmadığının tespiti bakımından tek tek yasa dışı bir örgüte yardım neticesini doğurma potansiyeli olan eylemlerin yerine kanunun suç saydığı neticeye odaklanılması gerekir (Hanifi Yaliçli, §§ 74, 83, 85).

55. Öte yandan terör örgütüne yardım etme suçunun oluşabilmesi için dış dünyada kanunun aradığı yardım neticesini herhangi bir hareketi ile meydana getirebilen failin bir terör örgütünün amacını gerçekleştirmesine katkı sağlamak doğrudan kastı ile hareket etmesi

şarttır. Failin yardımda bulunduğu örgütün terör örgütü olduğunu, bu kapsamda örgütün amacını ve kolektif faaliyetlerini bilmesi, örgütün bir iş, görev ya da hizmetini, bunların örgütün amacını gerçekleştirmeye hizmet ettiklerini bilerek ve isteyerek yerine getirmesi, mahkemelerin de failin bu kastını ortaya koyması gerekmektedir (Hanifi Yaliçli, §98).

56. Tipiklik unsuru bakımından önemli farklılıklar bulunmakla birlikte Anayasa Mahkemesi, bir kimsenin yaptığı bir iş, görev ya da hizmetin bir suç örgütünün ve özellikle somut başvuruda olduğu gibi terör örgütünün amacını gerçekleştirmesine katkı sağlayıp sağlamadığının ve failin bu kasıtla hareket edip etmediğinin belirlenmesi için yürütülen adli süreçlerin terör örgütüne üye olma suçunda olduğu gibi temel haklar üzerinde ciddi bir baskı oluşturma potansiyelini barındırdığı kanaatindedir. Öte yandan modern demokrasilerde devletlerin kendi sorumluluk alanındaki bireyleri başta terör örgütleri olmak üzere tüm suç örgütlerinin faaliyetlerine karşı korumak şeklinde pozitif yükümlülüğü bulunmaktadır. Söz konusu yükümlülüğün bir sonucu olarak insanların terörsüz bir ortamda yaşama hakkı ile bu süreçte bireylerin potansiyel olarak etkilenebilecek temel hakları arasında adil bir dengeleme yapılması ihtiyacı doğmaktadır. Bu sebeple de terör örgütlerine yardım etme, ülkemizde olduğu gibi gelişmiş demokrasilerin birçoğunda suç olarak düzenlenmiş ve terörle etkili mücadele politikalarının bir parçası hâline gelmiştir (Hanifi Yaliçli, §§ 113, 114). Bu doğrultuda Anayasa Mahkemesi, terör örgütüne yardım etme suçundan yapılan yargılamalarda yarışan değerler arasında adil bir denge kurulabilmesi için birtakım ilkeler belirlemiştir. Bu ilkeler özetle şu şekildedir:

- Terör suçlarına bağlanan ağır hukuksal yaptırımlar gözetildiğinde kamu makamlarının bu konudaki değerlendirmelerinde ve bilhassa derece mahkemelerinin gerekçeli kararlarında son derece özenli olmaları beklenir. Başvurucuya atfedilen söz ve eylemlerin hukuk sistemimizde bir suça tekabül edip etmediğinin takdir yetkisi derece mahkemelerine ait olmakla birlikte ifade özgürlüğüne yapılan bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için kamu makamları tarafından ortaya konulan gerekçelerin ilgili ve yeterli olması gerekir (Hanifi Yaliçli, §§ 115, 116).

-Terör örgütüne yardım etme suçundan her türlü şüpheden uzak bir şekilde mahkûm edilebilmesi için kişinin terör örgütüne, örgütün bu özelliğini ve hareketinin örgütün amacını gerçekleştirmeye hizmet etme neticesi doğuracağını bilerek ve isteyerek yardım ettiğinin yeterli bir gerekçeyle ispat edilmesi şarttır. Örgüte yardım suçunda iddia makamınca ortaya konulan maddi olayların gerçekleşip gerçekleşmediğinin yanı sıra suçun unsurlarının, nedensellik bağının, failin kusur yeteneğinin, kastının ve failin hareketlerinin hangi surette örgütün amacını gerçekleştirmeye hizmet etme neticesini doğurduğunun gösterilmesi gerekir (Hanifi Yaliçli, § 117).

- Özellikle somut olayda olduğu gibi temel haklara müdahale oluşturan mahkûmiyet hükmünün gerekçelendirmesinde, mahkemelerce hukuki gerekçelendirme ilkelerinin dikkate alınması, gerekçelendirme kaidelerine uygun bir biçimde temellendirme yapılarak hükme varılması gerekir. Aksi takdirde bir hükme hangi nedenlerle ulaşıldığı belli olmaz ve söz konusu hükmün hukuki açıdan doğruluğunu tartışma imkânı ortadan kalkar. Bu doğrultuda Anayasa Mahkemesi ilk derece mahkemesinin ilk olarak olayı tespit ve esasında yatan olgularla tasvir etmesini, hangi ispat vasıtalarının hangi olguların varlığı hakkında delil teşkil ettiğini ve sübut hakkında neden bu şekilde takdirde bulunduğunu gerekçesinde göstermesini beklemektedir (Hanifi Yaliçli, §§ 118, 119).

- Bu aşamadan sonra değerlendirme konusu fiilin ilgili suç tipini oluşturup oluşturmadığı

suçun unsurları ve kusur açısından irdelenerek bir sonuca varılmalıdır. Olaydaki fiilin ilgili suç tipine uygun olup olmadığının irdelenmesinde o suçla korunan hukuki değere, maddi unsur bağlamında suçun failine, mağduruna, konusuna, fiile, neticeye, nedensellik bağına ve objektif isnadiyete ilişkin değerlendirmede bulunulması gerekir. Örgüte yardım suçlarından verilecek mahkûmiyet kararlarında sanığın fiilinin örgütün amacını gerçekleştirmeye hizmet etme neticesini veya bu neticenin meydana gelme tehlikesini doğurduğu -tespit edilen olgularla ilişkilendirilerek- gösterilmelidir (Hanifi Yaliçli, § 120).

(d) Somut Olayın Değerlendirilmesi

57. Mahkûmiyet kararında başvurucunun 14/3/2014 ila 3/7/2016 tarihlerinde biri Yeni Hayat, biri T24 isimli gazetelerde ve diğerleri Millet gazetesinde yayımlanan bazı yazıları ile kendi internet sitesinde paylaştığı bir yazı ve sosyal medya paylaşımlarının dikkate alındığı görülmektedir. Söz konusu yazı ve paylaşımların ilgili tarihlerde güncel olan ve kamuda yoğunlukla tartışılan olaylara ilişkin olduğu, başvurucunun bu bağlamda hükûmeti sert ve ağır bir biçimde eleştirdiği anlaşılmıştır. Başvurucu bu kapsamda söz konusu tarihlerde meydana gelen Şanlıurfa'nın Suruç ilçesinde DEAŞ terör örgütü tarafından gerçekleştirilen patlamayı, basında "17-25 Aralık soruşturmaları" ve "MİT tırları" olarak anılan meseleleri, ayrıca Bank Asya ve kendisinin de o esnada çalışmakta olduğu gazetenin bağlı bulunduğu medya grubuna kayyım atanması olaylarını ele almış, genel olarak bu konularda hükûmetin hukuka aykırı davrandığından bahsetmiş ve hükûmet politikalarını eleştirmiştir.

58. Mahkemeler ise bu yazıların ve paylaşımların FETÖ/PDY ile mücadele kapsamındaki soruşturmaların itibarsızlaştırılıp bu soruşturmalarda görev alan kamu görevlilerinin suç işlemekle itham edildiği, söz konusu örgütün insanlara hizmet etmekten başka bir gayesi olmayan bir yapı olarak haksızlığa uğradığının anlatıldığı ve terör örgütü olduğu ortaya çıkan yapının toplumsal meşruiyetinin geri kazandırılması yönünde algı faaliyetinde bulunulan içeriklerde ve nitelikte olduğunu kabul ederek bu yazıların ve paylaşımların terör örgütüne yardım etme suçu oluşturduğunu değerlendirmiştir. Yani mahkemeler başvurucunun, terör örgütü üyeliği için aranan şartlar gerçekleşmemiş olmakla birlikte o dönemde henüz aleni biçimde şiddete başvurmamış olan FETÖ/PDY'nin amacını gerçekleştirmek için cebir ve şiddet kullanarak baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerine başvuracak bir terör örgütü olduğunu bildiğine ve bu yazıları söz konusu terör örgütüne yardım etmek kastıyla yazdığına hükmetmiştir.

59. Anayasa Mahkemesi, bir oluşumun terör örgütü olduğuna dair kesinleşmiş yargı kararının terör örgütüne üye olma suçunun unsurlarından biri olmadığının altını önemle çizmek gerektiğini belirtmiştir. Örgütün niteliklerinin mahkemece belirlenmesinin bir tespit kararı olduğu, aksinin kabulü hâlinde hakkında kesinleşmiş yargı kararı bulunmayan terör örgütlerinin eylemlerinin unsur yokluğu nedeniyle cezalandırılamaması sonucu doğacağı da Anayasa Mahkemesince vurgulanmıştır. Yargıtay içtihatlarının da gösterdiği gibi bir oluşumun terör örgütü olarak tespitine dair kesinleşmiş yargı kararının terör örgütüne üye olma suçu özelinde en önemli fonksiyonu, terör örgütüne hukuki varlık kazandırması ve bu bağlamda yapının bir terör örgütü olduğunu bilinebilecek hâle getirmesidir. Bu doğrultuda söz konusu kararda, henüz terör örgütü olduğuna dair yargı kararlarının bulunmadığı, dolayısıyla herkesçe bir terör örgütü olarak bilinebilir hâle gelmediği sırada bir örgüt ile irtibat ve iltisak kuran kişilerin kasıtlarının ortaya konulmasının hayati öneme sahip olduğu belirtilmiştir (Bilal Celalettin Şaşmaz [1. B.], B. No: 2019/20791, 18/10/2022, § 50; Hasan Sarıcı [GK], B. No: 2018/37695, 9/10/2024, § 32).

60. Terör örgütüne üye olma suçu bağlamında yapılan yukarıdaki değerlendirmenin -örgütün niteliklerinin mahkemece belirlenmesinin bir tespit kararı olduğu dikkate alındığında- terör örgütüne yardım etme suçu yönünden de geçerli olması gerektiği açıktır. Öte yandan Yargıtay tarafından da kabul edildiği üzere FETÖ/PDY, kökleri eskiye dayanmakla beraber terör ve devlet güvenliği aleyhine faaliyetleri oldukça yakın tarihlerde görünür hâle gelen bir örgüttür. Yargıtay birçok kararında, FETÖ/PDY'nin PKK gibi oldukça uzun süredir mahkemeler ve devlet kurumları tarafından terör örgütü olarak kabul edilen ve toplum tarafından da öyle bilinen bir örgüt olmadığını gözönünde bulundurmuş, bu örgütün başlangıçta bir ahlak ve eğitim hareketi olarak ortaya çıktığı, "sözde meşruiyetini sivil alanda dinden, kamusal alanda ise hukuktan aldığı izlenimi vermek için yeterli güce ulaşıncaya kadar alenen kriminalize olmamaya özen göster[diği]" ve toplumun her katmanının büyük bir kesimince de böyle algılandığı tespitini yapmıştır(Bilal Celalettin Şaşmaz, §§ 46, 48; Hasan Sarıcı, §§ 30).

61. Anayasa Mahkemesi de FETÖ/PDY bağlamında illegal yönünü bilerek örgüt üyesi olan kişilerle öyle olmayan sıradan kişiler arasında dikkatli bir ayrım yapmak gerektiğini fakat FETÖ/PDY yargılamalarının niteliği itibarıyla söz konusu ayrımın nispeten zor olduğunu belirtmiştir. Bu zorluğun ilk nedeni terör yargılamalarının bizzat doğası, hükmedilen cezaların ağırlığı, birey ve toplum hayatı üzerindeki etki derecesinin yüksekliği olarak belirlenmiş, ikinci sebebin ise FETÖ/PDY'nin hukuk alanında bir terör örgütü olarak kabul edilmesi sürecinden kaynaklandığı ifade edilmiştir (Bilal Celalettin Şaşmaz, § 49; Hasan Sarıcı, §§ 31).

62. Bu doğrultuda FETÖ/PDY'nin bahsedilen özellikleri de dikkate alındığında, bir terör örgütü olduğunun yargı kararıyla tespit edilmesinden önce gerçekleştirildiği anlaşılan başvuru konusu eylemlerin terör örgütüne yardım etme kastıyla yapıldığının hiçbir şüpheye yer bırakmayacak biçimde ilgili ve yeterli gerekçelerle ortaya konulmasının hem önemi hem de zorluğu daha da artmaktadır. Nitekim terör örgütü üyesi olma suçunun aksine terör örgütüne yardım etme suçunun faili, eylemlerinin sürekliliği, çeşitliliği ve yoğunluğu dikkate alınarak ya da başka herhangi bir şekilde terör örgütünün hiyerarşisine dâhil olduğu gösterilen bir kişi değildir. Bu nedenle somut olayda olduğu gibi terör örgütü hiyerarşisine dâhil olduğu ortaya konulamayan bir kişinin örgütün henüz bir terör örgütü olduğuna dair yargı tarafından verilmiş bir tespit kararının olmadığı dönemde örgüte, bir terör örgütü olduğu bilinciyle ve yardım etme kastıyla hareket ettiğinin her türlü şüpheden uzak, güçlü delil ve değerlendirmelerle gösterilmesi gerekir.

63. O hâlde somut olayda öncelikle Yargıtay ve Anayasa Mahkemesi içtihatlarında da vurgulandığı üzere terör örgütüne yardım etme suçundan her türlü şüpheden uzak bir şekilde mahkûm edilebilmesi için başvurucunun terör örgütüne, örgütün bu özelliğini ve hareketinin örgütün amacını gerçekleştirmeye hizmet etme neticesini doğuracağını bilerek ve isteyerek yardım ettiğinin yeterli bir gerekçeyle ortaya konulup konulamadığı değerlendirilmelidir.

64. Terör faaliyetlerindeki değişim ve gelişim süreci ile terör örgütlerine yardım neticesini doğuracak eylem çeşitliliğinin son derece geniş bir alana yayılması nedeniyle önceden öngörülmesi zorluğunun, terör örgütüne yardım etme suçunun serbest hareketli bir suç olarak kabul edilmesi sonucunu doğurduğundan bahsedilmiştir (Hanifi Yaliçli, §§ 82-85). Aynı şekilde terör örgütlerinin amaçları, kullandıkları yöntemler ve organizasyonlarındaki farklılıklar da terör örgütüne bilerek ve isteyerek yardım etme sonucunu doğuracak eylem çeşitliliğini öngörülemez derecede artırmaktadır. Bazı durumlarda yalnızca eylemin

niteliğinden bile kişinin kastı şüpheye yer bırakmayacak biçimde ortaya konulabilir (örnek karar için bkz. Yargıtay 16. Ceza Dairesi, E.2019/1688, K.2019/5457, 18/9/2019). Diğer durumlarda ise olaydaki fiilin ilgili suç tipine uygun olup olmadığının irdelenmesinde korunan hukuki değere, maddi unsur bağlamında suçun failine, mağduruna, konusuna, fiile, neticeye, nedensellik bağına ve objektif isnadiyete ilişkin detaylı değerlendirmelerde bulunulması gerekir(Hanifi Yaliçli, § 120).

65. Yargıtay, Bank Asyada parasal işlem gerçekleştiren kişilerin FETÖ/PDY'ye yardım etmek suçundan mahkûm edilebilmesi için örgütün işlediği somut fiili bilmese de terör örgütü olduğunu, sağladığı yardımın örgütün yararına kullanılacağını bilmesi ve bu iradeyle hareket etmesi gerektiğini kabul etmiştir. Bu yöndeki değerlendirme ise öncelikle sanığın Bank Asya nezdindeki -2014 yılı öncesi de dâhil olmak üzere- hesap açılış bilgileri, aylık bakiye gelişimi ve tüm hesap hareketlerine ilişkin kayıtlar dosyaya celbedilip incelenerek, hesap dökümlerinin tamamında alanında uzman bilirkişi marifetiyle inceleme yaptırılıp açıklayıcı, denetime elverişli ve dosya kapsamına uygun rapor alınması akabinde örgüt liderinin talimatından sonra ve bu talimat doğrultusunda katılım hesabı açma, döviz veya altın alma, para yatırma vb. işlemlerinin bulunup bulunmadığı tespit edilerek yapılmaktadır (ilgili Yargıtay kararları için bkz. Bekir Savcı ve diğerleri [2. B.], B. No: 2021/24370, 20/6/2023 §§ 12-16).

66. Anayasa Mahkemesi de Bekir Savcı ve diğerleri kararında terör örgütüne yardım etme suçundan mahkûm edilen başvuruculaın, terör örgütünün amacını gerçekleştirmesine katkı sağlamak için hareket etmediklerine ve söz konusu işlemlerin rutin bankacılık işlemleri olduğuna ilişkin -kararın sonucunu değiştirebilecek nitelikteki- iddialarının gerekçede karşılanmadığı anlaşıldığından başvuruculaın gerekçeli karar haklarının ihlal edildiğine karar vermiştir (Bekir Savcı ve diğerleri, §§ 35-38).

67. Bu bağlamda, gerek Yargıtay gerekse Anayasa Mahkemesi, somut başvuru konusu olayla benzer biçimde FETÖ/PDY'nin henüz bir terör örgütü olduğuna dair bir yargı kararının bulunmadığı dönemde gerçekleştirilen ve terör örgütüne yardım etme suçunu oluşturduğuna karar verilen Bank Asya işlemlerine ilişkin olarak; hem kişilerin terör örgütüne yardım etme kastıyla hareket ettiklerine işaret eden olguların varlığının etkili bir inceleme ve araştırma sonucu ilgili ve yeterli gerekçelerle ortaya konulması hem de terör örgütüne yardım etme kastıyla hareket etmediklerine dair esasa etkili iddialarının karşılanması gerektiğini kabul etmişlerdir (aynı yönde kararlar için bkz. Hakan Darıcı ve diğerleri [1. B.], B. No: 2021/34045, 20/7/2023; Ahmet Gökçe ve diğerleri [1. B.], B. No: 2021/24411, 13/12/2023; Yasin Vayvaylı ve diğerleri [1. B.], B. No: 2021/36090, 13/12/2023; İhsan Yalçın ve diğerleri [1. B.], B. No: 2021/54219, 13/12/2023).

68. Somut başvuru konusu olay değerlendirildiğinde ise derece mahkemesinin kararında oldukça düzensiz şekilde, yeterli bağlam ve arka plan sağlanmadan, ayrıca başvurucunun gazetecilik kariyerinde benimsediği genel çizgi konusunda yüzeysel dahi olsa herhangi bir bilgi verilmeden ve inceleme yapılmadan, hangi ölçütlere göre seçildiği veya dikkate alındığı da anlaşılamayan, başvurucunun alt alta sıralanan yazıları ve sosyal medya paylaşımlarının içeriğinden başvurucunun FETÖ/PDY'nin bir terör örgütü olduğunu bilerek ve bu örgüte isteyerek yardım etme kastıyla hareket ettiği sonucunu çıkarmak mümkün görünmemektedir. Başvurucu bir gazeteci olarak ilgili tarihlerde güncel olan olaylara ilişkin olarak Hükûmete ve yargıya sert eleştiriler yöneltmiştir. Bu eleştirilerin çok büyük bir kısmı Hükûmetin o dönem FETÖ/PDY ile mücadelesi kapsamında gerçekleştirdiği ilk operasyonlara ilişkindir. Öte yandan mahkûmiyet hükmünde, bu yapılanmaya karşı

gerçekleştirilen operasyonların eleştirilmiş olması veya devlet ve hükûmetin başka alanlarda yürüttüğü politikalara ilişkin eleştirilerinin, FETÖ/PDY tarafından benimsenen söylemlerle aynı doğrultuda olması dışında başvurucunun FETÖ/PDY'nin bir terör örgütü olduğu bilinciyle ve bir terör örgütüne yardım etme kastıyla hareket ettiğini ortaya koyan hiçbir olgu ya da değerlendirme bulunmamaktadır (söz konusu yazılar ve paylaşımlarla ilgili kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı bağlamında benzer yönde değerlendirmeler için bkz. Murat Aksoy, §§ 68-70). Söz konusu yazılarda ve paylaşımlarda, gazetecilik etik ve ilkelerine uygun olarak ve iyi niyetle topluma doğru ve güvenilir bilgi sağlama ödev ve sorumluluğuna aykırı davrandığı kabul edilse bile böyle bir tespit de örgütün terör örgütü niteliğini bildiği veya bilebilecek durumda olduğu gösterilmeden tek başına başvurucunun doğrudan terör örgütüne yardım etme kastıyla hareket ettiğini kabul etmek için yeterli görülemez.

69. Başvurucunun bir gazeteci olarak o dönem çalıştığı ve henüz bir yargı kararıyla kapatılmamış olan medya kuruluşlarından telif ödemeleri alması veya beraber çalışmış olabileceği açık olan kişilerle olağan dışı bir özellik gösterdiğinden bahsedilemeyecek iletişimleri gibi -mahkemenin mahkûmiyette dikkate alıp almadığı dahi belli olmayan- hususların da (bkz. § 17) FETÖ/PDY bağlamındaki terör yargılamalarının kendine özgü zorlukları gözönüne alındığında başvurucunun terör örgütüne yardım etme kastıyla hareket ettiğini şüpheye yer bırakmayacak şekilde ortaya koymaktan oldukça uzak olduğu anlaşılmaktadır (kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı bağlamında benzer yönde değerlendirmeler için bkz. Murat Aksoy, §§ 71, 79). Gerekçede yer verilen, başvurucunun FETÖ/PDY'ye ait TV kanalında terör örgütünü halk nezdinde meşrulaştırma amacıyla yaptığı kabul edilen konuşmaların içeriğine ilişkin olarak ise ne soruşturma ne de kovuşturma dosyasında herhangi bir bilgi bulunmaktadır.

70. Sonuç olarak başvurucunun terör örgütüne, örgütün bu özelliğini ve hareketinin örgütün amacını gerçekleştirmeye hizmet etme neticesini doğuracağını bilerek ve isteyerek yardım ettiğinin ilgili ve yeterli bir gerekçeyle ortaya konulamadığı değerlendirilmiştir. Bu doğrultuda başvurucunun ifade ve basın özgürlüklerine yapılan müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olduğundan bahsedilemeyeceği kanaatine varılmıştır. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun terör örgütüne yardım etme suçundan mahkûmiyeti nedeniyle ifade ve basın özgürlüklerinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Yılmaz AKÇİL bu sonuca katılmamıştır.

71. İfade ve basın özgürlüklerinin ihlal edildiğine karar verildiğinden başvurucunun diğer şikâyetlerinin incelenmesine gerek görülmemiştir.

VI. GİDERİM

72. Başvurucu; ihlalin tespit edilmesini istemiş ve 150.000 TL maddi, 500.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

73. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66;

Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK] , B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

74. Yeniden yargılama yapılmasının ihlalin bütün sonuçlarını ortadan kaldırmayacağı dikkate alınarak başvurucuya 55.000 TL manevi tazminat ödenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Uğradığını iddia ettiği maddi zarara ilişkin herhangi bir bilgi ya da belge sunmayan başvurucunun maddi tazminat talebinin reddedilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Bağımsız ve tarafsız mahkemede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası yönünden başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. İfade ve basın özgürlüklerinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

C. Anayasa'nın 26. ve 28. maddelerinde güvence altına alınan ifade ve basın özgürlüklerinin İHLAL EDİLDİĞİNE Yılmaz AKÇİL'in karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

D. Kararın bir örneğinin ifade ve basın özgürlükleri ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılması amacıyla İstanbul 25. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2017/67, K.2018/43) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucuya net55.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

F. 741,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.741,60 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 29/4/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Başvuru, gazeteci olan başvurucunun terör örgütüne yardım etme suçundan mahkûm edilmesi nedeniyle ifade ve basın özgürlüklerinin; hakkında karar veren mahkeme üzerinde oluşturulduğunu ileri sürdüğü caydırıcı etki nedeniyle ise bağımsız ve tarafsız mahkemede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Kararda, ifade ve basın özgürlüklerinin ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olduğundan bahsedilemeyeceği değerlendirilerek başvurucunun terör örgütüne yardım etme suçundan mahkûmiyeti nedeniyle ifade ve basın özgürlüklerinin ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

2. İhlal kararının gerekçesinde; Anayasa Mahkemesinin Bilal Celalettin Şaşmaz ([1. B.], B. No: 2019/20791, 18/10/2022) kararında terör örgütüne üye olma suçu bağlamında yapılan değerlendirmelerden hareketle, terör örgütüne yardım etme suçu yönünden de başvurucunun eylemlerinin FETÖ/PDY'nin bir terör örgütü olduğunun yargı kararıyla tespit edilmesinden önce gerçekleştirildiğine dikkat çekilerek, terör örgütü hiyerarşisine dahil

olduğu ortaya konulamayan başvurucunun, örgütün henüz bir terör örgütü olduğuna dair yargı tarafından verilmiş bir tespit kararının olmadığı dönemde, örgüte bir terör örgütü olduğu bilinciyle ve yardım etme kastıyla hareket ettiğinin her türlü şüpheden uzak, güçlü delil ve değerlendirmelerle gösterilmesi gerektiği belirtilmiştir. Bu bağlamda başvuruya konu mahkeme kararının gerekçesinde yer verilen başvurucunun yazıları ve sosyal medya paylaşımlarının içeriğinden, başvurucunun FETÖ/PDY'ye örgütün bir terör örgütü olduğunu bilerek ve isteyerek yardım etme kastıyla hareket ettiği sonucunu çıkarmanın mümkün görünmediği belirtilmiştir. Ayrıca başvurucu hakkındaki mahkûmiyet hükmünde, başvurucunun FETÖ/PDY'ye yönelik operasyonlar ile devlet ve hükûmetin başka alanlarda yürüttüğü politikalara ilişkin eleştirilerinin, FETÖ/PDY tarafından benimsenen söylemlerle aynı doğrultuda olması dışında başvurucunun FETÖ/PDY'ye bir terör örgütü olduğu bilinciyle ve bir terör örgütüne yardım etme kastıyla hareket ettiğini ortaya koyan hiçbir olgu ya da değerlendirme bulunmadığı tespitine yer verilmiştir. Netice itibarıyla kararda, başvurucunun terör örgütüne, örgütün bu özelliğini ve hareketinin örgütün amacını gerçekleştirmeye hizmet etme neticesini doğuracağını bilerek ve isteyerek yardım ettiğinin ilgili ve yeterli bir gerekçe ile ortaya konulamadığı değerlendirilerek, başvurucunun terör örgütüne yardım etme suçundan mahkûmiyeti nedeniyle ifade ve basın özgürlüklerinin ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Aşağıdaki gerekçelerle kararda bu değerlendirmelere ve sonuca katılmak mümkün olmamıştır.

3. "Fetullahçı Terör Örgütü" (FETÖ) ve/veya "Paralel Devlet Yapılanması" (PDY), 1960'lı yıllardan itibaren süreç içinde özellikle kamu kurum ve kuruluşlarında örgütlenmiş; bunun yanı sıra başta eğitim ve din olmak üzere farklı sosyal, kültürel ve ekonomik alanlarda yasal faaliyetlerde bulunmuş; bu faaliyetler dolayısıyla sahip olduğu dershaneler, okullar, üniversiteler, dernekler, vakıflar, sendikalar, meslek odaları, iktisadi kuruluşlar, finans kuruluşları, gazeteler, dergiler, televizyon ve radyo kanalları, internet siteleri, hastaneler aracılığıyla sivil alanda önemli bir etkinliğe ulaşmıştır. Bu faaliyetlerin yanında bazen bu yasal kuruluşların içinde gizlenmiş olan, bazen de yasal yapıdan tamamen farklı şekilde konumlanan ve hareket eden, özellikle de kamusal alana yönelik faaliyetlerde bulunan illegal bir yapılanma söz konusudur (Aydın Yavuz ve diğerleri [GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017, § 26; Mustafa Baldır, B. No: 2016/29354, 4/4/2018, § 75).

4. FETÖ/PDY'nin yapılanması ve faaliyetleri öteden beri toplumda tartışma konusu olmuştur. Ancak bu yapılanmaya ve faaliyetlerine ilişkin olarak son yıllarda suç delillerini yok etme, devlet kurumlarının ve üst düzey devlet görevlilerinin telefonlarını dinleme, devletin istihbarat faaliyetlerini deşifre etme, kamu görevine giriş veya görevde yükselme sınavlarına ilişkin soruları önceden elde edip mensuplarına verme gibi eylemler temelinde çok ciddi soruşturma ve kovuşturmalar yürütülmüştür. 15 Temmuz darbe teşebbüsü öncesinde yüzlerce kişi hakkında tutuklama tedbirinin uygulandığı bu soruşturma ve kovuşturmaların genelinde FETÖ/PDY'nin bir terör yapılanması olduğuna değinilmiş ve haklarında dava açılan kişilerin diğer bir kısım suçun yanı sıra "silahlı terör örgütü kurma, yönetme veya üyesi olma" ve "Türkiye Cumhuriyeti Hükûmetini ortadan kaldırmaya veya görevini yapmasını engellemeye teşebbüs" suçlarından cezalandırılmaları talep edilmiştir (Aydın Yavuz ve diğerleri, §§ 27-28). Başka bir anlatımla FETÖ/PDY'nin silahlı bir terör örgütü olduğuna yönelik olarak soruşturma mercilerince ve yargı makamlarınca yapılan değerlendirmeler yalnızca darbe teşebbüsü ve sonrasında başlatılan soruşturma ve kovuşturmalara konu olmamıştır. Darbe teşebbüsünden çok daha önceki dönemlerde de örgütle ilgili adli makamlarca çok sayıda soruşturma yürütülmüş, kamu davaları açılmıştır (bkz. Adnan Şen [GK], B. No: 2018/8903, 15/4/2021, §§ 15-20). Bu ceza davaları ülkede

basın yayın kuruluşları aracılığı ile kamuoyu gündeminde uzun süre tartışılmıştır.

5. Öte yandan FETÖ/PDY'nin millî güvenlik üzerinde oluşturduğu tehdit -somut olay bakımından başvurucunun eylemlerinden önceki tarihli- Millî Güvenlik Kurulu (MGK) kararlarında da ifade edilmiştir. MGK, söz konusu yapılanmayı 2014 yılı başından itibaren sırasıyla "halkımızın huzurunu ve ulusal güvenliğimizi tehdit eden yapılanma", "devlet içindeki illegal yapılanma", "kamu düzenini bozan iç ve dış legal görünüm altında illegal faaliyet yürüten paralel yapılanma", "paralel devlet yapılanması", "terör örgütleriyle iş birliği içinde hareket eden paralel devlet yapılanması" ve "bir terör örgütü" olarak kabul etmiştir. Söz konusu MGK kararları basın duyuruları aracılığıyla kamuoyuyla paylaşılmıştır Ayrıca FETÖ/PDY 2014 yılında, Millî Güvenlik Siyaset Belgesi'nde "Legal Görünümlü İllegal Yapılar" başlığı altında "Paralel Devlet Yapılanması" adıyla yer almıştır (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 33; Adnan Şen, § 21).

6. Anayasa Mahkemesi terör örgütüne üye olma suçu yönünden FETÖ/PDY'nin yargı organlarınca terör örgütü olduğuna yönelik tespitine dair henüz bir karar verilmediği ya da söz konusu kararların kesinleşmediği dönemde bu durum anılan örgüte mensup olan kişilerin örgütsel eylemlerinin suç oluşturmayacağı anlamına gelmediğini belirtmiştir. Aksi takdirde yargı organlarınca bir yapının terör örgütü olduğunun tespit edilmesine kadar hiç kimsenin yargılanması ve mahkûm edilmesi mümkün olmaz (Adnan Şen, § 114).

7. Öte yandan, çoğunluk tarafından verilen ihlal kararının gerekçesinde de belirtildiği üzere Anayasa Mahkemesi, bir oluşumun terör örgütü olduğuna dair kesinleşmiş yargı kararının terör örgütüne üye olma suçunun unsurlarından biri olmadığının altını önemle çizmek gerektiğini belirtmiştir. Örgütün niteliklerinin mahkemece belirlenmesinin bir tespit kararı olduğu, aksinin kabulü hâlinde hakkında kesinleşmiş yargı kararı bulunmayan terör örgütlerinin eylemlerinin unsur yokluğu nedeniyle cezalandırılamaması sonucu doğacağı da Anayasa Mahkemesince vurgulanmıştır (bkz. kararda § 59; Bilal Celalettin Şaşmaz [1. B.], B. No: 2019/20791, 18/10/2022, § 50; Hasan Sarıcı [GK], B. No: 2018/37695, 9/10/2024, § 32). Yine çoğunluk tarafından verilen kararda da belirtildiği üzere terör örgütüne üye olma suçu bağlamında yapılan bu değerlendirmenin -örgütün niteliklerinin mahkemece belirlenmesinin bir tespit kararı olduğu dikkate alındığında- terör örgütüne yardım etme suçu yönünden de geçerli olması gerekir (bkz. kararda § 60).

8. FETÖ/PDY silahlı terör örgütünün, Devletin Anayasal düzenini cebir ve şiddet kullanarak değiştirmek olan nihaî amacını gerçekleştirmek için “mahrem alan” şeklinde örgütlenmesi ve devletin silahlı kuvvetlerindeki unsurları dikkate alındığında gerekli ve yeterli örgütsel güce sahip olduğu hususunda tereddüt bulunmamaktadır. Örgütün bu amaç ve yöntemlerini bilen ve örgüt üyesi olan kişilerin örgütteki konumları gözetilerek terör örgütü üyeliği suçundan cezalandırılacağı açıktır. Bunun yanında örgüt hiyerarşisine dahil olduğu ortaya konulamamakla birlikte, yine örgütün amaç ve yöntemlerini bilerek çeşitli eylemleriyle örgüte yardımda bulunanların da terör örgütüne yardım etme yönünden cezalandırılacağı açıktır. Öğretide ve yargı kararlarında belirtildiği üzere bu yardımın maddi bir yardım olması gerekli değildir. Bu bağlamda önce dinî bir kült, ardından da terör örgütü hâline dönüşen FETÖ/PDY’nin, başlangıçta bir ahlâk ve eğitim hareketi olarak ortaya çıkması ve genellikle böyle algılanması, örgütün gayrı meşru amaçlarını gizleyip alenen kriminalize olmamaya çalışması karşısında, örgütün amaç ve yöntemleri ile cezaya konu eylemlerle ile anılan amaç ve faaliyetlere yardımda bulunulduğunun kişiler tarafından bilinip bilinmediğinin somut olayın koşullarına göre değerlendirilmesi gerekir.

9. Söz konusu değerlendirme yapılırken, ülke çapında yürütülen soruşturma ve kovuşturmalar, FETÖ/PDY silahlı terör örgütü ile ilgili dava dosyalarında yer alan Emniyet Genel Müdürlüğünün (EGM) örgüt hakkındaki raporu ile diğer belgeler, mahkemelerce karara bağlanan davalar, bu davalarda dinlenen itirafçı sanıkların savunmaları, tanık beyanları ve benzer pek çok kaynakta yer aldığı üzere; örgüt mensubu olan kamu görevlileri tarafından örgütün nihai amacının açıkça ortaya konularak, devleti ve hükûmeti açıkça hedef alan terör faaliyetlerinin icra edilmesi, bu faaliyetlerin örgüt liderinin açıklamaları ve basın yayın araçlarıyla üstlenilmesi gibi sansasyonel olayların kamuoyunun gündemini uzunca bir süre meşgul edip yoğun bir şekilde tartışılması hususları göz önünde bulundurulmalıdır. Bu nitelikteki çok sayıda faaliyet ve olay arasında, 7 Şubat 2012 tarihli MİT krizi, gayri hukuki iletişimin dinlenmesi kararları (AYM, E.2016/6 (D. İşler), K.2016/12, 4/8/2016, § 16/j) aracılığıyla elde edilmiş hukuka aykırı bulgulara dayandığı ve suç unsurlarının da oluşmadığı gerekçeleriyle kovuşturmaya yer olmadığı kararlarına konu olan 17-25 Aralık 2013 tarihli operasyonlar (ilgili kararların bir kısmı için bkz. Hikmet Kopar ve diğerleri [GK], B. No: 2014/14061, 8/4/2015, §§ 74-87; Mehmet Fatih Yiğit ve diğerleri, B. No: 2014/16838, 9/9/2015, §§ 62-75; Abdulkerim Anaçoğlu ve diğerleri, B. No: 2014/15469, 17/7/2018, 46-66; Mustafa Başer ve Metin Özçelik, B. No: 2015/7908, 20/1/2016, §§ 134-161) ile 1 Ocak ve 19 Ocak 2014 tarihli MİT tırlarının durdurulması (ilgili kararların bir kısmı için bkz. Süleyman Bağrıyanık ve diğerleri, §§ 198-244; Gökhan Bakışkan ve diğerleri, B. No: 2015/7782, 9/1/2019, §§ 43-60) hadiselerini saymak mümkündür.

10. Ayrıca bu değerlendirmede, MGK'nın 30/10/2014 ve daha sonraki tarihlerde gerçekleştirdiği toplantılarda; FETÖ/PDY'nin, milli güvenliği tehdit eden ve kamu düzenini bozan, devlet içerisinde legal görünüm altında illegal faaliyetler yürüten, illegal ekonomik boyutu bulunan, diğer terör örgütleri ile işbirliği yapan bir terör örgütü olduğuna dair değerlendirmelerin yapılması ve bu terör örgütü ile devletin tüm kurum ve birimleri ile birlikte etkin bir mücadele edilmesine dair kararların alınması ve açıklanması, aynı tespit ve açıklamaların devlet ve hükûmet yetkililerince de en üst düzeyde kamuoyu ile paylaşılması gibi olguların da göz ardı edilmemesi gerekir.

11. Somut olayda başvurucu ulusal düzeyde yayın yapan gazetelerde, internet haber sitelerinde ve kişisel internet sitesinde yazılar yazan bir gazetecidir. Mahkûmiyet kararında yer verilen kendisine ait yazı ve sosyal medya paylaşımlarından da anlaşılacağı üzere başvurucu, ülke gündemini ilgilendiren güncel konuları takip etmekte ve bu konularla ilgili yazı ve görüşlerini yayınlamaktadır. FETÖ/PDY silahlı terör örgütü hakkında 2015 yılı ve öncesinde adli mercilerce yürütülen soruşturma ve davalar, MGK'nın 30/10/2014 ve daha sonraki tarihlerde gerçekleştirdiği toplantılarda alınan ve kamuoyu ile paylaşılan kararlar, 7 Şubat 2012 tarihli MİT krizi, kovuşturmaya yer olmadığı kararıyla sonuçlanan 17-25 Aralık 2013 tarihli operasyonlar, 1 Ocak ve 19 Ocak 2014 tarihli MİT tırlarının durdurulması ile FETÖ/PDY'nin terör örgütü olduğunun devlet ve hükûmet yetkililerince en üst düzeyde kamuoyuyla paylaşılması hususları dikkate alındığında, başvurucunun mahkumiyete esas alınan eylemlerinin tarihi itibarıyla örgütün anılan faaliyetleri karşısında terör örgütü niteliğini bilmediğinden veya bilebilecek durumda olmadığından söz edilemez.

12. Diğer taraftan Yargıtay ceza dairelerinin birçok kararında da belirtiği üzere terör örgütüne yardım filleri örgüte silah sağlama ve terörün finansmanı dışında tahdidi olarak sayılmamıştır. Her ne surette olursa örgütün hareketlerini kolaylaştıran ve yaşantısını sürdürmeye yönelik eylemler yardım kapsamında görülebilir (Yargıtay Ceza Genel Kurulu, E.1991/9-242, K.1991/305, 11/11/1991). Yardım teşkil eden hareketin başlı başına suç teşkil

etmesi gerekmez. Yardım bir kez olabileceği gibi birden çok şekilde de gerçekleşebilir. Ancak yardım teşkil eden faaliyetlerde devamlılık, çeşitlilik veya yoğunluk var ise örgüt üyesi olarak da kabul edilebilecektir (Yargıtay 16. Ceza Dairesi, E. 2019/501, K.2020/1954, 11/3/2020).

13. Başvuruya konu mahkûmiyet kararını veren mahkemece, başvurucunun iddianamede belirtilen ve kendisine aidiyeti başvurucu tarafından kabul edilen çok sayıda yazı ve sosyal medya paylaşımlarında FETÖ/PDY silahlı terör örgütünü övücü içerikler bulunduğu, başvurucunun anılan örgütün fikir ve ideolojisine paralel olarak örgüte destek verdiği tespit edilmiştir. Anılan kararın gerekçesinde açıkça, başvurucunun sabit olan bu eylemlerinin gerçekleştirildiği tarih itibarıyla örgütün, devleti ve anayasal düzeni ortadan kaldırmaya yönelen bir terör örgütü olduğunun artık kamuoyu tarafından anlaşılmış olduğuna dikkat çekilmiştir. Mahkemece, başvurucunun örgütün amacını ve faaliyetlerinde kullanılacağını bilerek, örgütün halk nezdinde yok olan dini cemaat algısının yeniden oluşturulmasını ve örgüte yönelik tasfiye operasyonlarının durdurulmasını sağlamaya yönelik bu eylemlerinin örgütün amacını gerçekleştirmeye hizmet edecek yardım niteliğinde bulunduğu değerlendirerek örgüte bilerek ve isteyerek yardım etme suçunu işlediği kanaatine varılmıştır.

14. Başvuruya konu olayda ilk derece mahkemesi başvurucunun eylemlerinin terör örgütüne yardım suçunu oluşturduğuna ayrıntılı bir değerlendirme sonucunda ulaşmıştır. İlk derece mahkemesinin kabulü, başvurucunun yazılarını ve sosyal medya paylaşımlarını yayınladığı tarihte FETÖ/PDY'nin toplum tarafından terör örgütü olarak bilindiği değerlendirmesine dayanmaktadır. Yukarıda izah edildiği üzere söz konusu eylemlerin gerçekleştiği tarihteki örgüt faaliyetleri ile örgütün amacının açığa çıkması karşısında yargılama mercilerinin bu değerlendirmesinin keyfi ve temelsiz olduğunu söylemek mümkün değildir. Başvurucunun mahkûmiyet kararına esas alınan yazı ve paylaşımları içerik itibarıyla esas olarak hükûmet politikasını eleştirmekten öte, FETÖ/PDY'ye yönelik operasyonların meşruiyetinin sorgulanarak toplum nezdinde anılan terör örgütüyle mücadelenin itibarsızlaştırılmasını, bu suretle kamuoyunda ve toplumda terör örgütünün yeniden dini bir cemaat olduğu yönünde algı oluşturulmasını ve örgüt faaliyetlerine meşruiyet kazandırılarak örgütün varlığını sürdürmesini sağlamayı amaçlamaktadır. Bu amaca yönelik paylaşımların Yargıtay'ın yerleşik kararları gereği terör örgütüne yardım kapsamında değerlendirilebileceği açıktır. Bu nedenle ilk derece mahkemesinin başvurucunun eylemlerini değerlendirirken ortaya koymuş olduğu gerekçelerin, başvurucunun terör örgütüne yardım etme kastıyla hareket ettiği kanaatine ulaşılabilmesi için ilgili ve yeterli nitelikte olduğunun kabul edilmesi gerekmektedir.

15. Bu itibarla, ilk derece mahkemesi başvurucunun eylemlerini birçok yönüyle değerlendirmiş, içeriklerinde örgüt faaliyetlerine destek bulunan yazı ve paylaşımların terör örgütüne yardım etme suçundan verilen mahkûmiyet hükmünde ne şekilde ve hangi gerekçelerle delil olarak kullanıldığın ve başvurucunun eylemlerinin bir bütün olarak örgüte yardım amacına hizmet ettiğini göstermiş, ifade ve basın özgürlüklerine yapılan söz konusu müdahalenin hangi toplumsal ihtiyaç baskısı altında gerçekleştiğini ve ulaşılmaya çalışılan meşru amaçlarla başvurucunun ifade ve basın özgürlüğü arasındaki adil dengeyi ne şekilde kurduğunu ikna edici biçimde açıklamıştır. Terör suçlarının birey, toplum ve devlet üzerindeki vahim sonuçları düşünüldüğünde hükmedilen cezanın toplumun terörsüz bir ortamda yaşama hakkı ile başvurucunun ifade ve basın özgürlüğü arasında kurulması zorunlu olan adil dengeyi sağlamaya hizmet ettiği ve bu sebeple de orantısız olmadığı

anlaşılmaktadır.

16. Açıklanan gerekçelerle, başvurucunun ifade ve basın özgürlüğüne yapılan müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine aykırı bir müdahale olarak değerlendirilemeyeceği sonucuna ulaşıldığından, aksi yönde oluşan çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

Üye Yılmaz AKÇİL

FATİH ÇATAL

B. No: 2019/16006 | Karar tarihi: 29.04.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/16006

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

FATİH ÇATAL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/16006)

Karar Tarihi: 29/4/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Ali Erdem ŞAHİN

Başvurucu : Fatih ÇATAL

Vekili : Av. Ekrem KAYA

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; iş sözleşmesinin gerekçesiz olarak feshedilmesi nedeniyle adil yargılanma, özel hayata saygı ve mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. İstinaf yargılamasında başvurucunun vekili olan İ.O. nihai kararı 27/3/2019 tarihinde öğrenmiştir. Bireysel başvuru 9/5/2019 tarihinde yapılmıştır. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Hüseyin Aşkan (B. No: 2017/15649, 21/7/2020) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Kararda, Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi'nde (UYAP) evrak işlem kütüğü üzerinde yapılan incelemede başvurucu vekili tarafından nihai kararın açılarak okunduğu tespit edilen tarih, nihai kararın sonucunun öğrenildiği tarih kabul edilerek bireysel başvuru süresi bu tarihten itibaren başlatılmış ve başvurunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Somut olayda da nihai kararın başvurucu vekili İ.O. tarafından UYAP üzerinden

27/3/2019 tarihinde okunduğu ve başvurunun otuz günlük bireysel başvuru süresi geçtikten sonra 9/5/2019 tarihinde yapıldığı anlaşıldığından başvurunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 29/4/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

DURSUN YAŞAR ULUTAŞ

B. No: 2019/20028 | Karar tarihi: 29.04.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/20028

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

DURSUN YAŞAR ULUTAŞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/20028)

Karar Tarihi: 29/4/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Ali Erdem ŞAHİN

Başvurucu : Dursun Yaşar ULUTAŞ

Vekili : Av. Leyla Verda ERSOY

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, Türk Tabipler Birliği Merkez Konseyi üyesi başvurucunun Birliğin internet sitesinde yapılan açıklama nedeniyle görevden uzaklaştırılmasının özel hayata saygı hakkını ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvurucu, nihai kararı 19/5/2019 tarihinde öğrendikten sonra 18/6/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği, bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü sunmuştur. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu 1964 doğumlu olup başvuruya konu olayların yaşandığı tarihte Adana'nın Seyhan ilçesinde bulunan Gazipaşa Aile Sağlığı Merkezinde aile hekimi olarak görev yapmaktadır. Başvurucu aynı zamanda Türk Tabipler Birliğinin (TTB) Merkez Konseyi üyesidir.

6. TTB Merkez Konseyi, Zeytin Dalı Harekâtının (arka plan bilgisi için bkz. Leyla Güven [GK], B. No: 2018/26689, 7/4/2022, §§ 13, 14) başlamasının ardından 24/1/2018 tarihinde "Savaş bir halk sağlığı sorunudur !" başlığıyla resmî internet sitesinde bir açıklama yayımlamıştır. Anılan açıklama şu şekildedir:

"Biz hekimler uyarıyoruz:

Savaş, doğada ve insanda tahribat yapan, toplumsal yaşamı tehdit eden, insan eliyle yaratılan bir halk sağlığı sorunudur.

Her çatışma, her savaş; fiziksel, ruhsal, sosyal ve çevresel sağlık açısından onarılmaz sorunlara yol açarak büyük bir insani dramı da beraberinde getirir.

Yaşatmaya ant içmiş bir mesleğin mensupları olarak, yaşamı savunmanın, barış iklimine sahip çıkmanın birincil görevimiz olduğunu aklımızdan çıkarmıyoruz.

Savaşla baş etmenin yolu, adil, demokratik, eşitlikçi, özgür ve barışçıl bir yaşam kurmak ve bunu sürekli kılmaktır.

Savaşa hayır, barış hemen şimdi!"

7. Başvurucu hakkında söz konusu açıklama nedeniyle terör örgütü PKK/PYD'nin propagandasını yapma, halkı kin ve düşmanlığa tahrik etme suçları yönünden adli soruşturma başlatılmış ve başvurucu gözaltına alınmıştır. Bu durumun idareye bildirilmesi üzerine görevden uzaklaştırmaya yetkili amirlerden olan vali tarafından başvurucunun 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun "Ceza kovuşturması sırasında görevden uzaklaştırma" kenar başlıklı 140. maddesi ve 30/12/2010 tarih ve 27801 sayılı mülga Aile Hekimliği Ödeme ve Sözleşme Yönetmeliği'nin (Yönetmelik) 13. maddesinin beşinci fıkrası kapsamında iki ay süreyle görevden uzaklaştırılmasına ve hakkında disiplin soruşturması başlatılmasına karar verilmiştir. Başvurucu söz konusu sürenin ardından görevine başlatılmıştır.

8. Başvurucu, hakkında tesis edilen görevden uzaklaştırma işleminin iptali talebiyle idare mahkemesine başvurmuştur. İlk derece mahkemesi, davanın reddine karar vermiştir. Anılan kararın ilgili kısmı şöyledir:

"Olayda, davacının Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı (Anayasal Düzene Karşı İşlenen Suçlar Soruşturma Bürosu) tarafından yürütülen,..., soruşturma kapsamında gözaltına alındığı, soruşturmanın devam ettiği, aynı zamanda,..., hakkında idari soruşturma açıldığı, disiplin soruşturması ile birlikte ceza soruşturmasının birlikte yürütüldüğü, disiplin soruşturması kapsamında davacının aile hekimliği sözleşmesinin sona erdirilmesinin uygun olacağı şeklinde teklifinin getirildiği görülmekte olup, davacı hakkında disiplin soruşturmasının yanı sıra ceza soruşturmasının da yürütülmekte olduğu ve soruşturmaya konu fiillerin niteliği dikkate alındığında, 657 sayılı Yasanın ilgili maddeleriyle idareye tanınan takdir yetkisinin hukuka uygun olarak kullanıldığı sonucuna varıldığından, dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmamaktadır."

9. Başvurucu, söz konusu karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Bölge idare

mahkemesi, mahkeme kararının hukuka uygun olduğu gerekçesiyle istinaf talebini reddetmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

1. Mevzuat

10. 657 sayılı Kanun'un "Görevden uzaklaştıma" kenar başlıklı 137. maddesi şöyledir:

"Görevden uzaklaştırma, Devlet kamu hizmetlerinin gerektirdiği hallerde, görevi başında kalmasında sakınca görülecek Devlet memurları hakkında alınan ihtiyati bir tedbirdir.

Görevden uzaklaştırma tedbiri, soruşturmanın herhangi bir safhasında da alınabilir."

11. 657 sayılı Kanun'un "Görevden uzaklaştıran amirin sorumluluğu" kenar başlıklı 139. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Görevinden uzaklaştırılan Devlet memurları hakkında görevden uzaklaştırmayı izleyen 10 iş günü içinde soruşturmaya başlanması şarttır."

12. 657 sayılı Kanun'un "Ceza kovuşturması sırasında görevden uzaklaştırma" kenar başlıklı 140. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Haklarında mahkemelerce cezai kovuşturma yapılan Devlet memurları da 138 inci maddedeki yetkililer tarafından görevden uzaklaştırılabilirler."

13. 657 sayılı Kanun'un "Görevden uzaklaştırılan veya görevinden uzak kalan memurların hak ve yükümlülüğü" kenar başlıklı 141. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Görevden uzaklaştırılan ve görevi ile ilgili olsun veya olmasın herhangi bir suçtan tutuklanan veya gözaltına alınan memurlara bu süre içinde aylıklarının üçte ikisi ödenir. Bu gibiler bu Kanunun öngördüğü sosyal hak ve yardımlardan faydalanmaya devam ederler.

143 üncü maddede sayılan durumların -memurun göreve tekrar başlatılması zorunlu olan haller- gerçekleşmesi halinde, bunların aylıklarının kesilmiş olan üçte biri kendilerine ödenir."

14. Yönetmelik'in "Sözleşmenin yetkili merciler tarafından sona erdirilmesi" kenar başlıklı 13. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

(5)Birinci fıkranın (g) ve (h) bentlerine münhasır olmak üzere, aile hekimliği hizmetlerinin gerektirdiği hâllerde, görevi başında kalmasında sakınca görülen aile hekimleri ve aile sağlığı elemanları, Sağlık Bakanı, Türkiye Halk Sağlığı Kurumu Başkanı, vali, Bakanlık sağlık denetçileri veya Türkiye Halk Sağlığı Kurumu sağlık denetçileri tarafından en fazla iki aya kadar sözleşmeleri askıya alınmak suretiyle görevden uzaklaştırılabilir. Bu süre içinde tamamlanacak idari soruşturma neticesinde ilgililerin anılan bentlerde yer alan fiilleri işledikleri sabit görülür ise sözleşmeleri sona erdirilir, aksi hâlde ilgililer görevlerine iade edilir. Sözleşmenin askıda olduğu süre zarfında, müdürlükçe pozisyona geçici görevlendirme yapılır ve sözleşmeli aile hekimi ile görevlendirilen aile hekimine 17 nci maddeye göre ... ödeme yapılır."

15. Yönetmelik'in "Geçici aile hekimlerine yapılacak ödemeler" kenar başlıklı 17. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

(1) Sözleşme ile çalıştırılan aile hekimine, 8 inci maddenin ikinci fıkrası çerçevesinde görev

başında bulunmadığı süre içinde, hizmetin görülmesini sağlaması hâlinde ödeme tam olarak yapılır. Bu mümkün olmadığı takdirde müdürlük, diğer aile hekimleri veya Bakanlık personelini geçici aile hekimi olarak görevlendirir. Bu durumda;

a) 16 ncı maddenin birinci fıkrasının (a) bendine göre kayıtlı kişiler için yapılacak brüt ödeme miktarının %50'si yasal kesintiler yapıldıktan sonra asıl aile hekimine, %50'si ise geçici aile hekimine ödenmek üzere kadrosunun bulunduğu kurum döner sermaye emanet hesabına, tek birimli aile sağlığı merkezinde görev yapan ve yıllık izin sebebiyle görevi başında bulunamayan asıl aile hekimine, toplam yıllık izin süresinin ilk yedi günlük kısmı için ise %100'ü,

b) 16 ncı maddenin birinci fıkrasının (b) bendine göre ödenecek sosyoekonomik gelişmişlik düzeyi ücretinin %50'si asıl aile hekimine,

c) 16 ncı maddenin birinci fıkrasının (c) bendine göre ödenecek aile sağlığı merkezi giderlerinin tamamı asıl aile hekimine,

ç) 16 ncı maddenin birinci fıkrasının (ç) bendine göre ödenecek gezici sağlık hizmeti gideri ödeneğinin tamamı, çalışılan gün sayısıyla orantılı olarak geçici aile hekimine, ödenir."

2. Danıştay İçtihadı

16. Danıştay 2. Dairesinin 26/12/2019 tarih ve 2017/1888 Esas sayılı kararının görevden uzaklaştırma işleminin inceleme yöntemine ilişkin kısmı şöyledir:

"Yukarıda yer verilen mevzuat hükmü uyarınca, görevden uzaklaştırmanın, yalnızca yürütülen soruşturma ya da kovuşturma nedeniyle suç delillerinin ortadan kaldırılmasını engelleyen bir önlem olmadığı, memurun işlediği ileri sürülen suçun niteliğine ve yürüttüğü görevin önemine göre, görevi başında kalmasının sakıncalı olduğu kanaatine varılan hâllerde, kamu hizmetinin düzenli, sağlıklı bir şekilde yürütülmesini ve hizmetten yararlananların güven duygusunun sarsılmasının önüne geçilmesini amaçlayan geçici bir tedbir olduğu; anılan düzenlemeyle idareye, memurların görevden uzaklaştırılmaları konusunda takdir yetkisi tanındığı sonucuna varılmaktadır. Ancak, bu tedbirin uygulanması görevden uzaklaştırılan kişinin suçlu olduğu anlamına gelmemektedir. Dolayısıyla, isnat olunan fiilin işlenip işlenmediğinin tespitine gerek bulunmamaktadır. Başka bir deyişle, görev sırasında işlenildiği ileri sürülen fiillere ilişkin ciddi iddiaların bulunması gerekli ve yeterlidir. Buna göre, haklarında kamu hizmetinin yürütülmesini olumsuz şekilde etkileyecek nitelik ve ağırlıkta suçlamalar bulunan kişilerin hizmetin aksamadan yürütülmesini sağlamak amacıyla, haklarındaki iddialar açıklığa kavuşturuluncaya kadar görevden uzaklaştırılması mümkündür.

Öte yandan, görevden uzaklaştırma tedbiri, memurun adli/disiplin soruşturmasına konu eylemleri işlediği mahalde görev yapması hâlinde daha çok başvurulan bir yöntem olmakla birlikte; bu tedbirin uygulanmasının gerekip gerekmediğinin, soruşturmanın kapsamı, suçlamaların niteliği de dikkate alınarak her olaya göre ayrı ayrı değerlendirilmesi gerekmektedir."

B. Uluslararası Hukuk

17. Özel hayata saygı hakkı yönünden uluslararası hukuk kaynaklarının detaylı olarak verildiği kararlar için bkz. Ayla Demir İşat [GK], B. No: 2018/24245, 8/10/2020, §§ 68-81; C.A. (3) [GK], B. No: 2018/10286, 2/7/2020, §§ 58-75, E.Ü. [GK], B. No: 2016/13010, 17/9/2020,§§ 33-51; Esra Ünlü [1. B.], B. No: 2018/4144, 25/2/2021, §§ 20-27)

V. İNCELEME VE GEREKÇE

18. Anayasa Mahkemesinin 29/4/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

19. Başvurucu; somut olaya konu açıklamanın kurumsal nitelikte olduğunu, evrensel ve bilimsel bir bilgi içerdiğini, görevden uzaklaştırma şartlarının oluşmadığını belirterek bilim ve sanat hürriyetinin, ifade özgürlüğünün ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bununla birlikte başvurucu dava dilekçesinde; yaklaşık 3.000 vatandaşın aile hekimi olarak görev yaptığını, müdahale nedeniyle birçok kişinin aile hekimini değiştireceğini ve bu bağlamda muayene sayısı ile orantılı olarak daha az gelir elde edeceğini belirtmiştir. Başvurucu son olarak görevden uzaklaştırılan kamu görevlileri için 657 sayılı Kanun'da yer alan telafi edici düzenlemenin (1/3'lük kesintinin göreve iade ile birlikte ödenmesi) sözleşmeli aile hekimleri için geçerli olmadığının altını çizerek ilgili mevzuata göre görevden uzaklaştırıldığı süre boyunca gün başına yapılacak ödemelerin tam olarak ödenmesi yerine geçici olarak görevlendirilen aile hekimi ile paylaştırılacak olmasının maddi kayba neden olacağından yakınmıştır.

20. Bakanlık görüşünde; başvurucunun görevden uzaklaştırma tedbirinin mesleği veya sosyal ve ekonomik durumuna ne şekilde etki ettiğini ortaya koyamadığını vurgulayarak mevcut başvuruda ifade özgürlüğüne bir müdahalenin bulunup bulunmadığı, bulunduğu düşünüldüğü takdirde müdahalenin meşru bir amacı haiz olup olmadığı, şikâyete konu edilen işlemin belirtilen meşru amaç ile orantılı olup olmadığı hususları değerlendirilirken ilgili ulusal ve uluslararası mevzuat hükümleri ile yargı içtihatlarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında bireysel başvuru formunda ileri sürdüğü iddiaları yinelemiştir.

B. Değerlendirme

21. Başvurucunun iddiasının özü, yaptığı düşünce açıklaması nedeniyle hukuka aykırı şekilde görevden uzaklaştırılmasına, bu suretle mesleki hayatına müdahale edilmesine ilişkin olduğu görülmüştür. Kişilerin mesleki hayatlarının onların özel hayatlarıyla sıkı bir irtibatının olduğu ve meslek hayatına yönelik tedbirlerin ya da müdahalelerin söz konusu olduğu dava süreçlerinde özel hayata saygı hakkının gündeme geldiği yadsınamaz. Bununla birlikte öncelikle mesleki hayata yönelik tedbirlerin ya da müdahalelerin hangi durumlarda özel hayat kapsamında görülmeye uygun olduğu veya başvuru konusu edilen uyuşmazlıkların hangilerinin bu bağlamda uygulanabilir kabul edileceği hususlarında belirlenen ölçütlerin dikkate alınması gerekir (C. A. (3), § 88).

22. C.A. (3) kararında açıklanan kriterler kapsamında somut olay değerlendirildiğinde başvurucunun PKK/PYD terör örgütünün propagandasını yapma suçu yönünden hakkında başlatılan savcılık soruşturması nedeniyle görevden uzaklaştırılmasının sosyal ve mesleki itibarına yönelik somut etki ve yansımalarının (görev yaptığı aile hekimliğine kayıtlı kişi sayısının etkilenmesi gibi) olduğu, bu sebeple başvurunun sonuca dayalı uygulanabilirlik yaklaşımı çerçevesinde özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenebilir nitelikte olduğu anlaşılmıştır.

23. Anayasa’nın “Özel hayatın gizliliği” kenar başlıklı 20. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Herkes, özel hayatına …saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın …

gizliliğine dokunulamaz.”

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

24. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiaların kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Müdahalenin Varlığı

25. Somut olaya konu eylemi nedeniyle görevi başında bulunmasının sakıncalı hâle geldiği değerlendirilerek görevden uzaklaştırılan başvurucunun özel hayata saygı hakkına bir müdahale olduğu değerlendirilmiştir.

b. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

26. Bahse konu müdahale, Anayasa’nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı müddetçe Anayasa’nın 20. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Anayasa’nın 13. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, ... yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, ... demokratik toplum düzeninin ... gereklerine... ilkesine aykırı olamaz."

27. Bu sebeple müdahalenin Anayasa’nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanunlar tarafından öngörülme, Anayasa’nın ilgili maddesinde belirtilen nedenlere dayanma ve demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olma koşullarını sağlayıp sağlamadığının belirlenmesi gerekir.

i. Kanunilik

28. Başvuru konusu müdahale, başvurucu hakkında mevcut herhangi bir ceza kovuşturması bulunmamasına rağmen ceza kovuşturması sırasında görevden uzaklaştırma konusunu düzenleyen 657 sayılı Kanun'un 140. maddesi kapsamında gerçekleştirilmiştir (bkz. § 12). Bunun yanında idari işlem gerekçesinde, görevi başında kalmasında sakınca görülen sözleşmeli aile hekimlerinin görevden uzaklaştırılabileceğini belirten ve657 sayılı Kanun'un görevden uzaklaştırmaya ilişkin 137. maddesi ile paralellik arz eden Yönetmelik hükmüne de yer verilmiştir (bkz. §§ 10,14). Öte yandan mevzuata göre görevden uzaklaştırma işlemi ilkesel olarak soruşturmanın herhangi bir aşamasında tesis edilebileceği gibi ön koşul olarak mevcut bir soruşturma veya kovuşturmanın varlığı aranmaksızın süresi içinde soruşturma başlatılması kaydıyla da tesis edilebilmektedir (bkz. § 11). Dolayısıyla gerek ilgili Yönetmelik hükmüne dayanılması gerekse ceza kovuşturmasının varlığının görevden uzaklaştırma tedbiri için bir ön koşul olmaması karşısında müdahalenin kanunilik ölçütünü karşıladığı sonucuna varılmıştır.

ii. Meşru Amaç

29. Başvurucunun hekimlik görevinden uzaklaştırılması suretiyle özel hayata saygı hakkına yapılan müdahalenin Anayasa'nın 129. maddesinin birinci fıkrası kapsamında kalan kamu görevlisinin Anayasa ve kanunlara sadakat yükümlülüğü çerçevesinde, kamu hizmetinin etkin bir şekilde yürütülmesi ve mesleki disiplinin sağlanması meşru amacına dayandığı sonucuna varılmıştır (Namet Sevinç [1.B.], B. No: 2015/9155, 10/1/2019, §§ 41-43).

iii. Demokratik Toplum Düzeninin Gereklerine Uygunluk

30. Anayasa Mahkemesi kararlarına göre personel rejimi gibi sıkı kural ve şartlara tabi bir alanda, kamu görevini yürütmekle görevli kişilerin hak ve özgürlüklerine herhangi bir vatandaşa uygulanamayacak sınırlamalar getirilmesi demokratik bir toplumda gerekli olabilir. Bu kapsamda kamu makamlarının faaliyetin niteliği ve sınırlamanın amacına göre değişen geniş takdir yetkisinin olması doğaldır. Ancak müdahalenin haklı olduğunun kabul edilebilmesi için kamu makamlarınca müdahalenin gerekliliği konusunda ilgili ve yeterli gerekçelerin ortaya konulması gerekir. Buna göre özel hayata saygı hakkına yapılan bir müdahale, zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılamıyorsa ya da zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılamakla birlikte orantılı değilse demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun bir müdahale olarak değerlendirilemez (Ata Türkeri [1. B.], B. No: 2013/6057, 16/12/2015, §§ 44- 47; A.K.[2. B.], B. No: 2015/10298, 7/3/2019, §§ 50, 51; Namet Sevinç, §§ 47, 48).

31. Başvuru konusu açıklama (bkz. § 6) Zeytin Dalı Harekâtının hemen ardından yapılmıştır. Anılan açıklama nedeniyle açılan savcılık soruşturması kapsamında kamu görevlisi başvurucu gözaltına alınmıştır. Bahse konu durumun idareye bildirilmesi üzerine başvurucunun iki ay süreyle görevden uzaklaştırılmasına karar verilmiştir. Bu itibarla görevden uzaklaştırma şeklindeki müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluğu incelenirken öncelikle söz konusu işlemin niteliği ele alınmalıdır.

32. Görevden uzaklaştırma işlemi, görevi başında kalmasının sakıncalı olabileceği değerlendirilen kamu görevlileri hakkında uygulanan ihtiyati ve geçici bir tedbirdir (bkz. § 12). Söz konusu işlemle temel olarak soruşturmanın sağlıklı bir şekilde yürütülmesi ve soruşturma nedeniyle kamu hizmetlerinin aksamaması amaçlanmaktadır. Dolayısıyla anılan işlemin kamu hizmetlerinde süreklilik ve düzenlilik ilkesiyle yakın ilişki içerisinde bulunduğu ve kamu yararının gerçekleştirilebilmesi için hayati bir önemde olduğu tartışmasızdır.

33. Söz konusu tedbir kamu hizmeti bakımından olası sakıncalı durumların önlenmesi adına ivedi olarak tesis edilmelidir. Aksi takdirde öngörülen sakıncanın gerçekleşme olasılığı artmakta veya gerçekleşmesi mümkün hâle gelmektedir. Nitekim kanun koyucu da bu ihtiyaç kapsamında, kamu görevlisinin ilkesel olarak soruşturmanın herhangi bir aşamasında görevden uzaklaştırılabileceği gibi ön koşul olarak mevcut bir soruşturma veya kovuşturmanın varlığını aramaksızın on iş günü içinde yetkili makamlarca soruşturma başlatılması kaydıyla görevden uzaklaştırma işleminin tesis edilebileceğini hüküm altına almıştır (bkz. §§ 10-12).

34. Öte yandan bahse konu ivedilik özelliği, uzaklaştırma işlemine konu olay ve olguların son derece sınırlı bir sürede değerlendirilmesini zorunlu kılmaktadır. Bu nedenle idareye geniş bir takdir yetkisi tanınarak yetkili makamlarca kamu görevlisinin mevcut görevini sürdürmesinin sakıncalı olduğuna kanaat getirilmesi görevden uzaklaştırma tedbiri için tek başına yeterli görülmüştür. İdareye tanınan bu hareket alanı ise esasen anılan tedbirin kamu görevlileri üzerinde bir yaptırım olarak değil kamu hizmetlerinin gereği gibi -sürekli ve düzenli- işlemesini sağlamak amacıyla başvurulabilecek bir araç olarak öngörülmesinden kaynaklanmaktadır. Nitekim kamu hizmetlerinin gereği gibi yürütülmesini sağlamak için ihtiyaç duyulan şartların tespitinde idarenin en iyi konumda bulunduğu açıktır (naklen atama yönünden benzer değerlendirmeler için bkz. Elif Güneysu [2. B.], B. No: 2017/31733, 7/10/2021, §§ 48, 50)

35. Bununla birlikte idareye anılan tedbir konusunda geniş bir takdir yetkisi verilmesi bu

yetkinin keyfî olarak kullanılabileceği anlamına da gelmez. Bu bağlamda kamu hizmetlerinin gereği gibi yürütülmesi ile kamu görevlilerinin özel hayatına saygı hakları arasında adil bir dengenin gözetilmesi ve alınan tedbirin bireyselleştirilmesi gerekir. Başka bir ifadeyle temel haklara müdahale teşkil eden işlemin esasını oluşturan meşru amaç karşısında bireye düşen fedakârlığın ağırlığı, başvurucunun mesleğinin niteliği ve görevden uzaklaştırma işlemine tabi tutulmasına neden olan koşullar gözönünde bulundurulmalı, kamunun veya kimi zaman başka bir bireyin menfaati ile müdahalenin süjesi olan bireyin menfaati arasında adil bir dengenin kurulup kurulmadığı belirlenmeli, tedbirin gerekliliği konusunda somut olaya özgü açıklamalarda bulunulmalıdır (ilgili Danıştay içtihadı için bkz. §16; naklen atama yönünden benzer değerlendirmeler için bkz. Serhat Oyman [2. B.], B. No: 2017/25497, 13/10/2020, § 55).

36. Ayrıca söz konusu hekimlik, avukatlık, noterlik gibi kariyer meslekler olduğunda bu mesleklerin ifasında sosyal çevrenin, mesleki ilişkilerin ve dış dünyayla ilişki kurmanın hayati önemde olduğu da göz ardı edilmemelidir. (Anayasa Mahkemesinin benzer yöndeki yaklaşımı için bkz. Enis Aras [GK], B. No: 2018/36485, 14/12/2022, § 47). Bu anlamda somut olayda aile hekimi başvurucunun PKK/PYD terör örgütünün propagandasını yapma suçu yönünden başlatılan savcılık soruşturması üzerine görevden uzaklaştırıldığı gözetildiğinde müdahalenin başvurucudan hizmet alacak kayıtlı kişi sayısını -maddi kayıp- ve bu bağlamda sosyal ve mesleki itibarını olumsuz yönde etkileme potansiyeli olduğu kabul edilmelidir. Bununla birlikte görevden uzaklaştırılan ve daha sonra göreve iade edilen sözleşmeli aile hekimlerine 657 sayılı Kanun'da yer alan düzenlemelerden farklı olarak uzaklaştırma nedeniyle mahrum kaldıkları ödemelerin tam olarak yapılması da mümkün değildir (bkz. § 15). Dolayısıyla idarenin başvurucunun bir bütün hâlinde özel hayatını (mesleki ve sosyal) etkileyebilecek nitelikte böylesine bir tedbire başvururken azami derecede özen göstermesi gerekir.

37. Sonuç olarak idare, görevden uzaklaştırmaya konu edilen olayda kamu görevlisinin bir kusuru olup olmadığından bağımsız olarak ilgili kişinin görevde kalmasının soruşturmanın seyrini ve kamu hizmetinin gereği gibi yürütülmesini etkilemesinin açık ve güçlü bir ihtimal olduğunu ilgili ve yeterli gerekçelerle somut olarak ortaya koymalıdır. Aksi hâlde somut olayın koşullarında ihtiyati bir tedbir mahiyetinde olan işlemin anayasal haklarını kullanan kamu görevlileri yönünden cezai yaptırımlarla aynı etkiyi doğurmasına, üzerlerinde baskı oluşturmasına ve ilgili anayasal haklarının ihlal edilmesine de sebep olabilir. Öte yandan haklarında uygulanan görevden uzaklaştırma tedbirinin bu kapsamda anayasal haklarını ihlal ettiğini ileri süren kamu görevlilerinin bu iddialarını somut bilgi, belge ve açıklamalarla ortaya koymaları gerekeceği de unutulmamalıdır (benzer değerlendirmeler için bkz. Elif Güneysu, § 53)

38. Yukarıda yer verilen açıklamalar ışığında başvurucuyu görevden uzaklaştıran idarenin ve müdahalenin hukuka uygunluğu denetleyen derece mahkemelerinin gerekçeleri dikkatli bir şekilde incelenmiştir. Buna göre idarenin başvurucu hakkında adli soruşturma yürütüldüğüne ilişkin bilgi notu çerçevesinde görevden uzaklaştırma işlemini tesis ettiği ve bunun haricinde başvurucunun görevinin başında kalmasının oluşturacağı sakıncaya ilişkin herhangi bir açıklamada bulunmadığı, derece mahkemelerinin ise başvurucu hakkında yürütülen adli ve idari soruşturmalar ile idarenin takdir yetkisine atıfta bulunmanın ötesinde ne görevden uzaklaştırma şartları ne de başvurucunun meslek hayatının etkilendiğine ilişkin iddiaları hakkında bir değerlendirme yaptığı görülmüştür.

39. Dolayısıyla anılan mercilerin Anayasa Mahkemesinin kamu görevlisinin özel hayatına

saygı hakkına yapılan böyle bir müdahalede uygulanmasını öngördüğü ve yukarıda sıralanan değerlendirmelerden hiçbirini yapmadığı anlaşılmıştır. Başvurucunun doktor olduğu, aile sağlığı merkezinde görev yapması nedeniyle sürekli temasta olduğu ve kişisel ilişkilerin, mesleki itibarın önem arz ettiği bir çevrede görevini ifa ettiği, açığa alma işlemininkişisel ve mesleki itibarına etkisinin kaçınılmaz olduğu gözetilerek anılan tedbirin uygulanmasının hizmete olumsuz etkilerini ortaya koyan somut ve yeterli gerekçeye dayandırılması elzemdir. Ancak somut olayda idare ve derece mahkeleri tarafından ifa edilen görevin özellikleri ile başvurucunun mesleki ve kişisel ilişkileri/itibarı gözetilmek suretiyle başvurucunun eyleminin görevi nasıl/neden olumsuz etkiliyeceği ve açığa almanın kamu hizmetinin devamlılığı açısından zorunlu olup olmadığı hususlarının değerlendirilmediği, dolayısıylaolaya özgü güçlü ve yeterli gerekçe sunulmadığı kanaatine varılmıştır. Şu hâlde özel hayata saygı hakkına yönelik müdahalenin öngörülen meşru amaçla orantılı şekilde gerçekleştirildiği ve kamunun menfaati (süreklilik ve düzenlilik ilkesi) ile başvurucunun kişisel menfaati arasında adil bir dengenin kurulamadığı değerlendirilmiştir.

40. Anayasa Mahkemesi, çok sayıdaki kararında, özel hayata saygı hakkına gerekçesiz olarak veya Anayasa Mahkemesince ortaya konulan kriterleri karşılamayan bir gerekçe ile yapılan müdahalelerin Anayasa'nın 20. maddesini ihlal edeceğini ifade etmiştir. Özel hayata saygı hakkına yapılan bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için kamu makamları tarafından ortaya konulan gerekçelerin ilgili ve yeterli olması gerekir (diğerleri arasından bkz. Ayla Demir İşat, § 141; Murat Deniz [1.B.], B. No: 2014/5318, 21/9/2016, § 74).

41. Yukarıdaki açıklamalar dikkate alındığında değerlendirmelerinde Anayasa Mahkemesinin kabul ettiği standartları uygulamayan idare ve derece mahkemelerinin başvurucunun görevden uzaklaştırılmasının zorunlu toplumsal bir ihtiyaca karşılık geldiğini ilgili ve yeterli bir gerekçe ile ortaya koyamadığı sonucuna varılmıştır. Bunun yanında müdahalenin sonucu itibarıyla başvurucunun sosyal ve mesleki hayatı üzerinde olumsuz bir etki oluşturabilmesi ve başvurucunun görevden uzaklaştırmayla mahrum kaldığı ödemeleri tam olarak tazmin imkânın da bulunmaması karşısında müdahalenin orantılı olduğu da söylenemez.

42. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

VI. GİDERİM

43. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve 50.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

44. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60;Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için

başvurucuya manevi zararları karşılığında net 34.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin özel hayata saygı hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Adana 2. İdare Mahkemesine (E:2018/215, K:2018/872) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuya net 34.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 364,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.364,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 29/4/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ERDEM KAPLAN VE DİĞERLERİ

B. No: 2019/34183 | Karar tarihi: 29.04.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/34183

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ERDEM KAPLAN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/34183)

Karar Tarihi: 29/4/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Ali Erdem ŞAHİN

Başvurucular : Erdem KAPLAN ve diğerleri (bkz. ekli tablo)

Vekilleri : bkz. ekli tablonun (E) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; işveren ile arasındaki güven ilişkisinin bozulduğu gerekçesiyle başvurucuların iş sözleşmelerinin feshedilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Ekli listenin (B) sütununda gösterilen dosyalar, konu yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle 2019/34183 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmiş; diğer başvuru dosyaları kapatılmış ve inceleme 2019/34183 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmüştür.

3. Başvuruya konu olayların meydana geldiği süreçteki olağanüstü hâl (OHAL) koşullarına, OHAL ilanına ve uygulanan tedbirlere ilişkin genel bilgiler için bkz. C.A. (3) [GK], B. No: 2018/10286, 2/7/2020, §§ 10-18; Ayla Demir İşat [GK], B. No: 2018/24245, 8/10/2020, §§ 10-18.

4. Bazı başvurucular Belediyeler bünyesinde hizmet alım sözleşmesi kapsamında iş gören özel şirketlerde, bazı başvurucular Belediyelere ait şirketlerde, bazıları ise kamu gücü

ayrıcalığını haiz idarelerde veya şirketlerde işçi statüsünde çalışmaktadır. Başvuruculların iş sözleşmeleri, 23/7/2016 tarihli ve 29779 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 667 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararname (667 sayılı KHK) kapsamında terör örgütleri ile irtibat veya iltisak içinde olduğu yönünde yapılan bildirimler sonucunda çalıştıkları şirket veya idareler (İşveren) tarafından güven ilişkisinin zedelendiği gerekçesiyle feshedilmiştir.

5. Başvurucular, feshin geçersizliğinin tespiti ve işe iade talebiyle İş Mahkemelerinde veya Asliye Hukuk Mahkemelerinde -iş mahkemesi sıfatıyla-(Mahkeme) dava açmıştır. Mahkemelerce bazı başvurucular yönünden davanın kabulüne, bazıları yönünden davanın reddine karar verilmiştir. Davanın kabulüne ilişkin kararlara karşı yapılan başvurular istinaf veya temyiz kanun yolunda kabul edilerek davanın reddine karar verilmiştir. Davanın reddine ilişkin kararlara yönelen istinaf başvuruları ise reddedilmiştir.

6. Davanın reddine ilişkin kararların gerekçelerinde; başvurucular veya başvuruculların aile bireyleri hakkındaki istihbari bilgilere, devam etmekte olan soruşturma veya kovuşturmalara, başvuruculların fesih tarihinden çok uzun süre öncesine ait mahkûmiyet kararlarına yer verilmiştir. Kararlarda ayrıca bazı başvurucular hakkında verilen kovuşturmaya yer olmadığına dair kararlar (KYOK) ile beraat kararlarına dayanılmıştır. Netice itibarıyla anılan kararlarda taraflar arasındaki güven ilişkisinin zedelendiği ve feshin geçerli nedene dayandığı belirtilmiştir.

7. Başvurucular, haklarındaki nihai hükümleri öğrendikten sonra süresinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Talepte bulunan ve ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvuruculların adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

10. Bazı başvurucular, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

11. 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Tazminat Komisyonunun Görevleri ile Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Kanun'da değişiklik yapan 2/3/2024 tarihli ve 7499 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun uyarınca üç ay içinde yapılacak müracaat üzerine makul süre şikâyetlerinin Tazminat Komisyonu tarafından inceleneceği düzenlenmiştir. Nitekim Anayasa Mahkemesi Ahmet Kartalkuş kararında ilk bakışta ulaşılabilir olan ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görülen Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı sonucuna ulaşmıştır (Ahmet Kartalkuş [2. B.], B. No: 2019/39635, 19/3/2024). Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

12. Açıklanan gerekçelerle başvuruların bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Özel Hayata Saygı Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

13. Başvurucular; sözleşmelerinin haksız olarak feshedilmesi nedeniyle çalışamaz hâle geldiklerini ve özel hayatlarının olumsuz etkilendiğini, taleplerinin dikkate alınmadığını, yürütülen yargılamaların adil olmadığını ileri sürerek özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı ve adil yargılanma hakkı ile birlikte birçok anayasal haklarının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

14. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşlerinde, başvurucular tarafından ileri sürülen ihlal iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olup olmadığının değerlendirilmesinin ve başvurulara konu olan kararların OHAL döneminde alınması nedeniyle inceleme esnasında Anayasa'nın 15. maddesinin dikkate alınmasının faydalı olacağı ifade edilmiştir. Bununla birlikte temel hak ve özgürlüklerin ihlal edilip edilmediği konusunda Anayasa Mahkemesi tarafından yapılacak incelemede görüşte yer verilen Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının da gözetilmesi gerektiği belirtilmiştir.

15. Bakanlık görüşüne cevap veren başvurucular, önceki beyanlarını tekrar etmiştir.

16. Başvuruculara iş sözleşmesinin feshedilmesine yönelik işlem, özel hayata saygı hakkının otomatik olarak uygulanabilirliğini sağlamamakla birlikte mevcut başvuruda mesleki hayata yönelik müdahalenin başvuruculara özel hayatına ciddi şekilde etki ettiği ve bu etkinin belirli bir ağırlık düzeyine ulaştığı değerlendirildiğinden başvurular özel hayata saygı hakkı yönünden uygulanabilir bulunmuş ve bu kapsamda incelenmiştir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. C.A. (3), §§ 97-101; Ayla Demir İşat, §§ 106-110).

17. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

18. Anayasa Mahkemesi, olağanüstü yönetim usullerinin uygulandığı dönemlerde alınan tedbirlere ilişkin bireysel başvuruları incelerken Anayasa'nın 15. maddesinde ortaya konulan temel hak ve özgürlüklere ilişkin güvence rejimini dikkate alacağını belirtmiştir (Aydın Yavuz ve diğerleri, [GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017, §§ 187-191). Olağanüstü yönetim usullerinin uygulandığı dönemde alınan tedbiri konu edinen somut başvuruda Anayasa'nın 15. maddesi maddesinde ortaya konulan temel hak ve özgürlüklere ilişkin güvence rejimi dikkate alınacaktır (Mustafa Önal [2. B.], B. No: 2018/9808, 9/2/2023, § 14).

19. Anayasa'nın 15. maddesine göre yapılacak inceleme; müdahalenin Anayasa'daki çekirdek haklarla ilgili olup olmadığı, anılan maddenin ikinci fıkrasında sayılan hak ve özgürlüklere dokunup dokunmadığı, milletlerarası hukuktan doğan yükümlülüklere aykırılık teşkil edip etmediği ve durumun gerektirdiği ölçüde olup olmadığının tespitiyle sınırlı olacaktır (Ayla Demir İşat, § 146).

20. Anayasa'nın 15. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan dokunulması yasaklanan çekirdek haklar arasında özel hayata saygı hakkı yer almamaktadır. Ayrıca somut olaydaki tedbirin milletlerarası hukuktan kaynaklanan diğer herhangi bir yükümlülüğe aykırı olduğu da saptanmamıştır (Ayla Demir İşat, §§ 147, 148). Anayasa'nın 15. maddesi uyarınca yapılacak son inceleme, müdahalenin durumun gerektirdiği ölçüde olup olmadığının belirlenmesine ilişkin olacaktır.

21. Başvuruculara iş sözleşmelerinin feshedilmesine ilişkin tedbirin ve bu kapsamda derece

mahkemelerince sonuca bağlanan uyuşmazlığın Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında durumun gerektirdiği ölçüde olduğunun söylenebilmesi için öncelikle keyfî olmaması gerekir. Diğer taraftan söz konusu tedbirin ölçülü olup olmadığı değerlendirilirken elbette ülkemizde OHAL ilanına sebebiyet veren durumun özellikleri ve OHAL ilanı sonrasında ortaya çıkan koşullar dikkate alınmalıdır (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 349).

22. Ancak işçi tarafından sadakat yükümlülüğünün ihlal edildiği, dolayısıyla işçi ve işveren arasındaki güven ilişkisinin bozulduğu gerekçesine dayanılarak alınacak tedbirler bakımından basit bir şüphenin yeterli olmayacağı, bu durumun somut olgularla desteklenmesi gerektiği açıktır. Gerek işveren gerekse yargı organları tarafından açıklanan nedenlerin işveren ile işçi arasındaki güven ilişkisinin zedelendiğini ortaya koyacak ve ikna edecek yeterlilikte olması gerekir (C.A. (3), § 125; Ayla Demir İşat, § 133; Mehmet Selim Öcek ve diğerleri [2. B.], B. No: 2019/263, 8/6/2023, § 16;Mehmet Arif Yazıkoz ve diğerleri [2. B.], B. No: 2019/336, 10/7/2024, § 22).

23. Şüphe feshinin mahiyeti gereği ispatı beklenmese de Yargıtay kararlarında da belirtildiği üzere (benzer yönde Yargıtay kararları için bkz. C.A. (3), §§ 46-56; Ayla Demir İşat, §§ 52-62) şüphenin işçinin kişiliğinden kaynaklanan bir sebebe dayanması, bu sebebin de ciddi, önemli ve somut nitelikte objektif olay ve vakıalar ile desteklenmesi gerekmektedir. Aksi hâlde hukuk devletinin bir gereği olan hukuki güvenlik ilkesine aykırı bir şekilde keyfî uygulamaların gündeme gelmesi söz konusu olabilecektir (Delil Metin [2. B.], B. No: 2019/1419, 18/1/2023, § 32; Mehmet Selim Öcek ve diğerleri, § 17; Mehmet Arif Yazıkoz ve diğerleri, § 23).

24. Öte yandan 667 sayılı KHK dayanak alınarak uygulanan somut tedbirin başvurucular üzerinde doğuracağı etki de gözönüne alındığında özellikle yargılama sürecinde devletten beklenen yükümlülüklerin OHAL koşullarında da yerine getirilmesi gerektiği değerlendirilmektedir. Bu anlamda takdir yetkisinin öngörülen sınırlar dâhilinde kullanılması ve nedenlerinin ikna edici şekilde ortaya konulması OHAL koşullarında da yerine getirilmesi gereken yükümlülüklerdendir. Dolayısıyla terör örgütleriyle irtibatı ya da iltisakı olduğu konusunda çalışandan duyulan şüphenin ciddi, güçlü ve objektif olduğuna ilişkin ikna edici gerekçeler ortaya konulmaması hâlinde alınan tedbirin Anayasa'nın 15. maddesi bağlamında da söz konusu yükümlülüklere uygun olmadığı değerlendirilebilecektir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Ayla Demir İşat, § 161; Mehmet Selim Öcek ve diğerleri, § 19; Mehmet Arif Yazıkoz ve diğerleri, § 24).

25. Özel hayata saygı hakkı, üçüncü kişiler tarafından da olsa hakkın öngördüğü güvencelere keyfî şekilde müdahale edilmesini yasaklamaktadır. Öngörülen yükümlülüklerin yerine getirilmesi, kişilerin kendilerinin, ailelerinin geleceğini ve itibarını etkileyen mesleki hayata yönelik tedbirlerin keyfî olmaması, bu kapsamda doğan uyuşmazlıkların özel hayata saygı hakkının gereklilikleri bağlamında çözümlenmesi olağanüstü yönetim usullerinin benimsendiği dönemlerde de geçerli olan temel güvencelerdir (Ayla Demir İşat, § 150). Öte yandan darbe teşebbüsü ve terör örgütlerinin özellikleri gözönüne alındığında devletin ve kişilerin güvenliği ile kamu düzeninin korunması amacıyla yasal düzenlemeler yapılmasının ve sakıncalı görülen kişilerin mesleklerinden uzaklaştırılmasına yönelik işlemler tesis edilmesinin gerçek bir ihtiyaçtan kaynaklandığı açıktır. Ancak söz konusu tedbirlerin muhataplarının sakıncalı olduğu değerlendirilen kişilerden olması ve alınan tedbirlerin durumun gerektirdiği ölçüde olması gerekir (Ayla Demir İşat, § 159). Ayrıca belirtildiği üzere temel hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden tedbirin süresi, kapsamı ve ağırlığı ölçülülüğün belirlenmesinde dikkate alınması, kişilerin ölçüsüz veya keyfî müdahalelere

karşı koyabilecekleri usule ilişkin güvencelerden yararlandırılması gerekir (Ayla Demir İşat, § 160; Mehmet Selim Öcek ve diğerleri, § 18; Mehmet Arif Yazıkoz ve diğerleri, § 25).

26. Somut olaylardaki sözleşme fesihlerinin işveren beyanları, işlem gerekçeleri veya yargısal nitelemelere göre 667 sayılı KHK kapsamında başvuruculaların terör örgütleri ile irtibatlı veya iltisaklı olduğu değerlendirilerek yapıldığı anlaşılmaktadır. Yargılama safahatında ise mahkemeler tarafından başvurucular veya başvuruculaların aile bireyleri hakkındaki istihbari bilgilere, başvurucular veya aile bireyleri hakkında devam etmekte olan soruşturma veya kovuşturmaların bulunduğuna, başvurucular hakkında verilmiş fesih tarihinden yıllar öncesine ait mahkûmiyet kararlarına ve son olarak başvurucular hakkında verilmiş olan beraat ve KYOK kararlarına vurgu yapılmış, bu gerekçelerle davanın reddine karar verilmiştir.

27. Öncelikle belirtmek gerekir ki yargı mercilerinin kararlarında başvuruculaların hangi görevi ne kadar süredir ifa ettiğinden ve görevinin niteliğinden hareketle gerekçelerde belirtilen hususlar kapsamında başvuruculardan duyulan şüphenin mevcut görevlerine ne gibi bir olumsuz etkisi olacağına ilişkin bir gerekçe ortaya konulmamıştır.

28. Öte yandan şüpheye neden olan durum ile işçi arasında kişisel bir bağlantının ortaya konulması, yargılamayı yapan mahkemelerce söz konusu bağlantının nasıl kurulduğunun detaylı bir şekilde gerekçelendirilmesi gerekmektedir. Bu gerekliliğe rağmen bazı başvurucular yönünden anılan mahkemeler, haklarında verilen beraat veya KYOK kararlarından veya İşveren tarafından şüphenin gerekçesi olarak ileri sürülmeyen ilgisiz bir bilgiden veya ilgisiz bir olaya atıfla ulaşılan varsayımdan hareketle, belirtilen şekilde bir bağlantı kurmaksızın ve gerekçelendirme yapmaksızın davanın reddine karar vermiştir (beraat kararı yönünden bkz. Aydın Keser ve diğerleri [2. B.], B. No: 2018/37773, 20/6/2023, §§ 8-23; KYOK kararı yönünden bkz. Mehmet Çağrı Özaltın [2. B.], B. No: 2019/37417, 5/10/2023, §§ 12-20) .

29. Bazı başvurucular hakkında ise devam eden soruşturma veya kovuşturmalar nedeniyle davanın reddine karar verilmiştir. Vurgulamak gerekir ki derdest bir ceza davası veya soruşturmanın bulunmasının tek başına yeterli görüldüğü hâllerde özellikle de ilgili kişinin beraatine ya da ilgili kişi hakkında kovuşturma yapılmasına yer olmadığına karar verildiği takdirde mahkemenin ilgili ve yeterli gerekçe gösterme yükümlülüğü çerçevesinde hareket ederek irtibat veya iltisakı gösterir delilleri tartışarak bir sonuca varması ve bunu da gerekçesinde göstermesi beklenir (Süleyman Duman ve diğerleri [2. B.], B. No: 2019/14039, 20/9/2023, § 29). Buna rağmen yargı mercilerince başvurucular hakkında devam eden soruşturma veya kovuşturmalarda elde edilmiş delillere ve bu delillerin fesih işlemine etkisine yönelik herhangi bir gerekçeye yer verilmeksizin, işçi ve işveren arasındaki güven ilişkisini bozacak nitelikte bir şüphenin varlığı ortaya konulmaksızın salt soruşturma veya kovuşturmanın varlığından hareketle davanın reddine karar verildiği görülmektedir (devam eden soruşturma ve/veya kovuşturma yönünden bkz. F.G. [2. B.], B. No: 2019/14893, 20/9/2023, §§ 12-27;Sadullah Alphan [1. B.], B. No: 2022/42513, 20/3/2024, §§ 9-26).

30. Son olarak bir kısım başvurucular hakkında ise çok eski tarihli mahkûmiyet kararlarına dayanıldığı dikkate alındığında anılan kararlarda yer alan hususlar bağlamında terör örgütleriyle irtibatı ya da iltisakı olduğu konusunda başvuruculardan duyulan şüphenin başvurucunun çalıştığı pozisyon da dikkate alınmak suretiyle hangi sebeplerle ciddi, güçlü ve objektif olduğuna ilişkin bireyselleştirilmiş ikna edici gerekçelerin ortaya konulmadığı sonucuna ulaşılmıştır (geçmiş tarihli mahkûmiyet kararı yönünden bkz. Nuri Balca [2. B.], B.

No: 2019/13732, 6/9/2023, §§ 8-23; Abdulhaluk Yavi [1. B.], B. No: 2019/17695, 6/3/2024, §§ 17-31).

31. Bu itibarla terör örgütleri ile irtibatı ya da iltisakı olduğu konusunda başvuruculardan duyulan şüphenin ciddi, güçlü ve objektif olduğuna ilişkin kişiselleştirilmiş ikna edici gerekçeler ortaya konulmadan alınan tedbirin söz konusu yükümlülüklere uygun olmadığı değerlendirilmektedir. Açıklanan gerekçelerle başvurucular hakkında alınan ve Anayasa'nın 20. maddesinde düzenlenen özel hayata saygı hakkına etki eden tedbirin OHAL döneminde temel hak ve özgürlüklerin kullanımının durdurulmasını ve sınırlandırılmasını düzenleyen Anayasa'nın 15. maddesindeki ölçütlere uygun olmadığı sonucuna varılmıştır.

32. Açıklanan gerekçelerle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

33. Başvurucular; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

34. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan GK, B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) GK, B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

35. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Talepte bulunan başvuruculaların adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

B. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin özel hayata saygı hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listenin (Ç) sütununda gösterilen mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvuruculaların tazminat taleplerinin REDDİNE,

F. Ekli listenin (D) sütunundaki harçların ve (F) sütunundaki vekâlet ücretlerinin başvuruculara ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculaların Hazine ve Maliye Bakanlığına

başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 29/4/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SAVAŞ İLHAN

B. No: 2019/35406 | Karar tarihi: 29.04.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/35406

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

SAVAŞ İLHAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/35406)

Karar Tarihi: 29/4/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Muhammed Cemil KANDEMİR

Başvurucu : Savaş İLHAN

Vekilleri : Av. Birgül DEĞİRMENCİ

Av. Nedim DEĞİRMENCİ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, sendika kararına istinaden hazırlanan dilekçenin imzalanması ve kamu binasında duyurulması nedeniyle disiplin cezası verilmesinin ifade özgürlüğünü ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, başvuruya konu olayların yaşandığı tarihte Aydın'da bir ilkokulda İngilizce öğretmeni olarak görev yapmaktadır. Başvurucu Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonuna (KESK) bağlı olan Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası (Sendika) üyesidir.

3. KESK'in 28/9/2016 tarihli "mücadele programı hk." konulu yazı kapsamında, Sendika 28/9/2016 tarihli ve "29 Eylül-15 Ekim mücadele programı hk." konulu bir karar almıştır. Başvurucu, mezkûr Sendika kararına uyarak Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) Başkanlığına hitaben yazılan dilekçeyi görev yaptığı okula getirerek kendisi imzalamış veöğretmenler odasındaki masanın üzerine bırakmıştır. Söz konusu dilekçenin metni

şöyledir:

"TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

'Darbecilerle Mücadele' adı altında kamu emekçilerine, işçilere, toplumsal muhalefete, seçilmişlere, yönelik çok ağır bir saldırının başlatıldığı bir zulüm döneminden geçiyoruz. Siyasi iktidar güvencesiz, esnek istihdamı temel istihdam biçimi haline getirmek için darbe girişimini 'lütuf' olarak görüyor. Üyelerinin hak ve çıkarlarını korumakla, geliştirmekle görevli her sendikanın, her konfederasyonun yapması gereken sendikal faaliyetler darbe girişimi fırsatçıları tarafından açığa almaların, ihraçların, gözaltı ve tutuklamaların, iş güvencemizi ortadan kaldırmanın gerekçesi haline getirilmek isteniyor. Bu saldırılar derhal durdurulmalıdır. Bizler; OHAL'in kaldırılmasını, KHK'ların geri çekilmesini, ihraç edilen ve açığa alınan kamu emekçilerinin derhal görevlerine iade edilmesini, iş güvencesini ortadan kaldırmayı hedefleyen düzenlemelerin geri çekilmesini talep ediyoruz."

4. Konunun okul müdürüne intikal etmesi sonrasında başvurucu hakkında disiplin soruşturması başlatılmıştır. Soruşturmacı tarafından 4/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Kanun'un 125.maddesinin E bendinin (g) alt bendi uyarınca başvurucunun devlet memurluğundan çıkarma cezası ile cezalandırılması teklif edilmiştir. Teklif edilen disiplin cezası, Millî Eğitim Bakanlığı Yüksek Disiplin Kurulunun 24/1/2018 tarihli kararı ile orantılılık ilkesi ile bağdaşmayacağı gerekçesiyle reddedilmiştir. Bu karar üzerine Aydın Valiliğinin 27/3/2018 tarihli kararıyla 657 sayılı Kanun'un 125. maddesinin C bendinin (ı) alt bendindeki "hizmet içinde devlet memurunun itibar ve güven duygusunu sarsacak davranışta bulunmak" disiplin suçu uyarınca başvurucu 1/30 oranında aylıktan kesme cezası ile cezalandırılmıştır.

5. Başvurucu hakkındaki soruşturma raporundan; başvurucunun söz konusu dilekçeyi görev yaptığı okula getirdiği, dilekçeyi imzalayarak öğretmenler odasındaki masanın üzerine bıraktığı, okuldaki sendika üyelerini konu hakkında bilgilendirdiği, yazıyı başvurucu haricinde bir öğretmenin daha imzaladığı, okulda bulunan diğer öğretmenlerin dilekçeyi imzalamaları hususunda başvurucunun herhangi bir yönlendirme yahut teşvikinin olmadığı anlaşılmaktadır.

6. Başvurucu, hakkında tesis edilen disiplin cezasının iptali talebiyle idare mahkemesinde iptal davası açmıştır. Aydın 2. İdare Mahkemesi (Mahkeme) davanın reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesi şöyledir:

"...uyuşmazlık konusu olayda davacının 15 Temmuz 2016 darbe girişiminin ardından ilan edilen OHAL dönemine ilişkin hazırlanan dilekçenin imzalanması ve çevresindeki iş arkadaşlarına duyurulmasına ilişkin eyleminin nedeninin, siyasi ve ideolojik amaçlarla hareket etmeye yönelik olduğunun sabit olup, kamu görevlilerinin, ekonomik, sosyal ve mesleki hak ve menfaatlerinin ve bu kapsamda özlük ve parasal haklarının, çalışma koşullarının korunması, iyileştirilmesi, geliştirilmesi amacını taşımayan sözü edilen eyleme katılan ve bu nedenle bahse konu dilekçeyi imzalayan ve iş arkadaşlarına duyuran davacı hakkında tesis edilen dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmamaktadır."

7. Başvurucu, anılan karara karşı Bölge İdare Mahkemesine istinaf talebiyle başvurmuştur. İstinaf değerlendirmesinde, Mahkeme kararının kaldırılması için gerekli nedenlerin bulunmadığı belirtilerek istinaf talebinin reddine kesin olarak karar verilmiştir.

8. Başvurucu, nihai kararı 26/9/2019 tarihinde öğrendikten sonra 23/10/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Başvurucu; üyesi olduğu Sendikanın aldığı karar uyarınca imza kampanyasına katılması üzerine kendisine disiplin cezası verilmesi nedeniyle örgütlenme ve ifade özgürlüğünün, eylemin yargılama mercilerince sendikal faaliyet kapsamında olduğunun değerlendirilmemesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucunun şikâyetlerinin yargılama mercilerince delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanmasına ilişkin olup olmadığının değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Görüş yazısında ayrıca, başvurucunun ifade hürriyetine bir müdahalenin bulunup bulunmadığı hususu değerlendirilirken Anayasa ve ilgili güncel mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının da gözetilmesi gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

11. Anayasa Mahkemesi önceki kararlarında kamu görevlileri sendikalarının faaliyet alanlarına ilişkin oldukça geniş açıklamalarda bulunmuştur (Ahmet Parmaksız [GK], B. No: 2017/29263, 22/5/2019, §§ 50,62; Ayfer Altuntaş ve İkbal Ünzile Gürsoy[1. B.], B. No: 2018/24874, 31/3/2022, §§ 26, 36). Bu bağlamda Sendikanın somut olaydaki imza kampanyasına ilişkin eylem çağrısının çalışma hayatına ilişkin olmadığı ve çekirdek faaliyet alanında kalmadığı anlaşıldığından başvurunun sendika hakkı kapsamında kalmadığı değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmeler ve başvurucunun iddiaları dikkatte alınarak başvuru ifade özgürlüğü kapsamında incelenmiştir (sendika kararından kaynaklı benzer eylemlerin ifade özgürlüğü kapsamında incelendiği kararlar için bkz. Elif Özkan [2. B.], B. No: 2018/7757, 8/6/2021, §§ 18-21; Ayfer Altuntaş ve İkbal Ünzile Gürsoy, § 36).

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

13. İfade özgürlüğüne yönelik müdahalenin dayanağı olan 657 sayılı Kanun’un 125. maddesinin birinci fıkrasının C bendinin (ı) alt bendinin kanunla sınırlama ölçütünü karşıladığı sonucuna varılmıştır. Müdahalenin devlet memurunun itibar ve güveninin sağlanmasına yönelik önlemlerin bir parçası olduğu ve Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan kamu düzeninin korunması meşru amacını taşıdığı değerlendirilmiştir. Müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluğu yönünden inceleme yapılacaktır.

14. İfade özgürlüğüne yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı olması gerekir (AYM, E.2007/4, K.2007/81, 18/10/2007; Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 53-55; Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 70-72). Yargılama mercileri, bireylerin fikirlerini ifade özgürlüğü yoluyla ifade etme hakları ile Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen meşru amaçlar arasında adil bir denge sağlamalıdır (Bekir Coşkun, §§ 44, 47, 48; Hakan Yiğit [2. B.], B. No: 2015/3378, 5/7/2017, §§ 58, 61, 66). Derece mahkemeleri söz konusu dengelemeyi yaparken ve ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılayıp karşılamadığını değerlendirirken belirli bir takdir yetkisine sahiptir (Kemal Kılıçdaroğlu [1. B.], B. No: 2014/1577, 25/10/2017, § 57). Bununla birlikte kamu gücünü kullanan organlar

değerlendirmelerinde ifade özgürlüğünün demokrasinin işleyişi için yaşamsal önemde olduğunu gözönünde bulundurmak zorundadır (Bekir Coşkun, §§ 33-35; Mehmet Ali Aydın, §§ 42, 43; Tansel Çölaşan [1. B.], B. No: 2014/6128, 7/7/2015, §§ 35-38).

15. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) devletin kamu hizmetinde çalışan memurları yönünden sadakat yükümlülüğü öngörmesinin, ayrıca onlara ödev ve sorumluluklar yüklemesinin memurların statüleri gereği meşru bir durum olduğunu belirtmiştir. Fakat kamu görevlilerinin de birey olduğunu, siyasi görüş sahibi olma, ülke sorunlarıyla ilgilenme, tercih yapma gibi sosyal yönlerinin bulunduğunu ve bu doğrultuda Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 10. ve 11. maddelerinden yararlandıklarının şüpheden uzak olduğunu da ifade etmiştir. Bununla birlikte memurun bulunduğu konum ve görev yaptığı alanla ilgili olarak ödev ve sorumluluk derecesinin belirlenmesinde ulusal makamların bir takdir marjı olduğunu da eklemiştir (İsmail Sezer/Türkiye, B. No: 36807/07, 24/3/2015, §§ 52-54; Vogt/Almanya [BD], B. No: 17851/91, 26/9/1995, §§ 51-53; Ahmed ve diğerleri/Birleşik Krallık, B. No: 22954/93, 2/9/1998, §§ 53, 54; Otto/Almanya (k.k.), B. No: 27574/02, 24/11/2005).

16. Anayasa Mahkemesi, kamu görevlisi olmanın sağladığı birtakım ayrıcalıklar ve avantajların yanında bazı külfet ve sorumluluklara katlanmayı ve diğer kişilerin tâbi olmadığı sınırlamalara tâbi olmayı da gerektirdiğini belirtmiştir. Kişinin kamu görevine kendi isteği ile girmekle bu statünün gerektirdiği ayrıcalıklardan yararlanmayı ve külfetlere katlanmayı kabul etmiş sayıldığını, kamu hizmetinin kendine has özelliklerinin bu avantaj ve sınırlamaları zorunlu kıldığını ifade etmiştir (İhsan Asutay [2. B.], B. No: 2012/606, 20/2/2014, § 38; Ramazan Kavak [GK], B. No: 2017/20729, 5/9/2024, § 39).

17. Kamu görevlilerinin de siyasi ve sosyal meseleler başta olmak üzere toplumu ilgilendiren konularda serbestçe düşüncesini ifade etme özgürlüğüne sahip olduğu hususu gerek AİHM kararları (bkz. § 15) gerekse Anayasa Mahkemesi kararıyla (bkz. § 16) teyit edilmiştir. Bu bakımdan kamu görevlisi sıfatı olan kimseler tarafından yapılan ifade açıklamalarının -aynı zamanda birer vatandaş oldukları da gözetildiğinde siyasi ve sosyal meselelere temas etmesi koşuluyla- anayasal garanti altında olduğu tartışmasızdır. Bununla birlikte kullanılan ifadelerin aleniyetten uzak ve özel ilişkiler alanında dile getirildiği durumlarda anayasal korumanın kamu görevlisi açısından daha uygulanabilir ve geçerli olacağı kuşkusuzdur (benzer değerlendirmeler için bkz. Levent Tunçel [2. B.], B. No: 2017/34185, 16/3/2022, §§ 38, 40; Ramazan Kavak, § 46).

18. Kamu görevlileri tâbi oldukları devlet memurluğu statülerinin kanun ve diğer alt mevzuata dayanan gereklerini yerine getirmemeleri hâlinde bir disiplin cezası ile karşılaşacaktır. Disiplin uygulamaları devlet organizasyonu içinde düzenin sağlanması ve korunması, memurun görevine bağlanması, hizmetlerin en etkin ve verimli bir şekilde yürütülmesi için kullanılır; hukuki gerekçeleri ve sonuçları vardır. Disiplin uygulamalarının nihai hedefi sağlanan düzen sayesinde verimli bir çalışma ortamının ve nihai olarak da kamu yararının sağlanmasıdır. Bu bakımdan disiplin cezaları memurların görevlerini layıkıyla ve uyum içinde yerine getirmesi için önemli bir araçtır (Ayfer Altuntaş ve İkbal Ünzile Gürsoy, § 53). Öte yandan münhasıran memurların görevleriyle ilgili olması disiplin cezaları hakkında yapılan değerlendirmelerin ciddiyetini azaltmamaktadır. Çünkü düşünce açıklamaları karşılığında uygulanan disiplin cezalarının kamu görevlilerinin temel hak ve özgürlükleri üzerinde bir caydırıcı etki oluşturacağı açıktır (Mehmet Alanç ve diğerleri [GK], B. No: 2017/15462, 29/9/2021, § 49; Şah İsmail Harmancı [1. B.], B. No: 2018/15359, 17/11/2021, § 41).

19. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi daha önceki kararlarında, düşünce açıklamaları nedeniyle kamu görevlileri hakkında verilen disiplin cezalarına ilişkin olarak idarenin ve bu tür cezaların hukuka uygunluğunu denetleyen yargı mercilerinin -subjektif yorumlardan kaçınmaları için- yapmaları gerekenleri açıklamıştır. Somut olayda kamu görevlisi, başvurucunun eyleminin (bkz. § 3) hizmet içinde devlet memurunun itibar ve güven duygusunu sarsacak davranış olarak kabul edildiği de gözönüne alındığında idare ve yargı mercilerinin en azından şu değerlendirmeleri yapmaları beklenir (Lale Çalıkoğlu [1. B.], B. No: 2018/36354, 18/10/2022§ 34):

i. Söz konusu olan ifade özgürlüğü olduğu için devlet memurlarının da birer birey olduğu, siyasi görüş sahibi olma, ülke sorunlarıyla ilgilenme, tercih yapma gibi sosyal yönlere sahip olma haklarının bulunduğu gözardı edilmemelidir (Hasan Güngör [2. B.],B. No: 2013/6152, 24/2/2016, § 49; Zeki Çınar [1. B.], B. No: 2016/3585, 12/6/2019, §§ 34, 35; Ömer Yalçın [1. B.],B. No: 2017/30798, 29/9/2020, § 27).

ii. İfade açıklamasının kamu görevlisinin bulunduğu konum ve üstlendiği devlet görevinin -içeriğiyle birlikte değerlendirildiğinde- itibar ve güven duygusunu sarsacak nitelikte olduğu ortaya konulmalıdır (Hasan Taş ve diğerleri [2. B.], B. No: 2020/21790, 10/7/2024, § 22). Bununla birlikte somut olayın şartlarında kamu görevlisinin düşünce açıklamasını kamu görevi statüsünün ve görev yaptığı alanın kendisine sağladığı ünvanı dâhil herhangi bir imkânı kullanarak yapmış ise bunun gösterilmesi gerekir (kamu görevinin niteliğine ilişkin olarak bkz. Adem Talas [GK], B. No: 2014/12143, 16/11/2017, § 47).

iii. Buna ilaveten yapılan düşünce açıklamasının kamu hizmetlerinin sürekliliğini, etkinliğini, verimliliğini ya da gereği gibi yerine getirilmesini ne şekilde etkilediğinin ve cezayı gerekli kılan -devlet organizasyonu içinde düzenin bozulması, hizmetlerin yürütülememesi gibi- sonuçların neler olduğunun veya bu tür sonuçlara neden olmasının kuvvetle muhtemel olduğunun ortaya konulması gerekir (disiplin cezası ile cezalandırılabilmeleri için kamu görevlisinin fiillerinin memuriyetlerini etkilediğinin gösterilmesi gerekliliğine ilişkin olarak bkz. Yasin Agin ve diğerleri [GK], B. No: 2017/32534, 21/1/2021, §§ 61, 63; Levent Tunçel, §§ 42, 44; disiplin hukukunun amaçları için bkz. Ayfer Altuntaş ve İkbal Ünzile Gürsoy, § 53).

iv. Her durumda kamu görevlisinin ödev ve sorumluluk derecesinin bulunduğu konum ve görev yaptığı alanla bağlantılı olarak belirlenmesi gerekir (Hikmet Aslan [2. B.], B. No: 2014/11036, 16/6/2016,§ 55; Hasan Güngör [2. B.], B. No: 2013/6152, 24/2/2016,§ 48; öğretmenler yönünden benzer değerlendirmeler için bkz. Elif Güneysu, § 54; Cem Özaydın [1. B.], B. No: 2017/26800, 13/1/2022, §§ 42, 43; sağlık çalışanları (hekimler) yönünden benzer değerlendirmeler için bkz. Levent Tunçel, § 43).

v. Hükmedilen disiplin cezasıyla kamu görevlisinin cezalandırılmasının zorunlu bir sosyal ihtiyaca karşılık geldiği gösterilmeli; düşünce açıklamasının kamu görevini etkileme derecesiyle orantılı bir disiplin cezasına hükmedilmelidir (Mehmet Alanç ve diğerleri, § 45; Şah İsmail Harmancı, § 37; Ayfer Altuntaş ve İkbal Ünzile Gürsoy, § 45).

vi. Değerlendirmeler oldukça açık, spesifik ve tekil yapılmalıdır (Sinan Ok [1. B.], B. No: 2018/24902, 16/11/2023, § 30; bireyselleştirilmiş değerlendirme zorunluluğuna ilişkin olarak bkz. Şah İsmail Harmancı, § 41).

20. Somut olayda, başvurucunun üyesi olduğu sendikanın aldığı karara uyarak TBMM Başkanlığına hitaben yazılan dilekçeyi olayların yaşandığı tarihte görev yaptığı okula getirerek imzalamasının ve diğer öğretmenlerin de imzalaması için öğretmenler odasına

bırakmasının, hizmet içinde devlet memurunun itibar ve güven duygusunu sarsacak davranışlardan olduğu gerekçesiyle başvurucu hakkında disiplin cezası uygulanmıştır (bkz. § 4). Mahkeme, başvurucunun eyleminin siyasi ve ideolojik amaçlarla hareket etmeye yönelik olduğu, kamu görevlilerinin, ekonomik, sosyal ve mesleki hak ve menfaatlerinin ve bu kapsamda özlük ve parasal haklarının, çalışma koşullarının korunması, iyileştirilmesi, geliştirilmesi amacını taşımadığını belirterek davanın reddine karar vermiştir (bkz. § 6). Anılan karar istinaf kanun yolunda kesinleşmiştir.

21. Anayasa Mahkemesi, çok sayıdaki kararında, ifade özgürlüğüne gerekçesiz olarak veya Anayasa Mahkemesince ortaya konulan kriterleri karşılamayan bir gerekçe ile yapılan müdahalelerin Anayasa'nın 26. maddesini ihlal edeceğini ifade etmiştir. İfade özgürlüğüne yapılan bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için kamu makamları tarafından ortaya konulan gerekçelerin ilgili ve yeterli olması gerekir (diğerleri arasından bkz. Kemal Kılıçdaroğlu, § 58; Bekir Coşkun, § 56; Tansel Çölaşan, § 56; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri [GK], B. No: 2018/17635, 26/7/2019, § 120).

22. Başvurucuya TBMM Başkanlığına hitaben yazılmış dilekçeyi imzalaması ve kamu binasında duyurması nedeniyle disiplin cezası verilmiştir. Başvurucuya disiplin cezası verilmesine neden olan dilekçe Anayasa'nın "Dilekçe, bilgi edinme ve kamu denetçisine başvurma hakkı" kenar başlıklı 74. maddesinin birinci fıkrasında yer alan "Vatandaşlar ... kendileriyle veya kamu ile ilgili ilgili dilek ve şikayetleri hakkında, yetkili makamlara ve Türkiye Büyük Millet Meclisine yazı ile başvurma hakkına sahiptir." hükmü kapsamında kalmaktadır. Kişilerin kamu makamlarına seslerini duyurabilmeleri amacına hizmet eden dilekçe hakkı, hak arama özgürlüğünün en önemli araçlarından biridir. Bu anlamda dilekçe hakkı, kişilerin adaleti bulma, hakkı olanı elde etme ve haksızlığı giderme yollarından biri olarak hak arama özgürlüğünün işlerlik kazanması, korunması ve sağlanması bakımından önemli bir role sahiptir (benzer değerlendirmeler için bkz. Hasan Ercan [2. B.], B. No: 2015/54, 12/11/2019, §§ 40-41). Dolayısıyla kişilerin dilek, şikâyet ve taleplerine ilişkin olarak yetkili makamlara yaptıkları yazılı başvurular, ifadenin dile getiriliş şekline dair özel bir güvence tesis eden söz konusu anayasal hakkın kullanımına da denk gelmektedir. Bu yönüyle ifade özgürlüğünün Anayasa'nın özel olarak güvence altına aldığı kamu makamlarına dilekçe verme şeklindeki kullanımının, bu özgürlüğe yapılan kamusal müdahalelere ilişkin yargısal denetimde göz önüne alınması gerekebilir.

23. Başvurucunun aylıktan kesme disiplin cezasının iptali talebiyle açtığı davada yargılama mercileri, başvurucunun söz konusu dilekçeyi imzalaması ve çevresindeki iş arkadaşlarına duyurması eylemini siyasi ve ideolojik amaçlarla hareket etmeye yönelik olduğu gerekçesiyle hizmet içinde devlet memurunun itibar ve güven duygusunu sarsacak davranış olarak değerlendirmişlerdir. Somut olayda başvurucunun -disiplin cezası almasına neden olan- üyesi olduğu sendika tarafından TBMM Başkanlığına sunulmak üzere hazırlanan dilekçeyi imzalamasının ve kamusal binada diğer öğretmenlere duyurmasının anayasal bir hakkın kullanımı kapsamında olduğunun yargısal merciler tarafından yapılan değerlendirilmelerde dikkate alınmadığı görülmektedir.

24. Başvurucunun imzalayarak öğretmenler odasına bıraktığı belgede esasen; darbe teşebbüsü sonrası ilan edilen Olağanüstü Hâl (OHAL) durumunun darbecilerle mücadele amacının ötesine geçerek çalışanlara yönelik haksızlıklara yol açtığı, çalışanların istihdam güvencesinin zayıflatıldığı, bu doğrultuda açığa alma, kamu görevinden çıkarmaveya adli işlemlere muhatap edilmenin kolaylaştığı, bu nedenle OHAL'in kaldırılarak kamu görevinden çıkarılanların görevlerine iade edilmesi gerektiği görüşünün savunulduğu görülmektedir. Bu

ifadelere bir bütün hâlinde bakıldığında başvurucunun neden siyasi ve ideolojik amaçlarla hareket ettiği kanaatine varıldığı, dahası bu ifadelerin neden devlet memurunun itibar ve güven duygusunu sarsacak davranışı oluşturduğu konusunda mahkeme kararında yeterli açıklamanın bulunmadığı değerlendirilmiştir. Diğer bir ifadeyle yargılama mercilerinin Anayasa Mahkemesinin kamu görevlisinin ifade özgürlüğüne yapılan böyle bir müdahalede yapılmasını beklediği ve yukarıda sıralanan değerlendirmelerin yapılmadığı görülmektedir. Bu durumda başvurucunun ifade özgürlüğüne yapılan ve yeterli bir gerekçeyle izah edilmeyen müdahalenin demokratik toplumda zorunlu bir ihtiyacı karşıladığı söylenemez.

25. Açıklanan nedenlerle Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

26. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılmasını talep etmiştir. Başvurucu ayrıca başvuru konusu yargılama sürecinde ödemek zorunda kaldığı yargılama giderleri nedeniyle 1.734,50 TL maddi tazminat ve25.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

27. Başvuruda tespit edilenana yasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

28. Ayrıca başvurucuya manevi zararları karşılığında talebiyle bağlı kalınarak net 25.000 TL manevi tazminat ödenmesine, yeniden yargılama yapılması yönünde ulaşılan sonuç dikkate alındığında yargılama giderine ilişkin maddi tazminat taleplerinin ise reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin ifade özgürlüğü ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Aydın 2. İdare Mahkemesine (E.2018/533, K.2019/10) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuya net 25.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 364,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.364,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına

başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 29/4/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ALİ HIZLI

B. No: 2019/41568 | Karar tarihi: 29.04.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/41568

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ALİ HIZLI BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/41568)

Karar Tarihi: 29/4/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 14/1/2026 - 33137

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Yusuf Şevki HAKYEMEZ Selahaddin MENTEŞ Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucu : Ali HIZLI

Vekili : Av. Savaş BAYTOK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun 20/A maddesi kapsamında uygulanan tasarruf yetkisinin kısıtlanmasına yönelik şerhin kaldırılmaması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 13/12/2019 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca adil yargılanma hakkı kapsamında hakkaniyete uygun yargılanma, savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma, bağımsız ve tarafsız mahkemede yargılanma, tanık dinletme ve sorgulama ile özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının, kötü muamele yasağının, suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddialar yönünden kabul edilmezlik kararı verilmiş; mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden

başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

A. Başvuru Tarihine Kadarki Süreç

7. Türkiye 15 Temmuz 2016 gecesi silahlı bir darbe teşebbüsüyle karşı karşıya kalmış ve Bakanlar Kurulu tarafından ülke genelinde 21/7/2016 tarihinden itibaren doksan gün süreyle olağanüstü hâl (OHAL) ilan edilmesine karar verilmiştir. Müteaddit defa uzatılan OHAL 19/7/2018 tarihinde son bulmuştur. Darbe teşebbüsüne ilişkin süreç, OHAL ilanı, OHAL döneminin gerektirdiği tedbirlere ilişkin detaylı açıklamalar Anayasa Mahkemesinin Aydın Yavuz ve diğerleri ([GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017, §§ 12-20, 47-66) kararında yer almaktadır.

8. Başvurucu, Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı Anayasal Düzene Karşı İşlenen Suçlar Soruşturma Bürosu tarafından yürütülen 2016/105261 numaralı soruşturma kapsamında [Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY)] 25/7/2016 tarihinde tutuklanmıştır. Başvurucu ve beraberindeki 148 kişi hakkında yürütülen soruşturma kapsamında Ankara 7. Sulh Ceza Hâkimliğinin 19/8/2016 tarihli kararı ile 2016/1709 D. İş sayılı dosyası üzerinden 3713 sayılı Kanun'un 20/A maddesi kapsamında şüphelilere ait taşınmazların tapu kütüğü ile kara, deniz ve hava ulaşım araçlarının kayıtlı olduğu sicillere şerh düşülmesi şeklinde tedbir kararı verilmiştir. Karar gerekçesinde, başvurucu ile diğer şüphelilerin soruşturma konusu suçu işlediklerine dair kuvvetli şüphe olduğu belirtilmiştir. Kararda 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 128. maddesi, 27/7/2016 tarihli ve 29783 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 668 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınması Gereken Tedbirler ile Bazı Kurum ve Kuruluşlara Dair Düzenleme Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin (KHK) 3. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (ı) bendi ile 15/8/2016 tarihli ve 671 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Kurum ve Kuruluşlara İlişkin Düzenleme Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 31. maddesi ile değişik 3713 sayılı Kanun'un 20/A maddesi dayanak olarak gösterilmiştir.

9. Ankara 13. Ağır Ceza Mahkemesinin (Mahkeme) 15/6/2017 tarihli kararıyla, silahlı terör örgütüne üye olma, anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs etme, Türkiye Büyük Millet Meclisini ve Türkiye Cumhuriyeti Hükûmetini ortadan kaldırmaya teşebbüs etme veya görevini yapmasını engellemeye teşebbüs etme suçlarından başvurucu hakkında mahkûmiyet kararı verilmiştir. Başvurucu, karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 4. Ceza Dairesi 6/11/2018 tarihli kararıyla istinaf başvurusunun esastan reddine karar vermiştir. Başvurucunun temyiz başvurusu da Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 16/10/2019 tarihli kararıyla reddedilmek suretiyle mahkûmiyet kararı düzeltilerek onanmıştır.

10. Başvurucu 27/11/2019 tarihinde aracına uygulanan şerhin kaldırılması için Mahkemeye başvurmuştur. Başvurucu, talep dilekçesinde Trafik Sicil Şube Müdürlüğünün yargılamayı yürüten Mahkemece konulmuş bir şerh olmadığının tespitini talep ettiğini açıklamıştır. Mahkeme 28/11/2019 tarihinde 2017/9 Esas sayılı dosyası üzerinden ek kararla talebin

reddine karar vermiştir. Mahkeme; gerekçesinde ilgili tedbirin kaldırılması kararını verme görev ve yetkisinin olmadığını, bu yetkinin tedbiri uygulayan kurumda olduğunu ve tedbiri kaydeden kurum tarafından idari bir işlemle şerhin silinmesi gerektiğini belirtmiştir.

11. Başvurucu, nihai kararı 28/11/2019 tarihinde öğrenmiş; 13/12/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. Başvuru Tarihinden Sonraki Süreç

12. Başvurucu, bireysel başvuru sonrasında şerhin kaldırılması için 17/2/2020 tarihinde yeniden Mahkemeye başvurmuştur. Mahkeme 18/2/2020 tarihinde karar verilmesine yer olmadığına karar vermiştir. Karar gerekçesinde; konulan tedbirlerin amacının kamu kurum ve kuruluşlarının uğradığı zararların tazmini olduğunu, ilgili kamu kurumunun zararın tazmini için hukuk mahkemesinde iki yıl içinde açacağı dava ile ihtiyati tedbir veya ihtiyati haciz kararı alması ve bunu ibraz etmesi hâlinde tedbirin devam edeceğinin, aksi takdirde ise şerhin kendiliğinden kalkacağının belirtildiğini, tedbirin kaldırılması noktasında ceza yargılaması makamlarına karar verme yetkisi ve görevi tanınmadığını açıklamıştır.

13. Anayasa Mahkemesinin 17/1/2024 tarihli yazısıyla Mahkemeden başvurucunun aracı üzerindeki şerhin devam edip etmediğine ilişkin kararlar istenmiştir. Mahkemenin cevap yazısı ve ekindeki belgelerden şerhin kaldırılmadığı anlaşılmış, Ankara İl Emniyet Müdürlüğünden gelen 4/12/2024 tarihli yazıda da 13/10/1983 tarihli ve 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun ek 18. maddesine göre araç tescil hizmetlerine ilişkin iş ve işlemlerin Türkiye Noterler Birliği koordinesinde noterliklere devredildiği, araç sicil ve tescil sistemi veri tabanının Türkiye Noterler Birliğince tutulduğu bildirilmiştir. 31/1/2018 tarihli ve 30318 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Araçların Satış, Devir ve Tescil Hizmetlerinin Yürütülmesi Hakkında Yönetmelik'in 6. maddesinde haciz, rehin, ihtiyati tedbir gibi araçlara ilişkin kısıtlayıcı şerhleri Türkiye Noterler Birliğine ait Araç Sicil ve Tescil Sistemi'ne işlemek ve kaldırmak noterlerin görev ve yetkisine bırakıldığı için son olarak 5/12/2024 tarihinde Türkiye Noterler Birliğinden başvurucunun aracı üzerindeki şerhin devam edip etmediğine ilişkin bilgi istenmiştir. Türkiye Noterler Birliğinin 7/12/2024 tarihli yazısı ve ekindeki belgelerden şerhin terkin edilmediği anlaşılmıştır.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

14. 3713 sayılı Kanun'un 20/A maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Türk Ceza Kanununun İkinci Kitap Dördüncü Kısım Dördüncü, Beşinci, Altıncı ve Yedinci Bölümünde tanımlanan suçlar ve bu Kanun kapsamına giren suçlar nedeniyle gerçek veya tüzel kişiler ile kamu kurum ve kuruluşlarının uğradığı zararların tazmini amacıyla, soruşturma aşamasında Cumhuriyet savcısının talebi üzerine sulh ceza hâkimi, kovuşturma aşamasında mahkeme tarafından, şüpheli veya sanıklara ait taşınmazların veya kara, deniz ya da hava ulaşım araçlarının devir ve temlikini veya bunlarla ilgili hak tesisini önlemek ya da tasarruf yetkisini kısıtlamak için şerh düşülmesine karar verilebilir. Taşınmazlarla ilgili karar tapu kütüğüne; kara, deniz ve hava ulaşım araçlarıyla ilgili karar ise bu araçların kayıtlı bulunduğu sicile şerh verilmek suretiyle icra olunur. Kovuşturmaya yer olmadığına dair kararın kesinleşmesi halinde veya şerhin konulduğu tarihten itibaren iki yıl içinde, şerhin devamı yönünde hukuk mahkemesinden verilmiş ihtiyati haciz veya ihtiyati tedbir kararı ibraz edilmediği takdirde şerh kendiliğinden terkin edilir."

15. İlgili hukuk kaynakları için ayrıca bkz. Süleyman Kaçmaz [1. B.], B. No: 2016/72686, 10/12/2019, §§ 26-36.

B. Mahkeme Kararları

16. Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 19. Ceza Dairesinin 22/1/2020 tarihli ve E.2019/231, K.2020/18 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"... Sanıklar... hakkında Ankara 7. Sulh Ceza Mahkemesinin 2016/1675 D. İş sayılı kararı ile Ankara 2. Sulh Ceza Mahkemesinin 2016/6206 D. İş sayılı kararı ile malvarlığı, alacak haklarına ilişkin olarak verilen tedbirlerinin yasal olarak 671 Sayılı KHK' nın 31.maddesi ile değişik TMK' nın 20/A maddesi gereğince hukuk mahkemelerince verilmiş aksine bir karar bulunmadığı takdirde şerhlerin kendiliğinden terkin edileceği amir hükmü bulunduğu da dikkate alındığında hukuk mahkemelerince verilmiş aksine bir hüküm bulunmadığı takdirde verilen şerhlerin kaldırılmasına..."

17. Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 19. Ceza Dairesinin 8/2/2023 tarihli ve E.2022/178, K.2023/169 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

Sanığa ait taşınmaz tapu kütükleri ile kara, hava ve deniz ulaşım araçlarının kayıtlı bulunduğu sicillere ankara 9. sulh ceza mahkemesinin 17/10/2016 tarih 2016/1303 d.iş sayılı kararı ile 3713 sayılı Yasanın 20/A maddesi uyarınca konulan şerhin kaldırılmasına, buna ilişkin olarak sanığa ait 06 KFE 79 plakalı ve 06 BA 0445 plakalı araçların kayıtları üzerindeki kayıtların kaldırılması için Noterler Birliğine kararın kesinleşmesi beklenmeksizin yazı yazılmasına..."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

18. Anayasa Mahkemesinin 29/4/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

19. Başvurucu; 3713 sayılı Kanun'da öngörülen süre geçmesine karşın tedbir kaldırılmadığından mülkiyet hakkının ihlal edildiğini, şerhin kendiliğinden terkin edilmesi gerektiğini belirtmiş ancak kamu makamlarınca şerhin kaldırılmamasından yakınmıştır.

20. Bakanlık görüşünde; Hâkimliğin başvurucunun mal varlığına tedbir konulmasına ilişkin kararının geçici nitelikte bir tedbir kararı olduğu, başvurucunun tedbir kararının şartları oluşmadan verildiğini düşünüyorsa tazminat davası açabileceği, bununla birlikte başvurucunun mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin kanuni, meşru ve orantılı olduğu bildirilmiştir.

B. Değerlendirme

21. Anayasa'nın "Mülkiyet hakkı" başlıklı 35. maddesi şöyledir:

"Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz."

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

22. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Mülkün Varlığı

23. Başvuruya konu şerhin uygulandığı araç başvurucunun mülkiyetinde olduğundan mülkün varlığı noktasında tereddüt bulunmamaktadır.

b. Müdahalenin Varlığı ve Türü

24. Malikin mülkünü kullanma, onun semerelerinden yararlanma ve mülkü üzerinde tasarruf etme yetkilerinden herhangi birinin sınırlanması mülkiyet hakkına müdahale teşkil eder. Anayasa Mahkemesi daha önce bir suç isnadına bağlı olarak uygulanan elkoyma tedbirinin mülkten geçici süreyle de olsa yoksun bırakma sonucuna yol açmasından dolayı mülkiyet hakkına müdahale teşkil ettiğini kabul etmiştir (Hanife Ensaroğlu [1. B.], B. No: 2014/14195, 20/9/2017, § 52). Somut olayda başvurunun mülkiyetin kamu yararına kullanımının düzenlenmesine ilişkin üçüncü kural çerçevesinde incelenmesi gerekmektedir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Hanife Ensaroğlu, § 52).

c. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

25. Anayasa’nın 13. maddesi şöyledir:

“Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.”

26. Anayasa’nın 13. ve 35. maddeleri uyarınca mülkiyet hakkına yönelik müdahalenin Anayasa'ya uygun olabilmesi için müdahalenin kanuna dayanması, kamu yararı amacı taşıması ve ölçülülük ilkesi gözetilerek yapılması gerekmektedir (Recep Tarhan ve Afife Tarhan [1. B.], B. No: 2014/1546, 2/2/2017, § 62).

i. Kanunilik

27. Mülkiyet hakkına yönelik müdahalelerde ilk incelenmesi gereken ölçüt, kanuna dayalı olmadır. Bu ölçütün sağlanmadığı tespit edildiğinde diğer ölçütler bakımından inceleme yapılmaksızın mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna varılacaktır. Müdahalenin kanuna dayalı olması, müdahaleye ilişkin yeterince ulaşılabilir, belirli ve öngörülebilir kanun hükümlerinin bulunmasını gerektirmektedir (Türkiye İş Bankası A.Ş. [GK], B. No: 2014/6192, 12/11/2014, § 44; Necmiye Çiftçi ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/1301, 30/12/2014, § 55; Ford Motor Company [2. B.], B. No: 2014/13518, 26/10/2017, § 49).

28. Somut olayda başvurucunun aracı hakkında 3713 sayılı Kanun'un 20/A maddesi kapsamında hak tesisini önlemek ya da tasarruf yetkisini kısıtlamak için şerh uygulanmıştır. Tedbirin uygulanması noktasında anılan kanun hükmünün belirli, öngörülebilir ve ulaşılabilir olduğunda bir tereddüt bulunmamakla birlikte tedbirin devamı ve kaldırılması hususları kanunilik ölçütü yönünden sorunlu görülebilir ise de sürecin bütününe bakılarak değerlendirme yapılması gerektiğinden anılan hususlardaki meselelerin müdahalenin ölçülülüğü bağlamında değerlendirilmesi uygun görülmüştür.

ii. Meşru Amaç

29. Anayasa'nın 13. ve 35. maddeleri uyarınca mülkiyet hakkı ancak kamu yararı amacıyla sınırlandırılabilmektedir. Kamu yararı kavramı, mülkiyet hakkının kamu yararının gerektirdiği durumlarda sınırlandırılması imkânı vermekle bir sınırlandırma amacı olmasının yanı sıra mülkiyet hakkının kamu yararı amacı dışında sınırlanamayacağını öngörerek ve bu anlamda bir sınırlama sınırı oluşturarak mülkiyet hakkını etkin bir şekilde korumaktadır. Kamu yararı kavramı, devlet organlarının takdir yetkisini de beraberinde getiren bir kavram olup objektif bir tanıma elverişli olmayan bu ölçütün her somut olay temelinde ayrıca değerlendirilmesi gerekir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Yunis Ağlar [1. B.], B. No: 2013/1239, 20/3/2014, §§ 28, 29; Nusrat Külah [2. B.], B. No: 2013/6151, 21/4/2016, §§ 53, 56).

30. 3713 sayılı Kanun'un 20/A maddesindeki hükmün amacı 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun İkinci Kitap, Dördüncü Bölüm Dördüncü, Beşinci, Altıncı ve Yedinci Kısımlarında tanımlanan suçlar ve bu Kanun kapsamına giren suçlar nedeniyle gerçek veya tüzel kişiler ile kamu kurum ve kuruluşlarının uğradığı zararların tazmini amacıyla şüpheli veya sanıklara ait taşınmazların veya kara, deniz ya da hava ulaşım araçlarının devir ve temlikini veya bunlarla ilgili hak tesisini önlemektir. Düzenlemeyle gerçek veya tüzel kişiler ile kamu kurum ve kuruluşlarının uğradığı zararların tazmini amacıyla tasarruf yetkisinin kısıtlanması dava sonunda verilecek eda hükmünün (muhtemel alacağın) icra edilebilmesi suretiyle yargı sisteminin etkin bir şekilde işleyişine katkı sağlamasının amaçlandığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla muhtemel alacağın tahsilini güvence altına almak için başvurucunun mal varlığına hak tesisini önlemek ya da tasarruf yetkisini kısıtlamak için şerh uygulanmasının kamu yararına dayalı meşru bir amacı olduğu açıktır.

iii. Ölçülülük

(1) Genel İlkeler

31. Ölçülülük ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik öngörülen müdahalenin ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, gereklilik ulaşılmak istenen amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2014/176, K.2015/53, 27/5/2015; E.2016/13, K.2016/127, 22/6/2016, § 18).

32. Orantılılık ilkesi gereği, kişilerin mülkiyet hakkının sınırlandırılması hâlinde elde edilmek istenen kamu yararı ile bireyin hakları arasında adil bir dengenin kurulması gerekmektedir. Bu adil denge, başvurucunun şahsi olarak aşırı bir yüke katlandığının tespit edilmesi durumunda bozulmuş olacaktır. Anayasa Mahkemesi müdahalenin orantılılığını değerlendirirken bir taraftan ulaşılmak istenen meşru amacın önemini, diğer taraftan da müdahalenin niteliğini, başvurucunun ve kamu otoritelerinin davranışlarını gözönünde bulundurarak başvurucuya yüklenen külfeti dikkate alacaktır (Arif Güven [1. B.], B. No: 2014/13966, 15/2/2017, §§ 58, 60).

33. Anayasa'nın 35. maddesi usule ilişkin açık bir güvenceden söz etmemektedir. Bununla birlikte mülkiyet hakkının gerçek anlamda korunabilmesi bakımından bu madde, Anayasa Mahkemesinin çeşitli kararlarında da ifade edildiği üzere mülk sahibine müdahalenin kanun dışı veya keyfî ya da makul olmayan şekilde uygulandığına ilişkin savunma ve itirazlarını

sorumlu makamlar önünde etkin bir biçimde ortaya koyabilme olanağının tanınması güvencesini kapsamaktadır (Bekir Yazıcı [GK], B. No: 2013/3044, 17/12/2015, § 71). Bu değerlendirme ise uygulanan sürecin bütününe bakılarak yapılmalıdır (Züliye Öztürk [1. B.], B. No: 2014/1734, 14/9/2017, § 36; Bekir Yazıcı, § 71).

34. Ancak hemen belirtmek gerekir ki bazı durumlarda devletin pozitif ve negatif yükümlülüklerinin birbirinden ayrılması da mümkün olamamaktadır. Üstelik devletin ister pozitif isterse de negatif yükümlülükleri söz konusu olsun, uygulanacak ilkeler de çoğunlukla önemli ölçüde benzeşmektedir (Hesna Funda Baltalı ve Baltalı Gıda Hayvancılık San. ve Tic. Ltd. Şti. [GK], B. No: 2014/17196, 25/10/2018, § 70).

35. Mülkiyet hakkına üçüncü kişiler tarafından müdahalede bulunulması durumunda bu müdahalenin malik üzerinde doğurduğu olumsuz sonuçların mümkünse eski hâle döndürülmesini, mümkün değilse malikin zarar ve kayıplarının telafi edilmesini sağlayan idari veya yargısal birtakım hukuki mekanizmaların oluşturulması devletin pozitif yükümlülüklerinin bir gereğidir. Bu bağlamda hak ihlalinin sonuçlarının giderilmesi bakımından ne tür hukuki mekanizmaların öngörüleceği hususu devletin takdirindedir. Bu husus, kural olarak Anayasa Mahkemesinin ilgi alanı dışındadır. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesinin tercih edilen idari veya yargısal mekanizmanın malik üzerinde doğurduğu olumsuz etkilerin düzeltilmesi bakımından yeterli ve elverişli olup olmadığı hususundaki denetim yetkisi saklıdır. Bu bağlamda düzeltici bir mekanizmanın hiç oluşturulmaması veya oluşturulan mekanizmanın müdahaleden önceki durumu tesis edici veya oluşan kayıpları giderici bir nitelik arz etmemesi durumunda mülkiyet hakkının devlete yüklediği pozitif yükümlülükler ihlal edilmiş olur (Osmanoğlu İnşaat Eğitim Gıda Temizlik Hizmetleri Petrol Ürünleri Sanayi Ticaret Limitet Şirketi [2. B.], B. No: 2014/8649, 15/2/2017, § 48).

36. Mülkiyet hakkının usule ilişkin güvenceleri hem özel kişiler arasındaki mülkiyet uyuşmazlıklarında hem de taraflardan birinin kamu gücü olduğu durumlarda geçerlidir. Bu bağlamda mülkiyet hakkının korunmasının söz konusu olduğu durumlarda usule ilişkin güvencelerin somut olayda sağlandığından söz edilebilmesi için derece mahkemelerinin kararlarında konu ile ilgili ve yeterli gerekçe bulunmalıdır. Ayrıca belirtmek gerekir ki bu zorunluluk davacının bütün iddialarına cevap verilmesi anlamına gelmemekle birlikte mülkiyet hakkını ilgilendiren davanın sonucuna etkili esasa ilişkin temel iddia ve itirazların yargılama makamlarınca özenli bir şekilde değerlendirilerek karşılanması gerekir (Kamil Darbaz ve Gmo Yapı Grup End. San. Tic. Ltd. Şti. [2. B.], B. No: 2015/12563, 24/5/2018, § 53).

37. Anayasa Mahkemesi muhtemel bir alacağın güvence altına alınarak etkisizleşmesinin önüne geçilmesi amacıyla ihtiyaç duyulan tedbirlerin alınması ve bu tedbirler kapsamında kamu makamlarının mülk üzerinde belirli bir süreyle hukuki tasarruflarda bulunulmasının sınırlandırılması bakımından geniş bir takdir yetkisi olduğunu kabul etmiştir. Ancak söz konusu tedbirlerin uygulanmasının mülk sahibine kaçınılmaz olandan aşırı bir külfet de yüklememesi gerektiği vurgulanmıştır. Bu doğrultuda hukuki ilişkinin diğer tarafının haklarını korumak için tedbiri uygulayan kamu makamlarının söz konusu tedbirin başvurucunun mülkiyet hakkına etkilerini de gözetmesi ve ölçüsüz bir müdahaleye yol açmaması gerekmektedir (Hesna Funda Baltalı ve Baltalı Gıda Hayvancılık San. ve Tic. Ltd. Şti., § 79).

38. Buna göre mülkiyet hakkını sınırlandıran ihtiyati tedbirin ölçülü olabilmesi için tedbir, gerek kapsamı gerekse de süresi itibarıyla orantılı olarak uygulanmalıdır. Mülkiyet hakkına

müdahale teşkil eden tedbirler uygulanması ve bu tedbirlerin belirli bir süre de devam etmesi ancak bireye şahsi olarak aşırı bir külfet yüklemediği takdirde ölçülü görülebilir. Diğer bir deyişle mülkiyet hakkına müdahale teşkil eden tedbirlerin söz konusu olduğu durumlarda tedbiri uygulayan kamu makamlarının ivedi olarak ve özenli bir biçimde davranma yükümlülükleri bulunmaktadır. Aksi hâlde tedbirin makul olmayan bir süre devam etmesi, mülkiyet hakkının tanıdığı yetkilerin kullanılmasının belirsiz olacak şekilde ötelenmesi suretiyle mülk sahibine orantısız bir külfet yüklemiş olur (Hesna Funda Baltalı ve Baltalı Gıda Hayvancılık San. ve Tic. Ltd. Şti., §§ 73-80).

(2) İlkelerin Olaya Uygulanması

39. Hak tesisini önlemek ya da tasarruf yetkisini kısıtlamak için 3713 sayılı Kanun'un 20/A maddesi kapsamında başvurucunun aracına şerh uygulanmasının kamu yararı amacını gerçekleştirmeye elverişli olduğu açıktır. Gereklilik ölçütü yönünden ise öncelikle tazminat davasındaki alacağın teminat altına alınması için borçluya ait mal varlığına hak tesisini önlemek ya da tasarruf yetkisini kısıtlamak amacıyla şerh konulması bakımından kamu makamlarının belirli bir takdir yetkisinin olduğu kabul edilmelidir. Kuşkusuz alacağın teminat altına alınması için borçlunun mal varlığı üzerinde şerh uygulanarak tasarruf yetkisinin kısmen sınırlandırılması müdahaleyi meşru amaca ulaşmak bakımından gerekli kılmaktadır.

40. Müdahalenin orantılılığında kamu makamlarının takdir yetkisinin sınırlarının belli ölçütler çerçevesinde ele alınması gerekir. Bu kapsamda teminat altına alınmak istenen davanın niteliği, davacının haklılığını ortaya koyacak delillerin kapsamı, dava konusu alacak miktarına göre şerh uygulanan mal varlığının miktarı, bu kapsamda verilen ceza kararının niteliği ve hukuk davasına etkisi gibi unsurların da dikkate alınması gerekir.

41. Orantılılık açısından uygulanan şerh sonucu kişinin mal varlığı üzerindeki tasarruf yetkisinin kısıtlanma boyutu dikkate alınmalıdır. Zira bazı durumlarda mal varlığı üzerinde daha hafif bir yöntemle sınırlama mümkünken daha ağır bir sınırlama aracı getirilmesi müdahaleyi ölçüsüz kılabilir. Bu kapsamda öncelikle kişinin mülkiyet hakkına müdahale oluşturan şerhin uygulanması neticesinde borçlunun mallarına geçici olarak fiilen el konulabileceğinin, alacaklı olduğu iddia edilenlerin davasında haklı çıkması hâlinde borç tahsil edilene kadar mal varlığının bu şekilde muhafaza altına alınmasına imkân sağlandığının ifade edilmesi gerekir.

42. 3713 sayılı Kanun'un 20/A maddesinde kural olarak mülkiyet hakkının kullanılmasına geçici olarak sınırlama getiren şerhin konulduğu tarihten itibaren iki yıl içinde kendiliğinden terkin edileceği hükme bağlanmıştır. İki yıllık sürenin dolmasıyla şerhin kendiliğinden terkin edilmesinin istisnası ise bu süre zarfında şerhin devamı yönünde hukuk mahkemelerince verilmiş ihtiyati haciz veya ihtiyati tedbir kararının ibraz edilmesidir. 3713 sayılı Kanun'un 20/A maddesi kapsamında şerhin kendiliğinden terkin edilmesine yönelik yükümlülüğün kamu makamlarının üzerinde olduğu açıktır.

43. Somut olayda 19/8/2016 tarihinde başvurucunun aracına 3713 sayılı Kanun'un 20/A maddesi kapsamında şerh konulmuştur. Dosya kapsamında yer alan bilgiler ışığında iki yıl geçmesine rağmen anılan şerhin kamu makamlarınca terkin edilmediği ve şerhin kaldırılmasına yönelik talebin Mahkemece reddedildiği anlaşılmaktadır. Mahkeme şerhin Hâkimlik kararıyla konulduğunu, şerhin kaldırılması konusunda görev ve yetkisi olmadığını belirtmiştir. Hâkimliğin şerhin devamı yönünde hukuk mahkemelerince verilmiş ihtiyati haciz veya ihtiyati tedbir kararı olup olmadığı yönünden herhangi bir araştırma yapmadığı

da anlaşılmaktadır. Öte yandan 3713 sayılı Kanun'un 20/A maddesi kapsamında uygulanan şerhin kaldırılması noktasında Mahkemelerin görevli olduğu yönünde kararlar verilmiştir (bkz. §§ 16, 17).

44. 3713 sayılı Kanun'un 20/A maddesinde öngörülen koşulların gerçekleşmesi hâlinde şerhin kendiliğinden terkin edileceği düzenlenmesine karşın somut olayda şerh kamu makamlarınca terkin edilmemiş; Mahkeme, mülkiyet hakkına yönelik müdahalenin sonlandırılması bakımından de üzerine düşen yükümlülüğü yerine getirmemiştir.

45. Sonuç olarak uygulanan şerhin kanuni süre geçtiği hâlde terkin edilmemesinin başvurucuya şahsi olarak aşırı ve olağan dışı bir külfet yüklediği kanaatine ulaşılmış, adil dengenin başvurucu aleyhine bozulduğu, bu nedenle mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin ölçüsüz olduğu tespit edilmiştir.

46. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

47. Başvurucu, yeniden yargılama ve 1.000.000 TL manevi tazminat isteminde bulunmuştur.

48. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

49. Yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddedilmesine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 13. Ağır Ceza Mahkemesine (2017/9-ek karar) GÖNDERİLMESİNE,

D. 364,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.364,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Tazminat talebinin REDDİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ

UYGULANMASINA,

G. Kararın gereği için Türkiye Noterler Birliğine, bilgi için Emniyet Genel Müdürlüğü'ne GÖNDERİLMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 29/4/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MAZHAR GÜLER VE DİĞERLERİ

B. No: 2020/3354 | Karar tarihi: 29.04.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/3354

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MAZHAR GÜLER VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/3354)

Karar Tarihi: 29/4/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Çağlar ÖNCEL

Başvurucular : Mazhar GÜLER ve diğerleri (bkz. ekli listenin (C) sütunu)

Vekilleri : bkz. ekli listenin (E) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumlarında bulunan başvuruculara göndermek istediği ya da başvuruculara gelen mektupların sakıncalı bulunarak alıkonulması nedeniyle haberleşme hürriyetinin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Ekli listenin (B) sütununda gösterilen dosyalar; konu yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle 2020/3354 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmiş, diğer başvuru dosyaları kapatılmış ve inceleme 2020/3354 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmüştür.

3. Başvuruculara göndermek istediği, bazıları ailelerine ve arkadaşlarına hitaplı ya da bu kişiler tarafından kendilerine gönderilen, bir kısmı yabancı ülkelerin temsilciliklerine veya Türkiye Büyük Millet Meclisine hitaplı olan ve gündelik hayata ve ceza infaz kurumlarındaki uygulamalara ilişkin ifadeler içeren mektuplar ceza infaz kurumu disiplin kurulu tarafından sakıncalı olduğu gerekçesiyle alıkonulmuştur. Kararların gerekçesinde mevzuat hükümlerine yer verilmiş, ek bir gerekçe sunulmamıştır.

4. Başvurucular, söz konusu mektupların alıkonulmasının hukuka aykırı olduğunu belirterek bahse konu kararları infaz hâkimliğine şikâyet etmiştir. Şikâyetleri reddedilen başvurucular ağır ceza mahkemesine itiraz başvurusunda bulunmuştur. Bir kısım başvuruda ise infaz hakimliğinin şikâyetin kabulüne ilişkin kararına ilgili Cumhuriyet Savcılığı (Savcılık) itiraz etmiştir. Başvurucuların şikâyet ve itirazlarının reddine ilişkin kararlar ile Savcılığın itirazının kabul edilmesine yönelik kararlarda ilgili mevzuat hükümlerine yer verilmiştir.

5. Başvurular, süresi içinde yapılmıştır.

6. Başvuruların kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Ödeme gücünden yoksun olduğunu belirten başvurucuların adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

8. Başvurucuların bir kısmı mektupların ailelerine ve arkadaşlarına hitaplı olduğunu ya da bu kişiler tarafından kendilerine gönderildiğini, bir kısmı derneklere ve tanınmış kişilere hitaplı olduğunu belirterek gündelik hayata ve ceza infaz kurumlarındaki uygulamalara ilişkin ifadeler içerdiğini belirtmiştir. Bahse konu mektuplarda sakıncalı ifadeler olmadığını vurgulayan başvurucular, yeterli gerekçe ortaya konulmadan mektuplara el konulduğundan yakınmıştır.

9. Başvuru, haberleşme hürriyeti kapsamında incelenmiştir.

10. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

11. Mahpusların mektuplarının denetlenmesi ve alıkonulması suretiyle haberleşme hürriyetine yapılan müdahalelerin kanuniliği, meşru amacı, demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluğu ve ölçülülüğünün denetiminde gözetilmesi gereken genel ilkeler Anayasa Mahkemesince birçok kararda ayrıntılı olarak açıklanmıştır (bkz. Ahmet Temiz [2. B.], B. No: 2013/1822, 20/5/2015, §§ 37-68; Muhittin Pirinççioğlu (3) [1. B.] , B. No: 2017/34566, 10/3/2020, §§ 44-57; Cihat Ayik ve Hacı Ali Baştürk [1. B.], B. No: 2017/31506, 10/3/2020, §§ 44-57; Eyyup Gül [2. B.], B.No: 2018/10186,25/2/2021, §§ 22-40).

12. Bu bağlamda mahpusların yazışmalarının ceza infaz kurumu tarafından denetlenmesi nedeniyle haberleşme hürriyetine yapılan müdahalenin kanuni dayanağının ve meşru amacının bulunduğunu Anayasa Mahkemesi kabul etmiştir (ayrıntılı açıklama için bkz. Ahmet Temiz, §§ 46, 55; Muhittin Pirinççioğlu (3), §§ 45, 47).Somut olayda da bu sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum olmadığı görülmüştür.

13. Bununla birlikte yazışmalara yapılan müdahalenin demokratik toplum gereklerine uygun ve ölçülü olduğunun kabul edilebilmesi içinise mektubu gönderen, mektubun muhatabı ve mektup içeriği gözetilerek mektuba özgü olgu ve bilgilerle gerekçelendirilmesi ve haberleşme hakkının kötüye kullanıldığının objektif bir şekilde ortaya konulması gerektiği söylenebilir. Bu bağlamda öncelikle mektubun içeriğindeki hangi sözlerin neden sakıncalı olduğu ilgili mevzuat kapsamında yeterli bir gerekçe ile gösterilmek zorundadır. Ayrıca yazışmanın sakıncalı görülen kısımların çizilmesi suretiyle yazışmanın muhatabına ulaştırılma imkânının olup olmadığı hususunun da ilgili kararlarda tartışılması gerekir (Gökhan Gündüz [2. B.] , B. No: 2017/36100, 13/10/2020, § 43; Davut Şen [2. B.] , B. No:

2018/14937, 11/2/2021, § 44; İnan Gök (2) [2. B.], B. No:2018/36333, 24/11/2021, § 44).

14. Somut olayda, göndermek istedikleri ya da kendilerine gönderilen mektupların alıkonulması nedeniyle başvuruculaların haberleşme hürriyetine yapılan müdahalenin kanuni dayanağının ve meşru amacının bulunduğu konusunda herhangi bir tereddüt bulunmamaktadır (ayrıntılı açıklama için bkz. Ahmet Temiz, §§ 46, 55; Muhittin Pirinççioğlu (3), §§ 45, 47). Öte yandan mektupların alıkonulmasına dair disiplin kurullarının ve derece mahkemelerinin kararlarında mektupların içeriğiyle ilişkili, somut bilgilere dayalı ve yeterli gerekçenin bulunmadığı, mektupların sakıncalı görülen kısımlarının çizilerek gönderilmesi ya da başvuruculara verilmesinin mümkün olup olmadığı yönünde bir değerlendirmenin yapılmadığı anlaşılmaktadır. Bu nedenle müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli olmadığı kanaatine varılmıştır.

15. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 22. maddesinde güvence altına alınan haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

16. Başvurucular; ihlalin tespitine, yeniden yargılama yapılmasına ve tazminat ödenmesine karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

17. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

18. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

19. İhlalin niteliği dikkate alındığında yeniden yargılamanın yeterli giderimi sağlayacağı anlaşıldığından başvuruculaların tazminat taleplerinin reddedilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

B. Haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 22. maddesinde güvence altına alınan haberleşme hürriyetinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin haberleşme hürriyetinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listenin (Ç) sütununda gösterilen mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvuruculaların tazminat taleplerinin REDDİNE,

F. Vekille temsil edilen başvurucuya ekli listenin (F) sütununda belirtilen vekâlet ücretinin ekli listede gösterildiği şekilde ÖDENMESİNE,

G. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvuruculaların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 29/4/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ORPET GÜMRÜK MÜŞAVİRLİĞİ LTD. ŞTİ. VE UNİFOOD GIDA ENDÜSTRİYEL MADDELER SANAYİ VE TİCARET LTD. ŞTİ.

B. No: 2020/12486 | Karar tarihi: 29.04.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/12486

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ORPET GÜMRÜK MÜŞAVİRLİĞİ LTD. ŞTİ. VE UNİFOOD GIDA ENDÜSTRİYEL MADDELER SANAYİ VE TİCARET LTD. ŞTİ. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/12486)

Karar Tarihi: 29/4/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Cihan BAYDERE

Başvurucular : 1. Orpet Gümrük Müşavirliği Ltd. Şti.

Vekili : 2. Unifood Gıda Endüstriyel Maddeler Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.

: Av. Faruk YALÇIN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, transit refakat belgesi ile taşınan eşyanın beyan edilenden eksik çıktığının tespit edilmesi üzerine yapılan gümrük vergisi ve katma değer vergisi ek tahakkukuna yapılan itirazın süresinde olmadığı gerekçesiyle reddi işlemine karşı açılan davanın reddedilmesi nedeniyle mülkiyet ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 16/3/2020 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra

Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvuruculardan Unifood Gıda Endüstriyel Maddeler Sanayi ve Ticaret Limited Şirketi (Unifood şirketi) Vietnam mukimi bir şirketten hindistan cevizi cinsi eşya satın almıştır.

9. Söz konusu eşya 28/8/2017 tarihli transit refakat belgesi ile Mersin Gümrük Müdürlüğünden (gümrük idaresi) Mersin Serbest Bölge Gümrük Müdürlüğüne sevk edilmiştir.

10. Transit refakat belgesinde 1.040 kap, 26.312 kilogram olarak gösterilen söz konusu eşyanın yapılan muayenede 400 kap, 10.120 kilogram olduğu tespit edilmiştir. Bunun üzerine transit refakat belgesinde rejim hak sahibi - asıl sorumlu olarak görülen diğer başvurucu Orpet Gümrük Müşavirliği Limited Şirketinden (Orpet şirketi) gümrük idaresince 9/11/2017 tarihli yazıyla izahat istenmiştir.

11. İzahat talebi üzerine başvurucu Orpet şirketi yerine Unifood şirketince 7/12/2017 tarihli dilekçe ile ek süre talebinde bulunulmuştur. Gümrük idaresince Orpet şirketi muhatap alınarak düzenlenen 8/12/2017 tarihli yazıyla süre uzatım talebi kabul edilmiştir. Daha sonra 4/1/2018 tarihli dilekçe ile ikinci kez süre uzatım talebinde bulunulmuşsa da gümrük idaresince yine Orpet şirketi muhatap alınarak düzenlenen 12/1/2018 tarihli yazıyla bu talebin kabul edilmediği Orpet şirketine tebliğ edilmiştir.

12. Başvurucu Orpet şirketinin süresi içerisinde eksik eşya ile ilgili olarak izahat vermemesi üzerine 1/8/2018 tarih ve ET000171 sayılı ek tahakkuk kararı ile asıl yükümlü sıfatı ile Orpet şirketi adına toplam 43.376,90 TL tutarında gümrük vergisi ve katma değer vergisi ek tahakkuku yapılarak yine bu şirkete 6/8/2018 tarihinde tebliğ edilmiştir.

13. Bunun üzerine Unifood şirketi tarafından 16/8/2018 tarihinde verilen dilekçe ile bahse konu ek tahakkuk kararına karşı Orta Akdeniz Gümrük ve Ticaret Bölge Müdürlüğüne (Bölge Müdürlüğü) itiraz edilmiştir. Bölge Müdürlüğünce düzenlenen ve Unifood Şirketine hitaben yazılan 13/9/2018 tarihli yazı ile ek tahakkuk kararının rejim hak sahibi ve asıl sorumlu olan Orpet şirketi adına düzenlenip tebliğ edildiği, bu şirketin süresi içerisinde itirazda bulunmadığı, Unifood şirketinin ise işlemin muhatabı olmaması nedeniyle dilekçeye konu talebin değerlendirilemeyeceği bildirilmiştir.

14. Unifood şirketinin talebinin reddi üzerine bu kez Orpet şirketi tarafından 12/10/2018 tarihinde verilen dilekçe ile ek tahakkuk kararına itiraz edilmiştir. Bölge Müdürlüğünce Orpet şirketi muhatap alınarak düzenlenen 19/10/2018 tarihli yazı ile ek tahakkuk kararı 6/8/2018 tarihinde tebliğ edilmesine rağmen itirazın yasal süresinden sonra 12/10/2018 tarihinde yapılması nedeniyle değerlendirmeye alınamayacağı gerekçesiyle başvurucunun talebi reddedilmiştir.

15. Başvurucu Orpet şirketi tarafından hakkında düzenlenen ek tahakkuk kararına yaptığı itirazın süresinde yapılmadığı gerekçesiyle reddine dair işlemin iptali istemiyle Mersin 1. Vergi Mahkemesi (Vergi Mahkemesi) nezdinde 21/11/2018 tarihinde dava açılmıştır. Vergi Mahkemesince, başvurucunun dilekçesinin Bölge Müdürlüğüne itiraz başvurusu formatında yazılması ve dilekçeyi imzalayan kişinin şirketi temsile yetkili olduğunu gösterir imza sirkülerinin dava dilekçesine eklenmemesi nedeniyle 4/12/2018 tarihli kararla 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 3. maddesine uygun olmayan dava dilekçesinin reddine karar verilmiştir.

16. Bunun üzerine başvurucu Orpet şirketi tarafından usulüne uygun olarak düzenlenen 18/1/2019 tarihli dava dilekçesi ile dava yenilenmiştir. Başvurucu şirket dava dilekçesinde özetle Unifood şirketinin rejim hak sahibi ve asıl sorumlu olduğunu, bu şirket tarafından verilen izahat talebi ile ilgili olarak süre uzatım talebinin kabul edildiğini, fakat daha sonra bu şirket tarafından ek tahakkuk kararına itirazın muhatap kabul edilmeyerek reddedildiğini, kendileri tarafından verilen itiraz dilekçesinin ise süresinden sonra olduğu gerekçesiyle reddedildiğini, sürenin geçmesine Unifood şirketinin dilekçesine geç cevap vererek idarenin kendisinin neden olduğunu, gümrük eşyasının eksik gelmesinin kendi kusurundan kaynaklanmadığını ve fazla ödenen tutarın ihracatçı firmadan iade alındığını ileri sürmüştür.

17. Vergi Mahkemesince 23/5/2019 tarihinde verilen kararla başvurucu şirketin 27/10/1999 tarihli ve 4458 sayılı Gümrük Kanunu'nun 242. maddesinde düzenlenen on beş günlük itiraz süresi içerisinde hakkında düzenlenen ek tahakkuk kararına itirazda bulunmaması nedeniyle dava konusu itirazın reddi işleminde hukuka aykırılık bulunmadığı gerekçesiyle dava reddedilmiştir. Başvurucu Orpet şirketi tarafından yapılan istinaf başvurusu Konya Bölge İdare Mahkemesi 3. Vergi Dava Dairesi tarafından verilen 29/1/2020 tarihli kararla reddedilmiştir.

18. Nihai karar 19/2/2020 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

19. Başvurucu 16/3/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

1. İlgili Mevzuat

20. 4458 sayılı Kanun'un 3. maddesinin ilgili kısımları şöyledir:

"Bu Kanunda geçen;

...

8. (Değişik: 18/6/2009-5911/1 md.) a) “Gümrük vergileri” deyimi, ilgili mevzuat uyarınca eşyaya uygulanan ithalat vergilerinin ya da ihracat vergilerinin tümünü;

b) “Gümrük yükümlülüğü” deyimi, yükümlünün gümrük vergilerini ödemesi zorunluluğunu;

...

11. "Yükümlü" deyimi, gümrük yükümlülüğünü yerine getirmekle sorumlu bütün kişileri;

...

20. (Değişik: 18/6/2009-5911/1 md.)

a) “Rejim hak sahibi” deyimi, kendi adına ve hesabına gümrük beyanını yapan veya hesabına gümrük beyanı yapılan kişi veya bu kişilere ait bir gümrük rejimi ile ilgili hakların ve yükümlülüklerin devredildiği kişiyi;

b) “Asıl sorumlu” deyimi, transit rejiminde rejim hak sahibini;

21. "İzin hak sahibi" deyimi, kendisine bir izin verilen kişiyi;

...

ifade eder."

21. 4458 sayılı Kanun'un 84. maddesinin ilgili kısımları şöyledir:

"1. Transit rejimi;

a) İthalat vergileri ve ticaret politikası önlemlerine tabi tutulmayan serbest dolaşıma girmemiş,

b) İhracatla ilgili gümrük işlemleri tamamlanmış,

eşyanın, gümrük gözetimi altında Türkiye Gümrük Bölgesi içindeki bir noktadan diğerine taşınmasına uygulanır.

2. Gümrük idareleri, transit rejimine tabi tutulan eşyanın Türkiye Gümrük Bölgesi içinde;

a) Yabancı bir ülkeden yabancı bir ülkeye,

b) Yabancı bir ülkeden Türkiye’ye,

c) Türkiye’den yabancı bir ülkeye,

d) Bir iç gümrük idaresinden diğer bir iç gümrük idaresine,

taşınmasına izin verir.

3. Transit rejimine tabi eşyanın Türkiye Gümrük Bölgesinde taşınması;

a) Transit rejimi beyanı kapsamında,

...

yapılır."

22. 4458 sayılı Kanun'un 86. maddesi şöyledir:

"1. Asıl sorumlu, eşyayı öngörülen süre içerisinde ve gümrük idareleri tarafından eşyanın ayniyetinin tespiti amacıyla alınan önlemlere uymak suretiyle, varış gümrük idaresine sağlam ve noksansız olarak sunmak ve transit rejimine ilişkin hükümlere uymakla yükümlüdür.

2. Asıl sorumlunun birinci fıkrada belirtilen yükümlülükleri saklı kalmak üzere, transit rejimine göre taşındığını bilerek eşyayı kabul eden taşıyıcı veya alıcı da eşyayı öngörülen süre içerisinde ve gümrük idareleri tarafından eşyanın ayniyetinin tespiti amacıyla alınan tedbirlere uymak suretiyle, varış gümrük idaresine sağlam ve noksansız olarak sunmakla yükümlüdür.

3. (Ek:24/10/2019-7190/2 md.) 183 ve 184 üncü maddeler kapsamında bir gümrük yükümlülüğü doğduğunda, asıl sorumlu, transit rejimine tabi tutulan eşya ile ilgili olarak gümrük idaresine karşı mali olarak sorumludur. 5607 sayılı Kanun uyarınca gümrük

idaresince işlem yapıldığı hâllerde, asıl sorumlunun sorumluluğunun belirlenmesinde fiilin işlenmesinde dahlinin olup olmadığı hususu dikkate alınır."

23. 4458 sayılı Kanun'un 87. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"1. Transit rejiminin işleyişine ilişkin usul ve esaslar ile istisnalar yönetmelikle belirlenir.

..."

24. 4458 sayılı Kanun'un 183. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"1.Gümrük gözetimi altındaki ithalat vergilerine tabi eşyanın, kanuna aykırı olarak gümrük gözetimi dışına çıkarılması halinde gümrük yükümlülüğü doğar.

...

3. Bu Kanun hükümlerine göre;

a) Eşyayı gümrük gözetiminden çıkaran kişiler,

b) Bu çıkarma işine iştirak eden ve eşyanın gümrük gözetiminden çıkarıldığını bilen veya normal olarak bilmesi gereken kişiler,

c) Sözkonusu eşyayı elde eden veya elinde bulunduran ve bu eşyayı elde ettiği veya aldığı sırada gümrük gözetiminden çıkarıldığını bilen veya normal olarak bilmesi gereken kişiler,

d) Eşyanın geçici depolanmasında veya tabi tutulmuş olduğu gümrük rejiminin kullanılmasından doğan yükümlülükleri yerine getirmesi gereken kişiler,

Gümrük vergilerinden sorumludurlar."

25. 4458 sayılı Kanun'un 184. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"1. (Değişik: 18/6/2009-5911/43 md.) 183 üncü maddede belirtilen haller dışında;

a) İthalat vergilerine tabi eşyanın geçici depolanmasından veya tabi tutulmuş olduğu gümrük rejiminin uygulanmasından doğan yükümlülüklerden birinin yerine getirilmemesi,

b) Eşyanın söz konusu gümrük rejimine tabi tutulmasına veya nihai kullanımı nedeniyle indirimli yahut sıfır ithalat vergi oranı uygulanmasına ilişkin koşullardan birine uyulmaması hallerinde ve bu fiillerin geçici depolamanın veya ilgili gümrük rejiminin yanlış uygulanması sonucunu yarattığının tespit edilmesi, durumunda ithalat nedeniyle gümrük yükümlülüğü doğar.

...

3. Yükümlü, ithalat vergilerine tabi eşyanın geçici depolanmasından veya tabi tutulduğu gümrük rejiminin uygulanmasından doğan yükümlülükleri yerine getirmesi gereken kişi ya da söz konusu rejime tabi tutulması için konulmuş koşullara uyması gereken kişidir."

26. 4458 sayılı Kanun'un 197. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"1.Gümrük vergileri, tahakkukundan hemen sonra yükümlüye tebliğ edilir.

...

5. (Ek: 18/6/2009-5911/47 md.) Bu madde hükümlerine göre tebliğ edilen gümrük vergileri; 242 nci maddede belirtilen sürelerde itirazda bulunulmaması veya süresi içinde idari yargı mercilerine başvurulmaması hallerinde bu sürelerin bittiği tarihte kesinleşir; dava açılması

halinde mahkemece yükümlü aleyhine verilen kararın gümrük idaresine tebliğ edildiği tarihte tahsil edilebilir hale gelir."

27. 4458 sayılı Kanun'un 242. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"1. Yükümlüler kendilerine tebliğ edilen gümrük vergileri, cezalar ve idari kararlara karşı tebliğ tarihinden itibaren onbeş gün içinde bir üst makama, üst makam yoksa aynı makama verecekleri bir dilekçe ile itiraz edebilir.

...

4. İtirazın reddi kararlarına karşı işlemin yapıldığı yerdeki idari yargı mercilerine başvurulabilir."

28. 7/10/2009 tarihli ve 27369 1. mükerrer sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Gümrük Yönetmeliği'nin (Yönetmelik) "Transit Rejimi" başlıklı üçüncü bölümünün "Kapsam ve tanımlar" kenar başlıklı 212. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(Başlığı ile Birlikte Değişik:RG-1/8/2017-30141) ...

(2) Bu Bölümde geçen;

...

f) Rejim hak sahibi (asıl sorumlu): Transit rejimi beyanında bulunan veya hesabına transit rejimi beyanında bulunulan ve transit rejimi kapsamında gümrük idaresine karşı mali olarak sorumlu olan kişiyi,

...

ifade eder."

29. Yönetmelik'in "Transit beyanı" kenar başlıklı 213. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"...

(2) ... Kanunun 5 inci maddesi uyarınca, transit beyanı rejim hak sahibi adına ve hesabına doğrudan temsil yoluyla veya rejim hak sahibi hesabına olmak üzere rejim hak sahibinin dolaylı temsilcisi tarafından da yapılabilir.

..."

30. Yönetmelik'in "Rejim hak sahibinin yükümlülükleri" kenar başlıklı 221. maddesi şöyledir:

"(1) Rejim hak sahibi, Kanunun 86 ncı maddesi çerçevesinde;

a) Teminat aranmayan haller ve teminattan vazgeçmenin uygulandığı durumlar saklı kalmak üzere, transit rejimine konu eşyaya ilişkin doğabilecek gümrük vergilerinin ödenmesini sağlamak üzere gerekli teminatı vermekle,

b) Kontrolden sorumlu yetkili makamlarca talep edildiğinde ve belirlenen süre içinde gerekli tüm bilgi ve belgeleri sunmakla ve gerekli tüm yardımı sağlamakla,

yükümlüdür.

(2) Rejim hak sahibi ile rejim hak sahibi hesabına transit beyanında bulunanlar, bu Yönetmeliğin 113 üncü maddesi kapsamında beyannamede yer alan bilgiler ile beyanname eki belgelerin doğruluğu ve gerçekliğinden sorumludur."

31. Yönetmelik'in "Ulusal transit rejiminde serbest dolaşımda olmayan eşyada beyana aykırılık" kenar başlıklı 239. maddesinin ilgili transit refakat belgesinin düzenlendiği dönemde yürürlükte bulunan hâliyle ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Türkiye Gümrük Bölgesine getirilerek, ulusal transit rejimi altında taşınan serbest dolaşımda olmayan eşyanın, varış gümrük idaresince yapılan muayenesi sonucunda beyana göre eksik çıkması halinde;

a) Varış gümrük idaresince, eksik çıkan miktar üzerinden hareket gümrük idaresine uyuşmazlık bildirilir. Eksikliğin mahrecindeki eksik yüklemeden veya yanlış beyandan kaynaklandığının, uyuşmazlık bildiriminden itibaren 28 gün içerisinde rejim hak sahibince hareket gümrük idaresine ispat edilmesi gerekir. Bu süre yazılı başvuru halinde 28 gün daha uzatılabilir. Eksikliğin sebebinin, süresi içerisinde ispat edilmesi halinde işlemler tamamlanır ve hareket gümrük idaresince rejim ibra edilir. Eksikliğin sebebinin süresi içerisinde ispat edilememesi halinde, gümrük vergileri ve diğer yüklerin tahsil edilmesinin yanı sıra, Kanunun 241 inci maddesinin birinci fıkrası uygulanarak işlemler tamamlanır ve hareket gümrük idaresince rejim ibra edilir.

..."

2. Danıştay Kararları

32. Danıştay Vergi Dava Daireleri Kurulunun 19/2/2014 tarihli ve E.2014/8, K.2014/37 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"İdari yargı denetiminin işleyebilmesi, idarenin kamu hukuku alanında faaliyette bulunmasına; idari nitelikte eylem veya işlem yapmasına bağlıdır. Böyle bir faaliyet olmadan, söz konusu denetimin işletilmesi olanaksızdır. 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 14'üncü maddesinin 3'üncü fıkrasının "d" bendinde yer alan, dava dilekçelerinin, ortada idari davaya konu olabilecek kesin ve yürütülmesi gerekli işlemin olup olmadığı yönünden inceleneceğine; aynı Kanunun 15'inci maddesinin 1'inci fıkrasının "b" bendinde de, böyle bir işlemin bulunmaması halinde, davanın sonraki yargılama işlemlerine girişilmeksizin reddedileceğine ilişkin kurallar bu ilkeye dayalıdır.

Gümrük mevzuatına göre, gümrük vergilerinin dava konusu edilebilmesi için, idarece kendiliğinden yapılmış bir ek tahakkuk işleminin;tescili sırasında konulan ihtirazi kayıtla verilen beyannameye dayalı tahakkukun; ya da yetkili gümrük idaresine, gümrük vergilerinin tahakkuk ettirilmemeleri gerektiği halde tahakkuk ettirildikleri belirtilerek kaldırılmaları veya yersiz ya da fazladan ödendiği belirtilerek vergilerin geri verilmesi istemiyle yapılan başvurunun reddine dair idari kararın bulunması ve sözü edilen kararlara karşı idari itiraz usulüne uygun olarak itiraz makamına yapılan başvurular üzerine tesis edilen, idari davaya konu edilebilecek kesin ve yürütülmesi zorunlu, zımni veya açıkça ret işleminin tesis edilmiş olması gerekmektedir."

33. Danıştay Yedinci Dairesinin 18/3/2015 tarihli ve E.2012/1433, K.2015/1419 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"... gümrük vergileri ile gümrük para cezalarında, idari davaya konu olabilecek işlemin, vergi tahakkukuna veya ceza kesme işlemine karşı, Gümrük Kanununun 242'nci maddesinde öngörülen usullere göre yapılacak itiraz üzerine, yine aynı maddede yazılı mercilerce tesis edilecek olumsuz işlemler olduğu açıktır.

Dosyanın incelenmesinden, davacı adına tescilli beyanname muhteviyatı eşya nedeniyle

yapılan ek tahakkuklar ve para cezalarının 15.5.2010 tarihinde tebliğ edilmesi üzerine, tahakkuk ettirilen vergiler üzerinden alınan para cezası kararına karşı, idare kayıtlarına 25.5.2010 tarihinde giren dilekçeyle itiraz edildiği ancak, sözkonusu dilekçede tahakkuka itiraz edilmediği, tahakkuka itiraz edilmeksizin 21.7.2010 tarihinde dava açıldığı anlaşılmıştır.

Bu durumda, yukarıda belirtilen anlamda, dava konusu yapılabilecek kesin ve yürütülmesi zorunlu işlem niteliği taşıyan işlem oluşmadan dava konusu yapıldığından, incelenmeksizin reddi gerek[ir]."

34. Danıştay Yedinci Dairesinin 28/11/2023 tarihli ve E.2021/513, K.2023/4619 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Olayda, transit refakat belgesi kapsamında davacı şirket tarafından "asıl sorumlu" sıfatıyla rejim beyanında bulunulan serbest dolaşımda olmayan "siyah çay" ticari tanımlı eşyanın 34UB1045/34UB2005 çekici/dorse plakalı TIR aracı ile taşındığı, hareket ve varış gümrük idarelerince kontrollerinin tamamlanması sonrasında 26/09/2018 tarihinde saat 18:55'te "transit kapandı" statüye getirildiği, ancak, söz konusu aracın gemiye yüklenmediği, saat 19:14'te Mersin Liman C Kapısından yurda giriş yaptığının kamera kayıtları ile sabit olduğu, düzenlenen sahte transit refakat belgesi ve faturasında farklı eşya cinsi, araç plakası ve varış gümrük müdürlüğü kayıtları ile gümrük idaresinin yanıltılmaya çalışıldığı, deniz yolu beyan formunda aracın yüklenmediği, dolayısıyla rejim ihlalinin gerçekleştiğinin anlaşılması karşısında,transit rejimi kapsamında gümrük idaresine karşı mali olarak sorumlu olan davacı adına asıl sorumlu sıfatıyla tahakkuk yapılmasında hukuka aykırılık bulunmadığı sonucuna ulaşıldığından, aksi yolda verilen mahkeme kararına yönelik istinaf isteminin reddine dair kararın bozulması gerekmiştir."

B. Uluslararası Hukuk

35. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin (Sözleşme) 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes davasının medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamaların esası konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından kamuya açık olarak ve makul bir süre içinde, görülmesini isteme hakkına sahiptir..."

36. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) mahkemeye erişim hakkının Sözleşme'nin 6. maddesinde yerini bulan güvencelerin doğal bir parçası olduğunu (Lawyer Partners A.S./Slovakya, B. No: 54252/07, 16/6/2009, § 52), bu kapsamda herkesin kişisel hak ve yükümlülükleriyle ilgili her türlü iddiasını bir mahkeme veya yargı yeri önüne getirme hakkının güvence altına alındığını (Golder/Birleşik Krallık [GK], B. No: 4451/70, 21/2/1975, § 36) belirtmiştir.

37. AİHM, mahkemeye erişim hakkına yönelik birtakım sınırlamaların kabul edilebileceğini ancak sınırlamaların meşru bir amaca yönelik olmadığı veya kullanılan yöntem ile ulaşılması hedeflenen amaç arasında makul bir orantılılık ilişkisinin bulunmadığı durumlarda kısıtlamaların Sözleşme'nin 6. maddenin birinci fıkrasına uygun olmayacağını belirtmiştir (Ashingdane/Birleşik Krallık, B. No: 8225/78, 28/5/1985, § 57).

38. Mahkemeye etkili erişim hakkı; mahkemeye başvuru konusunda tutarlı bir sistemin var olmasını, dava açmak veya kanun yoluna başvurmak isteyen kişilerin ilgili mahkemeye ulaşmada açık, pratik ve etkili fırsatlara sahip olmasını gerektirmektedir. Özellikle hukuki

belirsizlikler kişilerin mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilmektedir (Geffre/Fransa (k.k.), B. No: 51307/99, 23/1/2003). Bu nedenle mahkemeler usul kurallarını uygularken bir yandan adil yargılanma hakkını ihlal edebilecek aşırı şekilcilikten, diğer yandan da yasalar tarafından düzenlenen usul kurallarının ortadan kaldırılması sonucunu doğurabilecek aşırı gevşeklikten kaçınmalıdır (Walchli/Fransa, B. No: 35787/03, 26/7/2007, § 29; Eşim/Türkiye, B. No: 59601/09, 17/9/2013, § 21).

39. AİHM'e göre mahkemeye ulaşmayı aşırı derecede zorlaştıran ya da imkânsız hâle getiren uygulamalar mahkemeye erişim hakkının ihlaline yol açabilir. Ne var ki öngörülen süre koşullarının açıkça hukuka aykırı olarak yanlış uygulanması ya da yanlış hesaplanması nedeniyle kişiler dava açma ya da kanun yollarına başvuru hakkını kullanamamışsa mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini kabul etmek gerekir (Osu/İtalya, B. No: 36534/97, 11/7/2002, §§ 36-40).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

40. Mahkemenin 29/4/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucu Unifood Gıda Endüstriyel Maddeler Sanayi ve Ticaret Limited Şirketi Yönünden

41. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 46. maddesinde kimlerin bireysel başvuru yapabileceği sayılmış olup anılan maddenin (1) numaralı fıkrasına göre bir kişinin Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmesi için üç temel ön koşulun birlikte bulunması gerekmektedir. Bu ön koşullar, başvuruya konu edilen ve ihlale yol açtığı ileri sürülen kamu gücü eylem veya işleminden ya da ihmalinden dolayı başvurucunun güncel bir hakkının ihlal edilmesi, bu ihlalden dolayı kişinin kişisel olarak ve doğrudan etkilenmiş olması ve bunların sonucunda başvurucunun kendisinin mağdur olduğunu ileri sürmesidir (Fetih Ahmet Özer [1. B.], B. No: 2013/6179, 20/3/2014, § 24).

42.Bir başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilebilmesi için başvurucunun mağdur olduğunu ileri sürmesi yeterli olmayıp iddia edilen ihlalden doğrudan etkilendiğini, bir başka ifadeyle mağduriyetini kanıtlaması gerekir. Bu itibarla mağdur olduğu zannı veya şüphesi mağdurluk statüsünün kabulü için yeterli değildir (Ayşe Hülya Potur [2. B.], B. No: 2013/8479, 6/6/2014, § 24).

43. Başvuru konusu olayda başvurucu Unifood şirketi yurt dışından getirilen eşyanın alıcısıdır. Bununla birlikte söz konusu eşya serbest dolaşıma sokulmamış ve transit rejimine tabi tutularak serbest bölgeye sevk edilmiştir. Başvurucu Unifood şirketi transit refakat belgesinde rejim hak sahibi - asıl sorumlu olarak değil, alıcı olarak gösterilmiştir.

44. Başvuruya konu ek tahakkuk kararında da muhatap başvurucu Unifood şirketi olmayıp, söz konusu karar başvurucu Unifood şirketine tebliğ edilmemiştir. Unifood şirketi tarafından ek tahakkuk kararına yapılan itirazın reddine karşı dava açılmamış, Orpet şirketi tarafından yapılan itirazın reddi işlemine karşı da yalnızca Orpet şirketi tarafından dava açılmıştır. Bu itibarla, başvuruya konu yargılama sürecinde bulunmayan ve ek tahakkuk kararının muhatabı ve borçtan sorumlu olmayan başvurucu Unifood şirketinin mahkemeye erişim ve mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddialarıyla ilgili olarak mağdur statüsü bulunmamaktadır.

45. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları

yönünden incelenmeksizin kişi bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Başvurucu Orpet Gümrük Müşavirliği Limited Şirketi Yönünden

1. Mahkemeye Erişim Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

a. Başvurucunun İddiaları

46. Başvurucu; Orpet şirketinin vekil, Unifood şirketinin ise asil olduğunu, gümrük idaresinin Unifood şirketinin izahat talebine ilişkin verdiği süre uzatım dilekçesini kabul ettiğini, idarece Unifood şirketi tarafından yapılan itiraz sonucunda Orpet şirketi adına kesilen para cezasının kaldırıldığını, bunlara rağmen vekile yapılan ek tahakkuk tebligatına asil tarafından yapılan itirazın kabul edilmemesinin ve vekil tarafından yapılan itirazın ise süresinde yapılmadığı gerekçesiyle reddedilmemesinin adil yargılama hakkını ihlal ettiğini ileri sürmektedir.

b. Değerlendirme

47. Anayasa’nın 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

48. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun şikâyetlerinin özünün, başvurucunun hakkında yapılan ek tahakkuk kararına yaptığı itirazın süresinde olmaması nedeniyle reddine dair işlemin iptali istemiyle açılan davanın, idari itirazın süresinde yapılmaması nedeniyle reddedilerek, olayın esası hakkında değerlendirme yapılmamasına ilişkin olduğu görüldüğünden ihlal iddialarının adil yargılanma hakkının güvenceleri arasında yer alan mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

i. Kabul Edilebilirlik Yönünden

49. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

ii. Esas Yönünden

(1) Müdahalenin Varlığı ve Hakkın Kapsamı

50. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddiada bulunma ve savunma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla mahkemeye erişim hakkı, Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğünün bir unsurudur. Diğer yandan Anayasa'nın 36. maddesine "...ile adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerle de güvence altına alınan adil yargılanma hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Sözleşme'yi yorumlayan AİHM, Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının mahkemeye erişim hakkını içerdiğini belirtmektedir (Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti. [2. B.], B. No: 2014/13156, 20/4/2017, § 34).

51. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğü, bir temel hak olmanın yanında diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmayı ve

bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden biridir. Bu bakımdan davanın bir mahkeme tarafından görülebilmesi ve kişinin adil yargılanma hakkı kapsamına giren güvencelerden faydalanabilmesi için ilk olarak kişiye iddialarını ortaya koyma imkânının tanınması gerekir. Diğer bir ifadeyle dava yoksa adil yargılanma hakkının sağladığı güvencelerden yararlanmak mümkün olmaz (Mohammed Aynosah [1. B.], B. No: 2013/8896, 23/2/2016, § 33).

52. Anayasa Mahkemesi bireysel başvuru kapsamında yaptığı değerlendirmelerde mahkemeye erişim hakkının bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına geldiğini ifade etmiştir (Özkan Şen [2. B.], B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52).

53. Somut olayda ek tahakkuk kararına karşı idari itirazın süresinde yapılmaması nedeniyle dava konusu işlem hukuka uygun bulunarak davanın reddedilmesinin mahkemeye erişim hakkına bir müdahale teşkil ettiği açıktır.

(2) Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

54. Anayasa’nın 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

55. Anayasa'nın 36. maddesinde, hak arama özgürlüğü güvence altına alınmıştır. Maddede, hak arama özgürlüğü için herhangi bir sınırlama nedeni öngörülmemiş olmakla birlikte bunun hiçbir şekilde sınırlandırılması mümkün olmayan mutlak bir hak olduğu söylenemez. Özel sınırlama nedeni öngörülmemiş hakların da hakkın doğasından kaynaklanan bazı sınırları bulunduğu kabul edilmektedir. Ayrıca hakkı düzenleyen maddede herhangi bir sınırlama nedenine yer verilmemiş olsa da Anayasa'nın başka maddelerinde yer alan kurallara dayanılarak bu hakların sınırlandırılması mümkün olabilir (AYM, E.2015/96, K.2016/9, 10/2/2016, § 10).

56. Yukarıda anılan müdahale, Anayasa’nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı müddetçe Anayasa’nın 36. maddesinin ihlalini teşkil edecektir.

57. Bu sebeple müdahalenin Anayasa’nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanun tarafından öngörülme, haklı bir sebebe dayanma, ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

(a) Kanunilik

58. Başvuru konusu olayda Vergi Mahkemesinin 4458 sayılı Kanun'un 242. maddesi hükmüne göre, tebliğ edilen gümrük vergilerine karşı tebliğden itibaren on beş gün içinde itiraz edilmesi gerektiği hâlde bu süre dolduktan sonra idareye itiraz edildiği gerekçesiyle davanın reddine karar verdiği anlaşılmaktadır.

59. Mahkemenin bu hükmü esas alarak verdiği ret kararına göre yapılan müdahalenin kanun tarafından öngörülme ölçütünü karşıladığı sonucuna varılmıştır (Petrol Ofisi A.Ş. [1. B.], B. No: 2016/14254, 28/11/2019, § 51).

(b) Meşru Amaç

60. 4458 sayılı Kanun'un 242. maddesindeki düzenlemeyle idarenin işlemlerini gözden geçirmesi ve gerekirse düzeltmesine olanak sağlanarak uyuşmazlıkların yargı mercilerinin önüne gelmeden idare tarafından olumlu şekilde sonuçlandırılabilmesine imkân tanındığı anlaşılmaktadır. Bununla birlikte, ilgili düzenleme ile idari başvuru süresi on beş günle sınırlandırılmıştır. Söz konusu sınırlama ile kamu alacakları ve idari kararların bunlara karşı belirli bir süre içerisinde itiraz edilmemesi hâlinde kesinleşmesi ve bu şekilde idarenin tesis ettiği işlemlerin belirsiz süreliğine idare nezdinde itiraza konu edilebilmesinin önlenmesi hedeflenmiştir. Sınırlamanın idarenin tesis ettiği işlemlerin ihtilaf konusu edilmemesi nedeniyle kesinleştirilmesi ve bu şekilde hukuki belirliliğin sağlanması meşru amacının bulunduğu anlaşılmaktadır.

(c) Ölçülülük

61. İdari başvurunun süresinde yapılmaması gerekçesiyle davanın reddedilmesi nedeniyle başvurucunun mahkemeye erişimine getirilen sınırlamanın ölçülü olup olmadığı ve başvurucuya ağır bir yük getirip getirmediği hususlarının değerlendirilmesi gerekir.

(i) Genel İlkeler

62. Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru kapsamında yaptığı değerlendirmelerde mahkemeye erişim hakkının kural olarak mutlak bir hak olmayıp sınırlandırılabileceği, bu hususta devletlerin takdir hakları gereği bazı düzenlemeler yapabileceği, bununla birlikte getirilecek sınırlandırmaların hakkın özünü zedeleyecek nitelikte olmaması, meşru bir amaç izlemesi, açık ve ölçülü olması ve başvurucu üzerinde ağır bir yük oluşturmaması gerektiği belirtilmiştir (Mesut Güzel [2. B.], B. No: 2014/5876, 22/9/2016, § 31). Bu kapsamda dava açmayı imkânsız kılacak ölçüde kısa olmadıkça dava açma ya da kanun yollarına başvuru için belli sürelerin öngörülmesinin hukuki belirlilik ilkesinin bir gereği olduğu ve tek başına bu durumun mahkemeye erişim hakkına aykırılık oluşturmayacağı ancak öngörülen koşulların açıkça hukuka aykırı olarak yanlış uygulanması ya da yorumlanması nedeniyle kişilerin dava açma ya da kanun yollarına başvuru hakkını kullanamadığı durumlarda mahkemeye erişim hakkının ihlal edileceği ifade edilmiştir (Remzi Durmaz [2. B.], B. No: 2013/1718, 2/10/2013, § 27).

(ii)İlkelerin Olaya Uygulanması

63. Başvurucu, hakkında yapılan ek tahakkuk kararına karşı kendisinin vekili olduğunu ileri sürdüğü Unifood şirketinin süresi içerisinde itirazda bulunmasına rağmen bu itirazının kabul edilmediğini, bu karar tebliğ edildikten sonra kendilerinin yaptığı başvurunun ise süresinde yapılmadığı gerekçesiyle reddedildiğini belirterek mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğinden yakınmıştır.

64. Somut olayda incelenmesi gereken mesele başvurucunun talebinin süresinde yapılmadığına ilişkin değerlendirme nedeniyle davanın reddedilmesinin mahkemeye erişim hakkına orantısız bir müdahale oluşturup oluşturmadığıdır.

65. 4458 sayılı Kanun'un 242. maddesinde; yükümlülerin kendilerine tebliğ edilen gümrük vergileri, cezalar ve idari kararlara karşı tebliğ tarihinden itibaren on beş gün içinde bir üst makama, üst makam yoksa aynı makama verecekleri bir dilekçe ile itiraz edebileceği belirtilmiştir.

66. 4458 sayılı Kanun'un 86. maddesinin 2. fıkrasına göre eşyanın alıcısının da rejim hak sahibiyle birlikte eşyanın varış gümrük idaresine teslimi ile ilgili olarak sorumluluğu

bulunmakla birlikte, aynı Kanun'un 3. maddesinin 20. fıkrasının (a) bendinde rejim hak sahibi deyiminin, kendi adına ve hesabına gümrük beyanını yapan veya hesabına gümrük beyanı yapılan kişi veya bu kişilere ait bir gümrük rejimi ile ilgili hakların ve yükümlülüklerin devredildiği kişi olduğu belirtilmiş ve bu kişiye transit rejiminde asıl sorumlu sıfatı verilmiştir.

67. Yine 4458 sayılı Kanun'un 183 ve 184. maddelerinde eşyayı gümrük gözetiminden çıkaran ve gümrük rejiminden doğan yükümlülüklerini yerine getirmeyen kişilerin gümrük yükümlüsü olduğu belirtilmiştir. Yönetmelik'in 212. maddesinin 2. fıkrasının (f) bendinde de rejim hak sahibi - asıl sorumlunun transit rejimi beyanında bulunan veya hesabına transit rejimi beyanında bulunulan ve transit rejimi kapsamında gümrük idaresine karşı mali olarak sorumlu olan kişiyi ifade ettiği görülmektedir.

68. Açıklandığı üzere, ilgili mevzuat bir bütün olarak değerlendirildiğinde, transit rejiminde yapılan kontroller sonucunda eşyanın beyan edilenden eksik çıktığının tespiti halinde rejim hak sahibinin ek tahakkuku yapılacak vergilerden sorumlu tutulabileceği sonucuna ulaşılmaktadır.

69. Bireysel başvuru dosyası incelendiğinde 28/8/2017 tarihli transit refakat belgesinde Unifood şirketinin alıcı, başvurucu Orpet şirketinin ise rejim hak sahibi - asıl sorumlu olarak düzenlenerek, belgenin başvurucu Orpet şirketi tarafından gümrük idaresine verildiği anlaşılmaktadır.

70. Transit rejimine tabi tutulan eşyanın yapılan kontrollerde beyan edilenden eksik çıkması nedeniyle başvurucu Orpet şirketinden izahat talebinde bulunulmuş, bu talebe Orpet şirketi değil, Unifood şirketi tarafından ek süre verilmesi talebi ile karşılık verilmiştir. Gümrük idaresince bu talep kabul edilmişse de yine Orpet şirketi muhatap alınarak bu şirkete bildirimde bulunulmuştur.

71. Ek süre verilmesine rağmen yine izahat verilmemesi nedeniyle Orpet şirketi adına asıl sorumlu sıfatıyla ek tahakkuk kararı alınmış, ek tahakkuk kararında müteselsil sorumlunun bulunmadığı belirtilmiştir. Diğer bir deyişle, borçtan yalnızca Orpet şirketi sorumlu tutulmuştur. Ek tahakkuk kararı Orpet şirketine tebliğ edilmesine rağmen idari itiraz, tebliğden sonraki onuncu günde Unifood şirketi tarafından yapılmıştır. Gümrük idaresince bu itirazın Unifood şirketinin muhatap olmaması nedeniyle değerlendirilemeyeceği yönünde işlem tesis edildiğinde ve Orpet şirketi tarafından itiraz başvurusunda bulunduğunda ise on beş günlük itiraz süresi sona ermiştir.

72. Bireysel başvuruya konu olayda gümrük idaresinin başından beri eşyaların alıcısı Unifood şirketini değil, Orpet şirketini muhatap aldığı ve işlemlerini bu şirket adına tesis ettiğini not etmek gerekir. Unifood şirketi tarafından izahat talebi için verilen süre uzatım dilekçesi idarece kabul edilmiştir. Bununla birlikte, bu kabul yazısı da Orpet şirketi muhatap alınarak düzenlenmiş ve yine bu şirkete tebliğ edilmiştir. Yine başvurucular, Orpet şirketi adına düzenlenen ceza kararının Unifood şirketi tarafından yapılan itiraz üzerine kaldırıldığını ileri sürmüşlerse de bireysel başvuru dosyasında bu yönde bir belge bulunmamaktadır.

73. Öte yandan, başvurucu Orpet şirketi bir gümrük müşavirliği şirketi olup, bu şirketin transit beyannamesinde kendisini rejim hak sahibi - asıl sorumlu olarak göstermesinin ve kendi adına düzenlenen ek tahakkuk kararının sonuçlarını bilebilecek durumda olduğu gözetilmelidir. Başvurucu şirket, hakkında düzenlenen ve tek sorumlu olarak kendisinin

gösterildiği ek tahakkuk kararına karşı süresinde itiraz etmemiş, Vergi Mahkemesince itirazın reddi kararına karşı açtığı dava bu nedenle reddedilmiştir. Bu kapsamda gümrük idaresi ve yargı makamlarınca yapılan değerlendirmelerin mahkemeye erişim hakkı bağlamında aşırı şekilci ve katı bir yorum olduğu söylenemez.

74. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamında mahkemeye erişim hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

2. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

a. Başvurucunun İddiaları

75. Başvurucu eşyanın henüz millîleştirilmediğini, serbest bölgede olduğunu, buna karşılık ek tahakkuk işlemi yapıldığını, açılan davanın hukuka aykırı olarak reddedildiğini belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

b. Değerlendirme

76. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur. Başvurucunun bireysel başvuru konusu şikâyetini öncelikle yetkili idari ve yargısal mercilere usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve delilleri zamanında bu makamlara sunması, bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir (İsmail Buğra İşlek [1. B.], B. No: 2013/1177, 26/3/2013, § 17).

77. Somut olayda ek tahakkuk kararına ilişkin itirazın reddi işleminin iptali istemiyle başlatılan yargılama süreci, zorunlu idari başvurunun süresi içerisinde yapılmaması gerekçesiyle davanın reddine karar verilmesi ile sonuçlanmış ve ret kararı kesinleşmiştir.

78. Başvurucunun mülkiyet hakkının ihlaliyle ilgili iddialarını usulüne uygun olarak zamanında idari başvuru yoluna konu etmediği ve bunun bir sonucu olarak davanın esası yönünden bir inceleme yapılmadan usul hükümleri nedeniyle reddedildiği görülmektedir. Bu durumda mülkiyet hakkına dair ihlal iddiası için başvuru yolunun usulüne uygun olarak tüketildiğinden söz edilemez.

79. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Başvurunun Unifood Gıda Endüstriyel Maddeler Sanayi ve Ticaret Limited Şirketi yönünden kişi bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Başvurucu Orpet Gümrük Müşavirliği Limited Şirketi yönünden mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

3. Başvurucu Orpet Gümrük Müşavirliği Limited Şirketi yönünden mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Başvurucu Orpet Gümrük Müşavirliği Limited Şirketinin Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

C. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 29/4/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BÜLENT GEDİK

B. No: 2020/16568 | Karar tarihi: 29.04.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/16568

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

BÜLENT GEDİK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/16568)

Karar Tarihi:29/4/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Aydın DEMİREL

Başvurucu : Bülent GEDİK

Vekili : Av. Gülizar TUNCER

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) tarafından tek taraflı deklarasyon sebebiyle başvurunun kayıttan düşürülmesi kararı verilmesi sonrası yargılamanın yenilenmesine karar verilmesine rağmen infazın durdurulmamasının hukuki olmaması ve tutukluluğunun makul süreyi aşacak şekilde devam ettirilmesi nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, TKEP/L silahlı terör örgütü üyeliği ve örgüt faaliyeti kapsamındaki eylemleri nedeniyle 6/2/1996 tarihinde gözaltına alınmış; 19/2/1996 tarihinde ise tutuklanmıştır.

3. (Kapatılan) İstanbul13. Ağır Ceza Mahkemesi (CMK 250. madde ile görevli) (Ağır Ceza Mahkemesi) tarafından 12/3/2009 tarihinde başvurucunun terör örgütü üyesi olarak gerçekleştirdiği iki kişinin öldürülmesi, işyerinin yağmalanması ve parti seçim bürolarına ateş açılması suretiyle birden fazla kişinin yaralanması eylemlerinden sorumlu olduğunu belirtilerek anayasal düzeni zorla değiştirmeye kalkışma suçundan ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir. Söz konusu mahkûmiyet kararı Yargıtay

tarafından 2/6/2010 tarihinde onanmıştır.

4. AİHM tarafından 7/11/2019 tarihinde başvurucunun bahsi geçen yargılama yönünden ilettiği şikâyetlerin tek taraflı deklarasyon nedeniyle kayıttan düşürülmesine karar verilmiştir. AİHM, sunulan tek taraflı deklarasyon uyarınca soruşturma işlemlerinden önce başvurucunun hakları konusunda bilgilendirilmemesi, avukat yardımının sistematik olarak engellenmesi veavukat yokluğunda alınan ifadelerin mahkûmiyet hükmüne esas alınması şikâyetlerine ilişkin olarak yargılamanın yenilenmesinin etkili bir yol olduğunu belirtmiştir. Aynı kararda mahkemelerin tarafsız ve bağımsızlığına ilişkin olarak iletilen şikâyetler ise açıkça dayanaktan yoksun bulunmuştur.

5. Başvurucu 15/1/2020 tarihinde AİHM kararı uyarınca yargılamanın yenilenmesini ve infazın durdurulmasını talep etmiştir.

6. 13/2/2020 tarihinde Ağır Ceza Mahkemesi tarafından başvurucunun infazının durdurulmasına yer olmadığına, infazın aynen devamına ve yargılamanın yenilenmesine karar verilmiştir. Başvurucunun yaptığı itiraz 16/3/2020 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir.

7. Başvurucu 9/6/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. 1/10/2024 tarihinde 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 323. maddesinin birinci fıkrası uyarınca önceki mahkûmiyet kararının onaylanmasına ve başvurucunun tutukluluk hâlinin devamına karar verilmiştir. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

"...

Sanık BÜLENT 'in emniyette ikrarına ilişkin ifadesinin baskı altında alındığına dair mevcut İstanbul 6. Ağır Ceza Mahkemesinin kararı, sanık [İ.A.]'un gözaltı süresi içerisinde alman doktor raporlarındaki bulgular ve AİHM kararı dikkate alındığında, ifadelerinin yasadışı delil niteliğinde olduğunda, hükme esas alınamayacaktır.

Olaya ilişkin bilgi veren tanıklar [K.U.], [Y.Ö.], [C.Ö.] ve [K.Ö.]in beyanları aşamalarda çelişmekte olup, duruşmada da, teşhise ilişkin beyanlarından dönmüşlerdir. Sanık Bülent Gedik'te ise olayda kullanılan silah ele geçmiştir. Olayda [İ.A.]'un bulunduğuna dair tanık [V.G.]'nin beyanı duruşma aşamasında da devam ederek teşhiste bulunmuştur. Bu kapsamda sanık [S.Ç.]'ın atılı suçta yer aldığına dair çelişkili ve duruşma aşamasında doğrulanmayan beyanlara itibar edilmemiş, beraatine karar verilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

Olay yeri tespit tutanağı, otopsi tutanağı, sanık Bülent Gedik'in yakalanmasına ve silahın ele geçirilmesine dair 06/02/1995 tarihli tutanak, Kriminal polis Laboratuvarı raporu, tanık [V.G.]'nin duruşmada da doğruladığı beyanları ve tüm dosya kapsamından sanıklar [B.G.] ve [İ.A.]'un diğer örgüt üyelerini ihbar ettiğini ve farklı görüşte olduğunu düşündükleri [E.K.]'yı öldürme konusunda karar aldıkları, her ikisinin bu karar doğrultusunda olay yerine gittikleri ve Bülent Gedik'in ateş etmek suretiyle öldürme olayını gerçekleştiği, bu şekilde asli iştirak (müşterek faillik) halinde tasarlayarak adam öldürme suçunu işledikleri, eylemin TKEP/L silahlı terör örgütünün Türkiye Cumhuriyeti Anayasasını zorla değiştirip yerine Marksis Leninist düzen kurma amacına yönelik olarak örgütsel bağlılık içerisinde araç suç olarak işlendiği, vahamet arz eden nitelikle olduğu sonucuna varılmıştır.

Mahkememizce yapılan yeniden yargılama aşamasında ise olaylara ilişkin sanıklar hakkında tanıklar celselerde dinlenilmiş ise de olayın gerçekleştiği tarih ile tanıkların yeniden

dinlenildiği tarih arasında geçen yaklaşık 30 yıllık süre dikkate alınarak tanıkların beyanlarının doğrudan etkileyici beyan olarak değerlendirilmesinin zor olduğu, mağdurlardan birinin 30.03.2023 tarihli 11. Celsede tehdit edildiğinin bildirildiği, bu atıfla dosyanın yargılaması yapılan dosya içeriğindeki diğer delillerle birlikte değerlendirme yapılmasının maddi gerçeğin aydınlatılmasına vesile olacağı, bu nedenle sanıkların mahkememizin 1996/209 Esas , 2009/83 karar sayılıve 12.03.2009 tarihli dosyasındaki sanıkların her bir eylemine ilişkin ayrı ayrı değerlendirilen aynı teknik bilgi, görgü ve belgelerin gerekçeleri yerinde görülerek,

Sanıklar Bülent GEDİK ve[D.Ö.] hakkında Mahkememizin 1996/209 esas - 2009/83 Karar sayılı kararının 5271 Sayılı CMK nun 323/1.maddesi gereğince onaylanmasına karar vermek gerekmiştir.

...

1- Sanıklar Bülent GEDİK ve [D.Ö.] hakkında Mahkememizin 1996/209 esas - 2009/83 Karar sayılı kararının 5271 Sayılı CMK nun 323/1.maddesi gereğinceONAYLANMASINA,

2-Sanık Bülent GEDİK hakkında verilen ceza miktarı, adli kontrol tedbirlerinin tatbiki suretiyle tutuklamadan beklenen menfaatin sağlanamayacağı dikkate alınarak sanığın Tutukluluk Halinin DEVAMINA..."

9. Bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla temyiz incelemesi devam etmektedir.

10. Komisyon, adli yardım talebinin kabulüne ve başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

11. Başvurucu, yargılamanın yenilenmesine rağmen infazın durdurulmaması ve makul süreyi aşan tutmanın sonlandırılmamasından şikâyet etmektedir. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, yapılacak incelemede mevzuat hükümleri ve Anayasa Mahkemesi içtihatları ile somut olayın kendine özgü koşulları gözönüne alınarak değerlendirme yapılması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanında başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

12. Başvuru, kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmiştir.

13. Başvuru konusu olayda çözümlenmesi gereken temel mesele; AİHM tarafından tek taraflı deklarasyon sonrası verilen kayıttan düşme kararı üzerine yargılamanın yenilenmesinin eski hükmün infazına tesir edip etmeyeceğinin, eski hükmün hukuki varlığını devam ettirip ettirmediğinin tespiti ile yenilenen yargılamada infazın durdurulmamasının kişi hürriyeti ve güvenliği hakkını ihlal edip etmediğidir.

14. 5271 sayılı Kanun'un 311. maddesinde hükümlü lehine yargılamanın yenilenmesi nedenleri sayılmış, maddenin (1) numaralı fıkrasının (f) bendinde "Ceza hükmünün, İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Sözleşmenin veya eki protokollerin ihlâli suretiyle verildiğinin ve hükmün bu aykırılığa dayandığının, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kesinleşmiş kararıyla tespit edilmiş olması veya ceza hükmü aleyhine Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine yapılan başvuru hakkında dostane çözüm ya da tek taraflı deklarasyon sonucunda düşme kararı verilmesi " hâline bu nedenler arasında yer verilmiştir.

15. 5271 sayılı Kanun'un 311. maddesindeki yargılamanın yenilenmesi kurumu, Anayasa Mahkemesi tarafından ihlal kararına bağlı olarak verilen yeniden yargılama kurumundan

farklıdır. Anayasa Mahkemesi tarafından verilen ihlal kararı sonrasında ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırması için yeniden yargılama yapılmak üzere dosyanın ilgili mahkemeye gönderilmesine karar verilmesi hâlinde mahkeme, tarafların başvuru yapmasını beklemeksizin yeniden yargılamaya ilişkin işlemleri başlatmak zorundadır. Yeniden yargılama yapılması kararının kendisine ulaştığı mahkemenin yeniden yargılama sebebinin varlığı hususunda herhangi bir takdir yetkisi olmadığı gibi yeniden yargılama yapılacak hâllerde usul hukukundaki yargılamanın yenilenmesi kurumundan farklı olarak bir kabule değerlik incelemesi aşaması da bulunmamaktadır. Zira 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasının "Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir." biçimindeki birinci cümlesi uyarınca Anayasa Mahkemesi ihlal kararı ile birlikte yeniden yargılama yapılmasına bizzat karar vermektedir. Bu sebeple ilgili mahkemenin yeniden yargılama yapılması yönünde karar alması gerekmez, ihlal nedenini ortadan kaldırmak amacıyla doğrudan yeniden yargılama işlemlerini başlatır (Yaşar Alat [GK], B. No: 2021/65564, 21/11/2024, § 59).

16. 5271 sayılı Kanun’da düzenlendiği şekliyle yargılamanın yenilenmesi ise üç aşamadan oluşmaktadır. İlk aşamada mahkeme, yeniden yargılama yapılması talebinin 5271 sayılı Kanun'un 311. maddesinin (1) numaralı fıkrasında belirtilen nedenlerden birine uygun olup olmadığını;5271 sayılı Kanun'un 319. maddesinde belirtilen koşulların yerine getirilip getirilmediğini yani başvurunun kanunda öngörülen şekilde yapılıp yapılmadığını veya yargılamanın yenilenmesini gerektiren gerekçelerin gösterilip gösterilmediğini, destekleyici delillerin sunulup sunulmadığını inceleyerek yargılamanın yenilenmesi başvurusunun kabul edilebilir olup olmadığını değerlendirir. Bu koşullar yerine getirilirse, mahkeme ikinci aşamaya geçecek, bu aşamada delil toplamaya karar verebilecek ve bundan sonra savcıyı ve sanığı toplanan delillerle ilgili görüşlerini sunmaya davet edecektir. Başvuruya dayanak teşkil eden iddiaların yeterince doğrulanmamış olması veya başvurunun önceki mahkûmiyet üzerinde hiçbir etkisinin bulunmadığına karar vermesi hâlinde [yalnızca 5271 sayılı Kanun’un 311. maddenin (1) numaralı fıkrasının (a) ve (b) bentleri ile 314. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendinde yazılı hâllerde] başvurunun esassız olduğu gerekçesiyle ve duruşma yapmaksızın başvuruyu reddedecektir. Ancak başvurunun kabul edilmesi hâlinde mahkeme, davayı yeniden açacak ve duruşma yapacaktır. Üçüncü aşamada, yeniden yapılacak duruşma sonucunda mahkeme; önceki hükmü onaylayacak veya hükmün iptali ile dava hakkında yeniden hüküm verecektir (Yaşar Alat, § 60).

17. 5271 sayılı Kanun’un323. maddesinin (1) numaralı fıkrasındaki "Yeniden yapılacak duruşma sonucunda mahkeme, önceki hükmü onaylar veya hükmün iptali ile dava hakkında yeniden hüküm verir." şeklindeki düzenlemeden önceki mahkûmiyet hükmü, mahkûmiyet kararının onaylanacağı ya da iptal edileceği üçüncü aşamanın tamamlanmasına kadar geçerliliğini korumaktadır. Diğer bir deyişle yargılamanın yenilenmesi talebinin kabulü hâlinde dahi önceki hükmün ortadan kaldırılması sürecin sonunda değerlendirilecek bir husustur (benzer yöndeki karar için bkz. Erol Eşrefoğlu [GK], B. No: 2018/23111, 1/7/2021, § 68, AİHM kararı için bkz. § 43). Bununla birlikte yukarıda belirtilen aşamalar sırasında mahkeme, 5271 sayılı Kanun'un 312. maddesi gereğince kişinin cezasının infazını durdurabilir. Dolayısıyla AİHM'in verdiği ihlal kararı üzerine ya somut olayımızdaki gibi tek taraflı deklarasyon sonrası yeniden yapılacak yargılamada infazın durdurulup durdurulmayacağı hususunda derece mahkemelerinin bir takdir yetkisi söz konusudur (Yaşar Alat, § 61). Somut olayda ilk derece mahkemesi takdirini infazın durdurulmaması

yönünde kullanmıştır.

18. Öte yandan AİHM'in kararı üzerine yapılan yeniden yargılamada infazın ertelenmesi veya durdurulmasına karar verilmesinin gerekli olup olmadığı kararın niteliğine bağlı olabilir. Birçok durumda kararda belirtilen eksiklik, başvurucunun mahkûmiyete bağlı tutulması ile mahkûmiyet arasındaki bağı koparmamaktadır. Dolayısıyla böyle bir durumda başvurucunun bir suç isnadına bağlı olarak tutuklu olma kapsamında özgürlüğünden yoksun bırakılması söz konusu değildir (Anayasa Mahkemesinin ihlal kararları yönünden benzer değerlendirmeler için bkz. Erol Eşrefoğlu, §§ 73,75). Somut olayda Ağır Ceza Mahkemesi tarafından başvurucunun 1995 yılında gerçekleşen iki kişinin öldürülmesi, işyerinin yağmalanması ve parti seçim bürolarına ateş açılması suretiyle kişilerin yaralanması eylemlerinden sorumlu tutularak hakkında mahkûmiyet kararı verildiği görülmektedir (bkz. § 3). Yeniden yargılama talebinin kabul sonrası Ağır Ceza Mahkemesi tarafından dosya kapsamındaki bilgi ve belgeler birlikte ele alınarak başvurucunun infazının yani önceki mahkûmiyet hükmüne dayanan tutmanın durdurulması talebinin reddine karar verilmiştir. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından verilen kararın açıkça keyfîlik ve takdir hatasıiçermediği anlaşılmaktadır. Kaldı ki yeniden yargılama sonunda, yeniden dinlenen sanıklar ve tanıkların beyanları ile dosya kapsamındaki bilgi ve belgeler uyarınca önceki kararın onaylanmasına karar verildiği görülmektedir (bkz. § 8). AİHM tarafından kayıttan düşme kararına konu ihlal sebeplerinin tek başına mahkûmiyet kararı ile mahkûmiyete bağlı tutma arasındaki bağı koparmadığı, tek taraflı deklarasyon beyanı sonrası kayıttan düşürülmesi kararının ileri sürülen ihlal iddiasına konu eksikliğin giderilerek sonucuna göre bir karar verilmesi biçiminde anlaşılması gerektiği ortadadır (Anayasa Mahkemesinin ihlal kararları yönünden benzer değerlendirmeler için bkz. Erol Eşrefoğlu, § 75).

19. Yukarıda yer verilen anlatımlar dikkate alındığında başvurucunun yargılamanın yenilenmesi talebinin kabul edilmesinden sonraki özgürlüğünden yoksun kalma hâli, Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrası çerçevesinde yetkili mahkemece verilmiş bir mahkûmiyet kararına dayalıdır ve kanuna uygun bir tutma mahiyeti taşımaktadır. Zira başvurucunun yeniden yargılama incelemesi süresince tahliye edilmemesine yani hakkında verilen mahkûmiyet kararının infazının devamına daha önceki kesinleşmiş mahkûmiyet hükmü temelinde karar verildiği görülmektedir.

20. Bununla birlikte bir kimsenin "mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesi" kapsamında hürriyetinden yoksun bırakıldığının söylenebilmesi için her şeyden önce hürriyeti kısıtlayıcı ceza veya güvenlik tedbirinin bir mahkeme tarafından verilmesi, ikinci olarak yerine getirilecek kararın hürriyeti kısıtlayıcı ceza veya güvenlik tedbirlerine ilişkin olması gerekir. Ceza veya güvenlik tedbiri içermeyen bir karara dayanılarak bir kimsenin hürriyetinden yoksun bırakılması mümkün değildir. Son olarak hürriyetten yoksun bırakılmanın mahkemece verilen hürriyeti kısıtlayıcı ceza veya güvenlik tedbirinin kapsamını aşmaması gerekir (Ercan Bucak (2) [1. B.], B. No: 2014/11651, 16/2/2017,§ 40; Şaban Dal [1. B.], B. No: 2014/2891, 16/2/2017, § 32, Ç.Ö. [GK], B. No: 2014/5927, 19/7/2018, § 33). Bununla birlikte Anayasa'da yer alan hak ve özgürlükler ihlal edilmediği sürece derece mahkemelerinin kararlarındaki kanunun yorumuna ya da maddi veya hukuki hatalara dair hususlar bireysel başvuru incelemesinde ele alınamaz (Abdullah Ünal [2. B.], B. No: 2012/1094, 7/3/2014, § 39).

21. Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen "mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesi" ile bağlantılı bir ihlal iddiası söz konusu ise Anayasa Mahkemesinin görevi kişinin hürriyetten yoksun bırakılmasının

kısmen ya da tamamen bu koşullarda gerçekleşip gerçekleşmediğini tespit etmekle sınırlıdır. Mahkemelerce verilmiş mahkûmiyet kararlarının yerine getirilmesi nedeniyle ortaya çıkan özgürlükten yoksun bırakma hâlleri, Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrası kapsamına dâhil ise de anılan kural, mahkûmiyet kararının değil tutmanın hukuka uygun olmasını güvence altına almaktadır. Dolayısıyla bu güvence kapsamında, kişi hakkında hükmedilen hapis cezasının yerindeliği veya orantılılığı incelemeye tabi tutulamaz (Günay Okan [1. B.], B. No: 2013/8114, 17/9/2014, § 18).

22. Bu kapsamda yapılan incelemede başvurucunun mahkûmiyet hükmünü ve mahkûmiyete bağlı tutulma kararını veren mercinin bir mahkeme olmadığı, kararın hürriyeti kısıtlayıcı bir niteliğinin bulunmadığı veya hürriyetten yoksun bırakılmanın mahkemece verilen hürriyeti kısıtlayıcı ceza ya da tedbirin kapsamını aştığı şeklinde bir iddiasının bulunmadığı görülmektedir. Anayasa Mahkemesince bu yönde herhangi bir tespit de yapılmamıştır (aynı yöndeki değerlendirmeler için bkz. Tülin Soyhan [1. B.], B. No: 2013/2212, 25/3/2013, §§ 31-37; Orhan Çaçan [2. B.], B. No: 2013/6797, 7/1/2016, §§ 50-55). Dahası AİHM tarafından da mahkûmiyet hükmünü kuran mahkemenin tarafsız ve bağımsız olmadığı iddiasının açıkça dayanaktan yoksun olduğuna karar verildiği görülmektedir (bkz. § 4). Başvurucunun mahkûmiyet hükmünün infazı şeklindeki tutulmasının yargılamanın yenilenmesi talebinin kabulü sonrası da devam ettiği, bu kapsamda başvurucunun tutulması ilehürriyeti kısıtlayıcı ceza ya da tedbir içeren mahkûmiyet kararı arasındaki illiyet bağının korunduğu ve söz konusu ceza ya da tedbirin kapsamını aşmadığı anlaşılmaktadır. Bu anlamda başvurucu hakkında verilen infazın devamı kararı, Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrası çerçevesinde yetkili mahkemece verilmiş bir mahkûmiyet kararına dayalıdır ve kanuna uygun bir tutma niteliğindedir.

23. Sonuç olarak belirtilen bu hususlar doğrultusunda ağır ceza mahkemesince infazın ertelenmesinin uygun görülmediği dönemde başvurucunun hürriyetinden yoksun kalmasının hukuki bir temeli bulunduğu anlaşılmaktadır. Başvurucunun yargılamanın yenilenmesi kararı sonrası tutulmasının hukuki olmadığına ilişkin şikayeti ile mahkûmiyet kararına bağlı olarak tutulduğuna ilişkin kabule göre tutmanın makul süreyi aştığına yönelik şikayetin dayanaktan yoksun olduğu görülmüştür.

24. Açıklanan gerekçelerle başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

Yusuf Şevki HAKYEMEZ bu görüşe katılmamıştır.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA Yusuf Şevki HAKYEMEZ'in karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

B. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 29/4/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) tarafından tek taraflı deklarasyon sebebiyle başvurunun kayıttan düşürülmesi kararı verilmesi sonrası yargılamanın yenilenmesine karar

verilmesine rağmen infazın durdurulmamasının hukuki olmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasıyla yapılan bireysel başvuruda Mahkememiz çoğunluğunca ulaşılan başvurunun açıkça dayanaktan yoksunluk nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerektiği şeklindeki sonuca katılmamaktayım.

2. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi koruma sisteminde tek taraflı deklarasyon sebebiyle başvurunun kayıttan düşürülmesi Sözleşmenin 37. maddesinde düzenlenmiştir. Başvurunun kayıttan düşürülmesinin bir örneği olarak "dostane çözüm"ün düzenlendiği Sözleşmenin 39. maddesinde ise yargılamanın her aşamasında Mahkemenin, davanın bu Sözleşme ve Protokolleri ile tanınan insan haklarına saygı ilkesinden esinlenen bir dostane çözüm yoluyla sonuçlanmasını sağlamak için taraflara yardımcı olabileceği belirtildikten sonra dostane çözüm durumunda Mahkemenin, olayların ve kabul edilen çözümün kısa bir özeti ile sınırlı bir kararla başvuruyu kayıttan düşüreceği öngörülmüştür.

3. Eldeki bireysel başvuruya konu uyuşmazlıkta da bu nitelikte bir kayıttan düşürme söz konusudur (bkz.: Bülent Gedik ve Devrim Öktem / Türkiye, B. No: 73408/10, 07/11/2019).

4. 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 311. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (f) bendinde hükümlü lehine yeniden yargılama nedenleri arasında "ceza hükmünün, İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Sözleşmenin veya eki protokollerin ihlâli suretiyle verildiğinin ve hükmün bu aykırılığa dayandığının, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kesinleşmiş kararıyla tespit edilmiş olması veya ceza hükmü aleyhine Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine yapılan başvuru hakkında dostane çözüm ya da tek taraflı deklarasyon sonucunda düşme kararı verilmesi" yer almaktadır. Dolayısıyla burada hem AİHM tarafından verilen ihlal kararları hem de AİHM'in başvuru hakkında verdiği dostane çözüm ve tek taraflı deklarasyon sonucunda düşme kararları da birer yeniden yargılama nedeni olarak kabul edilmektedir.

5. Esasında AİHM tarafından başvurucu ile ilgili verilen tek taraflı deklarasyon sebebiyle başvurunun kayıttan düşürülme kararı hak ihlalinin taraf devletçe kabulü anlamı taşımaktadır. Nitekim eldeki başvuruda da soruşturma aşamasında avukat yardımından faydalanamama ve mahkumiyetlerinin avukatları olmadan polis baskısı altında verdikleri ifadelere dayanması biçimindeki ihlal iddiaları ile ilgili olarak AİHM, bu konuda Hükümetin sunduğu deklarasyon metnini dikkate alarak başvuru ile ilgili kayıttan düşme kararı vermiş ve yargılamanın yenilenmesinin etkili bir yol olduğunu kabul etmiştir.

6. Görüldüğü üzere AİHM tarafından tek taraflı deklarasyon sebebiyle başvurunun kayıttan düşürülmesi kararı verilmesi esasında somut başvuruya konu yargılamada bir hak ihlali olduğunun kabulünü ve taraf devletin bu ihlali gidereceğine dair bir bildirimi gerektirdiği içindir ki bu yönü ile bu durum AİHM tarafından verilen bir ihlal kararına benzemektedir. Dolayısıyla bu biçimdeki bir sürecin sonucunda gerçekleştirilen yargılamanın yenilenmesine karar verilmesine rağmen başvurucu ile ilgili infazın durdurulmamasının başvurucunun Anayasa'nın 19. maddesinde güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına müdahale niteliği taşıdığı açıktır.

7. Dolayısıyla AİHM'in ihlal kararının gereği yerine getirilmeyerek hapis cezasının infazına devam edilmesi nedeniyle kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasıyla yapılan benzer bir bireysel başvuruda Mahkememiz çoğunluğunca başvurunun Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrası bağlamında kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerektiği şeklindeki kararına katılmadığım bir bireysel başvuru kararında (bkz.: Yaşar Alat ([GK], B. No: 2021/65564, 21/11/2024) yazdığım karşıoyda

belirttiğim aşağıdaki gerekçeler doğrultusunda bu başvuruda da başvurucunun kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının ihlal edildiği kanaatindeyim:

“2. Somut bireysel başvuruya konu temel sorun AİHM’in adil yargılanma hakkı bağlamında verdiği bir ihlal kararı üzerine gerçekleştirilen yargılamanın yenilenmesi süreci boyunca başvurucunun infazın ertelenmesi talebi ile ilgili olarak ‘dava dosyasının gelmiş olduğu aşama nazara alınarak’ mahkumiyet hükmü infazının devamına karar verilmesi hususunda odaklanmaktadır.

3. Mahkumiyet hükmünün infazı şeklindeki uygulama başvurucunun iddiasına göre kişi özgürlüğünü ihlal etmektedir. Başvurucuya göre AİHM kararı doğrultusunda ihlalin sonuçlarının giderilmesi için yargılamanın yenilenmesi sürecinin başlamasıyla birlikte derece mahkemesi önceki hükmü kaldırmalı ve dayanağı kalmayan mahkumiyete bağlı tutmanın infazını durdurmaya karar vermelidir.

4. Somut başvuruda başvurucunun infazın durdurulması talebi derece mahkemelerince reddedilmiş ve yargılama süreci boyunca hükme bağlı olarak tutularak mahkumiyetin infazı sürdürülmüştür. Başvurucu bu durumun Anayasa’nın 19. maddesindeki kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı ile ilgili güvenceleri ihlal ettiğini ileri sürmektedir.

5. Mahkememiz çoğunluk kararına göre AİHM’in verdiği ihlal kararı ile bağlantılı olarak başvurucunun yargılamanın yenilenmesi talebinin kabul edilmesinden sonraki özgürlüğünden yoksun kalma hâli, Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrası çerçevesinde yetkili mahkemece verilmiş bir mahkûmiyet kararına dayalıdır ve kanuna uygun bir tutma niteliği taşımaktadır. Zira başvurucunun yeniden yargılama incelemesi süresince tahliye edilmemesine yani hakkında verilen mahkûmiyet kararının infazının devamına daha önceki kesinleşmiş mahkûmiyet hükmü temelinde karar verildiği görülmektedir. Bu anlamda başvurucu hakkında verilen infazın devamı kararı, Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrası çerçevesinde yetkili mahkemece verilmiş bir mahkûmiyet kararına dayalıdır ve kanuna uygun bir tutma mahiyetindedir (Bkz.: § 64). Mahkememiz çoğunluğuna göre derece mahkemelerince infazın ertelenmesinin uygun görülmediği dönemde başvurucunun özgürlüğünden yoksun kalmasının hukuki bir temelinin bulunduğu anlaşıldığından başvurucunun iddialarına ilişkin olarak açık ve görünür bir ihlalin bulunmadığı gerekçesiyle Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrası bağlamında kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekmektedir §§ 65-66).

6. Kişi özgürlüğü ve güvenliği ile ilgili olarak Anayasa’nın 19. maddesinin ikinci fıkrasına göre konumuz bağlamında ‘mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların’ varlığı halinde kişilerin özgürlüklerinden yoksun bırakılması mümkündür. Ancak Mahkememiz çoğunluğu derece mahkemelerince verilip kesinleşen, akabinde AİHM’in denetleyip buna ilişkin adil yargılanma hakkı ihlali sonucuna ulaştığı ve bu ihlal kararını esas alarak derece mahkemelerinin yargılamanın yenilenmesine konu yaptığı bu hükmü halen “mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı ceza” olarak görmeye devam etmektedir.

(…)

10. Her ne kadar çoğunluk kararında 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nun yargılamanın yenilenmesi ile ilgili konuları düzenleyen maddelerine atıfla değerlendirmeler yapılmış ve yine bu Kanun’un 323. maddesinin (1) numaralı fıkrası bağlamında önceki mahkumiyet hükmünün yargılamanın yenilenmesini gerçekleştiren mahkemece mahkumiyet kararının onaylanacağı ya da iptal edileceği üçüncü aşamanın tamamlanmasına kadar

geçerliliğini koruduğu belirtilmiş ise de bireysel başvuru incelemesi sonucunda verilen ihlal kararının ne anlama geldiğinin ve sahip olduğu etkinin Mahkememiz çoğunluk kararında çok iyi anlaşılamadığı kanaatindeyim.

11. Hukuk sistemimizde AİHM'in gerçekleştirdiği bireysel başvuru incelemelerinde verilen 'ihlal' kararı, kesinleşmiş mahkumiyet hükmünün Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi hükümleri gereğince sorunlu olduğunu ve hak ihlaline sebebiyet vermesi nedeniyle de yargılamanın yenilenmesini gerektirdiğini ifade etmektedir. Aynı tespiti Anayasa Mahkemesince verilen ihlal kararı sonrasındaki yeniden yargılama süreci için de yapmak gerekmektedir.

12. Somut olay bağlamında düşünüldüğünde AİHM'e yapılan bireysel başvuruda incelenen mahkumiyet hükmü AİHM tarafından tanık sorgulama hakkı ihlali nedeniyle adil yargılanma hakkı güvenceleriyle bağdaşmayan bir hüküm olarak nitelendirilmiştir. Bunun anlamı ise hakkında mahkumiyet hükmü kurulan başvurucunun mahkumiyetine esas alınan, mahkumiyetinde belirleyici delil olduğu anlaşılan tanığın yargılanma sürecinde sorgulamasının sağlanmamış olmasıdır.

13. Bu durumda derece mahkemesi AİHM'in ihlal kararı sonrasında ihlali giderebilmek amacıyla yargılamanın yenilenmesi sürecinde bu tanığın sorgulanmasını sağlayarak davayı esastan sonuçlandıran yeni bir hüküm kuracaktır. AİHM'in ihlal tespiti sonrasında tanığın sorgulanmaması nedeniyle başvurucu aleyhine derece mahkemelerince kurulmuş olan önceki mahkumiyet hükmü artık hukuken geçerli bir hüküm olmaktan çıkmış olmalıdır. Her ne kadar yargılamanın yenilenmesi ile ilgili Ceza Muhakemesi Kanunu hükümleri bu sürece ilişkin usulü detaylı biçimde düzenlerken önceki hükmün mahkemece kaldırılana kadar geçerli olacağı anlamına gelen bazı düzenlemelere yer veriyor olsa da bu düzenlemeleri bireysel başvurunun amacı doğrultusunda yorumlayıp uygulamak ve ihlal kararı karşısında artık başvurucunun hükme bağlı tutma pozisyonunun hukuken savunulabilir olmaması gerektiğini belirtmek gerekir.

14. Daha çarpıcı bir örnek olması bağlamında işkence altında elde edilen bir delile dayalı bir mahkumiyet hükmü üzerine AİHM tarafından verilen bir adil yargılanma hakkı ihlali sonrasında halen önceki mahkumiyet hükmünün yargılamanın yenilenmesi sürecinde Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 323. maddesinin (1) numaralı fıkrası gereğince derece mahkemelerince onaylanacağı veya iptal edileceği zamana kadar geçerliliğini koruyacağını savunmak AİHM tarafından verilen ihlal kararına rağmen hak ihlalinin daha uzun süre boyunca devamı anlamına gelecektir. Bireysel başvuru sisteminin özünün bu biçimdeki bir yaklaşımla bağdaşmayacağı ise aşikardır.

15. Dolayısıyla AİHM'in ihlal kararı sonrasında başvurucunun hükme bağlı tutulmasının sonlandırılıp -eğer şartları varsa- Anayasa'nın 19. maddesi bağlamında suç isnadına bağlı tutma aşamasına yeniden dönülmesi bireysel başvurunun niteliği gereği verilen ihlal kararının bu süreçte bir anlamı olması yönüyle zorunlu görülmelidir.

16. Ek olarak çoğunluk kararındaki yaklaşımla hareket edildiğinde yargılamanın yenilenmesi sürecinde başvurucu ile ilgili olarak masumiyet karinesini ihlal eden durumlar da ortaya çıkabilecektir. Zira bu süreçte kişinin hükümlü statüsünün devam ettiğini ileri sürmek ona suçlu muamelesi yapılması anlamına gelebileceğinden bu durum başvurucunun masumiyet karinesini de zedeleyebilecektir.

17. Nitekim AİHM Dicle ve Sadak/Türkiye başvurusunda yargılanmanın yenilenmesi

taleplerinin kabulü sonrası gerçekleştirilen yargılamada davalarının esasıyla ilgili olarak karar verilmeden önce başvuruculardan hükümlü olarak bahsedilmesinin masumiyet karinesine aykırı olacağına hükmetmiştir (Dicle ve Sadak/Türkiye, B. No: 48621/07, 16/6/2015, §§ 60 -66).

18. Bireysel başvurunun temel amacı bağlamında düşünüldüğünde çoğunluk kararındaki yaklaşımın insan haklarının etkili biçimde korunması yönü ile de açıklanması kolay değildir. Zira adil yargılanma hakkının önemli güvencelerinden birisine aykırı biçimde gerçekleştirilen bir yargılama sonucu verilmiş olan bir mahkumiyet hükmü olduğu AİHM tarafından açıkça tespit edilmiş olmasına rağmen ihlale konu bu hüküm yargılamanın yenilenmesi sürecinde belli bir süre boyunca daha geçerli kalarak kişi mahkumiyete bağlı olarak tutulmaya devam edecektir.

19. Sonuç olarak çoğunluk kararındaki yaklaşımın aksine AİHM tarafından başvurucu hakkında verilen bir ihlal kararı sonrasında gerçekleştirilen yargılamanın yenilenmesi sürecinde önceki hükmün geçerliliğini koruması ve bu süreçte başvurucunun hükme bağlı tutma halinin devam etmesi bireysel başvuru sisteminin etkisinin tam anlamıyla gerçekleşmesine imkan vermeyecek sakıncalı sonuçlar ortaya çıkarmaktadır. Bu nedenle başvurucunun AİHM ihlal kararı sonrasındaki tutulmasının hükme bağlı tutma statüsünden çıkarılıp -eğer şartları varsa- suç isnadına bağlı tutmaya dönüşmesi bireysel başvurudan beklenen işlevin gerçekleşmesi yönü ile zorunludur.

20. Yukarıda sıralanan gerekçelerle derece mahkemelerince AİHM'in verdiği ihlal kararı sonrasında önceki mahkumiyet hükmüne binaen tutulmaya devam etmesi ve infazın ertelenmesi talebinin bir değerlendirme yapılmaksızın reddedilmesi başvurucunun Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrası bağlamında kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkını ihlal ettiği kanaatinde olduğumdan çoğunluğun aksi yöndeki kararına katılmamaktayım".

Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ

ERDAL TEMİZKAN

B. No: 2020/23342 | Karar tarihi: 29.04.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/23342

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ERDAL TEMİZKAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/23342)

Karar Tarihi: 29/4/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Ali Erdem ŞAHİN

Başvurucu : Erdal TEMİZKAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; kamu görevinden çıkarılmış olma gerekçe gösterilerek gemi adamlığı belgesinin iptal edilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Gölcük Deniz Ana Üs Komutanlığında astsubay rütbesinde görev yapmakta olan başvurucu, yapılan soruşturma sonucunda FETÖ/PDY silahlı terör örgütü ile iltisakı veya irtibatı olduğu değerlendirilerek 13/3/2019 tarihli ve 2019/4 sayılı Millî Savunma Bakanlığı kararı ile kamu görevinden çıkarılmış ve gemi adamlığı lisansı iptal edilmiştir. Başvurucu, anılan kararın ardından özel sektörde kullanmak üzere 28/3/2019 tarihinde idareye gemi adamlığı belgesi için başvurmuştur. Söz konusu talep 18/10/2016 tarihli 6749 sayılı Olağanüstü Hal (OHAL) Kapsamında Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun'un 4. maddesinde yer alan "bu maddeye göre görevine son verilenlerin,..., gemi adamlığına ilişkin belgeleri,..., iptal edilir" hükmü gereği reddedilmiştir (OHAL ilanı ve tedbirlerine ilişkin detaylı açıklamalar için bkz. Aydın Yavuz ve diğerleri [GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017, §§ 47-66).

3. Başvurucu, idarenin 7/5/2019 tarihli ve 39705 sayılı ret işleminin iptali istemiyle idari yargı yoluna başvurmuştur. Ankara 5. İdare Mahkemesi (Mahkeme), dava konusu işlemin

kamu görevinden çıkarılmanın bir sonucu olduğunu ve mevzuata uygun olarak tesis edildiğini belirterek davanın reddine karar vermiştir. Anılan karar istinaf kanun yolunda Ankara Bölge İdare Mahkemesi 10. İdari Dava Dairesinin (Daire) 25/6/2020 tarihli kararıyla kesinleşmiştir.

4. Başvurucu, nihai kararı 11/8/2020 tarihinde öğrendikten sonra 20/8/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

5. Bireysel başvuru yapılması sonrasında 11/11/2020 tarihli ve 7256 sayılı Kanun'un 41. maddesiyle, 1/2/2018 tarihli ve 7075 sayılı Kanun ile kanunlaşan 23/1/2017 tarihli ve 685 sayılı Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonu Kurulması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'ye "İlave tedbirler için başvuru yolu" başlıklı geçici 4. madde eklenmiştir. Söz konusu düzenleme ile OHAL kapsamında kabul edilen ve daha sonra kanunlaşan kanun hükmünde kararnamelerde yer alan ilave tedbirlere karşı bir başvuru yolu getirilmiştir.

6. Başvurucu söz konusu düzenleme kapsamında hakkında uygulanan gemi adamlığı belgesinin iptali şeklindeki ilave tedbirin kaldırılması için 15/2/2021 tarihinde idareye başvurmuştur. İdarenin 2/9/2021 tarihli ret kararı üzerine başvurucu, bu işlemi dava konusu etmiştir. Ankara 27. İdare Mahkemesi 25/1/2024 tarihinde davanın incelenmeksizin reddine karar vermiştir. Bu karara karşı yapılan istinaf başvurusu hakkında ise henüz bir karar verilmediği görülmüştür.

7. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

9. Başvurucu; gemi adamlığı belgesinin verilmemesi işleminin ilave bir tedbir olduğunu, kamu görevinden çıkarılmasının bir sonucu olmadığını ve bu belge olmaksızın mesleğini yapamadığını belirterek çalışma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; bireyin dilediği alanda çalışma özgürlüğü ve çalışma hakkı Anayasa’nın 48 ve 49. maddelerinde güvence altına alınmış olmakla birlikte Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde düzenlenen haklardan olmadığı belirtilerek çalışma hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda Anayasa Mahkemesi tarafından yapılacak incelemede görüşte yer verilen Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

10. Başvuru özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenmiştir.

11. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrasının son cümlesi şöyledir:

"Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır."

12. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru hakkı" kenar başlıklı 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"İhlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması gerekir."

13. Yukarıda belirtilen Anayasa ve Kanun hükümleri gereğince Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, iddia edilen hak ihlallerinin yargı mercilerince düzeltilmemesi hâlinde başvurulabilecek ikincil nitelikte bir hak arama yoludur. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği, Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunulabilmesi için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur (Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt [2. B.], B. No: 2012/403, 26/3/2013, §§ 16, 17; Mehmet Cevri [2. B.], B. No: 2018/32097, 13/1/2021, §§ 31, 32).

14. Başvuru yollarının tüketilip tüketilmediği, ilke olarak Anayasa Mahkemesine başvurunun yapıldığı tarihteki duruma bakılarak değerlendirilir. Ancak Anayasa Mahkemesi, bazı durumlarda bireysel başvuru yapıldıktan sonra oluşturulan yeni başvuru yollarının tüketilmesi gerektiğine de karar verebilir. Özellikle belli bir konudaki yapısal ve sistemik sorunlara çözüm bulmak amacıyla sonradan oluşturulmuş bir yol söz konusu ise ikincillik ilkesi, o konudaki temel hak ve özgürlüklerin ihlali iddialarının -bu yol vasıtasıyla- öncelikle idari ve yargısal makamlarca değerlendirilmesine imkân tanınmasını gerekli kılabilir (Remziye Duman [2. B.], B. No: 2016/25923, 20/7/2017, § 35; Mehmet Cevri, § 33).

15. Her hâlükârda bir başvuru yolunun tüketilmesinin gerekli olması için ulaşılabilir olması, ihlal iddiaları yönünden makul bir başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesine sahip olması gerekir. Belli bir başvuru yolunun soyut olarak belirtilen niteliklere sahip olması yeterli değildir. Bu yolun uygulamada da anılan niteliklere sahip olması ya da en azından sahip olmadığının kanıtlanmamış olması gerekir. Bununla birlikte soyut olarak makul bir başarı sunma kapasitesi bulunan bir yolun uygulamada başarıya ulaşmayacağına dair şüphe, o başvuru yolunun tüketilmemesini haklı kılmaz. Özellikle sonradan oluşturulan ve henüz uygulaması olmayan bir başvuru yolunun bu kapsamda değerlendirilmesi gerekir (Remziye Duman, § 36; İsmail Şahan [1. B.], B. No: 2016/54509, 28/11/2019, § 42; Mehmet Cevri, § 34).

16. Dolayısıyla bireysel başvuru yapıldıktan sonra yeni bir başvuru yolunun oluşturulması hâlinde Anayasa Mahkemesinin görevi, söz konusu başvuru yolunun düzenleniş şekli itibarıyla ulaşılabilir olup olmadığını, ihlal iddiaları yönünden makul bir başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesine sahip olup olmadığını değerlendirmektir (Sait Orçan [1. B.], B. No: 2016/29085, 19/7/2017, § 37; Mehmet Cevri, § 35).

17. Somut olayda, başvurucu idareye 28/3/2019 tarihinde bir başvuruda bulunmuşsa da anılan başvuru tarihinde yürürlükte olan 7075 sayılı Kanun'un 2. maddesinin (3) numaralı fıkrasına göre gemi adamlığı belgesinin iptali gibi ilave tedbirlere karşı idareye başvuru yolunun kapalı olduğu görülmektedir. İlgili başvurunun idari ve yargısal safahatına bakıldığında ise bağlı yetki kapsamında 6749 sayılı Kanun'a atıfla reddedildiği, bir diğer ifadeyle gemi adamlığı belgesinin iptalinin kamu görevinden çıkarmanın doğal bir sonucu olarak görüldüğü anlaşılmaktadır. Dolayısıyla somut olayda idare ve yargı mercilerinin şeklî bir denetimin ötesine geçemedikleri açıktır (bağlı yetkiye ilişkin değerlendirmeler için bkz. Necip Yılmaz [2. B.], B. No: 2020/25514, 22/1/2025, §§ 29, 30).

18. Diğer taraftan devam eden süreçte Anayasa Mahkemesi kararıyla 7075 sayılı Kanun'un 2. maddesinin (3) numaralı fıkrasında yer alan “...ilave tedbirler ile...” ibaresi iptal edilmiş ve bunun üzerine kanun koyucu 7075 sayılı Kanun'a geçici 4. maddeyi ekleyerek ilave tedbirler için bir başvuru yolu ihdas etmiştir (AYM, E.2018/74, K.2019/92, 24/12/2019). Başvurucu 15/2/2021 tarihinde idareye yeni düzenleme kapsamında bir başvuruda bulunmuştur. Söz konusu başvurunun reddi üzerine başlatılan yargı sürecinin ise istinaf

aşamasında devam ettiği görülmektedir (bkz. § 6). Ancak başvurucu dosya kapsamında söz konusu başvurusundan bahsetmediği gibi bahse konu başvuru yolunun ulaşılabilir, başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesinin olmadığına yönelik bir iddiada da bulunmamıştır (benzer değerlendirmeler için bkz. Necip Yılmaz, § 31).

19. Anayasa Mahkemesi, Mehmet Cevri kararında olağanüstü hâl (OHAL) kapsamında kabul edilen kanunlardan kaynaklı ilave tedbirlere yönelik olarak 7256 sayılı Kanun'un 41. maddesiyle 7075 sayılı Kanun'a eklenen geçici 4. madde kapsamında getirilen ve öncelikle ilgili kamu kurum ve kuruluşlarına talepte bulunma, daha sonra ise idari yargıda dava açma yolu öngören başvuru yolunun ilk bakışta ulaşılabilir ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesine sahip bir başvuru yolu olduğuna karar vermiş ve anılan başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağını kabul etmiştir (Mehmet Cevri, §§ 36-44; Ece Öztan [2. B.], B. No: 2018/19635, 22/9/2022, § 13). Bakılan başvuruda da anılan karardan ayrılmayı gerektiren bir neden bulunmamaktadır.

20. Açıklanan gerekçelerle başvurunun başvuru yollarının tüketilmemiş olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Başvurunun, başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 29/4/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ÖMER AKGÜN

B. No: 2020/31577 | Karar tarihi: 29.04.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/31577

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ÖMER AKGÜN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/31577)

Karar Tarihi: 29/4/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Murat BAŞPINAR

Başvurucu : Ömer AKGÜN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, beyanları belirleyici ölçüde hükme esas alınan tanığın sanık tarafından duruşmada sorgulanmasına imkân verilmemesi nedeniyle tanık sorgulama hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvuruda başkaca temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddiaları da bulunmaktadır.

2. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) üyesi olduğu şüphesiyle adliye yapılanmasına ilişkin soruşturma kapsamında başvurucu hakkında soruşturma başlatmıştır. Başvurucu hakkında aynı suçtan sevk edildiği İstanbul 1. Sulh Ceza Hâkimliğince 23/08/2016 tarihinde tutuklama tedbiri uygulanmıştır.

3. Soruşturma neticesinde Başsavcılık, başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılması talebiyle başvurucuyla birlikte toplam yüz yirmi dokuz şüpheli hakkında 7/2/2017 tarihinde iddianame düzenlemiştir. İddianamede, silahlı terör örgütü ile mücadele kapsamında kamu görevinden çıkarılan edilen başvurucunun ByLock kullanıcısı olması neticesinde üzerine atılı suçu işlediğini iddia etmiştir.

4. İddianamenin kabulü ile açılan dava, İstanbul 22. Ağır Ceza Mahkemesince (Mahkeme) görülmeye başlanmıştır. Yargılamada 24/2/2017 tarihinde duruşma hazırlığı işlemleri yapılmıştır. Tensip Tutanağı'nda -diğerlerinin yanı sıra- kriptolu haberleşme programı ByLock kullandığı iddia edilen başvurucunun ne zaman hangi telefon ve telefon numarası ile ne zamana kadar kullandığının ve tespit edilebilmesi hâlinde hangi tarihte kimlerle mesajlaştığı hakkında ayrıntılı rapor düzenlenmesi için Kaçakçılıkla Mücadele Şube Müdürlüğüne yazı yazılmasına karar verilmiştir. Ayrıca başvurucuyla ilgili internet, sosyal medya hesapları, haklarında yapılan idari soruşturmalar ve itirafçı beyanları gibi kaynaklardan açık kaynak araştırması yapılması için soruşturmayı yürüten İstanbul İl Emniyet Müdürlüğü KOM Şube Müdürlüğüne yazı yazılmasına karar verilmiştir. Başvurucuyla ilgili beyanı bulunan Ö.P.nin tanık sıfatıyla beyanının alınması için istinabe mahkemelerine yazı da yazılmıştır.

5. Duruşma on celsede bitirilmiştir. 24/4/2017 tarihli ilk celse savunması alınan başvurucu suçlamayı kabul etmemiştir. Başvurucu savunmasında; 2009 yılında zabıt kâtibi olarak göreve başladığını, soruşturma aşamasında hakkında yürütülen algı çalışması nedeniyle tutuklandığını, ByLock kullanmadığını, dört yıldır kullandığı cep telefonunu emniyete teslim ettiğini, kendisinin ByLock kullandığı iddiasını kabul etmediğini, bilişimci olduğundan dolayı bütün popüler uygulamaları denediğini ve bu nedenle anılan tespitin yapılmış olabileceğini belirtmiştir. Mahkeme, devam eden celselerde başvurucunun 0 553 ... 57 nolu telefonunda ByLock kullandığının tespit edildiğine dair KOM Şube Müdürlüğünün yazısı ve ilk tespitin yapıldığı 13/8/2014 ile son tespitin yapıldığı 29/12/2014 tarihleri arasında "cep telefonundan bağlanarak ByLock kullandığına ilişkin toplam 19832 adet sinyal tespit edildiğine" dair BTK'nın yazısını okumuştur.

6. Başvurucuyla ilgili beyanda bulunan tanık Ö.P.nin Kumru Asliye Ceza Mahkemesinde 15/5/2017 tarihinde verdiği beyan, başvurucuya 19/9/2017 tarihli celsede okunmuştur. Tanık Ö.P., 2009-2012 yılları arasında Bakırköy Adliyesinde çalıştığını, A.K. ve Ömer Akgün'ü orada tanıdığını, A.K. ve Ömer Akgün'ün örgüt tarafından düzenlenen sohbetlere düzenli olarak katıldığını, A.K.nın grup sorumlusu olduğunu, sohbeti yapan kişinin S.T. adlı kişi olduğunu, kendisinden düzenli olarak himmet istendiğini beyan etmiştir. İddia makamı, aynı celsede başvurucunun cezalandırılması yönünde esas hakkındaki mütalaasını sunmuştur.

7. Başvurucu, müdafiinin de hazır bulunduğu 27/11/2017 tarihli celsede esas hakkında mütalaaya karşı savunmasını yapmıştır. Mahkeme 7/12/2017 tarihli celsede başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan 7 yıl 6 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir. Kararda; başvurucunun FETÖ/PDY'nin en çok önem verdiği kurumlardan birisi olan yargı teşkilatında Bakırköy Adliyesinde zabıt katibi olarak çalıştığı, kullandığı telefon hattı ile 13/8/2014 ile 29/12/2014 tarihleri arasında ByLock sağlayıcısına bağlandığı ve teknik olarak toplam 19832 sinyal tespiti yapıldığı, tanık olarak dinlenen Ö.P.nin beyanlarına göre sohbet olarak nitelendirilen örgütsel toplantılara katıldığı belirtilerek silahlı terör örgütü üyesi olma suçunun sübut bulduğu kanaatine ulaşıldığı ifade edilmiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"...Sanığın iddianamede ayrıntılarıyla anlatıldığı üzere FETÖ terör örgütünün en çok önem verdiği kurumlardan birisi olan yargı teşkilatına sızan, Bakırköy Adliyesinde Zabıt Katibi olarak çalışmakta olan kişilerden birisi olduğu, 15 Temmuz 2016 tarihinde gerçekleştirilmek istenen darbeden sonra FETÖ terör örgütü ile ilişkisi şüpheli görülüp açığa alındığı ve Kanun Hükmünde Kararname ile kamu görevinden ihraç edildiği, başlatılan soruşturmada

sanığın kendi üzerine kayıtlı olan ve bizzat kendisinin kullandığını beyan ettiği 0 553 ... 57 no'lu telefon hatlarında münhasıran FETÖ terör örgütü mensuplarının bir kısmı tarafından kullanılan Bylock programını kurup 13/08/2014 ile 29/12/2014 tarihleri arasında kullandığı, deliller kısmında belirtildiği üzere Bylock'un serverına bağlandığının teknik olarak toplam (19832) sinyal tespiti, ile şüpheye yer bırakmayacak şekilde tespit edildiği, tanık [Ö.P.nin] beyanına göre FETÖ'nün sohbet adı altında düzenlenen örgütsel toplantılarına katıldığı ve bu şekilde örgüt faaliyetlerine devam ettiği, Bylock programının FETÖ örgütü mensubu olmayanlara kurulmamış ve bu örgütün mensubu olmayanlarca bu program kullanılmamış olduğu, MİT teknik raporu ve bir kısım itirafçı beyanları nedeniyle bilindiğinden sanığında bu örgütün hiyerarşik yapısına dahil olarak hiyerarşik olarak kendisinden daha üst seviyedeki kişiler tarafından telefonuna yüklenen bu programı kullandığı, örgüt içerisindeki konumu net olarak tespit edilememiş ise de örgütün içerisinde yer aldığı, hiyerarşik yapıya dahil olduğu, bu nedenle emir ve talimat alabilecek konumda bulunduğu, böylece silahlı terör örgütü FETÖ üyesi olmak suçunu işlediği kanaatine varıldığından, örgüt için müstakilen suç oluşturan bir eylem gerçekleştirdiği tespit edilememiş olsa da devlet ve toplum için tehlikeli olduğu kabul edilen örgüte mensubiyeti nedeniyle bir tehlike suçu olarak düzenlenmiş silahlı terör örgütü üyesi olmak suçundan cezalandırılmasına karar vermek gerekmiş, MİT'den gelen bilgiler doğrultusunda KOM şube müdürlüğünce yapılan tespitler ve bu tespitlerin BTK'dan gelen internet HTS kayıtlarıyla doğrulanmış olması ve tanık [Ö.P.nin] beyanı nedeniyle sanığın inkara yönelik savunmasına itibar edilmemiştir."

8. Başvurucu; istinaf ve temyiz dilekçelerinde -diğerlerinin yanı sıra- hükme gerekçe yapılan tanığın mahkeme huzurunda dinlenmediğini ve soru sorma hakkının kullandırılmadığını, anılan delili tartışma imkânı sunulmadığını ileri sürmüştür. Hüküm, kanun yolu denetimlerinden geçerek 2/7/2020 tarihinde kesinleşmiştir. Başvurucu, kesinleşen cezasının infazı kapsamında ceza infaz kurumundan 29/3/2021 tarihinde tahliye edilmiştir.

9. Başvurucu, nihai hükmü öğrendikten sonra 16/9/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

10. Komisyon; başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasının gerekmesi nedeniyle kabul edilebilirlik hususu karara bağlanmadan, şikâyetlerin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına 5/7/2024 tarihinde karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

11. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. Tanık Sorgulama Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

12. Başvurucu; diğer bir sanığa okunmasıyla dosyaya giren ve hakkında da beyanda bulunan tanık beyanına karşı yargılama sırasında diyeceklerinin sorulmadığını, savunma imkânı verilmediğini, kendisine tanığa soru sorma ve anılan bu delili tartışma imkânı tanınmadığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

13. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, öncelikle kabul edilebilirlik şartlarının karşılanıp karşılanmadığının incelenmesi gerektiği, kabul edilebilirlik şartlarının karşılandığı değerlendirildiği takdirde başvurucunun adil yargılanma hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda Anayasa Mahkemesi tarafından yapılacak incelemede Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının gözönüne alınması gerektiği ifade edilmiştir.

14. Başvurucu, Bakanlık görüşü görüşe karşı verdiği cevapta başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

15. Başvurucunun iddiaları, adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkı yönünden incelenmiştir.

16. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun bu kısmının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

17. Anayasa Mahkemesi, birçok kararında tanık kavramını sanığa isnat edilen fiil hakkında bilgi veren herhangi bir kişi şeklinde özerk olarak yorumlamış ve tanık sorgulama hakkı ile ilgili ilkeleri belirlemiştir. Anayasa Mahkemesi, tanık sorgulama hakkıyla ilgili olarak verdiği kararlarında somut bir yargılama öncesinde veya haricinde elde edilen tanık beyanlarının delil olarak kabulünün yargılamanın adilliğine zarar verip vermediğini değerlendirmek için üç aşamalı bir test uygulanması gerektiğini ifade etmektedir. Buna göre ilk olarak tanığın mahkemede hazır edilmemesinin geçerli bir nedeninin varlığına bakılmalıdır. Ancak buna ilişkin geçerli bir nedenin ortaya konulmamış olması, tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğinin kabul edilmesi için yeterli değildir. İkinci olarak sanığın sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı tanık tarafından verilen beyanın mahkûmiyetin dayandığı tek veya belirleyici delil olup olmadığı değerlendirilmelidir. Sorgulama veya sorgulatma imkânı tanınmayan tanığın beyanının tek veya belirleyici delil olduğunun tespit edilmesi durumunda ise üçüncü aşama olarak savunma tarafının maruz kaldığı bu zorlukların telafi edilmesi amacıyla yeterli düzeyde karşı dengeleyici güvenceler sağlayan bir usulün yürütülüp yürütülmediği ortaya konulmalıdır (Atila Oğuz Boyalı [2. B.], B. No: 2013/99, 20/3/2014, §§ 34-56; Selçuk Demir [2. B.], B. No: 2014/9783, 22/1/2015, §§ 27-46; AZ. M. [2. B.], B. No: 2013/560, 16/4/2015, §§ 45-67; Baran Karadağ [2. B.], B. No: 2014/12906, 7/5/2015, §§ 49-76; Orhan Güleryüz [1. B.], B. No: 2019/30221, 28/12/2021, §§ 33-42; Abdurrahim Balur [2. B.], B. No: 2013/5467, 7/1/2016, § 80; Onur Urbay [1. B.], B. No: 2014/6222, 6/3/2019, §§ 36, 40; Zekeriya Sevim [2. B.], B. No: 2018/18989, 16/6/2021, §§ 44, 51; Metin Akdemir (2) [1. B.], B. No: 2020/3964, 21/9/2022, § 36; Uğur Özcan [1. B.], B. No: 2021/12137, 26/7/2022, § 40).

18. Başvuru konusu olayda incelenmesi gereken ilk sorun, tanık Ö.P.nin duruşmada dinlenmemesinin geçerli bir nedene dayanıp dayanmadığıdır. Mahkeme, başvurucunun mahkûmiyetine karar verirken istinabe yoluyla dinlenen tanık Ö.P.nin beyanlarına da dayanmıştır. Tanık, başvurucu ve müdafiinin yokluğunda istinabe mahkemesince dinlenmiş ve başvurucu aleyhinde çeşitli açıklamalarda bulunmuştur. Mahkeme, tanığın duruşmaya getirilmesinin mümkün olup olmadığıyla ilgili bir değerlendirme yapmamış; tanığın bulunduğu yerin Mahkemenin yargı çevresi dışında olmasını tanığın istinabe yoluyla dinlenmesi için yeterli bir sebep saymıştır. İlgili duruşma tutanağı ve gerekçeli kararda, tanığın aynı anda görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle dinlenilmemesinin hangi geçerli nedene dayandığına ilişkin bir açıklamaya da yer verilmemiştir. Dolayısıyla başvurucunun tanık sorgulama imkânından yararlandırılmamasının gerekçelendirilmesi yükümlülüğü somut olayda kamu makamları tarafından yerine getirilmemiştir. Ancak geçerli bir neden ileri sürülmemesi, tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğinin kabul edilmesi için yeterli değildir.

19. İkinci olarak hükmün başvurucunun duruşmada sorgulama imkânına sahip olmadığı bir tanık tarafından verilen ifadeyetek veya belirleyici ölçüde dayalı olup olmadığı ortaya

çıkarılmalıdır. Mahkeme, gerekçeli kararda başvurucunun 13/8/2014 ile 29/12/2014 tarihleri arasında ByLock'un sunucusuna bağlandığının (19832 kez) tespitine, tanığın sohbet adı altında düzenlenen örgütsel toplantılarına katılmasına ilişkin beyanlarına istinaden mahkûmiyet sonucuna ulaşmıştır.

20. Yargıtay içtihadı uyarınca kişinin ByLock kullanıcısı olduğunun tespiti açısından -somut olayda da olduğu gibi- sadece Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumundan getirtilen CGNAT kayıtlarının yeterli delil olarak kabul edilmemektedir [birçok karar arasından bkz. (kapatılan) Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 30/6/2021 tarihli ve E.2020/2018, K.2021/4527; Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 4/10/2022 tarihli ve E.2021/18943, K.2022/5428 sayılı kararları].

21. Gerekçeli karar içeriği ve hükme esas alınan delillere ilişkin Yargıtay uygulaması gözönüne alındığında istinabe kanun yolu ile beyanı alınan tanık Ö.P.nin başvurucunun sohbetlere katıldığına ilişkin beyanının başvurucunun silahlı terör örgütü üyesi olduğu yönündeki kanaatin oluşmasında dikkate alındığı sonucuna ulaşmak mümkündür. Diğer bir ifadeyle sorgulama imkânı tanınmayan tanık beyanının mahkûmiyet kararına götüren tek olmasa da belirleyici nitelikte delil olduğunun kabul edilmesi gerekmektedir.

22. Yargılama sürecinde başvurucuya olayları kendi bakış açısına göre anlatma ve delillerini sunma imkânı tanınmıştır. Buna ek olarak hükme ulaşılırken sorgulanmamış tanığın beyanı dışında başka delillere de dayanılmıştır. Ancak Mahkemenin yargı çevresi dışındaki tanığı başvurucunun da onlara soru sormasına imkân sağlayacak şekilde Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) gibi vasıtalarla neden dinlemediğine ya da tanığın istinabe olunan Mahkemede dinlenirken başvurucunun haberdar edilip edilmediğine ilişkin bir bilgi ve belgeye ulaşılamamıştır. Tanığın istinabe mahkemelerince alınmış yazılı beyanları duruşmada okunmuşsa da başvurucu, tanığın beyanlarının tespiti sırasında hazır bulunmadığından ses ve görüntü nakli yoluyla da olsa onları sorgulayamamış; sorulan sorulara verdiği cevaplar hakkında izlenim edinme fırsatı elde edememiştir. Bu yüzden tanığın tepkileri konusunda Mahkemenin dikkati çekilememiş, tanığın beyanlarının doğruluğu ve güvenilirliği test edilememiştir. Mahkeme de tanık beyanda bulunurken tepkileriyle ilgili olarak izlenim edinememiştir. Öte yandan hükme ulaşılırken sorgulanmamış tanığın beyanı dışında başka delillere de dayanılmış olmasının beyanları belirleyici ölçüde mahkûmiyete temel alınan tanığı sorgulama imkânı tanınmaması nedeniyle savunma makamının maruz kaldığı sınırlamayı telafi ettiğini söylemek de mümkün gözükmemektedir. Sonuç olarak güvenilirliği ve doğruluğu test edilmemiş tanık beyanları belirleyici ölçüde hükme esas alındığı hâlde savunmanın karşılaştığı zorlukları telafi edecek karşı dengeleyici güvencelerin sağlanmadığı anlaşılmıştır. Bu bağlamda tanıkların duruşmada veya SEGBİS yoluyla dinlenmemesinin bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetini zedelediği sonucuna ulaşılmıştır.

23. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

24. Başvurucu ayrıca; suçta ve cezada kanunilik ilkesinin, özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ve haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucunun tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine karar verildiğinden kararda varılan sonuca ve uygun görülen giderime göre ileri sürdüğü anılan diğer şikâyetleri hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına bu aşamada gerek olmadığına karar

verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

25. Başvurucunun tutuklama tedbirinin hukuki olmaması ve tutukluluğun makul süreyi aşması nedenleriyle kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialarının Fırat İşgören ([1. B.], B. No: 2014/6425, 17/11/2016, § 34), Mehmet Emin Kılıç ([2. B.], B. No: 2013/5267, 7/3/2014, §§ 19-32) kararları doğrultusunda süre aşımı nedeniyle; eşitlik ilkesinin ihlal edildiği iddiasının açıklamada bulunma yönündeki yükümlülük yerine getirilmediğinden ve dolayısıyla bu iddia temellendirilemediğinden Cemal Günsel ([GK], B. No: 2016/12900, 21/1/2021) kararı doğrultusunda açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

26. Başvurucu ihlalin tespiti, yargılamanın yenilenmesi, maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Talep edilen tazminat miktarına ilişkin bir açıklamada bulunmamıştır.

27. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

28. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

29. Maddi zarara ilişkin olarak bilgi/belge sunulmadığı için maddi tazminat talebinin; ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından da manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. Tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Suçta ve cezada kanunilik ilkesinin, özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ve

haberleşme hürriyetinin ihlal edildiği ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

C. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. Kararın bir örneğinin tanık sorgulama hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul 22. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2017/16, K.2017/179) GÖNDERİLMESİNE,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE, 29/4/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

İSMAİL ACAR VE DİĞERLERİ

B. No: 2020/32355 | Karar tarihi: 29.04.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/32355

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

İSMAİL ACAR VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/32355)

Karar Tarihi: 29/4/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Ali Erdem ŞAHİN

Başvurucular : 1. İsmail ACAR

Vekili : Av. Emre AKARYILDIZ

2. Mehmet GÖK

3. Selman YUYUCU

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; telefon görüşmelerinin ve kapalı görüşlerin dinlenerek kaydedilmesi nedeniyle haberleşme hürriyeti ile özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucular, somut olaya konu idari uygulamaların yapıldığı tarihlerde ceza infaz kurumlarında bulunmaktadır.

3. Somut olayda başvurucular yakınlarıyla yaptıkları telefon görüşmelerinin dinlenmesi ve kaydedilmesi uygulamasının kaldırılması veya geçmiş kayıtların silinmesi talebiyle İnfaz Hâkimliklerine şikâyette bulunmuştur. Bununla birlikte başvuruculardan İsmail Acar ve Mehmet Gök anılan şikâyetlere ek olarak kapalı görüşlerin dinlenmesi ve kaydedilmesi uygulamasının da kaldırılmasını talep etmiştir.

4. İnfaz Hâkimlikleri şikâyetleri reddetmiştir. Karar gerekçelerinde, öncelikle 9/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 66. maddesinde yer alan telefon görüşmelerinin dinlenebileceği ve kaydedilebileceğine ilişkin hükümle birlikte birçok mevzuat hükmüne değinilmiştir. Ardından telefon görüşmeleri ve kapalı görüşlere yönelen uygulamaya neden başvurulduğuna dair -ceza infaz kurumunun güvenliği ve örgütsel haberleşmenin engellenmesi gibi- açıklamalarda bulunulmuştur. Nihayetinde uygulamaların usul ve hukuka uygun olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Başvuruculların itirazları Ağır Ceza Mahkemeleri tarafından reddedilmiştir.

5. Başvurular, çeşitli tarihlerde yapılmıştır. Konu yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle 2020/33000 ve 2021/31685 bireysel başvuru numaralı dosyaların 2020/32355 bireysel başvuru numaralı dosya ile birleştirilmesine, incelemenin bu başvuru üzerinden yürütülmesine Komisyonca karar verilmiştir.

6. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucular İsmail Acar ve Selman Yuyucu'nun adli yardım taleplerinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. Kapalı Görüşlerin Dinlenmesi ve Kaydedilmesi Nedeniyle Özel Hayata ve Aile Hayatına Saygı Hakkı ile Haberleşme Hürriyetinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

8. Başvurucular İsmail Acar ve Mehmet Gök, kapalı görüşlerdeki konuşmalarının kaydedilmesine ilişkin yargı makamlarını yaptıkları şikâyet ve itirazların reddedilmesi nedeniyle özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı ile haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvuruculların özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı ile haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine yönelik şikâyetleri hakkında Anayasa Mahkemesi tarafından yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü şartlarının dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucular, Bakanlık görüşüne cevap vermemiştir.

1. Başvurucu İsmail Acar Yönünden

9. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Eşref Köse ([1. B], B. No: 2017/38098, 3/6/2020) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede kapalı görüşlerde yapılan konuşmaların sistematik bir şekilde teknik araçla dinlenmesi ve kaydedilmesinin şartlarının kanunla düzenlenmediği gerekçesiyle haberleşme hürriyeti ile özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucunun Anayasa'nın 20. ve 22. maddelerinde güvence altına alınan özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı ile haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

2. Başvurucu Mehmet Gök Yönünden

10. Somut olayda yargı makamları, kapalı görüşlerin dinlenmesi şeklindeki müdahalenin hukuka uygun olduğu sonucuna varmıştır. Ancak Elazığ T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğünün 13/08/2020 tarihli ve 2020/27088 sayılı yazısında, kurumda kapalı görüşlerin dinlenmesi ve kaydedilmesi şeklinde bir uygulamanın olmadığının açıkça ifade edildiği görülmektedir. Buna göre yargı makamlarınca somut olayda kapalı görüşler yönünden bir

müdahalenin olduğu kabul edilmişse de söz konusu yazı içeriği ile başvurucunun müdahale iddiasını salt infaz koruma memurundan aldığı sözlü bilgiye dayandırması dikkate alındığında bu bakımdan başvurucunun özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı ile haberleşme hürriyetine yönelen açık ve görünür bir ihlalin olmadığı sonucuna varılmıştır. Bu nedenle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Telefon Görüşmelerinin Dinlenmesi ve Kaydedilmesi Nedeniyle Haberleşme Hürriyeti ile Özel Hayata Saygı Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

11. Başvurucular, yakınlarıyla yaptıkları telefon görüşmelerinin dinlenmesi ve kaydedilmesi uygulamasının kaldırılması veya geçmiş kayıtların silinmesine ilişkin yaptıkları şikâyet ve itirazların reddedilmesi nedeniyle özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı ile haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bakanlık görüşünde; başvurucuların özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı ile haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine yönelik şikâyetleri hakkında Anayasa Mahkemesi tarafından yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü şartlarının dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvuruculardan Selman Yuyucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunarak başvuru formunda yer alan iddia ve taleplerini yinelemiştir.

12. Başvuru, özel hayata saygı hakkı ile haberleşme hürriyeti kapsamında incelenmiştir.

13. Anayasa Mahkemesi telefon görüşmelerinin kurum idaresi tarafından dinlenerek kaydedilmesine ilişkin iddiaların kabul edilebilir olduğu ve anılan denetleme yönteminin özel hayata saygı hakkına ve haberleşme hürriyetine müdahale oluşturduğuna karar vermiştir(Hüsamettin Uğur (2), [2. B], B. No: 2020/14791, 15/11/2023, §§ 46, 47).

14. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Hüsamettin Uğur (2) kararında telefon görüşmelerinin dinlenmesi veve kayda alınmasına ilişkin anayasal ilkeleri belirlemiştir. Anılan kararda öncelikle mahpusların telefon görüşmelerinin özel hayata dair mahrem kalmasını istediği konular ile kişisel veri kapsamında kalacak bilgileri içerebileceği gözetilerek mahpusun temel hak ve özgürlüklerinin sınırlandırılmasını içeren kanunların ve ilgili alt mevzuatın konuyla ilgili temel esasları ve ilkeleri belirleyecek nitelikte olması gerektiği ifade edilmiştir. Bu çerçevede mevzuatın mahpusun telefon görüşmelerinindinlenmesi ve kaydedilmesininkapsamı, süresi, bu kayıtlara üçüncü kişilerin erişimi ile içeriğindeki verilerin kullanılması, imhası ve verilerin gizliliğinin sağlanması hususlarına ilişkin muhataplarının yetki aşımı ve keyfîliğe karşı yeteri kadar güvenceye sahip olmalarını sağlayacak açık ve detaylı kuralları içermesi gerektiği vurgulanmıştır (Hüsamettin Uğur (2), § 58 ; benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Ferit Şimşek, [2. B] B. No: 2020/4438, 2/5/2024, § 13; Ümit Karaduman, [2. B] B. No: 2020/20874, 2/2/2022, § 69).

15. Bu bağlamda Anayasa Mahkemesi mahpusun telefon görüşmelerinin dinlenerek kaydedilmesine ilişkin uygulmada, görüşme kayıtlarının muhafazasını ve kullanımını içeren tedbirlerin kapsamını, uygulanmasını, idarenin takdir yetkisinin sınırlarını düzenleyen, bununla birlikte muhataplarının yetki aşımı ile keyfîliğe karşı yeteri kadar güvenceye sahip olmalarını sağlayacak nitelikte kuralların mevcut olmadığı gerekçesiyle özel hayata saygı hakkı ile haberleşme hürriyetine yapılan müdahalenin kanuni dayanağının olmadığı sonucuna ulaşmıştır (Ferit Şimşek, § 14; benzer yöndeki değerlendirme için bkz. Ümit Karaduman, § 71). Somut başvuruda da anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

16. Bu doğrultuda açıklanan gerekçelerle başvuruculların Anayasa'nın 20. ve 22. maddelerinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkı ile haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

17. Başvurucular, ihlalin tespiti ve ihlalin tüm sonuçlarıyla giderilmesini talep etmiştir. Bunun yanında başvuruculardan İsmail Acar 30.000 TL, Mehmet Gök 185.000 TL, Selman Yuyucu ise 50.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

18. Başvuruculların bir kısmı serbest bırakılmışsa da başvuru formlarında mevcut ihlallerin tüm sonuçlarıyla giderilmesine veya kayıt altındaki verilerin silinmesine ilişkin taleplerde bulundukları anlaşıldığından tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

19. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için manevi zararları karşılığında başvuruculardan İsmail Acar'a taleple bağlı olarak net 30.000 TL, diğer başvuruculara ise ayrı ayrı net 34.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucular İsmail Acar ve Selman Yuyucu'nun adli yardım talebinin KABULÜNE,

B.1. Telefon görüşmelerinin dinlenmesi ve kaydedilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkı ile haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Kapalı görüşlerin dinlenmesi ve kaydedilmesi nedeniyle özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı ile haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın;

a. Başvurucu İsmail Acar yönünden KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

b. Başvurucu Mehmet Gök yönünden açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. 1. Telefon görüşmelerinin dinlenmesi ve kaydedilmesi nedeniyle başvuruculların Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının ve Anayasa’nın 22. maddesinde güvence altına alınan haberleşme hürriyetinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

2. Kapalı görüşlerin teknik araçla dinlenmesi ve kaydedilmesi nedeniyle başvurucu İsmail Acar'ın Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ve Anayasa’nın 22. maddesinde güvence altına alınan haberleşme hürriyetinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı ile haberleşme hürriyetinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Karşıyaka İnfaz Hâkimliğine (E.2020/2260, K.2020/2469); Elazığ İnfaz Hâkimliğine (E.2020/2250, K.

2020/2398); Silivri 2. İnfaz Hâkimliğine (E.2021/704, K. 2021/1047) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvuruculardan İsmail Acar'a net 30.000 TL, diğer başvuruculara ise ayrı ayrı net 34.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

F. 487,60 TL harç bedelinden oluşan yargılama giderinin başvurucu Mehmet Gök'e, 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucu İsmail Acar'a ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 29/4/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ZEKİ EMRAH YILMAZ

B. No: 2020/39919 | Karar tarihi: 29.04.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/39919

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ZEKİ EMRAH YILMAZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/39919)

Karar Tarihi: 29/4/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Cihan BAYDERE

Başvurucu : Zeki Emrah YILMAZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, başvurucunun 8/6/1949 tarihli ve 5434 sayılı Emekli Sandığı Kanunu kapsamındaki çalışmalarının geçmişe etkili olarak iptal edilmesi ve yine geçmişe etkili olarak çalışmalarının 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ile ilişkilendirilmesi nedeniyle mülkiyet ve adil yargılanma hakkı ile eşitlik ilkesinin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. 2020/40062 sayılı bireysel başvuru dosyası kişi yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle işbu bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmiş, 2020/40062 sayılı dosya kapatılmış ve inceleme işbu bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmüştür.

3. Başvurucu 9/7/2008 tarihli ve 5784 sayılı Elektrik Piyasası Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un geçici 2. maddesi kapsamında Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu (EPDK) uzmanı olarak görev yapmaktayken yönetim görevlisi kadrosuna geçmek için 11/8/2008 tarihinde başvuruda bulunmuştur. Başvurucunun geçmiş dönem çalışmaları bu kapsamda 5434 sayılı Kanun ile ilişkilendirilmiş ve başvurucunun primleri Emekli Sandığına aktarılmıştır.

4. EPDK'nın 19/2/2018 tarihli işlemi ile başvurucunun 15/10/2008 tarihinden sonra yeni görevine başladığından bahisle geçmiş çalışmaları ile birlikte 5510 sayılı Kanun kapsamına alındığı bildirilmiştir. Başvurucunun bu işleme yaptığı itiraz idarece reddedilmiştir.

5. Başvurucu tarafından EPDK'nın 19/2/2018 tarihli işlemi ile bu işleme itirazının reddi işleminin iptali talebiyle dava açılmıştır. Açılan dava Ankara 12. İdare Mahkemesinin (İdare Mahkemesi) 30/1/2019 tarihli kararıyla reddedilmiştir. Bu karara ilişkin istinaf başvurusu da Ankara Bölge İdare Mahkemesi 11. İdari Dava Dairesinin (Bölge İdare Mahkemesi) 12/11/2020 tarihli kararıyla kesin olarak reddedilmiştir.

6. Nihai kararın 30/11/2020 tarihinde öğrenilmesi üzerine 29/12/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunulmuştur.

7. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

8. Ulusal Yargı AğıBilişim Sistemi'nde (UYAP) yapılan araştırmaya göre bireysel başvurudan sonra başvurucu tarafından yargılanmanın yenilenmesi talebinde bulunulduğu görülmektedir. Buna göre İdare Mahkemesince 31/5/2024 tarihinde verilen kararla başvurucuyla aynı koşulları sağlayan başka bir kişinin yaptığı yargılanmanın yenilenmesi talebinin Bölge İdare Mahkemesince kabul edildiği, başvurucunun bir aylık yasal süre içerisinde kadroya geçmek için başvuruda bulunduğu, idarenin başvuruları belirli bir periyodik sırayla incelemediğinin anlaşıldığı, kadroya alınma işleminde gecikmenin başvurucudan kaynaklanmadığı gerekçeleriyle yargılanın yenilenmesi talebi kabul edilmiş ve dava konusu işlemlerin iptaline karar verilmiştir. Bölge İdare Mahkemesince 10/10/2024 tarihinde bu karara karşı yapılan istinaf başvurusunun kesin olarak reddine karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Başvurucu, EPDK bünyesinde yerli uzman olarak çalışmakta iken yönetim görevlisi olarak ataması yapıldığını, 2008 yılından bu yana 5434 sayılı Kanun kapsamında olan çalışmasının geriye dönük olarak iptal edilmesi ve geriye dönük olarak 5510 sayılı Kanun'un 4/1-c maddesine göre tescil işlemleri yapılmasının kurumca 3 intibak dönemine tekabül eden yaklaşık 10 yıl sonunda tesis edildiğini ve idarenin hatalı işlemlerini geri alması kapsamında değerlendirilemeyeceğini belirterek mülkiyet ve adil yargılanma hakkı ile eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

10. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 83. maddesi ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 51. maddesi gereği başvurucunun istismar edici, yanıltıcı ve benzeri nitelikteki davranışlarıyla bireysel başvuru hakkını açıkça kötüye kullandığının tespit edilmesi hâlinde başvuru reddedilir.

11. Bu kapsamda özellikle Anayasa Mahkemesini yanıltmak amacıyla gerçek olmayan maddi vakıalara dayanılması veya bu nitelikte bilgi ve belge sunulması, başvurunun değerlendirilmesi noktasında esaslı olan bir unsur hakkında bilgi verilmemesi durumunda başvuru hakkının kötüye kullanıldığı kabul edilebilecektir (S.Ö., B. No: 2013/7087, 18/9/2014, § 29, Mehmet Güven Ulusoy [GK], B. No: 2013/1013, 2/7/2015).

12. Anayasa Mahkemesi Huriye Afşar Şener (B. No: 2016/67906, 13/12/2023) başvurusunda Hâkimler ve Savcılar Kurulunun meslekten çıkarma kararına yönelik yeniden inceleme

talebinin reddi işlemi üzerine özel hayata saygı hakkı, seyahat hürriyeti, masumiyet karinesi, mülkiyet hakkı ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarını incelemiş, anılan işleme karşı başvurucunun iptal davası açtığını bildirmemesi ve yargılama aşamasında dava dosyasına giren bilgi ve belgeleri Anayasa Mahkemesinin bilgisine sunmaması nedeniyle başvuru hakkının kötüye kullanıldığı sonucuna ulaşmış, ileri sürülen ihlal iddialarının tümü yönünden başvurunun reddine karar vermiştir.

13. Başvuruya konu olayda, başvurucunun bireysel başvuruda bulunduktan sonra yaptığı yargılamanın yenilenmesi talebinin İdare Mahkemesince kabul edildiği ve davanın verilen iptal kararı ile sonuçlandırıldığı ve bu şekilde kesinleştiği anlaşılmaktadır. Bu nedenle gerek işbu bireysel başvuru, gerekse de bu başvuruyla birleşen 2020/40062 sayılı bireysel başvuru dosyasındaki şikâyetler başvurucunun lehine olacak şekilde çözüme kavuşmuştur. Bireysel başvuruya konu yargılamada gerçekleşen bu gelişme, ihlal iddialarına yönelik kabul edilebilirlik ve esas incelemesi bakımından oldukça önemlidir. Buna rağmen başvurucu, İçtüzük'ün 59. maddesinin (5) numaralı fıkrasında belirtilen yükümlülüklerine açıkça aykırı şekilde yukarıda ifade edilen gelişmeye ilişkin olarak herhangi bir bildirimde bulunmamıştır. Başvurucunun başvurunun değerlendirilmesi noktasında esaslı bir unsur hakkında bilgi vermeyerek bu süreçte vuku bulan ve söz konusu değerlendirmeyi etkileyecek nitelikte yeni ve önemli bir gelişme hakkında Anayasa Mahkemesini bilgilendirmediği, bu suretle başvuru hakkında doğru bir kanaat oluşturulmasını engellediği anlaşıldığından başvuru hakkının kötüye kullanımı nedeniyle başvurunun reddine karar verilmesi gerekir.

14. Açıklanan gerekçelerle başvurunun başvuru hakkının kötüye kullanımı nedeniyle reddine karar verilmesi gerekir.

15. Başvuru hakkının kötüye kullanılması nedeniyle 6216 sayılı Kanun'un 51. maddesi uyarınca başvurucu hakkında takdiren 500 TL disiplin para cezasına hükmedilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun başvuru hakkının kötüye kullanılması nedeniyle REDDİNE,

B. 6216 sayılı Kanun'un 51. maddesi uyarınca başvurucunun 500 TL disiplin para cezası ile CEZALANDIRILMASINA,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA, 29/4/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

FİDAN GÜNEŞ

B. No: 2021/2576 | Karar tarihi: 29.04.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/2576

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

FİDAN GÜNEŞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/2576)

Karar Tarihi: 29/4/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 1/12/2025 - 33094

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Yusuf Şevki HAKYEMEZ Selahaddin MENTEŞ Yılmaz AKÇİL

Raportör : Aydın DEMİREL

Başvurucu : Fidan GÜNEŞ

Vekili : Av. Zeliha DERVİŞOĞLU

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, hakkında gözaltı ve tutuklama tedbiri uygulanan kişinin beraatine karar verilmesi sonrası açtığı tazminat davasının süresinde açılmadığından reddine karar verilmesi nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu, silahlı terör örgütüne üye olduğu iddiası ile 27/9/2017 tarihinde gözaltına alınmış ve 2/10/2017 tarihinde tutuklanmıştır. Samsun 4. Ağır Ceza Mahkemesince yürütülen yargılamada 29/12/2017 tarihinde tahliye edilen başvurucunun 6/2/2018 tarihinde yüklenen suçun sanık tarafından işlenmediğinin sabit olduğu gerekçesiyle ilgili Cumhuriyet savcısının mütalaasına uygun olarak beraatine karar verilmiştir.

3. Cumhuriyet Başsavcılığının beraat kararına yönelik istinaf talebi 3/7/2018 tarihinde Bölge Adliye Mahkemesi tarafından temyiz kanun yolu açık olmak üzere reddedilmiştir. Kararda temyiz talebi olanların kararın tebliğinden itibaren on beş gün içinde kararı temyiz edebilecekleri ifade edilmiştir.

4. 9/7/2018 tarihinde görüldü işlemi yapıldığı anlaşılan istinaf talebinin reddine ilişkin karar Başsavcılık tarafından temyiz edilmemiştir. Bölge Adliye Mahkemesinin ilgili dairesi tarafından 12/7/2018 tarihinde düzenlenen belge ile beraat kararının 6/7/2018 tarihinde temyiz edilmeden kesinleştiğine ilişkin kesinleşme şerhi düzenlenmiştir.

5. Samsun 4. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından başvurucu hakkındaki beraat hükmünün 6/7/2018 tarihinde kesinleştiğine ilişkin kesinleşme şerhi düzenlenmiştir. 13/10/2018 tarihinde başvurucu vekili dosyadan örnek almak için dilekçe sunmuştur.

6. Başvurucu 10/7/2019 tarihinde gözaltı ve tutuklama tedbiri nedeniyle tazminat davası açmıştır. Samsun 1. Ağır Ceza Mahkemesi 27/12/2019 tarihinde başvurucunun tazminat davasını, hakkında verilen beraat kararının kesinleşmesinden 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 142. maddesinde öngörülen bir yıllık hak düşürücü süre geçtikten sonra açtığını ifade ederek reddetmiştir. Ayrıca kesinleşme şerhinin başvurucuya tebliğ edilemediğini ifade etmiştir. Başvurucunun istinaf talebi 27/11/2020 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir.

7. Başvurucu, nihai hükmü 9/12/2020 tarihinde öğrendikten sonra 8/1/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

9. Başvurucu; Bölge Adliye Mahkemesi tarafından istinaf talebinin reddine ilişkin karar sonrası temyiz süresi beklenmeksizin kesinleştirme yapıldığını, söz konusu hukuka aykırı kesinleştirme nedeniyle haksız koruma tedbiri dolayısıyla açtığı tazminat davasında davanın süresinde açılmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verildiğini, söz konusu karar nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; ilgili mevzuatın, içtihatların ve somut olayın özelliklerinin gözönünde bulundurulması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı başvuru formundaki beyanlarına benzer beyanda bulunmuştur.

10. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun iddialarının davanın hukuka aykırı şekilde süre aşımından dolayı reddine karar verilmesi hususuna dayandığı görülmüştür. Buna göre başvurucunun iddiası uyuşmazlığın esasının mahkemece incelenmemesine yönelik olduğundan başvuru adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkı çerçevesinde incelenmiştir.

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

12. Adil yargılanma hakkının en temel unsurlarından biri olan mahkemeye erişim hakkı, bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına gelir. Kişinin mahkemeye başvurmasını engelleyen veya mahkeme kararını anlamsız hâle getiren, bir başka ifadeyle mahkeme kararını önemli ölçüde etkisizleştiren sınırlamalar mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (Özkan Şen [2. B.], B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52).

13. Mahkemeye erişim hakkı, mahkemeye başvuru konusunda etkili bir sistemin var olmasını ve dava açmak isteyen kişilerin mahkemeye ulaşmada açık, pratik ve yeterli fırsatlara sahip olmasını gerektirir. Özellikle hukuki ya da uygulamadaki belirsizlikler kişilerin mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (Aktif Elektrik Müh. İnş. San. ve Tic. Ltd. Şti. [1. B.], B. No: 2012/855, 26/6/2014, § 34).

14. Anayasa Mahkemesi bireysel başvuru kapsamında yaptığı değerlendirmelerde kişinin mahkemeye başvurmasını engelleyen veya mahkeme kararını anlamsız hâle getiren, bir başka deyişle mahkeme kararını önemli ölçüde etkisizleştiren sınırlamaların mahkemeye erişim hakkını ihlal edebileceğini ifade etmiştir. Dava açmayı imkânsız kılacak ölçüde kısa olmadıkça dava açmak ya da kanun yollarına başvurmak için belli sürelerin öngörülmesi, hukuki belirlilik ilkesinin bir gereğidir ve tek başına bu durum mahkemeye erişim hakkına aykırılık oluşturmaz (Remzi Durmaz [2. B.], B. No: 2013/1718, 2/10/2013, § 27). Bu nedenle mahkemelerin usul kurallarını uygularken yargılamanın hakkaniyetine zarar getirecek ölçüde katı şekilcilikten kaçınmaları gerektiği gibi kanunla öngörülmüş usul şartlarının ortadan kalkmasına neden olacak ölçüde aşırı esneklikten de kaçınmaları gerekir (Kamil Koç [1. B.], B. No: 2012/660, 7/11/2013, § 65). Mahkemeye erişim hakkı, kural olarak mutlak bir hak olmayıp sınırlandırılabilen bir haktır. Bununla birlikte sınırlandırmanın kanuna dayanması, meşru amacının bulunması ve ölçülü olması gerekir (Serkan Acar [1. B.], B. No: 2013/1613, 2/10/2013, § 38). Bu bağlamda dava açma süresinin işlemeye başladığı anın tespiti de mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin ölçülülüğü bağlamında büyük önem taşımaktadır. Dava açma süresinin hangi tarihte başlayacağını belirlemek ve mevzuatı bu yönüyle yorumlamak görevi esasen derece mahkemelerine aittir. Bireysel başvurunun ikincillik ilkesi gereği, dava açma süresinin başlatılacağı tarihin belirlenmesi noktasında Anayasa Mahkemesinin bir görevi bulunmamaktadır. Anayasa Mahkemesinin bu hususta üstleneceği rol, dava açma süresinin hangi tarihten itibaren başlatılması gerektiğiyle ilgili olarak derece mahkemelerinin yorumlarının mahkemeye erişim hakkına etkisini somut olayın koşulları ışığında incelemektir. Bu kapsamda dava açma süresinin hak sahibinin henüz dava hakkının doğduğundan haberdar olmadığı ve somut koşullar çerçevesinde haberdar olduğunun kabulünü haklı kılan nedenlerin bulunmadığı bir dönemde işlemeye başlaması dava hakkının varlığını anlamsız kılabileceğinden ölçülülük ilkesini zedeleyebilir (Beyazit Kuday [1. B.], B. No: 2021/5145, 19/11/2024, § 15).

15. 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendinde suç soruşturması veya kovuşturması sırasında kanuna uygun olarak yakalandıktan veya tutuklandıktan sonra haklarında kovuşturmaya yer olmadığına ya da beraatlerine karar verilen kişilerin maddi ve manevi her türlü zararlarını tazminat davası açmak suretiyle devletten isteyebileceği belirtilmiştir. 5271 sayılı Kanun'un 142. maddesinde ise bu davaların görülmesine ilişkin esaslar düzenlenmiştir. Buna göre kişiler, karar veya hükümlerin kesinleştiğinin ilgilisine tebliğinden itibaren üç ay ve her hâlde karar ya da hükümlerin kesinleşme tarihini izleyen bir yıl içinde tazminat isteminde bulunabilir (konuya ilişkin mevzuat ve Yargıtay içtihatları için ayrıca bkz. Hüsnü Eşin [2. B.], B. No: 2022/78623, 30/10/2024, §§ 10-21).

16. Somut olayda başvurucu hakkında Samsun 4. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından yürütülen ceza yargılamasında verilen beraat hükmüne yönelik olarak Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından yapılan istinaf talebi 3/7/2018 tarihinde reddedilmiştir. İlgili karar Yargıtay nezdinde temyiz kanun yolu açık olmak üzere verilmiştir. Ayrıca temyiz talebi olanların kararın tebliğinden itibaren on beş gün içinde kararı temyiz edebilecekleri

belirtilmiştir (bkz. § 3). Başvurucu, beraatle sonuçlanan davada gözaltı ve tutuklama tedbirlerinin hukuka aykırılığı iddiasıyla tazminat davası açmıştır. Samsun 1. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından beraat hükmünün 6/7/2018 tarihinde kesinleştiği ancak işbu tazminat davasının 5271 sayılı Kanun'un 142. maddesinde öngörülen bir yıllık hak düşürücü süre geçtikten sonra 10/7/2019 tarihinde açıldığı ifade edilerek davanın reddine karar verilmiştir.

17. Yargıtay içtihatlarında beraat hükmünde davacılara tazminat talep etme hakkının hatırlatılmaması, başvuru mercii, şekli ve süresinin gösterilmemesi durumunda usulüne uygun olarak yapılmış bir tebliğden söz edilemeyeceği, yine davacı asile yapılmayan tebliğ nedeniyle de açılacak tazminat davalarında 1 yıllık dava açma süresinin uygulanacağı belirtilmiştir (konuya ilişkin Yargıtay içtihatları için ayrıca bkz. Hüsnü Eşin §§ 10-21). Bölge Adliye Mahkemesinin 3/7/2018 tarihinde ilgililerin temyiz kanun yoluna başvurulabileceklerini belirttiği beraat kararına yönelik ''Görüldü'' işlemi Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından 9/7/2018 tarihinde gerçekleştirilmiştir. Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden yapılan incelemede ''Görüldü''nün yapıldığına dair bir belgeye ya da temyizden vazgeçildiğine ilişkin bir beyanın iletildiği yönünde kayda rastlanmamıştır. Buna rağmen söz konusu kararın 6/7/2018 tarihinde temyiz edilmeden kesinleştiğine ilişkin kesinleşme şerhi düzenlenmiştir. Bölge Adliye Mahkemesince 3/7/2018 tarihinde verilen ve temyiz yolunun açık olduğu bildirilen beraat kararının temyiz süresi beklenmeksizin 6/7/2018 tarihinde temyiz edilmeksizin kesinleştiğinin kabulü sonrası 10/7/2019 tarihinde açılan tazminat davasının süre aşımından reddedilmesine ilişkin kararın mahkemeye erişim hakkına yönelik ilgili ve yeterli gerekçe barındırmayan, katı bir yorum olduğu ve bu yorumun mahkemeye erişim hakkının kullanımını aşırı derecede güçleştirdiği değerlendirilmiştir.

18. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

19. Adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşıldığı için kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı, mülkiyet hakkı ile özel hayata saygı hakkı yönünden ayrıca inceleme yapılmasına yer olmadığına karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

20. Başvurucu; ihlalin tespiti, ihlalin ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılması ve 100.000 TL maddi, 300.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

21. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

22. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. Adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı, mülkiyet hakkı ile özel hayata saygı hakkı yönünden İNCELEME YAPILMASINA YER OLMADIĞINA,

C. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Samsun 1. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2019/727, K.2019/1357) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

F. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 29/4/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AYDIN AKSAKDEMİR

B. No: 2021/4724 | Karar tarihi: 29.04.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/4724

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

AYDIN AKSAKDEMİR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/4724)

Karar Tarihi: 29/4/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Ali Erdem ŞAHİN

Başvurucu : Aydın AKSAKDEMİR

Vekili : Av. İsmail İlhan DUMAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kişisel verilerin hukuka aykırı olarak ele geçirilmesine yönelik yapılan suç duyurusunda etkili soruşturma yapılmaması nedeniyle özel hayata saygı hakkı kapsamında kişisel verilerin korunmasını isteme hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu; Facebook kullanıcısı S.A.nın sosyal medya üzerinden mesaj yoluyla kendisine iftira attığını, tacizde bulunduğunu ve hakaret ettiğini, ayrıca kendisinin herhangi bir talebi olmamasına rağmen "Islahiye Cumhuriyet Başsavcılığı" tarafından düzenlenen ve kişisel verilerinin yer aldığı adli sicil kaydının bu kişi tarafından kendisine iletildiğini belirterek 5/7/2018 tarihinde S.A. ve Islahiye Cumhuriyet Başsavcılığı hakkında Aydın Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunmuştur. Aydın Cumhuriyet Başsavcılığı S.A.nın eylemleri yönünden kovuşturma yapılmasına yer olmadığına; İslahiye Cumhuriyet Başsavcılığı Adli Sicil Şefliği görevlileri hakkındaki şikâyetler yönünden ise gereğinin takdir ve ifası için evrakın İslahiye Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmesine karar vermiştir.

3. İslahiye Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından yapılan incelemede, görevi kötüye kullanma

suçundan kovuşturma yapılmasına yer olmadığına karar verilmiştir. Söz konusu karara karşı itiraz kanun yoluna başvurulması üzerine İslahiye Sulh Ceza Hâkimliği (Hâkimlik), somut olayda eksik soruşturma yapıldığı gerekçesiyle soruşturmanın genişletilmesine hükmetmiştir. Bunun üzerine İslahiye Cumhuriyet Başsavcılığı, soruşturmanın genişletilmesi kararını yerine getirerek soruşturma dosyasını Hâkimliğe göndermiştir. Nihayetinde Hâkimlik, savcılık kararının yerinde olduğu gerekçesiyle itirazın reddine kesin olarak karar vermiştir.

4. Başvurucu, nihai kararı 13/1/2021 tarihinde öğrendikten sonra 10/2/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Bireysel başvuru kapsamında yapılan inceleme sürecinde başvurucunun 9/1/2024 tarihinde vefat ettiği tespit edilmiştir.

5. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

6. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 80. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (ç) bendine göre başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir sebep olmadığı kanaatine varılması hâlinde başvurunun düşmesine karar verilebilir. Bununla birlikte İçtüzük'ün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrası gereği Anayasa'nın uygulanması ve yorumlanması, temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı hâllerde başvurunun incelenmesine devam edilebileceği öngörülmüştür.

7. Somut olayda başvurucu, başvuru sonrası ölmüş; başvuruya mirasçılar tarafından devam edilip edilmeyeceğinin bildirilmesi için başvurucunun vekiline gönderilen bildirime ilişkin tebligat, vekile 30/1/2025 tarihinde tebliğ edilmiş ancak başvurucunun vekili veya mirasçıları verilen süre içinde başvuruya devam etme yönündeki iradelerini Anayasa Mahkemesine bildirmemiştir. Başvurunun incelenmesine devam etmeyi gerekli kılan ve İçtüzük'ün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrasında öngörülen nedenlerden biri de bulunmamaktadır (benzer yöndeki kararlar için bkz. Emin Kırmızıgül [1.B], B. No: 2023/13689, 18/12/2024; Enver Karabey [2.B], B. No: 2021/36984, 22/1/2025).

8. Açıklanan gerekçelerle başvurunun düşmesine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçeyle;

A. Başvurunun başvurucunun ölümü nedeniyle DÜŞMESİNE,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 29/4/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ŞENEL YORULMAZ

B. No: 2021/5855 | Karar tarihi: 29.04.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/5855

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ŞENEL YORULMAZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/5855)

Karar Tarihi: 29/4/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Kemal ÖZEREN

Başvurucu : Şenel YORULMAZ

Vekili : Av. Alp Tekin OCAK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, taşınmazların I. derece arkeolojik sit alanı olarak tesciline ilişkin kararın iptal edilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 27/1/2021 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar şöyledir:

5. Ordu ili, Fatsa ilçesi, Bahçeler Köyü, Kayatepe mevkiinde bulunan 1773 ve 1829 parsel sayılı taşınmazların I. derece arkeolojik sit alanı olarak tesciline ilişkin 22/11/2012 tarihli Samsun Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu (Kurul) kararı, A. Madencilik isimli şirket (Şirket) tarafından dava konusu edilmiştir.

6. Şirket; dava dilekçesinde anılan taşınmazların ruhsat sahibi olduğu yere denk geldiğini, sahanın arkeolojik sit özelliği taşımadığını ve tescilini gerektirecek bilimsel gerekliliklerin gerçekleşmediğini ileri sürmüştür. Anılan davada Kültür ve Turizm Bakanlığı (İdare) davalı olarak yer almakta iken başvurucunun da aralarında bulunduğu bazı kişiler İdare yanında davaya müdahil olarak katılmıştır.

7. Ordu İdare Mahkemesi (İdare Mahkemesi) 20/11/2013 tarihli ara kararıyla anılan taşınmazların çevresiyle bir bütün olarak ele alınarak incelenmesi suretiyle I. derece arkeolojik sit alanı özelliklerini taşıyıp taşımadığının, bu kapsamdan çıkarılması hâlinde çevresinin ne şekilde etkileneceğinin belirlenebilmesi amacıyla mahallinde keşif ve bilirkişi incelemesi yaptırılmasına karar vermiştir. Hazırlanan bilirkişi raporu; söz konusu taşınmazlar üzerinde korunması gereken taşınmaz kültür varlığına rastlanmazken hafriyat ve yol açma amacıyla açılmış alanlarda erken tunç çağa ait çok sayıda seramik parçalarına rastlandığını, bulgu ve değerlendirmeler ışığında anılan taşınmazlar kapsamındaki Kale Tepe'nin prehistorik bir höyük olduğunu ifade ederek dava konusu işlemin haklı ve kamu yararına uygun olduğu yönünde görüş ve kanaat bildirmiştir.

8. İdare Mahkemesince 26/12/2014 tarihinde davanın reddine karar verilmiştir. Kararda, bilirkişi raporundaki tespitlere değinilmiştir. Bununla birlikte hafriyat yapılan alanlarda tarih öncesi döneme ait yoğun seramik parçalara rastlanılması ile bu alanların topoğrafik konumu itibarıyla bölgedeki höyük tipi prehistorik yerleşmelere uygunluk göstermesi hususuna vurgu yapılarak 1773 ve 1829 parsel sayılı taşınmazların I. derece arkeolojik sit alanı olarak tesciline ilişkin dava konusu işlemin hukuka aykırılık taşımadığı sonucuna varılmıştır.

9. Şirket tarafından bu karara karşı temyiz başvurusunda bulunulmuştur. Danıştay Ondördüncü Dairesince (Daire) 28/1/2016 tarihinde İdare Mahkemesi kararının bozulmasına karar verilmiştir. Kararda Şirketin maden işletme ruhsatına sahip olduğu belirtilerek bahse konu 1773 ve 1829 parselleri de kapsayan saha için yapılan Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED) başvurusu üzerine hazırlanan 12/10/2012 tarihli rapora değinilmiştir. Arkeolog, mimar ve harita mühendisi olan üç kişi tarafından hazırlanan raporda yer alan, maden ölçümleri için hafredilmiş olan kesitlerde geç dönem seramik parçaların yaygın olarak gözlendiğine, maden arama kapsamında yapılan sondajların alanda kısmen tahribata yol açmakla birlikte sık orman örtüsü nedeniyle yüzeyde kültür varlığı tespiti yapılamadığına ilişkin tespit hatırlatılmıştır. Bunun yanında alandaki kültür varlığı izlerinin de bu kesitler sayesinde görülebildiği vurgusuyla birlikte seramik bulguların varlığı ve kesitlerdeki dağılımı ışığında bu alanda Geç Roma dönemine ait olduğu değerlendirilen küçük bir antik yerleşimin bulunduğunun anlaşıldığı şeklindeki tespitlerden hareketle dava konusu işlemin tesis edildiği belirtilmiştir. Somut uyuşmazlıkta da tescil kararına esas alınan 12/10/2012 tarihli raporda, maden ölçümleri için hafredilmiş olan kesitlerden yararlanıldığı ve sık orman örtüsü nedeniyle yüzeyde kültür varlığı tespiti yapılamadığından alandaki kültür varlığı izlerinin de bu kesitler sayesinde görülebildiğinin belirtildiği gözönünde bulundurulduğunda sit sınırlarının yeterli ve detaylı bir topoğrafik inceleme yapılmadan belirlenmesi suretiyle tesis edildiği sonucuna varılmıştır. Bu nedenle dava konusu işlemde hukuka uyarlık bulunmadığı anlaşıldığından davanın reddine ilişkin İdare

Mahkemesi kararında hukuki isabet görülmemiştir. Bu karara karşı yapılan karar düzeltme başvurusu, Dairenin 17/10/2017 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

10. İdare Mahkemesi 27/12/2017 tarihinde Dairenin bozma kararına uyarak dava konusu işlemin iptaline karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; dava konusu taşınmazlar üzerinde yer alan antik yerleşim yerinin I. derece arkeolojik sit alanı olarak tesciline ilişkin davacı Şirketin söz konusu sahayı da kapsayan maden işletme ruhsatına sahip olduğu, bu nedenle sit sınırlarının somut ve net olarak tespit edilmesinin önem arz ettiği belirtilmiştir. Bu tespit yapılırken yüzeysel kalıntıların varlığı ile iktifa edilmesi yeterli olamayacağından ilgili mevzuat uyarınca topoğrafik yapı yönünden detaylı bir inceleme, sondaj ve benzeri çalışmalar da yapılmak suretiyle sit sınırlarının bunun sonucuna göre tespit ve tescil edilmesinin gerektiği sonucuna varılmıştır.

11. Bu karara karşı İdare ve başvurucunun da içinde bulunduğu müdahil kişiler tarafından yapılan temyiz başvurusu Danıştay Altıncı Dairesi tarafından 3/11/2020 tarihinde, İdare Mahkemesi kararının hukuka ve usule uygun olduğu ve bozulmasını gerektirecek bir sebep bulunmadığı gerekçesiyle reddedilmiştir. Bu karara karşı karar düzeltme başvurusunda bulunulmaması nedeniyle anılan karar 21/1/2021 tarihinde kesinleşmiştir.

12. Nihai karar 28/12/2020 tarihinde başvurucu tarafından öğrenilmiştir.

13. Diğer taraftan İdare Mahkemesi aynı tarihli (26/12/2014) diğer bir kararında Şirket tarafından anılan alanda madencilik faaliyetine başlayabilmek için yapılan izin başvurusunun Kurul tarafından reddine ilişkin işlemi incelemiştir. Dava konusu edilen bu işlem öneri sit alanı sınırlarının alt ölçekli kadastral haritalarda belirlenmesine yönelik çalışmaların Kurula sunulmasından sonra konunun değerlendirileceği belirtilerek bu süreç içinde söz konusu alana herhangi bir müdahalede bulunulmamasına yöneliktir. İdare Mahkemesi bu işleme ilişkin yaptığı yargılamada hafriyat yapılan alanlarda tarih öncesi döneme ait yoğun seramik parçalara rastlanılması ile topoğrafik konumu itibarıyla bölgedeki höyük tipi prehistorik yerleşmelere uygunluk gösteren 1773 ve 1829 parsellerde önemli bir arkeolojik sit potansiyeli bulunmasına vurgu yapmıştır. Netice itibarıyla öneri sit alanı sınırlarının alt ölçekli kadastral haritalarda belirlenmesine yönelik çalışmaların Kurula sunulmasından sonra konunun değerlendirilebileceğine ve bu süreç içinde söz konusu alana herhangi bir müdahalede bulunulmamasına yönelik dava konusu işlemin hukuka aykırılık taşımadığı sonucuna varılmıştır. Yine bu karara karşı yapılan temyiz başvurusu Dairenin 28/1/2016, karar düzeltme başvurusu 17/10/2017 tarihli kararlarıyla reddedilmiştir.

14. Öte yandan bahse konu alanda Şirket tarafından yapılması planlanan altın madeni projesi ile ilgili olarak verilen ÇED olumlu kararı daha önce dava konusu edilmiş, İdare Mahkemesince 11/11/2015 tarihinde davanın reddine karar verilmiştir. Kararın gerekçesinde; bilirkişi raporundaki tespitlere de değinilerek altın madeni projesinin çevreye olabilecek olumsuz etkilerinin kapsamlı bir şekilde incelendiği, bu etkilerin giderilmesi için gerekli ve yeterli önlemlerin alındığı belirtilmiştir. Söz konusu altın madeni inşasının ve tamamlandıktan sonra da işletilmesinin çevre üzerindeki olumsuz etkilerinin ÇED raporunda alınması öngörülen önlemlerle birlikte ilgili mevzuat ve bilimsel esaslara göre kabul edilebilir düzeyde olduğu sonucuna varılarak dava konusu ÇED olumlu kararının hukuka uygun olduğu ifade edilmiştir. Bu karara karşı yapılan temyiz başvurusu ise Dairenin 14/12/2016 tarihli kararıyla dava ehliyeti olan davacılar yönünden reddedilerek İdare Mahkemesi kararının onanmasına karar verilmiştir.

15. Bu yargılama sonucunda başvurucular ÇED olumlu kararı nedeniyle konut

dokunulmazlığı ile özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğinden bahisle bireysel başvuruda bulunmuştur. Anayasa Mahkemesi; Ali Güney ve diğerleri kararında (B. No: 2017/24659, 16/11/2021) kamusal makamların olaya gereken özenle yaklaşmadıklarının, olayda söz konusu olan kamusal ve bireysel menfaatleri gerektiği şekilde değerlendirmediklerinin ve kamusal makamların pozitif yükümlülüklerini yerine getirmediğinin söylenemeyeceği gerekçesiyle anılan hakların ihlal edilmediği sonucuna varmıştır.

16. Diğer taraftan 1773 ve 1829 parsel sayılı taşınmazların I. derece arkeolojik sit alanı olarak tesciline ilişkin 22/11/2012 tarihli kararın iptali sonrasında (bkz. § 10), İdare Mahkemesinin kararında belirtilen alanda topoğrafik yapı yönünden detaylı bir inceleme, sondaj ve benzeri çalışmalar da yapılmak suretiyle, sit sınırlarının bunun sonucuna göre tespit ve tescil edilmesinin gerektiğine yönelik gerekçeden hareketle sondaj kazısı yapılmıştır. Bundan sonra Kurul 26/7/2018 tarihinde anılan parsellerin sit dışı kalmasına karar vermiştir. Anılan kararda bahse konu alanda seramik gibi küçük buluntular elde edilmiş olmakla birlikte bu alanın bir yerleşim yeri olduğuna yönelik kesin veri olabilecek herhangi bir mimari kalıntıya rastlanmadığı, küçük buluntuların da oldukça düşük yoğunlukta olduğu belirtilmiştir. Neticede Kurul, bahse konu alanın arkeolojik sit alanı olarak tescile değer potansiyelde olmadığı sonucuna varmıştır.

IV. İLGİLİ HUKUK

17. 21/7/1983 tarihli ve 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nun “Tanımlar ve kısaltmalar” kenar başlıklı 3. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(3) "Sit"; tarih öncesinden günümüze kadar gelen çeşitli medeniyetlerin ürünü olup, yaşadıkları devirlerin sosyal, ekonomik, mimari ve benzeri özelliklerini yansıtan kent ve kent kalıntıları, kültür varlıklarının yoğun olarak bulunduğu sosyal yaşama konu olmuş veya önemli tarihi hadiselerin cereyan ettiği yerler ve tespiti yapılmış tabiat özellikleri ile korunması gerekli alanlardır."

18. 13/3/2012 tarihli ve 28232 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür Varlıklarının ve Sitlerin Tespit ve Tescili Hakkında Yönetmelik'in (Yönetmelik) "Tanımlar" başlıklı 3. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Bu Yönetmelikte geçen;

a) Arkeolojik sit: İnsanlığın varoluşundan günümüze kadar ulaşan eski uygarlıkların yer altında, yer üstünde ve su altındaki ürünlerini, yaşadıkları devirlerin sosyal, ekonomik ve kültürel özelliklerini yansıtan her türlü kültür varlığının yer aldığı yerleşmeler ve alanları,

...

ifade eder.”

19. Yönetmelik'in “Tespit ve tescil işlemlerinde değerlendirme kıstasları” başlıklı 4. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"... taşınmaz kültür varlıklarından korunması gerekli olanlar ile sitlerin tespitinde;

...

d) (Değişik paragraf:RG-9/1/2015-29231) Arkeolojik sitler için; yazılı bilgilere, sathi kalıntılara veya bilimsel araştırmalara dayanması; çevresel gözlemler ile bilimsel varsayımlar veya topoğrafik açılardan yeterli niteliklere sahip olması;

...

hususları göz önünde bulundurulur."

20. Ayrıca ilgili hukuk için bkz. Mehmet Kurt [GK], B. No: 2013/2552, 25/2/2016, §§ 19-31; Binali Özkaradeniz ve diğerleri [GK], B. No: 2014/4686, 1/2/2018, §§ 32, 33; Ahmet Bilgin ve diğerleri [1. B.], B. No: 2015/11709, 12/12/2018, §§ 18-24; Yasemin Pelenk ve diğerleri [1. B.], B. No: 2017/33865, 1/11/2023, §§ 22-29).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

21. Anayasa Mahkemesinin 29/4/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

22. Başvurucu; öncelikle sit alanı statüsü iptal edilen alanın bulunduğu bölgede ikamet ettiğini, gayrimenkullerinin bulunduğunu, atalarından kalan bu kadim topraklarda kendi kültürlerini, yaşam alışkanlıklarını ve sosyal birlikteliklerini sürdürdüklerini belirtmiştir. Bununla birlikte sit alanı statüsünün iptali sonucunda bu statünün sağladığı çevresel korumadan faydalanamadıklarını belirten başvurucu alanın Şirket tarafından siyanürlü altın arama ve işleme faaliyetine konu olacağını dile getirmiştir. Dairenin 28/1/2016 tarihli bozma kararının yetersiz ve hatalı gerekçeye dayandığını ve bozma kararı sonrasında yeni bir bilirkişi raporu alınmaksızın dava konusu işlemin iptaline karar verildiğini vurgulayan başvurucu, önceki karardan ayrılmayı gerektiren bir hususun bulunup bulunmadığına dair yeterli gerekçe oluşturulmadığını ifade etmiştir. Bununla birlikte başvurucu İdare Mahkemesinin aynı tarihli iki kararı arasında çelişki olduğunu iddia etmiştir. Sonuç olarak başvurucu adil yargılanma hakkının, maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ve özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

23. Bakanlık görüşünde; somut başvuruya ilişkin olarak İdareden temin edilen görüş ve ilgili belgeler gönderilmiş, yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği bildirilmiştir.

B. Değerlendirme

24. Anayasa’nın iddianın değerlendirilmesinde dayanak alınacak "Özel hayatın gizliliği" kenar başlıklı 20. maddesinin birinci fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

“Herkes, özel hayatına ... saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ... gizliliğine dokunulamaz."

25. Anayasa’nın “Sağlık hizmetleri ve çevrenin korunması” kenar başlıklı 56. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları şöyledir:

“Herkes, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir.

Çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek Devletin ve vatandaşların ödevidir.”

26. Anayasa’nın "Devletin temel amaç ve görevleri" kenar başlıklı 5. maddesi şöyledir:

"Devletin temel amaç ve görevleri, … Cumhuriyeti ve demokrasiyi korumak, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli

şartları hazırlamaya çalışmaktır."

27. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun ihlal iddialarının mahiyeti gereği özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenmesi uygun görülmüştür (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Binali Özkaradeniz ve diğerleri, § 46; Ahmet Bilgin ve diğerleri, § 51).

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

28. Sağlıklı bir çevrede yaşama hakkı, esas itibarıyla Anayasa'nın ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanında bulunmayan Anayasa'nın 56. maddesinde düzenlenmiştir. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi; daha önce pek çok kararında söz konusu hakkın Anayasa'nın fiziksel ve ruhsal bütünlüğün korunması ile ilgili hukuksal çıkarları ihtiva eden 17. maddesi, özel hayata ve aile hayatına saygıyı güvence altına alan 20. maddesi ve konut dokunulmazlığını düzenleyen 21. maddesi ile bağlantılı olarak ve söz konusu hükümlerde yer alan hukuksal çıkarlar üzerindeki etkisi dikkate alınarak değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir (Mehmet Kurt, § 46; Hüseyin Tunç Karlık ve Zahide Şadan Karluk [2. B.], B. No: 2013/6587, 24/3/2016, § 43; Ahmet İsmail Onat [2. B.], B. No: 2013/6714, 21/4/2016, § 59; Ahmet Bilgin ve diğerleri, § 52).

29. Somut başvuru açısından değerlendirilmesi gereken ilk husus, başvuruya konu çevresel etkinin Anayasa'nın 20. maddesi kapsamındaki güvenceleri harekete geçirecek asgari ağırlıkta olup olmadığıdır. Bu kapsamda ilgili tesis, işletme veya sair faaliyet sonucu ortaya çıkan çevresel etkiler ile başvuruculaların özel ve aile hayatı veya konutunu kullanım hakkı arasında gereğince sıkı bir bağın varlığı yeterlidir (Mehmet Kurt, § 70; Ahmet İsmail Onat, § 84; Hüseyin Tunç Karlık ve Zahide Şadan Karluk, § 68). Bireysel başvuru dosyasına sunulan belgelerden başvurucunun bahse konu I. derece arkeolojik sit alanı olarak tescil edilen ve sonrasında bu özelliği kaldırılan parsellerin yer aldığı bölgede ikamet ettiği, bu nitelik değişikliğinin başvurucunun sosyal hayatına etkisinin olduğu anlaşılmıştır. Nitekim başvurucu sit alanı statüsünün iptali sonucunda bu statünün sağladığı çevresel korumadan faydalanamayacaklarına, alanın Şirket tarafından siyanürlü altın arama ve işleme faaliyetine konu olacağına yönelik de temel bir şikâyette bulunmuştur. Başvurucunun bu bağlamdaki iddiaları gözönüne alındığında özel hayata saygı hakkı yönünden inceleme için gerekli olan bağın ortaya konulduğu görülmüştür. Dolayısıyla bahse konu taşınmazların I. derece arkeolojik sit alanı olarak tesciline ilişkin kararın iptal edilmesiyle ortaya çıkan başvurucunun özel hayata saygı hakkına yönelik etkinin Anayasa'nın 20. maddesi kapsamında değerlendirilmesi gerekir.

30. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşıldığından başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

31. Devletin özel hayata saygı hakkını etkili olarak koruma ve bu hakka saygı gösterme şeklinde pozitif yükümlülüğü bulunmaktadır. Pozitif yükümlülük ilgililerin çevresel mesele ile ilgili karar alma sürecine katılımı ile etkili idari ve yargısal yollara başvuru imkânı tanınmasını içeren usule ilişkin yükümlülüklerin yanı sıra anayasal hakların korunmasına yönelik maddi yükümlülükleri ihtiva etmektedir.

a. Genel İlkeler

32. Bu tür başvurularda devletin negatif veya pozitif yükümlülüklerinin birbirinden ayrılabilmesi ise oldukça güçtür. Kaldı ki söz konusu başvurularda devletin negatif ve pozitif yükümlülükleri yönünden uygulanacak ilkeler çoğunlukla aynıdır (benzer yöndeki karar için bkz. Hüseyin Tunç Karlık ve Zahide Şadan Karluk, § 59; Binali Özkaradeniz ve diğerleri, § 54).

33. Çevresel meseleler bağlamında devletin usule ilişkin yükümlülükleri daha önce Anayasa Mahkemesinin çeşitli kararlarında ortaya konulmuştur. Buna göre muhtemel olumsuz çevresel etkilerin önlenmesi veya en aza indirilmesi amacının gerçekleştirilebilmesi için sürece dâhil olan söz konusu tarafların menfaatlerinin titizlikle değerlendirilmesi, bu değerlendirmenin sağlıklı şekilde yapılabilmesi için de ilgili tarafların sürece etkin katılımının sağlanması gerektiği tartışmasızdır (Mehmet Kurt, §§ 61-66; Hüseyin Tunç Karlık ve Zahide Şadan Karluk, §§ 64, 65; Ahmet İsmail Onat, §§ 79-81; Ahmet Bilgin ve diğerleri, § 56).

34. Anayasa'nın 48. maddesi gereğince özel teşebbüslerin millî ekonominin gereklerine uygun yürümesinin sağlanması konusunda devlete düşen bazı yükümlülükler vardır (Ahmet İsmail Onat, § 99). Ayrıca devletin Anayasa'nın 20. maddesi kapsamında koruyucu bir mevzuat oluşturma ödevi yanında denetleme yapma ve koruyucu fiilî tedbir ve faaliyetlerde bulunma yükümlülüğü de bulunmakta olup bu kapsamda devletin gereken tedbirleri alması gerekir. Bununla birlikte hangi tedbirlerin alınması gerektiği ve bu tedbirlerin nasıl uygulanacağı hususlarında kamu otoritelerinin geniş bir takdir yetkisi mevcuttur (Binali Özkaradeniz ve diğerleri, § 57).

35. Bu bağlamda söz konusu çevresel etki kapsamında karşı karşıya gelen menfaatler arasında adil bir dengenin tesis edilip edilmediğinin tespit edilmesi gerekir. Bu alanda kamusal makamların sahip olduğu geniş takdir yetkisi dikkate alındığında çevresel meseleler bağlamında Anayasa Mahkemesinin görevi, söz konusu çevresel rahatsızlığın nasıl sonlandırılacağı veya etkilerinin nasıl azaltılacağının bizzat belirlenmesi değildir. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi, yargısal makamlar başta olmak üzere kamusal makamların konuya gereken özenle yaklaşıp yaklaşmadıklarını ve ilgili tüm menfaatleri gözetip gözetmediklerini değerlendirmek durumundadır (Mehmet Kurt, § 78; Hüseyin Tunç Karlık ve Zahide Şadan Karluk, §§ 70, 71; Ahmet İsmail Onat, § 87; Ahmet Bilgin ve diğerleri, § 61).

36. Karmaşık çevresel sorunların ele alınıp çözümlenmesi aşamasında karar süreci, çevreye ve kişi haklarına zarar verebilecek faaliyetlerin etkilerini önceden değerlendirecek ve önleyecek şekilde tesis edilmelidir. Böylece bireysel ve kamusal menfaatler arasında adil bir denge tesis edilerek karşıt görüşlerin dile getirilmesine olanak tanıyacak gerekli etüt ve değerlendirmelerin gerçekleştirilmesi sağlanacaktır. Bu bağlamda söz konusu sürece ilişkin bilgilere erişim ve karar alma sürecine aktif katılımın yanı sıra karardan etkilenebilecek olan bireylerin karar alma sürecinde görüş ve menfaatlerinin yeterince dikkate alınmadığını dile getirebilmek için konuyla ilgili her türlü tasarrufa karşı yargısal başvuru hakkına sahip olmaları ve iddialarının yargısal makamlarca özenli bir şekilde değerlendirilmesi son derece önemlidir (Hüseyin Tunç Karlık ve Zahide Şadan Karluk, § 75; Ahmet İsmail Onat, § 94;Ahmet Bilgin ve diğerleri, § 62). Bu anlamda anılan anayasal güvenceleri gözeten bir yargılama süreci yürütülmesi ve neticede ulaşılan sonucun konuyla ilgili ve yeterli gerekçelerle açıklanması gerekir.

b. İlkelerin Olaya Uygulanması

37. Eski uygarlıkların yer altında, yer üstünde ve su altındaki ürünlerini, yaşadıkları

devirlerin sosyal, ekonomik ve kültürel özelliklerini yansıtan her türlü kültür varlığının bulunduğu yerler olarak tanımlanan arkeolojik sit alanlarının tespitinde yazılı bilgilere, sathi kalıntılara veya bilimsel araştırmalara dayanılması; çevresel gözlemler ile bilimsel varsayımlar veya topoğrafik açılardan yeterli niteliklere sahip olması hususlarının dikkate alınacağı düzenlenmiştir (bkz. §§ 18, 19).

38. Somut başvuruda I. derece arkeolojik sit alanı olarak tescil edilmiş olan 1773 ve 1829 parsel sayılı taşınmazların bu niteliğinin iptali talebiyle açılan dava İdare Mahkemesince ilk olarak reddedilmiştir. Temyiz başvurusu sonucunda ise Daire 28/1/2016 tarihinde sit sınırlarının yeterli ve detaylı bir topoğrafik inceleme yapılmadan belirlenmesi suretiyle tesis edildiği gerekçesiyle İdare Mahkemesi kararının bozulmasına karar vermiştir. İdare Mahkemesi tarafından da bu karara uyularak bahse konu işlemin iptaline karar verilmiştir. Nitekim yargısal makamların iptal gerekçelerinden hareketle İdarenin gerekli araştırmaları ve sondaj kazısını yapmak suretiyle son tahlilde bahse konu alanın arkeolojik sit alanı olarak tescile değer potansiyelde olmadığı sonucuna vardığı görülmektedir.

39. Bu bağlamda yargısal makamlar arkeolojik sit alanı tespiti konusundaki uyuşmazlığı incelerken işlemin iptaline ilişkin nihai kararını bu alanla ilgili topoğrafik incelemenin yetersizliğine dayandırmıştır. Nitekim İdarenin yargısal safahat sonucunda bu eksikliği ikmal etmek amacıyla yapmış olduğu sondaj çalışması ve incelemelerle bahse konu alanın bir yerleşim yeri olduğuna yönelik kesin veri olabilecek herhangi bir mimari kalıntıya rastlanmadığını, küçük buluntuların da oldukça düşük yoğunlukta olduğunu belirttiği vurgulanmalıdır.

40. Çevresel karar alma süreçlerinin karmaşık yapısı nedeniyle kamusal makamların geniş bir takdir yetkisi olduğu açıktır. Bu bağlamda çevresel bir meseleyle ilgili kamusal makamlarca verilen kararın yerindeliğinin denetlenmesi Anayasa Mahkemesinin görevi değildir. Bununla birlikte süreçte, bireyin temel hakları ile söz konusu kamusal menfaat arasında gerekli dengenin tesisine hizmet edecek güvencelerin yer alıp almadığının tespiti önemli olup belirtilen yükümlülüğün yerine getirilip getirilmediğinin tespitinde ise çevresel meseleler bağlamında söz konusu olan usul güvencelerinin gözetilip gözetilmediği belirlenmelidir (Mehmet Kurt, § 75; Yasemin Pelenk ve diğerleri, § 64).

41. Başvurucu, yargısal makamların kararlarının yetersiz ve hatalı gerekçeye dayandığını ve bozma kararı sonrasında yeni bir bilirkişi raporu alınmaksızın dava konusu işlemin iptaline karar verildiğini ileri sürmüştür. Buna karşın Dairenin bozma kararında ve bu karara uyan İdare Mahkemesinin kararında daha önce ÇED başvurusu üzerine hazırlanan 12/10/2012 tarihli rapora dayanılarak sit sınırlarının yeterli ve detaylı bir topoğrafik inceleme yapılmadan belirlendiği sonucuna ulaşıldığı anlaşılmaktadır (ayrıca ÇED olumlu kararı ile ilgili yargılamaya ilişkin bilgiler için bkz. §§ 14, 15).

42. Yine başvurucunun İdare Mahkemesinin aynı tarihli iki kararı arasında çelişki olduğuna yönelik iddiasına karşın bahsedilen diğer uyuşmazlığın, sit alanı sınırlarının alt ölçekli kadastral haritalarda belirlenmesine yönelik çalışmaların Kurula sunulmasından sonra konunun değerlendirileceğinden bahisle söz konusu alana herhangi bir müdahalede bulunulmamasına ilişkin olduğu belirtilmelidir. Bu işleme ilişkin yargısal incelemede 1773 ve 1829 parsel sayılı taşınmazlarda önemli bir arkeolojik sit potansiyeli bulunduğu ifade edilmiş, anılan parsellerin bu potansiyel niteliğiyle ilgili herhangi bir sonuca varılmamıştır.

43. Sonuç olarak başvurucunun ve kamunun somut başvuru özelinde karşı karşıya gelen menfaatleri arasında yargısal makamlar tarafından adil bir denge kurulmadığı ve takdir

hakkının sınırlarının aşıldığı sonucuna ulaşmak mümkün değildir. Bu noktada Anayasa Mahkemesinin kendi takdirini, bilimsel veriler ile bu teknik ve karmaşık alana ilişkin olarak olağan yargı mercilerinin takdiri yerine ikame etmesi düşünülemez.

44. Yukarıda yer verilen tespitler ışığında kamusal makamların olaya gereken özenle yaklaşmadıkları, olayda söz konusu olan kamusal ve bireysel menfaatleri gerektiği şekilde değerlendirmedikleri, başvuruculaların özel hayata saygı hakkı bağlamında kamusal makamların pozitif yükümlülüklerini yerine getirmediği sonucuna varılması mümkün değildir.

45. Açıklanan gerekçelerle başvuruculaların Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 29/4/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

M.A.

B. No: 2021/6757 | Karar tarihi: 29.04.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/6757

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

M.A. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/6757)

Karar Tarihi: 29/4/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

RESEN GİZLİLİK KARARI VERİLDİ

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Ali Erdem ŞAHİN

Başvurucu : M.A.

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, sürekli işçi kadrosunda çalıştırılma talebinin reddedilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 2/2/2021 tarihinde yapılmıştır.

3. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

4. Başvuru belgelerinin bir örneği, bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü sunmuştur. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar şöyledir:

6. Başvurucu, Diyarbakır İl Emniyet Müdürlüğünde (İdare) alt işverene bağlı olarak temizlik işçisi olarak görev yaparken 20/11/2017 tarihli ve 696 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin (696 sayılı KHK) 127. maddesiyle 27/6/1989 tarihli ve 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'ye (375 sayılı KHK) eklenen geçici 23. madde kapsamında sürekli işçi kadrosunda çalıştırılmak üzere başvurmuştur.

7. İdare, anılan talebi başvurucunun daha önce kasten işlediği bir suçtan dolayı bir yıldan fazla hapis cezası almış olması nedeniyle 375 sayılı KHK'nın geçici 23. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde yer alan 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 48. maddesinin birinci fıkrasının (A) bendinin (5) numaralı alt bendinde belirtilen devlet memurluğuna alınacaklarda aranan şartları taşımadığından bahisle reddederek başvurucunun iş akdini feshetmiştir. Anılan karara karşı yapılan itiraz başvurusu da aynı gerekçeyle reddedilmiştir.

8. Öte yandan 31/3/2018 tarihli ve 30377 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan düzenlemeyle 19/9/2009 tarihli ve 27354 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Kamu Kurum ve Kuruluşlarına Eski Hükümlü veya Terörle Mücadelede Malul Sayılmayacak Şekilde Yaralananların İşçi Olarak Alınmasında Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'e geçici 1. madde eklenmiştir. Anılan maddeyle 375 sayılı KHK'nın geçici 23. maddesinde aranan diğer tüm şartları taşımakla birlikte yalnızca 657 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (A) bendinin (5) numaralı alt bendinde belirtilen şartı taşımayan başvuruculların bu Yönetmelik kapsamında eski hükümlü olduğunu belgelendirmeleri hâlinde sürekli işçi kadrosuna geçiş yapamadığı ilgili kamu kurum ve kuruluşunca kurumdan talepte bulunmaksızın eski hükümlü çalıştırma yükümlülüğü kapsamında işe alınabilmelerine olanak sağlanmıştır. Başvurusu bunun üzerine İdareye yeniden sürekli işçi kadrosuna geçiş başvurusunda bulunmuştur.

9. İdare, söz konusu talebi 11/5/2018 tarihli ve 3555 sayılı işlemiyle reddetmiştir. Kararın gerekçesinde; öncelikle 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanunu'nun 30. maddesi kapsamında hazırlanan 25/4/2009 tarihli ve 27210 sayılı Yurtiçinde İşe Yerleştirme Hizmetleri Hakkında Yönetmelik'in 20. maddesinde, kamu güvenliği ile ilgili hizmet üreten işyerlerinde eski hükümlü çalıştırılamayacağının belirtildiğine ve bu işyerlerinin ilgili bakanlıkların görüşleri alınarak Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (ÇSGB) tarafından tespit edileceğine ilişkin mevzuat yer verildikten sonra ÇSGB'nin 4/11/2011 tarihli ve 17580 sayılı yazısı uyarınca Emniyet Genel Müdürlüğünün merkez ve taşra teşkilatının eski hükümlü çalıştırmaktan muaf tutulduğu ifade edilmiştir.

10. Başvurucu, anılan işleme karşı 30/1/2019 tarihinde Diyarbakır 3. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) iptal davası açmıştır. Dava dilekçesinde; alt işverene bağlı temizlik işçisi olarak Diyarbakır Emniyet Müdürlüğünde 9 yıl görev yaptığını, sürekli işçi kadrosunda çalıştırılmak için yaptığı başvurunun reddedilmesiyle işsiz kaldığını, sonrasında Türkiye İş Kurumuna (İşkur) başvurduğunu ve Toplum Yararına Program (TYP) kapsamında yaklaşık 6 ay süresince yine Diyarbakır Emniyet Müdürlüğünde çalıştığını belirtmiştir. Bunun yanında çalıştığı sürede defalarca güvenlik soruşturmasından geçtiğini belirten başvurucu, hakkında daha önce verilen mahkûmiyet kararının basit yaralamadan ibaret olduğunu ve kurumun işleyişine yönelik herhangi bir tehdit oluşturmadığını belirterek tesis edilen işlemin mevzuatın yanlış yorumlanmasından kaynaklandığını ileri sürmüştür. Davalı idare, savunma dilekçesinde İdarenin ret gerekçesinde belirttiği hususları yinelemiştir (bkz. § 9).

11. Mahkeme 31/10/2019 tarihli kararıyla davanın reddine karar vermiştir. Kararın

gerekçesinde; ÇSGB'nin görüş yazısıyla Emniyet Genel Müdürlüğünün merkez ve taşra teşkilatının eski hükümlü çalıştırmaktan muaf tutulduğu, Kamu Kurum ve Kuruluşlarına Eski Hükümlü veya Terörle Mücadelede Malul Sayılmayacak Şekilde Yaralananların İşçi Olarak Alınmasında Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'e eklenen geçici 1. maddeyle 375 sayılı KHK'nın geçici 23. maddesinde belirtilen şartlardan yalnızca 657 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (A) bendinin (5) numaralı alt bendinde belirtilen şartı taşımayan alt işveren işçilerine eski hükümlü çalıştırma yükümlülüğü kapsamında işe alınabilme olanağı sağlanmış olsa da bu düzenlemenin mutlak suretle talepte bulunanların kamu görevine alınmalarını zorunlu kılmadığı ve bu düzenlemenin idareye takdir yetkisi tanıdığı belirtilmiştir. Nihayetinde işlemin idareye tanınan takdir yetkisi kapsamında kamu yararı ve hizmet gerekleri uyarınca tesis edildiği sonucuyla dava konusu işlemde hukuka ve mevzuata aykırılık bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

12. Başvurucu, mahkeme kararına karşı Gaziantep Bölge İdare Mahkemesi 4. İdari Dava Dairesine (Daire) istinaf başvurusunda bulunmuştur. Daire 10/11/2020 tarihli kararıyla davanın kesin olarak reddine karar vermiştir.

13. Başvurucu, nihai kararı 12/1/2021 tarihinde öğrendikten sonra 2/2/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. İlgili Mevzuat

14. 696 sayılı KHK'nın 127. maddesiyle 375 sayılı KHK'ya eklenen geçici 23. maddenin ilgili kısmı şöyledir:

''5018 sayılı Kanuna ekli (I), (II), (III) ve (IV) sayılı cetvellerde yer alan kamu idareleri (MİT Müsteşarlığı hariç) ile bunlara bağlı döner sermayeli kuruluşlar, bu Kanun Hükmünde Kararnameye ekli (I) sayılı listede yer alan idarelerin merkez ve taşra teşkilatlarında; ödemeleri merkezi yönetim, sosyal güvenlik kurumu, fon, kefalet sandığı, yatırım izleme ve koordinasyon başkanlığı, gençlik hizmetleri ve spor il müdürlüğü bütçelerinden veya döner sermaye bütçelerinden, anılan liste kapsamındaki diğer idareler için ise kendi bütçelerinden karşılanan 4734 sayılı Kanun ve diğer mevzuattaki hükümler uyarınca personel çalıştırılmasına dayalı hizmet alım sözleşmeleri kapsamında yükleniciler tarafından 4/12/2017 tarihi itibarıyla çalıştırılmakta olanlar;

a)657 sayılı Kanunun 48 inci maddesinin (A) bendinin (1), (4), (5), (6), (7) ve (8) numaralı alt bentlerinde belirtilen şartları taşımak,

..."

15. 657 sayılı Kanun'un 48. maddesinin ilgili kısmı şöyledir.

" Devlet memurluğuna alınacaklarda aşağıdaki genel ve özel şartlar aranır.

A) Genel şartlar:

...

5. (Değişik altbent: 23/01/2008-5728 S.K./317.mad) Türk Ceza Kanununun 53 üncü maddesinde belirtilen süreler geçmiş olsa bile; kasten işlenen bir suçtan dolayı bir yıl veya daha fazla süreyle hapis cezasına ya da affa uğramış olsa bile devletin güvenliğine karşı suçlar, Anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar, zimmet, irtikâp, rüşvet,

hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, güveni kötüye kullanma, hileli iflas, ihaleye fesat karıştırma, edimin ifasına fesat karıştırma, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama veya kaçakçılık suçlarından mahkûm olmamak.

..."

16. Kamu Kurum ve Kuruluşlarına Eski Hükümlü veya Terörle Mücadelede Malul Sayılmayacak Şekilde Yaralananların İşçi Olarak Alınmasında Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in geçici 1. maddesi şöyledir:

"(1) 27/6/1989 tarihli ve 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin geçici 23 üncü maddesi kapsamında aranan diğer tüm şartları taşımakla birlikte yalnızca 657 sayılı Kanunun 48 inci maddesinin (A) bendinin (5) numaralı alt bendinde belirtilen şartı taşımaması nedeniyle sürekli işçi kadrosuna/geçici işçi pozisyonuna geçirilemeyen alt işveren işçilerinden; bu Yönetmelik kapsamında eski hükümlü olduğunu belgelendirenler, sürekli işçi kadrosuna/geçici işçi pozisyonuna geçiş yapamadığı ilgili kamu kurum ve kuruluşunca Kurumdan talepte bulunmaksızın 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin geçici 23 üncü maddesi hükümlerine tabi olmak kaydıyla eski hükümlü çalıştırma yükümlülüğü kapsamında işe alınabilir."

17. 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanunu'nun 30. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"...Eski hükümlü çalıştırılmasında, kanunlardaki kamu güvenliği ile ilgili hizmetlere ilişkin özel hükümler saklıdır."

18. Yurtiçinde İşe Yerleştirme Hizmetleri Hakkında Yönetmelik'in 20. maddesi şöyledir:

"Eski hükümlülerin, herhangi bir sınırlama olmaksızın kamuya ait işyerlerinde çalıştırılmaları esastır. Ancak, kamu güvenliği ile ilgili hizmet üreten işyerlerinde eski hükümlü çalıştırılamaz. Bu kapsamdaki işyerleri ilgisine göre, Adalet, Milli Savunma, İçişleri ve Milli Eğitim Bakanlıklarının görüşleri alınarak Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından tespit edilir."

19. ÇSGB'nin 4/11/2011 tarihli ve 17580 sayılı görüş yazısının ilgili kısmı şöyledir:

",...,Konu ile ilgili olarak Adalet Bakanlığından alınan 21/10/2011 tarihli ve 132406 sayılı yazı ve Milli Savunma Bakanlığından alınan 19/10/2011 tarihli ve 15523 sayılı yazılarda, kamu güvenliğine yönelik faaliyetler yürütmesi nedeniyle Emniyet Genel Müdürlüğü merkez ve taşra teşkilatı emniyet müdürlüklerinin eski hükümlü çalıştırmaktan muaf tutulmasının uygun olacağı yönünde görüşler bildirilmiştir.

Bu görüşlerin değerlendirilmesinden, Emniyet Genel Müdürlüğünün merkez ve taşra teşkilatı emniyet müdürlüklerinin eski hükümlü çalıştırmaktan muaf tutulması görüşüne varılmıştır."

B. Anayasa Mahkemesi Kararı

20. Anayasa Mahkemesi 696 sayılı KHK'nın 127. maddesiyle 375 sayılı KHK'ya eklenen ve 7079 sayılı Kanun’un 118. maddesiyle aynen kabul edilen geçici 23. maddenin (1) numaralı fıkrasının (a) bendinde yer alan "657 sayılı Kanunun 48 inci maddesinin (A) bendinin (1), (4), (5), (6), (7) ve (8) numaralı alt bentlerinde belirtilen şartları taşımak" hükmün "(4), (5), (6), (7) ve (8)" ibaresinin iptali talebini incelemiş; 27/12/2023 tarihli ve E.2018/96, K.2023/222 sayılı kararı ile anılan ibarenin iptal talebini reddetmiştir. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

"343. Kuralla 657 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (A) beninde yer alan bazı alt bentlere atıfla şartların belirlendiği görülmektedir. Söz konusu alt bentlerin açık ve net bir şekilde düzenlendiği anlaşıldığından kuralın belirsiz olduğundan söz edilemez.

344. Anayasa'nın 49. maddesinde çalışma hakkı için herhangi bir sınırlama nedeni öngörülmemiş olmakla birlikte özel sınırlama nedeni öngörülmemiş hakların da o hakkın doğasından kaynaklanan bazı sınırlarının bulunduğu kabul edilmektedir. Öte yandan Anayasa'nın başka maddelerinde yer alan hak ve özgürlükler ile devlete yüklenen ödevler, özel sınırlama sebebi gösterilmemiş hak ve özgürlüklere sınır teşkil edebilir.

345. Kamuya yönelik hizmetlerde istihdam edilecek kişilerde devlet memurluğuna alınacaklarda aranan genel şartlardan,..., Kanun'da belirtilen suçlardan mahkûm olmamış olması,..., şartlarının aranmasının hizmetin sağlıklı bir şekilde yürütülebilmesi bakımından taşıdığı önem açıktır. Bu itibarla kuralın verilecek hizmetlerin sağlıklı ve etkin bir şekilde yürütülmesine yönelik meşru bir amacının olduğu anlaşılmaktadır.

346. Öte yandan alt bentlerde belirtilen ve dava konusu edilen şartların devlet memurlarında aranacak genel şartlar olduğu, nitelikleri itibarıyla de asgari düzeyde bir belirleme içerdikleri açıktır. Bu itibarla söz konusu şartların hizmetin etkin ve sağlıklı bir şekilde yürütülmesi amacına ulaşma bakımından elverişli ve gerekli olmadığı söylenemez.

347. Kamu kurum ve kuruluşlarında yükleniciler tarafından çalıştırılan kişilere tanınan sürekli işçi olarak istihdam edilme imkânına ilişkin şartların belirlenmesi noktasındaki takdir yetkisinin devlet memurluğu için belirlenen genel şartlardan bazılarının aranması şeklinde kullanılması her şeyden önce görülen hizmetin ve istihdam edilen yerin niteliğinden kaynaklanmaktadır. Söz konusu genel şartlardan (2) ve (3) numaralı alt bentlerde yer verilen yaş ve öğrenim şartlarının dışında kalan asgari düzeydeki şartların bu kişilerde aranıyor olması dikkate alındığında kuralla ulaşılmak istenen amaca ilişkin kamu yararı ile çalışma hakkı arasında bulunması gereken makul dengenin gözetildiği anlaşılmaktadır. Bu itibarla söz konusu sınırlamanın orantısız olduğu söylenemez.

348. Anayasa'nın 10. maddesinde belirtilen kanun önünde eşitlik ilkesi hukuksal durumları aynı olanlar için söz konusudur. Bu ilke ile eylemli değil hukuksal eşitlik öngörülmüştür. Eşitlik ilkesinin amacı aynı durumda bulunan kişilerin kanunlar karşısında aynı işleme bağlı tutulmalarını sağlamak, ayrım yapılmasını ve ayrıcalık tanınmasını önlemektir. Bu ilkeyle, aynı durumda bulunan kimi kişi ve topluluklara ayrı kurallar uygulanarak kanun karşısında eşitliğin ihlali yasaklanmıştır. Kanun önünde eşitlik, herkesin her yönden aynı kurallara bağlı tutulacağı anlamına gelmez. Durumlarındaki özellikler, kimi kişiler ya da topluluklar için değişik kuralları ve uygulamaları gerektirebilir. Aynı hukuksal durumlar aynı, ayrı hukuksal durumlar farklı kurallara bağlı tutulursa Anayasa'da öngörülen eşitlik ilkesi zedelenmez.

...

350. ,..., söz konusu Yönetmelik gereği işçi alımı için ilk kriter kamu kurum ve kuruluşu tarafından işçi ihtiyacı oluşmasıdır. Bu işçi ihtiyacı sürekli veya geçici iş sözleşmesi imzalanmak suretiyle giderilebilecektir. Dava konusu kural gereği sürekli işçi kadrosunda istihdamı öngörülen kişiler ise kamu kurum ve kuruluşunun hizmet alımı ile alt işverence çalıştırılan kişilerdir. Kural bu kişilerin sürekli iş sözleşmesi ile istihdam edilmesini öngörmekle birlikte istihdam gerekçesinin ihtiyaca dayanmadığı ve sadece madde kapsamında alt işveren tarafından çalıştırılan kişilere söz konusu imkânın tanındığı dikkate

alındığında, bu kişilerin eşitlik ilkesinin gereği olarak karşılaştırma yapılmaya müsait olacak şekilde benzer durumda olmadıkları anlaşılmaktadır. Dolayısıyla söz konusu kişilerin Yönetmelik'te belirlenen şartlar yerine başka şartlara tabi kılınmasının eşitlik ilkesini zedeleyen bir yönü bulunmamaktadır.

351. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 10., 13. ve 49. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

21. Anayasa Mahkemesinin 29/4/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

22. Başvurucu; basit yaralama suçundan aldığı hapis cezasının infaz edildiğini, memnu haklarının iade edildiğini, yönetmeliğe eklenen kuralın eski hükümlü olarak çalışmasını mümkün kıldığını, 375 sayılı KHK kapsamında sürekli işçi kadrosunda çalışmak için yaptığı başvurunun hukuka aykırı şekilde reddedildiğini ve mahkeme gerekçesinin yeterli ve makul olmadığını belirterek hakkaniyete uygun yargılanma hakkı ve gerekçeli karar hakkı bağlamında adil yargılanma hakkının ve çalışma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

23. Bakanlık görüşünde; başvurucunun temel hak ve hürriyetlerinin ihlal edildiğine yönelik şikâyetleri hakkında Anayasa Mahkemesi tarafından yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü şartlarının dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne cevap vermemiştir.

B. Değerlendirme

1. Uygulanabilirlik Yönünden

24. Anayasa'nın "Özel hayatın gizliliği" kenar başlıklı 20. maddesinin birinci fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes, özel hayatına ... saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ... gizliliğine dokunulamaz."

25. Somut olayda alt işverene bağlı olarak uzun bir süre Diyarbakır Emniyet Müdürlüğünde görev yapan eski hükümlü başvurucu, bu görevini sürdürürken sürekli işçi kadrosuna geçiş talebinde bulunmuştur. Ancak İdare eski hükümlülerin kamu güvenliği ile ilgili hizmet üreten işyerlerinde çalıştırılamayacağından bahisle bu talebi reddetmiştir. Buna göre başvurucunun mesleki hayatına yönelen müdahalenin özel hayata dayanan bir nedenden -eski hükümlü olma- kaynaklandığı açık olduğundan başvuru konusu iddiaların bir bütün olarak özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenebilir nitelikte olduğu değerlendirilmiştir (benzer değerlendirmeler için C.A. (3) [GK], B. No: 2018/10286, 2/7/2020, §§ 97-101; Ayla Demir İşat [GK], B. No: 2018/24245, 8/10/2020, §§ 106-110; Enis Aras [GK], B. No: 2018/36485, 14/12/2022, §§ 40, 41).

2. Kabul Edilebilirlik Yönünden

26. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

3. Esas Yönünden

a. Müdahalenin Varlığı

27. Başvurucunun sürekli işçi kadrosuna geçiş talebinin İdare tarafından reddedilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkına müdahalede bulunulduğu sonucuna varılmıştır.

b. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

28. Anayasa'nın 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

29. Yukarıda belirlenen müdahale, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı takdirde Anayasa'nın 20. maddesini ihlal edecektir. Bu sebeple sınırlamanın Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanun tarafından öngörülme, meşru amaç taşıma, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama kriterlerine uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir (Halil Berk[1. B.], B. No: 2017/8758, 21/3/2018, § 49; Süveyda Yarkın [2. B.], B. No: 2017/39967, 11/12/2019, § 32; Şennur Acar [1. B.], B. No: 2017/9370, 27/2/2020, § 34; R.G. [GK], B. No: 2017/31619, 23/7/2020, § 82).

i. Kanunilik

30. Anayasa uyarınca temel hak ve özgürlüklere getirilen sınırlamaların öncelikle kanunla öngörülmesi gerekir. Anayasa Mahkemesinin yerleşik içtihadına göre de Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan kanunilik ölçütünün karşılanması için müdahale şekli anlamda bir kanuna dayanmalıdır (Mehmet Akdoğan ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 31; Bülent Polat [GK], B. No: 2013/7666, 10/12/2015, § 75; Fatih Saraman [GK], B. No: 2014/7256, 27/2/2019, § 65; Turgut Duman [1. B.], B. No: 2014/15365, 29/5/2019, § 66; Tamer Mahmutoğlu [GK], B. No: 2017/38953, 23/7/2020, § 103; Ayşe Ortak [GK], B. No: 2018/25011, 6/1/2022, § 72).

31. Somut olayda, sürekli işçi kadrosuna başvurabilmek için öngörülen kasıtlı bir suçtan belirli bir süre mahkûm olmama şartının yapılan yönetmelik değişikliğiyle başvurucu gibi bu şartı taşımayan diğer alt işveren işçileri yönünden eski hükümlü çalıştırma yükümlülüğü kapsamında aşıldığı ve başvurunun olumlu sonuçlandırılmasının ilgili kamu kurumunun takdirine bırakıldığı anlaşılmaktadır. İdare ise mevcut başvuruda takdiri bir değerlendirmeden ziyade Yurtiçinde İşe Yerleştirme Hizmetleri Hakkında Yönetmelik'in 20. maddesi kapsamında hazırlanan ÇSGB'nin 4/11/2011 tarihli ve 17580 sayılı yazısında yer alan "emniyet müdürlüklerinin eski hükümlü çalıştırmaktan muaf olduğuna" ilişkin görüşü gerekçe göstererek başvurucunun talebini reddetmiştir (bkz. § 9).

32. Bahse konu Yönetmelik'in dayanağı olan 4857 sayılı İş Kanunu'nun 30. maddesine bakıldığında ise eski hükümlü çalıştırılmasında, kanunlardaki kamu güvenliği ile ilgili hizmetlere ilişkin özel hükümlerin saklı olduğunun belirtilmesi haricinde herhangi bir belirlemeye yer verilmediği görülmektedir (bkz. § 17). Dolayısıyla somut olaya konu müdahalenin salt kamu güvenliği ile ilgili hizmet üreten işyerlerinde eski hükümlü çalıştırılamayacağına ilişkin verilen bir görüş yazısı üzerinden yapıldığı ve bir kanuni düzenlemeye dayanmadığı anlaşıldığından kanunilik şartını karşılamadığı kanaatine

ulaşılmıştır. Bununla birlikte somut olayın koşulları dikkate alındığında başvuruda sadece kanunilik ölçütünün değerlendirilmesi ile yetinilmesi, özel hayata saygı hakkının kapsamına ilişkin uygulamada yaşanan anayasal sorunların çözümü için tek başına yeterli olmayacaktır. Bu nedenle müdahalenin meşru amacının olup olmadığı ve demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olup olmadığının da belirlenmesine ihtiyaç olduğu değerlendirilmiştir.

ii. Meşru Amaç

33. Başvurucunun eski hükümlü olması nedeniyle kamu güvenliği ile ilgili hizmet üreten işyerinde çalıştırılmaması şeklindeki müdahalenin kamu hizmetinin gereği gibi yerine getirilmesine yönelik önlemlerin bir parçası olduğu ve kamu düzeninin korunması meşru amacını taşıdığı sonucuna varılmıştır.

iii. Demokratik Toplum Düzeninin Gereklerine Uygunluk

34. Özel hayata saygı hakkına yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve ölçülü olması gerekir. Anılan ölçütlere uygun bir sınırlandırma yapılıp yapılmadığının tespiti için müdahale teşkil eden önlemin temelini oluşturan meşru amaç karşısında, bireye düşen fedakârlığın ağırlığının gözönünde bulundurulması ve gözetilen genel yararın gerekleri ile bireyin temel hakkının korunması arasında adil bir dengenin kurulup kurulmadığının belirlenmesi zorunludur. Ayrıca yargısal makamların bahse konu dengelemede oluşturdukları gerekçelerin ikna edici nitelikte ilgili ve yeterli olması da gerekir (Ata Türkeri [1. B.], B. No: 2013/6057, 16/12/2015, §§ 43-48; Bülent Polat, §§ 105-111; Haluk Öktem [GK], B. No: 2014/13433, 13/10/2016, §§ 47-54; Erhun Öksüz [GK], B. No: 2014/12777, 13/10/2016 §§ 52-58; C.A. (3), §§ 114-118).

35. Bir kamu kurumunda alt işveren bünyesinde çalışan başvurucu, 375 sayılı KHK'nın geçici 23. maddesi uyarınca bu statüdeki kişilere çalıştıkları kurumlardaki sürekli işçi kadrolarına geçiş hakkı tanınması üzerine görev yaptığı emniyet müdürlüğüne başvuruda bulunmuştur. Başvurucunun talebi, ilgili düzenlemede öngörülen “kasıtlı bir suçtan bir yıl veya daha uzun süreyle hapis cezasına mahkûm edilmemiş olma” şartını sağlamadığı gerekçesiyle reddedilmiştir (bkz. §§ 6, 7). Bununla birlikte 19/9/2009 tarihli ve 27354 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Yönetmelik'e sonradan eklenen geçici bir hükümle diğer tüm şartları taşımasına rağmen yalnızca mahkûmiyete ilişkin şartı sağlayamayan alt işveren işçilerinin eski hükümlü çalıştırma yükümlülüğü kapsamında işe alınması mümkün hâle getirilmiştir (bkz. § 8). Başvurucu bu doğrultuda İdareye yeniden başvurmuşsa da emniyet müdürlüklerinin kamu güvenliği ile ilgili hizmet üreten işyerlerinden olması nedeniyle eski hükümlü çalıştırmaktan muaf olduğunu belirten ÇSGB görüşü uyarınca talebi reddedilmiştir (bkz. §§ 9-12).

36. Somut olaya konu sürekli işçi kadrosuna başvurabilmek için öngörülen kasıtlı bir suçtan belirli bir süre mahkûm olmama şartının yapılan yönetmelik değişikliğiyle başvurucu gibi bu şartı taşımayan diğer alt işveren işçileri yönünden eski hükümlü çalıştırma yükümlülüğü kapsamında aşıldığı ve başvurunun olumlu sonuçlandırılmasının ilgili kamu kurumunun takdirine bırakıldığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla başvurucunun eski hükümlü çalıştırma yükümlülüğü kapsamında bu kadroya başvurmasının önünde ilkesel olarak herhangi bir engel bulunduğu söylenemez. Nitekim anılan şartı taşımadığı gerekçesiyle başvurucunun ilk müracaatını reddeden İdare de yönetmelik değişikliği çerçevesinde yapılan ikinci başvuruyu değerlendirmeye alarak emniyet müdürlüklerinin eski hükümlü çalıştırmaktan muaf olduğuna ilişkin farklı bir gerekçeyle başvuruyu reddetmiştir. Bu bağlamda eldeki mesele,

alt işverene bağlı olarak emniyet müdürlüğünde görev yapan başvurucunun eski hükümlü olması nedeniyle bu kamu kurumunun sürekli işçi kadrosunda istihdam edilmemesinin özel hayata saygı hakkı çerçevesinde değerlendirilmesidir.

37. İdare ret gerekçesinde, sürekli işçi kadrosuna geçişe ilişkin mevzuat düzenlemesinden yaklaşık altı yıl önce -2011 yılında- ÇSGB tarafından verilen ve emniyet müdürlüklerinin eski hükümlü çalıştırmaktan muaf olduğunu belirten görüş yazısına dayanmıştır. Bu noktada İdarenin ilgili görüşü bağlayıcı nitelikte gördüğü ve bu görüşün verildiği tarih itibarıyla işyerinde eski hükümlü çalıştırılamayacağını kabul ettiği söylenebilir. Ancak somut olayda başvurucuya verilen hapis cezası, 2014 yılında kesinleşerek infaz edilmesine rağmen başvurucu emniyet müdürlüğündeki görevine sürekli işçi kadrosuna geçiş başvurusunun İdarece reddedildiği 2018 yılına kadar devam etmiştir. Bunun yanı sıra başvurucunun işsiz kalmasının ardından İşkura müracaat ettiği ve TYP kapsamında yine aynı emniyet müdürlüğünde altı ay süreyle çalıştırıldığı görülmektedir (bkz. § 10).

38. Buna göre ilgili görüşün varlığına rağmen İdarenin hem infazdan sonra başvurucunun işyerinde çalışmasına yaklaşık dört yıl boyunca izin vermesi hem de sürekli işçi kadrosuna geçiş talebini reddettikten sonra TYP kapsamında işyerinde tekrar çalışmasına müsaade etmesi gözönüne alındığında ret gerekçesine esas alınan görüş yazısının somut olayın koşullarında bağlayıcı olduğunu söylemek mümkün değildir. Ayrıca anılan açıklamalar ışığında İdarenin başvurucunun emniyet müdürlüğünde çalışmasını güvenlik hizmetlerinin gereği gibi -sürekli ve düzenli- yürütülmesine bir tehdit olarak algıladığını da kabul etmek mümkün olmamıştır.

39. Öte yandan daha önce açıklandığı üzere yönetmelikte yapılan değişiklik, eski hükümlülerin sürekli işçi olarak istihdam edilmesini zorunlu kılmaksızın başvuruların değerlendirilmesini ilgili kamu kurumunun takdirine bırakmaktadır. Ancak mevcut olayda İdare, ÇSGB'nin bağlayıcı olmayan görüşünü gerekçe göstermenin ötesinde başvurucunun geçmiş çalışmalarındaki tutum ve davranışları, infaz edilen mahkûmiyet kararının özellikleri ve bunların kamu hizmetinin sürekli ve düzenli yürütülmesine etkileri gibi hususlara hiç değinmeden başvurucunun talebini reddetmiştir. Diğer bir ifadeyle İdare, somut olayın koşullarında bireyselleştirilmiş bir gerekçe sunmaksızın takdir yetkisini olumsuz yönde kullanmıştır. Yargı mercileri ise ÇSGB'nin görüş yazısına yer verdikleri kararlarında işlemin idarenin takdir yetkisi kapsamında hukuka uygun olarak tesis edildiğini belirtmenin haricinde başkaca bir açıklamada bulunmamıştır (bkz. §§ 11, 12).

40. Nihayetinde yukarıda yapılan tespit ve açıklamalar bir bütün hâlinde değerlendirildiğinde somut olayda İdare ve yargı mercilerinin müdahalenin zorunlu toplumsal bir ihtiyaca karşılık geldiğini ilgili ve yeterli bir gerekçe ile ortaya koyamadığı kanaatine varılmıştır.

41. Son olarak mevcut başvuruda ulaşılan sonucun eski hükümlülerin sürekli işçi olmak için yaptıkları başvuruların doğrudan kabul edilmesi anlamına gelmediğini, bu gibi başvuruların değerlendirilmesinin yukarıda açıklanan bağlamlarda ilgili kamu kurumunun takdirine bırakıldığını ve anılan takdir yetkisinin hukuka uygun kullandığının ilgili ve yeterli gerekçeyle ortaya konulmasının bariz takdir hatası ve keyfîliği önlemek adına elzem olduğunu tekrar vurgulamak gerekir (bkz. §§ 31, 36, 39).

42. Açıklanan gerekçelerle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

43. Başvurucu; ihlalin tespitine, yeniden yargılama yapılmasına ve 100.000 TL manevi tazminata karar verilmesini talep etmiştir.

44. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiğiyargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

45. İhlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için manevi zararları karşılığında başvurucuya net 34.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun niteliği gereği kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin RESEN GİZLİ TUTULMASINA,

B. Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin özel hayata saygı hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Diyarbakır 3. İdare Mahkemesine (E.2019/197, K.2019/2097) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucuya net 34.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

F. 487,60 TL harç ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 29/4/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

KEMAL KARAHAN

B. No: 2021/10176 | Karar tarihi: 29.04.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/10176

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

KEMAL KARAHAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/10176)

Karar Tarihi: 29/4/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Ali Erdem ŞAHİN

Başvurucu : Kemal KARAHAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, naklen atama işlemi nedeniyle açılan davada hakkaniyete uygun yargılanma hakkı ve gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu, Sermaye Piyasası Kurulunda (SPK) başuzman olarak görev yapmakta iken Başbakanlık Personel Prensipler Genel Müdürlüğünün 11/5/2015 tarihli işlemiyle Başbakanlığa danışmanlık yapmak üzere 2011 yılında kurulan Başbakanlık Sektörel İzleme ve Değerlendirme (BSİD) birimine raportör olarak naklen atanmıştır. Bahse konu atama "düzenleyici ve denetleyici kurumlarda görev yapan uzmanların muvafakatleri aranmaksızın ve özlük hakları korunmak suretiyle" BSİD'e naklen atanabileceklerini öngören 19/10/1984 tarihli ve 3056 sayılı Başbakanlık Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun'un (mülga) geçici 10. maddesi kapsamında yapılmıştır.

3. Başvurucu, anılan işleme karşı 9/7/2015 tarihinde Ankara 17. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) iptal davası açmıştır. Başvurucu dava dilekçesinde; ilgili düzenlemenin idareye sınırsız ve keyfî uygulanabilecek nitelikte bir yetki vermesi nedeniyle Anayasaya aykırı olduğunu, mevcut ünvanının başuzman olması nedeniyle uzmanlar için getirilen ilgili

düzenlemenin kendisine uygulanamayacağını belirtmiştir. Başvurucu ayrıca SPK'daki kariyerinin sonlandırılması anlamına gelen atamanın ölçüsüz olduğunu vurgulamıştır.

4. Mahkeme 2/5/2016 tarihli kararıyla davanın reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; BSİD'in idari teşkilatın işleyişinden ve koordinasyonundan birincil derecede sorumlu makam olan Başbakanlığa danışmanlık yapmak üzere kurulduğunu, hiyerarşi bakımından SPK'dan daha üst konumda olduğunu ve başvurucunun özlük haklarının naklen atama işleminden etkilenmediğini ifade etmiştir. Nihayetinde dava konusu naklen atama işleminin kamu yararı ve hizmet gerekleri ile örtüştüğü sonucuyla işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı kanaatine varılmıştır. Anılan karar, temyiz ve karar düzeltme kanun yollarından geçerek 26/5/2021 tarihinde kesinleşmiştir.

5. Başvurucu, nihai kararı 22/1/2021 tarihinde öğrendikten sonra 19/2/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Başvurucu, adli yardım talebinde bulunmuştur. Başvurucunun adli yardım talebinin 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca geçici olarak kabulüne karar verilmesi gerekir.

8. Başvurucu; kanunilik şartını taşımayan bir kuralla SPK'daki kariyerinin istemi dışında sonlandırıldığını ve atandığı kurumda gerekli çalışma şartlarının sağlanmadığını belirterek bu durumun başkaları ile ilişki kurma ve geliştirme kapasitesini zayıflatması, sosyal ve mesleki itibarı üzerinde ciddi sonuçlara yol açması nedeniyle özel hayata saygı hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

9. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, başvurucunun temel hak ve hürriyetlerinin ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

10. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan [1. B.], B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Mesleki hayata ilişkin şikâyetler özel hayata saygı hakkının otomatik olarak uygulanabilirliğini sağlamamaktadır. Öte yandan kişinin özel hayatıyla ilgili hususların mesleki hayatıyla ilgili tasarruflara esas alınması veyahut özel hayata ilişkin herhangi bir nedene dayanmayan ancak kişilerin özel hayatı üzerinde ciddi etki doğuran müdahalelerin söz konusu olması hâlinde özel hayata saygı hakkı kapsamında inceleme yapılabilir. Anayasa Mahkemesi, mesleki hayatla ilgili tasarrufların sonucu itibarıyla özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenebilmesi için öncelikle iddia olunan etkinin asgari ağırlık düzeyini aşmış olması gerektiğini kabul etmektedir. Bu kapsamda muhatap kişilerde meydana gelen veya gelebilecek olan üzüntü, endişe, gelecek kaygısı ya da korku gibi duyguların özel hayatlarına olan somut etkileri ve yansımaları dikkate alınacağından bu konularda yeterli ve ikna edici açıklamalarda bulunulması ve iddiaların delillendirilmesi gerekmektedir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Tamer Mahmutoğlu [GK], B. No: 2017/38953, 23/7/2020, §§ 85-89; C.A. (3) [GK], B. No: 2018/10286, 2/7/2020, §§ 91-96).

11. Somut olayda, başvurucunun özel hayatıyla ilgili hususların mesleki hayatıyla ilgili bir

tasarrufa esas alındığına dair herhangi bir iddiası bulunmamaktadır. Bu bağlamda başvurucunun mesleki hayatına yönelen atama işleminin sonucu itibarıyla özel hayata saygı hakkı kapsamında uygulanabilirliğinin değerlendirilmesi gerekmektedir. Başvurucunun kariyeri sermaye piyasası üzerine olup BSİD bünyesinde atandığı raportör kadrosunda da bu tecrübesinden faydalanmanın hedeflendiği açıktır. Buna göre başvuruya konu naklen atama işlemi her ne kadar bir kurum değişikliğine yol açmış olsa da kariyer kavramının bir meslekte zaman ve emek harcayarak elde edilen aşama, başarı ve uzmanlık olduğu; dolayısıyla mekânsal bir unsuru içermediği dikkate alındığında başvurucunun kariyerinin atama işleminden otomatik olarak olumsuz etkilendiği söylenemez.

12. Bununla birlikte başvurucu, BSİD'de kendisine uygun çalışma koşullarının sağlanmadığını, başkalarıyla ilişki kurma kapasitesinin zayıfladığını ve sürecin sosyal ve mesleki itibarı üzerinde ciddi sonuçlar doğurduğunu ileri sürmüşse de bu iddialarını yeterli ve ikna edici açıklamalar üzerinden somut delillerle destekleyememiştir. Dolayısıyla naklen atama işleminin başvurucunun özel hayatının ciddi şekilde etkilediğini ve bu etkinin belirli bir ağırlık düzeyine ulaştığını kabul etmek mümkün değildir. Bu bağlamda başvurunun yargı kararlarının açık ve bariz takdir hatasıyla verildiğine ve yeterli gerekçe içermeksizin oluşturulduğuna ilişkin şikâyetler bakımından hakkaniyete uygun yargılanma hakkı ile gerekçeli karar hakkı yönünden incelenmesinin uygun olacağı değerlendirilmiştir.

A. Hakkaniyete Uygun Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

13. Başvurucu; yargı kararlarında atama işleminin nasıl kamu yararı ve hizmet gerekleri kapsamında yapıldığının açıklanmadığını ve kararların açık ve bariz takdir hatasıyla verildiğini belirterek hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

14. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlık konusunda varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren tespit ve sonuçlar bu kapsamda değildir (konuya ilişkin birçok karar arasından bkz. Ahmet Sağlam [2. B.], B. No: 2013/3351, 18/9/2013).

15. Ancak temel hak ve özgürlüklere müdahalenin söz konusu olduğu durumlarda mahkemelerin takdir ve değerlendirmelerinin Anayasa'daki güvencelere etkisini nihai olarak değerlendirecek merci Anayasa Mahkemesidir. Bu itibarla Anayasa'da öngörülen güvenceler dikkate alınarak bireysel başvuru kapsamındaki temel hak ve özgürlüklerin ihlal edilip edilmediğine ilişkin herhangi bir inceleme kanun yolunda gözetilmesi gereken hususun incelenmesi olarak nitelendirilemez (Şahin Alpay (2) [GK], B. No: 2018/3007, 15/3/2018, § 53).

16. Diğer taraftan Anayasa Mahkemesi, çok istisnai durumlarda temel hak ve özgürlüklerden biri ile doğrudan ilgili olmayan bir şikâyeti kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin yasak kapsamına girmeden inceleyebilir. Açık bir keyfîlik nedeniyle yargılamanın hakkaniyetinin temelden sarsıldığı ve adil yargılama hakkı kapsamındaki usule ilişkin güvencelerin anlamsız hâle geldiği çok istisnai hâllerde aslında yargılamanın sonucuna ilişkin olan bu durumun bizatihi kendisi usule ilişkin bir güvenceye dönüşmüş olur. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesinin mahkemelerin değerlendirmelerinin

usule ilişkin güvenceleri anlamsız hâle getirip getirmediğini ve açık bir keyfîlik nedeniyle yargılamanın hakkaniyetinin temelden sarsılıp sarsılmadığını incelemesi, yargılamanın sonucunu değerlendirdiği anlamına gelmez. Sonuç olarak Anayasa Mahkemesi mahkemelerin delillerle ilgili değerlendirmelerine ancak açık bir keyfîlik ve adil yargılanma hakkı kapsamındaki usule ilişkin güvenceleri anlamsız hâle getiren bir uygulama varsa müdahale edebilecektir (Ferhat Kara [GK], B. No: 2018/15231, 4/6/2020, § 149; M.B. [GK], B. No: 2018/37392, 23/7/2020, § 83).

17. Buna göre dava dosyasına yansıyan tespitlerin detaylı olarak ilk derece mahkemesi kararına işlendiği ve bu bağlamda başvurucunun mesleği, atandığı kurumun özellikleri ve özlük hakları gibi somut olayın koşullarının değerlendirilerek dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığına karar verildiği anlaşıldığından yapılan yargısal değerlendirmelerin hukuk kurallarının somut olaya uygulanmasına yönelik olduğu ve bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan bir unsur içermediği kabul edilmelidir.

18. Bu itibarla somut olayda başvurucunun ileri sürdüğü iddiaların yargılama mercilerince delillerin değerlendirilmesine ve hukuk kurallarının yorumlanmasına ilişkin olduğu, mahkeme kararında bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan bir durumun da bulunmadığı dikkate alındığında ihlal iddiasının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu anlaşılmıştır.

19. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

20. Başvurucu yargı kararlarının yeterli gerekçe ve değerlendirme içermeksizin oluşturulduğunu ileri sürerek gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

21. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı, kişilerin hakkaniyete uygun bir şekilde yargılanmalarını sağlamayı ve bu amaca uygunluk yönünden yargılamanın denetlenmesini amaçlamaktadır. Mahkeme kararlarının, davanın temel maddi ve hukuki sorunları ile taraflarca ileri sürülen ve davanın sonucunu etkileyen iddia ve itirazlar hakkında delillerle bağ kurulmak suretiyle yeterli gerekçe içermesi zorunludur. Uyuşmazlığın hukuki ve maddi sorunlarıyla ilgisiz değerlendirmelere kararda yer verilmesi de gerekçeli karar hakkıyla bağdaşmamaktadır. Karar gerekçesinin belirtilen unsurları taşıması, yargılamanın adil yargılanma hakkı güvencelerine uygun şekilde yürütülüp yürütülmediğinin taraflarca öğrenilmesini sağladığı gibi ayrıca demokratik bir toplumda kendi adlarına verilen yargı kararlarının sebeplerini toplumun öğrenmesinin sağlanması için de gereklidir (bazı eklemeler ve farklılıklarla birlikte bkz. Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31, 34).

22. Diğer taraftan kanun yolu incelemesi yapan merciin, yargılamayı yapan mahkemeyle aynı sonuca ulaşması ve bunu aynı gerekçeyi kullanarak veya aynı atıfla kararına yansıtması, kararın gerekçelendirilmiş olması bakımından yeterli görülebilir. Bununla birlikte ilk derece mahkemesince karşılanmayan veya ancak ilk defa kanun yolu merciine ileri sürülebilecek nitelikteki esaslı iddia ve itirazların kanun yolu merciince de değerlendirilmemesi gerekçeli karar hakkının ihlaline yol açabilir (bazı eklemeler ve farklılıklarla birlikte bkz. Mehmet Yavuz [1.B.], B. No: 2013/2995, 20/2/2014, § 51).

23. Somut olayda, hem Mahkeme hem de kanun yolu mercileri tarafından başvurucunun iddia ve itirazları ile tüm dosya kapsamı dikkate alınarak hukukun genel ilkeleri ve ilgili

mevzuat yorumlanmak suretiyle davanın reddine karar verildiği görülmektedir. Dolayısıyla yargı kararlarında gerekçeli karar hakkına yönelik bir ihlal olmadığının açık olduğu anlaşılmıştır.

24. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin GEÇİCİ OLARAK KABULÜNE,

B. 1. Hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Adli yardım talebinin kabulü ile geçici olarak muaf tutulan 487,60 TL harçtan ibaret yargılama giderinin 6100 sayılı Kanun’un 339. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca başvurucudan TAHSİLİNE,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 29/4/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

İSMAİL SERTAÇ TİRYAKİ

B. No: 2021/10787 | Karar tarihi: 29.04.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/10787

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

İSMAİL SERTAÇ TİRYAKİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/10787)

Karar Tarihi: 29/4/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Ali Erdem ŞAHİN

Başvurucu : İsmail Sertaç TİRYAKİ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; kapalı görüşlerin dinlenerek kaydedilmesi ve telefonla görüşme hakkının kullandırılmaması nedenleriyle haberleşme hürriyeti ile özel hayata veaile hayatına saygı hakkının, infaz koruma memurunun davranışları nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu, ihlal iddialarına konu ettiği olay ve idari uygulama tarihleri itibarıyla ceza infaz kurumunda bulunmaktadır.

3. Başvurucu 25/8/2020 tarihinde Antalya L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumundan (Antalya Ceza İnfaz Kurumu) Kilis L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna (Kilis Ceza İnfaz Kurumu) nakledilmiştir. Başvurucu, telefon görüşmesi yapabilmek için gerekli olan evrakın nakil geldiği ceza infaz kurumunda kalması nedeniyle görüşme hakkını kullanamadığı şikâyetiyle Kilis İnfaz Hâkimliğine başvurmuştur. Hâkimlik, şikâyetin kabulüne karar vermiştir. Başvurucu; anılan karara rağmen Antalya Ceza İnfaz Kurumunda babasıyla görüşme yapabildiği telefon numarasıyla görüşme talebinin Kilis Ceza İnfaz Kurumu tarafından bu görüşme için telefon fatura evrakı yerine telefon abonelik sözleşmesi gerektiği belirtilerek reddedilmesi ve ilgili memurla tartışma yaşaması nedenleriyle Kilis İnfaz Hâkimliğine

yeniden başvurmuştur. Kilis İnfaz Hâkimliği 4/12/2020 tarihli kararıyla başvurucunun mevcut durum itibarıyla ilgili numarayla görüşme yapabildiği ve hak kaybı yaşamadığı gerekçeleriyle şikâyetin reddine karar vermiştir.

4. Başvurucu yukarıda ifade edilen sürecin haricinde Antalya ve Kilis Ceza İnfaz Kurumlarında yaptığı kapalı görüşlerin dinlenerek kaydedilmesi uygulamaları hakkında Antalya ve Kilis İnfaz Hâkimliklerine şikâyette bulunmuştur. Kilis İnfaz Hâkimliği 12/12/2020 tarihli kararıyla şikâyetin reddine karar vermiştir. Karar gerekçesinde, ziyaret yönetmeliği uyarınca kapalı görüşlerin kayda alınması mümkün olmasa da kapalı görüşlerin telefon ile yapıldığı gözetildiğinde başvurucunun telefonla yaptığı görüşmelerinin ve belirtilen yakınlarıyla yaptığı konuşmaların kayda alınmasının usul ve kanuna uygun olduğu sonucuna varmıştır. Antalya İnfaz Hâkimliği ise başvurucunun Anayasa Mahkemesi kararı uyarınca yaptığı talebin ancak Anayasa Mahkemesince değerlendirilebileceği gerekçesiyle şikâyet hakkında karar verilmesine yer olmadığına karar vermiştir.

5. Başvurucu, infaz hâkimliklerinin söz konusu kararlarına karşı itiraz kanun yoluna başvurmuştur. Ağır Ceza Mahkemeleri, kararların usul ve kanuna uygun olduğunu belirterek reddetmiştir.

6. Başvurucu, nihai kararları 7/1/2021, 12/1/2021 ve 19/1/2021 tarihlerinde öğrendikten sonra 1/2/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. Kapalı Görüşlerin Dinlenmesi ve Kaydedilmesi Nedeniyle Özel Hayata ve Aile Hayatına Saygı Hakkı ile Haberleşme Hürriyetinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

9. Başvurucu, Antalya ve Kilis Ceza İnfaz Kurumlarında yaptığı kapalı görüşlerdeki konuşmalarının dinlenerek kaydedilmesine ilişkin yargı makamlarına yaptığı şikâyet ve itirazların reddedilmesi nedeniyle özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı ile haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvuruculların özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı ile haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine yönelik şikâyetleri hakkında Anayasa Mahkemesi tarafından yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü şartlarının dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne cevap vermemiştir.

10. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun bu kısım yönünden kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

11. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Eşref Köse ([1. B], B. No: 2017/38098, 3/6/2020) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede kapalı görüşlerde yapılan konuşmaların sistematik bir şekilde teknik araçla dinlenmesi ve kaydedilmesinin şartlarının kanunla düzenlenmediği gerekçesiyle haberleşme hürriyeti ile özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı

gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucunun Anayasa'nın 20. ve 22. maddelerinde güvence altına alınan özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı ile haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Telefonla Görüşme Hakkının Kullandırılmaması Nedeniyle Özel Hayata ve Aile Hayatına Saygı Hakkı ile Haberleşme Hürriyetinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

12. Başvurucu, kronik sağlık sorunları olan ebeveynlerinden pandemi döneminde haber almasının hâkimlik kararına rağmen idarece engellendiğini ve yaptığı şikâyet ve itirazların ise reddedildiğini belirterek özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı ile haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

13. Somut olayda yargı makamları, başvurucunun babasıyla görüşmek için bildirdiği telefon numarasıyla görüşme imkânı elde ettiği ve hak kaybı yaşamadığı sonucuna varmıştır. Telefonla görüşme talep formlarına bakıldığında başvurucunun Kilis Ceza İnfaz Kurumuna nakledildikten üç gün sonra eşiyle görüşebildiği ve takip eden haftalarda da telefonla görüşme hakkını kesintisiz olarak kullanabildiği görülmektedir. Bunun yanında başvurucu, 16/11/2020 tarihli İnfaz Hâkimliği başvurusundan yaklaşık 1,5 ay önce -2/10/2020- şikâyetine konu ettiği telefon numarası üzerinden babasıyla görüşebilmiştir. Buna göre somut olayda başvurucunun pandemi koşullarında aile fertlerinden haber almasının imkânsız hâle getirildiği ve bu bağlamda başvurucuya aile hayatını sürdürmesini sağlamaya yeterli olacak şekilde yakın derecedeki aile bireyleriyle asgari düzeyde bir iletişim ve temas kurma imkânının sağlanmadığı söylenemez. Sonuç olarak başvurucunun özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı ile haberleşme hürriyetine yönelen açık ve görünür bir ihlalin olmaması nedeniyle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. İnfaz Koruma Memurunun Davranışları Yönünden Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

14. Başvurucu, yukarıda açıklanan süreçte ilgili infaz koruma memurunun kendisiyle emrivaki şekilde konuşmasından ve bu nitelikteki davranışlarından yakınmıştır. Başvurucu, ilgili memuru şikâyet etmesine rağmen yargı makamlarının değerlendirme yapmadıklarını belirterek somut olayda kötü muamele yasağının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

15. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur. Başvurucunun şikâyetleri açısından maddi olayın ortaya çıkarılması, olayda sorumluluğu bulunanların tespiti ve cezalandırılması şeklinde makul bir başarı şansı sunabilecek ve bir çözüm sağlayabilecek nitelikte olan yolun etkili bir ceza soruşturması yürütülmesi yolu olduğu anlaşılmaktadır (Zeki Güngör [1. B], B. No: 2013/8491, 31/3/2016, § 40). Ancak başvuru dosyasında şikâyete konu olay hakkında resen ya da başvurucunun ihbarı üzerine başlatılmış bir ceza soruşturması bulunduğuna ilişkin herhangi bir bilgiye rastlanılmamıştır.

16. Dolayısıyla hukuk sisteminde mevcut yargısal yollar tüketilmeksizin bireysel başvuruda bulunulduğu anlaşıldığından başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir (benzer yönde bkz. Ömer Aktaş [1. B], B. No: 2014/14915, 21/9/2016, §§ 38, 39).

III. GİDERİM

17. Başvurucu, ihlalin tespit edilmesini talep etmiştir. Bunun yanında kapalı görüşler hakkındaki şikâyetleri yönünden ayrı ayrı 200.000 TL manevi, diğer şikâyetleri yönünden ise 250.000 TL manevi ve 50.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

18. Başvurucu serbest bırakılmışsa da kapalı görüşlerde yapılan kayıtların silinmesine ilişkin talepte bulunduğu anlaşıldığından tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

19. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için manevi zararları karşılığında başvurucuya net 34.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B.1. Telefonla görüşme hakkının kullandırılmaması yönünden özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı ile haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. İnfaz koruma memurunun davranışları yönünden kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Kapalı görüşlerin dinlenmesi ve kaydedilmesi nedeniyle özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı ile haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Kapalı görüşlerin dinlenmesi ve kaydedilmesi nedeniyle Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ve Anayasa’nın 22. maddesinde güvence altına alınan haberleşme hürriyetinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı ile haberleşme hürriyetinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Antalya 1. İnfaz Hâkimliğine (E.2020/3782, K.2020/3768); Kilis İnfaz Hâkimliğine (E.2020/1145, K. 2020/1186) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucuya net 34.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 29/4/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ALİ İHSAN BUDAK

B. No: 2021/23374 | Karar tarihi: 29.04.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/23374

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ALİ İHSAN BUDAK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/23374)

Karar Tarihi: 29/4/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 1/12/2025 - 33094

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Yusuf Şevki HAKYEMEZ Selahaddin MENTEŞ Yılmaz AKÇİL

Raportör : Güzay ŞERBETCİ

Başvurucu : Ali İhsan BUDAK

Vekil : Av. Emre AKARYILDIZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, avukat ile görüşmenin engellenmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvurucu, nihai kararı 28/4/2021 tarihinde öğrendikten sonra başvuruyu 10/5/2021 tarihinde yapmıştır. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar şöyledir:

5. Başvurucu hakkında yapılan yargılama sonucunda verilen hapis cezası kesinleşmiştir. Avukatın başvurucuyla görüşme talebi Silivri 7 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu (Kurum) tarafından anılan kesinleşme nedeniyle başvurucu ile vekili arasındaki vekâlet ilişkisinin sona erdiği gerekçesiyle reddedilmiştir.

6. Anılan karara karşı başvurucu vekili, Silivri 1. İnfaz Hâkimliğine (İnfaz Hâkimliği) 29/7/2020 tarihinde başvurmuştur. İtiraz dilekçesinde; başvurucu hakkındaki mahkûmiyet hükmünün 24/6/2020 tarihinde onandığını, cezasını infaz etmekte olan başvurucuyla en son 9/3/2021 tarihinde olmak üzere muhtelif tarihlerde görüşmek amacıyla Kuruma gittiğini belirtmiştir. Ancak Kurumun cezanın kesinleşmesi nedeniyle vasi tarafından yeniden vekâletname verilmeden başvurucu ile görüşülemeyeceğini bildirdiğini ve başvurucuyla avukatı olarak görüşme yapamadığını ifade etmiştir. Bu bağlamda başvuru dilekçesinin ekinde başvurucu vekili adına düzenlenmiş ve başvurucu tarafından verilmiş 11/10/2018 tarihli vekâletnameyi ibraz etmiştir.

7. Hâkimlik 25/3/2021 tarihinde hükümlü vekilinin şikâyetinin reddine karar vermiştir. Kararda, ilgili mevzuata ve bir kısım Yargıtay içtihatlarına atıf yapıldıktan sonra avukatlık sözleşmesinin yazılı veya sözlü yapılabileceği, mevzuatta vekâletin ne zaman sona ereceğine dair açık bir belirleme olmadığı belirtilmiştir. Ancak Yargıtayın avukatlık sözleşmesinin sanık hakkında verilen mahkûmiyetin kesinleşmesiyle sona ereceğine yönelik içtihatlarının olduğu, avukatlık sözleşmesinin süresiz olarak devam ettiğinin kabulünün ise birçok sorun yaratacağı vurgulanmıştır. Bu bağlamda 1 yıldan daha uzun süreli hapis cezasına mahkûm olmuş olan hükümlünün infaz aşamasında da bir avukatla temsil edilmek istiyorsa yeniden bir avukatlık sözleşmesi yapması, yapılacak bu yeni avukatlık sözleşmesinin de geçerli olabilmesi için söz konusu sözleşmenin hükümlünün vasisi tarafından imzalanarak onaylanması gerektiği ifade edilmiştir.

8. Anılan karara yönelik hükümlü vekili tarafından Silivri Ağır Ceza Mahkemesinde itiraz yoluna başvurulmuştur. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından İnfaz Hâkimliği kararında usul ve esas yönünden kanuna aykırılık bulunmadığı gerekçesiyle itiraz reddedilmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

9. 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un "Avukat ve noterle görüşme hakkı" başlıklı 59. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

" (1) Hükümlü, avukatlık mesleğinin icrası çerçevesinde avukatları ile vekâletnamesi olmaksızın en çok üç kez görüşme hakkına sahiptir.

(2) Avukat ve noter ile görüşme, meslek kimliklerinin ibrazı üzerine, tatil günleri dışında ve çalışma saatleri içinde, bu iş için ayrılan görüşme yerlerinde, konuşulanların duyulamayacağı, ancak güvenlik nedeniyle görülebileceği bir biçimde yapılır.

(3) Avukatlar, vekâletnameleri olsa da aynı anda birden fazla hükümlü ile görüşme yapamazlar.

(4) (Değişik: 3/10/2016-KHK-676/6 md.; Aynen kabul: 1/2/2018-7070/6 md.) Görüşme sırasında; hükümlünün avukatına veya avukatın hükümlüye verdiği belge veya belge örnekleri, dosyalar ve aralarındaki konuşmaya ilişkin olarak kendilerinin tuttukları kayıtlar incelenemez; hükümlünün avukatı ile yaptığı görüşme dinlenemez ve kayda alınamaz... "

10. 17/6/2005 tarihli ve 25848 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Hükümlü ve Tutukluların Ziyaret Edilmeleri Hakkında Yönetmelik'in (Ziyaret Yönetmeliği)

"Hükümlünün avukat, uzlaştırmacı ve arabulucu ile görüşmesi" başlıklı 20. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Hükümlü ile avukatı, meslek kimliğinin ibrazı üzerine, tatil günleri dışında ve çalışma saatleri içinde, bu iş için ayrılan görüşme yerlerinde, konuşulanların duyulamayacağı, ancak; güvenlik nedeniyle görülebileceği bir biçimde, açık görüş usulüne uygun olarak görüştürülür.

Avukatların savunmaya ilişkin belgeleri, dosyaları ve müvekkilleri ile yaptıkları konuşmaların kayıtları incelemeye tâbi tutulamaz. Ancak, 5237 sayılı Kanunun 220 nci, ikinci kitap dördüncü kısım dördüncü ve beşinci bölümlerinde yer alan suçlardan mahkûm olan hükümlülerin avukatları ile ilişkisi; konusu suç teşkil eden fiilleri işlediğinin, infaz kurumunun güvenliğini tehlikeye düşürdüğüne, terör örgütü veya diğer suç örgütleri mensuplarının örgütsel amaçlı haberleşmelerine aracılık ettiğine ilişkin bulgu veya belge elde edilmesi hâlinde, Cumhuriyet başsavcılığının istemi ve infaz hâkiminin kararıyla, bir görevli görüşmede hazır bulundurulabileceği gibi bu kişilerin avukatlarına verdiği veya avukatlarınca bu kişilere verilen belgeler infaz hâkimince incelenebilir. İnfaz hâkimi belgenin kısmen veya tamamen verilmesine veya verilmemesine karar verir. Bu karara karşı ilgililer 4675 sayılı İnfaz Hâkimliği Kanununa göre itiraz edebilir.

Zorunlu hallerde, belirlenen gün ve saatler dışındaki görüşmelere, Cumhuriyet başsavcılığı yazılı olarak izin verebilir.

Hükümlü, vekâletnamesi olmayan avukatlarıyla, avukatlık mesleğinin icrası çerçevesinde en çok üç kez görüşme hakkına sahiptir..."

11. 6/4/2006 tarihli ve 26131 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük'ün (İnfaz Tüzüğü) "Avukat ve noterle görüşme hakkı" başlıklı 84. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

" (1) Hükümlü, kurumda avukat ve noterle görüşme hakkına sahiptir.

(2) Hükümlülerin avukat ile görüşmesinde aşağıdaki kurallar uygulanır:

...

c) Avukatların savunmaya ilişkin belgeleri, dosyaları ve müvekkilleri ile yaptıkları konuşmaların kayıtları incelemeye tâbi tutulamaz.

1. Hükümlü ile görüşmek üzere kuruma gelen avukatların, yanlarında bulundurdukları belge ve dosyaların savunmaya ilişkin olup olmadıkları konusunda kendilerinden yazılı beyanları alınır. Savunmaya ilişkin olduğu beyan edilen belge ve dosyalar, her ne suretle olursa olsun incelenemez. Hükümlü ile doğrudan ilişkisi olmak koşulu ile avukatın yanında getirmiş olduğu ve bir hukuki uyuşmazlık konusunu oluşturan belge ve dosyalar hakkında da aynı hükümler uygulanır.

2. 5237 sayılı Kanunun 220 nci maddesinde, İkinci Kitap Dördüncü Kısım Dördüncü ve Beşinci Bölümlerinde yer alan suçlardan mahkûm olan hükümlülerin avukatları ile ilişkisinde avukatın savunmaya ilişkin olduğunu beyan ettiği belge ve dosyalar fiziki olarak aranabilir. Konusu suç teşkil eden fiilleri işlediğine, infaz kurumunun güvenliğini tehlikeye düşürdüğüne, terör örgütü veya diğer suç örgütleri mensuplarının örgütsel amaçlı haberleşmelerine aracılık ettiğine ilişkin bulgu veya belge elde edilmesi halinde,

Cumhuriyet başsavcılığının istemi ve infaz hâkiminin kararıyla, bir görevli görüşmede hazır bulundurulabileceği gibi bu kişilerin avukatlarına verdiği veya avukatlarınca bu kişilere verilen belgeler infaz hâkimince incelenebilir. İnfaz hâkimi belgenin kısmen veya tamamen verilmesine veya verilmemesine karar verir. Bu karara karşı ilgililer, 4675 sayılı Kanuna göre itiraz edebilirler.

3. Avukatların hükümlü ile kurumda yapmış olduğu görüşme sırasında konuşmaları yansıtan ve bizzat avukat tarafından elle tutulan kayıtlar hakkında da bu bent hükümleri uygulanır.

...

(3) Avukat ve noter ile görüşme, meslek kimliklerinin ibrazı üzerine, tatil günleri dışında ve çalışma saatleri içinde, bu iş için ayrılan görüşme yerlerinde, konuşulanların duyulamayacağı, ancak güvenlik nedeniyle görüşmenin görülebileceği bir biçimde yapılır..."

12. 19/3/1969 tarihli ve 1136 sayılı Avukatlık Kanunu'nun "İşi sonuna kadar takip etme zorunluluğu ve başkasını tevkil" başlıklı 171. maddesinin ilgili kısmı şu şekildedir:

"(Değişik birinci fıkra: 2/5/2001 - 4667/83 md.) Avukat, üzerine aldığı işi kanun hükümlerine göre ve yazılı sözleşme olmasa bile sonuna kadar takip eder."

13. 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun "Tek taraflı sona erdirme" başlıklı 512. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Vekâlet veren ve vekil, her zaman sözleşmeyi tek taraflı olarak sona erdirebilir."

14. 6098 sayılı Kanun'un "Ölüm, ehliyetin kaybedilmesi ve iflas" başlıklı 513. maddesi şu şekildedir:

"Sözleşmeden veya işin niteliğinden aksi anlaşılmadıkça sözleşme, vekilin veya vekâlet verenin ölümü, ehliyetini kaybetmesi ya da iflası ile kendiliğinden sona ermiş olur."

15. 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun ''Özgürlüğü bağlayıcı ceza" başlıklı 2/3/2024 tarihli ve 7499 sayılı Kanun'un 5. maddesiyle değiştirilen 407. maddesi şöyledir:

"Kesinleşmiş hapis cezasının infazı amacıyla ceza infaz kurumunda bulunan ergin bir kişi, isteği üzerine kısıtlanır veya kendisine kayyım atanır.

Toplam beş yıl veya daha fazla kesinleşmiş hapis cezasının infazı amacıyla ceza infaz kurumunda bulunan ergin bir kişi, isteği bulunmasa dahi kişiliğinin veya malvarlığının korunması bakımından gerekli görülmesi hâlinde kısıtlanabilir. Cezayı yerine getirmekle görevli makam hapis cezasının infazına başlandığını derhâl vesayet makamına bildirir.

Vesayet makamı karar vermeden önce hükümlüyü dinler. "

16. Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 6/3/2007 tarihli ve E.2007/6-13, K.2007/54 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"... Avukatlık sözleşmesinin süresiz olarak devam ettiğini kabul etmek mümkün değildir. Böyle bir kabul, birçok sorunu da beraberinde getirecektir. Belli bir ücret karşılığı iş yapan vekilden, kesinleşen bir hükümden yıllarca sonra, bu hükümle ilgili yeni bir durum ortaya çıktığında, o hususu da kendiliğinden halletmesi bir görev olarak beklenemez. Şu durumda, yasal düzenlemelere uygun olanı avukatlık sözleşmesinin hükmün kesinleşmesi ile sona ermesidir. Olağan olmayan yasa yolları bu sürece dahil edilmemelidir. Ancak, açıkça sonlandırılmadığı veya diğer sona erme nedenleri bulunmadığı takdirde, vekalet ilişkisi

halen devam ediyor olacağından, eğer ki, kesinleşme sürecinden sonraki işlemler için de aynı avukatın işe devam etmesi isteniyorsa, ayrı bir avukatlık sözleşmesi yapılmalıdır. Bu sözleşme, şekle bağlı olarak açıkça yapılabilecektir. Ancak bu şart değildir. Aynı sözleşme, müvekkilin vereceği sözlü bir talimatla kurulabileceği gibi, vekilin müvekkilinin lehine işe girmesi ve müvekkilinin buna izin vermesi ya da ses çıkarmaması şeklinde de ihdas edilebilir.

... Eğer, avukatın temyiz dilekçesi süresinde verilmiş ve hükümlü de buna herhangi bir itirazda bulunmamış olsa idi, bunun kabulü olanaklı ise de dilekçe süresinde verilmemiş, hükümlünün, uyarlamaya ilişkin son hükmü temyiz davasına konu edebilme olanağı ortadan kalkmıştır. Bu ahvalde devam ettiği kuşkulu hale giren eski bir vekalet ilişkisinden bahisle hükümlünün aleyhine sonuç yaratmak düşünülmemelidir.

... Hukukun üstünlüğü ve koruyuculuğu ilkesi, kuşkunun var olduğu hallerde haktan yararlanma hal ve yeteneğini genişletmeyle gerçekleşir. O halde; konu olayda, avukatlık sözleşmesinin, kamu davasında verilen hükmün kesinleşmesiyle sona erdiğinin, yazılı, sözlü ya da eylemli biçimde yenilendiğine ilişkin bir hal gerçekleşmediğinden uyarlama yargılamasında avukatın müdafi sıfatıyla temsil yetkisi olmadığının ve dolayısıyla temyiz süresini geçirme biçimindeki kusurlu davranışının hükümlü aleyhine değerlendirilemeyeceğinin kabulü gerekmektedir."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

17. Anayasa Mahkemesinin 29/4/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi

18. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

19. Başvurucu vekili; başvurucu ile arasında vekâlet ilişkisi var olduğunu, mevzuatta hükmün kesinleşmesinden sonra avukatın vekâlet ilişkisi olan müvekkiliyle görüşme yapamayacağına dair bir düzenleme bulunmadığını belirterek başvurucuyla arasında geçerli bir vekâlet ilişkisi olmasına rağmen Kurumun başvurucuyla görüşmesine izin vermemesi nedeniyle kanunilik ilkesinin ve özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Her ne kadar başvurucu hükümlü ise de Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi gibi olağanüstü kanun yollarına başvuran veya infaz hukukuyla ilgili sorunları bulunan ceza infaz kurumundaki hükümlünün hukuki yardımdan yararlanma hakkının olduğunu vurgulamıştır. Ayrıca haberleşme hürriyetine yapılan bu müdahalenin dosya kapsamı ile örtüşmediğini ve uygun illiyet bağının bulunmadığını açıkça ifade etmiştir. Bunun yanında başvurucuyla arasındaki vekâlet ilişkisinin devam edip etmediği yönünde araştırma yapılmadığını ve bu hususta belge sunmak üzere süre verilmediğini belirterek adil yargılanma hakkı bağlamında silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkesinin de ihlal edildiğini iddia etmiştir.

20. Bakanlık görüşünde, başvurucunun temel hak ve hürriyetlerinin ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın

kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

C. Değerlendirme

21. Anayasa'nın başvurunun değerlendirilmesinde dikkate alınacak "Özel hayatın gizliliği" başlıklı 20. maddesi şöyledir:

"Herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz."

22. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder . Somut olayda başvurucunun iddialarının özünün devam eden bir yargılamada yapılacak hukuki yardıma ilişkin olmadığı, vekâletname sunmasına rağmen hükümlüyle Kurumda görüştürülmemesine yönelik olduğu anlaşılmakla başvuru özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenmiştir (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. Çetin Arkaş ve Nasrullah Kuran,[2. B] B. No: 2016/371, 13/1/2021, §§ 46, 65 .).

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

23. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Müdahalenin Varlığı

24. Anayasa Mahkemesi, hükümlünün avukatıyla mahremiyet içinde belirli aralıklarla görüşmesinin cezanın infazı aşamasında alacağı hukuki yardım bakımından önemli olduğu gibi ceza infaz kurumu dışındaki özel yaşamıyla ilgili doğru kararlar verebilmesi açısından da önemli olduğu tespitini yapmıştır. Ayrıca avukat ile mahpusun belli bir mahremiyet içinde görüşmesinin sağlanması mahpusun ceza infaz kurumu içinde ve dışında devam eden özel hayatının gizliliğinin korunması açısından da önemlidir (AYM, E.2018/73, K.2019/65, 24/7/2019; §§ 93, 94, Çetin Arkaş ve Nasrullah Kuran, §§ 48-51; Mehmet Emin İmret, [2. B] B. No: 2019/16013, 2/5/2023, §§ 22, 23; Ali Koç, B. No: 2020/1142, 28/2/2024, § 14).

25. Somut olayda başvurucunun ceza yargılamasında adına vekâletname verdiği avukatıyla hükmün kesinleşmesinden sonra görüşme hakkının kısıtlanmasının özel hayata saygı hakkına müdahale oluşturduğu sonucuna varılmıştır.

b. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

26. Anayasa'nın 13. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, ... yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, ...demokratik toplum düzeninin gereklerine... ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

27. Yukarıda belirlenen müdahale, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı takdirde Anayasa'nın 20. maddesini ihlal edecektir. Bu sebeple sınırlamanın Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanun tarafından öngörülme, meşru amaç taşıma, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama kriterlerine uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir (Halil Berk,

[1. B] B. No: 2017/8758, 21/3/2018, § 49; Süveyda Yarkın, [2. B] B. No: 2017/39967, 11/12/2019, § 32; Şennur Acar, [1. B] B. No: 2017/9370, 27/2/2020, § 34; R.G. [GK], B. No: 2017/31619, 23/7/2020, § 82).

28. Anayasa uyarınca temel hak ve özgürlüklere getirilen sınırlamaların öncelikle kanunla öngörülmüş olması gerekmektedir. Kanun ile sınırlama ölçütü veya kanunilik ilkesi Sözleşme'nin 8. maddesinde de bir sınırlama ve güvence ölçütü olarak yer almaktadır. Buna karşın Sözleşme'de yer alan kanunla öngörülmüş olma kavramı ile Anayasa'da yer alan kanunilik ilkesi tam olarak aynı değildir (Bülent Polat [GK], B. No: 2013/7666, 10/12/2015 § 73).

29. Bununla birlikte temel hak ve hürriyetlerin sınırlandırılmasına ilişkin kanunların şeklen var olması yeterli değildir. Kanunilik ölçütü aynı zamanda maddi bir içeriği de gerektirmekte olup bu noktada kanunun niteliği önem kazanmaktadır. Kanunla sınırlama ölçütü sınırlamanın erişilebilirliğini, öngörülebilirliğini ve kesinliğini ifade etmekte, böylece uygulayıcının keyfî davranışlarının önüne geçtiği gibi kişinin hukuku bilmesine de yardımcı olmakta, bu yönüyle hukuk güvenliği teminatı sağlamaktadır (Halime Sare Aysal [GK], B. No: 2013/1789, 11/11/2015, § 62).

30. Kanunun bu gerekliliklere uygun olduğunun söylenebilmesi için yeterince ulaşılabilir olması, vatandaşların belirli bir olaya uygulanabilir nitelikteki hukuk kurallarının varlığı hakkında yeterli bilgiye sahip olabilmesi, ayrıca ilgili normun keyfîliğe karşı uygun bir koruma sağlaması, yetkili makamlara verilen yetkinin genişliğini ve icra edilme biçimlerini yeterli bir netlikte tanımlaması gerekmektedir (Halime Sare Aysal, § 63).

31. Somut olayda; başvurucunun kesinleşmiş mahkûmiyet hükmü bulunan ceza dava dosyasında kendisini özel vekille temsil ettirdiği ve söz konusu vekil adına 11/10/2018 tarihli vekâletnamenin düzenlendiği yargılama makamlarınca kabul edilmiştir. Ancak itiraz aşamasında Ağır Ceza Mahkemesince yukarıda belirtilen Yargıtay Ceza Genel Kurulu kararı doğrultusunda ceza dava dosyasındaki mahkûmiyet hükmünün kesinleşmiş olması nedeniyle vekâlet ilişkisinin sona erdiği kanaatine varıldığı anlaşılmaktadır. Oysa ki vekâlet ilişkisini sona erdiren hâller 6098 sayılı Kanun'da sayılmakla birlikte anılan itiraz makamı kararında somut olay bakımından bu durumların var olup olmadığı tartışılmadığı gibi mahkûmiyet hükmünün kesinleşmiş olması nedeniyle vekâlet ilişkisinin sona erdiği sonucuna Yargıtay kararına dayalı olarak ulaşıldığı belirtilmiştir.

32. Başvuru konusu karara dayanak yapılan anılan Yargıtay Ceza Genel Kurulu kararında mahkûmiyet hükmünün kesinleştiği ceza dava dosyası özelinde avukatlık sözleşmesinin süresi kesinleşme sürecinden sonraki işlemler bakımından tartışılarak kesinleşmeden sonra müvekkilin vereceği sözlü bir talimatla dahi avukatlık sözleşmesinin kurulabileceği belirtilmiştir. Hatta kesinleşmeden sonraki süreçte vekilin müvekkilinin lehine işe girmesi veyahut müvekkilin buna izin vermesi ya da ses çıkarmaması şeklinde de avukatlık sözleşmesi yapılabileceği vurgulanmıştır (benzer bir tespit için bkz. Özcan Sünger, B. No: 2020/33666, 8/1/2025, §35).

33. Anılan kararda tespit edilen ve vurgulanan bu hususlara rağmen Ağır Ceza Mahkemesi tarafından başvurucu ve vekili arasında hükmün kesinleşmesinden sonra yapılmış açık bir sözleşmenin bulunmadığı hususuna dayanıldığı ancak başvurucunun temsil edilmesi yönünde yazılı, sözlü ya da eylemli yeni bir onay vererek avukatlık sözleşmesini yenileyip yenilemediği yönünde bir araştırma yapılmadığı ve başvurucunun bu hususlara ilişkin beyanının da sorulmadığı görülmüştür.

34. Yapılan açıklamalar ve mevzuat birlikte değerlendirildiğinde somut olayda hükümlü ile ceza dava dosyasında kendisini temsil eden özel vekilin arasındaki vekâlet ilişkisinin hükmün kesinleşmesiyle birlikte sona erdiği yönündeki daraltıcı yorumun kanunilik ilkesini karşılamadığı sonucuna varılmıştır. İçtihat yoluyla uygulanan bu yaklaşım kabul edilse dahi gerek Kurum tarafından gerekse Ağır Ceza Mahkemesi tarafından olayda uygulanan 5275 sayılı Kanun'un 59. maddesinin (1) numaralı fıkrası gereğince başvurucu vekilinin kararın kesinleşmesinden sonra başvurucuyu kaç kez ziyaret ettiği hususu da açıklığa kavuşturulmamıştır.

35. Sonuç olarak mevzuatta hükümlünün vekâletnamesi olmayan avukatıyla bile en çok üç kez görüşme hakkına sahip olduğu düzenlemesi bulunmakla birlikte Kurum ve itiraz makamı tarafından kanunda sayılan şartların varlığı araştırılmaksızın ve yeterli gerekçe ortaya konulmadan ceza dava dosyasına sunulan vekâletnameye bağlı vekâlet ilişkisinin hükmün kesinleşmesi nedeniyle sona erdiği gerekçesiyle avukata hükümlü müvekkiliyle görüşme izni verilmemesi şeklindeki müdahalenin kanunilik ilkesini karşılamadığı değerlendirilmiştir (benzer yönde değerlendirmeler için bkz. Özcan Sünger, §§ 36-39).

36. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

37. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama ile 100.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

38. Başvurucunun 30/11/2022 tarihinde tahliye edilmiş olduğu dikkate alındığında tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır.

39. Öte yandan eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin niteliği dikkate alınarak ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında net 34.000 TL manevi tazminat ödenmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvurucuya net 34.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için Silivri 1. İnfaz Hâkimliğine (2021/849 Esas sayılı dosya) ve

Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 29/4/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

OGBONNA BEDE NNAJI

B. No: 2021/26855 | Karar tarihi: 29.04.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/26855

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

OGBONNA BEDE NNAJI BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/26855)

Karar Tarihi: 29/4/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mustafa Erdem ATLIHAN

Başvurucu : Ogbonna Bede NNAJI

Vekili : Av. Duygu İNEGÖLLÜ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; ülkeye girişine izin verilmeyen yabancıyı kabul edilemez yolcu salonunda tutmanın hukuki olmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının, tutulma koşulları nedeniyle de kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Nijerya uyruklu olan başvurucu 7/4/2021 tarihinde İstanbul Havalimanı'na gelmiş, İstanbul Havalimanı Şube Müdürlüğü Seyahat Belgeleri İnceleme ve Risk Analizi Büro Amirliğince sahte konsolosluk vizesi kullandığı gerekçesiyle başvurucu hakkında INAD (kabul edilmeyen yolcu) prosedürü başlatılarak kabul edilemeyen yolcu salonuna alınmıştır. Başvurucu, aynı tarihte uluslararası koruma talebinde bulunduğundan hakkındaki INAD prosedürü durdurulmuştur.

3. Göç İdaresi Genel Müdürlüğünün 20/4/2021 tarihli işlemi ile başvurucunun uluslararası koruma talebi reddedilmiştir. Başvurucu 3/5/2021 tarihinde Ankara İdare Mahkemesinde uluslararası koruma talebinin göç idaresi tarafından reddine dair işlemin iptali istemiyle dava açmış ve Havalimanı Kabul Edilemeyen Yolcu Biriminde beklemeye başlamıştır.

4. Başvurucu 26/5/2021 tarihinde hakkında uygulanan idari gözetimin kaldırılması talebiyle İstanbul Sulh Ceza Hâkimliğine (Hâkimlik) başvurmuştur. Hâkimlik 1/6/2021 tarihli kararıyla başvurucu hakkında geri gönderme merkezinde herhangi bir kayda rastlanmadığı gerekçesiyle itiraza dair karar verilmesine yer olmadığına kesin olarak karar vermiştir. Başvurucu 16/6/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

5. Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden yapılan incelemede İdare Mahkemesi tarafından 6/12/2021 tarihinde başvurucunun uluslararası koruma talebinin reddi işleminin iptali için açılan davanın reddine karar verildiği görülmüştür.

6. Başvurucu 13/1/2022 tarihli dilekçeyle uluslararası koruma talebinden vazgeçtiğini ve ülkesine rızasıyla dönmek istediğini beyan etmiş, talebi doğrultusunda kabul edilemez yolcu salonundan çıkarılarak menşe ülkesine gönderilmiştir.

7. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

9. Başvurucu; yaklaşık iki aydır kabul edilemez yolcu salonunda tutulduğunu,bu süre zarfında hiç açık havaya çıkarılmadığını, tutulduğu yerin ışıklarının sürekli yandığını, bu nedenle uyku problemi yaşadığını, sürekli olarak hazır yemeklerle beslenip sıcak yemek yiyemediğini ve kişisel temizliği için gerekli malzemelerin verilmediğini belirterek kötü muamele yasağının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

10. Başvurucu; ayrıca içinde bulunduğu tutulma koşullarının düzeltilmesine veya tutulmanın sonlandırılmasına imkân sağlayacak, tutulma koşullarının standartlarını belirleyen, bu koşulların gözden geçirilmesini ve makul tazminat imkânı sağlayan özel nitelikte bir idari veya yargısal başvuru mekanizmasının olmadığını belirterek kötü muamele yasağıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının da ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

11. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, Anayasa Mahkemesinin B.T. ([GK], B. No: 2014/15769, 30/11/2017) kararına atıf yapılarak bu şikâyetin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

12. Anayasa Mahkemesi birçok kararında idari gözetim altında tutulan yabancıların tutulma koşullarını kötü muamele yasağı kapsamında incelemiştir (Rıda Boudraa, B. No: 2013/9673 , 21/1/2015; K.A. [GK], B. No: 2014/13044, 11/11/2015; F.A. ve M.A., B. No: 2013/655, 20/1/2016; A.V. ve diğerleri, B. No: 2013/1649, 20/1/2016; F.K. ve diğerleri, B. No: 2013/8735, 17/2/2016; T.T., B. No: 2013/8810, 18/2/2016; A.S., B. No: 2014/2841, 9/6/2016; I.S. ve diğerleri, B. No: 2014/15824, 22/9/2016). Yurda girişine izin verilmeyip havalimanının kabul edilemez yolcu salonunda tutulan başvurucunun tutulma koşullarına ilişkin iddialarının da bu kapsamda incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

13. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği, Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur. Başvurucunun bireysel başvuru konusu şikâyetini öncelikle ve süresinde yetkili idari ve yargısal mercilere

usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve delilleri zamanında bu makamlara sunması, bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir (İsmail Buğra İşlek, B. No: 2013/1177, 26/3/2013, § 17).

14. Anayasa Mahkemesi, yukarıda anılan B.T. kararında idari gözetim altında tutulma yerlerinin yönetim, denetim ve işletilmesinin İçişleri Bakanlığı tarafından yürütülen bir kamu hizmeti olduğunu, Anayasa'nın 125. ile 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 2. maddelerine göre idari işlem ve eylemlerden dolayı kişisel hakkı doğrudan muhtel olanlarca idari yargıda tam yargı davası açılabileceğini, teorik düzeyde mevcudiyeti tespit edilen bu yolun sırf -bilgi eksikliği nedeniyle- fiiliyatta hiç işletilmemesinin etkisiz olduğu biçiminde yorumlanamayacağını, yabancının salıverilmesi hâlinde etkili hukuk mekanizmasının tam yargı davası olduğunu göstermiştir (anılan kararda bkz. §§ 45-58). Anayasa Mahkemesi G.B. ve diğerleri (B. No: 2014/19481, 24/5/2018, §§ 35-38) başvurusunda ise B.T. kararındaki tespit ve değerlendirmelerin kapsamını genişleterek başvuru tarihinde idari gözetim altında tutulan ancak bireysel başvurunun incelenmesinden önce tutulma hâlleri sona eren başvurucuların başvuru yollarını tüketmedikleri sonucuna varmıştır.

15. Başvuruya konu somut olayda G.B. ve diğerleri kararında varılan sonuçtanayrılmayı gerektiren bir husus bulunmamaktadır zira kabul edilemez yolcu salonunda tutulup daha sonra buradan çıkarılan başvurucunun tutulduğu yerin koşullarına dair iddialarını tam yargı davasında dile getirip tazminat talep edebilmesi mümkündür. Dolayısıyla somut olayda başvurucunun idari yargıda tam yargı davası yolunu tüketmeksizin bireysel başvuruda bulunduğu anlaşılmıştır.

16. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

17. Kötü muamele yasağı yönünden başvuru yollarının tüketilmemesine istinaden kabul edilemezlik kararı verildiğinden anılan yasakla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiası bu aşamada incelenmemiştir.

B. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

18. Başvurucu; yaklaşık iki ay süreyle idari gözetim kararı olmadan keyfî olarak havalimanı transit bölgesinde tutulduğunu, bu tutma hâlinin herhangi bir kanuni dayanağı olmadığını, tutulmasına ilişkin bir karar veya gerekçenin tebliğ edilmediğini, tutulma nedenlerinin, idari gözetim altına alınmasına ve bu tedbirin devam ettirilmesine yönelik kararların kendisine bildirilmediğini, ilgili eyleme karşı başvurabileceği yollar hakkında bilgilendirilmediğini belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

19. Somut başvuruya konu olayda olduğu gibi idari gözetim kararı olmaksızın kabul edilemez yolcu statüsüyle bekletilen yabancılara dair bireysel başvurularda Anayasa Mahkemesi, tutulma hâli sona eren başvurucuların tam yargı davası yoluna başvurmadıkları gerekçesiyle başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemezlik kararları vermiştir (birçok karar arasından bkz. Sonia Nasir, B. No: 2016/12585, 20/4/2020; Mohamed Abouel Yazıd Hamada, B. No: 2018/146, 2/2/2022; Mohammad Younes, B. No: 2019/21018, 15/3/2022; Sylvıa Tıfuh, B. No: 2019/8162, 15/3/2022).

20. Öncelikle başvurucu vekili ve göç idaresinin bildirdiği üzere başvurucunun avukatıyla görüşme imkânı bulduğu, uluslararası koruma talebinde de bulunabildiği ve talebinin reddi üzerine işlemin iptali için dava açtığı belirtilmelidir. Eldeki tüm veriler ışığında 2577 sayılı

Kanun'un 2. maddesi dikkate alındığında somut olayda tutulma hâli sona eren başvurucunun maddi ve manevi zararlarının karşılanması bakımından başarı şansı sunma, yeterli giderim sağlama kapasitesini haiz ve ulaşılabilir olduğu görülen tam yargı davası yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği ile bağdaşmadığı sonucuna varılmıştır (benzer yöndeki karar için bkz. W.J.F.N. [GK], B. No: 2019/35114, 14/12/2022, §§ 27, 28).

21. Açıklanan gerekçelerle başvurunun başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

22. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı yönünden başvuru yollarının tüketilmemesine istinaden kabul edilemezlik kararı verildiğinden anılan hakla bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiası bu aşamada incelenmemiştir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 29/4/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SERDAR AKSOY

B. No: 2021/29035 | Karar tarihi: 29.04.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/29035

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

SERDAR AKSOY BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/29035)

Karar Tarihi: 29/4/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Aydın DEMİREL

Başvurucu : Serdar AKSOY

Vekili : Av. Mesut YILDIZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; tutuklama tedbirinin hukuki olmaması, tutukluluk incelemelerinin hâkim/mahkeme önüne çıkarılmaksızın yapılması ve tutukluluğun makul süreyi aşması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Menemen ilçe belediye başkanı olarak görev yapmakta iken Menemen Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) tarafından zimmet suçunu işlediği isnadıyla başlatılan soruşturma kapsamında 20/11/2020 tarihinde gözaltına alınmıştır.

3. Başsavcılık tarafından başvurucu ve diğer şüphelilerin zimmet suçunu işlediği yönünde kuvvetli suç şüphesinin ve tutuklama nedenlerinin bulunduğu belirtilerek tutuklama talebinde bulunulmuştur. Başvurucu ve bazı şüpheliler 23/11/2020 tarihinde sevk edildikleri Menemen Sulh Ceza Hâkimliği (Hâkimlik) tarafından 24/11/2020 tarihinde müsnet suçtan tutuklanmıştır. Tutuklama kararının gerekçesi şöyledir:

"...Şüpheli Serdar Aksoy'un üzerine atılı zimmet suçunu işlediğine dair kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösterir olguları bulunması, (bu somut olgulardan Kanun Yönetmelik ve

Genelge uyarınca Menemen Belediyesine ait hurda eşyaların ancak MKE ye devrinin yapılabileceği, bunun dışında 3. şahıslara satılmasının söz konusu olmayacağı, Kanunu bilmeme durumunun mazeret sayılamayacağı, şüpheli her ne kadar savunmasında tüm suçlamaları reddettiği görülmüş ise de; şüphelinin Menemen Belediye Başkanı olarak görev yaptığı, görevi icabınca Belediyenin tüm mal varlıklarından sorumlu olacağı, yönetiminin ve değerlendirilmesinin yasa gereği kendisine bırakıldığı, eylem tarihinin ilk günü olan 21/02/2020 tarihinde şantiye amiri olarak görev yapan [K.Y.nin] kendisiyle watsaptan yapmış olduğu görüşmesinde açıkça durumu şüpheli Serdar Aksoy'a bildirdiğini beyan etmesine karşılık şüpheli Serdar Aksoy'un bu beyana cevap olarak oraya gelen arkadaşlar İzmir Büyükşehir Belediyesinin de anlaşmış olduğu hurda firması İzmir'deki CHP İlçe Belediyelerinde bulunan hurdaları bunlar alıyorlar. Konu ile ilgili bir sıkıntı yok. Arkadaşlar neyi alacaklarını biliyorlar. Bilgim dahilinde şeklinde yanıt verdiği, bu şekilde işlenen suça onay verdiği, aralarında herhangi bir husumet bulunmamasına karşılık bu duruma izahat getiremediği, [G.Y.] isimli kişinin savunmalarında [T.T.] ile Belediye başkanının konu hakkında görüştüklerine şahit olduğunu beyan ettiği, olayın kısa bir süre içerisinde basında ve kamuoyunda haber konusu yapılmasına rağmen bu durumla alakalı derhal bir soruşturma yapmadığı gibi adli mercilere de haber vermediği, durumdan vakıf olduğunun açıkça belli olduğu kaldı ki; kendine ait şahsi aracı olan 35 ...9 plaka sayılı aracın 21/02/2020 tarihinde olay yerinde görüntülenmesine karşılık bu duruma da izahat getiremediği, olayı organize eden ve zimmeti örtbas sürecinde yer alan [T.] ve [G.] isimli kişiler ile de yakın ilişkiler içinde olduğu,[T.] isimli kişinin şüphelinin eşi olan [D.Y.A.ya] ait şahsi kredi kartı borcunu ödediğinin banka hesap hareketleri ile açıkça tespit edildiği, ayrıca [T.] ve [G.] isimli kişiler ile birlikte hareket eden [M.Ç.] isimli kişinin ise şüpheli Serdar Aksoy'un [M.E.] isimli kişiye ait şahsi borcunu ödediği, buna dair savunmasının dosya kapsamı ile çelişir vaziyette olduğu, ayrıca şüphelinin Şubat ayında gerçekleşen olayla alakalı öncelikle geçmiş tarihli olarak tanık olarak ifadesine başvurulan [M.Ç.] isimli kişiyi soruşturmacı olarak görevlendirdiği, daha sonra zimmetin ortaya çıkacağı düşünülerek görevine son verildiği, bunun yanı sıra [G.U.] isimli kişi vasıtasıyla kamu zararı ödettirilen [S.] isimli şirketin eylem tarihleri itibariyle faal vaziyette olmadığı halde, kamu zararının giderilmesi yoluna gidildiği, bu şekilde zimmetin şüpheli ve yönetim ekibi ile birlikte zimmetin örtbas edilmeye çalışıldığı gibi aynı şekilde şüpheli Serdar aksoy tarafından mobing uygulanmak suretiyle [T.T.], [N.] ve [K.] isimli kişilere tutanaklar tanzim ettirdiği, bu aşamada şüpheli eyleminin dosyada yer alan somut deliller ile ve şüphelinin kamu görevlisi olması nedeniyle tamamlanmış zimmet suçuna iştirak etmiş olduğunun sabit olduğu, asıl temel cezanın 5 yıldan 12 yıla kadar hapis cezası olacak şekilde düzenlendiği, şüphelinin eylemlerinin kamera görüntüleri, tanık beyanları ile sabit olduğu, bu eylemin neticesinde ilgili şüphelilerde açıklandığı üzere zimmetten faydalanma durumunun açıkça tespit edildiği, meydana gelen eylemin ağırlığı, zimmete geçirilen hurdaların niteliği ve miktarı bir arada değerlendirildiğinde şüphelinin serbest kalması halinde bu durumun ceza adaleti ile bağdaşmayacağı, isnat edilen eylemin cezasının yasada öngörülen alt ve üst sınırı, delillerin tam olarak toplanmamış olması nedeni ile değiştirilme/karartılma şüphesinin varlığı, isnat edilen eylemin ve yasada öngörülen orantılılık ilkesi dikkate alınarak adli kontrol tedbirlerinin yetersiz kalacağı..."

4. Başvurucunun tutuklama kararına yaptığı itiraz Karşıyaka 1. Sulh Ceza Hâkimliğinin 2/12/2020 tarihli kararıyla tutuklama kararında isabetsizlik bulunmadığı ve tutuklama gerekçelerinin devam ettiği belirtilerek reddedilmiştir. Soruşturma süresince başvurucunun serbest bırakılma talepleri ve tutukluluk hâlinin devamına itirazları; zimmet suçunu işlediğine dair kuvvetli suç şüphesi bulunduğuna dair delillerin varlığı, isnat edilen suç için

kanunda öngörülen cezanın alt ve üst sınırı, delillerin tam olarak toplanmamış olması nedeniyle değiştirilme/karartılma şüphesinin bulunması, tutuklama nedenlerinde herhangi bir değişiklik olmaması, adli kontrol tedbirinin yetersiz kalacağı, tutuklama tedbirinin bu aşamada ölçülü olduğu gerekçeleriyle reddedilmiştir.

5. Başsavcılığın gönderdiği fezleke sonrasında Karşıyaka Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından başvurucu ve diğer 23 şüpheli hakkında 9/3/2021 tarihinde kamu davası açılmıştır. İddianamede, başvurucunun zimmet suçunu işlediği ileri sürülmüştür. İddianamenin ilgili kısmı şöyledir:

"...Kamu Kurum ve kuruluşların, Mahalli İdarelerin ve askeri birliklerin sahip olduğu hurda nitekli malzemelerini Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından her altı ayda bir belirlenen fiyat üzerinden, Makine ve Kimya Endüstrisi Kurumu MKE Hurda İşletmesi Müdürlüğüne satış suretiyle devretmek zorunda olmalarına rağmen Menemen Belediyesinin bu prosüdürü izlemeyip Menemen Belediyesine ait Koyundere Şantiyesinde bulunan Menemen Belediyesine ait hurdaların belediye görevlileri tarafından usulsüz olarak satışının yapıldığına dair ihbar ve şikayet üzerine yapılan soruşturmada;

MKE Genel Müdürlüğünün 30/07/2021 tarihli yazısında Menemen Belediyesince2020 yılında hurda malzeme teslimi yapılmadığının belirtildiği,

...

Şüphelilerden Serdar AKSOY'un şüpheli [T.F.Ç]'ı tanıdığı,... Menemen Belediyesine ait Koyundere mevkisinde bulunan belediyeye ait hurdalar konusunda Menemen Belediyesi Satınalma Birimi Sorumlusu [T.T.]'nın şüpheli [O.Y.] ile görüştüğü, şüpheli [O.Y.] 'ın bu konuyu şüpheli [T.F.Ç]' a söylemesiyle her iki şüphelinin hurdaların satışı konusunda görüştükleri, şüpheli [O.Y.] 'ın da bu görüşmeden sonra olay tarihinden yaklaşık 10-15 gün önce geçimini serbest olarak hurda metal geri dönüşüm alım satım işi yaparak yaptığı aracılık ile kar sağlayan şüpheli [G.Y.] ve serbest olarak hurda metal alım satım işi yapan şüpheli [F.K.] ile irtibata geçerek Menemen Belediyesine ait hurdaları kendilerine verebileceklerini söylemesi üzerine, birbirlerini tanıyan ve birlikte iş yapan şüpheliler [G.Y.] ve şüpheli [F.K.]'un bu konuyu aralarında konuştukları ve hurda işi için görüşmeye karar verdikleri,... şüpheli[O.Y.]'ın belediye hurdalarının satılacağını ve kendisine bu işi yapacak kişilerle onları tanıştıracağını söylediği, restaurantta şüpheli [T.F.Ç.]'ın geldiği şüpheli[O.Y.]'ın, şüpheli [T.]ı belediyeci olarak tanıştırdığı,... Menemen Belediyesine ait Koyundere mevkisinde bulunan belediyeye ait hurdaların satışı konusunu konuştukları, şüpheliler [T.F.Ç.] ve [O.Y.] 'ın şüpheliler [G.Y.] ve[F.K.] ile anlaşmaya vardıkları, ... Menemen Belediyesi şantiyesinde yaklaşık 150-200 ton tutarında hurdaların satışına ilişkin şüpheli [F.K.] ile [G.Y.]'ın alıcı olduklarını belirterek alınacak hurdalar için fiyat teklifinde bulundukları, belediye görevlileri olan şüpheliler [G.K.] ve [T.T.]'nın şüpheliler [F.K.] ve [G.Y.]'ın verdiği teklifi kabul ederek hurda satış işinin ihaleye çıkartılmadığını, Başkanlık Makamı oluru ile doğrudan temin yoluyla yapılacağını söyledikleri, yaptıkları anlaşma gereğince şüpheli [T.T.]'nın nakit olarak 50.000-100.000 TL para istediği, şüpheliler [T.T.] ve [G.K.]' un paranın ödenmesi konusunda ısrarcı oldukları ve paranın acil olarak ödenmesi gerektiğini ve başkanın beklediğini söyledikleri, şüpheli [G.Y.]'ın nakit para vermek yerine şüpheli [T.T.]'dan hesap numarası istediği, şüpheli [T.T.]'nın Menemen Belediyesi şirketi olan [M.] Şirketinin hesap numarasını şüpheli [F.K.]'a gönderdiği, şüpheli [G.Y.]'ın [M.] Şirketini araştırırken şüpheliler [G.K.] ve [T.T.]'nın bir başka buluşmada paranın yatırılacağı hesaptan personel ödemesi yapılacağını, paranın hesapta bloke olma ihtimaline karşılık

paranın nakit olarak verilmesini istedikleri, şüpheli [F.K.] ve [G.Y.]'ın de aldıkları hurda karşılığı ödeme yapabileceklerini söyledikleri bu konuda tarafların karşılıklı olarak anlaştıkları, şüpheli [G.]'nin alınacak hurdalar konusunda yetki belgesi istediği, şüpheliler [T.T.] ve [G.K.]'unyetki belgesini hallettiklerini söyledikleri,

...

21/02/2020 tarihinde şüpheliler [G.Y.] ve [F.K.]'un yanlarında şüpheli[Z.T.] ve operatör [N.] isimli şahıs ile gittikleri, şantiye alanında bulunan hurdaların götürüleceğine dair bilgisi olmayan koyundere fen işleri şantiyesinde şantiye amiri olarak görev yapmakta olan şüpheli [K.Y.]'ün bu hususu şüpheli [G.K.]'a sorduğunda, şüpheli [G.K.]'un kendisini başkanın görevlendirdiğini, ayrıca görevlendirme yazısı da olduğunu belirttiği,

...

... şüpheli [T.T.]'nın beş dakika sonra dönerek belediye başkanı adına ıslak imzalı, kaşeli, yetkilendirme belgesini getirip şüpheli [G.Y.]'a verdiği, şüpheli [G.Y.] ve şüpheli [G.K.]'un ayrılarak belediyenin fen işleri şantiyesine döndükleri ve şantiyede söküm hurda taşıma işine başladıkları,

İzmir Kriminal Polis Laboratuvar Müdürlüğünün 21/11/2020 tarihli raporunda, Menemen Belediye Başkanlığı Yazı İşleri Müdürlüğünce bila tarihli düzenlenmiş bir adet yetkilendirme belgesinin incelenmesinde,

...

Söz konusu kaşenin şüpheli Serdar AKSOY'un bilgisi ve izni doğrultusunda kullanıldığının şüpheli [M.C.] tarafından da belirtildiği,

Şüpheli [K.Y.]'ü şüpheli Serdar AKSOY'un whatsaptan aradığında şüpheli Serdar AKSOY'un hurdaların satışı ile ilgili bilgisi olduğunu, İzmir ilindeki CHP li belediyelerin satışlarını tek firma üzerinden düzenli birşey yaptıklarını, herhangi bir sıkıntı olmadığını söylediği, şüpheli [K.Y.]''ün şüpheli [M.C.] ile de görüştüğünü, şüpheli [M.C.]'in kendisine konunun Serdar Başkanca bilindiğini, herhangi bir sıkıntı olmadığını söylediği,

...

(Şüpheli [K.Y.]'ün Sulh Ceza Hakimliğinde sorgusunda şüpheli Serdar AKSOY'un kendisini whatsaptan aradığını... kendisinden kamera görüntülerinin silinmesini isteyen kişinin şüpheli Serdar AKSOY olduğu, ancak kendisinin silmediğini belirttiği)

...

Mali Suçlarla Mücadele Şube Müdürlüğünce düzenlenen raporda kamera görüntüsü izleme inceleme ve tespit tutanağında Menemen Belediyesi Koyundere Şantiyesinde bulunan hurdaların suç tarihinde tespiti yapılan kayıtlarda;... [G.K.], [G.Y.], [F.K.] ve kimliği tespit edilemeyen kişinin [K.B.] isimli işyerine giriş yaptıkları, [K.B.] isimli işyerine gelen hurda yüklü araçların çıkış yaptığı...

...

Menemen Cumhuriyet Başsavcılığınca yapılan soruşturmada zimmet miktarının tespit edilmemiş nedeniyle Cumhuriyet Başsavcılığımızca görevlendirilen bilirkişi raporunda düzenlenen 08/02/2021 tarihli raporda Menemen Belediyesi Koyundere Şantiyesinde bulunan hurdaların usulsüz bir şekilde taşınması ile ilgili hurdaların nakliyesinde kullanılan

ve haklarında ek kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilen hurda araçların şoförlerinin beyanları, kamera görüntülerinden tespit edilen hurda araç plakaları ve hurda yüklemesi yapan araçların yükleme kapasiteleri ve sefer sayıları dikkate alınarak hurda nakliyesi yapan araçların üç gün içinde 285091 kğ hurda nakliyesi yaptıklarının tahmin edildiği, hurda işinin fiyatlarının piyasada günlük oranda değiştiği, ayrıca hurdanın cinsine göre bakır, demir ve plastik olması ile pazarlık fiyatına göre fiyatın değişebileceği, kesin bir rakam olmamakla birlikte Menemen Belediyesi Koyundere Şantiyesinde alınan hurdaların 285091 kğ olup hurda karşılığının bedelinin 632.654,75 TL olduğunun tespitinin yapıldığı,

...

Menemen Belediyesi Mali Hizmetler Müdürlüğü tarafından [S.G.D.] San. Tic. Ltd. Şti. firmasına hitaben 16.10.2020 tarihli ...belgenin; 5018 sayılı kanunun 71'inci maddesi ve Kamu Zararlarının tahsiline yönelik yönetmelik hükümlerine göre 06.10.2020 tarihli- ve 17431 -sayılı dilekçenize istinaden tarafınıza gerçekleştirilen tahakkuk olan 190.000,00 TL'yi belediyemizin Menemen Vakıflar Bankası şubesindeki... iban numaramıza ivedilikle yatırılması hususunda, gereğinin bilgilerinize rica ederim. şeklinde olduğu,

Vakıflar bankası Özkanlar şubesinin 16.10.2020 tarihinde saat 15:37 de [S.G.D.] San. Tic. Ltd. Şti. (.. ödeyen, Menemene Belediyesi alıcı olarak göründüğü ve belediye hesabına 190.000 TL para yatırma işlemi yapıldığı, dekontun açıklama bölümünde ihtirazi kayıtla 06.10.2020 tarih ve ... dilekçeye istinaden [S.G.D.] San. Tic. Ltd. Şti.... adına belediyeye ait şantiyedeki hurda satış bedeli yazıldığı, İşlem yapan (parayı yatıran) F.U. olarak göründüğü,

...

Şüpheli Serdar AKSOY yukarıda açıklandığı üzere belediye şantiyesinde bulunan ve MKE'ye teslimi gereken hurda malzemelerinin hukuka aykırı olarak satışının yapıldığı, şüpheli [G.Y.]'ın yetkilendirilmesine dair belgenin şüpheli Serdar AKSOY eli ürünü olmasa dahi, şüpheli Serdar AKSOY'un hurdaların şantiye alanından çıktığından bilgisinin olduğunun birçok şüpheli savunmasında geçtiği, Şüpheli [G.Y.]'a verilen yetki belgesinin hafta içi mesai saatlerinde kendisinin bilgisi dışında kullanılamayan kaşe imzasıyla imzalandığı, hurdaların nakliyesi sırasında kendisine ait aracın olay yerinde görüntülendiği, nakliye sırasında olay yerinde bulunan kişilerle yakın ilişkiler içerisinde olduğu, yine bu kişilerle arasında para alışverişinin olduğu, eylem tarihinin ilk günü olan 21/02/2020 tarihinde şantiye amiri olarak görev yapan [K.Y.] ile whatsap görüşmesinde şüpheli Serdar Aksoy'un oraya gelen arkadaşlar İzmir Büyükşehir Belediyesinin de anlaşmış olduğu hurda firması İzmir'deki CHP İlçe Belediyelerinde bulunan hurdaları bunlar alıyorlar. Konu ile ilgili bir sıkıntı yok. Arkadaşlar neyi alacaklarını biliyorlar. Bilgim dahilinde şeklinde yanıt vermiş olması, Koyundere şantiye şefi [K.Y.]'ün vermiş olduğu beyanda,21-22-23.02.2020 tarihlerinde Menemen Belediyesine ait şantiyeden gayri hukuki yollardan [G.Y.] ve [F.K.] tarafından çıkartılan hurdaların çıkarılmasına ait kamera görüntülerinin silinmesinin başkan Serdar AKSOY tarafından makamında bizzat [K.Y.]'ten talep edilmesi, Başkan Serdar AKSOY'un, [K.Y.]'ü, [N.K.]'yı, [T.T.]'yı ve [M.C.]'i Menemen ilçesindeki Menemen Şehir Parkının içerisindeki park müdürlüğünün ofisine çağırdığı, Başkan Serdar AKSOY öncelikle [K.Y.]'e savcılığa ve emniyete gidip gitmediğini sorduğu, ve şantiyedeki usulsüz hurda çıkışı işinin düzeltilmesi gerektiğini, medyaya yansıyan görüntüler olduğunu, usulsüz hurda çıkışı olmadığı, olayın tamamiyle spekülatif haberler olduğu işten çıkartılan personellerin görüntüleri almasıyla ilgili iftira ve yalan beyanlarda bulunduklarına dair mobing uygulanmak suretiyle [T.T.], [N.K.] ve [K.Y.] ve [M.C.] isimli şüphelilerin tutanaklar tanzim

ettirerek [M.Ç.]'a bu tutanakları vermek suretiyle usulsüz satılan hurdaların idari soruşturmasını yönlendirerek suçun ortaya çıkmasını engellemesi,... şüpheli Serdar AKSOY'un zimmet suçunu işlediği,..."

6. Karşıyaka 1. Ağır Ceza Mahkemesi (1. Ağır Ceza Mahkemesi) 18/3/2021 tarihli tensip incelemesiyle, atılı suçun türü, suçun işlendiği yönünde kuvvetli suç şüphesi bulunması, kanıtların yeterince toplanmamış olması, kanıtları etkileme, karartma ve kaçma şüphesinin bulunması, atılı suçun katalog suçlardan olması, adli kontrolün yetersiz kalacağı, tutukluluğun orantılı olması ve tutukluluk süreleri gözetilerek başvurucunun tutukluluk hâlinin devamına karar vermiştir. Yargılama aşamasında da başvurucunun tutukluluk hâline itirazları ve tahliye talepleri ağır ceza mahkemelerince incelenerek atılı suçun türü, katalog suç olması, tutuklu kalınan süre, savunmaların alınmamış olması nedeniyle reddedilmiştir.

7. 11/5/2021 tarihinde başvurucunun tahliye talebi, atılı suçun türü, suçun işlendiği yönünde kuvvetli suç şüphesi bulunması, kanıtların yeterince toplanmamış olması, kanıtları etkileme, karartma ve kaçma şüphelerinin bulunması, adli kontrolün yetersiz kalacağı, tutukluluğun orantılı olması ile tutukluluk süresinin gözetildiği gerekçesiyle reddedilmiş ve tutukluluk hâlinin devamına karar verilmiştir. Başvurucunun bu karara karşı yaptığı itiraz da 3/6/2021 tarihinde reddedilmiştir.

8. Başvurucu, ret kararını 9/6/2021 tarihinde öğrendiğini belirtmiş olup 5/7/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden yapılan incelemede, 1. Ağır Ceza Mahkemesindeki 7/7/2021 tarihli ilk duruşmada başvurucunun mahkeme huzurunda savunmasını yaptığı, 1. Ağır Ceza Mahkemesince tutuklulukta geçen süre, infaz rejimi, delillerin toplanmış olması, kaçma ya da delilleri karartma şüphesinin bulunmaması, kesinleşen cezanın infazının her an mümkün olması dikkate alınarak tutukluluktan beklenen tedbirin adli kontrol tedbiriyle de sağlanabilecek olması gerekçeleriyle başvurucu ve diğer tutukluların tahliyesine, haklarında en yakın polis merkezine başvurarak imza atma yükümlüğü ile yurt dışı çıkış yasağı şeklinde adli kontrol tedbiri uygulanmasına karar verildiği tespit edilmiştir.

10. 1. Ağır Ceza Mahkemesi 12/4/2023 tarihinde diğer sanıklar hakkında verdiği çeşitli hükümlerin yanı sıra başvurucu ve diğer sanık G.K. hakkında basit zimmet suçundan neticeten 2 yıl 6 ay hapis cezasına hükmetmiştir.

11. Başvurucunun istinaf talebini inceleyen İzmir Bölge Adliye Mahkemesi 18/7/2023 tarihinde başvurucu hakkında verilen hükmün bozulmasına karar vermiştir.

12. Bozma kararı sonrası yargılama 1. Ağır Ceza Mahkemesinde devam etmektedir.

13. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Tutukluluğun Makul Süreyi Aştığına İlişkin İddia

14. Başvurucu; makul sürede hâkim/mahkeme önüne çıkarılmadığını, tutukluluğun devamı kararlarının da haksız ve gerekçesiz olduğunu belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

15. Anayasa Mahkemesi, tutukluluğun kanunda öngörülen azami süreyi veya makul süreyi

aştığı iddiasıyla yapılan bireysel başvurular bakımından bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla başvurucu tahliye edilmiş veya hükümlü hâle gelmiş ise asıl dava sonuçlanmamış da olsa -ilgili Yargıtay içtihatlarına atıf yaparak- 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. maddesinde öngörülen tazminat davası açma imkânının tüketilmesi gereken etkili bir hukuk yolu olduğu sonucuna varmıştır (Erkam Abdurrahman Ak, B. No: 2014/8515, 28/9/2016, §§ 48-62; İrfan Gerçek, B. No: 2014/6500, 29/9/2016, §§ 33-45; Ahmet Kubilay Tezcan, B. No: 2014/3473, 25/1/2018, § 26). Somut olayda 7/7/2021 tarihinde tahliye edilen başvurucu yönünden anılan kararlardan ayrılmayı gerektiren bir durumun olmadığı anlaşılmıştır.

16. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Tutukluluk İncelemelerinin Hâkim/Mahkeme Önüne Çıkarılmaksızın Yapıldığına İlişkin İddia

17. Başvurucu; tutukluğun devamına ilişkin kararların dosya üzerinden yapılan incelemeyle verildiğini belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

18. Anayasa Mahkemesi Kadir Ayhan (B. No: 2020/20083, 10/3/2021) ve Yavuz Cengiz (B. No: 2019/37138, 15/6/2021) kararlarında bu şikâyetlere ilişkin yaptığı incelemelerde, başvurucunun inceleme tarihi itibarıyla hâkim/mahkeme önüne çıkarılmış olması hususunu nazara alarak verilecek bir ihlal kararının başvurucunun yeniden hâkim önüne çıkarılmasını sağlamayacağını ve serbest kalması sonucunu doğurmayacağını belirtmiş; bu durumda yalnızca kişinin uzun süre hâkim/mahkeme önüne çıkarılmamasıyla ilgili bir hak ihlalinin tespiti ve gerekiyorsa belli bir miktar tazminata hükmedilmesiyle yetinileceği sonucuna varmıştır.

19. Öte yandan Anayasa Mahkemesi anılan kararda bu tür ihlal iddiaları bakımından öncelikle aynı giderim imkânını sağlayan başvuru yollarının tüketilmesi ve bunlardan sonuç alınamaması hâlinde bireysel başvuruda bulunulması gerektiğini açıklayarak 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde belirtilen dava yolunun başvurucunun durumuna uygun, telafi kabiliyetini haiz, etkili bir hukuk yolu olduğu tespitini yapmış ve başvuru yollarının tüketilmediği sonucuna varmıştır.

20. Somut olayda 24/12/2020, 14/1/2021, 12/2/2021 ve 8/3/2021 tarihlerinde vekili vasıtasıyla duruşmalarda tutukluluğa itirazlarını ileten başvurucunun 7/7/2021 tarihli ilk duruşmada mahkeme önüne çıktığı ve savunmasını yaptığı görülmüştür. Dolayısıyla somut iddia yönünden anılan kararlardan ayrılmayı gerektiren bir durum söz konusu değildir.

21. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının da başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Tutuklamanın Hukuki Olmadığına İlişkin İddia

22. Başvurucu; tutuklanması için zimmet suçunu işlediğine dair kuvvetli suç şüphesi ve tutuklama nedeni bulunmadığını, suçun katalog suçlardan olmadığını, adli kontrolün niçin yetersiz kalacağına dair gerekçenin yetersiz olduğunu belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı ile masumiyet karinesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

23. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucunun tutukluluk incelemelerinin duruşmasız yapılması ve/veya makul sürede hâkim/mahkeme önüne çıkarılmama şikâyetleri bakımından tazminat davası yolunu tüketip tüketmediği hususunun başvurunun kabul

edilebilirlik incelemesi bakımından gözetilmesi gerektiğini, tutuklamanın hukukiliği iddiası bakımından Hâkimliğin tutuklama gerekçelerinin yapılacak değerlendirmede gözetilmesi gerektiğini, tutukluluğun makul süreyi aştığı iddiaları bakımından ise Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin organize suçlar açısından makul gördüğü tutukluluk sürelerinin değerlendirmede dikkate alınması gerektiğini bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvuru sırasındaki iddialarını yinelemiştir.

24. Başvurunun bu kısmı da kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmiştir.

25. Anayasa Mahkemesi içtihadına göre tutuklama tedbirinin uygulandığı yargılama neticesinde verilen kararının kesinleşmiş olması hâlinde başvurucunun tutuklamanın hukuka aykırı olduğu iddiasına yönelik olarak 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi kapsamında tazminat davası açabileceği kabul edildiğinden (Reşat Ertan, B. No: 2013/5700, 15/4/2015, § 26; Ömer Köse, B. No: 2014/12036, 16/11/2016, § 34; Eyyüp Güneş [GK], B. No: 2017/28308, 21/10/2021, § 88; Murat Ağırel ve diğerleri [GK], B. No: 2020/11655, 7/4/2022, §§ 23-26) somut olayda başvurucu hakkındaki hüküm henüz kesinleşmemiş olmakla, başvuru yollarının tüketildiği sonucuna varılan ve açıkça dayanaktan yoksun olmayıp kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun bu kısmının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

26. Somut olayda öncelikle başvurucunun tutuklanmasının kanuni dayanağının olup olmadığının belirlenmesi gerekir. Başvurucu, zimmet suçundan 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesi uyarınca tutuklanmıştır. Dolayısıyla başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin kanuni dayanağı bulunmaktadır.

27. Kanuni dayanağı bulunduğu anlaşılan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığı ve ölçülülüğü incelenmeden önce tutuklamanın ön koşulu olan suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti bulunup bulunmadığının değerlendirilmesi gerekir.

28. Bu noktada her somut olayda tutuklamanın ön koşulu olan suçun işlendiğine dair kuvvetli belirtinin olup olmadığının, tutuklama nedenlerinin bulunup bulunmadığının ve tutuklama tedbirinin ölçülülüğünün takdiri öncelikle anılan tedbiri uygulayan yargı mercilerine ait olduğunun zira bu konuda taraflarla ve delillerle doğrudan temas hâlinde olan yargı mercileri Anayasa Mahkemesine kıyasla daha iyi konumda olduğunun yeniden ifade edilmesi gerekir (Gülser Yıldırım (2) [GK], B. No: 2016/40170, 16/11/2017 §§ 123, 124).

29. Başvurucunun tutuklanmasına esas teşkil eden eylemi işlediği yönünde çeşitli tanık beyanları, Makine ve Kimya Endüstrisi Müdürlüğünün yazısı, görevlendirme ve yetkilendirme yazıları, banka hesap hareketleri inceleme tutanağı, Mali Suçlar Mücadele Şube Müdürlüğünün raporu, dijital materyallerin incelemesi sonucu düzenlenen rapor, kamera görüntüsü inceleme ve tespit tutanakları, ses kaydı dökümü, İzmir Kriminal Polis Laboratuvar Müdürlüğünün raporu gibi deliller mevcuttur (bkz. §§ 3, 5).

30. Anayasa Mahkemesi; kişinin suçla itham edilebilmesi için yakalama veya tutuklama anında delillerin yeterli düzeyde toplanmış olmasının mutlaka gerekli olmadığını zira tutukluluğun amacının, yürütülen soruşturma ve/veya kovuşturma sırasında kişinin tutuklanmasının temelini oluşturan şüphelerin doğruluğunu kanıtlayarak veya ortadan kaldırarak adli süreci daha sağlıklı bir şekilde yürütmek olduğunu, buna göre suç isnadına esas teşkil edecek şüphelere dayanak oluşturan olgular ile ceza yargılamasının sonraki

aşamalarında tartışılacak olan ve mahkûmiyete gerekçe oluşturacak olguların aynı düzeyde değerlendirilmemesi gerektiğini belirtmiştir (Mustafa Ali Balbay, B. No: 2012/1272,4/12/2013, § 73; Mehmet Haberal, B. No: 2012/849, 4/12/2013, § 71).

31. Öte yandan tutuklama aşamasında suçun sübutu gerekmediği için isnat edilen eylemin tutuklama kararında belirtilen suçtan başka bir suçu oluşturma ihtimali olması tutuklama kararını salt bu nedenle hukuka aykırı hale getirmeyecektir. Ayrıca Anayasa Mahkemesi birçok kararında somut olgular içeren tanık anlatımlarını suç şüphesini doğrulayan kuvvetli bir belirti olarak kabul etmiştir (Metin Evecen, B. No: 2017/744, 4/4/2018, §§ 47-52, Recep Uygun, B. No: 2016/76351, 12/6/2018, § 43; İsmail Çıtak, B. No: 2016/78629, 28/11/2019, § 52; Y.G., B. No: 2017/5933, 9/1/2020, § 55; İbrahim Okur, B. No: 2016/50394, 27/2/2020, § 82; Mustafa Onuk, B. No: 2016/21484, 9/7/2020, §§ 49-52; Yusuf Erdoğan, B. No: 2017/11828, 10/2/2021, § 46).

32. Tüm bu bilgiler ışığında, tutuklamaya esas deliller gözönüne alındığında başvurucunun isnat edilen eylemleri işlediğine yönelik kuvvetli suç şüphesinin mevcut olduğuna ilişkin kabulün temelsiz ve keyfî olduğu söylenemeyecektir.

33. Başvurucu hakkında uygulanan ve kuvvetli suç şüphesinin bulunması şeklindeki ön koşulun mevcut olduğu tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir.

34. Tutuklama kararında; eylemin ağırlığı, zimmete geçirilen hurdaların niteliği ve miktarı bir arada değerlendirildiğinde başvurucunun serbest kalması hâlinde bu durumun ceza adaletiyle bağdaşmayacağı, isnat edilen eylemin cezasının kanunda öngörülen alt ve üst sınırı, delillerin tam olarak toplanmamış olması nedeniyle değiştirilme/karartılma şüphesinin varlığı, adli kontrol tedbirlerinin yetersiz kalacağı gerekçelerine dayanılmıştır.

35. Somut olayda 24/11/2020 tarihinde tutuklanan başvurucu; yaklaşık 7 aylık tutukluluğunun ardından 7/7/2021 tarihinde tutuklulukta geçen süre, infaz rejimi, delillerin toplanmış olması, kaçma ya da delilleri karartma şüphesinin bulunmaması, kesinleşen cezanın infazının her an mümkün olması dikkate alınarak tutukluluktan beklenen tedbirin adli kontrol tedbiriyle de sağlanabilecek olması gerekçeleriyle hakkında adli kontrol tedbiri uygulanarak tahliye edilmiştir (bkz. § 9).

36. Başvurucunun MKE'ye devri zorunlu olan hurda nitelikteki eşyaların ihale yapılmaksızın usulsüz şekilde satışından haberdar olduğuna, hurdaların devri sırasında kullanılan yetkilendirme belgesinin başvurucunun bilgisi dahilinde düzenlendiğine ilişkin tanık beyanları dışında çok sayıda olgusal saptamanın bulunduğu somut olaydadelillerin karartılma ihtimaline yönelik olarak başvurucunun kamera kayıtlarının silinmesi talimatına ilişkin tanık beyanları gibi tespitler bulunduğu anlaşılmaktadır. Bu kapsamda somut olayın koşulları ile başvurucuya isnat edilen suça ilişkin soruşturmada delillerin toplanması sürecinin devam ettiği ve tutukluluk hâline ilişkin mahkeme kararlarının esasen delillerin tamamının toplanmamış olması gerekçesine dayandığı dikkate alındığında özellikle delillerin yok edilmesi, gizlenmesi veya değiştirilmesi şüphesine yönelik olarak başvurucu yönünden tutuklama nedenlerinin olgusal temellerinin olduğu söylenebilir.

37. Öte yandan başvurucu hakkındaki tutuklama tedbirinin ölçülü olup olmadığının da belirlenmesi gerekir.

38. Başvurucunun tutuklanmasına temel olan soruşturmada birçok şüphelinin bulunduğu ve delillerin toplanmasına devam edildiği anlaşılmaktadır. Bu hususlar da dikkate alınarak

başvurucu hakkında yaklaşık 8 ay uygulanan tutuklama tedbirinin ölçülü olduğu ve adli kontrol uygulamasının yetersiz kalacağı sonucuna varılmasının keyfî ve temelsiz olduğu söylenemez.

39. Açıklanan gerekçelerle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Tutukluluğun makul süreyi aşması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Tutukluluk incelemelerinin hâkim/mahkeme önüne çıkarılmaksızın yapılması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Tutuklamanın hukuki olmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Tutuklamanın hukuki olmadığı iddiası bakımından Anayasa'nın 19. maddesinde güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 29/4/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

NAZIM ŞAFAK KORKMAZ

B. No: 2021/32845 | Karar tarihi: 29.04.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/32845

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

NAZIM ŞAFAK KORKMAZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/32845)

Karar Tarihi: 29/4/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Yusuf Şevki HAKYEMEZ Selahaddin MENTEŞ Yılmaz AKÇİL

Raportörler : Rıdvan DEMİR Murat İlter DEVECİ

Başvurucu : Nazım Şafak KORKMAZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, mahpusa hastalığına uygun beslenmesi için önerilen diyet listesine uygun besin verilmemesi ve bu konuda infaz hâkimliğine yapılan şikâyetin titiz bir incelemeye tabi tutulmaması nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Kırıkkale F Tipi Yüksek Güvenlikli Ceza İnfaz Kurumunda (İnfaz Kurumu) barındırılmaktadır.

3. Başvurucu; başvuru tarihinden yaklaşık üç yıl önce başvurduğu Kırıkkale Yüksek İhtisas Hastanesinde görevli doktor tarafından kendisine gastrit teşhisi konulduğunu, ayrıca beslenmesi için kendisine bir diyet listesi verildiğini belirtmiştir. “Gastrit Diyeti” başlıklı bu belgeye göre başvurucunun belli besinleri tüketmemesi gerekir. Aynı belge bir günlük örnek yemek listesini de içermektedir. Belgenin üzerinde diyeti öneren doktorun veya diyetisyenin isim ve soy ismi bulunmamaktadır.

4. Başvurucu 1/2/2021 tarihinden itibaren kendisine yeterince besin temin edilmediği, diyetine uygun beslenemediği, diyetinde öngörülen ara öğünleri alamadığı, ana öğünler için de yeterince beslenemediği iddiasıyla İnfaz Kurumuna başvurmuştur.

5. İdari Gözlem Kurulu, diyet listesinde yasaklandığı belirtilen yemekler yerine iaşe miktarı

dikkate alınarak başka yemeklerin verildiğini belirterek başvuruyu reddetmiştir. Anılan ret kararına karşı başvurucu 8/2/2021 tarihinde Kırıkkale İnfaz Hâkimliğine (Hâkimlik) şikâyet başvurusunda bulunmuştur. Sözü edilen başvuruda başvurucu 1/2/2021 tarihinden önce ana ve ara öğünler için kendisine haftada iki kez diyet malzemesi verildiğini, bu tarihten sonra iaşe bedeli gerekçe gösterilerek yetersiz malzeme verilmeye başlandığını ve malzemenin ana öğünlere bile yetmediğini iddia etmiştir. Başvurucu; ayrıca her yemeği yiyemediği için yeterli besin alamadığını ve sürekli kilo kaybettiğini, mevcut ceza infaz kurumu uygulamasının sağlığını tehlikeye attığını öne sürmüştür. İddiasına bakılırsa başvurucuya yoğurt bazen hiç verilmemiş, bazen de iki üç kaşık verilmiştir. Ara sıra verilen peynir ise 20 gramdır. Bazı zamanlarda günde iki öğün yasaklı yiyecek verilmiştir.

6. Hâkimlik, başvurucunun İnfaz Kurumuna yaptığı başvuru üzerine hangi işlemlerin yapıldığı hakkında bilgi almak ve başvurucunun diyet listesinin bir örneğini elde etmek için İnfaz Kurumu ile yazışma yapmıştır. İnfaz Kurumunun sunduğu bilgi ve belgelere göre diyetisyen tarafından başvurucuya diyabet hastaları için uygulanan diyet önerilmiştir. Diyet listesine göre yasaklı olmayan yemekler çıktığında başvurucuya günlük yemek verilmekte, yemesi uygun olmayan yemekler söz konusu olduğunda ise stokta bulunan yiyecek maddelerinden iaşe bedeli oranında verilmektedir. Örneğin 2/2/2021 tarihinde başvurucu kadayıf tatlısı yerine 2 domates, 2 biber ve 1 dilim peynir, 4/2/2021 tarihinde ise pirinç pilavı ile hoşaf yerine 2 domates, 2 biber, 1 dilim peynir, 1 haşlanmış yumurta ve 1 kase yoğurt almıştır. 22/3/2021 tarihli yemek listesine göre İnfaz Kurumunda barındırılan tutuklu ve hükümlülere kahvaltı olarak çay, beyaz peynir ve zeytin, öğle yemeği olarak nohut yemeği, pirinç pilavı ve turşu, akşam yemeği olarak taze fasulye yemeği ile yayla çorbası verilmiştir. Aynı gün başvurucu nohut yemeği yerine 2 domates, 2 biber ve bir dilim peynir almıştır.

7. Hâkimlik, başvurucuya verilen diyet listesinde yasaklı yiyeceklerin sayıldığını, listedeki menünün örnek niteliğinde olduğunu belirtip İnfaz Kurumunun verdiği bilgilere işaret ederek İnfaz Kurumunun şikâyete konu uygulamasının yerinde olduğu sonucuna varmış ve başvurucunun şikâyetini reddetmiştir.

8. Başvurucunun karara yaptığı itiraz, Kırıkkale 1. Ağır Ceza Mahkemesince 26/4/2021 tarihinde reddedilmiştir. Başvurucu bu kararı 31/5/2021 tarihinde tebliğ almıştır.

9. Başvurucu, diyet listesinin uygulanmamasının suç teşkil ettiği iddiasıyla Kırıkkale Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) suç duyurusunda da bulunmuştur. Başsavcılık, Hâkimlik tarafından verilen kararın gerekçesine benzer bir gerekçeyle kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir. Başvurucunun anılan karara yönelik itirazı Kırıkkale Sulh Ceza Hâkimliğince reddedilmiştir. Başvurucu bu kararı 22/4/2021 tarihinde tebliğ almıştır.

10. Başvuru 29/6/2021 tarihinde yapılmıştır.

11. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

12. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

13. Başvurucu, hastalığına uygun beslenmesi için önerilen diyet listesine uygun besin verilmemesinden ve şikâyetinin gerek Hâkimlikçe gerek Başsavcılıkça titiz şekilde

incelenmemesinden yakınarak kötü muamele yasağının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucuya göre Başsavcılık konuyla ilgili etkili soruşturma yürütmemiştir. Ayrıca diyet listesine uygun yemek verilmemesi başvurucunun hastalığının ilerlemesine ve başvurucunun 130 kg'dan 75 kg'a düşmesine neden olmuştur. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde başvurucunun sağlık dosyasında herhangi bir doktor tarafından başvurucuya gastrit tanısı konulduğuna dair bir kayıt bulunmadığı ve başvurucunun sözünü ettiği diyet listesinin üzerinde bir bilginin (protokol numarası, belgenin kim için düzenlendiği, belgeyi düzenleyen doktorun adı, soyadı ve sicili vb.) yer almadığı belirtilmiştir. Bu hususlara ek olarak diyet listesinde yazılanların öneri niteliğinde olduğu, belirtilen yiyeceklerin tüketilmesinin zorunlu olduğuna dair bir ibarenin listede yer almadığını, başvurucunun 1/2/2021 tarihinde diyet yemeği almasını zorunlu kılacak kronik bir rahatsızlığı olup olmadığı hususunda muayene edilmek üzere hastaneye sevkinin planlandığı fakat başvurucunun hastanede yapılacak muayeneyi kabul etmediği, ibraz ettiği listede yasaklı olduğu ifade edilmesine rağmen başvurucunun son üç aylık sürede kahve, soda, meyve suyu, kuruyemiş, çikolata gibi ürünleri kurum kantininden satın aldığı açıklanmıştır. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında ihlal iddialarını yineleyip sözü edilen yiyecek ve içecekleri kendisini ziyarete gelen yakınlarına ve koğuş arkadaşlarına ikram etmek için satın aldığını iddia etmiştir.

14. 16/5/2001 tarihli ve 4675 sayılı İnfaz Hâkimliği Kanunu'nun 4. maddesine göre hükümlü ve tutukluların beslenmeleri ile beden ve ruh sağlıklarının korunması amacıyla muayene ve tedavilerinin yaptırılmasına ilişkin ceza infaz kurumu işlem veya faaliyetlerine yönelik şikâyetleri incelemek ve karara bağlamak da infaz hâkimliğinin görevlerindendir. Bu bakımdan başvurucuya ihlalin tespiti ve devamının önlenmesi konusunda makul bir başarı şansı sunabilecek başvuru yolu infaz hâkimliğine şikâyet yoludur. Ayrıca başvurucu, yaptığı suç duyurusu nedeniyle yürütülen soruşturma kapsamında verilen nihai karardan sonra süresi içinde bireysel başvuru yapmamıştır. Bu nedenle başvurucunun kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin şikâyeti yalnızca Hâkimliğe yapılan şikâyet başvurusu çerçevesinde değerlendirilecektir.

15. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

16. İnsan onurunun korunması amacıyla Anayasa'nın 17. maddesinin ilk fıkrasında maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkı güvence altına alınmış; aynı maddenin üçüncü fıkrasıyla da kişilere işkence ve eziyet yapılması, kişilerin insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulması yasaklanmıştır. Bu yasak için herhangi bir istisnanın kabul edilmemesi ve Anayasa'nın 15. maddesinde savaş, seferberlik hâllerinde veya olağanüstü hâllerde de maddi ve manevi varlığının bütünlüğüne dokunulamayacağının ifade edilmesi, yasağın mutlak niteliğini ortaya koymaktadır. Bununla birlikte yasak, tüm kötü muamele durumlarını kapsamaz. Bir muamelenin Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının kapsamına girebilmesi, asgari bir ağırlık derecesine (ciddiyet seviyesine) ulaşmasına bağlıdır. Asgari ağırlık derecesine ulaşılıp ulaşılmadığı, görecelidir ve somut olayın koşullarının değerlendirilmesiyle belirlenir. Yapılacak değerlendirmede muamelenin süresi, fiziksel ve ruhsal etkileri ile mağdurun cinsiyeti, yaşı ve sağlık durumu gibi etkenler önem taşır. Bu etkenlere ardındaki kasıt veya saik ile birlikte muamelenin amacı da eklenebilir. Ayrıca gerilimin ve duyguların yükseldiği atmosfer gibi muamelenin yapıldığı bağlam da dikkate alınması gereken diğer bir etkendir (Cezmi Demir ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/293, 17/7/2014, §§ 80, 83; Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK], B. No:

2013/3924, 6/1/2015, §§ 72, 74, 75; K.K. [GK], B. No: 2020/34532, 29/5/2024, § 26).

17. Anılan yasak kapsamında kalan hususlar, ceza infaz kurumlarında farklı şekillerde tezahür edebilir. Bunlar ceza infaz kurumu idaresi ve görevlilerinin kasıtlı davranışlarından kaynaklanabileceği gibi yönetimsel hatalar veya yetersiz kaynaklar sebebiyle de ortaya çıkabilir (Turan Günana [1. B.], B. No: 2013/3550, 19/11/2014, § 37).

18. Anayasa'nın 17. maddesi, tutuklu ve hükümlülerin tutulma koşullarının da insan onuruna yakışır bir şekilde olmasını koruma altına alır. Bu nedenle tutuklu ve hükümlüler özgürlükten mahrum kalmalarının doğal sonucu olan kaçınılmaz elem seviyesinden daha fazla sıkıntı veya eziyet çekecekleri bir duruma sokulmamalıdır. Ayrıca bu kişilerin sağlık ve esenlikleri yeterli bir şekilde güvence altına alınmalı ve bu kişilere gerekli duydukları tıbbi yardım sağlanmalıdır (Turan Günana, § 39). Sözü edilen yükümlülük, tutuklu ve hükümlülerin uygun ve yeterli şekilde beslenmelerini de gerektirir. Dolayısıyla tutuklu ve hükümlülere doktorlar tarafından hastalıklarının tedavisi için gerekli olduğu değerlendirilerek verilen diyet listelerine uygun yiyecekler verilmelidir.

19. Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasıyla yasaklanan muamelelerin varlığına ilişkin iddialar, uygun delillerle desteklenmelidir. Bu delillerin değerlendirilmesinde ise sözü edilen delillerin iddiayı makul şüphenin ötesinde ispat edip etmediği gözetilmelidir. Bununla birlikte yeterince ciddi, açık ve tutarlı emareler ya da aksi ispat edilemeyen birtakım karineler de iddianın ispatı için yeterli kanıt teşkil edebilir (K.K., § 28; bazı değişikliklerle birlikte bkz. Cezmi Demir ve diğerleri, § 95; Ali Rıza Özer ve diğerleri, § 83).

20. Somut olayda başvurucu 1/2/2021 tarihinden önceki uygulamadan farklı olarak iaşe bedeli gerekçe gösterilerek kendisine yetersiz diyet malzemesi verildiğini, sürekli kilo kaybettiğini, bu uygulamanın sağlığını tehlikeye attığını iddia ederek Hâkimliğe başvuru yapmış ve bu başvuruyla ilgili dilekçesinde kendisine verilen yiyeceklerden örnekler sunarak bazı zamanlarda günde iki öğün yasaklı yiyecek verildiğini ileri sürmüştür.

21. Hâkimliğin İnfaz Kurumundan elde ettiği bilgi ve belgelere göre diyetisyen tarafından başvurucuya önerilen diyet listesinde yasaklı yiyecekler sayılmıştır. Yasaklı yemekler çıkmadığında başvurucuya günlük yemek, yasaklı yemek çıktığında ise stokta bulunan yiyecek maddelerinden iaşe bedeli oranında yiyecek verilmiştir. İnfaz Kurumu ayrıca Hâkimliğe 2/2/2021, 4/2/2021 ve 22/3/2021 tarihli yemek listelerinden örnekler sunmuştur (bkz. § 6).

22. Hâkimlik, başvurucuya verilen diyet listedeki menünün örnek niteliğinde olduğuna ve İnfaz Kurumunun verdiği bilgilere işaret ederek başvurucunun şikâyetini reddetmiştir (bkz. § 7). Ne var ki Hâkimliğin başvurucunun şikâyeti hakkında titiz bir inceleme yapmadığı anlaşılmaktadır.

23. Başvurucunun sunduğu "Gastrit Diyeti" başlıklı belgenin üzerinde diyeti öneren doktorun veya diyetisyenin isim ve soy ismi bulunmadığı dikkate alındığında Hâkimlik öncelikle başvurucunun tedavisini üstlenen doktorun tedavi için başvurucuya bir diyet listesi düzenleyip düzenlemediğini açıklığa kavuşturmalıydı. Diyet listesinin başvurucunun tedavisi için ilgili doktor tarafından verildiğinin saptanması hâlinde Hâkimlik; başvurucunun şikâyetlerini gözeterek 1/2/2021 tarihinden önceki uygulama ile sonraki uygulama arasında fark olup olmadığını ve şayet fark varsa bunun sebebini İnfaz Kurumundan öğrenmeli, İnfaz Kurumunun sunduğu yemek listesi ile yetinmeyerek 1/2/2021 tarihinden şikâyet tarihine kadar olan tarih aralığındaki yemek listelerini temin etmeli, aynı süre zarfında başvurucuya

hangi yiyeceklerin verildiğini öğrenmeli, başvurucuya verilen yiyecekler arasında başvurucunun yememesi gereken yiyecek bulunup bulunmadığını saptamalı, bu bağlamda başvurucunun uygun ve yeterli şekilde beslenip beslenmediğini tespit etmeliydi. Ayrıca Hâkimlik ara öğün almasının başvurucunun tedavisi için gerekli olup olmadığını, iddia ettiği gibi başvurucunun ceza infaz kurumunun beslenmeyle ilgili tutumu nedeniyle kilo kaybı ve/veya sağlık sorunları yaşayıp yaşamadığını araştırmalıydı. Son olarak Hâkimlik; başvurucunun şikâyeti hakkında sonuca varırken 26/10/2005 tarihli ve 25978 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Hükümlü ve Tutuklular ile Ceza İnfaz Kurumları Personelinin İaşe Yönetmeliği'nin 9. maddesinin (1) numaralı fıkrasının "Hasta hükümlü ve tutukluya, diyetisyen veya hekimlerin belirleyeceği besinler verilir" hükmünü, (2) numaralı fıkrasının ise "İnancı gereği veya vegan, vejeteryan türü özel bir beslenme şekline sahip hükümlü ve tutukluların talepleri, iaşe miktarı ile sınırlı kalmak üzere karşılanır." hükmünü içerdiğini dikkate alarak hasta tutuklu ve hükümlülerin hastalıklarının tedavisi için gerekli olan besinlerin günlük iaşe miktarıyla sınırlı olmadığını gözetmeliydi.

24. Açıklanan gerekçelerle kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Yılmaz AKÇİL bu görüşe katılmamıştır.

25. Başvuru dosyasındaki bilgi ve belgeler imkân vermediğinden bu aşamada kötü muamele yasağının maddi boyutu incelenememiştir.

III. GİDERİM

26. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve 50.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

27. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

28. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

29. Başvurucuya talebine bağlı kalınarak manevi zararları karşılığında net 50.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

C. Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan kötü muamele yasağının usul boyutunun İHLAL EDİLDİĞİNE Yılmaz AKÇİL’in karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

D. Kararın bir örneğinin kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Kırıkkale 1. İnfaz Hâkimliğine (E.2021/673, K.2021/946) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucuya net 50.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 29/4/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Ceza infaz kurumunda bulunan başvurucu hastalığına uygun bir şekilde beslenememesi nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasıyla başvuru yapmıştır.

2. Başvurucu; başvuru tarihinden üç yıl önce Kırıkkale Yüksek İhtisas Hastanesine başvurduğunu, kendisine gastrit teşhisi konulduğunu, tedavisine yönelik olarak bir diyet öngörüldüğünü, bu diyet programına göre belli besinleri tüketmemesi ve örnek beslenme diyetine devam etmesi gerektiğini, ancak 1/2/2021 tarihinden itibaren diyetine uygun besin temin edilmediğini, diyetinde öngörülen ara öğünleri alamadığını ve ana öğünler için de yeterince beslenemediğini belirterek Ceza İnfaz Kurumuna başvurmuştur.

3. İnfaz Kurumu İdari Gözlem Kurulu, diyet programında yasaklandığı belirtilen yemekler yerine iaşe miktarı dikkate alınarak başkaca yemeklerin verildiğini belirterek başvuruyu reddetmiştir. Başvurucunun anılan ret kararına karşı İnfaz Hâkimliğine (Hâkimlik) yaptığı şikâyet başvurusu da "Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü tarafından adı geçen hükümlüye, günlük iaşede tavsiye listesine göre yasaklı olmayan yemekler çıktığında yemeklerin normal olarak verildiği, günlük iaşede bulunan ancak diyet öneri listesine göre yemesi uygun olmayan yemeklerin yerine ise stokta bulunan yiyecek maddelerinden iaşe bedeli oranında verildiğinin belirtildiği, bu uygulamanın yerinde olduğu” gerekçesiyle kabul edilmemiştir. Başvurucu tarafından anılan karara yapılan itiraz da kesin olarak reddedilmiştir.

4. Başvurucu ayrıca, diyet programının uygulanmamasının suç teşkil ettiğinden bahisle Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunmuştur. Cumhuriyet Başsavcılığı yukarıda yer verilen Hâkimlik kararındaki gerekçeye benzer şekilde kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir. Söz konusu karara yapılan itiraz Sulh Ceza Hâkimliği tarafından kesin olarak reddedilmiştir.

5. Bir muamelenin Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında düzenlenen kötü muamele

yasağı kapsamına girebilmesi için asgari bir ağırlık eşiğine (derecesine) ulaşması gerekir. Asgari ağırlık eşiğine ulaşılıp ulaşılmadığı konusunda yapılacak değerlendirmede muamelenin süresi, mağdurun üzerinde bıraktığı fiziksel ve ruhsal etki ile mağdurun cinsiyeti, yaşı ve sağlık durumu gibi somut olaydaki tüm etkenler dikkate alınmalıdır (Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, § 75).

6. Anayasa'nın 17. maddesi ceza infaz kurumunda tutulan bir hükümlü veya tutuklunun içinde bulunduğu şartların insan onuruna yakışır bir şekilde olmasını koruma altına alır. İnfazın yöntemi ve infaz sürecindeki tutumlar, mahkûmlara özgürlükten mahrum kalmanın doğal sonucu olan kaçınılmaz elem seviyesinden daha fazla sıkıntı veya eziyet vermemelidir. Ayrıca tutuklu ve hükümlülerin sağlık ve esenlikleri gibi hususların yeterli ölçüde güvence altına alınması ve gerekli tıbbi yardımların sağlanması, insan onuruna yakışır şartların sağlanması için gereklidir (Turan Günana, B. No: 2013/3550, 19/11/2014, § 39).

7. Başvurucu gastrit hastası olduğunu belirterek kendisi için öngörülen diyet programına uyulmadığını, örnek diyet programında belirtilen ara öğünlere erişemediğini ve ana öğünlerin yetersiz olduğundan yakınmıştır. Buna karşın başvurucu, kendisinde bulunan gastrit hastalığını tetikleyen veya hastalığın ilerlemesine sebep olan, diyet listesinde kaçınması gereken gıdaların kendisine alternatifsiz sunulduğuna dair bir iddiada bulunmamıştır. Aksine başvurucu, diyet programında tüketilmemesi gerektiği belirtilen gıdaların kendisine verilmediğini kabul etmektedir.

8. Somut olayda, başvurucunun şikâyeti üzerine İnfaz Hâkimliği, başvurucunun hastalığını tetiklemeyecek gıdaların İnfaz Kurumu tarafından iaşe bedeli oranında kendisine verildiğini vurgulamıştır. Başvurucunun diyet listesine uyulmaması nedeniyle yaşadığı sağlık sorunlarıyla ilgili bir kanıt sunmadığı ve diyet listesinde belirtilen yemeklerin verilmediğini iddia etmesine karşın kendisine hangi yemeklerin verildiği yönünde bir bilgi vermediği anlaşılmaktadır. Öte yandan başvurucunun az verildiğini iddia ettiği gıdaların ölçüsünün diyet listesine uygun göründüğü (örneğin yoğurt miktarından şikâyet eden başvurucuya diyet listesinde iki kaşık olarak belirtilen yoğurdun buna uygun olarak verildiği), ara öğün almasının sağlığı için gerekli olduğu yönünde bir rapor bulunmadığı dikkate alındığında başvurucunun yaşadığını iddia ettiği acı ve ıstırabın asgari ağırlık eşiğine ulaştığına dair somut bir belirlemenin bulunmadığı anlaşılmaktadır.

9. Sonuç olarak somut olay yönünden, başvurucunun iddiası doğrultusunda kötü muamele yasağına ilişkin bir ihlalin olmadığı kanaatine ulaştığımdan başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerektiği düşüncesiyle çoğunluğun aksi yöndeki kararına katılmıyorum.

Üye Yılmaz AKÇİL

ERGİN BAŞ

B. No: 2021/43411 | Karar tarihi: 29.04.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/43411

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ERGİN BAŞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/43411)

Karar Tarihi: 29/4/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Ali Erdem ŞAHİN

Başvurucu : Ergin BAŞ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kapalı görüşlerin dinlenerek kaydedilmesi nedeniyle haberleşme hürriyeti ile özel hayata veaile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu, ihlal iddiasına konu ettiği idari uygulama tarihleri itibarıyla Tokat T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Ceza İnfaz Kurumu) bulunmaktadır.

3. Somut olayda başvurucu, Ceza İnfaz Kurumunda yaptığı kapalı görüşlerin dinlenerek kaydedilmesi uygulamasının hangi yasal düzenlemeye dayandığı hakkında bilgi verilmesi, ilgili idare kararının tarafına bildirilmesi ve uygulamaya son verilmesi gibi taleplerle muhtelif tarihlerde idareye başvurmuştur. Başvurucu söz konusu taleplerine cevap verilmediğini belirterek kapalı görüşlerin dinlenmesi ve kaydedilmesi uygulamasına son verilmesi talebiyle 21/6/2021 tarihinde Tokat İnfaz Hâkimliğine (İnfaz Hâkimliği) şikâyette bulunmuştur.

4. İnfâz Hakimliği 2/7/2021 tarihli kararıyla şikâyetin reddine karar vermiştir. Karar gerekçesinde, Ceza İnfaz Kurumunun kapalı görüşlerin dinlenmesi ve kaydedilmesi hakkında açıklamalarda bulunduğu 28/6/2021 tarih ve 2021/2747 sayılı karara yer

verilmiştir. Bu karar, 9/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 83. maddesine eklenen ve 25/6/2021 tarihinde yürürlüğe giren dördüncü fıkra çerçevesinde hazırlanmıştır. Nihayetinde kapalı görüşlerin dinlenerek kayıt altına alınmasının ve hükümlü ile tutukluların bu dinleme durumunu bilmesinin suç işlemedeki caydırıcılık etkisini artıracağı belirtilerek idari kararın usul ve kanuna uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

5. Başvurucu, söz konusu karara karşı itiraz kanun yoluna başvurmuştur. Ağır Ceza Mahkemesi, kararın usul ve kanuna uygun olduğunu belirterek itirazı reddetmiştir.

6. Başvurucu, nihai kararı 28/8/2021 tarihinde öğrendikten sonra 7/9/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

9. Başvurucu; İnfaz Hâkimliğine yazdığı şikâyet dilekçesinin on gün bekletildikten sonra gönderildiğini, bu sürede yeni yasal düzenlemenin yürürlüğe girdiğini ve idarece bu çerçevede bir yazı çıkarıldığını belirtmiştir. Başvurucu, şikâyetinin idarenin yazısına karşı olmadığını ve yapılan kanun değişikliğinin talebiyle ilgilisinin bulunmadığını vurgulamıştır. Bu bağlamda Ceza İnfaz Kurumunda yaklaşık beş yıldır yaptığı kapalı görüşlerin dinlenerek kaydedilmesine ilişkin yargı makamlarına yaptığı şikâyet ve itirazların reddedilmesi nedeniyle özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı ile haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucunun özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı ile haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine yönelik şikâyetleri hakkında Anayasa Mahkemesi tarafından yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü şartlarının dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne cevap vermemiştir.

10. Başvuru özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı ile haberleşme hürriyeti kapsamında incelenmiştir.

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

12. Somut olayda başvurucu kapalı görüşlerin dinlenerek kaydedilmesi uygulamasına yönelik şikâyet dilekçesini 21/6/2021 tarihinde idareye sunmasına rağmen ilgili dilekçe 1/7/2021 tarihinde İnfaz Hâkimliğine iletilmiştir. Bu süreçte idare 25/6/2021 tarihinde yürürlüğe giren yeni bir yasal düzenleme çerçevesinde şikâyete konu uygulamayı açıklayan 28/6/2021 tarihli bir karar almıştır. İnfaz Hâkimliği ise şikâyet dilekçesi tarihi itibarıyla söz konusu idari karar mevcut olmamasına rağmen başvurucunun bu karara karşı şikâyette bulunduğunu kabul ederek inceleme yapmıştır (bkz. §§ 3, 4). Dolayısıyla İnfaz Hâkimliğinin şikâyet tarihi itibarıyla yürürlükte olmayan bir kural üzerinden somut olayı değerlendirdiği açıktır. Bu doğrultuda başvurucunun yeni yasal düzenleme kapsamında hazırlanan idari karar öncesinde şikâyet yoluna başvurduğu ve esasen bu yeni düzenleme yürürlüğe girmeden önce yapılan uygulamadan yakındığı anlaşılmaktadır. Bu nedenlesomut olayın

şikâyet tarihi itibarıyla yürürlükte olan kurallar bağlamında ele alınması gerekmektedir.

13. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Eşref Köse ([1. B], B. No: 2017/38098, 3/6/2020) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede kapalı görüşlerde yapılan konuşmaların sistematik bir şekilde teknik araçla dinlenmesi ve kaydedilmesinin şartlarının kanunla düzenlenmediği gerekçesiyle haberleşme hürriyeti ile özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda, müdahalenin olduğu dönemde kapalı görüşlerin dinlenmesine ilişkin mevzuatta henüz bir düzenleme yapılmadığı, başvurucunun şikâyetlerinin de bu döneme özgü olduğu ve kanun değişikliği sonrasına ilişkin olmadığı gözetildiğinde anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

14. Bu doğrultuda başvurucunun Anayasa'nın 20. ve 22. maddelerinde güvence altına alınan özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı ile haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

15. Başvurucu, ihlalin tespiti ile 500.000 TL tazminat talebinde bulunmuştur.

16. Başvurucunun serbest bırakıldığı, dolayısıyla iddialarıyla ilgili olarak yargı mercileri tarafından bir karar verilebilmesinin artık mümkün olmadığı dikkate alındığında ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır.

17. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 34.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı ile haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ve Anayasa’nın 22. maddesinde güvence altına alınan haberleşme hürriyetinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvurucuya net 34.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Tokat İnfaz Hâkimliği (E.2021/1676, K.2021/1717), Tokat 1. Ağır Ceza Mahkemesi (2021/553 D. İş) ile Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 29/4/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SENA NUR ALTINKAYNAK

B. No: 2021/43756 | Karar tarihi: 29.04.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/43756

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

SENA NUR ALTINKAYNAK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/43756)

Karar Tarihi: 29/4/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Ali Erdem ŞAHİN

Başvurucu : Sena Nur ALTINKAYNAK

Vekili : Av. Demet YÜREKLİ KAYAALP

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; iş sözleşmesinin gerekçesiz olarak feshedilmesi nedeniyle adil yargılanma ve özel hayata saygı hakları ile masumiyet karinesinin ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. İstinaf yargılamasında başvurucunun vekili olan B.E. nihai kararı 18/5/2021 tarihinde öğrenmiştir. Bireysel başvuru 18/6/2021 tarihinde yapılmıştır. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Hüseyin Aşkan (B.No:2017/15649, 21/7/2020) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Kararda Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sisteminde (UYAP) evrak işlem kütüğü üzerinde yapılan incelemede başvurucu vekili tarafından nihai kararın açılarak okunduğu tespit edilen tarih, nihai kararın sonucunun öğrenildiği tarih kabul edilerek bireysel başvuru süresi bu tarihten itibaren başlatılmış ve başvurunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Somut olayda da nihai kararın başvurucu vekili B.E. tarafından UYAP üzerinden

18/5/2021 tarihinde okunduğu ve başvurunun otuz günlük bireysel başvuru süresi geçtikten sonra 18/6/2021 tarihinde yapıldığı anlaşıldığından başvurunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 29/4/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HASAN BASKAK VE COUNTRY CLUB SİTESİ YÖNETİMİ

B. No: 2021/48133 | Karar tarihi: 29.04.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/48133

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HASAN BASKAK VE COUNTRY CLUB SİTESİ YÖNETİMİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/48133)

Karar Tarihi: 29/4/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mutlu ALAF

Başvurucu : Country Club Sitesi Yönetimi

Temsilci : Hasan BASKAK

Vekili : Av. Ümit AY

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; icra takibi sürecine ilişkin şikayet yargılamasında, icra müdürlüğünün borçluya tebligat gönderilmesi talebini reddetmesi nedeniyle hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu site yönetimi, kat maliki aleyhine aidat ve genel yönetim giderlerinin tahsili için icra takibi başlatmıştır. Borçlunun taşınmazlarına haciz konulmuş ve kıymet takdiri yapılmıştır. Başvurucu, kıymet takdirinin 11/2/1959 tarihli ve 7201 sayılı Tebligat Kanunu'nun ek 1. maddesine göre tebliğ edilmesini talep etmiştir. İcra Müdürlüğü talebi, icra takiplerinde yapılacak tebligatların bu madde kapsamında yapılamayacağı gerekçesiyle reddetmiştir.

3. Başvurucu, 16/11/2020 tarihinde bu işleme karşı şikâyet yoluna başvurmuştur. Fethiye

İcra Hukuk Mahkemesi (Mahkeme) 30/11/2020 tarihli kararıyla Yargıtay 12. Hukuk Dairesinin E.2014/33933 ve K.2015/7712 sayılı kararına atıfta bulunarak bu maddenin icra takiplerinde yapılacak tebligatları ve yargılamaya ilişkin tebligatları kapsamayacağı gerekçesiyle şikâyeti reddetmiştir. İzmir Bölge Adliye Mahkemesi 8. Hukuk Dairesi (Daire) 5/10/2021 tarihli kararıyla aynı gerekçelerle istinaf başvurusunu esastan reddetmiştir.

4. Başvurucu, nihai hükmü 13/10/2021 tarihinde öğrendikten sonra 15/10/2021 tarihinde süresinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

5. Başvurucu, 7201 sayılı Kanun'un ek 1. maddesine göre yargılama aşamasında da bu madde gereğince tebligat yapılabileceğini, Yargıtay ve Bölge Adliye Mahkemelerinin farklı uygulamalarının olduğunu, adil yargılanma hakkının, hukuki belirlilik ve eşitlik ilkelerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

6. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan [1. B.], B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun iddiaları hakkaniyete uygun yargılanma hakkı kapsamında değerlendirilmiştir.

7. Hukuk kurallarının ne şekilde yorumlanacağı ve birden fazla biçimde yorumlanmasının mümkün olduğu durumlarda bunlardan hangisinin benimseneceği, derece mahkemelerinin yetkisinde olan bir husustur. Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruda, derece mahkemelerince benimsenen yorumlardan birine üstünlük tanıması bireysel başvurunun amacıyla bağdaşmaz. Anayasa Mahkemesinin kanunilik ilkesi bağlamındaki görevi, hukuk kurallarının birden fazla yorumunun hukuki belirlilik ve öngörülebilirliği etkileyip etkilemediğini tespit etmektir (Mehmet Arif Madenci [2. B.], B. No: 2014/13916, 12/1/2017, § 81).

8. Benzer durumda olan kişi veya kişilerle ilgili olarak lehe verilmiş bir veya birkaç kararın mevcudiyetinden yola çıkılarak adil yargılanma hakkının ihlal edildiğinin kabul edilmesi bir konuda ortaya çıkan farklı uyuşmazlıkların kaderinin bir mahkemenin kararına bağlanması anlamına gelir. Bu durumda da söz konusu uyuşmazlığa bakan farklı mahkemeler, ilgilisi lehine karar veren mahkemenin görüşünü kabul etmeye zorlanmış olur ki Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru kapsamında bu şekilde bir görevi bulunmamaktadır (Selahattin Bayri [1. B.], B. No: 2018/32374, 15/9/2021, § 52).

9. 7201 sayılı Kanun'un ek 1. maddesi şöyledir:

"Kat Mülkiyeti Kanununun uygulandığı hallerde, ortak taşınmazda oturmayan her bağımsız bölüm sahibi, apartman yönetimi ve ortak giderler ile ilgili tebligat yönünden geçerli olmak üzere, Türkiye'de bir adresini yöneticiye yazılı olarak bildirmek zorundadır.

Apartman yönetimi ve ortak giderler ile ilgili tebligatlar bu adrese yapılır.

Bağımsız bölüm sahibinin adres bildirmemesi veya yazılı olarak bildirdiği adrese tebligat yapılamaması hallerinde, bundan sonraki bütün tebligatlar, o kişiye ait bağımsız bölümde fiilen oturana yapılır. Tebligatın bir örneği apartman girişinde bulundurulacak ilan tahtasına asılır. Bağımsız bölümde fiilen oturana bu şekilde yapılacak tebligat, bağımsız bölüm sahibine yapılmış sayılır.

(Ek: 19/3/2003-4829/17 md.) Bağımsız bölümde fiilen oturan yoksa ilân tahtasına asılan tebligat örneği bağımsız bölüm sahibine yapılmış sayılır."

10. Somut olayda başvurucu, haciz konulan taşınmazın kıymet takdir raporunun tebliğinin 7201 sayılı Kanun'un ek 1. maddesi gereğince yapılmasını talep etmiştir. İcra Müdürlüğü bu talebi, icra takiplerinde yapılacak tebligatların bu madde kapsamında yapılamayacağı gerekçesiyle reddetmiştir. Bu ret işlemine karşı yapılan şikâyet yargılamasında Mahkeme de aynı gerekçe ile şikâyetin reddine karar vermiştir. Ayrıca gerekçesinde 7201 sayılı Kanun'un ek 1. maddesinin icra takiplerinde veya yargılamada uygulanmasının tarafların savunma, iddialarını ileri sürme, genel mahiyette hukuki dinlenilme ve adil yargılanma hakkına halel getireceği hususlarına da işaret etmiştir. Daire ise gerekçesinde 7201 sayılı Kanun'un ek 1. maddesinde sadece apartman yönetimi ve ortak giderler ile ilgili tebligatların yapılmasına dair usulün düzenlendiği, bu madde hükmünün icra takiplerinde yapılacak tebligatlar ile yargılamaya ilişkin tebligatları kapsamadığı değerlendirmesini yapmış; Yargıtay 12. Hukuk Dairesinin 30/3/2015 tarihli ve E.2014/33933 ve K.2015/7712 sayılı kararı ile Bölge Adliye Mahkemesi kararlarına atıfta bulunarak istinaf başvurusunu reddetmiştir.

11. Başvurucu; Yargıtay 12. Hukuk Dairesinin ve bir kısım bölge adliye mahkemesi dairelerinin icra takiplerinde de 7201 sayılı Kanun'un ek 1. maddesi gereğince tebliğ yapılabileceğine dair kararlar verdiğini, Yargıtay 12. Hukuk Dairesinin ve bölge adliye mahkemesi dairelerinin çelişkili kararlar verdiğini ileri sürmüştür.

12. Yargıtay 12. Hukuk Dairesi 30/3/2015 tarihli ve E.2014/33933, K.2015/7712 sayılı kararında konuyla ilgili olarak 7201 sayılı Kanun'un ek 1. maddesinde sadece apartman yönetimi ve ortak giderler ile ilgili tebligatların yapılmasına dair usulün düzenlendiği, bu madde hükümlerinin icra takiplerinde yapılacak tebligatları ve yargılamaya ilişkin tebligatları kapsamadığı değerlendirmesinde bulunmuştur.

13. Başvurucunun emsal olarak gösterdiği Yargıtay 12. Hukuk Dairesinin kararları 2010 ve 2012 tarihlidir. Ancak Yargıtay 12. Hukuk Dairesi 2015 tarihli kararı ile 7201 sayılı Kanun'un ek 1. maddesinin icra takiplerinde yapılacak tebligatları ve yargılamaya ilişkin tebligatları kapsamadığı değerlendirmesini net bir biçimde ortaya koymuştur. Yargıtay, 7201 sayılı Kanun'un ek 1. maddesi gereğince yapılan tebligatların usulsüz olduğuna işaret etmiş ve bu yolla yapılacak tebligatların borçlunun itiraz ve savunma hakkını ortadan kaldıracağı sonucuna varmıştır. Yargıtay dairelerinin içtihatları zamanla değişebilecek olup bu husus tek başına hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği anlamına gelmemektedir. Başvurucunun 7201 sayılı Kanun'un diğer hükümleri gereğince de tebliğ işlemlerini yapabileceği ve şikayet tarihi itibariyle Yargıtayın uygulaması da dikkate alındığında mahkemenin yorumu hukuk kurallarının uygulanması ve değerlendirilmesi kapsamında olup kararda bariz takdir hatası ve keyfîlik bulunmadığı değerlendirilmiştir.

14. Açıklanan gerekçelerle başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 29/4/2025 tarihinde

OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ÖZGÜR KÖROĞLU VE EĞİTİM VE BİLİM EMEKÇİLERİ SENDİKASI

B. No: 2021/65278 | Karar tarihi: 29.04.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/65278

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ÖZGÜR KÖROĞLU VE EĞİTİM VE BİLİM EMEKÇİLERİ SENDİKASI BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/65278)

Karar Tarihi: 29/4/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Yusuf Şevki HAKYEMEZ Selahaddin MENTEŞ Yılmaz AKÇİL

Raportör : Muhammed Cemil KANDEMİR

Başvurucular : 1. Özgür KÖROĞLU 2. Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası

Vekili : Av. İbrahim AFŞAR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, üyesi olduğu sendikanın aldığı karar üzerine nöbet görevini yerine getirmeyen kamu görevlisinin disiplin cezası ile cezalandırılması nedeniyle sendika hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Şanlıurfa'da bir ilkokulda sınıf öğretmeni olup Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası (EĞİTİM SEN) üyesidir. EĞİTİM SEN Genel Merkez Yürütme Kurulu 14/9/2018 tarihli ve 54 sayılı kararın 5. maddesi şöyledir:

"Sendikamız üyesi öğretmenlere aynı hafta içerisinde verilen ikinci veya daha fazla nöbet görevlerinin 2018-2019 öğretim yılı sonuna kadar tutulmaması kararı alınmıştır."

3. Başvurucu, söz konusu sendika kararına istinaden aynı hafta içinde ücreti ödenmeyen ikinci nöbeti tutmayacağını 19/9/2018 tarihli dilekçeyle okul idaresine bildirmiştir. Başvurucunun 19/9/2018 tarihinde nöbet görevini yerine getirmediği tutanak altına alınmış ve başvurucu hakkında disiplin soruşturması başlatılmıştır. Başvurucunun 14/7/1965 tarihli

ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 125. maddesinin birinci fıkrasının (C) bendinin (a) alt bendi gereğince 1/30 oranında aylıktan kesme cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir.

4. Başvurucu, hakkında tesis edilen disiplin cezasının iptali talebiyle dava açmıştır. Şanlıurfa 2. İdare Mahkemesi (Mahkeme) dava konusu işlemin iptaline karar vermiştir. Kararın gerekçesinde, başvurucunun üyesi olduğu sendika tarafından alınan karar doğrultusunda ve sendikal faaliyet kapsamında gerçekleştirdiği bu eyleminin özürsüz olarak göreve gelmeme fiili ya da kasıtlı olarak, verilen emir ve görevleri tam ve zamanında yapmamak kapsamında değerlendirilmesine imkân bulunmadığını belirtmiştir.

5. Kararın davalı idare tarafından istinaf edilmesi üzerine Gaziantep Bölge İdare Mahkemesi Beşinci Dava Dairesi (BİM), istinaf başvurusunu kabul ederek mahkeme kararını kaldırmış ve davanın reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"...öğretmen olarak görev yapan davacı hakkında başlatılan disiplin soruşturması sonucu düzenlenen soruşturma raporu ve eki belgeler ile davacının kendi beyanları ve üyesi olduğu Sendika tarafından alınan karara yönelik olarak yapılan açıklamaların dava dosyasında bulunan diğer bilgi ve belgelerle birlikte değerlendirilmesinden; davacının ilgili mevzuat hükümleriyle verilen nöbet tutma görevini yerine getirmediği, bu eylemine dayanak olarak gösterdiği sendika kararının ise kamu görevlilerinin ortak ekonomik, sosyal, mesleki hak ve menfaatlerini korumak ve geliştirmek şeklindeki sendikal amaçlarının sınırlarını aşarak yürürlükte bulunan mevzuat hükümlerinin eğitim-öğretim yılı boyunca uygulanmaması niteliği taşımakla, davacının nöbet tutmaması için geçerli bir mazeret olarak kabul edilemeyeceği sonucuna varılmaktadır.

Bu durumda; kamu hizmetlerinin yürütülmesini sekteye uğratan ve ölçülülük ilkesine aykırı olarak kullanılan sendika kararı sebebiyle nöbet görevini yerine getirmeyen davacının, bu eylemi nedeniyle 657 sayılı Kanun'un 125/1.C-a maddesi uyarınca 1/30 oranında aylıktan kesme cezası ile cezalandırılmasında ve dolayısıyla dava konusu işlemde hukuka aykırılık, aksi yöndeki mahkeme kararında ise hukuki isabet bulunmamaktadır."

6. Başvurucu, nihai kararı 16/12/2021 tarihinde öğrenmiş olup 30/12/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Gerçek Kişi Başvurucu Yönünden

8. Başvurucu; norm kadrolara eksik atama yapılması nedeniyle mevcut öğretmenlerin iş yükünün arttığını, üyesi olduğu sendikanın aldığı karar uyarınca gerçekleştirdiği eylem nedeniyle cezalandırılamayacağını, bunun Türkiye'nin taraf olduğu temel hak ve özgürlüklere ilişkin uluslararası sözleşmelere aykırı olduğunu, disiplin cezası alması sebebiyle dernek kurma hürriyetinin ve sendika hakkının, ücreti verilmeden ikinci bir nöbet tutmaya zorlanması nedeniyle angarya yasağının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurunun kabul edilebilirlik şartlarını taşıyıp taşımadığının incelenmesi gerektiğini; kabul edilebilirlik şartlarının karşılandığının değerlendirildiği takdirde başvurucunun temel hak ve hürriyetlerinin ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın

kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiğini belirtmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında bireysel başvuru formunda ileri sürdüğü iddialarını tekrarlamıştır.

9. Anayasa Mahkemesi, önceki kararlarında kamu görevlileri sendikalarının faaliyet alanlarına ilişkin oldukça geniş açıklamalarda bulunmuştur (Ahmet Parmaksız, §§ 50, 62; Ayfer Altuntaş ve İkbal Ünzile Gürsoy [1. B.], B. No: 2018/24874, 31/3/2022, §§ 26, 36). Başvurucu, başvuru konusu nöbet tutmama eylemleriyle idareyi baskı altına alarak tuttuğu ikinci nöbet için ücret verilmesini hedeflemiş ve bu eylemleri sendika kararı üzerine gerçekleştirmiştir. Dolayısıyla anılan eylem çağrısının kamu görevlisinin çalışma hayatı ve bu bağlamda sendikaların çekirdek faaliyet alanı ile ilgili olduğu anlaşıldığından somut olaya konu müdahalelerin sendika hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir (sendikal hakların değerlendirme usulü ve mahiyeti için bkz. Ahmet Parmaksız, §§ 48-63; Ayfer Altuntaş ve İkbal Ünzile Gürsoy, §§ 24-34).

10. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

11. Başvurucunun sendika hakkına müdahalenin kanuni dayanağını 14/7/1965 tarihli 657 sayılı Kanun'un 26. ve 125. maddelerinin oluşturduğu ve kanunilik ölçütünü karşıladığı sonucuna varılmıştır. Başvurucunun nöbet görevini yerine getirmemesi nedeniyle yapılan müdahalenin kamu hizmetinin gereği gibi yerine getirilmesine yönelik önlemlerin bir parçası olduğu ve Anayasa'nın 51. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan kamu düzeninin korunması meşru amacını taşıdığı sonucuna varılmıştır.

12. Anayasa Mahkemesi benzer iddiaları Osman Bayat ve diğerleri [GK], No: 2016/11319, 5/9/2024 kararında değerlendirmiştir. Osman Bayat ve diğerleri kararına konu olayda, sendikaların öğretmenlere nöbet görevi karşılığında ücret ödenmesi talebine ilişkin yetkililere seslerini duyurmak için 2012 yılı başlarından 2015 yılı ortalarına kadar çeşitli sendikal araçlarla etkinlikler düzenledikleri ve nihayetinde üyelerinin 2015 yılı ikinci döneminde kesintisiz olarak nöbet tutmaması yönünde kararlar aldıkları görülmektedir (Osman Bayat ve diğerleri, §§ 7-9). Öğretmenlere nöbet ücreti ödenmesi taleplerine ilişkin olarak düzenlenen eylem kararına istinaden 2015 yılı Nisan-Haziran döneminde toplamda 7 ila 11 gün süresince nöbet görevlerini yerine getirmeyen başvuruculara uyarma cezası ile cezalandırılmalarına karar verilmiştir. Başvurucular, bu disiplin işlemlerine karşı açtıkları davaların reddedilmesi üzerine bireysel başvuruda bulunmuştur. Anayasa Mahkemesi, anılan başvuruları sendika hakkı kapsamında incelemiştir.

13. Mezkûr kararda başvuruculara nöbet tutmama eylemine birçok defa (7 ilâ 11 gün) başvurarak kamu makamlarının sendika hakkı kapsamında yapılan eylemlere göstermesi gereken müsamaha seviyesinin ötesine geçildiği vurgulanmıştır (Osman Bayat, § 47).

14. Osman Bayat ve diğerleri kararında, idarenin başvurucular hakkında hemen disiplin soruşturması açmadığı, nöbet ücretine ilişkin taleplerini dile getirebilmeleri için gerekli ortamı başvuruculara sağladığı, aynı eyleme her bir başvurucu tarafından birçok defa başvurulmak suretiyle başvuruculara eylemden bekledikleri fayda ile kamu hizmetlerinin devamlılığı arasındaki dengeyi bozacak surette hareket ettikleri belirtilmiştir (Osman Bayat, § 48). Mezkûr kararda, kamu görevlileri sendikalarının çeşitli sendikal araçlarla taleplerine ilişkin politika yapma sürecini başlatmalarına rağmen görevi yerine getirmeme şeklindeki eylemlerin devletin öğretmenler için asli bir görev olarak öngördüğü ve eğitim öğretim

faaliyetlerinin kesintisiz olarak sürdürülmesinde yadsınamaz bir önemi olan nöbet düzenlemesinin tamamen ve fiilî olarak işlevsiz kalmasına neden olduğu ifade edilmiştir. Kararda, iki ay gibi eğitim hizmeti bakımından oldukça uzun kabul edilebilecek bir süre boyunca devam eden nöbet görevini terk etme eylemine karşılık olarak başvuruculara uyarma cezasıyla tecziyesinin demokratik toplumda zorunlu sosyal bir ihtiyacı karşıladığı belirtilmiştir (Osman Bayat ve diğerleri, § 49).

15. Buna göre özet olarak Osman Bayat ve diğerleri kararında; başvuruculara eylemlerinin uzun süre devam etmesi, idare tarafından başvuruculara azımsanmayacak bir süre müsamaha gösterilmesi ve nihayetinde başvuruculara verilen cezanın en hafif disiplin cezası olması olguları esas alınarak müdahalenin zorunlu toplumsal ihtiyacı karşıladığı ve orantılı olduğu değerlendirilmiştir.

16. Somut olayda başvurucunun ücreti ödenen ilk nöbet görevini yerine getirdiği hâlde ücreti ödenmediği gerekçesiyle aynı hafta içindeki ikinci nöbet görevini yerine getirmediği, nöbet tutmayacağını okul idaresine bildirdiği ve ilk nöbet tutmadığı gün hakkında tutanak tutulduğu ve okul idaresinin bundan altı gün sonraki talebi üzerine hakkında disiplin soruşturması başlatıldığı ve aylıktan kesme cezasıyla tecziye edildiği görülmektedir. Bu durumda, eldeki başvuruya konu olayda değerlendirmeye esas alınacak olgularla -eylemin süresi, idarece gösterilen müsamaha ve verilen disiplin cezasının ağırlığı- Osman Bayat ve diğerleri kararına konu olaydaki olguların esaslı farklılıklar içerdiği anlaşılmaktadır. Bu esaslı farklılıklar nedeniyle somut başvuruda demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk değerlendirmesinin başvurunun anılan koşullarına göre yapılması gerekmektedir.

17. Başvurucunun ücreti ödenmediği gerekçesiyle aynı hafta içerisindeki ikinci nöbet görevini bir kez yerine getirmemesi üzerine başvurucu hakkında disiplin soruşturması başlatılmıştır. Başvurucu, aylıktan kesme cezasıyla cezalandırılmıştır. BİM kararında başvurucunun mevzuat uyarınca verilen nöbet tutma görevini sendika kararını gerekçe göstererek yerine getirmediği, bu eylemine dayanak olarak gösterdiği sendika kararının kamu görevlilerinin ortak ekonomik, sosyal, mesleki hak ve menfaatlerini koruma ve geliştirmeye ilişkin olmadığı, dolayısıyla sendika kararının başvurucunun nöbet tutmaması için geçerli bir mazeret olarak kabul edilemeyeceği, eylem kararının sendikal amaçlarının sınırlarını aşarak yürürlükte bulunan mevzuat hükümlerinin eğitim öğretim yılı boyunca uygulanmaması niteliği taşıdığı belirtilmiştir. BİM kararında da başvurucunun nöbet tutmama eyleminin sendikal faaliyet kapsamında değerlendirilemeyeceği tespitinde bulunulmakla yetinildiği görülmektedir. Başvuruya konu disiplin cezası verilirken başvurucunun görev yaptığı okulda nöbet tutmaması nedeniyle eğitim-öğretim faaliyetinde nasıl bir aksamanın olduğu, okulda nöbet tutan toplam öğretmen sayısının kaç olduğu, eylemin bir kez mi yoksa birden fazla kez mi yapıldığı, başvurucu dışında eyleme katılan başka öğretmenin bulunup bulunmadığı gibi hususların da hem idari işlem aşamasında hem de bunun yargısal denetiminde dikkate alınması gerektiğinden BİM kararının gerekçesinin yeterli olduğu söylenemez.

18. Bu itibarla yargısal makamlarca başvurucunun sendikal hakkına yapılan müdahalenin demokratik toplumda gerekli olduğu ilgili ve yeterli gerekçelerle ortaya konulamamıştır. Başvurunun bütün bu koşulları gözetildiğinde başvurucu hakkında aylıktan kesme cezası verilmesi ile Anayasa'nın 51. maddesinde koruma altında olan sendika hakkına yapılan müdahalenin zorunlu bir toplumsal ihtiyaca karşılık gelmediği sonucuna varılmıştır.

19. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 51. maddesinde güvence altına alınan sendika

hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Recai AKYEL ve Yılmaz AKÇİL bu görüşe katılmamıştır.

B. Tüzel Kişi Başvurucu Yönünden

20. Başvuru, münhasıran gerçek kişi başvurucuya aylıktan kesme disiplin cezası verilmesine ilişkindir. Somut olayda başvurucu sendikaya herhangi bir yaptırım uygulanmamıştır. Bununla birlikte başvurucu, sendika tüzel kişiliğinin haklarını doğrudan etkileyen somut bir olgu ileri sürmemiştir. Dolayısıyla tüzel kişi başvurucunun ihlale konu edilen işlem nedeniyle güncel ve kişisel bir hakkının doğrudan etkilendiği söylenemez. Buna göre başvurunun tüzel kişi başvurucu yönünden kişi bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir (Onur Doğanay, B. No: 2013/1977, 9/1/2014, §§ 39-47).

III. GİDERİM

21. Başvurucu; ihlalin tespiti ile yeniden yargılama yapılmasını talep etmiştir. Başvurucu ayrıca uğradığı haksızlığın giderilmesi amacıyla 50.000 TL tazminat talebinde bulunmuştur.

22. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

23. Ayrıca başvurucuya manevi zararları karşılığında net 34.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Gerçek kişi başvurucu yönünden sendika hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

2. Tüzel kişi başvurucu yönünden başvurunun kişi bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa’nın 51. maddesinde güvence altına alınan sendika hakkının gerçek kişi başvurucu yönünden İHLAL EDİLDİĞİNE Recai AKYEL ve Yılmaz AKÇİL'in KARŞIOYU ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Kararın bir örneğinin sendika hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Gaziantep Bölge İdare Mahkemesi 5. İdari Dava Dairesine iletilmek üzere (E.2020/414, K.2021/1867) Şanlıurfa 2. İdare Mahkemesine (E.2019/374, K.2019/960) GÖNDERİLMESİNE,

D. Gerçek kişi başvurucuya net 34.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin gerçek kişi başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 29/4/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞI OY GEREKÇESİ

1. Başvuru, üyesi olduğu sendikanın aldığı karar üzerine nöbet görevini yerine getirmeyen kamu görevlisinin disiplin cezası ile cezalandırılması nedeniyle sendika hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvuru ile ilgili olarak çoğunluğun Anayasa'nın 51. Maddesinde güvence altına alınan sendika hakkının ihlal edildiğine dair kararına karşı, aşağıda yazacağım sebeplerle çoğunluktan ayrılarak başvurucunun Anayasa'nın 51. Maddesindeki haklarının ihlal edilmediğini düşünmekteyim.

2. Olayların meydana geldiği tarihte başvurucu, Şanlı Urfa'da bir ilkokulda sınıf öğretmeni olup, Eğitim ve Bilim Sendikası (EĞİTİM SEN) üyesidir. EĞİTİM SEN Genel Merkez Yürütme Kurulu'nun 14/09/2018 tarihli ve 54 sayılı kararının 5. Maddesine, ''sendikamız üyesi öğretmenlere aynı hafta içerisinde verilen ikinci veya daha fazla nöbet görevlerinin 2018- 2019 öğretim yılı sonuna kadar tutulmaması kararı alınmıştır.'' İstinaden aynı hafta içinde ücreti ödenmeyen ikinci nöbeti tutmayacağını 19/09/2018 tarihli dilekçeyle okul idaresine bildirdiği aynı günde, başvurucunun 19/09/2018 tarihinde nöbet görevini yerine getirmediği tutanak altına alınmış ve başvurucu hakkında disiplin soruşturması başlatılmıştır. Başvurucunun 14/07/ 1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 125. Maddesinin birinci fıkrasının (C) bendinin (a) alt bendi gereğince 1/30 oranında aylıktan kesme cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir.

3. Anayasa Mahkemesi, benzer iddiaları Osman BAYAT ve diğerleri (GK), No:2016/11319, 05/09/2024 kararında değerlendirmiş ve Anayasa Mahkemesi tarafından sendika hakkının ihlal edilmediği sonucuna varılmıştır. Önümüzdeki bu başvurunun değerlendirilmesinde de, Mahkemenin Sözkonusu kararından ayrılmayı gerektiren bir husus bulunmamaktadır; bu nedenle de, başvurucunun sendika hakkının ihlal edilmediği sonucuna varılmalıydı. Oysa, Çoğunluğun ihlal kararı, başvurucuya disiplin cezası verilmesinin orantılı olmadığı gerekçesi üzerine kurulmuştur.

4. Çoğunluk kararında; başvurucunun sendika hakkına müdahalenin kanunilik ve kamu düzeninin korunması meşru amacını karşıladığı kabul edilmektedir. Ben de çoğunluğun bu görüşüne katılmaktayım. Çoğunluk kararında başvurucunun sendika hakkına müdahalenin orantılı olmadığı sonucuna varmıştır. Çoğunluğun kararının aksine, başvurucunun sendika hakkına müdahalenin orantılı olduğunu düşünmekteyim. Çoğunluğun ihlal kararı, başvurucuya disiplin cezası olarak, uyarma yerine 1/30 oranında aylıktan kesme disiplin cezası verilmesinin orantılı olmadığı gerekçesi üzerine kurulmuştur. Orantılılık ölçütü,

önemli bir ölçüttür bu nedenle tüm karar, işlem ve eylemlerde gözetilmelidir. Orantılılık ölçütüne okul idareleri, kaymakamlık, valilik, yargı gibi kamu otoritelerinin uymasının zorunlu olmasına karşın; sendikaların ve üyelerinin de karar ve eylemlerinde Özen Yükümlülüğüne uymaları beklenmektedir.

5. Sendikaların varlığı ve sendikal faaliyetlerin anayasal güvence altında olduğu yadsınamaz. Sendikaların gerekliliği ve faydalı olduğu hususunda da tereddüte düşülmemektedir. Bu temel kabullerin yanı sıra; sendikaların kararlarında ve sendikal faaliyetlerinde, eğitim ve öğretimin sürdürülmesine, çocuk yaştaki öğrencilerin üstün yararına, okul içerisindeki öğretmenlerin çalışma ortamına olumsuz etki getirmemeyi amaçlayan nitelikte, özen yükümlülüğüne sahip, özenli olması beklenmektedir. Karşı Oyumda, Sözkonusu başvuru bağlamında, Sendika kararının ve Sendika üyesi başvurucunun eyleminin Özen yükümlülüğü İlkesi bakımından değerlendirilmesi yapılmaktadır.

6. Sendikanın, ‘’sendikamız üyesi öğretmenlere aynı hafta içerisinde verilen ikinci veya daha fazla nöbet görevlerinin 2018- 2019 öğretim yılı sonuna kadar tutulmaması kararı alınmıştır.’’ kararının ve başvurucunun bu karara uygun eyleminin; eğitim ve öğretimin sürdürülmesine, çocuk yaştaki öğrencilerin üstün yararına, okul içerisindeki öğretmenlerin çalışma ortamına olumsuz etkide bulunduğunun, yeterince özenli olmadığının söylenmesi, gözlemlenen olgulara ters düşmemektedir. Şöyleki;

a) Sendika bu başvuruya özgü olayda sendikal faaliyetlerin sürdürülmesinde, bir eğitim ve öğretim yılı boyunca nöbet tutulmaması kararı yerine, çocuk yaştaki öğrencilerin üstün yararına olumsuz etkisi olmayan türden bir eylem olarak, basın açıklaması, toplantı, gösteri ve yürüyüş, konferans ve çalıştay, dilekçe verme, ziyaretler gibi eylem ve faaliyetleri gerçekleştirebilirdi.

b) Sendikanın nöbet tutmama şeklindeki görev yapmama kararı süre açısından normallik ölçütünü aşan düzeyde, kabul edilemeyecek ve katlanılamayacak düzeyde uzundur, bir eğitim öğretim yılını kapsamaktadır. ‘’sendikamız üyesi öğretmenlere aynı hafta içerisinde verilen ikinci veya daha fazla nöbet görevlerinin 2018- 2019 öğretim yılı sonuna kadar tutulmaması kararı alınmıştır.’’ Sendika kararı, bir kerede uygulanarak ve kısa sürede tamamlanacak bir görev yapmama kararı değildir.

c) Başvurucu, Sendika Genel Merkez Yürütme Kurulu’nun 14/09/2018 tarihli kararını gerekçe göstererek, nöbeti tutmayacağını 19/09/2018 tarihli dilekçeyle okul idaresine bildirdiği aynı günde, nöbet görevini yerine getirmemiştir. Nöbeti tutmadığı aynı günde, nöbet tutmayacağına dair dilekçe vermesi o gün için Okul idaresinin önlem almasına imkân ve fırsat vermemiştir. Başvurucunun, bu derece acele ederek, öğrenci olan küçük çocukların zarar görme riskine rağmen nöbeti tutmaması, özensiz ve sorumsuz olarak değerlendirilmesi yersiz olmaz. Küçük yaştaki çocukların; merdivenli, çok katlı bir binada dikkatsizlikleri nedeniyle kaza yapabilecekleri, yaralanabilecekleri, arkadaşları ile oynarken kavga edebilecekleri, beşerî ve çocukça ihtiyaçlarının olabileceği gibi gerekçeler göz önünde bulundurularak, önceden bildirimde bulunmaksızın nöbeti tutmama gibi bir eyleme başvurulmamalıydı.

d) Nöbet çizelgesinin okul idaresi tarafından önceden hazırlandığı ve öğretmenlere duyurulduğu gerçekliği karşısında; başvurucunun önceden habersiz bir şekilde o gün nöbet tutmaması; a) Okul idaresinin önceden tedbir almasını mümkün kılmamıştır, b) hem de küçük çocuk yaşında olan öğrencilerin maddi ve manevi varlıklarının güvenliğini tehlikeye düşürmüştür. c) hem de meslektaşları olan diğer öğretmenleri sıkıntıya sokmuştur. Nöbet

tutulması küçük çocukların korunması bakımından bir zorunluluktur. Nöbete gelmeyen başvurucunun yerine muhakkak bir diğer öğretmenin görevlendirilmesi bir zorunluluktur. Bu yüzden önceden belirlenen nöbet sırasında olmayan diğer öğretmenlere daha fazla yük düşecektir.

e) Nöbet görevi ile eğitim hakkı arasında ilişki vardır. Zira nöbet görevinin yürütülmesinde yaşanabilecek aksaklıklar, sonuçlarını doğrudan hizmet alan kesim olan öğrencilerin eğitim hakkı üzerinde olumsuz etkiler doğurmaktadır. Bu hak, eğitim çağındaki her çocuğun kişisel gelişimi ve gelecekteki başarısı için son derece önemlidir. Nöbet görevi ihtiva ettiği izleme ve denetleme özellikleri ile ders çizelgesinin gerektiği gibi uygulanması, ders dışı zamanlarda okul ve öğrenci güvenliğinin sağlanması, okulun fiziksel şartlarının (ısıtma, elektrik ve sıhhi tesisat) kontrol edilmesi gibi bir dizi görevler bütünüdür. Bu itibarla nöbet görevi, eğitim ve öğretim faaliyetlerinin kesintisiz olarak sürdürülmesinin ve eğitim hakkının korunmasının en önemli araçlarından biri olduğu açıktır. Bununla birlikte nöbet görevi, izleme ve denetleme noktasında farklı haklara da temas edebilmektedir. Örneğin AİHM okulda vefat eden bir öğrencinin yaşam hakkının ihlal edildiğine karar verdiği Kayak/Türkiye (B. No: 60444/08, 10/7/2012, § 59) başvurusunda, öğrencilerin gözetimi yükümlülüğünün ilke olarak öğrencilerin okula emanet edildiği sürede okul idaresine ve öğretmenlere ait olduğunu vurgulamıştır. Bunun yanında AİHM, bütün öğrencileri sürekli gözetim altında bulundurarak öğrencilerin beklenmedik bir davranış sergilemesi durumunda buna derhâl müdahale etmeleri öğretmenlerden beklenmese de öğretmenlerin öğrencilerin okula giriş ve çıkışları ile okul içindeki ve dışındaki hareketlerini yakından izlemesi gerektiğini ifade etmiştir. Dolayısıyla nöbet görevinin yerine getirilmemesinin başta eğitim hakkı olmak üzere diğer temel hak ve özgürlükler üzerinde de olumsuz etkiler ortaya çıkarabileceği kabul edilmelidir.

7. Karşı Oyumda, Sözkonusu başvuru bağlamında, Sendika kararının ve Sendika üyesi başvurucunun eyleminin Özen yükümlülüğü İlkesi bakımından beklenen nitelikte olmadığı gerekçesiyle çoğunluğun ihlal kararına katılmam mümkün olmamıştır. Bununla birlikte, Sendikaların varlığı ve sendikal faaliyetlerin anayasal güvence altında olduğu yadsınamaz. Sendikaların kararlarında ve sendikal faaliyetlerinde, eğitim ve öğretimin sürdürülmesine, çocuk yaştaki öğrencilerin üstün yararına, okul içerisindeki öğretmenlerin çalışma ortamına olumsuz etki getirmemeyi amaçlayan nitelikte, özen yükümlülüğüne sahip olması beklenmektedir. Bu düşünce çerçevesinde, Savaş İlhan, No:2019/35406,29/04/ 2025 kararında; Başvurucunun üyesi olduğu sendikanın aldığı karara uyarak TBMM Başkanlığına hitaben yazılan dilekçeyi olayların yaşandığı tarihte görev yaptığı okula getirerek imzalamasının ve diğer öğretmenlerin de imzalaması için öğretmenler odasına bırakmasının, hizmet içinde devlet memurunun itibar ve güven duygusunu sarsacak davranışlardan olduğu gerekçesiyle disiplin cezası verilmesinin demokratik toplumda zorunlu sosyal bir ihtiyaca karşılık gelmediğinden İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine dair Bölümde verilen ihlal kararına katılmış bulunmaktayım.

8. Yukarıda açıkladığım nedenlerle; başvurucunun sendika hakkının ihlal edilmediği kanaatine vardığımdan; çoğunluğun aksi yöndeki kararına katılmıyorum.

Üye Recai AKYEL

KARŞI OY

1- Başvurucu üyesi bulunduğu sendikanın aldığı karar uyarınca 2018-2019 eğitim öğretim yılı boyunca görev yaptığı okulda ücreti ödenmeyen ikinci nöbetleri tutmayacağını 19/9/2018 tarihinde okul idaresine verdiği dilekçeyle bildirmiş, aynı tarihteki nöbet görevini de yerine getirmemiştir. Bu bağlamda 657 sayılı Kanunda düzenlenen "kasıtlı olarak; verilen emir ve görevleri tam ve zamanında yapmamak, görev mahallinde kurumlarca belirlenen usul ve esasları yerine getirmemek, görevle ilgili resmi belge, araç ve gereçleri korumamak, bakımını yapmamak, hor kullanmak" disiplin suçunu işlediği gerekçesiyle 1/30 oranında aylıktan kesme disiplin cezasıyla cezalandırılmasına karar verilmiştir.

2- İlk derece mahkemesi; sendikal faaliyet kapsamında gerçekleşen eylem sebebiyle disiplin cezası verilmesine ilişkin işlemin iptaline karar vermişse de Gaziantep Bölge İdare Mahkemesi 5. İdari Dava Dairesi (Bölge İdare Mahkemesi); başvurucunun eylemine dayanak olarak gösterdiği sendika kararının kamu görevlilerinin ortak ekonomik, sosyal, mesleki hak ve menfaatlerini koruma ve geliştirme amacının sınırlarını aştığını ifade etmiştir. Başvurucunun nöbet tutmama eyleminin eğitim-öğretim yılı boyunca uygulanmaması niteliği taşıdığını, nöbet tutulmaması için geçerli bir mazeret olarak kabul edilemeyeceğini, kamu hizmetlerinin yürütülmesini sekteye uğratan ve ölçülülük ilkesine aykırı olarak kullanılan sendika kararı sebebiyle nöbet görevinin yerine getirilmemesinden dolayı verilen cezanın hukuka uygun olduğu gerekçesiyle davanın reddine karar vermiştir.

3- Mahkememiz çoğunluğu; somut başvuruya ilişkin yaptığı değerlendirmede, başvurucuya verilen disiplin cezasının zorunlu bir sosyal ihtiyacı karşıladığı hususunda Osman Bayat ve diğerleri kararından ayrılmayı gerektirir durum bulunmadığını kabul etmişse de başvurucuya verilen cezanın oranı konusunda farklılık bulunduğunu belirtmiştir. Osman Bayat ve diğerleri kararında 7-11 gün süresince nöbet görevinin yerine getirilmemesi sebebiyle uyarma cezası verildiğine vurgu yapılarak başvurucunun 1 gün nöbet görevini yerine getirmemesi sebebiyle aylıktan kesme cezası verilmesinin orantılı olmadığını ifade etmiştir. Kararın gerekçesinde ek olarak, disiplin cezası veren idarenin, başvurucunun nöbet tutmaması sebebiyle eğitim-öğretim faaliyetinin nasıl aksadığını, okuldaki toplam öğretmen sayısının kaç olduğunu, eylemin kaç kez işlendiğini, başka öğretmenlerin de bu eyleme katılıp katılmadığını dikkate almamasını da eksiklik olarak değerlendirmiştir. Sonuç olarak, Osman Bayat ve diğerleri kararında verilen 7-11 gün görev yapılmamasına uyarma cezası verildiği göz önünde bulundurularak başvurucuya verilen 1/30 oranında aylıktan kesme cezasının orantılı olduğunun söylenemeyeceği kanaatiyle başvurucunun sendika hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir.

4- Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) devletin kamu hizmetinde çalışan memurları yönünden sadakat yükümlülüğü öngörmesinin, ayrıca onlara ödev ve sorumluluklar yüklemesinin memurların statüleri gereği meşru bir durum olduğunu belirtmiştir. Fakat kamu görevlilerinin de birey olduğunu, siyasi görüş sahibi olma, ülke sorunlarıyla ilgilenme, tercih yapma gibi sosyal yönlerinin bulunduğunu ve bu doğrultuda Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 10. ve 11. maddelerinden yararlandıklarının şüpheden uzak

olduğunu da ifade etmiştir. Bununla birlikte memurun bulunduğu konum ve görev yaptığı alanla ilgili olarak ödev ve sorumluluk derecesinin belirlenmesinde ulusal makamların bir takdir marjı olduğunu da eklemiştir (İsmail Sezer/Türkiye, B. No: 36807/07, 24/3/2015, §§ 52-54; Vogt/Almanya [BD], B. No: 17851/91, 26/9/1995, §§ 51-53; Ahmed ve diğerleri/Birleşik Krallık, B. No: 22954/93, 2/9/1998, §§ 53, 54; Otto/Almanya (k.k.), B. No: 27574/02, 24/11/2005).

5- Kamu makamlarının ne zaman, nerede ve nasıl bir işlem yapacağının hukuk kuralları ile baştan emredici bir biçimde saptanmadığı hallerde, takdir yetkisinin bulunduğu kabul edilmektedir. Buna göre takdir yetkisi; idareye, işlemin sebebini, konusunu, zaman ve yerini belirlemek; çeşitli çözümlerden birini seçmek; işlem yapmak ya da yapmamak konusunda verilen hareket serbestliğini ifade etmektedir. Bu bağlamda takdir yetkisi, belli olguların varlığı halinde, idarenin serbestçe ya da mevcut seçeneklerden birini uygun gördüğünce tercih ederek karar alabilme imkanı olarak kabul edilmektedir. Söz konusu yetki, kamu görevlilerinin işlediği disiplin suçları sebebiyle verilen disiplin cezaları için de geçerli olduğu kabul edilmektedir. İdareye tanınan yetkinin mutlak ve sınırsız olmadığı yargı kararlarında defaatle zikredilmiş, işlemin sebep unsuruna bağlı olarak takdir yetkisinin yerinde kullanılıp kullanılmadığının saptanması hukuka uygunluk denetiminin doğal bir sonucu olmuştur. Disiplin cezalarıyla da ulaşılmak istenen amacın, kamu hizmetlerinin sağlıklı bir şekilde yürütülmesini sağlayacak çalışma düzeninin sağlanması olduğu bilinmektedir. İdarelerin disiplin hukuku bağlamında yaptığı değerlendirmelerde de disiplin soruşturmasına konu eyleme bağlı olarak suçun vasıflandırılmasında ve cezanın verilmesinde bu yetkiyi kullanabilmesine imkan tanınmaktadır.

6- Müdahalenin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması hususunda yapılan değerlendirmede dikkate alınan orantılılık ilkesi, sınırlamayla ulaşılmak istenen amaç ile başvurulan sınırlama tedbiri arasında aşırı bir dengesizlik bulunmaması gerektiğine işaret eder. Kamu gücünü kullanan organlar, örgütlenme özgürlüğü kapsamındaki faaliyetlere müdahale ederken bu özgürlüğün kullanılmasından kaynaklanan yarardan daha ağır basan, korunması gereken bir menfaatin ve kişiye yüklenen külfeti dengeleyici mekanizmaların varlığını somut olgulara dayanarak göstermelidir (sendika hakkı bağlamında bkz. Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri [GK], B. No: 2014/920, 25/5/2017, § 74)

7- İncelenen başvuruda yapılması gereken ise; başvurucuların sendika hakkına yapılan müdahalenin demokratik toplum düzeninin sürekliliği için zorunlu olup olmadığını, bu bağlamda toplumsal bir ihtiyaç baskısını karşılayıp karşılamadığını ve sınırlamanın izlenen amaçlarla orantılılığını değerlendirmektir (İsmail Aslan ve diğerleri [2.B.], B. No: 2013/7197, 8/9/2015, §§ 51-62).

8- Somut olayda başvurucunun, bir özlük hakkına ilk kez sahip olmak amacıyla değil sahip olunan bir hakkın -nöbet ücreti- kapsamının genişletilmesi -ikinci nöbet için ayrı ücret verilmesi- amacıyla sendikal faaliyette bulunduğu görülmektedir. İdare, disiplin soruşturmasında başvurucunun parasal hakka dayalı olarak gerçekleştirdiği eylemini değerlendirirken, eğitim ve öğretim hizmetinin asli unsuru olan nöbet hizmetinin yerine getirilmemesiyle çocukların gözetimi ve güvenliği hususunda ortaya çıkabilecek zafiyetleri de göz önünde bulundurmuştur. Bu bağlamda verilen disiplin cezasıyla korunmak istenen hukuki değerin kamu hizmetinin düzenli işlemesinin ve hizmetten faydalananlar yönünden kamusal yararın sağlanmasının amaçlandığı anlaşılmaktadır.

9- Kamu görevlilerine, işledikleri disiplin suçları sebebiyle verilebilecek disiplin cezasının

orantılılığı hususunda değerlendirme yaparken kategorik bir yaklaşım sergilemeden, somut olay bağlamında inceleme yapılması gerekmektedir. Nitekim; incelenen başvuruda orantılılık değerlendirmesinde kıstas alınan Osman Bayat ve diğerleri kararında ilgili idarece yapılan soruşturma sonucunda nöbet görevi yapmama eylemi 657 sayılı Kanunun 125. maddesinin birinci fıkrasının (A) bendinin (a) alt bendi kapsamında verilen emir ve görevlerin tam ve zamanında yapılmasında, görev mahallinde kurumlarca belirlenen usul ve esasların yerine getirilmesinde ... kayıtsızlık göstermek veya düzensiz davranmak olarak değerlendirilmiştir ve uyarma cezası takdir edilmiştir. Bu bağlamda, tüm nöbet görevini yerine getirmeme eylemlerini aynı suç olarak değerlendirmek ve orantılı olan cezanın uyarma cezası olduğunu söylemek yapılacak diğer başvurulara ilişkin orantılılık incelemesinde hatalı sonuçlar doğurabilecektir. Söz konusu disiplin suçunun yalnızca uyarma cezasıyla cezalandırılması gerektiği düşüncesinin idarelerin benzer nitelikteki olaylara ilişkin yapacağı değerlendirmelerde takdir yetkisini kısıtlandıracağını söylemek mümkündür.

10- Nitekim, incelenen dosyada başvurucu, verilen görevi kasten yapmamakla birlikte eğitim-öğretim yılı boyunca söz konusu görevi yapmayacağını da verdiği dilekçeyle açıkça ifade etmiştir. Bu doğrultuda, başvuruya konu cezayı veren idarenin, suçu nitelerken 657 sayılı Kanunun 125. maddesinin birinci fıkrasının (C) bendinin (a) alt bendi kapsamında kasıtlı olarak; verilen emir ve görevleri tam ve zamanında yapmamak, görev mahallinde kurumlarca belirlenen usul ve esasları yerine getirmemek kuralına dayandığı ve suçun kasten işlendiğini göz önünde bulundurarak tecziye ettiği aylıktan kesme cezasında ve bu cezanın kademeleri içerisinde (1/8-1/30) en alt kademe olan 1/30 oranında yaptığı uygulamayla orantılı bir denge kurmaya çalıştığı görülmektedir. Bölge İdare Mahkemesinin de nöbet tutmama eyleminin amacıyla görevin yerine getirilmemesinden kaynaklı yaşanabilecek olumsuzlukları dikkate alarak idarece verilen disiplin cezasıyla korunan hukuki değere ve tesis edilen cezanın ölçüsüne yönelik ortaya ilgili ve yeterli bir gerekçe koymadığını söylemek mümkün değildir.

11- Bu nedenlerle, başvurucunun Anayasa’nın 51. maddesinde güvence altına alınan sendika hakkının ihlal edildiği şeklindeki çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

Üye Yılmaz AKÇİL

KENAN GEZİCİ

B. No: 2022/3982 | Karar tarihi: 29.04.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/3982

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

KENAN GEZİCİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/3982)

Karar Tarihi: 29/4/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Muhammed Cemil KANDEMİR

Başvurucu : Kenan GEZİCİ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumunda hükümlü olarak bulunan başvurucunun başka bir ceza infaz kurumunda bulunan bir kişiye gönderdiği mektupta yer alan ifadeler nedeniyle disiplin cezasıyla cezalandırılmasının ifade özgürlüğünü ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu "Devletin egemenliği altında bulunan topraklardan bir kısmını devlet idaresinden ayırmaya çalışmak" suçundan hükümlü olarak Bandırma 2 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Ceza İnfaz Kurumu) bulunmaktadır.

3. Başvurucu, başka bir ceza infaz kurumunda bulunan bir kişiye gönderilmek üzere hazırladığı mektubu Ceza İnfaz Kurumuna vermiştir.

4. Başvurucunun disiplin cezası almasına neden olan -başvuru formuna eklenmiş- mektubun el yazısıyla yazıldığı, "Merhaba Ş. Heval" şeklindeki hitap cümlesiyle başladığı, 22/9/2021 tarihli mektubun iki sayfadan ve sekiz paragraftan oluştuğu görülmektedir. Mektubun dördüncü paragrafı şöyledir:

"??? sevgili [E. G.] (yeğenim) hala ömrünün baharında Yıldızlaşıp aramızdan ayrılıp gitmesi tarif edilemez bir acı ve hüzün bıraktı yüreğimin derinliğine. En son özgürlük şafağında

buluşma umut ve özlemiyle vedalaşmıştık. Ama olur ya belki özgürlük halayına gelemedim o zaman benim yerime Van Kale'nin tepesinde Güneş'in doğuşu ve batışı doyasıya izlersin diye bir cümle eklemişti son vedalaşmamızın ardından…

Welat [kürtçe devlet, memleket anlamına geldiği anlaşılıyor] ve halkının özgürlüğünü görmeden bu dünyadan göçüp gitmeye ilişkin Nuri Dersimi'nin eşi Feride'ye yazdığı mektupta "Birkaç devletin zulüm ve istibdadı karşısında mücadele etmekte bulunan Milletimin hürriyet ve kurtuluş bayrağının dalgalandığını görmeden şu gurbet ellerinde hayatı göz yummak korkunç acı bir şey tasavvur edemiyorum" der. Gerçekten böyle bir acıyı dayanılmaz bir özlemi tasavvur etmek mümkün değil. Bu yakıcı hakikatle birlikte acının esiri olmak da bir yere varması mümkün değil. Anlamlı olan yaşadığımız acıları iradeli bir güce dönüştürmek ve bizlerden kopan o can havalelerimizin mücadele ve özgürlük ütopyalarına sahip çıkmaktır, özgürlük hakikatiyle buluşmaktır… Aksi bir duygu, düşünce ve duruş yüreklerde açılmış yaralar hep kanayacaktır ??? Öyleyse daha bir tutkuyla mücadeleye sarılmalıyız ki o güzel insanlarımızın hevallerimizin yarım kalmış özlemlerini gerçekleştirebilirim…"

5. Ceza İnfaz Kurumu Mektup Okuma Komisyonu (Komisyon) başvurucunun mektubunda terör örgütü ile ilgili örgütsel talimat verdiğini tespit etmiş, bu nedenle mektubun 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 68. maddesinin üçüncü fıkrası gereğince Ceza İnfaz Kurumundan çıkışının yapılmamasına karar vermiştir. Bu doğrultuda mektup, disiplin cezası gerektirip gerektirmediği yönünden incelenmek ve bir karar alınmak üzere Ceza İnfaz Kurumu Disiplin Kuruluna (Disiplin Kurulu) gönderilmiştir.

6. Komisyonun kararına istinaden mektupta geçen sözler nedeniyle başvurucu hakkında disiplin soruşturması başlatılmıştır. Komisyonun gerekçesine ve başvurucunun savunmasına yer verilen Disiplin Kurulu kararı ile 5275 sayılı Kanun'un 44. maddesinin (3) numaralı fıkrasının (l) bendinde düzenlenen suç örgütlerinin eğitim ve propaganda faaliyetlerini yapma veya yaptırma disiplin suçunun işlendiği gerekçesiyle başvurucuya 11 gün hücreye koyma cezası verilmiştir.

7. Başvurucu, Disiplin Kurulunun kararına karşı Bandırma İnfaz Hâkimliğine (İnfaz Hâkimliği) şikâyette bulunmuştur. İnfaz Hâkimliği, başvurucunun şikâyetini 12/11/2021 tarihinde reddetmiştir. Kararda; başvurucunun mektubunda, suç örgütü üyelerinin mücadelesine, özgürlük amaçlarına sahip çıkılması ve bu mücadelenin daha da arttırılması gerektiği aksi hâlde bu durumun olumsuz sonuçlar doğurabileceği yönünde ifadelerin yer aldığı, mektuptaki bu söylemleriyle başvurucunun suç örgütünün eğitim ve propaganda faaliyetinde bulunduğu belirtilmiştir.

8. Başvurucu, İnfaz Hâkimliği kararına karşı itiraz kanun yoluna başvurmuştur. Bandırma Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme) İnfaz Hâkimliği kararının usul ve yasaya uygun olduğundan bahisle anılan itirazı 10/12/2021 tarihinde reddetmiştir.

9. Başvurucu, nihai kararı 31/12/2021 tarihinde öğrendikten sonra 10/1/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

10. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

11. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

12. Başvurucu; 25 yıldır cezaevinde olduğunu, bu süre içerisinde arkadaşlarıyla mektuplaştığını ve bilgi alışverişinde bulunduğunu, bunundemokratik hakkı olduğunu, mektubun kısıtlanmasını gerektirecek hiçbir ifade içermediğini, karardaki gerekçenin zorlama olduğunu, verilen kararın ciddi hak ihlallerine sebep olduğunuileri sürmüştür.

13. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvuru konusu olayda haberleşme hürriyetinin ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir.Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı cevabında hem haberleşme hürriyetinin engellendiğini hem de 11 gün hücre cezasıyla cezalandırıldığını ileri sürerek mağduriyetinin giderilmesini talep etmiştir.

14. Somut olayda başvurucu; disiplin cezasına dair Disiplin Kurulu kararı sonrasında yargısal yollara başvurmuş, yargısal mercilerce şikâyet ve itirazlarının reddedilmesi sonrasında ise bireysel başvuruda bulunmuştur. Bu nedenle başvurucunun esas şikâyetinin mektubun sakıncalı bulunmasına ilişkin olmadığı, disiplin cezasına dair karara yönelik olduğu değerlendirilmiştir. Başka bir deyişle başvurucunun şikâyetleri haberleşmenin engellenmesine değil mektupta kullandığı ifadelerin disiplin cezasına konu edilmesine ilişkindir. Sonuç olarak mevcut koşullar altında başvurunun ifade özgürlüğü kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Şeyhmus Ablak [1. B.], B. No: 2019/14529, 30/3/2023, § 22).

15. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

16. Başka bir ceza infaz kurumunda bulunan bir kişiye gönderdiği mektupta kullandığı ifadeler nedeniyle hakkında disiplin cezası uygulanan başvurucunun ifade özgürlüğüne bir müdahalede bulunulmuştur. Anılan müdahale, Anayasa’nın 13. maddesinde belirtilen koşulları yerine getirmediği müddetçe Anayasa’nın 26. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Anayasa’nın 13. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“Temel hak ve hürriyetler, ... yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, ... demokratik toplum düzeninin ... gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.”

17. Müdahaleye dayanak olan 5275 sayılı Kanun'un 44. maddesinin (3) numaralı fıkrasının (l) bendinin kanunla sınırlama ölçütünü karşıladığı, müdahalenin Anayasa’nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan kamu düzeninin korunması meşru amaçları kapsamında kaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Bundan sonra yapılması gereken, müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olup olmadığını değerlendirmektir. Temel hak ve özgürlüklere yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı bir müdahale olması gerekir (Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 53-55; Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 70-72; Ferhat Üstündağ [1. B.], B. No: 2014/15428, 17/7/2018, § 45).

18. Herkes gibi hükümlü ve tutuklular da Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin ortak alanı kapsamında kalan temel hak ve hürriyetlerin tamamına (Mehmet Reşit Arslan ve

diğerleri [2. B.], B. No: 2013/583, 10/12/2014, § 65) ve bu bağlamda ifade özgürlüğüne de sahiptir (Murat Karayel (5) [2. B.], B. No: 2013/6223, 7/1/2016, § 27). Öte yandan ifade özgürlüğünün mutlak bir hak olmadığı ve Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci maddesinde öngörülen sebeplerle sınırlandırılabileceği unutulmamalıdır. Bu bağlamda ceza infaz kurumunda bulunmanın kaçınılmaz sonucu olarak suçun önlenmesi ve disiplinin sağlanması gibi kurumda güvenliğin ve düzenin korunmasına yönelik kabul edilebilir gerekliliklerin olması durumunda, mahpusların sahip olduğu haklara sınırlama getirilebilecektir (Murat Karayel (5) [2. B.], § 29).

19. Disiplin suç ve cezaları yönünden genel hüküm niteliğinde olan 5275 sayılı Kanun'un 37. maddesi uyarınca, kanun kapsamındaki bir disiplin suçunun oluşabilmesi ve cezasının uygulanabilmesi için sadece her bir disiplin suçu yönünden belirlenen özel hükümdeki şartların gerçekleşmesi yeterli olmayıp ayrıca 37. maddedeki şartların da gerçekleşmesi gerekmektedir. 5275 sayılı Kanun'un 37. maddesine göre ceza infaz kurumunda düzenli bir yaşamın sürdürülmesi, güvenliğin ve disiplinin sağlanması bakımından kanun, tüzük, yönetmelikler ile idarenin uyulmasını emrettiği veya gerekli kıldığı davranış ve tutumları, kusurlu olarak ihlal ettiğinde eyleminin niteliği ile ağırlık derecesine göre hükümlü hakkında kanunda belirtilen disiplin cezaları uygulanacaktır (AYM, E.2013/6, K.2013/111, 10/10/2013; Memiş Berber, B. No: 2017/38744, 20/10/2021, § 22).

20. Bu doğrultuda Anayasa Mahkemesi, ceza infaz kurumunda yapılacak bir eylemin 5275 sayılı Kanun'un 39. ile 44. maddeleri arasında öngörülen disiplin suçunu oluşturduğu açık olsa dahi bu durumun disiplin cezası verilmesi için tek başına yeterli olmayacağını, eylemin ceza infaz kurumundaki güvenliği veya disiplini bozacak ya da düzenli yaşamın sürdürülmesini önleyecek şekilde gerçekleştirilmesi gerektiğini kabul etmiştir (AYM, E.2013/6, K.2013/111, 10/10/2013; Murat Karayel (5) [2. B.], §§ 43, 44; Cihat Özdemir [2.B], B. No: 2015/214, 9/5/2018, § 22). Dolayısıyla somut olayda başvurucunun başka bir ceza infaz kurumundaki bir mahpusa göndermek istediği mektubun kurumdaki güvenliği veya disiplini bozacak ya da düzenli yaşamın sürdürülmesini önleyecek nitelikte kabul edilmesinin mümkün olup olmadığı incelenmelidir.

21. Başvurucu hakkında anılan mektubunda kullandığı sözler nedeniyle bir disiplin soruşturması yapılmış ve suç örgütlerinin eğitim ve propaganda faaliyetlerini yapma veya yaptırma eylemini gerçekleştirdiği gerekçesiyle disiplin cezası uygulanmıştır. Somut olayda öncelikle başvurucunun eylemlerinin suç örgütlerinin propaganda faaliyetlerini yapma disiplin eylemini oluşturduğu kabulüne ilişkin bazı değerlendirmelere ihtiyaç vardır. 5275 sayılı Kanun'da düzenleme altına alınan suç örgütlerinin propaganda faaliyetlerini yapma disiplin suçunu 12/4/1991 tarihli ve 3713 saylı Terörle Mücadele Kanunu'nun 7. maddesinde yer alan terör örgütünün propagandasını yapma suçu ile karıştırmamak gerekir. Bu ikisinin bir ve aynı şey olduğunu kabul etmek, disiplin suçunu adli bir cezanın verilmesi şartına bağlar ki böyle bir yorumun disiplin suçunun konulma amacı ve koruduğu değer ile bağdaşması mümkün olmaz. Bu nedenle suç örgütlerinin propaganda faaliyetlerini yapma disiplin suçu ceza infaz kurumlarının güvenliği ve disiplini çerçevesinde özerk bir değerlendirmeye tabi tutulmalıdır (Abdulkadir Yurcu [GK], B. No: 2018/35713, 26/1/2023, § 24; Şeyhmus Ablak Ablak [1. B.], § 30).

22. 5275 sayılı Kanun'da yer alan suç örgütlerinin propaganda faaliyetlerini yapma disiplin suçu, sadece terör örgütlerinin propagandasının yapılmasını değil her tür suç örgütünün ceza infaz kurumunda propagandasının yapılmasını düzenlemektedir. Söz konusu suç örgütünün silahlı bir örgüt olması mümkün olduğu gibi silahsız bir örgüt olması da

mümkündür. Bu noktadan hareket edildiğinde suç örgütlerinin propaganda faaliyetlerini yapma disiplin suçunun sadece bir terör örgütünün şiddet ve tehdit yöntemlerini meşru gösterme veya övme ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik etmeyle sınırlandırılması mümkün değildir. Örgütsel motivasyonu güçlendirmek, örgüte bağlılığı canlı tutmak, örgütün amaçlarını gerçekleştireceği ümidini aşılamak, örgütün korkutuculuk gücünü yaymak, örgütsel eylemleri yüceltmek, örgütün kurucu, yönetici veya üyelerini övmek amacıyla yapılan, ceza infaz kurumlarının güvenliği ve disiplinini tehdit eden, mahkûmların ıslahı amacı ile çatışan faaliyetlerin tamamının bu kapsamda değerlendirilmesi gerektiği kabul edilmelidir (Abdulkadir Yurcu, § 25; Şeyhmus Ablak Ablak [1. B.], § 30).

23. Başvurucu, somut olaya konu mektubunda (bkz. § 4) yeğeni olduğunu belirttiği E. G. adlı kişinin ölümünü "yıldızlaşmak" olarak tanımlamış, bu kişinin ölümü nedeniyle yaşadığı üzüntüyü dile getirmiştir. Açık kaynaklardan yapılan araştırmada Eren-11 Operasyonu kapsamında Bitlis-Tatvan kırsalında tespit edilen teröristlere yönelik komando ve özel harekat birlikleriyle 3/6/2021 tarihindedüzenlenen operasyonda, 3 teröristin etkisiz hâle getirildiği, teröristlerden birinin terörden arananlar listesinde gri kategoride yer alan, örgütün Bitlis kırsalında sözde Garzan Eyaleti Tatvan-Hizan sorumlusu "E.G." kod adlı H. G. olduğu anlaşılmaktadır.

24. Başvurucunun mektubun devamında, örgüt üyelerince bilindiği anlaşılan tarihi bir mektuptan da bahsederek özgürlük mücadelesinden, bu süreçte ölenlerin özgürlük hayallerine sahip çıkılması gerektiğinden, kurtuluş bayrağını görmeme ihtimalinin verdiği acıdan, mücadeleye devam etmenin öneminden bahsettiği görülmektedir. Başvurucunun mektubun yazıldığı tarihten yaklaşık üç ay önce öldürülen teröristin ölümünü "yıldızlaşmak" olarak nitelendirerek yücelttiği, ölenlerin verdiği mücadelenin özgürlük mücadelesi olduğu ve buna devam edilmesi, yarım kalmış özlemin gerçekleştirilmesi için çalışılması gerektiğini ifade ettiği görülmektedir.

25. Söz konusu ifadelerden başvurucunun PKK/KCK terör örgütü üyesi olan H.G.nin ölümünü örgütün amaçları yönündeki eylemler bağlamında kutsallaştırdığı, özgürlük için mücadeleye devam edilmesi yönündeki ifadeleri terör örgütünün eylemlerine meşruluk kazandırma, destek olma ve başarılı olmasını temenni etme niteliğinde olduğu görülmektedir. Bu tespitler de gözetilerek başvuru konusu mektup içeriği ve üslubu ile değerlendirildiğinde, başvurucunun anılan mektupla örgütün görüşlerine meşruluk kazandırmaya çalışmayı, örgütsel motivasyonu güçlendirmeyi ve örgüte bağlılığı canlı tutmayı amaçladığı açıktır. Bu nedenle başvuru konusu dokümanın suç örgütünün propagandasının yapılması için elverişli olduğu değerlendirilmiştir. Bu bağlamda İnfaz Hâkimliği kararında yer verilen gerekçenin (bkz § 7) keyfî ve temelsiz olduğu söylenemez.

26. Öte yandan Ceza İnfaz Kurumunda oluşturulan ancak Ceza İnfaz Kurumu dışına ulaşması engellenen başvurucunun mektubunun propaganda aracı olarak görülmesinin ayrıca değerlendirilmesi gerekir. Bir eylemin disiplini bozduğu ve düzenli yaşamın sürdürülmesini önlediği değerlendirilirken disiplin cezalarının amacının da dikkate alınması gerekir. Disiplin cezaları sadece disiplin tesisini değil disiplinsizliğin ve zarar ihtimalinin ortadan kaldırılmasını da amaçlamaktadır. Buradan çıkan sonuca göre kişilerin disiplinsizliğe neden olma potansiyeline sahip eylemlerinin de yaptırıma tabi tutulması gerekmektedir (Abdulkadir Yurcu, § 27).

27. Bunun yanında bir hapis cezasının veya özgürlükten yoksun bırakan benzer bir yaptırımın amacı ve meşruiyeti; toplumu suça karşı korumak, bununla bağlantılı olarak

mahkûmların ıslahını sağlayabilmektir (benzer değerlendirmeler için bkz. Halil Bayık [GK], B. No: 2014/20002, 30/11/2017, § 36). Mahkûmların ıslahı ise ancak kişilerin suç işlemesinin önüne geçilmesi ve düzenli bir hayat sürdürmelerini alışkanlık hâline getirmelerinin sağlanmaya çalışılmasıyla mümkün olabilecektir. Bu değerlendirmelerden yola çıkıldığında mahkûmların ıslah amacını zorlaştıracak ve düzenli yaşamın sürdürülmesini önleyecek davranışlardan kaçınma yükümlülükleri vardır (Abdulkadir Yurcu, § 28).

28. Başvurucunun göndermek istediği mektubun herhangi bir surette denetimi geçtiği takdirde alıcı kişiler tarafından okunacağı muhakkaktır. Örgütsel motivasyonu güçlendirmeyi ve örgüte bağlılığı canlı tutmayı sağlamayı amaçladığı tespit edilen başvuru konusu mektubun ceza ıslah amacını zorlaştıracağı, mahkûmun toplum içine döndüğünde hukuka saygı göstermesi ve yaşamını kendi kendine sürdürebilme isteği ve yeteneği kazandırılması amacına uygun düşmeyeceği değerlendirilmiştir (benzer bir değerlendirme için bkz. Abdulkadir Yurcu, § 29).

29. Sonuç olarak disiplin cezasına konu eylemin mahkûmların ıslah amacını, Ceza İnfaz Kurumunda düzenli bir yaşamın sürdürülmesini ve güvenliğin sağlanmasını zorlaştıracak ve kurumda disiplini bozacak nitelikte bir eylem olduğu değerlendirilmiştir. Dolayısıyla başvurucunun ceza infaz kurumunda bulunmasının gerektirdiği sorumluluğuna uygun davranmaması nedeniyle verilen cezanın zorunlu bir ihtiyacı karşıladığı, başvurulan yöntemden beklenen fayda ile ceza infaz kurumundaki disiplinin sağlanması arasındaki dengenin sağlandığı değerlendirilmiştir. Öte yandan Ceza İnfaz Kurumu idaresinin takdir payı ile birlikte değerlendirildiğinde başvurucuya eylemi nedeniyle verilen hücreye koyma disiplin cezasının orantılı da olduğu, bu nedenlerle müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine aykırı olmadığı kabul edilmiştir.

30. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

D. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA,

E. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 29/4/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BÜLTEN BASIN YAYIN REKLAMCILIK TİC. LTD. ŞTİ.

B. No: 2022/6786 | Karar tarihi: 29.04.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/6786

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

BÜLTEN BASIN YAYIN REKLAMCILIK TİC. LTD. ŞTİ. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/6786)

Karar Tarihi: 29/04/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Hüseyin Ozan ADIYAMAN

Başvurucu : Bülten Basın Yayın Reklamcılık TİC. LTD. ŞTİ.

Vekili : Av. Devrim AVCI ÖZKURT

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, yayımlanan bir haber ve paylaşılan bir sosyal medya iletisinden dolayı gazete sahiplerinin aleyhine manevi tazminata hükmedilmesi nedeniyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu Bülten Basın Yayın Reklamcılık Ticaret ve Limitet Şirketi, Evrensel gazetesinin yayın sahibidir.

3. "patronlarinensesindeyiz.org" adlı internet sitesinde 9/1/2019 tarihinde "[D.E.nin] set emekçileri anlattı: 9 hafta çalışmaya 3 haftalık ücret" başlıklı bir haber yayımlanmıştır. D.E. dizisinin çekildiği sette çalışan ve kimlik bilgileri açıklanmayan iki kişiyle gerçekleştirilen röportaja yer verilen haberde ağlaması için bir çocuk oyuncuya fiziksel şiddet uygulandığı iddiasına yer verilmiştir. Bahse konu haberin ilgili kısmı şu şekildedir:

"...

Set Emekçisi A- [D.E.] devlet destekli bir proje. En çok şuna şahit oldum ben, akşam Cumhurbaşkanı ulusa sesleniş yapıyor, ertesi gün senaryoya revizyon geliyor ve yapılan konuşmadan sahnelere cümleler ekleniyor. Ertuğrul karakterine söyletiliyordu bu cümleler, gündeme göre durmadan senaryolar değişiyordu. Daha önemlisi, [D.E.nin] kasetlerinin yayından bir gün evvel prodüksiyon aracıyla Ankara'ya gönderildiğini duyduk. Orada izlendikten sonra yayına giriyormuş.

Ayrıca insanlar sağlıksız koşullarda çalışıyor. İzleyenler görecektir, sahneler ormanlık alanda geçiyor çoğunlukla ve çekim esnasında ısınabilecek hiçbir kaynak yok. Bununla görevlendirilmiş bir ekip yok. Kendi imkanlarımızla odun toplayıp yakıyorduk, gece evimize gittiğimizde üzerimiz başımız is kokuyordu.

...

'ROL GEREĞİ AĞLATMAK İÇİN ÇOCUK OYUNCUYA DEFALARCA VURULDU'

Set Emekçisi A- Ne zaman yatacağı hiç belli olmuyor ödemelerin. Pazartesi ya da Cuma yatıyordu. Ama sette bir anda o gün kaşelerin yatmayacağı söylenivеriyordu. İnsanlar tüm hesaplarını paranın yatacağı üzerine yaptıkları için hazırlıksız yakalanıyorlar. Kredi çekip paralar yatmaya başlayana kadar kredi ödeyen insanlar var mesela. Kredi ödemeleri aksıyor çalışanların. Benim cebimde akbilim yok, ekip servisinin kalkış yerine nasıl gidebileceğimi bilmiyordum mesela. Ödemeler düzene girdikten sonra da hiç onların söyledikleri gibi olmadı. Ayda hiç 4 kaşe yatmadı. Hep bir kaşeyi içeride bıraktılar.

Ben de mesela çocuk oyuncunun sahnede rol gereği ağlasın diye ayağına defalarca vurulduğuna tanık oldum. Bu çocuk sabah bizimle sete gelip bizimle setten gidiyordu. Ortalama 12-13 saat çalışıyordu. Normalde çocukların olduğu sette pedagogların olması gerekir ama yapım buna uymadı.

Çalışma koşullarımızla ilgili sendikaya şikayet ettiğimizde de 'zaten diğer setlere göre çalışma saatleriniz az, daha ne istiyorsunuz' gibi şeyler işittik.

..."

4. Evrensel gazetesinin 16/1/2019 tarihli nüshasında ve www.evrensel.net isimli internet sitesinde "[D.E.] dizisinin setinde 'çocuk oyuncuya şiddet' iddiası" başlıklı bir haber yayımlanmıştır. Söz konusu haber şöyledir:

"[D.E.] dizisinin set ekibinde çalışmış bir emekçinin iddiasına göre, çocuk oyuncunun rol gereği ağlaması için ayağına defalarca vurulmuş.

TRT'de yayımlanan [D.E.] dizisinin setinde çalışan set emekçileri, Patronların Ensesindeyiz Ağı isimli internet sitesine verdiği röportajda çalışma koşullarına dair çeşitli iddialar öne sürdü. Dizinin set ekibinde yer almış ve ismini vermek istemeyen bir set emekçisi, 'Çocuk oyuncunun sahnede rol gereği ağlasın diye ayağına defalarca vurulduğuna tanık oldum' ifadesini kullandı.

Patronların Enseşindeyiz Ağı'nda yer alan habere göre, [D.E.] dizisinin setinde çalışmış set emekçileri çalışma koşullarını anlattı, ödemelerin düzenli olmadığını ve bazen 12 saat yemek yemeden çalışmayı sürdürdüklerini söyleyen set emekçileri, diziye dair çarpıcı iddialarda bulundu.

'ÇOCUK OYUNCUNUN AYAĞINA VURULDU'

Söz konusu röportajda konuşan set emekçisi A.'nın iddialarına göre, sette çalışan çocuk oyuncuya ağlaması için fiziksel şiddet uygulandı. Çalışma koşullarını anlatan A. şunları söyledi: Çocuk oyuncunun sahnede rol gereği ağlasın diye ayağına defalarca vurulduğuna tanık oldum. Bu çocuk sabah bizimle sete gelip bizimle setten gidiyordu. Ortalama 12-13 saat çalışıyordu. Normalde çocukların olduğu sette pedagogların olması gerekir ama yapım şirketi buna uymadı. Çalışma kaşullarımızla ilgili sendikaya şikayet ettiğimizde de 'Zaten diğer setlere göre çalışma saatleriniz az, daha ne istiyorsunuz' gibi şeyler işittik.

'KOŞULLAR SAĞLIKSIZ, ÖDEMELER DÜZENSİZ'

Set emekçisi A. şöyle devam etti: Sette bir anda o gün kaşelerin yatmayacağı söylenivеriyordu. İnsanlar tüm hesaplarını paranın yatacağı üzerine yaptıkları için hazırlıksız yakalanıyorlar. Kredi çekip paralar yatmaya başlayana kadar kredi ödeyen insanlar var mesela, Kredi ödemeleri aksıyor çalışanların. Benim cebimde akbilim yok, ekip servisinin kalkış yerine nasıl gidebileceğimi bilmiyordum mesela. Ödemeler düzene girdikten sonra da hiç onların söyledikleri gibi olmadı. Ayda hiç 4 kaşe yatmadı. Hep bir kaşeyi içeride bıraktılar.

Set emekçisi A, set çalışanlarının sağlıksız koşullarda çalıştırıldığını belirterek, 'izleyenler görecektir, sahneler ormanlık alanda geçiyor çoğunlukla ve çekim esnasında ısınabilecek hiçbir kaynak yok. Bununla görevlendirilmiş bir ekip yok. Kendi imkanlarımızla odun toplayıp yakıyorduk, gece evimize gittiğimizde özerimiz başımız is kokuyordu' dedi.

'DİZİYİ YAYINDAN ÖNCE ANKARA İZLİYOR'

[D.E.] dizisinin devlet destekli bir proje olduğunu ifade eden A, sözlerini şöyle sürdürdü: Akşamı Cumhurbaşkanı ulusa sesleniş yapıyor, ertesi gün senaryoya revizyon geliyor ve yapılan konuşmadan sahnelere cümleler ekleniyor. Ertuğrul karakterine söyletiliyordu bu cümleler, gündeme göre durmadan senaryolar değişiyordu. Daha önemlisi, [D.E.nin] kasetlerinin yayından bir gün evvel prodüksiyon aracıyla Ankara'ya gönderildiğini duyduk, Orada izleridikten sonra yayına giriyormuş."

5. Ayrıca haber tarihinde "twitter.com/evreselgzt" isimli twitter hesabından "[D.E.] dizisinin set ekibinde çalışmış bir emekçinin iddiasına göre, çocuk oyuncunun rol gereği ağlaması için ayağına defalarca vurulmuş." içerikli bir ileti paylaşılmıştır.

6. Söz konusu haberlerin kişisel itibarını zedelendiğinden bahisle Türkiye Radyo Televizyon Kurumu (TRT) başvurucu Şirket ve yetkilisi C.D. aleyhine 20.000 TL talebiyle manevi tazminat davası açmıştır. Dava dilekçesinde haberde geçen iddialarla ilgili tüm sorumluluğun yapımcı şirkete ait olduğunun altını çizerek başvurucu Şirketin TRT'ye karşı karalama kampanyası başlattığını ve gerçeğe aykırı haberler yaparak TRT'nin itibarını zedelediğini, anılan gazetenin başvuru konusu haberle D.E. dizisi üzerinden TRT'yi hedef aldığını iddia etmiştir.

7. Davaya cevap dilekçesinde ihtilaflı haberin başka bir internet sitesinde yayımlanan röportajın aktarılmasından ibaret olduğunu vurgulayan başvurucu, haber içeriğindeki iddiaların muhatabının TRT değil yapımcı şirket olduğunu ifade etmiştir. Bunun yanında haberle, dizi setlerindeki ağır çalışma koşullarını belirleyen ve iş sağlığı ile güvenliğine yönelik gerekli tedbirleri almayan yapımcıların eleştirildiğini açıklamıştır.

8. Davaya bakan İstanbul 22. Asliye Hukuk Mahkemesi (Asliye Hukuk Mahkemesi) 5/11/2019 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Mahkeme ret kararının gerekçesinde

öncelikle ihtilaflı haberde yer alan ifade ve eleştirilerin dizi çekiminden ya da set koşullarından sorumlu olmayan TRT'ye değil yapımcıya yöneldiğini kabul etmiştir. Buna ek olarak aksi kabul edilse dahi sette çalışan bir kişiyle yapıldığı iddia olunan ve yayımlanan bir röportajda geçen bilgiler doğrultusunda yapılan haberin basın özgürlüğü kapsamında değerlendirilmesi gerektiğine ve davacının kişilik haklarına yönelik saldırı mahiyetinde olmadığına karar vermiştir.

9. Davacının istinaf kanun yoluna başvurduğu karar İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi (Bölge Adliye Mahkemesi) 4. Hukuk Dairesince incelenmiştir. Bölge Adliye Mahkemesi, ilk derece mahkemesi kararının kaldırılmasına ve davanın kısmen kabulüyle 10.000 TL manevi tazminatın davalılardan tahsiline kesin olarak karar vermiştir. Karar gerekçesinde haberde yer alan, çocuğun ayağına defalarca vurulduğuna ilişkin kesin suç isnadı taşıyan ifadeyi doğrulayan somut bir delil sunulmadığına vurgu yapan Bölge Adliye Mahkemesi, haberin başka kaynaktan alınmasının basının haberin doğruluğunu araştırma yükümlülüğünü ortadan kaldırmadığını kabul etmiştir. İhtilaf konusu haberle davacının kişilik haklarına saldırıldığına hükmeden Bölge Adliye Mahkemesi kararının ilgili kısmı şöyledir:

"... davaya konu yayın bir bütün olarak değerlendirildiğinde; basının haber yaparken öncelikle haberin gerçek ya da görünür gerçeğe uygun olması gerektiği, dava konusu olayda ise çocuğun ayağına defalarca vurulduğuna ilişkin kesin suç isnadı taşıyan ifadelere yer verildiği ancak davalı tarafça dosyaya isnadını ispata yarar kesin ya da kanaat uyandırıcı somut bir delil sunulmadığı, haberin başka kaynaktan alınmasının basının haberin doğruluğunu araştırma yükümlülüğünü ortadan kaldırmadığı, basın özgürlüğü sınırsız olmayıp bu itibarla yayının basın özgürlüğü kapsamını aştığı ve doğrudan kişilik haklarına saldırı mahiyetinde bulunduğu anlaşılmaktadır."

10. Bölge Adliye Mahkemesi kararı 3/1/2022 tarihinde başvurucu vekiline tebliğ edilmiştir. Başvurucu 21/1/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

11. Başvurucu, ihtilaflı haberde bir internet sitesinde yayımlanan röportajdaki bilgilerin aktarıldığını vurgulayarak haberde esas olarak dizi çekiminden, setteki çalışma koşulları ile iş güvenliğinden sorumlu olan yapımcı şirketin eleştirildiğini, davacı kurumun sadece dizinin yayımlayıcısı olarak anıldığını belirtmiş; bu durumun Bölge Adliye Mahkemesi kararında değerlendirilmediğini ileri sürmüştür. Haberde davacı kurumdan sadece set koşulları eleştirilen bir dizinin yayımlandığı kanalla ilgili bilgi verilirken söz edildiğini, bundan dolayı davacının kişilik haklarının zedelenmesinin mümkün olmadığını ifade eden başvurucu, tazminat ödemeye mahkûm edilmesi nedeniyle ifade ve basın özgürlüğünün ihlal edildiğini iddia etmiştir.

12. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; Anayasa Mahkemesinin somut olayla benzer olaylarda verdiği bazı kararlara yer verilmiş; başvurucunun ifade özgürlüğünün ihlal edilip edilmediği noktasında inceleme yapılırken Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvuru formunda yer alan iddialarını yinelemiştir.

13. Başvuru, Anayasa'nın basın özgürlüğüne ilişkin 28. maddesi ışığında ve 26. maddesinde yer alan ifade özgürlüğü kapsamında incelenmiştir.

14. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir nedeni de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

15. İfade özgürlüğüne yapılan müdahalenin dayanağı olan 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 58. maddesinin kanunla sınırlama ölçütünü karşıladığı sonucuna varılmıştır. Müdahalenin Anayasa'nın 26. maddesinin (2) numaralı fıkrasında öngörülen başkalarının şöhret veya haklarının korunmasına yönelik önlemlerin bir parçası olduğu ve meşru bir amaç taşıdığı kabul edilmiştir. Bu belirlemenin ardından müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk ölçütü bakımından incelenmesi gerekir.

16. Anayasa'nın 26. maddesinde korunan ifade özgürlüğüne yapılan bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir ihtiyacı karşılayan orantılı bir müdahale olması gerekir (Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 53-55; Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 70-72). Somut olayda başvurucunun ifade özgürlüğü ile bu özgürlüğe yapılan müdahalenin meşru amacı olan müştekinin şeref ve itibarının korunması hakkı arasında adil bir denge kurulmalıdır. Çatışan bu haklar arasında dengeleme yapılırken kullanılabilecek ölçütler genel olarak şunlardır:

i. İfadelerin kim tarafından dile getirildiği (Nihat Zeybekci, B. No: 2015/5633, 8/5/2019, § 29; Kemal Kılıçdaroğlu, B. No: 2014/1577, 25/10/2017, § 59),

ii. Hedef alınan kişinin kim olduğu, ünlü olmadan önceki davranışları yanında katlanması gereken bir eleştirinin sınırlarının sade bir vatandaşa göre daha geniş olup olmadığı (hedef alınan kişinin kamusal yetki kullanan bir görevli olması nedeniyle yapılan değerlendirmelerin bulunduğu kararlar için bkz. İlhan Cihaner (2), B. No: 2013/5574, 30/6/2014, § 82; Nilgün Halloran, B. No: 2012/1184, 16/7/2014, § 45; Kadir Sağdıç [GK], B. No: 2013/6617, 8/4/2015, §§ 60-66; Ali Suat Ertosun (7), B. No: 2014/1416, 15/10/2015, § 36; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri [GK], §§ 128, 129; hedef alınan kişinin siyasetçi olması nedeniyle yapılan değerlendirmelerin bulunduğu kararlar için bkz. Bekir Coşkun, §§ 66, 67; Ergün Poyraz (2) [GK], B. No: 2013/8503, 27/10/2015, § 56; Kemal Kılıçdaroğlu, §§ 59-61)

iii. İfadelerin genel yarara ilişkin bir tartışmaya katkı sağlayıp sağlamadığı, kamu ile diğer kişilerin düşünce açıklamaları karşısında sahip oldukları hakların ağırlığı (Bekir Coşkun, § 69; Çetin Doğan (2) [GK], B. No: 2014/3494, 27/2/2019, § 62; Ergün Poyraz (2), § 56; Kadir Sağdıç, §§ 60-66; İlhan Cihaner (2), §§ 66-73; Nihat Zeybekci, § 32)

iv. Kamuyu bilgilendirme değeri, toplumsal ilginin varlığı ve konunun güncel olup olmadığı (İbrahim Okur (2), B. No: 2018/12363, 26/5/2021, § 28; Seray Şahiner Özkan, B. No: 2016/6439, 9/6/2021, § 44)

v. Müştekinin kendisine yöneltilen ifadelere cevap verme imkânı olup olmadığı(Temel Coşkun, B. No: 2017/1632, 29/1/2020, § 33; Şaban Sevinç (2), B. No: 2016/36777, 26/5/2021, § 42; Nihat Zeybekci, § 39)

vi. İfadelerin hedef alınan kişinin hayatı üzerindeki etkisi (Ali Suat Ertosun (2), B. No: 2013/1592, 20/5/2015, § 33; Hüseyin Kocabıyık, B. No: 2020/15593, 22/11/2022, § 24)

vii. Basın özgürlüğünün korumasından faydalanan kişilerin meslek ahlakına saygı gösterip göstermedikleri, doğru ve güvenilir bilgi verecek şekilde ve iyi niyetli hareket edip etmedikleri (İbrahim Özden Kaboğlu [GK], B. No: 2015/18503, 30/5/2019, § 43; Ali Suat

Ertosun (12), B. No: 2016/14295, 3/11/2020, § 34; Hacı Yakışıklı ve diğerleri, B. No: 2019/13768, 26/5/2021, §39; İleri Yayımcılık Tanıtım ve Tic. Ltd. Şti., B. No: 2017/30756, 1/7/2020, § 41)

viii. Cezalandırmaya konu edilen ifadelerin kullanıldığı bağlamdan koparılıp koparılmadığı (Nilgün Halloran, § 52; Bekir Coşkun, §§ 62, 63; Önder Balıkçı, B. No: 2014/6009, 15/2/2017, § 45, Nihat Zeybekci, § 36)

ix. Başvurucunun yaptırıma maruz kalma endişesinin kendisi üzerinde caydırıcı etki yaratıp yaratmayacağı (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Ergün Poyraz (2), § 79; Kemal Kılıçdaroğlu ve Cumhuriyet Halk Partisi, B. No: 2014/12482, 8/5/2019, § 46)

x. Dava konusu söylemlerin maddi vakıaların açıklanması veya değer yargısı olarak nitelendirilip nitelendirilemeyeceği (Deniz Karadeniz ve diğerleri [GK], B. No: 2014/18001, 6/2/2020, §§ 48, 49; Durmuş Fikri Sağlar (2) [GK], B. No: 2017/29735, 17/3/2021, § 50)

17. Anayasa Mahkemesi başvurunun şartlarına göre bazıları yukarıda sayılan kriterlerin gerektiği gibi değerlendirilip değerlendirilmediğini denetler (Nilgün Halloran, § 44; Ergün Poyraz (2), § 56; Kadir Sağdıç, §§ 58-66; İlhan Cihaner (2), §§ 66-73). Müştekinin tüzel kişi olduğu durumlarda gerçekleştirilen denetimde anılan kriterler mahiyetine uyduğu ölçüde uygulanır. Bu kapsamda somut olayda haberin konusunun kamu yararına ilişkin bir tartışmaya katkı sağlayıp sağlamadığı, toplumun ilgisinin bulunup bulunmadığı, haberde yer alan ifadelerin hedef alınan üzerindeki etkisi ile derece mahkemelerinin bu konuda ilgili ve yeterli bir gerekçe sunup sunmadıkları hususlarında değerlendirme yapılmalıdır.

18. Somut olayda genel olarak dizi setlerinde çalışan işçilerin olumsuz koşullarda çalıştığına, ücretlerini zamanında alamadığına ilişkin bir haber yapılmıştır. Ayrıca haberde, dizideki çocuk oyuncuya uygulanan fiziksel şiddet ön plana çıkarılmış; haberin başlığında bu konuya vurgu yapılmıştır. Son yıllarda oyuncu ve çalışanların dizi setlerindeki olumsuz çalışma koşullarından şikâyet ettiği birçok haber yapılmıştır. Bunun yanında sinema, televizyon ve reklam sektöründe çalışan oyuncu ve diğer çalışanların haklarının savunulması için sendikalar kurulmuştur. Bu sendikalar dizi setlerindeki çalışma koşullarının iyileştirilmesi için faaliyetler yürütmektedir. Bu gelişmeler de dikkate alındığında kamunun dizi setlerindeki işçilerin ve özellikle çocuk oyuncuların çalışma koşullarına ilişkin konulara ilgisinin olduğu değerlendirilmiştir. Ayrıca dizi setlerindeki çalışma koşullarının kötü olduğu ve çocuk oyuncuların şiddete maruz kaldıkları iddiasıyla ilgili haberin kamu yararına ilişkin bir tartışmaya katkı sağladığı açıktır.

19. Başvuruya konu haberin "patronlarinensesindeyiz.org" adlı internet sitesinde yayımlanan röportaja dayanarak hazırlandığı açıklanmıştır. Böyle durumlarda basının kamu yararına ilişkin bir tartışmaya katkı sağlayacak bilgi, fikir ve değerlendirmeleri kamuoyuna iletmesi ve bunlara ilişkin bir kanaat oluşturması şeklindeki vazgeçilemez fonksiyonunu icra ettiği kabul edilmelidir. Bu bağlamda basının üçüncü bir kişinin başkalarının itibarına zarar verme ihtimali barındıran açıklama, görüş veya fikirlerinin yayılmasına katkıda bulunduğu gerekçesiyle yaptırıma maruz bırakılması çok ciddi gerekçeler olmadığı sürece kabul edilemez (Mustafa Kemal Çelik, B. No: 2015/20153, 10/10/2018, § 57).

20. Basında yer alan haber ve yorumlarda alıntılanan veya referans yapılan görüş veya fikirlerin kamu makamlarınca hazırlanan/hazırlattırılan resmî kayıtlara, raporlara veya verilere dayanmaması hâlinde basının ilave bir araştırma yükümlülüğü olup olmadığı, varsa bu yükümlülüğün ne ölçüde olması gerektiği her olayın kendine has koşullarında

değerlendirilmelidir. Üçüncü kişilerden yapılan alıntılara ve referanslara ilişkin haberlerde basının görev ve sorumluluklarına uygun davranıp davranmadığı değerlendirilirken dikkate alınması gereken diğer hususlar; alıntı/referans yapılan görüş veya fikrin ne ölçüde yayılmış olduğu, alıntının aynen mi, eklemeler yapılarak mı sunulduğu, sunum şekli, alıntı/referans yapılan kaynakta ileri sürülen görüşe ilave iddialar ileri sürülüp sürülmediği, alıntı/referans yapıldığının hedef alınan kitle tarafından anlaşılabilir olup olmadığıdır. (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Mustafa Kemal Çelik, B. No: 2015/20153, 10/10/2018, § 57-58).

21. Başvuruya konu 16/1/2019 tarihli haberde atıf yapılan röportaj 9/1/2019 tarihinde başka bir internet sayfasında yayımlanmıştır. Buna göre Anayasa Mahkemesi atıf yapılan röportajın daha önce bir internet sitesinde yayımlanması nedeniyle ihtilaflı ifadelerin zaten yayılmış olduğunun altını çizmektedir. Ayrıca haberde, röportajdaki bilgilere ekleme yapılmadığı, yayımlandığı şekliyle aynen alındığı tespit edilmiştir. Her ne kadar haber; "Çocuk oyuncunun ayağına vuruldu", "Koşullar sağlıksız, ödemeler düzensiz." ve "Diziyi yayından önce Ankara izliyor." şeklindeki başlıklarla aktarılmışsa da içeriğinde yer verilen bilgilerin iddia niteliğinde olduğu açıkça belirtilmiştir. Dolayısıyla hedef alınan kitle tarafından haberde, bir internet sitesinde yayımlanan röportajdaki iddialara yer verildiğinin anlaşılabilir olduğu değerlendirilmiştir.

22. Öte yandan TRT (davacı), devlet adına radyo ve televizyon yayınlarını gerçekleştirmek amacıyla kanunla kurulan tüzel kişiliğe sahip bir kurumdur. Dizi setinde yaşananlar bakımından sorumluluğu olmamasına rağmen haberde adının geçmesinden dolayı kişilik haklarının zedelendiğini ileri sürebilir. Bununla birlikte anılan haberde davacının adı sette çekilen dizinin yayımlayıcısı olarak sadece bir kez geçmektedir. Bir bütün olarak değerlendirildiğinde haberde yer alan ifadelerin ve eleştirilerin dizi çekiminden ve set koşullarından sorumlu olan yapımcıya yöneldiği kabul edilmelidir. Haberde davacının dizi setindeki olumsuzluklardan sorumlu tutulduğu ya da suçlandığı söylenemez. Ayrıca çocuk oyuncuya fiziksel şiddet uygulandığı iddiası ile davacı arasında herhangi bir ilişki kurulmamıştır. Diğer taraftan davacının bir kamu kurumu olduğu gerçeği ile haberde yer alan ve Cumhurbaşkanı'nın konuşmasında geçen sözlerin senaryoya işlenerek başrol oyuncusuna söyletildiği, daha da önemlisi dizinin bölümlerinin televizyonda yayımlanmadan önce değerlendirilmek üzere Ankara'ya gönderildiği iddiaları birlikte değerlendirildiğinde TRT'nin de hedef alındığı söylenebilir. Ancak haberde davacı ile böyle bir bağlantının kurulmaması, hatta dizinin bölümlerini içeren kasetin yapımcı şirket tarafından Ankara'ya gönderildiğinin açıklanması ifadelerin yayıncı kuruluş ile bağlantı ihtimalini zayıflatmaktadır. Dolayısıyla haberde yer alan ifadelerin davacı üzerinde ciddi bir etki oluşturmayacağı kabul edilmiştir.

23. Bölge Adliye Mahkemesi, haberdeki set çalışma koşullarının yetersizliğine ilişkin diğer iddiaları değerlendirmekle birlikte çocuk oyuncunun ayağına defalarca vurulduğuna ilişkin açıklamaya odaklanmıştır. Bir çocuğun ayağına defalarca vurulduğuna dair iddianın kesin suç isnadı taşıdığını kabul eden Bölge Adliye Mahkemesi, bu iddianın doğruluğunun somut bir delille ortaya konulamadığını belirtmiştir. Ayrıca haberin başka kaynaktan alınmasının basının haberin doğruluğunu araştırma yükümlülüğünü ortadan kaldırmadığını kabul etmiştir. Sonuç olarak gazetenin kamu ilgisini haiz böyle bir konuda haber yapması karşısında daha ağır basacak bir kişilik hakkı ihlali olduğunu tespit etmiştir. Bununla birlikte kararda çocuk oyuncuya fiziksel şiddet uygulandığı iddiası ile davacı arasında herhangi bir ilişki kurmamış bu isnat dolayısıyla davacının kişilik haklarının neden zedelendiğini açıklamamıştır. Bu durumda Bölge Adliye Mahkemesinin başvuru konusu

haberle eleştiri sınırlarının aşıldığı, bu nedenle başvurucu aleyhine manevi tazminata hükmedilmesi gerektiği konusunda ilgili ve yeterli bir gerekçe ortaya koyduğundan bahsedilemez.

24. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

25. Başvurucu ihlalin tespiti ile 10.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

26. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

27. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için talebiyle bağlı olarak başvurucuya manevi zararları karşılığında net 10.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin ifade özgürlüğünün ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 4. Hukuk Dairesine (E.2020/139, K.2021/2749) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuya net 10.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

E. 664,10 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.664,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 29/4/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MELİK MÜJDECİ

B. No: 2022/27185 | Karar tarihi: 29.04.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/27185

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MELİK MÜJDECİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/27185)

Karar Tarihi: 29/4/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Hasan HÜZMELİ

Başvurucu : Melik MÜJDECİ

Vekili : Av. Ahmet Mazlum DEMİR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kamu makamının iznine bağlama kararına uyulmayarak bildiri dağıtıldığı gerekçesiyle idari para cezası uygulanması nedeniyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Batman Valiliği; millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlığın, genel ahlâkın ve başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amacıyla 10/6/1949 tarihli ve 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu'nun 11. maddesinin (A) ve (C) fıkraları uyarınca, il genelinde bildiri ve broşür dağıtımı da dâhil olmak üzere tüm etkinlik ve eylemlerin 30/9/2021 ile 14/10/2021 tarihleri arasında, on beş gün süreyle mülki amirden izin alınması şartına bağlanmasına karar vermiştir.

3. Kolluk görevlileri 8/10/2021 tarihinde yerel bir gazetenin sosyal medya hesabında "DEVA'da Cuma Etkinliği" başlığıyla paylaşılan bir videoda, bir siyasi partinin il yöneticilerinin camiden çıkan kişilere broşür dağıttığını tespit etmiştir. Bu kapsamda düzenlenen Açık Kaynak Araştırma Ve Çözüm Tutanağı'nda; başvurucunun da aralarında

bulunduğu beş kişinin, Valiliğin kararına aykırı olarak izin almadan broşür dağıttığı belirtilmiş ancak broşürün içeriğine ve hangi amaçla dağıtıldığına ilişkin herhangi bir bilgiye yer verilmemiştir.

4. Başvurucu hakkında, idarenin kararına aykırı olarak izinsiz broşür dağıttığı gerekçesiyle 30/3/2005 tarihli ve 5326 sayılı Kabahatler Kanunu'nun 32. maddesi uyarınca emre aykırı davranışta bulunmaktan 427 TL idari para cezası uygulanmıştır. Başvurucu, söz konusu yaptırımın yetkili idari makam tarafından uygulanmadığını ve eyleme ilişkin yaptırımın kanuni dayanağının bulunmadığını belirterek, idari para cezasına ilişkin kararının kaldırılması için Sulh Ceza Hâkimliğine (Hâkimlik) başvurmuştur

5. Hâkimlik; etkinliklerin izne bağlanması kararının usul ve kanuna uygun olduğunu, söz konusu kararın ilanen tebliğ edildiğini, broşür dağıtımı için ilgili idari makamlardan izin alınmadığını ve herhangi bir bildirimin yapılmadığını belirterek, uygulanan yaptırımın hukuka aykırı olmadığı ve temel hak ve hürriyetlerin ihlal edilmediği gerekçeleriyle başvurunun reddine karar vermiştir.

6. Başvurucu, nihai hükmü 12/1/2022 tarihinde öğrendikten sonra 11/2/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Komisyonca, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Başvurucu; cezalandırmaya dayanak eylemin kabahat olarak düzenlenmediğini belirterek uygulanan yaptırımın kanuni bir dayanağının bulunmaması nedeniyle suçta ve cezada kanunilik ilkesinin, itirazlarının gerekçesiz şekilde reddedilmesi nedeniyle de adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

8. Adalet Bakanlığı (Bakanlık); temel hak ve özgürlüklere müdahale teşkil etmeyen, bariz takdir hatası içermeyen tespit ve sonuçların Anayasa Mahkemesinin denetimi dışında olduğuna ilişkin içtihada atıfta bulunmuştur. Bakanlık ayrıca Anayasa Mahkemesinin gerekçeli karar hakkı bağlamındaki görevinin, uyuşmazlığın esası yönünden önem taşıyan meselelere ilişkin olarak derece mahkemelerinin ilgili ve yeterli bir gerekçe ortaya koyup koymadığını incelemekle sınırlı olduğuna yönelik bir karara atıf yapmıştır. Bu çerçevede yapılacak değerlendirmenin, Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşulları dikkate alınarak yapılması gerektiği görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

9. Başvuru, ifade özgürlüğü kapsamında incelenmiştir.

10. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

11. İfade özgürlüğüne yapılan müdahalenin dayanağı olan 5326 sayılı Kanun'un 32. maddesinin kanunilik ölçütünü karşıladığı değerlendirilmiştir. Müdahalenin Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında öngörülen sınırlama sebeplerinden kamu düzeninin korunması amacıyla yapıldığı anlaşılmıştır. Bu belirlemenin ardından, müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluğu yönünden inceleme yapılacaktır.

12. Anayasa Mahkemesi daha önce birçok kararında; barışçıl bir eylem nedeniyle idarece verilen idari para cezasının temel hakka yönelik bir müdahale olduğunu (ifade özgürlüğü bağlamında bkz. Nursel Tanrıverdi [1. B.], B. No: 2020/26374, 4/7/2022, § 22; Engin Karataş

[2. B.], B. No: 2018/3488, 13/9/2022, § 11; sendika hakkı bağlamında bkz. Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri [GK], B. No: 2014/920, 25/5/2017, § 48; Bülent Hatun [2. B.], B. No: 2014/3536, 24/5/2018, § 28; Türkan Albayrak [1. B.], B. No: 2019/1628, 28/12/2021, §§25, 26; toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı bağlamında bkz. Dursun Soydan ve diğerleri [1. B.], B. No: 2015/2948, 14/11/2018, § 39; Canan Yüce ve diğerleri [1. B.], B. No: 2020/37789, 4/7/2022, § 24) ve cezanın ifade özgürlüğünü kullanan kişilerde caydırıcı etki doğurabileceğini kabul etmiştir (İlyas Bulcay [2. B.], B. No: 2020/24527, 9/2/2023, § 39; farklı bağlamda benzer değerlendirme için bkz. Yeni Gün Haber Ajansı Basın ve Yayıncılık A.Ş. ve diğerleri [GK], B. No: 2016/5903, 10/3/2022, § 106). Bu nedenle Anayasa Mahkemesi, somut olayda olduğu gibi temel hak ve özgürlüğe yönelik bir müdahalenin varlığı hâlinde, eylemin kamu düzenini bozup bozmadığını, bozulma tehlikesi taşıyıp taşımadığını veya böyle bir tehlikenin ortaya çıkıp çıkmadığını incelemiştir (Mahmut Konuk (2) [2. B.], B. No: 2021/21730, 15/11/2023, §§ 42-48; Engin Karataş [2. B.], B. No: 2018/3488, 13/9/2022, §§ 16-19; farklı bağlamda benzer değerlendirmeler için bkz. Halil Cihan Özbilen ve diğerleri [2. B.], B. No: 2020/5038, 16/3/2023, § 39-49; Songül Eriş ve Bedriye Kuş [2. B.], B. No: 2020/38552, 30/3/2022, § 49; Rıza Gökçen Erus ve diğerleri [2. B.], B. No: 2014/17391, 19/4/2018, § 63).

13. Somut olayda, bir siyasi partinin il yönetim kademesinde yer alan başvurucu hakkında, idarenin kararına aykırı olarak izin almaksızın broşür dağıttığı gerekçesiyle idari yaptırım uygulanmıştır. Anayasa'nın 26. maddesi, düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğünün kullanımında başvurulabilecek araçları "söz, yazı, resim veya başka yollar" şeklinde belirlemiş ve "başka yollar" ifadesiyle her türlü ifade aracını anayasal koruma altına almıştır (Emin Aydın [1. B.], B. No: 2013/2602, 23/1/2014, § 43). Başvuruya konu eylemin, belirli ifadeler içeren broşür dağıtımı olduğu dikkate alındığında, Anayasa'nın 26. maddesinin yalnızca ifade edilen düşünce ve bilgilerin içeriğini değil, bunların ifade edilme biçimlerini de koruma altına aldığı gözönünde bulundurulmalıdır (Mahmut Konuk (2), § 38).

14. Sosyal medyada yapılan bir araştırma sonucunda kolluk görevlilerince sonradan tespit edilen olayda, başvurucunun eylemleri nedeniyle kamusal faaliyetlerin aksadığı, kamu düzeninin bozulduğu veya bu yönde ciddi bir tehlikenin oluştuğuna dair herhangi bir tespit yapılmamıştır. Ayrıca Anayasa Mahkemesine sunulan bilgi ve belgeler arasında, broşürde yer alan ifadeler nedeniyle başvurucu hakkında kamu makamlarınca herhangi bir adli soruşturma başlatıldığına dair bir bulguya da rastlanmamıştır. Bu hususlar gözetildiğinde, broşür dağıtımının barışçıl bir şekilde tamamlandığı ve kolluk güçlerinin müdahalesini gerektiren herhangi bir olayın yaşanmadığı anlaşılmaktadır. Nitekim, gerek idarenin düzenlediği tutanaklarda gerekse hâkimlik kararında, aksine bir durumun varlığına ilişkin somut bir olgu ortaya konulmamış ve herhangi bir gerekçe sunulmamıştır.

15. Anayasa Mahkemesi, yerleşik içtihatlarında salt şekli usule uygun olarak verilmiş bir emre aykırı davranışın varlığının tek başına temel hak ve özgürlüklere müdahale için yeterli olmadığını vurgulamaktadır. Buna göre, temel haklara müdahaleyi haklı kılacak gerekçelerin -kamu güvenliğinin, kamu düzeninin veya genel sağlığın bozulduğu ya da bozulma tehlikesinin bulunduğu- meşru bir temele dayanması ve çatışan hak ve özgürlükler arasında adil bir dengenin kurulması gerektiği ifade edilmektedir. Aksi hâlde, barışçıl bir gösteri veya basın açıklaması nedeniyle kural olarak cezai yaptırım uygulanmaması gerektiği belirtilmiştir (birçok karar arasında bkz. Dilan Ögüz Canan [GK], B. No: 2014/20411, 30/11/2017 §§ 51, 53; Songül Eriş ve Bedriye Kuş, §§ 49, 50; İbrahim Bilen ve diğerleri [1. B.], B. No: 2019/23334, 22/2/2022, § 54; Zülküf Yıldız ve diğerleri [2. B.], B. No:

2019/35399, 16/3/2022, § 53; Rıza Gökçen Erus ve diğerleri, §§ 52, 56, 68, 73; İsmail Sarıkabadayı ve diğerleri [2. B.], B. No: 2016/23696, 8/6/2021, § 45; Ali Orak ve İrfan Gül [1. B.], B. No: 2014/10626, 18/4/2018, §§ 62-67).

16. Somut olay yukarıda belirtilen ilkeler çerçevesinde değerlendirildiğinde, gerek idarece düzenlenen tutanakta gerekse hâkimlik kararında, başvurucu hakkında uygulanan idari para cezasının zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığına ve temel haklar arasında adil bir denge kurulduğuna ilişkin ilgili ve yeterli bir gerekçenin sunulmadığı anlaşılmaktadır. Bu nedenle, başvurucu hakkında uygulanan idari para cezasının demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

17. Açıklanan gerekçelerle, Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

18. Başvurucu, ihlalin tespiti ve giderilmesi ile 25.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Başvurucu ayrıca, vekâlet ücretinin maddi tazminat olarak verilmesini talep etmiştir.

19. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürüteceği yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

20. İhlalin ve sonuçlarının giderilmesi için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı değerlendirildiğinden manevi tazminat talebinin; maddi zarara ilişkin herhangi bir bilgi veya belge sunulmadığından da maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin ifade özgürlüğünün ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Batman 2. Sulh Ceza Hâkimliğine (2021/5389 D.İş) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 664,10 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.664,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına

başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE, 29/4/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

O.V.A.

B. No: 2022/46325 | Karar tarihi: 29.04.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/46325

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

O.V.A. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/46325)

Karar Tarihi: 29/4/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Aydın DEMİREL

Başvurucu : O.V.A.

Vekili : Av. Samed ASLAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; beraat kararı sonrası açılan koruma tedbiri nedeniyle tazminat davasında hükmedilen maddi tazminat miktarının yetersiz olması, adli kontrol tedbirleri ve bunlara bağlı olarak üniversite eğitimi için yapılmak zorunda kalınan harcamaların maddi tazminat miktarında gözetilmemesi nedeniyle adil yargılanma hakkı, mülkiyet hakkı, eğitim hakkı ile kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu, üsteğmen rütbesiyle görev yapmakta iken silahlı terör örgütüne üye olma ve anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs etme suçlarından 7/8/2016 tarihinde gözaltına alınmış; 17/8/2016 tarihinde ise tutuklanmıştır.

3. 5/12/2016 tarihinde Sulh Ceza Hâkimliğince hâkim tarafından belirlenen yerlere belirtilen süreler içinde düzenli olarak başvurmak ve yurt dışına çıkamamak şeklinde adli kontrol kararları uygulanarak başvurucunun tahliyesine karar verilmiştir.

4. Erzurum 3. Ağır Ceza Mahkemesince yapılan yargılama sonunda 12/10/2018 tarihinde başvurucu hakkında beraat kararı verilmiştir. Karara ilişkin duruşma zaptı ile gerekçeli kararın ilgili kısmında adli kontrolün kaldırılmasına dair bir kayıt bulunmamaktadır. Bununla birlikte başvurucu hakkında yurt dışına çıkamamak ve belirlenen yerlere başvurmak şeklindeki adli kontrol yükümlülüklerinin 12/10/2018 tarihinde dosyanın karara çıkması nedeniyle kaldırıldığı anlaşılmaktadır.

5. Beraat kararına yönelik olarak Cumhuriyet Savcılığının istinaf talebi 6/5/2019 tarihinde Bölge Adliye Mahkemesi tarafından esastan reddedilmiştir. Yargıtay tarafından 2/6/2020 tarihinde temyiz isteminin kesin olarak reddedilmesi sonrası beraat kararı kesinleşmiştir.

6. 26/8/2020 tarihinde başvurucu; uygulanan gözaltı, tutuklama ve adli kontrol tedbirleri nedeniyle 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. maddesi uyarınca tazminat davası açmıştır. Başvurucu 76.976 TL maddi, 400.000 TL manevi tazminat talep etmiştir.

7. Başvurucu dava dilekçesinde "Maddi Tazminat Talebi" başlığı altında gözaltı ve tutuklama tedbiri dolayısıyla uğradığı gelir kaybı ile yurt dışındaki bir üniversitede devam eden eğitimini hakkındaki adli kontrol tedbirleri dolayısıyla sürdürememesi nedeniyle uğradığı maddi zararı, yargılama süresince yol ve konaklama masraflarını talep etmektedir.

8. Başvurucu; manevi tazminat olarak ise gözaltı ve tutuklama tedbiri nedeniyle uğradığını iddia ettiği manevi zararlar dışında 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (3) numaralı fıkrası uyarınca adli kontrol tedbirinin hukuka aykırı şekilde uygulanması ve uzun süre devam ettirilmesi ile adli kontrol tedbirleri dolayısıyla eğitimine devam edememesi nedenleriyle uğradığı zararların tazminini istemektedir.

9. Yapılan yargılama sonunda Malatya 3. Ağır Ceza Mahkemesi (Ağır Ceza Mahkemesi) 19/11/2020 tarihinde davanın kısmen kabulüne karar vermiştir. Ağır Ceza Mahkemesi alınan 9/11/2020 tarihli bilirkişi raporuna binaen başvurucuya maddi tazminat olarak 563,77 TL, manevi tazminat olarak 10.000 TL ödenmesine karar vermiştir. Kararın ilgili kısmı şu şekildedir:

"...Davacının tutuklulukta kaldığı süre, isnat edilen suç, sosyal statüsü, hakkaniyet ilkeleri ve yüksek mahkemelerin manevi tazminatın zenginleşme aracı olamayacağına dair ilkesel kararları ile dosya kapsamına göre; davacının 07/08/2016-17/08/2016 tarihleri arasında gözaltında kaldığı, 17/08/2016-05/12/2016 tarihleri arasında tutuklu kaldığı, davacının tutuklu kaldığı süre içerisinde 22/11/2016 tarihinde görevli olduğu 109. Toplu AK.'dan 677 sayılı KHK ile ihraç edildiği, davacının hakkında ihraç kararı verilene kadar olan süreçte 2/3 oranında maaş aldığı bu sebeple herhangi bir maddi zararının bulunmadığı nazara alınarak; davacının maddi tazminat talebinin kısmen kabulü ile ilk maaş alamadığı dönem olan 22/11/2016 tarihinden itibaren yürütülecek yasal faiz ile birlikte 563,77 TL maddi tazminatın hazineden tahsili ile davacıya ödenmesine,

Manevi tazminat ilişkin talebin kısmen kabulu ile; davacının gözaltında ve tutuklulukta kaldığı süre de nazara alınarak; haksız gözaltı tarihi olan 07/08/2016 tarihinden itibaren işleyecek faiziyle 10.000,00 TL Manevi tazminatın hazineden alınarak davacıya ödenmesine, davacı duruşmalarda kendisini vekaletnameli avukat aracılığı ile temsil ettirdiğinden karar tarihinde yürürlükte bulunan Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi uyarınca hükmedilen tazminat miktarı üzerinden hesaplanan 1320,00 TL vekalet ücretinin Hazineden tahsili ile davacıya ödenmesine, karar verilmesi gerektiği sonuç ve kanaatine varılmıştır..."

10. 15/3/2022 tarihinde Ağır Ceza Mahkemesi kararı düzeltilerek istinaf talebi esastan reddedilmiştir. Bölge Adliye Mahkemesi tarafından başvurucu lehine 5.000 TL maddi tazminat, 25.000 TL manevi tazminat ödenmesine reddedilen manevi tazminat talebi yönünden temyiz yolu açık olmak üzere karar verilmiştir. Kararın maddi tazminata ilişkin kısmı şu şekildedir:

"...b-)Maddi tazminatın reddedilen kısmına yönelik davacı vekilinin istinaf başvurusunun incelemesinde;

Koruma tedbirleri nedeniyle maddi tazminat davasına ilişkin yapılan yargılamaya, toplanıp karar yerinde gösterilen delillere ve incelenen dosya kapsamına göre; Her ne kadar memur olan davacının 15/12/2016 tarihine kadarki maaşını bir önceki ay peşin olarak aldığı, söz konusu son maaşının iade edilmemiş olması da dikkate alındığında koruma tedbirlerine maruz kaldığı dönemde maddi hak kaybının bulunmadığı anlaşılan davacı lehine maddi tazminata hükmedilmesi kanuna aykırı görülse de, davacı hakkında 05/12/2016 ile 12/10/2018 tarihleri arasında haftanın üç günü en yakın karakola imza atma şeklinde adli kontrol kararı uygulanmasının oluşturduğu mağduriyet, uygulanan koruma tedbirleri ile adli kontrol uygulamasının süresi, davacının dava dilekçesinde adli kontrol nedeniyle de tazminat isteğinde bulunması hususları birlikte değerlendirildiğinde maddi tazminatın eksik belirlenmesi,

Hususu kanuna aykırı, bu itibarla davacının istinaf istemi yerinde görülmüş ise de; bu aykırılık yeniden yargılama yapmayı gerektirmeyen, HMK'nın 353/1-b-2 maddesi uyarınca düzeltilebilir nitelikte bir yanılgı olduğundan;

563,77 TL olarak hükmedilen maddi tazminat miktarının 5.000,00 TL ye çıkarılması suretiyle, hukuka aykırılığın DÜZELTİLEREK İSTİNAF BAŞVURUSUNUN ESASTAN REDDİNE [karar verildi.]"

11. Başvurucu, nihai hükmü 25/3/2022 tarihinde öğrendikten sonra 22/4/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

12. 20/6/2022 tarihinde başvurucu vekili tarafından verilen dilekçede, maddi tazminat yönünden iletilen istinaf talebinin usulden reddedildiği, manevi tazminat talebi yönünden iletilen istinaf talebinin ise kesin olduğu belirtilmiş ve kararın kesinleştirilmesi istenmiştir.

13. Bölge Adliye Mahkemesi tarafından 22/6/2022 tarihinde kararın maddi tazminat yönünden düzeltilerek esastan reddedildiği, manevi tazminat yönünden ise temyiz edilmediği ifade edilerek kesinleşme şerhi düzenlenmiştir.

14. Başvuru formunda, Bölge Adliye Mahkemesinin maddi tazminata ilişkin kesin kararı sonrası yapıldığı belirtilen bireysel başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. İLGİLİ HUKUK

A. İlgili Mevzuat

15. 5271 sayılı Kanun'un "Adli kontrol" kenar başlıklı 109. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Bir suç sebebiyle yürütülen soruşturmada, 100 üncü maddede belirtilen tutuklama sebeplerinin varlığı halinde, şüphelinin tutuklanması yerine adlî kontrol altına alınmasına karar verilebilir.

(2) Kanunda tutuklama yasağı öngörülen hallerde de, adlî kontrole ilişkin hükümler uygulanabilir.

(3) Adlî kontrol, şüphelinin aşağıda gösterilen bir veya birden fazla yükümlülüğe tabi tutulmasını içerir

a) Yurt dışına çıkamamak.

b) Hâkim tarafından belirlenen yerlere, belirtilen süreler içinde düzenli olarak başvurmak.

..."

16. 5271 sayılı Kanun'un "Tazminat istemi" kenar başlıklı 141. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Suç soruşturması veya kovuşturması sırasında;

a) Kanunlarda belirtilen koşullar dışında yakalanan, tutuklanan veya tutukluluğunun devamına karar verilen,

b) Kanunî gözaltı süresi içinde hâkim önüne çıkarılmayan,

c) Kanunî hakları hatırlatılmadan veya hatırlatılan haklarından yararlandırılma isteği yerine getirilmeden tutuklanan,

d) Kanuna uygun olarak tutuklandığı hâlde makul sürede yargılama mercii huzuruna çıkarılmayan ve bu süre içinde hakkında hüküm verilmeyen,

e) Kanuna uygun olarak yakalandıktan veya tutuklandıktan sonra haklarında kovuşturmaya yer olmadığına veya beraatlerine karar verilen,

f) Mahkûm olup da gözaltı ve tutuklulukta geçirdiği süreleri, hükümlülük sürelerinden fazla olan veya işlediği suç için kanunda öngörülen cezanın sadece para cezası olması nedeniyle zorunlu olarak bu cezayla cezalandırılan,

g) Yakalama veya tutuklama nedenleri ve haklarındaki suçlamalar kendilerine, yazıyla veya bunun hemen olanaklı bulunmadığı hâllerde sözle açıklanmayan,

h) Yakalanmaları veya tutuklanmaları yakınlarına bildirilmeyen,

i) Hakkındaki arama kararı ölçüsüz bir şekilde gerçekleştirilen,

j) Eşyasına veya diğer malvarlığı değerlerine, koşulları oluşmadığı halde elkonulan veya korunması için gerekli tedbirler alınmayan ya da eşyası veya diğer malvarlığı değerleri amaç dışı kullanılan veya zamanında geri verilmeyen,

k) (Ek: 11/4/2013-6459/17 md.) Yakalama veya tutuklama işlemine karşı Kanunda öngörülen başvuru imkânlarından yararlandırılmayan,

Kişiler, maddî ve manevî her türlü zararlarını, Devletten isteyebilirler.

(2) Birinci fıkranın (e) ve (f) bentlerinde belirtilen kararları veren merciler, ilgiliye tazminat hakları bulunduğunu bildirirler ve bu husus verilen karara geçirilir.

(3) (Ek:18/6/2014-6545/70 md.) Birinci fıkrada yazan hâller dışında, suç soruşturması veya kovuşturması sırasında kişisel kusur, haksız fiil veya diğer sorumluluk hâlleri de dâhil olmak üzere hâkimler ve Cumhuriyet savcılarının verdikleri kararlar veya yaptıkları işlemler nedeniyle tazminat davaları ancak Devlet aleyhine açılabilir.

(4) (Ek:18/6/2014-6545/70 md.) Devlet, ödediği tazminattan dolayı görevinin gereklerine aykırı hareket etmek suretiyle görevini kötüye kullanan hâkimler ve Cumhuriyet savcılarına bir yıl içinde rücu eder."

B. Yargıtay Kararları

17. Yargıtay 12. Ceza Dairesinin 3/4/2023 tarihli ve E.2021/4868, K.2023/1064 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...5271 sayılı Kanun'un 141 nci maddesinin birinci fıkrasında tazminat istenebilecek hallerin tahdidi olarak sayılmak suretiyle hüküm altına alındığı, adli kontrol kararlarının ise tazminat istenebilecek koruma tedbirleri arasında sayılmaması nedeniyle adli kontrol tedbirine ilişkin manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekirken kısmen kabulüne karar verilmesi davalı açısından kararın kesin olması sebebiyle bozma nedeni yapılamamıştır..."

18. Yargıtay 12. Ceza Dairesinin 9/7/2024 tarihli ve E.2021/6244, K.2024/3747 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...Koruma tedbirleri nedeniyle tazminat talep edilebilecek haller 5271 sayılı CMK'nın 141/1. maddesinde tahdidi olarak sayılmış olup adli kontrolün bunlar arasında sayılmadığı ve davacı hakkında uygulanan adli kontrol ve malvarlığına konulan tedbir bakımından CMK'nın 141/3. maddesi uyarınca tazminat gerektirir herhangi bir ihlalin söz konusu olmadığı anlaşılmakla, davacının tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde kısmen kabulüne karar verilmesi [hukuka aykırı olup]..."

III. DEĞERLENDİRME

19. Başvurucu, başvuru formunda koruma tedbiri nedeniyle tazminat davasında temyiz edilmeksizin kesinleşen manevi tazminat dışındaki maddi tazminata ilişkin şikâyetlerini dile getirmiştir. Bu nedenle değerlendirme temel olarak maddi tazminat nedeniyle iletilen şikâyetlere ilişkin olarak gerçekleştirilmiştir.

A. Maddi Tazminat Miktarında Adli Kontrol Hükümlerinin Dikkate Alınmaması Nedeniyle Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

20. Başvurucu açılan tazminat davasında hükmedilen tazminat miktarı belirlenirken gözaltı ve tutuklama tedbirleri dışında hâkim tarafından belirlenen yerlere, belirtilen süreler içinde düzenli olarak başvurmak ve yurt dışına çıkamamak tedbirlerinin de değerlendirme konusu yapılması gerektiğini ileri sürmektedir. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) yapılacak incelemede Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının göz önüne alınması gerektiği görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

21. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucu hükmedilen tazminat miktarının yetersizliği nedeniyle mülkiyet hakkı ile kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ise de fiziksel özgürlüğe yönelik müdahale niteliğine sahip olmayan tedbirlere ilişkin iddialar adil yargılanma hakkı kapsamında incelenmiştir.

22. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddiada bulunma ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahip olduğu belirtilmiş ancak hakkın kapsamı

düzenlenmemiştir. 3/10/2001 tarihli ve 4709 sayılı Kanun'un Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasına "ile adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin 14. maddesinin gerekçesine göre "değişiklikle Türkiye Cumhuriyeti'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınmış olan adil yargılama hakkı metne dahil" edilmiştir. Dolayısıyla Anayasa'nın 36. maddesinde herkesin adil yargılanma hakkına sahip olduğu ibaresinin eklenmesinin amacının Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde (Sözleşme) düzenlenen adil yargılanma hakkını anayasal güvence altına almak olduğu anlaşılmaktadır (Yaşar Çoban [GK], B. No: 2014/6673, 25/7/2017, § 53). Bu itibarla Anayasa'da güvence altına alınan adil yargılanma hakkının kapsam ve içeriği belirlenirken Sözleşme'nin "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesinin ve buna ilişkin AİHM içtihadının da gözönünde bulundurulması gerekir (Onurhan Solmaz [1. B.], B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 22).

23. Sözleşme, bir kişinin sahip olduğunu ileri sürebileceği tüm hak ve yükümlülükler bakımından adil yargılanma hakkını güvenceye almamaktadır. Sözleşme'nin adil yargılanma hakkını düzenleyen 6. maddesinde adil yargılanmaya ilişkin hak ve ilkelerin medeni hak ve yükümlülükler ile ilgili uyuşmazlıkların ve bir suç isnadının esasının karara bağlanması esnasında geçerli olduğu belirtilerek hakkın kapsamı bu konularla sınırlandırılmıştır. Hak arama hürriyetinin ihlal edildiği gerekçesiyle bireysel başvuruda bulunabilmek için ya başvurucunun medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili bir uyuşmazlığın tarafı olması ya da başvurucuya yönelik bir suç isnadının esası hakkında karar verilmiş olması gerektiği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla bahsedilen hâller dışında kalan adil yargılanma hakkının ihlali iddiasına dayanan başvurular Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı kapsamı dışında kalacağından bireysel başvuruya konu olamaz (Onurhan Solmaz, § 23).

24. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı suç isnadına bağlı yargılamaların yanında bir kimsenin medeni hak ve yükümlülüklerinin karara bağlanmasıyla ilgili yargılamalarda da uygulanır. Anayasa'nın 36. maddesinin (1) numaralı fıkrasının medeni meselelerde uygulanabilmesi için ortada hukuk düzeni tarafından kişiye tanınmış veya en azından savunulabilir temeli bulunan bir hakkın bulunması gerekir. Bu hakkın Anayasa'da doğrudan veya dolaylı olarak tanımlanan ve güvence altına alınan bir hakka ilişkin olması zorunlu değildir. Bu bakımdan kanunla kişilere tanınan ve savunulabilir bir temeli bulunan hak ve ayrıcalıklar da -mahkemelerde ileri sürülebilmesi koşuluyla- Anayasa'nın 36. maddesi bağlamında hak kavramına dâhildir (bazı farklılıklarla birlikte bkz. Mehmet Güçlü ve Ramazan Erdem [2. B.], B. No: 2015/7942, 28/5/2019, § 28; M.B. [GK], B. No: 2018/37392, 23/7/2020, § 67).

25. Bir hakkın bulunup bulunmadığının tespitinde hakkın tanınması hususunda yetkili otoritelere takdir yetkisi verilip verilmediği de büyük önem taşımaktadır. Bir hakkın kişiye tanınıp tanınmaması hususunda yetkili otoritelere mutlak takdir yetkisi tanınmış ise Anayasa'nın 36. maddesi bağlamında adil yargılanma hakkının kapsamına giren bir hakkın varlığından söz edilemeyecektir (Mehmet Güçlü ve Ramazan Erdem, § 29). Ayrıca bu hakka ilişkin olarak ilgili kişinin menfaatini etkileyen bir uyuşmazlık mevcut olmalıdır. Bu uyuşmazlık ihtilaf konusu hakkın tespiti ve bu haktan yararlanılması bakımından belirleyici bir nitelik arz etmelidir (Mehmet Güçlü ve Ramazan Erdem, § 28). Son olarak söz konusu hakkın medeni karakterli olması gerekir. Devletin egemenlik yetkisinin çekirdek alanına ilişkin haklar adil yargılanma hakkının kapsamına girmez (Travnik Üniversitesi [2. B.], B. No: 2017/33627, 19/11/2020, § 32).

26. Somut olayda başvurucu, uygulanan gözaltı ve tutuklama tedbirleri dışında uzun süre

uygulandığını iddia ettiği hâkim tarafından belirlenen yerlere, belirtilen süreler içinde düzenli olarak başvurmak ve yurt dışına çıkamamak tedbirleri nedeniyle açtığı tazminat davasını bireysel başvuruya konu etmiştir. Başvurucu, bireysel başvurusunda maddi tazminat miktarının belirlenmesinde uzun süre uygulanan adli kontrol tedbirlerinin gözetilmemesinden ve bunlardan doğan zararlarının tazmin edilmemesinden şikâyet etmektedir.

27. Bireysel başvuru konusu uyuşmazlıkta yani haksız koruma tedbiri nedeniyle açılan tazminat davasında suç isnadına bağlı bir yargılamanın mevcut olmadığı hususunda herhangi bir tereddüt bulunmamaktadır. Uyuşmazlığın medeni hak ve yükümlülükler kapsamında kalıp kalmadığı yönünden yapılan değerlendirmede ise Anayasa Mahkemesi Yahya Çevik ([1. B.], B. No: 2018/15454, 17/11/2021) kararında birtakım tespitlerde bulunmuştur. Buna göre uyuşmazlığa konu temel kanuni düzenleme olan 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesine bakıldığında kimlerin hangi şartlar altında ve hangi süreler içinde tazminat talep edebileceği hususunda açık düzenlemelerin bulunduğu görülmektedir (bkz. § 16). Bu maddede hangi hâller ve şartlar altında tazminatın verileceği açıkça ve sınırlı olarak sayılmış olup madde metninde adli kontrol kararları ile ilgili olarak bir düzenlemenin bulunmadığı görülmektedir.

28. Açıkça kanun tarafından tanınan medeni nitelikte savunulabilir bir hakkın kabul edilmemesinin yanında böyle bir hakkın bulunup bulunmadığının tespitinde ayrıca yetkili yargısal makamların pratik ve uygulamalarının da söz konusu hakkın varlığı hususunda değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu nitelikteki bir hakkın varlığı veya kişilere bu hakkın verilmesi noktasında ilgili makamların müstakar hâle gelmiş bir uygulamasının bulunmaması hâlinde de bu hakkın varlığından bahsedilemeyecektir (Yahya Çevik, § 38).

29. Bu kapsamda Yargıtay tarafından adli kontrol tedbirleri nedeniyle açılan davaların 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde açık düzenleme bulunmaması nedeniyle reddedilmesi gerektiğine dair içtihadının yerleşik hâle geldiği anlaşılmıştır (birçok karar arasından bazıları için bkz. §§ 17, 18).

30. Tüm bu açıklamalar sonrasında özetle iddialara dayanak olarak ileri sürülen 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde, başvurucunun hâkim tarafından belirlenen yerlere belirtilen süreler içinde düzenli olarak başvurmak ve yurt dışına çıkamamak şeklinde adli kontrol altında kalması nedeniyle oluştuğunu iddia ettiği zararlar için açık bir yasal dayanağın bulunmadığı, diğer ifadeyle ortada kanun tarafından açıkça veya dolaylı olarak kabul edilmiş bir hakkın varlığından söz edilemeyeceği değerlendirilmiştir.

31. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Gözaltında ve Tutuklulukta Geçen Sürelere İlişkin Maddi Tazminat Miktarının Düşük Olması Nedeniyle Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

32. Başvurucu, açtığı tazminat davasında yetersiz bilirkişi raporuna dayalı olarak hükmedilen maddi tazminat miktarının az olması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmektedir.

33. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Bu itibarla başvurucunun bu bölümdeki iddialarının kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında

incelenmesi gerekir.

34. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında, açıkça dayanaktan yoksun bireysel başvuruların Anayasa Mahkemesince kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir.

35. Somut olayda başvurucu, yetersiz bilirkişi raporuna dayanan kararda öngörülen maddi tazminat miktarının az olmasından şikâyetçidir. Başvurucunun gözaltında ve tutuklulukta geçen süreler nedeniyle ilettiği maddi tazminat talebine ilişkin olarak Ağır Ceza Mahkemesi tarafından bilirkişi raporu alınmış, karar gerekçesinde de başvurucunun talepleri ayrıntılı olarak karşılanmıştır. Buna göre başvurucunun gözaltında ve tutuklulukta geçirdiği süreler ile kamu görevinden ihraç edildiği tarih arasında 2/3 oranında maaş aldığı, bu kapsamda maddi bir zararının bulunmadığı ifade edilmiştir. Bununla birlikte ihraç edildiği tarihten sonraki döneme ilişkin olarak ise alınan bilirkişi raporu ile uyumlu olarak başvurucuya 563,77 TL maddi tazminat ödenmesine hükmedilmiştir(bkz. § 9). Bölge Adliye Mahkemesi tarafından ise başvurucu lehine hükmedilen maddi tazminat miktarının 5.000 TL olarak düzeltilmesine ve istinaf taleplerinin kesin olarak reddine karar verilmiştir (bkz. § 10) . Bölge Adliye Mahkemesi tarafından ödenmesine karar verilen tazminat miktarı ile davanın koşulları ve başvurucunun uğradığı zarar arasında açık bir orantısızlık bulunmadığı görülmektedir. Sonuç olarak derece mahkemelerinin kararlarında bariz bir takdir hatası veya keyfîlik tespit edilmediğinden Anayasa Mahkemesinin tazminat miktarının belirlenmesi konusunda anılan mahkemelerin takdir yetkisine müdahalesi söz konusu olamaz (Özkan Şen, B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 45; Sadık Koçak ve diğerleri, B. No: 2013/841, 23/1/2014, § 87).

36. Bu durumda somut başvuruya konu davada hükmedilen tazminatın, müdahalenin sonuçlarının giderilmesi bakımından yetersiz olmadığı kanaatine varıldığından başvurucunun kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yönelik açık bir ihlalin bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

37. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Adli Kontrol Tedbirleri Nedeniyle Üniversiteye Devam Edemeyen Başvurucunun Zararlarının Maddi Tazminat Belirlenirken Gözetilmemesi Nedeniyle Eğitim Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

38. Başvurucu özetle hakkındaki ceza yargılamasında aleyhine hükmedilen adli kontrol tedbirleri ile aksayan üniversite eğitimi nedeniyle yaptığı ödemelerin hükmedilen maddi tazminat belirlenirken gözetilmemesi nedeniyle eğitim hakkının ihlal edildiğinden şikâyet etmektedir.

39. Eğitim, Anayasa tarafından doğrudan güvence altına alınmış bir haktır. Ayrıca eğitim, çok özel bir kamu hizmeti olarak sadece doğrudan faydaları olan bir hizmet değil geniş sosyal fonksiyonları da olan bir hizmettir. Demokratik bir toplumda insan haklarının sağlamlaşması ve devamı için eğitim hakkının vazgeçilmez ve temel bir katkısı olduğu da aşikârdır (Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri [2. B.], B. No: 2013/583, 10/12/2014, § 66). Anayasa Mahkemesi önceki kararlarında eğitim hakkının yükseköğrenim seviyesini de kapsadığına (Hikmet Balabanoğlu [2. B.], B. No: 2012/1334, 17/9/2013, § 28; İhsan Asutay [1. B.], B. No: 2012/606, 20/2/2014, § 36), belli bir zamanda mevcut olan eğitim kurumlarına

etkili bir biçimde erişimin sağlanmasını güvence altına aldığına (Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri, § 68), kamu otoritelerine bireyin eğitim ve öğrenim almasını engellememe şeklinde bir negatif ödev yüklediğine (Adem Öğüt ve diğerleri [1. B.], B. No: 2014/20527, 22/11/2017, § 44; Yüksel Baran [2. B.], B. No: 2012/782, 26/6/2014, § 36) karar vermiştir.

40. Adli kontrol tedbirleri nedeniyle eğitim hakkının ihlal edildiği ve bu nedenle maddi tazminatta bu hususun gözetilmesi gerektiği şikâyetini barındıran somut başvuruda öncelikle başvurunun süresinde yapılıp yapılmadığı sorununun ele alınması gerekmektedir.

41. Tüketilmesi gereken başvuru yollarının ulaşılabilir olması yanında telafi kabiliyetini haiz olması ve tüketildiğinde başvurucunun şikâyetlerini gidermede makul başarı şansı tanıması gerekir. Dolayısıyla mevzuatta bu yollara yer verilmesi tek başına yeterli olmayıp uygulamada da etkili olduğunun gösterilmesi ya da en azından etkili olmadığının kanıtlanmamış olması gerekir (Ramazan Aras [1. B.], B. No: 2012/239, 2/7/2013, § 29). Eğitim hakkına müdahale teşkil eden adli kontrol tedbirlerinden doğan zararların 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesi uyarınca talep edilmesi mümkün görünmemektedir. Zira daha önce ifade edildiği gibi Yargıtay tarafından adli kontrol tedbirleri nedeniyle açılan davaların 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde açık düzenleme bulunmaması nedeniyle reddedilmesi gerektiği ifade edilmektedir (birçok karar arasından bazıları için bkz. §§ 17, 18). Bu kapsamda her ne kadar Bölge Adliye Mahkemesince adli kontrol tedbirlerinin başvurucu üzerindeki etkisi ve yarattığı mağduriyete atıfla tazminat miktarlarında artırıma gidilmiş ise de (bkz. § 10) söz konusu yaklaşımın ilgili mevzuat hükmü yanında Yargıtayın yerleşik uygulamasına aykırılık taşıdığı anlaşılmaktadır. Bu kapsamda salt bu tespitlerin koruma tedbiri nedeniyle tazminat yolunu adli kontrol tedbirleri yönünden etkili bir başvuru yolu hâline getirdiğini söylemek yerinde olmayacaktır.

42. 6216 sayılı Kanun’un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası gereği bireysel başvurunun başvuru yollarının tüketildiği, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir. Bu, sadece başvurucunun şikâyetleri açısından makul bir başarı şansı sunabilecek ve bir çözüm sağlayabilecek nitelikte, kullanılabilir ve etkili başvuru yollarının dikkate alınmasına olanak sunar. Zira bir başvurucunun şikâyetlerine ilişkin etkili bir telafi kabiliyetini haiz olmayan yollara uygunsuz veya hatalı görülebilecek başvurular yapmasının bireysel başvuru süresi üzerinde herhangi bir etkisi olmayacaktır (S.K. [GK], B. No: 2018/24280, 17/3/2021, § 48).

43. Anayasa Mahkemesi Kaan Bozgül ve Mehmet Velat İnci ([2. B.] B. No: 2022/39494, 18/7/2024) kararında yurt dışına çıkamama şeklindeki adli kontrol tedbiri nedeniyle eğitim hakkının ihlal edildiği iddiasını incelemiştir. Adli kontrol tedbirlerinin kaldırılması taleplerinin önce sulh ceza hâkimliği ile asliye ceza mahkemesi, daha sonra ağır ceza mahkemesi tarafından reddedilmesinin ardından yapılan başvuruda başvuru yollarının tüketildiği kabul edilmiştir. Yapılan inceleme sonunda Anayasa Mahkemesi tarafından adli kontrol tedbirine karar verilirken kişinin yurt dışındaki bağları ile ona isnat edilen suçun niteliği, delil durumu ve mahkûmiyet hâlinde alacağı cezanın ağırlığı birlikte değerlendirilerek adli kontrol tedbirinden beklenen kamusal menfaat ile başvurucunun menfaatleri arasında adil bir dengenin kurulması ve bu durumun yeterli gerekçeyle açıklanması gerektiği belirtilmiştir. Sonuç olarak başvurucular hakkında uygulanan adli kontrol tedbirleri nedeniyle eğitim hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

44. Somut başvuruda başvurucunun belirttiği üzere eğitim hakkına müdahale teşkil eden

adli kontrol tedbirlerine yönelik itirazlar farklı tarihlerde mahkemelerce reddedilmiştir. Başvurucunun ne söz konusu kararlara karşı ne de 12/10/2018 tarihinde adli kontrolleri kaldıran Ağır Ceza Mahkemesi kararına karşı bireysel başvuru yoluna gitmediği anlaşılmaktadır.

45. Bu bilgiler ışığında başvurucu tarafından eğitim hakkı yönünden etkilibir yol olduğu yönünden bir açıklama barındırmayan ve bu yönde bir tespit yapılamayan tazminat davasına başvurulmasının bireysel başvuru süresi üzerinde herhangi bir etkisi olmayacağı dikkate alındığında somut başvuruda uygulanan adli kontrol tedbirleri nedeniyle eğitim hakkının ihlal edildiği iddiası yönünden süre aşımı bulunduğu değerlendirilmektedir. Zira başvurucu, yargılama süreci içinde adli kontrollerinin kaldırılması taleplerinin kesin olarak reddi kararları sonrası ya da en geç Ağır Ceza Mahkemesi tarafından adli kontrollerin 12/10/2018 tarihinde kaldırılması kararı sonrası süresi içinde bireysel başvurusunu gerçekleştirmemiştir. Başvurucu, bunun yerine ilgili mevzuat ve Yargıtay uygulamasına göre adli kontrollerden kaynaklanan hak ihlalleri yönünden etkili bir giderim imkânı sunmayan 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde öngörülen tazminat yolunu tükettikten sonra bireysel başvuruda bulunmuştur.

46. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

D. Diğer İhlal İddiaları

47. Başvurucunun haksız olarak yurt dışına çıkamama adli kontrol tedbiri uygulanması nedeniyle seyahat hürriyetinin ihlal edildiğine ilişkin iddiasının Sebahat Tuncel [1. B.] (B. No: 2012/1051, 20/2/2014, §§ 41-55) kararı doğrultusunda konu bakımından yetkisizlik nedeniyle; hakkındaki pasaport tahdidi nedeniyle eğitim hakkının ihlal edildiği şikâyeti yönünden bu hususun idari yargıda dava konusu yapılabileceği anlaşılmakla Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt (B. No: 2012/403, 26/3/2013, §§ 16, 17) ve Bayram Gök (B. No: 2012/946, 26/3/2013, § 18) kararları doğrultusunda başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

B. 1. Maddi tazminat miktarında adli kontrol hükümlerinin dikkate alınmaması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Gözaltında ve tutuklulukta geçen sürelere ilişkin maddi tazminat miktarının düşük olması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Adli kontrol tedbirleri nedeniyle üniversiteye devam edemeyen başvurucunun zararlarının maddi tazminat belirlenirken gözetilmemesi nedeniyle eğitim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

4. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 29/4/2025 tarihinde

OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ALİ ACAR

B. No: 2022/80119 | Karar tarihi: 29.04.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/80119

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ALİ ACAR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/80119)

Karar Tarihi: 29/4/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Hüseyin Özgür SEVİMLİ

Başvurucu : Ali ACAR

Vekili : Av. Mehmet Ali ASLAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; kesinleşen mahkûmiyet kararı sonrasında yeniden yapılan yargılama sonucunda soruşturma evresinde müdafii hazır bulunmaksızın alınan ifadelerin hükme esas alınması ve delillerin hatalı değerlendirilmesi suretiyle önceki mahkûmiyet kararının aynen onaylanması nedeniyle adil yargılanma hakkının, tatbik edilen hukuk kurallarının öngörülemez nitelikte olması nedeniyle de suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 12/8/2022 tarihinde yapılmıştır. Kabul edilebilirlik konusunda oybirliği sağlanamadığı için başvuru Komisyonca Bölüme sevk edilmiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği, bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar şöyledir:

A. Başvurucu Hakkında Açılan Ceza Davasına Konu Eylemler

1. 18/11/1999 Tarihli Olay

5. Kolluk görevlilerinin düzenledikleri 18/11/1999 tarihli tutanağa göre devriye görevi yapıldığı sırada haber merkezinin bir kişinin Üsküdar'daki Atatürkçü Düşünce Derneğini (ADD) bombaladığını ihbar ettiğini söylemesi üzerine anılan derneğe gidildiğinde yerde cam kırıkları ve dışarıdaki tabelada bir pankart bulunduğu, pankart üzerinde "Kahrolsun Laik Dikta, Ya Şeriat Ya Ölüm İBDA/C" yazılı olduğu belirtilmiştir. Anılan tutanakta ayrıca sprey boyayla derneğin giriş kapısına "İBDA/C" ve oda içerisindeki duvara "Ahbese Lanet İBDA/C" yazıldığı, odadaki masanın ortadan delindiği, olay yerinde basınç ve parça etkili boru bombaya ait parçalar bulunduğu, diğer odalarda da yine boyayla "Ya Şeriat Ya Ölüm" ve "İBDA/C Geliyoruz" yazılarının bulunduğu bilgilerine yer verilmiştir.

6. Derneğin Üsküdar Şubesi Başkanı olan M.K. kollukta alınan ifadesinde; olayı polislerden öğrendiğini, dernekte bulunan eşyaların tahrip edildiğini ve derneğin bazı üyeleri ile sivil ve resmî kuruluşlara ait bilgilerin yer aldığı telefon fihristinin dernekten çalınmış olduğunu beyan etmiştir.

7. İstanbul Kriminal Polis Laboratuvarı (Polis Kriminal) tarafından yapılan inceleme üzerine düzenlenen 19/11/1999 tarihli ekspertiz raporunda, olay yerinde elde edilen patlamış bombaya ait parçalar üzerinde el yapımı patlayıcılarda kullanılan maddelerden potasyum klorat tespit edildiği belirtilmiştir.

8. Parmak İzi Laboratuvar Büro Amirliğinin 21/11/1999 tarihli ekspertiz raporunda, olayda ele geçirilen materyaller üzerinde tetkik ve mukayeseye elverişli parmak izi tespit edilemediği bildirilmiştir.

9. Bomba imha uzmanı olan kolluk görevlileri tarafından düzenlenen 24/11/1999 tarihli inceleme raporunda; olay yerinde bulunan demir su borusu parçaları ile parçalanmış sigara izmariti parçaları ve Polis Kriminal raporundaki bulgular birlikte değerlendirildiğinde olayda kullanılan bomba yapılırken su borusu içerisine potasyum klorat doldurulduğu ve borunun her iki tarafının kapatıldığı, boru içerisine ateşlemeyi sağlamak için maytap fitili yerleştirildiği ve gecikme sağlanması için de fitil ile sigara izmaritinin irtibatlandırıldığı bilgilerine yer verilmiştir. Raporda ayrıca bu tip boru bombaların patlaması sonucu canlılarda ölüme ve yaralanmalara neden olabileceği, cansız maddelerde ise bu bombaların yakıcı ve tahrip edici özelliğe sahip olduğu belirtilmiştir.

10. Olaya ilişkin Üsküdar Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen soruşturmada başvurucunun yakalandığı tarihe kadar geçen süreçte olayı gerçekleştiren kişi ya da kişiler tespit edilememiştir.

2. 13/12/1999 ve 14/12/1999 Tarihli Olaylar

11. Kolluk görevlileri tarafından 14/12/1999 tarihinde saat 00.30'da düzenlenen tutanağa göre 13/12/1999 tarihinde saat 23.55 sıralarında Kısıklı Caddesi'nde faaliyet gösteren Diyanet Vakfı'na ait binada patlama sesi geldiğinin anons edilmesi üzerine olay yerine gidildiği, olay yerinde bulunan bomba imha ekibine göre olayda boru tipi bomba kullanıldığı, binanın panjur ve camlarının patladığı, binanın beton kısımlarına kırmızı sprey boya ile "İBDA/C" yazıldığı, bir süre sonra yapılan yeni anons ile Nuh Kuyusu Caddesi'nde faaliyet gösteren İhlas Satış Mağazası adlı yerde de patlama olduğunun bildirildiği, anılan yere

gidildiğinde burada da patlamış hâlde fitil ateşlemeli boru tipi bomba olduğu belirtilmiştir.

12. İhlas Satış Mağazası adlı yerde yapılan olay yeri inceleme işlemi üzerine düzenlenen raporda; işyeri camında patlama nedeniyle çatlak meydana geldiği, olay yerinde bomba yapımında kullanılan çivi ve cam parçaları ve niteliği tespit edilemeyen sıvı madde olduğu belirlenmiştir.

13. Polis Kriminal tarafından düzenlenen 15/12/1999 tarihli ekspertiz raporunda; Diyanet Vakfı'nda gerçekleşen eylem sonucu olay yerinde elde edilen su borusu, kör tapa ve nipel parçaları üzerinde patlayıcı maddelerden potasyum klorat artıklarının bulunduğu tespit edilmiştir.

14. Bomba imha uzmanı olan kolluk görevlileri tarafından söz konusu iki bombalama eylemine dair düzenlenen raporlarda yer verilen tespitler şöyledir:

i. Diyanet Vakfı'nda gerçekleşen bombalama eyleminde olay yerinde bulunan boru nipel parçalarının bombada dış kap, sigara izmaritinin de ateşlemeyi ve gecikmeyi sağlamak için kullanıldığı, bombanın sigara gecikmeli, fitil ateşlemeli, basınç ve parça etkili el yapımı boru bomba olduğu, ana patlayıcısının da potasyum klorat olduğu belirtilmiştir.

ii. İhlas satış mağazasında kullanılan bombada soda şişesinin bombanın dış kabı, çivilerin de parça tesiri yapması için kullanıldıkları, bombanın basınç ve parça tesirli, ateşlemeli el yapımı bomba olduğu değerlendirilmiştir.

iii. Her iki olayda kullanılan bombanın yapılış ve kullanılış tarzı itibarıyla canlılarda öldürücü ve yaralayıcı, cansız maddelerde de yakıcı ve tahrip edici özelliğe sahip olduğu belirtilmiştir.

15. Olaya ilişkin yürütülen soruşturmalarda başvurucunun yakalandığı tarihe kadar geçen süreçte olayı gerçekleştiren kişi ya da kişiler tespit edilememiştir.

3. 19/12/1999 Tarihli Olay

16. Kolluk görevlileri tarafından düzenlenen 19/12/1999 tarihli olay yeri inceleme ve tespit tutanağında; olay günü saat 14.30 sıralarında telsiz merkezinin ihbarı ile İstanbul İçerenköy'de bulunan Carrefour Ticaret Merkezine bomba konulduğunun bildirilmesi üzerine kolluk görevlilerinin olay yerine geldiği, işyeri otoparkında bomba araması yapılmaktayken tekel ürünlerinin satışının yapıldığı reyonda patlama olduğu, bundan 1-2 dakika sonra da park yerinde bir patlama daha meydana geldiği, patlamalar sonucunda reyondaki alkollü içki şişelerinin kırıldığı ve bazı otomobillerin hasar gördüğü belirtilmiştir.

17. İstanbul İl Emniyet Müdürlüğünce düzenlenen 20/12/1999 tarihli bilgi formu başlıklı yazıda bu olayı İslami Büyük Doğu Akıncılar Cephesi (İBDA/C) adlı silahlı terör örgütünün üstlendiği belirtilmiş ve ibdagiz isimli kullanıcı tarafından NTV adlı televizyon kanalının internet adresine gönderilen ve olayın İBDA/C tarafından yapıldığını açıklayan elektronik posta (e-posta) içeriği dosyaya sunulmuştur. Ancak Kadıköy Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen soruşturmada başvurucunun yakalandığı tarihe kadar geçen süreçte olayı gerçekleştiren kişi ya da kişiler tespit edilememiştir.

18. Polis Kriminal tarafından düzenlenen 22/12/1999 tarihli ekspertiz raporunda, patlamaların gerçekleştiği yerlerden elde edilen materyaller üzerinde patlayıcı madde karışımlarından potasyum klorat ve alüminyum nitrat bulaşıklarının olduğu tespit edilmiştir.

19. Olay yerinde ele geçirilen materyallerin bomba imha uzmanı kolluk görevlileri tarafından incelenmesi üzerine düzenlenen 25/12/1999 tarihli raporda; su borusunun

bombanın dış kabı, pillerin akım kaynağı, elektronik kol saatlerinin de gecikmeyi sağlayan zaman ayarlı ateşleme anahtarı olarak kullanıldığı, boru içerisine patlayıcı madde karışımları konulduktan sonra borunun redüksiyon ve kör tapa ile kapatıldığı, her iki bombanın zaman ayarlı, parça ve basınç etkili bomba niteliğinde olduğu, bu tip bombaların patlaması sonucu canlılarda ölüm ve yaralanmalara, cansız maddelerde ise yakıcı ve tahrip edici etkiye neden olabileceği belirtilmiştir.

B. 25/12/1999 Tarihli Olay ve Başvurucu Hakkındaki Soruşturma Süreci

20. 25/12/1999 tarihinde saat 23.55 sıralarında İstanbul Şişli'de bulunan Kanal D adlı televizyon kanalına ait binanın bahçe duvarı üzerine bırakılan bir adet fitil ateşlemeli, parça ve basınç etkili boru bombanın patlaması olayıyla ilgili olarak soruşturma başlatılmıştır.

21. Söz konusu patlama üzerine görevlendirilen kolluk görevlileri tarafından düzenlenen 26/12/1999 tarihli yakalama tutanağında; olayla ilgili çevrede araştırma yapılmakta iken 26/12/1999 tarihinde ve saat 00.05 sıralarında televizyon binasının arka sokaklarında görülen başvurucunun durumundan şüphelenilip durdurulduğu, yapılan üst aramasında bir adet patlamamış elektronik düzenekli bomba ele geçirildiği, kendisine sorulduğunda da televizyon binasına bomba koyma eylemini bizzat gerçekleştirdiğini söylemesi üzerine yakalandığı belirtilmiştir. Yakalama tutanağında başvurucunun imzası da bulunmaktadır.

22. Kolluk görevlileri tarafından 26/12/1999 tarihinde ve saat 02.30 sıralarında başvurucunun evinde yapılan arama işlemi üzerine düzenlenen tutanağa göre kolluk görevlileri başvurucuyla eve gelmiş, kapıyı başvurucu kendi anahtarıyla açarak evde arama yapılmasına rıza göstermiştir. Arama sonucunda Salih Mirzabeyoğlu kod adını kullanan S.İ.E.ye ait kitaplar, iki adet Furkan adlı dergi, Akıncı Yolu adlı derginin abonelerinin isim ve ikamet adreslerine ait liste, bir adet mavi bez üzerine beyaz renkli, üç hilal ve yıldız basılı İBDA/C terör örgütüne ait bayrak, naylon poşetler içerisinde bomba yapımında kullanıldığı belirtilen farklı renklerde toz maddeler, maytap fitilleri, üzerinde tadilat yapıldığı ve pil soketi ile irtibatlandırıldığı belirtilen kol saati, pil soketi ile irtibatlı ve cıvalı sistem kurulan tükenmez kalem dış kısmı, ikişer ve beşer santimetre boyutunda 25 adet çivi, kör tapalar, nipel ve redüksiyon, ara kablolar, rezistans teli, piller, üzerinde "Kahrolsun Emperyalist Batı Yaşasın Nizam Başyücelik Devleti" ibaresi ve "İBDA/C" imzası bulunan pankart, ADD Üsküdar Şubesine ait telefon fihristi ve üzerinde başvurucunun adının yazılı olduğu içerisinde bomba yapımını gösteren elektronik şema ile tarifin yer aldığı kâğıt bulunan zarf ele geçirilmiştir. Arama işlemine dair tutanak, başvurucu tarafından da imzalanmıştır.

23. İstanbul Emniyet Müdürlüğünün 29/12/1999 tarihli yazısında, başvurucunun evinde ele geçirilen kitaplardan biri hakkında İstanbul 1. Sulh Ceza Mahkemesince 29/11/1995 tarihli toplatma kararı verildiği belirtilmiştir.

24. Bomba imha uzmanı kolluk görevlileri tarafından olay yerinde bulunan su borusu, boruya ait kör tapalar ve redüksiyon, elektronik kol saati, piller ve pil yatağı üzerinde yapılan inceleme üzerine düzenlenen 27/12/1999 tarihli raporda, bu materyaller üzerinde parmak izi tespit edilemediği bildirilmiştir.

25. Polis Kriminal görevlilerinin düzenlediği 27/12/1999 tarihli ekspertiz raporuna göre başvurucunun evinde yapılan aramada ele geçirilen bomba yapımına dair açıklamaların olduğu notlardaki el yazılarının önceden aynı örgüte üye olduğu gerekçesiyle hakkında adli işlem yapılan E.K.nın eli ürünü olduğu belirlenmiştir.

26. Polis Kriminal görevlilerinin düzenlediği 28/12/1999 tarihli ekspertiz raporuna göre olay

yerinde bulunan kalıntılar üzerinde patlayıcı maddelerden potasyum klorat artıklarının bulunduğu, başvurucuda ele geçirilerek bomba imha uzmanlarınca etkisiz hâle getirildiği belirtilen zaman ayarlı boru bombadan elde edilen 80 gram ağırlığındaki toz maddenin de patlayıcı madde karışımlarından potasyum klorat ve alüminyum tozu içerdiği tespit edilmiştir.

27. Polis Kriminal görevlilerinin düzenlediği aynı tarihli diğer ekspertiz raporunda; başvurucunun evinde ele geçirilen toz maddelerin bir kısmının patlayıcı madde karışımlarından potasyum klorat ve alüminyum tozu, potasyum klorat ve sodyum benzoat, bu maddelerden bir kısmının da patlayıcı madde karışımlarında kullanılan kükürt ve postasyum klorat oldukları, yine fitillerin patlayıcı madde ateşleme işleminde kullanılan maytap fitili olduğu ve macunun da maddeleri sabitlemek için kullanılan çelik macunu olduğu bilgilerine yer verilmiştir.

28. Bomba imha uzmanı kolluk görevlilerinin düzenledikleri 29/12/1999 tarihli iki ayrı olay yeri inceleme raporunda;

i. Olay yeri dışında hazırlanıp getirilen bombanın olay yerinde patladığı, olay yerinde bulunan demir boru parçalarının bombanın dış kabı olarak kullanıldığı, bombanın ana patlayıcısının ekspertiz raporunda belirtildiği üzere potasyum klorat olduğu; bu tür malzemelerle bomba yapıldığında canlılar üzerinde öldürücü, cansız maddeler üzerinde de tahrip edici güce sahip olduğu bilgisi verilmiştir.

ii. Yakalandığı anda başvurucunun üzerinde ele geçirilen materyaller üzerindeki inceleme sonucunda su borusunun bombanın dış kabı, kol saatinin zaman ayarı ve anahtar olarak, pillerin bombadaki rezistans sistemini çalıştırmak için kullanıldığı; bu bombanın patlaması neticesinde canlılar üzerinde öldürücü, cansız maddeler üzerinde de tahrip edici güce sahip olduğu bilgisi verilmiştir.

29. Başvurucunun evinde ele geçirilen materyaller üzerinde bomba imha uzmanı kolluk görevlilerince yapılan inceleme üzerine düzenlenen inceleme ve imha tutanağında yer verilen tespitler şöyledir:

i. Maytap fitillerinin patlayıcı maddeleri ateşlemek amacıyla kullanıldığı, üzerlerinde tadilat yapılmış pil soketi irtibatlı elektronik kol saatlerinin arka kapakları açılarak alarm sistemlerinden çıkarılan kablolar üzerine irtibatlandırılan elektronik devreler yardımıyla zaman ayarlı saatli bomba yapımında kullanılacak şekilde yapıldığı değerlendirilmiştir.

ii. Pil soketi irtibatlı olan, cıvalı sistemle yapılmış tükenmez kalemin dış kısmının bir tarafı eritilerek ve diğer tarafından iki çıplak kablo sokulup içine cıva doldurularak kapatıldığı, kabloların uçlarının pil soketine lehimle tutturularak cıvalı sistemli, sarsıntıya hassas bomba yapımında anahtar olarak kullanılabilecek şekilde hazırlandığı, çivilerin el yapımı bombaların parça tesirini artırmak için boruların içine konulabileceği belirtilmiştir.

iii. Havya ve lehimin bombaların kablo bağlantılarını lehimlemek için kullanıldığı, kör tapaların boru bombaların ağız kısımlarına takılan tapalardan olduğu, nipel ve redüksiyonun boru bomba yapımında kullanılabilecek şekilde hazırlandığı; ara kabloların, hazırlanan bombaların düzenlerinin çalışıp çalışmadığını kontrol etmek amacıyla kullanıldığı, bombada ateşleme düzeneği olarak ince rezistans bulunduğu ve başvurucuda ele geçirilen bomba içerisindeki rezistansın da bu amaçla kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

30. Başvurucunun kollukta müdafii hazır bulundurulmaksızın alınan kolluk ifadesi şöyledir:

i. Salih Mirzabeyoğlu kod adını kullanan S.İ.E.nin devlet güvenlik mahkemesinde 14/4/1999 tarihinde yapılan duruşmasına katıldığını ve bu sırada gösteri yaptığı için yakalanıp gözaltına alındığını, 55 gün boyunca Metris ceza infaz kurumunda kaldığını, 27/8/1999 tarihinde deprem sonrası Eyüp'teki Kaşkarlı Camii'nde 40-50 kişilik bir grup ile kaldığı sırada İBDA/C mensubu olduğu gerekçesiyle gözaltına alındığını, değişik tarihlerde bu örgütün mensuplarını ziyaret ettiğinde yine gözaltına alındığını beyan etmiştir.

ii. İBDA/C örgütünün fikirlerini siyasi görüş olarak benimsediğini, örgütün liderinin kumandan olarak tanımladığı S.İ.E. olduğunu, bu kişinin bir dergiye verdiği röportajı okuyup sempati duyduğunu, sonra örgüte ait farklı dergileri de okudukça örgütü benimsediğini, kendisinin de örgüt içerisinde yayınlanan Akıncı Yol adlı dergide yazı işleri müdürlüğü yaptığını, evinde ele geçirilen Furkan dergisinin de örgüte ait yayın olduğunu söylemiştir.

iii. İfade Tutanağı'nın 3. sayfasına göre başvurucuya örgüte ne zaman, ne şekilde katıldığı ve örgüt içerisindeki konumunun ne olduğu sorulduğunda; 1985 yılında H.A.Y. adlı okul arkadaşı tarafından İBDA/C'nin ideolojisi ile tanıştığını, teşkilat içinde yazar ve yayıncı olarak faaliyet gösterdiğini, örgüt içinde yayın ve propaganda sorumlusu olduğunu, Akademya adlı dergiyi çıkarttığını, geçmişte de Ak Doğuş, Ak Zuhur, Tahkim, Yeni Tahkim gibi dergilerde idarecilik ve yazarlık yaptığını, Tavır, Karar, Elif, Taraf ve Akıncı Yolu dergilerinde de az sayıda yazılar yazdığını beyan ettiği belirtilmiştir.

iv. Kendisine örgüt içindeki faaliyetleri sorulduğunda; 1994 ila 1996 yılları arasında Tahkim ve Yeni Tahkim dergilerinde yazılar yazdığını, 1997 yılında Akıncı Yol dergisini çıkardığını, sonra derginin basın muhabiri olduğunu, mahkemelerde İBDA/C ile ilgili duruşmaları izlediğini söylemiştir.

v. Başvurucuya yakalandığı güne kadar örgüt içinde gerçekleştirdiği eylemlerin neler olduğu sorulduğunda verdiği beyanlar şöyledir:

- Metris Ceza İnfaz Kurumunda kaldığı süreçte aynı koğuşta kaldıkları İBDA/C mensubu E.E.K.dan boru tipi, zaman ayarlı ve ani ateşlemeli bomba yapımını teorik olarak öğrendiğini, infaz kurumundan çıktıktan sonra da düzenli olarak örgüt mensuplarını ziyaret ettiğini, bu ziyaretlerden birinde yaklaşık iki ay kadar önce E.E.K.nın kendisine bomba yapım şeması ve bombayı nasıl yapacağını anlatan dokümanları verdiğini, bu dokümanların içinde bomba yapımında kullanılan malzemelerin listesinin de olduğunu, listede bulunan alüminyum tozu, potasyum, kükürt, piller, kablo, saat, transistör, direnç, boru ve tapa gibi materyalleri çeşitli işyerlerinden satın alıp evinin çatı katında sakladığını, böylece eylem yapmaya karar verdiğini ve ilk olarak ADD'ye bomba koymayı planladığını söylemiştir.

- ADD'ye bomba konulması eyleminden bir gün önce evinin çatısında bulunan ve koli içinde sakladığı bomba malzemelerini çıkardığını, su borusu dirseğinin içine kükürt, alüminyum tozu ve potasyumdan oluşan karışımı yerleştirdiğini, dirseğin iki tarafına da tapa taktığını, bir delikten içeriye torpil fitili sokup bombayı hazırladığını, evdeki kırmızı boya ve fırçayı kullanarak beyaz bez üzerine "Kahrolsun Laik Dikta Ya Şeriat Ya Ölüm İBDA/C" yazdığını, hazırladığı bu malzemelerle yanına sprey boya da alarak bir gün sonra saat 04.00 sıralarında taksi ile ADD'nin dış kapısının önüne geldiğini, demir çubukla kapıyı zorlayıp açtığını, duvarlarda asılı bulunan Atatürk portrelerini yere atıp kırdığını, sprey boya ile duvarlara "Ya Şeriat Ya Ölüm - Ya Müntakim Ya Allah İntikam - Ahbese Lanet - İBDA/C Geliyoruz" yazılarını yazdığını, yanında getirdiği pankartı bina dışında bulunan dernek tabelasının üzerine astığını, yanında getirdiği bombayı sigara ile yaktıktan sonra dernek

içindeki masanın altına atarak bırakıp kapıyı kapatarak olay yerinden kaçtığını, telefon kulübesinden bazı basın - yayın kuruluşlarını arayarak eylemi İBDA/C adına üstlendiğini ve oradan ayrılıp evine gittiğini söylemiştir.

- Başvurucuya 13/12/1999 ve 14/12/1999 tarihlerinde Diyanet Vakfı ve İhlas satış mağazasında meydana gelen patlamalar sorulduğunda; Diyanet Vakfı'nı İslâm dinine hizmet etmediği, İhlas satış mağazasını da bu işyerinin bağlı olduğu holding bünyesinde dini ve müslümanları sömürdüğü düşüncesiyle bu kuruluşlara ait yerlerde eylem yapmaya karar verdiğini, evinde bulunan malzemelerden dirsek boru içine kükürt, alüminyum tozu ve potasyumdan oluşan karışımı koyduğunu, borunun iki tarafını tapalarla kapatıp içine fitil soktuğunu, bir şişe içine de aynı kimyasal karışımı ve fitili koyduğunu, saat 23.00 sıralarında bu bombaları ve sprey boyayı yanına alarak dolmuşla Diyanet Vakfı Neşriyat Bölge Müdürlüğünün önüne geldiğini, binanın vitrin camı önüne bıraktığı bombayı sigarayla ateşlediğini, sigara yanmaya devam ederken sprey boyayla bina kolonlarının üzerine "İBDA/C" yazdığını, oradan yaya olarak ayrılıp İhlas mağazası önüne geldiğini, şişe içine hazırladığı diğer bombayı mağazanın giriş kapısının sağına bıraktığını ve fitili sigara ile yakıp yine yaya olarak oradan da ayrıldığını, telefon kulübesine gidip çeşitli basın-yayın kuruluşlarını arayarak bu olayları da İBDA/C adına üstlendiğini ifade etmiştir.

- Başvurucuya 19/12/1999 tarihinde Carrefour Ticaret Merkezinde meydana gelen patlamalar sorulduğunda; bomba yapımında kullandığı malzemelerin bir kısmını bu işyerinin yan tarafındaki bir dükkandan aldığını, bu esnada Carrefour'un güvenliğinin yetersiz olduğunu gördüğünü, bu nedenle eylem yapmaya karar verdiğini, olaydan bir gün önce evindeki malzemelerle daha önceden hazırladığı bombalar gibi boru tipi iki adet bomba hazırladığını, boruların bir tarafını tapa ile kapattığını, boruların içerisine kükürt, alüminyum tozu ve potasyumdan oluşan karışımı koyduğunu, boruların diğer taraflarını da ortası delik tapalarla kapattığını, deliklerden içeriye torpil fitili sokup fitillerin olduğu bölüme dijital saatlerden yaptığı zaman ayarlı devreleri taktığını, patlama saatlerini de saat 15.00 olarak ayarlayıp bombaları hazırladığını söylemiştir.

- Başvurucu devamla olay günü saat 13.00 sıralarında bombaları poşete koyup yanına alarak Carrefour'un önüne geldiğini, bu poşeti alışveriş sepetine koyup güvenlikten geçtiğini ancak sepetteki eşyanın güvenlik görevlilerince aranmadığı için tespit edilmediğini, önce domuz ürünlerinin olduğu rafın arka kısmına bombalardan birini yerleştirdiğini, diğer bombayı da alkollü içkilerin olduğu rafın arkasına koyup işyerinden ayrıldığını, telefon kulübesinden Carrefour'a ait işyeri telefonunu arayıp işyerine bomba koyduğunu, gerekli önlemlerin alınması gerektiğini ve eylemi İBDA/C adına yaptığını söylediğini, basın kuruluşlarını da arayıp benzer şeyler söylediğini, tekrar mağazanın içine girip önlem alınmadığını görünce yeniden telefonla işyerini aradığını, bomba koyduğunu ısrarla söyleyip önlem alınmadığı için görevlilere kızdığını, ardından tekrar mağazaya girip alkollü içkileri görebileceği yerde bombanın patlamasını beklediğini, mağaza görevlilerinin yine de önlem almadığını ve saat 15.00'te alkollü içki reyonuna koyduğu bombanın büyük bir gürültüyle patladığını, bunun üzerine insanların panikle kaçmaya başladığını, panik yaşayan insanları sakin olmaları yönünde telkin ettiğini söylemiştir.

- Başvurucu bu olaya ilişkin ayrıca domuz ürünleri reyonuna koyduğu bombayı da aynı anda patlaması için ayarladığı hâlde bu bombanın patlamaması üzerine delil bırakmamak için bu bombayı geri alıp cebine koyarak mağaza dışına çıktığını, bombayla eve gitmeyi düşündüğünü ancak yaptığı eylemi mağaza görevlilerinin örtbas edecek şekilde bu patlamanın alkollü içki şişelerinden kaynaklandığını söylemek suretiyle basın açıklaması

yaptıklarını görmesi üzerine basın kuruluşlarının da olay yerinde olmalarını fırsat bilip eylemini tamamlamak için mağaza otoparkına gidip cebindeki çakmakla diğer bombanın fitilini ateşleyerek araçların arasında bulunan bir ağacın dibine bombayı bıraktığını ve olay yerinden kaçtığını, kısa süre sonra bu bombanın da patladığını, olaydan sonra eyleme dair haberleri televizyondan izlerken bazı kanalların bu eylemi hafife aldıklarını gördüğünü, ayrıca eylem öncesi mağaza çalışanlarını uyardığı hâlde önlem alınmadığı için eyleme dikkat çekmek ve görevlilere tepki göstermek amacıyla kolluk görevlileri tarafından soruşturma dosyasına sunulan elektronik postayı internet kafeye gidip basın kuruluşlarının e-posta adreslerine kendisinin gönderdiğini beyan etmiştir.

- Başvurucuya 25/12/1999 tarihinde Kanal D binasının bahçesine bomba konulması olayı sorulduğunda; olay günü evindeki bomba malzemeleriyle iki borunun bir tarafını kör tapa ile diğer taraflarını da ortasını deldiği tapalarla kapattığını, boruların içine kükürt, alüminyum tozu ve potasyumdan oluşan karışımı koyup tapalara açtığı deliklerden içeriye fitil soktuğunu, birinin fitilinin olduğu bölüme dijital kol saatinden yaptığı devreyi yerleştirip patlama saatini 23.45 olarak ayarladığını, böylece iki bomba hazırladığını söylemiştir. Başvurucu devamla bombaları yanına alıp Kanal D binasının önüne geldiğini, ani ateşlemeli boru tipi bombanın fitilini sigara ile yakıp binanın bahçe duvarının bittiği yerdeki duvarın dibine bombayı bıraktığını, kısa süre sonra bombanın büyük bir gürültüyle patladığını, bunun üzerine telefon kulübesinden Kanal D televizyonunu arayıp bu eylemin amacının gazeteci F.A.ya yönelik olduğunu ve İBDA/C adına yaptığını söylediğini, yanında bulunan zaman ayarlı bomba ile binanın arka tarafına geçtiğini ve garaj giriş kapısının olduğu yere diğer bombayı bırakmaya çalışırken orada bulunan güvenlik görevlisi kendisini fark ettiği için bombayı koyamadığını, görevli ile tartışıp olay yerinden uzaklaşmakta olduğu sırada oradan geçen sivil polisler tarafından şüphe üzerine durdurulduğunu ve üzerindeki bomba ile yakalandığını söylemiştir.

vi. Başvurucuya evinde yapılan arama işlemi sonucunda ele geçirilen materyaller sorulduğunda;

- S.İ.E.nin kitaplarını ve Furkan dergisini çeşitli kitapçılardan okumak için aldığını, toz maddelerin potasyum klorat, kükürt ve alüminyum tozu olduğunu; bunları bomba yapımında kullanmak için satın aldığını, bu maddeleri de ifadesinde belirttiği bombalama eylemlerinde kullandığını söylemiştir.

- Maytap fitillerini, kör tapaları, çivileri, boruları, kol saatlerini, pilleri, kabloları, rezistans telini, LED lambayı, redüksiyonu ve nipeli de sonradan yapacağı eylemlerde kullanacağı zaman ayarlı bombayı hazırlamak için bulundurduğunu beyan etmiştir.

- Kırmızı renkli plastik boya ve fırçayı ADD'de gerçekleştirdiği eylemde olay yerinde bıraktığı pankartı ve evinde bulunan diğer pankartı hazırlamakta kullandığını, İBDA/C'ye ait olduğunu söylediği bayrağı önceden örgütün yayın evinden aldığını, İBDA/C'nin görüşlerini benimsediği için de bu bayrağı evde bulundurduğunu ifade etmiştir.

- Pil soketi yapılmış cıvalı sistemin olduğu kalemle bomba yapım şeması ile tarifini Metris Ceza İnfaz Kurumunda ziyaret ettiği E.E.K.dan aldığını, bu tarifi kullanarak yaptığı bombaları da söz konusu bombalama eylemlerinde kullandığını, ADD Üsküdar Şubesine ait ajandayı kişileri tedirgin etmek ve istihbarat sağlamak için bu yeri bombaladığı sırada alıp eve getirdiğini söylemiştir.

vii. Başvurucuya kolluk ifadesinde kendisi hakkında M.G.H. adlı kişiyle 15/12/1999

tarihinden sonra ev kiraladığına, Metris Ceza İnfaz Kurumu çevresinde yaya olarak ya da otomobille sürekli dolaştığına, kuruma müdahale amacıyla dışarıdan gelecek takviye birlik olup olmadığına ilişkin keşif yaptığına, olası bir hareketlenmede kurumdaki kişileri telefonla uyarıp savunma durumuna geçirerek infaz koruma memurlarını rehin alma planları yaptığına dair bilgiler edinildiği bildirilmiş ve bu hususta da beyanı alınmıştır. Kolluk ifadesine dair tutanakta başvurucunun bu soruya ilişkin cevabında M.G.T.yi M.H.T. olarak tanıdığına, o kişinin İBDA/C mensubu olduğuna, onunla bir süre önce erzak almak için görüştüğüne, bunun dışında irtibat kurmadığına ve kolluğun kendisi hakkındaki bu duyumlara dair bilgisi olmadığına dair beyanda bulunduğu belirtilmiştir.

31. Terörle Mücadele Şube Müdürlüğünde görevli altı kolluk görevlisi tarafından başvurucuya kolluk ifadesinde belirttiği diğer bombalı eylemlere dair müdafii hazır bulundurulmaksızın yer gösterme işlemleri yaptırılmıştır. Başvurucu söz konusu eylemlerin her biri açısından ayrı ayrı düzenlenen tutanaklarda yer verilen anlatımlarında da önceden verdiği ifadelerini tekrarlamıştır.

32. İstanbul Emniyet Müdürlüğü tarafından İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi Başsavcılığına (Başsavcılık) gönderilen 29/12/1999 tarihli fezlekede, başvurucunun arşiv kayıtlarının araştırıldığı ve bu verilere göre başvurucunun İBDA/C örgütü yöneticisi olduğu belirtilen S.İ.E.nin yargılandığı sırada bu kişiye destek vermek amacıyla 14/4/1999 tarihinde yapılan izinsiz gösteriye katıldığı gerekçesiyle yakalanıp tutuklandığı, 14/10/1999 tarihine kadar katıldığı iki ayrı gösteri nedeniyle de yakalandıktan sonra serbest bırakıldığı bilgilerine yer verilmiştir.

33. Başvurucunun kolluk ifadesi ve yer gösterme tutanaklarında kendisinin gerçekleştirdiğini kabul ettiği diğer eylemler yönünden yürütülen diğer soruşturmalar da Başsavcılık tarafından yürütülen soruşturma dosyasında birleştirilmiştir.

34. Başvurucunun Başsavcılığa sevk edilmesi sırasında alınan 29/12/1999 tarihli adli raporda; kafasına vurulup boğazının sıkıldığından bahsettiğine, yapılan muayenesinde darp ve cebir izi görülmediğine dair açıklamalar yer almaktadır.

35. Başvurucu 29/12/1999 tarihinde Başsavcılıkta müdafii hazır bulunmaksızın alınan savunmasında; 26/12/1999 tarihinde eve gitmek üzere gece yarısı Mecidiyeköy otobüs duraklarında beklerken polislerin kendisini yakaladığını, üzerinde el yapımı bir bomba olduğunu, bunun üzerine evinde de arama yapıldığını, evinde ele geçirilen malzemeleri kabul ettiğini, bunun dışında ifade vermek istemediğini, kollukta verdiği ifadesini kabul etmediğini, bu ifadenin zorla alındığını, İBDA/C'nin fikirlerini benimsediğini, örgütün legal alandaki faaliyetlerine katıldığını, izinsiz gösterilere katılması nedeniyle 55 gün ceza infaz kurumunda kaldığını, bu kurumda S.İ.E.nin koğuşunda tutulduğunu ve E.E.K.dan bomba yapımı üzerine eğitim aldığını söylemiştir. Başvurucuya kolluktaki ifadesinde kabul ettiği beş eylem sorulduğunda bu eylemleri de kabul etmediğini, gerekirse mahkemede detaylı ifade vereceğini, bu aşamada başka bir şey söylemek istemediğini beyan etmiştir.

36. Tutuklanma talebiyle sevk edildiği İstanbul 6 No.lu Devlet Güvenlik Mahkemesi (DGM) Başkanlığında müdafii hazır bulunmaksızın yapılan sorgusunda başvurucu;

i. İBDA/C'nin görüşlerini benimsediğini, örgüte ait Akıncı dergisinin yayınlanması faaliyetini yürüttüğünü, bu derginin yasal bir yayın olduğunu ve kendisinin de 1997 yılında bir yıl süreyle bu derginin sorumlu yazı işleri müdürü olduğunu söylemiştir.

ii. Örgütün yayın organlarında çeşitli yazılar da yazdığını ve bu nedenle hakkında DGM'lerde

davalar açıldığını, sonradan yürürlüğe giren af kanunları sonucunda bu davalardan beraat ettiğini beyan etmiştir.

iii. S.İ.E.nin DGM'de görülen yargılamasında yapılan gösteriye izinsiz katılmadığını, bu beyanının tutanağa hatalı yazıldığını, olayda basın muhabiri olarak görev yaparken gözaltına alınıp tutuklandığını söylemiştir.

iv. 26/12/1999 tarihinde gece yarısı otobüs durağında beklerken şüphe üzerine polislerin kendisini yakaladığını, üzerinde yakalanan bomba ile evinde ele geçirilen ve bomba yapımında kullandığı malzemelerle diğer materyallerin kendisine ait olduğunu, fırsatını bulabilseydi evdeki malzemelerle bomba yapmayı planladığını, bomba yapımını tutuklu kaldığı dönemde öğrendiğini beyan etmiştir.

v. Başvurucuya kollukta alınan ifadesi okunup altındaki imza gösterildiğinde; imzanın kendisine ait olduğunu ancak ifadeyi kabul etmediğini, polislerin kendilerine göre bir şeyler yazdığını ve ifadeyi okumasına fırsat vermeden kendisine zorla imzalattıklarını söylemiştir.

vi. Kendisine Başsavcılıkta alınan ifadesi okunduğunda ise bu ifadenin doğru olduğunu beyan etmiştir.

37. Sorgusunun ardından tutuklanan başvurucu hakkında Başsavcılık 18/1/2000 tarihinde düzenlediği iddianame ile yasa dışı silahlı örgütün sair efradı olmak suçundan 1/3/1926 tarihli ve 765 sayılı mülga Türk Ceza Kanunu'nun 168. maddesinin (2) numaralı fıkrası ile beş kez olmak üzere patlayıcı madde atmak suçundan da aynı mülga Kanun'un 264. maddesinin (6) numaralı fıkrası uyarınca cezalandırılması talebiyle İstanbul 1 No.lu DGM'ye (1 No.lu DGM) kamu davası açmıştır.

38. İddianamede 25/12/1999 tarihli olayın ardından başvurucunun üzerinde ve evinde yapılan arama sonrası ele geçirilen materyallere, ADD, İhlas Satış Mağazası, Diyanet Vakfı, Carrefour Alışveriş Merkezi ile Kanal D binasında meydana gelen patlamalara dair kolluk tarafından düzenlenen raporlara ve başvurucunun bu eylemleri tutuklu olduğu sırada E.E.K.dan aldığı bomba yapımı eğitimi doğrultusunda kendisinin gerçekleştirdiğine dair kollukta verdiği ifadesine, Başsavcılık ve DGM'de alınan ifadelerinde de üzerinde ve evinde ele geçirilen materyallerin kendisine ait olduğuna ilişkin savunmalarına yer verilmiştir. Başsavcılık; kolluk tarafından düzenlenen raporların da başvurucunun beyanlarını doğruladığı, böylece başvurucunun İBDA/C örgütü mensubu olduğu ve örgüt faaliyeti kapsamında beş ayrı yerde bombalama eylemlerini gerçekleştirdiği kanaatine varmıştır.

C. Başvurucu Hakkında Yargıtay'ın 21/11/2002 Tarihli Bozma Kararı Öncesindeki Kovuşturma Süreci

39. Başvurucunun yargılamanın ilk celsesinden önce 1 No.lu DGM'ye sunduğu ve kendi el yazısıyla yazdığı 29/6/2000 tarihli dilekçesinde;

i. İBDA/C'nin görüşlerini benimsediğini ancak bu oluşumun bir terör örgütü olmadığını, yapılanmanın içerisinde legal faaliyetlerde bulunduğunu, ceza infaz kurumunda kaldığı dönemde S.İ.E. ile aynı koğuşta kalmasının kendisi için şeref vesilesi olduğunu, salıverildikten sonra tekrar onun yanına gelebilmek istediğini, bunun için kendisine illegal görüntü vererek üzerinde bomba ile yakalanmaya karar verdiğini, olay günü üzerinde ele geçirilen bombanın patlamaya hazır olmadığını, bombada ateşleme sistemi olan fünye ya da fitil bulunmadığını söylemiştir.

ii. Yakalandığı gün niyetinin Vatan Caddesindeki Emniyet Müdürlüğüne gitmek ve bir

şekilde yakalanmak olduğunu, Mecidiyeköy'e geldiğinde caddede bir hareketlenme gördüğünü, polis arabalarının Kanal D binasına doğru gittiğini, bunun üzerine otobüs duraklarına doğru yürüdüğünü belirtmiştir.

iii. Kanal D binasının otoparkının giriş kapısındaki güvenlik görevlisinin yanına gelip ne olduğunu sorduğunu, görevlinin kendisine bomba patladığını söylemesi üzerine bunu yakalanmak için fırsat bilip şüphe çekmek için "Oh! İyi olmuş. Kim yaptıysa eline sağlık." dediğini ancak görevlinin dikkatini çekemediğini, bunun üzerine biraz daha dolaştığını, o esnada sivil polislerin araçla geldiğini görünce yine güvenlik görevlisinin yanına gidip ona küfrettiğini ve kaçar gibi hareketler yaptığını, bunu gören polislerin gelip ne olduğunu sorduğunu, polislere güvenlik görevlisinin kendisine küfrettiğini söyleyince polislerin araçtan inip onunla konuştuğunu, polislerin dikkatini çekemeyince onlara şüpheli yakaladıklarında prim alıp almadıklarını sorup şanslı günlerinde olabileceklerini söylediğini, yine de polislerin dikkatini çekemeyince panik yapmamaları kaydıyla bir şey söyleyeceğini belirtip cebinde bomba olduğu bilgisini verdiğini, sonra da bombayı cebinden çıkarıp ellerine verdiğini beyan etmiştir.

iv. Bombayı gören polislerin korktuğunu, korkmamaları için bombanın fitilinin olmadığını söylediğini, anlattıklarının doğru olduğunu güvenlik görevlisi ve polislerden öğrenilebileceğini söylemiştir.

v. Karakola gittiğinde polislere ne isterlerse kabul edeceğini söylediğini, onların da fırsattan istifade ederek aslında yapmadığı eylemleri kendi üzerine yıktıklarını, buna rağmen sırf yeniden ceza infaz kurumuna dönebilmek için kendisine dikte ettirilen hususları söyleyip yazdığını, ifadesini de okumadan imzaladığını, bu nedenle bombalama eylemlerini kabul etmediğini ileri sürmüştür.

vi. Cebindeki bombayı yapmak için evinde birtakım malzemeler bulundurduğunu fakat tahmin ettiği kadarıyla evde ele geçirildiği belirtilen çoğu malzemenin aslında kendisine ait olmadığını, ev arama tutanağında kendi imzasının olmaması gerektiğini, ev araması için görevlilerle saat 01.30 sıralarında eve geldiğini, polislerin iki saat boyunca evi aradığını ve tutanağı yeniden karakola geldiklerinde imzalatacaklarını söylediklerini ancak evden çıkacakken evin kapısını kapattırmadıklarını ve kendisini eve getiren polislerin evde kaldığını, kendisini de olay yerine çağırdıkları başka bir polis ekibiyle karakola getirdiklerini söylemiştir.

vii. Tutuklandıktan sonra öğrendiğine göre polislerin evden öğleden sonra 14.30 civarında ayrıldığını, komşulardan duyduğu kadarıyla eve poşet vb. taşıyıp çıkardığını, komşular ne olduğunu sorduğunda da hırsızlık olayı olduğunu söylediklerini, bu konuda komşulardan da tanıklık edebilecek kişiler olduğunu, bu nedenle ev arama tutanağında imzasının bulunup bulunmadığının araştırılması gerektiğini ileri sürmüştür.

40. Başvurucu hakkında Yargıtayın bozma kararı öncesi yapılan yargılamaya dair celselerde müdafii hazır bulundurulmamıştır.

41. Yargılamanın 29/6/2000 tarihli celsesinde hazır edilen başvurucunun savunması alınmıştır. Başvurucu bu celseden önce sunduğu dilekçe içeriğini tekrar ettiğini, kolluk, Başsavcılık ve DGM'de alınan savunmaları ile kolluk tarafından düzenlenen tutanak ve raporları kabul etmediğini, beş ayrı bombalama eylemiyle ilgisi bulunmadığını, olay günü üzerinde ele geçirilen bombayı kendisinin imal ettiğini ancak bu bombanın ateşleme sistemi bulunmadığı için patlamaya hazır olmadığını, önceden ceza infaz kurumunda tutuklu kaldığı

süreçte bazı arkadaşlarından bomba yapımını teorik olarak öğrendiğini, bomba yapımı ile ilgili evinde ele geçirilen dokümanların kendisine ait olmadığını, E.E.K.yı tanıdığını ancak bomba yapımını ondan öğrenmediğini söylemiştir.

42. 14/11/2000 tarihli ikinci celsede soruşturma evresinde başvurucunun hazır bulunduğu yer gösterme işlemlerine katılan kolluk görevlilerinden A.T.nin tanık sıfatıyla ifadesi alınmış ve bu kişi tutanakların altındaki imzanın kendisine ait olduğunu, anılan işlemlere kendisinin de katıldığını söylemiştir. Başvurucu, tanık beyanını kabul etmediğini söylemiş ve yakalama tutanağında imzası bulunan kolluk görevlilerinin de tanık sıfatıyla ifadelerinin alınmasını talep etmiştir.

43. 1 No.lu DGM, anılan örgüte üye oldukları gerekçesiyle haklarında İstanbul 6 No.lu DGM'de ayrı dava açılan başka sanıklar ile başvurucu hakkındaki dava arasında irtibat bulunduğundan bahisle 22/2/2001 tarihinde davaların birleştirilmesine karar vermiş ancak davaların birleştirildiği mahkemece diğer sanıklar ile başvurucu arasında irtibat bulunmadığı ve diğer davada hüküm kurulduğu gerekçesiyle birleştirme talebi reddedilmiştir. Bunun üzerine başvurucu hakkındaki yargılamaya 1 No.lu DGM tarafından devam edilmiştir.

44. Yargılamanın 10/7/2001 tarihli celsesinde başvurucu hakkında yakalama işlemi yapan kolluk görevlilerinden S.C. tanık sıfatıyla dinlenilmiştir. S.C. ifadesinde; başvurucuyu yakaladıklarında üzerinde pili takılı olmayan bomba bulunduğunu, başvurucuyu bomba atarken görmediklerini söylemiştir. Başvurucu; tanığın olay anında kendisini özellikle yakalatmaya çalışıp üzerinde bomba olduğunu söyleyip söylemediğine dair beyanının alınmasını talep etmiş, tanık bu soru üzerine başvurucunun olay anında güvenlik görevlisi ile tartıştığını ve onu yakaladıktan sonra üst araması yaptıklarında bombayı başvurucunun üzerinde ele geçirdiklerini beyan etmiştir. Başvurucu ise tanığın bu beyanını kabul etmediğini, polislerin kendisini ekip aracına bindirdiklerinde onlara yakalama yaptıkları zaman prim alıp almadıklarını sorduktan sonra üzerinde bomba olduğunu söylediğini, polislerin korkması üzerine de bombanın fitili olmadığını ve patlamayacağını söylediğini ileri sürmüştür.

45. Başvurucunun tutuklu bulunduğu ceza infaz kurumundan getirtilememesi nedeniyle hazır bulunmadığı 25/9/2001 tarihli celsede başvurucuyu yakalayan kolluk görevlilerinden N.M.nin de tanık sıfatıyla ifadesi alınmış, N.M. ifadesinde yakalama tutanağındaki imzanın kendisine ait olduğunu ve başvurucunun yakalanması işlemine kendisinin de katıldığını beyan etmiştir. Bu celsede, alınan tanık beyanlarının yeterli görüldüğünden bahisle yakalama işlemine katılan diğer tanıkların dinlenilmesinden vazgeçilmesine dair ara karar verilmiştir.

46. Başvurucu 4/12/2001 tarihli celseden önce sunduğu ve aynı tarihte yapılan celsede okunan ek dilekçesinde kendi üzerinde bulunan ve polislere teslim ettiği bombanın fitilsiz olup patlamaya hazır olmadığına ve hiçbir bombalama eylemini kendisinin gerçekleştirmediğine dair savunmalarına ek olarak;

i. Carrefour Alışveriş Merkezinde patlayan bombalara ait artıklarda tespit edilen bazı kimyasal maddelerin kendi evinde ele geçirilen toz maddelerle uyumlu olmadığını, İhlas Satış Mağazası ve Diyanet Vakfı'nda gerçekleşen eylemler sırasında teyzesinin evinde bulunduğunu, ADD'de gerçekleşen patlamadan bir gün sonra başka bir gösteriye katılması sonucu yakalandığını, o zaman da evinin arandığını ancak ADD'ye ait ajandanın evde bulunmadığını, bu ajandayı evinde arama yapan polislerin eve koymuş olabileceklerini ileri

sürmüştür.

ii. Kolluk ifadesinin 3. sayfasında hayat hikâyesine dair verdiği bilgilerin aslında kendisiyle ilgili olmadığını, kolluk görevlilerin İBDA/C'ye yönelik yürüttüğü başka bir soruşturmada alınan ifadedeki anlatımların bir kısmını kendisi hakkında düzenlenen kolluk ifadesine eklediklerini beyan etmiştir.

47. Yargılamanın 4/12/2001 tarihli celsesinde Başsavcılık esas hakkında mütalaasını sunmuştur. Anılan mütalaada, iddianamede yer verilen eylemlerin başvurucu tarafından gerçekleştirildiği ancak bu eylemlerin 765 sayılı mülga Kanun'un 146. maddesinin (1) numaralı fıkrasında düzenlenen Türkiye Cumhuriyeti Teşkilatı Esasiye Kanununun tamamını veya bir kısmını tağyir ve tebdil veya ilgaya ve bu kanun ile teşekkül etmiş olan Büyük Millet Meclisini iskata veya vazifesini yapmaktan men suçuna cebren teşebbüsü oluşturduğu değerlendirilerek başvurucunun bu suçtan cezalandırılması talep edilmiştir.

48. Yargılamanın 9/7/2002 tarihli celsesinde başvurucuya Başsavcılığın mütalaasına karşı ek savunma hakkı verilmiştir. Başvurucu da bu celsede esas hakkında savunmasını içeren dilekçesini sunmuştur. Anılan dilekçede; tanık A.T.nin evde yapılan aramada ele geçirildiği belirtilen eşyadan bazılarını evde görmediğine dair beyanının duruşma tutanağına geçirilmediğini, tanık S.C.nin ifadesinde kendisinde ele geçirilen bombada pil olmadığına dair beyanı karşısında bombanın patlamaya hazır olmadığına dair savunmasının bu beyanla doğrulandığını, hazır bulunmadığı celsede dinlenen diğer tanığa savunmasında ileri sürdüğü hususların sorulmadan yüzeysel olarak beyanının alındığını, beyanlarını alınmasını istediği diğer tutanak tanıklarının ise dinlenilmesinden vazgeçilmesinin hukuka aykırı olduğunu, tutuklu olması nedeniyle kovuşturma sürecinde savunmasını yeterince hazırlayamadığını, tahliye olması durumunda kendisine avukat tutma şansı bulabileceğini beyan etmiştir.

49. Yargılamanın 12/9/2002 tarihli celsesinde 1 No.lu DGM, başvurucuya 765 sayılı mülga Kanun'un 146. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca 30 yıl ağır hapis cezası vermiştir. Mahkûmiyet hükmünün gerekçesinde başvurucunun aşamalardaki savunmalarına değinildikten sonra suçun sübutu ve eylemin hukuki nitelendirmesi açısından yer verilen tespit ve değerlendirmeler şöyledir:

i. Başvurucunun arkadaşı H.A.Y.nin telkinleri ile İBDA/C'nin ideolojisini benimsemeye başladığı, örgüt lideri S.İ.E.nin DGM'de yapılan duruşmalarını izlemeye geldiği, sonrasında yapılan izinsiz gösteriye katılması nedeniyle tutuklanıp Metris Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda kaldığı, bu süreçte aynı koğuşta kaldığı E.E.K.den boru bomba ve zaman ayarlı, ani ateşlemeli bomba yapımını öğrendiği belirtilmiştir.

ii. Tahliye olduktan sonra bomba yapımında kullanılan ve evinde ele geçirilen materyalleri temin ettiği, ardından iddianamede yer verilen beş ayrı yere bomba konulması eylemlerini gerçekleştirdiği ve ardından da üzerinde taşıdığı bomba ile yakalandığı ifade edilmiştir.

iii. İddianameye konu tüm eylemlerin olay yeri inceleme raporları, ekspertiz raporları, yer gösterme, inceleme ve imha raporları ile başvurucunun kollukta alınan beyanı doğrultusunda sabit olduğu değerlendirilmiştir.

iv. Başvurucunun gerçekleştirdiği kabul edilen eylemlerin insanların topluca ve çoğunlukla girip çıktıkları yerlerde gerçekleştirilmesi itibarıyla yoğunluğu ve toplum üzerinde yarattığı etki dikkate alındığında 765 sayılı mülga Kanun'un 146. maddesinin (1) numaralı fıkrasında düzenlenen suçu oluşturduğu sonucuna ulaşılmıştır.

50. Karar tarihi itibarıyla resen de temyiz kanun yolu açık olan mahkûmiyet kararına karşı Cumhuriyet savcısının ve başvurucunun da temyiz kanun yoluna başvurmaları üzerine Yargıtay 9. Ceza Dairesi 21/11/2002 tarihinde, başvurucuya atılı eylemlerin sübutu ve hukuki nitelendirmesine dair tespit ve değerlendirmelerin hukuka uygun olduğunu belirtmiş ancak başvurucu hakkında uygulanan ceza indiriminin idam cezası yerine müebbet ağır hapis cezası üzerinden uygulanması nedeniyle sonuç cezanın eksik olarak belirlendiği gerekçesiyle hükmü bozmuştur.

D. Bozma Kararı Üzerine Devam Eden Yargılamaya İlişkin Süreç

51. Bozma üzerine devam eden yargılamanın 6/3/2003 tarihli ilk celsesinde bozma kararı okunmuş, başvurucu karara karşı beyanda bulunmak için süre talep etmiştir.

52. 1 No.lu DGM 12/6/2003 tarihli celsede bozma ilamına uyulmasına karar vermiş, Başsavcılık bozma kararı öncesi verdiği esas hakkındaki mütalaasını tekrar etmiştir. Başvurucu bu celsede alınan savunmasında kollukta verdiği ifadesini kabul etmediğini, ifade tutanağında adı geçen H.A.Y.yi tanımadığını beyan etmiş ve Başsavcılığın mütalaasına karşı beyanda bulunmak üzere süre verilmesini talep etmiştir. 21/8/2003 tarihli bir sonraki celsede ise başvurucu avukat tuttuğunu ve savunma hazırlayamadığını beyan ederek yeniden süre verilmesi talebinde bulunmuştur. Celse sonunda yargılamaya 28/10/2003 tarihinde devam edilmesi kararlaştırılmıştır.

53. Dosyaya 11/9/2003 tarihli vekâletname ibraz eden başvuru müdafii, araştırılması gerektiğini ileri sürdüğü hususlara dair 17/10/2003 tarihli dilekçe sunmuştur. Başvurucu müdafiinin bu dilekçede ileri sürdüğü itirazları ve dilekçeye eklediği belgelerin içeriği şöyledir:

i. Başvurucunun kollukta alınan ifadesinin aslında başvurucuya ait olmadığını, tutanakta yer alan beyanların kolluk tarafından kurgu sonucu hazırlanıp tutanağın başvurucuya işkence sonucunda imzalatıldığını, bu ifadeyi içeren tutanağın bir sayfasının başvurucunun başka bir eylem nedeniyle İstanbul 4. Asliye Ceza Mahkemesinde açılan ceza davasına konu soruşturma evresinde önceden alınan kolluk beyanından, bir sayfasının da H.S. adlı kişi hakkında yürütülen ayrı bir soruşturmada bu kişinin 31/8/1999 tarihinde kollukta alınan ifadesinden birebir kopyalandığını ileri sürmüştür.

ii. Başvurucu müdafii bu bağlamda, H.S. hakkında İBDA/C terör örgütü üyesi olma suçundan yürütülen farklı bir soruşturma sırasında bu kişiye kollukta örgüte ne zaman ve nasıl katıldığına, örgütteki konumunun, örgütün yayın kuruluşlarının ve 1999 yılının örgüt için öneminin ne olduğuna dair sorulan sorulara ve bu kişinin verdiği cevaplara başvurucunun kollukta alınan ifadesine dair tutanakta birebir yer verildiğini ileri sürmüştür. Ayrıca başvurucu ve H.S. hakkında açılan davaların hangi mahkemelerin hangi esas sayılı dosyalarında devam ettiğine dair açıklamalarda da bulunulmuştur.

iii. Belirtilen nedenlerle bozma kararı öncesi Başsavcılığın sunduğu esas hakkında mütalaada ve gerekçeli kararda başvurucunun H.A.Y. ile ilgili anlatımlarını içeren beyanların başvurucuya ait olmadığını ileri sürerek söz konusu dosyaların getirtilerek incelenmesi talebinde bulunulmuştur.

iv. Dilekçe ekinde H.S.nin kollukta alınan ifadesine dair tutanak da sunulmuştur.

54. 28/10/2003 tarihli celsede başvurucu ve müdafii hazır bulunmuş ve duruşmada başvurucu müdafiinin 17/10/2003 tarihli dilekçesi okunduktan sonra dilekçe ve ekindeki

ifade tutanağı ile tüm dosya kapsamının yeterli görüldüğü gerekçesiyle dilekçede belirtilen hususların araştırılması talebi reddedilmiştir.

55. Başvurucu müdafii 23/3/2004 havale tarihli dilekçesiyle Başsavcılığın mütalaasına karşı savunmasını sunmuştur. Anılan dilekçede ileri sürülen itirazlar şöyledir:

i. Başvurucunun kolluk ifadesinin bazı kısımlarının başka kişilerin ifadelerinden kopyalandığına ve bu beyanların hükme esas alınamayacağına dair 17/10/2003 tarihli dilekçede ileri sürülen itirazları yinelemiştir.

ii. Başvurucu her ne kadar soruşturma evresinde verdiği ifadelerde evde bomba yapımında kullanılan malzemelerin kendisine ait olduğunu kabul etse de;

- Danıştayın yakın tarihte verdiği bir karara göre sanıkların rızası olsa bile mahkeme kararı olmaksızın ikamette arama yapılamayacağını ve bu suretle elde edilen delillerin hukuka aykırı delil olduğunu söylemiştir.

- Başvurucunun dava konusu bombalama eylemlerini kabul etmediğini, bu eylemleri onun yaptığına dair herhangi bir delil de bulunamadığını ileri sürmüştür.

iii. Bombalama eylemlerinde kimsenin ölmediğini ya da yaralanmadığını, başvurucunun hükme esas alınan kolluk ifadesinde de Carrefour Alışveriş Merkezinde gerçekleşen patlama öncesinde mağaza görevlilerine haber verilerek önlem alınması telkininde bulunulduğuna dair anlatımlar olduğunu vurgulamıştır. Dolayısıyla kolluk ifadesi doğru kabul edilse bile bu eylemin vahametinden söz edilemeyeceği, dolayısıyla eylemlerin hukuki nitelendirmesinin hatalı yapıldığını ileri sürmüştür.

56. Diğer yandan başvurucu da müdafiinin beyanlarına ek olarak 23/3/2004 havale tarihli dilekçesiyle esas hakkında mütalaaya karşı savunmasını sunmuştur. Anılan dilekçede yer verilen ifadeler şöyledir:

i. Başvurucu, müdafiinin sunduğu 17/10/2003 tarihli dilekçede yer alan açıklamalar ve ekinde sunulan H.S.ye ait ifade tutanağının sureti itibarıyla kendi kolluk ifadesi olarak bozma öncesi hükme esas alınan beyanların gerçek olmadığının kanıtlandığını söylemiştir. Savunmasının hukuki yönünü müdafiine bıraktığını belirterek önemli gördüğünü söylediği farklı bir hususa daha değinmek istediğini belirtmiştir.

ii. Başvurucu bu bağlamda, üzerinde patlamaya hazır olmayan bomba ile kendi isteğiyle yakalandığı, bu nedenle bomba imal etmek ve örgüte yardım suçlarından hüküm kurulması gerektiği hâlde kendisine ait olmayan ifadeler gerekçe gösterilerek 765 sayılı mülga Kanun'un 146. maddesi uyarınca hakkında hukuka aykırı ve ağır bir ceza verildiğini beyan etmiştir.

iii. Bombalama eylemlerinin kendisi tarafından gerçekleştirildiği kabul edilse dahi bu eylemlerde patlayan bombaların basit ses bombaları olduğunu, olaylarda ölüm ya da yaralanma meydana gelmediğini, birçok kişinin öldüğü ya da yaralandığı farklı eylemlerle ciddi hasarların oluşmadığı bombalama eylemleriyle patlamaya hazır olmayan bombayla yakalanma eylemlerine aynı cezanın verilemeyeceğini, bu durumunu hukuka aykırı olduğunu ileri sürmüştür.

iv. Kendi isteğiyle yakalandığını önceki savunmalarında da dile getirdiğini, istiklâl mahkemeleri kurulup kendisine idam cezası verilse dahi bu davranışından pişman olmadığını söylemiştir.

57. Yargılamanın 23/3/2004 tarihli celsesinde hazır bulunan başvurucu ve müdafii aynı tarihli savunma dilekçelerini dosyaya sunmuşlar ve bu dilekçelerde dile getirdikleri hususlar kendileri tarafından yargılama sırasında ayrı ayrı okunmuştur.

58. DGM'lerin kapatılması üzerine dosyanın devredildiği İstanbul (Kapatılan) 9. Ağır Ceza Mahkemesi (4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun mülga 250. maddesi ile görevli) başvurucu ve müdafiinin hazır bulunduğu 20/4/2006 tarihli celsede başvurucunun 765 sayılı mülga Kanun'un 146. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca müebbet hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar vermiştir.

59. Gerekçeli kararda, farklı tarihlerde gerçekleşen beş ayrı bombalama eylemi sonrası kolluk görevlileri ve polis kriminal tarafından düzenlenen raporlara, başvurucunun yakalanması sonrası düzenlenen yakalama ve evinde yapılan arama işlemine dair tutanaklara, başvurucuda ele geçirilen bomba ile evinde bulunan materyallere dair ekspertiz raporlarına, başvurucunun katıldığı yer gösterme işlemlerine dair tutanaklarla aşamalarda verdiği ifadelere değinildikten sonra İBDA/C'nin terör örgütü olarak kabulüne dair yer verilen değerlendirmeler şöyledir:

"Yasa dışı İBDA-C terör örgütü; büyük doğu fikrinden etkilenerek bu fikir çerçevesinde dergiler çıkaran [S.İ.E.nin] 1985-1986 yıllarında Türkiye'deki mevcut rejimi yıkarak dini temellere dayalı ve merkezi Türkiye de olacak şekilde tüm müslüman ülkeleri içine alan büyük doğu kurarak cemiyet iradesini temsil eden 101 kişiden oluşan ve kendince aydınlar aristokrasisi adı verilen yüceler kurultayının içinden seçtiği Baş Yüce Devletini kurmak amacıyla bu şahsın liderliğinde kurulan ve 3713 S.Y. kapsamında bir terör örgütü olup, örgüt stratejisinin tebliğ ve örgütlenme ile başlayan ve cihat ile biten bir süreç sonunda federal bir islam devletinin kurulmasının öngörüldüğü, bu hedefe ulaşmada silahlı eylem ve şiddeti zorunlu görerek propaganda amacıyla eylemler gerçekleştirdiği, ana amacın Anayasal Düzeni silah zoruyla değiştirerek federal bir islam devleti kurmak olup, 1990 yılından sonra silahlı saldırı, bomba atma, yasa dışı gösteri yapma, gasp gibi eylemler gerçekleştirdiği anlaşılmıştır."

60. Mahkûmiyet kararında, davaya konu eylemleri başvurucunun gerçekleştirdiğine dair yer alan değerlendirmeler şöyledir:

i. Yakalama tutanağına göre başvurucunun üzerinde bomba ile yakalandığı ve bu tutanağın söz konusu işlemi gerçekleştiren iki kolluk görevlisinin kovuşturma evresinde alınan tanık beyanlarıyla doğrulandığı belirtilmiştir. Bununla birlikte, başvurucunun evinde yapılan arama işlemi sonucunda düzenlenen tutanağa atıf yapılarak başvurucunun evinde bomba yapımına dair materyaller, bombalı saldırı yapılan ADD'den alınan fihrist ve örgüte ait kitaplarla pankartların ele geçirildiği ifade edilmiştir.

ii. Başvurucunun kollukta alınan ifadesinde yer alan ve H.S. adlı kişinin ifadesinden kopyalandığı iddia edilen kısımlara değinilmeksizin başvurucunun dava konusu bombalama eylemlerine ve son eylemin ardından bomba ile yakalandığına dair anlatımlarına yer verilmiştir. Diğer yandan beş ayrı bombalama eylemine dair yer gösterme tutanaklarının da başvurucu tarafından imzalandığı, böylece anılan tutanakların başvurucunun kollukta alınan ifadesini doğruladığı belirtilmiştir.

iii. Başvurucunun evinde ele geçirilen bomba yapım şeması ve tarife dair el yazısının ekspertiz raporuna göre E.E.K. adlı kişinin eli ürünü olduğu bilgisi aktarılmış ve başvurucunun kolluktaki ifadesinde de bomba yapımını bu kişiden öğrendiğini söylemesinin

dikkate değer olduğu vurgulanmıştır. Ayrıca kolluk ve ekspertiz raporlarında da başvurucunun evinde ele geçirilen materyallerle zaman ayarlı, parça ve basınç etkili boru bomba yapılabileceğine dair tespitler bulunulduğunun altı çizilmiştir.

iv. Her ne kadar başvurucu kollukta verdiği ifadesini sonradan inkâr etmişse de dosyadaki diğer delillerin bu ifadeyi doğrular nitelikte olduğu belirtilmiştir.

v. Dosya kapsamında hukuka aykırı olarak elde edilen ve dosyadan çıkarılması gereken bir delil olmadığı vurgulanmıştır.

vi. Belirtilen nedenlerle başvurucunun örgüt elebaşısının kitaplarından ve görüşlerinden etkilenerek önce örgüte sempati duyduğu, sonrasında örgüt mensuplarının yargılandığı mahkeme önündeki gösteriye katılıp tutuklandığı, tutuklu kaldığı süreçte E.E.K.dan bomba yapımı konusunda eğitim aldığı, tahliye olduktan sonra piyasadan bomba yapımında kullanılan malzemeleri toplayıp eylem sürecine girdiği, bu bağlamda iddianameye konu beş ayrı bombalama eylemini gerçekleştirdiği, 25/12/1999 tarihinde gerçekleştirdiği Kanal D binasına ait bahçe duvarına bomba bırakılması eyleminden sonra da patlamaya hazır bomba ile yakalandığı sonucuna ulaşılmıştır.

61. Anılan kararda söz konusu eylemlerin hukuki nitelendirmesine ve hükme konu cezaya ilişkin lehe kanunun belirlenmesine dair yer alan değerlendirmeler ise şöyledir:

i. Başvurucunun gerçekleştirdiği eylemlerin insanların canına ve mal varlığı değerlerine yönelik olduğu, üyesi olduğu terör örgütünün amacı da dikkate alındığında bu eylemlerin vahamet arz ettiği, böylece anılan eylemlerin örgütün amaçladığı suçun işlenmesi doğrultusundaki örgütsel bağlılığı desteklediği, dolayısıyla İBDA/C terör örgütünün Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nı silah zoruyla değiştirmeye yönelik eylemlerine başvurucunun da dava konusu eylemleriyle iştirak ederek Anayasa'yı ihlal suçunu işlediği belirtilmiştir.

ii. Başvurucunun eylemlerine konu cezanın belirlenmesi açısından 765 sayılı mülga Kanun'un 146. maddesinin (1) numaralı fıkrası ile sonradan yürürlüğe giren 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun Anayasa'yı ihlal suçunun düzenlendiği 309. maddesinin karşılaştırılması gerektiği belirtilmiştir.

iii. Bu bağlamda, suçun unsurları bakımından her iki kanun hükmünün aynı olduğu ancak 5237 sayılı Kanun'un 309. maddesinin (2) numaralı fıkrasında bu suçun işlenmesi sırasında başka suçların da işlenmesi hâlinde ayrıca diğer suçlardan dolayı da ceza verilmesinin öngörüldüğü, dolayısıyla 5237 sayılı Kanun gereği hüküm kurulması durumunda başvurucu hakkında her bir bombalama eylemi açısından ayrıca aynı Kanun'un 274. ve 213. maddeleri uyarınca da ceza verilmesi gerektiği, bu durumda başvurucu hakkındaki temel cezanın lehine olduğu sonucuna ulaşılan 765 sayılı mülga Kanun'un 146. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca belirlenmesi gerektiği vurgulanmıştır.

62. Karar tarihi itibarıyla resen de temyiz kanun yolu açık olan mahkûmiyet kararına karşı başvurucu müdafii de kendisinin ve başvurucunun celselerde sözlü olarak ya da sundukları dilekçelerle ileri sürdükleri itirazları yineleyerek temyiz kanun yoluna başvurmuştur. Yargıtay ise 19/7/2006 tarihinde mahkûmiyet kararını onamıştır.

E. Başvurucu Hakkındaki Yargılamanın Yenilenmesi Süreci

63. Başvurucu ve müdafii, hükmün kesinleşmesine kadar devam eden süreçte ileri sürdükleri itirazlarına ek olarak İBDA/C mensubu oldukları iddiasıyla haklarında önceden kesinleşmiş mahkûmiyet kararları bulunan S.İ.E. ve S.U. adlı hükümlüler hakkında sonradan

İstanbul 14. Ağır Ceza Mahkemesince yargılamanın yenilendiğini ve beraat kararı verilip bu kararın kesinleştiğini, bu kararın başvurucu açısından da emsal olduğunu beyan edip ilgili kararı da ibraz ederek yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunmuştur.

64. Talebe dayanak olan dava dosyasına göre İstanbul 14. Ağır Ceza Mahkemesi 22/7/2014 tarihinde, daha önce İstanbul DGM'nin 2/4/2001 tarihli ve E.1999/19, K.2001/105 sayılı kararıyla İBDA/C örgütünün lideri olduğu gerekçesiyle ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına mahkûm olan S.İ.E. hakkındaki yargılamanın yenilenmesine karar vermiştir.

65. Anılan davada yeniden yapılan yargılamada tanık anlatımlarına, o dönemde görev yapan yargı mensuplarının basında çıkan beyanlarına, Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) Araştırma Komisyonu raporuna, Anayasa Mahkemesi tarafından verilen hak ihlali kararlarına ve diğer delillere dayanılarak 2/3/2016 tarihinde önceki hükmün ortadan kaldırılmasına ve sanığın beraatine karar verilmiştir. S.İ.E. hakkındaki gerekçe şu şekildedir:

"[S.İ.E. hakkındaki önceki] mahkumiyet hükmünde kabul edilip benimsendiği şekliyle şiddet eylemlerinin gerçekleştirilmeye başlandığı 1991 - 1992 yıllarından sonra oluşturulan cephe hareketlerinde emir, talimat verme veya sair şekilde yönlendirmesi olduğuna, İBDA/C silahlı örgütünü oluşturduğu ve şiddet eylemlerini gerçekleştirdiği kabul edilen birbirinden bağımsız cephe ve hücre oluşumları ile arasında organik bağının bulunduğuna dair mahkumiyetine elverişli ve yeterli, kesin ve inandırıcı, somut ve objektif hiçbir kanıt mevcut olmadığı;

[A]ralarında hiyerarşik bir yapılanma olmaksızın birbirinden bağımsız hareket ederek aldıkları kararları faaliyete geçirdiği kabul edilen İBDA/C örgütü mensuplarının gerçekleştirdikleri anayasal düzeni değiştirmeye ve ortadan kaldırmaya yönelik şiddet eylemlerine doğrudan doğruya katıldığı tespit edilemeyen hükümlünün, salt kitaplarından etkilenildiği ve eserlerinin örgüt üyelerinin siyasi ve ideolojik altyapısını oluşturduğu düşüncesiyle söz konusu eylemlerden cezai yönden sorumlu tutulması şeklindeki bir anlayış ve hukuki yorumun kabul edilemeyeceği, önceki mahkumiyet hükmünde kabul edilip hükme dayanak yapılan 'lidersiz bir örgüt düşünülemeyeceğinden örgüt mensuplarının Kumandan sıfatı ile lider olarak gördükleri ve bağlı oldukları S.İ.E.nin İBDA/C silahlı terör örgütü lideri olduğu ve bu yüzden de örgüt mensuplarının gerçekleştirdiği eylemlerden örgüt lideri olarak sorumlu olduğu' şeklindeki bakış açısının modern ceza hukukunun şahsiliği ve kusur sorumluluğu ilkeleriyle bağdaşmayan, toptancı bir anlayışı ifade eden deyim yerinde ise örgüte lider bulmaya dönük, dönem hukuku anlayışını ve zorlama bir bakış açısını yansıttığı;

Bu gerekçelerle hükümlü [S.İ.E.nin] üzerine atılı 765 sayılı TCK'nın 146/1 maddesine mümas Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Tamamını veya Bir Kısmını Tağyir ve Tebdil veya İlgaya ve Anayasa ile Teşekkül Etmiş Olan Türkiye Büyük Millet Meclisini İskata veya Vazifesini Yapmaktan Men'e Cebren Teşebbüs Etmek (Anayasayı Cebren İlgaya Teşebbüs) suçunu işlediğine dair her türlü kuşkudan uzak, hukuka uygun kesin ve inandırıcı delil elde edilemediği [...]"

66. Başvurucu ve müdafiinin talepleri İstanbul (Kapatılan) 9. Ağır Ceza Mahkemesi (5271 sayılı Kanun'un mülga 250. maddesi ile görevli) 7/1/2019 tarihinde ve oyçokluğuyla talebin kabule değer olduğuna ve başvurucu hakkındaki infazın durdurulmasına karar vermiştir. Gerekçede yer verilen tespitler şöyledir:

i. Kesinleşen mahkûmiyet kararında belirleyici delilin başvurucunun soruşturma evresinde

müdafi hazır bulunmadan verdiği ve müdafi yardımından yararlandığı sırada inkâr ettiği ifadeler olduğu, söz konusu beyanları destekleyen başkaca delilin olmadığı ve kararda da belirtilmediği, bu durumun temyiz kanun yolunda da değerlendirilmediği, dolayısıyla başvurucunun müdafi yardımından yararlanma hakkı kapsamında savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkına verilen zararın telafi edilmediği belirtilmiştir.

ii. Diğer yandan İBDA/C örgütüne ilişkin yargılamanın yürütüldüğü İstanbul 14. Ağır Ceza Mahkemesinin dosyasında örgüt lideri ve yöneticisi olduğu iddia edilen kişiler hakkında yargılamanın yenilenmesi üzerinde yapılan yargılamada bu kişilerin beraat ettiği, yine anılan örgüte dair İstanbul 11 ve 13. Ağır Ceza Mahkemeleri ile İzmir 8. Ağır Ceza Mahkemesinde görülen davalardaki sanıkların hukuki durumlarının başvurucu ile benzer olduğu, anılan davalarda da sanıklar hakkında yeniden yapılan yargılamalar sonucu verilen beraat kararlarının kesinleştiği bilgilerine yer verilmiştir.

iii. Belirtilen nedenlerle başvurucunun adil yargılanma hakkı kapsamındaki müdafi yardımından yararlanma hakkıyla bağlantılı olarak hakkaniyete uygun yargılanma hakkına yönelik güvencenin sağlanabilmesi için yargılamanın yenilenmesi talebinin kabulüne karar verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

67. Karara muhalif kalan bir üyenin talebin kabule değer olmadığına karar verilmesi gerektiğine ilişkin karşıoyunda belirttiği gerekçesi şöyledir:

i. İstanbul 14. Ağır Ceza Mahkemesinin S.İ.E. ve S.U. hakkında yargılamanın yenilenmesi sonucunda verdiği kararda İBDA/C adlı terör örgütünün mevcut olmadığına dair tespit yapılmayıp anılan kişilerin örgütle bağlantıları bulunduğuna dair delil olmadığından bahisle beraat kararı verildiği, bu hâliyle anılan dosyanın başvurucu lehine durum yaratmadığı ve her iki dosya arasında hukuki veya fiilî irtibat bulunmadığı belirtilmiştir.

ii. Başvurucu hakkında kesinleşen kararda başvurucunun gözaltında müdafi hazır bulunmaksızın verdiği ifadeler delil olarak kabul edilmişse de kovuşturma evresinde başvurucunun müdafi yardımından yararlandırıldığı ve müdafi huzurundaki alınan savunmasında üzerinde yakalanan bombayı kendisinin imal ettiğini kabul ettiği, dolayısıyla önceki ifadesinin kısmen de olsa doğrulandığı vurgulanmıştır. Böylece kovuşturma evresinde sağlanan müdafi yardımıyla bu hakka soruşturma evresinde verilen zararın telafi edildiği vurgulanmıştır.

iii. Diğer yandan başvurucunun soruşturma evresinde alınan ifadelerinin yanı sıra tutanak tanıklarının da ifadelerinin alındığı, kararda yer gösterme ve arama tutanaklarıyla ekspertiz raporları başta olmak üzere dosya kapsamında toplanan tüm delillerin birlikte değerlendirildiği, dolayısıyla başvurucunun soruşturma evresinde müdafii hazır bulunmaksızın alınan ifadelerinin mahkûmiyet kararında tek veya belirleyici delil olarak hükme esas alınmadığı değerlendirilmiştir.

68. Başvurucu hakkında yeniden yapılan yargılama, dosyanın devredildiği İstanbul 9. Ağır Ceza Mahkemesinde (Mahkeme) görülmüştür. Yargılamanın 2/5/2019 tarihli ilk celsesinde müdafii de hazır bulunan başvurucunun savunması alınmıştır. Başvurucu ifadesinde;

i. 1985 ila 1999 yılına kadar değişik şirketlerde muhasebeci olarak çalıştığını, 1999 yılına kadar hakkında adli işlem uygulanmadığını, Necip Fazıl Kısakürek'in kitaplarını okuduktan sonra S.İ.E.nin yakalanma ve yargılanma süreçlerini takip ettiğini, bu kişinin DGM'deki duruşmasına izleyici olarak katıldıktan sonra gözaltına alınıp iki ay süreyle de tutuklu kaldığını, bu nedenle işinden de ayrıldığını, bu durumun hayatını değiştirdiğini söylemiştir.

ii. 1999 yılında yaşanan siyasal süreçlerde terörle mücadelede görevli kolluk görevlilerinin büyük kısmının Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) mensubu olduğunu, bu nedenle kolluk görevlilerinin kendisini 6 kez gözaltına aldıklarını ve bu yıl içinde 2 kez de tutuklandığını, hakkında uygulanan keyfî gözaltı sonrasında kolluk görevlilerinin istedikleri yönde ifade vermesi hususunda kendisine fiziksel ve psikolojik tehdit yoluyla işkence yaptıklarını, içinde bulunduğu zor durum nedeniyle polislerin her dediğini kabul etmek zorunda kaldığını, bu beyanları da kovuşturma sürecinde inkâr ettiğini söylemiştir.

iii. İBDA/C adlı bir örgütün var olmadığını, lideri olarak gösterilen S.İ.E. hakkında beraat kararı verildiğini ve bu kişinin sonradan da vefat ettiğini, dava konusu hiçbir eylemi kabul etmediğini, bu eylemleri kendisinin gerçekleştirdiğine dair delil bulunmadığını, kolluk ifadesindeki bazı kısımların başka kişi hakkındaki ifade tutanağından alındığını, bu yöndeki itirazlarının kovuşturma evresinde de dikkate alınmayıp farklı bir kişi üzerinden yapılan kurgu ile mahkûm olduğunu beyan etmiştir.

iv. Başvurucuya yakalama, yer gösterme ve arama işlemine dair tutanaklar okunup ayrıca bomba ile yakalanıp yakalanmadığı sorulduğunda; bu hususun kendisi hakkındaki dava sürecinde kolluğun kötü niyetli eylemlerini de gözönüne alarak değerlendirilmesi gerektiğini, bomba yapım şemasında el yazısı bulunan E.E.K. ile aynı koğuşta kaldığını, söz konusu bombanın ve bomba yapım şemasının kendisi yakalanmadan önce bir şekilde kolluğun eline geçmiş olabileceğini, kendisinin de birden çok kez gözaltına alınıp kolluk tarafından mimlenmesi sonucunda söz konusu materyallerin kasıtlı olarak kendisinde bulunmuş gibi tutanaklar düzenlenmiş olabileceğini, arama sırasında kendisinin evinde kısa süre durup karakola gittiği hâlde komşularından duyduğu kadarıyla kolluk görevlilerinin evde bir sonraki gün öğlen saatlerine kadar kaldığını ileri sürmüştür.

v. Başvurucuya kovuşturma sürecinde de S.İ.E. ile aynı koğuşta kalabilmek için bomba düzeneğiyle yakalandığına dair beyanları sorulduğunda; olay gecesi aslında bomba ile yakalanmadığını, altı kere hakkında adli işlem yapılmış ve kolluk tarafından ailesiyle tehdit edilmiş biri olarak tutuklandıktan sonra da bu durumun yarattığı psikolojik çöküntünün devam ettiğini, tutuklanmasının bu tehdidi ortadan kaldırmadığını, duruşmalarda da bu duruma uygun savunmalar yaptığını, o zaman tam ne dediğini hatırlamadığını ancak tutanakların doğru olmadığını kanıtlamak için polislerin ifadelerinin alınmasını talep ettiği hâlde tutanak düzenleyen polislerin sadece bir kısmının ifadesinin alındığını, ifadesi alınan bazı polislerin ev aramasında bomba yapımına dair materyaller görmediğini de söylediğini ileri sürmüştür.

69. Yargılamanın 5/11/2019 tarihli 3. celsesinde de müdafii ile duruşmada hazır bulunan başvurucu; önceki celse dile getirdiği savunmasına ek olarak davanın FETÖ/PDY mensubu kolluk görevlileri tarafından hazırlanan belgelerle kurgulandığını, bu nedenle siyasi bir dava olduğunu, kendisi hakkındaki davanın da hükmün kesinleşmesinden önce İBDA/C ile ilgili görülen farklı bir davayla hukuka aykırı olarak birleştirilmeye çalışıldığını beyan etmiştir.

70. Mahkeme yargılamanın 8/4/2021 tarihli 8. celsesinde, başvurucunun kendi kolluk ifadesine beyanlarının kopyalanarak eklendiğini ileri sürdüğü ve duruşmada hazır ettiği H.S.nin tanık olarak ifadesini almıştır. H.S. beyanında; başvurucunun kendisine gösterdiği kolluk ifadesinde yer alan H.A.Y. adlı kişiye tanışmasına, yazı yazdığı dergilere dair ifadeleri kollukta kendisinin verdiğini, bu beyanların başvurucunun ifadesine kopyalandığını, H.A.Y.yi o dönemde kendisinden başka kimsenin tanımadığını, ifadede geçen dergilerde de

kendisinin yazılar yazdığını, bu dergilerin de başvurucunun 1992 yılında gelmesinden önce 1987 ve 1988 yılında çıkarıldığını beyan etmiştir.

71. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı 9/11/2021 tarihinde Mahkemeye sunduğu esas hakkında mütalaada, başvurucunun soruşturma evresinde müdafi hazır bulunmadan verdiği beyanlarını kovuşturma evresinde ve müdafi yardımından yararlandığı sırada, üzerinde ele geçirilen bombayı kendisinin imal ettiği söylemek suretiyle kısmen de olsa doğruladığını vurgulamış; kesinleşen hükme dair yargılamada tutanak tanıklarının yeminli olarak alınan beyanları, yer gösterme tutanakları, arama tutanakları, ekspertiz raporları ile tüm dosya kapsamı birlikte değerlendirildiğinde başvurucunun önceki hüküm gibi cezalandırılmasını talep etmiştir.

72. Başvurucu müdafii, mütalaaya karşı sunduğu dilekçesinde dile getirdiği itirazlarında önceki savunmalarına ek olarak davaya konu eylemlerin birbirinden bağımsız olduğunu ve başvurucu tarafından gerçekleştirildiğinin de delillendirilemediğini, buna karşın başvurucunun soruşturma evresinde ifadesinin alınmasından yıllar sonra müdafi huzurunda beyanda bulunmasıyla müdafi yardımından yararlanma hakkına yönelik müdahalenin, dolayısıyla da davanın tümüne yansıyan adil yargılanma hakkı ihlalinin telafi edilmiş sayılamayacağını, benzer davalarda örgüt lideri ve yöneticisi oldukları iddia edilen kişiler hakkında beraat kararları verildiğini, ortada İBDA/C adlı bir örgüt olmadığını ve kesinleşen hükme konu yargılamanın 28 Şubat sürecinin etkileri ile FETÖ/PDY mensubu kolluk görevlilerinin yönlendirmesi üzerine mahkûmiyetle sonuçlandığını ileri sürmüştür.

73. Yargılama sonucunda Mahkeme 10/12/2021 tarihinde başvurucu hakkında kesinleşen önceki hükmün aynen onaylanmasına ve infazın devamına karar vermiştir. Gerekçeli kararda yer verilen değerlendirmeler şöyledir:

"Yeniden yapılan yargılamada sanık ve müdafinin savunmalarının alındığı, yeniden yargılamaya konu edilen ve başka mahkemelerde İBDA/C isimli örgüt hakkında sanıklar hakkında verilen beraat hükümlerinin dosyamız hükümlüsü Ali Acar yönünden lehe durum oluşturmayacağı, hükümlünün soruşturma aşamasında müdafi olmaksızın beyanda bulunduğu belirtilmiş ise de; yargılama aşamalarında müdafi yardımından faydalandırıldığı, hükümlü Ali Acar'ın müdafi huzurunda yakalanan bombayı kendisinin imal ettiğini ikrar ettiği, tüm dosya içeriği, dinlenen tanık beyanları, yer gösterme tutanakları, arama tutanakları, ekspertiz raporları ve diğer deliller de dikkate alınarak mahkumiyet hükmü kurmaya yeterli olduğu kanaatine varıl[mıştır.]"

74. Başvurucu müdafii, mahkeme kararına karşı aşamalarda ileri sürdüğü itirazlarını tekrar ederek temyiz kanun yoluna başvurmuş, Yargıtay 21/6/2022 tarihinde mahkeme kararını onamıştır. Yargıtay kararında yer verilen değerlendirme şöyledir:

"Yapılan yargılama sonunda toplanan deliller karar yerinde incelenip, hükümlünün üyesi bulunduğu terör örgütünün Türkiye Cumhuriyeti Devleti Anayasasını zorla değiştirme amacına yönelik olarak vehamet arz eden olayları gerçekleştirdiği, hükümlünün sübutu kabul olunan eylemlerinin amaç suçun işlenmesi doğrultusundaki örgütsel bağlılık ile ülke genelindeki organik bütünlüğüne göre amacı gerçekleştirme tehlikesi yaratabilecek nitelikte olduğu belirlenip, kovuşturma sonuçlarına uygun şekilde vasfı tayin edilmiş; savunması inandırıcı gerekçelerle reddedilmiş; incelenen dosya kapsamına göre verilen hükümde bir isabetsizlik görülmemiş[tir.]"

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

1. Adil Yargılanma Hakkı Yönünden

75. Adil yargılanma hakkına ilişkin ulusal hukuk kaynakları için bkz. Yavuz Arslan [1. B.], B. No: 2014/16433, 9/11/2017, §§ 28-34.

2. Suçta ve Cezada Kanunilik İlkesi Yönünden

a. İlgili Mevzuat

76. 765 sayılı mülga Kanun'un 146. maddesinin (1) numaralı fıkrasının olay tarihinde yürürlükte bulunan hâli şöyledir:

"Türkiye Cumhuriyeti Teşkilatı Esasiye Kanununun tamamını veya bir kısmını tağyir ve tebdil veya ilgaya ve bu kanun ile teşekkül etmiş olan Büyük Millet Meclisini iskata veya vazifesini yapmaktan men'e cebren teşebbüs edenler, idam cezasına mahkûm olur."

77. 5237 sayılı Kanun'un "Suçta ve cezada kanunîlik ilkesi" kenar başlıklı 2. maddesi şöyledir:

"(1) Kanunun açıkça suç saymadığı bir fiil için kimseye ceza verilemez ve güvenlik tedbiri uygulanamaz. Kanunda yazılı cezalardan ve güvenlik tedbirlerinden başka bir ceza ve güvenlik tedbirine hükmolunamaz.

(2) İdarenin düzenleyici işlemleriyle suç ve ceza konulamaz.

(3) Kanunların suç ve ceza içeren hükümlerinin uygulanmasında kıyas yapılamaz. Suç ve ceza içeren hükümler, kıyasa yol açacak biçimde geniş yorumlanamaz."

78. 5237 sayılı Kanun'un "Zaman bakımından uygulama" kenar başlıklı 7. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"İşlendiği zaman yürürlükte bulunan kanuna göre suç sayılmayan bir fiilden dolayı kimseye ceza verilemez ve güvenlik tedbiri uygulanamaz. İşlendikten sonra yürürlüğe giren kanuna göre suç sayılmayan bir fiilden dolayı da kimse cezalandırılamaz ve hakkında güvenlik tedbiri uygulanamaz. Böyle bir ceza veya güvenlik tedbiri hükmolunmuşsa infazı ve kanuni neticeleri kendiliğinden kalkar.

Suçun işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanun ile sonradan yürürlüğe giren kanunların hükümleri farklı ise, failin lehine olan kanun uygulanır ve infaz olunur."

79. Aynı Kanun'un "Anayasayı ihlal" kenar başlıklı 309. maddesinin ilgili kısımları şöyledir:

"(1) Cebir ve şiddet kullanarak, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının öngördüğü düzeni ortadan kaldırmaya veya bu düzen yerine başka bir düzen getirmeye veya bu düzenin fiilen uygulanmasını önlemeye teşebbüs edenler ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ile cezalandırılırlar.

(2) Bu suçun işlenmesi sırasında başka suçların işlenmesi halinde, ayrıca bu suçlardan dolayı ilgili hükümlere göre cezaya hükmolunur."

b. Yargıtay İçtihadı

80. Yargıtay 9. Ceza Dairesinin 24/3/1994 tarihli ve E.1994/881, K.1994/1488 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Sanığın mensubu bulunduğu İBDA-C örgütünün Emniyet Genel Müdürlüğü Terörle

Mücadele Dairesinin yazısına göre silahlı çete niteliğinde bulunduğu gözetilmeden TCK'nun 168/2. maddesi yerine yazılı şekilde cezalandırılması aleyhe temyiz bulunmadığından bozma nedeni sayılmamıştır."

81. Yargıtay 9. Ceza Dairesinin 4/6/2014 tarihli ve E.2013/4822, K.2014/6581 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"[D]ava konusu 'İBDA/C' adlı örgütün, İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğünün 31.08.1994 tarih, 220675 sayılı yazısına ve dosya kapsamına göre 1985 yılında kurulduğu, amacının Türkiye'de mevcut Anayasal düzeni silah zoruyla değiştirerek yerine tüm Ortadoğu ülkelerini içine alan 'Birleşik İslam Devleti' adı altında federal bir devlet kurmak olduğu, örgütün liderliğini Salih Mirzabeyoğlu kod adlı [S.İ.E.nin] üstlendiği, bu örgütün amaç suçu gerçekleştirmek amacıyla silahlı ve bombalı eylemler gerçekleştirdikleri anlaşılmaktadır. 'İBDA/C terör örgütü' üyelerinin amaç suçun işlenmesi doğrultusunda;

1- 08.11.1989 tarihinde İstanbul Sultanahmet meydanında yasadışı gösteri yapılması,

2- 24.11.1989 tarihinde Ayasofya Camisinin ibadete açılması amacıyla Sultanahmet Camisi önünde yasadışı gösteri yapılması,

3- 17.03.1990 tarihinde Ankara'da gazeteci [F.K.nın] darp edilmesi,

4- 12.02.1990 tarihinde İstanbul Kağıthane İmam Hatip Lisesine yazılama yapılması,

5- 27.03.1990 tarihinde Ankara Kocatepe Camisi önünde yasadışı gösteri yapılması,

6- 16.02.1992 tarihinde [Ş.N.S.ye] ait lokantaya molotof atılması,

7- 27.02.1992 tarihinde Fatih ilçesi Karagümrük semtinde faaliyet gösteren 'Tevhid' dergisinin Hizbullah terör örgütüne müzahir olması nedeniyle kurşunlanması,

8- 07.03.1992 tarihinde [İ.K.ya] ait birahaneye molotof atılması ve [K.B.ye] ait birahanenin kurşunlanması,

9- 06.03.1992 tarihinde polis memuru [A.Ç.] ile silahlı çatışmaya girilmesi,

10- 11.03.1992 tarihinde [E.D.ye] ait bakkal dükkanının kurşunlanması ve molotof atılması,

11- 27.03.1992 tarihinde sanayi mahallesindeki Akbank şubesine molotof atılması,

12- 05.04.1992 tarihinde Hizbullah terör örgütü üyesi olarak nitelendirdikleri gruba ait kahvehaneye baskın yapılarak çatışmaya girilmesi,

13- 10.04.1992 tarihinde [S.Ö.ye] ait evin kurşunlanması,

14- 17.08.1992 tarihinde İstanbul DGM'de görülmekte olan İBDA/C davası sonrasında yasadışı gösteri yapma,

15- 06.11.1992 tarihinde İstanbul Fatih'teki bir atari salonundan zorla para istenmesi,

16- 07.11.1992 tarihinde İstanbul Fatih'teki bir atari salonundan zorla para istenmesi,

17- 09.11.1992 tarihinde İstanbul'da Akdeniz Caddesindeki bir atari salonundan zorla para istenmesi,

18- 09.11.1992 tarihinde İstanbul İmam Hatip Lisesine molotof atılarak yakılması,

19- 07.07.1993 tarihinde Çeliktepe'de [N.G.ye] ait [A.] Birahanesine molotof kokteyli atılması,

20- 27.09.1994 tarihinde İstanbul Elmadağ Cumhuriyet Caddesinde bulunan [M.A.ya] ait [M.P.] isimli bara bomba konulması ve patlatılması,

21- 08.07.1994 tarihinde İstanbul Esenlerdeki [S.P.] adlı birahaneye bomba konulması,

22- 08.09.1994 tarihinde İstanbul Gaziosmanpaşa, Küçükköy İmar Bankası Şubesi Müdürlüğüne bomba atılarak patlatılması,

23- 19.05.1994 tarihinde Beyoğlu İstiklal Caddesindeki Santa Maria Christian Kilisesine bomba konularak patlatılması,

24- 19.05.1994 tarihinde İstanbul Beyoğlu İstiklal Caddesindeki Saint Antuan Hristiyan kilisesine bomba konulup patlatılması,

25- 08.07.1994 tarihinde Bakırköy Esenlerde şikayetçi [A.G.ye] ait [D.] Birahanesine bomba konulması

26- 08.09.1994 tarihinde İstanbul Küçükköy'deki Garanti Bankası Şubesine parça tesirli bomba konularak patlatılması,

27- 09.10.1994 tarihinde İstanbul Bayrampaşa'da [L.G.ye] ait [G.] Birahanesine bomba konularak patlatılması,

28- 17.09.1994 tarihinde İstanbul Bayrampaşa'da İktisat Bankasına bomba konularak patlatılması,

29- 06.10.1993 tarihinde İstanbul Şişli, Mecidiyeköy'de şikayetçi [M.A.ya] ait birahaneye bomba konularak patlatılması,

Olaylarını gerçekleştirdikleri anlaşılmıştır.

Tüm dosya kapsamı, İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğünün 31.08.1994 tarih 220675 sayılı yazısı ve Dairemizin 24.03.1994 tarih 1994/881 esas sayılı onama kararı ile İBDA/C'nin 765 sayılı TCK'nın 146. ve 5237 sayılı TCK'nın 309. maddeleri kapsamında Türkiye Cumhuriyetinin Anayasal düzenini cebren ihlal suçunu işlemek amacıyla vahamet arz eden elverişli eylemleri gerçekleştirdiği ve 765 sayılı TCK'nın 168 ve 5237 sayılı TCK'nın 314. maddeleri kapsamında silahlı terör örgütü niteliğinde olduğu kabul edilmiştir."

B. Uluslararası Hukuk

1. Adil Yargılanma Hakkı Yönünden

82. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine (AİHM) göre Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 6. maddesinin üçüncü fıkrasının (c) bendi kapsamında, suç isnadı altında bulunan kişi savunma hakkının kullanılmasında üç ayrı hakka sahiptir. Bunlar kendisini bizzat savunma, seçtiği bir müdafi yardımından yararlanma, bir müdafi tayin etme olanağından yoksun ise ve adaletin yerine gelmesi için gerekli görülürse resen atanacak bir müdafi yardımından yararlanma haklarıdır. Dolayısıyla suç isnadı altında bulunan kişinin kendisini bizzat savunması talep edilemez (Pakelli/Federal Almanya, B. No: 8398/78, 25/4/1983, § 31). Bir suçla itham edilen herkesin avukat yardımından etkili bir şekilde yararlanma hakkı, mutlak bir hak olmamakla beraber adil yargılanma ilkesinin temel özelliklerinden birini oluşturmaktadır (Salduz/Türkiye [BD], B. No: 36391/02, 27/11/2008, § 51).

83. Kendini suçlamama hakkı, kamu makamlarının iddialarını şüphelinin/sanığın arzusu hilafına baskı ve zorlama metotları ile elde edilen delillere başvurmadan ispat etmelerini

öngörmektedir (Jalloh/Almanya [BD], B. No: 54810/00, 11/7/2006, § 100; Salduz/Türkiye, § 54). AİHM, soruşturma evresindeki ikrarın kötü muamele veya işkence altında verildiği belirtilerek hâkim önünde reddedilmesi hâlinde bu konu irdelenmeden esasa geçilerek ikrarın dayanak olarak kullanılmasını bir eksiklik olarak değerlendirmiştir (Hulki Güneş/Türkiye, B. No: 28490/95, 19/6/2003, § 91). Bu kapsamda, ikrarın hiç kimseyle görüşülmesine izin verilmeyen ve uzun süren bir gözaltı sırasında yapılmış olması gibi hususlar da gözönünde bulundurulmalıdır (Barbera, Messegue ve Jabardo/İspanya, B. No: 10590/83, 6/12/1988, § 87).

84. İlke olarak şüpheliye gözaltına alındığı ya da tutuklandığı andan itibaren avukat yardımından yararlanma imkânı sağlanmalıdır (Dayanan/Türkiye, B. No: 7377/03, 13/10/2009, § 31). Diğer taraftan AİHM, kolluk tarafından ifade alınma aşamasını da kapsayan müdafi yardımından yararlanma hakkının geçerli bir nedene dayanılarak kısıtlanabileceğini, bu durumda somut olay açısından yargılamanın bütününe bakılarak söz konusu kısıtlamanın adil yargılanmaya engel olup olmadığının değerlendirilmesi gerektiğini ifade etmiştir (John Murray/Birleşik Krallık, B. No: 18731/91, 8/2/1996, § 63; Magee/Birleşik Krallık, B. No: 28135/95, 6/6/2000, § 41).

85. AİHM, bazı durumlarda kişinin talebi olmasa da resen ücretsiz olarak avukat tayin edilmesi gerektiğini belirtmektedir. Kişinin olanağının olmaması yanında ayrıca suçlama nedeniyle alabileceği özgürlükten mahrum bırakılmayı gerektiren bir ceza ve davanın karmaşıklığı, avukat yardımının sağlanmasını gerektiren bir hukuki menfaati ortaya çıkarmaktadır (Tunç/Türkiye, B. No: 32432/96, 27/3/2007, §§ 55, 56).

86. AİHM 6/10/2009 tarihli Mehmet Zeki Doğan/Türkiye (B. No: 38114/03) kararında başvurucunun gözaltında kötü muamele gördüğü yönündeki iddiasının kanıtlanamadığını ancak bu süreçte avukat yardımından yararlandırılmadığının açık olduğunu belirtmiştir. AİHM, söz konusu kararında daha önce aynı şikâyeti Salduz/Türkiye (§§ 56-63) davasında incelediğini ve bu davadaki görüşlerini değiştirmesini gerektirecek herhangi bir neden görmediğini belirterek başvurucunun Sözleşme'nin 6. maddesinin (3) numaralı fıkrasının (c) bendinde güvence altına alınan müdafi yardımından faydalanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. AİHM başvurucunun talep etmesi hâlinde yeniden yargılama yapılmasının ihlalin giderimi için uygun bir yol olacağını da belirtmiştir.

87. Adil yargılanma hakkına ilişkin diğer uluslararası hukuk kaynakları için bkz. Yavuz Arslan, §§ 35-40.

2. Suçta ve Cezada Kanunilik İlkesi Yönünden

88. Suçta ve cezada kanunilik ilkesine ilişkin uluslararası hukuk kaynakları için bkz. Bilal Celalettin Şaşmaz [1. B.], B. No: 2019/20791, 18/10/2022, §§ 21-34; Metin Birdal [GK], B. No: 2014/15440, 22/5/2019, §§ 34-39; Cevat Temel Özkaynak [GK], B. No: 2021/32082, 26/1/2023, §§ 76-82.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

89. Anayasa Mahkemesinin 29/4/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

90. Başvurucu, bireysel başvuru harç ve giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğunu belirterek adli yardım talebinde bulunmuştur.

91. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay ([2. B.], B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Müdafi Yardımından Yararlanma Hakkıyla Bağlantılı Olarak Hakkaniyete Uygun Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

92. Başvurucu; genel olarak yargılamanın hakkaniyete uygun yürütülmediğini, gözaltında avukata erişim imkânından yararlandırılmadığı sırada baskı altında imzalanan ancak içeriği kabul edilmeyen ifadelere dayanılarak mahkûmiyetine karar verildiğini ileri sürmüştür.

93. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde;

i. Kabul edilebilirlik incelemesi açısından başvurucu tarafından ileri sürülen ihlal iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olup olmadığının belirlenmesi gerektiği ileri sürülmüştür.

ii. Esasa ilişkin olarak yeniden yapılan yargılama sırasında başvurucuya iddianamede yer alan suçlamanın dayanağını oluşturan eylemler ve deliller ile suçlamanın hukuki nitelendirilmesinin anlatıldığı ve kanundan kaynaklı temel haklarının hatırlatıldığı belirtilmiştir. Diğer yandan başvurucu ve müdafiinin yargılama aşamasında suçlamalara, yargılamanın önceki aşamalarında elde edilen tüm delillere ilişkin ayrıntılı beyanlarda bulundukları, başvurucunun atılı suçlamanın hukuki niteliği, iddianameye konu eylemler ve dosyada bulunan deliller hakkında yeterli bilgiye sahip olduğu ve tüm kovuşturma sürecinde lehine olan hususları hem yazılı hem de sözlü olarak Mahkeme huzurunda ileri sürüp aleyhine olan delillere de karşı çıkabildiği vurgulanmıştır.

iii. Bakanlık ayrıca adil yargılanma hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda Anayasa Mahkemesi tarafından yapılacak incelemede görüşte yer verilen Anayasa ve ilgili mevzuat hükümlerinin, Anayasa Mahkemesi içtihatlarının ve somut olayın kendine özgü koşullarının da gözetilmesi gerektiğini belirtmiştir.

94. Başvurucu; Bakanlık görüşüne karşı beyanında, aşamalarda ve bireysel başvuru formunda ileri sürdüğü itirazlarını yinelemiştir.

2. Değerlendirme

95. Anayasa Mahkemesi Nihat Akbulak ([GK], B. No: 2015/10131, 7/6/2018) kararıyla yargılamanın yenilenmesine karar verilmeden önceki aşamalarda başvurucunun suç isnadı altında olmadığı, dolayısıyla bu aşamalarda verilen kararların konu bakımından yetkisizlik nedeniyle adil yargılanma hakkı kapsamında incelenemeyeceği sonucuna varmıştır (Nihat Akbulak, §§ 30-39). Ancak somut olayda başvurucunun yargılamanın yenilenmesi talebinin kabule değer olduğuna karar verildikten sonra duruşma açılmış ve yeniden yapılan yargılama sonucunda yeni bir karar verilmiştir (bkz. §§ 66-73). Anılan karar da olağan kanun yollarından geçerek kesinleştikten sonra (bkz. § 74) bireysel başvuruya konu edilmiştir. Dolayısıyla somut başvuruya ilişkin şikâyetlerin Anayasa Mahkemesinin konu bakımından yetkisinde olduğu açıktır.

96. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun

iddialarının adil yargılanma hakkının güvencelerinden olan müdafi yardımından faydalanma hakkıyla bağlantılı olarak hakkaniyete uygun yargılanma hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

97. Ceza yargılamasında savunma haklarının güvence altına alınması, demokratik toplumun temel ilkelerindendir (Erol Aydeğer [1. B.], B. No: 2013/4784, 7/3/2014, § 32). Savunma, ceza adaletinin hakkaniyete uygun gerçekleşmesini sağlamaktadır. İddiaya karşı savunma tanınmadığı sürece silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerine uygun muhakeme yapılması ve maddi gerçeğe ulaşılması da mümkün değildir (Yusuf Karakuş ve diğerleri [1. B.], B. No: 2014/12002, 8/12/2016, § 69).

98. Savunma hakkının sağladığı “güvenceler” esasen adil yargılanma hakkı içinde yer almaktadır. Savunma hakkı, hukuk devleti ilkesinin gereklerinden ve adil yargılanma hakkının önemli güvencelerinden biri olması nedeniyle Anayasa'nın 36. maddesinde açıkça ifade edilmiştir. Anılan hükümde, herkesin meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle savunma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Savunma hakkı tanınmadan kişilerin cezalandırılması, Anayasa'nın 38. maddesinde güvence altına alınan masumiyet karinesine de uygun değildir. Bu nedenle savunma hakkının sağlanmadığı bir yargılamanın adil olduğundan söz edilemez (Yusuf Karakuş ve diğerleri, § 70).

99. Şüpheli ve sanığa salt savunma hakkının tanınması yeterli değildir. Şüpheli ve sanığın savunma için Anayasa’nın 36. maddesinde belirtilen “meşru vasıta ve yollar"dan yararlandırılması da gerekir. Şüpheli ve sanık için Anayasa'nın 36. maddesinde sözü edilen meşru vasıta ve yollardan en önemlisi müdafi yardımından yararlanmaktır. Diğer bir ifadeyle müdafi yardımından yararlanma hakkı, Anayasa’nın 36. maddesinde belirtilen “meşru vasıta ve yollar" kavramının kapsamındadır. Bu itibarla müdafi yardımından yararlanmanın adil yargılanma hakkının kapsam ve içeriğine dâhil ve bu hakkın doğal sonucu olduğu ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla suç isnadı altındaki kişi, adil yargılanma hakkı kapsamında kendisini bizzat savunma veya seçeceği bir müdafinin yardımından yararlanma hakkına sahiptir (Yusuf Karakuş ve diğerleri, § 72).

100. Diğer yandan Anayasa'nın 36. maddesine "adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, taraf olduğumuz uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılama hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Nitekim Sözleşme'nin 6. maddesinin (3) numaralı fıkrasının (c) bendinde; bir suç ile itham edilen herkesin kendisini bizzat savunma veya seçeceği bir müdafinin yardımından yararlanma, eğer avukat tutmak için gerekli maddi olanaklardan yoksun ise ve adaletin yerine gelmesi için gerekli görüldüğünde resen atanacak bir avukatın yardımından ücretsiz olarak yararlanabilme hakkı düzenlenmiştir (Yusuf Karakuş ve diğerleri, § 73).

101. Anılan hakkın ilke olarak şüphelinin kolluk tarafından ilk kez sorgulanmasından itibaren sağlanması gerekir. Şüpheliye kolluk tarafından ilk kez sorgulanmasından itibaren avukata erişim hakkı sağlanması, kendisini suçlamama ve susma hakları yanında genel olarak da adil yargılanma hakkının etkili bir koruma işlevine sahip olması bakımından gereklidir. Çünkü bu aşamada elde edilen deliller, yargılama sırasında söz konusu suçun hangi çerçevede ele alınacağını belirlemektedir. Özellikle delillerin toplanması ve kullanılması aşamasında cezai yargılamaya ilişkin mevzuat giderek daha karmaşık hâle geldiğinden şüpheliler, ceza yargılamasının bu evresinde kendilerini savunmasız bir durumda bulabilir. Belirtilen savunmasızlık hâli ancak bir müdafinin hukuki yardımı ile gereği gibi telafi edilebilir (Aligül Alkaya ve diğerleri [GK], B. No: 2013/1138, 27/10/2015, §§

118, 135; Sami Özbil [1. B.], B. No: 2012/543, 15/10/2014, § 64).

102. Sanık, olay hakkında doğrudan doğruya bilgiye sahiptir. Dolayısıyla sanığın beyanlarının olayın aydınlatılması bakımından son derece önemli bir delil niteliğinde olduğu açıktır. Bu bakımdan suç isnadı altındaki kişinin müdafi hazır bulunmadığı hâlde kendini suçlayıcı beyanlarda bulunup bulunmadığı, bu itirafların aleyhinde kullanılıp kullanılmadığı, susmasından mahkemece olumsuz sonuçlar çıkarılıp çıkarılmadığı ve kendisine herhangi bir baskı uygulanıp uygulanmadığı her somut olayda değerlendirilmelidir. Bir ceza davasında kendi aleyhine tanıklık etmeme ve delil vermeye zorlanmama hakkı, suç isnadını zorla veya baskıyla sanığın isteğine aykırı olarak elde edilen delillere başvurmadan kanıtlamaya çalışmayı gerektirir. Avukata erişimi sağlanmayan sanığın kolluktaki ikrarının mahkûmiyet kararında kullanılması durumunda savunma hakkına telafi edilmez biçimde zarar verilmiş olacaktır. Soruşturma evresinde elde edilen ikrarın kötü muamele ve işkence altında verildiği belirtilerek reddedilmesi durumunda mahkemece bu husus irdelenmeksizin ikrarın dayanak olarak kullanılması önemli bir özen eksikliğidir (Yusuf Karakuş ve diğerleri, § 79).

103. Müdafi yardımından yararlanma hakkı mutlak değildir. Bu hakkın istisnai hâllerde sınırlandırılması mümkündür. Zorunlu sebeplerin ortaya çıkması hâlinde bu hak kısıtlanabilir. Avukat erişiminin sağlanmamasına istisnai olarak zorunlu sebeplerin gerekçe gösterilmesi durumunda bile böylesi bir kısıtlama şüphelinin/sanığın adil yargılanma bağlamında güvence altına alınan haklarına zarar vermemelidir (Aligül Alkaya ve diğerleri, §§ 118, 137). Müdafi yardımından yararlanma hakkı bakımından önemli olan, yargılamaya bir bütün olarak bakıldığında şüphelinin/sanığın müdafi yardımından etkili bir biçimde yararlanmış olmasıdır. Ancak avukata erişim yönünden getirilen kısıtlama yargılamanın sonraki aşamalarında telafi edilmiş ise savunma hakkı ihlal edilmiş sayılmaz (Yusuf Karakuş ve diğerleri, § 78).

104. Bireysel başvuru incelemelerinde ölçü norm Anayasa'dır, bu durumda kanuna uygunluk denetimi yapılmamaktadır. Bu nedenle kanuna dayalı olarak avukata erişimin kısıtlanması yönündeki uygulama, bunun Anayasa'ya uygun olduğu anlamına gelmez. Müdafi yardımından yararlanma hakkının Anayasa'nın 36. maddesini ihlal edip etmediğinin değerlendirilmesinde yargılamanın bütünlüğü içinde somut davanın kendine özgü koşulları dikkate alınmalıdır. Anayasa Mahkemesi de daha önce şüphelilerin devlet güvenlik mahkemelerinin görev alanına giren suçlar yönünden müdafi yardımından faydalandırılmamasının mevzuattan kaynaklanan bir uygulama olduğunu tespit etmiş (Aligül Alkaya ve diğerleri, § 144, Sami Özbil, § 71; Güllüzar Erman [2. B.], B. No: 2012/542, 4/11/2014, § 48) ancak müdafi yararlanma hakkının sonradan telafi edilmediği gerekçesiyle ihlal kararları vermiştir (Aligül Alkaya ve diğerleri, §§ 127-145, Sami Özbil, §§ 56-76; Aynur Avyüzen [2. B.], B. No: 2014/784, 27/10/2016, §§ 37-58; Veli Özdemir [2. B.], B. No: 2014/785, 27/10/2016, §§ 39-62).

105. Somut olayda başvurucunun gözaltında tutulduğu sırada devlet güvenlik mahkemelerinin görev alanına giren suçlar yönünden kural olarak müdafi yardımından yararlanması ancak belli bir aşamadan sonra mümkün olmaktadır. 3842 sayılı Ceza Kanun’a eklenen 31. maddeyle gözaltında bulundurmaya ve müdafi yardımından yararlanmaya ilişkin yeni düzenlemelerin devlet güvenlik mahkemelerinin görev alanına giren suçlarda uygulanmayacağı, bunlar hakkında değişiklik yapılmadan önceki 4/4/1929 tarihli ve 1412 sayılı mülga Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu hükümlerinin uygulanacağı hükme bağlanmıştır. Başvurucunun gözaltında tutulduğu tarihlerde 1412 sayılı Kanun, gözaltı

süresinde avukata erişim imkânını tanımamaktadır. Başvurucunun belirtilen şartlarda 26/12/1999 ile 29/12/1999 tarihleri arasında gözaltında tutulduğu görülmektedir.

106. Başvurucuya isnat edilen suçlar kapsamındaki eylemlere ilişkin hükmün kesinleşmesinden önce Mahkemece yapılan ilk değerlendirmede, başvurucunun gözaltında müdafi olmaksızın elde edilen beyanlarının da delil olarak kabul edildiği görülmektedir (bkz. § 60). Ancak başvurucu yargılamanın ilerleyen aşamalarında müdafi yardımından yararlandırılmış ve müdafiinin de hazır bulunduğu 23/3/2004 tarihli celsede okunan aynı tarihli dilekçesiyle yakalandığı tarihte üzerinde ele geçirilen bombayı kendisinin imal ettiğini kabul etmiş, dolayısıyla gözaltı sırasında alınan bu yöndeki beyanını doğrulamıştır (bkz. §§ 56, 57). Ayrıca yargılama sırasında tanık olarak ifadeleri alınan iki kolluk görevlisi de başvurucunun yakalanması üzerine düzenledikleri tutanağın içeriğine itirazda bulunmadıkları gibi tanıklardan S.C. tutanakta yer aldığı şekilde yakaladıkları anda başvurucunun üzerinde bomba ele geçirdiklerini beyan etmiştir (bkz. §§ 44, 45).

107. Keza yeniden yapılan yargılama sırasında da müdafii yardımından yararlanan başvurucunun yargılama sonucunda diğer deliller -tanık beyanları, olay yerlerinden ve başvurucunun evinden elde edilen bulgular ile bu bulgulara dair düzenlenen raporlar- yanında müdafi olmaksızın alınan ve daha sonra üzerinde ele geçirilen bombayı kendisinin imal ettiğine dair müdafii huzurunda doğruladığı ifadesi doğrultusunda anılan eylemleri gerçekleştirmek suretiyle isnat edilen suçtan mahkûmiyetine karar verildiği, gözaltındayken alınan ifadelere hassasiyetle yaklaşıldığı ve başvurucunun ifadenin içeriği noktasında bir kısım itirazları dikkatle değerlendirilerek değerlendirme kapsamından çıkarıldığı (bkz. § 73), sonraki aşamalarda sağlanan müdafi yardımı ve yargılama usulünün diğer güvencelerinin soruşturma evresinde ve kovuşturma evresinin bir kısmında başvurucunun savunma hakkına verilen zararı telafi ettiği anlaşılmaktadır.

108. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Suçta ve Cezada Kanunilik İlkesinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

109. Başvurucu;

i. İBDA/C adlı örgütün sözde yöneticisi olduğu iddia edilen S.İ.E. hakkındaki mahkûmiyet kararının kesinleşmesinden sonra yapılan yeniden yargılama üzerine bu kişi hakkında beraat kararı verildiğini, siyasi saiklerle örgüt olarak kabul edilse de lideri bulunmayan İBDA/C adlı terör örgütünün gerçekte var olmadığını,

ii. Bu örgütün varlığı kabul edilse dahi kendisinin örgüt adına herhangi bir eylem gerçekleştirmediğini,

iii. Kendisinin gerçekleştirdiğini kabul etmemekle birlikte, beş ayrı yerde meydana gelen bombalama eylemlerinde ses bombalarının kullanıldığını, bu bombaların zarar verme özelliklerinin olmadığını, dava konusu olaylarda da can ve mal kaybı yaşanmadığını, kendi üzerinde ele geçirildiği kabul edilen bombanın da zarar verici özellik taşımayan ve patlamaya hazır da olmayan bir bomba olduğunu,

iv. Dolayısıyla dava konusu eylemleri gerçekleştirdiği kabul edilse dahi ancak daha az cezayı gerektiren farklı suçlardan mahkûmiyetine karar verilmesi gerektiğini, bu eylemlerin

hiçbirinin 765 sayılı mülga Kanun'un 146. maddesinin (1) numaralı fıkrasında tanımlanan suçun oluşması için gereken vahim eylem niteliği taşımadığını,

v. Bu nedenlerle atılı suçtan verilen mahkûmiyet kararının Mahkemece yeniden yapılan yargılama sonucunda aynen onaylanması nedeniyle suçta ve cezada kanunilik ilkesinin, özel hayata saygı hakkının ve Anayasa'nın 17. maddesinin (3) numaralı fıkrasında güvence altına alınan insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

110. Bakanlık görüşünde; suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edilip edilmediği konusunda Anayasa Mahkemesi tarafından yapılacak incelemede, görüşte yer verilen Anayasa ve ilgili mevzuat hükümlerinin, Anayasa Mahkemesi içtihatlarının ve somut olayın kendine özgü koşullarının da gözetilmesi gerektiğini belirtmiştir.

111. Başvurucu; Bakanlık görüşüne karşı beyanında, aşamalarda ve bireysel başvuru formunda ileri sürdüğü itirazlarını yinelemiştir.

2. Değerlendirme

112. Başvurucunun iddialarının suçta ve cezada kanunilik ilkesi kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

113. Anayasa'nın temel hak ve özgürlüklerle ilgili bölümlerindeki pek çok maddede kanunla düzenleme ilkesine yer verilmiştir. Bu düzenlemeler dışında Anayasa'nın 13. maddesinde ifade edilen temel hak ve özgürlüklerin sınırlanmasına ilişkin genel ilkelerde de sınırlamaların ancak kanunla yapılabileceği kurala bağlanmıştır. Anayasa'nın suç ve cezaları düzenleyen 38. maddesinde de suçta ve cezada kanunilik ilkesi özel olarak güvence altına alınmıştır (Karlis A.Ş. [1. B.], B. No: 2013/849, 15/4/2014, § 31).

114. Suçta ve cezada kanunilik ilkesi, hukuk devletinin kurucu unsurlarındandır. Kanunilik ilkesi, genel olarak bütün hak ve özgürlüklerin düzenlenmesinde temel bir güvence oluşturmanın yanı sıra suç ve cezaların belirlenmesi bakımından özel bir anlam ve öneme sahiptir. Bu ilke kapsamında kişilerin kanunen yasaklanmamış veya yaptırıma bağlanmamış fiillerden dolayı keyfî bir şekilde suçlanmaları ve cezalandırılmaları önlenmekte, buna ek olarak suçlanan kişinin lehine olan düzenlemelerin geriye etkili olarak uygulanması sağlanmaktadır (Karlis A.Ş., § 32).

115. Anayasa'nın 38. maddesinin birinci fıkrasında "Kimse, ... kanunun suç saymadığı bir fiilden dolayı cezalandırılamaz." denilerek suçların kanuniliği, üçüncü fıkrasında da "Ceza ve ceza yerine geçen güvenlik tedbirleri ancak kanunla konulur." denilerek cezaların kanuniliği ilkeleri güvence altına alınmıştır. Anayasa'da öngörülen suçta ve cezada kanunilik ilkesi, insan hak ve özgürlüklerini esas alan bir anlayışın öne çıktığı günümüzde ceza hukukunun temel ilkelerinden birini oluşturmaktadır. Anayasa'nın 38. maddesine benzer şekilde 5237 sayılı Kanun'un 2. maddesinde düzenlenen suçta ve cezada kanunilik ilkesi; yasaklanan eylemlerin ve bu yasak eylemlere verilecek cezaların hiçbir kuşkuya yer bırakmayacak biçimde kanunda gösterilmesini, kuralın açık, anlaşılır ve sınırlarının belli olmasını gerektirmektedir. Kişilerin yasak eylemleri önceden bilmeleri düşüncesine dayanan bu ilkeyle temel hak ve özgürlüklerin güvence altına alınması amaçlanmaktadır (AYM, E.2010/69, K.2011/116, 7/7/2011).

116. Bununla birlikte ne kadar açık ve anlaşılır şekilde düzenlenirse düzenlensin suç ve ceza öngören kurallar yargı organlarının yorumuna ihtiyaç duyabilir. Ancak yargı organlarınca yapılacak yorumun kuralın özüyle çelişmemesi ve öngörülebilir olması gerekir (Mehmet

Emin Karamehmet ve diğerleri [2. B.], B. No: 2017/4902, 28/1/2020, § 47). Yargı organları suça veya cezaya ilişkin olguları değerlendirirken ve özellikle fiillerin bir suça karşılık gelip gelmediğini belirlerken suçta ve cezada kanunilik ilkesini anlamsız kılacak şekilde öngörülemez bir yaklaşımda bulunmamalıdır.

117. Bireylerin cezai sorumluluklarının kapsamına ilişkin hukuki sorunların incelenmesi Anayasa Mahkemesinin görevleri arasında olmayıp konu, derece mahkemelerinin takdirine bırakılmıştır. Yine bu bağlamda suçun unsurlarının oluşup oluşmadığını ya da daha hafif veya ağır ceza verilmesi gerektiğini belirlemek de Anayasa Mahkemesinin görevleri arasında bulunmamaktadır (Tahir Canan [1. B.], B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 35). Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru incelemelerindeki rolü, derece mahkemelerin yerini almak değildir. Anayasa ve Sözleşme ile ortak koruma altına alınan temel hak ve özgürlüklere müdahale teşkil etmeyen, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içermeyen tespit ve sonuçlar Anayasa Mahkemesinin incelemesinin dışındadır (Adnan Şen [GK], B. No: 2018/8903, 15/4/2021, § 109).

118. Türk hukukunda bir yapının terör örgütü niteliğinde olup olmadığının tespitine ilişkin özel bir düzenlemeye yer verilmemekle birlikte bir yapının terör örgütü olarak tespiti ancak kesinleşmiş bir yargı kararıyla mümkündür (Ahmet Aslan [1. B.], B. No: 2021/23949, 6/10/2022, § 50; Adnan Şen [GK], § 111; aynı yöndeki Yargıtay kararları için bkz. Ahmet Aslan, §§ 17-19).

119. Somut olayda, başvurucunun eylemleri nedeniyle derece mahkemesinin 20/4/2006 tarihli kararıyla 765 sayılı mülga Kanun'un 146. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca Türkiye Cumhuriyeti Teşkilatı Esasiye Kanunu'nun tamamını veya bir kısmını tağyir ve tebdil veya ilgaya cebren teşebbüs etme suçundan mahkûmiyetine karar verilmiştir. Suç tarihinden sonra yürürlüğe giren 5237 sayılı Kanun'un 309. maddesinde düzenlenen Anayasayı ihlal suçu da cebir ve şiddet kullanarak Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın öngördüğü düzeni ortadan kaldırmaya veya bu düzen yerine başka bir düzen getirmeye veya bu düzenin fiilen uygulanmasını önlemeye teşebbüs etme biçiminde tanımlanmıştır.

120. Mahkûmiyet kararında, başvurucunun eylemlerinin 5237 sayılı Kanun'un 309. maddesinin (1) numaralı fıkrasında düzenlenen suçu oluşturduğu, buna karşın 5237 sayılı Kanun hükümlerinin uygulanması hâlinde başvurucunun amaç suçu gerçekleştirmek için işlediği kabul edilen diğer suçlar yönünden hakkında aynı maddenin (2) numaralı fıkrası uyarınca ayrıca ceza verilmesi gerektiği değerlendirilerek cezaların miktarı ve sonuçları itibarıyla 765 sayılı mülga Kanun hükümlerinin başvurucunun lehine olduğu belirlenmiştir (bkz. § 61).

121. Yargıtayın 24/3/1994 tarihli ilamıyla İBDA/C adlı yapılanmanın Türkiye Cumhuriyetinin Anayasal düzenini cebren ihlal suçunu işlemek amacıyla vahamet arz eden elverişli eylemleri gerçekleştiren silahlı bir terör örgütü olduğu kabul edilmiş ve bu değerlendirme sonraki tarihli kararla da vurgulanmıştır (bkz. §§ 80, 81).

122. Somut olayda başvurucu, mahkûm edildiği davaya ilişkin yargılamanın yenilenmesi talebinin kabulü üzerine Mahkemece haksız olarak önceki hükmün aynen onaylanmasına karar verilmesinin anayasal haklarının ihlaline yol açtığını belirtmektedir. Başvurucu, yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunurken başka dosyada yargılanan örgüt lideri hakkında yargılamanın yenilenmesine karar verilmesini ve müdafii hazır bulunmaksızın kollukta alınan ifadesinin mahkûmiyet kararına esas alınamayacağını gerekçe göstermiştir. Mahkeme ise örgüt lideri olduğu belirtilen kişi ve diğer sanıklar hakkındaki yargılamaların

başvurucu hakkındaki dava ile irtibatlı olmamasına ve her ne kadar başvurucu müdafi hazır bulunmaksızın alınan ifadesini sonradan inkâr etse de kovuşturma evresinde müdafii yardımından faydalandığı süreçte, kolluk görevlileri tarafından yakalandığı anda üzerinde ele geçirilen bombayı kendisinin imal ettiğini kabul ettiğine dair ifadesine dayalı olarak önceki mahkûmiyet kararını aynen onaylamıştır.

123. Başvurucunun dayandığı en temel argümanlardan biri örgüt lideri olduğu iddia edilen kişi hakkındaki yeniden yargılama talebinin diğer örgüt üyelerinin durumunu da etkileyebileceğinin Mahkemece nazara alınmamasıdır. Öte yandan talebe dayanak olan kararda İBDA/C adlı örgütün mensuplarının örgüt hiyerarşisinden bağımsız olarak örgüt adına suç işledikleri belirtildikten sonra "İBDA/C örgütü mensuplarının gerçekleştirdikleri anayasal düzeni değiştirmeye ve ortadan kaldırmaya yönelik şiddet eylemlerine doğrudan doğruya katıldığı tespit edilemeyen" ilgili dosya hükümlüsü özelinde yapılan değerlendirmeyle bu kişinin iştirak iradesini gösteren somut deliller ortaya konulmadan diğer örgüt mensuplarının örgüt adına işledikleri suçlardan salt örgüt yöneticisi sıfatı taşıdığından bahisle sorumlu tutulamayacağı sonucuna ulaşılmıştır (bkz. § 65). Bu durumda Mahkemenin emsal gösterilen davadaki tespitlerin örgüt adına bombalama eylemleri gerçekleştirdiği ve bomba ile yakalandığı iddiasıyla yargılanan başvurucu açısından lehe sonuç doğurmayacağına değerlendirmesinin temelsiz olmadığının altı çizilmelidir (bkz. § 73).

124. Diğer yandan başvurucunun üzerinde geçirilen bombanın patlamaya hazır olmadığına dair savunmasına karşın Polis Kriminal görevlilerinin düzenlediği 28/12/1999 tarihli ekspertiz raporunda, başvurucuda ele geçirilen bombanın bomba imha uzmanlarınca etkisiz hâle getirildiği belirtilmiş (bkz. § 26), yine bomba imha uzmanı kolluk görevlilerince düzenlenen 29/12/1999 tarihli olay yeri inceleme raporuna göre de başvurucunun üzerinde ele geçirilen materyaller üzerindeki inceleme sonucunda, su borusunun bombanın dış kabı, kol saatinin zaman ayarı ve anahtar olarak pillerin bombadaki rezistans sistemini çalıştırmak için kullanıldığının bu bombanın patlaması neticesinde canlılar üzerinde öldürücü, cansız maddeler üzerinde de tahrip edici güce sahip olduğu tespit edilmiştir (bkz. § 28).

125. Cezai sorumlulukların kapsamını belirlemek, buna bağlı olarak da suçun unsurları itibarıyla oluşup oluşmadığını ya da bunun karşılığı olan cezanın derecesini değerlendirmek derece mahkemelerinin görevidir. Suçta ve cezada kanunilik ilkesinin gereği olarak derece mahkemelerinin bu değerlendirme kapsamındaki yorumlarının suçun tanımlandığı ve cezanın belirlendiği kuralın özüyle çelişmemesi, öngörülebilir olması gerekir. Başvurucunun iddiaları kapsamında gerçekleştirilen incelemede, Yargıtayın anılan örgütün bir terör örgütü olduğuna dair değerlendirmeleri çerçevesinde başvurucunun üzerinde ele geçirilen bombayı kendisinin imal ettiğine dair müdafi yardımından faydalandığı sırada verdiği ifadesi ve bu bombanın niteliğine dair raporlar doğrultusunda, yeniden yargılama yapan Mahkemenin kesinleşen önceki mahkûmiyet kararına atıfla önceki hükmün aynen onaylanmasına ilişkin kararında yer alan, başvurucunun söz konusu bomba itibarıyla dahi İBDA/C silahlı terör örgütünün amaçladığı nihai suçun işlenmesi açısından vehamet arz eden elverişli eylemi gerçekleştirdiğine ve suçun unsurları itibarıyla oluştuğuna dair değerlendirmelerinin temelsiz, suçun özü ile uyumsuz ve öngörülemez olduğu söylenemez.

126. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının da diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

Selahaddin MENTEŞ bu sonuca katılmamıştır.

D. Diğer İhlal İddiaları

127. Başvurucunun tutuklamanın hukuki olmaması nedeniyle kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının Ümit Tekin ([1. B.], B. No: 2013/781, 26/3/2013, §§ 14-19), Y.C.K. ([1. B.], B. No: 2012/889, 26/3/2013) ve Zafer Öztürk ([1. B.], B. No: 2012/51, 25/12/2012) kararları doğrultusunda zaman bakımından yetkisizlik nedeniyle; mahkûmiyet kararına bağlı olarak tutulmanın hukuki olmaması nedeniyle kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı ile deliller hatalı değerlendirilerek mahkûmiyetine karar verilmesi nedeniyle de adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialarının Ç.Ö. ([GK], B. No: 2014/5927, 19/7/2018), Ahmet Sağlam ([2. B.], B. No: 2013/3351, 18/9/2013) ve Şahin Alpay (2) [GK], B. No: 2018/3007, 15/3/2018, § 53) kararları doğrultusunda açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. Müdafi yardımından yararlanma hakkıyla bağlantılı olarak hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

2. Suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA Selahaddin MENTEŞ'in karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

3. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 29/4/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY

1. Mahkemenin sayın çoğunluğu tarafından başvurucunun suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir. Aşağıda belirteceğim gerekçelerle sayın çoğunluğun görüşüne katılmadım.

2. Olay ve olgular mahkememizin gerekçeli kararında ayrıntılı olarak özetlenmiştir.

3. Başvurucu İBDA/C örgütünün yöneticisi olduğu iddia edilen S.İ.E hakkındaki mahkumiyet kararının kesinleşmesinden sonra yapılan yeniden yargılama faaliyeti üzerine örgütünün yöneticisi ve kurucusu hakkında beraat kararı verildiğini bu haliyle İBDA-C örgütünün var olmadığını ifade etmiştir.

4. Kendisinin gerçekleştirdiği eylemleri kabul etmediğini eylemleri sabit görülse de gelişen yeni durum karşısında eylemlerin 765 sayılı TCK'nın 146. maddesi (1) numaralı fıkrasında

suçu oluşturmayacağı ve ayrıca vehamet arz etmediğini belirtmiştir.

5. Yeniden yargılama sonucu gelişen hukuki durum karşısında derece mahkemelerinin kendisi hakkında suçta ve cezada kanunilik ilkesi yönüyle gerekli inceleme yapmadan karar verdiklerini beyan etmiştir.

6. Başvurucunun talebi suçta ve cezada kanunilik ilkesi bağlamında değerlendirilmelidir. Anayasa Mahkemesi'nin bu konudaki yaklaşımı aşağıda belirtildiği şekildedir.

7. " Suçta ve cezada kanunilik, Anayasa ve AİHS'de güvence altına alınmış temel bir ilkedir (B. No: 2013/849, 15/4/2014, § 28).

8. Anayasa'nın "Suç ve cezalara ilişkin esaslar" kenar başlıklı 38. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

9. "Kimse, işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanunun suç saymadığı bir fiilden dolayı cezalandırılamaz; kimseye suçu işlediği zaman kanunda o suç için konulmuş olan cezadan daha ağır bir ceza verilemez."

10. AİHS'nin "Kanunsuz ceza olmaz" kenar başlıklı 7. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

11. "Hiç kimse, işlendiği zaman ulusal veya uluslararası hukuka göre suç oluşturmayan bir eylem veya ihmalden dolayı suçlu bulunamaz. Aynı biçimde, suçun işlendiği sırada uygulanabilir olan cezadan daha ağır bir ceza verilemez."

12. Anayasa'nın temel hak ve özgürlüklerle ilgili bölümlerinde kanunla düzenleme ilkesine pek çok maddede ayrı ayrı yer verildiği gibi, 13. maddede ifade edilen temel hak ve özgürlüklerin sınırlanmasına ilişkin genel ilkelerde de sınırlamaların "ancak kanunla" yapılabileceği kurala bağlanmıştır. Anayasa'nın suç ve cezaları düzenleyen 38. maddesinde de (§ 35) "suçta ve cezada kanunilik ilkesi" özel olarak güvence altına alınmıştır. (B. No: 2013/849, 15/4/2014, § 31).

13. Anayasa'nın 38. maddesinin birinci fıkrasında, "Kimse, ... kanunun suç saymadığı bir fiilden dolayı cezalandırılamaz" denilerek "suçta kanunilik", üçüncü fıkrasında da "ceza ve ceza yerine geçen güvenlik tedbirleri ancak kanunla konulur" denilerek, "cezada kanunilik" ilkeleri güvence altına alınmıştır. Anayasa'da öngörülen "suçta ve cezada kanunilik ilkesi", insan hak ve özgürlüklerini esas alan bir anlayışın öne çıktığı günümüzde, ceza hukukunun da temel ilkelerinden birini oluşturmaktadır. Anayasa'nın 38. maddesine paralel olarak 5237 sayılı Kanun'un 2. maddesinde düzenlenen "suçta ve cezada kanunilik ilkesi" uyarınca, hangi eylemlerin yasaklandığı ve bu yasak eylemlere verilecek cezaların hiçbir kuşkuya yer bırakmayacak biçimde kanunda gösterilmesi, kuralın açık, anlaşılır ve sınırlarının belli olmasını gerektirmektedir. Kişilerin yasak eylemleri önceden bilmeleri düşüncesine dayanan bu ilkeyle temel hak ve özgürlüklerin güvence altına alınması amaçlanmaktadır (AYM, E.2010/69, K.2011/116, K.T. 7/7/2011).

14. Suçta ve cezada kanunilik ilkesi, hukuk devletinin kurucu unsurlarındandır. Kanunilik ilkesi, genel olarak bütün hak ve özgürlüklerin düzenlenmesinde temel bir güvence oluşturmanın yanı sıra, suç ve cezaların belirlenmesi bakımından özel bir anlam ve öneme sahip olup, bu kapsamda kişilerin kanunen yasaklanmamış veya yaptırıma bağlanmamış fiillerden dolayı keyfi bir şekilde suçlanmaları ve cezalandırılmaları önlenmekte, buna ek olarak, suçlanan kişinin lehine olan düzenlemelerin geriye etkili olarak uygulanması sağlanmaktadır. (B. No: 2013/849, 15/4/2014, § 32).

15. Kamu otoritesinin ve bunun bir sonucu olan ceza verme yetkisinin keyfi ve hukuk dışı amaçlarla kullanılmasının önlenebilmesi, kanunilik ilkesinin katı bir şekilde uygulanmasıyla mümkün olabilir. Bu doğrultuda, kamu otoritesini temsil eden yasama, yürütme ve yargı erklerinin, bu ilkeye saygılı hareket etmeleri; suç ve cezalara ilişkin kanuni düzenlemelerin sınırlarının, yasama organı tarafından belirgin bir şekilde çizilmesi, yürütme organının sınırları kanunla belirlenmiş bir yetkiye dayanmaksızın, düzenleyici işlemleri ile suç ve ceza ihdas etmemesi, ceza hukukunu uygulamakla görevli yargı organın da kanunlarda belirlenen suç ve cezaların kapsamını yorum yoluyla genişletmemesi gerekir (B. No: 2013/849, 15/4/2014, § 32).

16. Anayasa'nın 2. maddesinde yer alan "hukuk devleti"nin temel ilkelerinden biri "belirlilik"tir. Bu ilkeye göre, yasal düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır ve uygulanabilir olması, ayrıca kamu otoritelerinin keyfi uygulamalarına karşı koruyucu bir takım güvenceler içermesi gereklidir. Belirlilik ilkesi, hukuksal güvenlikle bağlantılı olup; birey, belirli bir kesinlik içinde, hangi somut eylem ve olguya hangi hukuksal yaptırımın veya sonucun bağlandığını, bunların idareye hangi müdahale yetkisini doğurduğunu, kanundan öğrenebilme imkânına sahip olmalıdır. Birey, ancak bu durumda kendisine düşen yükümlülükleri öngörüp, davranışlarını düzenleyebilir. Hukuk güvenliği, kuralların öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de kanuni düzenlemelerde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar (AYM, E.2009/51, K.2010/73, K.T. 20/5/2010; AYM, E.2009/21, K.2011/16, K.T. 13/1/2011; AYM, E.2010/69, K.2011/116, K.T. 7/7/2011; AYM, E.2011/18, K.2012/53, K.T. 11/4/2012).

17. Hukuk devletinde, bireylerin belirli bir zaman diliminde hangi fiillerin suç olarak tanımlandığı ve hangi cezai yaptırımlara bağlandığını bilip öngörebilmeleri, bir başka ifadeyle ceza hukuku kurallarının öngörülebilir ve erişilebilir olması şarttır. Aksi takdirde "Ceza kanunlarını bilmemek mazeret sayılmaz" şeklinde ifade edilen ceza hukuku prensibinin hayata geçirilmesi mümkün olmayacaktır. Zira ceza sorumluluğu, kişinin fiilinin bilincinde olduğu ve özgür iradesiyle suç olan bu fiili işlediği varsayımına dayanır. Bu nedenle, kişinin işlediği fiilden sorumlu tutulabilmesi için, hangi fiillerin suç olduğunun kanunlarda açıkça gösterilmesi gereklidir (AYM, E.1991/18, K.1992/20, K.T. 31/3/1992)."

18. Yukarıdaki ilkeler bağlamında somut olay değerlendirilmelidir. İBDA/C örgütünün yöneticisinin üzerine atılı eylemden beraat ettiği mahkemenin de kabul ettiği bir durumdur. Örgüt yöneticisinin yöneticilik vasfı dolayısıyla beraat ettiği bir durumda örgütün varlığının ve vehamet arz eden 765 sayılı TCK'nın 146. maddesi kapsamındaki eylemlerin amaç suç bakımından nasıl gerçekleştiğinin kabulü ortaya konulmamıştır.

19. Hukuk sistemimizde 765 sayılı TCK'nın 146. maddesindeki suçun oluşabilmesi için bu kapsamda eylem yapan örgütün varlığı ve yargı organlarınca kesinleşmiş bir kararın varlığı gereklidir. İBDA/C örgütünün liderinin beraat ettiği bir hukuki durum karşısında derece mahkemelerinin TCK 146. madde bağlamında örgütün varlığını eylemlerini değerlendirip karar vermeleri gerekmektedir. Somut olayda derece mahkemelerince bu durumlar ortaya konulmamıştır. Mahkememizce yukarıda belirttiğim ilkeler çerçevesinde inceleme yapılarak suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekmektedir.

20. Başvurucu yönünden, suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiği kanaatine vardığımdan sayın çoğunluğun görüşüne katılmadım.

Üye Selahaddin MENTEŞ

AYTUNÇ ERKİN VE DİĞERLERİ

B. No: 2023/3212 | Karar tarihi: 29.04.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/3212

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

AYTUNÇ ERKİN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/3212)

Karar Tarihi: 29/4/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Yusuf KARABULAK

Başvurucular : 1. Aytunç ERKİN

2. Burak AKBAY

3. Halit Ertuğrul AKBAY

4. Hüseyin Rahmi TURAN

5. İsmail Uğur DÜNDAR

6. Mine AKBAY

7. Necati DOĞRU

8. Sabri Yılmaz ÖZDİL

9. Estetik Yayıncılık A.Ş.

Vekili : Av. Fahri EMEKSİZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, bir televizyon programında sarf edilen sözler sebebiyle açılan manevi tazminat davasının reddedilmesinin başvurucuların şeref ve itibarının korunması hakkını ihlal ettiği

iddiasına ilişkindir.

A. Arka Plan Bilgisi

2. Türkiye, 15 Temmuz 2016 gecesi silahlı bir darbe teşebbüsüyle karşı karşıya kalmıştır (15 Temmuz darbe girişimine ilişkin geniş arka plan bilgisi için bkz. Aydın Yavuz ve diğerleri [GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017). Bu girişimin sonucunda Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) yönelik operasyonlar kapsamında İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından Sözcü gazetesinin kurucusu ile gazetede çalışan bazı kişiler hakkında silahlı terör örgütü yönetme, terör örgütüne yardım etme ve terör örgütü propagandası yapma suçlarından iddianame düzenlenmiş ve İstanbul 37. Ağır Ceza Mahkemesinde yargılama yapılmıştır. Başvuruya konu olayın gerçekleştiği tarihte yargılamanın derdest olduğu görülmektedir.

3. 16/1/2019 tarihli Demokrat İzmir gazetesinde "MAZİDEKİ UTANÇ" başlıklı bir haber yayımlanmıştır. Haberde Uğur Dündar'ın 12 Eylül işkencecileriyle içli dışı olduğu, işkence çığlıklarını duyarken kahve içtiğinin ortaya çıktığı iddiası haberleştirilmiştir. Haberin içeriğinde iddiaların dayanağı olarak gösterilen T.A.ya ait kitabın 57. ve 58. sayfalarının görsellerine yer verilmiştir.

4. Türkiye Gazetesi'nde 17/1/2019 tarihinde "Uğur Dündar'ın Sicili Kabarık" başlıklı bir haber yayımlanmıştır. Haberin başvuruyla ilgili kısmı şu şekildedir:

"İŞKENCECİLERLE İÇLİ DIŞLI

Ünlü oyuncu [T.A.], 12 Eylül döneminde gördüğü işkenceyi anlattığı 'Anne kafamda bit var' isimli kitabında, Uğur Dündar'a da yer veriyor. Uğur Dündar, emniyetteki dostu olan müdürü ziyaret ediyor. [A.] da o sırada gözaltında. Gözünü bağlayıp müdürün odasına çıkarıyorlar. Dündar sanatçıya 'Ben TRT Genel Müdürü olacağım. Nezaket ziyaretine geldim' diyor. [A.] şunları anlatıyor: 'Bu sırada bir polis içeri girdi, 'Müdürüm ötmeye başladı' dedi. Müdür T. hemen yerinden fırladı dışarı çıktı. Biraz sonra geldi. Sinirden eli ayağı titriyordu, Küfürler savuruyordu. Eline kolonya döküp ovmaya başladı. Belli ki eli yanmıştı. Bir taraftan da o çocuğa sövüp duruyordu; 'Yahu bunlar şerefsiz. 'Öt' diyorum horoz gibi 'Güürüüüü' diye ötüyor. Ulan suratında az daha elimi kıracaktım.' [T.A.], bunlar yaşanırken Uğur Dündar'ın sesini çıkarmadığını keyifle kahvesini içmeye devam ettiğini belirtiyor.

NAMAZ DÜŞMANI

Dündar ve ekibi, 2009 yılında namaz kılan öğrenci avına çıktı. Dündar, cuma namazını kılmak için okul yakınındaki bir camiye giden öğrencileri gizlice görüntüleyerek haber bülteninde ortada illegal bir olay varmış gibi ekranlara taşıdı."

5. Ayrıca ulusal bir televizyon kanalında Uğur Dündar'ın sunduğu Arena adlı haber programında "Cinci/Büyücü Hoca" olarak lanse edilen ve gizli kamerayla çekilmiş görüntüleri yayımlanan Ş.Y. isimli şahsın bu haberden bir süre sonra intihar ettiği kamuoyunda bilinmektedir.

6. Türkiye Gazetesi'nde 17/1/2019 tarihinde gazeteci F.U. tarafından "Uğur Dündar, gardırobundaki cesetler gece rüyana girmiyor mu?" başlıklı bir köşe yazısı kaleme alınmıştır. Yazının ilgili kısmı şöyledir:

"[R.B.yi] nasıl unutur bir insan mesela?

Çaresiz bir adamdı [R.B.]. 27 yaşında, evli ve iki kız çocuğu vardı. Yoksuldu. Eşi böbrek hastasıydı. Böbrek bulup tedavi ettirmesi gerekiyordu. Ne yazık ki bir çetenin eline düştü. Eşinin tedavisi için ondan böbreklerinden birini istemişlerdi. Üstelik karşılığında 8 bin dolar para alacaktı. Sevindi [R.], hemen ameliyat masasına yattı. Ama yazık ki ne parasını alabildi ne de eşini tedavi ettirebildi. Kandırılmışlardı. Ameliyat yarasını bile tedavi etmemişlerdi üstelik.

Bir yandan da iki küçük kız çocuğuna bakıyordu genç adam. Hayat öyle zordu ki onun için.

Televizyonlarda görüyordu; Uğur Dündar abisi onun sesini duyurabilir, hakkını arayabilirdi. O kimsesizlerin kimsesi, yoksulların dostu değil miydi sonuçta? İki küçük kızı ile birlikte Arena programının hazırlandığı Ortaklar Caddesi'ndeki Kanal D televizyonuna geldi. Uğur Dündar ve ekibi ile görüştü. Uğur Dündar maden bulmuş gibi sevinçliydi. Gizli kamera çekimleri karşılığında ona hayli yüklü bir miktar para vermeyi taahhüt etti. Ramazan teklifi mutlulukla kabul etti. Hem kendisine kazık atan böbrek tacirleri cezasını bulacak, hem de Uğur Abisi ona destek çıkacaktı. Ne olacaktı ki, Uğur Abi kendi kişisel servetinden verse o parayı, denizde kumdu.

Sonunda çekimler yapıldı, bitti. [R.B.] gizli kamera ile böbrek tacirlerinin arasına girdi, konuştu, verdiği böbrek karşılığı taahhüt edilen parasını istedi. Tüm kayıtlar Uğur Dündar için "hazine" değerindeydi. Günlerce, haftalarca bu haberin ekmeğini yediler, parsasını topladılar.

İş bitmiş, geriye kalmıştı [R.ye] taahhüt edilen o paraya. Ama bir türlü verilmiyordu nedense. Haber yapılmadan önce [R.] ile defalarca görüşen Uğur Dündar, iş bittikten sonra sırra kadem basmıştı. Yanındaki elemanlar [R. ile] konuşuyorlar, zaman zaman üç beş kuruş para verip başlarından savıyorlardı. Ekip elemanları Uğur Dündar'a konuyu birkaç kere söylemişler ama her seferinde sallamıştı.

[R.B.] sık sık kapıya kadar geliyordu ama güvenlik artık içeriye bırakmıyordu. Arena ekibi kapıya talimat vermişti çünkü. Mağdur adam bir keresinde "Eşim ölürse kendimi yakarım" demişti. Uğur Dündar böyle tehditlere pabuç bırakacak adam mıydı? Bu halk kuru sıkı sallar ama hiçbir şey yapamazdı. Tecrübeyle sabitti.

Git gel derken bir gün [R.B.nin] eşi öldü. İki küçük kız çocuğu öksüz kalmıştı, artık anneleri yoktu onları sarıp sarmalayacak. Bir nisan ayıydı. [R.B.] o gece yine Kanal D binasına gelmiş, Arena ekibiyle görüşmek istemişti. Güvenlik bırakmıyordu. Ekipte vicdanlı bir genç vardı. Sanki içine doğmuş gibi hızla aşağıya indi. Ramazan Bayraktar elinde bir bidon öylece duruyordu. Dudakları kıpır kıpırdı. Belli ki zaten annelerinin ölümüyle öksüz kalan çocuklarını bir de yetim bırakmanın acısıyla Allah'a kendisini affetmesi için dua ediyordu.

Sanki zaman durmuştu. Güvenlik elemanları da nasıl bir ruh hâlindelerse öylece bakıyorlardı. Benim de çok yakından tanıdığım ve bir dönem birlikte çalıştığım genç "Amman ha, yapma sakın [R.]!" diye bağırdı. [R.] sabit gözlerle boşluğa bakarken bir bidon benzini başından aşağıya döktü ve anında kibriti çaktı. Alev alev yanmaktaydı zavallı genç adam."

B. Somut Olay Bilgisi

7. Başvuruculardan Estetik Yayıncılık Anonim Şirketi, Sözcü gazetesinin (gazete) yayın sahibidir. Burak Akbay, gazetenin kurucusudur. Mine Akbay hariç diğer başvurucular aynı gazetede editörlük, yöneticilik ve yazarlık yapan gazetecilerdir. Mine Akbay ise Burak

Akbay'la birlikte müteveffa Halit Ertuğrul Akbay'ın mirasçısıdır.

8. Gazeteci C.K. ve F.U. (davalılar) 17/1/2019 tarihinde TGRT Haber TV'de "Medya Kritik" isimli programda başvuruculara ilişkin olarak bazı yorum ve iddialarda bulunmuştur. Söz konusu açıklamalar özetle şu şekildedir:

“Sözcü, ağzı bozuk, ağzınızdan sürekli köpükler çıkaran, küfür eden insanlar olmanıza rağmen sizi çok seviyoruz. Hatta pornocu geçmişe sahip olsanız bile sizi bir insan olarak kabul ediyoruz. Çünkü sizi bir ite bir köpeğe benzetemeyiz sonuçta itler ve köpekler dediklerimiz hayvanlar bizim çok sevdiğimiz insan dostu hayvanlar. Bu utanmazlar, biz bunlara it köpek demiyoruz, bunlar ancak utanmaz olabilir. Şu yapılan ahlak dışı yayıncılığı yapabiliyorlar ve 300.000 Sözcü okurunun, morfinlenmiş Sözcü okurunun karşısına geçip biz gazetecilik yapıyoruz diyebiliyorlar ve bunu da yutturuyorlar. Bunların gazetecilikten anladığı bu tür ahlaksız yöntemler. Nerede bir darbe var, nerede bir devlete karşı terörist kalkışma var, gezi vandalizmi ya da bir yargı darbesi var, Sözcü orada, onların arkasında ve taraftarı olarak, sahneye çıkıyor. Amerika’nın adamı FETÖ’yü aylarca günlerce öven sizdiniz. [F.] yalanını siz gazeteye taşıdınız. Amerika’nın köpekliğini siz yaptınız. PKK’ya destek verenler gibi hepsi bitti. Ekonomi ile ilgili tetikçilik de yapıyorlar. Bu söylediklerinizhepsi FETÖ’ye bilerek isteyerek yardımdır.”

"Dün Türkiye Gazetesi çok müthiş bir haber yaptı. Ertuğrul Akbay’ın, para karşılığı, şantaj yaparak, kitaplarını zorla sattığı [T.] ile alakalı. Ertuğrul Akbay, adamı kötülüyorlar kötülüyorlar, 1,5 milyon liralık kitabını satıyor, ondan sonra şöyle güzel adam. Ertuğrul Akbay, şantajcıdır, bunu herkes bilir medyada.”

“Rahmi Turan adlı gazeteci diye adlandırılan, pornocu başyazara da söylüyorum, siz attığınız başlıklara yaptığınız habercilikle, FETÖ taktik ve yöntemlerini kullandınız. [F.G.yi] bunlar manşetlerine çıkarmadı mı? Irkçılık, alçaklık, barbarlık. Pornoculuk geçmişi Rahmi Turan’ın, tüm gazetecilik geçmişi Rahmi Turan’ın, porno gazetesi Tan Gazetesi’ni çıkarmak. Baş yazarı pornocu olan gazetenin tezekten olur Sözcü’sü. Rahmi Turan [H.den] atıldı, beceremedi, yaptığı asparagas haberler yüzünden attılar adamı. Asparagasın imparatoru, Türkiye yalan haberi Rahmi Turan ile öğrendi. Alman film yıldızı [Y.F.yi] Emine Karaca isminde [İ.] mudisi olarak haber yaptırmıştır.”

"Her gün bunları belirli dozda uyuşturucu veriyorlar, belirli konularda uyuşturucu veriyorlar, Yılmaz Özdil’le bir doz, [S.Y. ile] iki doz, Uğur Dündar’la yarım doz. Bu Uğur Dündar’la Yılmaz Özdil ikilisi okullara kamera yollayıp, kim camiye gidiyor, kim Cuma namazı kılıyor diye peşlerine insan takan bir gazeteci türü.”

"Sordum Uğur Dündar’a gardırobundaki cesetler gece rüyana giriyor mu diye. Bu mecaz olarak kullanılan bir metafor ama Uğur Dündar’ın cesetleri gerçek. Uğur Dündar yüzünden hayatları kararan, ölümlerden ölüm beğenen, şakağına silah dayayıp kendisini öldüren, üzerine benzin döküp intihar eden insanlar var geçmişinde. Adam Uğur Dündar yüzünden intihar etti. İnsanlar işkence görüyor Uğur Dündar’da TRT Genel Müdürü olmak için, işkencecilerle kahvesini höpürdetiyor. Uğur Dündar kendi çıkarı için, böyle en yakın arkadaşının işkencesini gördüğünde tepki veremeyecek adam. İnsan insanlığından utanır. Halk Arenası denen fantastik şovda, insanlar deli gibi bunların aptal programlarını izleyip alkışlıyor. İnsan kendinden utanır ya. Bunlar darbecilerle otururlar, cuntacılarla otururlar, vesayetçilerle otururlar, hükümet indirip kaldırıp yıkarlar ve bunların elleri de kana bulaşmış, geceleyin nasıl uyuyor bunlar. Siz her devrin ekmeğini yiyen adamlarsınız."

"Necati Doğru sen adam olsan, gazeteci olsan, yazar olsan ve bir nebze ahlakın olsa... Necati Doğru denen, aslında yamuk, soyadı yamuk olması gereken. Sözcü Gazetesi'nin nasıl FETÖ aparatı olduğunun devamı. Bu yazı FETÖ'ye yardım ve yataklığın, 10 yıl yer bundan Necati yamuk, 10 yıl yer."

"O maocu artığı denen tetikçi, bana tehdit mesajları atan güya aklı başında, bu kadar da aptal bir herif. Bu senin benim tenis topuna döndüğü için, pinpon gibi oynuyorsun bununla, bu aptalı öne sürdüler, bu aptalı. Delirmiş herif. Mallaşma başlamış."

9. Başvurucular, programda kişilik haklarını zedeleyecek ithamlarda bulunulduğunu ve hakaret edildiğini iddia ederek davalılar aleyhine manevi tazminat davası açmıştır. İlk derece mahkemesi, açılan davanın reddine karar vermiştir. Mahkemenin gerekçesi şu şekildedir:

"...davacıların ayrı ayrı Sözcü gazetesinin editör, yönetici ve yazarları olmak üzere gazeteci oldukları, davalıların da gazeteci oldukları, davalıların program esnasında davacılara yönelik söylemiş oldukları ifadelerin büyük çoğunluğunun İstanbul 37. Ağır Ceza Mahkemesi'nin 2017/34 Esas sayılı dava dosyası ile aralarında davacılardan Burak Akbay, Necati Doğru'nunda bulunduğu Sözcü gazetesi ve yazarları-yayın yönetmenleri vs. çalışanları hakkında yürütülen kovuşturmaya dayalı olduğu, yine davacılar Burak Akbay ve vefat eden Halit Ertuğrul Akbay için kullanılan ifadelerin yargılama esnasında yurt dışında olduğu anlaşılan ve dosyada beyanları alınamayan Burak Akbay hakkında yakalama ve kırmızı bülten kararları çıkarılması nedeni ile ifade edildiği, Sözcü Gazetesi'nin sahibi, yazarları, çalışanları aleyhine başlatılan soruşturma ve kovuşturmalara dikkat çekmek amacıyla davacıların eleştirildiği, bu eleştiri sırasında kullan[ılan] ifadelerin gazetenin süregelen habercilik anlayışı ve yapmış olduğu haberler ve yürütülen kovuşturmaya dayalı olduğu, davacılar hakkında ileri sürülen ithamların temelsiz olmadığı ve yürütülen bir kovuşturmaya dayalı olarak ileri sürüldüğü, dolayısıyla davalıların kullandığı ifadeler bakımından olgusal bir temel bulunduğu, programda konuşulan konuların, gerek yazılı gerekse görsel basın organlarınca da konu edildiği, davalılar tarafından güncel konularla ilgili düşüncelerin açıklandığı ve bunlar üzerine yorum yapıldığı, yine davalıların gazeteci kimlikleri ile davacıları kişisel değer yargılarını da katarak eleştirdikleri ve davacılar hakkında düşüncelerini ifade özgürlüğü kapsamında açıkladıkları, davacıların ve davalıların konumları ve sosyal statüleri dikkate alındığında davacılar bakımından yapılan eleştirel sınırların daha geniş kapsamda değerlendirilmesi gerektiği, yapılan eleştiriler sert ve ağır eleştiri olarak görünse de toplumca tanınıp bilinen bir kişi olarak kendisine yönelik rahatsız edici, sert ve ağır da olsa eleştirilere davacıların katlanması gerektiği, yine davacıların basın özgürlüğü kapsamında sahip oldukları ağır eleştiri yapma hakkı karşısında kendileri aleyhine yapılan bu tür ağır eleştirilere de katlanma yükümlülüklerinin bulunduğu, davalılar tarafından davacı Rahmi Turan'a yönelik ifadeler davacının gazetecilik geçmişine dayalı olarak sarf edilmiş olup gazetecilik mesleğine yakışmayan yakışıksız ve kaba olmakla birlikte kullanılan yakışıksız ifadelerin gazeteci konumunda bulunan davalıların kınanmasını gerektiren nezaket kurallarına aykırı sözler olduğu ve kişilik haklarına saldırı niteliğinde kabul edilemeyeceği, yayın içeriği itibariyle davacı Aytunç Erkin yönünden matufiyet koşulları oluşmamakla birlikte davacı Aytunç Erkin'e karşı söylendiği iddia edilen ifadelerin içerik itibariyle de eleştiri ve ifade özgürlüğü kapsamında kaldığı, (...) davalılar tarafından tüm davacılara yönelik olarak sarfedilen sözlerin ağır ve sert eleştiri, ifade-basın özgürlüğü kapsamında kaldığı, davacıların kişilik haklarına yönelik saldırı oluşturacak nitelikte kabul edilemeyeceği anlaşıl[mıştır]..."

10. İlk derece mahkemesi kararının istinaf edilmesi üzerine Bölge Adliye Mahkemesi istinaf isteminin reddine kesin olarak karar vermiştir. İlgili kararın gerekçesinde, güncel olan konuların gazetecilik tekniği gereği okuyucunun ilgisini çekmesi için çarpıcı başlıklara yer verilerek iddia kapsamında ve eleştiri sınırları içinde aktarılmış olduğu, kullanılan ifadelerin ağır ve sert eleştiri niteliğinde olup hakaret niteliği taşımadığı belirtilmiştir. Ayrıca başvuruculaın kamuya mal olmuş, bilinir kişilerden olduğu, diğer kişilere göre bu tür eleştirilere daha fazlakatlanma yükümlülüğünün bulunduğu, dava konusu yayında kullanılan ifadelerin basın ve ifade özgürlüğü kapsamında kaldığı vurgulanmıştır.

11. Öte yandan; başvuruya konu yayınla ilgili başvurucular tarafından davalılar hakkında yapılan şikâyet sonucu 15.10.2019 tarihinde Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından takipsizlik kararı verilmiştir. Bu karara yapılan itiraz, Bakırköy 7. Sulh Ceza Hâkimliğinin 13.12.2019 tarihli kararı ile kesin olarak reddedilmiştir.

12. Başvurucular vekili, tazminat davasına yönelik nihai kararın 5/12/2022 tarihinde tebliğ edilmesi üzerine 3/1/2023 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

13. Başvurucular; programda itibarlarını ve kişilik haklarını zedeleyen aynı zamanda hakaret oluşturan ifadeler kullanıldığını, FETÖ/PDY ile bağlantıları olduğunun iddia edildiğini, karalama amacı taşıyan ve iftira niteliğinde beyanlarda bulunulduğunu, hukuk yargılamasında söz konusu açıklamaların basın yoluyla ifade özgürlüğü kapsamında kaldığını değerlendiren yargı mercilerinin kararının adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 71. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurunun içtihadın oluştuğu alana ilişkin olduğu değerlendirilerek Adalet Bakanlığı görüşü beklenmeden incelenmesine karar verilmiştir.

14. Başvuruculaın iddialarının Anayasa'nın 17. maddesinde düzenlenen şeref ve itibarın korunması hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir. Somut olayda, başvuruculaın şeref ve itibarının korunması hakkı ile davalıların basın ve ifade özgürlüğünün çatıştığı görülmektedir. Devletin, bireylerin maddi ve manevi varlığının korunması ile ilgili pozitif yükümlülükleri çerçevesinde şeref ve itibarın korunması hakkı ile davalının Anayasa’da güvence altına alınmış olan ifade özgürlüğünden yararlanma hakkı arasında adil bir denge kurması gerekir. Bu kapsamda dengeleme yapılırken kullanılması gereken ölçütler genel olarak şunlardır:

i. İfadelerin kim tarafından dile getirildiği (Nihat Zeybekci [1. B.], B. No: 2015/5633, 8/5/2019, § 29; Kemal Kılıçdaroğlu [1. B.], B. No: 2014/1577, 25/10/2017, § 59),

ii. Hedef alınan kişinin kim olduğu, ünlülük derecesi ile ilgili kişinin önceki davranışları, katlanması gereken, kabul edilebilir eleştiri sınırlarının sade bir vatandaş ile karşılaştırıldığında daha geniş olup olmadığı (hedef alınan kişinin kamusal yetki kullanan bir görevli olması nedeniyle yapılan değerlendirmelerin bulunduğu kararlar için bkz. Ali Suat Ertosun (7) [1. B.], B. No: 2014/1416, 15/10/2015, § 36; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri [GK], B. No: 2018/17635, 26/7/2019, §§ 128, 129; Nilgün Halloran [2. B.], B. No: 2012/1184, 16/7/2014, § 45; İlhan Cihaner (2)[1. B.], B. No: 2013/5574, 30/6/2014, § 82; Kadir Sağdıç [GK], B. No: 2013/6617, 8/4/2015, §§ 60-66; hedef alınan kişinin siyasetçi olması nedeniyle yapılan değerlendirmelerin bulunduğu kararlar için bkz. Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 66, 67; Ergün Poyraz (2) [GK], B. No: 2013/8503, 27/10/2015, §

56; Kemal Kılıçdaroğlu, §§ 59-61),

iii. İfadelerin genel yarara ilişkin bir tartışmaya katkı sağlayıp sağlamadığı, kamuoyu ile diğer kişilerin düşünce açıklamaları karşısında sahip oldukları hakların ağırlığı (Bekir Coşkun, § 69; Çetin Doğan (2) [GK], B. No: 2014/3494, 27/2/2019, § 62; Ergün Poyraz (2), § 56; Kadir Sağdıç, §§ 60-66; İlhan Cihaner (2), §§ 66-73; Nihat Zeybekci, § 32),

iv. Kamuyu bilgilendirme değeri, toplumsal ilginin varlığı ve konunun güncel olup olmadığı (Seray Şahiner Özkan [1. B.], B. No: 2016/6439, 9/6/2021, § 44; İbrahim Okur (2)[1. B.], B. No: 2018/12363, 26/5/2021, § 28),

v. Şikâyetçinin kendisine yöneltilen ifadelere cevap verme olanağının bulunup bulunmadığı (Temel Coşkun[1. B.], B. No: 2017/1632, 29/1/2020, § 33; Şaban Sevinç (2) [1. B.], B. No: 2016/36777, 26/5/2021, § 42; Nihat Zeybekci, § 39),

vi. İfadelerin hedef alınan kişinin hayatı üzerindeki etkisi (Ali Suat Ertosun (2) [2. B.], B. No: 2013/1592, 20/5/2015, § 33; Hüseyin Kocabıyık [1. B.], B. No: 2020/15593, 22/11/2022, § 24),

vii. Cezalandırmaya konu edilen ifadelerin kullanıldıkları bağlamından kopartılıp kopartılmadığı (Nilgün Halloran, § 52; Bekir Coşkun, §§ 62, 63; Önder Balıkçı [2. B.], B. No: 2014/6009, 15/2/2017, § 45, Nihat Zeybekci, § 36),

viii. Başvurucunun yaptırıma maruz kalma endişesinin başvurucu üzerinde caydırıcı etki yaratıp yaratmayacağı (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Ergün Poyraz (2), § 79; Kemal Kılıçdaroğlu ve Cumhuriyet Halk Partisi [1. B.], B. No: 2014/12482, 8/5/2019, § 46),

ix. Dava konusu söylemlerin maddi vakıaların açıklanması veya değer yargısı olarak nitelendirilip nitelendirilemeyeceği (Durmuş Fikri Sağlar (2) [GK], B. No: 2017/29735, 17/3/2021, § 50; Deniz Karadeniz ve diğerleri [GK], B. No: 2014/18001, 6/2/2020, §§ 48-49).

15. Anayasa Mahkemesi başvurunun koşullarına göre yukarıda sayılan kriterlerin derece mahkemelerince gerektiği gibi değerlendirilip değerlendirilmediğini denetler (Nilgün Halloran, § 44; Ergün Poyraz (2), § 56; Kadir Sağdıç, §§ 58-66; İlhan Cihaner (2), §§ 66-73). Şüphesiz ki bu denetim, başvurucu hakkındaki haberlerin -yayımlandığı bağlamdan koparılmaksızın- olayın bütünselliği içinde incelenmesini gerektirir (Nilgün Halloran, § 52; Önder Balıkçı, § 45). Anayasa Mahkemesince ortaya konulan kriterleri karşılayan değerlendirmelerin yapılmaması başvurucunun iddia ettiği üzere anayasal haklarını ihlal edecektir.

16. Somut olayda derece mahkemelerinin başvuruculların şeref ve itibarının korunması hakkı ile davalıların basın ve ifade özgürlükleri arasında adil bir denge kurup kurmadıkları incelenmelidir. Bu bağlamda eldeki başvuru bir bütün olarak değerlendirilirken ele alınması gereken temel mesele yapılan televizyon programında başvuruculların şeref ve itibarının korunması hakkı bağlamında gazetecilik etik ilkeleri, gazetecilik mesleğinin ödev ve sorumlulukları ile uyumlu olup olmadığı ve bunun yargısal denetimini yapan makamların verdikleri kararların devletin pozitif yükümlülüğünü yerine getirmeye ve netice itibarıyla -eğer gerekliyse- başvuruculların uğradığını iddia ettiği zararı gidermeye elverişli olup olmadığıdır.

17. Uyuşmazlığın incelenmesinde, başvuru konusu açıklamalarda gazetenin FETÖ/PDY ile yakın ilişki içinde olduğu yönünde (detaylar için bkz. § 2) değerlendirmelerde bulunulmuştur. Burak Akbay'ın ve gazetenin FETÖ ile yakın ilişki içinde olduğuna ilişkin

değerlendirmelerin olgusal bir temele dayandığı, yapılan ceza yargılaması gözönünde bulundurulduğunda sebepsiz bir saldırı teşkil etmediği ve basının birtakım görünür gerçeklerden hareket ettiği görülmektedir.

18. Başvuruculardan Halit Ertuğrul Akbay hakkında şantaj yaptığına dair ileri sürülen iddianın 16/1/2019 tarihinde Türkiye gazetesinde ve TGRT Haber internet sitesinde yayımlanan bir habere (bkz. § 8) dayandığı davalıların yorumlarından da anlaşılmaktadır. Rahmi Turan hakkındaki isnatlar ise davalıların ilk derece mahkemesindeki savunmalarında da belirttiği şekilde 1980'li yıllarda yayın hayatına giren ve kurucularından biri olduğu T. gazetesine dayanmaktadır. Yayımlandığı dönemde T. gazetesinin erotik içerikli ve asparagas haberler yaptığı kamuoyunda bilinen bir durumdur. Başvurucunun da bu gazetedeki rolü, gözönünde bulundurularak bahse konu yorumlarda bulunulduğu görülmektedir.

19. Başvurucu İsmail Uğur Dündar'ın işkencecilerle yakın ilişkisi olduğuna yönelikiddialarıın, F.U.nun 17/1/2019 tarihli Türkiye gazetesinde yayımlanan "Uğur Dündar'ın sicili kabarık" başlıklı habere (bkz. § 4) ve Demokrat İzmir gazetesindeki habere (bkz. § 3) dayandığı görülmektedir. Haberlerin içeriğinde bahsedilen kitapta T.A.nın 12 Eylül döneminde Uğur Dündar'la yaşadığı bir anının kaleme alındığı ve davalılarca da bu olaydan yola çıkılarak yorum yapıldığı anlaşılmaktadır. Ayrıca diğer hususların başvurucu tarafındangeçmişte yapılan haberlere konu olaylara ilişkin olduğu anlaşılmaktadır (bkz. § 4,5,6).

20. Başvuruculardan Necati Doğru, soyadına gönderme yapılarak "Necati Yamuk" olarak adlandırılmıştır. Ayrıca bir diğer başvurucu Aytunç Erkin'in ise kendisine ithafen söylendiğini belirttiği sözlerde herhangi bir şekilde ismi zikredilmemiştir. Davalı C.K. geçmişte yapılan bir mesajlaşmadan bahsederek (bkz. § 8) mesajlaştığı şahsa yönelik "aptal" tabirini kullanmış ve ilgili şahsın "aklı başında bir kişi" olarak tanımlanmasına eleştiri getirmiştir. Nitekim ilk derece mahkemesi başvuruculardan Aytunç Erkin'e yönelik matufiyet koşullarının oluşmadığına kararda yer vermiştir. Yine başvurucular Sabri Yılmaz Özdil ve İsmail Uğur Dündar'ın okurlarına "belirli bir dozda uyuşturucu ver[diği]" ifadesinin esasen başvuruculaın gerçek dışı haberler yaparak gazete okurlarının sağlıklı ve gerçekçi düşünmelerini sekteye uğrattıkları eleştirisinin teşbih yollu anlatımı olduğu anlaşılabilmektedir.

21. Anayasa Mahkemesi, pek çok kararında ifade özgürlüğünün bir dereceye kadar abartıya ve hatta kışkırtmaya izin verecek şekilde geniş yorumlanması gerektiğini kabul etmiştir (Ali Suat Ertosun[1. B.], B. No: 2013/1047, 15/4/2015, § 66;Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri, § 102). Somut olayda, söz konusu haberde yer alan ifadelerin özellikle bir dereceye kadar başvuruculaı kışkırtmaya yönelik olduğu anlaşılmaktadır. Öte yandan Anayasa Mahkemesi veya derece mahkemeleri, gazetecilik mesleğinin nasıl yapılması gerektiğini ve gazetecilerin haber verme tekniğini belirleyemez. Bir düşüncenin en iyi hangi üslup ve biçimle aktarılacağına ancak bizzat düşünceyi dile getirenler karar verebilir. Bu bağlamda Anayasa'nın 26. maddesinin sadece ifade edilen haber ve fikirlerin içeriğini değil fakat aynı zamanda bunların nakledilme biçimlerini de koruduğu hatırda tutulmalıdır (bkz. Ali Suat Ertosun, § 66).

22. Buna göre eldeki başvuruya bakıldığında ihtilaflı açıklamalarda yapılan değerlendirmelerin ve kullanılan ifadelerin olgusal bir temele dayandığı ve sebepsiz bir saldırı teşkil etmediği, yine basının birtakım görünür gerçeklerden hareket ettiği görülmektedir.

23. İkinci olarak davalıların söylemlerinin muhatapları ulusal bir gazetenin imtiyaz sahibi,

yöneticileri ve yazarlarıdır. Bu kişilerin katlanması gereken, kabul edilebilir eleştiri sınırlarının sade bir vatandaş ile karşılaştırıldığında daha geniş olduğundan kuşku yoktur (Burak Akbay (2)[1. B.], B. No:2020/1322, 8/2/2023, § 15). Söz konusu açıklamalar bir bütün olarak değerlendirildiğinde, programın esas olarak kamuyu ilgilendiren güncel meselelere ilişkin olduğu, davalıların başvuruculara yönelik keyfî ve sebepsiz bir saldırıda bulunmaktan çok devlet ve toplum hayatında ciddi etkileri olan, o tarihten bu güne kadar kamunun merkezi gündem konularından biri hâline gelen FETÖ/PDY yapılanması ile ilgili bilgileri yansıtmaya çalıştığı ve gazetede görevli kişilerin meslek hayatlarına ve geçmişte yaptıkları işlere yönelik birtakım eleştiriler getirilmek istendiği görülmüştür. Kaldı ki ulusal bir gazetenin imtiyaz sahibi, yöneticileri ve yazarları olan başvuruculaların haklarındaki ifadeler nedeniyle davalılara rahatlıkla cevap verme imkânına sahip oldukları hesaba katılmalıdır. O hâlde, başvuruculaların kendilerine yönelik eleştirilere daha fazla hoşgörü göstermesi gerekir (Bilal Uçar[1. B.], B. No: 2019/10122, 21/9/2022, § 21).

24. İlkderece mahkemesi, ifade özgürlüğü ve basın özgürlüğü ile bu özgürlüklerin başkalarının kişilik hakları karşısındaki sınırlarına ilişkin olarak yaptığı değerlendirmede programda konuşulan konuların, gerek yazılı gerekse görsel basın organlarınca da konu edildiğine değinmiştir. Ayrıca sarf edilen sözlerin ağır ve sert eleştiri niteliğinde olduğu, toplumda tanınıp bilinen kişilerin bu tür eleştirilere daha fazla katlanması gerektiği, davalıların açıklamalarının ifade ve basın özgürlüğü kapsamında kaldığı değerlendirilmiştir.

25. Bu durumda; Anayasa Mahkemesince ortaya konulan ölçütler gözetilerek ifade ve basın özgürlüğü ile şeref ve itibarın korunması hakkı arasında adil bir denge kurmaya çalışan ilk derece mahkemesinin başvuruculaların manevi tazminat talebinin reddine yönelik verdiği kararda ifade özgürlüğüne yapılan müdahale için ilgili ve yeterli bir gerekçe ortaya koyduğu, devletin başvuruculaların şeref ve itibarının korunması hakkı bağlamındaki pozitif yükümlülüklerine aykırı davranmadığı kabul edilmiştir.

26. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 17. maddesinin birinci fıkrasında güvence altına alınan kişinin şeref ve itibarının korunması hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Şeref ve itibarın korunması hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan şeref ve itibarın korunması hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

C. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 29/4/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HAYKO BAĞDAT (3)

B. No: 2023/51611 | Karar tarihi: 29.04.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/51611

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HAYKO BAĞDAT BAŞVURUSU (3)

(Başvuru Numarası: 2023/51611)

Karar Tarihi: 29/4/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Yusuf KARABULAK

Başvurucu : Hayko BAĞDAT

Vekilleri : Av. Veysel OK

Av. Merve KURHAN

Av. Emine ÖZHASAR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, sosyal medya hesabından yapılan paylaşımdan dolayı adli para cezasına hükmedilmesi nedeniyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. T.İ. Bankası Genel Müdürü olarak görev yapan A.B. (müşteki/katılan) ile bir televizyon kanalı ekonomiye dair konularda röportaj gerçekleştirmiş ve bu röportaj 13/8/2018 tarihinde ulusal bir gazetede haber hâline getirilmiştir. Aynı haber "[T.İ.] Bankası Genel Müdürü: Dolarla, avroyla geliri olmayan kişinin dövizle işi olmamalıdır. Ayşe teyzenin ne işi var dövizle" başlığıyla twitter isimli sosyal medya platformundan da paylaşılmıştır. Kendisini gazeteci yazar ve televizyon programcısı olarak tanıtan başvurucu da bu paylaşımın altına "Sana ne be manyak" şeklinde yorumda bulunmuştur.

3. Şikâyet üzerine İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca başlatılan soruşturma sonucunda

eylemin başvurucu tarafından işlendiğine kanaat getirilerek 3/7/2020 tarihli iddianamede alenen hakaret suçundan cezalandırılması talep edilmiştir. İstanbul 55. Asliye Ceza Mahkemesinde görülen davada başvurucunun üzerine atılı alenen hakaret suçunu işlediği sabit bulunarak 1.740,00 TL adli para cezasıyla cezalandırılmasına kesin olarak karar verilmiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şu şekildedir:

"... sanığın, olay tarihinde kendisinin kullanımında bulunan 'Hayko Bağdat' isimli twitter hesabından katılanın fotoğrafının olduğu paylaşımın altına katılana hitaben " Sana ne be manyak " şeklinde paylaşım yaptığı anlaşılmakla, iddia, sanık savunması, katılan beyanı,paylaşım içerikleri ve tüm dosya kapsamı uyarınca, sanığın suçtan kurtulmaya yönelik savunmalarına itibar edilmeyerek, üzerine atılı alenen hakaret suçunu işlediği mahkememizce sabit bulunmakla, sanığın eylemine uyan sevk maddeleri uyarınca cezalandırılmasına karar veril[miştir]"

4. Başvurucu kararı 18/5/2023 tarihinde öğrenmiş 13/6/2023 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

5. Başvurucu; yaptığı paylaşımın eleştiri niteliğinde olduğunu, hakaret kastı taşımadığını, dolar kurunun artış gösterdiği ve kamuoyunda bu hususta tartışmaların yaşandığı bir dönemde yapılan açıklamalar üzerine şahsi eleştirisini dile getirdiğini, buna karşın ceza yargılaması sonucunda hakkında adli para cezasına hükmedilmesinin basın ve ifade özgürlüğünü ihlal ettiğini iddia etmiştir. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

6. Başvuru, ifade özgürlüğü kapsamında incelenmiştir. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir nedeni de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir. Anayasa Mahkemesi; Anayasa'nın 26. maddesinde düzenlenen ifade özgürlüğünün demokratik bir toplumun zorunlu temellerinden olduğunu, toplumun ilerlemesi ve her bireyin gelişmesi için gerekli temel şartlardan birini oluşturduğunu daha önce pek çok kez ifade etmiştir. Bu bağlamda inceleme yaparken ifade özgürlüğünün herkes için geçerli ve demokrasinin işleyişi için yaşamsal önemde olduğu dikkate alınacaktır (Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, § 69; Bekir Coşkun [GK], B. No:2014/12151, 4/6/2015, §§ 34-36).

7. Somut başvuruda sosyal medya hesabından yaptığı paylaşım sebebiyle başvurucu hakkında görülen ceza yargılamasında hakaret suçunu işlediği gerekçesiyle adli para cezasıyla cezalandırılmasına karar verilmiştir. Söz konusu mahkeme kararı ile başvurucunun ifade özgürlüğüne yönelik bir müdahalede bulunulmuştur. İfade özgürlüğüne gerçekleştirilen müdahalenin dayanağı olan 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 125. maddesinin kanunilik ölçütünü karşıladığı değerlendirilmiştir. Müdahalenin başkalarının şöhret veya haklarının korunmasına yönelik önlemlerin bir parçası olduğu ve meşru bir amaç taşıdığı sonucuna varılmıştır. Bu belirlemenin ardından müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk ölçütü açısından incelenmesi gereklidir.

8. Anayasa'nın 26. maddesinde korunan ifade özgürlüğüne yapılan bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için toplumsal bir ihtiyacı karşılaması ve başvurulabilecek en son çare niteliğinde olması gerekir. Nitekim bu

şartları taşımayan bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olduğu kabul edilemez (Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, § 51; Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, § 68; Tansel Çölaşan [1. B.], B. No: 2014/6128, 7/7/2015, § 51). Buna ilaveten söz konusu müdahaleye ilişkin kamu makamları tarafından ortaya konulan gerekçeler de ilgili ve yeterli olmalıdır (diğerleri arasından bkz. Kemal Kılıçdaroğlu[1. B.], B. No: 2014/1577, 25/10/2017, § 58; Bekir Coşkun, § 56; Tansel Çölaşan, § 56; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri [GK], B. No: 2018/17635, 26/7/2019, § 120; Sırrı Süreyya Önder [GK], B. No: 2018/38143, 3/10/2019, § 60). O hâlde, başvuruya benzer davalarda mahkemelerin taraflardan birinin ifade özgürlüğü ile diğerinin şeref ve itibarının korunması hakkı arasında adil bir denge sağlamaları hayati önem taşımaktadır. Bu dengeleme esnasında kullanılması gereken ölçütler genel olarak şunlardır:

i. İfadelerin kim tarafından dile getirildiği (Nihat Zeybekci [1. B.], B. No: 2015/5633, 8/5/2019, § 29; Kemal Kılıçdaroğlu § 59),

ii. Hedef alınan kişinin kim olduğu, ünlülük derecesi ile ilgili kişinin önceki davranışları, katlanması gereken, kabul edilebilir eleştiri sınırlarının sade bir vatandaş ile karşılaştırıldığında daha geniş olup olmadığı (hedef alınan kişinin kamusal yetki kullanan bir görevli olması nedeniyle yapılan değerlendirmelerin bulunduğu kararlar için bkz. Ali Suat Ertosun (7) [1. B.], B. No: 2014/1416, 15/10/2015, § 36; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri, §§ 128, 129; Nilgün Halloran [2. B.], B. No: 2012/1184, 16/7/2014, § 45; İlhan Cihaner (2)[1. B.], B. No: 2013/5574, 30/6/2014, § 82; Kadir Sağdıç [GK], B. No: 2013/6617, 8/4/2015, §§ 60-66; hedef alınan kişinin siyasetçi olması nedeniyle yapılan değerlendirmelerin bulunduğu kararlar için bkz. Bekir Coşkun, §§ 66, 67; Ergün Poyraz (2) [GK], B. No: 2013/8503, 27/10/2015, § 56; Kemal Kılıçdaroğlu, §§ 59-61),

iii. İfadelerin genel yarara ilişkin bir tartışmaya katkı sağlayıp sağlamadığı, kamuoyu ile diğer kişilerin düşünce açıklamaları karşısında sahip oldukları hakların ağırlığı (Bekir Coşkun, § 69; Çetin Doğan (2) [GK], B. No: 2014/3494, 27/2/2019, § 62; Ergün Poyraz (2), § 56; Kadir Sağdıç, §§ 60-66; İlhan Cihaner (2), §§ 66-73; Nihat Zeybekci, § 32),

iv. Kamuyu bilgilendirme değeri, toplumsal ilginin varlığı ve konunun güncel olup olmadığı (Seray Şahiner Özkan [1. B.], B. No: 2016/6439, 9/6/2021, § 44; İbrahim Okur (2)[1. B.], B. No: 2018/12363, 26/5/2021, § 28),

v. Şikâyetçinin kendisine yöneltilen ifadelere cevap verme olanağının bulunup bulunmadığı (Temel Coşkun[1. B.], B. No: 2017/1632, 29/1/2020, § 33; Şaban Sevinç (2) [1. B.], B. No: 2016/36777, 26/5/2021, § 42; Nihat Zeybekci, § 39),

vi. İfadelerin hedef alınan kişinin hayatı üzerindeki etkisi (Ali Suat Ertosun (2) [2. B.], B. No: 2013/1592, 20/5/2015, § 33; Hüseyin Kocabıyık [1. B.], B. No: 2020/15593, 22/11/2022, § 24),

vii. Cezalandırmaya konu edilen ifadelerin kullanıldıkları bağlamından kopartılıp kopartılmadığı (Nilgün Halloran, § 52; Bekir Coşkun, §§ 62, 63; Önder Balıkçı [2.B.], B. No: 2014/6009, 15/2/2017, § 45, Nihat Zeybekci, § 36),

viii. Başvurucunun yaptırıma maruz kalma endişesinin başvurucu üzerinde caydırıcı etki yaratıp yaratmayacağı (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Ergün Poyraz (2), § 79; Kemal Kılıçdaroğlu ve Cumhuriyet Halk Partisi [1.B.], B. No: 2014/12482, 8/5/2019, § 46),

ix. Dava konusu söylemlerin maddi vakıaların açıklanması veya değer yargısı olarak

nitelendirilip nitelendirilemeyeceği (Durmuş Fikri Sağlar (2) [GK], B. No: 2017/29735, 17/3/2021, § 50; Deniz Karadeniz ve diğerleri [GK], B. No: 2014/18001, 6/2/2020, §§ 48-49).

9. Somut olayda müşteki; verdiği röportajda, ülke genelindeki piyasalara, döviz kurundaki artışa, ilgili kurum ve kuruluşların aldığı tedbirlere yönelik gündeme dair açıklamalarda bulunmuştur. Röportajda yer alan beyanatları haber hâline getiren ulusal bir gazete ise müştekinin kullandığı "Dolarla, avroyla geliri olmayan kişinin dövizle işi olmamalıdır. Ayşe teyzenin ne işi var dövizle" ifadesini manşet yaparak sosyal medyada paylaşmıştır. Bu paylaşımın altına ise başvurucu "Sana ne be manyak" yorumunda bulunmuştur.

10. Başvurucu hakkında hakaret suçundan yargılama yapan ilk derece mahkemesi; yukarıda sayılan ölçütler doğrultusunda ifadelerin kim tarafından kime karşı söylendiği, tartışmanın kim tarafından başlatıldığı ve genel yarara ilişkin olup olmadığı, kamuyu bilgilendirme değeri ile toplumsal ilginin varlığı ve güncelliği, ifadenin bağlamının ne olduğu, müştekinin ifadeye cevap verme imkânına sahip olup olmadığı, bunlarla bağlantılı olarak başvurucunun ifadelerinin müştekiye yönelik sebepsiz ve sırf tahkir amaçlayan keyfî bir saldırı niteliğinde olup olmadığı hususlarını incelemeksizin, sadece başvurucunun kullandığı ifadeyi belirtmekle yetinip hakaret suçunun oluştuğundan bahisle başvurucunun adli para cezasıyla mahkûmiyetine karar vermiştir. Oysa Anayasa Mahkemesinin benzer uyuşmazlıklarda pek çok kez altını çizdiği üzere, bir kimse aleyhine sarf edilen sözün bağlamı öncelikle değerlendirilmeye muhtaçtır. Zira bir ifadenin hakaret boyutuna varıp varmadığı tespit edilirken kullanıldığı bağlamdan kopartılmaksızın, olayın bütünlüğü içerisinde ele alınması gerekir (Cem Atmaca [2. B.], B. No: 2018/6030, 8/9/2021, § 37; Nilgün Halloran, § 52; Önder Balıkçı, § 45).

11. Başvurucunun kullandığı "manyak" ifadesinin kaba bir söz olduğu, muhatabını incitici bir yönünün olduğu kabul edilebilir. Ancak kullanılan dil ve üslup muhatabı rahatsız etmeye elverişli olsa dahi demokratik bir toplumun zorunlu temellerinden olan ve toplumun ilerlemesi ve bireyin özgüveni için gerekli temel şartlardan birini teşkil eden ifade özgürlüğünün sadece kabul gören veya zararsız yahut kayıtsızlık içeren bilgiler ya da fikirler için değil aynı zamanda kaba, şok edici veya rahatsız edici olanlar için de geçerli olduğu Anayasa Mahkemesince pek çok kez vurgulanmıştır (Hüseyin Kocabıyık, § 23; Emin Aydın (2), B. No: 2013/3178, 25/6/2015, § 35; Bekir Coşkun, § 52). Üstelik somut olayda müştekinin konumu gereği başvurucuya cevap verme ve cevabını kamuoyunda geniş kitlelere ulaştırma imkânına sahip olduğu da gözardı edilmiştir (Hüseyin Kocabıyık, § 24). Bu bağlamda müştekinin başlattığı bir tartışmada kendisine yönelik eleştirilere daha fazla tahammül etmesi gerekip gerekmediği değerlendirilmemiştir.

12. Bunlara ilaveten Anayasa Mahkemesi, çok sayıdaki kararında ifade özgürlüğüne gerekçesiz olarak veya Anayasa Mahkemesince ortaya konulan kriterleri karşılamayan bir gerekçe ile yapılan müdahalelerin Anayasa'nın 26. maddesini ihlal edeceğini ifade etmiştir (Kemal Kılıçdaroğlu, § 58; Bekir Coşkun, § 56; Tansel Çölaşan, § 56; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri, § 120). Yukarıdaki tespitlere karşın başvurucunun ifade özgürlüğü ile ifadelerin muhatabının şeref ve itibarının korunması hakkı arasında adil bir denge kurmaya çalışmayan; yalnızca soyut bir değerlendirmeyle söz konusu ifadelerin hakaret suçunu oluşturduğunu kabul eden ilk derece mahkemesinin gerekçesinin; mahkûmiyetin zorunlu toplumsal bir ihtiyaca karşılık geldiğini ortaya koyacak nitelikte, başvurucunun ifade özgürlüğüne yapılan müdahale için ilgili ve yeterli olduğunu söylemek mümkün olmamıştır.

13. Açıklanan nedenlerle başvurucunun ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin demokratik

toplum düzeninin gereklerine uygun olmadığı sonucuna ulaşıldığından Anayasa'nın 26. maddesinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

14. Başvurucu ihlalin tespiti ile 100.000 TL maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

15. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

16. Başvurucuya toplam 34.000 TL manevi tazminatın ödenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin ifade özgürlüğünün ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul 55. Asliye Ceza Mahkemesine (E.2021/251, K.2023/305) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuya net 34.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 1.480,40 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 31.480,40 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 29/4/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

REBER ALTUNTAŞ

B. No: 2023/70052 | Karar tarihi: 29.04.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/70052

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

REBER ALTUNTAŞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/70052)

Karar Tarihi: 29/4/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Yusuf Şevki HAKYEMEZ Selahaddin MENTEŞ Yılmaz AKÇİL

Raportör : Tolga BAŞBOZKURT

Başvurucu : Reber ALTUNTAŞ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; ceza infaz kurumunda yapılan aramada ele geçen dokümanların içeriği nedeniyle disiplin cezası verilmesinin ifade özgürlüğünü, disiplin soruşturmasındaki süre şartlarına uyulmamasının ise adil yargılanma hakkını ihlal ettiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu, başvuru tarihinde terör örgütüne üye olma suçundan tutuklu olarak Diyarbakır 1 No.lu Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Ceza İnfaz Kurumu) bulunmaktadır.

3. Başvurucunun barındığı ceza infaz kurumunda 20/3/2023 tarihinde kısmi bir arama yapılmıştır. Başvurucunun koğuşunda yapılan arama sonucunda iki adet not defteri ele geçirilmiştir. Ceza İnfaz Kurumu idaresi tarafından ele geçirilen not defterleriyle ilgili olarak "Mektup okuma komisyonu tarafından yapılan inceleme sonucunda geçen kelimelerin terör örgütü üyelerini ve terör örgütünü övücü söylemler ve terör örgütüne ait sözde kürt marşı ve şarkı sözleri 'YPS, yps, yps, bi ciwanan-Robin derket kolanan-Çekirin barikatan-Dijmin xistin Xendekan' cümlelerin sakıncalı ve yasaklı olduğu tespit edilmiş olup, gereği yapılmak üzere mektup okuma komisyonunca el konulmuştur." şeklinde 14/4/2023 tarihli bir tutanak tanzim edilmiş ve başvurucu hakkında disiplin soruşturması başlatılmıştır.

4. Ceza İnfaz Kurumu idaresi, disiplin soruşturması kapsamında başvurucunun savunmasına

başvurmuştur. Başvurucu savunmasında, yanında getirdiği not defterlerinin ceza infaz kurumuna geldiğinde de incelendiğini ancak yapılan inceleme sonucunda kendisine iade edildiğini; ayrıca daha önce yapılan aramalarda da not defterlerinin incelenmek üzere alındığını ve incelemenin ardından idare tarafından geri verildiğini belirtmiştir. Defter içeriğinde adreslerin, şarkıların, türkülerin ve özgün müziklere ait sözlerin bulunduğunu; herhangi bir marş olmadığını ifade etmiştir. Ayrıca belirtilen kelimelerin ve şarkıların güvenlik zaafiyeti oluşturmadığını ileri sürmüştür.

5. Ceza İnfaz Kurumu Disiplin Kurulu Başkanlığı (Disiplin Kurulu) disiplin soruşturması sonucunda başvurucu hakkında 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 44. maddesinin (3) numaralı fıkrasının (l) bendinde düzenlenen "suç örgütlerinin eğitim ve propaganda faaliyetlerini yapmak veya yaptırmak" eylemini gerçekleştirdiği gerekçesiyle "11 gün hücreye koyma" disiplin cezası verilmesine 26/4/2023 tarihinde karar vermiştir. Disiplin Kurulu gerekçesinde not defterinde belirtilen şarkı ve türkülerin terör örgütü üyeliği suçundan ceza infaz kurumunda bulunan tutuklu/hükümlüler arasında motivasyonu arttırmaya yönelik olduğunu ve terör örgütlerine ait sözde özel günlerde toplu olarak söylendiğini belirtmiştir.

6. Başvurucu, Disiplin Kurulunun kararına karşı Diyarbakır İnfaz Hâkimliğine şikâyette bulunmuştur. Şikâyet dilekçesinde hakkında verilen disiplin cezasının hukuka aykırı olduğunu, ayrıca disiplin sürecindeki savunmasında da bahsetmiş olduğu üzere ceza infaz kurumuna nakil olarak geldiğinde defterlerin idarece incelendiğini ve kendisine teslim edildiğini belirtmiştir.

7. İnfaz Hâkimliği tarafından 17/5/2023 tarihinde duruşma gerçekleştirilmiştir. Duruşmada başvurucu; başka bir ceza infaz kurumundan nakil olarak geldiğinde defterlerin yanında olduğunu, Ceza İnfaz Kurumu tarafından bu defterlerin incelenerek kendisine iade edildiğini, içerisinde şarkı sözleri bulunduğunu, bu şarkıları hiçbir zaman söylemediğini belirtmiştir. Ayrıca Ceza İnfaz Kurumu tarafından yürütülen disiplin soruşturmasında sürelere riayet edilmediğini de belirterek hakkındaki disiplin cezasının kaldırılmasını talep etmiştir.

8. Başvurucunun şikâyetini İnfaz Hâkimliği 2/6/2023 tarihinde reddetmiştir. İnfaz Hâkimliği kararında; başvurucunun savunmalarına yer vererek ele geçen not defterlerinin içeriğinde PKK terör örgütünü övücü ve destekleyici söylemlerin bulunduğunu, bu nedenle 5275 sayılı Kanun'un sehven 42/2-f maddesi şeklinde yazıldığı anlaşılan 44/3-l maddesine göre disiplin cezası verilmesinin hukuka uygun olduğunu belirtmiştir.

9. Başvurucu, İnfaz Hâkimliği kararına karşı itiraz kanun yoluna başvurmuştur. Diyarbakır 1. Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme) İnfaz Hâkimliği kararında herhangi bir isabetsizlik bulunmadığından bahisle anılan itirazı 3/7/2023 tarihinde reddetmiştir.

10. Başvurucu, nihai kararı 6/7/2023 tarihinde öğrendikten sonra 2/8/2023 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

11. Adli yardım talebinin kabulüne ve başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten geçici olarak muaf tutulmasına Komisyonca karar verilmiştir. Başvuruların kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

12. Başvurucu; Ceza İnfaz Kurumu idaresi tarafından ele geçirilen not defterlerindeki

içerikler nedeniyle hakkında disiplin cezasına hükmedilmesinin ifade özgürlüğünü ihlal ettiğini ileri sürmüştür. Başvurucu ayrıca herhangi bir propaganda veya eğitim faaliyetinde bulunmadığını bu nedenle hakkında hükmedilen disiplin cezasının somut bir fiile dayanmadığını belirtmiştir. Başvurucu, son olarak disiplin soruşturması süreci içinde kanunda belirtilen sürelere idare ve yargı mercileri tarafından uyulmadığı gerekçesiyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

13. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, Anayasa Mahkemesinin somut olayla benzer olaylarda verdiği bazı kararlara yer verilmiş; başvurucunun ifade özgürlüğünün ihlal edilip edilmediği noktasında inceleme yapılırken görüşte değinilen Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

14. Ceza İnfaz Kurumundaki koğuşunda yapılan aramada ele geçirilen not defterlerindeki içerikler nedeniyle başvurucu hakkında verilen disiplin cezasına yönelik şikâyetlerin bir bütün olarak ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır (benzer yöndeki kararlar için bkz. Eşref Arslan [2. B.], B. No: 2014/14655, 18/7/2018, § 33; Gıyasettin Aydın (2) [1. B.], B. No: 2017/17252, 1/7/2020, § 26; Beyar Uğurlu [2. B.], B. No: 2019/25673, 25/1/2024, § 12).

15. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

16. Ceza İnfaz Kurumunda bulundurduğu defterin içerikleri nedeniyle hakkında disiplin cezası uygulanan başvurucunun ifade özgürlüğüne bir müdahalede bulunulmuştur. Anılan müdahale, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşulları yerine getirmediği müddetçe Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlalini teşkil edecektir. Anayasa'nın 13. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, ... yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, ... demokratik toplum düzeninin ... gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

17. Müdahaleye dayanak olan 5275 sayılı Kanun'un 44. maddesinin (3) numaralı fıkrasının (l) bendinin kanunla sınırlama ölçütünü karşıladığı, müdahalenin Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan kamu düzeninin korunması meşru amaçları kapsamında kaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Bundan sonra yapılması gereken, müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olup olmadığını değerlendirmektir. Temel hak ve özgürlüklere yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı bir müdahale olması gerekir (Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 33-35; Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 42, 43; Ferhat Üstündağ [1. B.], B. No: 2014/15428, 17/7/2018, § 45).

18. Herkes gibi hükümlü ve tutuklular da Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak alanı kapsamında kalan temel hak ve hürriyetlerin tamamına (Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri [2. B.], B. No: 2013/583, 10/12/2014, § 65) ve bu bağlamda ifade özgürlüğüne de sahiptir (Murat Karayel (5) [2. B.], B. No: 2013/6223, 7/1/2016, § 27). Öte yandan ifade özgürlüğünün mutlak bir hak olmadığı ve Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci

maddesinde öngörülen sebeplerle sınırlandırılabileceği unutulmamalıdır. Bu bağlamda ceza infaz kurumunda bulunmanın kaçınılmaz sonucu olarak suçun önlenmesi ve disiplinin sağlanması gibi kurumda güvenliğin ve düzenin korunmasına yönelik kabul edilebilir gerekliliklerin olması durumunda mahpusların sahip olduğu haklara sınırlama getirilebilecektir (Murat Karayel (5), § 29).

19. Disiplin suç ve cezaları yönünden genel hüküm niteliğinde olan 5275 sayılı Kanun'un 37. maddesi uyarınca, kanun kapsamındaki bir disiplin suçunun oluşabilmesi ve cezasının uygulanabilmesi için sadece her bir disiplin suçu yönünden belirlenen özel hükümdeki şartların gerçekleşmesi yeterli olmayıp ayrıca 37. maddedeki şartların da gerçekleşmesi gerekmektedir. 5275 sayılı Kanun'un 37. maddesine göre ceza infaz kurumunda düzenli bir yaşamın sürdürülmesi, güvenliğin ve disiplinin sağlanması bakımından kanun, tüzük, yönetmelikler ile idarenin uyulmasını emrettiği veya gerekli kıldığı davranış ve tutumları, kusurlu olarak ihlal ettiğinde eyleminin niteliği ile ağırlık derecesine göre hükümlü hakkında kanunda belirtilen disiplin cezaları uygulanacaktır (AYM, E.2013/6, K.2013/111, 10/10/2013; Memiş Berber [1. B.], B. No: 2017/38744, 20/10/2021, § 22).

20. Bu doğrultuda Anayasa Mahkemesi, ceza infaz kurumunda yapılacak bir eylemin 5275 sayılı Kanun'un 39. ile 44. maddeleri arasında öngörülen disiplin suçunu oluşturduğu açık olsa dahi bu durumun disiplin cezası verilmesi için tek başına yeterli olmayacağını, eylemin ceza infaz kurumundaki güvenliği veya disiplini bozacak ya da düzenli yaşamın sürdürülmesini önleyecek şekilde gerçekleştirilmesi gerektiğini kabul etmiştir (AYM, E.2013/6, K.2013/111, 10/10/2013; Murat Karayel (5), §§ 43, 44; Cihat Özdemir [2. B.], B. No: 2015/214, 9/5/2018, § 22). Dolayısıyla somut olayda başvurucunun bulundurduğu dokümanların kurumdaki güvenliği veya disiplini bozacak ya da düzenli yaşamın sürdürülmesini önleyecek nitelikte kabul edilmesinin mümkün olup olmadığı incelenmelidir.

21. Somut olayda, başvurucunun not defterinde Ceza İnfaz Kurumu mektup okuma komisyonu tarafından yapılan inceleme doğrultusunda "...kelimelerin terör örgütü üyelerini ve terör örgütünü övücü söylemler ve terör örgütüne ait sözde kürt marşı ve şarkı sözleri 'YPS, yps, yps, bi ciwanan-Robin derket kolanan-Çekirin barikatan-Dijmin xistin Xendekan" şeklinde tespitlere yer verilmiştir. Ceza İnfaz Kurumu tarafından başvurucu hakkında uygulan disiplin kararında da mektup okuma komisyonu tarafından yapılan tespitler doğrultusunda ceza verildiği belirtilmiş, terör örgütünü ve üyelerini öven söylemlerin neler olduğu ve sözde Kürt marşı ve şarkı sözleri olarak belirtilen ifadelerin ise ne anlama geldiği belirtilmemiştir. Hakeza, yargı mercilerinin de bu konuda herhangi bir araştırma yoluna gitmedikleri ve buna dair bir gerekçe oluşturmadıkları anlaşılmaktadır. Dolayısıyla, gerek idari makamların gerekse de yargı mercilerinin kararlarında not defteri içeriğindeki hangi sözlerin kurumdaki güvenliği veya disiplini bozacak ya da düzenli yaşamın sürdürülmesini önleyecek nitelikte olduğu anlaşılamamaktadır.

22. Öte yandan başvurucu; Ceza İnfaz Kurumu idaresi tarafından yürütülen disiplin soruşturması sürecinde İnfaz Hâkimliğine yaptığı şikâyet ve Ağır Ceza Mahkemesine yaptığı itiraz başvurularında, nakil olarak geldiği sırada ve daha sonra koğuşunda yapılan aramalarda Ceza İnfaz Kurumu idaresi tarafından kendisine ait not defterlerinin incelendiğini ve yapılan incelemeler sonucunda kendisine teslim edildiğini belirtmiştir. Başvurucunun genel itibarıyla bu itirazlarını her aşamada (Ceza İnfaz Kurumu idaresi, İnfaz Hâkimliği ve Ağır Ceza Mahkemesi) sunduğu gözlemlenmiştir. Ancak ceza infaz kurumu idaresi tarafından disiplin soruşturması sürecinde bu itirazlar dikkate alınmamış ve derece mahkemeleri tarafından da başvurucunun itirazları hakkında herhangi bir araştırma

yapılmaksızın ret kararları verilmiştir. Oysa başvurucunun nakil sırasında veya ceza infaz kurumunda yapılan aramalarda not defterlerinin incelenmek üzere alındığını ve kendisine iade edildiğini belirtmiş olması, uyuşmazlığın sonucunu doğrudan etkileyebilecek önemli bir iddiadır. Dolayısıyla Ceza İnfaz Kurumu idaresi tarafından başvurucuya ait not defterleri üzerinde daha önce inceleme yapılıp yapılmadığı, yapılmışsa da yapılan incelemeler neticesinde nasıl bir karar verildiği hususunda gerekli araştırmanın yapılması gerekir.

23. Anayasa Mahkemesi ifade özgürlüğüne yapılan bir müdahalenin kamu makamları tarafından ortaya konulan gerekçelerinin ilgili ve yeterli olup olmadığını denetler (diğerleri arasından bkz. Kemal Kılıçdaroğlu [1. B.], B. No: 2014/1577, 25/10/2017, § 58; Bekir Coşkun, § 56; Tansel Çölaşan [1. B.], B. No: 2014/6128, 7/7/2015, § 56; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri [GK], B. No: 2018/17635, 26/7/2019, § 120; Sırrı Süreyya Önder [GK], B. No: 2018/38143, 3/10/2019, § 60; hükümlü ve tutuklulara uygulanan disiplin cezaları bağlamında bkz. Eşref Arslan, §§ 50-54; Abdulhamit Babat (3) [1. B.], B. No: 2015/3370, 9/1/2020, §§ 33-37). Somut olayda idare ve derece mahkemeleri, yukarıda açıklanan nedenlerle başvurucunun disiplin cezasıyla cezalandırılmasının neden zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığını ilgili ve yeterli bir gerekçe ile gösterememiştir. Bu nedenle başvurucunun ifade özgürlüğüne "11 gün hücreye koyma cezası" vermek suretiyle yapılan müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli olmadığı sonucuna varılmıştır.

24. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

25. İfade özgürlüğünün ihlali şikâyetine ilişkin yukarıda varılan sonuç ve aşağıdaki giderim dikkate alındığında başvurucunun disiplin soruşturması sürecindeki süre şartlarına uyulmaması nedeniyle adil yargılanma hakkının da ihlal edildiği yönündeki iddialarının bu aşamada incelenmesine gerek olmadığı değerlendirilmiştir.

III. GİDERİM

26. Başvurucu; ihlalin tespiti, 100.000 TL maddi ve 150.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

27. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

28. Bununla birlikte yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında ve eski hâle getirme kuralı çerçevesinde başvurucuya net 10.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvurucu, maddi zarara ilişkin olarak bilgi/belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

D. Kararın bir örneğinin ifade özgürlüğünün ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Diyarbakır İnfaz Hâkimliğine (E.2023/6561, K.2023/6978) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucuya net 20.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 29/4/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ABDULKADİR ÇELİK

B. No: 2019/14427 | Karar tarihi: 30.04.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/14427

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ABDULKADİR ÇELİK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/14427)

Karar Tarihi: 30/4/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Murat BAŞPINAR

Başvurucu : Abdulkadir ÇELİK

Vekili : Av. Selim YILMAZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, terör örgütü üyeliği suçuyla ilgili olarak yapılan yargısal yorumların öngörülebilir olmaması ve suç oluşturmayan eylemlerin mahkûmiyete esas alınması nedeniyle suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvuruda başkaca temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddiaları da bulunmaktadır.

2. Başvurucu 1980 doğumlu olup başvuru konusu olayların gerçekleştiği tarihte Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) ile irtibatı nedeniyle kapatılan A.ya bağlı Ö.Ş. Ortaokulunda müdür olarak görev yapmaktadır.

3. Kayseri Cumhuriyet Başsavcılığı FETÖ/PDY ile irtibatlı olduğu şüphesiyle söz konusu şirketlerle bağlı kurumları ve bu yerlerde görev yapan, aralarında başvurucunun da bulunduğu kişiler hakkında soruşturma başlatmıştır. Soruşturma sürecinde başvurucunun örgütle irtibatlı olduğuna dair ulaşılan deliller ve başvurucunun soruşturma evresinde alınan savunması şöyledir:

i. Soruşturma dosyasında ifadesi alınan M.İ.; oturma grubunda başvurucu Abdulkadir

Çelik'in imamlık yaptığını, kurban, bağış, himmet paralarının başvurucu tarafından toplandığını beyan etmiş ve başvurucuyu oturma imamı olarak teşhis etmiştir.

ii. Başvurucunun, soruşturmaya konu A. Eğitim Öğretim ve Danışmanlık Hizmetleri Tic. San. A.Ş. bünyesinde faaliyet gösteren Ö.Ş. Ortaokulunun Müdürlüğünü yaptığı, söz konusu okulun FETÖ/PDY ile irtibatı ve iltisakı olduğunun belirlenmesi nedeniyle 23/7/2016 tarihinde olağanüstü hâl (OHAL) kapsamında millî güvenliğe tehdit oluşturduğu gerekçesiyle kapatıldığı ve başvurucunun Kayseri il yapılanmasında esnaflardan sorumlu oturma imamlarından olduğu belirtilmiştir.

iii. Başvurucunun FETÖ/PDY mensuplarının kendi aralarında haberleşmede ve bilgi aktarımında kullandığı ByLock programı kullanan şahıslarla irtibatlı olduğu belirlenmiştir.

iv. Başvurucunun Bank Asya hesabının bulunduğu, 2013 yılı Aralık ayı itibarıyla hesapta 0 TL olduğu, Aralık 2013 ile Temmuz 2016 arasında toplam 87.093 TL para yatırdığı, ayrıca eşinin de bahse konu bankada hesabının bulunduğu ve 2014 yılı Eylül ayında 847 TL para yatırdığının tespit edildiğinin bildirildiği görülmüştür.

v. Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) kayıtlarının incelenmesinde başvurucunun A. Eğitim Öğretim A.Ş. Ş. Şubesinde çalıştığı, örgüt içi tayin ile terör örgütüne ait eğitim birimlerinde çalıştığının anlaşıldığı belirtilmiştir.

vi. Başvurucu savunmasında; Denizli Pamukkale Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesinden mezun olduğunu, 2006-2009 yılları arasında Y.S. Dershanesi ile anlaştığını, 2010 yılında A. Eğitim A.Ş.de öğretmen olarak görev yaptığını, bu şirkete bağlı okullarda değişik kademelerde görevler yaptığını, FETÖ/PDY ile herhangi bir irtibatının bulunmadığını beyan ederek atılı suçlamayı kabul etmediğini ifade etmiştir.

4. Soruşturma neticesinde Kayseri Cumhuriyet Başsavcılığı, elde edilen bu delillere dayanarak başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılması talebiyle 17/1/2017 tarihinde iddianame düzenlemiştir. İddianamede başvurucuyla birlikte toplam kırk bir şüphelinin cezalandırılması talep edilmiştir.

5. Kayseri 2. Ağır Ceza Mahkemesinde (Mahkeme) yapılan yargılama sürecinde 18/4/2017 tarihli ilk celsede başvurucunun savunması alınmıştır. Başvurucu savunmasında; soruşturma evresindeki beyanlarını tekrar ederek esnaflardan sorumlu oturma imamı olduğu iddiasını kabul etmediğini, bu yönde ifade veren M.İ.yi tanımadığını, kendisinin eğitim-öğretim faaliyeti dışında burs, himmet vs. gibi hiçbir faaliyetinin olmadığını beyan etmiştir. Başvurucu ayrıca A.ya bağlı Ö.Ş. Ortaokulunda müdür olarak görev yaptığını, öğretmenlik yaptığı dönemde A. A.Ş Genel Müdürlüğü tarafından müdürlük teklifinde bulunulduğunu, ders yükü azalacağı ve maaş artışı olacağından dolayı kabul ettiğini, daha öncesinde 2006-2009 yılları arasında Y.S. Dershanesinde görev yaptığını ifade etmiştir. Askerlik sonrasında eğitim standartları düşük olduğu için kendi isteğiyle Kayseri Merkez'de A. A.Ş ile görüştüğünü ve lise grubunda öğretmen olmasına rağmen ortaokulunda çalışmayı kabul ettiğini, dershanelerin kapanma sürecinde bulunduğu dershanenin ortaokula dönüş yaptığını, Bank Asya ile ilgili olarak yatan paranın tamamının adına yatan maaş ve benzeri ödemeler olduğunu, kendisinin herhangi bir para yatırmadığını beyan etmiştir.

6. Aynı celse tanık M.İ.nin beyanı da alınmıştır. Tanığa huzurda bulunan başvurucu gösterilerek sorulduğunda başvurucuyu tanımadığını, ilk defa gördüğünü, oturma imamlığı yaptığına hiç şahit olmadığını ve bu hususta daha önce de herhangi bir ifadesinin bulunmadığını beyan etmiştir. Tanığın soruşturma evresinde verdiği teşhis beyanı okunarak

sorulduğunda ise teşhis ettiği şahsın başvurucu olmadığını, başvurucuyu şu an ilk defa gördüğünü ve herhangi bir eylemine şahit olmadığını ifade etmiştir.

7. Yargılama sonucunda 12/5/2017 tarihli üçüncü celsede başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan 6 yıl 3 ay 15 gün hapis cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir. Gerekçeli kararda başvurucunun FETÖ/PDY ile irtibatlı A. Eğitim Öğretim Danışmanlık A.Ş. bünyesinde faaliyet gösteren Ö.Ş. Ortaokulunda müdür olarak görev yapması, daha öncesinde 2006-2009 yılları arasında yine bu örgüt ile irtibatlı olan Y.S. Dershanesinde çalışması ve böylece örgütsel tayinle örgüt bünyesindeki eğitim kurumlarında değişik alanlarda görev yapmış olması dikkate alınmıştır. Örgütün gizlilik ve örgüt içi sıkı bağlılık esası ile çalıştığı hususu gözönüne alınarak örgüt üyesi olmayan bir kimsenin örgüt içinde idarecilik görevi yürütemeyeceği belirtilerek başvurucunun çalıştığı görevler itibarıyla örgüt içinde hiyeraşik yapıya dâhil olup tayin usulü çalıştığına dair değerlendirmeler doğrultusunda örgüt içinde yukarıda anlatılan görevleri dâhilinde eylemlerinin sürekliliği, yoğunluğu ve niteliği dikkate alınarak örgütün etkin bir üyesi olduğu sonucuna ulaşıldığı açıklanmıştır. Kararda ayrıca teşhis tanığı M.İ.nin duruşmadaki beyanı (bkz. § 6) karşısında, soruşturma evresindeki beyanının (bkz. § 3) hükme esas alınmadığı açıkça ifade edilmiştir.

8. Başvurucu; söz konusu okullarda çalıştığı dönemlerde bu okulların toplum nezdinde kabul gören yasal kurumlar olduğunu, bu nedenle okulları terör örgütüyle irtibatlı bir kurum olarak düşünmediğini, 2006 yılı öncesinde farklı kurumlarda da çalıştığını ancak sigortasının yapılmaması, eksik ödeme gibi ekonomik sebeplerle anılan kurumlarda çalışmak durumunda kaldığını ileri sürerek mahkûmiyet kararına karşı istinaf ve temyiz kanun yollarına başvurmuş; anılan karar, kanun yolu denetiminden geçerek 28/2/2019 tarihinde kesinleşmiştir.

9. Başvurucu, nihai kararı 9/4/2019 tarihinde öğrendikten sonra 26/4/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

10. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

11. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. Suçta ve Cezada Kanunilik İlkesinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

12. Başvurucu; işlendiği tarihte suç olarak kabul edilmeyen fiillere dayanılarak cezalandırılmasının hukuka aykırı olduğunu belirterek suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

13. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; öncelikle başvuruda kabul edilebilirlik şartlarının karşılanıp karşılanmadığının incelenmesi gerektiği, kabul edilebilirlik şartlarının karşılandığının değerlendirilmesi hâlinde Anayasa Mahkemesince daha önce verilen kararlarda da belirtildiği üzere başvurucunun şikâyetinin esası bakımından yapılacak incelemede Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının gözönüne alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

14. Başvurucunun şikâyetleri suçta ve cezada kanunilik ilkesi kapsamında incelenmiştir.

15. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

16. Suçta ve cezada kanunilik ilkesi hukuk devletinin kurucu unsurlarındandır. Kanunilik ilkesinin genel olarak bütün hak ve özgürlüklerin düzenlenmesinde temel bir güvence oluşturmanın yanı sıra suç ve cezaların belirlenmesi bakımından özel bir anlamı ve önemi olup bu kapsamda kişilerin kanunen yasaklanmamış veya yaptırıma bağlanmamış fiillerden dolayı keyfî bir şekilde suçlanmaları ve cezalandırılmaları önlenmekte; buna ek olarak suçlanan kişinin lehine olan düzenlemelerin geriye etkili bir şekilde uygulanması sağlanmaktadır (Karlis A.Ş. [1. B.], B. No: 2013/849, 15/4/2014, § 32; Adnan Şen [GK], B. No: 2018/8903, 15/4/2021, § 104; Hasan Sarıcı [GK], B. No: 2018/37695, 9/10/2024, § 46; Bilal Celalettin Şaşmaz [1. B.], B. No: 2019/20791, 18/10/2022, § 60).

17. Anayasa'nın 38. maddesine koşut olarak 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 2. maddesinde de düzenlenen ilke, yasaklanan eylemlerin ve bu yasak eylemlere verilecek cezaların hiçbir kuşkuya yer bırakmayacak biçimde kanunda gösterilmesini, kuralın açık, anlaşılır ve sınırlarının belli olmasını gerektirmektedir. Kişilerin yasak eylemleri önceden bilmeleri düşüncesine dayanan bu ilkeyle temel hak ve özgürlüklerin güvence altına alınması amaçlanmıştır (Fikriye Aytin ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/6154, 11/12/2014, § 51; AYM, E.2010/69, K.2011/116, 7/7/2011; AYM, E.2019/9, K.2019/27, 11/4/2019, § 13; Hasan Sarıcı, § 47; Bilal Celalettin Şaşmaz, § 61).

18. Ceza verme yetkisinin keyfî ve hukuk dışı amaçlarla kullanılmasının önlenebilmesi kanunilik ilkesinin katı bir şekilde uygulanmasıyla mümkün olabilir. Bu kapsamda yargı organlarınca yapılacak yorumun ceza normlarının özüyle çelişmemesi ve öngörülebilir olması gerekir. Yargı organları, terör suçları da dâhil olmak üzere tüm suçlar bakımından suça veya cezaya ilişkin olguları değerlendirirken, özellikle fiillerin bir suça karşılık gelip gelmediğini belirlerken suçta ve cezada kanunilik ilkesini anlamsız kılacak şekilde öngörülemez bir yaklaşımda bulunmamalıdır (Mehmet Emin Karamehmet ve diğerleri [2. B.], B. No: 2017/4902, 28/1/2020, § 47; Adnan Şen, § 107; Hasan Sarıcı, § 48; Bilal Celalettin Şaşmaz, § 62). Bu kapsamda somut olayda değerlendirilmesi gereken, terör örgütüne üye olma suçunun kapsamının öngörülemez şekilde sanığın aleyhine olarak genişletici bir yoruma tabi tutulup tutulmadığıdır (Ahmet Aslan [1. B.], B. No: 2021/23949, 6/10/2022, § 68; Hasan Sarıcı, § 48). Bu nedenle suçta ve cezada kanunilik ilkesinin denetlenmesinde normun mevcut deliller çerçevesinde somut olaya uygulanış biçiminin yasal düzenlemeyle bağdaşmaz ve öngörülemez bir sonuca yol açıp açmadığı incelenmelidir (Hasan Sarıcı, § 48; Bilal Celalettin Şaşmaz, § 62).

19. Başvuruya konu mahkûmiyet hükmünün kanuni dayanağı 5237 sayılı Kanun'un 314. maddesidir. Yargı mercilerine göre bir suç örgütü, baştan itibaren suç işlemek üzere kurulmuş yasa dışı bir yapı olabileceği gibi yasal olarak faaliyet göstermekte olan bir sivil toplum örgütünün sonradan suç örgütüne hatta terör örgütüne dönüşmesi de mümkündür (Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 26/9/2017 tarihli ve E.2017/16.MD-956, K.2017/370 sayılı kararı).

20. Bir kişinin yasa dışı örgüt üyeliği suçundan cezalandırılabilmesi için henüz bir suç işlemiş olması gerekmez. Örgüt üyeliği başlı başına cezalandırılan bir suçtur. Bu itibarla örgüt üyesinin faaliyetinin mutlaka örgüt tarafından gerçekleştirilen suçlara katılma şeklinde olması da gerekmez. Terör örgütüne üye olma suçu, üye ve hatta örgüt henüz bir

suç işlememiş olsa dahi örgütün toplum için yarattığı tehlikeyi cezalandıran ve bu yönüyle bir yandan da örgüt faaliyetleri kapsamında suç işlenmesini engelleme amacı taşıyan bir suç türüdür (Metin Birdal [GK], B. No: 2014/15440, 22/5/2019, §§ 60, 61).

21. Bir oluşumun terör örgütü olduğuna dair kesinleşmiş yargı kararının suçun unsurlarından biri olmadığının altını önemle çizmek gerekir. Örgütün niteliklerinin mahkemece belirlenmesi bir tespit kararıdır (Hasan Sarıcı, § 32; Bilal Celalettin Şaşmaz, § 14). Aksinin kabulü, hakkında kesinleşmiş yargı kararı bulunmayan terör örgütlerinin eylemlerinin unsur yokluğu nedeniyle cezalandırılamaması sonucunu doğurur. Yukarıda alıntılanan Yargıtay içtihatlarının da gösterdiği gibi bir oluşumun terör örgütü olarak tespitine dair kesinleşmiş yargı kararının bu suç özelinde en önemli fonksiyonu, terör örgütüne hukuki varlık kazandırması ve bu bağlamda yapının bir terör örgütü olduğunu bilinebilecek hâle getirmesidir. Dolayısıyla henüz terör örgütü olduğuna dair yargı kararlarının bulunmadığı, dolayısıyla herkesçe bir terör örgütü olarak bilinebilir hâle gelmediği sırada bir örgüt ile irtibatlı ve iltisaklı olan kişilerin kasıtlarının ortaya konulması hayati önemdedir (Ahmet Aslan, §§ 50-51; Hasan Sarıcı, § 32; Bilal Celalettin Şaşmaz, § 50).

22. O hâlde bir kimsenin FETÖ/PDY'ye üye olma suçundan cezalandırılabilmesi için örgütün niteliğini ve amaçlarını bildiği, örgütün bir parçası olmayı istediği ve örgütün hayatta kalmasına, amaçlarının gerçekleştirilmesine devamlı bir irade ile katkı sağladığının gösterilmesi gerekir. Bu gerekliliğin bir sonucu olarak Yargıtay terör örgütüne üye olma veya yardım etme suçlarının doğrudan kasıt ve özel saikle işlenebilen suçlar olduğu da gözetildiğinde FETÖ/PDY'nin gerçek yüzünü ortaya koyan operasyonlara başlandığını, bu yapının kamuoyu ve medya tarafından tartışılır hâle geldiğini, üst düzey hükûmet yetkilileri ve kamu görevlileri tarafından yapılan açıklamalarda paralel yapı veya terör örgütü olduğuna ilişkin tespitler ve uyarıların yapıldığını, Millî Güvenlik Kurulu tarafından da aynı değerlendirmelerin paylaşıldığı süreçten önce icra edilen faaliyetlerin nitelik, içerik ve mahiyeti itibarıyla terör örgütünün amacına hizmet ettiği ve sanıklarca da bunun bilindiği somut delil ve olgularla ortaya konulmadıkça örgütsel faaliyet kapsamında kabul edilemeyeceğini, kişilerin hukuki durumlarının kusurluluk ve hata bağlamında değerlendirilmesinde zaruret bulunduğunu ifade etmiştir. Başka bir deyişle Yargıtay bir kişinin söz konusu örgüte üye olma suçundan cezalandırılması için sempati ve iltisak boyutunu aşarak terör örgütü niteliğini ve amaçlarını bilerek örgüt üyesi olduğunu ispat etmeye yeterli delillere dayanılmasını şart koşmaktadır (Hasan Sarıcı, § 33; Bilal Celalettin Şaşmaz, §§ 11-19, 51).

23. Bu sebeple Yargıtay FETÖ/PDY davalarında da örgüte sadece sempati duymayı ya da örgütün amaçlarını, değerlerini, ideolojisini benimsemek, buna ilişkin yayınları okumak, bulundurmak, örgüt liderine saygı duymak gibi eylemleri terör örgütüne üye olma suçundan mahkûmiyet için yeterli görmemektedir. Yargıtaya göre FETÖ/PDY üyesinin örgüte bilerek ve isteyerek katılması, katıldığı örgütün niteliğini ve amaçlarını bilmesi, terör örgütünün bir parçası olmayı istemesi, örgüte katılma iradesinin devamlılık arz etmesi, saikinin suç işlemek olması şartı aranmalıdır (Yargıtay kararı için bkz. Bilal Celalettin Şaşmaz, § 13).

24. Yukarıdaki değerlendirmelerden hareket eden ve FETÖ/PDY'nin güvenlik güçlerince önemli ölçüde çözümlenen hiyerarşik yapılanmasını gözeten Yargıtay; üst düzeyde bulunan örgüt mensuplarının katıldığı örgütün niteliklerini, amaç ve yöntemlerini bildiğinin, suç işlemek saiki ile hareket ettiğinin ayrıca örgüte katılma iradesinin devamlılık arz ettiğinin kabul edilmesi gerektiği sonucuna varmıştır. Yargıtay, FETÖ/PDY'nin oldukça uzun süre yasal zeminde faaliyet göstermesi ve nihai amacını gizli tutması nedeniyle özellikle sözde

meşruiyet vitrini olarak kullanılan katlarıyla irtibatlı olduğu tespit edilen kişilerin örgütün nihai amacını bildiğinin ortaya konması gerektiğini kabul etmiştir (Hasan Sarıcı, § 35; ayrıca bkz. Adnan Şen, § 114; İlhami Aksu [2. B.], B. No: 2018/36918, 15/6/2022, § 21; Bilal Celalettin Şaşmaz, §§ 11-13, 19).

25. Yargı makamlarının değerlendirmelerinden çıkan sonuca göre FETÖ/PDY'nin daha alt katlarıyla irtibatlı olduğu tespit edilen kişilerin -örgütün nihai amacını bildikleri ortaya konmadığı müddetçe- örgüte bir ahlak ve eğitim hareketi, gönüllüler hareketi, dinî bir cemaat olduğu zannı ile sempati duydukları, örgütle irtibat ve iltisaklı oldukları kabul edilmektedir. Terör örgütüne üye olma suçuna bağlanan ağır cezai yaptırımlar gözetildiğinde -örgütün nihai amacının herkesçe bilindiğinin kabul edilebileceği kesin bir tarih vermek yoluna gidilmemiş olmakla birlikte- örgütün nihai amacının herkesçe bilinir hâle geldiği olaylardan (Hasan Sarıcı, § 36; Bilal Celalettin Şaşmaz, § 11) önce yasal zeminde faaliyet gösteren bir sivil toplum örgütüne bağlı olduğu düşüncesi ile hareket ederek hataya düşenler ile FETÖ/PDY'nin amaç ve yöntemlerini bilen örgüt mensuplarının birbirlerinden dikkatli bir şekilde ayrılması yoluna gidilmiştir (Hasan Sarıcı, § 36; Bilal Celalettin Şaşmaz, § 54).

26. Öte yandan vurgulamak gerekir ki bireysel başvuru yolunda Anayasa Mahkemesinin görevi bir yargılamanın sonucu itibarıyla adil olup olmadığını değerlendirmek değildir. Dolayısıyla başvurucular hakkında isnat edilen terör örgütü üyesi olma suçunun sübuta erip ermediği veya toplanan delillerin suçun sübutu için yeterli olup olmadığı meselesi, ilkesel olarak Anayasa Mahkemesinin ilgi alanı dışındadır (Metin Birdal, § 47; Yılmaz Çelik [GK], B. No: 2014/13117, 19/7/2018, § 45). Bundan başka bir ceza yargılamasında hangi delillerin hükme esas alınabileceği meselesi de esas itibarıyla Anayasa Mahkemesinin görev alanının dışındadır (Türk ceza muhakemesi hukuku uygulamasına ilişkin bazı değerlendirmeler için bkz. Metin Birdal, §§ 67-71).

27. Somut olayda başvurucunun terör örgütüne üye olma suçunu işlediği gerekçesiyle 5237 sayılı Kanun'un 314. maddesi gereğince hapis cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir. Başvurucu, suç tarihinde yasal bir faaliyet olan eğitim kurumunda öğretmen olarak çalışmış olmasının ve dolaysıyla suç oluşturmayan eylemlerinin terör örgütü üyeliği suçuna vücut vermesinin mümkün olmadığını belirtmiştir. Başka bir ifadeyle başvurucu, temel bir sorun olarak terör örgütü üyeliğiyle ilgili hakkında yapılan yargısal yorumda suç oluşturmayan eylemlere dayanıldığını iddia etmiştir. Somut olaydaki ana mesele, darbe teşebbüsü öncesindeki dönemde FETÖ/PDY ile bağlantılı olarak işlenen bazı fiillerin terör örgütü üyeliği veya benzeri suçlar bakımından mahkûmiyete esas alınmasının suçta ve cezada kanunilik ilkesi açısından değerlendirilmesidir.

28. Mahkûmiyet gerekçesinde Mahkemenin, başvurucunun örgütle irtibatlı okullarda uzun yıllar çalışmış olmasına, son dönemlerde anılan okullarda müdürlük görevinde bulunmasına ve özellikle de örgütle irtibatlı okullarda "örgüt içi tayine tabi" olarak çalışmasına delil olarak dayandığı anlaşılmıştır (bkz. § 7).

29. Yargıtay uygulamasına göre kişilerin SGK kayıtlarına göre örgüte müzahir kurum veya kuruluşlarda çalışmalarının tek başına örgütsel bir faaliyet olarak kabul edilemeyeceğini belirtmektedir [birçok karar arasından bkz. Yargıtay (Kapatılan) 16. Ceza Dairesinin 2/3/2021 tarihli ve E.2019/5505, K.2021/1793 sayılı; Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 20/10/2022 tarihli ve E.2021/14774, K.2022/6617 sayılı kararları]. Yargıtay, bu tür eylemlerin örgütsel alanda olduğunun kabul edilmesi için örgütsel özellik taşıdığının belirlenmesini

beklemektedir (Bilal Celalettin Şaşmaz, § 20). Başvuruya konu olayda ise ilk derece mahkemesinin iltisaklı kurumda çalışma ya da bu kurumlarda idarecilik yapmış olmanın örgütsel özellik taşıyıp taşımadığı konusunda yeterli bir gerekçe ve değerlendirmede bulunmadığı görülmüştür.

30. Diğer yandan Anayasa Mahkemesi Yahya Turgut kararına konu olayda, FETÖ/PDY ile bağlantılı okulda müdür yardımcısı sıfatıyla görev yaptığı sırada 2014 yılından itibaren örgüt adına kurban ve himmet adı altında para toplanmasını sağlamasını, örgüte yönelik soruşturmaların yürütüldüğü süreçte okulda öğrencilere örgütü ve Fetullah Gülen'i öven konuşmalar yapmasını, okuldaki öğretmenlerin örgüt talimatıyla gerçekleşen protesto eylemine katılımlarını organize edip bu eyleme katılmasını ve bu eylemlerin yanı sıra başvurucunun anılan okulda "örgüt içi tayine tabi" olarak çalışmasını terör örgütü üyeliği suçu açısından değerlendirmiştir. Anayasa Mahkemesi anılan kararında, söz konusu delilleri bir bütün olarak değerlendiren mahkemenin, başvurucunun bu eylemleriyle örgütün nihai amacını bilmediğinden söz edilemeyeceğine ve gönüllü olarak örgüt hiyerarşisine dâhil olmayı tercih ettiğine dair tespitlerinin somut olayın şartlarına göre temelsiz ve keyfî olmadığı, kanun koyucunun yasak olarak belirlediği fiilin kapsamını suçta ve cezada kanunilik ilkesine aykırı olacak şekilde genişletmediği, örgüt üyeliğine ilişkin kuralın özüyle çelişmediği ve öngörülebilir olduğu sonucuna ulaşmıştır (Yahya Turgut [GK], B. No: 2021/43694, 9/10/2024, §§ 57-58).

31. Bununla birlikte somut olayda Mahkemenin, başvurucunun örgütle iltisaklı okullarda "örgüt içi tayine tabi" olarak çalıştığına dair gerekçeli kararda yer verdiği değerlendirmeye ilişkin olarak, Yahya Turgut kararına konu olayda belirtilen olgularla benzer herhangi bir tespit de bulunmamaktadır. Mahkemece "örgüt içi tayine tabi" olarak çalışmaya ilişkin tanık beyanı ya da örgütsel birtakım eylemler belirtilmeden başvurucunun terör örgütü hiyerarşisi içerisinde örgütsel faaliyetler gerçekleştirdiği, örgütün nihai amacını bildiği sonucuna varılmıştır.

32. Başvurucunun mahkûmiyetinde esas alınan deliller gözetildiğinde Mahkemenin tek başına örgütün nihai amacını bildiğini ve terör örgütü hiyerarşisi içerisinde gerçekleştirilmiş örgütsel faaliyetlerin varlığını ortaya koyabildiği söylenemez (Bilal Celalettin Şaşmaz, § 59). Başka bir ifadeyle ilk derece mahkemesi, başvurucunun mahkûmiyetine esas aldığı fiillerin suç oluşturan ya da örgütsel faaliyetler bağlamında gerçekleştirilen fiiller olduğunu, bu fiilleri işlediği sırada başvurucunun söz konusu yapının bir terör örgütü niteliğinden haberdar olduğunun kabul edilmesi gerektiğini ilgili ve yeterli gerekçelerle ortaya koyamamıştır.

33. Böylelikle başvurucunun terör örgütü üyeliği suçundan mahkûmiyetinde delil olarak kullanılan fiillerinin kendisini cezai yönden sorumluluk altına sokacağını makul olarak öngördüğü gösterilememiştir. Sonuç olarak başvurucunun bu şekilde terör örgütüne üye olma suçundan mahkûm edilmesi, anılan suçun başvurucunun aleyhine öngörülemez biçimde genişletici bir yoruma tabi tutulması ile mümkün olmuştur. Ortaya çıkan bu sonuç Anayasa'nın 38. maddesinin birinci fıkrası ile bağdaşmamaktadır.

34. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun terör örgütüne üye olma suçundan mahkûmiyeti nedeniyle Anayasa'nın 38. maddesinde güvence altına alınan suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Ömer ÇINAR bu sonuca katılmamıştır.

35. Başvurucu bağımsız ve tarafsız mahkemede yargılanma hakkının, suç isnadını öğrenme hakkının, gerekçeli karar hakkının, müdafii yardımından faydalanma hakkının, silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiğini belirterek adil yargılanma hakkı kapsamında bir kısım haklarının da ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucunun suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğine karar verildiğinden kararda varılan sonuca ve uygun görülen giderime göre ileri sürdüğü adil yargılanma hakkı kapsamındaki diğer şikâyetleri hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına ihlalin sonuçları itibarıyla bu aşamada gerek olmadığına karar verilmesi gerekir.

36. Başvurucu ayrıca, ifade alma işlemleri sırasında düşünce ve kanaatleri ile dinî inançlarına ilişkin sorular sorularak açıklama yapmak zorunda bırakıldığını belirterek ifade özgürlüğü ile din ve vicdan hürriyetinin ihlal edildiğini, barışçıl olan sohbetlere ve toplantılara katılmış olmasının mahkûmiyete dayanak yapılmış olması nedeniyle de toplanma ve örgütlenme hürriyetinin ihlal edildiğini iddia etmiştir. Kişilerin anayasal hak ve özgürlükler kapsamında kalan faaliyetlerinin mahkûmiyet kararlarında delil olarak kullanılması, bireysel başvuru kapsamındaki çeşitli hak ve özgürlükler üzerinde caydırıcı etki doğurabilir. Bu durum Anayasa Mahkemesinin ilgi alanındadır (toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı bağlamında bkz. Metin Birdal, § 48; örgütlenme özgürlüğü bağlamında bkz. Hakan Yılmazöz [1. B.], B. No: 2017/37725, 3/6/2020, § 25; Tuncay Yıldız ve diğerleri [2. B.], B. No: 2014/12717, 8/1/2020, § 31; din ve vicdan özgürlüğü bağlamında bkz. Mehmet Bozhan [2. B.], B. No: 2014/2797, 23/10/2019, § 51; toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı ile birlikte ifade özgürlüğü bağlamında bkz. Uğur Ahmet Yaşar [2. B.], B. No: 2014/11842, 2/6/2020, § 33; Candar Şafak Dönmez [GK], B. No: 2015/15672, 5/11/2020, § 78).

37. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi somut olaya benzer başvurularda çözümlenmesi gereken öncelikli meseleyi, başvurucunun FETÖ/PDY'ye üye olma suçunda delil olarak kabul edilen fiilleri işlediği sırada cezai yönden bir sorumluluk altına sokulabileceğini makul olarak öngörebilmesinin mümkün olup olmadığının belirlenmesi şeklinde kabul etmiştir (Bilal Celalettin Şaşmaz, § 40). Bu doğrultuda eldeki başvuruda ifade özgürlüğünün, din ve vicdan hürriyetinin, örgütlenme özgürlüğü ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı kapsamında bir inceleme yapılmasına - suçta ve cezada kanunilik ilkesi yönünden yapılan tespitler ve varılan sonuç - gözönüne alınarak gerek görülmemiştir.

B. Diğer İhlal İddiaları

38. Başvurucunun; mülkiyet hakkının, kötü muamele yasağının, özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ve haberleşme hürriyetinin ihlal edildiği iddialarının bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği İsmail Buğra İşlek ([1. B.], B. No: 2013/1177, 26/3/2013, § 17) ve Ömer Aktaş ([1. B.], B. No: 2014/14915, 21/9/2016, §§ 38-39) kararları doğrultusunda başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle, haksız gözaltı ve tutuklama ile tutukluluk incelemelerinin duruşmasız yapılması nedenleriyle kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialarının ise Fırat İşgören ([1. B.], B. No: 2014/6425, 17/11/2016, § 34) ve Mehmet Emin Kılıç ([2. B.], B. No: 2013/5267, 7/3/2014, §§ 19-32) kararları doğrultusunda süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

39. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve 500.000 TL maddi, 5.000.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

40. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

41. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

42. Maddi zarara ilişkin olarak bilgi/belge sunulmadığı için maddi tazminat talebinin; ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından da manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. Suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

2. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

3. Adil yargılanma hakkının diğer bir kısım güvenceler ile ifade özgürlüğü, din ve vicdan hürriyeti, örgütlenme özgürlüğü, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialar yönünden İNCELEME YAPILMASINA GEREK OLMADIĞINA OYBİRLİĞİYLE,

C. Anayasa'nın 38. maddesinde güvence altına alınan suçta ve cezada kanunilik ilkesinin İHLAL EDİLDİĞİNE Ömer ÇINAR'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

D. Kararın bir örneğinin suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Kayseri 2. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2017/171, K.2017/225) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

F. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 30/4/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY

Başvurucu, terör örgütü üyeliği suçu ile ilgili yargısal yorumların öngörülebilir olmadığını, mahkumiyetine esas olarak suç oluşturmayan bazı eylemlere de dayanılması nedeniyle suç ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Sayın Mahkemece yapılan değerlendirmede çoğunluk tarafından başvurucunun Anayasa'nın 38. maddesinde güvence altına alınan suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğine karar verilmiştir. Aşağıda belirtilen gerekçeler ile çoğunluk görüşüne katılmıyorum. Şöyle ki;

Kayseri Cumhuriyet Başsavcılığı FETÖ/PDY ile irtibatı nedeniyle kapatılan Anafen'e bağlı Özel Şeker Ortaokulunun başvurucunun da aralarında olduğu bazı çalışanları hakkında soruşturma başlatmıştır. Başvurucu, olayların gerçekleştiği tarihte FETÖ/PDY ile iritbatı nedeniyle kapatılan Anafen'e bağlı Özel Şeker Ortaokulunda görev yapmaktadır. Başvurucu ifadesinde 2006-2009 yılları arasında Yahyalı Serhat Dershanesinde çalıştığını, askerlik sonrasında Anafen A.Ş. ile görüştüğünü, lise grubunda öğretmen olmasına rağmen, ortaokulda ders yükü azalacağı ve maaş artışı olacağı için müdürlük görevini kabul ettiğini belirtmiştir. Soruşturma dosyasında ifadesi alınan M.İ. başvurucunun imamlık yaptığını, kurban, bağış, himmet paraları topladığını, başvurucunun oturma imamı olduğunu belirtmiştir. Başvurucunun Bank Asya hesabının Aralık 2013 tarihi itibari ile = TL iken, Aralık 2013- Temmuz 2016 tarihleri arasında 87.093 TL para yatırıldığı tespit edilmiştir.

Kayseri 2. Ağır Ceza Mahkemesinde görülen davada M.İ. tanık olarak dinlenmiş, başvurucuyu tanımadığını, imamlık yaptığı yönünde beyanı olmadığını, soruşturma dosyasında teşhis ettiği şahsın başvurucu olmadığını, başvurucuyu ilk kez gördüğünü ileri sürmüştür. Mahkemece mahkumiyet gerekçesinde başvurucunun FETÖ/PDY ile irtibatlı olan Yahyalı Serhat Dershanesinde çalıştığını, daha sonra Özel Şeker Ortaokulunda müdürlük görevi yaptığını, buna göre örgütsel tayinle örgüt bünyesindeki eğitim kurumlarında görev yaptığını vurgulamıştır. Mahkeme, örgütün sıkı bir gizlilik içinde çalıştığı, örgütün amacını bilmeyen sanığın örgüte ait eğitim kurumunda müdür olamayacağı, yine tanık M.İ.'nin soruşturma evresindeki beyanı karşısında duruşmadaki ifadelerine itibar edilmediği gerekçeleri ile başvurucu hakkında terör örgütü üyeliğinden mahkumiyet kararı vermiş ve bu karar istinaf ve temyiz kanun yollarından geçerek kesinleşmiştir.

Anayasa Mahkemesi, Aydın Yavuz ve Diğerleri başvurusunda (Başvuru Numarası: 2016/22169, Karar Tarihi: 20/6/2017, R.G. Tarih ve Sayı: 30/6/2017-30110) darbe teşebbüsünün arkasındaki yapılanmaya ilişkin olarak FETÖ/PDY örgütünün özellikleri hakkında kapsamlı açıklamalara yer vermiştir. Söz konusu kararda Millî Güvenlik Kurulu'nun (MGK) 20/7/2016 tarihli toplantısında darbe girişiminin değerlendirildiği, bu değerlendirmede darbe girişiminin FETÖ tarafından TSK içindeki mensupları vasıtasıyla başlatıldığı, bu örgütün kuruluş aşamasından itibaren etkisi altına aldığı eğitim kuruluşları, sivil toplum kuruluşları, medya kuruluşları, ticari kuruluşlar ve kamu görevlileri aracılığıyla milleti ve devleti kontrol altında tutmayı amaçladığı, yetkili makamlar tarafından yapılan çok sayıda sözlü ve yazılı açıklamada genel olarak, darbe teşebbüsünün Fetullah Gülen'in talimatı ile başlatıldığı ve onun onayladığı plan doğrultusunda TSK içinde yuvalanmış FETÖ/PDY mensupları, örgüt yöneticisi konumundaki kamu görevlileri, siviller ile polis ve jandarma içine sızmış FETÖ/PDY üyeleri tarafından icra edildiği belirtilmiştir.

Anayasa Mahkemesi'nin aynı kararında (Aydın Yavuz ve Diğerleri) yetkili makamlarca ve

soruşturma mercilerince 15 Temmuz darbe teşebbüsünün faili olduğu belirtilen FETÖ/PDY'ye ilişkin olarak özellikle son yıllarda yürütülen soruşturma ve kovuşturmalarda bu yapılanmanın özelliklerine ve faaliyetlerine ilişkin birçok tespit ve değerlendirmeye yer verilerek, özetle; "i.FETÖ/PDY'nin başlangıçta özellikle din ve eğitim alanında faaliyet göstererek toplumda meşruiyet kazanmaya çalışmıştır. ii. FETÖ/PDY, bünyesinde bulunan ışık (talebe) evleri, okullar, yurtlar ve dershaneler aracılığıyla ulaştığı gençleri amaçları doğrultusunda yetiştirmiş ve bu kişiler yapılanmanın insan kaynağını oluşturmuştur…vii. FETÖ/PDY'nin yöneticileri ve üyeleri, faaliyetlerini gizlilik esasıyla yürütmekte ve gizliliği sağlayacak haberleşme yöntemleri kullanmaktadır…Gizlilik anlayışı, devlet yönetimi bakımından önemli görülen TSK, yargı, emniyet ve mülki idare birimlerinde ayrı bir titizlikle uygulanmaktadır… viii. FETÖ/PDY'nin gerçek amacı devleti ele geçirmektir…" hususları belirtilmiştir. Buna göre örgütün, devleti ele geçirmeye yönelik kadrolaştığı, 15 Temmuz darbe girişiminde bulunduğu açık ve net bir şekilde sabittir. Yerel mahkemece, FETÖ/PDY'nin yukarıda özetle bahsettiğimiz yapısı ve amaçları göz önünde tutularak, somut olayda soruşturma evresindeki tanık ifadesi, başvurucunun eğitim kurumundaki görevleri ve idari görevi, Bank Asya hesabındaki hareketler gibi deliller değerlendirilerek başvurucu hakkında mahkûmiyet hükmü kurulmuştur.

Anayasa Mahkemesi'nin yerleşik içtihatlarında belirtildiği üzere, delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının yorumlanması bireysel başvurunun ikincilliği ilkesi yargılamayı yapan derece mahkemelerinin görevidir. Anayasa Mahkemesinin görevi ise, derece mahkemelerinin yorumlarının açıkça keyfi veya bariz takdir hatası içerecek nitelikte olup olmadığını incelemektir. Başvurucu hakkında terör örgütü üyeliğinin sübut bulduğunu kabul eden yerel mahkeme, somut olay bağlamında tanık ifadelerini ve delilleri değerlendirmiş, kararını gerekçelendirmiş ve hüküm kurmuştur. Yerel mahkemenin gerekçesi incelendiğinde hukuk kurallarının uygulanmasında bariz takdir hatası veya açık bir keyfilik de mevcut değildir.

Bu nedenlerle, somut olayda Anayasa'nın 38. maddesinde güvence altına alınan suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edilmediği kanaatinde olduğumdan, aksi yöndeki çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

Üye Ömer ÇINAR

A.K.

B. No: 2019/19453 | Karar tarihi: 30.04.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/19453

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

A.K. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/19453)

Karar Tarihi: 30/4/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

RESEN GİZLİLİK KARARI VERİLDİ

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Ali Erdem ŞAHİN

Başvurucu : A.K.

Vekili : Av. Hamdullah ÜRE

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, özel güvenlik görevlisi kimlik kartı ve özel güvenlik çalışma izninin iptal edildiği gerekçesiyle başvurucunun iş sözleşmesinin feshedilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Dicle Üniversitesinde (Üniversite) hizmet alım sözleşmesi kapsamında iş gören özel bir şirkette (işveren) taşeron işçi olarak çalışmaktayken Diyarbakır Valiliği İl Özel Güvenlik Komisyonu (Komisyon) tarafından hakkında güvenlik soruşturması yapılmıştır. Soruşturma neticesinde eşinin Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasına (FETÖ/PDY) müzahir kapatılan dernek üyesi olduğu gerekçesiyle 15/11/2017 tarihli ve 2017/338 sayılı işlemle başvurucunun silahlı özel güvenlik görevlisi kimlik kartının ve özel güvenlik çalışma izninin iptaline karar verilmiştir. Anılan iptal kararının işverene bildirilmesi üzerine 18/11/2017 tarihinde başvurucunun iş sözleşmesi feshedilmiştir.

3. Başvurucu fesih işlemine karşı Diyarbakır 6. İş Mahkemesine (İş Mahkemesi) işe iade

istemli tespit davası açmıştır. Başvurucu işe iade isteminin yanı sıra Komisyon kararına karşı idari yargıda açtığı davanın bekletici mesele yapılmasını da talep etmiştir. İş Mahkemesi 12/3/2018 tarihinde davayı reddetmiştir. Karar gerekçesinde, izin ve kimlik belgesi iptali nedeniyle başvurucunun özel güvenlik olarak çalıştırılmasının mümkün olmadığı belirtilerek feshin geçerli olduğu ifade edilmiştir. Bekletici mesele hakkında ise dosyaya yürütmenin durdurulmasına ilişkin bir karar sunulmadığı, ayrıca iptal işlemi nedeniyle başvurucunun özel güvenlik görevlisi olarak çalışmasının imkânsız hâle geldiği gerekçeleriyle talebin reddine karar verilmiştir.

4. Başvurucu İş Mahkemesinin kararına karşı Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi 7. Hukuk Dairesine (Bölge Adliye Mahkemesi) istinaf talebiyle başvurmuştur. Bölge Adliye Mahkemesi 26/11/2018 tarihinde istinaf başvurusunun reddine karar vermiştir. Karar gerekçesinde, başvurucunun PKK terör örgütüne bilerek yardım etme suçundan mahkûm olduğu, hükmün açıklanmasının geri bırakıldığı (HAGB) ve bu kararın 23/1/2015 tarihinde kesinleştiği bilgisine yer verilmiştir. Ardından bu karar üzerine Komisyonun 11/11/2016 tarihli ve 2016/164 sayılı işlemiyle özel güvenlik görevlisi kimliğini iptal ettiği ve iş sözleşmesinin 36 kodu seçilerek feshedildiği belirtilmiştir. Nihayetinde başvurucunun ilgili belgelere sahip olmaması ve terörle ilişkili kimselerin özel güvenlik şirketinde çalıştırılamayacağı gerekçe gösterilerek feshin geçerli olduğu sonucuna varılmıştır.

5. Başvurucu, nihai kararı 31/5/2019 tarihinde öğrendikten sonra aynı gün içinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. Öte yandan başvurucunun Komisyon kararına karşı Diyarbakır 2. İdare Mahkemesinde (İdare Mahkemesi) açtığı iptal davasında, ilgili işlemin 14/11/2018 tarihinde iptaline karar verilmiştir. Karar gerekçesinde, güvenlik soruşturmasında başvurucudan kaynaklı olumsuz bir durumun tespit edilmediği, eşi hakkında kapatılan dernek üyeliği haricinde adli ya da idari başkaca bir soruşturma bulunmadığı ve eşi hakkında yapılan tespitlerin başvurucu aleyhine kullanılamayacağı belirtilmiştir. İdare Mahkemesinin söz konusu kararı istinaf ve temyiz kanun yollarından geçerek kesinleşmiştir.

7. Başvurucu ayrıca Komisyon kararının iptaline ilişkin bahse konu yargılama sürecinin istinaf aşamasından sonra 20/11/2017 tarihli ve 696 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (696 sayılı KHK) kapsamında Üniversiteye sürekli işçi kadrosunda çalıştırılmak üzere başvurmuştur. Başvurucu, anılan talebin Üniversite tarafından reddedilmesi üzerine idari yargı yoluna başvurmuştur. Diyarbakır 3. İdare Mahkemesi, Komisyon kararının iptaline ilişkin yargı kararlarını gözeterek başvurucunun özel güvenlik kimlik kartı ve çalışma belgesinin geçerli olduğunu, iş sözleşmesinin feshinin dayanaksız kaldığını ve bu nedenle de 4/12/2017 tarihinde çalışıyor olma şartını sağladığını belirterek 23/9/2020 tarihinde işlemin iptaline karar vermiştir. Bu karar istinaf kanun yolunda kesinleşmiştir. Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) kayıtlarına göre başvurucu 1/11/2020 tarihinden itibaren Üniversitenin sürekli işçi kadrosunda istihdam edilmiş olup hâlihazırda bu görevini sürdürmektedir.

8. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Başvurucu, iş sözleşmesinin yapılan güvenlik soruşturması neticesinde eşinin terörle ilişkilendirilerek feshedilmesinin ölçüsüz ve hukuka aykırı bir müdahale olduğunu belirterek

özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşü, adil yargılanma hakkıyla sınırlı olarak verilmiştir. Buna göre başvurucunun adil yargılanma hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda Anayasa Mahkemesi tarafından yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü şartlarının dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

10. Başvurucunun iş sözleşmesinin feshedilmesine yönelik işlem, özel hayata saygı hakkının otomatik olarak uygulanabilirliğini sağlamamakla birlikte mevcut başvuruda mesleki hayata yönelik müdahalenin başvurucunun özel hayatını ciddi şekilde etkilediği ve bu etkinin belirli bir ağırlık düzeyine ulaştığı değerlendirildiğinden başvuru özel hayata saygı hakkı yönünden uygulanabilir bulunmuş ve bu kapsamda incelenmiştir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. C.A. (3) [GK], B. No: 2018/10286, 2/7/2020, §§ 97-101; Ayla Demir İşat [GK], B. No: 2018/24245, 8/10/2020, §§ 106-110).

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

12. Başvurucunun iş sözleşmesinin iki özel şirketten oluşan adi ortaklık tarafından feshedildiği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla somut olayda kamu gücünü kullanan idarenin doğrudan müdahalesinin söz konusu olmadığı dikkate alındığında başvurunun devletin pozitif yükümlülükleri bağlamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Nuran Müzeyyen Korkut [2. B.], B. No: 2019/19160, 1/3/2023, § 12; Gülhan İnal Yaran [2. B.], B. No: 2019/36152, 30/10/2024, § 15).

13. Pozitif yükümlülükler özel hukuk kişilerinin birbirleri ile olan uyuşmazlıklarının çözümüne ilişkin yasal altyapının oluşturulmasını, söz konusu uyuşmazlıkların adil yargılanma hakkının gereklerine uygun ve usul yönünden güvenceleri haiz bir yargılama kapsamında incelenmesini ve bu yargılamalarda temel haklara ilişkin anayasal güvencelerin gözetilip gözetilmediğinin denetlenmesini gerektirir (Ömür Kara ve Onursal Özbek [2. B.], B. No: 2013/4825, 24/3/2016, §§ 47, 48; Gülhan İnal Yaran, § 16).

14. Bu doğrultuda, özel hukuk iş ilişkisi kapsamında çalışan bireylerin Anayasa ile güvence altına alınan haklarına yönelik müdahale iddiasını içeren uyuşmazlıklarının karara bağlandığı davalarda yargı mercilerince söz konusu güvenceler gözardı edilmemeli, işveren ve çalışanlar arasındaki çatışan çıkarlar adil biçimde dengelenmeli, müdahalenin işverenin meşru amacıyla ölçülü olup olmadığı değerlendirilmeli ve ulaşılan sonuç hakkında hüküm kurulurken ilgili ve yeterli gerekçeler sunulmalıdır (Ömür Kara ve Onursal Özbek, § 50; Ferhat Şimşek [GK], B. No: 2019/42221, 9/10/2024, § 34; Gülhan İnal Yaran, § 17).

15. Somut olaya konu fesih işlemi, Komisyonun 15/11/2017 tarihli ve 2017/338 sayılı işlemi üzerine başvurucunun silahlı özel güvenlik görevlisi olarak çalışması için gerekli olan kimlik ve iznin iptal edilmesi üzerine tesis edilmiştir. İş Mahkemesi, ilgili evrak olmaksızın özel güvenlik olarak çalıştırılmanın imkânsız olduğu gerekçesiyle feshin geçerli olduğu sonucuna varmışsa da istinaf kanun yolunda mevcut gerekçe bazı ek bilgilerle genişletilmiş ve başvurucunun terörle ilişkili olması nedeniyle özel güvenlik olarak çalışamayacağı şeklinde değiştirilerek kesinleştirilmiştir (bkz. §§ 3, 4).

16. Söz konusu ek bilgilere bakıldığında ise yukarıda ifade edilen Komisyon kararından farklı bir Komisyon kararından -11/11/2016 tarihli ve 2016/164 sayılı- bahsedildiği, anılan

kararın başvurucunun PKK terör örgütüne bilerek yardım etme suçundan aldığı HAGB kararına dayandırıldığı ve işten çıkış nedeni olarak "KHK ile işyerinin kapatılmasına" ilişkin 36 kodunun gösterildiği anlaşılmıştır. Ancak başvuru dosyası ile SGK kayıtlarının incelenmesinden fesih işlemi bu Komisyon kararına dayanmadığı gibi başvurucunun işten çıkışının da diğer nedenlere ilişkin 22 kodu seçilerek yapıldığı görülmüştür. Bu doğrultuda işverenin iş akdini fesih sebebi ile yargı makamlarının değerlendirmeye dayanak nedenlerinin farklılık arzettiği ve bu bağlamda yargı makamlarınca somut olayın koşullarına uygun bir değerlendirme yapılmadığı anlaşılmıştır. Bunun yanında İdare Mahkemesince iş akdinin feshine neden olan Komisyon kararının hukuka aykırı olduğu tespit edilmesine rağmen bu husus da yargı makamlarınca dikkate alınmamıştır. Dolayısıyla başvurucunun mevcut durumuna uygun olmayan bilgiler üzerinden terörle ilişkilendirilerek işe iade talebinin değerlendirildiği anlaşıldığından şu hâlde Bölge Adliye Mahkemesinin özenli bir yargılama yaptığı, somut başvurudaki ilgili ve yeterli gerekçe sunma yükümlülüğünü yerine getirdiği söylenemez.

17. Ayrıca Anayasa Mahkemesi, kesinleşmemiş ve henüz askıda olan bir mahkûmiyet hükmü niteliğindeki HAGB kararına doğrudan dayanılmasının masumiyet karinesi yönünden sorunlara yol açabileceğini birçok kararında vurgulamıştır (benzer değerlendirmeler için bkz. Diren Taş [1. B.], B. No: 2019/38230, 24/1/2024, § 35). Bu bağlamda yukarıda açıklandığı üzere, dayanılan HAGB kararının başvurucuyla ilgisinin açıklığa kavuşturulmadığı gibi ceza dava dosyasında bulunan deliller ile olguların da tartışılmadığı vurgulanmalıdır.

18. Son olarak Bölge Adliye Mahkemesinin fesih nedenini (bkz. § 2) HAGB kararı üzerinden farklılaştırması (bkz. § 4) nedeniyle daha önce davayı reddeden ilk derece mahkemesince HAGB kararının tartışılması; yargılama sırasında veya istinaf aşamasında taraflarca dile getirilmesi mümkün olmamıştır. Bu durum ise ilk defa Bölge Adliye Mahkemesi kararı ile HAGB kararına dayanan gerekçeyi öğrenen başvurucunun, bu bağlamda çelişebilmesine neden olmuştur. Sonuç olarak somut olayda özel hayata saygı hakkının gerektirdiği usuli güvencelerin yerine getirildiği ve özenli bir yargılama yapıldığı da söylenemez (sebep ikamesi yönünden verilen karar için bkz. Koray Erdoğan [1. B.], B. No: 2013/1989, 10/3/2016, § 40).

19. Nihayetinde yukarıda yapılan tespit ve açıklamalar bir bütün hâlinde değerlendirildiğinde Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

20. Öte yandan başvurucu, terörle ilişkilendirilmesi nedeniyle masumiyet karinesinin ihlal edildiğini ileri sürmüşse de somut olayda özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşıldığından masumiyet karinesi bakımından kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek olmadığına karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

21. Başvurucu, ihlalin tespiti ile tüm sonuçlarının ortadan kaldırılması talebinde bulunmuştur.

22. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının

gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun niteliği gereği kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin RESEN GİZLİ TUTULMASINA,

B. Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Masumiyet karinesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

E. Kararın bir örneğinin özel hayata saygı hakkı ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Diyarbakır 6. İş Mahkemesine (E.2017/2157, K.2018/150) GÖNDERİLMESİNE,

F. 364,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.364,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin ve bilgi için Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi 7. Hukuk Dairesine (E.2018/1626, K.2018/1913) ve Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 30/4/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AKPET AKARYAKIT DAĞITIM A.Ş.

B. No: 2020/3107 | Karar tarihi: 30.04.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/3107

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

AKPET AKARYAKIT DAĞITIM A.Ş. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/3107)

Karar Tarihi: 30/4/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Cihan BAYDERE

Başvurucu : Akpet Akaryakıt Dağıtım A.Ş.

Vekili : Av. Yusuf Gökhan PENEZOĞLU

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, ithal ve yerli motorin ürünlerini aynı tankta depolayan başvurucu şirketin motorin envanter fazlasının tamamını yerli motorin olarak takip ederek ithal motorine ilişkin envanter fazlasını özel tüketim vergisi beyannamelerine dâhil etmediğinin tespit edilmesi üzerine yapılan vergi ziyaı cezalı özel tüketim vergisi tarhiyatının kanuni dayanaktan yoksun olması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 17/1/2020 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. 2020/3437, 2020/3242, 2020/3391, 2020/3120, 2020/3176, 2020/3365 başvuru numaralı bireysel başvuru dosyaları konu yönünden hukuki irtibatlı olması nedeniyle 2020/3107 başvuru numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmiş ve inceleme 2020/3107 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmüştür.

4. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden elde edilen bilgi ve belgelere göre ilgili olaylar özetle şöyledir:

6. Başvurucu, bir akaryakıt dağıtım şirketidir.

7. Başvurucu Şirketin 2015 yılı hesap dönemine ilişkin olarak katma değer vergisi (KDV) ve özel tüketim vergisi (ÖTV) yönünden incelenmesinin istenmesi üzerine vergi müfettişi tarafından 31/10/2017 tarihli vergi inceleme raporu düzenlenerek başvurucu Şirket hakkında 2015 yılının muhtelif dönemlerine ilişkin olarak bir kat vergi ziyaı cezalı ÖTV tarhiyatı yapılması önerilmiştir.

8. Bu rapora göre;

i. Başvurucu Şirket, Samsun ve Mersin dolum tesislerinde ithal ve yerli motorin ürünlerini aynı tankta depolamıştır.

ii. Başvurucu Şirketin 2015 yılı döneminde alışlarının büyük kısmının ithal kaynaklı olmasına rağmen başvurucu ilgili dolum tesislerindeki tüm motorin envanter sayım fazlalarını yerli motorin olarak defter kayıt ve belgelerine intikal ettirmiştir.

iii. Başvurucu Şirket, bu şekilde envanter sayım fazlaları için ÖTV hesaplamamıştır.

iv. İlgili mevzuatta akaryakıt satışlarında metrik ton, kilogram ve 15°C sıcaklığa göre düzeltilmiş olarak metreküp veya litre üzerinden işlem yapılacağı belirtilmiş olup başvurucu Şirket tarafından verilen beyanda da belirtildiği üzere satış sırasında net litre-brüt litre hesaplaması yapılarak 15°C sıcaklığa indirgenmiş net litre üzerinden akaryakıt satışı yapılmıştır.

v. Dönem başı stok, dönem sonu stok, alışlar, satışlar gibi kaydî envanteri etkileyen tüm bileşenler net litre (15°C'deki hacim) üzerinden değerlendirilmekte olduğundan sıcaklık değişiminin envanter fazlalıklarına etkisi bulunmamaktadır.

vi. Başvurucu Şirketin açıklamaları gözönüne alındığında motorin envanter fazlasının oluşmasının üç sebebi vardır. İlki, benzin türü akaryakıtın buharlaşma sıcaklığı -43°C iken motorin türü akaryakıtta bu sıcaklık 55°C'dir. Bu nedenle benzin ürününde benzin ürünü envanter noksanı verme eğilimindeyken motorin ürünü envanter fazlası verme eğilimindedir. İkincisi, başvurucunun belirttiği üzere akaryakıt sayaçlarının hata payı bulunması ve bu nedenle alıcılara ölçülenden daha az miktarda akaryakıt verilmesidir. Üçüncüsü ise başvurucu Şirketin dolum tesislerinde motorine sayaçtan çıkmadan önce katkı eklenmesi ve eklenen miktar kadar motorin ürününün stoklarda kalmasıdır.

vii. Motorin alış ve satış oranları dikkate alınarak belirlenen dağıtım anahtarı ile motorin fazlası yerli ve ithal motorin olarak ayrıştırıldıktan sonra ithal üründen kaynaklanan motorin fazlası için ÖTV hesaplanması gerekmektedir.

viii. Dolum tesisleri sayaç çıkışları dikkate alınarak belirlenen dağıtım anahtarı kullanılmak suretiyle yapılan hesaplamada Mersin dolum tesisindeki motorin fazlasının %72'sinin, Samsun dolum tesisindeki motorin fazlasının %82'sinin ithal üründen kaynaklandığı tespit edilmiştir.

ix. Söz konusu oranlar dikkate alınmak suretiyle hesaplanan motorin fazlası üzerinden ÖTV ödenmesi gerekmektedir.

x. Nitekim başka bir akaryakıt dağıtım şirketinden bilgi istendiğinde bu şirket depolama, ikmal ve satış sırasında oluşan motorin fazlalıklarını yurt içinden ve yurt dışından temin edilenler olarak farklı kodlarla takip ettiklerini, ithalat yoluyla temin edilen motorinler için oluşan fazlalıklarla ilgili olarak ÖTV beyan edip ödediklerini ifade etmiştir.

9. Vergi dairesince anılan rapor dayanak alınarak başvurucu Şirket adına vergi ziyaı cezalı ÖTV tarhiyatları yapılması üzerine başvurucu tarafından 27/7/2018 tarihinde her bir cezalı tarhiyat için ayrı ayrı dava açılmıştır.

10. Davaları gören İstanbul 8. Vergi Mahkemesince (Vergi Mahkemesi) 29/3/2019 tarihinde verilen kararlarla cezalı vergi tarhiyatlarının iptaline karar verilmiştir. Kararların gerekçesinde; olayda rafinerilerden kilogram ölçüsü ile alınıp satışı litre ile yapılan akaryakıt için kesafet oranının uygulanmadığının anlaşıldığı, bilimsel gerçeklik boyutuyla akaryakıtta meydana gelecek genleşme ve hacim durumu araştırılmadan davalı idare tarafından yalnızca tespitlerin 2015 yılına ilişkin defter ve belgeler üzerinden yapılmasının somut tespit için yeterli olmayacağı, ÖTV mevzuatında da eşyanın doğası gereği meydana gelen fazlalığın ÖTV'ye tabi tutulması yönünde yasal bir düzenleme bulunmadığından verginin yasallığı ilkesi gereği yapılan cezalı ÖTV tarhiyatlarında hukuka uyarlık bulunmadığı hususlarına yer verilmiştir.

11. Davalı idarece istinaf başvurularında bulunulması üzerine İstanbul Bölge İdare Mahkemesi 1. Vergi Dava Dairesince (Bölge İdare Mahkemesi) 8/11/2019 tarihinde kesin olarak verilen kararlarla istinaf başvuruları kabul edilmiş ve davalar reddedilmiştir. Kararların gerekçesinde; başvurucu Şirketin akaryakıt teslimlerini satış sırasında net litre-brüt litre hesaplaması yaparak 15 ºC sıcaklığa indirgenmiş net litre üzerinden gerçekleştirdiği, bu bağlamda sıcaklık değişimlerinin envanter fazlasına herhangi bir etkisinin kalmadığı, uyuşmazlığın ithal ve yerli motorin envanter fazlalarını ayrı takip etme imkânına sahip olan başvurucunun söz konusu motorini aynı tankta depolayarak tüm envanter fazlasını yerli motorin olarak defter ve belgelere intikal ettirmek suretiyle özel tüketim vergisi hesaplamamasından kaynaklandığı ve bu nedenle yapılan cezalı tarhiyatlarda hukuka aykırılık bulunmadığı hususlarına yer verilmiştir.

12. Nihai kararlar 24/12/2019 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir. Başvurucu 17/1/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

13. 6/6/2002 tarihli ve 4760 sayılı Özel Tüketim Vergisi Kanunu'nun "Verginin konusu" başlıklı 1. maddesinin birinci fıkrasının ilgili kısımları şöyledir:

"1. Bu Kanuna ekli;

a) (I) sayılı listedeki malların ithalatçıları veya rafineriler dâhil imal edenler tarafından teslimi,

...

bir defaya mahsus olmak üzere özel tüketim vergisine tâbidir."

14. 4760 sayılı Kanun'un "Vergiyi doğuran olay" başlıklı 3. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Vergiyi doğuran olay;

a) Mal teslimi veya ilk iktisap hallerinde malın teslimi veya ilk iktisabı,

b) Malın tesliminden önce fatura veya benzeri belgeler verilmesi hallerinde, bu belgelerde gösterilen miktarla sınırlı olmak üzere fatura veya benzeri belgelerin düzenlenmesi,

c) Kısım kısım mal teslim edilmesi mutat olan veya bu hususlarda mutabık kalınan hallerde, her bir kısmın teslimi,

d) Komisyoncular vasıtasıyla veya konsinyasyon suretiyle yapılan satışlarda, (I), (II) ve (IV) sayılı listelerdeki malların alıcıya, (III) sayılı listedeki malların komisyoncuya veya konsinyi işletmeye teslimi,

e) İthalatta, 4458 sayılı Gümrük Kanununa göre gümrük yükümlülüğünün doğması, ithalat vergilerine tâbi olmayan işlemlerde ise gümrük beyannamesinin tescilidir."

15. 4760 sayılı Kanun'un "Mükellef ve vergi sorumlusu" başlıklı 4. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"1. Özel tüketim vergisinin mükellefi, bu Kanuna ekli;

a) (I), (III) ve (IV) sayılı listelerdeki mallar ile (II) sayılı listedeki mallardan kayıt ve tescile tâbi olmayanları imal, inşa veya ithal edenler ile bu malların müzayede yoluyla satışını gerçekleştirenler,

b) (II) sayılı listedeki mallardan kayıt ve tescile tâbi olanlar için; motorlu araç ticareti yapanlar, kullanmak üzere ithal edenler veya müzayede yoluyla satışını gerçekleştirenlerdir."

16. 4760 sayılı Kanun'un "Gümrük idarelerince alınan özel tüketim vergisine ilişkin hükümler" başlıklı 16. maddesinin ilgili kısımları şöyledir:

"1. İthalde alınan özel tüketim vergisi gümrük makbuzunda ayrıca gösterilir. İthalat vergilerinin maktu veya sabit oranlı alındığı hallerde tarife, malın ithalinde alınacak özel tüketim vergisi de dâhil edilmek suretiyle tespit olunur.

2. 4458 sayılı Gümrük Kanunu ile diğer kanunlar gereğince ithalat vergileri teminata bağlanarak işlem gören mallara ait özel tüketim vergisi de aynı usule tâbi tutulur.

...

4. (I) sayılı listedeki malların ithalinde, ödenecek özel tüketim vergisine karşılık olmak üzere türü, tutarı ve çözümüne ilişkin usul ve esasları Maliye Bakanlığınca belirlenmek suretiyle teminat alınır."

17. 4760 sayılı Kanun'a ek (I) sayılı listenin (A) cetvelinde bulunan 2710.19.43.00.11 Gümrük Tarife İstatistik Pozisyonu'ndaki motorin cinsi eşya litre bazında belirlenen maktu ÖTV'ye tabidir.

18. 5/3/2015 tarihli ve 29286 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Özel Tüketim Vergisi (I) Sayılı Liste Uygulama Genel Tebliği'nin "V- Gümrük İdarelerine İlişkin Hükümlerden Kaynaklı İşlemler" başlıklı bölümünün ilgili kısımları şöyledir:

"Özel Tüketim Vergisi Kanununun 16 ncı maddesinin (4) numaralı fıkrasında (I) sayılı listedeki malların ithalinde, ödenecek ÖTV'ye karşılık olmak üzere türü, tutarı ve çözümüne ilişkin usul ve esasları Maliye Bakanlığınca belirlenmek suretiyle teminat alınacağı hükme bağlanmıştır.

Gümrük Kanunu ve diğer kanunlar uyarınca ithalde alınan vergileri teminata bağlanarak işlem gören mallara ilişkin alınacak ÖTV teminatları için, Özel Tüketim Vergisi Kanununun 16 ncı maddesinin (4) numaralı fıkrası gözönünde bulundurulmak suretiyle işlem yapılır.

Diğer taraftan, (I) sayılı listede yer alan mallar için Bakanlar Kurulunun Özel Tüketim Vergisi Kanununun 14 üncü maddesinin (4) numaralı fıkrası hükmüne istinaden vergilendirmeyi ithal aşamasında gümrük idaresine yaptırma yetkisini kullandığı hallerde ithalatta uygulanan ÖTV, gümrük makbuzunda ayrıca gösterilir. İthalat vergilerinin maktu tutarlarda veya sabit oranlı alındığı hallerde buna ilişkin tarife, ÖTV'yi de kapsayacak şekilde tespit olunur ve ÖTV olarak ayrıca vergi hesaplanmaz.

A. GÜMRÜKTE ALINACAK TEMİNATA İLİŞKİN İŞLEMLER

...

1. Gümrükte Alınacak Teminat

Bu Tebliğin (V/A) bölümünde belirtilen yetki uyarınca, Özel Tüketim Vergisi Kanununa ekli (I) sayılı listedeki malların ithalinde, bu mallar için yürürlükte olan ÖTV tutarı ((Değişik ibare:RG-7/4/2018-30384)(1) 2710.12.31.00.00 G.T.İ.P. numaralı uçak benzini, ((Değişik ibare:RG-7/4/2018-30384)(1) 2710.12.70.00.00 G.T.İ.P. numaralı benzin tipi jet yakıtı ve 2710.19.21.00.00 G.T.İ.P. numaralı jet yakıtı (kerosen) isimli hava yakıtları olarak bilinen mallar için adı geçen Kanun eki (I) sayılı listede yer alan ÖTV tutarları) kadar, ÖTV'ye ilişkin olduğu bildirilen Türk Lirası olarak nakit teminatın veya ÖTV için düzenlendiği belirtilmiş olan banka teminat mektubunun gümrük idaresine verilmesi, bu şekilde teminat verilmediği sürece gümrükleme işlemi yapılmaması uygun görülmüştür.

...

3. (I) Sayılı Listedeki Mallar İçin Alınan Teminatın Çözümü İşlemleri

Özel Tüketim Vergisi Kanunu eki (I) sayılı listedeki malların ithalinde ödenecek ÖTV'ye karşılık olmak üzere alınan teminatın çözümü işlemleri aşağıdaki açıklamalar çerçevesinde yerine getirilir.

3.1. (A) Cetvelindeki Mallar İçin Alınan Teminatın Çözümü İşlemleri

...

e) İthal edilen malların yukarıda bentler halinde sayılan teslimlerin dışında yapılacak yurtiçi teslimlerinde; bu teslimlerle ilgili hesaplanan ÖTV'nin beyanı ve ödenmesi üzerine, vergi dairesince, elektronik ortamda oluşturulan (EK:12) bilgi formu ilgili gümrük idaresine gönderilir ve gümrük idaresince bu forma istinaden teminatın çözümü işlemi gerçekleştirilir.

..."

19. 10/9/2004 tarihli ve 25579 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Petrol Piyasasında Uygulanacak Teknik Kriterler Hakkında Yönetmelik'in (Yönetmelik) 6. maddesi şöyledir:

"Akaryakıt satışlarında metrik ton, kilogram ve 15°C sıcaklığa göre düzeltilmiş olarak metreküp veya litre üzerinden işlem yapılır. Rafinericiler dâhil, kullanıcılara kadar yapılacak olan akaryakıt teslimatlarında 15°C sıcaklığa göre düzeltilmiş, standart hacim ölçüsü üzerinden teslimat yapılması esastır. Fuel-oil türlerinin teslimatları ise ağırlık ölçüsü üzerinden yapılır."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

20. Anayasa Mahkemesinin 30/4/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

21. Başvurucu Şirket; verginin kanuniliği ilkesi gereğince vergi kanunlarının ulaşılabilir ve öngörülebilir olması gerektiğini, yerli ve ithal motorin satın alarak teknik sebeplerden ötürü bunları aynı tankta depolamakta olduğunu, motorinin genleşmesi nedeniyle hacminin arttığını, vergi dairesinin genleşen bu motorin üzerinden fiktif bir hesaplama ile yerli/ithal motorin oranlaması yapıp ithal motorinden ÖTV talep ettiğini, bu fazlalıkların ÖTV'ye konu edileceği yönünde ÖTV mevzuatında hiçbir düzenleme bulunmadığını, Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından 28/2/2000 ve 19/1/2017 tarihlerinde verilen özelgelerde fire miktarının oransal olarak belirli sınırlarda kalması hâlinde bunun doğal olduğunu ve bu fazlalık dolayısıyla herhangi bir işlem yapılmaması gerektiğini ifade ettiğini, fazlalık akaryakıtın ÖTV'ye tabi olacağı yönünde kanuni bir düzenleme bulunmadığı gibi bu hususun kanun altı düzenlemelerle de belirlenmediğini, yapılan cezalı tarhiyatın ve davanın reddine dair mahkeme kararının verginin kanuniliği ilkesine aykırı olduğunu ileri sürerek mülkiyet hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

B. Değerlendirme

22. Anayasa'nın iddianın değerlendirilmesinde dayanak alınacak "Mülkiyet hakkı" başlıklı 35. maddesi şöyledir:

"Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz."

23. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan [1. B.], B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun şikâyeti mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin kanuniliği unsuruna ilişkin olduğundan başvuru mülkiyet hakkı kapsamında incelenecektir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

24. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Müdahalenin Varlığı ve Türü

25. Olayda, başvurucu adına cezalı ÖTV tarhiyatı yapılmıştır. Başvurucu adına vergi salınmasının mülkiyet hakkına müdahale teşkil ettiği tartışmasızdır.

26. Anayasa'nın mülkiyet hakkına müdahaleyle ilgili üç kural ihtiva ettiği görülmektedir. Anayasa'nın 35. maddesinin birinci fıkrasında herkesin mülkiyet hakkına sahip olduğu belirtilmek suretiyle mülkten barışçıl yararlanma hakkına yer verilmiş, ikinci fıkrasında da mülkten barışçıl yararlanma hakkına müdahalenin çerçevesi belirlenmiştir. Mülkten yoksun bırakma ve mülkiyetin kontrolü, mülkiyet hakkına müdahalenin özel biçimleridir. Mülkten

yoksun bırakma şeklindeki müdahalede mülkiyetin kaybı söz konusudur. Mülkiyetin kullanımının kontrolünde ise mülkiyet kaybedilmemekte ancak mülkiyet hakkının malike tanıdığı yetkilerin kullanım biçimi, toplum yararı gözetilerek belirlenmekte veya sınırlandırılmaktadır. Mülkten barışçıl yararlanma hakkına müdahale ise genel nitelikte bir müdahale türü olup mülkten yoksun bırakma ve mülkiyetin kullanımının kontrolü mahiyetinde olmayan her türlü müdahalenin mülkten barışçıl yararlanma hakkına müdahale kapsamında ele alınması gerekmektedir (Recep Tarhan ve Afife Tarhan [1. B.], B. No: 2014/1546, 2/2/2017, §§ 55-58).

27. Vergi ve benzeri yükümlülükler ile sosyal güvenlik prim ve katkılarını belirlemeye, değiştirmeye ve ödenmesini güvence altına almaya yönelik düzenlemeler, Anayasa'da ayrı hükümlerle düzenlenmiş olmakla birlikte bu düzenlemelerin de -genel itibarıyla mülkiyetin kullanımını düzenleme ve kontrol etme amacı taşıdığından- ayrı bir başlık yerine devletin mülkiyetin kullanımını düzenleme veya mülkiyetin kamu yararına kullanımını kontrol yetkisi kapsamında incelenmesi gerekir (Arif Sarıgül [1. B.], B. No: 2013/8324, 23/2/2016, § 50).

b. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

28. Anayasa'nın 35. maddesinde mülkiyet hakkı sınırsız bir hak olarak düzenlenmemiş, bu hakkın kamu yararı amacıyla ve kanunla sınırlandırılabileceği öngörülmüştür. Mülkiyet hakkına müdahalede bulunulurken temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin genel ilkeleri düzenleyen Anayasa'nın 13. maddesinin de gözönünde bulundurulması gerekmektedir.

29. Anayasa'nın "Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması" başlıklı 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

30. Anılan madde uyarınca temel hak ve özgürlükler, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmaksızın Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Dolayısıyla mülkiyet hakkına yönelik müdahalenin Anayasa'ya uygun düşebilmesi için müdahalenin kanuna dayanması, kamu yararı amacı taşıması ve ayrıca ölçülülük ilkesi gözetilerek yapılması gerekmektedir.

i. Kanunilik

(1) Genel İlkeler

31. Anayasa'nın "Vergi ödevi" başlıklı 73. maddesinin üçüncü ve dördüncü fıkraları şöyledir:

"Vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümlülükler kanunla konulur, değiştirilir veya kaldırılır.

Vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümlülüklerin muaflık, istisnalar ve indirimleriyle oranlarına ilişkin hükümlerinde kanunun belirttiği yukarı ve aşağı sınırlar içinde değişiklik yapmak yetkisi Cumhurbaşkanına verilebilir."

32. Anayasa'nın 13. maddesi temel hak ve hürriyetlerin sınırlandırılmasına ilişkin genel ilkeleri, 35. maddesi mülkiyet hakkının sınırlandırılmasına ilişkin özel ilkeleri tespit ederken vergi ödevine ilişkin 73. maddesi ise vergi yoluyla mülkiyet hakkına yapılacak müdahalelerin anayasal sınırlarına ilişkin özel hükümler içermektedir. Bu durumda Anayasa'nın

bütünselliği ilkesi gereği, başvuru konusu somut olayın değerlendirilmesinde Anayasa'nın 35. maddesiyle birlikte 13. ve 73. maddelerinin de gözönünde bulundurulması gerekmektedir. Böylelikle mülkiyet hakkına yönelik vergisel müdahalelerin hukuka uygunluğunu sağlayacak sınırlar ortaya konularak mülkiyet hakkının Anayasa hükümleri çerçevesinde yeterli ve etkili bir şekilde korunması sağlanmış olacaktır (Türkiye İş Bankası A.Ş. [GK], B. No: 2014/6192, 12/11/2014, § 40).

33. Anayasa'nın 13. ve 35. maddelerinde yer alan mülkiyet hakkına yönelik sınırlamaların kanunla yapılabileceğine ilişkin düzenlemeye paralel olarak verginin kanuniliği ilkesinin düzenlendiği Anayasa'nın 73. maddesinin üçüncü fıkrası hükmü ile vergi mükellefi bakımından vergisel yükümlülüklerin belirliliği ve öngörülebilirliği ve bu bağlamda vergi mükelleflerinin hukuki güvenliği sağlanmak istenmiştir. Söz konusu ölçütler mülkiyet hakkına yönelik müdahalenin kanunla yapılması zorunluluğunun alt ölçütleri olarak da kabul edilen ölçütlerdir. Verginin belirli ve öngörülebilir olması, vergiye ilişkin hükümlerin açık ve anlaşılır olmasını gerektirmekte olup Anayasa'nın 73. maddesinin üçüncü fıkrası ile Türk hukukunda vergisel yükümlülüğün mutlaka kanunla konulmasını zorunlu tutan Anayasa hükmünün vergi yoluyla mülkiyet hakkına yönelik müdahaleler karşısında kişilere Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne (Sözleşme) göre daha üst düzey bir koruma sağladığı söylenebilir. Bu husus, Anayasa Mahkemesince "Verginin kanuniliği ilkesi, takdire dayalı keyfî uygulamaları önleyecek sınırlamaların yasada yer almasını gerektirmekte ve vergi yükümlülüğüne ilişkin düzenlemelerin konulması, değiştirilmesi veya kaldırılmasının yasa ile yapılmasını zorunlu kılmaktadır. Buna göre vergide yükümlü, matrah, oran, tarh, tahakkuk, tahsil, uygulanacak yaptırımlar ve zamanaşımı gibi konuların yasayla düzenlenmesi zorunludur." denmek suretiyle açıklığa kavuşturulmuştur (AYM, E.2009/63, K.2011/66, 14/4/2011). Bu durumda Anayasa'ya göre mülkiyet hakkına vergi yoluyla yapılan müdahalenin mutlaka kanuna dayanması gerekmektedir (Türkiye İş Bankası A.Ş., § 42).

34. Öte yandan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) yasada öngörülme koşulunu, bir diğer ifadeyle hukukiliği geniş yorumlayarak istikrar kazanmış yargı kararlarına dayanan içtihat yoluyla geliştirilmiş ilkelerin de hukukilik şartını karşılayabildiğini kabul ederken (Malone/Birleşik Krallık, B. No: 8691/79, 2/8/1984, §§ 66-68) Anayasa, tüm sınırlandırmaların mutlak manada kanunla yapılacağını öngörerek Sözleşme'den daha geniş bir koruma sağlamaktadır (Mehmet Akdoğan ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 31).

(2) İlkelerin Olaya Uygulanması

35. Somut olayda, başvurucu Şirket hakkında yapılan incelemede başvurucunun ithal ve yerli olarak aldığı motorin ürünlerini aynı tankta depoladığı, bu ürünlere ilişkin envanter fazlalarını ayrıştırmadan hepsini yerli motorin olarak defter kayıt ve belgelerine işlediği ve ithal ürüne ilişkin ÖTV beyan edip ödemediği tespit edilmiştir.

36. Başvurucunun yapılan cezalı ÖTV tarhiyatları ve buna ilişkin olarak açtığı davaların reddedilmesi ile ilgili olarak üç iddiası bulunmaktadır. Bunlardan ilki ithal edilen motorinle ilgili olarak fazlalığın ortaya çıkması hâlinde bu fazlalıkların ayrıca vergilendirileceği yönünde kanun ve kanun altı düzenlemelerde bir hüküm bulunmadığıdır. İkinci iddia, bahse konu motorinin sıcaklık nedeniyle genleşmesi ve bu şekilde hacminin genişleyerek envanter fazlasının ortaya çıkmasıdır. Başvurucu bireysel başvuru dosyasında ithal aşamasında ÖTV hesaplandığından genleşme nedeniyle fazla çıkan motorin üzerinden ayrıca ÖTV hesaplanmaması gerektiğini savunmaktadır. Son iddia ise daha önce Gelir İdaresi

Başkanlığınca verilen özelgelerde fire miktarının oransal olarak belirli sınırlarda kalmasının doğal olduğu ve bu fazlalık dolayısıyla herhangi bir işlem yapılmaması gerektiğinin ifade edildiğine ilişkindir.

37. 4760 sayılı Kanun'un 16. maddesinin dördüncü fıkrasında, bu Kanun'a ek (1) sayılı listede yer alan başvuru konusu motorin ürününün dâhil olduğu malların ithalinde ödenecek özel tüketim vergisine karşılık olmak üzere teminat alınacağı ifade edilmiştir (bkz. § 16). Yine bu Kanun'un 1. maddesinde (I) sayılı listedeki malların ithalatçıları tarafından tesliminin verginin konusunu oluşturacağı belirtilmiştir (bkz. § 13).

38. Söz konusu hükümler bir arada değerlendirildiğinde ithal edilen motorin eşyası ile ilgili olarak beyan edilen eşya miktarı uyarınca teminat alınacak, daha sonra eşya ithalatçılar tarafından üçüncü kişilere teslim edildiğinde ise vergiyi doğuran olay meydana gelecektir. Bu itibarla ithalatçı tarafından motorin ürününün ithali değil, ithal edilen ürünlerin üçüncü kişilere satışı vergilendirmede esas alınacaktır. Üçüncü kişilere yapılacak satışın ithal eşyanın kanuni defterlere kaydedilmiş stok miktarına ilişkin olarak yapılması ile herhangi bir nedenle oluşan envanter sayım fazlasından kaynaklı olması arasında vergiyi doğuran olayın gerçekleşmesi bakımından bir fark bulunmamaktadır. Bu itibarla başvurucunun ilk iddiasının aksine vergilendirme suretiyle mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin kanuna dayandığı anlaşılmaktadır.

39. Diğer yandan ilgili vergi inceleme raporunda ve Bölge İdare Mahkemesi kararında Yönetmelik'in 6. maddesi gereğince başvurucu Şirketin akaryakıt teslimlerini satış sırasında net litre-brüt litre hesaplaması yaparak 15ºC sıcaklığa indirgenmiş net litre üzerinden gerçekleştirdiği, yine dönem başı stok, dönem sonu stok, alışlar, satışlar gibi kaydî envanteri etkileyen tüm bileşenlerin de bu net litre üzerinden hesaplandığı, bu bağlamda sıcaklık değişimlerinin envanter fazlasına herhangi bir etkisinin kalmadığı belirtilmiştir. Başvurucunun bu tespitin aksini somut argümanlarla ileri sürmediği gözönünde bulundurulduğunda başvurucunun ikinci iddiasında da isabet bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

40. Üçüncü iddia ile ilgili olarak başvurucunun bireysel başvuru dosyasına sunduğu 28/2/2000 ve 19/1/2017 tarihlerinde verilen özelgelerde, belirli sınırlar dâhilinde akaryakıt fiilî stok fazlalığı çıkmasının doğal olduğu, bununla birlikte kaydî stok miktarının fiilî stoktan az olması durumunda fiilî stok miktarına itibar edileceği belirtilmiştir. Anılan özelgeler fiilî stok fazlalığının kaydî stok durumuna oranla yüksek olmaması hâlinde izahat verilmesinin gerekmediğine ilişkin olup bu durumda fiilî stok miktarına itibar edileceğinin belirtilmesi karşısında bu özelgeler kapsamında stok fazlası ürünler üzerinden vergi hesaplanmayacağı sonucunu çıkarmak mümkün değildir.

41. Sonuç olarak başvuruya konu cezalı tarhiyatın yasal dayanağının bulunduğu ve başvurucu Şirket tarafından ileri sürülen hususların bu durumun aksini ortaya koyamadığı görülmüştür.

ii. Meşru Amaç

42. Anayasa'nın 13. ve 35. maddeleri uyarınca mülkiyet hakkı ancak kamu yararı amacıyla sınırlandırılabilmektedir. Kamu yararı kavramı, mülkiyet hakkının kamu yararının gerektirdiği durumlarda sınırlandırılması imkânı vermekle bir sınırlandırma amacı olmasının yanı sıra mülkiyet hakkının kamu yararı amacı dışında sınırlanamayacağını öngörerek ve bu anlamda bir sınırlama sınırı oluşturarak mülkiyet hakkını etkin bir şekilde korumaktadır.

Kamu yararı kavramı, devlet organlarının takdir yetkisini de beraberinde getiren bir kavram olup objektif bir tanıma elverişli olmayan bu ölçütün her somut olay temelinde ayrıca değerlendirilmesi gerekir (Nusrat Külah [2. B.], B. No: 2013/6151, 21/4/2016, §§ 53, 56; Yunis Ağlar [1. B.], B. No: 2013/1239, 20/3/2014, §§ 28, 29).

43. Anayasa'nın 73. maddesinde; herkesin -kamu giderlerini karşılamak üzere- mali gücüne göre vergi ödemekle yükümlü bulunduğu, vergi yükünün adaletli ve dengeli dağılımının maliye politikasının sosyal amacı olduğu ve vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümlülüklerin kanunla konulması, değiştirilmesi veya kaldırılması gerektiği belirtilerek hem yükümlüler hem de devlet yönünden vergi ödevinin temel ilkeleri gösterilmiştir. Herkes tarafından yerine getirilmesi gereken bir yükümlülük olarak kabul edilen ve devletin kamusal gereksinimlerini karşılaması için egemenlik gücüne dayanarak tek taraflı iradesiyle kişilere yüklediği bir kamu alacağı şeklinde tanımlanan verginin anayasal sınırlar içinde salınıp toplanması zorunluluğu açıktır. Vergilendirmede genel kural, kanunla belirlenmiş konularda kişilerden vergi, resim ve harç alınmasıdır. Kanun koyucu, Anayasa'ya aykırı olmamak koşuluyla vergilendirilecek alanların seçiminde yetkili olduğu gibi bu vergilerin matrahlarına dâhil olan unsurları da belirleme yetkisine sahiptir (AYM, E.2013/48, K.2014/198, 25/12/2014).

44. Vergi borçlarının ödenmesi için gerekli tedbirlerin alınmasında, bu kapsamda gerekli ve uygun araçların seçilmesinde kanun koyucunun geniş bir takdir yetkisi bulunmaktadır. Vergilerin tahsilini güvence altına almak ve sağlamak, vergi düzenine aykırılıkları önlemek ve yaptırımda bulunmak amacıyla öngörülen vergisel düzenlemelerin kamu yararına dayalı meşru bir amacının olduğu kuşkusuzdur. Bu kapsamda vergi ziyaı cezası kesilmesi gibi hukuki yaptırımlar ile vergi kanunlarının gereklerinin zamanında ve kurallara uygun olarak yerine getirilmesi, vergi sisteminin hukukun öngördüğü şekilde yürümesi, buna bağlı olarak vergi alacağının tahsil edilmesi ve vergi borçlarının zamanında, eksiksiz ödenmesinin sağlanması, böylece devletin gelir kaynaklarının güvence altına alınması amaçlanmaktadır (AYM, E.2004/31, K.2007/11, 31/1/2007).

45. Dolayısıyla somut olay bağlamında başvurucu Şirketin gerçekleştirdiği akaryakıt teslimleri için ÖTV tarhiyatı yapılmasında ve buna bağlı olarak vergi ziyaı cezası kesilmesinde kamu yararına dayalı meşru bir amaç olduğu kuşkusuzdur.

iii. Ölçülülük

(1) Genel İlkeler

46. Son olarak kamu makamlarınca başvurucunun mülkiyet hakkına yapılan müdahaleyle gerçekleştirilmek istenen amaç ile bu amacı gerçekleştirmek için kullanılan araçlar arasında makul bir ölçülülük ilişkisinin olup olmadığı değerlendirilmelidir.

47. Ölçülülük ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik öngörülen müdahalenin ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, gereklilik ulaşılmak istenen amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2014/176, K.2015/53, 27/5/2015; E.2016/13, K.2016/127, 22/6/2016, § 18; Mehmet Akdoğan ve diğerleri, § 38).

48. Orantılılık ilkesi gereği kişilerin mülkiyet hakkının sınırlandırılması hâlinde elde edilmek

istenen kamu yararı ile bireyin hakları arasında adil bir dengenin kurulması gerekmektedir. Bu adil denge, başvurucunun şahsi olarak aşırı bir yüke katlandığının tespit edilmesi durumunda bozulmuş olacaktır. Müdahalenin orantılılığını değerlendirirken Anayasa Mahkemesi; bir taraftan ulaşılmak istenen meşru amacın önemini, diğer taraftan da müdahalenin niteliğini, başvurucunun ve kamu otoritelerinin davranışlarını gözönünde bulundurarak başvurucuya yüklenen külfeti dikkate alacaktır (Arif Güven [2. B.], B. No: 2014/13966, 15/2/2017, §§ 58, 60; Osman Ukav [1. B.], B. No: 2014/12501, 6/7/2017, § 71).

(2) İlkelerin Olaya Uygulanması

49. Somut olayda, cezalı vergi tarhiyatı yapılması yönündeki müdahalenin meşru amacının dayandığı kamu yararını gerçekleştirmeye elverişli olduğunda kuşku bulunmamaktadır. Müdahalenin gerekliliği yönünden ise vergi politikalarının belirlenmesi ve uygulanması bakımından kamu makamlarının geniş bir takdir yetkisi olduğu dikkate alınmalıdır. Bunun yanında başvurucu, müdahalenin gerekli olmadığını gösterir herhangi bir somut olgu da gösterememiştir.

50. Müdahalenin orantılılığı yönünden ise öncelikle mülkiyet hakkının usule ilişkin güvencelerinin sağlanmadığı yönünde bir şikâyetin mevcut olmadığına dikkati çekmek gerekir. Nitekim mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri süren başvurucu bu iddialarını açmış olduğu iptal davasında da etkin bir biçimde ileri sürebilmiştir. Başvurucunun iddia ve itirazları ise ibraz ettiği deliller çerçevesinde yargılama mercilerince ilgili hukuk kuralları yorumlanmak suretiyle makul bir biçimde karşılanmıştır.

51. Diğer taraftan başvurucu Şirket kendisinden istenen söz konusu vergilerin veya cezaların açıkça orantısız olduğunu öne sürmediği gibi kamu makamlarının şikâyete konu uygulamasının yalnızca başvurucu Şirket yönünden uygulanması da söz konusu değildir. Diğer bir deyişle başvurucu Şirket, somut olay bağlamında müdahalenin kendisine şahsi olarak aşırı bir külfet yüklediğini ortaya koyamamıştır. Bu durumda müdahalenin meşru amacının dayandığı kamu yararı ile başvurucunun mülkiyet hakkının korunması arasında olması gereken adil dengenin bozulmadığı sonucuna varılmıştır. Dolayısıyla başvurucunun mülkiyet hakkına yapılan müdahale ölçülüdür.

52. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 30/4/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ELİF YEŞİL

B. No: 2020/28956 | Karar tarihi: 30.04.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/28956

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ELİF YEŞİL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/28956)

Karar Tarihi: 30/4/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucu : Elif YEŞİL

Vekilleri : Av. Erol ARSLAN

Av. Levent MAZILIGÜNEY

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, eczane ile yapılan sözleşmenin feshedilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Ankara'da faaliyet gösteren eczanenin sahibi ve mesul müdürü olarak 1/12/2016 tarihli Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) Kapsamındaki Kişilerin Türk Eczacılar Birliği (TEB) Üyesi Eczanelerden İlaç Teminine İlişkin Protokol (Protokol) kapsamında TEB ile imzaladığı Tip Sözleşme uyarınca SGK kapsamındaki hastalara ilaç satışı yapmaktadır.

3. SGK Kavaklıdere İl Müdürlüğünce başvurucuya gönderilen 1/12/2016 tarihli yazı ile Protokol'ün "Taraflar bir ay önceden yazılı bildirimde bulunmak şartıyla sözleşmeyi her zaman feshedebilir" şeklindeki 5.1. maddesi uyarınca sözleşmenin yazının tebliğ tarihinden itibaren bir ay sonra feshedileceği bildirilmiştir.

4. Başvurucu, sözleşmenin fesih işleminin iptali için 16/12/2016 tarihinde Ankara 26. Asliye

Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) dava açmıştır. Dava dilekçesinde, Tip Sözleşmenin hangi hâllerde feshedileceğinin Protokol'ün 5.1. maddesinde düzenlendiği ancak SGK tarafından gönderilen yazıda bu maddede sayılan sebeplerden hiçbirine yer verilmemesi nedeniyle savunma hakkının engellendiği ileri sürülmüştür. Ayrıca hakkında anılan sözleşmeyi etkileyebilecek soruşturma veya kovuşturma yapılmadığı gibi disiplin cezası da verilmediği vurgulanmıştır. Dilekçede son olarak MEDULA (Sağlık Bakanlığı tarafından ilaç almayı kolaylaştırmak için oluşturulmuş bir program) sisteminin kapatılmasının olumsuz sonuçlar doğuracağından anılan sistemin tedbiren açılması ve fesih işleminin iptali talep edilmiştir.

5. Mahkeme 31/1/2019 tarihinde fesih işleminin iptaline karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; fesih işlemi tesis edilirken herhangi bir gerekçeye dayanılmadığı, dava sürecinde dosyaya dahil olan belgeler incelendiğinde sözleşmenin feshinin ülkenin iç ve dış güvenliğini tehdit eden terör örgütleri ile bağlantılarından dolayı haklarında inceleme, soruşturma, tutuklama bulunan veya bahse konu terör örgütleri ile bağlantılı oldukları belgelenen sağlık hizmeti sunucularının kuruma bildirilmesinin istenilmesi sonrasında kuruma intikal eden bildirimler doğrultusunda feshedildiği, başvurucunun herhangi bir terör örgütüyle bağlantısının varlığının ispat edilmesi gerektiği, buna karşın başvurucunun Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması veya başka terör örgütleriyle bağlantısının bulunduğu yolunda herhangi bir bilgi ve belge sunulmadığı, Ankara Cumhuriyet Başsavcılığından başvurucu hakkında soruşturma bulunup bulunmadığının sorulması üzerine gönderilen cevabi yazıda Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi sorgulamasında herhangi bir soruşturma bulunmadığının bildirildiği belirtilmiştir.

6. SGK fesih işleminin iptaline yönelik Mahkeme kararına karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 4. Hukuk Dairesi (Bölge Adliye Mahkemesi) 27/5/2019 tarihinde istinaf başvurusunun kabulü ile mahkeme kararının kaldırılmasına ve davanın reddine karar vermiştir. Bölge Adliye Mahkemesi kararının gerekçesinde; Tip Sözleşmenin 5.1. maddesi gereğince SGK'nın bir ay önceden yazılı bildirimde bulunmak şartıyla sözleşmeyi her zaman fesih hakkının bulunduğu ve fesih gerekçesini bildirme zorunluluğu olmadığı belirtilmiştir. Bu karar Yargıtay 3. Hukuk Dairesince onanarak kesinleşmiştir.

7. Başvurucu, nihai kararı 20/7/2020 tarihinde öğrendikten sonra 18/8/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Başvurucu; somut hiçbir neden bulunmaksızın gerçekleştirilen fesih işleminin hukuka aykırı olduğunu, yargılama aşamasında da Protokol'de yer alan fesih nedenleri arasında güvenlik soruşturmasına ilişkin bir düzenleme bulunmadığını, yargı mercilerince soyut ve genel geçer ifadeler ile ret kararı verildiğini belirtmiştir. MEDULA sisteminin kapatılması nedeniyle ilaç satışı yapamadığını ifade eden başvurucu, gelirinin tamamına yakınını kaybettiği gibi şahsi ve mesleki itibarının da zedelendiğini vurgulayarak gerekçeli karar hakkının, maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının, çalışma hakkının, mülkiyet hakkının ve özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olup olmadığının yapılacak kabul edilebilirlik incelemesinde dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda

bulunmamıştır.

10. Başvuru, özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenmiştir.

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

12. Mesleki hayata yönelik tedbirlerin ya da müdahalelerin hangi durumlarda özel hayat bağlamında uygulanabilir olduğu hususunda belirlenen ölçütler C.A. (3) ([GK], B. No: 2018/10286, 2/7/2020, §§ 90-96) kararında açıklanmıştır. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi Mustafa Akyıldız ([2. B.], B. No: 2020/23302, 2/10/2024, §§ 29, 30) kararında SGK ile yapılan Protokol kapsamında Tip Sözleşmenin feshedilmesi şeklindeki uygulamanın başvurucunun mesleği çerçevesinde ilişki kurabilme ve geliştirebilme imkânının önemli ölçüde zayıflamasına, mesleğini devam ettirebilmesi, sosyal ve mesleki itibarını koruyabilmesi açısından ciddi sonuçlar doğurmasına yol açacağı kabul edilerek sonuca dayalı olarak özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenebilir bulmuştur. Somut başvuruda da anılan tespitten ayrılmayı gerektiren bir durum olmadığı anlaşılmıştır.

13. Sözleşmenin feshedilmesinin özel hayata saygı hakkına müdahale oluşturduğu, anılan müdahalenin kanuni dayanağı ile meşru amacının mevcut olduğu kabul edilmiştir (Mustafa Akyıldız, §§ 36-38).

14. Anayasa Mahkemesi başvuru konusunu incelediği anılan kararda, eczacılık faaliyetinin özünde bir serbest meslek olmasına rağmen sağlık hizmetlerinin yerine getirilmesine aracılık etmesi itibarıyla kamusal yönünün de bulunduğu, mesleğin belirtilen özelliği nedeniyle diğer mesleklerden farklı kurallar ve denetleme yöntemlerine tabi olmasının olağan olduğunu kabul etmiştir. Bununla beraber her durumda mesleğin ifasına ilişkin kuralların, uygulamaların ve tedbirlerin esaslarının açıkça mevzuatta düzenlenmesi gerektiği; mesleğin ifasının imkânsız hâle getirilmesi ya da meslek sahibine ölçüsüz külfet yüklenmesi hâlinde mesleğe yapılan müdahalenin somut olaya göre temel hak ve özgürlükleri ihlal edebileceği vurgulanmıştır (Mustafa Akyıldız, § 48).

15. Ayrıca Anayasa Mahkemesi Tip Sözleşme ve MEDULA sisteminin niteliğini irdeleyerek özünde serbest meslek olan eczacılığın esasen bu sözleşmeler çerçevesinde etkili bir şekilde ifa edilebilir bir meslek olduğu ve MEDULA sistemine erişimin eczanelerin ticari faaliyetlerinin devamı için elzem olduğu sonucuna ulaşmıştır. Sonuç olarak gerek fesih işlemini gerçekleştiren SGK tarafından verilen kararda gerekse yargı mercilerince verilen kararlarda; fesih yönünde kullanılan takdir yetkisinin kanuni dayanaklarının gösterilmesi, müdahalenin nedenlerine ve başvurucunun mesleği üzerindeki etkilerine ilişkin bireyselleştirilmiş güçlü ve yeterli gerekçe sunulmasının gereklilik arzettiği vurgulandıktan sonra somut olayda bu gerekliliğin yerine getirilmediği tespit edilerek özel hayata saygı hakkınınihlal edildiğine karar verilmiştir (Mustafa Akyıldız, §§ 49-51).

16. Somut olayda SGK tarafından başvurucunun MEDULA sistemine erişimi engellenmiş ayrıca başvurucuya gönderilen 1/12/2016 tarihli yazı ile Protokol'ün 5.1. maddesi uyarınca yazının tebliğ tarihinden itibaren bir ay sonra başvurucu ile yapılan sözleşmenin feshedileceği bildirilmiştir. Sonuç olarak fesih işlemini gerçekleştiren SGK tarafından takdir yetkisini denetlemeye elverişli olacak şekilde müdahalenin nedenlerine ve başvurucunun mesleği üzerindeki etkilerine ilişkin bireyselleştirilmiş güçlü ve yeterli gerekçe sunma konusundaki gerekliliklerin yerine getirilmediği görülmüştür.

17. Dolayısıyla Mustafa Akyıldız kararında varılan sonuçtan ayrılmayı gerektirir bir husus bulunmamaktadır. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

18. Başvurucu; ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması ile 300.000 TL maddi ve 100.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

19. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

20. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

21. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun maddi ve manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin özel hayata saygı hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 4. Hukuk Dairesine (E.2019/1002, K.2019/918) iletilmek üzere Ankara 26. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2016/518, K.2019/28) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 446,90 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.446,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu

sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 30/4/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

O.I.M.S.H.

B. No: 2020/32716 | Karar tarihi: 30.04.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/32716

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

O.I.M.S.H. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/32716)

Karar Tarihi: 30/4/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

RESEN GİZLİLİK KARARI VERİLDİ

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Merve ARSLANTÜRK

Başvurucu : O.I.M.S.H.

Vekili : Av. Sefer Sani GÜLCÜ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; öldürülme veya kötü muameleye maruz kalma riski bulunan ülkeye sınır dışı etme kararı verilmesi nedeniyle yaşam hakkı ve kötü muamele yasağının, idari gözetim altında tutulmanın hukuki olmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının, sınır dışı etme davasında bazı usul güvencelerine aykırı davranılması nedeniyle de adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 22/10/2020 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Bölüm 2/11/2020 tarihinde Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 73. maddesi uyarınca sınır dışı etme işleminin tedbiren durdurulmasına karar vermiştir.

4. Aralarında kişi yönünden hukuki irtibat bulunan 2020/32716 numaralı bireysel başvuru

dosyası ile 2021/45312 numaralı bireysel başvuru dosyasının birleştirilmesine karar verilmesi gerekir.

5. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla ulaşılan bilgi ve belgelere göre ilgili olaylar özetle şöyledir:

A. Genel Bilgi

7. Başvurucu 1990 doğumlu erkek olup Irak Cumhuriyeti vatandaşıdır.

B. Sınır Dışı Etme Kararıyla İlgili Süreç

8. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığınca DAEŞ silahlı terör örgütü yanlısı faaliyet gösterenlerin tespitine yönelik iltisaklı kurumlarla yapılan koordineli çalışmalar neticesinde hakkında DAEŞ terör örgütü mensubu olduğu yönünde bilgiler bulunan başvurucu 30/12/2019 tarihinde gerçekleştirilen operasyonla yakalanmıştır. Ankara Terörle Mücadele (TEM) Dairesi Başkanlığınca bilgi sahibi sıfatıyla ifadesi alınan başvurucu; yaklaşık üç yıl önce kaçak yollarla Türkiye'ye geldiğini, Türkiye'ye gelme sebebinin ülkesinde savaş ortamı bulunması ve daha iyi bir hayat sürdürebilmek olduğunu, DAEŞ terör örgütü mensubu olmadığını, babası, erkek kardeşi ve kuzenlerinin DAEŞ terör örgütü içinde faaliyet yürütürken öldüklerini beyan etmiştir.

9. Başvurucu, Ankara TEM Daire Başkanlığında alınan ifadesinin ardından sınır dışı işlemleri için Göç İdaresi İl Müdürlüğüne gönderilmiştir. Ankara Valiliğince 4/1/2020 tarihinde, başvurucunun 4/4/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 54. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (b) ve (d) bentleri uyarınca sınır dışı edilmesine ve bu maksatla idari gözetim altına alınmasına karar verilmiştir.

10. Başvurucu; aynı sınır dışı etme işlemi nedeniyle kötü muamele yasağının, idari gözetim kararının hukuki olmaması nedeniyle de kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddialarıyla 9/1/2020 tarihinde bireysel başvuru (B. No: 2020/853) yapmıştır. Birinci Bölüm tarafından 9/1/2020 tarihinde başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle başvurunun kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir.

11. Ankara Valiliği, devamında zaruret görülmemesi nedeniyle başvurucu hakkındaki idari gözetimi 1/4/2020 tarihinde sonlandırmıştır.

12. Başvurucu, hakkında alınan sınır dışı etme kararının iptali talebiyle Ankara 1. İdare Mahkemesinde (İdare Mahkemesi) dava açmıştır. Başvurucu; dava dilekçesinde 2017 yılında yaşadığı yerin DAEŞ tarafından ele geçirilmesi ve can güvenliğinin olmaması nedeniyle Türkiye'ye geldiğini, sınır dışı edilmesi hâlinde DAEŞ baskısına yeniden maruz kalma ihtimalinin olduğunu, huzuru bozan herhangi bir davranışı olmadığını, hakkında somut iddia, bilgi veya belge olmadan sınır dışı kararı alındığını, mensubu olduğu aşiretin DAEŞ'e karşı olduğu bilindiğinden ülkesine iadesi hâlinde can güvenliğinin olmayacağını ileri sürmüştür.

13. İdare Mahkemesi 17/9/2020 tarihinde davanın kesin olarak reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"...Geçmişteki hangi fiili veya durumları nedeniyle ülkesine iadesi hâlinde zulme maruz kalacağı konusunu maddi gerekçelere dayandıramayan davacının, geri gönderilmesi durumunda zulme uğrayacağına ilişkin somut bilgi ve belge de bulunmadığından, kötü muameleye maruz kalma konusunda 'gerçek bir risk' ile karşı karşıya olmadığı...[anlaşılmıştır]."

14. Başvurucu, nihai kararı 7/10/2020 tarihinde öğrendikten sonra 22/10/2020tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

C. Uluslararası Koruma Başvurusuyla İlgili Süreç

15. Başvurucu 28/2/2018 tarihinde Ankara İl Göç İdaresi Müdürlüğüne müracaatla uluslararası koruma başvurusunda bulunmuştur. Başvurucu, uluslararası koruma başvuru bildirim formunda Türkiye'ye 20/10/2016 tarihinde yasal olmayan yollarla giriş yaptığını beyan etmiştir.

16. İl Göç İdaresi Müdürlüğü, başvurucuyla uluslararası koruma statüsünün belirlenmesi amacıyla mülakat yapmıştır. Başvurucu; mülakatta Sünni Türkmen olup Hayyo aşiretine bağlı olduğunu, DAEŞ'in yaşadığı yeri ele geçirmesi üzerine 2017 yılının yaz aylarında ailesiyle birlikte kaçak yollardan Türkiye'ye girdiğini beyan etmiştir. Başvurucu; Musul Sariçhane'de kumaş sattığı bir dükkânı olduğunu, dükkânının 2017 yılında ülkeyi terk edene kadar açık olduğunu, DAEŞ yönetimi altında yaşamanın kötü olduğunu, parası kalmadığını, annesi ve çocuğunun ilaç bulamadığı için vefat ettiğini söylemiştir. DAEŞ kontrolünde kaldığı süre boyunca DAEŞ'lileri hiç görmediğini, dükkânına hiç gelmediklerini, kendisinden zekât istenmediğini, kardeşinin DAEŞ için çalıştığını, bunu Türkiye'ye gelince bir sosyal medya sitesinden öğrendiğini, kardeşiyle görüşmediğini beyan etmiştir. Ülkesinde Sünnilere yer olmadığını, bombaların patladığını, Sünnilerin öldüğünü söylemiştir.

17. Başvurucunun uluslararası koruma başvurusu genel usuller kapsamında değerlendirilmiş ve Ankara Valiliğinin 8/5/2020 tarihli kararıyla uluslararası koruma talebinin reddine karar verilmiştir.

18. Başvurucu, uluslararası koruma başvurusunun reddi kararının iptali talebiyle İdare Mahkemesinde dava açmıştır. İddiasına göre yaşadığı bölgede mensubu olduğu aşiretin DAEŞ karşıtı olduğu bilindiğinden ülkesine gönderilmesi hâlinde DAEŞ tarafından öldürülecek, işkence, insanlık dışı ve onur kırıcı muameleye maruz kalabilecektir.

19. İdare Mahkemesi 24/2/2021 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Somut olayda da; geçmişteki hangi fiili veya durumları nedeniyle ülkesine iadesi hâlinde zulme maruz kalacağı konusunu maddi gerekçelere dayandıramayan davacının, ülkesine geri gönderilmesi durumunda zulme uğrayacağına ilişkin somut bilgi ve belge de bulunmadığından, kötü muameleye maruz kalma konusunda “gerçek bir risk” ile karşı karşıya olmadığı sonucuna varılmıştır."

20. Başvurucunun istinaf başvurusu 8/9/2021 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir.

21. Başvurucu, nihai kararı 21/9/2021 tarihinde öğrendikten sonra süresinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

22. İlgili ulusal ve uluslararası mevzuat, içtihat ve belgeler için bkz. N.S.M.M. [1. B.], B. No:

2020/18122, 17/7/2024, §§ 12-20.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

23. Anayasa Mahkemesinin 30/4/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

24. Anayasa Mahkemesi tarafından adli yardım talebinin kabul edilebilmesi için gerekli şartlar Mehmet Şerif Ay ([2. B.], B. No: 2012/1181, 17/9/2013, § 23) kararında, yabancıların adli yardım talepleri konusunda benimsenen ilkeler ise Nadali Aghelı Kohne Shahrı ([1. B.], B. No: 2014/12633, 9/9/2015, §§ 17, 18) kararında yer almaktadır. Anılan ilkelere göre adli yardım için gerekli şartlar mevcutsa karşılıklılık şartı gerçekleşmese bile yabancının adli yardım talebi kabul edilmelidir. Somut başvuruda yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Yaşam Hakkı ve Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

25. Başvurucu; yaşadığı bölgede mensubu olduğu aşiretin terör örgütlerinin karşısında ve devletinin yanında olduğu bilinmesi nedeniyle ülkesine gönderilmesi hâlinde başta DAEŞ ve YPG olmak üzere çeşitli terör güçleri tarafından öldürülebileceğini veya kötü muameleye maruz kalabileceğini, Irak'ın başta DAEŞ ve YPG olmak üzere muhtelif terör örgütlerinin etkisi altında olduğunu, ayrıca gönderilmesi hâlinde yıllar önce Türkiye'ye gelerek geride bıraktığı hiçbir şeyin sahibi olamayacağını, açlık ve ölüme terk edileceğini ileri sürmüştür. Bakanlık görüşünde, yapılacak değerlendirmede içtihadın ve olayın somut koşullarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, karşı beyanında başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

2. Değerlendirme

26. Başvurucunun iddialarının Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkı ve kötü muamele yasağı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

27. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan yaşam hakkı ve kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Genel İlkeler

28. Yabancıların ülkeye girişleri, ülkede ikamet etmeleri ve ülkeden çıkarılmaları, uluslararası hukukta da kabul edildiği üzere devletin egemenlik yetkisi kapsamındadır (birçok karar arasından bkz. A.A. ve A.A. [GK], B. No: 2015/3941, 1/3/2017, § 54).

29. Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında kötü muamele yasağı güvence altına alınmıştır. Bu yasakla ilgili herhangi bir istisna da kabul edilmemiştir. “Temel hak ve hürriyetlerin kullanılmasının durdurulması” kenar başlıklı 15. maddede ise savaş, seferberlik veya olağanüstü hallerde de savaş hukukuna uygun fiiller sonucu meydana gelen ölümler dışında yaşam hakkı ile maddi ve manevi varlığın bütünlüğüne dokunulamayacağı

ifade edilmiştir. Kötü muamele yasağının mutlak niteliğini ortaya koyan sözü edilen düzenlemelere göre bir yabancının sınır dışı edileceği ülkede Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasına aykırı bir muameleye uğrayacağı konusunda gerçek bir riskle karşı karşıya kalacağına inanılması için esaslı gerekçelerin gösterildiği hâllerde yabancının sınır dışı edilmesi kötü muamele yasağını ihlal edebilir zira böyle bir durumda yabancının kötü muamele riskiyle karşıya kalması devletin tutumunun doğrudan bir sonucudur. Dolayısıyla devlet bu hâllerde yabancıyı o ülkeye sınır dışı etmeme yükümlülüğü altındadır (bazı değişikliklerle birlikte bkz. A.A. ve A.A., §§ 55, 56; Masoud Talebı [2. B.], B. No: 2023/26088, 19/3/2024, § 64). Bu yükümlülük, yabancıların riskin bulunduğu ülkeye dolaylı olarak gönderilmemelerini de kapsamaktadır (A.D. [1. B.], B. No: 2014/19506, 3/4/2019, § 55).

30. Sınır dışı edilmesi hâlinde kötü muameleye uğrayacağını iddia eden yabancı, ilke olarak sınır dışı edileceği ülkede kötü muameleye uğrayacağı konusunda gerçek bir riskle karşı karşıya kalacağına inanılması için esaslı nedenler bulunduğunu kanıtlayabilecek delilleri idari merciler ile yargı mercilerine sunmalıdır. Bu doğrultuda yabancı, sınır dışı edileceği ülkede var olduğunu iddia ettiği kötü muamele riskinin ne olduğunu makul şekilde açıklamalı; varsa bu iddiayı destekleyen bilgi ve belgeleri ibraz etmelidir (A.A. ve A.A., § 68).

31. Yabancı; etnik kökenleri, dinî inançları, siyasi görüşleri ya da belirli bir gruba mensubiyetleri gibi nedenlerle sınır dışı edileceği ülkedeki kamu makamlarının kişilere sistematik olarak kötü muamelede bulunduklarını iddia ediyor ise uygulamanın varlığı ile risk altında olduğu iddia edilen gruba mensup olduğuna inanılması için ciddi nedenler bulunduğunu ortaya koymalıdır. Geri gönderileceği ülkedeki riskin kamu görevlisi olmayan kişi veya gruplardan kaynaklandığını ileri süren yabancı, hem riskin gerçekliğini hem de söz konusu ülkenin kamu makamlarının bu riski ortadan kaldırmak konusunda yeterli korumayı sağlamakta yetersiz kalacaklarını kanıtlamalıdır. Bununla birlikte yabancı, sınır dışı edileceği ülkede uzun süredir devam eden genel siyasi istikrarsızlık ya da ülkenin tamamına yayılmış iç karışıklık nedeniyle kötü muameleye maruz kalacağını ileri sürmüşse anılan ülkenin genel koşullarının nesnel olarak kötü muamele yasağına aykırılık oluşturmayacağı idari ve yargısal makamlar tarafından ortaya konulmalıdır(A.A. ve A.A., §§ 66-69).

32. İspat külfetinin başvurucuya ait olduğu ve bu külfetten doğan yükümlülüğün yerine getirildiği hâllerde idari ve yargı mercileri gerçek riskin varlığı konusunda titiz bir inceleme yapmalıdır. Bu inceleme yapılırken yabancının sınır dışı edilmesinin öngörülebilir sonuçları, yabancının sınır dışı edileceği ülkenin genel durumu, yabancının kişisel durumu ve uğranılacağı iddia edilen muamelenin kötü muamele yasağı için aranan asgari ağırlık eşiğine ulaşıp ulaşmadığı dikkate alınmalıdır. Riskin varlığı araştırılırken ulusal veya uluslararası kurum ve kuruluşların düzenledikleri raporlardan ya da somut olay hakkında bilgi edinilmesini sağlayacak başka kaynaklardan yararlanılması mümkündür (A.A. ve A.A., §§ 62-64).

33. Gerçek riskin varlığıyla ilgili değerlendirmede kural olarak sınır dışı kararının verildiği tarihteki koşullar dikkate alınmalıdır ancak yapılacak değerlendirmenin sonucunu doğrudan etkileyecek önemli gelişmeler de gözönünde tutulmalıdır (A.A. ve A.A., § 70).

34. Sınır dışı etme kararı verilmesi nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasıyla yapılan ve başvurucunun sınır dışı edileceği ülkede Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasına aykırı bir muameleye uğrayacağı konusunda gerçek bir riskle karşı karşıya kalacağına inanılması için esaslı gerekçelerin gösterildiği bireysel başvurularda Anayasa Mahkemesinin rolü, kural olarak başvurucuyu doğrudan veya dolaylı olarak kötü muamele

riskiyle karşılaşacağı ülkeye gönderilmesine karşı koruyan etkili usul güvencelerinin sağlanıp sağlanmadığını tespit etmektir. Usul güvencelerinin sağlandığı durumlarda geri gönderilen ülkede gerçek bir kötü muamele riskinin bulunup bulunmadığı ayrıca değerlendirilir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. A.A. ve A.A., § 71). Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi, somut olayın özel koşulları altında gerekli gördüğü hâllerde geri gönderilen ülkede gerçek bir kötü muamele riski bulunup bulunmadığını istisnai olarak ilk elden kendisi de inceleyebilir (A.A. ve A.A., § 72).

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

35. Anayasa Mahkemesi N.S.M.M. başvurusunda Iraklı başvurucunun esas olarak DAEŞ terör örgütünün neden olduğu tehlikeye, ülkedeki iç karışıklığa ve Sünni olması nedeniyle Haşdi Şabi'nin tehdidine dikkat çekerek geri gönderilmesi hâlinde kötü muameleye maruz kalacağına ilişkin iddiasını incelemiştir. Yapılan incelemede konuyla ilgili bazı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararları ile sözü edilen kararlara yansıyan uluslararası kuruluş raporlarına işaret edilip Irak güvenlik güçlerinin 2017 yılı Aralık ayında DAEŞ terör örgütünü yenilgiye uğratmasının ülkedeki genel şiddet seviyesinin azalmasına olumlu katkı sağladığına değinilerek başvurucu hakkında sınır dışı etme kararının alındığı dönemde veya sonrasında -başvurucunun daha önce yaşamını sürdürdüğü ve bir dönem DAEŞ'in kontrolünde olan Enbar bölgesi dâhil olmak üzere- Irak'ın genel güvenlik durumunun geri gönderilmesi hâlinde bir kişi için kötü muamele yasağı kapsamında gerçek bir risk oluşturacak seviyede olmadığı sonucuna ulaşılmıştır (anılan kararda bkz. §§ 32, 33). Bu tespit ve değerlendirmeler bu başvuru için de geçerlidir. Dolayısıyla başvurucunun geri gönderilmesi hâlinde menşe ülkede karşılaşacağı riskin gerçekliği kişisel durumu incelenerek belirlenmelidir.

36. Başvurucu, Sünni olması nedeniyle Haşdi Şabi'nin tehdidi altında olduğu iddiasının değerlendirildiği N.S.M.M. başvurusundan farklı olarak kötü muamele riskiyle karşı karşıya kalma korkusunu terör örgütlerinin varlığına dayandırmıştır. Başvurucu mensubu olduğu aşiretin DAEŞ karşıtı olduğunun bilinmesi nedeniyle DAEŞ'in hedefinde olduğunu ileri sürmüşse de DAEŞ terör örgütü 2017 Aralık ayında Irak güvenlik güçlerince yenilgiye uğratılmıştır. Dolayısıyla başvurucunun geri gönderilmesi hâlinde menşe ülkede karşılaşacağı riskin gerçek seviyede olduğu söylenemez. Başvurucu, mensubu olduğu aşiret nedeniyle YPG'nin hedefinde olduğunu da ileri sürmüşse desınır dışı kararının iptali davası sürecinde bu iddiasını dile getirmemiştir. Ayrıca YPG terör örgütü yönünden kişisel risk altında olduğuna dair herhangi bir bilgi veya belge de sunmamıştır.

37. Sonuç olarak başvurucunun geri gönderilmesi hâlinde ülkesinde gerçek bir riskle karşı karşıya kalacağına inanmak için esaslı gerekçeler bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

38. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkı ve kötü muamele yasağının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

C. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

39. Başvurucu, idari gözetim altında tutulmasının hukuka aykırı olduğunu belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

40. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenebilecek şekilde hareket serbestliği kısıtlanan bir kişinin tutmanın hukuka aykırı olduğu iddiasıyla yaptığı bireysel başvuru, esas olarak sözü edilen kişinin serbest kalmasını amaçlar. Kişi bireysel başvuru öncesinde zaten serbest kalmışsa başvurunun amacı hiç şüphesiz haksız tutmadan doğan zararların

tazminidir (Veli Saçılık (3) [2. B.], B. No: 2018/27473, 29/3/2023, § 13).

41. Başvurucunun idari gözetimi 1/4/2020 tarihinde yani başvuru tarihinden önce idarece sonlandırılmıştır (bkz. § 11). Başvurucu hakkında verilen idari gözetim kararından doğan zararlarının tazmini için dava açmadan başvuru yapmıştır. Bu nedenle başvuru yolları tüketilmeden başvuru yapılmıştır. Uyuşmazlık Mahkemesine göre bu dava, adli yargıda açılmalıdır (birçok karar arasından bkz. Uyuşmazlık Mahkemesi, 31/10/2022 tarihli ve E.2022/473, K.2022/517 sayılı; 19/6/2023 tarihli ve E.2023/176, K.2023/482 sayılı kararları).

42. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

D. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

43. Başvurucu, sınır dışı etme kararının somut bir gerekçeye dayanmadığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

44. Yabancıların ülkeye girişi ile ülkede kalışlarına ve ülkeden çıkarılmalarına ilişkin işlemlerle ilgili yargılamalar, yargılamaya konu uyuşmazlığın suç isnadı ya da medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili olmaması nedeniyle adil yargılanma hakkının konusuna girmemektedir (Aıgul Mavlıanova [1. B.], B. No: 2016/6293, 9/11/2017, § 27).

45. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

C. Başvurunun niteliği gereği kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin RESEN GİZLİ TUTULMASINA,

D. 1. Yaşam hakkı ve kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

E. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkı ve kötü muamele yasağının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

F. Sınır dışı etme işlemine ilişkin verilen tedbir kararının SONLANDIRILMASINA,

G. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA,

H. Kararın bir örneğinin İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığına GÖNDERİLMESİNE,

İ. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 30/4/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MURAT KOÇYİĞİT

B. No: 2020/36021 | Karar tarihi: 30.04.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/36021

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MURAT KOÇYİĞİT BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/36021)

Karar Tarihi: 30/4/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Ali Erdem ŞAHİN

Başvurucu : Murat KOÇYİĞİT

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, açık görüşün kaydedilmesi nedeniyle özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 30/10/2020 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar şöyledir:

5. Başvurucu, ihlal iddiasına konu ettiği idari uygulama tarihinde Sincan 1 No.lu F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Ceza İnfaz Kurumu) bulunmaktadır.

6. Somut olayda başvurucu, açık görüş ziyaretlerinin kamerayla kayıt altına alınması

uygulamasının iptali ve mevcut kayıtların silinmesi talebiyle Ankara Batı 1. İnfaz Hâkimliğine (İnfaz Hâkimliği) şikâyette bulunmuştur. Şikâyet dilekçesinde, idareden açık görüşlerin kaydedilme durumuyla ilgili bilgi talep ettiğini ve açık görüş kayıtlarının 6 ay süresince saklandığı bilgisinin 16/7/2020 tarihinde kendisine yazılı olarak tebliğ edildiğini belirtmiştir. Başvurucu bunun üzerine kayıt uygulamasının yasal düzenleme yapılıncaya kadar durdurulması istemiyle 18/8/2020 tarihinde idareye başvurduğunu ancak talebinin Ceza İnfaz Kurumunda yapılan tüm görüş şekillerinin Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün (CTE) talimatları ve mevzuata göre yapıldığı belirtilerek reddedildiğini ifade etmiştir.

7. İnfaz Hâkimliği 22/9/2020 tarihinde şikâyetin reddine karar vermiştir. Karar gerekçesinde, idarenin 1/9/2020 tarihli ve 2020/8557 sayılı yazısında yapılan açıklamalara yer verilmiştir. Söz konusu yazıda, mevzuat gereği Ceza İnfaz Kurumunda 24 saat boyunca görüntü alan kameralı takip sisteminin bulunduğu ve bu sistemin mahpuslar ile görevli personeli izleyerek hem güvenliği sağladığı hem de çeşitli suistimalleri olanaksız hâle getirdiği belirtilmiştir. Bunun yanında açık görüşlerin aynı anda en fazla 10 mahpus ziyaretine imkân tanıyacak şekilde planlandığını ve her mahpusa ortalama 4 ziyaretçi geldiği durumda ilgili alanda 50 kişinin bir araya geldiği ifade edilmiştir. Açık görüş alanında bulunan kameraların ses kaydı yapmadığı belirtilerek güvenliğin sağlanması ve suistimalin önlenmesi amacıyla takip edildiği vurgulanmıştır. Ayrıca ilgili alanda gerçekleşecek herhangi bir menfur olayda yetkili makamların olaya ilişkin kamera kayıtlarını talep ettiklerinin altı çizilmiştir. Son olarak açık ziyaret alanlarında bulunan kameraların ses kaydı yapmadığı vesadece görüntü alabildiği yinelenmiştir.

8. Nihayetinde İnfaz Hâkimliği; kameralarla kurumun izlenerek güvenliğin sağlanmasının amaçlandığını, açık görüş alanındaki bu kameraların ses kaydı almamaları nedeniyle görüşme içeriklerinin kaydedilmediğini ve 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 9. maddesine göre yüksek güvenlikli ceza infaz kurumlarının teknik, mekanik, elektronik ve fiziki engellerle donatılmış kurumlar olduğunu belirterek şikâyetin reddi sonucuna ulaşmıştır.

9. Başvurucu, İnfaz Hâkimliğinin söz konusu kararına karşı itiraz kanun yoluna başvurmuştur. Ankara Batı 1. Ağır Ceza Mahkemesi, kararın usul ve kanuna uygun olduğunu belirterek 9/10/2020 tarihinde itirazı reddetmiştir.

10. Başvurucu, nihai kararı 14/10/2020 tarihinde öğrendikten sonra 30/10/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

11. 5275 sayılı Kanun'un "Yüksek güvenlikli kapalı ceza infaz kurumları" başlıklı 9. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"1) Yüksek güvenlikli kapalı ceza infaz kurumları, iç ve dış güvenlik görevlilerine sahip, firara karşı teknik, mekanik, elektronik ve fizikî engellerle donatılmış, oda ve koridor kapıları sürekli kapalı tutulan, ancak mevzuatın belirttiği hâllerde aynı oda dışındaki hükümlüler arasında ve dış çevre ile temasların geçerli olduğu sıkı güvenlik rejimine tâbi hükümlülerin bir veya üç kişilik odalarda barındırıldıkları tesislerdir. Bu kurumlarda bireysel veya grup hâlinde iyileştirme yöntemleri uygulanır. ..."

12. 5275 sayılı Kanun'un "Hükümlüyü ziyaret" başlıklı 83. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Hükümlü, belgelendirilmesi koşuluyla eşi, üçüncü dereceye kadar kan ve kayın hısımları ile vasisi veya kayyımı tarafından haftada bir kez ve ayrıca kuruma kabullerinde, zorunlu hâller dışında bir daha değiştirilmemek üzere, ad ve adreslerini bildirdiği en fazla üç kişi tarafından, yarım saatten az ve bir buçuk saatten fazla olmamak üzere çalışma saatleri içinde ziyaret edilebilir. (Ek cümle: 24/1/2013-6411/9 md.) Çocuk hükümlüler için ziyaret süresi bir saatten az, üç saatten fazla olmamak üzere belirlenir.

(2) Birinci fıkrada belirtilenler dışındaki kimselerin ziyaretine Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından yazılı olarak izin verilebilir.

(3) Görüşler, koşul ve süreleri Adalet Bakanlığınca hazırlanan yönetmelikle kapalı ve açık olmak üzere iki biçimde yaptırılır...."

13. 25/6/2021 tarihli ve 31522 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 17/6/2021 tarihli ve 7328 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile 5275 sayılı Kanun'un 83. maddesine yeni bir fıkra eklenmiştir. Anılan fıkra şöyledir:

"(4) (Ek:17/6/2021-7328/8 md.) Önceden bilgilendirilmek suretiyle, kapalı ceza infaz kurumlarında bulunan ve terör suçları, örgüt kurmak, yönetmek veya örgüte üye olmak suçları ile örgüt faaliyeti kapsamında işlenen suçlardan mahkûm olan veya tehlikeli hâlde bulunan ya da dışarı ile iletişiminin kurum güvenliği açısından tehlikeli olabileceği değerlendirilen hükümlülerin birinci ve ikinci fıkra kapsamındaki kişilerle yapacakları görüşmeler, kamu düzeninin korunması ile kişi, toplum ve kurum güvenliğinin sağlanması veya suç işlenmesinin önlenmesi amacıyla kurum yönetimi tarafından dinlenebilir ve elektronik cihazlar da dâhil olmak üzere kaydedilebilir. Bu fıkra uyarınca tutulan kayıtlar, amacı dışında kullanılamaz ve kanunda açıkça belirtilen hâller dışında hiçbir kişi veya kurumla paylaşılamaz. Bu kayıtlar herhangi bir soruşturma ve kovuşturmaya konu edilmemiş ise en geç bir yıl sonunda silinir. Silme işlemi Cumhuriyet savcısı tarafından denetlenir."

14. 5275 sayılı Kanun'un "Tutukluların yükümlülükleri" başlıklı 116. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Bu Kanunun; yüksek güvenlikli kapalı ceza infaz kurumları, ... ziyaret, yabancı hükümlüleri ziyaret, ziyaret ve görüşlerde uygulanacak esaslar, beden eğitimi, kütüphane ve kurslardan yararlanma konularında 9, 16, 21, 22, 26 ilâ 28, 34 ilâ 53, 55 ilâ 62, 65 ilâ 76 ve 78 ilâ 88 inci maddelerinde düzenlenmiş hükümlerin tutukluluk hâliyle uzlaşır nitelikte olanları tutuklular hakkında da uygulanabilir. ..."

15. 14/6/1930 tarihli ve 1721 sayılı Hapishane ve Tevkifhanelerin İdaresi Hakkında Kanun'un 2. maddesinin ilgili kısımları şöyledir:

"...

E) Cezaevinin emniyeti bakımından mahkûmlara ait mektupların ve kendilerini ziyarete gelenlerle konuşmalarının ve hariçle muhaberelerinin ne suretle tanzim ve kontrol edileceği,

F) Ceza ve tevkif evlerinin memur ve müstahdemlerinin vazife ve salahiyetleri ve haklarında kimler tarafından ne gibi inzibati muameleler yapılacağı hakkında Cumhurbaşkanı tarafından yönetmelik tanzim olunur.

..."

16. 29/3/2020 tarihli ve 31083 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Yönetmelik'in (İnfaz Yönetmeliği) "Ziyaret ve ziyaret yeri" başlıklı 108. maddesi şöyledir:

"(1) Hükümlüyü, yabancı hükümlüleri ziyaret ile ziyaret ve görüşlerde, 5275 sayılı Kanunun 83, 84, 85 ve 86 ncı maddelerinde belirtilen hükümler ile 17/6/2005 tarihli ve 25848 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Hükümlü ve Tutukluların Ziyaret Edilmeleri Hakkında Yönetmelik hükümleri uygulanır."

17. 17/6/2005 tarihli ve 25848 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Hükümlü ve Tutukluların Ziyaret Edilmeleri Hakkında Yönetmelik'in (Ziyaret Yönetmeliği) "Açık görüş" başlıklı 13. maddesi şöyledir:

"Açık görüş, hükümlü ve tutuklular ile ziyaretçilerinin maddi temasına imkân verecek şekilde, konuşulanların hazır bulunan görevli tarafından işitilebildiği ve izlenebildiği, ceza infaz kurumunun bu iş için tahsis edilmiş özel bölümünde yapılan ziyaret ve görüşmelerdir."

18. Ziyaret Yönetmeliği'nin "Açık görüş yapılacak yer" başlıklı 16. maddesi şöyledir:

"Açık görüşler, ceza infaz kurumunun oda ve eklentileri dışında, bu iş için ayrılmış özel bölümünde, bulunmadığı takdirde, ceza infaz kurumu müdürünün uygun göreceği yerde yaptırılır."

19. Ziyaret Yönetmeliği'nin "Görüş süresi ve saatleri" başlıklı 17. maddesi şöyledir:

"Açık ziyaretler, bir saatten fazla olmamak kaydıyla 09.00 - 17.00 saatleri arasında yaptırılır. Ziyaret süresi, görüşmenin fiilen başladığı andan itibaren işler."

20. Ziyaret Yönetmeliği'nin "Açık görüşe ilişkin diğer konular" başlıklı 18. maddesi şöyledir:

"Hükümlü ve tutuklu sayısının, verilen açık görüş günü sayısına bölünmesi suretiyle, görüş gününe kadar gruplar oluşturulur, her grubun görüş günü ve saatleri, ailelerine bildirilmek üzere, hükümlü ve tutuklulara tebliğ edilir ve hazırlanan program ayrıca koğuşlara ve ziyaretçilerin görebileceği uygun yerlere asılır.

Belirtilen gün ve saatler dışında görüş yaptırılmaz, bir defa görüş yapan hükümlü ve tutuklular ile ziyaretçilere aynı görüşle ilgili olarak ikinci defa izin verilmez.

Her grubun açık görüşü bittikten sonra, görüş yerinde bulunan hükümlü ve tutuklular, görevliler nezaretinde dikkatli bir şekilde arandıktan sonra koğuş veya odalarına götürülerek burada sayılır. Kimlikleri, fotoğraflı belgelerle kontrol edilir, grup mevcudunun tam olduğunun anlaşılması üzerine, ziyaretçilerin kurum dışına çıkmasına izin verilir.

Açık görüşlerde, görüş mahallinde yeteri kadar dış güvenlik görevlisi gözlemci olarak bulundurulur.

Açık ceza infaz kurumları ile çocuk eğitimevlerinde kalan hükümlüler görüşlerini her zaman açık görüş şeklinde yapar."

21. Ulusal ve uluslararası mevzuat ile içtihatlar için bkz. Eşref Köse [1. B.], B. No: 2017/38098, 3/6/2020, §§ 19-35; Ümit Karaduman [2. B.], B. No: 2020/20874, 2/2/2022, §§ 17-40.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

22. Anayasa Mahkemesinin 30/4/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

23. Başvurucu hükümözlü olması nedeniyle yargılama giderlerini karşılayacak gelirinin olmadığını belirterek adli yardım talebinde bulunmuştur.

24. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay ([2. B.], B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

25. Başvurucu; açık görüşlerin kamerayla izlenerek kaydedilmesi şeklindeki uygulamanın yasal dayanağının bulunmadığını, kameranın yakınlarıyla rahat konuşma imkânını ortadan kaldırdığını ve aile hayatının mahremiyetini ihlal ettiğini belirtmiş, nihayetinde anılan uygulamanın haberleşme hürriyeti ile özel hayata ve aile hayatına saygı hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

26. Bakanlık görüşünde; 5275 sayılı Kanun'un 83. maddesinin (4) numaralı fıkrası ile 66. maddesine yer verilerek başvurucunun özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı ile haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine yönelik şikâyeti hakkında Anayasa Mahkemesi tarafından yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü şartlarının dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir.

27. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında ihlal iddialarını yinelemiştir. Bunun haricinde daha önce İnfaz Hâkimliği önünde ve bireysel başvuru formunda dile getirmediği kapalı görüşlerin dinlenerek kaydedilmesi uygulamasının belirli bir tarihe kadar yasal dayanağa sahip olmadığını belirterek bu durumun haberleşme hürriyeti ile özel hayata ve aile hayatına saygı hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

C. Değerlendirme

28. Anayasa'nın 20. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz.

...

Herkes, kendisiyle ilgili kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına sahiptir. Bu hak; kişinin kendisiyle ilgili kişisel veriler hakkında bilgilendirilme, bu verilere erişme, bunların düzeltilmesini veya silinmesini talep etme ve amaçları doğrultusunda kullanılıp kullanılmadığını öğrenmeyi de kapsar. Kişisel veriler, ancak kanunda öngörülen hallerde veya kişinin açık rızasıyla işlenebilir. Kişisel verilerin korunmasına ilişkin esas ve usuller kanunla düzenlenir."

29. Başvurucunun iddialarının özünün açık görüşlerin kamerayla izlenerek kaydedilmesine yönelik olduğu anlaşılmaktadır. Ziyaret hakkının mahpusun dış dünya ile ilişki kurarak sosyal hayat sürdürmesini ve aile birliğinin devamını sağlamaya yönelik bir hak olduğu, bu özelliği ile de özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı kapsamında kaldığı açıktır. Bu bağlamda mahpusun ziyaret için tahsis edilen alanda aile bireyleriyle yaptığı görüşmenin

kamerayla izlenerek kaydedilmesinin Anayasa'nın 20. maddesi çerçevesinde özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı yönünden incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir (benzer değerlendirmeler için bkz. Eşref Köse, § 52).

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

30. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Müdahalenin Varlığı

31. Somut olayda başvurucunun açık görüş için belirlenen alanın idare tarafından teknik araçla izlenerek kaydedilmesinin özel hayata ve aile hayatına saygı hakkına müdahale oluşturduğu değerlendirilmiştir (benzer değerlendirmeler için bkz. Eşref Köse, §§ 54-59).

b. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

32. Anayasa'nın 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

33. Yukarıda belirlenen müdahale, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı takdirde Anayasa'nın 20. maddesini ihlal edecektir. Bu sebeple sınırlamanın Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanun tarafından öngörülme, meşru amaç taşıma, demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir (Kemal Karanfil [2. B.], B. No: 2017/24776, 24/5/2018, § 55). Bu bağlamda öncelikle özel hayat ve aile hayatına yönelik müdahalenin kanunilik ilkesi yönünden incelenmesi gerekmektedir.

i. Genel İlkeler

34. Anayasa uyarınca temel hak ve özgürlüklere getirilen sınırlamaların öncelikle kanunla öngörülmüş olması gerekir. Anayasa'nın temel hak ve hürriyetlerin sınırlandırılmasının ancak kanunla yapılacağına ilişkin 13. maddesi, bir kanun hükmü olmaksızın yürütme ve idarenin bir hak ve hürriyeti ilk elden düzenleyici işlemle sınırlamasına izin vermez (Tuğba Arslan [GK], B. No: 2014/256, 25/6/2014; § 87; Bülent Polat [GK], B. No: 2013/7666, 10/12/2015, § 73; Ümit Karaduman, § 54-55).

35. Ayrıca temel hak ve hürriyetlerin sınırlandırılmasına ilişkin kanunların şeklen var olması yeterli değildir. Kanunilik ölçütü aynı zamanda maddi bir içeriği de gerektirmekte olup bu noktada kanunun niteliği önem kazanmaktadır. Kanunla sınırlama ölçütü sınırlamanın erişilebilirliğini, öngörülebilirliğini ve kesinliğini ifade etmekte; böylece uygulayıcının keyfî davranışlarının önüne geçtiği gibi kişinin hukuku bilmesine de yardımcı olmakta; bu yönüyle hukuk güvenliği teminatı sağlamaktadır (Halime Sare Aysal [GK], B. No: 2013/1789, 11/11/2015, § 62; Fatih Saraman [GK], B. No: 2014/7256, 27/2/2019, § 66; Turgut Duman [1. B.], B. No: 2014/15365, 29/5/2019, § 66).

36. Kanunun yukarıda belirtilen gerekliliklere uygun olduğunun söylenebilmesi için yeterince ulaşılabilir olması, vatandaşların belirli bir olaya uygulanabilir nitelikteki hukuk kurallarının varlığı hakkında yeterli bilgiye sahip olabilmesi, ayrıca ilgili normun keyfîliğe karşı uygun bir koruma sağlaması, yetkili makamlara verilen yetkinin genişliğini ve icra edilme biçimlerini yeterli bir netlikte tanımlaması gerekmektedir (Halime Sare Aysal, § 63; Fatih Saraman, § 67; Turgut Duman, § 68; Hüsamettin Uğur (2) [2. B.], B. No: 2020/14791, 15/11/2023, § 53).

37. Bununla birlikte ilgili kanuni düzenlemenin söz konusu sınırlamaya ilişkin temel çerçeveyi ortaya koymakla birlikte özellikle uygulama koşulları ve usule ilişkin ayrıntıları düzenleyici işlemlere bırakması mümkündür. Ancak bu ihtimalde de söz konusu düzenleyici işlemin yine muhataplarınca ulaşılabilir olması ve içeriği hakkında ilgilileri yeterince aydınlatacak nitelik ve açıklıkta olması gerekmektedir (Halime Sare Aysal, § 66; Eşref Köse, § 67; Hüsamettin Uğur (2), § 54).

38. Buradan hareketle kişisel verilerin kayıt, muhafaza ve kullanımını içeren tedbirlerin kapsamını ve uygulanmasını düzenleyen ve özellikle süre, stoklama, kullanım, üçüncü kişilerin erişimi, verilerin gizliliği, bütünlüğü ve imhası konusundaki prosedürlere ilişkin olarak muhataplarının yetki aşımı ve keyfîliğe karşı yeteri kadar güvenceye sahip olmalarını sağlayacak açık ve detaylı kuralların belirlenmesinin söz konusu gerekliliklere temel oluşturduğu açıktır (Bülent Kaya [GK], B. No: 2013/2941, 11/5/2016, § 64; Ümit Karaduman, § 62).

39. Bu kapsamda ilgili sisteme bilgilerin girilmesi, müdahaleye temel oluşturan meşru amaçları taşıma şartına bağlı olmalı ve söz konusu yasal düzenleme, hangi bilgilerin kayıt altına alınabileceği, hangi yetkililere iletilebileceği, böyle bir iletimin hangi koşullarda mümkün olabileceği ve bilginin ilgili makamlara iletilmesi hususunda izlenecek usul konusunda açık ve ayrıntılı hükümler içermelidir. Söz konusu sisteme ilişkin düzenleme; bilgi toplama, kaydetme ve bilgiyi ilgili makamlarla paylaşma veya sair şekilde kullanma konusunda yetkili makamlara tanıdığı takdir yetkisinin kullanılma tarzı ve alanı bakımından vatandaşlara yeterince öngörüde bulunma olanağı sağlamak durumundadır (Bülent Kaya, § 66; Eşref Köse, § 70; Ümit Karaduman, § 63).

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

40. 5275 sayılı Kanun'un 83. maddesinde görüşlerin kapalı ve açık görüş şeklinde yaptırılacağı düzenlenmiştir. Ziyaret Yönetmeliği gözetildiğinde iki görüş arasındaki farkın açık görüşte ziyaretçilerle temasa olanak sağlanması olduğu anlaşılmaktadır. Bu fark ile mahpusun kapalı görüşe göre yakınlarıyla nitelikli bir iletişim sağlamasının amaçlandığı, bu amacın da devletin özel hayata ve aile hayatına saygı hakkından kaynaklanan pozitif yükümlülüğünün gereği olduğu söylenebilir.

41. Açık görüş; ziyaretçilerle fiziksel temasa imkân tanıyan yapısıyla tarafların moral ve motivasyonunun artırılması, sevgi, güven ve destek duygularının pekiştirilmesi, aile bağlarının güçlendirilmesi ve birlikteliğinin sürdürülmesi bakımından son derece önemlidir. Bununla birlikte anılan faydaların sağlanması, ancak doğal ve açık iletişimin kurulabileceği bir görüşme ortamıyla mümkün hâle gelebilmektedir. Bu bağlamda ziyaret anında yapılan görüşmelerin kamerayla izlenerek kaydedilmesi, kişilerin el tutma, sarılma gibi mahrem ya da özel an olarak kabul edilebilecek eylemlerden uzak durmasına hatta gülme, ağlama gibi olağan hareketlerden kaçınmasına neden olarak samimiyeti ve açık iletişimi kısıtlama ihtimali oluşturmaktadır. Dahası kaydedilen görüntülerin idare tarafından daha sonra

mahpus aleyhine kullanılmasının mümkün olması hâlinde yapılan açık görüşün ziyaret hakkının amaçlarına uygun olarak gerçekleştirildiğinden bahsetmek de imkânsız hâle gelecektir.

42. Bu bağlamda ziyaret hakkının mahpusların dış dünya ve yakınları ile iletişimlerini sağlamaya, aile özelinde de aile birlikteliğini ve ailenin devamlılığını korumaya hizmet eden bir hak olduğu söylenebilir. Mahpusların yakınlarının ziyaretleri aracılığıyla kendisi ve yakınlarını ilgilendiren haberleri doğrudan öğrenme ve ortak konular üzerinde konuşma fırsatı elde ettikleri de gözetildiğinde ziyarette yapılan konuşmaların belli bir samimiyet ve mahremiyet içerebileceği, mahpusların da anılan görüşmelerde mahremiyet sağlanacağına ilişkin makul beklenti ile hareket edebilecekleri açıktır. Bu nedenle ziyaret anında yapılan görüşmelerin teknik araçla dinlenmesi, kaydedilmesi ve bu kayıtlardaki ifadelerin idare tarafından daha sonra mahpus aleyhine kullanılabilmesi ihtimalinin olması hâlinde mahpus ile yakınları arasındaki görüşmenin ziyaret hakkının amaçlarını gerçekleştirmeye yönelik nitelikte bir iletişimi içermeme riskini barındırdığı vurgulanmalıdır (Eşref Köse, § 68).

43. Diğer yandan açık görüşlerin idare tarafından kamu düzeninin ve ceza infaz kurumunun güvenliğinin sağlanması ile suç işlenmesinin önlenmesi gerekçesiyle kamerayla izlenerek kaydedilemeyeceği kural olarak söylenemez. Ancak ziyaret anında yapılan görüşmelerin teknik araçla kaydedilmesinin özellikle özel hayata ve aile hayatına saygı haklarına yönelik ağır bir müdahale içerdiği de gözetilerek sistematik izleme ve kaydetmenin sınırlarının idarenin takdir yetkisinin kapsamını da içerecek bir kanun ile belirlenmesi gerekir. Ayrıca görüntülerin kaydedilmesinin oldukça ağır bir müdahale olması karşısında bu uygulamanın ancak son çare olarak başvurulabilecek bir tedbir olarak düzenlenmesi gerektiği kabul edilmelidir. Bu bağlamda yasal düzenlemenin daha hafif araçlarla -örneğin izleme ya da dinleme ile yetinilmesi- aynı sonucun elde edilmesi hâlinde kayıt altına alma tedbirine başvurulmasını önleyecek şekilde güvence içermesi gerektiği vurgulanmalıdır (benzer yönde değerlendirme için bkz. Eşref Köse, § 69).

44. Bu bağlamda "Genel İlkeler" bölümünde belirtilen kanunilik ölçütünü karşılayan nitelikte bir kanunun var olduğundan bahsedilebilmesi için yasal düzenlemenin öncelikle yeterince açık ve öngörülebilir olması, keyfîliğe karşı uygun bir koruma sağlaması gerektiği ifade edilmelidir. Bununla birlikte kanun veya ona bağlı mevzuat ile ziyaret hakkına müdahalenin amacının ortaya konulması, dinlemenin ve kaydetmenin hangi suçlar yönünden hangi koşullarda, ne kadar süre ile uygulanacağı, kayıtların tutulma ve tutanak altına alınma şekli ile imha edilmelerine ve idarenin takdir yetkisine ilişkin düzenlemeleri içermesi gerektiği söylenebilir (Eşref Köse, § 70; benzer değerlendirme için bkz. Ümit Karaduman, § 69; Hüsamettin Uğur (2), § 58).

45. Bu açıklamalar çerçevesinde öncelikle başvuruya konu olayda uygulanan mevzuatın değerlendirilmesi gerekmektedir. 5275 sayılı Kanun'un 9. maddesinde yüksek güvenlikli ceza infaz kurumlarının teknik, mekanik, elektronik ve fiziki engellerle donatılmış kurumlar olduğu belirtilmiştir. Aynı Kanun'un 83. maddesinde ziyaret hakkı olanlar sayıldıktan sonra ziyaretlerin kapalı ve açık görüş şeklinde yapılacağı belirtilerek görüşlerin koşullarının Bakanlık tarafından çıkarılacak yönetmelikle belirleneceği düzenlenmiştir. 1721 sayılı Kanun ile de ceza infaz kurumunun emniyeti bakımından mahkûmlara ait mektupların ve kendilerini ziyarete gelenlerle konuşmalarının ve dışarıyla haberleşmelerinin ne suretle tanzim ve kontrol edileceğinin bir yönetmelik ile belirleneceği hüküm altına alınmıştır.

46. Ziyaret Yönetmeliği'nin 13. maddesinde açık görüş, fiziki temasa imkân verecek şekilde

konuşulanların hazır bulunan görevli tarafından işitilebildiği ve izlenebildiği görüşme olarak tanımlanmıştır. İnfaz Yönetmeliği'nin 108. maddesinde ise ziyaret ve görüşler hakkında 5275 sayılı Kanun ve Ziyaret Yönetmeliği'nin uygulanacağı hususu belirlenmiştir. Anılan mevzuat hükümleri birlikte değerlendirildiğinde açık görüş esnasında görüşmenin işitilebileceği ve izlenebileceği mesafede bir görevlinin bulundurulabileceği belirtilmişse de görüşmenin bir teknik araç vasıtasıyla izlenebileceği, dinlenebileceği ya da sistematik bir şekilde kaydedileceğine ilişkin bir düzenleme yapılmadığı görülmüştür (benzer değerlendirmeler için bkz. Eşref Köse, § 71).

47. Öte yandan 5275 sayılı Kanun'un 83. maddesine eklenen dördüncü fıkrayla (bkz. § 13) ziyaretlerin dinlenmesi ve kaydedilmesine ilişkin bazı belirlemeler yapılmışsa da ilgili düzenlemenin şikâyet tarihinden sonra -25/6/2021- yürürlüğe girmesi nedeniyle somut olayın kanunilik değerlendirmesine esas alınması mümkün değildir. Dolayısıyla mevzuat bir bütün hâlinde değerlendirildiğinde açık görüşlerin sistematik bir şekilde teknik araçla izlenmesi, dinlenmesi ve kaydedilmesinin koşullarını kanunilik ilkesini karşılayacak şekilde belirleyen bir düzenlemenin mevzuatta yer almadığı anlaşılmıştır.

48. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

49. Yukarıda yer verilen tespitler uyarınca başvuruya konu müdahalenin kanunilik koşulunu sağlamadığı anlaşıldığından söz konusu müdahale açısından diğer güvence ölçütlerine riayet edilip edilmediğinin ayrıca değerlendirilmesine gerek görülmemiştir.

VI. GİDERİM

50. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması ile 25.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

51. Başvurucu, hâlen ceza infaz kurumunda bulunduğundan tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

52. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında net 10.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara Batı 1. İnfaz Hâkimliğine (E.2020/2034, K.2020/2246) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucuya net 10.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 30/4/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

TAMER AYDINCİOĞLU

B. No: 2020/39352 | Karar tarihi: 30.04.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/39352

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

TAMER AYDINCİOĞLU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/39352)

Karar Tarihi: 30/4/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Eren Can BENAKAY

Başvurucu : Tamer AYDINCİOĞLU

Vekili : Av. Tarık AVŞAR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, güven ilişkisinin bozulduğu gerekçesine dayalı olarak iş akdine son verilmesi üzerine açılan işe iade davasının esasının incelenmeden reddedilmesi nedeniyle karar hakkının ve makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu bir kamu bankasının Denizli Delikçınar Şubesinde çalışmaktayken Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasına (FETÖ/PDY) üye olma suçundan başlatılan soruşturma kapsamında 8/11/2016 tarihinde tutuklanmıştır. Banka tarafından 7/2/2017 tarihinde başvurucunun iş akdi feshedilmiştir. Fesih gerekçesi olarak 23/7/2016 tarihli ve 29779 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 667 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararname (667 sayılı KHK) uyarınca iş akdinin feshedildiği belirtilmiştir.

3. Başvurucu, feshin geçersizliğinin tespiti ve işe iadesine karar verilmesi talebiyle 28/3/2017 tarihinde dava açmıştır. Dava dilekçesinde, hukuka aykırı olarak tutuklandığı ve soruşturma sürecinin devam ettiği belirtilmiştir. Tutuklu olsa da hakkında kesinleşmiş bir

ceza bulunmadığı, bu nedenle masumiyet karinesinin ihlal edildiği ifade edilmiştir.

4. Denizli 3. İş Mahkemesi (Mahkeme) 27/9/2018 tarihinde davayı reddetmiştir. Kararda, feshin kaynağının doğrudan 667 sayılı KHK olduğu belirtilmiştir. Kamu kurumu niteliğindeki işverenin doğrudan 667 sayılı KHK tarafından verilen görev ve yetkiyi kullandığı ifade edilmiştir. Olağanüstü hâlin ve kanun hükmünde kararnamenin niteliği gereği başvurucunun FETÖ/PDY'ye üyeliği, mensubiyeti veya iltisakı yahut bunlarla irtibatı olduğunun inceleme ve araştırma yetkisi ve görevinin Mahkemeye ait olmadığı vurgulanmıştır.

5. Başvurucu, bu karara karşı 24/4/2019 tarihinde istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Dilekçede, iş akdinin sona erdirildiği tarihte hakkında verilen mahkûmiyet kararı bulunmadığını belirtmiştir. Hakkında başlatılan soruşturmanın iş akdinin feshedilmesi için yeterli bulunmasının masumiyet karinesini ihlal ettiğini ifade etmiştir. Antalya Bölge Adliye Mahkemesi 10. Hukuk Dairesi 9/10/2020 tarihinde istinaf başvurusunu kesin olarak reddetmiştir.

6. Nihai karar başvurucuya 13/11/2020 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucu 14/12/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

7. Başvurucu; yeterli inceleme ve araştırma yapılmadan, iddia ve itirazları incelenmeden yürütülen yargılama nedeniyle mahkeme hakkının, mahkemeye erişim hakkının ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

8. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucunun şikâyetlerinin mahkemelerce delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının yorumlanmasına ilişkin olup olmadığı, mahkeme kararlarında bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan bir hususun bulunup bulunmadığı, dolayısıyla başvurucunun şikâyetlerinin kanun yolu şikâyeti niteliğinde olup olmadığının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

9. Başvuru, adil yargılanma hakkı kapsamındaki karar hakkı yönünden değerlendirilmiştir.

10. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

11. Anayasa'nın 36. maddesinin ikinci fıkrasında hiçbir mahkemenin görev ve yetkisi içindeki davaya bakmaktan kaçınamayacağı belirtilmiştir. Bu bağlamda Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı, kişilere davanın görüldüğü mahkemeden uyuşmazlığa ilişkin bir karar verilmesini isteme güvencesini de sağlar. Öte yandan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ni (Sözleşme) yorumlayan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi de Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının mahkeme hakkı şeklinde genel bir hakkı düzenlediğini kabul etmekte ve bu hakkın karar hakkını da içerdiğini ifade etmektedir (İbrahim Demiroğlu [GK], B. No: 2017/15698, 26/7/2019, § 54).

12. Adil yargılanma hakkının güvencelerinden biri olan mahkeme hakkı; mahkemeye erişim hakkı, karar hakkı ve kararın icrası haklarını içerir. Karar hakkı genel itibarıyla mahkeme

önüne getirilen uyuşmazlığın karara bağlanmasını isteme hakkını ifade eder. Zira dava hakkını kullanan bireyin asıl amacı davanın sonunda, uyuşmazlık konusu ettiği talebinin esasıyla ilgili olarak bir karar elde edebilmektir. Bir başka ifadeyle dava sonucunda şayet bir karar elde edilemiyorsa dava açmanın da bir anlamı kalmayacaktır. Öte yandan karar hakkı bireylerin sadece yargılama sonucunda şeklî anlamda bir karar elde etmelerini güvence altına almaz. Bu hak aynı zamanda dava konusu edilen uyuşmazlığa ilişkin esaslı taleplerin yargı merciince bir sonuca bağlanmasını da gerektirir (İbrahim Demiroğlu, § 55).

13. Kuşkusuz söz konusu dava, yargılama usulü kuralları gereğince uyuşmazlığın esasının incelenemediği birtakım kararlarla da neticelenmiş olabilir (düşme/açılmamış sayılma/karar verilmesine yer olmadığı/süre aşımı vb.). Bu durum kural olarak karar hakkı yönünden bir sorun teşkil etmez. Zira söz konusu hakkın sağladığı güvence bakımından önemli olan husus; açıldığı sırada davanın -usule ilişkin sorunlar hariç- uyuşmazlığın esasını çözüme kavuşturma potansiyeline sahip, bir başka ifadeyle dava açılmasındaki asıl amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasıdır. Ancak bu nitelikleri taşıyan bir davada yargılamanın henüz devam ettiği bir süreçte taraflardan birinin aleyhine olacak ve yargı merciinin uyuşmazlık konusu talep hakkında karar vermesini engelleyecek şekilde davayı ortadan kaldıran ya da davanın incelenmesini durdurarak karara bağlanmasına mâni olan yasalar çıkarılması karar hakkının ihlaline yol açabilir (İbrahim Demiroğlu, § 56).

14. Kamu bankasında çalışmaktayken FETÖ/PDY'ye üye olma suçundan başlatılan soruşturma kapsamında tutuklanan başvurucunun banka tarafından iş akdi feshedilmiştir. Başvurucu, feshin geçersizliğinin tespitine ve işe iadesine karar verilmesi talebiyle dava açmıştır. Mahkeme, 667 sayılı KHK uyarınca iş akdinin feshedildiğini ve başvurucunun terör örgütüyle olan irtibatını değerlendirme yetkisinin bulunmadığını belirterek davayı reddetmiştir. Karar, istinaf aşamasından geçerek kesinleşmiştir.

15. Şüphe feshinin mahiyeti gereği ispatı beklenemese de Yargıtay içtihadında da belirtildiği üzere şüphenin işçinin kişiliğinden kaynaklanan bir sebebe dayanması, bunun da ciddi, önemli ve somut nitelikte objektif olay ve vakıalar ile desteklenmesi gerekmektedir. Aksi hâlde hukuk devletinin bir gereği olan hukuki güvenlik ilkesine aykırı bir şekilde keyfî uygulamaların gündeme gelmesi söz konusu olabilecektir.

16. Hukuki güvenlik ilkesi hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar. Belirlilik ilkesi ise yasal düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır ve uygulanabilir olmasını, ayrıca kamu otoritelerinin keyfî uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesini ifade etmektedir (AYM, E.2013/39, K.2013/65, 22/5/2013). Mahkemelerce gerçekleştirilen araştırma ve incelemeler neticesinde tespit edilen hususların hukuki güvenlik ve belirlilik ilkelerini temin edecek ve keyfî uygulamaların önüne geçecek şekilde somut olayın özelliği dikkate alınarak gerekçeli kararda ortaya konulması gerekmektedir.

17. Yargıtay, şüphe feshi kapsamında açılacak davalarda taraflarca hazırlama ilkesine üstünlük tanınamayacağını belirtmiştir. Bu itibarla şüphe feshi kapsamında açılan işe iade davalarında, taraflarca hazırlama ilkesi yerine istisnai nitelikteki kendiliğinden araştırma ilkesi uygulanmaktadır. Yani mahkemelerin tarafların ileri sürdüğü yahut ortaya koyduğu tespitlerden bağımsız olarak araştırma yapması, yine tarafların iddia ve itirazlarını bu kapsamda değerlendirerek bir sonuca varması gerekir.

18. Anayasa Mahkemesi Berrin Baran Eker ([GK], B. No: 2018/23568, 2/7/2020) kararında; 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanunu ve bu Kanun'u yorumlayan Yargıtay içtihatlarına göre asıl işverenin alt işverenden sözleşmenin feshini istemesinin feshi kendiliğinden tek başına geçerli hâle getirmediğini ifade etmiştir. Ayrıca her ne kadar işten çıkarmanın şüphe feshine dayalı olduğu, dolayısıyla niteliği gereği şüphenin veya şüpheye götüren olguların ispatının imkânsız olduğu haklı olarak ileri sürülebilirse de -Yargıtay kararlarında da belirtildiği üzere- mahkemelerce işvereni şüpheye götüren olguların ispat koşulu aranmadan bir bütün olarak değerlendirilmesine engel bir durum yoktur. Aksi takdirde işverenin şüphesine dayanak olguların değerlendirilememesi, böylece feshin geçerli nedene dayanıp dayanmadığının incelenememesi şüphe feshinde yargı yolunun açık olmasını anlamsız kılar. Dolayısıyla mahkemelerin başvurucunun iş sözleşmesinin feshinin geçerli nedene dayanıp dayanmadığını inceleme yükümlülüğünün bulunmadığı sonucuna ulaşılmasını gerektirecek herhangi bir neden söz konusu değildir (Berrin Baran Eker, § 70).

19. Başvuruya konu olayda başvurucunun iş akdinin sonlandırılmasına sebep olan, terör örgütüyle irtibatlı olduğu iddiasıdır. İşveren tarafından sunulan belgelerden hangi sebebe istinaden bu kanaate varıldığı anlaşılamadığı gibi yargılama aşamasında da bu husus ortaya konulmamıştır. Bu kapsamda mahkemelerden beklenen, başvurucu ile terör örgütleri arasındaki bağlantıyı gösteren somut, kişisel ve güncel sebepleri gerekçeli kararda ayrıntılı bir şekilde ortaya koymak, kendisini davanın reddi sonucuna götüren sebepleri net bir şekilde karara yansıtmaktır.

20. Somut başvuruda da mahkemeler, bankanın başvurucu hakkındaki değerlendirmesinin objektif ve makul dayanakları olup olmadığını, dolayısıyla geçerli feshin koşullarının oluşup oluşmadığını incelemeden 667 sayılı KHK'yı gerekçe göstererek sonuca varmıştır. Başka bir ifadeyle mahkemeler yargısal fonksiyonun esasını oluşturan uyuşmazlığın içinde yer alan maddi ve hukuki sorunların bütünüyle ele alınması ve karara bağlanması işlevini yerine getirmediğinden başvurucunun karar hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

21. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Ömer ÇINAR bu sonuca katılmamıştır.

22. Başvurucunun özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının, çalışma hakkının ve etkili başvuru hakkının ihlal edildiğini ileri sürdüğü görülmekte ise de karar hakkının ihlal edildiğine karar verildiğinden diğer ihlal iddiaları hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek olmadığına karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

23. Başvurucu, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

24. 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Tazminat Komisyonunun Görevleri ile Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Kanun'da değişiklik yapan 2/3/2024 tarihli ve 7499 sayılı Kanun uyarınca üç ay içinde yapılacak müracaat üzerine makul süre şikâyetlerinin Tazminat Komisyonu tarafından inceleneceği düzenlenmiştir. Nitekim Anayasa Mahkemesi Ahmet Kartalkuş ([2. B.], B. No: 2019/39635, 19/3/2024) kararında ilk bakışta ulaşılabilir olan ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görülen Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda da,

anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

25. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

26. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve maddi tazminat olarak tüm kayıplarının karşılanması, 5.000.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

27. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

28. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın neticesiyle ilgili bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

29. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun maddi ve manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE Ömer ÇINAR'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA OYBİRLİĞİYLE,

D. Kararın bir örneğinin karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Denizli 3. İş Mahkemesine (E.2017/141, K.2018/305) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

F. 3.518,70 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 33.518,70 TL yargılama

giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 30/4/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY

Başvurucu, iş sözleşmesinin feshedilmesi nedeniyle açılan işe iade davasının esasının incelenmeden reddedilmesi nedeniyle karar hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, Sayın Mahkemece çoğunluk tarafından başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki karar hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Aşağıda belirttiğimiz gerekçelerle çoğunluk görüşüne katılmıyorum. Şöyle ki;

Başvurucu bir kamu bankası bünyesinde çalışmaktayken FETÖ/PDY üye olma suçundan başlatılan soruşturma kapsamında 8.11.2016 tarihinde tutuklanmış, banka tarafından 7.2.2017 tarihinde başvurucuya yapılan bildirimle 667 sayılı KHK kapsamında iş sözleşmesi feshedilmiştir. Başvurucu feshin geçersizliği ve işe iade talepli dava açmış, yerel mahkemece, işverenin 667 sayılı KHK'nın verdiği yetkiyi kullandığı, KHK'nın niteliği gereği FETÖ/PDY üyeliği, irtibat ya da iltisakının mahkemece incelenemeyeceği belirtilerek dava reddedilmiş, Bölge Adliye Mahkemesi tarafından başvurucunun istinaf talebi de reddedilmiştir. Bunun üzerine başvurucu, Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

667 sayılı KHK'nın 4. maddesinde terör örgütlerine veya Milli Güvenlik Kurulunca Devletin milli güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üyeliği, mensubiyeti veya iltisakı yahut bunlarla irtibatı olduğu değerlendirilen bir Bakanlığa bağlı, ilgili veya ilişkili olmayan diğer kurumlarda her türlü kadro, pozisyon ve statüde (işçi dahil) istihdam edilen personelin, birim amirinin teklifi üzerine atamaya yetkili amirin onayıyla kamu görevinden çıkarılacağı belirtilmiş, yine aynı düzenlemede görevine son verilenlerin bir daha kamu hizmetinde istihdam edilemeyeceği, doğrudan veya dolaylı olarak görevlendirilemeyeceği, görevinden çıkarılanların uhdelerinde bulunan her türlü mütevelli heyet, kurul, komisyon, yönetim kurulu, denetim kurulu, tasfiye kurulu üyeliği ve sair görevleri de sona ermiş sayılacağı ve bu görevleri yürütmekle birlikte kamu görevlisi sıfatını taşımayanlar hakkında da bu fıkra hükümleri uygulanacağı belirtilmiştir. 4857 sayılı İş Kanunun 25/II maddesinde işverenin haklı nedenle fesih hakları düzenlenmiştir. Söz konusu maddeye göre, "e) İşçinin, işverenin güvenini kötüye kullanmak, hırsızlık yapmak, işverenin meslek sırlarını ortaya atmak gibi doğruluk ve bağlılığa uymayan davranışlarda bulunması" hallerinde işveren haklı nedenle sözleşmeyi feshedebilir.

FETÖ/PDY üyeliğinden tutuklanan başvurucunun bankada çalıştığı, bankaların bir güven kurumu olduğu ve ayrıca 15 Temmuz darbe girişimi sonrasında başvurucunun tutuklandığı ve FETÖ/PDY terör örgütüne karşı verilen mücadele kapsamında feshin vuku bulduğu nazara alındığında, 667 sayılı KHK'nın 4. maddesi kapsamında bankanın başvurucunun terör örgütü ile irtibat ve iltisaklı olduğu gerekçesi ile 4857 sayılı İş Kanununun 25/II maddesi uyarınca terör örgütü üyeliği suçunu işlediği gerekçesi ile tutuklanan bir işçiyi çalıştırması beklenemez. Bu anlamda başvurucunun iş sözleşmesinin feshi, İş Kanununun

25/II maddesi anlamında haklı fesih olmaktadır. FETÖ/PDY üyeliğinden tutuklanan başvurucu ile banka arasındaki güvenin sarsıldığı aşikar olup, bir güven kurumu olan ve ekonomik anlamda kritik bir rol üstlenen bankanın hayatın olağan akışına göre başvurucu ile çalışmasının artık ondan beklenemeyeceğinin kabulü zorunludur.

Nitekim Anayasa Mahkemesi, Özdemir Örnek başvurusuna ilişkin (Başvuru Numarası: 2018/26453, K. Tarihi;6/10/2021) kararında, millî güvenliğe karşı faaliyette bulunduğu tespit edilen terör örgütleriyle irtibatı ya da iltisakı olduğu ortaya konulan kişilerin OHAL döneminin koşulları gerekli kıldığı ölçüde kamu görevinden uzaklaştırılmalarının keyfî bir tedbir olarak nitelendirilemeyeceğini, nitekim terör örgütünün yargı kararlarıyla tespit edilen amacı ve yapısı dikkate alındığında söz konusu terör örgütü ile irtibatlı ya da iltisaklı olmanın devlete sadakat bağının zayıflığını gösteren bir olgu olarak kabul edilmesi gerektiğini belirtmiş ve başvurucudan duyulan şüphenin ve sözleşmenin feshedilmesi şeklinde alınan tedbirin Anayasanın 15. maddesine aykırı olmadığını ifade etmiştir. Özdemir Örnek başvurusu, PKK terör örgütü ile irtibat ya da iltisak ile ilgili olsa da karara konu olayın somut olayımızla benzerliği nazara alındığında, kararda belirtilen ve ortaya konulan ilkeler işbu başvuru açısından da geçerlidir. Söz konusu kararda, somut olayda işverenin, başvurucu hakkında duyulan şüphenin nedeni olarak gösterilen delillerden OHAL ilanından sonraki süreçte bilgi sahibi olduğu ve başvuruya konu tedbiri OHAL koşullarını gözeterek hayata geçirdiği anlaşıldığı, olağanüstü durumu oluşturan olayların etkilerinin devam ettiği bir dönemde alındığı, bu kapsamda terör örgütü ile irtibatı veya iltisakı olabileceği yönünde başvurucudan duyulan şüphenin, OHAL koşullarının gerektirdiği acil tedbirlerin hayata geçirilmesi konusundaki gerçek ihtiyaç dikkate alındığında -somut olayın kendine özgü koşullarında- keyfi olarak nitelendirilemeyeceği, söz konusu olay açısından iş sözleşmesinin feshinin aciliyet arzeden bir tedbir olduğu ve keyfi olmadığı belirtilmiştir. (Özdemir Örnek Başvurusu, §76).

Yine Anayasa Mahkemesi’nin yerleşik içtihatlarında belirtildiği üzere, delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının yorumlanması bireysel başvurunun ikincilliği ilkesi yargılamayı yapan derece mahkemelerinin görevidir. Anayasa Mahkemesinin görevi ise, derece mahkemelerinin yorumlarının açıkça keyfi veya bariz takdir hatası içerecek nitelikte olup olmadığını incelemektir. Buna göre, 667 sayılı KHK kapsamında işveren tarafından yapılan feshi inceleyen yerel mahkemenin kararında bariz takdir hatası veya keyfilik de mevcut değildir.

Yukarıda belirtilen nedenlerle, başvurucunun Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki karar hakkı ihlal edilmediğinden aksi yöndeki çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

Üye Ömer ÇINAR

FATİH SEVER

B. No: 2021/298 | Karar tarihi: 30.04.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/298

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

FATİH SEVER BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/298)

Karar Tarihi: 30/4/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Ali Erdem ŞAHİN

Başvurucu : Fatih SEVER

Vekili : Av. Zümrüt ŞAHİN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; iş sözleşmesinin gerekçesiz olarak feshedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının, özel hayata saygı hakkının, mülkiyet hakkının ve masumiyet karinesinin ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvurucu, nihai kararı 12/11/2020 tarihinde öğrenmiştir. Bireysel başvuru 17/12/2020 tarihinde yapılmıştır. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Hüseyin Aşkan ([2. B.], B. No: 2017/15649, 21/7/2020) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Kararda, Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sisteminde (UYAP) evrak işlem kütüğü üzerinde yapılan incelemede başvurucu vekili tarafından nihai kararın açılarak okunduğu tespit edilen tarih, nihai kararın sonucunun öğrenildiği tarih kabul edilerek bireysel başvuru süresi bu tarihten itibaren başlatılmış ve başvurunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Somut olayda da nihai kararın başvurucu tarafından UYAP

üzerinden 12/11/2020 tarihinde okunduğu ve başvurunun otuz günlük bireysel başvuru süresi geçtikten sonra 17/12/2020 tarihinde yapıldığı anlaşıldığından başvurunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 30/4/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ABDULLAH GÜÇYENER

B. No: 2021/564 | Karar tarihi: 30.04.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/564

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ABDULLAH GÜÇYENER BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/564)

Karar Tarihi: 30/4/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Muhammed Cemil KANDEMİR

Başvurucu : Abdullah GÜÇYENER

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, bir gazetenin ceza infaz kurumuna alımının yasaklanması nedeniyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu -başvurunun yapıldığı tarihte- silahlı terör örgütüne üye olma suçundan Osmaniye 1 No.lu T Tipi Ceza İnfaz Kurumunda (Kurum) tutuklu olarak bulunmaktadır.

3. Başvurucu 19/7/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Bu başvuruda, ceza infaz kurumundaki bazı uygulamalar nedeniyle infaz hâkimliğine şikâyet edilen ve itiraz yolu da tüketilen yargı kararları nedeniyle çeşitli haklarının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

4. Başvurucu tarafından mezkûr 19/7/2018 tarihli ve 2018/22307 numaralı bireysel başvuru dosyasına 12/10/2018 tarihinde yeni hak ihlali iddialarını içeren bir dilekçe sunulmuştur. Başvurucu bu dilekçede, infaz hâkimliğinin şikâyet başvurularını reddetmesi üzerine Osmaniye 1. ve 2. Ağır Ceza Mahkemelerine yaptığı itirazların reddedilmesi nedeniyle çeşitlik haklarının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

5. Başvurucunun söz konusu ihlal iddiaları Birinci Bölüm Üçüncü Komisyonun 12/4/2021 tarihli kararıyla çeşitli sebeplerle kabul edilemez bulunurken, -12/10/2018 tarihli

dilekçesinde ileri sürdüğü- Y.A. gazetesinin Kuruma alınmaması kararının kaldırılması talebinin reddedilmesi üzerine ileri sürdüğü iddiaların ise konu yönünden ayrılmasına ve ayrılan dosyanın 2021/564 başvuru numarasına kaydedilmesine karar verilmiştir. Bu sebeplerle eldeki başvuruda, başvurucunun Y.A. gazetesi alma yasağının kaldırılması talebinin reddedilmesi nedeniyle ileri sürdüğü ihlal iddialarıyla sınırlı olarak inceleme yapılmıştır.

6. Kurum İdare ve Gözlem Kurulunun (Kurul) 20/4/2017 tarihli kararıyla, Y.A. gazetesinin alınmasındaki amacın gazeteyi alan tutuklular arasında haberleşmeyi sağlayarak motivasyonlarını yüksek tutmayı hedefledikleri belirtilerek, Kurumun asayiş ve güvenliği açısından söz konusu gazetenin alınmamasına karar verilmiştir. Başvurucu, mezkûr gazetenin Kuruma alınmamasına ilişkin uygulamanın kaldırılması talebiyle 9/7/2018 tarihinde infaz hâkimliğine şikâyette bulunmuştur.

7. Osmaniye İnfaz Hâkimliği 18/7/2018 tarihli kararıyla; Kurumun asayiş ve güvenliği açısından Y.A. gazetesinin alınmaması yönündeki kararın, kanun hükmünde kararnameler gereğince alınan önlemler doğrultusunda usul ve kanuna uygun olduğu gerekçesiyle başvurucunun şikâyetinin reddine karar vermiştir. Bu karara karşı yapılan itiraz Osmaniye 1. Ağır Ceza Mahkemesinin 5/10/2018 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

8. Başvurucu, nihai kararı 8/10/2018 tarihinde öğrendikten sonra 12/10/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

11. Başvurucu; ulusal basında çıkan, herkes tarafından alınabilen yayım ve satımı serbest olan gazete ve dergileri alma hakkının Kurum tarafından engellendiğini belirterek haberleşme ve basın hürriyetlerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; Anayasa Mahkemesinin Mustafa Koca ([1. B.], B. No: 2021/38039, 26/7/2022) kararı ile tirajı yeterli olmadığından resmî ilan yayım hakkı bulunmayan bir gazetenin satın alınma talebinin bu sebeple reddedilmesinin ifade özgürlüğü yönünden haksız bir sınırlama oluşturmadığına karar verildiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

12. İlk olarak somut olaydaki durumun Mustafa Koca kararından farklı olduğunu belirtmek gerekir. Mustafa Koca kararına konu olayda satın alınması istenen gazetenin, tirajı yeterli olmadığından resmî ilan yayım hakkı bulunmadığı, satın alınma talebinin sırf bu sebeple reddedilmesinin ifade özgürlüğü yönünden haksız bir sınırlama oluşturmadığı değerlendirilerek ifade özgürlüğünün ihlal edilmediği sonucuna ulaşılmıştır (Mustafa Koca, § 66). Dolayısıyla somut başvuru ile Mustafa Koca kararındaki olay ve olguların farklı olması, hukuki değerlendirmenin de farklı olmasını gerektirmiştir.

13. Anayasa Mahkemesi, Recep Bekik ve diğerleri ([GK], B. No: 2016/12936, 27/3/2019) kararında olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan bir başvuruyu inceleyerek uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede süreli yayınların ceza infaz kurumlarındaki tutuklu ve hükümlülere teslim edilip edilmemesinde keyfîliği engelleyecek,

aynı hukuki durumda bulunanlara aynı uygulamanın yapılmasını sağlayacak, açık, yol gösterici ve istikrarlı idari uygulamaları garanti edecek bir mekanizmanın bulunmadığı gerekçesiyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır (Recep Bekik ve diğerleri, § 55, 61). Her ne kadar Recep Bekik ve diğerleri kararından sonra 14/4/2020 tarihli ve 7242 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ve buna bağlı düzenleyici işlemler ile bir dizi önlemler alınmışsa da eldeki başvurunun söz konusu yasal ve uygulamaya dönük değişiklikten önceki müdahalelere ilişkin olduğu anlaşılmıştır.

14. Dolayısıyla eldeki başvuru yönünden anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektirir bir husus bulunmamaktadır. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

15. Başvurucu; ihlalin tespiti talebinde bulunmuştur.

16. Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi Ceza İnfaz Kurumu ekranında yapılan sorgulamada başvurucunun ceza infaz kurumundan ayrıldığı görüldüğünden yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmadığı değerlendirilmiştir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin bilgi için Osmaniye İnfaz Hâkimliği (E.2018/5965, K.2018/6079) ile Osmaniye 1. Ağır Ceza Mahkemesine (2018/4420 D.İş) ve Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 30/4/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ABDULKADİR ÇEVİK VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/6156 | Karar tarihi: 30.04.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/6156

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ABDULKADİR ÇEVİK VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/6156)

Karar Tarihi: 30/4/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Volkan ÇAKMAK

Başvurucular : 1. Abdulkadir ÇEVİK

2. Ali ÇEVİK

3. Aynur GÜLMÜŞ

4. Güllü ÇEVİK

5. Hasibe DEMİRCAN

6. İpek ÇEVİK

7. Mehmet ÇEVİK

8. Mehmet Selim ÇEVİK

9. Mehmet Şah ÇEVİK

10. Remziye ÇEVİK

11. Sevdet YILMAZ

Vekili : Av. Muhammet Polat İÇTEN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumunda meydana gelen ölüm nedeniyle yaşam hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvuruculların yakını (Güllü Çevik'in eşi diğer başvuruculların ise babası) Ö.Ç. Diyarbakır 2 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda silahla yağma ve kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçlarından aldığı hapis cezası nedeniyle hükümlü olarak bulunmaktayken 20/3/2019 tarihinde saat 11.00 sıralarında rahatsızlanmış ve kaldırıldığı sağlık kurumunda vefat etmiştir.

3. Ö.Ç.nin daha önce düzenli takibinin yapılması kaydıyla ceza tehirine gerek olmadığı yönünde 29/6/2018 tarihli ve ceza infaz kurumunda tek başına hayatını idame ettirebileceği yönünde düzenlenen 4/2/2019 tarihli tıbbi raporlar temelinde cezasının infazına ara verilmesi talepleri 19/7/2018 ve 11/3/2019 tarihlerinde reddedilmiştir. Ö.Ç. 2018 ve 2019 yıllarında kurum araç ve gereçlerine zarar vermesi nedeniyle birden fazla kez olmak üzere kısa süreli hücre cezası almıştır. Ayrıca 11/9/2013 tarihli tıbbi rapor uyarınca Ö.Ç. %72 oranında engelli olarak tespit edilmiştir. Raporda Ö.Ç.nin psikolojik olarak bipolar bozukluğu olduğu, kulak burun boğaz, kardiyoloji bakımından da rahatsızlığı olduğu belirtilmiştir.Ö.Ç. kurumda bulunduğu süre zarfında birden fazla kez sağlık kurumunun farklı birimlerine (fizik tedavi, genel cerrahi, ağız diş sağlığı, psikiyatri, göğüs hastalıkları, acil) çeşitli şikâyetlerle (bel ağrısı, astım, koah, nefes darlığı) sevk edilmiştir. Sağlık kurumu tarafından düzenlenen 8/8/2018 tarihli tıbbi belgelerde Ö.Ç. için solunum yetmezliği, akut bronşit, kronik akciğer hastalığı tanısı yapılmış ve nebulizatör (akciğerin verimli nefes, ilaç almasını sağlayan cihaz) kullanımı önerilmiştir.

4. Olay Tutanağı'na ve vukuat raporuna göre Ö.Ç. 20/3/2019 tarihinde geçici-2 koğuşundan alınarak A-9 koğuşuna götürülmek istenmiş ancak zorluk çıkarmış, kurum personelinin yardımıyla saat 09.00 sıralarında koğuşa yerleştirilmiştir. Saat 10.49 sıralarında koğuştan acil durum bildirimi gelmesi üzerine saat 10.50'de kurum personeli koğuşa intikal etmiş ve koğuştaki diğer mahpusların Ö.Ç.nin nabzının atmadığını söylemesi üzerine kurum sağlık personeli saat 10.52'de Ö.Ç.yi kontrol ederek 112 Acil ekibini aramıştır. Kuruma saat 11.07'de gelen acil sağlık ekibi bir süre Ö.Ç.ye müdahale ettikten sonra saat 11.23'te Ö.Ç.nin sağlık kurumuna sevkini gerçekleştirmiştir. Sağlık kurumunda Ö.Ç.ye CPR (yeniden canlandırma) uygulanmış ancak kalp ritmi alınamamış ve Ö.Ç. saat 11.50'de hayatını kaybetmiştir. Olayın akabinde kolluk görevlileri Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) haber vermiş, savcının talimatlarını (tanık, kamera kaydı araştırması, otopsi raporu) almıştır.

5. Olay günü saat 15.00'de düzenlenen Ölü Muayene ve Otopsi Tutanağı'nda Ö.Ç.nin vücudunun çeşitli yerlerinde küçük çapta ekimoz ve iğne izi bulunduğunun belirlendiği belirtilmiş, ölüm nedeninin tespiti için evrakın ve alınan örneklerin Adana Adli Tıp Grup Başkanlığına gönderilmesine karar verilmiştir. Laboratuvar tahlillerinin elde edilmesinin ardından Adli Tıp Kurumu 1. Adli Tıp İhtisas Kurulu tarafından düzenlenen 23/9/2019 tarihli raporda; dış muayenede tespit edilen lezyonların yeri ve ağırlığı itibarıyla ölüme sebep olacak nitelikte olmadığı, iç muayenede kırık ya da travma, organ, damar yaralanması bulunmadığı, bünyede toksik maddeye rastlanmadığı, bu bağlamda kişinin ölümünün travmatik tesirle veya zehirlenme ile gerçekleşmediği, kalp damar sisteminde mevcut bulgular (plak, fibrozis, konjesyon) dikkate alındığında kronik akciğer hastalığı olan Ö.Ç.nin ölümünün kalp damar rahatsızlığı sonucu meydana geldiği ifade edilmiştir.

6. Aynı kurumda hükümlü olarak bulunan M.A. 21/3/2019 tarihinde kurum aracılığı ile

Başsavcılığa sunduğu dilekçesinde birkaç kez yemek dağıtmak ve odayı temizlemek için koğuşa girdiğinde Ö.Ç.nin kurum personeli tarafından darbedildiğine şahit olduğunu belirtmiştir. Bir başka mahpus C.B. de benzer bir dilekçe sunarak kurumda geçici odada Ö.Ç.nin dövüldüğüne şahit olduğunu beyan etmiştir. Kurum idaresi söz konusu dilekçeleri M.A.nın daha önce kurum iç hizmetlerinde çalıştığı, M.A.nın ve C.B.nin olay öncesi Ö.Ç.nin darbedildiğine dair bir bildirimde bulunmadığı, iddialarının asılsız olduğu, C.B.nin hiçbir zaman geçici odada kalmadığı, Ö.Ç. ile hiç karşılaşmadığı, ölüm olayından sonra kurumu karalamak için benzer dilekçeler verildiğini belirterek Başsavcılığa sunmuştur.C.B. ve M.A. Başsavcılık tarafından alınan 10/5/2019 tarihli ifadelerinde Ö.Ç. ile aynı koğuşta kalmadıklarını ancak ortak alanlarda Ö.Ç.yi zaman zaman gördüklerini, Ö.Ç.nin psikolojik rahatsızlıkları olan, etrafına rahatsızlık veren biri olduğunu, kurum personelince zaman zaman darbedildiğini, sürekli odasının değiştirildiğini, olay günü ise bir darp olayı olmadığını beyan etmiştir.

7. Başsavcılık, Ö.Ç.nin oğlu olan başvurucu Mehmet Selim Çevik'in 24/3/2019 ve 31/5/2019 tarihinde şikâyetçi sıfatıyla ifadesini almıştır. Başvurucu; babasının kimseyle sıkıntısı olmadığını, ölüm sebebini bilmediğini, psikolojik rahatsızlığı olan babasının aynı zamanda nefes darlığı çektiğini, ziyaretlerinde babasını yaralı hatta yaralarına dikiş atılmış şekilde gördüğünü, sorduğunda ise babasının "Diğer mahpuslar beni dövdüler." dediğini, kurum personeli ile durumu paylaştığında ilgileneceklerini söylediğini, kurum personelinin babasını darbettiğine dair bilgisi olmadığını, babasının kalp rahatsızlığı nedeniyle vefat ettiğini öğrendiğini ancak kurum personelinin olay gününe dair ihmali olduğunu düşündüğünü, babasının durumu bilinmesine, hareketsiz olmasına rağmen geç müdahale edildiğini, sorumlulardan şikâyetçi olduğunu beyan etmiştir.

8. Kurum idaresi tarafından personel hakkında disiplin soruşturması başlatılmıştır. Disiplin soruşturması sürecinde kurumda bulunan mahpusların ifadeleri, kurum personelinin de savunması alınmıştır. Kurum personeli (toplam sekiz kişi) birbiriyle büyük ölçüde örtüşen savunmalarında Ö.Ç.nin problemli, psikolojik sıkıntılar yaşayan bir mahpus olduğunu, çevresiyle iyi anlaşamadığını, bu nedenle odasının zaman zaman değiştirildiğini, kendisine yönelik bir şiddetin söz konusu olmadığını, olay sabahı odasının değiştirildiği esnada direndiğini, koluna girilip ikna edilmeye çalışılarak yeni odasına alındığını, bir süre sonra koğuştakilerin uyarısı ile rahatsızlandığının öğrenildiğini ve Ö.Ç.ye gereken müdahalenin yapılarak sağlık kurumuna sevk edildiğini belirtmiştir.

9. Disiplin soruşturması sürecinde çok sayıda mahpusun ifadesi alınmıştır. İfade veren mahpuslar genel olarak Ö.Ç.nin çevresiyle uyumsuz, personel dâhil etrafındakilere rahatsızlık veren (gece kapılara vuran), küfreden, psikolojik sıkıntıları olan biri olduğunu ifade etmiştir. Olayın gerçekleştiği koğuşta kalan mahpusların (o sırada uyuyan, duş alan, sporda olanlar hariç) hepsi Ö.Ç.nin koğuşa getirildiğinde hareketsiz olduğunu, tepki vermediğini, konuşmaya çalışmalarına rağmen cevap alamadıklarını, Ö.Ç.yi havalandırmada bir süre sandalyede oturttuktan sonra yatağa aldıklarını, yatakta ağzı açık hareketsiz kaldığını görünce kurum personeline haber verdiklerini belirtmiştir.Mahpus S.T., Ö.Ç. sabah koğuşa ilk getirildiğinde onunla konuşmak istediğini ancak tepki alamadığını, personeli uyardığını "Ölü adam getirmişsiniz." dediğini, başmemur ile konuşmak istediklerinde kurum personelinin Ö.Ç. için "Numara yapıyor." dediğini ifade etmiştir. Diğer mahpuslar Z.B., Z.K., A.S, M.İ. de S.T.nin beyanını destekler ifadeler kullanmıştır. Disiplin soruşturması sonunda kurum disiplin amirliği, personel hakkında disiplin cezasının tesisine yer olmadığı sonucuna ulaşmıştır. İlgili evrak ve alınan ifadeler kurum idaresi tarafından Başsavcılığa sunulmuştur.

10. Soruşturma sürecinde kamera kayıtları incelenerek tutanağa bağlanmıştır. Tutanağa göre Ö.Ç. saat 09.04'te koğuşa getirilmiş, saat 09.21'e kadar sandalyede oturmuş, daha sonra avluya sandalyeyle beraber taşınmış, saat 10.47'ye kadar avluda sandalyede oturmuş, saat 10.47'de sandalyeden indirilerek avluya getirilen yatağın üzerine alınmış, saat 10.49'da diğer mahpuslar tarafından nabzı kontrol edilerek kurum personeline haber verilmiş, saat 10.50'de kurum personeli koğuşa intikal etmiş, kurum doktoruna haber verilmiş, saat 10.52'de Ö.Ç. yatakla beraber koğuştan çıkarılmıştır.

11. Başsavcılık sürecin sonunda kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiş; olay silsilesine ve elde edilen delillere yer verdiği 4/11/2020 tarihli kararın gerekçesinde kronik akciğer hastalığı bulunan Ö.Ç.nin ölümünün kalp damar hastalığı sonucu oluştuğunu, travmatik sebeple hayatını kaybetmediğini, darp ve cebir bulgusuna rastlanmadığı dikkate alındığında kurum personelinin Ö.Ç.nin ölümüne neden olacak darp, cebir ya da başkaca eylemlerinin tespit edilemediğini, suçun ya da suç unsurunun bulunmadığını ifade etmiştir. Karara yönelik itiraz Diyarbakır 2. Sulh Ceza Hâkimliği tarafından 2/1/2021 tarihinde reddedilmiştir.

12. Başvurucular 9/1/2021 tarihinde nihai hükmü öğrenmelerinin ardından 26/1/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

13. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Yaşam Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

14. Başvurucular, Ö.Ç.nin vefatında kurum personelinin ihmali olduğunu, bu durumun tanık ifadeleri ile ortaya çıktığını, Ö.Ç.nin müdahale edilmeden bekletildiğini, Ö.Ç.nin daha önce darbedildiğine dair beyanlar olduğunu, hasta ve psikolojik rahatsızlığı olduğu bilinmesine karşın gereken önlemin alınmadığını, soruşturma sürecinde delillerin toplanmadığını belirterek yaşam hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; somut süreç, ilgili mevzuat ve insan hakları yargısı içtihadı detaylı olarak aktarılarak adli makamların ulaştığı sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum olmadığı, değerlendirme yapılırken bu hususların dikkate alınması gerektiği bildirilmiştir. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

15. Bir kişinin yaşamına yönelik gerçek ve yakın bir tehlike olduğunun kamu makamlarınca bilindiği ya da bilinmesinin gerektiği durumlarda kamu makamlarının makul ölçüler çerçevesinde bu tehlikenin gerçekleşmesini önleyebilecek şekilde önlem alması gerekir. Ceza infaz kurumlarında gerçekleşen ölüm olayları için de geçerli olan bu yükümlülüğün ortaya çıkması için ceza infaz kurumu yetkililerinin kendi kontrolleri altındaki bir kişiye yönelik gerçek bir risk olduğunu bilip bilmediklerini ya da bilmeleri gerekip gerekmediğini tespit etmek, böyle bir durum söz konusu ise bu riski ortadan kaldırmak için makul ölçüler çerçevesinde ve sahip oldukları yetkiler kapsamında kendilerinden beklenen her şeyi yapıp yapmadıkları incelenmelidir. Tutuklanan veya hürriyeti bağlayıcı cezasının infazına başlanan kişilerin daha önce sahip oldukları pek çok özgürlükten mahrum kalmalarının ve günlük yaşamlarında ciddi nitelikte bir değişim yaşamalarının doğal bir sonucu olarak psikolojileri, sağlık durumları bozulabilmektedir. Bu nedenle yasal ve ikincil düzenlemeler ceza infaz kurumu yetkililerine bu kişiler hakkında daha duyarlı ve dikkatli olma görevi yüklemeli,

tutuklu veya hükümlü kişilerin hayatlarının tehlikeye atılmasını önleyici tedbirler alınmayı sağlamalıdır. Bu amaçla öncelikle ceza infaz kurumunda kalan kişilerin davranışları ve sağlık durumları takip edilmeli, gerektiğinde doktor muayenesine başvurulmalı, diğer yandan bu konuda eğilimi olduğu anlaşılanlar açısından kendileri için en uygun yerlerde kalmaları temin edilmelidir. Devletin yaşam hakkı kapsamında sahip olduğu pozitif yükümlülüğün usule ilişkin boyutu çerçevesinde yürütülen soruşturmanın etkili kabul edilebilmesi için derhâl başlatılması, sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek bütün delillerin soruşturmada tespit edilmesi, olayı çevreleyen tüm koşulların aydınlatılması, soruşturmanın nesnel ve tarafsız analizlere dayanması, tarafların soruşturma sürecine gerektiği ölçüde katılabilmesine olanak sağlayacak şekilde kamu denetimine açık biçimde özenle yürütülmesi ve suç tespit edildiği takdirde eylemle orantılı bir ceza ile sonuçlandırılmış olması gerekir. Bu, bir sonuç yükümlülüğü değil uygun araçların kullanılması yükümlülüğüdür (T.A. [GK], B. No: 2017/32972, 29/9/2021; Mehmet Kaya ve diğerleri [2. B.], B. No: 2013/6979, 20/5/2015).

16. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

17. Yaşam hakkı kapsamında devlet, öncelikle yaşamı tehlikeye girebilecek kişilerin yaşamını korumak için yeterli yasal ve idari bir çerçeve oluşturmalıdır. Aynı yükümlülük ceza infaz kurumlarında bulunan kişilerin yaşam ve sağlıklarının korunması için de geçerlidir. Bu kapsamda ceza infaz kurumu yetkililerince yerine getirilecek kontrol ve denetim işlemleri ile bu konuda alınacak diğer tedbirlerin mevzuatta ayrıntılı olarak düzenlendiği daha önce Anayasa Mahkemesince tespit edilmiştir (Nejla Özer ve Müslim Özer [2. B.], B. No: 2013/3782, 21/4/2016, §§ 74-89; Hilmi Moray [2. B.], B. No: 2013/3053, 21/4/2016, §§ 25-36).

18. Yaşam hakkına ilişkin ihlal iddiasının değerlendirilmesinde öncelikle kurum yetkililerinin yaşama yönelik riski bilip bilmediklerinin veya bilmelerinin gerekip gerekmediğinin, riski bildikleri veya bilmeleri gerektiği sonucuna ulaşılması hâlinde de riskin bertaraf edilmesi için önleyici tedbirleri alıp almadıklarının tespit edilmesi gerekir.

19. Somut süreç bu bağlamda ele alındığında Ö.Ç.nin pskiolojik rahatsızlığı yanında çeşitli sağlık problemleri (nefes darlığı, koah gibi ciddi solunum, dolaşım sistemi hastalıkları) olduğu da anlaşılmıştır. Kurum bünyesindeyken anılan rahatsızlıklardan ötürü birden fazla kez olmak üzere sağlık kurumuna sevk edilen, tedavisi düzenlenen ve yardımcı teçhizat (nebulizatör) kullanması önerilen Ö.Ç.nin sağlık durumundan sevki bizzat yapan kurum idaresinin haberdar olduğu açıktır. Bu bağlamda Ö.Ç.nin gerek psikolojik gerekse fizyolojik olarak rahatsız olduğu kamu makamlarının bilgisi dâhilindedir.

20. Olay gününe ilişkin olarak yapılan tespitlerden (kamera kayıtlarının incelenmesi, olay tutanağı, zaman çizelgesi vs.) ve birçok tanığın ifadesinden Ö.Ç.nin olay günü sabah saat 09.00 sıralarında A-9 koğuşuna getirildiği, getirildiği sırada ve devamında hareketsiz olduğu, tepki vermediği, konuşmadığı, bu hâlde yaklaşık iki saat kadar (saat 10.50'ye kadar) sandalyede hareketsiz tek başına oturduğu, akabinde yatağa alındığı ve kısa süre sonra nabzının atmadığının mahpuslarca anlaşıldığı görülmüştür. Birbiriyle örtüşen tanık beyanlarında Ö.Ç. koğuşa getirildiğinde hareketsiz ve tepkisiz olduğunu fark eden mahpusların kurum personelini uyardığı ancak Ö.Ç.nin koğuşta bırakıldığı tanık ifadelerinde belirtilmiştir. Kamera kayıtlarına ilişkin tutanak da Ö.Ç.nin sandalye üzerinde uzun süre

hareketsiz, tepkisiz oturma hâline yönelik beyanı destekler niteliktedir.

21. Tanık beyanları ve tutanaklarla desteklenen oluş şekliyle vaka ele alındığında ciddi fizyolojik ve psikolojik rahatsızlıkları olduğu bilinen Ö.Ç.nin çevresindeki uyaranlara kendisini kapatacak şekilde hareketsiz ve tepkisiz olduğu da görülmesine karşın uzun süre (yaklaşık iki saat) herhangi bir yardım, tıbbi önlem alınmadan, durumu incelenmeden koğuşta bırakılması risk bilinmesine karşın riski bertaraf etmek için gereken etkin, pratik önlemlerin alınmadığını açıkça ortaya koymaktadır. Ciddi sağlık problemleri olan bir mahpusun hareketsiz ve tepki vermez hâlde olduğu bilinmesine karşın uzun süre kontrolsüz ve tıbbi yardımsız bırakılmasının ceza infaz kurumlarında devletin kontrolü altındaki kişilere yönelik daha titiz ve dikkatli olunmasını gerektiren yaşamı koruma yükümlülüğüyle bağdaştığı söylenemez. Bu tespitler ve açıklamalar ışığında kurum yetkililerinin Ö.Ç.nin yaşamının korunması için gerekli olan makul ve etkili tedbirleri almakta yetersiz kaldığı sonucuna ulaşılmıştır.

22. Bu aşamadan sonra yaşam hakkına ilişkin pozitif yükümlülüğün usule ilişkin yönü olan etkili soruşturma yükümlülüğü değerlendirilmelidir.

23. Kişilerin yaşamı ile vücut bütünlüğü üzerinde ortaya çıkan risklerin en aza indirilmesi ve gerekli önlemlerin alınması konusunda sorumluluğu bulunan kişilerin tespit edilebilmesi ve tespit edilen sorumluluklar karşısında devletin göstereceği yargısal tepki benzer olayların yaşanmaması bakımından önem taşımaktadır.

24. Ö.Ç.nin vefatında yaşamı koruma yükümlülüğünün ihlali sonucunu doğuran olgu ve tespitler yukarıda aktarılmıştır. Başsavcılığın soruşturma sürecinde yaşamı koruma yükümlülüğünün ihlal edilmesine neden olan hususlara (ciddi sağlık sorunları olan kişinin tepkisiz ve hareketsiz olmasına karşın iki saat boyunca kontrolsüz, tıbbi yardımsız bırakılması) ilişkin bir değerlendirme yapmadığı görülmüştür. Ayrıca ceza soruşturması sürecinde başvuruculardan yakını Ö.Ç.yi olay günü koğuşlar arasında nakleden kurum personelinin de ifadesinin alınmadığı görülmüştür. Bu bağlamda ciddi ve yakın riskin varlığına karşın etkin ve pratik önlemlerin alınmasında yetersiz kalındığı yani kamu görevlilerinin eylemleri veya eylemsizlikleri ile bağlantılı olarak yaşamı koruma yükümlüğünün ihlal edildiği sonucuna ulaşıldığından kamu görevlileri hakkında -ihlale neden olan hususlara dair herhangi bir değerlendirme, araştırma yapılmadan- kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmesinin ve bu bağlamda sorumluların ortaya çıkarılmasının engellenmesinin yaşam hakkı kapsamında etkili ceza soruşturması yürütülmesi yükümlülüğü bakımından ihlal sonucunu doğurduğu kanaatine ulaşılmıştır.

25. Açıklanan gerekçelerle somut olayda yaşam hakkının maddi (koruma) ve usul (etkili soruşturma) yükümlülüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

26. Başvurucular, yakınları Ö.Ç.nin kurum içinde zaman zaman kötü muameleye maruz kaldığını bunun da tanık beyanları ile tevsik edildiğini ileri sürmektedir. Anayasa Mahkemesi genel olarak ölüm olayıyla yakından bağlantılı olması (örneğin ölümün kötü muamele sonucu meydana gelmesi) koşuluyla başvuruculardan ölen yakınları adına kötü muamele yasağının ihlal edildiği yönünde başvuru yapabilmelerine izin vermektedir (Muazzez Babak ve Naif Babak [1. B.], B. No: 2017/35564, 9/6/2021, § 109; Batuhan Gökçe ve diğerleri [1. B.], B. No: 2018/36427, 6/10/2021, § 90; ayrıntılı bilgi için ayrıca bkz. Batuhan Gökçe ve diğerleri, §§ 86-89). Somut başvuruda ölüm olayı fiziksel müdahale (darp,

cebir, şiddet) sonucu meydana gelmemiş olup soruşturma sürecinde elde edilen veriler de böyle bir bağlantıya işaret etmediğinden başvurucuların kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiası bakımından mağdur sıfatı taşımadığı anlaşılmıştır.

27. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının kişi bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

28. Başvurucular, ihlalin tespiti ile birlikte yeniden soruşturma yapılması ve her biri için 50.000 TL manevi tazminata hükmedilmesi talebinde bulunmuştur.

29. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden soruşturma işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek soruşturma sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden soruşturma konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

30. Yaşam hakkının ihlalinin bütün sonuçlarıyla ortadan kaldırılabilmesi için manevi zararları karşılığında başvuruculara müştereken net 300.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kişi bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının maddi ve usul boyutu yönünden İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin yaşam hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmak üzere Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığına (Sor. No: 2019/16660, K.2020/24831) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvuruculara net 300.000 TL manevi tazminatın MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

E. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 30/4/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HARUN TUĞCU

B. No: 2021/6581 | Karar tarihi: 30.04.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/6581

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HARUN TUĞCU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/6581)

Karar Tarihi: 30/4/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Kemal ÖZEREN

Başvurucu : Harun TUĞCU

Vekili : Av. Raif BİNGÖL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kamu görevine iade edildikten sonra maddi ve manevi zararın tazmini talebiyle açılan davanın reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ve özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvurucu, nihai hükmü 19/1/2021 tarihinde öğrendikten sonra 24/2/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Hüseyin Aşkan ([2. B.], B. No: 2017/15649, 21/7/2020) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Kararda, Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sisteminde (UYAP) evrak işlem kütüğü üzerinde yapılan incelemede başvurucu vekili tarafından nihai kararın açılarak okunduğu tespit edilen tarih, nihai kararın sonucunun öğrenildiği tarih kabul edilerek bireysel başvuru süresi bu tarihten itibaren başlatılmış ve başvurunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Somut olayda da nihai kararın başvurucu tarafından UYAP

üzerinden 19/1/2021 tarihinde okunduğu ve başvurunun otuz günlük bireysel başvuru süresi geçtikten sonra 24/2/2021 tarihinde yapıldığı anlaşıldığından başvurunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 30/4/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ÖNDER BOZKURT

B. No: 2021/6931 | Karar tarihi: 30.04.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/6931

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ÖNDER BOZKURT BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/6931)

Karar Tarihi: 30/4/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Ali Erdem ŞAHİN

Başvurucu : Önder BOZKURT

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; ceza infaz kurumundaki haftalık yirmi dakikalık telefonla görüşme hakkının ikiye bölünerek kullanılması talebinin reddedilmesinin aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, silahlı terör örgütüne üye olma suçundan hükümlü olarak Patnos L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Ceza İnfaz Kurumu) bulunmaktadır.

3. Türkiye'de ilk kez 11/3/2020 tarihinde görüldüğü açıklanan COVID-19 hastalığının pandemiye dönüşmesi üzerine oluşturulan Sağlık Bakanlığı Koronavirüs Bilim Kurulunun (Bilim Kurulu) tavsiye kararları doğrultusunda Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünce (Genel Müdürlük) başsavcılıklara gönderilen 14/3/2020 tarihli yazı ile mahpusların açık ve kapalı görüş haklarının kullanımı ikinci bir yazıya kadar ertelenmiştir. Genel Müdürlükçe 27/3/2020, 11/4/2020, 30/4/2020, 15/5/2020 tarihlerinde başsavcılıklara gönderilen yazılarda da kısıtlamanın aynı şekilde uygulanmasına devam edileceği ifade edilmiştir (Yunus Bulut [1. B.], B. No: 2020/38826, 20/7/2023, § 6).

4. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) anılan tedbirleri gözeterek, 29/3/2020 tarihli ve 31083 sayılı

Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Yönetmelik'in (Yönetmelik) 74. maddesinin 2. fıkrasının (f) bendi uyarınca tutuklu ve hükümlülere "haftada bir kez, bir telefon numarasıyla ve on dakikayı geçmemek üzere" kullandırılan telefonla görüşme hakkına ek olarak aynı fıkrada yer alan "hastalık gibi zaruri hâllerde görüşme süresi ve sayısının artırılabileceği" hükmüne istinaden haftalık bir telefonla görüşme hakkı daha tanımıştır. Bu bağlamda Ceza İnfaz Kurumu, söz konusu ek telefonla görüşme hakkını süre açısından değerlendirerek mevcut görüşme hakkının süresini tek seferde kullanılmak üzere yirmi dakika olarak uygulamaya başlamıştır.

5. Başvurucu, haftalık yirmi dakikalık telefonla görüşme hakkının ikiye bölünerek kullandırılması istemiyle Ceza İnfaz Kurumuna başvurmuştur. Talep dilekçesinde, ilk olarak beş ve yedi yaşlarında iki çocuğunun bulunduğunu ve eşinin de Ceza İnfaz Kurumunda tutuklu olduğunu belirtmiştir. Bunun yanında başvurucu, pandemi koşulları ve ailevi sorunları nedeniyle çocuklarından birinin Bursa'da, diğerinin ise Şanlıurfa'da bulunduğunu belirterek mevcut uygulamanın haftada yalnızca bir çocuğuyla iletişim kurmasına izin verdiğinden yakınmıştır. Başvurucu, bu durumu Bakanlığa da yazdığını ve Bakanlığın 30/11/2020 tarihli cevap yazısında telefonla görüşme hakkının kullandırılma şartlarının belirlenmesinin Ceza İnfaz Kurumunun inisiyatifinde olduğunun bildirildiğini ifade etmiştir.

6. Ceza İnfaz Kurumu İdare ve Gözlem Kurulu Başkanlığı (Kurul), ilgili Yönetmelik hükmüne ve pandemi önlemleri kapsamında kapalı ve açık görüşlerin durdurulmasına ilişkin sürece yer verdiği 16/12/2020 tarihli kararıyla başvurucunun talebini reddetmiştir.

7. Başvurucu, Kurul kararına karşı Patnos İnfaz Hâkimliğine (İnfaz Hâkimliği) 18/12/2020 tarihinde şikâyette bulunmuştur. Başvurucu; şikâyet dilekçesinde, daha önce Ceza İnfaz Kurumuna verdiği dilekçede ifade ettiği hususları tekrarlamıştır. Başvurucu ayrıca çocuklarının hangi ailevi sorunlardan kaynaklı olarak farklı illerde bulunduğunu detaylı olarak açıklamış ve mevcut durumun çocuklarının psikolojisi üzerindeki etkilerinden söz etmiştir. Bunun yanında başvurucu, farklı ceza infaz kurumlarında yirmi dakikalık telefonla görüşme süresinin bölünerek kullanılmasına izin verilmesinin eşitlik ilkesine aykırılık teşkil ettiğini ileri sürmüştür. Başvurucu son olarak Ceza İnfaz Kurumunun ret gerekçesinin talep dilekçesinde dile getirdiği hususları karşılamaması nedeniyle ilgili ve yeterli gerekçeye sahip olmadığını ifade etmiştir.

8. İnfaz Hâkimliğince 22/12/2020 tarihli kararla şikâyetin reddine karar verilmiştir. Kararın gerekçesinde, mevzuata göre hükümlülerin telefonla görüşme haklarını haftada bir kez ve bir telefon numarasıyla bağlantı kurarak kesintisiz olarak kullanabileceklerinin açık olduğu belirtilerek başvurucunun başka bir kişi ile görüşmesinin mümkün olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Anılan karara karşı yapılan itiraz başvurusu, Patnos Ağır Ceza Mahkemesi tarafından 6/1/2021 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir.

9. Başvurucu, nihai kararı 13/1/2021 tarihinde öğrendikten sonra 28/1/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

10. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

11. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

12. Başvurucu; telefonla görüşme hakkının tek seferde yirmi dakika olarak kullandırılmasının farklı illerde bulunan beş ve yedi yaşlarındaki çocuklarıyla sağlıklı iletişim kurmasını zorlaştırdığını, eşinin de tutuklu olduğunu ve mevcut durumun çocuklarında psikolojik sorunlara yol açtığını belirterek ailenin korunması ve çocuk haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bakanlık görüşünde; mevcut başvuruda başvurucunun özel hayata saygı hakkının ve hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda inceleme yapılırken ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

13. Başvuru, aile hayatına saygı hakkı kapsamında incelenmiştir.

14. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

15. Aile hayatına saygı hakkı, Anayasa'nın 20. maddesinin birinci fıkrasında güvence altına alınmıştır. Söz konusu düzenleme, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 8. maddesi çerçevesinde korunan aile hayatına saygı hakkının Anayasa'daki karşılığını oluşturmaktadır. Ayrıca Anayasa'nın 41. maddesinin -Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği- özellikle aile hayatına saygı hakkına ilişkin pozitif yükümlülüklerin değerlendirilmesi bağlamında dikkate alınması gerektiği açıktır (Murat Atılgan [2. B.], B. No: 2013/9047, 7/5/2015, § 22; Marcus Frank Cerny [GK], B. No: 2013/5126, 2/7/2015, § 36; Yeliz Erten [2. B.], B. No: 2020/99, 11/3/2021, § 34).

16. Devletin pozitif tedbirler alma yükümlülüğü konusunda Anayasa'nın 20. ve 41. maddeleri ebeveynin çocuğuyla bütünleşmesinin sağlanması amacıyla tedbirler alınmasını isteme hakkını ve kamusal makamların bu tür tedbirleri alma yükümlülüğünü içermektedir. Anayasa'nın 41. maddesinde de her çocuğun yüksek yararına aykırı olmadıkça anne ve babasıyla kişisel, doğrudan ilişki kurma ve sürdürme hakkına sahip olduğu açıkça belirtilmektedir. Ancak bu yükümlülük mutlak olmayıp her olayın özel koşullarına bağlı olarak alınacak tedbirlerin nitelik ve kapsamı farklılaşabilmektedir (Marcus Frank Cerny, § 41; Yeliz Erten, § 35).

17. Anayasa'nın 19. maddesi gereğince hükümlü ve tutukluların haberleşme hürriyeti ve aile hayatına saygı hakkının sınırlanması, hukuka uygun olarak ceza infaz kurumunda tutulmanın kaçınılmaz ve doğal bir sonucudur. Öte yandan hükümlü ve tutukluların aile hayatına saygı gösterilmesi hakkı, ceza infaz kurumu idaresinin hükümlü ve tutukluların ailesi ve yakınlarıyla temasını devam ettirecek önlemleri almasını zorunlu kılmaktadır (Mehmet Koray Eryaşa [2. B.], B. No: 2013/6693, 16/4/2015, § 88; Mehmet Zahit Şahin [1. B.], B. No: 2013/4708, 20/4/2016, § 36; Yeliz Erten, § 36).

18. Bununla beraber bu yükümlülük yerine getirilirken ceza infaz kurumunda tutulmanın kaçınılmaz ve doğal sonuçlarının gözetilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda kamu düzeni ve suç işlenmesinin önlenmesi ile aile hayatına saygı gösterilmesi hakkı arasında adil bir denge sağlanmalıdır (Mehmet Koray Eryaşa, § 89; Mehmet Zahit Şahin, § 37). Ayrıca bu kapsamda yapılan talepler hakkında idari ve yargısal makamlar tarafından verilen kararların gerekçeleri ikna edici nitelikte ilgili ve yeterli olmalıdır (Yeliz Erten, § 37).

19. Ayrıca Anayasa'nın 41. maddesinde ifade edilen çocuğun yüksek yararı mahkemeler, idari makamlar ve yasama organı tarafından yapılan ve çocukları ilgilendiren bütün

faaliyetlerde gözetilmesi gereken bir ilkedir. Bu bağlamda çocuklar üzerinde etki doğuracak bir işlem yapılacağı zaman bu işlemin çocuğun yararına uygun olup olmadığı yönünde bir değerlendirme yapılması aile hayatına saygı hakkının öngördüğü pozitif yükümlülüklerin yerine getirilmesi açısından oldukça önemlidir (Şükran İrge [1. B.], B. No: 2016/8660, 7/11/2019, § 33; Yeliz Erten, § 38).

20. Somut olayda, COVID-19 pandemisine karşı alınan tedbirler kapsamında ceza infaz kurumlarındaki kapalı ve açık görüşlerin durdurulması üzerine Bakanlık tarafından tutuklu ve hükümlülere ek telefonla görüşme hakkı tanınmıştır. Ceza İnfaz Kurumu ise bu hakkı, haftalık tek arama şeklinde kullandırılan mevcut telefonla görüşme süresini yirmi dakikaya çıkarmak suretiyle uygulamıştır. Başvurucu, bu uygulamanın iki ayrı ilde bulunan küçük yaştaki çocuklarıyla sağlıklı iletişim kurmasını engellediğini ve çocuklarının psikolojisini olumsuz etkilediğini belirterek yirmi dakikalık sürenin aynı hafta içinde her iki çocuğuyla da iletişim kurmasını sağlayacak şekilde ikiye bölünerek kullandırılmasını talep etmişse de Ceza İnfaz Kurumu bu talebi reddetmiştir. İnfaz Hâkimliği ise mevzuat gereği haftada yalnızca bir kez ve tek bir telefon numarasıyla iletişim kurulabileceğini belirterek başvurucunun başka bir kişiyle görüşemeyeceği sonucuyla şikâyetinin reddine karar vermiştir. Bu karar, itiraz kanun yolunda kesinleşmiştir (bkz. §§ 3-8).

21. Açıktır ki başvurucu, somut olayda ne telefonla görüşme hakkını kullanamadığından ne de kendisine tanınan yirmi dakikalık sürenin mevzuatta öngörülen şekilde kullandırılmadığından şikâyet etmiştir. Bu bağlamda, başvurucunun sahip olduğu telefonla görüşme hakkının, aile fertleriyle doğrudan temasını sürdürme imkânı sağladığı ve idarenin pandemi koşullarını gözeterek tanıdığı ek telefonla görüşme hakkıyla da bu imkânın genişletildiği söylenebilir. Ancak başvurucunun esas şikâyeti, farklı illerde yaşayan çocuklarıyla aynı hafta içinde ve ayrı ayrı iletişim kurmasına Ceza İnfaz Kurumunca izin verilmemesine ilişkindir. Dolayısıyla eldeki mesele, başvurucuya genel anlamda aile fertleriyle iletişim kurma imkânı sağlanıp sağlanmadığından ziyade başvuruya konu olayda idare ve yargı makamlarınca çocuğun üstün yararı ilkesi gözetilerek aile hayatına saygı hakkının öngördüğü pozitif yükümlülüklerin yerine getirilip getirilmediğinin değerlendirilmesidir (bkz. §§ 16, 19).

22. Yukarıda yer verilen açıklamalar ışığında başvurucunun talebini reddeden Ceza İnfaz Kurumu ile bu kararın hukuka uygunluğunu denetleyen yargı makamlarının kararları dikkatli bir şekilde ele alınmıştır. Somut olayda başvurucuya gönderilen 30/11/2020 tarihli Bakanlık yazısında, telefonla görüşme hakkının kullandırılmasına ilişkin hususların Ceza İnfaz Kurumunun takdirinde olduğu açıkça ifade edilmiştir (bkz. § 5). Buna göre ilgili mevzuatın telefonla görüşme süresinin bölünmesini engelleyici nitelikte olduğu söylenemez. Ancak idare ve yargı makamları, söz konusu Bakanlık yazısını dikkate almaksızın ilgili Yönetmelik hükmüne atıf yaparak doğrudan telefonla görüşme süresinin bölünemeyeceği sonucuna varmıştır. Bunun haricinde anılan merciler; telefonla görüşme süresinin bölünerek kullandırılmasının sürdürülen kamu hizmetine etkileri, başvurucu ve eşinin tutuklu olması, beş ve yedi yaşındaki çocukların ayrı illerde ikamet etmeleri,mevcut uygulamanın çocukları doğrudan ilgilendirip ilgilendirmediği ve çocuğun yararına uygun olup olmadığı gibi hususlarda herhangi bir değerlendirme yapmamıştır.

23. Nihayetinde idarenin uygulaması ve yargı kararları birlikte değerlendirildiğinde somut olayda çocuğun üstün yararı gözetilerek aile ilişkilerinin devamlılığını sağlayacak şekilde hareket edilmediği, başvurucunun talebinin neden karşılanamadığı hususunda ilgili, yeterli ve somut bir gerekçe sunulmadığı anlaşılmakla olayda aile hayatına saygı hakkı bakımından

devletten beklenen pozitif yükümlülüklerin yerine getirilmediği sonucuna ulaşılmıştır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Ümit Balaban (3) [1. B.], B. No: 2016/2821, 29/5/2019, § 39; Yeliz Erten, § 43).

24. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

25. Başvurucu, farklı ceza infaz kurumlarında yirmi dakikalık telefonla görüşme süresinin bölünerek kullanılmasına izin verildiğini ileri sürerek eşitlik ilkesinin de ihlal edildiğini iddia etmiştir. Somut olayda aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin varılan sonuç gözetildiğinde başvurucunun diğer şikâyetleri hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek olmadığına karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

26. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile 20.000 TL maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

27. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında taleple bağlı olarak net 20.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

E. Kararın bir örneğinin aile hayatına saygı hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Patnos İnfaz Hâkimliğine (E.2020/1444, K.2020/1452) GÖNDERİLMESİNE,

F. Başvurucuya net 20.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

G. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin

sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 30/4/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AZİZ TEMEL

B. No: 2021/7500 | Karar tarihi: 30.04.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/7500

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

AZİZ TEMEL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/7500)

Karar Tarihi: 30/4/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Ali Erdem ŞAHİN

Başvurucu : Aziz TEMEL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, telefonla görüşme süresinin bölünerek kullandırılmaması nedeniyle aile hayatına saygı hakkı ile haberleşme hürriyetinin ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu, olay tarihi itibarıyla hükümlü olarak Kırıkkale F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Ceza İnfaz Kurumu) bulunmaktadır.

3. Türkiye'de ilk kez 11/3/2020 tarihinde görüldüğü açıklanan COVID-19 hastalığının pandemiye dönüşmesi üzerine oluşturulan Sağlık Bakanlığı Koronavirüs Bilim Kurulunun tavsiye kararları doğrultusunda Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünce (Genel Müdürlük) başsavcılıklara gönderilen 14/3/2020 tarihli yazı ile mahpusların açık ve kapalı görüş haklarının kullanımı ikinci bir yazıya kadar ertelenmiştir. Genel Müdürlükçe 27/3/2020, 11/4/2020, 30/4/2020, 15/5/2020 tarihlerinde başsavcılıklara gönderilen yazılarda da kısıtlamanın aynı şekilde uygulanmasına devam edileceği ifade edilmiştir (Yunus Bulut [1. B.], B. No: 2020/38826, 20/7/2023, § 6).

4. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) anılan tedbirleri gözeterek 29/3/2020 tarih ve 31083 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik

Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Yönetmelik'in 74. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (f) bendi uyarınca tutuklu ve hükümlülere "haftada bir kez, bir telefon numarasıyla ve on dakikayı geçmemek üzere" kullandırılan telefonla görüşme hakkına ek olarak, aynı bentte yer alan "hastalık gibi zaruri hâllerde görüşme süresi ve sayısının artırılabileceği" hükmüne istinaden haftalık bir telefonla görüşme hakkı daha tanımıştır. Ceza İnfaz Kurumu İdare ve Gözlem Kurulu Başkanlığı (Kurul) 28/4/2020 tarihinde ek telefonla görüşme hakkıyla yirmi dakikaya çıkarılan görüşme süresinin en fazla iki farklı kayıtlı telefon numarası üzerinden ve her biri on dakikayı geçmeyecek şekilde uygulanmasına karar vermiştir.

5. Ancak Kurul, 8/10/2020 tarihli bir diğer kararıyla bu uygulamayı kaldırarak yirmi dakikalık telefonla görüşme hakkının yalnızca tek seferde ve tek telefon numarası üzerinden kullanılmasını kararlaştırmıştır. Kararın gerekçesi olarak, iki farklı numarayla görüşmenin ARG cihazının (Çağrı Denetleme Sistemi) arızalanmasına neden olması ve cihazın tamir için il dışına gönderilmesi gösterilmiştir. Söz konusu gerekçe, personel ile hükümlünün oda çıkışlarında daha az temasta bulunmasının sağlanması amacıyla ceza infaz kurumunun fiziksel şartları, mahkûm, personel ve telefon sayısı, asayiş ve güvenlik gibi unsurlar gözetilerek telefonla görüşme hakkının tek seferde kullandırılabileceğine ilişkin Bakanlık yazısına dayandırılmıştır.

6. Başvurucu, anılan Kurul kararına karşı Kırıkkale İnfaz Hâkimliğine (İnfaz Hâkimliği) 23/10/2020 tarihinde şikâyette bulunmuştur. Başvurucu; şikâyet dilekçesinde yasal olarak pandemi gibi olağanüstü hâllerde yakın aile fertlerinin hepsini arama hakkına sahip olduğunu ve mevcut uygulamanın aynı yerde ikamet etmeyen aile fertlerinden haber almasını imkânsız hâle getirdiğini ifade etmiştir. Başvurucu ayrıca ceza infaz kurumunun iki ayrı telefon numarasıyla görüşmek yapabilmek için yeterli olduğunu, uygulamanın keyfî olduğunu ve yasal dayanağının bulunmadığını da ileri sürmüştür.

7. İnfaz Hâkimliğince 26/11/2020 tarihli kararla şikâyetin reddine karar verilmiştir. Kararın gerekçesinde; haftalık görüşme süresinin kurumun fiziki şartları, mevcudu, personel sayısı, asayiş ve güvenliği ile telefon cihazı da dikkate alınarak tek seferde yirmi dakika olarak kullandırılmasının uygun olduğu belirtilerek Kurul kararında usul ve kanuna aykırı bir durum bulunmadığı belirtilmiştir. Anılan karara karşı yapılan itiraz başvurusu, Kırıkkale 1. Ağır Ceza Mahkemesi (Ağır Ceza Mahkemesi) tarafından 29/12/2020 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir.

8. Başvurucu, nihai kararı 19/1/2021 tarihinde öğrendikten sonra 5/2/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

11. Başvurucu; Ceza İnfaz Kurumunda uygulanan mevcut uygulamanın aynı yerde ikamet etmeyen diğer aile fertlerinden haber almasını imkânsız hale getirdiğini, cihazın arızalanmasının sorumlusunun hükümlüler olmadığını ve bu konunun idarenin ihmalinden kaynaklandığını belirtmiştir. Başvurucu, bunun yanında sürenin bölünerek kullandırılmasının idareye ek yük getirmeyeceği gibi güvenlik ve asayişi de etkilemeyeceğini ifade etmiştir. Nihayetinde başvurucu anılan gerekçelerle özel hayata ve aile hayatına saygı

hakkı ile haberleşme hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bakanlık görüşünde; idarenin uygulamasının meşru bir amaca dayanıp dayanmadığı, başvurucunun hakları ile ceza infaz kurumu güvenlik ve düzeninin sağlanması bakımından diğerlerinin hakları arasında adil dengenin gözetilip gözetilmediği ve bu anlamda kararların ilgili ve yeterli gerekçe içerip içermediğinin incelenmesinde ilgili ulusal ve uluslararası mevzuat hükümleri ile yargı içtihatlarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı bireysel başvuru formunda ileri sürdüğü iddiaları yinelemiştir.

12. Bununla birlikte Bakanlık görüş ekinde sunulan listeye göre başvurucu, yirmi dakikalık görüşme süresini 7/4/2020 tarihi itibarıyla kullanmaya başlamış ve 14/4/2020 tarihinden itibaren bu hakkını ikiye bölerek kullanmasına izin verilmiştir. Başvurucu, sürenin bölünerek kullanılması uygulamasının kaldırılmasına kadar geçen 22 haftada 7 kez telefonla görüşme hakkını eşi ve diğer yakınları (amca-kardeş) arasında bölerek, kalan 15 haftada ise tek seferde ve bir numarayla kullanmayı tercih etmiştir.

13. Başvuru, aile hayatına saygı hakkı ile haberleşme hürriyeti kapsamında incelenmiştir.

14. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan aile hayatına saygı hakkı ile haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

15. Hükümlü ve tutukluların haberleşme hürriyeti ve aile hayatına saygı hakkının sınırlanması, Anayasa'nın 19. maddesi gereğince hukuka uygun olarak ceza infaz kurumunda tutulmanın kaçınılmaz ve doğal bir sonucudur (Mehmet Zahit Şahin [1. B.], B. No: 2013/4708, 20/4/2016, § 36). Öte yandan aile hayatına saygı gösterilmesi hakkı, ceza infaz kurumu idaresinin hükümlü ve tutukluların ailesi ve yakınlarıyla temasını devam ettirecek önlemleri almasını zorunlu kılmaktadır. Devletin bu önlemleri alması pozitif yükümlülüklerinin bir gereği olsa da kamu düzeninin ve kurum güvenliğinin sağlanması yönündeki meşru amaç doğrultusunda ve makul bir gerekliliğin olması durumunda, gerekçeleri ilgili ve yeterli şekilde açıklanarak belirli bir süre boyunca söz konusu pozitif yükümlülüğün karşılanmaması da olağan kabul edilebilir. Ancak aile hayatına saygı hakkının gereklerinin mümkün olan ilk fırsatta yerine getirilmesi ve mahpusların ailesiyle olan temasının hızlı şekilde yeniden sağlanması bir gerekliliktir (Hüseyin Ekinci [1. B.], B. No: 2016/38867, 3/7/2019, § 56; Mehmet Bayram [2. B.], B. No: 2020/34255, 15/11/2023, § 12).

16. Bu bağlamda tutuklu ya da hükümlünün aile hayatını sürdürmesini sağlamaya yeterli olacak şekilde yakın derecedeki aile bireyleriyle asgari düzeyde bir iletişim ve temas kurması her durumda sağlanmalıdır. Böylesi bir yükümlülüğün yerine getirilmesi ve tedbirler alınması, aile hayatına saygı hakkı kapsamında devletten beklenen asgari bir gerekliliktir. Birtakım teknik ya da fiziki olanakların bulunmaması, tutuklu ya da hükümlünün ailesiyle asgari şekilde iletişim ve temas kuramamasına gerekçe olarak gösterilemez. Zira mahpusun ailesiyle iletişim kurması her durumda mutlaka yüz yüze görüştürülmesi anlamına gelmemektedir (Hüseyin Ekinci, § 57). Devlet, bu asgari iletişimin sağlanması konusundaki yükümlülüğünü gerektiğinde uygun vasıtalar aracılığıyla da yerine getirebilir (Hüseyin Ekinci, § 64; Mehmet Bayram, § 13).

17. Somut olayda, COVID-19 pandemisine karşı alınan tedbirler kapsamında ceza infaz kurumlarındaki kapalı ve açık görüşlerin durdurulması üzerine Bakanlık tarafından tutuklu ve hükümlülere ek telefonla görüşme hakkı tanınmıştır. Ceza İnfaz Kurumu ise bu hakkı, belirli bir süre en fazla iki farklı kayıtlı telefon numarası üzerinden ve her biri on dakikayı

geçmeyecek şekilde kullandırmışsa da ilgili uygulamanın çağrı denetleme sisteminde Ceza İnfaz Kurumu bünyesinde tamir edilmesi mümkün olmayan bir arızaya yol açması nedeniyle kaldırarak telefonla görüşme hakkının tek seferde ve tek numarayla kullandırılmasına karar vermiştir. Başvurucu, yeni uygulamanın aynı yerde ikamet etmeyen diğer aile fertlerinden haber almasınıimkânsız hâle getirdiğini ileri sürerek şikâyet ve itiraz başvurularında bulunmuştur. Ancak İnfaz Hâkimliği ve Ağır Ceza Mahkemesi, eski uygulamanın sistem arızasına yol açması nedeniyle kaldırıldığını ve kararın Bakanlığın telefon hakkının birleştirilerek tek seferde kullandırılabileceğine ilişkin yazısına uygun olduğunu belirterek reddetmiştir (bkz. §§ 3-7).

18. Buna göre telefonla görüşme hakkının tek seferde kullandırılmasının gerekçesi olarak gösterilen eski uygulamanın çağrı denetleme sisteminde arızaya neden olmasının,telefonla görüşme hakkının hangi koşullar -personel sayısı, telefon sayısı, fiziksel koşullar gibi- gözetilerek ceza infaz kurumlarınca tek seferde kullandırılabileceğine ilişkin Bakanlık yazısına uygun olduğu ve idare ile yargı mercilerinin söz konusu uygulamanın haklılığını gösterecek şekilde ilgili ve yeterli gerekçe sunduğu anlaşılmıştır.

19. Bununla birlikte görüşme kayıtları incelendiğinde başvurucunun diğer aile fertleriyle doğrudan iletişim kurmasının herhangi bir dönemde kesintiye uğramadığı görülmüştür. Dolayısıyla somut olayda başvurucuya aile hayatını sürdürmesini sağlamaya yeterli olacak şekilde yakın derecedeki aile bireyleriyle asgari düzeyde bir iletişim ve temas kurma imkânının sağlanmadığı söylenemez. Ayrıca söz konusu kayıtlara göre başvurucu, telefonla görüşme süresini bölerek kullanma hakkına sahip olduğu 22 haftalık dönemde bu hakkını yalnızca 7 kez kullanmıştır (bkz. § 12). Bu bağlamda telefonla görüşme süresinin bölünerek kullandırılmamasının başvurucunun iddiasının aksine pandemi koşullarında diğer aile fertlerinden haber almasını imkânsız hâle getirdiğini de kabul etmek mümkün olmamıştır. Sonuç olarak yukarıda belirtilen açıklamalar ışığında başvurucunun aile hayatına saygı hakkı ile haberleşme hürriyetine yönelik bir ihlalin gerçekleşmediği sonucuna ulaşılmıştır.

20. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkı ile Anayasa'nın 22. maddesinde güvence altına alınan haberleşme hürriyetinin ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Aile hayatına saygı hakkı ile haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkı ile Anayasa'nın 22. maddesinde güvence altına alınan haberleşme hürriyetinin İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

D. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA,

E. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 30/4/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

NURAN KUDAY

B. No: 2021/10012 | Karar tarihi: 30.04.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/10012

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

NURAN KUDAY BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/10012)

Karar Tarihi: 30/4/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Yüksel GÜNARSLAN

Başvurucu : Nuran KUDAY

Vekili : Av. Tahsin KOÇ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; kamu makamları tarafından öngörülebilir ve önlenebilir nitelikte olduğu ileri sürülen terör saldırısı sonucu meydana gelen ölümden kaynaklanan zararların tazmini talebiyle açılan davada olayın idarenin kusuruyla meydana geldiğine ilişkin iddiaların değerlendirilmemesi nedeniyle yaşam hakkının ve yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Hatay'ın Reyhanlı ilçesinde 11/5/2013 tarihinde biri belediye binası önünde, diğeri postane binasının yakınlarında olmak üzere bomba yüklü iki aracın infilak ettirilmesi suretiyle terör saldırısı gerçekleştirilmiştir. Saldırı sonucu 51 kişi yaşamını yitirmiş, 222 kişi yaralanmıştır. Başvurucunun kızı Z.K.da terör saldırısı nedeniyle hayatını kaybetmiştir.

3. Başvurucunun 22/5/2013 tarihinde Hatay Valiliği Zarar Tespit Komisyonuna yaptığı başvuru üzerine 21/6/2013 tarihinde sulhname imzalanmış, 17/7/2004 tarihli ve 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun uyarınca 25.842,95 TL tutarında maddi tazminat Z.K.nın mirasçılarına ödenmiştir.

A. Olaya İlişkin Olarak Görevi Kötüye Kullanma Suçundan Açılan Kamu Davası

4. Yaşanan terör saldırısıyla ilgili olarak İçişleri Bakanlığı Mülkiye Müfettişliği tarafından düzenlenen 2/4/2014 tarihli ön inceleme raporunda Hatay Emniyet Müdürlüğüne olay öncesi konuyla ilgili çok sayıda ihbar geldiği, istihbarat birimlerinin araç plakası, şahıs isimleri gibi bilgileri de belirtmek suretiyle Hatay Emniyetine bilgi verdiği, patlamanın meydana gelmesinde önlem almayan emniyet birimlerinin hizmet kusuru olduğu ve ilgililer hakkında soruşturma izni verilmesi gerektiği belirtilmiştir.

5. İlgili emniyet görevlileri ile mülki idare amirleri hakkında Hatay Valiliği tarafından soruşturma izni verilmesi üzerine Hatay Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) 30/12/2014 tarihinde görevi kötüye kullanma suçundan iddianame düzenlemiş ve iddianamenin kabulü ile Hatay 7. Asliye Ceza Mahkemesi nezdinde 19/1/2015 tarihinde kamu davası açılmıştır. Başsavcılığın 7/1/2016 tarihinde aynı suça ilişkin olarak hazırladığı ikinci iddianamenin kabulüyle açılan kamu davası ilk ceza davası ile birleştirilerek görülmüştür.

6. İşbu bireysel başvuru yapıldığında derdest olan kamu davası, inceleme devam ederken neticelenmiştir. Hatay 7. Asliye Ceza Mahkemesinin 1/6/2021 tarihli kararıyla dönemin Hatay İl Emniyet Müdürü R.K., Hatay İl Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Müdürlüğü (TEM) Şube Müdürü N.E. ve Reyhanlı İlçe Emniyet Müdürü M.B.nin neticeten 8 ay 10 gün hapis cezası ile tecziyelerine ancak hükmedilen cezaların ertelenmesine karar verilmiştir. Kararda; gelen bir telefon ihbarı üzerine Millî İstihbarat Teşkilatınca (MİT) hazırlanan ve bombalama eyleminin yapılacağı patlayıcı yüklü iki araç ile ilgili marka, renk ve plaka gibi somut bilgiler içeren 10/5/2013 tarihli ve 2013/32 sayılı eylem ihbarı notunun Hatay İl Emniyet Müdürlüğüne teslim edilmesine ve evrakın nöbetçi memur tarafından taranarak ilgili birimi olan TEM Şubesi ve İlçe Emniyet Müdürlüklerine POL-NET olarak isimlendirilen bilişim sistemi üzerinden gönderilmesine rağmen bu istihbari bilgiye emniyet görevlilerinin yeterli ilgiyi göstermediği ve eyleme karşı yeterli tedbir almadığı ifade edilmiştir. Kararda ayrıca bu patlama olayı öncesinde 23/10/2012 tarihinden itibaren İl Emniyet Müdürlüğüne MİT tarafından bombalı eylemler ve eylemi gerçekleştirecek şahıslar ile iltisaklarını içeren birçok istihbari bilgi iletildiği ancak bu bilgilerin yeterince değerlendirilmediği kabul edilmiştir. Anılan mahkûmiyet hükümleri istinaf incelemesinden geçerek 7/11/2022 tarihinde kesinleşmiştir.

B. Başvurucunun Olaya İlişkin Olarak Açtığı Tam Yargı Davası

7. Başvurucu ve çocukları İ.K. ile M.K. 8/5/2014 tarihinde İçişleri Bakanlığına sundukları dilekçeyle ölüm nedeniyle uğradıkları maddi ve manevi zararların ödenmesi için talepte bulunmuştur. Talebin zımnen reddi üzerine 27/8/2014 tarihinde her bir davacı için 40.000 TL manevi tazminatın ödenmesi talebiyle İçişleri Bakanlığı ve Hatay Valiliği aleyhine tam yargı davası açılmıştır. Dava dilekçesinde; patlamanın ve ölümlerin yaşanmasında idarenin kusuru olduğu, istihbarat bilgisi bulunmasına rağmen önlem alınmadığı ileri sürülmüş, ayrıca dilekçenin deliller kısmında -diğerlerinin yanı sıra- Hatay Ağır Ceza Mahkemesi tarafından yürütülen ceza yargılamasına ilişkin dava dosyası belirtilmiştir.

8. Hatay İdare Mahkemesi (İdare Mahkemesi) 10/12/2014 tarihli hasım düzeltme kararı ile Hatay Valiliğini hasım mevkiinden çıkarmıştır. Sonrasında patlamaya ilişkin yürütülen ceza yargılamasındaki bilgi ve belgeleri temin etmeden davayı esastan neticelendirmiştir. İdare Mahkemesi; 26/5/2015 tarihli kararında ilk olarak olayın bir terör eylemi olduğunun anlaşılması (idarenin hizmetin işleyişine ilişkin kusurunun bulunmadığının tespit edilmesi) karşısında uyuşmazlığın maddi tazminat talepleri bakımından özel kanun olan 5233 sayılı

Kanun kapsamında, manevi tazminat talepleri bakımından ise sosyal risk ilkesi kapsamında çözümleneceğini belirtmiştir. İdare Mahkemesi bu değerlendirme çerçevesinde davanın kabulü ile 40.000 TL manevi tazminatın davacılara ayrı ayrı ödenmesine karar vermiştir.

9. Davacılar ve İçişleri Bakanlığı söz konusu karara karşı temyiz kanun yoluna başvurmuştur. Davacılar, temyiz dilekçelerinde maddi zararlarının tazmini ile sulhnamenin iptaline karar verilmesi taleplerinin reddi nedeniyle kararın bozulmasını talep etmiştir. Anılan dilekçede bu kapsamda patlamanın meydana gelmesinde hizmet kusuru olduğu, uyuşmazlığın 5233 sayılı Kanun uyarınca sosyal risk ilkesi esas alınarak değil 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 13. maddesi gereğince hizmet kusuru değerlendirmesi yapılarak çözülmesi gerektiği ileri sürülmüştür.

10. Danıştay Onuncu Dairesi (Daire) tarafların temyiz başvurularını 28/3/2018 tarihinde incelemiştir. Daire; dava dilekçesinde maddi zararın tazmini ve sulhnamenin iptaline ilişkin talepte bulunulmaması, manevi tazminat talebinin kabul edilmesi ve davacıların temyiz dilekçesinde hükmedilen manevi tazminata ilişkin bir itiraz ileri sürmemesi nedenleriyle davacıların temyiz başvurularının reddine karar vermiştir. Daire; İçişleri Bakanlığının temyiz başvurusu kapsamında yaptığı değerlendirmede ise öncelikle eylemlerin gerçekleşmesinde idarenin hizmet kusuru bulunduğunun yine idarenin kendi müfettişince hazırlanan ön inceleme raporu, Hatay Valiliği İl İdare Kurulunun soruşturma izni verilmesine ilişkin kararı, Başsavcılık tarafından hazırlanan iddianameler ve açılan ceza davası ile ortaya konulduğu, bu nedenle söz konusu patlamalara istinaden açılan manevi tazminat taleplerine ilişkin davanın 5233 sayılı Kanun kapsamında değil idarenin sorumluluğunun doğrudan ve asli nedeni olan hizmet kusuru ilkesi gereğince karşılanması gerektiği sonucuna ulaşmıştır. Daire; söz konusu patlamalarda davacıların yakınının hayatını kaybetmesi nedeniyle uğranıldığı ileri sürülen manevi zararların olayda hizmet kusuru bulunan davalı idarece tazmin edilmesi gerektiğini, ölenin annesi olan başvurucu lehine hükmedilen manevi tazminat miktarının Daire içtihatlarıyla uyumlu olduğunu ancak kardeşleri olan diğer davacılar lehine hükmedilen miktarın fazla olduğunu belirterek kararı başvurucu yönünden yukarıda belirtilen gerekçeyle onamış, diğer davacılar yönünden ise bozmuştur.

11. Davalı idare, bu karara karşı karar düzeltme talebinde bulunmuştur. 20/7/2018 tarihli dilekçede; ölüm olayının terör eylemi sonucu ortaya çıkması nedeniyle davanın 5233 sayılı Kanun çerçevesinde ele alınması gerektiği, buna karşın Daire kararında hatalı olarak hizmet kusurunun esas alındığı ileri sürülmüştür. Dilekçede ayrıca 5233 sayılı Kanun'un manevi tazminat ödenmesine imkân sağlamadığı belirtilmiştir.

12. Daire 19/10/2020 tarihinde yaptığı inceleme neticesinde karar düzeltme talebini gerekçeli ve kesin olarak reddetmiştir. Söz konusu kararda, 28/3/2018 tarihli kararın gerekçesi hizmet kusuruna dayansa da davaya konu patlamaların birer terör eylemi olduğu ve bu nedenle manevi tazminat taleplerinin sosyal risk kapsamında değerlendirilmesi gerektiği ancak anılan kararın neticesi itibarıyla hukuka uygun olduğu belirtilmiştir. Öte yandan anılan kararda 28/3/2018 tarihli Daire kararında belirtilen gerekçeler ve başvurucunun hizmet kusurunun varlığına ilişkin ileri sürdüğü iddialar yönünden bir değerlendirmeye yer verilmemiştir.

13. Başvurucu, nihai kararı 22/2/2021 tarihinde öğrendikten sonra 16/3/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

14. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına

karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Yaşam Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

15. Başvurucu, gerçekleşen terör eylemine dair riskten haberdar olan kamu makamlarının saldırıyı önlemek adına gerekli önlemleri almaması nedeniyle yaşam hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

16. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; yapılacak değerlendirmede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı başvuru formundaki iddialarını tekrarlamıştır.

17. Başvurucunun bütün şikâyetleri esas olarak öngörülebilir nitelikte olan terör saldırısının idarenin kusuru nedeniyle engellenemediği ve açtığı tam yargı davasının aksi yöndeki olgulara rağmen reddedildiğine yöneliktir. Dolayısıyla başvurucu, yaşam hakkının usul boyutu yanında devletin kusuru nedeniyle gerçekleşen terör saldırısı sonucu yakınlarını kaybettiklerinden yaşam hakkının koruma yükümlülüğüne ilişkin maddi boyutunun da ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Ne var ki bu iddia hakkında değerlendirme yapılmasına imkân sağlayacak nitelikteki kanıt, Anayasa Mahkemesinin elinde bulunmamaktadır. Bu nedenle yaşam hakkı kapsamında yapılacak inceleme yaşam hakkının usul boyutuyla sınırlı olacaktır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Hasan Kılıç [2. B.], B. No: 2018/22085, 27/1/2021, § 39; İbrahim Kanbal [2. B.], B. No: 2019/6690, 16/3/2022, § 36; Bülent Köreği [1. B.], B. No: 2021/21941, 11/6/2024; Veysel Sevmez [2. B.], B. No: 2021/5650, 8/1/2025, § 18).

18. Anayasa Mahkemesi Hasan Kılıç başvurusunda, yapılan yargılama sonucunda sosyal risk uyarınca başvurucu lehine hükmedilen tazminat bakımından yaptığı değerlendirmede yargılamada yaşamı koruma yükümlülüğünün ihlal edildiği yönünde bir tespitte bulunmaması ve idarenin kusursuz sorumluluk ilkesi uyarınca olaydan sorumlu olduğunun kabul edilmesi nedeniyle başvurucunun mağdur sıfatının ortadan kalkmadığı sonucuna ulaşmıştır (aynı kararda bkz. §§ 40-43). Somut başvuru bakımından da bu değerlendirmeden ayrılmayı gerektirecek bir durum bulunmamaktadır. Ayrıca başka herhangi bir kabul edilemezlik nedeni tespit edilmeyen somut başvuruda açıklanan gerekçelerle yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

19. Yaşam hakkı kapsamındaki sorumluluğu ortaya koymak adına adli ve idari yargıda açılan tazminat talepli davalarda makul derecede ivedilik ve özen şartının yerine getirilmesi gerekir (Perihan Uçar ve diğerleri [2. B.], B. No: 2013/5860, 1/12/2015, § 52). Ancak yargı mercilerinin özenli inceleme yapma yükümlülükleri, yaşam hakkı ile ilgili her davada mutlaka mağdurlar lehine sonuca varılmasını garanti etmez (Aysun Okumuş ve Aytekin Okumuş [1. B.], B. No: 2013/4086, 20/4/2016, § 73).

20. Somut olaya konu yargılama sürecinde İdare Mahkemesi başvurucunun talebine rağmen olaya ilişkin yürütülen ceza yargılamasındaki bilgi ve belgeleri temin etmeden karar vermiştir. Anılan kararda (bkz. § 8) -aynen aktarılacak olursa- "dava dosyası incelendiğinde, olayın bir terör eylemi olduğunun anlaşılması (idarenin hizmetin işleyişine ilişkin kusurunun bulunmadığının tespit edilmesi)" ifadeleri kullanılmış ancak idarenin hizmetin işleyişine ilişkin kusurunun bulunmadığı yönündeki bu kanaate nasıl ulaşıldığına dair bir gerekçeye

yer verilmemiştir. İdare Mahkemesi bu kabulden hareketle uyuşmazlığı, kusur sorumluluğuna ilişkin genel hükümler çerçevesinde değil 5233 sayılı Kanun ve sosyal risk ilkesi kapsamında çözmüştür. Kararın başvurucu yönünden kesinleşmesine yönelik Danıştay kararında da (bkz. § 12) patlamaların terör eylemi olması nedeniyle uyuşmazlığın 5233 sayılı Kanun ve sosyal risk ilkesi çerçevesinde çözüleceği belirtilmiş ancak hizmet kusuruna ilişkin herhangi bir değerlendirmeye yer verilmemiştir. Oysa -karar düzeltme talebi reddedilmiş olan- Danıştay kararında (bkz. § 10) gerekçelerine de yer verilmek suretiyle meydana gelen patlamalarda hizmet kusurunun bulunduğu belirtilerek manevi tazminat talebinin hizmet kusuruna dayanılarak tazminat hukukunun genel ilkelerine göre değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

21. Mülkiye müfettişi tarafından hazırlanan ön inceleme raporundaki tespitler doğrultusunda verilen soruşturma izni üzerine ilgili emniyet personeli hakkında görevi ihmal suçundan kamu davası açılmıştır. İdare Mahkemesi nezdinde açılan tam yargı davasında ne bahsi geçen ceza yargılaması sürecinde elde edilen deliller ne de mülkiye müfettişi inceleme raporu irdelenmiştir. Yürütülen ceza yargılaması neticesinde terör olayında ihmalleri tespit edilen dönemin il emniyet müdürü ile TEM şube müdürü ve ilçe emniyet müdürünün hapis cezası ile tecziyelerine karar verilmiştir (bkz. § 6). Ceza yargılaması neticesinde ulaşılan sonuç bombalama eyleminin yapılacağı patlayıcı yüklü iki araç ile ilgili marka, renk ve plaka gibi somut bilgileri içeren istihbari bilgiye yeterli önem gösterilmediği ve eyleme karşı yeterli tedbir alınmadığı şeklindedir.

22. Başvurucunun açtığı tam yargı davasında idarenin yaşam hakkını koruyucu tedbirler almamasına yani olayda yaşamı koruma yükümlülüğünün ihlal edildiğine dayandığı gözetildiğinde uyuşmazlığın çözümü için gerekli delillerin toplanması ve başvurucunun anılan iddialarının karşılanması gerektiği açıktır. Bu nedenle yargısal makamların Anayasa'nın 17. maddesinin gerektirdiği dikkat ve özende inceleme yapmadıkları sonucuna varılmıştır.

23. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

24. Başvurucu, tam yargı davasının uzun sürmesi nedeniyle adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bakanlık görüşünde; yapılacak değerlendirmede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı başvuru formundaki iddialarını tekrarlamıştır.

25. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK], B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında anılan şikâyetle ilgili olarak uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda da anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

26. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

27. Başvurucu; ihlalin tespiti ile 50.000 TL maddi ve 50.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

28. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

29. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

30. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun maddi ve manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının usul boyutunun İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin yaşam hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Hatay İdare Mahkemesine (E.2014/1295, K.2015/1189) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ

UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 30/4/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

NAZMİ ÖZCAN VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/10145 | Karar tarihi: 30.04.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/10145

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

NAZMİ ÖZCAN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/10145)

Karar Tarihi: 30/4/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 6/1/2026 - 33129

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Ali Erdem ŞAHİN

Başvurucular : 1. Hüsamettin UĞUR

Vekili : Av. Dilara UĞUR 2. Nazmi ÖZCAN 3. Kamil ÖZDEMİR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; infaz hâkimliğine yapılan şikâyetlerin esasa girilmeden reddedilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkı ve haberleşme hürriyeti ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucular somut olaya konu olay tarihleri itibarıyla ceza infaz kurumlarında bulunmaktadır.

3. Başvurucular; açık ve kapalı görüşler ile avukatla olan görüşmelerin kayıt altına alınması, berber, sosyal, kültürel, spor ve eğitim faaliyetlerin kısıtlanması, telefon görüşmelerinin dinlenmesi gibi ceza infaz uygulamalarının bir veya birkaçına karşı infaz hâkimliklerine şikâyet yoluyla başvurarak uygulamaların kaldırılması veya kayıtların silinmesi taleplerinde bulunmuştur.

4. İnfaz hâkimlikleri; başvuruculların şikâyetlerini somut olarak ortaya koyamadıkları, genel nitelikteki taleplerinin yargı makamlarınca değerlendirilmesinin idarenin yerine geçerek

işlem tesis edilmesi anlamına geleceği gerekçeleriyle veya salt idarenin verdiği karar verilmesine yer olmadığına ilişkin karar doğrultusunda ret, esasa girilmeksizin ret veya karar verilmesine yer olmadığına karar vermiştir. Anılan kararlar itiraz kanun yolunda kesinleşmiştir.

5. Başvuru, süresi içinde yapılmıştır.

II. DEĞERLENDİRME

6. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucuların adli yardım taleplerinin kabulüne karar verilmesi gerekir. Konu yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle 2021/10319, 2021/19645 ve 2022/68216 bireysel başvuru numaralı dosyaların 2021/10145 bireysel başvuru numaralı dosya ile birleştirilmesine karar verilmesi gerekir.

A. Özel Hayata Saygı Hakkı ve Haberleşme Hürriyeti ile Bağlantılı Olarak Etkili Başvuru Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

7. Somut olayda başvurucular; açık görüş, kapalı görüş ve avukatla yapılan görüşmelerin dinlenerek kaydedilmesine ilişkin ceza infaz kurumu uygulamalarının bir kısmına veya tamamına karşı yargı yoluna başvurmuştur. Başvurucular, şikâyet ettikleri uygulamaların özel hayata saygı hakkını ve haberleşme hürriyetini ihlal ettiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; somut olayda başvurucuların haberleşme hürriyeti ile özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucular Nazmi Özcan ve Hüsamettin Uğur, Bakanlık görüşüne karşı beyanlarında bireysel başvuru formunda ileri sürdükleri iddiaları yinelemiştir. Diğer başvurucu Kamil Özdemir ise Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

8. Başvuru, infaz hâkimliklerinin davanın esasına ilişkin inceleme yapmaktan imtina ettikleri anlaşıldığından özel hayata saygı hakkı ve haberleşme hürriyeti ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkı kapsamında incelenmiştir.

9. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata saygı hakkı ve haberleşme hürriyeti ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

10. Etkili başvuru hakkı, anayasal bir hakkının ihlal edildiğini ileri süren herkese hakkın niteliğine uygun olarak iddialarını inceletebileceği makul, erişilebilir, ihlalin gerçekleşmesini veya sürmesini engellemeye ya da sonuçlarını ortadan kaldırmaya (yeterli giderim sağlama) elverişli idari ve yargısal yollara başvuruda bulunabilme imkânının sağlanması olarak tanımlanabilir (Y.T. [GK], B. No: 2016/22418, 30/5/2019, § 47; Meral Danış Beştaş (3) [2. B.], B. No: 2017/34087, 13/10/2020, § 37).

11. Bu bağlamda ceza infaz kurumlarındaki birtakım uygulamaların temel hak ve hürriyetlere müdahale teşkil ettiği ve kaldırılması gerektiği konusunda ileri sürülecek iddiaların esasının incelenmesine imkân sağlayan ve gerektiğinde uygun bir telafi yöntemi sunan etkili hukuk yollarının olması ilgililere etkili başvuru hakkının sağlanması bakımından bir gerekliliktir. Dolayısıyla infaz hâkimliklerine şikâyet yoluyla başvurma imkânının mevzuatta yer alması yalnız başına yeterli olmayıp bu yolun aynı zamanda pratikte de başarı şansı sunması gerekir. Anılan yola başvurulabilmesi için öngörülen koşullar somut olaylara

tatbik edilirken dayanak işlem, eylem ya da ihmallerden kaynaklanan savunulabilir nitelikteki iddiaların bu doğrultuda geniş şekilde değerlendirilmesi, koşulların oluşmadığı sonucuna ulaşılması durumunda ise bu durumun yargı makamları tarafından ilgili ve yeterli gerekçelerle açıklanması gerekir. Ayrıca mevzuatın yargı merciine başvurma imkânını ortadan kaldıracak şekilde dar yorumlanmaması, yargı makamlarınca temel hak ve özgürlükleri önceleyen bir yaklaşım içinde olunması etkili başvuru hakkının gereklerinin sağlanması açısından önem arz etmektedir (ilkelerin detayı için bkz. Meral Danış Beştaş (3), §§ 35-42).

12. Bununla birlikte 16/5/2001 tarihli ve 4675 sayılı İnfaz Hâkimliği Kanunu'nun 4. maddesine göre infaz hâkimlikleri hükümlü ve tutukluların ceza infaz kurumları ve tutukevlerine kabul edilmeleri, yerleştirilmeleri, barındırılmaları, ısıtılmaları ve giydirilmeleri, beslenmeleri, temizliklerinin sağlanması, bedensel ve ruhsal sağlıklarının korunması amacıyla muayene ve tedavilerinin yaptırılması, dışarıyla ilişkileri, çalıştırılmaları gibi işlem veya faaliyetlere ilişkin şikâyetleri inceler ve karara bağlar. Anayasa Mahkemesi hükümlü ve tutukluların bu konularda infaz hâkimliklerine yaptıkları şikâyetlerin esasa girilmeden reddedilmesini temel hak ve hürriyetlerle bağlantılı olarak etkili başvuru hakkını ihlal ettiğine karar vermiştir (birçok karar arasından bkz. özel hayata saygı hakkı yönünden Meral Danış Beştaş (3); aile hayatına saygı hakkı yönünden Fatih Elgin [1. B.], B. No: 2019/38512, 16/11/2022; Meryem Akay [2. B.], 2021/56509, 24/10/2024; kişinin maddi ve manevi varlığının korunması ve geliştirilmesi hakkı yönünden Uğur Eldemir (2) [1. B.], B. No: 2018/26139, 15/3/2022; haberleşme hürriyeti yönünden Fatih Yarımbaş [1. B.], 2019/39172, 4/10/2023).

13. Somut olayda başvuruculların şikâyetleri esasa girilmeksizin yargı makamları tarafından reddedilmiştir. Ret kararlarının ilgili mevzuatı gözeten yeterli gerekçeler içermediği, ayrıca başvuruculların iddialarının incelenmesine ve uygun bir telafi şansı sunmaya elverişli olmadığı anlaşılmıştır. İtiraz kanun yolunda da ağır ceza mahkemelerince bu eksikliği gidermeye yönelik bir karar verilmemiştir. Bu bağlamda somut başvuruda yukarıda aktarılan ilkeler ve karar sonuçlarından ayrılmayı gerektiren bir durum olmadığı anlaşılmıştır. Neticede başvuruculara, özel hayata saygı hakkı ve haberleşme hürriyeti kapsamında olduğunu ileri sürdükleri müdahalenin ortadan kaldırılması talebiyle başvurabileceği ve asgari güvenceleri içeren, pratikte de işleyen etkili bir hukuk yolunun sunulmadığı sonucuna varılmıştır.

14. Açıklanan gerekçelerle özel hayata saygı hakkı ve haberleşme hürriyeti ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

15. Başvurucu Hüsamettin Uğur, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

16. 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Tazminat Komisyonunun Görevleri ile Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Kanun'da değişiklik yapan 2/3/2024 tarihli ve 7499 sayılı Kanun uyarınca üç ay içinde yapılacak müracaat üzerine makul süre şikâyetlerinin Tazminat Komisyonu tarafından inceleneceği düzenlenmiştir. Nitekim Anayasa Mahkemesi Ahmet Kartalkuş kararında ilk bakışta ulaşılabilir olan ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görülen Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı sonucuna ulaşmıştır (Ahmet Kartalkuş [2. B.], B. No: 2019/39635,

19/3/2024). Somut başvuruda da anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

17. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

18. Başvurucular, ihlalin tespitini istemiştir. Bunun yanında başvurucular Hüsamettin Uğur 100.000 TL manevi, Kamil Özdemir tazminat türü belirtmeksizin 1.000.000 TL, Nazmi Özcan ise iki ayrı başvurusuyla toplam 200.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

19. Başvuruculaların denetimli serbestlik veya tahliye yoluyla serbest bırakıldıkları, dolayısıyla iddialarıyla ilgili olarak yargı mercileri tarafından bir karar verilebilmesinin artık mümkün olmadığı dikkate alındığında ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır.

20. Öte yandan somut olay bağlamında ihlalin tespit edilmesinin başvuruculaların uğradığı manevi zararların giderilmesi bakımından yetersiz kalacağı değerlendirilmiştir. Dolayısıyla ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılabilmesi için özel hayata saygı hakkı ve haberleşme hürriyeti ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlali nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvuruculara ayrı ayrı net 10.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. Adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

C. 1. Özel hayata saygı hakkı ve haberleşme hürriyeti ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Başvurucu Hüsamettin Uğur yönünden makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

D. Anayasa'nın 20. ve 22. maddelerinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkı ve haberleşme hürriyeti ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Başvuruculara ayrı ayrı net 10.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

F. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucu Hüsamettin Uğur'a ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin bilgi için Ödemiş İnfaz Hâkimliğine (E.2020/2004, K.2020/2275), Ödemiş 1. Ağır Ceza Mahkemesine (2021/79 D.İş); Kırıkkale İnfaz Hâkimliğine (E.2020/1639, K.2020/1718), Kırıkkale 1. Ağır Ceza Mahkemesine (2021/11 D.İş); Çanakkale

İnfaz Hâkimliğine (E.2020/1989, K.2020/2132), Çanakkale 1. Ağır Ceza Mahkemesine (2020/1575 D.İş) ve Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 30/4/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

H.G.

B. No: 2021/14248 | Karar tarihi: 30.04.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/14248

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

H.G. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/14248)

Karar Tarihi: 30/4/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

RESEN GİZLİLİK KARARI VERİLDİ

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Kemal ÖZEREN

Başvurucu : H.G.

Vekili : Av. Mesut YAZICI

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, özel hayatın gizliliğini ihlal ve nitelikli cinsel saldırı suçlarından yürütülen soruşturma sonucunda kovuşturma yapılmasına yer olmadığına karar verilmesi nedeniyle maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkı ile özel hayata saygı hakkı kapsamındaki kişisel verilerin korunmasını isteme hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu 10/6/2019 tarihli dilekçesiyle Y.M. isimli şahıs hakkında Antalya Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) şikâyette bulunmuştur. Anılan dilekçede başvurucu Almanya'da yaşayan iki çocuk annesi ve evli bir kadın olduğunu, Antalya'da yazlık ev almayı düşündüğü dönemde burada yaşayan kız kardeşi ve kız kardeşinin kocasının kendisini bu hususta yardımcı olması için Y.M. ile tanıştırdığını belirtmiştir. Y.M.nin bulduğu evi göstermek amacıyla 2018 yılının Aralık ayında daveti üzerine Y.M. ile buluştuğunu ve tecavüzüne uğradığını ifade etmiştir. Bundan iki gün sonra Y.M.nin elinde bulunan resimlerle kendisini korkuttuğunu ve eve götürerek tekrar tecavüz ettiğini belirten başvurucu 27/12/2018

tarihinde iki gün boyunca tecavüze uğradığını ve 3/1/2019 tarihinde son kez cinsel saldırının gerçekleştiğini vurgulamıştır. Başvurucu; Almanya'ya döndükten sonra Y.M.nin kendisini arayıp şantaj yapmak suretiyle para istediğini, bunun üzerine Y.M.ye para gönderdiğini dile getirerek Y.M.nin elinde bulunan dijital materyallere el konulmasını, tutuklanmasını ve cezalandırılmasını talep etmiş, ayrıca bahse konu şikâyet dilekçesinin ekinde Almanya'da düzenlenmiş, imzalı olmayan birtakım iş göremezlik raporları ve tıbbi belgeleri sunmuştur.

3. Bunun üzerine Antalya Kepez Polis Merkezi Amirliği tarafından Y.M.nin ifadesi alınmıştır. 3/8/2019 tarihli şüpheli ifade tutanağında Y.M., başvurucu ile 2017 yılında bir düğünde tanıştıklarını, 2018 yılının Mayıs ayı itibarıyla konuşmalarının arttığını ve sevgili olduklarını belirtmiştir. Başvurucunun kendisine yardım amacıyla para gönderdiğini, kendisiyle birlikte olmak için Almanya'dan Antalya'ya geldiğini, iddia edildiği gibi tecavüz gibi bir durumun olmadığını, başvurucu ile rızası çerçevesinde ilişkiye girdiklerini vurgulamıştır. Ayrıca Y.M., başvurucu ile konuşmalarının ve başvurucunun kendisine gönderdiğini belirttiği resim ve videoların bulunduğu CD'yi teslim etmiştir. Y.M.nin benzer yöndeki beyanları, Başsavcılık tarafından düzenlenen 17/7/2020 tarihli sorgulama tutanağında da yer almıştır.

4. Devamında başvurucu, kardeşi P.İ. ve kardeşinin eşi H.İ.İ. hakkında bilâ tarihli yeni bir şikâyet dilekçesini Başsavcılığa sunmuştur. Bu dilekçede başvurucu, Y.M.nin sunduğu fotoğraf ve videoların kendisi tarafından kızkardeşi P.İ.ye gönderilen fotoğraf ve videolar olduğunu, P.İ. ve H.İ.İ. tarafından bunların izinsiz ve suç işleme kastı ile paylaşıldığını belirtmiştir. Ayrıca başvurucu, bahse konu videoların incelenmesi hâlinde bunların P.İ.ye hitaplı olduğunun anlaşılacağını dile getirmiştir.

5. Başsavcılık tarafından düzenlenen 20/12/2019 tarihli sorgulama tutanağında P.İ., Y.M.yi tanıdığını, fakat ablası olan başvurucuya cinsel saldırıda bulunduğunu duymadığını belirtmiştir. Ayrıca başvurucu tarafından gönderilmiş olan herhangi bir video ya da fotoğrafı kimseye ya da Y.M.ye göndermediğini ifade etmiştir. Aynı tarihli diğer sorgulama tutanağında H.İ.İ. de aynı şekilde herhangi bir paylaşım yapmadığını vurgulamıştır. Ayrıca P.İ. ve H.İ.İ., başvurucunun eşinin zorlaması nedeniyle bu şekilde bir isnatta bulunduğunu dile getirmiştir.

6. Öte yandan Başsavcılık, Y.M. tarafından sunulmuş olan CD üzerinde bilirkişi incelemesi yaptırmıştır. Adli bilişim uzmanı tarafından düzenlenen 22/1/2020 tarihli bilirkişi raporunda, mesajlara ilişkin ekran görüntülerinin 23/12/2018, 27/12/2018 ve 29/12/2018 tarihlerine ait olduğu vurgulanarak karşılıklı konuşmalara ilişkin mesajlar anılan rapora aktarılmıştır. Buna göre başvurucunun Y.M.ye hitaplı 23/12/2018 tarihli mesajında ''uyudun mu canım'', 27/12/2018 tarihli mesajında "hayatım" ve 29/12/2018 tarihli mesajında "bitanem benim çok kötü burnum kanadı... Ben çıkıyorum hotelden, burda bi şey olmasın, ok. Seni çok seviyorum aşkım" ifadeleri yer almaktadır. Ayrıca fotoğraf ve videolara ilişkin ekran görüntüleri de tespit tarihleri ile birlikte bahse konu rapora aktarılmıştır.

7. Başsavcılık 30/10/2020 tarihinde P.İ. ve H.İ.İ. ile ilgili olarak özel hayatın gizliliği suçundan, Y.M. ile ilgili olarak ise şantaj, nitelikli cinsel saldırı ve iftira suçlarından kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; bilirkişi raporundaki tespitlere ve şikâyet edilen kişilerin ifadelerine yer verilmiştir. Bununla birlikte şikâyet tarihinin 10/6/2019, iddia olunan en son cinsel istismar olayının vuku bulduğu tarihin ise 3/1/2019 olduğu, başvurucunun şüphelinin etki alanından başka bir ülkeye gittikten 5 ay sonra şikâyette bulunduğu, bu durumun iddia ve vakıalar ve bilirkişi raporunda belirtilen mesaj kayıtlarının iddia ve hayatın olağan akışı ile örtüşmediği belirtilmiştir. Bununla

birlikte bilirkişi raporundaki 29/12/2018 tarihli mesaj gözönüne alındığında ikinci cinsel saldırı iddiasından bir gün sonra bu şekilde mesaj kaydının olmasının hayatın olağan akışı ile uyumlu olmadığı ifade edilmiştir. Netice itibarıyla şantaj, iftira ve cinsel saldırı eylemlerine dair somut bir delilin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

8. Diğer taraftan Başsavcılığın anılan kararında P.İ. ve H.İ.İ. ile ilgili olarak özel hayatın gizliliğini ihlal suçu açısından yapılan değerlendirme kapsamında başvurucunun iddiası doğrultusunda bir tespitin bilirkişi raporunda yer almadığı belirtilmiştir. Ayrıca başvurucunun kardeşi ve eniştesi olan bahse konu kişilerin diğer cinsel saldırı eylemini geçekleştirdiği iddia edilen Y.M.yi başvurucu ile aralarındaki akrabalığa rağmen koruma ve savunma ilişkisine girmesinin hayatın olağan akışı ile uyumlu olmayacağı vurgulanmıştır.

9. Başvurucu, bu karara itiraz etmiştir. İtiraz dilekçesinde şikâyet dilekçesindeki iddialarını yineleyen başvurucu, Başsavcılığın soruşturmayı yetersiz ve özensiz şekilde yürüttüğünü ileri sürmüştür. Ayrıca başvurucu; mağdur sıfatı ile ifadesinin dahi alınmadığını, bahse konu mesajların da Y.M. tarafından üretildiğini vurgulayarak Başsavcılığın anılan kararının kaldırılmasını talep etmiştir.

10. Antalya 1. Sulh Ceza Hâkimliği 19/2/2021 tarihinde Başsavcılığın kovuşturmaya yer olmadığına dair kararında usule ve kanuna aykırı bir husus bulunmadığı gerekçesiyle itirazın reddine karar vermiştir.

11. Başvurucu, nihai kararı 26/2/2021 tarihinde öğrendikten sonra 23/3/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

12. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

13. Başvurucu; Y.M. tarafından tecavüze uğradığını, Y.M.nin kendisinden para isteyerek şantaj yaptığını, bu süreçte psikolojisinin bozulduğunu belirtmiştir. Almanya'da tıbbi destek almaya başladığını ifade eden başvurucu, Y.M.nin sunduğu fotoğraf ve videoların kendisi tarafından kardeşi P.İ.ye gönderilmiş olan fotoğraf ve videolar olduğunu, kişisel verilerinin bu suretle yayıldığını ifade etmiştir. Bu iddialarının Başsavcılık tarafından araştırılmadığını ve ifadesinin alınmadığını vurgulayan başvurucu etkili ve özenli bir soruşturma yürütülmediğini iddia etmiştir. Sonuç olarak başvurucu maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının, adil yargılanma hakkının, mülkiyet hakkının ve özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

14. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; Anayasa Mahkemesi içtihadı ve mevzuat hükümleri hatırlatılarak bunların dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

15. Başvuru, maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkı ile özel hayata saygı hakkı kapsamındaki kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı kapsamında incelenmiştir.

16. Devlet; Anayasa'nın 17. maddesi kapsamında, bireyin maddi ve manevi varlığının bir parçası olan fiziksel ve zihinsel bütünlüğe keyfî olarak müdahale etmemek ve üçüncü kişilerin saldırılarını önlemekle yükümlüdür (Yusuf Burak Çelik [2. B.], B. No: 2013/2538, 20/11/2014, § 31). Devletin pozitif yükümlülüğünün bir parçası olarak usul yükümlülüğü de bulunmaktadır. Bu usul yükümlülüğü çerçevesinde devlet, her türlü fiziksel ve ruhsal saldırı

olayının sorumlularının belirlenmesini ve gerekiyorsa cezalandırılmasını sağlayabilecek etkili resmî bir soruşturma yürütmek durumundadır (Cezmi Demir ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/293, 17/7/2014, § 106).

17. Bireysel başvuru kapsamında yapılacak değerlendirmede etkili bir ceza soruşturması yürütülüp yürütülmediği incelenirken soruşturmanın derhal başlaması, bağımsız bir biçimde ve kamu denetimine tabi olarak özenle ve süratle yürütülmesi ve etkili olması unsurları araştırılmaktadır (Mehmet Arif Kılınç [1. B.], B. No: 2013/1656, 16/7/2014, § 29). Etkili soruşturma yapma yükümlülüğü, iddialar doğrultusunda lehe ve aleyhe delillerin toplanmasını ve ulaşılan sonucun temel hakların öngördüğü güvenceleri sağlayacak şekilde ilgili ve yeterli gerekçelerle açıklanmasını gerekli kılmaktadır. Ancak soruşturma sonunda şüpheliler hakkında mutlaka ceza davası açılmasının zorunlu olduğu söylenemez (Meral Talay [2. B.], B. No: 2018/8050, 7/10/2021, § 37; benzer yönde değerlendirme için bkz. Gözde Başar [2. B.], B. No: 2016/3122, 28/5/2019, § 34).

18. Anayasa'nın 17. maddesi gereğince yürütülecek soruşturmalarda soruşturma makamlarının anılan hak kapsamında değerlendirilebilecek bir muameleye maruz kaldığını ileri süren kişilerin olayın gelişimine ve delillerin elde edilmesine ilişkin ileri sürdükleri her türlü iddialarını ve taleplerini karşılama zorunluluğu bulunmamaktadır. Soruşturma kapsamında yürütülecek soruşturma işlemlerinin belirleyicisi yetkili soruşturma makamlarıdır. Soruşturma makamları, her bir somut olayın koşullarını ayrıca değerlendirerek makul olan bir yöntem belirleyecektir (Yavuz Durmuş ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/6574, 16/12/2015, § 62).

19. Yürütülecek ceza soruşturmalarının amacı kişinin dokunulmazlığını, maddi ve manevi varlığını koruyan mevzuat hükümlerinin etkili bir şekilde tatbiki ile sorumluların tespiti ve etkili müeyyidelerin uygulanmasını sağlamaktır. Bu bir sonuç yükümlülüğü olmayıp uygun araçların kullanılması yükümlülüğüdür. Diğer taraftan belirtilen yükümlülük; Anayasa'nın 17. maddesinin başvurucuya üçüncü kişileri bir suç nedeniyle yargılatma ya da cezalandırılmalarını talep hakkı, kamusal makamlara ise tüm yargılamaları mahkûmiyetle ya da belirli bir ceza hükmüyle sonuçlandırma ödevi yüklediği şeklinde yorumlanamaz (Süleyman Demirbaş [1. B.], B. No: 2014/1549, 13/7/2016, § 34). Ancak her durumda söz konusu yargısal sistemlerin etkili şekilde işletilmesi ve soruşturmalar ya da yargılamalar neticesinde yargısal makamlarca ulaşılan tüm sonuçların temel hakların içerdiği güvenceleri koruyacak şekilde ilgili ve yeterli gerekçelerle açıklanması gerekir (Erol Kumcu [2. B.], B. No: 2015/18988, 9/5/2019, § 35; Ali Çığır [1. B.], B. No: 2015/19298, 8/5/2019, § 35; Emine Demir ve diğerleri [2. B.], B. No: 2019/16805, 25/5/2022, § 29).

20. Öte yandan 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Anayasa Mahkemesince kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Bu bağlamda başvurucunun ihlal iddialarını kanıtlayamadığı, temel haklara yönelik bir müdahalenin olmadığı veya müdahalenin meşru olduğu açık olan başvurular ile karmaşık veya zorlama şikâyetlerden ibaret başvurular açıkça dayanaktan yoksun kabul edilebilir (Hikmet Balabanoğlu [2. B.], B. No: 2012/1334, 17/9/2013, § 24).

21. Somut olayda başvurucunun nitelikli cinsel saldırı iddiası ile başlayan ve kız kardeşi ile eniştesinin kendisine ait fotoğraf ve videoları Y.M. isimli kişiye verdiğini ileri sürmesi ile devam eden bir soruşturma safahatı söz konusudur. Başvurucunun iddiaları ile ilgili olarak Başsavcılık hem şikâyet edilen kişilerin şikâyet konusu ile ilgili olarak beyanlarını almış hem

de Y.M.nin sunmuş olduğu CD içeriğine yönelik bilirkişi incelemesi yaptırmıştır.

22. Başsavcılık özellikle başvurucunun 29/12/2018 tarihli mesajının (bkz. § 7) iddia olunan ikinci cinsel istismar olayından bir gün sonrasına ait olduğunu vurgulayarak bu durumda başvurucunun iddiasının hayatın olağan akışı ile örtüşmediğini belirtmiştir. Bilirkişi tarafından incelenmiş olan bahse konu mesajlara ilişkin ekran görüntülerinin üretilmiş veya sahte olduğuna ilişkin herhangi bir tespitin yapılmadığını, Başsavcılığın kovuşturma yapılmasına yer olmadığına karar verirken bilirkişi raporundaki bu duruma dayandığını belirtmek gerekir.

23. Bunun yanı sıra başvurucuya ait fotoğrafların P.İ. ve H.İ.İ. tarafından Y.M.ye verildiği iddiası ile ilgili olarak Başsavcılık, başvurucunun kardeşi ve eniştesi olan bahse konu kişilerin cinsel saldırı eylemini geçekleştirdiği iddia edilen Y.M.yi başvurucu ile aralarındaki akrabalığa rağmen koruma ve savunma ilişkisine girmesinin hayatın olağan akışı ile uyumlu olmadığını belirtmiştir. Yine bu hususta bahse konu kişilerin beyanları ile birlikte bilirkişi raporunda başvurucunun iddiası kapsamında bir tespitin yapılmadığı vurgulanmıştır. Diğer taraftan başvurucunun ileri sürdüğü bağlamda da bahse konu fotoğrafları rızası ile kız kardeşine gönderdiği, bunların başkasına aktarılabileceğini bilebilecek konumda olduğu vurgulanmalıdır. Ayrıca başvurucunun, kız kardeşinin bu fotoğrafları hukuka aykırı yollarla ele geçirdiğine dair bir iddiasının da olmadığı görülmüştür.

24. Sonuç olarak başvurucuya iddia ve delillerini ileri sürebileceği etkili bir hukuksal mekanizma sağlandığı, temel iddia ve itirazların yargı makamlarınca özenli bir şekilde değerlendirilerek bir sonuca varıldığı ve dolayısıyla usule ilişkin pozitif yükümlülüğün yerine getirildiği anlaşıldığından maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkı ile özel hayata saygı hakkı kapsamındaki kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı yönünden bir ihlalin bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

25. Açıklanan gerekçelerle başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun niteliği gereği kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin RESEN GİZLİ TUTULMASINA,

B. Maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ve özel hayata saygı hakkı kapsamındaki kişisel verilerin korunmasını isteme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 30/4/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MUHAMMET ATILGAN

B. No: 2021/16187 | Karar tarihi: 30.04.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/16187

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUHAMMET ATILGAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/16187)

Karar Tarihi: 30/4/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Güzay ŞERBETCİ

Başvurucu : Muhammet ATILGAN

Vekili : Av. Hatice Kübra EKİCİ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kamudaki görevinden çıkarılan hukukçunun baro staj listesine yazılmasına ilişkin verilen kararın mahkemece iptal edilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Polis memuru olarak görev yaptığı sırada olağanüstü hâl kanun hükmünde kararnamelerine (OHAL KHK'ları) dayanılarak kamu görevinden çıkarılan başvurucu, baro staj listesine avukat stajyeri olarak yazılma talebiyle Ankara Barosuna başvurmuştur. Başvurucunun talebi Ankara Barosu Yönetim Kurulu tarafından kabul edilmiştir. Bu karara karşı Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından itiraz edilmiştir. İtiraz dilekçesinde başvurucunun OHAL KHK'sı ile görevinden çıkarıldığı, kamu görevlisi olma niteliğini kaybettiği, hakkında kovuşturma bulunduğu vurgulanmıştır. Türkiye Barolar Birliği (TBB) Yönetim Kurulu anılan itirazı reddetmiştir.

3. Söz konusu karar, Adalet Bakanlığı (Bakanlık) tarafından uygun bulunmayarak bir daha görüşülmek üzere TBB'ye geri gönderilmiştir. TBB, önceki kararında ısrar ederek

başvurucunun baro staj listesine yazılmasına karar vermiştir. Bakanlık, anılan karara karşı Ankara 10. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) yürütmeyi durdurma talepli iptal davası açmıştır. Başvurucu, davalı TBB'nin yanında iptal davasında müdahil olarak yer almıştır.

4. Mahkeme öncelikle yürütmenin durdurulması talebini kabul etmiş, sonrasında 30/11/2020 tarihli kararı ile dava konusu işlemin iptaline karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; başvurucu hakkında silahlı terör örgütüne üye olma suçundan açılan ceza davasının derdest olduğu, başvurucuya isnat edilen fiilin niteliği ile baro levhasına yazılması durumunda yürütülecek kamu hizmetinin önemi ve özelliği vurgulanmıştır. Anılan hususlar ile 19/3/1969 tarihli ve 1136 sayılı Avukatlık Kanunu'nun ilgili düzenlemeleri dikkate alınarak staj listesine yazılma kararı için kovuşturma sonucunun beklenmesinin yerinde olacağı sonucuna varılmıştır.

5. İptal kararına karşı TBB'nin istinaf kanun yoluna başvurusu Ankara Bölge İdare Mahkemesi 12. İdari Dava Dairesinin 11/3/2021 tarihli kararıyla kesin olarak reddedilmiştir.

6. Başvuru 14/4/2021 tarihindeyapılmıştır.

7. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

9. Başvurucu, avukatlık yapabilmesi için başvurduğu baro staj listesine yazılma talebinin mahkeme tarafından reddedilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bakanlık görüşünde; somut olayın kendine özgü koşulları,başvurucuya isnat edilen fiilin niteliği ile baro staj levhasına yazılması durumunda yürütülecek kamu hizmetinin önemi ve özelliği dikkate alınarak karar verildiği, başvurucunun baro staj levhasına yazılmamasının özel hayatına ve aile hayatına saygı hakkını ne şekilde etkilediğini yeterince ortaya koyamadığını dile getirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı başvuru formunda yer alan beyanlarını yinelemiştir.

10. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir (aynı yöndeki değerlendirmeler için bkz. Mehmet Çetinkaya ve D.K. [GK], B. No: 2018/27392, 15/4/2021; B.A.Y. [GK], B. No: 2019/19788, 5/7/2022).

11. Başvurucunun iddiasının baro staj listesine yazılma talebinin reddedilmesine, dolayısıyla serbest avukatlık yapmasının engellenmesine ilişkin olduğu görülmüştür. Mesleki hayata yönelik bu tür tedbirlerin ya da müdahalelerin hangi durumlarda özel hayat bağlamında uygulanabilir olduğu hususunda belirlenen ölçütler Tamer Mahmutoğlu ([GK], B. No: 2017/38953, 23/7/2020, §§ 84-96) kararında açıklanmıştır.

12. Başvurucunun staj listesine yazılma talebinin reddinin özel hayata saygı hakkına müdahale niteliğinde olduğu ve anılan müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı takdirde Anayasa'nın 20. maddesini ihlal edeceği açıktır (Ömer Özcan [GK], B. No: 2019/24047, 23/3/2023).

13. Anayasa Mahkemesi Ömer Özcan kararında anılan müdahalenin meşru amacının

olduğunu tespit ederek kanuni dayanağını demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk ve ölçülülük kriteriyle birlikte incelemiştir.

14. Bu kapsamda Anayasa Mahkemesi 1136 sayılı Kanun'un 5. maddesinin üçüncü fıkrasında bazı suçlardan kovuşturma altında bulunulması hâlinde avukatlığa alınma isteği hakkındaki kararın kovuşturma sonuna kadar ertelenebileceği ancak ilgili mevzuatta stajın ötelenmesine dair açık bir kanuni düzenlemenin bulunmadığını tespit etmiştir. Buradan hareketle stajın avukatlığa kabul talebinde bulunmanın ön şartı olarak düzenlendiği dikkate alındığında bu kuralın staja başvuruda işlerlik kazandırılacak şekilde geniş yorumlanmasının öngörülebilir olmadığı, hak ve özgürlükleri daraltan bir yorum olduğu değerlendirilmiştir (Ömer Özcan, §§ 61, 63).

15. Bununla birlikte anılan kararda kovuşturmanın mahkûmiyetle sonuçlanması hâlinde adayın staj listesinden ve avukatın baro levhasından kesin olarak silineceğinin mevzuatta açıkça düzenlendiğinin gözetilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Bu açıklamalar bağlamında hakkında devam eden kovuşturma bulunması sebebiyle başvurucunun baro staj listesine yazılmamasının hangi zorlayıcı toplumsal ihtiyacı karşıladığının ilgili ve yeterli bir gerekçe ile ortaya konulamadığı sonucuna varılmıştır (Ömer Özcan, §§ 64, 65).

16. Somut başvuruda da anılan karardan ayrılmayı gerektirir bir husus bulunmamaktadır. Bu nedenle başvurucunun Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Ömer ÇINAR bu görüşe katılmamıştır.

III. GİDERİM

17. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması ile 5.000.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

18. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

19. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞiYLE,

C. Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE Ömer ÇINAR'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

D. Kararın bir örneğinin özel hayata saygı hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 10. İdare Mahkemesine (E.2020/937, K.2020/1836) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

F. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 30/4/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY

Başvuru, polis memur iken kamudaki görevinden çıkarılan hukukçunun baro levhasına yazılmasına ilişkin talebinin mahkemece iptal edilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Sayın Mahkemece yapılan değerlendirmede çoğunluk tarafından, başvurucunun Anayasa’nın 20. maddesindeki özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Aşağıda belirttiğimiz gerekçelerle çoğunluk görüşüne katılmıyorum. Şöyle ki;

Başvurucu, polis memuru olarak görev yaptığı sırada FETÖ/PDY ile irtibat ya da iltisak içinde olduğu gerekçesi ile 672 sayılı OHAL KHK’sına dayanılarak kamu görevinden çıkarılmıştır. Başvurucu, baro levhasına stajyer olarak yazılmak için Ankara Barosuna başvurmuş, bu başvurusu kabul edilmiştir. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından başvurucunun polis memurluğundan çıkarıldığı, Ağrı 1. Ağır Ceza Mahkemesinde yargılamasının devam ettiği belirtilerek Türkiye Barolar Birliği’ne itiraz edilmiştir. TBB’nin red kararı Adalet Bakanlığı tarafından uygun bulunmayarak geri gönderilmiş, TBB’nin kararında ısrar etmesi üzerine Bakanlık tarafından dava açılmıştır. İdare Mahkemesi tarafından yürütmeyi durdurma kararı verilmiş, yargılama sonucunda TBB’nin işleminin iptaline karar verilmiş, bu karara karşı yapılan istinaf başvurusu da Bölge İdare Mahkemesi tarafından reddedilmiştir. Bunun üzerine başvurucu, Anayasa Mahkemesi’ne bireysel başvuruda bulunmuştur.

1136 sayılı Kanun'un "Avukatlığa Kabulde Engeller" kenar başlıklı 5. maddesinin ilgili fıkraları şöyledir:

"Aşağıda yazılı durumlardan birinin varlığı halinde, avukatlık mesleğine kabul istemi reddolunur : a) Türk Ceza Kanununun 53 üncü maddesinde belirtilen süreler geçmiş olsa bile; kasten işlenen bir suçtan dolayı iki yıldan fazla süreyle hapis cezasına ya da Devletin güvenliğine karşı suçlar, Anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar, (…) zimmet, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, güveni kötüye kullanma, hileli iflas, ihaleye fesat karıştırma, edimin ifasına fesat karıştırma, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama veya kaçakçılık suçlarından mahkûm olmak. _Adayın birinci fıkranın (a) bendinde yazılı cezalardan birini gerektiren bir suçtan kovuşturma altında bulunması halinde, avukatlığa alınması isteği hakkındaki kararın bu kovuşturmanın sonuna kadar bekletilmesine karar verilebilir”.

1136 sayılı Kanun'un "Redde veya Kovuşturma Sonuna Kadar Beklenmesine Dair Karara İtiraz" kenar başlıklı 8. maddesinin ilgili fıkraları şöyledir:

"…Baro yönetim kurullarının adayın levhaya yazılması hakkındaki kararları, karar tarihinden itibaren onbeş gün içinde Türkiye Barolar Birliğine gönderilir. Türkiye Barolar Birliği kararın kendisine ulaştığı tarihten itibaren bir ay içinde uygun bulma veya bulmama kararını ve itirazın kabul veya reddi hakkındaki kararlarını onaylamak üzere karar tarihinden itibaren bir ay içinde Adalet Bakanlığına gönderir. Bu kararlar Adalet Bakanlığına ulaştığı tarihten itibaren iki ay içinde Bakanlıkça karar verilmediği veya karar onaylandığı takdirde kesinleşir. Ancak Adalet Bakanlığı uygun bulmadığı kararları bir daha görüşülmek üzere, gösterdiği gerekçesiyle birlikte Türkiye Barolar Birliğine geri gönderir. Geri gönderilen bu kararlar, Türkiye Barolar Birliği Yönetim Kurulunca üçte iki çoğunlukla aynen kabul edildiği takdirde onaylanmış, aksi halde onaylanmamış sayılır; sonuç Türkiye Barolar Birliği tarafından Adalet Bakanlığına bildirilir..._Adalet Bakanlığının dördüncü fıkra uyarınca verdiği kararlara karşı, Türkiye Barolar Birliği, aday ve ilgili baro; Adalet Bakanlığının uygun bulmayıp bir daha görüşülmek üzere geri göndermesi üzerine Türkiye Barolar Birliğince verilen kararlara karşı ise, Adalet Bakanlığı, aday ve ilgili baro idari yargı merciine başvurabilir…".

Başvuruculaların baro levhasına kayıt talebinin kabulüne dair Adalet Bakanlığı'nın yaptığı itirazın ve yerel mahkemelerin Türkiye Barolar Birliği (TBB)'nin baro levhasına kayıt işleminin iptal gerekçesi, başvurucu hakkında Avukatlık Kanununun 5. maddesinde belirtilen suçlardan dolayı kovuşturma bulunmasıdır. Anayasa'nın "Özel hayatın gizliliği" başlıklı 20. maddesinin birinci fıkrasında "Herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz." hükmü yer almaktadır. Anayasa Mahkemesi kararlarında; özel hayata saygı gösterilmesini isteme hakkının kişinin çevresinde bulunanlarla temas kurma hakkını içerdiği, kişilerin mesleki hayatları ile özel hayatları arasında sıkı bir ilişkinin bulunduğu, kişinin mesleği ile ilgili tasarrufların özel hayata saygı gösterilmesini isteme hakkı kapsamında değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir (Anayasa Mahkemesi'nin Serap Tortuk kararı, Başvuru No; 2013/9660, K. Tarihi; 21/1/2015, § 36; Yine bkz. AYM, Bülent Polat kararı, Başvuru No;2013/7666, K. Tarihi; 10/12/2015, § 62).

Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi, özel hayata ilişkin herhangi bir nedene dayanmayan ve kişilerin mesleki hayatlarına ya da sosyal statülerine yönelik müdahaleler ya da tedbirler içeren her durumun doğrudan doğruya özel hayata saygı hakkı kapsamında değerlendirilmesi mümkün olmadığını, bu türden müdahalelerin konu olduğu süreçlerin özel hayata saygı hakkının incelenmesini ve güvencelerinin harekete geçirilmesini sağlamaya elverişli olması gerektiğini, mesleki hayata ve sosyal statüye yönelik olarak gerçekleştirilen müdahalelerin ya da alınan tedbirlerin kişilerin sosyal yaşamlarına ve çevreleriyle kuracakları iletişime, dolayısıyla özel hayatlarına dolaylı da olsa bir etkisinin olacağı öngörülebilir olsa da bu kapsamdaki gerçekleşmiş ya da gerçekleşmesi muhtemel etkinin meselenin özel hayata saygı hakkı kapsamında ele alınmasını gerekli kılacak ölçüde ciddi ve asgari bir ağırlık düzeyinde olduğunun ortaya konulması gerektiğini, bu çerçevede özel hayata ilişkin herhangi bir nedene dayanılmaksızın mesleki hayata ve sosyal statüye yönelen müdahalelerin ya da tedbirlerin özel hayata saygı hakkı kapsamında değerlendirilebilmesi için muhataplarının özel hayatları üzerinde ciddi etkisinin olması veya bu düzeyde bir etkinin doğmasının muhtemel olması gerektiğini ifade etmiştir (Bkz. Anayasa Mahkemesi'nin 23.07.2024 tarihli, 2023/25 E. ve 2024/139 K. sayılı kararı, §45,46).

Baro levhasına kayıt talebinin yerel mahkemece iptaline ilişkin müdahale Avukatlık Kanununun 5. ve 8. maddeleri çerçevesinde yapılmış olup, başvurucu hakkında kovuşturma bulunduğundan kanuni dayanağı mevcuttur.Kişilerin özel hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına getirilen sınırlamanın Anayasa'nın 13. maddesi uyarınca ölçülü de olması gerekir. Ölçülülük ilkesi ise elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik öngörülen sınırlamanın ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, gereklilik ulaşılmak istenen amaç bakımından sınırlamanın zorunlu olmasını diğer bir ifadeyle aynı amaca daha hafif bir sınırlama ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık ise amaç ile araç arasında adil bir denge kurulmasını gerektirmektedir. (bkz. Anayasa Mahkemesi'nin 23.07.2024 tarihli, 2023/25 E. ve 2024/139 K. sayılı kararı, § 61). Avukatlık Kanununun 1. maddesinde avukatlığın, kamu hizmeti ve serbest bir meslek olduğu belirtilmiş, aynı Kanunun 2. maddesinde ise, avukatlığın amacının; hukuki münasebetlerin düzenlenmesini, her türlü hukuki mesele ve anlaşmazlıkların adalet ve hakkaniyete uygun olarak çözümlenmesini ve hukuk kurallarının tam olarak uygulanmasını her derecede yargı organları, hakemler, resmi ve özel kişi, kurul ve kurumlar nezdinde sağlamak olduğu belirtilmiştir. Bu anlamda avukatlık faaliyetinin, yargı faaliyetinin önemli ve ayrılmaz bir unsuru olduğu açık olup, baro levhasına kayıt için Kanunun 5. maddesinde belirtilen suçlardan kovuşturma bulunmaması koşulunun aranmasının meşru amaca ulaşma bakımından elverişli ve gerekli olmadığı söylenemez.

Kaldı ki, somut olayda olduğu gibi herhangi bir Kanunda öngörülen kuralın uygulanmasından doğacak uyuşmazlıkların idari yargıya taşınabilmesi ve idarenin takdir hakkını somut olay bağlamında doğru bir şekilde değerlendirip değerlendirmediğinin denetlenmesi mümkündür. Somut olayda da Avukatlık Kanunu'nun 8. maddesinin verdiği yetki çerçevesinde Adalet Bakanlığı tarafından, TBB'nin takdir hakkı çerçevesinde verdiği kararın idare mahkemesince denetlenmesi söz konusudur. Avukatlık Kanunu'nun 5. maddesinde adayın birinci fıkranın (a) bendinde yazılı cezalardan birini gerektiren bir suçtan kovuşturma altında bulunması halinde, avukatlığa alınması isteği hakkındaki kararın bu kovuşturmanın sonuna kadar bekletilmesine karar verilebileceği düzenlenmiştir. Kanunda bekletme işlemi için bir süre tayin edildiği ve kovuşturmanın sonuçlanmasına kadar mümkün olabileceği belirtilmiş olduğundan, söz konusu düzenlemenin, başvuruculaların özel hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına orantısız, dolayısıyla ölçüsüz bir sınırlama getirmediği sonucuna ulaşılmalıdır. Bu bağlamda, başvurucu hakkında Avukatlık Kanununda belirtilen suçlardan, ceza kovuşturmasının devam ettiği gerekçesi ile Bakanlık tarafından baro levhasına kayıt yapılmasına itiraz edilmesi somut bir olgu olup, söz konusu kovuşturmalar neticelendikten sonra tekrar değerlendirme yapılması her zaman mümkün olduğundan, başvurucunun özel hayatına yapılan müdahale Anayasa'ya aykırı değildir.

Yukarıda belirtilen nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkı ihlal edilmediğinden aksi yöndeki çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

Üye Ömer ÇINAR

SEYİT ALİ GEDİK

B. No: 2021/16890 | Karar tarihi: 30.04.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/16890

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

SEYİT ALİ GEDİK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/16890)

Karar Tarihi: 30/4/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Fatih ALKAN

Başvurucu : Seyit Ali GEDİK

Vekili : Av. Musa Hakan SARI

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, kişisel verilerin hukuka aykırı şekilde ele geçirildiğine yönelik şikâyet üzerine başlatılan soruşturmanın devletin pozitif yükümlülüklerine uygun yürütülmemesi nedeniyle kişisel verilerin korunmasını isteme hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 20/4/2021 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar şöyledir:

5. Başvurucu, Millî Savunma Bakanlığı Askeri Fabrikalar Genel Müdürlüğü bünyesinde sivil memur olarak görev yapmaktadır. Bu kapsamda başvurucu, Beşinci Ana Bakım Fabrika

Müdürlüğünde 2018 yılına kadar maaş mutemedi sıfatıyla çalışmış ve aynı zamanda sendika işyeri temsilciliği yapmıştır. Başvurucu 22/5/2018 tarihinde Elektrooptik Sistemler Ana Bakım Fabrika Müdürlüğü emrine atanmıştır.

6. Başvurucu, anılan atama işleminden önce çalıştığı birimin müdürü A.O.nun kendisine yönelik psikolojik taciz oluşturan eylemlerde bulunduğunu ve bu eylemlerin sendikal faaliyetlerden kaynaklanan fikir ayrılıklarına dayandığını ileri sürerek uğradığı zararın tazmin edilmesi talebiyle A.O.ya karşı 20/6/2019 tarihinde Ankara 27. Asliye Hukuk Mahkemesinde (Asliye Hukuk Mahkemesi) manevi tazminat davası açmıştır. Dava dilekçesinde; haksız uygulamalara dayalı olarak savunmasının istendiğini ve disiplin cezaları verildiğini, sendika temsilcisi olmasına rağmen katılması gereken toplantılara çağrılmadığını, döner sermaye kadrosundan A.O.nun talimatıyla çıkarıldığını, hiçbir iş yapmamasına yönelik davalı tarafından kendisine beyanlarda bulunulduğunu ve tehdit edildiğini ileri sürmüştür.

7. Davalı A.O., Asliye Hukuk Mahkemesine sunduğu 6/9/2019 tarihli savunma dilekçesinde; başvurucuya karşı ayrımcılık oluşturan herhangi bir eylemde bulunmadığını, birçok farklı sendikaya üye memurla uyum içinde çalıştığını, suçlamaların mesnetsiz ve hayal ürünü olduğunu, döner sermaye kadrosundan mevzuat gereğince çıkarılan başvurucunun yaptığı resmî başvurular ve açtığı davalar nedeniyle diğer çalışanları rahatsız ettiğini ve kendisinin psikolojik taciz oluşturan eylemde bulunmadığını iddia etmiştir. A.O., başvurucunun sendikaya giriş üyelik formunu, başvurucunun sendika temsilcisi olarak katıldığı bazı toplantılara ilişkin tutanakları, başvurucuya ait atama ve görevlendirmelere ilişkin itiraz dilekçelerini, ilgili fabrikanın işleyişine ve kuvvet komutanlığının genel emirlerine ilişkin birtakım belgeleri savunma dilekçesine ekleyerek dava dosyasına sunmuştur.

8. Başvurucu, görev yaptığı Elektrooptik Sistemler Ana Bakım Fabrika Müdürlüğüne 24/3/2016 tarihli ve 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nun 13. maddesi kapsamında 13/9/2019 tarihinde yazılı şekilde başvurmuş ve davalı A.O. tarafından Asliye Hukuk Mahkemesine sunulan belgelerin üçüncü kişilerce ne şekilde temin edildiği konusunda bilgi talep etmiştir. 26/9/2019 tarihinde verilen cevapta, başvurucuya ait herhangi bir evrakın Elektrooptik Sistemler Ana Bakım Fabrika Müdürlüğü tarafından bir yargı merciine gönderilmediği belirtilmiştir.

9. Başvurucu, kişisel verilerinin davalı A.O. tarafından kişisel menfaat elde etme amacıyla hukuka aykırı şekilde kaydedildiğini ve kullanıldığını iddia ederek 18/5/2020 tarihinde Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) suç duyurusunda bulunmuştur. Dilekçesinde; Beşinci Ana Bakım Fabrika Müdürlüğündeki vazifesinden atama suretiyle 2018 yılında ayrıldığını, dava dosyasına 6/9/2019 tarihinde sunulan ve kişisel veriler içeren belgelerin A.O. tarafından memuriyet görevi kötüye kullanılmak suretiyle ele geçirildiğini, sendikal faaliyetlerine ilişkin olanlar dâhil olmak üzere kişisel verilerinin hukuka aykırı olarak kaydedilmesinin ve kullanılmasının 6698 sayılı Kanun'a ve 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 135. ve 136. maddelerine aykırı olduğunu ve suç teşkil ettiğini ileri sürmüştür.

10. Başsavcılık, kişisel verileri hukuka aykırı olarak ele geçirme veya yayma suçu kapsamında başlattığı soruşturma neticesinde 23/9/2020 tarihinde kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; şüpheli A.O.nun başvurucu tarafından açılan manevi tazminat davasında iddiaların doğru olmadığını kanıtlamak, kendi haklılığını ortaya koymak, savunmasının doğruluğunu kanıtlamak amacıyla hareket ettiğinin açık

olduğunu, şüphelinin üzerine atılı suçun unsurlarından olan hukuka aykırılık bilinciyle hareket etmediğini ve eyleminin savunma hakkı kapsamında kaldığını ifade etmiştir. Kararda, Yargıtay 12. Ceza Dairesinin kişisel verilerin kaydedilmesi ve verilerin hukuka aykırı olarak ele geçirilmesi suçlarına ilişkin yapılacak değerlendirmelerde hukuka uygunluk nedenlerinin bulunup bulunmadığının tespit edilmesinin gerekli olduğuna ilişkin olarak ortaya koyduğu gerekçelere de yer vermiştir.

11. Anılan karara karşı başvurucu; sunduğu 31/1/2021 tarihli itiraz dilekçesinde, kişisel ve özel nitelikli kişisel verilerin yetkisi olmayan A.O. tarafından tutulduğu açık olmasına rağmen Başsavcılıkça eksik ve yetersiz değerlendirme yapıldığını, şüphelinin ifadesinin alınmadığını, söz konusu verilerin ne amaçla saklandığı hususlarının araştırılmadığını ve suç işleme kastı olmasına rağmen şüpheli hakkında takipsizlik kararı verilmesinin hukuka aykırı olduğunu ileri sürmüştür. Ankara 8. Sulh Ceza Hâkimliği, Başsavcılıkça verilen kararın dayandığı gerekçelerin usule ve kanuna uygun olduğu gerekçesiyle 18/3/2021 tarihinde itirazın reddine kesin olarak karar vermiştir.

12. Nihai karar 26/3/2021 tarihinde başvurucu tarafından öğrenilmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

13. 5237 sayılı Kanun'un "Kişisel verilerin kaydedilmesi" başlıklı 135. maddesi şöyledir:

"(1) Hukuka aykırı olarak kişisel verileri kaydeden kimseye bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası verilir.

(2) Kişisel verinin, kişilerin siyasi, felsefi veya dini görüşlerine, ırki kökenlerine; hukuka aykırı olarak ahlaki eğilimlerine, cinsel yaşamlarına, sağlık durumlarına veya sendikal bağlantılarına ilişkin olması durumunda birinci fıkra uyarınca verilecek ceza yarı oranında artırılır. "

14. 5237 sayılı Kanun'un "Verileri hukuka aykırı olarak verme veya ele geçirme " başlıklı 136. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"(1) Kişisel verileri, hukuka aykırı olarak bir başkasına veren, yayan veya ele geçiren kişi, iki yıldan dört yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır."

15. Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 17/6/2014 tarihli ve E.2012/12-1510, K.2014/331 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"... TCK'nın 136. maddesinde tıpkı 135. maddesinde olduğu gibi korunan hukuki değer genel olarak kişilerin özel hayatı ve hayatın gizli alanı, özelde ise kişisel verilerdir. Bu düzenlemeler ile tüm kişisel veriler koruma altına alındığından kişisel verilerin mutlaka gizli olması zorunlu değildir. Gizli olmayan ve herkes tarafından bilinen kişisel veriler de hukuka aykırı eylemlere karşı korunmalıdır. Zira kişisel verilerin korunmasına ilişkin suçlarda korunan hukuki değer 'sır' olmayıp, verinin ilgilisi olan kişinin kişilik haklarıdır.(Murat Volkan Dülger, Bilişim Suçları ve İnternet İletişim Hukuku, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2014, 4. bası, s.579, 588-593)

TCK'nın 136. maddesindeki 'verileri hukuka aykırı olarak verme veya ele geçirme' suçu, seçimlik hareketli bir suç olarak düzenlenmiştir. Hukuka aykırı olarak kişisel verilerin başkasına verilmesi, kişisel verilerin yayılması ve kişisel verilerin ele geçirilmesi şeklindeki seçimlik hareketlerin birinin gerçekleştirilmesiyle suç işlenmiş olacaktır. 'Kişisel verileri bir

başkasına verme' seçimlik hareketinde, maddede geçen 'başkası' gerçek bir kişi olabileceği gibi tüzel kişi de olabilecek, veriler bu kişilere elden, posta ya da internet üzerinden elektronik posta ile vb. şekillerde verilebilecektir. Türk Dil Kurumu Büyük Türkçe Sözlüğünde 'vermek'; 'üzerinde, elinde veya yakınında olan bir şeyi birisine eriştirmek, iletmek, düşünce veya bilgi anlatan şeyleri başkalarına iletmek, bildirmek' şeklinde açıklanmıştır. Bu seçimlik harekette verilerin hukuka uygun ya da aykırı yöntemle elde edilmiş olmasının önemi bulunmamakta olup, önemli olan husus verme eyleminin hukuka aykırı olmasıdır.

'Kişisel verileri yayma' seçimlik hareketi de çeşitli şekillerde gerçekleştirilebilecektir; internet üzerindeki bir web sitesinde kişisel verileri yayınlamak, birçok kişiye elektronik posta ile ya da telefondan kısa mesajla göndermek, yazılı ya da görsel medyada yayınlamak gibi... Türk Dil Kurumu Büyük Türkçe Sözlüğünde 'yaymak'; 'birçok kimseye duyurmak, çevreye dağılmasına sebep olmak' olarak açıklanmıştır.

'Kişisel verilerin ele geçirilmesi' seçimlik hareketi ise; kişisel verilerin kayıtlı olduğu belgelerin alınması ya da kayıtlı olduğu bilişim sisteminden ele geçirilmesi vb... şekillerde gerçekleştirilebilecektir. Ele geçirme fiili, başkasının hakimiyeti altında bulunan bir kişisel verinin, failin hakimiyeti altına girmesi ile gerçekleşmiş olacaktır.

Bu suçta herhangi bir neticenin gerçekleşmesi aranmadığından maddede sayılan seçimlik hareketlerin yapılmasıyla suç oluşacaktır. Bu açıdan TCK'nın 136. maddesindeki 'verileri hukuka aykırı olarak verme veya ele geçirme' soyut bir tehlike suçudur. Uyuşmazlığın çözümlenmesi açısından, kişisel verileri hukuka aykırı olarak verme, yayma veya ele geçirme suçundaki hukuka uygunluk nedenleri üzerinde de durulmalıdır.

5237 sayılı TCK'nın esas aldığı ve suçun bir haksızlık olarak tanımlandığı suç teorisinde suçun unsurları; maddi unsurlar, manevi unsurlar ve hukuka aykırılık unsuru olmak üzere üç başlık altında toplanmaktadır. Uyuşmazlıkla yakından ilgili olan hukuka aykırılık, suçu oluşturan haksızlığın niteliği olup hukuka aykırılık ile kastedilen husus fiilin hukuk sistemiyle çatışması ve hukuk sistemine aykırı olmasıdır. 5237 sayılı Kanunda bazı suç tanımlarında 'hukuka aykırı olarak', 'hukuka aykırı başka bir davranışla', 'hukuka aykırı diğer davranışlarla', 'hukuka aykırı yolla', 'hukuka aykırı yollarla' gibi ifadelere yer verilmiştir. Bu ifadelerin geçtiği suçlarda failin, işlediği fiilin hukuka aykırı olduğunu bilmesi, yani bu konuda doğrudan kastla hareket etmesi gerekmektedir.

5237 sayılı TCK'da hukuka uygunluk sebepleri; a- Kanunun hükmünü yerine getirme (m.24/1), b- Meşru savunma (m.25/1), c- İlgilinin rızası (m.26/2), d- Hakkın kullanılması (m.26/1) olarak kabul edilmiştir.

Sayılan hukuka uygunluk nedenlerinden konumuzla ilgili olan kanunun hükmünü yerine getirme, ilgilinin rızası ve hakkın kullanılması hususlarının ayrıntılı olarak ele alınmasında fayda bulunmaktadır. Nitekim TCK'nın 135. maddesinin gerekçesinde; 'Bu suçun oluşabilmesi için, kişisel verilerin hukuka aykırı bir şekilde kayda alınması gerekir. Kişinin rızası ile kendisiyle ilgili bilgilerin kayda alınmasının suç oluşturmayacağı muhakkaktır. Belirli nitelikteki kişisel verilerin kayda alınması kanun hükmünün gereği olarak yapılmaktadır. Bu bakımdan, çeşitli kamu kurumlarında verilen kamu hizmetinin gereği olarak kişilerle ilgili bazı bilgiler, ilgili kanun hükümlerine istinaden kayda alınmaktadırlar. Bu durumlarda, söz konusu suç oluşmayacaktır' denilmektedir."

16. Yargıtay 12. Ceza Dairesinin 16/10/2023 tarihli ve E.2023/5125, K.2023/3979 sayılı

kararının ilgili kısmı şöyledir:

"... kişisel veri; kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgi olarak tanımlanmış olup; kişinin, yetkisiz üçüncü kişilerin bilgisine sunmadığı, istediğinde başka kişilere açıklayarak ancak sınırlı bir çevre ile paylaştığı nüfus bilgileri (T.C. kimlik numarası, adı, soyadı, doğum yeri ve tarihi, anne ve baba adı gibi), adli sicil kaydı, yerleşim yeri, eğitim durumu, mesleği, banka hesap bilgileri, telefon numarası, elektronik posta adresi, kan grubu, medeni hali, parmak izi, DNA'sı, saç, tükürük, tırnak gibi biyolojik örnekleri, cinsel ve ahlaki eğilimi, sağlık bilgileri, etnik kökeni, siyasi, felsefi ve dini görüşü, sendikal bağlantıları gibi kişinin kimliğini belirleyen veya belirlenebilir kılan, kişiyi toplumda yer alan diğer bireylerden ayıran ve onun niteliklerini ortaya koymaya elverişli, gerçek kişiye ait her türlü bilginin anlaşılması gerekir. Herkes tarafından bilinen ve/veya kolaylıkla ulaşılması ve bilinmesi mümkün olan kişisel bilgiler de, yasal anlamda 'kişisel veri' olarak kabul edilmekte ise de, anılan maddenin uygulama alanının amaçlanandan fazla genişletilerek, uygulamada belirsizlik ve hemen her eylemin suç oluşturması gibi olumsuz sonuçların doğmaması için, maddenin uygulamasında, somut olayın özellikleri dikkate alınarak titizlikle değerlendirme yapılması, olayda herhangi bir hukuk dalı tarafından kabul edilebilecek bir hukuka uygunluk nedeni veya bu kapsamda nazara alınabilecek bir hususun bulunup bulunmadığının saptanması ve failin eylemiyle hukuka aykırı hareket ettiğini bildiği ya da bilebilecek durumda olduğunun da ayrıca tespit edilmesi gerekir."

B. Uluslararası Hukuk

17. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) "Özel ve aile hayatına saygı hakkı" başlıklı 8. maddesi şöyledir:

"(1) Herkes özel ve aile hayatına, konutuna ve yazışmasına saygı gösterilmesi hakkına sahiptir.

(2) Bu hakkın kullanılmasına bir kamu makamının müdahalesi, ancak müdahalenin yasayla öngörülmüş ve demokratik bir toplumda ulusal güvenlik, kamu güvenliği, ülkenin ekonomik refahı, düzenin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli bir tedbir olması durumunda söz konusu olabilir."

18. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kişiler arası ilişkilerde Sözleşme'nin 8. maddesine uyulmasını güvence altına alacak tedbirlerin seçiminin ulusal makamların takdirinde olduğunu, bu konudaki yükümlülüğü yerine getirmenin niteliğinin özel hayata yönelik müdahaleye göre farklılık oluşturabileceğini ifade etmiştir. AİHM, devletlerin Sözleşme'nin 8. maddesi uyarınca uygun bir yasal koruma çerçevesi oluşturma ve uygulama yükümlülüğünün her zaman ceza hükümlerinin tatbik edilmesi anlamına gelmeyeceğini de vurgulamıştır (Söderman/İsveç [BD], B. No: 5786/08, 12/11/2013, § 79; M.P./Portekiz, B. No: 27516/14, 7/9/2021, §§ 40, 41). AİHM, eşlerin birbirlerinin erişimine rıza gösterdiği bilgilerin hukuk davasında kullanılması suretiyle ifşa edildiği iddiasının incelendiği bir ceza davasının akabinde yapılan başvuruda, ifşa edildiği iddia edilen söz konusu bilgilerin ortak erişime açık olduğuna ve başvuranın özel hayatı üzerindeki etkilerinin sınırlı olduğuna vurgu yapmış; neticede bu bilgilerin hukuk davasında kullanılmasının cezai takibatı gerektirmediği yönünde ulaşılan sonucu özel hayata saygı hakkının öngördüğü pozitif yükümlülüklerin yerine getirilmediği anlamına gelmediğini belirterek sonuca ulaşmıştır (M.P./Portekiz, §§ 46-51).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

19. Anayasa Mahkemesinin 30/4/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

20. Başvurucu;

i. 6698 sayılı Kanun hükümlerine göre özel nitelikli kişisel veri mahiyetinde olan bilgi ve belgelerin şüpheli tarafından ne şekilde temin edildiğine ilişkin hususun Başsavcılık tarafından araştırılmadığını, şüphelinin ifadesine başvurulmadığını, soyut ve matbu bir gerekçeyle sonuca gidildiğini,

ii. Soruşturmanın eksik yürütüldüğünü, Başsavcılık tarafından yapılan değerlendirmelerin hatalı olduğunu, ulaşılan sonucun hukuka uygun olarak nitelendirilemeyeceğini,

iii. Ulusal ve uluslararası düzenlemelere aykırı şekilde kişisel verilerinin korunmadığını, şüphelinin eylemine üstünlük tanındığını ve tüm bu nedenlerle etkili soruşturma yapma yükümlülüğünün yerine getirilmediğini belirterek adil yargılanma, özel hayata saygı, kişisel verilerin korunmasını isteme, mahkemeye erişim hakları ile eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini iddia etmiştir.

21. Bakanlık görüşünde; kişisel verilerin korunmasını isteme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia çerçevesinde yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümlerinin, Anayasa Mahkemesi içtihadının ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı sunduğu beyan dilekçesinde başvuru formunda yer alan iddialarını ve talebini yinelemiştir.

B. Değerlendirme

22. Anayasa'nın iddianın değerlendirilmesinde dayanak alınacak 20. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"Herkes, kendisiyle ilgili kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına sahiptir. Bu hak; kişinin kendisiyle ilgili kişisel veriler hakkında bilgilendirilme, bu verilere erişme, bunların düzeltilmesini veya silinmesini talep etme ve amaçları doğrultusunda kullanılıp kullanılmadığını öğrenmeyi de kapsar. Kişisel veriler, ancak kanunda öngörülen hallerde veya kişinin açık rızasıyla işlenebilir. Kişisel verilerin korunmasına ilişkin esas ve usuller kanunla düzenlenir."

23. Anayasa'nın 5. maddesi şöyledir:

"Devletin temel amaç ve görevleri, … Cumhuriyeti ve demokrasiyi korumak, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır."

24. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan [1. B.], B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun şikâyetlerinin özü, kişisel verilerine yönelik saldırılara karşı devletin pozitif yükümlülüklerine uygun şekilde etkili bir ceza soruşturması yürütmediği iddiasıdır. Dolayısıyla başvurunun Anayasa'nın 20. maddesinde yer alan kişisel

verilerin korunmasını isteme hakkı kapsamında değerlendirilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

25. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kişisel verilerin korunmasını isteme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Genel İlkeler

26. Anayasa'nın 20. maddesinin üçüncü fıkrasında, herkesin kendisiyle ilgili kişisel verilerin korunmasını isteme hakkının olduğu ifade edilmektedir. Söz konusu anayasal güvence, Sözleşme'nin 8. maddesinde koruma altına alınan özel hayata saygı hakkına karşılık gelmektedir. Kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı, kişinin insan onurunun korunmasının ve kişiliğini serbestçe geliştirebilmesi hakkının özel bir biçimi olarak bireyin hak ve özgürlüklerini kişisel verilerin işlenmesi sırasında korumayı amaçlamaktadır (AYM, E.2014/122, K.2015/123, 30/12/2015, §§ 19, 20; Alper Erarslan [GK], B. No: 2018/16857, 29/9/2022, § 25).

27. Anayasa Mahkemesi kararlarında belirtildiği üzere kişiyi doğrudan veya dolaylı olarak belirlenebilir kılan tüm veriler kişisel veri kapsamındadır (AYM, E.2014/74, K.2014/201, 25/12/2014; E.2014/180, K.2015/30, 19/3/2015). Bu bağlamda kişilerin siyasi, felsefi veya dini görüşlerine, kökenine, cinsel yaşamına, sağlık durumuna veya sendikal faaliyetlerine ilişkin bilgilerin kişisel veri olduğu kuşkusuzdur.

28. Anayasa'nın 20. maddesinin üçüncü fıkrasında, genel olarak kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı ve bu kapsamdaki özel güvenceler sadece kamu makamlarının müdahalelerine karşı tanınmamıştır. Öte yandan Anayasa'nın 11. maddesinin birinci fıkrasında Anayasa hükümlerinin sadece yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını ve diğer kuruluşları değil kişileri de bağlayan temel hukuk kuralları olduğu hükmüne yer verilmiştir. Buna göre Anayasa'nın 20. maddesinin üçüncü fıkrası kapsamında kişisel veriler yönünden öngörülen güvenceleri özel kişiler de veri sahiplerine sağlamak zorundadır. Dolayısıyla veri sahiplerine kamu müdahaleleri bakımından sağlanması gereken güvenceler niteliğine uygun düştüğü ölçüde özel kişilerin yaptığı müdahaleler bakımından da geçerlidir. Anılan Anayasa hükümleri Anayasa'nın 5. maddesiyle birlikte ele alındığında devletin bu kapsamdaki pozitif yükümlülüğü, özel kişiler tarafından veri sahiplerinin kişisel verilerine Anayasa'daki güvencelere aykırı olarak müdahale edilmemesini sağlamaktır. Bunun içinde kamu makamlarının ve özellikle yargısal makamların özel kişilerin müdahaleleriyle ilgili uyuşmazlıklarda veri sahibinin kişisel verilerine söz konusu güvencelere aykırı müdahalede bulunup bulunulmadığını gerektiği gibi incelemeleri ve bu incelemeyi uygun sonuçlara bağlamaları gerekir (Alper Erarslan, § 27).

29. Pozitif yükümlülükler; özel hukuk kişilerinin birbirleri ile olan uyuşmazlıklarının çözümüne ilişkin yasal altyapının oluşturulmasını, söz konusu uyuşmazlıkların adil yargılanma gereklerine uygun ve usul yönünden güvenceleri haiz bir yargılama kapsamında incelenmesini ve bu yargılamalarda temel haklara ilişkin anayasal güvencelerin gözetilip gözetilmediğinin denetlenmesini gerektirir. Bu doğrultuda yargılama mercilerince söz konusu güvenceler gözardı edilmemeli, taraflar arasındaki çatışan çıkarlar adil biçimde dengelenmeli, kişilerin temel haklarına yönelik müdahalenin meşru amaca dayalı ve ölçülü

olup olmadığı değerlendirilmeli, ulaşılan sonuç hakkında hüküm kurulurken ilgili ve yeterli gerekçeler sunulmalıdır (Ömür Kara ve Onursal Özbek [2. B.], B. No: 2013/4825, 24/3/2016, §§ 47-50; Alper Erarslan, § 28).

30. Dolayısıyla Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan hak kapsamında devletin -pozitif bir yükümlülük olarak- yetki alanında bulunan tüm bireylerin haklarını kamusal makamların yanı sıra diğer bireylerin eylemlerinden kaynaklanabilecek müdahalelere karşı yargısal tedbirler alma yükümlülüğü bulunmaktadır. Ancak bu yükümlülüğün yöntemi konusunda devletin geniş takdir yetkisinin bulunduğu açıktır (Erol Kumcu [2. B.], B. No: 2015/18988, 9/5/2019, § 33; Ali Çığır [1. B.], B. No: 2015/19298, 8/5/2019, § 33). Geniş takdir yetkisi kapsamında yerine getirilmesi beklenen söz konusu pozitif yükümlülük özellikle olayın kim tarafından nasıl gerçekleştirildiği konusunda aydınlatılmasını gerekli kılan durumların bulunması hâlinde etkili soruşturma yapılmasını da içerir. Her durumda soruşturmalar ya da yargılamalar neticesinde yargısal makamlarca ulaşılan sonuçların kişisel verilerin korunmasını isteme hakkının içerdiği güvenceleri koruyacak şekilde ilgili ve yeterli gerekçelerle açıklanması gerekir (Alper Erarslan, § 29).

b. İlkelerin Olaya Uygulanması

31. Somut olayda başvurucu; açtığı tazminat davasında davalı sıfatını haiz olan A.O. tarafından sendikal faaliyetlerine, katıldığı toplantılara ve idareye sunduğu dilekçelere ilişkin hassas kişisel verilerin hukuka aykırı şekilde ele geçirildiğini ve dava dosyasına sunulduğunu belirterek şüphelinin cezalandırılması talebiyle suç duyurusunda bulunmuştur. Bu durumda yapılacak değerlendirmede dikkate alınacak husus; belirtilen çerçeve içerisinde yeterli usule ilişkin güvencelerin sunulduğu bir soruşturmanın yürütülüp yürütülmediğine, soruşturmanın bağımsız, özenli, süratli, etkili şekilde yapılıp yapılmadığına ve ulaşılan sonuçların temel hakların içerdiği güvenceleri koruyacak şekilde ilgili ve yeterli gerekçelerle açıklanıp açıklanmadığına ilişkin olacaktır.

32. Başvuruya konu iddialar çerçevesinde Başsavcılıkça yürütülen ceza soruşturmasında; şüpheli A.O.nun başvurucu tarafından açılan manevi tazminat davasında davalı konumunda olduğu, söz konusu belgeleri iddiaların doğru olmadığını kanıtlama ve savunma yapma amacıyla sunduğu, dolayısıyla hukuka aykırılık bilinciyle hareket etmediği belirtilerek takipsizlik kararı verilmiştir.

33. A.O. tarafından Asliye Hukuk Mahkemesine sunulan belgelerin başvurucunun kişisel verilerini içerdiği hususunda bir şüphenin bulunmadığı ve bu hususta Başsavcılıkça aksi yönde bir değerlendirmenin yapılmadığı görülmektedir. Söz konusu belgeler, başvurucunun 2018 yılından önceki dönemde çalıştığı Beşinci Ana Bakım Fabrika Müdürlüğünde birim müdürü olarak görev yapan A.O.nun başvurucuya yönelik gerçekleştirdiği ve psikolojik taciz içerdiği iddia edilen eylemlerinin hukuka uygunluğunun irdelendiği yargılamada delil olarak sunulmuştur. Başsavcılık, başvurucu tarafından Asliye Hukuk Mahkemesine sunulan dava dilekçesinde yer alan iddiaların muhatabı olan A.O.nun söz konusu döneme ilişkin savunmalarını temellendirmek amacıyla hareket ettiğini ve bu nedenle isnat edilen suçun unsurlarından olan hukuka aykırılık koşulunun bulunmadığını kabul etmiştir.

34. Başvuru konusu edilen süreçte, başvurucunun kişisel verilerini içeren söz konusu evrakın Elektrooptik Sistemler Ana Bakım Fabrika Müdürlüğü tarafından bir yargı merciine gönderilmediği anlaşılmaktadır. Nitekim başvurucu, bilgi edinmek amacıyla anılan Müdürlüğe başvurmuş ve 26/9/2019 tarihinde verilen cevapla bu husus teyit edilmiştir. Dolayısıyla başvurucunun birçok kişisel verisini içeren belgelerin idari tasarruf olmaksızın

şüpheli A.O. tarafından ele geçirildiği ve dava dosyasına sunulduğu açıktır. Söz konusu eylemler, başvurucunun rızası veya izni olmaksızın ya da kişisel verilerin kullanılmasını haklı kılan başka bir neden bulunmaksızın kişisel verilerin keyfî şekilde elde edildiğini söylemek için yeterlidir.

35. Bahse konu kişisel verilerin savunma hakkı kapsamında kullanıldığına ilişkin kabul, söz konusu belgelerin mahkemesince dava dosyasına dercedilme imkânının bulunduğu ancak şüpheli tarafından bu yolun kullanılmadığı hususu gözönüne alındığında temel hak ve hürriyetlerin korunması gayesiyle çelişmektedir. Bu bağlamda Başsavcılık, ilgili belgelerin savunma hakkını aşacak şekilde dava dosyasına sunulmasına ilişkin eylemlerin başvurucunun temel haklarının korunması konusundaki haklı beklentisine aykırı olacak biçimde yorumlayarak yeterli bir gerekçe ortaya koyamamıştır. Ayrıca kovuşturmaya yer olmadığına dair verilen kararda, söz konusu eylemlerin başvurucunun kişisel verilerini ve özel hayat alanını ne suretle etkilediği hususunda herhangi bir değerlendirme yapılmamış, şüphelinin savunmasını doğrudan kabul eden ve savunma hakkının sınırlarının aşılıp aşılmadığını irdelemeyen bir yaklaşım sergilenmiştir.

36. Süreçte verilen kararlarda, özel hayat alanına ve kişisel verilere saldırı teşkil eden bazı eylemlerde belirli şartlarda hukuka uygunluk sebebinin bulunduğunu kabul eden bir Yargıtay kararına atıf yapılmıştır. Anılan Yargıtay kararında ortaya konulan şartların sınırlarının somut olay özelinde özel hayat alanını korumasız bırakmaya neden olacak şekilde belirsiz olduğu değerlendirilmektedir. Ayrıca mevcut başvuruya konu kararlarda söz konusu şartların mevcut olay özelinde ne şekilde gerçekleştiği hususu yeterli gerekçeler ortaya konulacak biçimde tartışılmamıştır. Yine başvurucunun özel hayat alanı ile kişisel verilerine saldırı teşkil eden yöntemin ölçülü olup olmadığı ile amaçlananın farklı yöntemlerle elde edilip edilemeyeceği hususlarında açık ve anayasal güvenceleri dikkate alan bir değerlendirme de yapılmamıştır. Çatışan menfaatler arasında hangi tarafa üstünlük tanınacağı konusunda sınırları kesin olmayan ve uygulanması olaya göre değişebilen bir karara atıf yapılmakla yetinilmiş ve somut olay özelinde var olan çatışma hâlindeki menfaatlerin adil biçimde dengelenmesi çabasına girilmemiştir. Delil elde etme amacına kesin şekilde üstünlük veren bu türden bir yaklaşımın kategorik olarak böylesi saldırıların hukuk karşısında himaye edilmesine neden olacağı ve anayasal düzeyde teminat altında olan kişisel verileri ve özel hayat alanını korumasız bırakacağı değerlendirilmektedir (benzer yönde değerlendirmeler için bkz. Alper Erarslan, § 35).

37. Bu hususlarla beraber söz konusu belgelerin şüpheli A.O. tarafından ne suretle ele geçirildiği ve ne kadar süredir tutulduğu hususlarının araştırılmaması, şüphelinin ifadesinin alınması konusunda başvurucunun taleplerinin karşılanmaması soruşturmanın açıklığını temin etmemekte; soruşturma sürecinde başvurucunun usule ilişkin güvencelerden yeterli şekilde yararlandırılmadığını göstermektedir.

38. Açıklanan gerekçelerle somut başvuruya konu olan süreçte verilen kararların başvurucunun kişisel verilerin korunmasını isteme hakkının içerdiği güvenceleri koruyacak şekilde ilgili ve yeterli gerekçe içermediği değerlendirilmiştir. Sonuç olarak kamusal makamlarca üstlenilmesi gereken pozitif yükümlülüğün gerektirdiği şartların somut olayda yerine getirilmediği anlaşıldığından Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan kişisel verilerin korunmasını isteme hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Ömer ÇINAR bu sonuca katılmamıştır.

VI. GİDERİM

39. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden soruşturma yapılmasına karar verilmesi ve 20.000 TL manevi tazminata hükmedilmesi talebinde bulunmuştur.

40. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmasında hukuki yarar ve ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği soruşturma merciince yapılması gereken iş, yeniden soruşturma işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek soruşturma sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). Öte yandan belirtmek gerekir ki kişilerin sorumluluğuna ilişkin hukuki sorunların incelenmesi ve olaya konu eylemin suç tipinin mahiyetinin belirlenmesi ilgili yargı mercilerinin takdirindedir.

41. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kişisel verilerin korunmasını isteme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan kişisel verilerin korunmasını isteme hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE Ömer ÇINAR'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Kararın bir örneğinin kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına yönelik ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmak üzere Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına (Sor. No: 2020/81018, K.2020/74404) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 30/4/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY

Başvuru, kişisel verilerin hukuka aykırı olarak ele geçirildiğine yönelik şikayet üzerine

başlatılan soruşturmanın devletin pozitif yükümlülüklerine uygun yürütülmemesi nedeniyle kişisel verilerin korunmasını isteme hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkin olup, Sayın Mahkemece çoğunluk tarafından yapılan değerlendirmede başvurucunun Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan kişisel verilerin korunmasını isteme hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Aşağıda belirttiğimiz gerekçelerle çoğunluk görüşüne katılmıyorum. Şöyle ki;

Anayasa'nın 20. maddesinin üçüncü fıkrasında, herkesin kendisiyle ilgili kişisel verilerin korunmasını isteme hakkının olduğu ifade edilmiştir. Söz konusu anayasal güvence, Sözleşme'nin 8. maddesinde koruma altına alınan özel hayata saygı hakkına karşılık gelmektedir. Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan hak kapsamında devletin pozitif bir yükümlülük olarak yetki alanında bulunan tüm bireylerin haklarını kamusal makamların yanı sıra diğer bireylerin eylemlerinden kaynaklanabilecek müdahalelere karşı yargısal tedbirler alma yükümlülüğü bulunmakta olup, bu yükümlülüğün yöntemi konusunda devletin geniş takdir yetkisinin bulunduğu Anayasa Mahkemesi içtihatlarında vurgulanmıştır. (Erol Kumcu, B. No: 2015/18988, 9/5/2019, § 33; Ali Çığır, B. No: 2015/19298, 8/5/2019, 8 33).

Somut olayda başvurucu; açtığı tazminat davasında davalı konumunda bulunan A.O. tarafından sendikal faaliyetlerine, katıldığı toplantılara ve idareye sunduğu dilekçelere ilişkin hassas kişisel verilerin hukuka aykırı şekilde ele geçirildiğini ve dava dosyasına sunulduğunu belirterek şüphelinin cezalandırılması talebiyle suç duyurusunda bulunmuştur. Bu başvuru açısından değerlendirilecek hususlar; belirtilen çerçeve içerisinde yeterli usule ilişkin güvencelerin sunulduğu bir soruşturmanın yürütülüp yürütülmediği, soruşturmanın bağımsız, özenli, süratli, etkili şekilde yapılıp yapılmadığı ve ulaşılan sonuçların temel hakların içerdiği güvenceleri koruyacak şekilde ilgili ve yeterli gerekçelerle açıklanıp açıklanmadığı olmaktadır. Somut olayda Başsavcılıkça yürütülen ceza soruşturmasında, şüphelinin başvurucu tarafından açılan manevi tazminat davasında davalı konumunda olduğu, söz konusu belgelerin iddiaların doğru olmadığının kanıtlanması ve savunma yapılması amacıyla sunulduğu, dolayısıyla hukuka aykırılık bilinciyle hareket edilmediği belirtilerek takipsizlik kararı verilmiştir. Başsavcılık kararında, Asliye Hukuk Mahkemesine sunulan belgelerin başvurucunun kişisel verilerini içermediği şeklinde bir değerlendirme yapılmamış, başvurucu tarafından açılan davada ileri sürülen iddiaların muhatabı olan şüphelinin, söz konusu döneme ilişkin savunmalarını temellendirmek amacıyla hareket ettiği ve bu nedenle isnat edilen suçun unsurlarından olan hukuka aykırılık koşulunun bulunmadığı belirtilmiştir.

Başsavcılık tarafından verilen kararda, suçun hangi nedenlerle oluşmadığı hususunda şüphelinin görevi dikkate alınarak değerlendirmeler yapıldığı ve şüphelinin hangi salikle hareket ettiğinin saptandığı, konuyla ilgili yargı kararlarının dikkate alınarak sonuca gidildiği görülmektedir. Hal böyle olunca, başvurucu tarafından ileri sürülen iddialara yönelik hukuki değerlendirmelerin yapıldığı, ulaşılan sonucun ilgili ve yeterli gerekçelerle açıklandığı, soruşturmanın keyfilikten uzak ve etkili bir şekilde yapıldığı kanaatine ulaşılmaktadır. Pozitif yükümlülük kapsamında etkili soruşturma yapılması gerekliliği, yapılan soruşturmalar neticesinde yargısal makamlarca ulaşılan sonuçların kişisel verilerin korunmasını isteme hakkinin içerdiği güvenceleri koruyacak şekilde ilgili ve yeterli gerekçelerle açıklanmasını zorunlu kılar (Alper Erarslan, GK., Bölüm No; 2018/16857, K. Tarihi; 29.9.2022, § 29). Ancak, etkili yargısal sistem kurma yükümlülüğü, sorumlular hakkında mutlaka ceza davası açılmasını ya da onların cezalandırılmasını zorunlu hâle

getirmez. Buna göre, somut başvuruda kamusal makamlarca üstlenilen pozitif yükümlülüğün yerine getirildiği, etkili bir soruşturma yapıldığı ve yeterli bir gerekçe ile kovuşturmaya yer olmadığı kararı verildiği görülmektedir.

Bu nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı ihlal edilmediğinden aksi yöndeki çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

Üye Ömer ÇINAR

GÜLŞEN KAYA VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/16968 | Karar tarihi: 30.04.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/16968

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GÜLŞEN KAYA VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/16968)

Karar Tarihi: 30/4/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Şehadet ÖZTÜRK

Başvurucular : 1. Gülşen KAYA 2. Abdullah KAYA 3. Fatma Nur KAYA 4. Mustafa KAYA

Vekili : Av. Volkan TELLİ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; ceza infaz kurumunda bir hükümlünün yaşamının korunması için gerekli tedbirlerin alınmaması sonucu meydana gelen intihar olayı hakkında etkili ceza soruşturması yürütülmemesi nedeniyle yaşam hakkının, olaydan doğan zararların tazmini talebiyle açılan tam yargı davası yargılama sürecinin etkili olmaması nedeniyle de adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

A. M.K.nın Ölümü ve Yürütülen Ceza Soruşturmasına İlişkin Süreç

2. Başvurucu Gülşen Kaya'nın eşi ve diğer başvuruculaların babası olan M.K., uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti yapma veya sağlama suçu kapsamında Gaziantep 3. Sulh Ceza Hâkimliğinin 5/4/2016 tarihli kararı ile tutuklanarak Gaziantep E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna konulmuştur. M.K. hakkında Gaziantep 5. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından verilen on beş yıl hapis cezası, istinaf ve temyiz incelemelerinden geçerek 2/4/2019 tarihinde kesinleşmiştir. M.K. 17/5/2019 tarihinde kurumun kapasitenin yeterli olmaması nedeniyle Türkoğlu 2 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna (Ceza İnfaz Kurumu) nakledilmiştir.

3. 20/5/2019 tarihinde Ceza İnfaz Kurumu yetkili birimince M.K. ile görüşülerek kendisi hakkında genel risk ve ihtiyaç raporu düzenlenmiştir. Raporda M.K.nın yüksek düzeyde kendine zarar verme riski olduğu tespit edilmiştir. 21/5/2019 tarihinde de Ceza İnfaz Kurumu psikososyal servis uzmanı tarafından M.K. ile bireysel görüşme yapılmış, neticesinde M.K.nın psikiyatri uzmanı tarafından değerlendirilmesinin ve farmakolojik tedavi almasının faydalı olacağı kanaati bildirilmiştir. 12/6/2019 tarihinde psikiyatr tarafından yapılan muayene sonucu M.K.ya orta depresif nöbet teşhisi konularak ilaç reçete edilmiştir.

4. M.K. ile aynı koğuşta kalan hükümlü H.B. 9/8/2019 tarihinde Ceza İnfaz Kurumu idaresi ile görüşmüş ve aralarında M.K.nın da olduğu birtakım hükümlülerin koğuşta grup oluşturarak kendisine baskı kurduğunu, PKK propagandası yaptığını, Türkiye Cumhuriyeti devletine alenen küfrettiğini beyan etmiştir. Ceza İnfaz Kurumu idaresince olayla ilgili olarak başlatılan disiplin soruşturması kapsamında 29/8/2019 tarihinde M.K.nın A15 Blok 2 No.lu tekli odaya yerleştirilmesine karar verilmiştir.

5. Ceza İnfaz Kurumu görevlileri 31/8/2019 günü sabah ve öğleden sonra olmak üzere iki oturum olarak yapılan açık öğretim lisesi sınavlarının saat 15.10 sıralarında sona ermesinin akabinde kurumda genel sayım yapmış; sayımda A15 Blok 2 No.lu tekli odada kalan M.K.nın görüntü ve ses vermemesi üzerine odasına girmiş, M.K.nın nevresim takımını yırtmak suretiyle elde ettiği ipi kullanarak kendisini astığını görmüştür. Olay yerine saat 15.33'te intikal eden Acil Servis ekibi tarafından yapılan kontrolde M.K.nın vefat ettiği tespit edilmiştir.

6. Kahramanmaraş Cumhuriyet Başsavcılığının (Başsavcılık) resen başlattığı ceza soruşturmasında öncelikle olay yeri uzmanları olay yerine gelerek çeşitli araştırmalar yapmıştır. Yapılan araştırmalar sonucu düzenlenen 31/8/2019 tarihli olay yeri inceleme raporunda; olay yerinin M.K.nın kalmakta olduğu A15 Blok 2 No.lu tekli koğuş olduğu, M.K.nın asılı vaziyette bulunduğu yerin tuvalet, banyo ve lavabo olarak kullanılan bölümün ilerisinde olan ve dışarıdan koğuşa bakıldığında giriş kapısından görülemeyecek şekilde sağa doğru genişleyen duvar önü olduğu, bu duvar önüne seyyar demir ranzanın yerleştirildiği, ayak ucu kısmı yere, baş kısmı tavana bakacak şekilde dikleştirilmiş ranzanın tavana bakan kısmında nevresimden yapılan ipin asılı olduğu, ipin diğer ucunun M.K.nın boynuna geçmiş şekilde ve M.K.nın ayaklarının yere değer vaziyette dik pozisyonda olduğu belirtilmiştir. Anılan raporda ayrıca M.K.nın vücudunda herhangi bir kesi, yara, bere izi, kan veya başkaca bir leke olmadığı, yalnızca sol kolunun iç tarafında çok sayıda yatay ve dikey şekilde oluşmuş, eskiye dayalı olduğu gözle görülebilen jilet, bıçak ve benzeri şekilde kesici alet vasıtasıyla oluşturulduğu değerlendirilen çizikler bulunduğu, ranzada yapılan araştırmada herhangi bir iz elde edilemediği, koğuş içerisini gösterir herhangi bir kameranın ve M.K. tarafından yazılmış herhangi bir notun bulunmadığı tespitleri yapılmıştır.

7. Soruşturma kapsamında Başsavcılık, olay günü bilirkişi eşliğinde otopsi işlemi gerçekleştirmiştir. Hazırlanan Ölü Muayene ve Otopsi Tutanağı'nda M.K.nın ölüm sebebinin asıya bağlı mekanik asfiksi olduğu kanaati bildirilmiştir. Ayrıca otopsi esnasında alınan biyolojik örnekler toksikolojik inceleme yapılmak üzere Adana Adli Tıp Grup Başkanlığı Toksikoloji Şubesine gönderilmiştir. Bu Kurumdan alınan 5/12/2019 tarihli raporda; M.K.nın kanında ve idrarında alkol, uyuşturucu, uyuşturucu niteliğindeki herhangi bir madde olmadığı, iç organlarında, mide içeriğinde ve safrasında da herhangi bir madde bulunmadığı tespit edilmiştir.

8. Yürütülen soruşturmada Ceza İnfaz Kurumu güvenlik kamerası kayıtları celbedilip bilirkişiden görüntülere ilişkin olarak 18/5/2020 tarihli rapor alınmıştır. Anılan raporda kamera kayıtlarında olağan dışı herhangi bir görüntü bulunmadığı tespit edilmiştir. Ayrıca rapordaki tespitlerden olay günü Ceza İnfaz Kurumu yetkililerince M.K.nın kaldığı odaya dört kez gidilerek kontrolünün sağlandığı, saat 15.17'de beşinci kez yapılan kontrolde M.K.nın odasına girildiği anlaşılmıştır.

9. Başsavcılık, Ceza İnfaz Kurumundan görevliler hakkında yapılan disiplin soruşturmasına ilişkin bilgi ve belgelerin gönderilmesini istemiştir. Ceza İnfaz Kurumu cevap yazısı içeriğinde bulunan Ceza İnfaz Kurumu Disiplin Amirliğinin 7/10/2019 tarihli kararında M.K.nın kurum doktoru tarafından psikiyatri polikliniğine yönlendirildiği, psikiyatri polikliniğinin M.K. için ilaç tedavisi öngördüğü, bu kapsamda hazırlanan reçetede M.K.nın intihar edeceğine ilişkin herhangi bir tespit veya tanı olmadığı, kurum personelinin intihar vakasına derhâl müdahale edip gerekli hassasiyeti gösterdiği belirtilerek Ceza İnfaz Kurumu infaz koruma memurlarının gerçekleşen ölüm olayında herhangi bir kusurları olmaması nedeniyle haklarında disiplin cezası verilmesine yer olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

10. Başsavcılık, M.K.nın ölümünün ası suretiyle gerçekleştiğinin sabit olduğu, meydana gelen ölüm olayında M.K.nın kendisi dışında herhangi bir kimseye atfı kabil kusur veya ihmal bulunmadığı gerekçesiyle 11/12/2020 tarihinde kovuşturmaya yer olmadığına dair karar vermiştir. Başvurucu Gülşen Kaya'nın bu karara karşı müşteki sıfatıyla Kahramanmaraş 1. Sulh Ceza Hâkimliğine yaptığı itiraz, kovuşturmaya yer olmadığına dair kararın usul ve kanuna uygun olduğu gerekçesiyle 2/2/2021 tarihinde reddedilmiştir.

11. Başvurucu Gülşen Kaya, nihai hükmü 4/3/2021 tarihinde öğrenmesinin ardından 16/3/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

12. Komisyon, 2021/16968 numaralı başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

B. Tam Yargı Davası Süreci

13. Başvurucular 13/7/2020 tarihinde Kahramanmaraş İdare Mahkemesinde (İdare Mahkemesi) M.K.nın intihar ederek vefat etmesinde idarenin hizmet kusuru olduğundan bahisle maddi ve manevi tazminat talebiyle tam yargı davası açmıştır.

14. İdare Mahkemesi 31/3/2021 tarihinde davanın reddine karar vermiş; karar gerekçesinde yetkililerin bakım ve koruma yükümlülüğünü yerine getirmesi nedeniyle davalı idareye atfedilebilecek herhangi bir hizmet kusuru bulunmadığını belirtmiştir.

15. Bu karara karşı yapılan istinaf başvurusu Gaziantep Bölge İdare Mahkemesi 3. İdari Dava Dairesinin (Daire) 8/6/2023 tarihli kesin kararıyla reddedilmiştir. Daire, kararında istinaf başvurusuna konu kararın ve dayandığı gerekçenin hukuka ve usule uygun olduğu, kararın kaldırılmasını gerektirecek yasal bir sebebin bulunmadığı gerekçesine yer vermiştir.

16. Başvurucular, nihai hükmü 11/7/2023 tarihinde öğrenmelerinin ardından 8/8/2023 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

17. Komisyon, 2023/67829 numaralı başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

18. 2023/67829 numaralı başvurunun 2021/16968 numaralı başvuru ile birleştirilmesine

karar verilmesi gerekir.

A. Yaşam Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Yaşamı Koruma Yükümlülüğünün İhlal Edildiğine İlişkin İddia

19. Başvurucular Ceza İnfaz Kurumunda hükümlü olarak bulunan yakınları M.K.nın hayatına son vermesinde kamu görevlilerinin ihmali olması nedeniyle yaşamı koruma yükümlülüğünün ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin bu konudaki kararlarına işaret edilerek devletin koruma yükümlülüğü ihlalinden sorumlu tutulabilmesi için ölüm neticesinin yetkili ulusal makamlarca bilinmesi ya da bilinmesi gereken yaşama yönelik gerçek ve yakın bir riskin gerçekleşmesini önlemek için kendilerinden yetkileri dâhilinde makul olarak beklenebilecek her şeyi yapmamaları nedeniyle gerçekleştiğinin kanıtlanmasına bağlı olduğu belirtilmiştir. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

20. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında, açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Bu kapsamda karmaşık veya zorlama şikâyetler, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki şikâyetler, başvurucuların ihlal iddialarını temellendiremediği şikâyetler ile temel haklara yönelik bir ihlalin olmadığı açık olan şikâyetler açıkça dayanaktan yoksun kabul edilebilir.

21. Anayasa Mahkemesi ancak temellendirilebilmiş bir bireysel başvuruyu inceler. Başvuruculara şikâyetlerini hem maddi hem hukuki olarak temellendirme zorunluluğu bulunmaktadır. Maddi dayanaklar yönünden başvurucuların yükümlülüğü şikâyetlerine konu temel olay ve olguları açıklamak, bunlara ilişkin delilleri Anayasa Mahkemesine sunmak, hukuki dayanak yönünden yükümlülüğü ise bireysel başvuruya konu temel hak ve özgürlüklerden hangisinin hangi nedenle ihlal edildiğini özü itibarıyla açıklamaktır (Sabah Yıldızı Radyo ve Televizyon Yayın İletişim Reklam Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi [GK], B. No: 2014/12727, 25/5/2017, § 19).

22. Anayasa Mahkemesinin başvuruculara yerine geçerek ihlal iddialarını gerekçelendirme, olay ve olguları ortaya koyma, delil toplama görev ve yükümlülüğü bulunmamaktadır. Söz konusu yükümlülükler başvuruculara aittir (Cemal Günsel [GK], B. No: 2016/12900, 21/1/2021, § 25). Başvuruculara anılan yükümlülüklere uymamaları hâlinde şikâyetlerini temellendiremedikleri için başvuruları açıkça dayanaktan yoksun bulunabilir.

23. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer mahiyetteki Aynur Tüley ve diğerleri ([1. B.], B. No: 2019/14338, 3/3/2022) kararında yaşamı koruma yükümlülüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddiaların değerlendirilmesi yapılırken başvuruculara şikâyetlerine konu temel olay ve olgular ile bireysel başvuruya konu ettikleri temel hak ve özgürlüklerin hangi nedenle ihlal edildiğini açıklama yönündeki yükümlülüklerini yerine getirmedikleri kanaatine ulaşmıştır.

24. Somut başvuruda başvurucular, yakınları M.K.nın ölümünde Ceza İnfaz Kurumu yetkililerinin ihmali olduğunu soyut olarak ileri sürmüştür. M.K.nın vefatına ilişkin ihlal iddialarının esasının incelenebilmesi için M.K.nın gerek kendisinin gerekse üçüncü kişilerin eylemlerine karşı korunması bağlamında ileri sürülecek olgusal ve hukuki argümanların kritik önemde olduğu açıktır. Buna rağmen başvurucular, devletin yaşam hakkına ilişkin koruma yükümlülüğü bağlamında sürece özgülenecek olgusal ve/veya hukuki herhangi bir

somut iddia ileri sürmemiştir.

25. Sonuç olarak başvurucular, şikâyetlerine konu temel olay ve olgular ile bireysel başvurularına konu ettikleri temel hak ve özgürlüğün hangi nedenle ihlal edildiğini açıklamak yönündeki yükümlülüklerini yerine getirmemiş; bu bağlamda ileri sürdükleri ihlal iddialarını temellendirememiştir.

26. Açıklanan gerekçelerle yaşam hakkının koruma yükümlülüğüne ilişkin maddi boyutunun ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Etkili Soruşturma Yapma Yükümlülüğünün İhlal Edildiğine İlişkin İddia

27. Başvurucu Gülşen Kaya Ceza İnfaz Kurumunda hükümlü olarak bulunan eşi M.K.nın kendi hayatına son vermesi olayına ilişkin olarak yürütülen soruşturmada kısıtlama kararı verilmesi nedeniyle soruşturmaya katılamadığını, dosyaya delil sunamadığını, etkili bir şekilde yürütülmeyen ceza soruşturması nedeniyle eşi M.K.nın ölümünde ihmali olanların cezasız kaldığını belirtmiş ve yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bakanlık görüşünde, M.K.nın hayatını kaybetmesi olayı üzerine Başsavcılık tarafından resen soruşturma başlatıldığı, soruşturma sonucunda ölüm olayında üçüncü kişilere atfedilecek bir kusur bulunmaması sebebiyle kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verildiği bildirilmiştir. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

28. Yaşam hakkı kapsamındaki pozitif yükümlülükleri kapsamında devlet, yaşam hakkını korumak için oluşturulan yasal ve idari çerçevenin gereği gibi uygulanmasını ve bu hakka yönelik ihlallerin durdurulup cezalandırılmasını sağlayacak etkili bir yargısal sistem kurmakla da yükümlüdür. Bu usul yükümlülüğü şüpheli her ölüm olayının sorumlularının belirlenmesini ve gerekiyorsa cezalandırılmasını sağlayabilecek etkili bir soruşturma yürütülmesini gerektirir (Cemil Danışman [1. B.], B. No: 2013/6319, 16/7/2014, §§ 43, 95; Fatma Akın ve Mehmet Eren [GK], B. No: 2017/26636, 10/11/2021, § 97).

29. Etkili yargısal sistem kurma yükümlülüğünün ceza soruşturmasını gerektirdiği hâllerde yürütülen soruşturmanın Anayasa'nın 17. maddesinin gerektirdiği şekilde etkili olduğunun kabul edilebilmesi için soruşturma makamlarının resen harekete geçerek ölüm olayını aydınlatabilecek ve sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek bütün delilleri tespit etmesi, soruşturma makamlarının olaya karışan kişilerden bağımsız olması, soruşturmanın makul bir özen ve süratle yürütülmesi, soruşturmanın veya sonuçlarının gerektiği ölçüde kamu denetimine açık olması ve meşru menfaatlerini korumak için ölen kişinin yakınlarının soruşturma sürecine gerekli olduğu ölçüde katılabilmesi gerekir. Ayrıca soruşturma sonucunda alınan karar; soruşturmada elde edilen tüm bulguların kapsamlı, nesnel ve tarafsız bir analizine dayanmalıdır (Cemil Danışman, §§ 98-100; Fatma Akın ve Mehmet Eren, § 99). Sözü edilen soruşturmanın temel amacı, yaşam hakkını koruyan mevzuat hükümlerinin etkili bir şekilde uygulanmasını ve vuku bulan ölüm olayında sorumlular ile sorumlulukları tespit etmektir (Cemil Danışman, § 97; Narin Kurt [GK], B. No: 2018/2540, 1/12/2022, § 91).

30. Başvuru formu ve ekleri ile soruşturma dosyası incelendiğinde Ceza İnfaz Kurumuna girmeden önce M.K.nın psikolojik bir rahatsızlığı olduğuna dair herhangi bir bilgi ve belgeye rastlanmamıştır. M.K.nın Ceza İnfaz Kurumuna nakledildiği esnada hakkında düzenlenen genel risk ve ihtiyaç raporunda yüksek düzeyde kendine zarar verme riski olduğu tespit edilmiş ve psikiyatr tarafından yapılan muayenesi sonucunda M.K.ya orta depresif nöbet

tanısı konularak ilaç tedavisine başlanmıştır. Hakkında başlatılan disiplin soruşturması kapsamında tekli odaya alınan M.K., burada bulunduğu süre içinde de makul aralıklarla kontrol edilmesine rağmen açık öğretim lisesi sınavlarının yapılması nedeniyle Kurumda yoğunluk olduğu anlaşılan olay günü -18/5/2020 tarihli bilirkişi raporuna göre olay günü 5 kez kontrolü yapılmıştır- nevresimden elde ettiği iple kendisini asarak intihar etmiştir (bkz. §§ 3-5, 8).

31. Ölüm olayı üzerine Başsavcılıkça başlatılan soruşturma kapsamında olay yeri krokisi çıkarılmış, olay yeri inceleme raporu düzenlenmiş ve otopsi işlemi yapılarak Adli Tıp Kurumundan gerekli raporlar alınmıştır. Ceza İnfaz Kurumu personeli hakkında yürütülen disiplin soruşturması evrakından ve M.K.nın Ceza İnfaz Kurumunda geçirdiği sürece dair bilgi ve belgelerden faydalandığı anlaşılan Başsavcılığın ayrıca kamera kayıtlarına ilişkin bilirkişi incelemesi de yaptırdığı görülmüştür (bkz. §§ 6-9).

32. Yaptığı inceleme ve araştırmalar sonucu M.K.nın ölümünde kusur ve ihmal olmadığı kanaatine ulaşan Başsavcılık, gerek otopsi raporunda vücutta ası izi dışında darp yaralanma izi bulunmadığı ve ölümün ası ile meydana geldiği yönündeki sonuç gerekse de olay yeri incelemesinde tespit edilen ve ölümün intihar suretiyle meydana geldiği kanısıyla örtüşen olgular çerçevesinde kamu adına kovuşturmaya yer olmadığı yönünde karar vermiştir.

33. Öte yandan başvurucu Gülşen Kaya, dosyada kısıtlama olması nedeniyle soruşturmaya etkili şekilde katılamadığını ve delillerini sunamadığını iddia etmiştir. Yapılan tetkikte soruşturma dosyasında kısıtlama bulunduğuna, başvurucunun soruşturmaya katılımının soruşturma makamlarınca engellendiğine ilişkin herhangi bir emareye rastlanmamış olup başvurucu da bu iddiası kapsamında herhangi bir bilgi ve belge sunmamıştır. Ayrıca soruşturma aşamasında müşteki sıfatıyla alınan beyanında bu hususu dile getirmediği gibi süreç boyunca dosyaya erişim noktasında herhangi bir talepte bulunmamıştır. Bu bakımdan soruşturmadan haberdar olan başvurucunun soruşturmaya bu yönde talepte bulunmak suretiyle gerekli ölçüde katılmasının önünde herhangi bir engel olmadığı anlaşılmış ve başvurucunun soruşturmaya gerekli olduğu ölçüde katılımının sağlanmadığının söylenebilmesini mümkün kılan herhangi bir neden bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

34. Soruşturmanın etkililiğine ilişkin asgari ölçütleri karşılayan incelemenin nitelik ve derecesinin olayın koşullarına bağlı olduğu unutulmamalıdır. Yukarıda aktarılan safahatı içeren soruşturma sürecinde ölüm olayını çevreleyen koşulların tespitine imkân sağlayan gerekli ve yeterli bilgilerin olabildiğince bir bütün olarak elde edildiği, soruşturmanın on beş ay gibi makul sayılabilecek bir sürede sonuçlandırıldığı ve başvuruculların soruşturma sürecine katılımının gerekli ölçüde sağlandığı dikkate alındığında soruşturmanın etkililiğine ilişkin olarak ortaya çıkan ve yetkililere yüklenebilecek bir eksiklik olduğu yorumunu getirmek, etkisiz ve pasif kalındığını söylemek mümkün görünmemektedir. Bu açıdan Başsavcılığın ölüm olayını aydınlatma isteğinden ve meydana gelen intihar olayında Ceza İnfaz Kurumu yetkililerinin ihmali bulunmadığı yönündeki kanaatinden şüphelenilmesini gerektirecek bir olgunun bulunmadığı anlaşılmaktadır.

35. Açıklanan gerekçelerle yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

36. Başvurucular, birleşen 2023/67829 numaralı bireysel başvuruda tam yargı davası

yargılamasında tarafsız bilirkişi incelemesi yapılmamasından ve idarenin ihmal ve yükümlülüklerinin tam olarak yerine getirilip getirilmediği denetlenmeden davalının savunması esas alınarak karar verilmesinden yakınmıştır. Bakanlık görüşünde, yapılacak değerlendirmede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

37. Başvuru, adil yargılanma hakkı kapsamında değerlendirilmiştir.

38. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık keyfîlik içeren tespit ve sonuçlar bu kapsamda değildir (Ahmet Sağlam [2. B.], B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 42).

39. İdare Mahkemesinin gerekçesi ve başvurucuların iddiaları incelendiğinde iddiaların özünün yargı mercileri tarafından hukuk kurallarının ve delillerin değerlendirilmesinde ve yorumlanmasında isabet olmadığına, esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

40. Başvuru konusu dava incelendiğinde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun adil olup olmaması hususunda bariz takdir hatası veya açık keyfîlik içeren bir durum da tespit edilmemiştir.

41. Açıklanan gerekçelerle kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu anlaşılan başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. 1. Yaşam hakkının maddi ve usul boyutlarının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA 30/4/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

RECEP GÜDER

B. No: 2021/24828 | Karar tarihi: 30.04.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/24828

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

RECEP GÜDER BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/24828)

Karar Tarihi: 30/4/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Burak TOPALOĞLU

Başvurucu : Recep GÜDER

Vekili : Av. Abdullah ERKOL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, işçilik alacaklarının tahsili talebiyle açılan davanın dava şartı yokluğundan reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. DEĞERLENDİRME

2. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru usulü" kenar başlıklı 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği tarihten; başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir. Haklı bir mazereti nedeniyle süresi içinde başvuramayanlar, mazeretin kalktığı tarihten itibaren onbeş gün içinde ve mazeretlerini belgeleyen delillerle birlikte başvurabilirler [...]"

3. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün "Başvuru süresi ve mazeret" kenar başlıklı 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği tarihten, başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir."

4. Anayasa Mahkemesi Hüseyin Aşkan ([2. B.], B. No: 2017/15649, 21/7/2020) kararında otuz günlük süre kuralının bireysel başvurunun ön şartlarından biri olduğunu ve bu sürenin başlangıç tarihinin tespitinde kanun hükmü gereği öğrenme tarihinin esas alınacağını belirtmiştir. Anılan kararda bireysel başvuru süresinin işlemeye başlaması yönünden nihai kararın gerekçesinin tebliğinin öğrenme şekillerinden biri olduğu, bununla birlikte başka şekillerde de öğrenmenin söz konusu olabileceği ifade edilmiştir (Hüseyin Aşkan, §§ 20-23).

5. Bu doğrultuda kullanıcıların Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden yaptıkları işlemlerin (doküman oluşturma, düzenleme, imzalama, açma, okuma ve yazdırma gibi) kayıt altına alındığı evrak işlem kütüğünün Anayasa Mahkemesi tarafından incelenmesi sonucunda nihai kararın açılarak okunduğuna ilişkin bir işlemin tespiti hâlinde bu işlemi yapan ilgililerin işlem sırasında nihai kararın sonucunu öğrendiklerinin kabul edileceği, böyle bir durumda bireysel başvuru süresinin de bu tarihten itibaren başlatılması gerektiği belirtilmiştir (Hüseyin Aşkan, §§ 26-29).

6. Başvuru konusu olayda Adana Bölge Adliye Mahkemesi 8. Hukuk Dairesinin 17/2/2021 tarihli nihai kararına ilişkin olarak UYAP evrak işlem kütüğü üzerinde yapılan incelemede, ilgili kararın başvurucunun vekili tarafından ilk kez 8/3/2021 tarihinde okunduğu, başvurucunun bu tarihten itibaren otuz gün içinde ve en geç 7/4/2021 tarihine kadar bireysel başvuruda bulunması gerekirken bu tarihi geçirdikten sonra 8/4/2021 tarihinde başvuru yaptığı anlaşılmıştır. Başvuru süresinin son gününün resmî tatil gününe denk gelmediği ve herhangi bir mazeret de bildirilmediği görülmüştür.

7. Açıklanan gerekçelerle başvurunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 30/4/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

İMMİHAN ÖZTÜRK

B. No: 2021/25364 | Karar tarihi: 30.04.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/25364

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

İMMİHAN ÖZTÜRK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/25364)

Karar Tarihi: 30/4/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Kemal ÖZEREN

Başvurucu : İmmihan ÖZTÜRK

Vekili : Av. Abdullah UYSAL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kanser hastası olan başvurucuya reçete edilen ilacın bedelinin Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) tarafından karşılanması talebinin reddedilmesi nedeniyle maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. 7/7/1954 doğumlu olan başvurucu kanser hastalığı nedeniyle tedavi görmektedir. Başvuru dosyasındaki belgelere göre hastalığının seyri bakımından başvurucuya tek kullanımlık fiyatı 6.402,24 TL olan endikasyon dışı bir ilaç on beş günde bir ve toplamda sekiz ay süre ile kullanılmak kaydıyla reçete edilmiştir.

3. Söz konusu ilacın bedelinin SGK tarafından karşılanması için yaptığı müracaatın reddedilmesi üzerine başvurucu, SGK işleminin iptali talebiyle dava açmıştır. Başvurucu, ilaç bedelinin acilen karşılanması için ise ihtiyati tedbir talebinde bulunmuştur.

4. Davaya bakan Ankara 27. İş Mahkemesince (İş Mahkemesi) başvurucunun ihtiyati tedbir talebi reddedilmiş, başvurucu tarafından yapılan istinaf başvurusu da Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 11. Hukuk Dairesi tarafından 15/4/2021 tarihinde reddedilmiştir.

5. Bundan sonra başvurucu tedbir talebiyle birlikte 10/6/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Anayasa Mahkemesinin 21/6/2021 tarihli kararıyla başvurucunun tedbir talebi Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nde belirtilen koşulların oluşmadığı gerekçesiyle reddedilmiştir.

6. Devam eden süreçte İş Mahkemesi 19/4/2022 tarihinde başvurucu vekilinin haberdar olmasına rağmen duruşmanın son celsesine katılmadığı ve dosyanın yasal üç aylık süre içerisinde yenilenmediği gerekçesiyle davanın açılmamış sayılmasına karar vermiştir. Bu karar 11/5/2022 tarihinde istinaf edilmeden kesinleşmiştir.

7. Öte yandan yapılan harici nüfus kaydı sorgulaması ile başvurucunun 28/8/2021 tarihinde vefat ettiği tespit edilmiştir. Bunun üzerine bireysel başvuruya mirasçıların devam edip etmeyeceğinin on beş gün içerisinde bildirilmesi hususunu içeren 17/2/2025 tarihli müzekkere başvurucu vekiline gönderilmiştir. Başvurucu vekili tarafından anılan müzekkereye ilişkin elektronik tebligat aynı gün açılmış olmasına rağmen herhangi bir cevap verilmemiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 80. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (ç) bendine göre başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden görülmemesi hâlinde başvurunun düşmesine karar verilebilir. Bununla birlikte İçtüzük'ün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrası gereği Anayasanın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı hâllerde başvurunun incelenmesine devam edilebileceği öngörülmüştür.

9. Somut olayda başvurucu, başvuru sonrası ölmüş; başvuruya mirasçılar tarafından devam edilip edilmeyeceğinin bildirilmesi için başvurucunun vekiline gönderilen bildirime ilişkin tebligat vekile tebliğ edilmiş ancak başvurucunun vekili veya mirasçıları verilen süre içinde başvuruya devam etme yönündeki iradelerini Anayasa Mahkemesine bildirmemiştir. Başvurunun incelenmesine devam etmeyi gerekli kılan ve İçtüzük'ün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrasında öngörülen nedenlerden biri de eldeki başvuruda bulunmamaktadır (Emin Kırmızıgül [1. B.], B. No: 2023/13689, 18/12/2024; Enver Karabey [2. B.], B. No: 2021/36984, 22/1/2025).

10. Açıklanan gerekçelerle başvurunun düşmesine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Başvurunun başvurucunun ölümü nedeniyle DÜŞMESİNE,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 30/4/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ABİDİN YILMAZ

B. No: 2021/29117 | Karar tarihi: 30.04.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/29117

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ABİDİN YILMAZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/29117)

Karar Tarihi: 30/4/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Rıdvan DEMİR

Başvurucu : Abidin YILMAZ

Vekili : Av. Özlem ŞEN ABAY

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kolluk görevlileri tarafından atılan gaz fişeğinin isabet etmesi sonucu yaşamsal tehlike meydana gelecek şekilde yaralanmanın gerçekleşmesi ve bu konuda etkili bir ceza soruşturması yürütülmemesi nedeniyle yaşam hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucunun da aralarında bulunduğu bir grup 15/5/2013 tarihinde Ankara'da, hükûmetin dış politikası ile Hatay'da gerçekleşen bir bombalı saldırıyı protesto etmek amacıyla toplantı ve gösteri yürüyüşü gerçekleştirmiştir.

3. Başvurucu, anlatımına göre anılan gösteri sırasında biber gazı kapsülünün başına isabet etmesi sonucu kafasından yaralanmış; kaldırıldığı hastanede kafatasında kırıkların bulunduğu tespit edilmiş ve bu doğrultuda bazı ameliyatlar geçirmiştir. Hayati fonksiyonlarında kayıplar yaşamış ve yaşamı tehlikeye girmiştir.

4. Başvurucu vekilleri 21/5/2013 tarihinde Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) faillerin belirlenmesi ve cezalandırılması talebiyle suç duyurusunda bulunmuştur.

5. Başsavcılık tarafından olayla ilgili soruşturma işlemlerine başlanmıştır. Soruşturma kapsamında ilgili emniyet birimlerinden kamera kayıtları ile olay yerinde biber gazı kullanmakla yetkili personelin bildirilmesi, olaya ilişkin bilgi ve belgelerin gönderilmesi istenmiştir. Bu kapsamda temin edilen kamera kayıtları üzerinde bilirkişi incelemesi yaptırılmış, Adli Tıp Kurumundan kesin adli rapor istenmiş ve şüpheli olarak kolluk görevlilerinin ifadesine başvurulmuştur.

i. Adli Tıp Kurumu tarafından Başsavcılığa sunulan rapor şöyledir:

"Kafasına yabancı cisim çarpması sonrası kafada kesici alet yaralanması meydana gelmiş ve acil servise getirilmiş olduğu, GKS'si 15 olduğu, beyin BT'de frontal kemik düzeyinde orta hatta çökme kırığı izlenmiş olup, kemik fragmanlar kafa içine doğru 9 mm yer değiştirmiş olduğu, bu düzeyde subkutan doku içerisinde hava tanecikleri izlenmekte olduğu, inter hemisferik fissür düzeyinde ve her iki frontal lob düzeyinde eşlik eden travmatik subaraknoid kanama olduğu, 16/5/2013 tarihinde çekilen beyin BT anjio grafi ve veno grafisinde frontal kemik düzeyinde posterior deplasman gösteren çökme kırığı, kırık loju düzeyinde superior sagital sinüs lümminal kontrastlanması izlenmediği, ancak bu düzeyde aktif kanama bulgusu saptanmadığı, sağ anterior serebral arter A3 dalı düzeyinde çökme kırığının hemen posteriorunda travmatik psödeanevrizma ve interval dönemde ortaya çıkan sağ frontal lob düzeyinde intra parankimal hematom olduğu, 17/5/2013 tarihli beyin BT'sinde sağ frontal kemikte çökme fraktürü, fraktür komşuluğundaki sağ frontal lobta intra parankimal hematom, subaraknoid kanama odakları olduğu, 27/5/2013 tarihli beyin BT'sinde interval dönemde büyüme gösteren hematom ve kitle etkisi bulguları olduğu kayıtlı olup, mevcut tıbbi belgelere göre;

Yaralanmasının;

1-Kişinin yaşamını tehlikeye sokan bir durum OLDUĞUNU,

2-Basit bir tıbbi müdahale ile giderilebilecek ölçüde hafif nitelikte OLMADIĞINI,

3-Kemik kırığına neden olduğunu; frontal kemik çökme kemik kırığının hayati fonksiyonlarını 4 (DÖRT) AĞIR derecede etkilediğini,

Bildirir rapordur."

ii. Olay gününe ilişkin olarak temin edilen kamera kayıtları üzerinde yaptırılan bilirkişi incelemesi neticesinde bilirkişi tarafından hazırlanan raporda başvurucunun içinde olduğu grubun Kurtuluş metro durağına yakın bir yerde oturma eylemi yaptığı, bir süre sonra harekete geçtiği, grup ile kolluk kuvveti arasında yaklaşık 4 metre mesafe olduğu, grubun yol kenarındaki park levhalarını almasından hemen sonra kolluk görevlilerinin biber gazı ile müdahale ettiği, ilk iki biber gazı kapsülünün mevzuata aykırı şekilde göstericilere, sonrakilerin uygun şekilde yukarı doğru atıldığı, grubun kolluk görevlilerinin müdahalesinden sonra kolluk görevlilerine taş attığı ve sapan kullandığı belirtilmiştir. Ayrıca grupta yer alan bir kişinin kolluk görevlilerine el hareketi yapmasından sonra doğrudan hedef alınarak biber gazı kapsülünün üzerine atıldığı belirtilmiştir. Kolluk görevlilerine yönelik el hareketi yapan kişinin kim olduğu konusunda bir belirleme yapılmamıştır. Raporun sonuç kısmında kolluk görevlilerinin dikkat ve özen göstermediği, bu suretle başvurucuyu yaraladığı kanaati bildirilmiştir.

iii. Soruşturma kapsamında ifadesine başvurulan altı kolluk görevlisi benzer yöndeki ifadelerinde gaz fişeği kapsülü değil plastik nitelikteki gaz el bombası kullandığını, grubun

taş atması üzerine zor kullanma yetkisi kapsamında biber gazı ile müdahale ettiğini belirtmiştir.

6. Soruşturma kapsamında olay yerinde bir gaz kapsülü ile iki gaz el bombası bulunmuş ve emanete alınmıştır.

7. Başsavcılık; Ankara Emniyet Müdürlüğüne gönderdiği 26/5/2015 tarihli yazıyla yaralanmaya olaya gaz bombası ile müdahale eden güvenlik güçlerince sebep verilmişse güvenlik görevlilerinin tespit edilerek konu hakkında bilgi verilmesi istenmiştir. Benzer içeriğe sahip yazılar 3/2/2016 ve 28/9/2016 tarihinde de Ankara Emniyet Müdürlüğüne gönderilmiştir. Başsavcılık 25/10/2018, 22/1/2019, 15/2/2019 ve 4/9/2019 tarihlerinde de başvurucunun yaralanması olayı hakkında yürütülen tahkikatın akıbeti hakkında bilgi talep etmiştir. Söz konusu müzekkerelerden sonuç alınamamıştır.

8. Başsavcılık, toplanan delillerden sonra 25/2/2021 tarihinde kovuşturmaya yer olmadığına dair karar vermiştir. Anılan kararın ilgili kısmı şöyledir:

"Polis memurlarının ifadelerinde özet olarak olay anında gaz el bombalarını kullandıklarını, çünkü kalabalığın üstlerine doğru taş vs. cisim attığını, ayrıca gaz bombası kapsülünün de plastik niteliği taşıdığı ve bu sebepten şikâyetçide meydana gelen yaralanmayı meydana getirme ihtimalinin bulunmadığını belirttiklerinin görüldüğü,

5/5/2015 tarihli adli tıp uzmanı hekimlerinden oluşan bilirkişi heyetinin şikâyetçide mevcut yaralanmanın gaz bombası kapsüllerinin çarpması sonucu meydana gelebileceğini belirttiği görülmüş olmakla,

3/11/2014 tarihli olay anına dair 5 adet CD'nin çözümünü içerir bilirkişi raporunda kronolojik sıraya da riayet ederek olayın gerçekleşme anının gösterildiği, buna göre şikâyetçinin de içinde bulunduğu çok sayıda kişiden oluşan kalabalığın Kurtuluş Metrosu yakınında oturma eylemi yaptığı, bu sırada kolluğun yürüyüşün yasal olmadığı ve dağılmalarının gerektiğine dair uyarıda bulunduğu, buna karşılık kalabalığın dağılmadığı gibi kol kola girerek hızlı bir şekilde polislerin üzerine doğru yürümeye başladığı, bu anda kolluğun kalabalığın dağılmasını temin için elle gaz bombası attığı ve bu sırada şikâyetçinin gaz bombası kapsülünün çarpması sonucu adli raporda gösterildiği şekliyle yaralandığı anlaşılmakla,

Kolluğun gaz bombasını kalabalığa yönelik herhangi bir uyarı yapmadan doğrudan kullanmadığı, bilakis dağılmaların[a] yönelik uyarıyı yaptıktan sonra ve de ayrıca kalabalığın kendi üstlerine doğru toplu bir şekilde ve hızlıca yürümesinden sonra kullandığı, yani kolluğun kendi üstlerine doğru gelen bir kalabalığın dağılmasını temin için gaz bombasını attığının açık olduğu, şikâyetçinin de aynı kalabalığın içinde yer aldığı kolluğun kendisine yönelik bir saldırıyı defetmek için orantılı şekilde yasal zor kullanma yetkisini kullanmasının yasaların kendisine verdiği bir yetki olduğu, olayda da bu yetkinin kullanıldığı, suç unsuru taşımadığı anlaşılmakla,

Kolluğun olaya uygun şekilde orantılı zor kullanma yetkisini kullandığı, bir suç işlemediği anlaşıldığından kamu adına kovuşturmaya yer olmadığına... [karar verildi.]"

9. Anılan karara karşı başvurucunun yaptığı itiraz Ankara 6. Sulh Ceza Hâkimliğince reddedilmiştir. İtirazın reddine ilişkin karar başvurucuya 9/6/2021 tarihinde tebliğ edilmiş, başvurucu 5/7/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

10. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar

verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

11. Başvurucu, katıldığı bir toplantı ve gösteri yürüyüşü sırasında kolluk görevlilerinin mevzuata aykırı olarak ve hedef gözetmeksizin biber gazı kapsülü atması neticesinde ağır şekilde yaralandığını, söz konusu olaya ilişkin etkili bir soruşturma yürütülmediğini, soruşturmanın uzun bir süre boyunca sürüncemede bırakıldığını, deliller değerlendirilmeksizin kovuşturmaya yer olmadığına karar verildiğini belirterek kötü muamele yasağının ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; soruşturma kapsamında usul yükümlülüklerine uyulduğu, yapılan soruşturma neticesinde Başsavcılığın fiilleri zor kullanma yetkisi kapsamında değerlendirdiği, başvurunun yerleşik içtihatlar doğrultusunda çözümlenmesi gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı sunduğu beyanda ihlal iddialarını yinelemiştir.

12. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun iddialarının özünün kolluk görevlilerinin keyfî güç kullanımı nedeniyle hayati tehlike geçirecek ölçüde yaralandığına ve bu olayla ilgili etkili bir ceza soruşturması yürütülmediğine ilişkin olduğu, kullanılan kamu gücünün netice itibarıyla ölümcül olmasa bile başvurucunun yaşamını tehlikeye soktuğu dikkate alındığında başvurunun yaşam hakkının öldürmeme yükümlülüğüne ilişkin maddi boyutu ile etkili soruşturma yükümlülüğüne ilişkin usul boyutu kapsamında incelenmesi gerekir. Unutulmamalıdır ki ölüm gerçekleşmese dahi bazı hâllerde başvurunun yaşam hakkı çerçevesinde incelenebilmesi mümkündür (Mehmet Karadağ [2. B.], B. No: 2013/2030, 26/6/2014, § 20) ve bu hâllerde başvurunun yaşam hakkı kapsamında incelenip incelenmeyeceğinin tespitinde diğer faktörlerle birlikte kişiye karşı kullanılan gücün derecesi, türü, kullanımının ardında yatan niyet ve amaç birlikte değerlendirilir (Mustafa Çelik ve Siyahmet Şeran [2. B.], B. No: 2014/7227, 12/1/2017, § 69).

13. Yaşam hakkı ile ilgili bir soruşturmanın etkili olup olmadığı yönünden inceleme yapılabilmesi için yürütülen soruşturmanın makul bir süreyi aşmaması şartıyla ilgili kamu makamları tarafından nasıl sonlandırılacağının beklenmesi, bireysel başvuru ile getirilen koruma mekanizmasının ikincil niteliğine uygun olacaktır (Hüseyin Caruş [1. B.], B. No: 2013/7812, 6/10/2015, § 46; Rahil Dink ve diğerleri [1. B.], B. No: 2012/848, 17/7/2014, § 76). Bununla birlikte şüpheli bir ölüm olayı hakkında soruşturma başlatılmamışsa veya soruşturma başlatılmakla birlikte soruşturmada ilerleme yoksa ya da soruşturma etkisiz bir hâl almışsa ölenin yakınları, gerekli özeni göstererek soruşturma başlatılmadığının veya etkili bir soruşturma yürütülmediğinin farkına vardıkları veya varmaları gerektiği andan itibaren otuz gün içinde bireysel başvuruda bulunmalıdır. Zira soruşturmanın etkililiğini sağlayacak bir başvuru yolu bulunmamaktadır. Doğal olarak başvuruculaların etkili bir soruşturma yürütülmediğinin ne zaman farkına varmaları gerektiği her davanın şartlarına bağlı olarak değerlendirilecektir. Ayrıca soruşturmada ilerleme sağlanacağına dair umut verici gelişmeler ve gerçekçi varsayımlar bulunduğu, soruşturmanın ilerlemesini sağlayıcı tedbirler alındığı sürece başvuruculardan başvuru yollarını tüketmeden bireysel başvuruda bulunmaları beklenmemelidir (Adle Azizoğlu ve Sadat Azizoğlu [1. B.], B. No: 2014/15732, 24/1/2018, §§ 87, 88).

14. Somut olayda Başsavcılık, başvurucunun şikâyeti üzerine bir ceza soruşturması

başlatmıştır. Bu soruşturma kapsamında ilgili emniyet birimlerinden kamera kayıtları ile olay yerinde biber gazı kullanmakla yetkili personelin bildirilmesi ile olaya ilişkin bilgi ve belgelerin gönderilmesi istenmiş, temin edilen kamera kayıtları üzerinde bilirkişi incelemesi yaptırılmış, başvurucu hakkında kesin adli rapor alınmış ve şüpheli olarak kolluk görevlilerinin ifadelerine başvurulmuştur. Ne var ki 2014 yılından sonra soruşturmada soruşturmanın ilerlemesine imkân veren umut verici bir gelişme yaşanmamıştır. Nitekim Başsavcılık; Ankara Emniyet Müdürlüğüne gönderdiği 26/5/2015 tarihli yazıyla yaralanmaya, olaya gaz bombası ile müdahale eden güvenlik güçlerince sebep verilmişse ilgili güvenlik görevlilerinin tespit edilerek konu hakkında bilgi verilmesini isteyip benzer içerikli yazıları 3/2/2016 ve 28/9/2016 tarihlerinde de Ankara Emniyet Müdürlüğüne göndermiştir. Başsavcılık ayrıca 25/10/2018, 22/1/2019, 15/2/2019 ve 4/9/2019 tarihlerinde başvurucunun yaralanması olayı hakkında yürütülen tahkikatın akıbeti hakkında bilgi talep etmiştir ancak bu müzekkerelere olumlu bir cevap alamamıştır. Doğrusu başvuruya konu soruşturma başvuru tarihinden uzun yıllar önce etkisiz hâle gelmiş ve başvurucu ceza soruşturmasının pasif bir durumda olduğunu anlamak için gerekli özeni göstermemiştir. Bu nedenle başvurucunun yıllar önce etkisizliği fark ederek bireysel başvuruda bulunması gerekirken başvuru yapmak için soruşturmanın kovuşturmaya yer olmadığına dair kararla sonuçlanmasını beklediği, dolayısıyla 5/7/2021 tarihinde yapılan başvurunun süresinde yapılmış bir başvuru olarak kabul edilemeyeceği değerlendirilmiştir.

15. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasında güvence altına alınan yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 30/4/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

FİLİZ KERESTECİOĞLU DEMİR (5)

B. No: 2021/30730 | Karar tarihi: 30.04.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/30730

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

FİLİZ KERESTECİOĞLU DEMİR BAŞVURUSU (5)

(Başvuru Numarası: 2021/30730)

Karar Tarihi: 30/4/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Hasan HÜZMELİ

Başvurucu : Filiz KERESTECİOĞLU DEMİR

Vekili : Av. Gülşah KAYA

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; basın açıklamasının hukuka aykırı ve orantısız güç kullanılarak engellenmesi nedeniyle toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının, kolluk güçlerinin müdahalesi sırasında meydana gelen yaralanmalar ve olaya ilişkin ceza soruşturmasının sonuçsuz kalması ve etkili olmaması nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu, olay tarihinde Halkların Demokratik Partisi (HDP/Parti) milletvekilidir. HDP tarafından 19/10/2019 tarihinde Atatürk Kültür Merkezi'nde (Ankara) yapılması planlanan “Savaşa ve İrade Gaspına Karşı Buluşuyoruz.” konulu toplantı, 18/10/2019 tarihinde Ankara Valiliği (Valilik) tarafından yasaklanmıştır. Bunun üzerine HDP Eş Genel Başkanı S.T., milletvekilleri ve parti mensuplarının yer aldığı grup, yasaklama kararı üzerine HDP Ankara İl Başkanlığı binası (parti binası) önünde bir basın açıklaması yapmak istemiştir.

3. Kolluk görevlilerince düzenlenen 19/10/2019 tarihli tutanağa göre, katılımcıların araç ve yaya trafiğini kısmen engellemeleri üzerine basın açıklamasına müdahale edilmiştir.

Olayların gelişimi şu şekildedir:

- HDP Ankara İl Başkanlığı 19/10/2019 tarihinde,saat 15.00'te yapılacak basın açıklaması için “Savaşa, kayyıma ve tecride karşı sesimizi birlikte yükseltmek için tüm halkımızı il binamızdaki buluşmaya davet ediyoruz.” şeklinde bir duyuru yapmıştır. Bu bilgi üzerine kolluk kuvvetleri saat 14.00'te gerekli güvenlik önlemlerini almıştır.

- Saat 14.45'te aralarında başvurucunun, HDP milletvekillerinin ve il başkanlığı yöneticilerinin de bulunduğu yaklaşık 50 kişilik bir grup, basın açıklaması yapmak üzere Parti binası önünde toplanmıştır. Meşrutiyet Caddesi'nde grubun araç ve yaya trafiğini kısmen engellediğini gören polis, başvurucuya programın içeriğini sormuştur. Başvurucu, cadde üzerinde basın açıklaması yapmak istediklerini ifade etmiştir. Polis, caddede basın açıklaması yapmanın araç trafiği ve kamu düzeni açısından mümkün olmadığını ancak kaldırım üzerinde açıklama yapılabileceğini ihtar etmiştir.

- Saat 15.05'te kolluk kuvvetleri, ses yükseltici cihazla gruba uyarıda bulunarak caddede trafiği engelleyecek şekilde bir basın açıklamasına izin verilmeyeceğini tekrar bildirmiştir. Parti binası önünde uygun bir yerde açıklama yapılması gerektiği, aksi takdirde müdahalede bulunulacağı ifade edilmiştir. Ancak grup, bu ihtarlara rağmen beklemeye devam etmiştir.

- Saat 15.10'da HDP Eş Genel Başkanı S.T., “Partimizin önüne araçlarını çekmişler ve diyorlar ki geçin araçların arkasında basın toplantısı yapın. Bizi bir yere sıkıştırarak bu sesin duyulmasını engellemeye çalışıyorlar.” şeklinde bir açıklama yapmaya başlamıştır. Bu sırada polis, eylemin izinsiz ve kanuna aykırı olduğunu ayrıca araç trafiğinin açılması gerektiğini belirtmiştir. Uyarılara rağmen grubun dağılmaması üzerine polis, milletvekili dışındaki katılımcılara kalkanlarla müdahale ederek grubu parti binası önüne doğru itmiştir.

- Saat 15.20'de polis tarafından parti binası önünde basın açıklaması yapılabileceği bildirilmesine rağmen HDP Eş Genel Başkanı S.T., açıklamanın bina içerisinde yapılacağını ifade ederek grupla parti binasına girmiştir. Grup, bina içine girdiği sırada “Savaşa ve İrade Gaspına Karşı Buluşuyoruz.” yazılı çok sayıda el ilanını yola atmış ve bina içinde terör örgütünü öven sloganlar atmıştır. Etkinlik, yaklaşık bir saat sonra sona ermiştir.

4. Başvurucu 17/3/2020 tarihinde, yapılmak istenen basın açıklamasının kolluk görevlilerince hukuka aykırı ve orantısız güç kullanılarak engellendiğini iddia ederek, kendilerine müdahale eden kolluk güçleri ve sorumlu emniyet amiri hakkında işkence, yaralama, görevi kötüye kullanma ve düşünce hürriyetinin kullanılmasını engelleme suçlarından Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına (Cumhuriyet Başsavcılığı) suç duyurusunda bulunmuştur. Şikâyet dilekçesinde başvurucu; kolluk görevlilerinin müdahale sırasında milletvekillerini çembere aldığını, katılımcılara şiddet uyguladığını ve bu nedenle üç parti mensubunun ağır şekilde yaralandığını ileri sürmüştür. Ayrıca kendisinin darp edildiğini ve aşağılayıcı davranışlara maruz bırakıldığını iddia etmiştir. Olaydan yaklaşık beş ay sonra yapılan suç duyurusunda başvurucunun, müdahaleye ilişkin herhangi bir sağlık raporu sunmadığı ve dilekçesinde sağlık muayenesinden geçirilmesi talebinde bulunmadığı görülmüştür. Bunun yanı sıra, başvurucunun dilekçede daha sonra sunacağını belirttiği görüntü kaydına ilişkin CD'nin Cumhuriyet Başsavcılığına teslim edilip edilmediği de başvuru dosyasından anlaşılamamıştır.

5. Cumhuriyet Başsavcılığı, Valilikten ilgili kolluk görevlileri hakkında görevi kötüye kullanma suçundan soruşturma izni verilmesi talebinde bulunmuştur. Soruşturma izni talebine ilişkin olarak Teftiş Kurulu Başkanlığı tarafından yapılan ön incelemede, kolluğun

ilgili birimi olan Foto Film Şube Müdürlüğü tarafından kayda alınan olay görüntüleri incelenmiş ve ilgili görevlilerin ifadeleri alınmıştır. Yapılan inceleme sonucunda, kolluk görevlilerinin görevi kötüye kullanma eyleminde bulunmadıkları kanaatine varılmıştır.

6. Valilik, ön incelemede varılan bu sonuç doğrultusunda, kimlik bilgileri tespit edilen on üç kolluk görevlisi hakkında "soruşturma izni verilmemesi" yönünde karar almıştır. Kararda, basın açıklaması yapılmak istenilen yerin 6/10/1983 tarihli ve 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'na göre idarece önceden belirlenen toplantı ve gösteri yürüyüşü yapılabilecek mekân ve güzergâhlar dışında olduğu belirtilmiştir. Ayrıca katılımcıların polisin ihtarlarına rağmen trafiği engelleyecek şekilde caddeye taşmaları ve dağılmamaları gerekçeleriyle 4/7/1934 tarihli ve 2559 sayılı Polis Vazife ve Salâhiyet Kanunu'na dayanılarak, topluluğun ihtara rağmen dağılmaması hâlinde polisin direnişi kırmak için kademeli olarak zor kullanma ve topluluğu dağıtma yetkisine sahip olduğu ifade edilmiştir.

7. Valiliğin soruşturma izni verilmemesi kararına yapılan itiraz, Ankara Bölge İdare Mahkemesi 3. İdari Dava Dairesince kolluk görevlilerinin eylemlerinin ceza soruşturması yapılmasını gerektirecek nitelik ve yeterlilikte olmaması nedeniyle reddedilmiştir. Cumhuriyet Başsavcılığı 21/6/2021 tarihinde kolluk görevlileri hakkında görevi kötüye kullanma suçundan yapılan ön inceleme neticesinde soruşturma izni verilmemesi nedeniyle evrakın işlemden kaldırılmasına karar vermiştir.

8. Başvurucu, Cumhuriyet Başsavcılığının şikâyetin işlemden kaldırılması kararı üzerine doğrudan Anayasa Mahkemesine (Mahkeme) bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Bireysel başvurudan sonra, Adalet Bakanlığı (Bakanlık) İnsan Hakları Dairesi Başkanlığının görüş evrakına eklenmek üzere Mahkemeye beş CD gönderilmiştir. Söz konusu dijital materyalde "19/10/2019 HDP Ankara İl Başkanlığı toplanma çağrısı - Müdahale - HDP İl Binası- 422 - Süleyman" başlıklı başvuruya konu olaylarla ilgili görüntü kayıtlarının bulunduğu tespit edilmiştir. Anayasa Mahkemesinin yirmi sekiz dakikalık görüntü kaydı incelemesinde tespit ettiği hususlar şöyledir:

- Polis; iki otobüs ve iki minibüs olmak üzere toplam dört aracı, HDP Ankara İl Başkanlığı binasının önündeki otoparka ve kaldırım alanına park ederek güvenlik önlemleri almıştır. Başvurucunun da aralarında bulunduğu grup, park eden araçların önünde polisle müzakere etmiştir. Polis, araçların arkasında bulunan binanın önündeki saçakların altında basın açıklaması yapabileceklerini ifade etmiştir (kaydın 3.35 ve devamı dakikalarında).

- Başvurucu ve beraberindeki grup, gösterilen yerin çok dar olduğunu ve polis araçlarının binanın önünden çekilmesi hâlinde açıklamanın anılan yerde yapılabileceğini belirtmiş; bunun üzerine grubun park edilmiş araçlardan birinin hareket edebilmesi için önünü açtığı gözlemlenmiştir (kaydın 6.20 dakikasında). Ancak polis aracı hareket etmeyince grup, park edilen araçların önünde beklemeye devam etmiştir. Polisin saçakların altında açıklama yapılmasına yönelik talimatı üzerine katılımcılar, saçak altına sığamayacaklarını ve polis aracının çekilmesi hâlinde denilen yerde açıklama yapılacağını söylemiştir (kaydın 8.10-08.42 dakikalarında).

- Bu defa polis, binanın önünde park edilmiş iki araç arasında bir araç park yeri genişliğinde (yaklaşık 2,5 metre) bir alanda basın açıklaması yapabileceklerini bildirmiştir (kaydın 8.51 dakikası). Grup, gösterilen yerde basın açıklamasına hazırlanırken polis, açıklamanın yine bina saçağının altında yapılması gerektiğini belirtmiştir (kaydın 10.29 dakikasında). Polisin yolun açılması gerektiğini söylemesi üzerine grup, polis araçlarının Parti binası önünden

çekilmesi hâlinde açıklamayı yapabileceklerini ifade etmiştir.

- Bu sırada HDP Eş Genel Başkanı S.T., araç parkı ve kaldırım üzerinde, polisin son olarak gösterdiği yerde basın açıklamasına başlamıştır (kaydın 11.15 dakikasında). Basın açıklamasının başlamasından yaklaşık bir dakika otuz üç saniye sonra polis, gruba kalkanlarla müdahale etmiş ve grubu Parti binasının içine doğru itmiştir (kaydın 12.48 dakikasında). Müdahale sırasında grup "HDP halktır, halk burada." şeklinde slogan atmış; bu sırada Parti binasından aşağıya çok sayıda kâğıt atıldığı görülmüştür.

- İzlenen görüntü kayıtlarında polis memurlarının başvurucuya müdahale ettiği tespit edilememiştir. Müdahale sonrasında başvurucunun bir yaralının hastaneye sevk amacıyla araca bindirilmesine yardım ettiği görülmüş ve akabindeki hâl ve eylemlerinden başvurucunun polisin müdahalesinden etkilenmediği izlenimi edinilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

10. Başvurucu, anayasal hak kapsamında yapmak istedikleri basın açıklaması nedeniyle kolluk güçlerinin sözlü ve fiziksel saldırısına maruz kaldığını, orantısız müdahale sonucu üç parti mensubunun ağır şekilde yaralandığını ileri sürmüştür. Ayrıca, başvurucu anılan müdahalenin kamera görüntülerinden açıkça anlaşılmasına rağmen, yaralama suçuna ilişkin olarak soruşturma makamınca hiçbir delil toplanmadığını ve değerlendirme yapılmadığını iddia etmiştir. Başvurucu, soruşturmanın etkili olarak yapılmadan işlemden kaldırma kararı verilmesi nedeniyle maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkının ihlal edildiğinden yakınmıştır.

11. Bakanlık görüşünde; kötü muamele iddialarının, soyut iddialarla değil somut kanıtlarla desteklenmesi gerektiğini belirterek makul şüpheyi aşan, ciddi ve açık delillerin ortaya konulmasının zorunlu olduğu bildirilmiştir. Ayrıca başvurucunun, bu süreçte gerekli yasal itiraz yollarını kullanabildiği ve görüşlerini ifade edebildiği belirtilmiştir. Başvurucu; Bakanlık görüşüne karşı beyanında kamuya açık ve işlek bir caddede polis kalkanları arasında sıkıştırıldığını, kolluk görevlilerinin itmesine maruz kaldığını ve bu şekilde aşağılayıcı muameleye tabi tutulduğunu ileri sürerek bireysel başvuru formunda dile getirdiği hususları yinelemiştir.

12. Başvuru, Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağı kapsamında incelenmiştir.

1. Üçüncü Kişilere Yönelik Eylemler Nedeniyle Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

13. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 46. maddesine göre Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunulması için başvuruya konu edilen ve ihlale yol açtığı ileri sürülen kamusal eylem veya işlemden başvurucunun kişisel olarak ve doğrudan etkilenmiş olması gerekir (Onur Doğanay [2. B.], B. No: 2013/1977, 9/1/2014, §§ 42-45). İhlale yol açtığı ileri sürülen kamu gücü işlem, eylem ya da ihmali nedeniyle güncel ve kişisel bir hakkı doğrudan etkilenenlere bireysel başvuru hakkı tanınmıştır (Gurbet Ertürk [2. B.], B. No: 2014/16741, 20/7/2017, § 18).

14. Somut olayda başvurucu, polis müdahalesi sonucunda parti mensubu üç kişinin ağır şekilde yaralandığı iddiasıyla suç duyurusunda bulunmuştur. Dolayısıyla başvurucunun ihlal

iddiasına dayanak kamu gücü yönünden kişisel bir hakkının doğrudan etkilenmediği anlaşılmıştır.

15. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının kişi bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Başvurucuya Yönelik Eylemler Nedeniyle Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

16. Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasının ilgili kısmı ile üçüncü fıkrası şöyledir:

"Herkes, … maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir.

...

Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz, kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz."

17. İspat külfetinin devlete geçtiği durumların söz konusu olmadığı hâllerde kötü muameleye uğramaları nedeniyle mağdur olduklarını ileri süren kişiler, kötü muamele yasağı kapsamına giren ağırlıkta bir muamele görmüş olabileceklerini gösteren emare ve delilleri -haklı bir gerekçeleri olmadığı sürece- zamanında yetkili makamlara sunma konusunda özenli davranmakla yükümlüdür. Olgulara dayanmayan yetersiz açıklamalar, iddiaların deliller ile desteklenmemesi hatta kimi zaman delillerin uyumsuzluğu veya kötü muamelenin yapıldığı yer, zaman ve diğer konulardaki çelişkili ifadeler gibi hususlar kötü muamelenin gerçekliğini şüpheye düşürür. Bu durumda iddianın savunabilir olduğundan, dolayısıyla bu iddialara ilişkin derhâl resmî bir soruşturma başlatılması gerekliliğinden söz edilemez. Kaldı ki iddialarını güçlü bir dayanakla birlikte yetkili merciler nezdinde dile getirmemeleri hâlinde mağdur olduğunu ileri süren kişilerin etkili bir soruşturma yürütülmesine ilişkin meşru (haklı) bir beklentiye girebileceklerinin söylenebilmesi mümkün değildir (Beyza Metin [1. B.], B. No: 2014/19426, 12/12/2018, §§ 45-47).

18. Başvurucu, kolluk görevlilerinin müdahalesi sırasında darp edildiğini ve aşağılayıcı muameleye maruz kaldığını iddia ederek şikâyette bulunmuştur. Olay sonrasında başvurucu hakkında yakalama veya gözaltı işlemi uygulanmamıştır. Somut olayda başvurucu, kötü muamele iddiasını destekleyebilecek nitelikte herhangi bir sağlık raporu sunmamış; ayrıca olay sonrasında sağlık raporu alma imkânı bulunmasına rağmen bu yönde herhangi bir girişimde bulunduğuna dair de bir bilgiye rastlanmamıştır. Dahası, olayın gerçekleştiği 19/10/2019 tarihinden yaklaşık beş ay sonra şikâyette bulunması, iddialarının doğruluğuna ilişkin olası bir tespitin yapılmasını önemli ölçüde zayıflatmıştır (bkz. § 4).

19. Öte yandan başvurucunun şikâyet dilekçesinde yer alan “müdahale sırasında milletvekillerinin kolluk görevlilerince çembere alındığı” yönündeki ifade ile olay tutanağında yer alan “milletvekili dışındaki katılımcılara kalkanlarla müdahale edildiği” yönündeki tespit birlikte değerlendirildiğinde, düzenlenen tutanağın bu kısmının başvurucunun beyanlarıyla uyumlu olduğu görülmektedir. Ayrıca, dosya kapsamı incelendiğinde, başvurucuya yönelik kalkan itme eyleminin gerçekleştiğine dair herhangi bir somut bilgiye ulaşılamadığı anlaşılmaktadır.

20. Kolluk görevlilerince düzenlenen tutanaklar ve Anayasa Mahkemesi tarafından incelenen görüntü kayıtları dikkate alındığında, kolluk görevlilerinin başvurucuya yönelik kötü muamele yasağını ihlal edecek şekilde müdahalede bulunduğuna ilişkin herhangi bir tespit yapılamamıştır (bkz. §§ 3, 9). Tüm bu değerlendirmeler doğrultusunda, başvurucunun

kötü muameleye maruz kaldığına yönelik iddialarının savunulabilir nitelikte olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

21. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Düzenleme Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

22. Başvurucu, bir siyasi partinin düzenlemek istediği basın açıklamasına hukuka aykırı ve orantısız güç kullanılarak müdahale edildiğini; mensubu olduğu partinin düzenlediği tüm toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin kolluk güçleri tarafından şiddetle engellendiğini ve bu müdahalelerin ayrımcılık saikiyle gerçekleştirildiğini iddia etmiştir. Başvurucu ayrıca, soruşturma makamının değerlendirmesinin yalnızca trafiğin engellenmesi ve toplantının idarece belirlenen mekânlar dışında yapılmasına ilişkin gerekçelerle sınırlı kaldığını belirtmiştir. Bunun yanı sıra başvurucu, somut olayda gerçekleştirilen polis müdahalesinin demokratik bir toplumda gerekli olmadığını savunmuş ve bu konuda Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından çeşitli örnekler sunmuştur.

23. Bakanlık görüşünde, toplanma özgürlüğünün kullanımından kaynaklanabilecek kamu düzenine yönelik tehditlerin gerçeklik taşıması hâlinde yetkili makamların bu tehditleri bertaraf etmek için tedbir alabilecekleri ifade edilmiştir. Bakanlık, alınan tedbirlerin durumun özelliklerine ve gerekliliklerine göre değişiklik gösterebileceğini belirtmiş, bu nedenle idarenin uygulamalarda belli bir takdir yetkisine sahip olduğuna dair Anayasa Mahkemesinin bir kararını alıntılamıştır. Ayrıca Bakanlık, basın açıklaması sırasında trafiğin engellenmesinin mevcut müdahaleye gerekçe oluşturduğunu belirtmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında, toplanan kişi sayısının araç ve yaya trafiğini engelleyecek nitelikte olmadığını ve somut olayda herhangi bir trafik aksamasına neden olunmadığını ileri sürmüştür. Başvurucu, ayrıca olay sırasında terör örgütü lehine herhangi bir slogan atılmadığını, yalnızca HDP lehine slogan atıldığını ancak bu sloganlara da iştirak etmediğini belirterek bireysel başvuru formunda dile getirdiği hususları yinelemiştir.

24. Başvuru, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı kapsamında incelenmiştir.

25. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

26. 2911 sayılı Kanun'un 23. ve 24. maddelerinin kanunilik ölçütünü karşıladığı değerlendirilmiştir. Müdahalenin kamu düzeninin korunmasına yönelik önlemlerin bir parçası olduğu ve meşru bir amaç taşıdığı sonucuna varılmıştır. Bu belirlemenin ardından müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluğu yönünden inceleme yapılacaktır (demokratik toplumda toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının önemi, barışçıl toplantı, müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olması, devletin takdir yetkisi ve müdahalenin gerekçesine ilişkin olarak kabul edilen ilkeler için bkz. Yasin Agin ve diğerleri [GK], B. No: 2017/32534, 21/1/2021, §§ 42-56, 58, 59).

27. Anayasa Mahkemesi yakın ve geçmiş tarihli kararlarında, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının, bireylerin ortak fikirlerini birlikte savunma ve bu fikirleri kamuoyuna duyurma amacıyla bir araya gelebilme özgürlüğünü korumayı hedeflediğini vurgulamıştır (birçok karar arasından bkz. Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, § 115). Mahkeme, ifade özgürlüğünde olduğu gibi, siyasal ve kamusal meselelerin söz konusu

olduğu durumlarda toplantı hakkına yapılan müdahalelerin çok daha dar bir çerçevede değerlendirilmesi gerektiğini ifade etmiştir (Yasin Agin ve diğerleri, § 46; Hrant Dink Vakfı [2. B.], B. No: 2021/29443, 12/6/2024, § 44). Bu tespitle uyumlu olarak da Mahkeme, barışçıl yöntemlerle mevcut düzene itiraz eden veya değişim talep eden siyasi fikirlerin yasal yollarla ifade edilmesinin, demokratik toplum düzeninin temel bir gereği olduğunu vurgulamıştır (Mehmet Alanç ve diğerleri [GK], B. No: 2017/15462, 29/9/2021, § 42; Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri [GK], B. No: 2014/920, 25/5/2017, § 80).Mahkeme bilhassa, barışçıl amaçlarla bir araya gelen kişilerin, kamu düzeni açısından tehlike oluşturmayan ve şiddet içermeyen davranışlarına karşı devletin sabır ve hoşgörü göstermesi gerektiğine dikkat çekmiştir (Osman Erbil [2. B.], B. No: 2013/2394, 25/3/2015, § 54; Rıza Gökçen Erus ve diğerleri [2. B.], B. No: 2014/17391, 19/4/2018, § 54).

28. Ayrıca Anayasa Mahkemesi birçok kararında, barışçıl şekilde toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkını kullanan kişilerin bu süreçte diğer hukuk kurallarını ihlal etmeleri durumunda, somut olayın koşullarının dikkate alınması gerektiğini vurgulamıştır. Mahkeme, özellikle halka açık alanlarda gerçekleştirilen toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin doğası gereği günlük yaşamın akışında belirli ölçüde karışıklık veya rahatsızlığa neden olabileceğini kabul etmiştir. Buna göre de trafik akışının kısa süreli durması, aksaması veya tehlikeye düşmesi gibi durumların belli bir düzeye kadar, hakkın kullanımının doğal bir sonucu olabileceği belirtilmiştir. Ancak bu tür eylemlerin hakkın gerektirdiği sınırları aşması durumunda, bu ihlallerin başkalarının haklarına etkisi ve kamu düzeni açısından yaratabileceği olumsuz sonuçların, yetkili mercilerin kararlarında somut olarak gösterilmesi gerektiği ifade edilmiştir (Rıza Gökçen Erus ve diğerleri, § 73; Ömer Faruk Akyüz [2. B.], B. No: 2015/9247, 4/4/2018, § 57; Osman Baydemir [1. B.], B. No: 2018/24509, 15/9/2021, § 76; Ramazan Düğer ve diğerleri [2. B.], B. No: 2018/31211, 2/10/2024, § 82).

29. Mahkeme ayrıca, aksi yöndeki müdahalelerin kamu otoritelerinin takdir yetkisinin keyfî kullanımına yol açabileceği uyarısında da bulunmuştur (Osman Erbil, § 63; Rıza Gökçen Erus ve diğerleri, § 54; Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri, § 82). Bu çerçevede, toplantı ve gösterilerin günlük yaşamda yaratacağı belli bir düzeye kadar rahatsızlık, idarenin makul görmesi ve hoşgörüyle karşılaması gereken bir durumdur. Ancak bu rahatsızlık sınırını aşan ve kamu düzeninde ciddi bozulmalara yol açan durumların, ilgili somut olayda gerekçeleriyle birlikte açık ve ikna edici şekilde ortaya konulması gerekir (kanunda öngörülen koşullar tümüyle karşılanmadan yapılan toplantının tek başına toplantının barışçıllığını ortadan kaldırmadığına ve müdahale için yeterli olmadığına ilişkin kararlar için bkz. Dilan Ögüz Canan [GK], B. No: 2014/20411, 30/11/2017, § 41; Ali Rıza Özer ve diğerleri, § 119; Gülşah Öztürk ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/3936, 17/2/2016, § 69; ayrıca mekân tercih etme serbestîsine ve kamu makamlarınca sınırlanmasına ilişkin ayrıntılı açıklamalar için bkz. Şerafettin Can Atalay [1. B.], B. No: 2021/9387, 19/1/2023, §§ 36-42).

30. Somut olayda, bir partinin düzenlemek istediği toplantının Valilik tarafından yasaklanması üzerine partinin il başkanlığı binası önünde bir basın açıklaması yapılacağı duyurulmuştur. Partinin eş genel başkanı, milletvekilleri ve mensuplarının da yer aldığı yaklaşık 50 kişilik grup; basın açıklaması yapmak için parti binası önüne gitmiştir. Polis tarafından düzenlenen tutanağa göre, kolluk görevlileri yolun bir kısmının araç ve yaya trafiğine kapatılması nedeniyle gruba dağılmaları yönünde ihtarda bulunmuş ve akabinde basın açıklamasına müdahale etmiştir. Somut olayda basın açıklamasının şiddet veya şiddete teşvik yahut demokratik düzenin şiddet kullanılarak yıkılmasını amaçladığı yönünde

kamu makamlarınca yapılmış bir tespit bulunmadığı gibi bu husus iddia konusu da yapılmamıştır. Dolayısıyla katılımcıların yolu kısmen araç ve yaya trafiğine kapatması, polis tarafından basın açıklamasına müdahale edilmesinin temel gerekçesi olarak gösterilmiştir (bkz. § 3).

31. Ancak Anayasa Mahkemesine sunulan görüntü kaydının incelenmesinde, basın açıklaması yapılmak istenilen parti binasının önüne polis araçlarının park edildiği ve bu suretle kolluk görevlilerince gösterilen kısımda katılımcılar için basın açıklaması yapılabilecek bir alan bırakılmadığı anlaşılmıştır. Başvurucu ve diğer katılımcılar, park edilen polis araçlarının çekilmesi hâlinde yola taşmadan basın açıklaması yapabileceklerini bildirmiş olmalarına rağmen polis, araçların arkasında dar bir alanda basın açıklaması yapılması konusunda ısrar etmiştir. Buna göre somut olayda kolluk görevlilerinin basın açıklamasının yapılmasını kolaylaştırıcı bir çaba göstermediği ve bu tutumun trafiğinin engellenmesine sebebiyet verdiği anlaşılmıştır. Bu bağlamda, yapılmak istenen etkinliğin günlük yaşama etkisini en aza indirecek koşullarda gerçekleştirilmesini sağlamak için gerekli tedbirleri alması gereken kolluk görevlilerinin, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının kullanımına yönelik özenle hareket ettiğini söylemek mümkün değildir (bkz. § 9).

32. Ayrıca katılımcılar arasında yer alan milletvekilleri, polis tarafından gösterilen başka bir alanda basın açıklaması yapmayı kabul etmelerine rağmen, polisin basın açıklamasına başlandıktan hemen sonra ve nedeni anlaşılamayan bir şekilde kalkanlarla itmek suretiyle gruba müdahale ettiği görülmüştür. Somut olayda, siyasi meselelere ilişkin düşüncelerini açıklamak isteyen katılımcılara daha fazla müsamaha gösterilmesi beklenirken polisin, müdahaleyi gerektirecek makul bir sebep bulunmaksızın ve bu hakkın kullanılmasına yönelik herhangi bir tolerans göstermeden basın açıklamasına müdahale ettiği anlaşılmıştır.

33. Öte yandan somut olayda, katılımcıların basın açıklaması sırasında trafiği ne ölçüde ve ne kadar süreyle aksattığına, araçların ilerlemesi için alternatif yolların olup olmadığına, trafik aksaması süresince kamu düzeni ve başkalarının haklarının korunması açısından katlanılması zor veya imkânsız bir zarar tehlikesi bulunup bulunmadığına dair bir değerlendirme yapılmamıştır. Ayrıca toplantının doğası gereği hoşgörü gösterilmesi gereken kamu düzenindeki bozulma sınırını aşıp aşmadığına ilişkin bir inceleme yapılmadan soruşturma sonlandırılmıştır.

34. Sonuç olarak başvuruya yansıyan olgular gözönüne alındığında, somut olayın koşullarında katılımcılara kusur atfedilebilecek bir gerekçe sunulmadan ve kamuoyuna iletilmek istenen mesaj için yeterli bir süre tanınmadan yapılan müdahalenin haklı olmadığı değerlendirilmiştir. Bu durumda, kamu güvenliği ve düzeni açısından tehdit oluşturduğu kamu makamlarınca somut bir şekilde ortaya konulamayan basın açıklamasına, başvurucunun içinde yer aldığı grubun fikirlerini ifade etmesine yetecek ölçüde müsamaha gösterilmeden müdahale edilmesinin, zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılamadığı ve demokratik toplum düzeninin gerekleriyle bağdaşmadığı sonucuna varılmıştır.

35. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Ömer ÇINAR bu sonuca katılmamıştır.

III. GİDERİM

36. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden soruşturma yapılması ve 50.000 TL manevi tazminat

talebinde bulunmuştur.

37. Başvurunun mahiyeti gereği ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır.

38. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında net 34.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Üçüncü kişilere yönelik eylemler nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kişi bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

2. Başvurucuya yönelik eylemler nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

3. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa'nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE Ömer ÇINAR'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Başvurucuya net 34.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 30/4/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY

Başvurucu, basın açıklamasının hukuka aykırı ve orantısız güç kullanılarak engellenmesi nedeniyle toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, Sayın Mahkemece yapılan değerlendirmede çoğunluk tarafından başvurucunun Anayasa’nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü yapma hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Aşağıda belirttiğimiz gerekçelerle çoğunluk görüşüne katılmıyorum. Şöyle ki;

Başvurucu olay tarihinde HDP milletvekilidir. Ankara- Atatürk Kültür Merkezi önünde 18.10.2019 tarihinde yapılması planlanan “savaşa ve irade gaspına karşı buluşuyoruz” konulu toplantı Ankara Valiliği tarafından yasaklanmış, bunun üzerine parti yetkilileri HDP Ankara İl Başkanlığı önünde basın açıklaması yapmak istemiştir. Kolluk kuvvetleri, eylemin izinsiz ve kanuna aykırı olduğu, ayrıca araç trafiğinin engellendiğini belirterek trafiğin açılmasını talep etmiş, uyarılara rağmen kalabalığın dağılmaması üzerine katılımcılara

kalkanlarla müdahale ederek grubu parti binasının önüne doğru itmiştir. Parti başkanı açıklamanın bina içerisinde yapılacağını belirterek parti binasına girmiş, grup parti binasına girerken “savaşa ve irade gaspına karşı buluşuyoruz” yazılı el ilanlarını yola atmış ve bina içinde terör örgütünü öven sloganlar atmış, etkinlik yaklaşık bir saat sonra sona ermiştir. Başvurucu kolluk kuvvetleri hakkında suç duyurusunda bulunmuş, Cumhuriyet Başsavcılığının ilgili kolluk görevlileri hakkında soruşturma izni talep etmiştir. Valilik tarafından söz konusu talep incelenmiş, ön inceleme yapılmış ve raporda varılan sonuç uyarınca onüç kolluk görevlisinin görevini kötüye kullanmadığı belirtilerek ve gerekçeleri açıklanarak soruşturma izni verilmemiştir. Bunun üzerine Başsavcılık evrakın işlemden kaldırılmasına karar vermiştir. Başvurucu bu karar üzerine doğrudan Anayasa Mahkemesi’ne başvurmuştur.

Devletin etkili bir yargısal sistem kurma yönündeki yükümlülüğü -istisnalar bulunmakla birlikte- her olayda mutlaka ceza davası açılmasını gerektirmez. Mağdurlara hukuki, idari hatta disiplinle ilgili hukuk yollarının açık olması yeterli olabilir (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, § 59; Nafia Sevin Ergün Sefada ve diğerleri [GK], B. No: 2014/14844, 1/12/2016, § 63). Yürütülecek ceza soruşturmaları, sorumluların tespitine ve cezalandırılmalarına imkân verecek şekilde etkili ve yeterli olmalıdır. Soruşturmanın etkili ve yeterli olduğundan söz edilebilmesi için soruşturma makamlarının resen harekete geçerek olayı aydınlatabilecek ve sorumluların tespitine yarayabilecek bütün delilleri toplaması, soruşturmanın bağımsız bir şekilde, hızlı ve derinlikli yürütülmesi gerekir (Cezmi Demir ve diğerleri, Başvuru Numarası: 2013/293, Karar Tarihi: 17/7/2014, R.G. Tarih-Sayı: 22/10/2014-29153, §114).

Anayasa Mahkemesi, olayların oluşumuna ilişkin delillerin değerlendirilmesi idari ve yargısal makamların ödevi olduğunu (Rıfat Bakır ve diğerleri, B. No: 2013/2782, 11/3/2015, § 68). belirterek, Anayasa Mahkemesinin ilgili soruşturma ve yargılama makamlarının yerine doğrudan geçecek şekilde delillerin değerlendirmesini yapmasının veya yürütülmesi gerekli olan soruşturma işlemlerini belirlemesinin söz konusu olmadığını ifade etmiştir (Yıldız Cingöz başvurusu, § 43).

Başvurucu, yapılmak istenen basın açıklamasına kolluk kuvvetlerinin müdahale etmesi nedeniyle yürütülen savcılık soruşturmasından sonra doğrudan bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurucular, Türk hukuk sistemindeki mevcut hukuki yollardan olan hem idarenin mesuliyetini saptayabilecek hem de gerektiği takdirde zararın ödenmesini sağlayabilecek tam yargı davası yolunu tükettiklerine ilişkin herhangi bir bilgi ve belgeyi Anayasa Mahkemesine sunmamıştır. Bu tespitler çerçevesinde başvurucunun tazminat davası yolunu tükettiğine dair dosya içerisinde bir bilgi ya da belge bulunmamaktadır. Açıklanan gerekçelerle, başvuru yolları tüketilmemesi nedeniyle başvurunun kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

Başvuruya konu olayın esası değerlendirildiğinde ise, Başsavcılık tarafından talep edilen soruşturma izni Valilik tarafından değerlendirilmiş, toplantı yapılan yerin daha önce İdare tarafından belirlenen alanın dışında kaldığı, araç trafiğinin engellendiği ve uyarılara rağmen kalabalığın dağılmadığı, 2559 sayılı Kanun uyarınca polisin direnişi kırmak için kademeli olarak zor kullanma ve topluluğu dağıtma yetkisi olduğu gerekçeleri ile talep reddedilmiştir. Buna göre, Valilik tarafından etkin bir ön soruşturma yürütülerek soruşturma izni verilmemiş olup, bunun sonucunda Başsavcılık tarafından dosya işlemden kaldırılmıştır. Anayasa Mahkemesi’nin yukarıda atıf yapılan yerleşik içtihatlarında belirtildiği üzere, Devletin etkili bir yargısal sistem kurma yönündeki yükümlülüğü -istisnalar bulunmakla birlikte- her olayda mutlaka ceza davası açılmasını gerektirmez. Başsavcılık tarafından

evrakın işlemden kaldırılmasının başvurucunun, Anayasa’nın 34. maddesindeki toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkını ihlal ettiği söylenemez.

Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa’nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı ihlal edilmediği kanaatinde olduğumdan, aksi yöndeki çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

Üye Ömer ÇINAR

SERKAN BULUŞ

B. No: 2021/47434 | Karar tarihi: 30.04.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/47434

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

SERKAN BULUŞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/47434)

Karar Tarihi: 30/4/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Mehmet AKTEPE

Başvurucu : Serkan BULUŞ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, beyanları mahkûmiyet kararında belirleyici ölçüde delil olarak kullanılan tanığın duruşmada sanık tarafından sorgulanamaması nedeniyle tanık sorgulama hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Bursa Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) tasarlayarak kasten öldürme şüphesiyle başvurucu ve diğer şüpheliler hakkında soruşturma başlatmış, soruşturma neticesinde de başvurucunun aynı suçtan cezalandırılması talebiyle 5/12/2016 tarihinde iddianame düzenlenmiştir.

3. Aynı soruşturma kapsamında tasarlayarak kasten öldürme şüphesiyle hakkında soruşturma yapılan S.Ş.'ye yönelik olarak ek kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmiştir. Soruşturma kapsamında ifadesi alınan S.Ş.; başvurucu ve Ad.Ş. ile cezaevinde birlikte kaldığını, kendisine ait 1994 model bir aracı satması için başvurucuya bıraktığını ancak araç satılmayınca bir süre sonra başvurucunun yanına gittiğini, başvurucunun Bursa'da 2011 model aynı marka bir aracı fark ödemeksizin kendisine alabileceğini söylediğini, bu teklifi başvurucu ve Ad.Ş.nin "tokatçılık ile para kazandığını" bildiği için kabul ettiğini ve birlikte bir araçla Bursa'ya giderek bir aparta yerleştiğini, başvurucunun

başka bir araç kiraladığını belirtmiştir. Ayrıca S.Ş.; olay tarihinde akşam saatlerinde başvurucu ve Ad.Ş.nin senin arabayı almaya gidiyoruz diyerek evden ayrıldığını, kendisinin evde kaldığını, başvurucu ve Ad.Ş.nin o gece eve gelmediğini, ertesi sabah saat 09.30 gibi başvurucunun kendisini sabit bir telefon hattından aradığını, “Ne yapıyorsun, biz Eskişehir'deyiz, arabayı alacağımız şahısla aramızda bir sıkıntı oldu, Bursa'dan Eskişehir'e gitmek zorunda kaldık, sen apart evi işleteni ara evi teslim et, eşyanı al Eskişehir'e gel” dediğini, kendisinin de apartı kiraladıkları kişiyi arayarak evi teslim ettiğini, sonrasında Eskişehir'e gittiğini, başvurucu ve Ad.Ş.nin kendisine “Birader senin araba işin olmadı, bizim tokatçı olduğumuzu anladılar, bir itiş kakış oldu, biz kaçtık” dediğini, burada Bursa'dan kiraladıkları aracı tekrar Bursa'ya teslim etmesini istediğini, kendisinin de aracı alarak Bursa'da teslim ettiğini, sonrasında İzmir'e döndüğünü, cinayetle ilgisinin olmadığını, suçsuz olduğunu ve iyi niyetinin kullanıldığını beyan etmiştir.

4. İddianamenin kabulü ile açılan dava, Bursa 1. Ağır Ceza Mahkemesince (Mahkeme) görülmeye başlanmıştır. Mahkeme duruşma neticesinde başvurucunun tasarlayarak kasten adam öldürmeye yardım suçundan 16 yıl 8 ay hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar vermiştir. Gerekçenin ilgili kısmı şöyledir:

"Sanık Serkan Buluş'un maktulün yerini Denizli'den gelip, araştırarak, m[a]ktulün abisini sosyal medya ortamında kadınmış gibi kandırıp takip ederek, kendisine sosyal hizmetle uğraşankamu görevlisi süsü verip tespit ederek belirlediği, yine cinayet esnasında cinayet mahaline sanık [Ad.Ş.yi] götürdüğü, uzun süre onu beklediği, onu olay yerinden silahı ile birlikte kaçırdığı, Bursa'ya yapmak istediğini belirttiği herhangi bir araç satış işi fiilini olay zamanı dahilinde gerçekleştirmediği hususları, kardeşi [M.B.nin] maktulüniçin araştırıp kandırdığını sorduğunda maktulün tanıdığı tekstilci şahıslara 500 bin TL civarında borcu olduğunu söylemesi üzerine, tanığın da maktulün evindeki eşyanın fakir bir insan olduğunu gösterdiğini, nasıl böyle bir şey olabileceğini belirtmesine karşın olayı sorgulamamış olduğunun anlaşılması, ilişkilerini ortaya koyan HTS kayıtları ve tapeler nazara alındığında olaya suçun işlenmesinden önce veya işlenmesi sırasında icrasını kolaylaştırmak suretiyle yardım eden sıfatıyla iştirak ettiğinin kabulü ile eylemlerinin yoğunluğu gözönünde bulundurmak suretiyle cezasının üst hadden teşdiden uygulanması gerektiğinin ve savunmalarının suçtan kurtulmaya yönelik olduğununkabulü gerektiği ..."

5. Başvurucu anılan hükme karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Bursa Bölge Adliye Mahkemesi 1. Ceza Dairesi (Ceza Dairesi) davanın duruşmalı olarak yeniden görülmesine karar vermiştir. Yargılamada 27/3/2019 tarihinde duruşma hazırlığı işlemleri yapılmıştır. Tensip Tutanağı'nda diğerlerinin yanı sıra tanık S.Ş.nin duruşma günü Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) aracılığıyla hazır edilmesi için bulunduğu yer ağır ceza mahkemesine talimat yazılmasına, gelmemesi hâlinde ise zorla getirilmesinin istenmesine karar verilmiştir.

6. Ceza Dairesince yapılan ilk celsede savunması alınan diğer sanık Y.Ş.; Denizli'den tanıdığı başvurucunun Bursa'ya geldiğinde ölen S.O.nun ağabeyi E.O.dan 50.000 TL alacağı olduğunu ve onu bulmak istediğini kendisine söylediğini, E.O.yu bulmak için başvurucu ile bir hastaneye gittiğini beyan etmiştir. Aynı celsede başvurucunun kardeşi M.B., tanık sıfatıyla alınan beyanında; annesi ve ablasıyla ağabeyinin isteği üzerine İstanbul'dan Bursa'ya geldiğini, birlikte bir apartta kaldıklarını, ertesi sabah başvurucunun sabah kendisini uyandırarak bir aileye yardım götürmeleri gerektiğini söylediğini, yakalarında kaymakamlık yazan bir kart olduğunu, başvurucunun gösterdiği eve gittiklerinde başka yardım edilecek evler olup olmadığını sorduklarını, sonra ölen S.O.nun evine gittiklerini,

kapıdan konuştuklarını, hatta S.O. işe geç kaldığını söylediğinden onu istediği yere bıraktıklarını, ağabeyi olan başvurucuya konuyu sorduğunda S.O.nun Denizli'de birilerini 500.000 TL dolandırdığını ve bu kişilerin kendisinden yardım istediğini söylediğini ifade etmiştir.

7. İkinci celsede tanık S.Ş. için Karşıyaka 2. Ağır Ceza Mahkemesine yazılan talimata rağmen yapılan görüşmede tanığın hazır olmadığı anlaşılmıştır. Ceza Dairesi de tanık S.Ş. ilk derece mahkemesinde ve istinaf aşamasında tüm aramalara rağmen bulunamadığından tanık olarak beyanının alınması yönündeki ara kararından vazgeçilmesine oybirliğiyle karar vermiştir. Yargılama neticesinde Ceza Dairesi, Mahkemece verilen başvurucu hakkındaki mahkûmiyet kararını kaldırarak iştirak hâlinde tasarlayarak kasten adam öldürme suçundan yeni bir hüküm kurmuştur. Söz konusu kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Sanık Serkan Buluş ile ilgili olarak Yerel Mahkemece bu sanığın yardım eden sıfatıyla [Ad.Ş.nin] eylemine katıldığının kabulünün dosya kapsamıyla uyumlu olmadığı, isabetsiz bulunduğu düşünülmüştür. Şöyle ki sanık Serkan sanık [Ad.Ş.yi] cezaevinden tanımakta olup, onun [S.O.] ve ailesini bulması talebini sadece alacağını almak için kendine ilettiğini söylemiş ise de olayın cereyan tarzı ve gelişimi incelendiğinde, bu beyanın dosya kapsamı ve hayatın olağan akışına uygun düşmediği anlaşılmıştır. Sanık Serkan, [Ad.Ş.nin] sadece 10.000 TL alacağı nedeniyle [S.O.] ve ailesini bulmasını istediğini beyan etmiş ise de alacak miktarıyla ilgili bile dosyada çelişkili beyanlar bulunduğu, mesela sanık [Y.Ş.nin] Serkan'ın [E.O.dan] 50.000 TL alacağı olduğunu, Serkan'ın bu nedenle aradığını kendisine söylediğini beyan ettiği, Serkan'ın kardeşi [M.B.nin] ise abisinin kendisine evlerine gittiği şahısların arkadaşı olan [Al.Ş.yi] 500.000 TL dolandırdığını, bu nedenle adresi bulmaya yardımcı olduğunu söylediğini beyan ettiği, esasen 10.000 TL gibi günümüz şartlarında düşük sayılabilecek bir alacak için bir şahsın Denizli'den çıkıp Bursa'ya gelmesi, burada birkaç gün kalması, film senaryolarını aratmayacak şekilde bir araştırma çabası içerisine girmesi, adres bulunduktan sonra tekrar Denizli'ye gitmesi, beyanlarda belirtildiği üzere son öldürme olayından önce özel bir araçla Denizli'den Bursa'ya gelmeleri, Bursa'dan tekrar bu aracın sanık [Y.Ş.] tarafından Denizli'ye götürülmesi ve oradan otobüsle geri dönmesi, sanık Serkan'ın iki kardeşi ve annesini İstanbul'dan Bursa'ya getirtmesi, en azından bir gece kalmaları, bu işlemlerin maliyeti düşünüldüğünde 10.000 TL alacak için yapılmasının düşünülemeyeceği, sanık Serkan'ın ilk önce ölen [S.O.yu] abisi [E.O.yu] bulduğunda 17/2/2016 ile [S.O.yu] bulduktan sonra 18/2/2016'da [Ad.Ş.] ile hemen irtibata geçtiği, sonrasında Denizli'ye gidip onunla yüz yüze de görüştükleri, öldürme eylemini planladıkları, verilen karar doğrultusunda Bursa'ya yine birlikte gelip olay yerine birlikte gidip, sanık [Ad.Ş.nin] tabanca ile ateş ederek eylemi gerçekleştirmesinden sonra yine birlikte olay yerinden kaçtıkları, yani eylemi baştan beri birlikte işleme kararı ile birlikte gerçekleştirdikleri, sanıklar [Ad.Ş.] ve Serkan'ın TCK 37 maddesi anlamında eylemin müşterek faili oldukları vicdani kanısına varılmış, sanık Serkan yönünden Yerel Mahkeme kararı kaldırılarak TCK 82/1-a, 62, 53, 58 maddeleri uygulanarak mahkûmiyetine dair aşağıda yazılı hüküm tesis olunmuştur.

Sanık Serkan suçlamayı kabul etmediğini sadece alacak nedeniyle [S.O.] ve ailesinin adresini bulduğunu, öldürme niyetinden haberinin olmadığını beyan etmiş ise de yukarıda açıklandığı üzere dosya kapsamı ve olayın cereyan tarzı nazara alındığında sadece 10.000 TL alacak için bu derece kapsamlı bir araştırma faaliyetinde bulunmanın hayatın olağan akışına aykırı düştüğü ve yapılan eylem ve araştırmaların maliyeti düşünüldüğünde 10.000 TL alacak için yapılamayacağı kanaatine varılmış, sanık Serkan'ın baştan beri öldürme

niyetini bildiği, öldürme mahalline beraber geldikleri ve beraber kaçtıkları sanığın savunmasının cezadan kurtulmak amacıyla samimi olmayan beyanlar niteliğinde bulunduğu kanaatine varılmış ve itibar edilmemiştir.

Sanık [Ad.Ş.] de olayda tasarlama bulunmadığını, maktul [S.O.nun] olay anında alacağını istemesi üzerine kendisine küfretmesi nedeniyle aniden olayın gerçekleştiğini beyan etmiş ise de yukarıda açıklanan mahkememizin kabulü doğrultusunda sanık [Ad.Ş.nin] kardeşi [Al.Ş.nin] eşi [Z.T.nin] gerçekleştirdiği veya dedikodusu yapılan aldatma fiilini kendi üzerine alındığı, adeta kendi namına yakıştıramadığı, bu nedenle cezaevinden çıktıktan sonra öldürme kararını verdiği, bu doğrultuda arkadaşı Serkan'dan adresin bulunmasını istediği, adres bulunduktan sonra da kurguladığı plan doğrultusunda öldürme kararından vazgeçmeyerek, sebat ederek eylemi gerçekleştirdiği, sanığın aksi yönündeki savunmasının daha az ceza almaya yönelik bulunduğu kanaatine varılmış, sanığın savunmasına itibar edilmemiştir..."

8. Başvurucu anılan hükme karşı temyiz kanun yoluna başvurmuştur. Yargıtay 1. Ceza Dairesi 3/3/2021 tarihinde temyiz isteminin reddi ile hükmün onanmasına karar vermiştir.

9. Başvurucu, nihai hükmü 15/6/2021 tarihinde öğrendikten sonra 22/6/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

10. Komisyon, başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne, tanık sorgulama hakkı dışındaki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna ve anılan hakka ilişkin şikâyetin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

11. Başvurucu; gerekçeli kararda beyanına yer verilen tanığın huzurda dinlenilmesi için Mahkemenin herhangi bir girişimde bulunmadığını, kendisine tanıklara soru sorma imkânı tanınmadığını, bu suretle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

12. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucunun tanık S.Ş.nin dinlenmesi konusundaki takdiri Mahkemeye bıraktığı belirtilmiş, Mahkemenin tanık S.Ş.nin dinlenmesi yönündeki ara kararından vazgeçmesini gerekçelendirdiği ve tanığın soruşturma aşamasında alınan ifadeleri ile yetinilmesine oybirliği ile karar verildiği ifade edilmiştir. Ayrıca mahkûmiyet kararında delil olarak tanık beyanlarının yanı sıra; başvurucu ile S.O.yu kasten öldüren sanık Ad.Ş. arasındaki ilişkiyi ortaya koyan HTS kayıtları ve tapelere de yer verildiği, başvurucunun maktulün adresini tespit etmek için bir plan yaptığı ve onu uyguladığının kendi beyanlarıyla da sabit olduğu vurgulanmıştır.

13. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanında, tanık S.Ş.nin Ceza Dairesince tanık olarak dinlenmediğini, tanığın kendisinin Bursa'ya adam öldürme eyleminden habersiz olarak araç alım satım işi için gittiğini ortaya çıkaracak kişi olduğunu ileri sürmüştür.

14. Başvurucunun iddiaları adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkı yönünden incelenmiştir.

15. Anayasa Mahkemesi, birçok kararında tanık kavramını sanığa isnat edilen fiil hakkında bilgi veren herhangi bir kişi şeklinde özerk olarak yorumlamış ve tanık sorgulama hakkı ile ilgili ilkeleri belirlemiştir (Atila Oğuz Boyalı [2. B.], B. No: 2013/99, 20/3/2014; Selçuk Demir [2. B.], B. No: 2014/9783, 22/1/2015; AZ. M. [2. B.], B. No: 2013/560, 16/4/2015; Baran Karadağ [2. B.], B. No: 2014/12906, 7/5/2015; Orhan Güleryüz [1. B.], B. No: 2019/30221, 28/12/2021). Buna göre bir ceza yargılamasında sanığın aleyhine olan tanıkları sorgulama

ve sorgulatma hakkı vardır. Hakkında gerçekleştirilen ceza yargılaması sürecinde sanığın tanıklara soru yöneltebilmesi, onlarla yüzleşebilmesi ve tanıkların beyanlarının doğruluğunu sınama imkânına sahip olması adil bir yargılamanın yapılabilmesi bakımından gereklidir (AZ. M., § 55). Diğer yandan bir mahkûmiyet -tek veya belirleyici ölçüde- sanığın soruşturma veya yargılama aşamasında sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı bir kimse tarafından verilen ifadelere dayandırılmış ve dengeleyici güvenceler sağlayan bir usul öngörülmemiş ise sanığın hakları Anayasa'nın 36. maddesindeki güvencelerle bağdaşmayacak ölçüde kısıtlanmış olur (Orhan Güleryüz, § 35).

16. Anayasa Mahkemesi, tanık sorgulama hakkıyla ilgili olarak verdiği kararlarında somut bir yargılama öncesinde veya haricinde elde edilen tanık beyanlarının delil olarak kabulünün yargılamanın adilliğine zarar verip vermediğini değerlendirmek için üç aşamalı bir test uygulanması gerektiğini ifade etmektedir. Buna göre ilk olarak tanığın mahkemede hazır edilmemesi geçerli bir nedenin mevcudiyetine dayanmalıdır. İkinci olarak sanığın sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı tanık tarafından verilen beyanın mahkûmiyetin dayandığı tek veya belirleyici delil olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir. Sorgulama veya sorgulatma imkânı tanınmayan tanığın beyanının tek veya belirleyici delil olduğunun tespit edilmesi durumunda ise üçüncü aşama olarak savunma tarafının maruz kaldığı bu olumsuzluğun telafi edilmesi amacıyla yeterli düzeyde karşı dengeleyici güvenceler sağlayan bir usulün yürütülüp yürütülmediği ortaya konulmalıdır (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Abdurrahim Balur [2. B.], B. No: 2013/5467, 7/1/2016, § 80; Onur Urbay [1. B.], B. No: 2014/6222, 6/3/2019, §§ 36, 40; Zekeriya Sevim [2. B.], B. No: 2018/18989, 16/6/2021, §§ 44, 51). Bu kapsamda hükme ulaşılırken sorgulanmamış tanık beyanını destekleyen başka doğrulayıcı delillere dayanılması telafi edici güvencelerden biri olarak kabul edilebilir (Orhan Güleryüz, § 39). Mahkemenin yargı çevresi dışındaki tanıkların -sanığın da onlara soru sormasına imkân sağlayacak ve sorulan sorulara verdikleri cevaplar hakkında kişisel izlenim edinme fırsatı elde edecek şekilde- SEGBİS gibi vasıtalarla dinlenmesi telafi edici bir güvence olabilir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Uğur Özcan [1. B.], B. No: 2021/12137, 26/7/2022, § 40). Sorgulanmayan tanığın beyanının güvenilirliğinin ve doğruluğunun saptanması amacıyla savunma tarafına sağlanabilecek bir diğer telafi edici güvence ise sanığa olayı kendi açısından anlatma ve delillerini sunma imkânının tanınmasıdır (Orhan Güleryüz, § 40).

17. Başvuru konusu olayda incelenmesi gereken ilk sorun, beyanı delil olarak kabul edilen tanığın duruşmada dinlenmemesinin geçerli bir nedene dayanıp dayanmadığıdır. Somut olayda tanık S.Ş.nin huzurda veya aynı anda görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle dinlenilmesi için adres araştırması yapılmış, adresinin bulunduğu ağır ceza mahkemesine SEGBİS ile dinlenilmesi için talimat yazılmış ancak tanığın tüm aramalara rağmen bulunamaması nedeniyle tanık dinlenmekten vazgeçilmiştir. Yargılamada ilgili tanığın dinlenilmesi noktasında Mahkeme belli bir çaba göstermiş olsa da bu çabanın yeterli olduğu söylenemez. Bu noktada ilgili duruşma tutanağı ve gerekçeli kararda tanığın duruşmada hazır edilememesinin veya aynı anda görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle dinlenilmemesinin hangi geçerli nedene dayandığına ilişkin bir açıklamaya da yer verilmemiştir. Ancak buna ilişkin geçerli bir nedenin ortaya konulmamış olması, tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğinin kabul edilmesi için yeterli değildir. İkinci olarak hükmün tek başına veya belirleyici ölçüde başvurucunun sorgulama veya sorgulatma imkânına sahip olmadığı bir tanık tarafından verilen ifadeye dayalı olup olmadığı ortaya çıkarılmalıdır.

18. Eldeki başvuruda Ceza Dairesi; ölen S.O.nun diğer sanık Ad.Ş.ye 10.000 TL borcu olduğundan başvurucunun S.O.yu bulmak için Denizli'den iki kez Bursa'ya geldiğine yönelik anlatımına itibar etmemiş, bu anlatımı hayatın olağan akışına uygun bulmamıştır. Ayrıca katılan, tanık ve sanık beyanları birlikte değerlendirildiğinde de alacağın varlığı, miktarı ve sebebi noktasında da açık çelişkiler olduğu Ceza Dairesince ortaya konulmuştur. Başvurucu, Denizli'den Bursa'ya gelerek sosyal medyada kendisini kadın olarak tanıttığı ölenin ağabeyi ile irtibat kurmuş ve yerini tespit etmiştir. Dahası İstanbul'dan Bursa'ya ailesi ile birlikte kız kardeşi tanık M.B.yi de çağırmış, M.B.nin anlatımıyla da ortaya konulduğu üzere kendisine ve kız kardeşine sosyal yardım kuruluşu görevlisi süsü vererek ölen S.O.nun evine kadar gitmiştir. Başvurucu, çeşitli çabalarla ölen S.O.nun adresini tespit ederek diğer sanık Ad.Ş.ye bildirmiş, sonrasında Ad.Ş. ile tekrar Bursa'ya gelmiştir. S.O.nun Ad.Ş. tarafından öldürüldüğü olayda onu olay yerine getirmiş ve öldürme eylemi sonrasında Ad.Ş. ile olay yerinden kaçmıştır.

19. Somut olayda Ceza Dairesi, başvurucu ile diğer sanık Ad.Ş. arasındaki HTS ve tape kayıtlarına, 10.000 TL alacağın tahsili için başvurucunun ilk gelişinde üç gün kadar Bursa'da kalmasına, sonra Ad.Ş. ile beraber geldiklerinde de üç gün daha Bursa'da kalmalarının masraflarına, iki defa Bursa'ya gelişteki araç kiralama ve yakıt giderleri gibi masraflara, alacağın adresi saptanmış olan bir kişiden gündüz vakti gidip istemek yerine gece saat 23.35 sıralarında istenmiş olmasına, maktulün sanığa borcu olmadığına dair tanıklıkların da varlığına, böyle bir borcun var olduğunu gösterir dosyada yazılı ya da somut bir delil bulunmamasına istinaden mahkûmiyet sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca bunlara ek olarak maktulün aracının lastiğinin havasının indirilmesinin başvurucunun amacının borç istemek olmadığını göstermesi, başvurucunun ölenin yerini Denizli'den gelip araştırarak, maktulün ağabeyini sosyal medya ortamında kadınmış gibi kandırıp takip etmesi, kendisine sosyal yardımda bulunan kamu görevlisi süsü vermesi, yine cinayet mahaline sanık Ad.Ş.yi götürmesi, uzun süre onu beklemesi, Ad.Ş.yi olay yerinden silahı ile kaçırması ve Bursa'da yapmak istediğini belirttiği herhangi bir araç satış işini olay zamanı dahilinde gerçekleştirmemesi Ceza Dairesince mahkûmiyete dayanak yapılmıştır. Bu hüküm, Yargıtay tarafından temyiz istemlerinin esastan reddi ile onanmıştır.

20. Sonuç olarak gerekçeli karar içeriğinden Ceza Dairesinin, başvurucunun S.O.nun öldürülme eylemine iştirak ettiğine dair pek çok farklı delile dayandığı anlaşılmıştır. Bu kapsamda duruşmada sorgulanamayan tanık S.Ş.nin beyanının mahkûmiyet kararına götüren tek veya belirleyici nitelikte delil olduğunun kabulü mümkün görünmemektedir. Başvurucunun sorgulama veya sorgulatma imkânı bulmadığı tanığın beyanının tek veya belirleyici delil olarak mahkûmiyette kullanılmadığının tespit edilmesi nedeniyle tanık sorgulama hakkıyla ilgili uygulanan testin üçüncü aşamasıyla ilgili bir inceleme yapılmamıştır.

21. Açıklanan gerekçelerle başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2)

numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 30/4/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ABDURRAHMAN GÜNGÖR

B. No: 2021/53177 | Karar tarihi: 30.04.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/53177

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ABDURRAHMAN GÜNGÖR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/53177)

Karar Tarihi: 30/4/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Merve ARSLANTÜRK

Başvurucu : Abdurrahman GÜNGÖR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; gözaltında tutulma koşulları ve kolluk görevlilerinin kasıtlı eylemleri nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasına (FETÖ/PDY) üye olma suçundan 2/4/2018 tarihinde yakalanıp 2/4/2018-10/4/2018 tarihleri arasında gözaltında tutulan başvurucu, 11/4/2018 tarihinde tutuklanarak ceza infaz kurumuna sevk edilmiştir. Başvurucu, silahlı terör örgütüne üye olma suçundan 8 yıl 9 ay hapis cezasına mahkûm edilmiş ve hüküm temyiz incelemesinden geçerek 1/3/2022 tarihinde kesinleşmiştir. Başvurucu, sulh ceza hâkimliğinde müdafii huzurundaki 11/4/2018 tarihli sorgusunda kötü muameleye uğradığı yönünde bir iddiada bulunmamıştır.

3. Başvurucu, tutulduğu ceza infaz kurumu aracılığıyla 13/7/2020 tarihinde Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) bir dilekçe göndermiş ve gözaltında kötü muamele gördüğünü ileri sürmüştür. İddiasına göre başvurucu havasız, pis ve bakımsız tuvaletleri olan, banyo yapma imkânı ve hijyen malzemesi bulunmayan, verilen yemekleri de yetersiz olan spor salonunda gözaltında tutulmuş; ayrıca bu süreçte bazı polis memurlarının sinkaflı küfürlerine maruz kalmıştır. Daha sonra başvurucu; Terörle Mücadele Daire Başkanlığı

(TEM) Şube Müdürlüğüne götürülmüş ve dört/beş polis memuru tarafından karanlık bir odada yalnız başına sorgulanmış, burada terörist olmakla itham edilip hakaret edilmiş, saatlerce ayakta bekletilmiş, yorgun ve uykusuz hâlde aynı gece tekrar spor salonuna götürülmüştür. Başvurucu, daha sonra yine TEM Şube Müdürlüğüne götürülmüş; saatlerce ayakta, yüzü duvara dönük olarak bekletilmiştir. İsmini M. olarak bildiği bir polis memuru aniden ensesine yumruk atarak kendisini darp etmiş, sinkaflı küfürler ederek vurmuştur. Başvurucu bu sürecin uykusuz bırakılarak, kötü ortamlarda tutularak, fiziksel ve sözlü şiddetle 8/4/2018 tarihine kadar devam ettiğini, yargılama sürecinin etkilenmesini istemediği ve ismini M. olarak bildiği polis memurunun ailesine zarar vermemesi için şikâyette bulunmak için bu zamana kadar beklediğini ileri sürmüştür.

4. Başvurucunun suç duyurusu üzerine Başsavcılık tarafından başlatılan ceza soruşturması kapsamında; başvurucunun kolluk görevlilerinin şiddetine maruz kaldığını ileri sürdüğü soruşturmaya ilişkin arama tutanağı, gözaltı süresinde başvurucu hakkında düzenlenen adli muayene raporları, avukat görüşme tutanakları ve ilgili evrak dosyaya eklenmiştir.

5. Başvurucu, silahlı terör örgütüne üye olma suçundan başlatılan soruşturma kapsamında 2/4/2018 tarihinde saat 06.30'da Darıca TEM Büro Amirliği görevlilerince evinde yakalanarak gözaltına alınmıştır. Başvurucunun gözaltına alınmasından sonra hakkında düzenlenen tıbbi raporlar şu şekildedir:

i. Darıca Farabi Devlet Hastanesinin 2/4/2018 tarihinde saat 07.00'de düzenlenen genel adli muayene raporunda yeni oluşan lezyon saptanmadığı belirtilmiş, 2/4/2018 tarihinde saat 15.15'te düzenlenen genel adli muayene raporunda darp vecebirin bulunmadığı tespit edilmiştir.

ii. Ankara Gazi Mustafa Kemal Devlet Hastanesinin 3/4/2018-10/4/2018 tarihleri arasında her gün için ayrı ayrı düzenlenen genel adli muayene raporlarında darp ve cebir izine rastlanmadığı belirtilmiş, tarihsiz iki raporda da darp ve cebir bulgusunun olmadığı tespit edilmiştir.

6. Başvurucunun gözaltında kaldığı süreçte 2/4/2018, 3/4/2018, 4/4/2018, 7/4/2018 ve 10/4/2018 tarihlerinde olmak üzere toplam beş kez avukatı ile görüştüğüne dair avukat görüşme tutanakları tanzim edilmiştir.

7. Başvurucunun ceza infaz kurumuna girişinden sonra yapılan 13/4/2018 tarihli ilk muayenesinde travmatik bir lezyonun saptanmadığı belirtilmiştir.

8. Yürütülen soruşturma neticesinde Başsavcılık tarafından ilgililer hakkında işkence yapma suçundan kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmiştir. Kararda, başvurucunun yakalanması ve sonrasında sürekli adli raporlarının temin edildiği, bu raporlarında herhangi bir yaralanmasının gözlemlenmediğinin belirtildiği, ayrıca başvurucunun kendisine yönelik fiillerin işlenmesine şahit olan hiç kimsenin isminin verilmediği, bu nedenle olaya dair tanık dinlenmesinin de mümkün olmadığı, başvurucunun beyanı dışında yeterli delil olmadığı gerekçe olarak açıklanmıştır. Başvurucunun itirazı, Ankara 7. Sulh Ceza Hâkimliğince 22/3/2021 tarihinde reddedilmiştir.

9. Başvurucu, nihai kararı 23/4/2021 tarihinde öğrendikten sonra 5/5/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

10. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

11. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. Gözaltında Tutulma Koşullarından Dolayı Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

12. Başvurucu; spor salonunda gözaltında tutulduğu süreçte kendisine yeterli yiyecek ve içecek verilmediğini, hijyen koşullarına uygun ortam sağlanmadığını, yatma ve ısınma için gerekli malzemelerin verilmediğini belirterek Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

13. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği, Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunulabilmesi için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur (İsmail Buğra İşlek [1. B.], B. No: 2013/1177, 26/3/2013, § 17).

14. Gözaltı işleminden sonra salıverilen veya tutuklanan kişilerin, gözaltında tutuldukları yerin koşullarının kötü muamele oluşturduğuna ilişkin iddiaları hakkında tüketmeleri gereken başvuru yolu tazminat davasıdır (bkz. Nebahat Baysal Gül [2. B.], B. No: 2016/14634, 28/5/2019, § 23). Uyuşmazlık Mahkemesine göre bu dava, adli yargıda açılmalıdır (bkz. Uyuşmazlık Mahkemesinin 18/4/2022 tarihli ve E.2022/145, K.2022/206 sayılı kararı ile 30/5/2022 tarihli ve E.2022/211, K.2022/295 sayılı kararı). Başvurucu, tazminat davası açmadan bireysel başvuruda bulunduğu için ihlal iddiası hakkında hukuk sisteminde mevcut başvuru yolunu tüketmediği sonucuna ulaşılmıştır.

15. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Kolluk Görevlilerinin Kasıtlı Eylemlerinden Dolayı Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

16. Başvurucu; gözaltında bulunduğu süre içinde insan onuruna ve haysiyetine yakışmayacak şekilde fiziki ve sözlü işkenceye maruz kaldığını, ciddi sağlık problemleri yaşadığını, saatlerce süren mülakat adı altında işkence seanslarına tabi tutulduğunu, karanlık küçük odalarda bekletildiğini, beş polis memurunun 10 m² bir odada ifadesini aldığını, özellikle kafasının arkasına ve ensesine sert darbeler aldığını, iz bırakmayacak şekilde profesyonelce işkence yapıldığını, doktor raporlarının gerçeği yansıtmadığını ileri sürmüştür.

17. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucunun dikkat ve özen yükümlülüğü ile bağdaşmayacak şekilde şikâyet ettiği olayların üzerinden yaklaşık 2,5 yıl geçtikten sonra şikâyette bulunduğu, başvurucunun kötü muamele iddiaları ile ilgili herhangi bir delil sunmadığı, başvurucunun adli raporlarının eksiksiz temin edildiği, avukatı eşliğinde verdiği ifadesinde de bireysel başvuruya konu ettiği kötü muamele iddialarına değinmediği belirtilerek iddiaların incelenmesi sırasında Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği bildirilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

18. Başvuru, kötü muamele yasağı kapsamında incelenmiştir.

19. İspat külfetinin devlete geçtiği durumların söz konusu olmadığı hâllerde kötü

muameleye uğramaları nedeniyle mağdur olduklarını ileri süren kişiler, kötü muamele yasağı kapsamına giren ağırlıkta bir muamele görmüş olabileceklerini gösteren emare ve delilleri -haklı bir gerekçeleri olmadığı sürece- zamanında yetkili makamlara sunma konusunda özenli davranmakla yükümlüdür. Olgulara dayanmayan yetersiz açıklamalar, iddiaların deliller ile desteklenmemesi hatta kimi zaman delillerin uyumsuzluğu veya kötü muamelenin yapıldığı yer, zaman ve diğer konulardaki çelişkili ifadeler gibi hususlar kötü muamelenin gerçekliğini şüpheye düşürür. Bu durumda iddianın savunabilir olduğundan, dolayısıyla bu iddialara ilişkin derhâl resmî bir soruşturma başlatılması gerekliliğinden söz edilemez. Kaldı ki iddialarını güçlü bir dayanakla birlikte yetkili merciler nezdinde dile getirmemeleri hâlinde mağdur olduğunu ileri süren kişilerin etkili bir soruşturma yürütülmesine ilişkin meşru (haklı) bir beklentiye girebileceklerinin söylenebilmesi mümkün değildir (Beyza Metin [1. B.], B. No: 2014/19426, 12/12/2018, §§ 45-47).

20. Somut olayda başvurucu hakkında gözaltına alındığı 2/4/2018 tarihinde Darıca Farabi Devlet Hastanesinden farklı saatlerde iki kez rapor alınmış olup ilk raporda yeni oluşan lezyon saptanmadığı, ikinci raporda darp ve cebir bulgusunun olmadığı tespit edilmiştir (bkz. § 5, i). Başvurucunun gözaltında tutulduğu 3/4/2018-10/4/2018 tarihleri arasında her gün Ankara Gazi Mustafa Kemal Devlet Hastanesinden rapor alınmış, alınan raporlarda darp ve cebirin olmadığı tespit edilmiş, aynı hastanenin tarihsiz iki raporunda da aynı tespit yinelenmiştir (bkz. § 5, ii). Yine başvurucunun 13/4/2018 tarihli ceza infaz kurumundaki ilk muayenesinde de travmatik bir lezyonun saptanmadığı belirtilmiştir (bkz. § 7). Her ne kadar başvurucu gözaltında kafasının arkasına ve ensesine sert darbeler aldığını ileri sürmüş ise de hekim raporlarındaki tespitler ile başvurucunun iddialarının uyumlu olduğu söylenemez. Diğer taraftan başvurucu sulh ceza hâkimliğinde müdafii eşliğinde alınan11/4/2018 tarihli sorgusunda da kötü muameleye maruz kaldığı yönünde bir iddiada bulunmamıştır. Başvurucu, maruz kaldığı kötü muameleyi korkusundan doktorlara söyleyemediğini iddia etmiş ise de gözaltı sürecinde birden fazla kez avukatı ile görüşme imkânı bulan başvurucunun maruz kaldığı şiddeti avukatına anlatmayarak hemen şikâyetçi olmaması daiddialarının gerçekliği hususunda şüphe uyandırmaktadır. Başvurucunun sözlü şiddet iddialarını destekleyen bir veri de dosya kapsamında bulunmamaktadır. Ayrıca başvurucu kötü muamele iddialarını özen yükümlülüğü ile bağdaşmayacak şekilde gözaltına alınmasının üzerinden iki yılı aşkın bir süre geçtikten sonra ileri sürmüştür. Tüm bu tespitlere göre başvurucunun kötü muameleye maruz kaldığına ilişkin savunulabilir bir iddia ortaya koyamadığı sonucuna ulaşılmıştır.

21. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. Gözaltında tutulma koşullarından dolayı kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Kolluk görevlilerinin kasıtlı eylemlerinden dolayı kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım

talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 30/4/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AHMET KANDIRMAZ VE MUZAFFER BAYRAM

B. No: 2021/56627 | Karar tarihi: 30.04.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/56627

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

AHMET KANDIRMAZ VE MUZAFFER BAYRAM BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/56627)

Karar Tarihi: 30/4/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Ali Erdem ŞAHİN

Başvurucular : 1. Ahmet KANDIRMAZ

2. Muzaffer BAYRAM

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; mektupların Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi'ne (UYAP) kaydedilmesi ile telefon görüşmeleri ve kapalı görüşlerin dinlenerek kaydedilmesi nedenleriyle özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı ile haberleşme hürriyetinin ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucular, somut olaya konu idari uygulamaların yapıldığı tarihlerde ceza infaz kurumlarında bulunmaktadır.

3. Somut olayda başvurucular telefon görüşmelerinin ve kapalı görüşlerin dinlenerek kaydedilmesi uygulamalarının kaldırılarak geçmiş kayıtların silinmesi talebiyle İnfaz Hâkimliklerine şikâyette bulunmuştur. Başvurucular, bunun yanında mektuplarının UYAP'a kaydedilmesi uygulamasına son verilmesini de talep etmiştir. Anılan şikâyet başvuruları 8/7/2021 ve 10/11/2021 tarihlerinde yapılmıştır.

4. İnfaz Hâkimlikleri şikâyetleri reddetmiştir. Karar gerekçelerinde; mektupların UYAP'a kaydedilmesi şeklindeki uygulamanın Adalet Bakanlığı (Bakanlık) Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün (CTE) 10/10/2016 ve 19/1/2021 tarihli yazıları gözetilerek yapıldığı

belirtilmiştir. Telefon görüşmelerinin dinlenerek kaydedilmesi uygulamasının 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 66. maddesi ve 17/6/2005 tarihli ve 25848 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Hükümlü ve Tutukluların Ziyaret Edilmeleri Hakkında Yönetmelik'in (Ziyaret Yönetmeliği) 7. maddesi çerçevesinde yapıldığı ifade edilmiştir. Kapalı görüşlere yönelik uygulamanın ise 5275 sayılı Kanun'un 66. ve Ziyaret Yönetmeliği'nin 7. maddesi kapsamında gerçekleştirildiğine ve sistemin otomatik olarak kayıt yaptığına dikkat çekilmiştir. Nihayetinde söz konusu uygulamaların usul ve hukuka uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

5. Başvurucular, İnfaz Hâkimliklerinin kararlarına karşı itiraz kanun yoluna başvurmuştur. Ağır Ceza Mahkemeleri, kararların usul ve kanuna uygun olduğunu belirterek itirazları reddetmiştir.

6. Başvuru, süresi içinde yapılmıştır.

7. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucuların adli yardım taleplerinin kabulüne karar verilmesi gerekir. Konu yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle 2021/56722 bireysel başvuru numaralı dosyanın 2021/56627 bireysel başvuru numaralı dosya ile birleştirilmesine karar verilmesi gerekir.

A. Telefon Görüşmelerinin Dinlenmesi ve Kaydedilmesi Nedeniyle Özel Hayata Saygı Hakkı İle Haberleşme Hürriyetinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

9. Başvurucular, telefon görüşmelerinin sürekli ve sistematik olarak dinlenip kayda alınmasının aileleriyle rahat konuşma imkânını ortadan kaldırdığını ve aile hayatının mahremiyetini ihlal ettiğini belirtmiştir. Nihayetinde anılan uygulamanın haberleşme hürriyetini, özel hayata ve aile hayatına saygı hakkını ve adil yargılanma hakkını ihlal ettiği ileri sürülmüştür.

10. Bakanlık görüşünde; başvurucuların özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı ile haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine yönelik şikâyetleri hakkında Anayasa Mahkemesi tarafından yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü şartlarının dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvuruculardan Muzaffer Bayram, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunarak başvuru formunda yer alan iddia ve taleplerini yinelemiştir.

11. Başvuru, özel hayata saygı hakkı ile haberleşme hürriyeti kapsamında incelenmiştir.

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata saygı hakkı ile haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

13. Anayasa Mahkemesi, telefon görüşmelerinin kurum idaresi tarafından dinlenerek kaydedilmesine ilişkin iddiaların kabul edilebilir olduğu ve anılan denetleme yönteminin özel hayata saygı hakkına ve haberleşme hürriyetine müdahale oluşturduğuna karar vermiştir(Hüsamettin Uğur (2) [2. B.], B. No: 2020/14791, 15/11/2023, §§ 46, 47).

14. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Hüsamettin

Uğur (2) kararında telefon görüşmelerinin dinlenmesi vekayda alınmasına ilişkin anayasal ilkeleri belirlemiştir. Anılan kararda öncelikle mahpusların telefon görüşmelerinin özel hayata dair mahrem kalmasını istediği konular ile kişisel veri kapsamında kalacak bilgileri içerebileceği gözetilerek mahpusun temel hak ve özgürlüklerinin sınırlandırılmasını içeren kanunların ve ilgili alt mevzuatın konuyla ilgili temel esasları ve ilkeleri belirleyecek nitelikte olması gerektiği ifade edilmiştir. Bu çerçevede mevzuatın mahpusun telefon görüşmelerinin dinlenmesi ve kaydedilmesinin kapsamı, süresi, bu kayıtlara üçüncü kişilerin erişimi ile içeriğindeki verilerin kullanılması, imhası ve verilerin gizliliğinin sağlanması hususlarına ilişkin muhataplarının yetki aşımı ve keyfîliğe karşı yeteri kadar güvenceye sahip olmalarını sağlayacak açık ve detaylı kuralları içermesi gerektiği vurgulanmıştır (Hüsamettin Uğur (2), § 58; benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Ferit Şimşek [2. B.], B. No: 2020/4438, 2/5/2024, § 13; Ümit Karaduman [2. B.], B. No: 2020/20874, 2/2/2022, § 69).

15. Bu bağlamda Anayasa Mahkemesi; mahpusun telefon görüşmelerinin dinlenerek kaydedilmesine ilişkin uygulamada, görüşme kayıtlarının muhafazasını ve kullanımını içeren tedbirlerin kapsamını, uygulanmasını, idarenin takdir yetkisinin sınırlarını düzenleyen, bununla birlikte muhataplarının yetki aşımı ile keyfîliğe karşı yeteri kadar güvenceye sahip olmalarını sağlayacak nitelikte kuralların mevcut olmadığı gerekçesiyle özel hayata saygı hakkı ile haberleşme hürriyetine yapılan müdahalenin kanuni dayanağının olmadığı sonucuna ulaşmıştır (Ferit Şimşek, § 14; benzer yöndeki değerlendirme için bkz. Ümit Karaduman, § 71). Somut başvuruda da anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

16. Açıklanan gerekçelerle başvurucuların Anayasa'nın 20. ve 22. maddelerinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkı ile haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Kapalı Görüşlerin Dinlenmesi ve Kaydedilmesi Nedeniyle Özel Hayata ve Aile Hayatına Saygı Hakkı İle Haberleşme Hürriyetinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

17. Başvurucular; kapalı görüşlerin fiziksel temas olmadan ziyaretçiyle telefon ile konuşularak yapıldığını, bu görüşlerin sürekli ve sistematik olarak dinlenip kayda alınmasının aileleriyle rahat konuşma imkânını ortadan kaldırdığını ve aile hayatının mahremiyetini ihlal ettiğini belirtmiş, nihayetinde anılan uygulamanın haberleşme hürriyetini, özel hayata ve aile hayatına saygı hakkını ve adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür. Bakanlık görüşünde, telefon görüşmelerinin dinlenmesi ve kaydedilmesi yönünden bildirilen görüş yinelenmiştir (bkz. § 10). Başvuruculardan Muzaffer Bayram, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunarak başvuru formunda yer alan iddia ve taleplerini yinelemiştir.

18. Başvuru, özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı ile haberleşme hürriyeti kapsamında incelenmiştir.

19. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı ile haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

20. Anayasa Mahkemesi, Eşref Köse ([1. B.], B. No: 2017/38098, 3/6/2020) kararında kapalı görüşlerde yapılan konuşmaların sistematik bir şekilde teknik araçla dinlenmesi ve

kaydedilmesi şartlarının kanunla düzenlenmediği gerekçesiyle haberleşme hürriyeti ile özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Kanun koyucu anılan karardan sonra 17/6/2021 tarihli ve 7328 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun kapsamında 5275 sayılı Kanun'un 83. maddesine dördüncü fıkrayı ekleyerek kapalı görüşlerin dinlenmesine ve kaydedilmesine ilişkin yasal bir düzenleme ihdas etmiştir. Bahse konu yasal düzenleme 25/6/2021 tarihinde Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Buna göre başvuruculların yeni düzenlemeden sonra (bkz. § 3) İnfaz Hâkimliklerine şikâyet dilekçeleri verdikleri gözetildiğinde somut olayda kapalı görüşlerin dinlenmesi ve kaydedilmesine ilişkin yasal bir düzenlemenin mevcut olduğunu kabul etmek gerekir.

21. Somut olayda başvuruculların kapalı görüşlerin dinlenmesi ve kaydedilmesi uygulamasının kaldırılması ile geçmiş kayıtların silinmesini talep ettikleri, İnfaz Hâkimliklerinin ise şikâyet tarihi itibarıyla mevcut olan -25/6/2021 yürürlük tarihli- mevzuat değişikliğini gözetmeksizin müdahalelerin Ziyaret Yönetmeliği'nin 7. maddesi ve 5275 sayılı Kanun'un 66. maddesine dayandığından bahisle ret kararı verdikleri görülmüştür. Bu durumda başvuruculların uzun süredir devam eden uygulamanın sonlandırılması yanında kayıtlarının silinmesini de içeren taleplerinin yasal değişiklik öncesini kapsadığı, İnfaz Hâkimliklerinin gerekçelerinin de bu döneme ilişkin olduğu ve yeni düzenlemeye dayalı bir uygulamanın var olup olmadığının da tartışılmadığı anlaşılmıştır. Sonuç olarak somut olayın koşullarının olay ve olgular itibarıyla Eşref Köse kararıyla (bkz. § 20) benzer nitelikte olduğu anlaşıldığından anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

22. Açıklanan gerekçelerle başvuruculların Anayasa'nın 20. ve 22. maddelerinde güvence altına alınan özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı ile haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. Mektupların UYAP'a Kaydedilmesi Nedeniyle Özel Hayata Saygı Hakkı İle Haberleşme Hürriyetinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

23. Başvurucular, mektuplarının UYAP'a kaydedilmesine ilişkin ceza infaz kurumu uygulaması nedeniyle özel hayata saygı hakkının ve haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bakanlık görüşünde; diğer ihlal iddiaları yönünden bildirilen görüş yinelenmiştir (bkz. §§ 10, 17). Başvuruculardan Muzaffer Bayram, Bakanlığın görüşüne karşı beyanında başvuru formunda yer alan iddia ve taleplerini yinelemiştir.

24. Başvuru, özel hayata saygı hakkı ile haberleşme hürriyeti kapsamında incelenmiştir (Kemal Karanfil [2. B.], B. No: 2017/24776, 24/5/2018, § 48; Ümit Karaduman, 49).

25. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata saygı hakkı ile haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

26. Anayasa Mahkemesi başvurucunun dış dünyayla iletişimini sağlayan yazışmalarının bazı istisnalar haricinde kurum idaresi tarafından denetlenerek UYAP'a kaydedilmesinin ve kişiye ait bilgileri içeren mektupların açılıp okunarak sistemde tutulmasının özel hayata saygı hakkına ve haberleşme hürriyetine müdahale oluşturduğuna karar vermiştir (Kemal Karanfil, § 53; Ümit Karaduman, § 51).

27. Anayasa Mahkemesi; Ümit Karaduman kararında mahpusların ceza hukuku

bağlamındaki statülerine göre farklılık öngörülmeden, sakıncalı olup olmadığına bakılmaksızın tüm yazışmalarının sistematik bir şekilde UYAP'a kaydedilmesinin özel hayata saygı hakkı ve haberleşme hürriyetini ihlal ettiğine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; yazışmaların ne kadar süreyle sistemde saklı tutulacağı, bunların üçüncü kişilerin erişimine ve kullanımına hangi şartlarda açılacağı, infaz kurumu tarafından hangi mercilerle paylaşılabileceği ile kişisel verilerin ve mahremiyetin nasıl korunacağı hususunda somut bir düzenlemenin bulunmadığı ifade edilmiştir. Kararda ayrıca idarenin takdir yetkisinin sınırlarını düzenleyen, muhatapların yetki aşımı ile keyfîliğe karşı yeteri kadar güvenceye sahip olmalarını sağlayacak niteliğe ve açıklığa sahip kuralların mevcut olmadığına işaret edilmiştir (Ümit Karaduman, § 71).

28. Kanun koyucu 7328 sayılı Kanun ile 5275 sayılı Kanun'un 68. maddesine beşinci fıkrayı ekleyerek uygulamaya ilişkin yasal bir düzenleme ihdas etmiştir. Bahse konu yasal düzenleme 25/6/2021 tarihinde Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Buna göre somut olayda başvuruculaların İnfaz Hâkimliklerine verdikleri şikâyet dilekçelerinin yeni düzenlemeden sonra olduğu (bkz. § 3) gözetildiğinde somut olayda mektupların kaydedilmesine ilişkin yasal bir düzenlemenin mevcut olduğunu kabul etmek gerekir.

29. Somut olayda başvuruculaların mektupların UYAP'a kaydedilmesi uygulamasınınkaldırılmasını ve kayıtların silinmesini talep ettikleri, İnfaz Hâkimliklerinin ise şikâyet tarihi itibarıyla mevcut olan -25/6/2021 yürürlük tarihli- mevzuat değişikliğini gözetmeksizin müdahalelerin CTE'nin 10/10/2016 ve 19/1/2021 tarihli yazılarına dayandığından bahisle ret kararı verdikleri görülmüştür. Bu durumda başvuruculaların uzun süredir devam eden uygulamanın sonlandırılması yanında kayıtlarının silinmesini de içeren taleplerinin yasal değişiklik öncesini kapsadığı, İnfaz Hâkimliklerinin gerekçelerinin de bu döneme ilişkin olduğu ve yeni düzenlemeye dayalı bir uygulamanın var olup olmadığının da tartışılmadığı anlaşılmıştır. Sonuç olarak somut olayın koşullarının olay ve olgular itibarıyla Ümit Karaduman kararıyla (bkz. § 27) benzer nitelikte olduğu anlaşıldığından anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

30. Açıklanan gerekçelerle başvuruculaların Anayasa'nın 20. ve 22. maddelerinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkı ile haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

31. Başvurucular, ihlalin tespiti ve ihlalin tüm sonuçlarıyla giderilmesini talep etmiştir. Bunun yanında başvuruculardan Ahmet Kandırmaz 1.200.000 TL, Muzaffer Bayram ise 100.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

32. Başvuruculardan Muzaffer Bayram'ın hâlen ceza infaz kurumunda bulunduğu, Ahmet Kandırmaz'ın ise serbest bırakıldığı ancak başvuru formunda mevcut ihlallerin tüm sonuçlarıyla giderilmesi ve kayıt altındaki verilerin silinmesi taleplerinde bulunduğu anlaşıldığından tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§

54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

33. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için manevi zararları karşılığında başvuruculara ayrı ayrı net 34.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. Adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

C.1. Telefon görüşmelerinin dinlenmesi ve kaydedilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkı ile haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Kapalı görüşlerin dinlenmesi ve kaydedilmesi nedeniyle özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı ile haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

3. Mektupların UYAP'a kaydedilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkı ile haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

D. 1. Telefon görüşmelerinin dinlenmesi ve kaydedilmesi nedeniyle başvuruculara Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının ve Anayasa'nın 22. maddesinde güvence altına alınan haberleşme hürriyetinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

2. Kapalı görüşlerin dinlenmesi ve kaydedilmesi nedeniyle başvuruculara Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ve Anayasa'nın 22. maddesinde güvence altına alınan haberleşme hürriyetinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

3. Mektupların UYAP'a kaydedilmesi nedeniyle başvuruculara Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının ve Anayasa'nın 22. maddesinde güvence altına alınan haberleşme hürriyetinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Kararın bir örneğinin özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı ile haberleşme hürriyetinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Osmaniye İnfaz Hâkimliğine (E.2021/5097, K.2021/5220) ve Kırıkkale İnfaz Hâkimliğine (E.2021/2333, K.2021/2591) GÖNDERİLMESİNE,

F. Başvuruculara ayrı ayrı net 34.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 30/4/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MAHSUM ŞİMŞEK

B. No: 2021/60377 | Karar tarihi: 30.04.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/60377

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MAHSUM ŞİMŞEK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/60377)

Karar Tarihi: 30/4/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Ayşenur TUNCER

Başvurucu : Mahsum ŞİMŞEK

Vekili : Av. Adar ADIBELLİ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, eczane ile yapılan sözleşmenin feshedilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Şırnak ili İdil ilçesinde faaliyet gösteren eczanenin sahibi ve mesul müdürü olarak 1/4/2016 tarihli Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) Kapsamındaki Kişilerin Türk Eczacılar Birliği (TEB) Üyesi Eczanelerden İlaç Teminine İlişkin Protokol (Protokol) kapsamında TEB ile imzaladığı Tip Sözleşme uyarınca SGK kapsamındaki hastalara ilaç satışı yapmaktadır.

3. SGK Ankara İl Müdürlüğünce başvurucuya gönderilen 2/1/2018 tarihli yazı ile Protokol'ün "Taraflar bir ay önceden yazılı bildirimde bulunmak şartıyla sözleşmeyi her zaman feshedebilir" şeklindeki 5.1. maddesi uyarınca sözleşmenin işbu yazının tebliğ tarihinden itibaren bir ay sonra feshedileceği bildirilmiştir.

4. Başvurucu, sözleşmenin fesih işleminin iptali ile Medikal Ulak (Medula) sisteminin açılması amacıyla 22/3/2018 tarihinde İdil Asliye Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) tedbir

talepli dava açmıştır. Dava dilekçesinde, Tip Sözleşme'nin hangi hâllerde feshedileceğinin Protokol'ün 5.1. maddesinde düzenlendiği ancak SGK tarafından gönderilen yazıda bu maddede sayılan sebeplerden hiçbirine yer verilmemesi nedeniyle başvurucunun savunma hakkının engellendiği ileri sürülmüştür. Ayrıca başvurucu hakkında anılan sözleşmeyi etkileyebilecek soruşturma veya kovuşturma yapılmadığı vurgulanmıştır. Dilekçede son olarak anılan idari işlemle gerekçe bildirilmeksizin hukuka aykırı bir şekilde sözleşmenin feshedildiği belirtilerek bu idari işlemin uygulanması hâlinde telafisi güç ve imkânsız zararlar doğacağından ihtiyati tedbir kararı verilerek dava sonuçlanıncaya kadar zararın önlenmesi ve fesih işleminin iptali talep edilmiştir.

5. Davalı SGK'nın 31/5/2018 tarihli cevap dilekçesinde, 22/7/2016 tarihli ve 667 sayılı Olağanüstü Hal (OHAL) Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararname gereğince OHAL kapsamında alınan kararlar ve yapılan işlemlere ilişkin görülen davalarda yürütmenin durdurulması kararı verilemeyeceğinden ihtiyati tedbir talebinin reddinin gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca Ankara mahkemelerinin yetkili olduğu ifade edilerek yetki itirazında bulunulmuştur.

6. Mahkeme 3/4/2018 tarihli ara kararı ile ihtiyati tedbir talebinin reddine karar vermiş ve 13/12/2018 tarihinde davayı kabul etmiştir. Gerekçede; SGK'nın 31/5/2018 tarihli cevap dilekçesinde, başvurucuya 2/1/2018 tarihli yazı ile sözleşmenin tek taraflı olarak feshedildiğinin yazılı olarak bildirildiğinin ifade edildiği, "taraflar bir ay önceden yazılı bildirimde bulunmak şartıyla sözleşmeyi her zaman feshedebilir" hükmü uyarınca işlem tesis edildiği ancak Medula sisteminin 28/12/2017 tarihinde kapatıldığı, ilgili fesih yazısının 24/1/2018 tarihinde başvurucuya tebliğ edildiği belirtilmiştir. Bunun yanında sözleşmenin feshine dayanak oluşturan bilgi ve belgelerin davalı idare tarafından sunulmadığı, başvurucu ile ilgili bir ceza davasının bulunmadığı, OHAL Komisyonu tarafından başvurucunun eczanesi hakkında bir yaptırım uygulanmadığı vurgulanmıştır. Sonuç olarak SGK ile TEB arasında imzalanan Protokol'ün 5.2. maddesi uyarınca başvurucunun savunması alınmadan yapılan işlemin protokole uygun olmadığı ve protokole aykırı hareket edildiği ifade edilmiştir.

7. Davalı idare, istinaf talebinde bulunmuştur. İstinaf dilekçesinde; sözleşmenin uygulanmasından doğan uyuşmazlıklarda Ankara mahkemelerinin yetkili olduğu belirtilerek tesis edilen fesih işleminin OHAL kapsamında alınan kararlar çerçevesinde yapıldığı, Mahkeme tarafından ilgili kurumlara müzekkere yazılıp bilgiler toplanmadan karar verildiğinden kararın kaldırılması ve davanın reddi talep edilmiştir.

8. Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi 13. Hukuk Dairesi (Daire), 23/11/2020 tarihinde istinaf talebinin kabulü ile mahkeme kararının kaldırılmasına ve davanın reddine karar vermiştir. Gerekçede; taraflar arasındaki sözleşme ilişkisinin bir özel hukuk ilişkisi olduğu, Protokol'ün "Sözleşmenin Feshi ve Cezai Şartlar" başlıklı 5.1. maddesinde yer alan, "taraflar bir ay önceden yazılı bildirimde bulunmak şartıyla sözleşmeyi her zaman feshedebilir" hükmü uyarınca kurum işleminin sözleşme maddesine uygun olduğu belirtilmiştir. Anılan kararda delillerin toplandığı, tahkikatın tamamlanmış olduğu ve yeniden yargılama yapılmasına gerek görülmediği ifade edilmiştir.

9. Bu karar üzerine başvurucu temyiz talebinde bulunmuştur. Temyiz dilekçesinde; taraflar arasındaki sözleşmenin eşitler arası olmadığı, bu nedenle somut olaydaki koşulların sözleşme maddeleri, sözleşmeye bağlılık ve sözleşme serbestisi ilkeleri ile yorumlanamayacağı belirtilmiştir. Ayrıca başvurucunun herhangi bir adli sicil ve arşiv

kaydının bulunmadığı ifade edilerek başvurucu ya da eczanesi hakkında kanun hükmünde kararname kapsamında herhangi bir soruşturma ya da kovuşturma dosyasının da bulunmadığı vurgulanmıştır. Sonuç olarak başvurucu, idarenin gerekçesiz ve keyfî bir işlem yaptığını ileri sürmüştür. Yargıtay 3. Hukuk Dairesi 7/9/2021 tarihinde Dairenin kararının usul ve kanuna uygun olduğu gerekçesiyle onama kararı vermiştir.

10. Başvurucu, nihai kararı 7/10/2021 tarihinde öğrendikten sonra 8/11/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

11. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

12. Başvurucu; somut hiçbir neden bulunmaksızın gerçekleştirilen fesih işleminin hukuka aykırı olduğunu, Dairenin farklı kararları arasında çelişkiler bulunduğunu, taraflar arasındaki sözleşmenin eşitler arası bir sözleşme olarak kabul edilmesinin mümkün olmadığını belirterek savunma alınmaksızın sözleşmenin feshedilmesinin Protokol'e aykırı olduğunu ifade etmiştir. Medula sisteminin kapatılması nedeniyle ilaç satışı yapamadığını ifade eden başvurucu, gelirinin tamamına yakınını kaybettiği gibi çevresiyle temas kurma hakkının da zedelendiğini vurgulayarak adil yargılanma hakkının ve özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

13. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucunun ihlal iddiaları konusunda inceleme yapılırken Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihatları ve somut olayın kendine özgü koşulları dikkate alınarak bir inceleme yapılması gerektiği bildirilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

14. Başvuru, özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenmiştir.

15. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden bulunmadığı anlaşıldığından özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

16. Mesleki hayata yönelik tedbirlerin ya da müdahalelerin hangi durumlarda özel hayat bağlamında uygulanabilir olduğu hususunda belirlenen ölçütler C.A. (3) ([GK], B. No: 2018/10286, 2/7/2020, §§ 90-96) kararında açıklanmıştır. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi Mustafa Akyıldız ([2. B.], B. No: 2020/23302, 2/10/2024, §§ 29, 30) kararında SGK ile yapılan protokol kapsamında tip sözleşmenin feshedilmesi şeklindeki uygulamanın başvurucunun mesleği çerçevesinde ilişki kurabilme ve geliştirebilme imkânının önemli ölçüde zayıflamasına, mesleğini devam ettirebilmesi, sosyal ve mesleki itibarını koruyabilmesi açısından ciddi sonuçlar doğurmasına yol açacağı kabul edilerek sonuca dayalı olarak özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenebilir bulmuştur. Somut başvuruda da anılan tespitten ayrılmayı gerektiren bir durum olmadığı anlaşılmıştır.

17. Sözleşmenin feshedilmesinin özel hayata saygı hakkına müdahale oluşturduğu, anılan müdahalenin kanuni dayanağı ile meşru amacının mevcut olduğu kabul edilmiştir (Mustafa Akyıldız, §§ 36-38).

18. Anayasa Mahkemesi; başvuru konusunu incelediği anılan kararda, eczacılık faaliyeti özünde bir serbest meslek olmasına rağmen sağlık hizmetlerinin yerine getirilmesine aracılık etmesi itibarıyla bu faaliyetin kamusal yönünün de olduğu, mesleğin belirtilen özelliği nedeniyle diğer mesleklerden farklı kurallar ve denetleme yöntemlerine tabi

olmasının olağan olduğunu kabul etmiştir. Bununla beraber her durumda mesleğin ifasına ilişkin kuralların, uygulamaların ve tedbirlerin esaslarının açıkça mevzuatta düzenlenmesi gerektiği, mesleğin ifasının imkânsız hâle getirilmesi ya da meslek sahibine ölçüsüz külfet yüklenmesi hâlinde mesleğe yapılan müdahalenin somut olaya göre temel hak ve özgürlükleri ihlal edebileceği vurgulanmıştır (Mustafa Akyıldız, § 48).

19. Ayrıca Anayasa Mahkemesi, Tip Sözleşme ve Medula sisteminin niteliğini irdeleyerek özünde serbest meslek olan eczacılığın esasen bu sözleşmeler çerçevesinde etkili bir şekilde ifa edilebilir bir meslek olduğu, Medula sistemine erişimin eczanelerin ticari faaliyetlerinin devamı için elzem olduğu sonucuna ulaşmıştır. Sonuç olarak gerek fesih işlemini gerçekleştiren SGK tarafından verilen kararda gerekse yargı mercilerince verilen kararlarda, fesih yönünde kullanılan takdir yetkisinin kanuni dayanaklarının gösterilmesi, müdahalenin nedenlerine ve başvurucunun mesleği üzerindeki etkilerine ilişkin bireyselleştirilmiş güçlü ve yeterli gerekçe sunulmasının gereklilik arz ettiği vurgulandıktan sonra somut olayda bu gerekliliğin yerine getirilmediği tespit edilerek özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir (Mustafa Akyıldız, §§ 49-51).

20. Somut olayda SGK tarafından başvurucunun Medula sistemine erişimi 28/12/2017 tarihinde engellenmiş ayrıca başvurucuya gönderilen 2/1/2018 tarihli yazı ile Protokol'ün 5.1. maddesi uyarınca yazının tebliğ tarihinden itibaren bir ay sonra başvurucu ile yapılan sözleşmenin feshedileceği bildirilmiştir. Yargılama makamlarınca anılan hukuki ilişkinin Protokol'ün 5.1. maddesi gereğince yalnızca bir ay önceden bildirimde bulunularak ve herhangi bir sebep gösterilmeden feshedilebileceği sonucuna ulaşılmıştır. Protokol'ün 5. maddesinin bir bütün olarak ele alınması durumunda görüleceği üzere başvurucudan -takdire bağlı olmaksızın- savunma isteneceğine ilişkin düzenlemeler bulunduğu gibi maddenin devamında hangi hâllerde fesih işleminin gerçekleştirileceği ve ceza verileceğine dair ayrıntılı hükümler bulunmaktadır. Oysa yargı mercileri tarafından fesih işleminin usulü ve nedenleri değerlendirilmemiş, idarenin takdir yetkisini kullanırken bu yetkinin keyfî şekilde kullanılmasını önleyecek bir yargısal denetim yapılmamıştır.

21. Sonuç olarak gerek yargı mercilerince gerekse fesih işlemini gerçekleştiren SGK tarafından takdir yetkisini denetlemeye elverişli olacak şekilde müdahalenin nedenlerine ve başvurucunun mesleği üzerindeki etkilerine ilişkin bireyselleştirilmiş, güçlü ve yeterli gerekçe sunma konusundaki gerekliliklerin yerine getirilmediği görülmüştür. Dolayısıyla anılan kararda varılan sonuçtan ayrılmayı gerektirir bir husus bulunmamaktadır.

22. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

23. Başvurucu; ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması ile 1.000.000 TL maddi ve 500.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

24. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir

(yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

25. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

26. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun maddi ve manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin özel hayata saygı hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi 13. Hukuk Dairesine (E.2019/594, K.2020/1574) iletilmek üzere İdil Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2018/133, K. 2018/449) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 664,10 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.664,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 30/4/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AHMET YUNTAR

B. No: 2022/5840 | Karar tarihi: 30.04.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/5840

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

AHMET YUNTAR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/5840)

Karar Tarihi: 30/4/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Ayça GANİDAĞLI DEMİRCİ

Başvurucu : Ahmet YUNTAR

Vekili : Av. Bilal ÇELTİKÇİ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, kararın sonucunu değiştirebilecek nitelikteki esaslı iddiaların gerekçede karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 14/1/2022 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

5. Şikâyetçi O.K., 9/10/2018 tarihinde veri sorumlusu olan avukat başvurucu tarafından

0532..39 numaralı cep telefonuna babası Y.K.nın borcu için başlatılan icra takip dosyasında taşınmaz haczi ve araç kayıt haczi yapıldığına, borç ödenmediği takdirde satış işlemlerinin başlatılacağına dair 4 adet SMS gönderildiğini, kendisinin bu şekildeki bildirimlerden rahatsız olduğunu, kişisel verilerinin nasıl ve nereden temin edildiğini bilmemesi ve kişisel verilerinin açık rızası olmadan kullanılması sebebiyle 24/3/2016 tarihli ve 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu gereği Kişisel Verileri Koruma Kurumuna (Kurum) 19/11/2018 tarihinde şikâyet dilekçesi vermiştir.

6. Kurum, yapılan şikâyet üzerine konuyla ilgili inceleme başlatmış ve başvurucudan bilgi vermesini istemiştir. Başvurucu verdiği cevapta;

i. Şikâyetçinin, babası Y.K.nın CK.B.E.P.S.AŞ'ye olan borcundan dolayı açılmış icra dosyası hakkında bilgi almak ve taksitle ödeme yapmak konularında görüşmeye geldiğini belirtmiştir. Avukatların uzlaştırıcı rolünün bulunduğunu ve bu kapsamda düzenlenen görüşme tutanağına uzlaşma konusunda iletişim kurabilmek için ad, soyad ve cep telefonu numarasının kaydedilmesine şikâyetçinin açık rıza gösterdiğini ileri sürmüştür. Ayrıca aynı konuda şikâyetçinin kişilerin huzur ve sükûnunu bozma suçundan şikâyeti üzerine görülen dava dosyasında taraflar arasında uzlaşma sağlanması sebebiyle düşme kararı verildiğini,

ii. Şikâyetçinin dilekçesinin 16/10/2018 tarihinde tebliğ alındığı belirtilmişse de, bu dilekçenin hiç tebliğ alınmadığını ve cevap verebilme imkânı olmadığını,

iii. Şikâyetçinin kişisel verilerini açık rızası ile şikâyetçinin babasının borcu sebebiyle babasının şirketle paylaşmış olduğunu, dolayısıyla rıza dışı ele geçirilen bir kişisel veri olmadığını,

iv. Bu hâliyle şikâyetçinin verilerinin sadece şirket kayıtlarında mevcut olup veri aktarımının söz konusu olmadığını ve şirket tarafından mevzuata aykırı bir işlem yapılmadığını,

v. Gönderilen SMS'lerin bireysel olarak gönderilmediğini, sistem üzerinden borçluların bildirmiş oldukları cep telefonu numarasına otomatik olarak gönderilmiş mesajlar olduğunu, kaldı ki şikâyetçinin veri sorumlusuna başvurmaksızın Kurum'a başvuruda bulunmaması gerektiğini ifade etmiştir.

7. Kurum 16/1/2020 tarihli Kişisel Verileri Koruma Kurulu (Kurul) kararı ile başvurucu tarafından gönderilen cevap metninin ekinde herhangi bir tevsik edici belge yer almaması ve şikâyetçinin açık rızası veya 6698 sayılı Kanun'un 5. maddesinin (2) numaralı fıkrasında sayılan diğer işleme şartları olmaksızın cep telefonuna SMS gönderilmesi suretiyle kişisel verilerin işlendiği iddiasının bulunması nedeniyle başvurucunun şikâyetçinin babası Y.K.nın borcu için telefon numarasını CK.B.E.P.S.AŞ'ye kendisinin verdiğini kanıtlayıcı bilgi ve belgeleri Kuruma sunmasının istenmesine karar vermiştir.

8. Başvurucu tarafından verilen bilgilerin de değerlendirilmesi neticesinde Kurul 4/3/2021 tarihinde, başvurucunun cevap dilekçesine istinaden şikâyetçinin, babası Y.K.nın borcu için cep telefonu numarasını CK.B.E.P.S.AŞ'ye kendisinin verdiğini kanıtlayıcı bilgi ve belgeleri veri sorumlusu olan başvurucunun Kuruma sunmasının talep edildiğini belirtmiştir. Bununla birlikte Kurul, veri sorumlusu olan başvurucu tarafından söz konusu iddiaya ilişkin olarak tevsik edici herhangi bir bilgi ve belgenin Kuruma sunulmadığı dikkate alındığında eldeki mevcut bilgi ve belgeler çerçevesinde ilgili kişinin kişisel verisi niteliğindeki telefon numarasının işlenmesinin ve bu suretle başkasına ait kişisel verinin ilgili kişiyle paylaşılmasının 6698 sayılı Kanun'un 5. maddesinde yer alan veri işleme şartlarından herhangi birine dayanmadığı gerekçesiyle 6698 sayılı Kanun'un 12. maddesinde yer alan

yükümlülükleri yerine getirmediği kanaatine vararak veri sorumlusu olan başvurucu hakkında 6698 sayılı Kanun'un 18. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (b) bendi uyarınca 50.000 TL idari para cezası uygulanmasına karar vermiştir. Bu karar 7/4/2021 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

9. Başvurucu, idari yaptırım kararının tebliği üzerine anılan karara itiraz etmiştir. Daha önce Kuruma karşı cevaplarında ileri sürdüğü itirazlar yanında 19/3/1969 tarihli ve 1136 sayılı Avukatlık Kanunu'na göre avukatların uzlaştırıcı rolünün bulunduğunu ve bu kapsamda düzenlenen görüşme tutanağına uzlaşma konusunda başvurucuya ulaşılabilmesi için ad, soyad ve cep telefonu numarasının kaydedilmesine şikâyetçinin açık rıza gösterdiğini ileri sürmüştür. Bununla birlikte Kurumun bilgi ve belge talep yazısını COVID-19 salgını sebebiyle tam kapanmanın yaşandığı 19/3/2020 tarihinde tebliğ aldığını ve kapanma sebebiyle ilgili verilere ulaşamadığını, bu sebeple görüşme tutanağını Kuruma sunamadığını belirtmiştir. Bu kapsamda görüşme tutanağını sunarak tutanak doğrultusunda söz konusu idari yaptırımın kaldırılması gerektiğini ifade etmiştir. Ayrıca fiilin işlendiği yıl olan 2018 yılı için öngörülen idari para cezasına konu meblağ yönünden alt sınırdan uzaklaşılmasına ilişkin Kurum tarafından bir gerekçelendirme olmamasına itiraz etmiştir.

10. Bakırköy 7. Sulh Ceza Hâkimliği (Hâkimlik) 2/12/2021 tarihli kararı ile uygulanan idari yaptırım kararının yerinde olduğunu belirterek idari para cezası uygulanırken alt sınırdan uzaklaşma nedeninin yaptırım kararında belirtilmemesi nedeniyle itirazı kısmen kabul ederek idari para cezasının 27.037 TL olarak uygulanmasına karar vermiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"... Her ne kadar dosyadaki bilgi/belgelere göre itiraz eden aleyhine düzenlenen idari para cezasında bir isabetsizlik yok ise de, 16/1/2020 tarihli [Kurul] kararına istinaden 2020 yılındaki yeniden değerleme oranlarının alt ve üst sınırının bildirilmesi için ilgili kuruma yazılan müzekkereye, 26/11/2021 tarihli yazı cevabı ile, Kanunun 18. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (b) bendi çerçevesinde idari para cezasının alt limitinin 27.037 TL olduğunun bildirildiği, hâl böyle iken hiçbir gerekçe göstermeksizin itiraz eden aleyhine 50.000 TL idari para cezası uygulanmasının usul ve yasaya uygun olmadığı anlaşılmakla, itirazın kısmen kabul ve kısmen reddine dair aşağıdaki şekilde karar verilmiştir."

11. Başvurucu ve Kurum, Hâkimliğin kararına itirazda bulunmuştur. İtiraz, Bakırköy 1. Sulh Ceza Hâkimliğinin 13/12/2021 tarihli kararıyla kesin olarak reddedilmiştir. Gerekçede, Hâkimliğin kararında dosyadaki delillere göre bir hukuka aykırılık bulunmadığı belirtilmiştir. İtiraz merciinin gerekçesi şöyledir:

"Dosyadaki delillere göre verilen kararda bir hukuka aykırılık bulunmadığından verilen karar usul, yasa ve delillere uygun olduğundan itirazın reddine..."

12. Başvurucu, nihai hükmü 16/12/2021 tarihinde öğrendikten sonra 14/1/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

13. 6698 sayılı Kanun'un "Amaç"başlıklı 1. maddesi şöyledir:

"(1) Bu Kanunun amacı, kişisel verilerin işlenmesinde başta özel hayatın gizliliği olmak üzere kişilerin temel hak ve özgürlüklerini korumak ve kişisel verileri işleyen gerçek ve tüzel kişilerin yükümlülükleri ile uyacakları usul ve esasları düzenlemektir."

14. 6698 sayılı Kanun'un "Kapsam" başlıklı 2. maddesi şöyledir:

"(1) Bu Kanun hükümleri, kişisel verileri işlenen gerçek kişiler ile bu verileri tamamen veya kısmen otomatik olan ya da herhangi bir veri kayıt sisteminin parçası olmak kaydıyla otomatik olmayan yollarla işleyen gerçek ve tüzel kişiler hakkında uygulanır.''

15. 6698 sayılı Kanun'un "Tanımlar" başlıklı 3. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

" (1) Bu Kanunun uygulanmasında;

a) Açık rıza: Belirli bir konuya ilişkin, bilgilendirilmeye dayanan ve özgür iradeyle açıklanan rızayı,

...

d) Kişisel veri: Kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgiyi,

e) Kişisel verilerin işlenmesi: Kişisel verilerin tamamen veya kısmen otomatik olan ya da herhangi bir veri kayıt sisteminin parçası olmak kaydıyla otomatik olmayan yollarla elde edilmesi, kaydedilmesi, depolanması, muhafaza edilmesi, değiştirilmesi, yeniden düzenlenmesi, açıklanması, aktarılması, devralınması, elde edilebilir hâle getirilmesi, sınıflandırılması ya da kullanılmasının engellenmesi gibi veriler üzerinde gerçekleştirilen her türlü işlemi,

...

ı) Veri sorumlusu: Kişisel verilerin işleme amaçlarını ve vasıtalarını belirleyen, veri kayıt sisteminin kurulmasından ve yönetilmesinden sorumlu olan gerçek veya tüzel kişiyi,

ifade eder."

16. 6698 sayılı Kanun'un "Kişisel verilerin işlenme şartları" başlıklı 5. maddesi şöyledir:

" (1) Kişisel veriler ilgili kişinin açık rızası olmaksızın işlenemez.

(2) Aşağıdaki şartlardan birinin varlığı hâlinde, ilgili kişinin açık rızası aranmaksızın kişisel verilerinin işlenmesi mümkündür:

a) Kanunlarda açıkça öngörülmesi.

b) Fiili imkânsızlık nedeniyle rızasını açıklayamayacak durumda bulunan veya rızasına hukuki geçerlilik tanınmayan kişinin kendisinin ya da bir başkasının hayatı veya beden bütünlüğünün korunması için zorunlu olması.

c) Bir sözleşmenin kurulması veya ifasıyla doğrudan doğruya ilgili olması kaydıyla, sözleşmenin taraflarına ait kişisel verilerin işlenmesinin gerekli olması.

ç) Veri sorumlusunun hukuki yükümlülüğünü yerine getirebilmesi için zorunlu olması.

d) İlgili kişinin kendisi tarafından alenileştirilmiş olması.

e) Bir hakkın tesisi, kullanılması veya korunması için veri işlemenin zorunlu olması.

f) İlgili kişinin temel hak ve özgürlüklerine zarar vermemek kaydıyla, veri sorumlusunun meşru menfaatleri için veri işlenmesinin zorunlu olması.''

17. 6698 sayılı Kanun'un "Veri güvenliğine ilişkin yükümlülükler" başlıklı 12. maddesi şöyledir:

"(1) Veri sorumlusu;

a) Kişisel verilerin hukuka aykırı olarak işlenmesini önlemek,

b) Kişisel verilere hukuka aykırı olarak erişilmesini önlemek,

c) Kişisel verilerin muhafazasını sağlamak,

amacıyla uygun güvenlik düzeyini temin etmeye yönelik gerekli her türlü teknik ve idari tedbirleri almak zorundadır.

(2) Veri sorumlusu, kişisel verilerin kendi adına başka bir gerçek veya tüzel kişi tarafından işlenmesi hâlinde, birinci fıkrada belirtilen tedbirlerin alınması hususunda bu kişilerle birlikte müştereken sorumludur.

(3) Veri sorumlusu, kendi kurum veya kuruluşunda, bu Kanun hükümlerinin uygulanmasını sağlamak amacıyla gerekli denetimleri yapmak veya yaptırmak zorundadır.

(4) Veri sorumluları ile veri işleyen kişiler, öğrendikleri kişisel verileri bu Kanun hükümlerine aykırı olarak başkasına açıklayamaz ve işleme amacı dışında kullanamazlar. Bu yükümlülük görevden ayrılmalarından sonra da devam eder.

(5) İşlenen kişisel verilerin kanuni olmayan yollarla başkaları tarafından elde edilmesi hâlinde, veri sorumlusu bu durumu en kısa sürede ilgilisine ve Kurula bildirir. Kurul, gerekmesi hâlinde bu durumu, kendi internet sitesinde ya da uygun göreceği başka bir yöntemle ilan edebilir."

18. 6698 sayılı Kanun'un "Veri sorumlusuna başvuru" başlıklı 13. maddesi şöyledir:

"(1) İlgili kişi, bu Kanunun uygulanmasıyla ilgili taleplerini yazılı olarak veya Kurulun belirleyeceği diğer yöntemlerle veri sorumlusuna iletir.

(2) Veri sorumlusu başvuruda yer alan talepleri, talebin niteliğine göre en kısa sürede ve en geç otuz gün içinde ücretsiz olarak sonuçlandırır. Ancak, işlemin ayrıca bir maliyeti gerektirmesi hâlinde, Kurulca belirlenen tarifedeki ücret alınabilir.

(3) Veri sorumlusu talebi kabul eder veya gerekçesini açıklayarak reddeder ve cevabını ilgili kişiye yazılı olarak veya elektronik ortamda bildirir. Başvuruda yer alan talebin kabul edilmesi hâlinde veri sorumlusunca gereği yerine getirilir. Başvurunun veri sorumlusunun hatasından kaynaklanması hâlinde alınan ücret ilgiliye iade edilir."

19. 6698 sayılı Kanun'un "Kabahatler" başlıklı 18. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"...

b) 12 nci maddesinde öngörülen veri güvenliğine ilişkin yükümlülükleri yerine getirmeyenler hakkında 15.000 Türk lirasından 1.000.000 Türk lirasına kadar,

....

idari para cezası verilir..."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

20. Anayasa Mahkemesinin 30/4/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

21. Başvurucu; Kurum kararında şikâyetçinin kendisine başvurduğuna ve şikâyetçinin

dilekçesinin tebliğ edildiğine dair ibare yer alsa da böyle bir tebligatın söz konusu olmadığını, ön başvuru şartının sağlanmadığını ileri sürmüştür. Bununla birlikte şikâyetçi ile aralarında görüşme tutanağı ve kişisel verilerin kaydedilmesine dair şikâyetçinin yazılı rızası olmasına rağmen bu hususun mahkemece dikkate alınmadığını, kabahat tarihi itibarıyla dikkate alınması gereken tarihin yanlış tespit edilmesi nedeniyle fahiş idari para cezası düzenlendiğini belirtmiştir. Ayrıca Kurumun bilgi ve belge talep yazısını COVID-19 salgını sebebiyle tam kapanmanın yaşandığı 19/3/2020 tarihinde tebliğ aldığını ve kapanma sebebiyle ilgili verilere ulaşamadığını, bu sebeple görüşme tutanağını Kuruma sunamadığını belirtmiştir. Bu kapsamda sunulan deliller ve görüşme tutanağının Hâkimlikçe değerlendirmeye alınmadığını ileri sürmüştür.

22. Bakanlık görüşünde, başvurucunun ileri sürdüğü ihlal iddiaları hakkında yapılacak incelemede belirtilen mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü şartları gözönüne alınarak değerlendirme yapılması gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca Bakanlık görüşünde başvuruya ilişkin olarak Kurumdan temin edilen ve Kurum görüşlerini içeren üst yazı ve eklerinin başvurucunun şikâyetlerine ilişkin olarak yapılacak incelemede dikkate alınmak üzere gönderildiği ifade edilmiştir.

23. Kurum; cevap yazısı ve eklerinde özetle Kurulun, şikâyetçinin telefon numarasını CK.B.E.P.S.AŞ'ye kendisinin verdiğini kanıtlayıcı bilgi ve belgelerin başvurucu tarafından Kuruma sunulmasının istenmesine ilişkin iki kez bilgilendirilmesine rağmen başvurucunun ilettiği cevap yazıları ve ekinde bu hususu kanıtlayıcı hiçbir belge sunmadığı ancak Kurulun idari para cezası ile sonuçlanan kararına istinaden Kurul tarafından talep edilmesine rağmen sunulmayan fakat Hâkimliğe sunulan dosya ekinde açık rıza metni ile şikâyetçinin ad, soyad ve cep telefonu numarasının işlenmesine rıza gösterdiğini iddia ettiğini belirtmiştir. Ayrıca başvurucunun ikinci savunma dilekçesinde ilk savunma yazısındaki şikâyetçinin babası Y.K.nın telefon numarasını bildirdiği beyanını şikâyetçinin kendisinin bildirdiği yönünde değiştirerek çelişkili beyanlarda bulunduğu vurgulanmıştır.

24. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

B. Değerlendirme

25. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

26. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvuru, karar sonucunu etkileyecek esaslı iddiaların gerekçeli kararda karşılanmamasına ilişkin olduğundan başvurucunun iddiasının gerekçeli karar hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

27. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

28. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki

gerekçeli karar hakkı, Anayasa'nın 141. maddesi de dikkate alındığında kişilerin adil bir şekilde yargılanmalarını sağlamayı ve denetlemeyi amaçlamaktadır. Gerekçeli karar hakkı, yargılamada ileri sürülen tüm iddialara ayrıntılı şekilde yanıt verilmesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Bu nedenle gerekçe gösterme zorunluluğunun kapsamı kararın niteliğine göre değişebilir. Tarafların uyuşmazlığın sonucuna etkili nitelikteki iddia ve itirazlarının mahkemesince ilgili ve yeterli bir gerekçe ile karşılanması gerekir. Diğer taraftan kanun yolu incelemesi yapan merciin yargılamayı yapan mahkemeyle aynı sonuca ulaşması ve bunu aynı gerekçeyi kullanarak veya aynı atıfla kararına yansıtması, kararın gerekçelendirilmiş olması bakımından yeterlidir. Bununla birlikte ilk derece mahkemesince karşılanmayan iddia ve itirazların bu defa kanun yolu merciince de değerlendirilmemesi gerekçeli karar hakkının ihlaline yol açar (Muhittin Kaya ve Muhittin Kaya İnşaat Taahhüt Madencilik Gıda Turizm Pazarlama Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti. [2. B.], B. No: 2013/1213, 4/12/2013, §§ 25, 26; Yasemin Ekşi [1. B.], B. No: 2013/5486, 4/12/2013, §§ 56, 57; Mehmet Yavuz [1. B.], B. No: 2013/2995, 20/2/2014, § 51; Vesim Parlak [2. B.], B. No: 2012/1034, 20/3/2014, §§ 33, 34; Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31-39; Münür Ata [2. B.], B. No: 2014/4958, 22/1/2015, §§ 37-43; Hikmet Çelik ve diğerleri [2. B.], B. No: 2013/4894, 15/12/2015, §§ 54-59; Şah Tarım İnşaat Turizm Seyahat Yatçılık San. ve Tic. Ltd. Şti. [2. B.], B. No: 2013/7847, 9/3/2016, §§ 36-48).

29. Somut olayda başvurucu hakkında uygulanan idari yaptırım kararı, başvurucunun ilgili kişinin kişisel verisi niteliğindeki telefon numarasını işlenmesi ve bu suretle başkasına ait kişisel verinin rıza dışı paylaşılmasına dayanmaktadır. Başvurucu; diğerlerinin yanı sıra şikâyetçi ile aralarında görüşme tutanağı ve kişisel verilerin kaydedilmesine dair yazılı rızası olmasına rağmen bu hususun mahkemece dikkate alınmadığını, kabahat tarihi itibarıyla dikkate alınması gereken tarihin yanlış tespit edilmesi nedeniyle fahiş idari para cezası düzenlendiğini ileri sürmüştür. Ayrıca Kurumun bilgi ve belge talep yazısını COVID-19 salgını sebebiyle tam kapanmanın yaşandığı 19/3/2020 tarihinde tebliğ aldığını ve kapanma sebebiyle ilgili verilere ulaşamadığını, bu sebeple görüşme tutanağını Kuruma sunamadığını belirtmiştir.

30. Hâkimlik; başvurucu hakkında düzenlenen idari para cezasında bir isabetsizlik olmadığı, bununla birlikte 2020 yılındaki yeniden değerleme oranlarının alt ve üst sınırı dikkate alındığında idari para cezasının alt limitinin 27.037 TL olduğu, bu sebeple itirazın kısmen kabul ve kısmen reddi ile 22.963 TL tutarındaki idari yaptırımın kaldırılmasına, 27.037 TL idari yaptırım uygulanmasına karar vermiştir. Hâkimliğin gerekçeli kararında uyuşmazlığın çözümünde başvurucunun sunduğu görüşme tutanağında şikâyetçinin cep telefonu numarasının kaydedilmesine açık rıza gösterdiğine, fiilin işlendiği yıl olan 2018 yılı için öngörülen idari para cezasına konu meblağ yönünden alt sınırdan uzaklaşılmasına ilişkin Kurum tarafından bir gerekçelendirme olmaması hakkında da herhangi bir değerlendirmede bulunulmamıştır (bkz. § 10).

31. Başvurucu, yedi günlük yasal süre içinde Hâkimlik kararına itiraz etmiş; itiraz dilekçesinde aynı itirazlarını yinelemiştir. İtiraz mercii ise başvurucunun itirazını "dosyadaki delillere göre verilen kararda bir hukuka aykırılık bulunmadığından verilen karar usul, yasa ve delillere uygun olduğundan itirazın reddine" şeklindeki gerekçeyle reddetmiştir (bkz. § 11).

32. Başvurucu; her ne kadar görüşme tutanağında açık rıza metni ile şikâyetçinin ad, soyad ve cep telefonu numarasının işlenmesine rıza gösterdiğine ilişkin tutanağı Kurum tarafından yürütülen aşamalarda Kuruma sunmamış ise de Hâkimliğe itiraz aşamasında dosyaya

sunmuştur. Başvurucunun diğerlerinin yanı sıra şikâyetçi ile aralarında düzenlenen görüşme tutanağına uzlaşma konusunda başvurucuya ulaşılabilmesi için ad, soyad ve cep telefonu numarasının kaydedilmesine şikâyetçinin açık rıza gösterdiği yönündeki iddialarının -kişisel verilerin rıza dışı paylaşılmasının uyuşmazlık konusu yapıldığı somut olayın özel koşullarında- sonuca etkili olmadığı söylenemez; buna karşın Hâkimlik tarafından gerekçeli kararda bu konuda bir değerlendirme yapılmamıştır. Böylelikle başvurucunun savunmalarında ileri sürdüğü ve sonuca etkili olabilecek temel iddialar ayrı ve açık olarak tartışılmamış, başvurucunun iddialarına cevap verilmemiştir.

33. Ayrıca başvurucu, itiraz aşamasında da belirtilen iddialarını ileri sürmesine rağmen itiraz mercii de başvurucunun itirazları hususunda hiçbir değerlendirme yapmaksızın soyut ve yetersiz gerekçelerle itirazın reddine karar vermiştir. Sonuç olarak yargılamaya bir bütün olarak bakıldığında Hâkimlik ve itiraz merciinin davanın sonucuna etkili hususlar hakkında yeterli bir yanıt vermediği anlaşılmıştır. Bu nedenle başvurucunun gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

34. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

35. Başvurucu ayrıca şikâyet konusu fiilin işlendiği yıl 2018 olmasına rağmen 2020 yılına ait yeniden değerleme oranlarının alt ve üst sınırının dikkate alınması sebebiyle suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğinden yakınmıştır. Başvurucunun gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verildiğinden idari yaptırım kararına ilişkin diğer şikâyetleri hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

VI. GİDERİM

36. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve 50.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

37. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

38. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

39. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli

bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

D. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Bakırköy 7. Sulh Ceza Hâkimliğine (2021/2063 D.İş) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

F. 664,10 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.664,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 30/4/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BEKİR AĞARTIOĞLU

B. No: 2022/41702 | Karar tarihi: 30.04.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/41702

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

BEKİR AĞARTIOĞLU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/41702)

Karar Tarihi: 30/4/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 6/1/2026 - 33129

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Ayça GANİDAĞLI DEMİRCİ

Başvurucu : Bekir AĞARTIOĞLU

Vekili : Av. Ali YILMAZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, idari para cezası kararının iptali talebine ilişkin yargılamada alınan ve aleyhe tespitler içeren bilirkişi raporunun başvurucuya tebliğ edilmeksizin karara esas alınması nedeniyle silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Menderes Kaymakamlığı İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü tarafından başvurucu hakkında Menderes ilçesi Çamönü Mahallesi 102 ada 5 parselde bulunan tarla vasıflı taşınmaz üzerinde gerekli izinleri almadan tarım dışı kullandığı gerekçesiyle 109.795,50 TL idari para cezası uygulanmıştır. 13/8/2020 tarihli İdari Yaptırım Karar Tutanağı'nın dayanağı olarak 3/7/2005 tarihli ve 5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu'nun 21. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi gösterilmiştir.

3. Başvurucu, anılan idari para cezası kararının iptali talebiyle Menderes Sulh Ceza Hâkimliğine (Hâkimlik) 4/9/2020 tarihinde başvurmuştur. Hâkimlik 4/6/2021 tarihli kararı ile itirazın reddine karar vermiştir. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şöyledir:

"İl tarım müdürlüğünde görevli ziraat ve harita mühendislerince 10/6/2020 tarihinde yapılan denetimde İzmir ili Menderes ilçesi Çamönü mahallesi 102 ada 5 parsel sayılı taşınmazda doğal arazi yapısının bozulduğu tespit edilmiş, fotoğraflar dosyaya sunulmuştur. Tespit tutanağı ve fotoğraflar dikkate alındığında muterizin m²si resmî görevlilerce belirlenen alanda taşınmazın tarımsal vasfının bozulduğu sonucuna varılmıştır. 5403 sayılı yasanın 21/1-a ilk paragrafında kullanılan arazinin tarım dışı amaçlı kullanıma uygun yerlerden olması hâlinde kullanılan alanın her metrekaresi için idari para cezası verileceği hüküm altına alınmıştır. Kabahat eylemine konu taşınmaz marjinal tarım arazisi olduğundan yasanın 21/1-a ilk paragrafta öngörülen tutarda (2020 için 4,05 TL) idari para cezası verilmesine dair idari yaptırım kararında hukuka aykırılık mevcut değildir. Anılan gerekçelerle itirazın reddine dair aşağıdaki gibi karar verilmiştir."

4. Başvurucu vekili 9/7/2021 tarihli itiraz dilekçesi ile Hâkimliğin ret kararına itiraz etmiştir. İzmir 4. Sulh Ceza Hâkimliği, itirazın kabulü ile Hâkimliğin 4/6/2021 tarihli kararının kaldırılmasına kesin olarak karar vermiştir. Kararın gerekçesi şöyledir:

"Menderes Sulh Ceza Hâkimliğinin 4/6/2021 tarih ve 2020/1109 D.İş sayılı kararındaki gerekçe, muterizin itiraz dilekçesi, idarenin ihlalin tespitine ilişkin sunduğu rapor ve fotoğraflar ile arazinin vasfı ve büyüklüğü dikkate alındığında, karara esas alınan ve idarenin sunmuş olduğu rapor ve fotoğrafların ihlalin tespiti açısından yetersiz olduğu, arazinin ne kadarlık kısmının tarım dışı kullanıldığı ve tarıma elverişsiz hâle gelip gelmediği, ne şekilde tarım dışı kullanıldığına yönelik somut tespitlerin bulunmadığı, idarece sunulan fotoğrafların ihlalin tespiti açısından yetersiz olduğu, bu nedenle dosya esasına etki edecek delillerin eksik toplandığı, dosyanın tam olarak tekemmül etmediği, itiraz mercii tarafından ehil bilirkişiler refakatinde keşif yapılarak ihlale ilişkin tespitlerin yapılması ve arazinin ne kadarlık kısmının tarım dışı amaçla kullanıldığının tespitiyle bu alan üzerinden yapılacak hesaplamayla idari para cezası miktarının doğru tespit edilip edilmediğinin belirlenmesi gerekmekte olup, dosya esasına etki edebilecek deliller toplanmadan karar verilmesi nedeniyle muteriz itirazının kabulü ile Menderes Sulh Ceza Hâkimliğinin 4/6/2021 tarih ve 2020/1109 D.İş sayılı kararının kaldırılmasına, izah edilen deliller esasa etkili olduğundan ve ilk itirazı incelemeye yetkili merci tarafından yerine getirilmesi gerektiğinden eksik deliller toplandıktan sonra dosya esası hakkında yeniden karar vermek üzere dosyanın Menderes Sulh Ceza Hâkimliğine gönderilmesine..."

5. Kararın kaldırılması kararı sonrasında Hâkimlik 11/10/2021 tarihli Tensip Tutanağı ile taşınmaz mahallinde fen bilirkişisi ve ziraat mühendisi bilirkişiler eşliğinde keşif yapılmasına ve bilirkişi raporu geldiğinde taraflara tebliğ edilmesine, tarafların raporun tebliğinden itibaren on beş gün içinde bilirkişi raporuna itiraz edebileceklerinin, aksi hâlde raporu kabul etmiş sayılacaklarının ihtarına karar vermiştir. Hâkimlik 11/10/2021 tarihinde başvurucu vekilinin de katılımı ile davaya konu taşınmazda keşif icra etmiştir. Hâkimlik, keşfe katılan fen bilirkişisi ve ziraat mühendisi bilirkişilere raporlarını hazırlamaları için yirmi gün süre vermiştir.

6. Bilirkişiler tarafından hazırlanan 25/10/2021 tarihli bilirkişi raporu dosyaya sunulmuş, Menderes İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğüne tebliğ edilmiş ancak başvurucuya tebliğ edilmemiştir.

7. Hâkimlik 21/2/2022 tarihinde yeniden itirazın reddine karar vermiştir. Gerekçeli kararda 11/10/2021 tarihinde taşınmaz mahallinde fen bilirkişisi ve ziraat mühendisi bilirkişiler eşliğinde keşif yapıldığı, 16/11/2021 tarihli bilirkişi raporunun taraflara tebliğ edildiği ve

süresi içinde itirazda bulunulmadığı tespitiyle birlikte isnat edilen kabahatin yasal unsurları itibarıyla oluştuğu kanaatine ulaşırken 25/10/2021 tarihli bilirkişi raporuna belirleyici delil olarak yer vermiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Kaldırma kararı sonrasında 11/10/2021 tarihinde taşınmaz başında fen bilirkişisi ve ziraat mühendisi bilirkişi eşliğinde keşif yapılmış, 16/11/2021 tarihli bilirkişi raporu taraflara tebliğ edilmiş ve süresi içerisinde itirazda bulunulmadığı anlaşılmıştır.

İtiraz dilekçesi ve ekleri, idare tarafından verilen cevap dilekçesi ve ekleri ve tüm evrak birlikte değerlendirildiğinde; hükme esas alınabileceği değerlendirilen bilirkişi raporuyla Çamönü Mahallesi 102 ada 5 parsel ile 102 ada 29 parselin 27110 m²lik kısmında toprağın en verimli olan üst tabakasının kazılarak tesviye edildiğinin tespit edildiği, itiraz eden tarafından arazinin tarım dışı amaçla kullanılması için 5403 sayılı Kanuna göre izin alınmadığı, bu nedenle itiraz edenin 5403 sayılı Kanunun 21/a maddesine aykırı hareket ettiğinin sabit olduğu ve itiraz eden hakkında idari para cezası uygulanmasında herhangi bir hukuka aykırılık bulunmadığı anlaşıldığından aşağıdaki şekilde başvurunun reddine karar verilmiştir ..."

8. Başvurucu vekili 2/3/2022 tarihli dilekçe ile Hâkimliğin ret kararına itiraz etmiştir. İtiraz dilekçesinde diğerlerinin yanı sıra bilirkişiler tarafından hazırlanan rapor kendilerine tebliğ edilmeden ve rapora karşı itirazlarını ileri süremeden karar verildiğini belirtmiştir. Söz konusu itiraz, İzmir 2. Sulh Ceza Hâkimliğince (itiraz mercii) incelenmiştir. İtiraz mercii 8/3/2022 tarihinde Hâkimlik kararında usul ve kanuna aykırı bir yön bulunmadığı gerekçesiyle itirazın kesin olarak reddine karar vermiştir.

9. Başvurucu, nihai hükmü 6/4/2022 tarihinde öğrendikten sonra 8/4/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

10. Anayasa Mahkemesi Komisyonlar Raportörlüğünce 9/8/2023 tarihinde Hâkimlikten 25/10/2021 tarihli bilirkişi raporunun başvurucu ve/veya vekiline tebliğ edilip edilmediği bilgisi, tebliğ edilmişse buna dair evrakın onaylı suretleri istenmiş, Hâkimlikçe gönderilen yazı cevabında 25/10/2021 tarihli bilirkişi raporunun başvurucuya tebligatının çıkarıldığı ancak tebligatın sehven PTT'ye verilmediği, böylelikle 25/10/2021 tarihli bilirkişi raporunun başvurucuya tebliğ edilmediği belirtilmiştir.

11. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

12. Başvurucu; idari para cezası kararının iptali talebine ilişkin yargılama sonucunda verilen karara esas alınan bilirkişi raporunun kendisine tebliğ edilmediğini, bu rapora karşı iddia ve itirazlarını ileri sürme imkânına sahip olamadığını beyan ederek silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğini iddia etmiştir.

13. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucunun iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini sağlayıp sağlamadığının öncelikle değerlendirilmesi, incelemenin ilgili mevzuat hükümleri, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Anayasa Mahkemesi içtihatları ile somut olayın kendine özgü koşulları gözönüne alınarak yapılması gerektiği ifade edilmiştir. Ayrıca söz konusu başvuruya ilişkin olarak Tarım ve Orman Bakanlığından temin edilen ilgili belgelerin sunulduğu belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı başvuru formundaki beyanlarını yinelemiştir.

14. Başvuru, adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri yönünden incelenmiştir.

15. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

16. Anayasa Mahkemesi, önüne gelen iddialara ilişkin birçok başvuruda silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin kapsam ve içeriğini belirlemiştir. Bu kapsamda silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine ilişkin şikâyetlerin Anayasa Mahkemesi tarafından incelendiği, başvuruculara delillerini sunma ve inceletme noktasında mahkemelerce uygun imkânların tanınması gerektiği, tarafların dinlenilmemesi ve taraflara delillere karşı çıkma imkânı verilmemesinin yargılama faaliyetinin hakkaniyete aykırı hâle gelmesine neden olabileceği vurgulanarak ilgili Anayasa kurallarının yorumlandığı anlaşılmaktadır (çok sayıda karar arasından bkz. Yaşasın Aslan [2. B.], B. No: 2013/1134, 16/5/2013, §§ 32-37; Yüksel Hançer [1. B.], B. No: 2013/2116, 23/1/2014, §§ 18, 19; Cezair Akgül [1. B.], B. No: 2014/10634, 26/10/2016, §§ 27-31; Ruhşen Mahmutoğlu [1. B.], B. No: 2015/22, 15/1/2020, § 56).

17. Yargılamaya konu idari para cezası kararının kanuni dayanağı olan somut olay tarihi itibarıyla 5403 sayılı Kanun'un 21. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendinin ilgili kısmı "Tarımsal amaçlı yapılara ve tarım dışı arazi kullanımına izinsiz başlanılması, alınan izne uygun kullanılmaması veya hazırlanan toprak koruma projelerine uyulmaması hâlinde, aşağıdaki işlemler gerçekleştirilir ve yaptırımlar uygulanır: a)... Arazi sahibine veya araziyi bozana bin Türk Lirasından az olmamak kaydıyla, kullanılan veya zarar verilen alanın her metrekaresi için on Türk Lirası idari para cezası verilir." şeklindedir. Söz konusu hüküm uyarınca gerek kabahat eyleminin yasal unsurları itibarıyla gerçekleşip gerçekleşmediğinin tespiti gerekse idarece uygulanan para cezası miktarının hükme uygun şekilde tespit edilip edilmediğinin belirlenmesi bakımından fen bilirkişisi ve ziraat mühendisi bilirkişiler tarafından hazırlanan 25/10/2021 tarihli bilirkişi raporunun önemli ağırlıkta delil değerlendirme aracı olduğu hususunda kuşku bulunmamaktadır. Kaldı ki Hâkimlik kararının gerekçesinden de bilirkişiler tarafından hazırlanan raporun hükme esas alındığı görülmüştür.

18. Somut olayda bilirkişilerin aleyhe sonuç doğurabilecek nitelikteki raporunun başvurucu ve vekiline tebliğine karar verilmesine rağmen tebliğ edilmeden rapora karşı iddia ve itirazlarını etkili şekilde sunma olanağı tanınmaksızın karar verildiği görülmüştür. Ayrıca karara yapılan itirazda da bu hususlar başvurucu tarafından bir itiraz nedeni olarak belirtilmesine rağmen itiraz mercii tarafından da bu eksiklik telafi edilmemiştir. Başvurucunun aleyhindeki delillere ulaşma ve bu delillere ilişkin itirazlarını ileri sürme imkânı bulamadığı yargılamanın silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin gereklerine uygun olmadığı, başvurucunun menfaatlerini koruyan güvenceler içermediği açıktır. Bu durum, yargılamanın bir bütün hâlinde adil olmaktan çıkmasına neden olmuştur.

19. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

20. Başvurucu, ayrıca gerekçeli karar hakkının ve mülkiyet hakkının ihlal edildiğinden yakınmıştır. Başvuruda silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine

karar verildiğinden kararda varılan sonuca ve uygun görülen giderime göre bu aşamada anılan ihlal iddiaları yönünden bir değerlendirme yapılmasına gerek olmadığına karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

21. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması talebinde bulunmuştur.

22. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

23. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili bir tutum sergilediği neticesi çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

D. Kararın bir örneğinin silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Menderes Sulh Ceza Hâkimliğine (2021/1533 D. İş) GÖNDERİLMESİNE,

E. 664,10 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.664,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 30/4/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

VOLKAN BAYAR

B. No: 2022/42006 | Karar tarihi: 30.04.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/42006

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

VOLKAN BAYAR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/42006)

Karar Tarihi: 30/4/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Muhammed Cemil KANDEMİR

Başvurucu : Volkan BAYAR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumunda bulunan başvurucunun yargı mercilerine yazdığı dilekçede kullandığı ifadeler nedeniyle disiplin cezası ile cezalandırılmasının ifade özgürlüğünü ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, olayın yaşandığı tarihte Kocaeli 1 No.lu F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Ceza İnfaz Kurumu) barındırılmaktadır.

3. Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 2. Ceza Dairesine hitaben yazmış olduğu 21/1/2022 tarihli dilekçede kullandığı ifadeler nedeniyle başvurucu hakkında disiplin soruşturması başlatılmıştır.

4. Ceza İnfaz Kurumu Disiplin Kurulu Başkanlığının (Disiplin Kurulu) 3/2/2022 tarihli kararıyla başvurucuya disiplin cezası verilmiştir. Kararda, başvurucunun 13/12/2004 tarihli ve5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 44. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (j) bendinde yer alan "Kurum görevlilerine hakaret veya tehditte bulunmak" disiplin suçunu işlediğinden bahisle -aynı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre bir üst ceza uygulanarak- "11 gün hücreye koyma" disiplin cezası ile

cezalandırıldığı belirtilmiştir.

5. Başvurucu, Disiplin Kurulunun kararına karşı infaz hâkimliğine 21/2/2022 tarihli dilekçeyle şikâyette bulunmuştur. Kocaeli 1. İnfaz Hâkimliği (Hâkimlik), Disiplin Kurulu kararının usul ve kanuna uygun olduğu gerekçesiyle 28/2/2022 tarihli ve E.2022/765, K.2022/898 sayılı kararıyla şikâyeti reddetmiştir.

6. Başvurucu, Hâkimlik kararına karşı itiraz kanun yoluna başvurmuştur. Kocaeli 1. Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme) 17/3/2022 tarihli kararıyla başvurucunun itirazını reddetmiştir.

7. Başvurucu, anılan kararı 24/3/2022 tarihinde öğrendikten sonra 4/4/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Bireysel başvuruda bulunulmasından sonra -7/10/2024 tarihinde- Kocaeli Cumhuriyet Başsavcılığınca (Başsavcılık) Hâkimliğe gönderilen yazıda, başvurucuya 2022/82 sayılı Disiplin Kurulu kararı ile "11 gün süre ile hücreye koyma" disiplin cezası verilerek bu cezanın infaz edildiği, kurum içinde sarf edilmemiş ve kurum görevlilerine karşı olmayan ifadelere yönelik disiplin soruşturması açılarak ceza verilmesinin usul ve kanuna aykırılık teşkil ettiği belirtilerek mezkûr Disiplin Kurulu kararına ilişkin 2022/765 esas sayılı kararın sonuçları ile ortadan kaldırılması kamu adına talep edilmiştir. Bunun üzerine Hâkimliğin 10/10/2024 tarihli ve E.2024/4707, K.2024/4976 sayılı kararıyla başvurucunun şikâyeti kabul edilmiş, Hâkimliğin önceki kararı kaldırılmış ve başvurucuya verilen disiplin cezası iptal edilmiştir. Kararın gerekçesinde; Yargıtayın benzer mahiyetteki kararlarına da atıf yapılarak başvurucunun disiplin soruşturmasına konu edilen sözlerinin muhatabının Ceza İnfaz Kurumu görevlileri olmadığı, her ne kadar şikâyetin değerlendirilmesi için yasal süre geçmiş ise de hak kaybına neden olmamak adına başvurucunun 21/2/2022 tarihli şikâyetinin kabulü ile 28/2/2022 tarihli kararın kaldırılmasına ve Disiplin Kurulu Başkanlığının işleminin iptaline karar verildiği belirtilmiştir. Bu kararın itiraz edilmeyerek 25/10/2024 tarihinde kesinleştiği görülmüştür.

9. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

11. Başvurucu; tehdit yahut hakaret içermeyen ifadeleri nedeniyle on iki disiplin soruşturması geçirdiğinden şikâyet ederek masumiyet karinesinin, ifade özgürlüğünün, adil yargılanma hakkı ve etkili başvuru hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşulları gözönüne alınarak değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

12. Başvurucunun başvuru formunun olay ve olgulara ilişkin kısmında birçok disiplin cezasından, bireysel başvuru kapsamında hangi haklarının ihlal edildiğine ilişkin kısmında ise genel olarak maruz kaldığını iddia ettiği hukuka aykırı Ceza İnfaz Kurumu uygulamalarından bahsettiği görülmekle birlikte somut başvurunun 17/3/2022 tarihli Mahkeme kararına ilişkin olduğu görüldüğünden incelemenin bu kapsamda yapılması gerektiği değerlendirilmiştir.

13. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan [1. B.], B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Bu kapsamda yargı mercilerine gönderdiği dilekçede yer alan ifadeler nedeniyle başvurucu hakkında verilen disiplin cezasının bir bütün olarak ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır (benzer yöndeki karar için bkz. Eşref Arslan [2. B.], B. No: 2014/14655, 18/7/2018, § 33).

14. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

15. Disiplin Kurulunun 3/2/2022 tarihli kararıyla başvurucuya nihai olarak "11 gün hücreye koyma" disiplin cezası verilmiştir. Başsavcılığın talebi üzerine bireysel başvuruya dayanak oluşturan Hâkimliğin ilk kararı hukuka aykırı olduğu değerlendirmesiyle ortadan kaldırılmıştır (bkz. § 8).

16. Somut olayda her ne kadar başvurucunun Hâkimliğe yaptığı ilk şikâyet reddedilmişse de daha sonra bu karar aynı Hâkimlik tarafından alınan bir kararlaortadan kaldırılmıştır. Diğer bir ifadeyle başvurucuya verilen disiplin cezasının -dayanak kanun hükmünün yanlış tayin edilmesi nedeniyle- hukuka aykırı olduğunu tespit eden Hâkimlik, aynı zamanda başvurucunun ifade özgürlüğünün ihlal edildiğini de kabul etmiştir. Bu durumda bireysel başvuruda çözümlenmesi gereken meselenin ihlalin giderimiyle sınırlı olduğu anlaşılmıştır.

17. İnfaza konu kararın hukuka aykırılığı Hâkimlik kararıyla tespit edilmiştir. Bununla birlikte disiplin cezası kararının her ne kadar hukuka aykırılığı sonradan tespit edilmiş olsa da başvurucunun 11 gün hücre hapsi cezasını infaz ettiği Başsavcılık yazısından anlaşılmaktadır (bkz. § 8). Bu durumda, başvurucunun ifade özgürlüğünün ihlalinin tam anlamıyla ortadan kaldırılabilmesi için ihlalin tespitinin yanı sıra tazminata da hükmedilmesi gerektiği değerlendirilmiştir (benzer değerlendirme için bkz. Nevzat Turgut (2) [2. B.], B. No: 2019/41273, 10/7/2024, §§ 20-21).

18. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

19. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması ile 250.000 TL maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

20. Anayasa Mahkemesinin içtihadına göre bir temel hak ve hürriyetin ihlalinin bütün sonuçlarıyla ortadan kaldırılabilmesi için temel kural, mümkün olduğunca eski hâle getirmenin, yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle devam eden ihlalin durdurulması, ihlale konu kararın veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, § 55).

21. Başvuruda ihlale yol açan kararın Hâkimlikçe ortadan kaldırıldığı dikkate alındığında yukarıdaki ilke uyarınca eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle giderilebildiğinden söz edebilmek için hücreye koyma cezasının infaz edilmesi nedeniyle uğranılan zararların da giderilmesi gerekir.

22. Başvuruda, başvurucunun hücreye koyma cezasına tabi tutulmasının ifade özgürlüğünü

ihlal ettiğine karar verilmiştir. Başvurucu hakkında verilen hücreye koyma cezası inceleme tarihinden önce infaz edilmiştir. Dolayısıyla ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için tazminat ödenmesi dışında yapılması gereken bir husus bulunmamaktadır.

23. İfade özgürlüğü hakkına yönelik müdahale nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında taleple bağlı kalınarak başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvurucu, maddi zarara ilişkin olarak bilgi ve belge sunmamıştır. Bu nedenle başvurucunun maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Kocaeli 1. İnfaz Hâkimliğine (E.2022/765, K.2022/898) ve Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 30/4/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

CÜNEYT DEMİR

B. No: 2022/69602 | Karar tarihi: 30.04.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/69602

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

CÜNEYT DEMİR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/69602)

Karar Tarihi: 30/4/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Aydın DEMİREL

Başvurucu : Cüneyt DEMİR

Vekili : Av. Karar Koray ATAK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ağır ceza mahkemesi tarafından iddianame konusu olmayan uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti yapma veya sağlama eylemi dolayısıyla hukuka aykırı şekilde tutukluluk hâlinin devamına karar verilmesi nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Uşak Cumhuriyet Başsavcılığının (Başsavcılık) 2022/1752 numaralı soruşturması kapsamında 26/1/2022 tarihinde uyuşturucu veya uyarıcı madde imal etme isnadı ile gözaltına alınmıştır. 27/1/2022 tarihinde tutuklanması talebiyle sevk edildiği sulh ceza hâkimliği tarafından başvurucunun sorgusu gerçekleştirilmiştir. Başvurucu tarafından evinde yapılan arama sonrasında ele geçen maddelerin kendi kullanacağı uyuşturucunun yapımı için alındığı ifade edilmiştir. Başvurucu, sulh ceza hâkimliği tarafından ikametini terk etmemek şeklindeki adli kontrol ile serbest bırakılmıştır. 18/3/2022 tarihinde adli kontrolün kaldırılmasına karar verilmiştir.

3. 155 gram uyuşturucu olduğu değerlendirilen madde ile yakalanması sonrasında

başvurucu, Başsavcılığın 2022/5484 numaralı soruşturması kapsamında 5/4/2022 tarihinde uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti yapma veya sağlama isnadı ile gözaltına alınmış; sevk edildiği sulh ceza hâkimliğince 6/4/2022 tarihinde tutuklanmıştır.

4. Başsavcılık 12/5/2022 tarihinde 2022/5484 ve 2022/1752 numaralı soruşturmaların birleştirilmesine ve soruşturmanın 2022/5484 numaralı dosya üzerinden devamına karar vermiştir.

5. Başsavcılık tarafından başvurucunun uyuşturucu veya uyarıcı etki doğurmamakla birlikte uyuşturucu veya uyarıcı madde üretiminde kullanılan ve ithal veya imali resmî makamların iznine bağlı olan maddenin ülkeye sokulması, imal edilmesi, satılması, satın alınması, nakledilmesi veya ihraç edilmesi suçlarından cezalandırılması talebiyle iddianame düzenlenmiştir. İddianamede özetle başvurucunun amfetamin/metamfetamin testinin pozitif olduğu, başvurucudan ele geçirilen hassas terazi üzerinde metamfetamin kalıntısı bulunduğu ifade edilmiştir. İddianamede 4/5/2022 tarihinde de üzerinde 155 gram metamfetamin maddesi olduğu değerlendirilen madde ile yakalandığı ancak alınan kriminal raporla söz konusu maddenin metamfetamin olmadığının belirtildiği, bu nedenle 4/5/2022 tarihli eylemin iddianame içerisine alınmadığı belirtilmiştir.

6. Uşak 1. Ağır Ceza Mahkemesi (Ağır Ceza Mahkemesi) 3/6/2022 tarihinde başvurucu hakkında uyuşturucu veya uyarıcı madde imal etme, uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti yapma veya sağlama suçlarından düzenlenen iddianamenin kabulüne karar vermiştir.

7. Ağır Ceza Mahkemesi 3/6/2022 tarihinde başvurucunun üzerine atılı uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti yapma veya sağlama suçu yönünden tutukluluk hâlinin devamına karar vermiştir. Başvurucu vekili, başvurucunun tutuklanmasına karar verilen suç yönünden açılan bir dava bulunmadığı gerekçesiyle anılan karara itiraz etmiştir. Uşak 2. Ağır Ceza Mahkemesi 15/6/2022 tarihinde başvurucu yönünden birleştirilen iki soruşturma dosyasından dava açıldığı ve başvurucu vekilinin itirazının yerinde olmadığı gerekçesiyle itirazın kesin olarak reddine karar vermiştir.

8. Ağır Ceza Mahkemesi 23/8/2022 tarihinde davaya konu eylem nedeniyle verilen herhangi bir tutuklama kararı bulunmadığını ifade ederek başvurucunun tahliyesine karar vermiştir.

9. Ağır Ceza Mahkemesi 17/11/2022 tarihinde başvurucunun uyuşturucu veya uyarıcı etki doğurmamakla birlikte uyuşturucu ve uyarıcı madde üretiminde kullanılan ve ithal veya imali resmî makamların iznine bağlı olan maddeyi satın alma ve depolama suçundan mahkûmiyetine karar vermiştir.

10. İzmir Bölge Adliye Mahkemesi 17. Ceza Dairesi 16/3/2023 tarihinde istinaf talebinin kesin olarak reddine karar vermiştir.

11. Başvurucu 5/7/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

12. Komisyon, adli yardım talebinin kabulüne ve başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

13. Başvurucu, hakkında iddianame düzenlenmeyen bir eylemi nedeniyle hukuka aykırı şekilde tutukluluk hâlinin devamına karar verildiğini belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; yapılacak incelemede Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü

koşullarının gözönüne alınması gerektiğini belirtmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

14. Başvuru, kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmiştir.

15. Anayasa Mahkemesi, tutuklamaya konu davanın kesinleşmiş olması hâlinde başvurucunun tutuklamanın hukuka aykırı olduğu iddiasına yönelik olarak 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi kapsamında tazminat davası açabileceğini belirtmiş ve anılan iddiayı başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez bulmuştur (Reşat Ertan [1. B.], B. No: 2013/5700, 15/4/2015, § 26; Ömer Köse [2. B.], B. No: 2014/12036, 16/11/2016, § 34; Eyyüp Güneş [GK], B. No: 2017/28308, 21/10/2021, § 88; Murat Ağırel ve diğerleri [GK], B. No: 2020/11655, 7/4/2022, §§ 23-26). Somut olayda da kesinleşmiş bir mahkûmiyet kararı bulunduğundan başvurucunun tutuklama tedbiri açısından 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendinde düzenlenen tazminat yoluna başvurabilmesi mümkündür.

16. Açıklanan gerekçelerle başvurunun başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Tutuklamanın hukuki olmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 30/4/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MUHAMMED CİHAD CEMRE

B. No: 2022/84854 | Karar tarihi: 30.04.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/84854

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUHAMMED CİHAD CEMRE BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/84854)

Karar Tarihi: 30/4/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Muzaffer KORKMAZ

Başvurucu : Muhammed Cihad CEMRE

Vekili : Av. Zilan LEVENTOĞLU

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, tutuklama tedbirinin hukuki olmaması ve soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, silahlı terör örgütüne (PKK/KCK) üye olma suçlamasıyla 24/6/2022 tarihinde gözaltına alınmıştır.

3. Başvurucunun tutuklanması talebiyle sevk edildiği Çanakkale 2. Sulh Ceza Hâkimliği, il dışı sınırlarına veyurt dışına çıkış yasağı ile belirli günlerde kolluk birimine giderek imza atma şeklindeki adli kontrol tedbirlerine karar vererek tutuklama talebini reddetmiştir. Çanakkale Cumhuriyet Başsavcılığının (Başsavcılık) itirazı üzerine Çanakkale 2. Asliye Ceza Mahkemesi itirazı kabul ederek başvurucunun tutuklanmasına karar vermiştir.

4. Başvurucunun tutuklama kararına itirazı ise Çanakkale 2. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından 6/7/2022 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir. Bu karar başvurucuya aynı tarihte tebliğ edilmiştir.

5. Diğer yandan Başsavcılık, 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 153. maddesinin (2) numaralı fıkrasına istinaden başvurucu hakkındaki soruşturma dosyasına ilişkin olarak "soruşturmanın amacını tehlikeye düşürebileceği" gerekçesiyle müdafiinin dosya içeriğini incelemesinin ve belgelerden örnek almasının kısıtlanmasına karar verilmesi için talepte bulunmuştur. Bu talep Çanakkale 1. Sulh Ceza Hâkimliğince yerinde görülerek aynı gerekçeyle kısıtlılık kararı verilmiştir. Başvurucu kısıtlama kararına itiraz etmiş, bu itiraz 25/7/2022 tarihli kararla reddedilmiştir.

6. Başvurucu 2/8/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. 16/8/2022 tarihli iddianame ile başvurucu hakkında kamu davası açılmıştır. Başvurucu, yargılamayı yürüten Çanakkale 2. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından 7/10/2022 tarihinde verilen kararla tahliye edilmiştir.

8. Yargılama sonucunda 7/12/2022 tarihinde başvurucunun beraatine karar verilmiştir. Beraat hükmüne karşı Başsavcılık istinaf kanun yoluna başvurmuş ve istinaf talebinin reddedilmesi üzerine hüküm 26/9/2024 tarihinde kesinleşmiştir.

9. Komisyon tarafından başvurucunun adli yardım talebi kabul edilmiş, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Tutuklamanın Hukuki Olmadığına İlişkin İddia

10. Başvurucu; suç şüphesi ve bunu haklı kılan deliller olmamasına rağmen hakkında tutuklama kararı verildiğini, tutuklama kararının ve bu karara itirazı üzerine verilen tutukluluğun devamına ilişkin kararın gerekçe içermediğini belirterek ölçülü olmayan tedbir nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

11. 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendinde, kanuna uygun olarak yakalandıktan veya tutuklandıktan sonra haklarında kovuşturmaya yer olmadığına veya beraatlerine karar verilen kişilere tazminat talebinde bulunabilme imkânı tanınmaktadır. Bu yol, başvurucunun tutukluluk nedeniyle uğradığı zararın tazmini imkânını sağlamaktadır.

12. Başvurucu, hakkındaki beraat kararının tebliğ edildiği tarihten itibaren 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesine dayanarak tazminat talebinde bulunma imkânına sahiptir. Bahsi geçen dava yolunun başvurucunun durumuna uygun, telafi kabiliyetini haiz, etkili bir hukuk yolu olduğu ve bu olağan başvuru yolu tüketilmeden yapılan bireysel başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmadığı görülmüştür.

13. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Soruşturma Dosyasına Erişimin Kısıtlandığına İlişkin İddia

14. Başvurucu; soruşturma dosyasını inceleme talebinin kısıtlama kararı gerekçe gösterilerek kabul edilmediğini, kendisine yönelik suçlamaları ve bunların delillerini öğrenemediğini, bu nedenlerle gereği gibi savunma yapma ve itirazda bulunma imkânından yoksun bırakıldığını belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

15. Başvurucunun bu bölümdeki iddialarının Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası

bağlamında incelenmesi gerekir.

16. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan bu bölümdeki iddiaların kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

Ömer ÇINAR ve Metin KIRATLI bu sonuca katılmamıştır.

17. Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası uyarınca hürriyeti kısıtlanan kişi, kısa sürede durumu hakkında karar verilmesini ve bu kısıtlamanın kanuna aykırılığı hâlinde hemen serbest bırakılmasını sağlamak amacıyla yetkili bir yargı merciine başvurma hakkına sahiptir. Fıkrada öngörülen bu usulde, adil yargılanma hakkının bütün güvencelerini sağlamak mümkün değil ise de iddia edilen tutmanın koşullarına uygun somut güvencelerin yargısal nitelikli bir kararla sağlanması gerekir (Süleyman Bağrıyanık ve diğerleri [2. B.], B. No: 2015/9756, 16/11/2016, § 250).

18. Tutuklu yargılamalarda kişinin bir suç işlediğine dair kuvvetli şüphenin devam etmesi tutukluluk hâlinin devamının hukuka uygunluğu için olmazsa olmaz bir koşul olduğundan tutuklu kişiye kendisine karşı yöneltilen suçlamalara neden olan unsurlara itiraz etme yönünde gerçek bir fırsat sunulmalıdır. Bu husus kişinin -veya müdafiinin- soruşturma dosyasındaki belgelere erişebilmesini gerektirebilir (Hüda Kaya [GK], B. No: 2023/102251, 25/2/2025, § 94).

19. Ancak tutuklu kişinin soruşturma dosyasındaki bilgi ve belgelere, delillerınırsız erişim hakkı yoktur. Üçüncü kişilerin temel haklarını korumak, kamu menfaatini gözetmek, adli makamların soruşturma yaparken başvurdukları yöntemleri güvence altına almak, şüphelilerin delilleri değiştirmelerini ve soruşturmanın selametine zarar vermelerini engellemek, adli makamların bazı soruşturma yöntemlerini gizli tutmak gibi amaçlarla veya soruşturma dosyasında devletin gizli kalması gereken belgelerinin ya da gizli örgüt yazışmaları gibi bilgilerin olması durumunda soruşturma aşamasında delillere erişim yönünden kısıtlama getirilmesi gerekebilir. Ancak dosyaya erişim hakkına getirilecek kısıtlama, söz konusu amaçlar ışığında kesinlikle gerekli olmalıdır (Hüda Kaya, § 95).

20. Bu bağlamda soruşturma makamlarınca söz konusu kısıtlamanın öngörülen amaçlar ışığında kesinlikle gerekli olduğu yeterli bir gerekçeyle ortaya konulmalıdır. Soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanmasını gerektiren bir durumun olması hâlinde bile soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanmasının savunmaya getirdiği zorluklar yeterince telafi edilmelidir. Bu kapsamda silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerine riayet edilmelidir. Silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri uyarınca, tutuklamaya neden olan ve tutuklamanın hukukiliğinin tartışılması bakımından temel oluşturacak deliller tutuklu kişi tarafından incelenebilmelidir (Hüda Kaya, § 96).

21. Başsavcılık, 5271 sayılı Kanun'un 153. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurucu hakkındaki soruşturma dosyasına ilişkin olarak "soruşturmanın amacını tehlikeye düşürebileceği" gerekçesiyle müdafiinin dosya içeriğini incelemesinin ve belgelerden örnek almasının kısıtlanmasına karar verilmesi için başvuruda bulunmuş; bu talep yerinde görülerek kısıtlılık kararı verilmiştir. Başvurucu kısıtlama kararına itiraz etmiş olup bu itirazı reddedilmiştir.

22. Kısıtlama kararının daha sonra kaldırılıp kaldırılmadığı hususunda herhangi bir belge veya bilgi bulunmamakla birlikte iddianamenin kabul edildiği tarih itibarıyla kısıtlılık, 5271 sayılı Kanun'un 153. maddesinin (4) numaralı fıkrası uyarınca kendiliğinden sona ermiş

bulunmaktadır.

23. Somut olayda 5271 sayılı Kanun'un 153. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanmasına karar verilmiştir. Bu hükme göre müdafiinin dosya içeriğini inceleme veya belgelerden örnek alma yetkisi, soruşturmanın amacını tehlikeye düşürebilecek ise Cumhuriyet savcısının istemi üzerine hâkim kararıyla kısıtlanabilir. Dolayısıyla kısıtlama kararı verilebilmesi için soruşturmanın amacının tehlikeye düşme ihtimalinin bulunması gerekir. Bununla birlikte gerek kısıtlama kararında gerekse Başsavcılığın kısıtlama talebinde soruşturmanın amacının tehlikeye düşmesi ihtimalinin nasıl gerçekleştiğine ilişkin bir somutlaştırmada bulunulmamıştır. Başvurucunun belgelere erişiminin, söz konusu ceza soruşturmasının amacını nasıl tehlikeye düşürebileceği açıklanmamıştır. Dolayısıyla geçerli bir gerekçe olmaksızın dosyaya erişim olanağından yoksun bırakılan başvurucunun tutuklanmasını haklı göstermek için ileri sürülen gerekçelere tatmin edici şekilde itiraz etme imkânının bulunmadığı sonucuna varılmıştır (benzer yönde değerlendirme için bkz. Hüda Kaya, § 98).

24. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Ömer ÇINAR ve Metin KIRATLI bu sonuca katılmamıştır.

III. GİDERİM

25. Başvurucu, ihlalin tespiti ile 20.000 TL maddi ve 50.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

26. Başvuruda, soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmiştir. İnceleme tarihi itibarıylasoruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması hâli sona ermiştir. Dolayısıyla kararın yeniden değerlendirme yapılmak üzere yargılama mercine gönderilmesinde hukuki yarar bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

27. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yönelik müdahale nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Öte yandan başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasındaki illiyet bağına ve maddi zararın miktarının ne olduğuna ilişkin herhangi bir belge sunmadığı için maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Tutuklamanın hukuki olmaması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

2. Soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA Ömer ÇINAR ve Metin KIRATLI'nın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

B. Soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası bağlamında kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE Ömer ÇINAR ve Metin KIRATLI'nın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 30/4/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY

Başvurucu, tutuklama tedbirlerinin hukuki olmaması nedenleriyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ve soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, Sayın Mahkemece yapılan değerlendirmede çoğunluk tarafından, soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle başvurucunun, Anayasanın 19. maddesinde düzenlenen kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Aşağıda belirtilen gerekçeler ile çoğunluk görüşüne katılmıyoruz. Şöyle ki;

Başvurucu, silahlı terör örgütüne PKK/KCK üye olma suçlaması ile gözaltına alınmış, Çanakkale 2. Sulh Ceza Mahkemesi adli kontrol tedbirlerine başvurarak başvurucu hakkında tutuklama tedbirlerini reddetmiş, itiraz üzerine Çanakkale 2. Asliye Ceza Mahkemesi başvurucu hakkında tutuklama kararı vermiş ve tutuklama kararına karşı yapılan itiraz Çanakkale 2. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından reddedilmiştir. Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından 5271 sayılı CMK'nın 153. maddesinin 2. fıkrası uyarınca soruşturma amacının tehlikeye düşürülebileceği gerekçesi ile müdafinin dosya içeriğini incelemesi ve belgelerden örnek alması konusunda kısıtlama kararı talep edilmiş, bu talep Çanakkale 1. Sulh Ceza Hakimliğince uygun görülmüştür. Yapılan yargılama sonucunda başvurucunun beraatına hükmedilmiş, bu karara karşı yapılan istinaf talebi reddedilerek karar kesinleşmiştir.

Yerel mahkemece soruşturma içeriğinin öğrenilmesi halinde soruşturmanın amacının tehlikeye düşebileceği gerekçesi ile başvurucu müdafinin dosya içeriğini incelemesi veya belgelerden örnek alma yetkisinin kısıtlanmasına karar verilmiştir. Anayasa Mahkemesi, tahliye taleplerinin veya tutukluluğun devamı yönündeki kararlara yönelik itirazların değerlendirilmemesi ya da geç değerlendirilmesi, anılan hususlarla ilgili kararların tebliğ edilmemesi veya geç tebliğ edilmesi ya da tahliye kararlarının geciktirilerek infaz edilmesi nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasının ihlal edildiğine yönelik şikâyetler hakkında verdiği birçok kararda, bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla tahliyesine karar verilmiş veya hakkında hüküm kurularak suç isnadına bağlı tutulması sona ermiş başvurucular yönünden 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde yer verilen tazminat yolunun bireysel başvuru yolu öncesinde tüketilmesi gereken bir yol olduğunu açıklamıştır. (Bu hususta bazı kararlar için bkz. Cafer Yıldız, B. No: 2014/9308, 9/1/2018, §37-40; Yasar Saçlı, B. No: 2014/9311, 24/1/2018, § 37-40; Özgür Arıbaş, B. No: 2015/2394, 31/10/2018, § 57-60).

5271 sayıl Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (k) bendinde yakalama veya tutuklama işlemine karsı ayni Kanun'da öngörülen başvuru imkânlarından yararlandırılmayan kişilerin maddi ve manevi her türlü zararlarını devletten isteyebileceği

belirtilmiştir. 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin bu bendi 1/4/2013 tarihli ve 6459 sayılı Kanun'un 17. maddesiyle Kanun'a eklenmiştir. Bu maddenin gerekçesinde AİHM'nin Sözleşme'nin 5. maddesinin dördüncü fıkrasına göre yakalama ve tutuklama işlemine karsı etkili başvuru hakki tanınmadığı durumlarda ilgiliye tazminat ödenmesine hükmettiği, yapılan düzenlemeyle, yakalanan veya tutuklanan kişilerin yakalama ve tutuklama işlemine karsı kanunda öngörülen başvuru imkânlarından yararlandırılmaması durumunda bu kişilerin maddi ve manevi her türlü zararlarının tazminini isteyebilmesine imkân sağlandığı belirtilmiştir.

Tutukluluğun devamına dair kararlara yönelik itirazları hiç değerlendirilmeyen kişilerin bile anılan düzenlemeye dayanarak tazminat isteme hakki bulunduğuna göre soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle tutukluluğa etkili bir şekilde itiraz edemeyen kişiler de zararlarının giderilmesi için tazminat davası açabilir. Buna göre, bireysel başvurunun incelenmesinden önce başvuruya konu edilen tutuklama kararının dayanağı suçlardan tahliye edilen başvurucunun 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesi uyarınca tazminat davası açması ve şayet ihlalin tespit edilmemesi veya ihlal tespit edilmekle birlikte ihlalden doğan zararların yeterli ölçüde tazmin edilmemesi hâlinde bireysel başvuru yapması gerekir. Somut olayda Çanakkale 2. Ağır Ceza Mahkemesi başvurucunun beraatına karar vermiş olduğundan, başvurucunun dosyaya erişimin kısıtlanması nedeniyle tazminat davası açması zorunlu iken, başvurucu bu yolu tüketmemiştir. Bu nedenle, soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle başvurucunun Anayasa'nın 19. maddesindeki kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiası açısından, başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez kararı verilmesi gerekmektedir.

Anayasa Mahkemesi, soruşturma dosyalarına erişime yönelik olarak verilen kısıtlama kararlarının tutuklu kişilerin özgürlüklerinden mahrum bırakılmalarına karsı itirazda bulunma hakki üzerindeki etkisini birçok kararında incelemiştir. Bu kararlarda, öncelikle yakalanan veya tutuklanan kişiye yakalama ya da tutuklama sebeplerinin ve hakkındaki iddiaların bildirilmesi gerektiği ancak buradaki bildirim yükümlülüğünün isnat edilen suçlamalara esas tüm bilgi ve delilleri kapsamadığı belirtilmiş; bu bağlamda başvurucunun tutuklamaya konu suçlamalara ilişkin temel unsurları bilip bilmediği dikkate alınmıştır (Günay Dağ ve diğerleri, [GK], B. No: 2013/1631, 17/12/2015, § 168-176; Hidayet Karaca [GK], B. No: 2015/144, 14/7/2015, § 105-107; Süleyman Bağrıyanık ve diğerleri, B. No: 2015/9756, 16/11/2016, § 248-257). Bu kapsamda kollukta ve savcılıkta ifadesi alınırken veya sorgusu yapılırken başvurucuya erişimi kısıtlanan belgelerin içeriğine ilişkin sorular sorulmuş, tutuklamaya sevk yazısında ya da tutuklama kararında bu delillere atıfta bulunulmuş veya başvurucunun tutukluluk kararma yönelik itirazında bu belgelerin içeriğine atıfta bulunmuş olması durumunda başvurucunun tutukluluğa temel teşkil eden belgelere erişiminin olduğu, bunların içerikleri hakkında yeterli bilgiye sahip bulunduğu ve bu nedenle de tutukluluk hâlinin gerekçelerine yeterli biçimde itiraz etme imkânını elde ettiği kabul edilmiştir. (Hidayet Karaca, §107).

Buna göre, somut olayda çoğunluk tarafından dosyaya erişimin kısıtlanması bakımından esas incelemesine geçilmiş olsa da Anayasa Mahkemesinin yukarıda yer verdiğimiz içtihatları nazara alındığında, kısıtlama kararı olsa da başvurucunun tutuklamaya konu suçlamalara ilişkin temel unsurları bildiği kabul edilmelidir. Kaldı ki, başvurucu yargılama sırasında tahliye edilmiş olup, yargılama sonucunda ise hakkında beraat kararı verilmiş ve bu karar kesinleşmiştir. Buna göre, başvurucunun dosya içeriği konusunda bilgi sahibi olduğu ve kendisini savunacak şekilde tutukluluğa itiraz etme imkanını elde ettiğini kabul

etmek gerekir.

Belirtmiş olduğumuz nedenlerle, soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması kararları bakımından başvurucunun, Anayasa’nın 19. maddesinde güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edilmediği kanaatinde olduğumuzdan, aksi yönündeki çoğunluk görüşüne katılmıyoruz.

Üye Ömer ÇINAR Üye Metin KIRATLI

ELİF EMEK

B. No: 2022/94010 | Karar tarihi: 30.04.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/94010

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ELİF EMEK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/94010)

Karar Tarihi: 30/4/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Aydın DEMİREL

Başvurucu : Elif EMEK

Vekili : Av. Furkan AYDIN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, mahkûmiyet hükmü ile birlikte devamına karar verilen konutu terk etmemek şeklindeki adli kontrol tedbirinin hukuki olmaması ve düzenli aralıklarla gözden geçirilmemesi nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, silahlı terör örgütü üyeliği isnadı ile 24/11/2021 tarihinde gözaltına alınmış; 25/11/2021 tarihinde ise tutuklanmıştır.

3. Açılan kamu davasında İzmir 20. Ağır Ceza Mahkemesi (Ağır Ceza Mahkemesi) 8/2/2022 tarihli duruşmada tutuklu olarak yargılanan başvurucunun tahliyesi ile konutu terk etmemek şeklindeki adli kontrol tedbirinin uygulanmasına karar vermiştir.

4. 16/6/2022 tarihinde başvurucunun silahlı terör örgütü üyeliği suçundan mahkûmiyetine ve adli kontrolün devamına karar verilmiştir. Kararda ayrıca başvurucunun gözaltında ve tutuklulukta geçirdiği süre ile konutu terk etmeme adli kontrol süresinin cezasından mahsubuna hükmedilmiştir. Adli kontrol tedbirinin devamına ilişkin itiraz 30/6/2022 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir. Söz konusu nihai kararı içerir tebligat 4/7/2022

tarihinde başvurucu vekilinin kayıtlı elektronik adresine iletilmiş, 9/7/2022 tarihinde yapılmış sayılmıştır.

5. Başvurucu vekili tarafından 12/10/2022 tarihinde adli kontrol tedbirinin gözden geçirilmesi için talepte bulunulmuştur. Ağır Ceza Mahkemesince söz konusu talep, tedbir hususunda bir değerlendirmede bulunulmaksızın istinaf incelemesi yapacak merciye gönderilmiştir.

6. İzmir Bölge Adliye Mahkemesi 2. Ceza Dairesi 10/2/2023 tarihinde istinaf talebinin esastan reddine ve adli kontrol tedbirlerinin kaldırılmasına karar vermiştir.

7. Yargılama, temyiz aşamasında derdesttir.

8. Başvurucu 26/10/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

11. Başvurucu; Ağır Ceza Mahkemesi tarafından mahkûmiyet ile birlikte gerekçesiz şekilde konutu terk etmeme tedbirinin devamına hükmedilmesi yanında, söz konusu tedbirin istinaf aşamasında düzenli aralıklarla gözden geçirilmemesi ve adli kontrolün makul süreyi aşar şekilde uygulanmasından şikâyet etmiştir. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; yapılacak incelemede Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının gözönüne alınması gerektiği ileri sürülmüştür. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

12. Başvuru, kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmiştir.

A. Suç İsnadına Bağlı Olarak Uygulanan Konutu Terk Etmeme Tedbiri Nedeniyle Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

13. Başvurucu, Ağır Ceza Mahkemesi tarafından mahkûmiyet ile birlikte gerekçesiz şekilde devamına hükmedilen adli kontrol tedbirinin hukuki olmadığını iddia etmiştir.

14. Anayasa Mahkemesi Esra Özkan Özakça ([GK], B. No: 2017/32052, 8/10/2020) başvurusunda konutu terk etmeme tedbiri yönünden bazı tespitlerde bulunmuştur. Buna göre şüpheli veya sanığın mahkeme tarafından belirlenen konutunu mazereti olmaksızın veya izin almaksızın terk etmemesi olarak tanımlanan konutu terk etmeme tedbiri bir kimsenin kısıtlı bir alanda ihmal edilemeyecek bir süre için tutulması vebu kişinin söz konusu tutmaya rıza göstermemiş olması şeklinde ifade edilebilecek iki unsuru içerdiğinden kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına müdahale teşkil etmektedir (Esra Özkan Özakça, § 76; Cüneyt Kartal [2. B.], B. No: 2013/6572, 20/3/2014, § 17). Konutu terk etmeme tutuklama yerine uygulanan, kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına müdahale teşkil eden bir adli kontrol tedbiri olarak düzenlenmiş bulunduğundan kişiler hakkında bu tedbirin uygulanmasının ön koşulu -tıpkı tutuklamada olduğu gibi- kişinin suçluluğu hakkında kuvvetli belirtinin bulunmasıdır. Bunun için suçlamanın kuvvetli sayılabilecek inandırıcı delillerle desteklenmesi gerekir (tutuklama ile ilgili olarak bkz. Mustafa Ali Balbay [1. B.], B. No: 2012/1272, 4/12/2013, § 72).

15. Bununla birlikte bir kimse yargılanmakta olduğu davada ilk derece mahkemesi kararıyla mahkûm olmuşsa ve hükümle birlikte tutukluluğun devamına veya tutuklamaya karar verilmişse hüküm sonrasındaki tutulma hâlinin suç isnadına bağlı olarak değil mahkûmiyete bağlı tutma olarak kabulü gerekir (Mehmet Şimşek [1. B.], B. No: 2018/10953, 22/7/2020, § 52). Söz konusu değerlendirmenin sadece tutukluluk şeklindeki tedbir yönünden değil aynı zamanda konutu terk etmeme şeklindeki adli kontrol tedbiri yönünden de geçerli olduğu ortadadır. Zira konutu terk etmeme şeklindeki adli kontrol tutukluluğa nazaran daha hafif bir tedbir ise de tıpkı tutuklama gibi kişilerin fiziksel özgürlüğüne yönelik bir müdahale teşkil eder. Bu kapsamda Ağır Ceza Mahkemesi tarafından da konutu terk etmeme şeklindeki tedbirin uygulandığı süre, tıpkı gözaltında ve tutuklulukta geçirilen süreler gibi hükmedilen hapis cezasından mahsup edilmiştir (bkz. § 4). Anayasa Mahkemesi hükümle birlikte devamına karar verilen konutu terk etmeme tedbirine ilişkin olarak daha önce hükümle birlikte devamına karar verilen tutukluluğa yönelik Ç.Ö. ([GK], B. No: 2014/5927, 19/7/2018) kararında yaptığı tespit ve vardığı sonuçlardan ayrılmayı gerektiren bir neden görmemiştir (aynı kararda bkz. §§ 36, 39).

16. Suç isnadına bağlı şikâyetlere ilişkin iddiaların iletildiği söz konusu başvurularda hükümle birlikte fiziksel özgürlüğe müdahale teşkil eden tutukluluk ya da konutu terk etmeme şeklindeki tedbirlere karşı itiraz edilmemiş ise kararın verildiğinin öğrenildiği tarihten itibaren, itiraz edilmiş ise itiraz merciince verilen kararın öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir (Fırat İşgören [1. B.], B. No: 2014/6425, 17/11/2016, § 34; Ahmet Çiçeli [2. B.], B. No: 2014/12606, 8/6/2017, § 27).

17. Somut olayda başvurucu 16/6/2022 tarihinde mahkûmiyet ile birlikte devamına hükmedilen konutu terk etmemek şeklindeki adli kontrolden şikâyetçidir. Söz konusu adli kontrol tedbirine yönelik itiraz 30/6/2022 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir. Nihai kararı içerir tebligat mevzuat gereği 9/7/2022 tarihinde yapılmış sayılmış, buna rağmen 26/10/2022 tarihinde işbu bireysel başvurunun gerçekleştirildiği anlaşılmıştır (bkz. §§ 4, 8).

18. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Mahkûmiyet Kararı Sonrası Uygulanan ve Düzenli Aralıklarla GözdenGeçirilmeyen Konutu Terk Etmeme Tedbiri Nedeniyle Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

19. Başvurucu; mahkûmiyet ile birlikte devamına hükmedilen, makul süreyi aşan ve düzenli aralıklarla gözden geçirilmeyen konutu terk etmeme tedbirinden yakınmıştır.

20. Kişilerin fiziksel hürriyetlerini güvence altına alan Anayasa'nın 19. maddesinin kişi hürriyetinin kısıtlanmasına imkân tanıdığı durumlardan biri de maddenin ikinci fıkrasında mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesi olarak belirlenmiştir. Bu nedenle yargı organlarınca verilecek mahkûmiyet kararları kapsamında hapis cezasının veya güvenlik tedbirlerinin infaz edilmesi kişi hürriyeti ve güvenliği hakkını ihlal etmez (Tahir Canan (2) [1. B.], B. No: 2013/839, 5/11/2014, § 33). Mahkemelerce verilmiş mahkûmiyet kararlarının yerine getirilmesi dolayısıyla ortaya çıkan özgürlükten yoksun bırakma hâlleri Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrası kapsamına dâhil ise de anılan kural, mahkûmiyet kararının değil tutmanın hukuka uygun olmasını güvence altına almaktadır. Dolayısıyla bu güvence kapsamında, kişi hakkında hükmedilen hapis cezasının yerindeliği veya orantılılığı incelemeye tabi tutulamaz (Günay Okan [1. B.], B. No: 2013/8114, 17/9/2014, § 18).

21. Söz konusu tespitlerin sadece mahkûmiyet hükmünde yer verilen hapis cezasına ya da güvenlik tedbirine dayanan tutma yönünden değil tutukluluğa göre daha hafif bir tedbir olmasına rağmen kişinin fiziksel özgürlüğüne müdahale teşkil eden konutu terk etmeme adli kontrol tedbiri yönünden de geçerli olduğu anlaşılmıştır.

22. Başvurucu hakkındaki suç isnadına bağlı tutma 16/6/2022 tarihinde kurulan mahkûmiyet hükmü ile sona ermiştir. Bu tarihten sonraki konutu terk etmeme şeklindeki müdahale artık suç isnadına bağlı tutma kapsamında değil mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesi kapsamında değerlendirilmelidir. Bu nitelikteki bir tutmayla ilgili olarak yapılan bireysel başvuruda suç isnadına bağlı tutmaya ilişkin güvencelerin uygulanması mümkün değildir.

23. Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesi ile bağlantılı bir ihlal iddiası söz konusu ise Anayasa Mahkemesinin görevi kişinin hürriyetten yoksun bırakılmasının kısmen ya da tamamen bu koşullarda gerçekleşip gerçekleşmediğini tespit etmekle sınırlıdır. Bu kapsamda yapılan incelemede başvurucunun mahkûmiyet kararını ve mahkûmiyete bağlı tutma kararını veren mercinin bir mahkeme olmadığı, kararın hürriyeti kısıtlayıcı bir niteliğinin bulunmadığı veya hürriyetten yoksun bırakılmanın mahkemece verilen hürriyeti kısıtlayıcı ceza veya tedbirinin kapsamını aştığı şeklinde bir iddiasının bulunmadığı görülmektedir. Ayrıca Anayasa Mahkemesince bu yönde herhangi bir tespite de varılmamıştır.

24. Mahkûmiyete bağlı tutulma hâlinde bir mahkeme tarafından verilmiş olan hürriyeti bağlayıcı cezanın infazı söz konusu olduğundan mahkûmiyete bağlı olarak tutulan kişi ancak tutulmasının bu niteliğine ilişkin iddialarla -serbest bırakılmak amacıyla- yetkili bir yargı merciine başvurduğu takdirde Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasında yer alan güvencelerin -bunlardan tutulmanın niteliğine uygun olanlarının- uygulanması söz konusu olabilir (Ç.Ö., § 49).

25. Somut olayda başvurucu hakkında mahkûmiyet kararının verildiği 16/6/2022 tarihinde başvurucunun suç isnadına bağlı tutulma hâli sona ermiştir. Başvurucunun bu tarihten sonraki döneme ilişkin olarak hürriyetinden yoksun kalması, Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası kapsamında mahkûmiyete bağlı tutma niteliğindedir. Başvurucu hükümle birlikte verilen konutu terk etmeme şeklindeki adli kontrolün devamı kararına itiraz etmiş, itirazı 30/6/2022 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir (bkz. § 4). Başvuru formu ve eklerinde bu itiraz dilekçesinde ileri sürülen iddiaların mahkûmiyete bağlı tutulmanın koşullarına ilişkin olduğu yönünde bir olgu ve açıklamanın ortaya konulmadığı görülmektedir. Bu durumda mahkûmiyete bağlı olarak tutulmakta olan başvurucunun suç isnadına bağlı olarak tutulmanın koşullarının oluşmadığını ileri sürdüğü bu itirazının Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasındaki güvencelerden yararlanması mümkün değildir. Dolayısıyla başvurucunun adli kontrol tedbirinin düzenli aralıklarla değerlendirilmemesinin, bu yöndeki talebinin karara bağlanmamasının ya da buna ilişkin gecikmenin Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasını ihlal eder nitelikte bir durum oluşturmadığı sonucuna varılmıştır.

26. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B.1. Suç isnadına bağlı olarak uygulanan konutu terk etmeme tedbiri nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Mahkûmiyet kararı sonrası uygulanan ve düzenli aralıklarla gözdengeçirilmeyen konutu terk etmeme tedbiri nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 30/4/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

E.Ç.

B. No: 2023/3347 | Karar tarihi: 30.04.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/3347

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

E.Ç. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/3347)

Karar Tarihi: 30/4/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 6/1/2026 - 33129

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Yusuf KARABULAK

Başvurucu : E.Ç.

Vekili : Av. Muhammet Kürşat ÜÇÜNCÜ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, şikâyet hakkının kullanılmasından dolayı tazminat ödemeye mahkûm edilme nedeniyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 2/1/2023 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

3. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

4. Bir kamu kurumu bünyesinde öğretmen olarak görev yapan başvurucu, olay tarihinde on

yıl süren evliliğini sona erdirmek amacıyla avukatı yardımıyla eşi N.E.A.ya boşanma davası açmıştır. Bunun üzerine başvurucunun eşi de kendisini temsil etmesi amacıyla serbest avukat olarak görev yapan M.H.Ş.yi (davacı) vekil olarak tayin etmiştir. M.H.Ş. bu süreçte başvurucuya ulaşarak evliliğinin anlaşmalı şekilde sona erdirilmesi maksadıyla bir telefon görüşmesi yapmıştır. Bu görüşme, başvurucu tarafından telefonunda yüklü bir program üzerinden kayıt altına alınmıştır.

5. Başvurucu, yapılan görüşmenin ardından M.H.Ş. hakkında basit tehdit, şantaj ve hakaret suçlarını işlediği iddiasıyla Konya Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) suç duyurusunda bulunmuştur. Şikâyete ilişkin beyanında M.H.Ş.nin kendisini aradığını, birden fazla erkekle duygusal bağı olduğuna dair ellerinde ses kayıtları ve dokümanlar olduğunu, istedikleri şekilde anlaşma yapmazsa bu dokümanları Millî Eğitim Bakanlığına sunacaklarını, mesleğinden olacağını söylediğini ileri sürmüştür.

6. Başsavcılık, başvurucunun sunduğu ses kaydı üzerinde bilirkişi marifetiyle inceleme yaptırmıştır. Dosyaya sunulan bilirkişi raporuna göre taraflar arasındaki konuşmanın ilgili kısmı şöyledir:

"Erkek Şahıs [M.H.Ş.]: E. bey müracaat etti, anlattıklarından sonra sizinle bir görüşeyim istedim. Şimdi galiba bir protokol falan filan görüşmesi de olmuş.

Bayan Şahıs [başvurucu]: Evet.

Erkek Şahıs [M.H.Ş.]: Şimdi bana aktardıklarında, sözümü yanlış anlamayın, somut matematiksel söylüyorum yani asla farklı niyetle söylemiyorum, birden fazla gönül ilişkisi dokümanı var benim elimde şuanda, yani whatsapp'dan tutunda, falcı hanımın söylediğine kadar birden fazla, şimdi ben tecrübeli bir avukatım yani çocuk olmasa hiç umrumda değil bu telefonu açmayacaktım ama çocuklar ileride böyle açıp annemin babamın nedir davası neyle ilgilidir diye merak ederler, o çocuğa bu yansımasın diye arıyorum böyle anlaşarak yani böyle herhangi bir karşılıklı maddi bir talepte bulunmadan o da sizden sizde ondan ve yansımadan yani bunların hiç biri davaya yansımadan bitme ihtimali olur mu diye sizi aradım E. Hanım. Çünkü bunların hepsi şahitle sizde vereceksiniz işte deliller ortaya dökülecek, kayıtlar ses kayıtları hepsi dosyaya girecek bunlar artık silinmez, sizin ömrünüz[c]e adliyede duran ve merak edenin gidip bakacağı bir şey hâline gelecek, yani olur her insanın farklı bir takım o andaki düşünceleri olur farklı hareketleri olur sebebi ne olursa olsun ben ayıplama adına söylemiyorum olmuştur geçmiştir ama böyle bir durum var isterseniz düşünün, bu numara benim, görüşelim, karşılıklı da görüşebiliriz.

...

Bayan Şahıs [başvurucu]: ...Maalesef o iddia ettiği çok üzücü bir olay istediği kadar whatsapp görüşmeleri de desin, hiçbir koşul altında, cinsellikle ilgili ithamlarını, bakın ben her şeyi sineye çekerim, çünkü kendi yaptığı şeyleri de var elimde. Ablamın hattını kullanıyordu yıllarca. Ben o işlere girilecek olsa ben kendi ilişkilerini de dökerim. Ben o kısımlarında da değilim ya da hani eve gelmeme vakitlerini, aldığı alkolleri, her şeyi, yani gecenin üçlerinde eve geldiğini, gelmediğini,

...

Erkek Şahıs [M.H.Ş.]: Sizi üzmek istemiyorum. Lütfen söylediğimi de tehdit falan diye algılamayın. Zaten ortaya dökülürse dediğimde bu idi. Yani ortaya döküldüğü zaman...

Bayan Şahıs [Başvurucu] : Herkes her şeyi ortaya döker.

Erkek Şahıs [M.H.Ş.]: Hayır şimdi şöyle söyleyeyim. Daha önce maalesef böyle oldu. Çünkü bir defa kılıçlar çekildi mi, insanlar bu andan itibaren, o andan itibaren, bu an demiyeyim, o andan itibaren birbirine acımıyor. Yani şöyle söyleyeyim. Şu bendeki dokümanlar ALLAH korusun millî eğitime intikal etse siz mesleğinizden olursunuz. Yani onun için bi oturun. Düşünün makul bi şeyle."

7. Bunun üzerine Bakanlık Ceza İşleri Genel Müdürlüğünün izni ile davacı hakkında önce Seydişehir Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından soruşturma yapılmış; akabinde verilen kovuşturma izni ile basit tehdit, şantaj ve hakaret suçlarından yargılama gerçekleştirilmiştir. Başvurucu da bu davaya katılan sıfatıyla dâhil olmuştur. Konya 1. Ağır Ceza Mahkemesi yapılan değerlendirme sonucunda bilirkişi raporunda yer alan konuşmanın amacı ve içeriği değerlendirilerek davacının atılı suçları işlemediği kanaatiyle ayrı ayrı beraatine hükmetmiştir. Kararın gerekçesi şöyledir:

"...sanık ile müdahilin aralarında boşanmaya ve boşanma şartlarına ilişkin görüşmeler olduğu, sanığın müvekkili olan N.E.[A.] ile müdahil arasındaki boşanma davasında ortak yolu bulma, uzlaşma hususunda bir kısım beyanlarda bulunarak, müvekkilinin elinde bulunan müdahilin müvekkilini aldattığına dair bir kısım belgelerin boşanma davasının dosyasına girmesinin her iki tarafın da yararına olmayacağını ifade ettiği, konuşmanın salt sanığın konuşmasıyla veya baskı kurması şeklinde değil karşılıklı olarak devam ettiği, sanığın müdahile şerefini ve saygınlığını rencide edebilecek somut bir fiil veya olgu isnat etmediği, müvekkilinin beyanlarını aktardığı, bunun dışında mal varlığı itibarıyla zarara uğratacağına dair veya sair bir tehditte bulunmadığı anlaşılmış olup, bu şekilde sanığın üzerine atılı tehdit, şantaj ve hakaret suçlarının unsurlarının suç konusu olayda oluşmadığı anlaşıldığından sanığın müsnet suçlardan ayrı ayrı beraatine karar vermek gerekmiştir."

8. Bu karara karşı yapılan istinaf başvurusunun kesin olarak reddine karar verilmiştir.

9. Bu kez davacı; meslek onuruna ve şahsına yönelik iftira atıldığı, hakaret edildiği gerekçesiyle başvurucu aleyhine Konya 4. Asliye Hukuk Mahkemesinde (Asliye Hukuk Mahkemesi) manevi tazminat davası açmıştır. Asliye Hukuk Mahkemesi, şikâyet hakkı ve hak arama özgürlüğü ile kişilik hakları arasındaki çatışmaya yönelik bir değerlendirme yapmış ve ceza yargılaması sonucunda verilen kararın gerekçesini alıntılayarak davacının hakaret, tehdit ve şantaj suçlarından beraatine hükmedildiğini vurgulamıştır. Bu bağlamda anılan suçların işlenmediğini ve şikâyet hakkının zarar vermek kastıyla kötüye kullanıldığını belirterek davanın kısmen kabulüne, kısmen reddine karar vermiş ve başvurucu aleyhine 7.000 TL manevi tazminata hükmetmiştir. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

"...davalının hukuki yanılma ile açıklanamayacak şekilde ve bu sınırı aşarak hakkında ceza soruşturması açılması için başvuruda bulunulduğundan, davacının bu yönde beyanı bulunmadığını beyan etmesine rağmen başvurusunu devam ettirdiğinden kastının mesnetsiz şikâyeti yoluyla davacıya zarar vermek olduğu, şikâyet hakkı davalı tarafından kötüye kullanıldığından, davacının kişilik hakları ile davalının şikâyet hakkı arasındaki çatışan yararlar dengesi, davacı aleyhine bozulmuştur. Yargılamanın ve soruşturmanın yaklaşık 4 yıl sürmekle davacının kişilik hakları zarara uğradığından tarafların sosyal ve ekonomik durumu haksız fiilin ağırlığı ve mahiyeti birlikte değerlendirilerek takdiren 7.000 TL manevi tazminatın davalıdan tahsiline hükmedilmiştir."

10. Başvurucu, bu karar üzerine istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Konya Bölge Adliye Mahkemesi 3. Hukuk Dairesi başvurucunun zayıf ve dolaylı da olsa herhangi bir delil ve emare bulunmadan davacıyı şikâyet etmesi ve hakkında soruşturma yürütülmesine yol

açması nedeniyle yasal şikâyet hakkı sınırlarını aştığı yönünde değerlendirmede bulunarak istinaf isteminin reddine karar vermiştir.

11. Başvurucu, nihai hükmü 4/12/2022 tarihinde öğrendikten sonra 2/1/2023 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

12. Ayrıca davacı, mesleğini icra etmesine karşın hakkında yapılan adli ve idari şikâyetlerle iftiraya maruz kaldığından bahisle başvurucu hakkında suç duyurusunda bulunmuştur. Başsavcılık, düzenlediği 1/9/2022 tarihli iddianameyle başvurucunun iftira suçundan cezalandırılmasını talep etmiştir. Konya 11. Asliye Ceza Mahkemesince başvurucu hakkında iftira suçundan yapılan yargılama sonucunda başvurucunun beraatine karar verilmiştir. Kararda; başvurucunun davacı tarafından işlenmediği bilinen bir suç için suç duyurusunda bulunduğunun kabul edilmesinin mümkün olmadığı gerekçesine yer verilerek atılı suçu işlemediği kanaatine ulaşıldığı ifade edilmiştir. Söz konusu karar, istinaf başvurusunun reddedilmesi sonucunda 30/11/2023 tarihinde kesinleşmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

13. 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun "Sorumluluk" başlıklı 49. maddesi şöyledir:

"Kusurlu ve hukuka aykırı bir fiille başkasına zarar veren, bu zararı gidermekle yükümlüdür.

Zarar verici fiili yasaklayan bir hukuk kuralı bulunmasa bile, ahlaka aykırı bir fiille başkasına kasten zarar veren de, bu zararı gidermekle yükümlüdür."

14. 6098 sayılı Kanun'un "Kişilik hakkının zedelenmesi" başlıklı 58. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Kişilik hakkının zedelenmesinden zarar gören, uğradığı manevi zarara karşılık manevi tazminat adı altında bir miktar para ödenmesini isteyebilir."

15. Yargıtayın haksız şikâyet nedeniyle manevi tazminat istemlerine ilişkin verdiği kararlarda (birçok karar arasından bkz. Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin 14/2/2019 tarihli ve E.2016/13345, K.2019/699 sayılı; 29/11/2018 tarihli ve E.2016/8975, K.2018/7434 sayılı; 19/2/2018 tarihli ve E.2016/3988, K.2018/1033 sayılı kararları) vurgulanan temel ilkeler şunlardır:

"Şikâyet hakkı, diğer bir deyimle hak arama özgürlüğü; Anayasa'nın 36. maddesinde; 'Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir' şeklinde yer almıştır. Hak arama özgürlüğü bu şekilde güvence altına alınmış olup; kişiler, gerek yargı mercileri önünde gerekse yetkili kurum ve kuruluşlara başvurmak suretiyle kendilerine zarar verenlere karşı haklarının korunmasını, yasal işlem yapılmasını ve cezalandırılmalarını isteme hak ve yetkilerine sahiptir.

Anayasa'nın güvence altına aldığı hak arama özgürlüğünün yanında, yine Anayasa'nın 'Temel Haklar ve Hürriyetlerin Niteliği' başlığını taşıyan 12. maddesinde herkesin kişiliğine bağlı dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez temel hak ve özgürlüklere sahip olduğu belirtildikten başka, 17. maddesinde de, herkesin yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahip bulunduğu da düzenleme altına alınmış bulunmaktadır. 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 24. maddesinde, kişilik haklarına yapılan saldırının unsurları belirtilmiş ve hukuka aykırılığı açıklanmıştır. 25. maddesinde ise, kişilik haklarına

karşı yapılan saldırının dava yolu ile korunacağı açıklanmış, 818 sayılı Borçlar Kanunu'nun 49. maddesinde ise saldırının yaptırımı düzenlenmiştir.

Hak arama özgürlüğü ile kişilik haklarının karşı karşıya geldiği durumlarda; hukuk düzeninin bu iki değeri aynı zamanda koruma altına alması düşünülemez. Daha az üstün olan yararın, daha çok üstün tutulması gereken yarar karşısında o olayda ve o an için korumasız kalmasının uygunluğu kabul edilecektir. Hak arama özgürlüğü, diğer özgürlüklerde olduğu gibi sınırsız olmayıp kişi salt başkasını zararlandırmak için bu hakkı kullanamaz. Bu hakkın hukuken korunabilmesi ve yerinde kullanıldığının kabul edilebilmesi için şikâyet edilenin cezalandırılmasını veya sorumlu tutulmasını gerektirecek yeterli kanıtların mevcut olması da zorunlu değildir. Şikâyeti haklı gösterecek bazı emare ve olguların zayıf ve dolaylı da olsa varlığı yeterlidir. Bunlara dayanarak başkalarının da aynı olay karşısında davalı gibi davranabileceği hâllerde şikâyet hakkının kullanılmasının uygun olduğu kabul edilmelidir. Aksi hâlde şikâyetin hak arama özgürlüğü sınırları aşılarak kullanıldığı, kişilik değerlerine saldırı oluşturduğu sonucuna varılmalıdır."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

16. Anayasa Mahkemesinin 30/4/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

17. Başvurucu, hak arama özgürlüğü kapsamında bir ihbar ve şikâyette bulunması nedeniyle manevi tazminat ödemeye mahkûm edildiğini iddia etmiştir. Hakkında davacıya karşı iftira suçunu işlediğinden bahisle yapılan ceza yargılaması sonucunda beraatine hükmedildiğini, şikâyetinin ciddi bulunması sonucunda soruşturma merciinin verdiği karar üzerine davacının yargılandığını belirtmiş, ayrıca kötü niyetli olduğuna ve şikâyet hakkını kötüye kullandığına dair somut herhangi bir değerlendirme yapılmaksızın tazminata hükmedilmesiyle gerekçeli karar hakkının ve ifade özgürlüğünün ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

18. Bakanlık görüşünde; Anayasa Mahkemesi içtihatlarına yer verilerek davacının şeref ve itibar hakkı ile başvurucunun ifade özgürlüğü arasında somut olayın kendine özgü koşulları dikkate alınarak adil bir dengenin kurulması gerektiği belirtilmiştir.

19. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında bireysel başvuru dilekçesindeki ihlal iddialarını yinelemiştir.

B. Değerlendirme

20. Anayasa'nın "Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti" başlıklı 26. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir. Bu hürriyet resmî makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak ya da vermek serbestliğini de kapsar...

Bu hürriyetlerin kullanılması,... başkalarının şöhret veya haklarının,... korunması ... amaçlarıyla sınırlanabilir..."

21. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun gerekçeli karar hakkının da ihlal edildiğine yönelik şikâyetlerinin bir bütün olarak ifade özgürlüğü

kapsamında incelenmesi uygun görülmüştür.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

22. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Müdahalenin Varlığı

23. Başvurucu, açtığı boşanma davasında karşı tarafın vekili olarak görev yapan kişinin kendisine yönelik beyanlarının suç oluşturduğu düşüncesiyle bu kişiden şikâyetçi olmasından dolayı Asliye Hukuk Mahkemesince tazminat ödemeye mahkûm edilmiştir. Anılan yargı kararı ile başvurucunun ifade özgürlüğüne yönelik bir müdahale söz konusudur.

b. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

24. Yukarıda anılan müdahale, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşulları yerine getirmediği müddetçe Anayasa'nın 26. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Anayasa'nın 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, ... yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, ... demokratik toplum düzeninin ... gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

25. Bu sebeple müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanun tarafından öngörülme, Anayasa'nın ilgili maddesinde belirtilen nedenlere dayanma ve demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk koşullarını sağlayıp sağlamadığının belirlenmesi gerekir.

i. Kanunilik

26. 6098 sayılı Kanun'un 49. ve 58. maddelerinin kanunla sınırlama ölçütünü karşıladığı sonucuna varılmıştır.

ii. Meşru Amaç

27. Müdahalenin başkalarının şöhret veya haklarının korunmasına yönelik önlemlerin bir parçası olduğu ve meşru bir amaç taşıdığı sonucuna varılmıştır.

iii. Demokratik Toplum Düzeninin Gereklerine Uygunluk

(1) Genel İlkeler

(a) Demokratik Toplumda İfade Özgürlüğünün Önemi

28. İfade özgürlüğü kişinin haber ve bilgilere, başkalarının fikirlerine serbestçe ulaşabilmesi, düşünce ve kanaatlerinden dolayı kınanmaması, bunları tek başına veya başkalarıyla birlikte çeşitli yollarla serbestçe ifade edebilmesi, anlatabilmesi, savunabilmesi, başkalarına aktarabilmesi ve yayabilmesi anlamına gelir. Anayasa Mahkemesi ifade özgürlüğünün demokrasinin işleyişi için yaşamsal önemde olduğunu daha önce pek çok kararında açıklamıştır (Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 33-35; Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 42, 43; Tansel Çölaşan [1. B.], B. No: 2014/6128, 7/7/2015, §§ 35-38).

(b) Müdahalenin Demokratik Toplum Düzeninin Gereklerine Uygun Olması

29. Temel hak ve özgürlüklere yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için müdahale, zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılamalı ve orantılı olmalıdır (Bekir Coşkun, §§ 53-55; Mehmet Ali Aydın, §§ 70-72; AYM, E.2007/4, K.2007/81, 18/10/2007). Müdahaleyi oluşturan tedbirin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığının kabul edilebilmesi için amaca ulaşmaya elverişli olması, başvurulabilecek en son çare ve alınabilecek en hafif önlem olarak kendisini göstermesi gerekir (bazı farklılıklarla birlikte bkz. Bekir Coşkun, § 51; Mehmet Ali Aydın, § 68; Tansel Çölaşan, § 51).

30. Anayasa Mahkemesinin bir görevi de bireylerin fikirlerini ifade özgürlüğü yoluyla ifade etme hakları ile Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen meşru amaçlar arasında adil bir dengenin sağlanıp sağlanamadığını denetlemektir. Meşru amaçların bir olayda varlığının hakkı ortadan kaldırmadığı vurgulanmalıdır. Önemli olan bu meşru amaçla hak arasında olayın şartları içinde bir denge kurmaktır (Bekir Coşkun, §§ 44, 47, 48; Hakan Yiğit [2. B.], B. No: 2015/3378, 5/7/2017, §§ 58, 61, 66).

(c) İfade Özgürlüğünü İlgilendiren Yönüyle İddia ve Savunma Dokunulmazlığı

31. İddia ve savunma dokunulmazlığı, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında güvence altına alınmıştır. Anılan maddenin birinci fıkrasında herkesin meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunmalarını sunma ve adil yargılanma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir (Güher Ergun ve diğerleri [1. B.], B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38). Adil yargılanmaya ilişkin hak ve ilkeler hem medeni hak ve yükümlülükler ile ilgili uyuşmazlıkların hem de bir suç isnadının esasının karara bağlanması esnasında geçerlidir (Adnan Oktar [1. B.], B. No: 2012/917, 16/4/2013, § 21).

32. Anayasal güvenceye sahip iddia ve savunma dokunulmazlığı 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda da yer almaktadır. Anılan Kanun'un 128. maddesinde yargı mercileri veya idari makamlar nezdinde yapılan yazılı veya sözlü başvurularda muhakeme süjelerinin kişilerle ilgili olumsuz beyanları -belli sınırlar içinde olmak kaydıyla- hukuka uygunluk nedeni olarak öngörülmüştür (Kenan Gül [1. B.], B. No: 2015/17892, 19/2/2019, § 44; Şeyma Fenercioğlu [1. B.], B. No: 2015/12747, 7/11/2019, § 39).

33. Söz konusu madde ile her ne kadar dokunulmazlığın kullanımına şekil, yer ve ölçülülük yönünden sınırlama getirilmiş olsa da maddi gerçeklerin iddia ile savunmanın çarpışması sonucu ortaya çıkacağı dikkate alındığında bu sınırlamalar mümkün olduğunca dar yorumlanmalıdır (Kenan Gül, § 45; Şeyma Fenercioğlu, § 40).

34. 5237 sayılı Kanun'un 128. maddesine göre isnat ve değerlendirmeler, gerçek ve somut vakıalara dayandığı ve uyuşmazlıkla bağlantılı olduğu müddetçe ölçülü kabul edilebilir. Bununla birlikte yargılama esnasında kullanılan ifadelerin ve eleştiri hakkının makul olmayan ölçüde sınırlandırılmasının hem Anayasa'nın 26. maddesi hem de 36. maddesinde güvence altına alınan hakların gereğince yerine getirilmesini engelleyeceği unutulmamalıdır. Yargının işleyişine halel getirmemek adına davanın tarafları ve profesyonel olarak iddia ve savunma görevini icra eden avukatlar bu görev nedeniyle herhangi bir müeyyide veya ceza tehdidi altında kalmamalıdır (Kenan Gül, § 46; Şeyma Fenercioğlu, § 41).

35. Anayasa Mahkemesine göre de iddia ve savunma hakkının her türlü etkiden uzak olarak

kullanılması esastır. Anayasa Mahkemesi bir davada tarafların yargı mercileri önünde iddia ve savunmalarını kaygıya kapılmadan serbestçe yapmaları gerektiğini, iddia ve savunma sınırı içinde kalan hakaretin suç teşkil etmemesinin olayda hakaret kastının bulunmamasına değil adaletin tam olarak yerine getirilmesi sebebine dayandığını belirtmiştir. Anayasa Mahkemesine göre bu serbestlik davanın aydınlığa kavuşmasına, diğer bir deyişle hakkın meydana çıkmasına yol açma amacına hizmet etmelidir (AYM, E.1963/163, K.1965/36, 8/6/1965; E.1979/38, K.1980/11, 29/1/1980; Kenan Gül, § 47).

(d) Başkalarının Şöhret veya Haklarının Korunması

36. Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasına göre ifade özgürlüğünün sınırlandırılma nedenlerinden ve bu bağlamda ifade özgürlüğünü kullananların uyması gereken görev ve sorumluluklardan biri de başkalarının şöhret veya haklarının korunmasıdır. Bireyin şeref ve itibarı, kişisel kimliğinin ve manevi bütünlüğünün bir parçasını oluşturur ve Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasının korumasından faydalanır (İlhan Cihaner (2) [1. B.], B. No: 2013/5574, 30/6/2014, § 44; Kenan Gül, § 52).

37. Üçüncü kişilerin şeref ve itibara müdahalesi, birçok ihtimalin yanında adli makamlara verilen dilekçeler veya mahkemeler önünde sarf edilen sözlerle de olabilir. Bir kişi adli makamlara verilen dilekçelerde ve bir yargılama çerçevesinde eleştirilmiş olsa dahi o kişinin şeref ve itibarı manevi bütünlüğünün bir parçası olarak değerlendirilmelidir (Cem Mermut [2. B.], B. No: 2013/7861, 16/4/2015, § 37). Devlet, bireyin şeref ve itibarına keyfî olarak müdahale etmemek ve üçüncü kişilerin saldırılarını önlemekle yükümlüdür (Nilgün Halloran [2. B.], B. No: 2012/1184, 16/7/2014, § 41; Adnan Oktar (3) [2. B.], B. No: 2013/1123, 2/10/2013, § 33; Bekir Coşkun, § 45; Önder Balıkçı [2. B.], B. No: 2014/6009, 15/2/2017, § 44).

(e) Çatışan Haklar Arasında Dengeleme

38. Devletin bireylerin maddi ve manevi varlığının korunması ile ilgili pozitif yükümlülükleri çerçevesinde şeref ve itibarın korunması hakkı ile diğer tarafın Anayasa'da güvence altına alınan iddia ve savunma dokunulmazlığı ve ifade özgürlüğünden yararlanma hakkı arasında adil bir denge kurması gerekir. Çatışan haklar arasında dengeleme yapılabilmesi için mevcut olaya uygulanabilecek olan kriterlerden bazıları şöyledir (Kenan Gül, §§ 54, 55; Şeyma Fenercioğlu, §§ 45, 46):

i. İddia ve savunma dokunulmazlığının kullanılmasını haklı gösterecek emarelerin varlığı,

ii. İddia ve savunma dokunulmazlığının sırf üçüncü kişilere zarar vermek amacıyla kullanılıp kullanılmadığı,

iii. İddia ve savunma dokunulmazlığının kamu görevlilerine karşı görevlerinin yerine getirilmesiyle ilgili konularda kullanılıp kullanılmadığı,

iv. Hedef alınan kişiye yönelik isnatların taraflar arasındaki uyuşmazlık konusuyla -oldukça zayıf veya dolaylı da olsa- ilgisinin bulunup bulunmadığı ve uyuşmazlığın çözümüne katkısının olup olmadığı,

v. Sarf edilen ifadeler ve bunların hedef alınan kişinin yaşamına etkileri.

39. Anayasa Mahkemesi başvurunun koşullarına göre bazıları yukarıda sayılan kriterlerin gerektiği gibi değerlendirilip değerlendirilmediğini denetler (Nilgün Halloran, § 41; Ergün Poyraz (2) [GK], B. No: 2013/8503, 27/10/2015, § 56; Kadir Sağdıç [GK], B. No: 2013/6617,

8/4/2015, §§ 58-66; İlhan Cihaner (2), §§ 66-73).

(2) İlkelerin Olaya Uygulanması

40. Başvuru konusu olayda başvurucu, açtığı boşanma davasında eşinin avukatı olan davacı ile yaptığı görüşmede davacının kendisine sarf ettiği sözler üzerine davacıdan şikâyetçi olmuş, şüpheli hakkında soruşturma yürütülmüş ve yapılan yargılama sonucunda şüphelinin beraatine karar verilmiştir. Bunun üzerine bahsi geçen avukatın açtığı manevi tazminat davası sonucunda Asliye Hukuk Mahkemesi, haksız ve kötü niyetli şikâyette bulunduğu gerekçesiyle başvurucu aleyhine 7.000 TL manevi tazminata hükmetmiştir.

41. Eldeki başvuruda davacı, başvurucu hakkında kendisine iftira attığı iddiasıyla da şikâyetçi olmuş ve aynı suçtan başvurucunun yargılaması yapılmıştır. Konya 11. Asliye Ceza Mahkemesince yapılan değerlendirmede başvurucunun işlenmediğini bildiği bir suç için suç duyurusunda bulunduğunun kabulünün mümkün olmadığı belirtilerek üzerine atılı suçu işlemediği kanaatiyle beraatine karar verilmiştir. Bu karar istinaf incelemesi sonucunda kesinleşmiştir (bkz. § 12).

42. Başvuruya konu şikâyet dilekçesinde kullandığı ifadelere bakıldığında ise başvurucu, davacı ile arasında yaşanan telefon görüşmesine (bkz. § 6) istinaden suç duyurusunda bulunmuştur. Bu şikâyetinde başvurucu; davacının kendisine yönelik olarak sadakatsiz davranışları olduğuna dair delilleri bulunduğunu ve belirtilen koşullarda anlaşma yapmaması hâlinde çalıştığı kurumun bağlı olduğu bakanlığa bu delilleri sunacağını, böylelikle mesleğinden olacağını söylediğini (bkz. § 5) ifade etmiştir.

43. Başsavcılık, şikâyet dilekçesinde yer alan olgulara ilişkin uzman incelemesi yaptırmış; bunun sonucunda Seydişehir Cumhuriyet Başsavcılığınca düzenlenen iddianamede davacının üzerine atılı suçlardan (bkz. § 7) cezalandırılması talep edilmiştir. Yapılan yargılama sonucunda davacı hakkında beraat kararı verilmiştir.

44. Somut olayda davacı -bilirkişi raporuna yansıdığı şekliyle- görülen boşanma davasına ilişkin olarak başvurucunun evlilik birliği içinde kusurlu davranışları olduğuna dair elinde deliller bulunduğunu, bu delillerin Millî Eğitim Bakanlığına intikal etmesi hâlinde bunun başvurucunun mesleğine olumsuz etkileri olacağını söylediğinde kuşku yoktur (bkz. § 6). Bu durumda başvurucunun söz konusu ifadeleri suç duyurusunda belirttiği şekilde anlamlandırmasının ve bu şekilde şikâyetine konu etmesinin objektif olarak savunulabilir bir amaca hizmet etmediği söylenemez. Diğer bir ifadeyle iddia dokunulmazlığı için gerekli olan emarelerin somut olayda var olduğu anlaşılmaktadır.

45. İkinci olarak başvurucunun suç duyurusu dilekçesindeki ifadelerinin davacıyla aralarındaki uyuşmazlık konusuyla ilgili olmadığı yahut uyuşmazlığın çözümüne katkısı olmadığı da söylenemez zira başvurucunun şantaja maruz kaldığı iddiasının çözümündeki esaslı delilin davacının başvurucuya söylediği ifadeler olduğunda kuşku yoktur.

46. Son olarak değerlendirilmesi gereken husus ise başvurucunun suç duyurusunda ileri sürdüğü iddiaların sırf davacıya zarar vermek amacıyla kullanıp kullanmadığıdır. Davacı hakkındaki beraat kararı gerekçesinde başvurucunun sırf davacıya zarar vermek amacıyla hareket ettiği gibi bir tespit olmayıp, sadece davacının üzerine atılı suç unsurlarının olayda oluşmadığının belirtilmesiyle yetinilmiştir (bkz. § 7). Bu durumda başvurucunun sırf davacıya zarar vermek amacıyla nasıl hareket ettiğinin başvurucu aleyhine tazminata hükmedilen yargılamada ortaya konulması gerektiği açıktır. Tazminat davasında ise yargı makamları başvurucunun amacının davacıya zarar vermek olduğunu değerlendirmekle

birlikte bu değerlendirmeyi davacının bu yönde beyanı bulunmadığını iddia etmesi ile davacı hakkındaki beraat kararına dayandırmakla yetinmiştir. Buna karşılık başvurucunun boşanma davasıyla ilgili olan bir delilin meslek hayatına yönelik tehlike arz edecek şekilde kullanılabileceğinin, üstelik bir avukat tarafından söylenmesinin yarattığı endişeyle şikâyet hakkını kullanmış olma olasılığı ise değerlendirme konusu yapılmamıştır. Bu hâliyle somut olayın kendine özgü şartları gözönüne alınarak başvurucunun salt davacıya zarar vermek amacıyla şikâyet hakkını kullandığının ortaya konulamadığı kanaatine ulaşılmıştır.

47. Sonuç olarak başvurucunun iddia dokunulmazlığı kapsamındaki ifade özgürlüğü ile davacının şeref ve itibarının korunması hakkı arasında Anayasa Mahkemesinin yukarıda belirtilen ölçütlerine göre dengeleme yapması gereken yargı makamlarının başvurucu aleyhine tazminata hükmederken yalnızca davacı lehine sonuçlanan ceza yargılaması kararına dayandıkları görülmüştür. Söz konusu beraat kararında ise anılan dengeleme ölçütlerini karşılayacak bir değerlendirme bulunmamaktadır. Oysa başvurucu tarafından şikâyet edilen davacının ceza yargılaması sonucunda beraatine hükmedilmesinin başvurucunun şikâyetini kendiliğinden haksız ve hukuka aykırı hâle getirdiğini söylemek ya da suç duyurusunu sırf davacıya zarar vermek kastıyla yaptığını kabul etmek mümkün değildir. Dolayısıyla yargı makamlarının başvurucunun ifade özgürlüğü ile davacının şeref ve itibarının korunması hakkı arasında adil bir denge kurduklarını ilgili ve yeterli bir gerekçeyle açıklayamadıkları sonucuna varılmıştır. Bu nedenle başvurucunun ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin demokratik toplumda zorunlu sosyal bir ihtiyacı karşıladığı söylenemez.

48. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Ömer ÇINAR bu sonuca katılmamıştır.

VI. GİDERİM

49. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile 100.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

50. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

51. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin bütün sonuçlarıyla ortadan kaldırılabilmesi için manevi zararları karşılığında başvurucuya net 34.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

B. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

C. Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE Ömer ÇINAR'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

D. Kararın bir örneğinin ifade özgürlüğünün ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Konya 4. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2021/700, K.2022/383) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucuya net 34.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

F. 1.480,40 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 31.480,40 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 30/4/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY

Başvuru şikayet hakkının kullanılması nedeniyle tazminat ödemeye mahkum edilmesinin ifade özgürlüğünü ihlal ettiği iddiasına ilişkin olup, Sayın Mahkemece yapılan değerlendirmede çoğunluk tarafından başvurucunun Anayasa’nın 26.maddesinde düzenlenen ifade özgürlüğünün ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Aşağıda belirttiğimiz gerekçelerle çoğunluk görüşüne katılmıyorum. Şöyle ki;

Başvurucu, eşine karşı boşanma davası açmış, söz konusu davada başvurucu ile eşini temsil eden avukat arasında geçen görüşme başvurucunun telefonunda yüklü bir program aracılığı ile kayıt altına alınmış, daha sonra başvurucunun şikayeti nedeniyle avukat hakkında hakaret, basit tehdit, şantaj suçlarından dava açılmış, Konya 1. Ağır Ceza Mahkemesinde yapılan yargılama sonucunda avukatın atılı suçları işlemediği gerekçeleri ile hakkında beraat kararı verilmiş ve bu karar İstinaf incelemesinden geçerek kesinleşmiştir. Bunun üzerine başvurucu tarafından şikayet edilen avukat, başvurucu hakkında şikâyet hakkının kötüye kullandığı gerekçesi ile asliye hukuk mahkemesinde tazminat davası açmış, söz konusu davada başvurucu aleyhine 7.000 TL manevi tazminata hükmedilmiştir. Yerel mahkeme gerekçesinde, davalının kasıtlı olarak davacıyı şikayet ettiği, şikayet hakkını kötüye kullandığı, soruşturma ve kovuşturma aşamalarının yaklaşık 4 yıl sürdüğü, bu nedenlerle davacının kişilik haklarının zarar gördüğünü belirtmiştir. Bu karar da İstinaf incelemesinden geçerek kesinleşmiş, bunun üzerine başvurucu, Anayasa Mahkemesi’ne bireysel başvuruda bulunmuştur.

Başvuru, Anayasa'nın 26. maddesinde düzenlenen ifade hürriyeti kapsamında

incelendiğinde, söz konusu maddede “başkalarının şöhret veya haklarının, özel ve aile hayatlarının yahut kanunun öngördüğü meslek sırlarının korunması” gerekçeleri ile hakkın sınırlanabileceği belirtilmiştir. Türk Medeni Kanununun 24. maddesinde “Hukuka aykırı olarak kişilik hakkına saldırılan kimse, hâkimden, saldırıda bulunanlara karşı korunmasını isteyebilir” ve aynı Kanunun 25. maddesinde ise, “Davacının, maddî ve manevî tazminat istemleri ile hukuka aykırı saldırı dolayısıyla elde edilmiş olan kazancın vekâletsiz iş görme hükümlerine göre kendisine verilmesine ilişkin istemde bulunma hakkı saklıdır” düzenlemelerine yer verilmiştir. Yine Türk Borçlar Kanununun 58. maddesine göre ise, “ Kişilik hakkının zedelenmesinden zarar gören, uğradığı manevi zarara karşılık manevi tazminat adı altında bir miktar para ödenmesini isteyebilir”. Türk Medeni Kanunu ve Türk Borçlar Kanununun kişilik haklarının korunmasına yönelik yukarıda yer verilen düzenlemeleri Anayasanın 26. maddesi uyarınca kanunilik ölçütünü karşılamaktadır.

Öncelikle belirtmek gerekir ki, delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının yorumlanması ilk derece mahkemelerinin görevidir. Anayasa Mahkemesinin görevi ise, derece mahkemesinin yorumlarının açıkça keyfi veya bariz takdir hatası içerecek nitelikte olup olmadığının incelemektir. Mahkemece, deliller toplanarak değerlendirilmiş ve davacının avukat olduğu, soruşturma ve kovuşturma sürecinin uzun sürdüğü, bu nedenle davacının kişilik hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

Somut olayda çoğunluk tarafından, başvurucunun yapmış olduğu açıklamalar nedeniyle hürriyeti bağlayıcı veya başka bir adlî ceza ile cezalandırılmadığı da nazara alınmamıştır. Anayasa Mahkemesi çok sayıdaki benzer başvurularda adli yargı mahkemelerinin kararlarını değerlendirirken ifade özgürlüğüne yönelik kısıtlamaların niteliğine ve kapsamına da bakmakta, bireysel başvuruya konu olan yargı kararının hürriyeti bağlayıcı bir ceza veya tazminat öngörmesi arasında önemli bir fark bulunduğunu belirterek değerlendirilmenin bu bağlamda yapılmasını gerektiğini ifade etmektedir.

Nitekim Anayasa Mahkemesi’nin Mustafa Tepeli başvurusunda önceki içtihatlara atıf yapılarak bu husus açıkça vurgulanmıştır.“..22. Kişinin itibarına yapılan saldırının belli bir ağırlık düzeyine erişmiş olduğu hâllerde Anayasa’nın 17. maddesinin birinci fıkrasında mündemiç negatif yükümlülüğe, bireyin maddi ve manevi varlığına etkin bir saygının sağlanması için gerekli pozitif yükümlülükler eklenir. Pozitif yükümlülükler, kişilerin birbirleri ile olan ilişkilerini de kapsayacak şekilde kişisel itibara saygının güvence altına alınması amacıyla birtakım tedbirler alınmasını gerektirir (İlhan Cihaner (2), B. No: 2013/5574, 30/6/2014, § 47; Kadir Sağdıç [GK], B. No: 2013/6617, 8/4/2015, § 40). 23.…Başka bir deyişle Anayasa Mahkemesi, devletin maddi ve manevi varlığa yönelik müdahalelere karşı etkili mekanizma kurma yükümlülüğünün mutlaka ceza soruşturması yapılmasını gerekli kılmadığına, bireyin üçüncü kişilerce şeref ve itibarına müdahale edildiği iddiasıyla tazminat davası yoluyla da giderim sağlamasının mümkün olduğuna karar vermiştir (Adnan Oktar (3), § 35)…”. (Mustafa Tepeli [GK], B. No: 2014/5831, 1/3/2017).

Manevî tazminat, kişilik haklarının hukuka aykırı şekilde ihlal edilmesi nedeniyle duyulan üzüntü ve kederin hafifletilmesine yönelik bir “giderim” olup, ceza hukuku yaptırımı değildir. Çoğunluk görüşünde manevi tazminatın bu işlevi nazara alınmamıştır. Kaldı ki, başvurucunun kamuda öğretmen olarak çalıştığı nazara alındığında hükmedilen manevi tazminat tutarının ölçüsüz olduğu ya da başvurucuya aşırı bir külfet yüklediği de söylenemez.

Bu nedenlerle, başvurucunun Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade

özgürlüğü ihlal edilmediğinden, aksi yöndeki çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

Üye Ömer ÇINAR

BATUHAN SEYİTOĞLU VE DİĞERLERİ

B. No: 2019/35739 | Karar tarihi: 13.05.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/35739

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

BATUHAN SEYİTOĞLU VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/35739)

Karar Tarihi: 13/5/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Yılmaz AKÇİL

Raportör : Hasan SARAÇ

Başvurucular : 1. Batuhan SEYİTOĞLU 2. Serhan SEYİTOĞLU 3. Davut GÜZELCE

Vekili : Av. Vural SOYTEKİN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; kamu makamlarının denetleme görevlerini yerine getirmemesi nedeniyle yaşam hakkının, ıslah talebinin bozma kararından sonra ıslah yapılamayacağı gerekçesiyle reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ve yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucular Batuhan Seyitoğlu ve Serhan Seyitoğlu'nun annesi olan H.G. 8/3/1998 tarihinde likit petrol gaz (LPG) ile çalışan şofbenden sızan gazla zehirlenerek hayatını kaybetmiştir. Başvurucular, davalı T. G. Y. T. A.Ş. (Şirket) dolum tesislerinin diğer davalı A. S. A.Ş.ye (Sigorta Şirketi) sigorta yaptırdığını, murislerinin davalı şirketin üreticisi olduğu tüpün kullanıldığı şofbenin gaz kaçırması nedeniyle zehirlenerek 1998 yılında ölmesinden sonra murislerinin desteğinden yoksun kaldıklarını belirterek 10.000 TL maddi ve 3.000 TL manevi tazminat talebiyle Beyoğlu Asliye Ticaret Mahkemesinde 29/2/2000 tarihinde dava açmıştır.

3. Beyoğlu Asliye Ticaret Mahkemesinin verdiği yetkisizlik kararı üzerine dava Ordu 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) görülmeye başlanmıştır.

4. Mahkeme, davalı şirket yönünden haksız fiillerden doğan zararların tazminine yönelik davalara uygulanması gereken 1 yıllık zamanaşımı süresinin dolduğunu, davanın süresinden sonra açıldığını kabul etmiştir. Mahkeme, diğer davalı sigorta şirketi yönünden ise şofbenden sızan gazdan dolayı meydana gelen ölüm olayının sigorta kapsamında olmadığı gerekçesiyle reddine 21/3/2001 tarihinde karar vermiştir.

5. Bu karar Yargıtay 11. Hukuk Dairesi (Daire) tarafından onanmış ise de karar düzeltme başvurusu üzerine hüküm aynı Daire tarafından 9/4/2002 tarihinde usul ve esas yönünden bozulmuştur.

6. Dairenin bozma kararının gerekçesi şöyledir:

"...öncelikle husumet itirazının çözümlenmesi davalıya ait olup olmadığının tespit edilmesi gerekirken akdi ilişkinin mevcut olmadığına karar verilmesinin doğru görülmediğini, öte yandan, davada Turnagöz tüpü kullanıldığı kabul edilmeyerek davalının pasif husumet ehliyeti bulunmadığı kabul edildikten sonra, bu kez bu tüp kullanılmış gibi zamanaşımı nedeniyle davanın reddine karar verilmiş olmasının çelişkili bir kabul oluşturduğunu, diğer yandan, zararlandırıcı eylemin işyerinde meydana gelmesi nedeniyle davacıların Tehlikeli Maddeler Zorunlu Sorumluluk Poliçesi'nden bir talepte bulunmaya hakları yok ise de, LPG tüpünün kullanılmak üzere bulundurulduğu yerde meydana gelen zararlardan ötürü uygulanması gereken Tüpgaz Zorunlu Sorumluluk Sigortası Genel Şartları'nın 1/son maddesinde 'zarar meydana geldiğinde sigorta ettirenin kusurlu olup olmadığına bakılmadan zarara uğrayan 3. şahısların tazminatının ödeneceğini, zararın LPG tüpünün takılması sırasında servis hatasından, kullanıcının kullanma hatasından, tüpün imalat hatasından, dolum hatasından, hortum kelepçe, dedantör, cihaz musluk, hatalarından meydana gelmesinin durumu değiştirmez' denildiğini, Davalı Sigorta Şirketince Tehlikeli Maddeler Zorunlu Sorumluluk Poliçesi sunulduğuna göre, ayrıca davalı sigorta şirketi nezdinde Tüpgaz Zorunlu Sigorta Poliçesi bulunup bulunmadığı gerektiğinde sigorta şirketi kayıtları üzerinde incelenip araştırılması ve sonucuna göre hüküm kurmak gerekirken, sadece davalı sigortacının beyanına dayanılarak, yazılı gerekçe ile davalı sigortacı yönünden de davanın reddi eksik incelemeye dayalı olmakla doğru görülmediği gibi, söz konusu kararı onayan Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin 10/12/2001 gün ve 2001/6866-9721 sayılı onama kararının isabetli bulunmadığına...[karar verilmiştir.]''

7. Dosya, bozma kararından sonra E.2002/342 sayısına kaydedilmişse de birleşme kararı akabinde E.2003/570 sayısını almıştır.

8. Bozma kararı sonrasında kusura ilişkin olarak birden fazla kez mühendis ve hukukçu ile adli tıp uzmanları tarafından oluşan heyetlerden raporlar alınmıştır. Bu raporların ilkinin 1/7/2003 tarihli olduğu, diğer bir raporun tarihinin belirtilmediği, 16/8/2004 tarihinde alınan başka bir raporun da bulunduğu, benzer şekilde 6/1/2005 ve 18/3/2005 tarihli raporlar sunulduğu anlaşılmıştır. Bu raporlarda kusura ilişkin olarak birbirinden farklı ve çelişkili hususlara yer verilmesi nedeniyle, Mahkeme tarafından raporlar arasındaki çelişkinin giderilmesi için son bir kez daha rapor aldırılmıştır. Heyet tarafından düzenlenen 7/10/2005 tarihli raporda, davalı şirketin tam kusurlu olduğu belirtilmiştir.

9. Mahkemenin bu süreç içinde kusur raporlarına istinaden ayrıca destekten yoksun kalmaya ilişkin olarak da rapor aldırdığı anlaşılmaktadır. Başvurucular vekilinin bu raporlarda sunulan tazminata ilişkin görüş doğrultusunda 17/10/2003 tarihinde ilk kez ıslah talebinde bulunduğu anlaşılmıştır. Başvurucular, bu dilekçelerinde dosyaya sunulan destekten yoksun kalmaya ilişkin rapor doğrultusunda murisin eşi ve başvurucuların babası

olan D.G. için 16.548.115.824 ETL, başvurucu Batuhan için 7.560.946.645 ETL, diğer başvurucu Serhan için ise 13.280.212.715 ETL tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

10. Mahkeme, kusur ve destekten yoksun kalma tazminatları yönünden Ankara 22. Asliye Hukuk Mahkemesi aracılığı ile yeniden bilirkişi incelemesi yaptırarak raporlar almıştır. Destekten yoksun kalmaya ilişkin alınan üç kişilik heyet tarafından düzenlenen 30/6/2006 tarihli raporda, murisin eşi ve başvuruculaın babası D.G.nin 32.315,26 TL, başvurucu Batuhan'ın 12.990,10 TL, diğer başvurucunun ise 24.682,30 TL destekten yoksun kaldıklarına ilişkin değerlendirmede bulunulmuştur.

11. Başvurucular vekili, bu rapor doğrultusunda 24/7/2006 tarihinde bir kez daha ıslah talebinde bulunmuştur. Başvurucular bu dilekçelerinde 30/6/2006 tarihli raporda belirtilen destekten yoksun kalma miktarlarına hükmedilmesi talebinde bulunmuştur. Başvurucular ayrıca bu tarihte diğer davalı sigorta aleyhine açtıkları davayı atiye bıraktıklarını da Mahkemeye bildirmiştir.

12. Mahkeme 8/11/2006 tarihli kararında bozma kararında belirtilen hususlara ilişkin olarak yaptığı incelemelerden sonra, davalı sigorta şirketi hakkında açılan dava atiye terk edildiğinden bu davalı yönünden karar verilmesine yer olmadığına, diğer davalı şirket yönünden ise davanın kısmen kabulü ile 37.389,27 YTL maddi tazminat talebinin ve 3.000 YTL manevi tazminat talebinin bu miktarların 8/3/1998 ölüm tarihinden itibaren işleyecek yasal faizi ile birlikte tahsili ile davacılara ödenmesine hükmetmiştir.

13. Mahkemenin, son alınan bilirkişi raporundan sonra yapılan ıslah talebi hakkındaki gerekçesi ise şöyledir:

''..daha önce 17/10/2003 tarihli dilekçesi ile de ıslah talebinde bulunduğundan, HUMK'un 83. maddesine göre bir davada ancak bir kez ıslah yapılabileceğinden ve yine 4/2/1948 gün ve 10/3 sayılı Yargıtay içtihatı birleştirme kararı [İBK] (17/6/1948 günlü [R]esmî [G]azete sayısı 6934) gereğince Yargıtay bozmasından sonra yapılan inceleme sırasında ıslah yapılamayacağından davacı tarafın bu son yapmış olduğu ıslah talebi mahkememizce kabul edilmemiş ve bu ıslah dilekçesindeki talebin reddine karar verilmiştir. ''

14. Daire, 23/9/2008 tarihinde ''...davanın tamamen ıslahı HUMK'un 83 ncü maddesi hükmü uyarınca mümkündür. Ancak, bozmadan sonra davanın tamamen ıslahına izin vermek kazanılmış hakları ihlale yol açabilir, 4/2/1948 gün ve 1944/10 E.- 1948/3 karar sayılı Yargıtay İçtihatı Birleştirme Kararı uyarınca ıslah HUMK'un 84 ncü maddesinin açık kuralı uyarınca soruşturma ve yargılama bitinceye kadar yapılabilip Yargıtayca karar bozulduktan sonra bu yoldan yararlanmaya olanak yoktur. Dava konusu olayda bozma ilamında noksan inceleme ve değerlendirme sonucunda davanın reddine karar verilmesi doğru görülmediğinden bahisle karar bozulduğuna ve mahkemece bozma ilamına uyulmasına karar verildiğine göre davalının kazanılmış hakkında ve Yargıtay İçtihatı Birleştirme Kararına aykırı olarak bozmadan sonra yapılan 17/10/2003 tarihli davanın ıslahı kabul edilip hüküm kurulması doğru görülmemiştir." şeklindeki gerekçeyle hükmü davalı taraf lehine yeniden bozmuştur. Mahkeme bozma kararına uymuştur.

15. Dairenin bozma kararı sonrasında başvurucular, mezkûr içtihatı birleştirme kararı ile Anayasa Mahkemesinin 20/7/1999 tarihli kararının çeliştiğini, çelişkinin giderilmesi için Yargıtay Başkanlar Kuruluna müracaat ettiklerini belirterek bu müracaatın beklenmesini ya da Hukuk Muhakemeleri Kanunu tasarısının çıkmasının beklenmesini, aksi hâlde hakkaniyete uygun karar verilebilmesi için ıslahla talep ettikleri 69.989 TL üzerinden

davanın kabulüne karar verilmesini duruşmada talep etmiştir.

16. Mahkeme, 3/2/2010 tarihinde davanın kısmen kabulüne karar vermiştir. Mahkemenin kararının ilgili kısımları şöyledir:

"Mahkemelerce yürürlükteki yasaların uygulanması gerektiğinden davacı vekilinin HUMK'un tasarısının yasalaşmasının beklenilmesi yönündeki talep Mahkemece yerinde bulunmamış olup, 4/2/1948 gün ve 1944/10 E. 1948/3 K. Sayılı Yargıtay İçtihatı Birleştirme Kararına göre bozmadan sonra davalı yararına kazanılmış hak doğduğu gerekçesine yer vermiştir. Yargılama sonucunda bu gerekçeler ile Yargıtay bozma ilamı doğrultusunda davanın 10.000 TL maddi, 3.000 TL manevi tazminat yönünden kısmen kabulüne..."

17. Karar, 2015 yılında onanmış; her iki tarafın da karar düzeltme talebi üzerine maddi hatalar düzeltilerek hüküm 16/6/2016 tarihinde kesinleşmiştir.

18. Başvurucular 26/9/2019 tarihinde kararı elden tebliğ alarak 25/10/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

19. Başvurucu Davut Güzelce başvuru yaptıktan sonra vefat etmiştir. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 80. maddesinin (1) numaralı fıkrası gereğince, başvurudan feragat edilmesi, başvurunun takipsiz bırakılması, ihlalin ve sonuçlarının ortadan kalkması veya başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden görülmemesi hâlinde düşme kararı verilebilir. Somut olayda bireysel başvuruya konu yargılamanın maddi ve manevi tazminat taleplerine ilişkin dava olması, aynı zamanda başvuruculardan Davut Güzelce'nin vefat etmesi nedeniyle diğer başvuruculaların da bu başvurucunun yasal mirasçıları ve davada da taraf olmaları nedeniyle başvurucular Batuhan ve Serhan Seyitoğlu'na ayrıca bu hususta bildirimde bulunulmasına gerek görülmeyerek bireysel başvuru incelemesine devam edilmiştir.

A. Yaşam Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

20. Başvurucular ilgili mevzuata göre yapılması gereken denetimlerin ve uygulama yönergelerinin ihmal edildiğini, söz konusu mevzuatın uygulanmasının teftiş edilmediğini, Sanayi ve Ticaret Bakanlığının denetim görevini yerine getirmediğini, böylece yaşam hakkının yükümlülüklerinin ihmal edildiğini ileri sürmüştür.

21. Anayasa Mahkemesi benzer iddiaların ileri sürüldüğü Nusret Mutluca ([1. B.], B. No: 2014/14436, 5/12/2017) başvurusunda başvurucunun şikâyetlerini yaşam hakkının koruma yükümlülüğü kapsamında incelemiş ve değerlendirme yapmıştır. Anayasa Mahkemesi karbonmonoksit zehirlenmesi sonucu vefat edilmesi olayına ilişkin olarak kullanılan tüpü ve şofbeni üreten firmalar ile tüpgaz zorunlu sorumluluk sigortacısına kusursuz sorumluluk ilkesine göre tazminat davası açıldığını, bu davanın reddedilmesi üzerine bireysel başvuruda bulunulduğunu, bu davanın ise yaşamı koruma yükümlülüğü yönünden kamu makamlarının sahip olduğu yükümlülüklere ilişkin olmadığını kabul etmiştir. Sonuç itibarıyla Anayasa Mahkemesi, Anayasa'nın 17. maddesi kapsamında devletin sahip olduğu koruma yükümlülüğünün ihlal edildiği iddialarına ilişkin olarak ihlalin tespitini ve giderimini sağlayabilecek, hukuk sisteminde mevcut olan yargısal yolların tüketilmediğine hükmetmiştir.

22. Somut olayda da başvuruculaların idarenin denetim görevini yapmadığına ilişkin olarak

usulüne uygun bir dava açtıktan ve bu yolları tükettikten sonra bireysel başvuruda bulunmadıkları, bu durumda mevcut içtihattan ayrılmayı gerektirecek bir hususun olmadığı anlaşılmıştır.

23. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Mahkemeye Erişim Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

24. Başvurucular, Anayasa Mahkemesinin 20/7/1999 tarihinde ıslaha ilişkin düzenlemede iptal kararı vermesine rağmen Yargıtayın ıslahla dava konusunun artırılamayacağına dair uygulamasına devam ettiğini, ıslah ile davanın artırılamamasına dair kabul ile birlikte gerçek miktarın çok altında tazminata hükmedildiğini, 423.000 TL faizden mahrum kaldıklarını, gerçek zararın çok altında tazminat verilerek adil bir giderim sağlanamadığını, böylece Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 41. maddesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

25. Başvuru, adil yargılanma hakkının güvencelerinden olan mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmiştir.

26. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

27. Anayasa Mahkemesi bireysel başvuru kapsamında yaptığı değerlendirmelerde kişinin mahkemeye başvurmasını engelleyen veya mahkeme kararını anlamsız hâle getiren, bir başka anlatımla mahkeme kararını önemli ölçüde etkisizleştiren sınırlamaların mahkemeye erişim hakkını ihlal edebileceğini ifade etmiştir (Özkan Şen [2. B.], B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52).

28. Somut olayda, Mahkeme, başvurucuların bozma kararı sonrasında verdiği ıslah dilekçeleri hakkında 1948 yılında verilen İBK kararına atfen bozma kararından sonra ıslahın mümkün olmadığına dair karara istinaden ıslahın bozma kararından sonra yapılamayacağı gerekçesiyle başvurucuların dava dilekçesinde belirttiği tazminat taleplerini kabul etmiştir. Dolayısıyla başvurucuların iddiaları ile Mahkemenin gerekçeli kararına bakıldığında, çözülmesi gereken asıl hususun ve bireysel başvuru konusunun ıslahın hangi aşamada yapılabileceğine ve özellikle de Yargıtayın bozma kararından sonra ıslahın mümkün olup olmamasına ilişkin olduğu değerlendirilmiştir.

29. Anayasa Mahkemesi, başvurucuların benzer iddialarını Ziynet BENLİ başvurusunda ([GK], B. No: 2019/23977, 15/2/2023) mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelemiştir. Anayasa Mahkemesi, bu kararında özetle 18/6/1927 tarihli ve 1086 sayılı mülga Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu ile 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun ilgili maddelerinde bozmadan sonra ıslahın olanaklı olup olmadığına yönelik açık veya örtülü bir hüküm yer almadığını, dayanak yapılan 4/2/1948 tarihli kararın içtihat mahiyetinde olduğunu kabul etmiştir. Anayasa Mahkemesi, ayrıca bozma kararından sonra bozma kararı uyarınca tahkikat yapıldığı durumda ıslah talebinde bulunulmasına yönelik mevzuatta bir engel bulunmamasına karşın, yapılan kategorik yaklaşım kapsamında bozma kararından sonra ıslah yapılmasının mümkün olmadığı hususundaki öngörülemez yorumun kanuni dayanağının bulunmadığını değerlendirerek mahkemeye erişim hakkının ihlal

edildiğine hükmetmiştir.

30. Somut olayda da bozma kararından sonra bozma kararı uyarınca tahkikat yapıldığı, ıslah talebinde bulunulmasına yönelik olarak mevzuatta bir engel bulunmamasına karşın ıslah talebinin reddedildiği, söz konusu müdahalenin kanuni dayanağının bulunmadığı anlaşıldığından Ziynet BENLİ kararından ayrılmayı gerektirecek bir husus bulunmadığı değerlendirilmiştir.

31. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

2. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

32. Başvurucular, uzun süren yargılama nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, anılan hakkın ihlal edilip edilmediği konusunda Anayasa Mahkemesi tarafından yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümlerinin, Anayasa Mahkemesi içtihadının ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

33. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK], B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır.

34. Somut başvuruda da anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

35. Başvurucular; ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

36. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

37. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli

bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

A. 1. Yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

3. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ordu 2. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2009/197, K.2010/36) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvuruculaların tazminat talebinin REDDİNE,

E. 364,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.364,60 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 13/5/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SANCER EKİM (2)

B. No: 2020/18757 | Karar tarihi: 13.05.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/18757

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

SANCER EKİM BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2020/18757)

Karar Tarihi: 13/5/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Yılmaz AKÇİL

Raportör : İsmail ŞAHİN

Başvurucu : Sancer EKİM

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kapalı görüşün dinlenmesi ve kayda alınması ile avukat tarafından gönderilen belgelerin açılıp incelenmesi nedenleriyle özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı ile haberleşme hürriyetinin ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu, başvuru tarihinde silahlı terör örgütüne üye olma suçundan Bolu F Tipi Yüksek Güvenlikli Ceza İnfaz Kurumunda (İnfaz Kurumu) tutuklu olarak kalmaktadır. Başvurucu, kapalı ziyaretlerde yaptığı görüşmelerin dinlenip kaydedilmesi ve avukatının gönderdiği belgelerin açılıp incelenmesi uygulamalarının sonlandırılması talebiyle İnfaz Kurumuna başvurmuştur. İdare ve Gözlem Kurulu Başkanlığı (Kurul) mevzuat uyarınca kurum işleyişi ve güvenliği açısından gerekli görüldüğünde kapalı görüşlerin dinlenebildiğini, mahpuslara avukatları tarafından gönderilen belgelerin örgütsel yazışma veya herhangi bir suç unsuru olup olmadığı hususunda fiziki olarak gözden geçirildiğini, savunmaya ilişkin belgelerin herhangi bir incelemeye tabi tutulmadığını belirterek başvurucunun taleplerini reddetmiştir.

3. Başvurucu, Kurul kararına karşı Bolu İnfaz Hâkimliğine (İnfaz Hâkimliği) şikâyet başvurusunda bulunmuştur. Başvurucu; şikâyet dilekçesinde kapalı görüşlerin sürekli olarak dinlenildiğini ve kaydedildiğini, kurum güvenliği açısından gerekli görüldüğünde dinlendiği

hususunun gerçeği yansıtmadığını, avukatının gönderdiği belgelerinin ise hiç açılmaması gerektiğini, açıldıktan sonra ne kadar incelendiğinin bir önemi olmadığını belirtmiştir. İnfaz Hâkimliği 26/3/2020 tarihli kararında söz konusu uygulamaların usul ve esas yönünden ilgili mevzuata uygun olduğu gerekçesiyle başvurucunun şikâyetini reddetmiştir. Kararda, İnfaz Kurumunun yüksek güvenlikli kapalı ceza infaz kurumu olduğu ve bu nedenle kapalı görüşlerin dinlenilmesi ve kaydedilmesi şeklindeki uygulamada hukuka aykırı bir yön bulunmadığı belirtilmiştir.

4. İnfaz Hâkimliği kararında başvurucunun avukatının posta yoluyla gönderdiği belge ve mektupların incelenmesine ilişkin olarak ise Kurulun 12/2/2020 tarihli ve 2020/255 sayılı Mektup, Faks, Belgeler Kararı'na yer verilmiştir. Kurul kararında; hükümlü ve tutuklulara avukatları tarafından posta yoluyla gönderilen belgelerin fiziki olarak aranması hususunda, kurumun güvenliğini tehlikeye düşürdüğüne, terör örgütü veya diğer suç örgütleri mensuplarının örgütsel amaçlı haberleşmelerine aracılık ettiğine ilişkin bulgu veya belge elde edilmesi hâlinde bu belgelerin incelenmesi amacıyla İnfaz Hâkimliğine gönderilmesi gerektiği belirtilmiştir.

5. İnfaz Hâkimliği kararında; mevzuat hükümleri tekrarlanmak suretiyle Kurul kararından başvurucunun avukatının gönderdiği mektup ve belgelerin örgütsel yazışma olup olmadığıyla sınırlı olarak fiziki kontrol sonrasında teslim edildiğinin anlaşıldığı, başvurucunun avukatı ile olan haberleşmesine engel olunmadığı ya da kısıtlama getirilmediği belirtilmiştir. Kararda, ayrıca 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 68. maddesinin (4) numaralı fıkrasında hükümlü tarafından resmî makamlara veya savunması için avukatına gönderilen mektup, faks ve telgrafların denetime tabi olmadığının düzenlendiği ancak anılan hükümde avukatın gönderdiği mektup veya belgelerin incelenemeyeceği yönünde bir kısıtlamanın söz konusu olmadığı vurgulanmıştır.

6. Başvurucu, ret kararına karşı itiraz başvurusunda bulunmuştur. Bolu 1. Ağır Ceza Mahkemesi 29/5/2020 tarihinde İnfaz Hâkimliği kararının usul ve kanuna uygun olduğu gerekçesiyle itirazı reddetmiştir.

7. Başvurucu, nihai hükmü 5/6/2020 tarihinde öğrendikten sonra 16/6/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. Kapalı Görüşlerin Dinlenildiği ve Kaydedildiğine İlişkin İddia

10. Başvurucu; mevzuatta kapalı görüşlerin dinlenmesine ve kaydedilmesine ilişkin bir hüküm bulunmadığını, eşi ve çocuklarıyla yaptığı kapalı görüşlerin dinlenmesi ve kaydedilmesinin hukuka aykırı olduğunu belirtmiştir. Başvurucu bu hususa ilişkin şikâyet ve itirazlarının incelenmesi aşamasında savcılık mütalaalarının kendisine tebliğ edilmediğinden de yakınarak özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının, savunma hakkının ve çelişmeli yargılama ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, kapalı görüşlerde kayıt altına alınan tüm verilerin 10/6/2022 tarihinde sistemden silindiğini

ve bu hususun başvurucunun mağdur sıfatının bulunup bulunmadığına ilişkin kabul edilebilirlik incelemesinde dikkate alınması gerektiğini belirtmiştir. Görüşte esasa ilişkin olarak ise Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile Anayasa Mahkemesi içtihadına yer verilmiş ve yapılacak incelemede anılan hükümler ve içtihat ile somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

11. Başvuru, özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı ile haberleşme hürriyeti kapsamında incelenmiştir.

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı ile haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

13. Anayasa Mahkemesi mevcut başvuruda uygulanacak ilkeleri, başvuruya benzer olgu ve iddiaları içeren Eşref Köse kararında ortaya koymuştur (Eşref Köse [1. B.], B. No: 2017/38098, 3/6/2020, §§ 54-73). Anılan kararda mahpusların kapalı görüş sırasında yakınlarıyla yaptıkları görüşmelerin sosyal hayatın ve aile hayatının devamı için önemli olduğu, bu sebeple anılan görüşmelerin mahremiyet içinde yapılmasına ilişkin beklentinin haklı olduğu ifade edilmiştir. Bu kapsamda tutuklu ve hükümlülerin kapalı görüşte ziyaretçileri ile yaptıkları konuşmaların sistemli bir şekilde dinlenmesi ve kayıt altına alınması durumunda bireyin özel yaşamına, bu bağlamda aile hayatına müdahale teşkil ettiği belirtilmiştir (Eşref Köse, § 58). Kararda, kapalı görüşlerin bir teknik araç vasıtasıyla dinlenmesi ya da sistematik bir şekilde kaydedilmesi şeklindeki müdahalenin kanuni bir temeli bulunmadığı ve Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen kanunilik ilkesine uygun olmadığı sonucuna varılmıştır (Eşref Köse, §§ 71-73).

14. Kanun koyucu anılan karardan sonra 17/6/2021 tarihli ve 7328 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun kapsamında 5275 sayılı Kanun'un 83. maddesine dördüncü fıkrayı ekleyerek kapalı görüşlerin dinlenmesine ve kaydedilmesine ilişkin yasal bir düzenleme ihdas etmiştir. Bahse konu yasal düzenleme 25/6/2021 tarihinde Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

15. Somut olayda, başvurucu kapalı görüşte aile bireyleriyle yaptığı konuşmaların dinlenmesinden ve kaydedilmesinden yakınmaktadır. Başvurucunun şikâyet tarihi itibarıyla mevcut olmayan -25/6/2021 yürürlük tarihli- mevzuat değişikliği öncesinde devam eden uygulamanın sonlandırılmasını içeren talebinin yasal değişiklik öncesini kapsadığı, İnfaz Hâkimliği gerekçesinin de bu döneme ilişkin olduğu anlaşılmaktadır. Sonuç olarak somut olayın koşullarının olay ve olgular itibarıyla Eşref Köse kararıyla benzer nitelikte olduğu anlaşıldığından anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

16. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 20. ve 22. maddelerinde güvence altına alınan özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı ile haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Avukat Tarafından Gönderilen Belge ve Mektupların Açılarak İncelendiğine İlişkin İddia

17. Başvurucu, ilgili mevzuat uyarınca avukatıyla olan yazışmalarının denetime tabi tutulamayacağını ancak avukatının kendisine gönderdiği belge ve mektupların açılıp

incelendiğini ve bu nedenle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bakanlık görüşünde, Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile Anayasa Mahkemesi içtihadına yer verilmiş ve yapılacak incelemede anılan hükümler ve içtihat ile somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

18. Başvurucunun iddialarının özünün avukatı tarafından gönderilen mektupların İnfaz Kurumu tarafından açılıp incelenmesine, dolayısıyla avukatı ile mektup yoluyla iletişim kurmaya ilişkin olduğu anlaşılmakla başvuru; haberleşme hürriyeti kapsamında incelenmiştir (benzer yönde değerlendirme için bkz. İrfan Kaplan [1. B.], B. No: 2017/34518, 23/6/2020, §§ 51 vd.; Mehmet Fatih Göksan (2) [1. B.], B. No: 2017/38886, 8/9/2020, §§ 31-65).

19. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek bir neden de bulunmadığı anlaşılan haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

20. Başvurucuya avukatı tarafından gönderilen mektupların fiziki kontrolünün yapılması suretiyle başvurucuya teslim edildiği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla anılan işlemler ile kamu makamları tarafından başvurucunun haberleşme hürriyetine bir müdahalede bulunulduğu açıktır (Cevdet Bayır (2) [1. B.], B. No: 2014/11710, 22/11/2017, § 38; Mehmet Fatih Göksan (2), §§ 42-44).

21. Bununla birlikte 5275 sayılı Kanun'un 68. maddesinin (4) numaralı fıkrasında, hükümlülerin savunma için avukata gönderdiği belgelerin denetime tabi olmadığı belirtilmektedir. Ancak hükümlülere gönderilen ve adi postayla ceza infaz kurumuna gelen mektupları inceleme yetkisi anılan Kanun maddesinin (3) numaralı fıkrası kapsamında ceza infaz kurumunun yetkisi dâhilindedir. Bu kapsamda ceza infaz kurumu idaresi tarafından yapılan müdahalenin kanunilik ölçütünü karşıladığı ayrıca söz konusu müdahalenin ceza infaz kurumunda düzenin ve disiplinin sağlanması, suç işlenmesinin önlenmesi, kamu düzeninin ve güvenliğinin sağlanması kapsamında yapıldığı, bu bağlamda meşru amaç taşıdığı sonucuna varılmıştır (Cevdet Bayır (2), §§ 41, 43; Mehmet Fatih Göksan (2), §§ 48-51).

22. Öte yandan mevzuat hükümleri birlikte değerlendirildiğinde hükümlü ya da tutuklunun savunma için avukatına gönderdiği mektubun incelenmesi şartlarının düzenlendiği ancak mahpus ile avukatın yüz yüze görüşmesi dışında avukattan gelen mektubun denetlenmesiyle ilgili açık bir düzenlemenin bulunmadığı anlaşılmaktadır. Öncelikle mevzuatta mahpusun avukatıyla haberleşmesinin savunma hakkı ve bu hakla bağlantılı olarak avukat müvekkil ilişkisinin gizliliği ilkesi kapsamında ayrıcalıklı olduğunun kabul edildiği vurgulanmalıdır. Bu nedenle mahpusların avukatlarıyla yazışmalarının anılan hak ve ilkeyi koruyacak güvenceler kapsamında gerek avukata gönderilen gerekse avukattan gelen mektubun aynı denetleme yöntemine tabi olması gerektiği kabul edilmelidir (İrfan Kaplan, §§ 63, 64). Ancak anılan şekilde ayrıcalıklı bir denetleme uygulanabilmesi için adi posta ile yollanan gönderinin öncelikle mektubu gönderen kişinin mahpusun avukatı olduğunun sabit olması, en azından basit bir araştırmayla da olsa belirlenebilir olması gerekir (Mehmet Fatih Göksan (2), § 60).

23. Bu bağlamda hükümlü ya da tutuklu olanların avukatına gönderdiği veya avukatından gelen mektup, faks ve telgrafın savunmaya ilişkin olup olmadığı değerlendirilmeden infaz kurumunca fiziki olarak denetlenmesi, iletişimin kötüye kullanıldığı düşünülüyorsa ve bu yönde makul gerekçelerin varlığı hâlinde söz konusu belgelerin incelenmek üzere İnfaz

Hâkimliğine yollanması gerekmektedir. İnfaz Hâkimliği avukattan gelen mektubun savunmaya yönelik olup olmadığı yönünde inceleme yaparak karar vermelidir. Savunmaya ilişkin olmadığının tespiti hâlinde ise mevzuatın diğer hükümleri kapsamında gösterilecek makul gerekçeyle mektubun sakıncalı olup olmadığına dair karar verilebileceği anlaşılmaktadır (İrfan Kaplan, § 65).

24. Somut olayda başvuru tarihinde silahlı terör örgütüne üye olma suçundan tutuklu olan başvurucu, avukatı tarafından posta yoluyla gönderilen belge ve mektupların açılarak incelendiğinden yakınmaktadır. Başvurucunun bu yöndeki şikâyeti İnfaz Hâkimliğince reddedilmiştir. İnfaz Hâkimliği gerekçesinde dayanılan Kurul kararında mevzuat düzenlemelerine yer verilerek bu kapsamda avukatların mahpuslara posta yoluyla gönderdiği belge ve mektupların fiziki kontrol sonrasında teslim edileceği, örgütsel yazışma veya kurum güvenliğini tehlikeye düşüren bir bulguya rastlanılması hâlinde belgelerin incelenmek üzere İnfaz Hâkimliğine gönderileceği belirtilmiştir.

25. Söz konusu Kurul kararından başvurucuya avukatı tarafından posta yoluyla gönderilen belge ve mektupların yalnızca fiziki kontrolünün yapıldığı, belge ve mektupların İnfaz Kurumu görevlilerince okunmadığı veya başka bir şekilde denetlenmediği anlaşılmaktadır. İnfaz Hâkimliğince yapılan araştırmada da başvurucuya avukatı tarafından gönderilen mektupların okunduğu yönünde bir bulguya rastlanmamıştır. Buna göre Kurul ile İnfaz Hâkimliği gerekçeli kararında da değerlendirildiği üzere denetimin 5275 sayılı Kanun'un 68. maddesi hükümleri dayanak alınarak yapıldığı, bu çerçevede başvurucuya avukatı tarafından posta yoluyla gönderilen belge ve mektupların yalnızca fiziki kontrolünün yapıldığı ancak başvurucunun avukatından geldiği ve savunmaya ilişkin olduğunun anlaşılması üzerine başka bir işlem yapılmaksızın başvurucuya teslim edildiği anlaşılmaktadır.

26. Sonuç olarak başvurucuya gönderilmek istenen mektupların fiziken basit bir incelemeye tabi tutulması suretiyle haberleşme hürriyetine yapılan müdahalenin Anayasa'nın 22. maddesi anlamında kamu düzeninin korunması ve suç işlenmesinin önlenmesi için ihtiyaç duyulan demokratik toplum düzeninin gereklerine aykırı olmadığı ve müdahalenin ulaşılmak istenen amaçla ölçülü olduğu sonucuna varılmıştır.

27. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 22. maddesinde güvence altına alınan haberleşme hürriyetinin ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

28. Başvurucu, ihlalin tespiti ile 50.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

29. Başvuruya konu kapalı görüş kayıtlarının sistemden silindiği dikkate alındığında ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır.

30. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında net 34.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. Kapalı görüşlerin dinlenilmesine ve kaydedilmesine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Başvurucuya avukatı tarafından gönderilen belge ve mektupların açılıp incelendiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. 1. Anayasa'nın 20. ve 22. maddelerinde güvence altına alınan özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı ile haberleşme hürriyetinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

2. Anayasa'nın 22. maddesinde güvence altına alınan haberleşme hürriyetinin İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

D. Başvurucuya net 34.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Bolu İnfaz Hâkimliğine (E.2020/377, K.2020/579) ve Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 13/5/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

R.A. VE DİĞERLERİ

B. No: 2020/20839 | Karar tarihi: 13.05.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/20839

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

R.A. VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/20839)

Karar Tarihi: 13/5/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Yılmaz AKÇİL

Raportör : Aydın DEMİREL

Başvurucular : R.A. ve Diğerleri [bkz. ekli listenin (C) sütunu]

Vekilleri : [bkz. ekli listenin (F) sütunu]

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; haksız yakalama ve gözaltına alma işlemlerinden doğan manevi zararın tazmini istemiyle açılan davada yeterli tazminata hükmedilmemesi nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının, tazminat miktarı belirlenirken ifade özgürlüğüne ve toplantı hakkına müdahale edildiğinin dikkate alınmaması nedeniyle ifade özgürlüğü ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının, yargılamaların uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucular, nihai kararları öğrendikten sonra süresi içinde muhtelif tarihlerde bireysel başvuruda bulunmuştur.

3. Başvurunun incelenmesi sırasında başvuruculardan Çerkez Aydemir ve Metin Demirel vefat etmiştir. Çerkez Aydemir'in mirasçıları Feryal Ronahi Aydemir, Şevin Aydemir 10/1/2025 tarihinde; Metin Demirel'in mirasçıları Neşe Demirel, Dursun Enes Demirel ve Cevher Furkan Demirel 22/1/2025 tarihinde vekilleri aracılığıyla bireysel başvuruya devam etmek istediklerini bildirmişlerdir.

4. Komisyon, ekli listenin (E) sütununda adli yardım talebinde bulunduğu belirtilen başvurucuların adli yardım taleplerinin kabulüne ve başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

5. Ekli listenin (B) sütununda gösterilen dosyaların konu yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle 2020/20839 numaralı bireysel başvuru dosyasıyla birleştirilmesine karar verilmesi gerekir.

A. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

6. Başvurucular özetle haklarında mahkemelerce verilen beraat kararı veya Cumhuriyet başsavcılıklarınca verilen kovuşturmaya yer olmadığına ilişkin karar sonrası ceza muhakemesi sürecinde uygulanan gözaltı ve/veya tutuklama şeklindeki haksız koruma tedbirleri nedeniyle açtıkları tazminat davalarında mahkemelerce hükmedilen tazminat miktarlarının yetersiz olduğunu belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuru belgelerinin birer örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucuların bir kısmı, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuş; başvuru formundaki iddiaları tekrarlamıştır.

7. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

8. Anayasa Mahkemesi Gülseren Çıtak ([GK], B. No: 2020/1554, 27/4/2023) kararıyla haklarında kovuşturmaya yer olmadığı veya beraat kararı verilenlerin 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. maddesinde öngörülen tazminat yolunu tükettikten sonra yakalama, gözaltı veya tutuklamanın hukuki olmadığı ve ödenen tazminatın yetersiz olduğu iddiasıyla yaptıkları bireysel başvurularda başvuru yollarının tüketilmiş kabul edilebilmesi için yalnızca 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendi kapsamında bir tazminat davasının açılmasının yeterli olacağı sonucuna varmıştır. Zira bu hükümle; yakalama, gözaltı ve tutuklamanın daha sonra verilen kovuşturmaya yer olmadığı veya beraat kararıyla hukuka aykırı hâle geldiğinin kabul edildiği, dolayısıyla 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendi uyarınca açılan tazminat davalarının Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrası kapsamında olduğu değerlendirilmiştir. Bu çerçevede bu bent kapsamında açılan davalarda hukuka aykırılık kanun gereğince kabul edildiğinden ağır ceza mahkemesince bu bende dayanılarak tazminat ödenmesi durumunda Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrası kapsamında yapılacak inceleme, tazminat miktarının yeterli olup olmadığını belirlemekle sınırlı olacaktır (Gülseren Çıtak, §§ 36-38).

9. Somut başvuruda da ekli listenin (D) sütununda belirtilen mahkemeler tarafından ihlal tespiti yapılmış ve bir miktar manevi tazminata hükmedilmiş olmakla başvuruda yapılacak inceleme hükmedilen tazminat miktarlarının yeterli olup olmadığını belirlemekle sınırlı olacaktır (M.E. [2. B.], B. No: 2018/696, 9/5/2019, § 47).

10. Ağır ceza mahkemelerinin tazminat için somut olayın şartlarına göre takdir yetkisi bulunmakla birlikte meydana gelen ihlalle orantılı olmayan önemsiz miktarda bir tazminat Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasına aykırı olacaktır. Öte yandan tazminat miktarı Anayasa Mahkemesinin benzer davalarda verdiği tazminat miktarına göre kayda değer ölçüde düşük olmamalıdır. Bununla birlikte hükmedilen miktarın Anayasa

Mahkemesinin benzer durumlarda verilmesine hükmettiği tazminat miktarından düşük olması tek başına Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasının ihlal edildiği anlamına gelmez. Tazminatın Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasıyla uyumlu olup olmadığını değerlendirirken somut olayın kendine özgü şartlarının dikkate alınması gerekir (M.E., § 48).

11. Bunun yanında manevi tazminat miktarının yeterli olup olmadığı belirlenirken tazminata karar veren ağır ceza mahkemesinin karar tarihinde Anayasa Mahkemesinin benzer başvurular üzerine verdiği veya verebileceği tazminat miktarına göre bir karşılaştırma yapılacaktır. Anayasa Mahkemesince yakalama, gözaltı veya tutuklamanın hukuki olmaması nedeniyle manevi tazminata hükmedilirken kişinin sosyal ve ekonomik durumu, mesleki ve toplumsal konumu, üzerine atılı suçun niteliği, koruma tedbirine neden olan olayın oluş şekli, tedbirin kişinin üzerinde bıraktığı olumsuz etkiler ve tedbirin süresi, tedbir nedeniyle meydana gelen ihlalin ağırlığı dikkate alınmaktadır (Siyami Hıdıroğlu [GK], B. No: 2018/11489, 11/1/2024, § 35).

12. Maddi zarar, zarara uğrayanın hâlen mevcut mal varlığı ile uygulanan koruma tedbiri olmasaydı bu mal varlığının olacağı durum arasındaki farktan ibarettir. Maddi zarar, mal varlığında meydana gelen fiilî azalma şeklinde ortaya çıkabileceği gibi yoksun kalınan kâr şeklinde de oluşabilir. Öte yandan ihlal ile zarar arasında nedensellik bağı bulunması gerekir. İhlal ile zarar arasındaki illiyet bağının açık olmaması, illiyet bağının belirsiz veya spekülatif olduğu hâllerde maddi tazminata hükmedilmeyecektir. Hükmedilecek tazminat miktarının her zaman maddi zarara eşit olması gerekmez. Başvurucu lehine uygun bir tazminata hükmedilebilmesi de yeterli olabilir. Maddi tazminatın belirlenmesinde ağır ceza mahkemelerinin daha iyi konumda oldukları açıktır. Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru incelemesinde açıkça dayanaktan yoksun veya keyfî olduğu anlaşılmadıkça yetkili mahkemelerin maddi tazminat konusundaki takdirine müdahalesi söz konusu olamaz (O.O. ve diğerleri [1. B.], B. No: 2021/64808, 23/10/2024, § 11).

13. Somut olayda ağır ceza mahkemelerinin yaptığı değerlendirmeler sonucunda bazı başvuruculara maddi tazminat taleplerini reddetmesinin keyfî olduğu, açık ve bariz takdir hatası içerdiği söylenemeyecektir. Bazı başvuruculara ödenen maddi tazminat miktarının ise somut olayın koşullarında orantısız olmadığı görülmektedir.

14. Mahkemelerce hükmedilen manevi tazminat miktarının ise Anayasa Mahkemesinin benzer durumlarda ödenmesine hükmettiği ya da hükmedebileceği tazminat miktarına göre düşük olduğu sonucuna varılmıştır (Anayasa Mahkemesinin benzer olaylarda hükmedeceği tazminat miktarları için bkz. aşağıdaki tablo).

15. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 19. maddesinin -üçüncü fıkrasıyla bağlantılı olarak- dokuzuncu fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. İfade Özgürlüğü İle Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Düzenleme Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

16. Bazı başvurucular ayrıca ifade özgürlüğü kapsamındaki eylemleri ile barışçıl bir etkinliğe katılmaları nedeniyle haklarında koruma tedbirine hükmedilmesinin belirtilen anayasal haklarını da ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

17. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan ifade özgürlüğü ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir

olduğuna karar verilmesi gerekir.

18. Somut başvuruda hukuka aykırılığı kanun tarafından kabul edilmiş yakalama ve gözaltı tedbirleri nedeniyle başvurucular lehine Ceza Mahkemelerince manevi tazminata hükmedilmiştir. Ayrıca Anayasa Mahkemesi, somut olayın şartlarında ödenmesine hükmedilen miktarın tazminat hakkının özünü zayıflatacak kadar düşük olduğu gerekçesiyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir. Bu durumda haksız koruma tedbirleri nedeniyle açılan tazminat davalarında tazminat miktarı belirlenirken başvurucuların ifade özgürlüğü ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenlenme hakkına da müdahale edildiğinin gözetilip gözetilemeyeceği değerlendirilmelidir.

19. 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasında -fıkrada sayılan diğer kişiler yanında- kanunlarda belirtilen koşullar dışında yakalanan, tutuklanan veya tutukluluğunun devamına karar verilen ya da yakalama, gözaltı veya tutuklama tedbirine tabi tutulan kişilerden haklarında kovuşturmaya yer olmadığına veya beraatlerine karar verilenlerin manevi her türlü zararlarını devletten isteyebileceği belirtilmiştir. Buna göre kanun koyucu, koruma tedbirleri sonucu kişisel hakkın mahrumiyeti hâlinde açılacak manevi tazminat davasında duyulan üzüntünün giderimi için herhangi bir sınırlama öngörmemiştir. Dolayısıyla ilgili mahkeme, koruma tedbiri birden fazla hakkın ihlaline sebebiyet vermiş ise meydana gelen tedbirin kişinin üzerinde bıraktığı olumsuz etkiler ile hak ihlali ve/veya ihlallerin ağırlığını dikkate alabilecek ve bunu hükmedeceği tazminat miktarına ilişkin takdirinde de gözetebilecektir. Nitekim Yargıtay da birçok kararında koruma tedbiri nedeniyle açılan tazminat davalarında, ilgilinin sosyal ve ekonomik durumu, atılı suçun niteliği, uygulanan koruma tedbirinin süresi ile birlikte koruma tedbirine neden olan olayın cereyan tarzı ve benzeri hususların da manevi tazminatın tespitinde dikkate alınması gerektiğini belirtmiştir (birçok karar arasından bkz. Yargıtay 12. Ceza Dairesinin 13/6/2016 tarihli ve E.2016/5161, K.2016/9967; 25/4/2017 tarihli ve E.2016/1098, K.2017/3361; 18/6/2018 tarihli ve E.2018/2302, K.2018/6813; 8/4/2019 tarihli ve E.2019/1577, K.2019/4696 sayılı kararları; Siyami Hıdıroğlu, § 20).

20. Tüm bu açıklamalar bağlamında kovuşturmaya yer olmadığına ilişkin karar ya da beraat kararı sonrasında 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesi kapsamında açılan tazminat davasında Ceza Mahkemelerinin somut olayda uygulanan koruma tedbirinin başvuruculların ifade özgürlüğü ya da toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına yönelik bir müdahale niteliğinde olup olmadığına yönelik bir değerlendirme yapması ve takdir edilecek tazminat miktarında bu durumu da gözetmesi gerekirken bu konuda hiçbir değerlendirme yapmadığı anlaşılmıştır (bir hakkın ihlal edildiğinin mahkemesince tespit edilmiş sayılabilmesi için söz konusu anayasal hakkın ihlal edildiğini mahkemenin kararında açıkça söylemesine gerek olmadığına ilişkin değerlendirme için bkz. Kıvanç Ersoy ve diğerleri [1. B.], B. No: 2016/7095, 12/1/2021, § 57; Fuat Akman [1. B.], B. No: 2021/10545, 18/10/2022, § 34). Söz konusu başvurucular hakkında yürütülen yargılamalarda Ceza Mahkemeleri gerekçelerinin ilgili ve yeterli olarak kabul edilmesi mümkün görülmemiştir (Yalçın Düzgün [GK], B. No: 2021/23140, 29/5/2024, §§ 24-25).

21. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 26. maddesinde düzenlenen ifade özgürlüğü ile Anayasa'nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

22. Bazı başvurucular ayrıca tazminat davalarının uzun sürdüğünü belirterek makul sürede

yargılanma haklarının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

23. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ahmet Kartalkuş ([2. B.], B. No: 2019/39635, 19/3/2024) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 12/3/2024 tarihinde yürürlüğe giren 2/3/2024 tarihli ve 7499 sayılı Kanun'la 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Tazminat Komisyonunun Görevleri ile Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Kanun'a eklenen 5/A maddesi ve ayrıca anılan Kanun'un geçici 3. maddesinde yapılan değişiklik gereği 12/3/2024 tarihi itibarıyla Anayasa Mahkemesinde derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddiasıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak ilk bakışta ulaşılabilir ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görülen Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda da anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

24. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

D. Diğer İhlal İddiaları

25. Başvuruculardan bir kısmı, yukarıda belirtilen hakların yanı sıra Anayasa'da güvence altına alınan diğer temel hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuruculaın iddiaları Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru inceleme yetkisine girdiği ölçüde ve sunulan belgeler çerçevesinde değerlendirildiğinde temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiğine ilişkin iddiaların 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'da düzenlenen diğer kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamadığı anlaşılmıştır.

26. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

27. Başvurucular; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

28. Anayasa Mahkemesince yapılan inceleme sonucunda Anayasa'nın 19. maddesinin -üçüncü fıkrasıyla bağlantılı olarak- dokuzuncu fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Bu itibarla ihlalin mahkeme kararlarından kaynaklandığı anlaşılmıştır. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). Manevi tazminat miktarının yeterli olup olmadığı belirlenirken tazminata karar veren ağır ceza mahkemesinin karar tarihi, şayet manevi tazminat miktarı bölge adliye mahkemesi kararıyla değiştirilmişse

istinaf mahkemesinin karar tarihi itibarıyla Anayasa Mahkemesinin benzer başvurular üzerine vereceği tazminat miktarına göre bir karşılaştırma yapılarak uygun tazminatın belirlenmesi gerekir (bkz. aşağıdaki tablo). Karar tarihi itibarıyla hükmedilecek tazminatın hesabında tedbir/dava tarihinden karar tarihine kadar işleyecek yasal faiz de dikkate alınabilir.

29. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddi ile kararın yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listenin (D) sütununda belirtilen Mahkemelere gönderilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. Kamuya açık belgelerde talep eden başvurucuların kimliğinin gizli tutulması taleplerinin KABULÜNE,

C. 1. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 26. maddesinde düzenlenen ifade özgürlüğü ile Anayasa'nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

3. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

4. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

D. 1. Anayasa'nın 19. maddesinin -üçüncü fıkrasıyla bağlantılı olarak- dokuzuncu fıkrasının İHLAL EDİLDİĞİNE,

2. Anayasa'nın 26. maddesinde düzenlenen ifade özgürlüğü ile Anayasa'nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Kararın bir örneğinin kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının, ifade özgürlüğünün ve toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listenin (D) sütununda belirtilen mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

F. Başvuruculların tazminat talebinin REDDİNE,

G. Vekille temsil edilen başvuruculara ekli listenin (G) sütununda belirtilen vekâlet ücreti ile ekli listenin (E) sütununda belirtilen harçların bu tabloda gösterildiği şekilde ÖDENMESİNE,

H. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

İ. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 13/5/2025 tarihinde

OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

2016 yılı için -Bir gün gözaltı için asgari 300 TL -Tutuklama tedbiri için tutukluluk süresine göre Asgari: 15.000 TL, Ortalama: 40.000, Azami: 100.000 TL

2017 yılı için - Bir gün gözaltı için asgari 360 TL - Tutuklama tedbiri için tutukluluk süresine göre Asgari: 18.000 TL, Ortalama: 48.000 TL, Azami: 120.000 TL

2018 yılı için - Bir gün gözaltı için asgari 400 TL - Tutuklama tedbiri için tutukluluk süresine göre Asgari: 20.000 TL, Ortalama: 54.000 TL, Azami: 135.000 TL

2019 yılı için - Bir gün gözaltı için asgari 600 TL -Tutuklama tedbiri için tutukluluk süresine göre Asgari: 29.700 TL, Ortalama: 79.200 TL, Azami: 198.000 TL

2020-2021 yılları için - Bir gün gözaltı için asgari 600 TL -Tutuklama tedbiri için tutukluluk süresine göre Asgari: 30.000 TL, Ortalama: 80.000 TL, Azami: 200.000 TL

2022 yılı için - Bir gün gözaltı için asgari 1.350 TL -Tutuklama tedbiri için tutukluluk süresine göre Asgari: 67.500 TL, Ortalama: 180.000 TL, Azami: 450.000 TL

2023 yılı için - Bir gün gözaltı için asgari 1.800 TL -Tutuklama tedbiri için tutukluluk süresine göre Asgari: 90.000 TL, Ortalama: 240.000 TL, Azami: 600.000 TL

2024 yılı için - Bir gün gözaltı için asgari 2.970 TL -Tutuklama tedbiri için tutukluluk süresine göre Asgari: 148.500 TL, Ortalama: 396.000 TL, Azami: 990.000 TL

2025 yılı için - Bir gün gözaltı için asgari 3.330 TL -Tutuklama tedbiri için tutukluluk süresine göre Asgari: 166.500 TL, Ortalama: 444.000 TL, Azami: 1.110.000 TL

UĞUR ELDEMİR (3)

B. No: 2020/25033 | Karar tarihi: 13.05.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/25033

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

UĞUR ELDEMİR BAŞVURUSU (3)

(Başvuru Numarası: 2020/25033)

Karar Tarihi: 13/5/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Fatih ALKAN

Başvurucu : Uğur ELDEMİR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, açık ceza infaz kurumuna ayrılma talebinin reddedilmesi nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, terör örgütüne üye olma suçundan mahkûm olduğu 6 yıl 3 ay hapis cezasının infazı için Afyonkarahisar 1 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (İnfaz Kurumu) bulunduğu sırada 20/4/2020 tarihinde açık ceza infaz kurumuna ayrılma talebinde bulunmuştur. Başvurucu; dilekçesinde, Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) soruşturmaları kapsamında tutuklandığı tarihten bu yana infaz kurumundaki disiplin kurallarına uygun davrandığını, iyi hâlli şekilde kalmaya özen gösterdiğini, tüm adli süreçte gerek yazılı gerekse sözlü olarak FETÖ/PDY ile fikri ve ideolojik bir bağının olmadığını beyan ettiğini ve koşullu salıverilme tarihine bir yıldan az kalması nedeniyle açık ceza infaz kurumuna ayrılma şartlarını taşıdığını ifade etmiştir.

3. İnfaz Kurumu 27/4/2020 tarihli gözlem ve sınıflandırma kararıyla 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 23. maddesi gereğince başvurucunun altmış gün süreyle gözleme tabi tutulmasına karar vermiştir. Gözlem süresinin sonunda verilen 29/6/2020 tarihli kararda; başvurucu hakkında ziyaret kabul,

mektup okuma ve telefon birimlerince hazırlanan raporlar ile önceki dilekçelerin birlikte değerlendirildiği ve neticede başvurucunun terör örgütünden ayrıldığı hususunda samimi görülmediği kanaatine ulaşıldığı belirtilmiştir.

4. Başvurucu, İnfaz Kurumunun söz konusu kararının hukuka aykırı olduğunu ve kaldırılması gerektiğini ileri sürerek Afyonkarahisar İnfaz Hâkimliğine (İnfaz Hâkimliği) şikâyet başvurusunda bulunmuştur. 6/7/2020 tarihli dilekçesinde; İnfaz Kurumunca verilen kararın hiçbir somut bilgi veya tespite dayanmadığını, FETÖ/PDY ile bağının olmadığına ilişkin birçok kez yazılı ve sözlü şekilde beyanda bulunduğunu, dış dünyayla uyum sağlamak ve ailesiyle bağlarını güçlendirmek için açık ceza infaz kurumuna geçmek istediğini ancak takdir yetkisinin keyfî şekilde kullanıldığını ve koşulları sağlamasına rağmen objektif olmayan bir yorumla talebinin reddedilmesinin anayasal güvencelere aykırı olduğunu belirtmiştir. İnfaz Hâkimliği, bahse konu kararın bu aşamada usule ve kanuna uygun olduğu gerekçesiyle 10/7/2020 tarihinde şikâyetin reddine karar vermiştir.

5. Başvurucunun İnfaz Hâkimliğince verilen karara karşı benzer iddialarla yaptığı itiraz başvurusu, Afyonkarahisar 1. Ağır Ceza Mahkemesinin 23/7/2020 tarihli kararıyla reddedilmiştir. Kararın gerekçesinde, itiraz konu kararın usule ve kanuna aykırı olmadığı belirtilmiştir.

6. Nihai kararın 27/7/2020 tarihinde tebliğ edilmesi üzerine başvurucu 17/8/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

9. Başvurucu; açık ceza infaz kurumuna ayrılma koşullarını taşımasına rağmen hiçbir somut delil olmadan keyfî şekilde talebinin reddedildiğini, bu nedenle dört aydır haksız şekilde kapalı ceza infaz kurumunda tutulmaya devam ettiğini belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının, suçta ve cezada kanunilik ilkesi ile eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Ayrıca başvurucu, açık ceza infaz kurumuna geçme talebinin reddedilmesi nedeniyle ailesiyle olan bağlarını güçlendiremediğini belirterek aile hayatına saygı hakkının da ihlal edildiğini öne sürmüştür.

10. Adalet Bakanlığının (Bakanlık) görüşünde, başvuruya konu edilen süreç özetlenmiş ve kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda Anayasa Mahkemesi tarafından yapılacak incelemede Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu; Bakanlık görüşüne karşı sunduğu cevap dilekçesinde, süreç içinde bağımsız koğuşa geçme talebinde bulunmasına rağmen aksi yönde ifade edilen bilginin asılsız olduğunu, keyfî ve hukuka aykırı karar nedeniyle altı ay sonra tahliye olabildiğini belirtmiştir.

11. Başvuruya konu edilen uygulamanın cezayla ilgili değil cezanın infazıyla ilgili olması ve ihlal iddialarının infazın şekline yönelik olarak dile getirilmesi nedeniyle başvuru kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmiştir (aynı yönde değerlendirme için bkz. Ömer Faruk Gergerlioğlu (2) [2. B.], B. No: 2021/30782, 20/11/2024, §§ 46, 47). Öte yandan başvurucunun aile hayatına ilişkin iddialarının soyut nitelikte olduğu ve hakkın ne suretle

ihlal edildiğini ortaya koyamadığı anlaşıldığından aile hayatına saygı hakkı yönünden ayrıca bir değerlendirme yapılmamıştır.

12. Anayasa Mahkemesi; Ömer Faruk Gergerlioğlu (2) kararında, bir mahkûmiyet kararının infazına ilişkin olarak Anayasa'nın 19. maddesinin açık bir hüküm içermediğini vurgulamıştır. Anılan kararda, bir kimsenin mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesi kapsamında hürriyetinden yoksun bırakıldığının söylenebilmesi için her şeyden önce hürriyeti kısıtlayıcı ceza veya güvenlik tedbirinin bir mahkeme tarafından verilmesinin ve yerine getirilecek kararın hürriyeti kısıtlayıcı ceza veya güvenlik tedbirlerine ilişkin olmasının gerekli olduğu belirtilmiştir. Ayrıca ceza veya güvenlik tedbiri içermeyen bir karara dayanılarak bir kimsenin hürriyetinden yoksun bırakılmasının mümkün olmadığı ve hürriyetten yoksun bırakılmanın mahkemece verilen hürriyeti kısıtlayıcı ceza veya güvenlik tedbirinin kapsamını aşmamasının önemli olduğu ifade edilmiştir (Ömer Faruk Gergerlioğlu (2), § 51; ayrıca bkz. Ercan Bucak (2) [1. B.], B. No: 2014/11651, 16/2/2017, § 40).

13. Ömer Faruk Gergerlioğlu (2) kararında Anayasa Mahkemesi, hürriyetten yoksun bırakmanın niteliğini değiştirmeyecek nitelikteki farklı tür ceza infaz kurumlarındaki tutulmaların müstakil bir hürriyetten yoksun bırakma hâli olarak kabulünün mümkün olmadığını belirtmiştir. Ayrıca hapis cezasının hangi tür ceza infaz kurumunda yerine getirileceği meselesinin, bir mahkûmiyet kararının infazına bağlı olarak hürriyetten yoksun bırakma hâlinin Anayasa'nın 19. maddesinin gerekliliklerine uygunluğu üzerinde herhangi bir etkisinin bulunmadığını da kabul etmiştir. Neticede hapis cezasının infaz şekline ilişkin uygulamaların kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının kapsamı dışında olduğunu belirterek bu yöndeki şikâyetlerin konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir (Ömer Faruk Gergerlioğlu (2), §§ 52-56).

14. Anılan ilkeler somut başvuru bağlamında da dikkate alındığında başvurucunun cezasının açık ceza infaz kurumu yerine kapalı ceza infaz kurumunda yerine getirilmesi nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetlerinin konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 13/5/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SANASARYAN VAKFI (2)

B. No: 2020/25066 | Karar tarihi: 13.05.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/25066

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

SANASARYAN VAKFI BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2020/25066)

Karar Tarihi: 13/5/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Olcay ÖZCAN

Başvurucu : Sanasaryan Vakfı

Vekili : Av. Ali ELBEYOĞLU

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, cemaat vakfının taşınmazından elde edilen gelirin iade edilmemesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

A. Olayın Arka Planı

2. Arka plan bilgisi için bkz. Sanasaryan Vakfı ([1. B.], B. No: 2019/6264, 3/11/2022, §§ 9-17).

B. Sanasaryan Vakfı Başvurusuna Konu Olan Tapu İptali ve Tescil Davasına İlişkin Süreç

3. Tapu iptali ve tescil davasına ilişkin süreç yönünden bkz. Sanasaryan Vakfı, §§ 18-23.

4. Başvurucu, tapu iptali ve tescil davasının reddine karar verilmesi üzerine 21/2/2019 tarihinde Anayasa Mahkemesine başvurmuştur. Bu başvuruda Türkiye Ermeni Patriğinin (Patriklik) davada mütevelli sıfatıyla Sanasaryan Vakfını (Vakıf) temsil yetkisinin olmaması ve bu nedenle davada davacı taraf sıfatı bulunmaması sebebiyle davanın reddine karar verilmesi nedeniyle mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

5. Anayasa Mahkemesi,Sanasaryan Vakfı kararında Vakfın mazbut vakıf olarak kabulünün ve buna bağlı olarak Patrikliğin Vakfı temsil yetkisinin bulunmadığının değerlendirilmesinin kanun hükümlerinin öngörülebilir olmayan genişletici yorumuna dayandığı sonucuna ulaşmıştır. Bu durumda başvurucunun mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin kanuni dayanağının bulunmadığı kanaatine varmış ve Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine, mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasına karar vermiştir (Sanasaryan Vakfı, §§ 85-93).

C. Bireysel Başvuruya İlişkin Süreç

6. Başvurucuyu temsilen Patriklik 22/2/2019 tarihinde Vakıflar Genel Müdürlüğüne (Genel Müdürlük) başvurmuş ve Vakfın mütevellisi sıfatıyla İstanbul'un Fatih ilçesinde bulunan Sanasaryan Handan elde edilecek gelirin vakfiye doğrultusunda Ermeni çocukların eğitim ve diğer masraflarının karşılanması için kendisine ödenmesini talep etmiştir. Genel Müdürlük, bu talebi reddetmiştir. Ret gerekçesinde; 5/6/1935 tarihli ve 2762 sayılı mülga Vakıflar Kanunu'nun hükümlerine göre Vakfın mazbut vakıflar arasına alındığı, bu nedenle temsil yetkisinin Genel Müdürlükte olduğu, başvurucunun temsil ve yararlanma yetkisi bulunmadığı ifade edilmiştir.

7. Başvurucuyu temsilen Patriklik 19/6/2019 tarihinde Ankara 14. İdare Mahkemesinde (14. İdare Mahkemesi) Genel Müdürlüğün ret işleminin iptali talebiyle dava açmıştır. 14. İdare Mahkemesi 30/12/2019 tarihinde İstanbul İdare Mahkemesinin yetkili olduğu gerekçesiyle yetkisizlik kararı vermiştir.

8. Yetkisizlik kararı üzerine davaya devam eden İstanbul 10. İdare Mahkemesi (10. İdare Mahkemesi) 6/2/2020 tarihinde davayı reddetmiştir. Ret gerekçesinde;

i. Mazbut vakıfların yöneticisi kalmayan ya da hayır hizmetlerini gerçekleştirmesi fiilen ve hukuken imkânsız hâle gelen vakıflar olduğu ifade edilmiştir. Bu vakıfların makama meşrut hâle geldiği ya da hayri hizmetlerinin kalmadığının tespiti hâlinde mazbut vakıflar arasına alınarak yönetim ve temsilinin Genel Müdürlük tarafından yerine getirildiği ve mazbut hâle gelen bir vakfın zaman içinde mazbut olmaktan çıkarılmasına hukuken ve fiilen olanak bulunmadığı belirtilmiştir.

ii. Vakfın Genel Müdürlüğün 21/11/1936 tarihli kararıyla mazbut vakıflar arasına alındığı, başvurucunun Vakfın mazbut vakıflar arasından çıkarılması talebiyle Ankara 8. İdare Mahkemesinin E.2012/505 sayılı dosyasıyla açılan davadan feragat etmesi nedeniyle 18/4/2012 tarihinde feragat nedeniyle karar verilmesine yer olmadığına karar verildiği ve temyiz edilmediğinden kararın kesinleştiği belirtilmiştir. Dolayısıyla Vakfın tüzel kişiliği adına yönetim görevinin Genel Müdürlükçe yürütüldüğü, anılan Vakfın bulunduğu statü uyarınca mal varlıklarının Genel Müdürlüğe intikal ettiği ve mazbut vakıf statüsü ortadan kaldırılmadığı sürece dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı ifade edilmiştir.

9. Başvurucu, bu karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. İstanbul Bölge İdare Mahkemesi 9. İdari Dava Dairesi 2/7/2020 tarihinde istinaf başvurusunu kesin olarak reddetmiştir.

10. Başvurucu, nihai hükmü 12/7/2020 tarihinde öğrendikten sonra 11/8/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

11. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına

karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

12. Başvurucu;

i. Vakfın Ermeni çocuklarının eğitim ve öğretim ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla 1901 yılında kurulduğunu ve tek mütevellisinin Patriklik olduğunu belirtmiştir. Uyuşmazlık konusu Sanasaryan Hanın satın alınıp daha sonra da kadastro sırasında 26/5/1929 tarihinde başvurucu adına tescil edildiğini ifade etmiştir.

ii. Patrikliğin Cumhuriyet Dönemi'nde Erzurum'da mütevelli görevini yürüttüğünü, Sanasaryan Hanın 1919'da başvurucunun mütevellisi olan Patrik tarafından kiraya verildiğini ve bunun 1920-1928 yılları arasında devam ettiğini, bu tarihten sonra Getronagan Lisesine maddi destek sağlamak için okulla iş birliği yapıldığını ve okulun adının bir müddet Getronagan-Sanasaryan olduğunu belirtmiştir.

iii. 1930 yılında İl Özel İdaresince (İdare) açılan dava sonucunda Sanasaryan Hanın İdareye verildiğini ve 12/11/1936 tarihinde ise Vakfın hayri ve fiili bir amacının kalmadığı gerekçesiyle Genel Müdürlük tarafından mazbut vakıflar arasına alındığını ifade etmiştir.

iv. Genel Müdürlük tarafından 1948 yılında Patrikliğe ve İdareye karşı açılan el atmanın önlenmesi davasının reddedildiğini, İdare tarafından Sanasaryan Hanın yönetiminin kendilerine verilmesi talebiyle 1950 yılında tapu müdürlüğüne yapılan başvuru üzerine 1951 yılında taşınmazın İdare adına tescil edildiğini belirtmiştir. Genel Müdürlük tarafından açılan dava sonucunda 1987 yılında davanın kabul edildiğini ve taşınmazın Genel Müdürlük adına tescil edildiğini ifade etmiştir.

v. Vakıf senedindeki vakfiyeye aykırı kullanım yapıldığını, Danıştay Onuncu Dairesinin E.2016/16015, K.2020/2595 sayılı kararında taşınmazın vakıf senedindeki amacının değiştirilemeyeceğinin ve bunun gerçek ve tüzel kişiler ile idareleri bağlayacağının ifade edildiğini belirtmiştir.

vi. Uzun süre emniyet binası ve adliye olarak kullanılan Sanasaryan Hanın 2020 yılında otuz beş yıllığına ihaleyle kiraya verildiğini ve vakfiyedeki amaç dışında taşınmazın kullanıldığını ileri sürmüştür. Sonuç olarak adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

13. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; mazbut vakıfların yöneticisi kalmayan ya da hayır hizmetlerini gerçekleştirmesi fiilen ve hukuken imkânsız hâle gelen vakıflar olduğu, yönetim ve temsil yetkisinin Genel Müdürlükçe yerine getirildiği ve mazbut hâle gelen bir vakfın zaman içinde mazbut olmaktan çıkarılmasına hukuken ve fiilen olanak bulunmadığı ifade edilmiştir. Mazbut vakıf statüsünde bulunan Vakfın tüzel kişiliği adına yönetim görevinin Genel Müdürlük tarafından yürütüldüğü, yapılan müdahalenin 20/2/2008 tarihli ve 5737 sayılı Vakıflar Kanunu uyarınca kanuni dayanağı olduğu belirtilmiştir. Vakfın mazbut vakıflar arasından çıkarılmasına yönelik olarak açılan davadan feragat edilmesi nedeniyle karar verilmesine yer olmadığına karar verildiği, söz konusu kararın kesinleştiği, bu hâliyle anılan mevzuat hükümleri uyarınca Sanasaryan Hanın mülkiyetinin Genel Müdürlükte bulunduğu, Vakfın tüzel kişiliği adına yönetim görevinin Genel Müdürlük tarafından yürütüldüğü, mal varlıklarının Genel Müdürlüğe intikal ettiği, başvuru konusu talebin reddine ilişkin işlemin içerdiği kamu yararı amacı ile başvurucunun mülkiyet hakkının korunması arasında olması gereken adil dengenin bozulmadığı ve müdahalenin ölçülü olduğu ileri sürülmüştür. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

14. Başvuru, Sanasaryan Vakfı kararı doğrultusunda mülkiyet hakkı kapsamında incelenmiştir (Sanasaryan Vakfı, § 43).

A. Kabul Edilebilirlik Yönünden

15. Sanasaryan Vakfı kararına konu olayda Sanasaryan Han hakkında başvurucuyu temsilen Patriklik tarafından açılan tapu iptali ve tescil davasının Patrikliğin davada mütevelli sıfatıyla Vakfı temsil yetkisinin olmadığı, dolayısıyla davada davacı taraf sıfatı bulunmadığı gerekçesiyle reddine karar verilmesi üzerine Anayasa Mahkemesi başvurucunun mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna varmıştır.

16. Bireysel başvuruya konu olayda ise başvurucuyu temsilen Patriklik Genel Müdürlüğe başvurmuş ve Sanasaryan Handan elde edilecek gelirin vakfiye doğrultusundaVakfın mütevellisi sıfatıyla kendisine ödenmesini talep etmiştir. Bu talebin reddi üzerine başvurucuyu temsilen Patriklik tarafından işlemin iptali istemiyle 10. İdare Mahkemesinde açılan dava, Vakfın tüzel kişiliği adına yönetim görevinin Genel Müdürlükçe yürütüldüğü, Vakfın statüsü uyarınca mal varlıklarının Genel Müdürlüğe intikal ettiği ve mazbut vakıf statüsü ortadan kaldırılmadığı sürece dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı gerekçesiyle reddedilmiştir. Dolayısıyla tapu iptali ve tescil davası sonunda elde edilmesi beklenen hukuki menfaat ile idari işlemin iptaline ilişkin davada ileri sürülen menfaatin birbirinden farklı olduğu dikkate alındığında başvurucunun idari işlemin iptaline ilişkin bireysel başvuru yönünden mağdur sıfatının bulunduğu sonucuna varılmıştır.

17. Bunun yanında Sanasaryan Vakfı kararı doğrultusunda açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir (Sanasaryan Vakfı, §§ 44-63).

B. Esas Yönünden

18. Anayasa Mahkemesi Sanasaryan Vakfı kararında başvurucunun iadesini talep ettiği taşınmazın 26/5/1929 tarihinde başvurucu adına tescil edildiği hususunda tereddüt bulunmadığını, İdare adına yapılan tescilin yolsuz olduğu anlaşıldığından başvurucunun mülkünün olduğunu, mülkiyet hakkına yapılan bir müdahalenin mevcut olduğunu ve müdahalenin mülkten yoksun bırakmaya ilişkin kural çerçevesinde incelenmesi gerektiğini ifade etmiştir (Sanasaryan Vakfı, §§ 64-69). Somut olayda daSanasaryan Vakfı kararından ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

19. Anayasa Mahkemesi; Sanasaryan Vakfı kararında, başvurucuyu temsilen Patriklik tarafından açılan tapu iptali ve tescil davasının Vakfın mazbut vakıflar arasına alındığı, bu nedenle Patrikliğin vakfı temsil yetkisi kalmadığı gerekçesiyle reddedildiğini ifade etmiştir. Bireysel başvuruya konu davanın asıl tarafının Vakıf olduğunu, Vakfın hukuki varlığıyla ilgili bir ihtilaf bulunmadığını, asıl tartışmanın Vakfın statüsü ve kim tarafından temsil edilebileceğiyle ilgili olduğunu belirtmiştir. 5737 sayılı Kanun'un 3. maddesinde Osmanlı Dönemi'nde kurulan vakıfların mülhak vakıf, mazbut vakıf ve cemaat vakfı şeklinde üçe ayrıldığı, anılan maddede cemaat vakıflarında vakfiyeye göre vakfı yönetmeye ve temsile yetkili kişinin vakıf yöneticisi olduğu belirtilmiştir. 5737 sayılı Kanun'un 6. maddesinde mazbut vakıfların Genel Müdürlük tarafından yönetileceği ve temsil edileceği, cemaat vakıflarının yöneticilerinin ise mensuplarınca kendi aralarından seçileceği ifade edilmiştir. Mazbut vakıflarda temsil yetkisi Genel Müdürlüğe ait iken cemaat vakıflarında bu yetkinin büyük ölçüde vakfiyeye ve mensuplarının seçimle ortaya çıkan iradesine göre belirlendiği

belirtilmiştir (Sanasaryan Vakfı, §§ 76-78).

20. 17/2/1926 tarihli ve 743 sayılı mülga Türk Kanunu Medenisi'nin kabul edildiği 1926 yılından sonra yürürlüğe giren konuyla ilgili tüm mevzuatta cemaat vakıflarının mazbut vakıflardan ayrı bir kategori olarak kabul edildiği, 2762 sayılı mülga Kanun'un yürürlüğe girdiği 1935 yılı ile 31/5/1949 tarihli ve 5404 sayılı Vakıflar Kanununun Muaddel Birinci Maddesinin Mülhak Vakıflara Ait Hükmünün Değiştirilmesine ve 24 ncü Maddesinin Kaldırılmasına Dair Kanun'un yürürlüğe girdiği 1949 yılı arasındaki dönemde cemaat vakıflarının mülhak vakıflar arasında sayılsa da bunların hiçbir dönemde mazbut vakıf olarak kabul edilmediği belirtilmiştir. Genel Müdürlüğün 1936 tarihli işleminin tartışılmaya açılamayacağı kabul edilse bile 1949 ve sonrası dönemde cemaat vakıfları lehine yapılan çok sayıda yasal değişikliğe karşın bu Vakfın statüsünün mazbut vakıf olarak devam ettiğinin düşünülmesinin de oldukça daraltıcı bir yorum olacağı vurgulanmıştır. Vakfın mazbut vakıf olarak kabulünün ve buna bağlı olarak Patrikliğin Vakfı temsil yetkisinin bulunmadığının değerlendirilmesinin kanun hükümlerinin öngörülebilir olmayan genişletici yorumuna dayandığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu nedenlerle başvurucunun mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin kanuni dayanağının bulunmadığı kanaatine varılmıştır (Sanasaryan Vakfı, §§ 83-86).

21. Somut olayda başvurucuyu temsilen Patriklik tarafından Sanasaryan Handan elde edilecek gelirin vakfiye doğrultusunda Vakfın mütevellisi sıfatıyla kendisine ödenmesi talebi Genel Müdürlük tarafından reddedilmiştir. Bu talebin reddi üzerine başvurucuyu temsilen Patriklik tarafından işlemin iptali istemiyle açılan dava Vakfın tüzel kişiliği adına yönetim görevinin Genel Müdürlükçe yürütüldüğü, Vakfın statüsü uyarınca mal varlıklarının Genel Müdürlüğe intikal ettiği ve mazbut vakıf statüsü ortadan kaldırılmadığı sürece dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı gerekçesiyle reddedilmiştir. Somut başvuru açısından da Sanasaryan Vakfı kararından ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla Vakfın mazbut vakıf olarak kabulünün ve buna bağlı olarak Patrikliğin Vakfı temsil yetkisinin bulunmadığının değerlendirilmesinin kanun hükümlerinin öngörülebilir olmayan genişletici yorumuna dayandığı, bu nedenle başvurucunun mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin kanuni dayanağının bulunmadığı kanaatine varılmıştır.

22. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

23. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması talebinde bulunmuştur.

24. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

25. Sanasaryan Vakfı kararında ifade edildiği üzere varılan ihlal sonucu, davanın otomatik

olarak kabulü gerektiği biçiminde anlaşılmamalıdır. İşin esası incelendikten sonra ne yönde karar verileceği yargı mercilerinin takdirindedir (Sanasaryan Vakfı, § 94).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul 10. İdare Mahkemesine (E.2020/175, K.2020/139) GÖNDERİLMESİNE,

D. 446,90 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.446,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 13/5/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BARKIN TİMTİK (2)

B. No: 2020/32414 | Karar tarihi: 13.05.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/32414

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

BARKIN TİMTİK BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2020/32414)

Karar Tarihi: 13/5/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Kemal ÖZEREN

Başvurucu : Barkın TİMTİK

Vekili : Av. Fatih GÖKÇE

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, hükümözlüye kardeşinin cenaze ve taziye törenine katılması için izin verilmemesi nedeniyle özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu silahlı terör örgütü kurma veya yönetme suçundan Silivri Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (İnfaz Kurumu) hükümözlü olarak bulunmaktadır. Kardeşinin 27/8/2020 tarihinde vefat etmesi üzerine başvurucu 28/8/2020 tarihli dilekçeyle İstanbul Barosunda ve Gazi Mahallesi Cemevi'nde gerçekleşecek olan cenaze törenine katılma talebini İnfaz Kurumuna iletmiştir. Aynı tarihte ikinci bir dilekçe ile bu kez başvurucu vekili tarafından cenaze töreni ile birlikte taziye törenine de katılma talebinde bulunulduğu Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) bildirilmiştir.

3. Başsavcılık güvenlik soruşturmasının olumlu sonuçlanması ve kolluk birimlerince gerekli COVID-19 tedbirlerinin alınması şartıyla başvurucunun 28/8/2020 tarihinde beş saat süreyle cenazeye katılımını uygun görmüştür.

4. Silivri Cezaevi Jandarma Tabur Komutanlığının (Komutanlık) 28/8/2020 tarihli tutanağında, Başsavcılığın anılan yazısı doğrultusunda sorumlu kolluk birimlerinden ilgili adreslerde cenaze töreni sırasında güvenlik riskinin olup olmadığı hususunda bilgi verilmesinin istendiği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilgili kolluk birimlerince atılı suçun vasfı da gözetildiğinde başvurucunun kaçma şüphesinin bulunduğuna, COVID-19 döneminde olunması sebebiyle cenazeye katılımın daha fazla tehlike içerdiğine, yeteri kadar emniyet tedbiri alınamayacağına ve İnfaz Kurumunda bulunan diğer hükümlü ve tutuklularla personele bulaş riski taşıdığına ilişkin tespitlere yer verilmiştir.

5. Başvurucu, Başsavcılığın anılan kararına karşı 8/9/2020 tarihinde Silivri İnfaz Hâkimliğine (İnfaz Hâkimliği) itirazda bulunmuştur. Dilekçede başvurucu, Başsavcılıkça haksız bir karar verildiğini, COVID-19 döneminde başka pek çok tutukluya ve hükümlüye cenazeye katılım izni verildiğini ifade etmiş ayrıca kendisine manevi tazminat ödenmesine karar verilmesini talep etmiştir.

6. Başsavcılık 9/9/2020 tarihli mütalaasında başvurucunun cenaze törenine katılma talebinin reddine ilişkin Başsavcılıkça verilen bir karar bulunmadığına dikkat çekmiştir. Ancak güvenlik soruşturmasında yeterli tedbirlerin alınamayacağına ilişkin tespitler yapılması sonucunda Komutanlık tarafından başvurucunun cenazeye götürülemediği, işlemde usule ve kanuna aykırılık bulunmadığı ifade edilmiştir.

7. Başvurucu 25/9/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Öte yandan İnfaz Hâkimliğince 6/10/2020 tarihinde, itirazın ve manevi tazminat talebinin reddine karar verilmiştir. Kararın gerekçesinde; başvurucunun kardeşinin cenazesine katılamamış olmasının Başsavcılığın izin vermemesinden değil Komutanlıkça güvenlik gerekçesiyle götürülememesinden kaynaklandığı hususuna dikkat çekilmiştir. Bununla birlikte ilgili mevzuat gereğince infaz hâkimliklerince maddi veya manevi tazminat verilebileceğine dair yasal bir düzenleme mevcut olmadığı belirtilerek tazminat talebinin reddine karar verilmiştir. Başvurucunun anılan karara itirazı, Silivri Ağır Ceza Mahkemesinin 26/10/2020 tarihli kararıyla İnfaz Hâkimliği kararında usule ve kanuna aykırılık bulunmadığı gerekçesiyle reddedilmiştir.

9. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

11. Başvurucu, kardeşinin cenaze ve taziye merasimine katılabilmek için izin istediğini fakat Başsavcılığın katılım talebinin kabulünü güvenlik soruşturmasının olumlu sonuçlanması şartına bağlamak suretiyle takdiri tamamen idareye bıraktığını iddia etmiştir. Kendisinden daha ağır suçlardan hükümlü ve tutuklu olanların yakınlarının cenazelerine katılabildiklerini belirten başvurucu, aynı şehir içindeki bir cenaze törenine götürülmemesinin keyfî sebeplere dayandığını ve bu durumun telafisi mümkün olmayan manevi zarara yol açtığını ileri sürerek özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

12. Adalet Bakanlığı görüşünde; ceza infaz kurumunda tutulmanın doğal sonucu olarak aile hayatına saygı hakkına sınırlamalar getirilebileceği ancak bu sınırlamaların kanunilik, meşru amaç, demokratik toplum düzeninde gerekli olma ve ölçülülük kriterleri çerçevesinde

ele alınması gerektiği ifade edilmiştir. Bununla birlikte somut olayda başvurucunun güvenlik soruşturmasının olumsuz sonuçlanması sebebiyle talebinin reddedildiğine dikkat çekilmiştir. Başvurucu, bu görüşe karşı beyanında idarenin kendisine bırakılan takdir yetkisini keyfî şekilde kullandığını ileri sürmüştür. Ayrıca başvurucu COVID-19 döneminde cenazeye katılım izni verilen hükümlü ve tutuklular olduğunu ifade etmiştir.

13. Başvuru, özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı kapsamında incelenmiştir.

14. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

15. Başvurucunun özel ve aile hayatına saygı hakkına yönelik müdahalenin 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 94. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkralarında yer alan düzenlemeler gereğince kanuni temelinin bulunduğu ve infaz kurumunun güvenliğinin sağlanması şeklinde meşru amacının bulunduğu açıktır (Rasul Kocatürk [GK], B. No: 2016/8080, 26/12/2019, §§ 45-50). Bununla birlikte temel hak ve özgürlüklere yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı olması gerekir (Ferhat Üstündağ [1. B.], B. No: 2014/15428, 17/7/2018, § 45; Abuzer Uzun [2. B.], B. No: 2016/61250, 13/6/2019, § 38).

16. Anayasa'nın 19. maddesi gereği hükümlü ve tutukluların özel ve aile hayatına birtakım sınırlamaların getirilmiş olması, hukuka uygun olarak ceza infaz kurumunda tutulmanın kaçınılmaz ve doğal bir sonucudur. Bu bağlamda idarenin tutuklu ve hükümlülerin özel ve aile hayatına müdahale konusunda takdir yetkisinin daha geniş olduğu gözetilmelidir. Burada mühim olan ceza infaz kurumunun güvenliğinin sağlanması amacı ile hükümlünün özel ve aile hayatına saygı gösterilmesi hakkı arasında adil bir dengenin sağlanmış olmasıdır (Rasul Kocatürk, § 56). Ölüm, insan hayatında karşılaşılan acı olaylardan biridir. Birçok kültürde ölen kimsenin tanıdıkları bir araya gelerek ölüm nedeniyle duyulan acı ve üzüntüyü paylaşır. Ölenin geride kalan aile bireyleri ziyaret edilerek kendilerine maddi ve manevi destekte bulunulur. Şüphesiz bu acıyı ölüm anından itibaren en yoğun derecede yaşayan ve desteğe en çok ihtiyaç duyanlar aile bireyleridir. Bu nedenle ölenin aile bireylerine taziye ziyaretinde bulunulması, aile bireylerinin de taziyeleri kabulü kültürümüzde önemli bir yer tutmaktadır. Kanun koyucu bu insani düşünceden ve kültürel olgulardan hareketle 5275 sayılı Kanun'da yakınlarının ölümü hâlinde hükümlüye mazeret izni verilmesini düzenlemiştir. Kanun'daki izin süreleri gözetildiğinde kanun koyucunun iznin kapsamını sadece defin işlemi ile sınırlı tutmadığı, definden sonra yapılan taziye ziyaretlerini kabul etmeye ve aile bireylerinin bir arada kalarak birbirlerine destek olmalarına imkân tanımayı da amaçladığı kabul edilmelidir. Buna göre cenazeye katılma talebinin taziye kabulüyle birlikte ele alınması gerekmektedir. Bu yorum aynı zamanda aile hayatına saygı hakkının gereklerine de uygun olacaktır (Rasul Kocatürk, § 61). Cenazeye veya taziye katılımın sağlanması imkân dâhilinde görülmezse bu duruma ilişkin zorunluluk hâllerinin somut olgu ve olaylara dayalı olarak açıklanması gerekir (Rasul Kocatürk, § 62).

17. Başvuruya konu olayda başvurucunun kardeşinin cenaze ve taziye törenine katılımının reddedilmesi, COVID-19 salgınının neden olduğu bulaş riski ile birlikte başvurucunun kaçma şüphesinin bulunduğuna ve emniyet birimlerince yeterli tedbir alınamayacağına ilişkin kolluk tutanağına dayanmaktadır. Yargısal makamlar tarafından ise başvurucunun itirazları hakkında esasa ilişkin bir değerlendirme yapılmadığı anlaşılmaktadır.

18. Bu itibarla somut olayın koşullarında COVID-19 salgınının sebep olduğu bulaş riskiyle ilgili olarak genel açıklamayla yetinilmiş, sosyal mesafe ve maske kullanımı gibi tedbirler çerçevesinde başvurucunun talebinin karşılanmasına ilişkin bir değerlendirme yapılmamıştır. Bunun yanında başvurucunun kaçma şüphesinin bulunduğuna ve emniyet birimlerince yeterli tedbir alınamayacağına yönelik olarak da somut bir duruma ya da tehlikeye işaret edilmediği anlaşılmaktadır. Bu kapsamda idari ve yargısal makamlar tarafından gösterilen gerekçeler, başvurucunun çıkarları ile toplumun çıkarları arasında adil denge kurulmasına yönelik olarak ikna edici, ilgili ve yeterli unsurlara sahip değildir. Dolayısıyla başvurucunun cenaze ve taziyeye katılarak ailesine destek olma imkânından yoksun kalmasında kamusal makamların talebin reddedilmesi şeklindeki müdahalesinin özel hayata ve aile hayatına saygı hakkını ihlal ettiği sonucuna ulaşılmıştır (benzer değerlendirmeler için bkz. Abdullah Selvi [2. B.], B. No: 2020/35123, 3/4/2024, §§ 16, 17; Murat Kaymakçı [2. B.], B. No: 2020/35000, 3/4/2024, § 14).

19. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

20. Başvurucu, ihlalin tespiti ve 250.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

21. İnceleme tarihi itibarıyla başvurucunun cenaze ve taziye törenine katılmasının mümkün olmadığı ve vefatın üzerinden uzun bir süre geçtiği dikkate alındığında tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır.

22. Öte yandan ihlalin niteliği dikkate alınarak başvurucuya net 34.000 TL manevi tazminatın ödenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvurucuya net 34.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına ve bilgi için Silivri 1. İnfaz Hâkimliği (E.2020/3480, K.2020/3747) ile Silivri Ağır Ceza Mahkemesine (2020/2085 D.İş) GÖNDERİLMESİNE 13/5/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

A.T.U.

B. No: 2020/38957 | Karar tarihi: 13.05.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/38957

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

A.T.U. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/38957)

Karar Tarihi: 13/5/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Cihan BAYDERE

Başvurucu : A.T.U.

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, başvurucunun 8/6/1949 tarihli ve 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu kapsamındaki çalışmalarının geçmişe etkili olarak iptal edilerek yine geçmişe etkili olarak çalışmalarının 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ile ilişkilendirilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının, adil yargılanma hakkının ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu, nihai kararı 23/11/2020 tarihinde öğrendikten sonra 21/12/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

3. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

4. Başvurucu 15/6/2023 tarihli dilekçeyle bireysel başvurusundan feragat ettiğini bildirmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

5. Başvuru konusu olayda başvurucunun bireysel başvurusundan feragat ettiği ve Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrası kapsamında değerlendirilebilecek bir durumun söz konusu olmadığı anlaşıldığından 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (5) numaralı fıkrası gereğince başvuru hakkında düşme kararı verilmesi gerekir.

6. Açıklanan gerekçelerle başvurunun feragat nedeniyle düşmesine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

B. Başvurunun feragat nedeniyle DÜŞMESİNE,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 13/5/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ÖZBAK GERİ DÖNÜŞÜM SANAYİ VE TİCARET LTD. ŞTİ.

B. No: 2020/39074 | Karar tarihi: 13.05.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/39074

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ÖZBAK GERİ DÖNÜŞÜM SANAYİ VE TİCARET LTD. ŞTİ. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/39074)

Karar Tarihi: 13/5/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Yılmaz AKÇİL

Raportör : Cafiye Ece YALIM

Başvurucu : Özbak Geri Dönüşüm Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.

Vekili : Av. Recep ÇERÇİ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, dereye dökülen kimyasal atığın sebebiyet verdiği çevresel zararın bertaraf edilmesi kapsamında yapılan masrafların talep edilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 21/12/2020 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu Niğde ili, Bor Karma Organize Sanayisi'nde atık yağ geri dönüşümü alanında faaliyet gösteren bir şirkettir.

6. Başvurucu şirket tarafından Niğde ili, Kızılca Deresi'ne 27/6/2016 tarihinde gece saat 02.00 civarında kasten kimyasal atık döküldüğü alınan numunelerde yapılan analizler sonucu ve görgü tanıklarının beyanı alınarak Niğde Belediyesince (Belediye) tespit edilmiştir.

7. Niğde Valiliğince (Valilik) 30/6/2016 tarihinde Kızılca Deresi'ne atılan atık nedeniyle oluşan kokunun giderilmesi için Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü ile koordineli olarak Belediyenin derhâl çalışmalar başlatmasına, atık dökülen bölgeye gece görüşlü kameralar yerleştirilmesine ve çevreyi kasten kirleten sorumlular hakkında suç duyurusunda bulunulmasına ve benzer tedbirler alınmasına karar verilmiştir.

8. Kızılca Deresi'ne atılan kimyasal atık nedeniyle oluşan kötü kokuyu gidermek amacıyla Belediye tarafından çalışmalar yapılmış; 1500 kamyon dolgu yapıldığı, iki ekskavatörün 100 saat çalıştığı, 100 torba kireç ve bakteri ekimi yapıldığı 29/7/2016 tarihinde tutanak altına alınmıştır. Tutanakta harcanan tutarın 2/8/2016 tarihli meclis kararında yer aldığı, faturalandırıldığı, çevrenin kasten kirletilmesi sonucu oluşan tahribat bedelinin 387.080 TL olduğu belirtilmiştir.

9. Belediye tarafından ödenen 387.080 TL tutarındaki tahribat bedelinin 9/8/1983 tarihli ve 2872 sayılı Çevre Kanunu'nun 3. maddesinin (g) bendi uyarınca başvurucu şirketten tahsiline karar verilerek gerekli işlemler başlatılmıştır. 1/9/2016 tarihli yazıyla başvurucu şirkete 10 gün içinde ödeme yapması, aksi takdirde yasal yollardan bedelin tahsil edileceği bildirilmiştir.

10. Başvurucu 21/9/2016 tarihinde söz konusu işlemin haksız olduğu iddiasıyla iptali ve yürütmenin durdurulması istemiyle Aksaray İdare Mahkemesinde (İdare Mahkemesi) dava açmıştır. Başvurucu dava dilekçesinde; Valilik tarafından 2872 sayılı Kanun'a muhalefet etmekten dolayı hakkında verilen idari para cezasının iptali istemiyle ayrı bir dava açtığını, anılan davadaki sonucun bu davayı da etkileyeceğini ileri sürmüştür.

11. İdare Mahkemesi 27/12/2016 tarihinde, 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 27. maddesinde öngörülen koşulların bir arada bulunmaması nedeniyle yürütmenin durdurulması hakkındaki istemin reddine, 24/10/2017 tarihinde de davanın reddine karar vermiştir.

12. İdare Mahkemesi gerekçesinde, öncelikle başvurucu aleyhine 2872 sayılı Kanun'un 20. maddesinin (v) bendinin ihlalinden dolayı tahakkuk ettirilen 2.148.132 TL idari para cezasının iptali istemiyle başvurucunun açtığı iptal davasının 20/5/2017 tarihinde reddedildiğini, dolayısıyla başvurucu şirketin Kızılca Deresi'ne kimyasal atık atmak suretiyle çevreyi kasten kirlettiğinin yargı kararıyla sabit olduğunu belirtmiştir. İdare Mahkemesi 2872 sayılı Kanun'un 20. maddesinin (v) bendini ihlal eden başvurucu şirketin, kimyasal atığın bertarafı ve çevreye yayılan kokunun giderilmesinden de yine aynı Kanun'un 3. maddesinin (g) bendi uyarınca sorumlu olacağının mevzuat gereği olduğunu, kirletmeye ilişkin yapılan masrafların başvurucu şirketten alınması işleminde hukuka aykırılık bulunmadığını değerlendirmiştir. İdare Mahkemesi, kimyasal atığın çevreye verdiği tahribat nedeniyle birtakım çalışmalar yapıldığını ve bu çalışmaların 29/7/2016 tarihli tutanakta ortaya konulduğunu, tutanak kapsamında yapıldığı belirtilen ve faturalandırılan masrafların da başvurucudan istenmesi işleminin hukuka uygun olması nedeniyle iptal isteminin reddine

karar vermiştir.

13. Anılan karara karşı başvurucu şirket tarafından istinaf kanun yoluna başvurulmuştur. Başvurucu istinaf dilekçesinde; ödenmesi gereken tahribat bedelinin yüksek olması nedeniyle tahsil edilmesi hâlinde şirketin mahvına neden olunacağını, atık yağları işlemek ve geri dönüştürmek üzere aldıklarından dereye dökme gibi bir durumun mümkün olmadığını, idari yaptırımı gerektiren fiilin kendileri tarafından gerçekleştirilmediğini belirtmiştir. Konya Bölge İdare Mahkemesi 2. İdari Dava Dairesi (Bölge İdare Mahkemesi) istinaf başvurusunun esastan reddine karar vermiştir. Bölge İdare Mahkemesi kararında; İdare Mahkemesi kararının ve dayandığı gerekçenin usul ve kanuna uygun olduğunu belirtmiştir.

14. Başvurucu, istinaf başvurusunun esastan reddine dair karara karşı temyiz kanun yoluna başvurmuş; temyiz dilekçesinde istinaf başvuru dilekçesi ile benzer şikâyetleri dile getirmiştir. Danıştay 6. Dairesi tarafından Bölge İdare Mahkemesi kararının hukuka ve usule uygun olduğu belirtilerek 6/10/2020 tarihinde kararın onanmasına kesin olarak karar verilmiştir.

15. Başvurucu, nihai kararı 28/11/2020 tarihinde tebellüğ etmesinin ardından 21/12/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

16. 2872 sayılı Kanun'un "Amaç" başlıklı 1. maddesi şöyledir:

"Bu Kanunun amacı, bütün canlıların ortak varlığı olan çevrenin, sürdürülebilir çevre ve sürdürülebilir kalkınma ilkeleri doğrultusunda korunmasını sağlamaktır."

17. 2872 sayılı Kanun'un "İlkeler" başlıklı 3. maddesinin (g) bendi şöyledir:

"Kirlenme ve bozulmanın önlenmesi, sınırlandırılması, giderilmesi ve çevrenin iyileştirilmesi için yapılan harcamalar kirleten veya bozulmaya neden olan tarafından karşılanır. Kirletenin kirlenmeyi veya bozulmayı durdurmak, gidermek veya azaltmak için gerekli önlemleri almaması veya bu önlemlerin yetkili makamlarca doğrudan alınması nedeniyle kamu kurum ve kuruluşlarınca yapılan gerekli harcamalar 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre kirletenden tahsil edilir."

18. 2872 sayılı Kanun'un "Kirletme yasağı" başlıklı 8. maddesi şöyledir:

"Her türlü atık ve artığı, çevreye zarar verecek şekilde, ilgili yönetmeliklerde belirlenen standartlara ve yöntemlere aykırı olarak doğrudan ve dolaylı biçimde alıcı ortama vermek, depolamak, taşımak, uzaklaştırmak ve benzeri faaliyetlerde bulunmak yasaktır.

Kirlenme ihtimalinin bulunduğu durumlarda ilgililer kirlenmeyi önlemekle; kirlenmenin meydana geldiği hâllerde kirleten, kirlenmeyi durdurmak, kirlenmenin etkilerini gidermek veya azaltmak için gerekli tedbirleri almakla yükümlüdürler."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

19. Anayasa Mahkemesinin 13/5/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

20. Başvurucu; 100.000 TL kuruluş sermayesine sahip bir şirket olduğunu, atık yağları geri dönüştürerek tekrar ekonomiye kazandırılmasını sağladığını, tahribat bedelinin bilirkişi

incelemesi yapılmadan belirlendiğini, tahribat bedelinin çok yüksek olması nedeniyle şirketin iflasa sürükleneceğini, bu durumun ölçülülük ilkesine aykırı olacağını öne sürmüştür. Başvurucu, bu gerekçelerle ölçülülük ilkesinin ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

21. Bakanlık görüşünde; İdare Mahkemesinin başvurucunun itirazlarını dikkate alarak, idari yaptırımın kamu menfaatlerinin gerekliliği ve kişi yararı arasındaki dengeyi bozan ölçüsüz nitelikte olmadığı kanaatine vardığını ve istemin reddine karar verdiğini, bu kararın da istinaf ve temyiz incelemesinden geçerek kesinleştiğini değerlendirmiştir. Bakanlık; mülkiyet hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda inceleme yapılırken Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınmasının faydalı olacağını bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

B. Değerlendirme

22. Başvurucunun dile getirdiği şikâyetlerinin özü, mülkiyet hakkı ile ilgili olduğundan anılan kapsamda değerlendirilme yapılması gerekmektedir.

23. Anayasa'nın "Mülkiyet hakkı" başlıklı 35. maddesi şöyledir:

“Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz.”

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

24. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Mülkün Varlığı

25. Anayasa'nın 35. maddesiyle güvenceye bağlanan mülkiyet hakkı, ekonomik değer ifade eden ve parayla değerlendirilebilen her türlü mal varlığı hakkını kapsamaktadır (AYM, E.2015/39, K.2015/62, 1/7/2015, § 20). Somut olayda tahribat bedelinin ödenmesine hükmedilmesi neticesinde belirtilen tutardaki paranın başvurucunun mal varlığından eksilmeye yol açtığı gözetildiğinde bu paranın başvurucu açısından mülk teşkil ettiği açıktır.

b. Müdahalenin Varlığı ve Türü

26. Başvuru konusu olayda başvurucunun tahribat bedelinden sorumlu tutulması yoluyla yapılan müdahale mal varlığında eksilmeye yol açtığından mülkiyet hakkına müdahale teşkil ettiği kuşkusuzdur.

27. Anayasa'nın 35. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin mülkiyet hakkına sahip olduğu belirtilmek suretiyle mülkten barışçıl yararlanma hakkına yer verilmiş; ikinci fıkrasında da mülkten barışçıl yararlanma hakkına müdahalenin çerçevesi belirlenmiştir. Maddenin ikinci fıkrasında genel olarak mülkiyet hakkının hangi koşullarda sınırlanabileceği belirlenmekle aynı zamanda mülkten yoksun bırakmanın şartlarının genel çerçevesi de çizilmiştir. Maddenin son fıkrasında ise mülkiyet hakkının kullanımının toplum yararına aykırı olamayacağı kurala bağlanmak suretiyle devletin mülkiyetin kullanımını kontrol etmesine ve

düzenlemesine imkân sağlanmıştır. Anayasa'nın diğer bazı maddelerinde de devlet tarafından mülkiyetin kontrolüne imkân tanıyan özel hükümlere yer verilmiştir. Ayrıca belirtmek gerekir ki mülkten yoksun bırakma ve mülkiyetin düzenlenmesi, mülkiyet hakkına müdahalenin özel biçimleridir (Recep Tarhan ve Afife Tarhan [1. B.], B. No: 2014/1546, 2/2/2017, §§ 55-58).

28. Başvurucudan çevreyi kasten kirlettiği için oluşan tahribatın giderilmesi için tahribat bedelinin ödenmesi istenmiştir. Müdahaleyle çevrenin korunmasının amaçlandığı anlaşılmaktadır. Bu durumda başvurucunun mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin mülkiyetin kamu yararına kullanımının kontrolüne veya düzenlenmesine ilişkin üçüncü kural çerçevesinde incelenmesi gerekir.

c. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

29. Anayasa'nın 13. maddesi şöyledir:

“Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.”

30. Anayasa'nın 35. maddesinde mülkiyet hakkı sınırsız bir hak olarak düzenlenmemiş, bu hakkın kamu yararı amacıyla ve kanunla sınırlandırılabileceği öngörülmüştür. Mülkiyet hakkına müdahalede bulunulurken Anayasa'nın temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin genel ilkeleri düzenleyen 13. maddesinin de gözönünde bulundurulması gerekmektedir. Dolayısıyla mülkiyet hakkına yönelik müdahalenin Anayasa'ya uygun olabilmesi için müdahalenin kanuna dayanması, kamu yararı amacı taşıması ve ayrıca ölçülülük ilkesi gözetilerek yapılması gerekmektedir (Recep Tarhan ve Afife Tarhan, § 62).

i. Kanunilik

31. Mülkiyet hakkına yönelik müdahalelerde ilk incelenmesi gereken ölçüt kanuna dayalı olma ölçütüdür. Bu ölçütün sağlanmadığı tespit edildiğinde diğer ölçütler bakımından inceleme yapılmaksızın mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna varılacaktır. Müdahalenin kanuna dayalı olması, müdahaleye ilişkin yeterince ulaşılabilir, belirli ve öngörülebilir kanun hükümlerinin bulunmasını gerektirmektedir (Türkiye İş Bankası A.Ş. [GK], B. No: 2014/6192, 12/11/2014, § 44; Ford Motor Company [2. B.], B. No: 2014/13518, 26/10/2017, § 49; Necmiye Çiftçi ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/1301, 30/12/2014, § 55).

32. Somut olayda çevreyi kasten kirlettiği belirtilen başvurucuya, kirlilik nedeniyle oluşan tahribatın giderilmesi için yapılan masrafların ödenmesi, ödenmemesi hâlinde yasal yollardan tahsil edileceği bildirilmiştir. Başvurucunun tahribat bedelinden sorumlu tutulmasının dayanağının 2872 sayılı Kanun'un 3. maddesi olduğu dikkate alındığında başvurucunun mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin kanuna dayalı olduğu kuşkusuzdur.

ii. Meşru Amaç

33. Anayasa'nın 13. ve 35. maddeleri uyarınca mülkiyet hakkı ancak kamu yararı amacıyla sınırlandırılabilir. Kamu yararı kavramı, mülkiyet hakkının kamu yararının gerektirdiği durumlarda sınırlandırılmasına imkân verdiğinden, bir sınırlandırma amacı olmasının yanı sıra mülkiyet hakkının kamu yararı amacı dışında sınırlanamayacağını öngörerek ve bu anlamda bir sınırlama sınırı oluşturarak mülkiyet hakkını etkin bir şekilde korumaktadır.

Kamu yararı kavramı, devlet organlarının takdir yetkisini de beraberinde getiren bir kavram olup objektif bir tanıma elverişli olmayan bu ölçütün her somut olay temelinde ayrıca değerlendirilmesi gerekir (Nusrat Külah [2. B.], B. No: 2013/6151, 21/4/2016, §§ 53, 56; Yunis Ağlar [1. B.], B. No: 2013/1239, 20/3/2014, §§ 28, 29).

34. Anayasa'nın 56. maddesinde, herkesin sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahip olduğu düzenlenmiş; çevreyi geliştirmenin, çevre sağlığını korumanın ve çevre kirliliğini önlemenin devlet ve vatandaşların ödevi olduğu belirtilmiştir (AYM, E.2010/51, K.2011/137, 12/10/2011).

35. Buna göre çevrenin geliştirilmesine, çevre sağlığının korunmasına ve çevre kirlenmesinin önlenmesine yönelik tedbirleri almak devletin temel ödevlerindendir. Bu amaçla devlet, çevrenin korunmasını sağlamak için etkili bir hukuk düzeni oluşturmakla yükümlüdür (AYM, E.2019/35, K.2019/53, 26/6/2019, § 20).

36. Bu bağlamda çevrenin korunması amacıyla çevre mevzuatına aykırılık sebebiyle oluşan zararın bir an önce ve ivedi olarak giderilmesinde kamu yararı bulunduğu kuşkusuzdur. Dolayısıyla somut olayda atık yağın dökülmesi sonucu oluşan kokunun ve tahribatın etki ve sonuçlarının hızlı bir şekilde ortadan kaldırılması için harekete geçen kamu makamlarınca yapılmış olan masraf ve giderlerin sonradan olumsuz duruma sebebiyet veren ilgililerden istenmesinde kamu yararına dayalı meşru bir amacın olduğu ortadadır.

iii. Ölçülülük

(1) Genel İlkeler

37. Son olarak kamu makamlarınca başvurucunun mülkiyet hakkına yapılan müdahaleyle gerçekleştirilmek istenen amaç ve bu amacı gerçekleştirmek için kullanılan araçlar arasında makul bir ölçülülük ilişkisinin olup olmadığı değerlendirilmelidir.

38. Ölçülülük ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik öngörülen müdahalenin ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, gereklilik ulaşılmak istenen amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2014/176, K.2015/53, 27/5/2015; E.2016/13, K.2016/127, 22/6/2016, § 18; Mehmet Akdoğan ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 38).

39. Mülkiyet hakkına yapılan bir müdahalenin Anayasa'nın 13. ve 35. maddelerine göre ölçülü olabilmesi için her şeyden önce bu tedbirin öngörülen kamu yararı amacını gerçekleştirmeye elverişli olması zorunludur. Diğer taraftan müdahalede bulunulurken takip edilen kamu yararı amacını gerçekleştirmeye en uygun aracın seçilmesi gerekmektedir. Bu alanda hangi araçların tercih edileceği ise öncelikli olarak daha isabetli karar verebilecek konumda olan ilgili kamu makamlarının yetkisindedir. Bu nedenle hangi aracın tercih edileceğinin belirlenmesi hususunda idarelerin belli ölçüde takdir yetkisi bulunmaktadır. Ne var ki seçilen aracın gerekliliğine ilişkin olarak idarelerin sahip olduğu takdir yetkisi sınırsız değildir. Tercih edilen aracın müdahaleyi ulaşılmak istenen amaca nazaran bariz bir biçimde ağırlaştırması durumunda Anayasa Mahkemesince müdahalenin gerekli olmadığı sonucuna ulaşılması mümkündür. Ancak Anayasa Mahkemesinin bu kapsamda yapacağı denetim, seçilen aracın isabet derecesine yönelik olmayıp hak ve özgürlükler üzerinde oluşturduğu müdahalenin ağırlığına dönüktür (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Hamdi Akın İpek [2. B.],

B. No: 2015/17763, 24/5/2018, § 108; Hanife Ensaroğlu [1. B.], B. No: 2014/14195, 20/9/2017, § 67).

40. Bununla birlikte orantılılık ilkesi gereği kişilerin mülkiyet hakkının sınırlandırılması hâlinde elde edilmek istenen kamu yararı ile bireyin hakları arasında adil bir dengenin kurulması gerekmektedir. Bu adil denge, başvurucunun şahsi olarak aşırı bir yüke katlandığının tespit edilmesi durumunda bozulmuş olacaktır. Müdahalenin orantılılığını değerlendirirken Anayasa Mahkemesi; bir taraftan ulaşılmak istenen meşru amacın önemini, diğer taraftan da müdahalenin niteliğini, başvurucunun ve kamu otoritelerinin davranışlarını gözönünde bulundurarak başvurucuya yüklenen külfeti dikkate alacaktır (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Arif Güven [2. B.], B. No: 2014/13966, 15/2/2017, §§ 58, 60).

41. Anayasa'nın 35. maddesi usule ilişkin açık bir güvenceden söz etmemektedir. Bununla birlikte mülkiyet hakkının gerçek anlamda korunabilmesi bakımından bu madde, Anayasa Mahkemesinin çeşitli kararlarında da ifade edildiği üzere mülk sahibine müdahalenin kanun dışı veya keyfî ya da makul olmayan şekilde uygulandığına ilişkin savunma ve itirazlarını sorumlu makamlar önünde etkin bir biçimde ortaya koyabilme olanağının tanınması güvencesini kapsamaktadır. Bu değerlendirme ise uygulanan sürecin bütününe bakılarak yapılmalıdır (Züliye Öztürk [1. B.], B. No: 2014/1734, 14/9/2017, § 64; Bekir Yazıcı [GK], B. No: 2013/3044, 17/12/2015, § 71).

(2) İlkelerin Olaya Uygulanması

42. Başvurucu; atık yağları geri dönüştürerek tekrar ekonomiye kazandırılmasını sağladığını, tahribat bedelinden sorumlu tutulmasının kendisi açısından yıkıcı bir etki oluşturacağını, ödenmesi istenen bedelin bilirkişi incelemesi yapılmadan belirlendiğini ileri sürmüştür. Başvurucu, başvuru formunda genel olarak sorumlu tutulduğu bedelin yüksek oluşundan yakınmış ancak yargılama sürecinin aksine bireysel başvuru aşamasında çevreye zarar verdiği belirtilen eylemin kendisi tarafından gerçekleştirilmediğini ileri sürmemiş, formda bu konuda bir şikâyette bulunmamıştır.

43. Başvurucu; tahribat bedelinin yüksek olduğunu, ödenmesi hâlinde şirketi iflasa sürükleyeceğini belirtmiş ayrıca söz konusu bedelin bilirkişi incelemesi yapılmadan tespit edildiğini iddia etmiştir. Kızılca Deresi'ne atılan kimyasal atık nedeniyle oluşan kötü kokudan dolayı Niğde ilinde oluşan rahatsızlık sonucu Valilik ve Belediye yetkilileri toplanarak kokunun giderilmesi için derhâl çalışma başlatılmasına karar vermiş, kötü kokunun ortadan kaldırılması için birtakım tedbirler alınması kararlaştırılmıştır. Alınan kararlar doğrultusunda çalışmalara başlayan Belediye, kötü kokuyu bertaraf etmek için Kızılca Deresi'ne 1500 kamyon dolgu yapmış; bu dolgunun yapılması için iki ekskavatörün 100 saat çalıştığı tutanağa bağlanmıştır. Belediye tarafından 100 torba kireç ve bakteri ekimi yapılmış, yapılan tüm işlemler Belediye Meclis kararı ile faturalandırmak suretiyle tutanak altına alınmıştır.

44. Başvurucu, her ne kadar bilirkişi incelemesi yaptırılmadan bu bedelin belirlendiğini iddia etmişse de oluşan tahribatı gidermek için kullanılan yöntemlerden hangisinin gereksiz ya da yüksek tutarda olduğuna da değinmemiştir. Dolayısıyla başvurucu, ödemesi gereken tahribat bedelinin yüksek olduğu için yaptırımın ölçülü olmadığından söz etmişse de herhangi bir ölçülülük karşılaştırması yapmaya elverişli bir bilgi veya belge sunmamıştır. Bu nedenle verilen idari yaptırımın somut olay bağlamında başvurucunun ekonomik durumunda nasıl bir etkiye yol açtığının belirlenmesi mümkün olamamaktadır.

45. Yargılama aşamasında kendisini avukat ile temsil ettiren başvurucunun, önce idare mahkemesinde dava açtığı, davanın reddine ilişkin karara karşı da istinaf ve temyiz kanun yoluna başvurduğu, söz konusu idari yaptırım kararına yönelik başvurucuya iddia ve savunmalarını etkin bir biçimde ortaya koyabilme olanağının tanındığı anlaşılmaktadır.

46. Bu durumda başvurucunun mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin içerdiği kamu yararı amacı ile karşılaştırıldığında ve özellikle kendi kusuruyla kanuna aykırılığa yol açtığı gözetildiğinde başvurucuya şahsi olarak aşırı bir külfet yüklenmediği değerlendirilmiştir. Dolayısıyla başvurucunun mülkiyet hakkı ile kamu yararı arasında olması gereken adil dengenin bozulmadığı ve müdahalenin ölçülü olduğu sonucuna varılmıştır.

47. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 13/5/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.